

အဋ္ဌသာလိနိဘောင်ပန်း

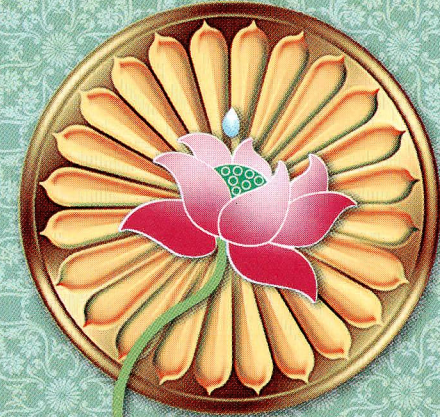
အရှင်ဉာဏသာမိ

မြစ်သား

အဋ္ဌသာလိနိဘောင်ပန်း

ဝတ္ထုတို

ဝိကျပေါင်း(၁၄၈) ဝိကျကို နိဿယနှင့်တကွ စီစဉ်ပေးထားပါသည်။

ဓမ္မဒါန

အရှင်ဉာဏသာမိ၊ မြစ်သား

အဋ္ဌသာလိနိဒ္ဒါအောင်ပန်း

(ပထမတွဲ)

ဝါကျပေါင်း (၁၄၈) ဝါကျကို နိဿယနှင့်တကွ
စီစဉ်ပေးထားပါသည်။

စမ္မဒါန

အရှင်ဉာဏသာမိ (မြစ်သား)

သာသနာ - ၂၅၅၆

ကောဇာ - ၁၃၇၄

ဝုတိယနေ မေးခွန်းထုတ်ခင်းများ

- * နက်၊ တက်၊ ဝါ-ထဝါ၊ ဗျူဟော၊ ပုဒ်၊ အာ၊ ဧဝတ္ထ။
- * ကြိယာ ငါးတန်း၊ လက္ခဏာ၊ ပဋ္ဌာန်၊ ဘိဓမ္မ။

ဒေါသတင်၊ ဒေါသပယ် နိယံများ

- * ဒဠိကရဏ၊ ယုတ္တိပြု၊ ဩစိတုဟိနတင်။
- * ဒဠိမည်ရှိ၊ ဝိရောဓိ၊ သတိမြဲယှဉ်။
- * ဒဠိ အာဂမ၊ ဉာပက၊ တင်ကြ ဝိရောဓိ။
- * ဝိတ္တာ သံခိပ်၊ ဥဒ်-နိဒ်-နိဂမ၊ ပါကဋ၊ တင်ကြ ဝိရောဓိ။
- * ဝိတ္တာ-သံခိပ်၊ ဥဒ်-နိဒ်-နိဂမ၊ ပါကဋ၊ ပုနရုတ္တိတင်။
- * အနုသန္ဓေပြု၊ ယင်းဝါကျ၊ ပုနရုတ္တိတင်။
- * လဒ္ဓဂုဏ၊ ကျိုးဖလ၊ နိရုတ္တတင်။
- * အတ္တုဒ္ဓါရ၊ ယင်းဝါကျ၊ နိရုတ္တတင်။
- * လဒ္ဓဒေါသ၊ ယင်းဝါကျ၊ နိရုတ္တတင်။
- * ပက္ခန္တရ ဟူလတ်က၊ အဗျာပိတတင်။
- * ဝါကျာရမ္မ၊ ဟူလတ်က၊ အဗျာပိတတင်။
- * အတိဒေသ၊ ယင်းဝါကျ၊ ဂန္ထ၊ အဗျာပိတတင်။
- * ဥပနာသ၊ အာရမ္မ၊ အဗျာပိတတင်။
- * များမဆက်ဆံ၊ ထူးဟန်ဖော်ပြ၊ ဝိသေသ၊ တင်ကြ တိဗျာပင်။
- * အဓိဝစနံ၊ နာမံ+မိပ္ပေ၊ ဂဟဏေ၊ တင်လေ-တိဗျာပင်။
- * အတ္တုဒ္ဓေသ၊ ဝိသေသ၊ တင်ကြ-တိဗျာပင်။
- * သဒ္ဓါနှစ်ခု၊ တစ်ခုအတ္တ၊ တူနေက၊ ဧကတ္ထဒေါသတင်။
- * ကိဉ္ဇာ သတိ၊ ကာမံ ထည့်၍၊ နနုယှဉ်ကာ၊ ချီတက်လာ၊ တင်ပါ ဝိရောဓိ။
- * ဗျတိ နွယ်၊ ရှိလေရာ၊ တင်ပါ ဝိရောဓိ။
- * သမ္ဘာဝနာ၊ ဂရဟာ၊ တင်ပါ ဝိရောဓိ။

၁

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

အယဗ္ဗိ ဓမ္မော ဓမ္မာ	၁၂	အာရမ္မဏ် အဂ္ဂဟေတွာ	၃၁၄	ဣတော ပရံ သဗ္ဗံ	၆၃၆
အယမေတ္တ	၆၆၀	အာရမ္မဏ် ကတွာ	၃၁၂/၇၀၀	ဣဒံ ပနေတ္တ	၆၃၆/၇၇၂
အရဟတ္တဖလ	၂၀၆	အာရမ္မဏ် စိန္တေတိ	၇၆၁	ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ	၂၇၀
အရိယံ အဋ္ဌဂိုကံ	၅၄၇	အာရမ္မဏကရဏ	၁၅၀/၃၀၈/၄၇၄	ဣဒံ သုခံ	၅၆၈
အရိယမဂ္ဂါနုဓမ္မတံ	၁၉၇	အာရမ္မဏတောတိ	၆၉၈	ဣဒဉ္စ ဧကသ္မိံ	၇၀၀
အရူပ ပန အရူပေန	၅၇၀	အာရမ္မဏတော ဝါ	၂၁၂	ဣဒမ္ပိစ	၆၀၀
အရူပေ အဝစရန္တိ	၃၂၈	အာရမ္မဏဘာဝံ	၁၅၀/၃၀၄	ဣဒါနိ ဣတိ မေ	၆၂
အရူပေ ပန	၅၇၁	အာရမ္မဏရသံ	၅၂၉	ဣဒါနိ ဣမဿ	၁၄
အလဒ္ဓေါကာသဿ	၅၂၄	အာရမ္မဏရသာ	၇၃၃	ဣဒါနိ ကုသလာ	၇၅
အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္တာ	၄၉၈	အာရမ္မဏဝသေန	၆၀၄	ဣဒါနိ တမေဝ	၅၈၇
အဝသေသာ တေဘူမကာ	၂၂၀	အာရမ္မဏသ္မိနိ	၇၀၇	ဣဒါနိ ပကတိယာ	၅၉၇
အဝသေသာ တေရသ	၇၂	အာရမ္မဏေ အနော-	၇၄၆	ဣဒါနိ ယထာ	၃၉၁
အဝိစာရိတံ	၇၆၉	အာရမ္မဏေ တေန	၇၈၅	ဣဒါနိ ယသ္မာ	၅၉
အဝိဇ္ဇာတိ	၃၆၃	အာသဝဂေါစ္ဆကေ	၂၈၄	ဣဒါနိ ယသ္မိံ	၄၁၂/၄၁၈
အဝိဇ္ဇာဘာဝေ	၃၄၆	အာသဝန္တိတိ	၂၈၄	ဣဒေ စေဝ သမ္ပရာယေစ	၃၅၈
အဝိတက္ကာစ	၁၆၄	အာသဝါ ဝိယာ	၂၉၀	ဣဒ ပန နိယက	၂၄၄
အဝိနိဇ္ဈောဂဝသေန	၂၇၃	ဣဋ္ဌာရမ္မဏသ္မိနိ	၆၀၄	ဣဒ ပန သမ္ပယုတ္တ	၃၃၉/
အဝိပ္ပယောဂဝသေန	၃၁၄	ဣတရံ ပန အတ္တာနံ	၂၅		၃၄၇
အသင်္ခါရိကဘာဝေါ	၅၈၂	ဣတရထာ ဟိ	၁၈၄	ဣဒ ပနာယံ ဒုက္ခ	၁၃၂
အသဒ္ဓါနုနိ	၆၀၄	ဣတရာ ပန	၃၉၈	ဣဒ ပနာယံ သုခ	၁၂၈
အသန္တိတော	၃၈၅	ဣတရော ပန	၄၆၀	ဣဓာပိ သဟဇာတေ	၅၆၈
အသမ္ပဇာနဘာဝေါ	၃၇၆	ဣတိ ဣမိနာ နယေန	၁၅၀	ဣဒ္ဓိမာ စေတော	၆၄၃
အသာမဂ္ဂိယံ	၄၄၇	ဣတိ ဣမေသမ္ပိ	၅၉၇	ဣန္ဒြိယသံဝရ	၃၇၆
အဟိရိကန္တိ	၃၆၇	ဣတိ ဣမေဟိ	၁၃၈	ဣမံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါဝ	၁၇
အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ	၆၄၃	ဣတိ ဖဿာဒယော	၇၇၆	ဣမသ္မိံ ဌာနေ	၇၇၂
အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကာ	၆၄၃	ဣတိမေ ဘာသ	၆၂	ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ	၅၈၇
အာမန္တာတိ ဟိ	၁၃၈	ဣတိ ယဉ္စ ဇာတက	၄၉၃	ဣမသ္မိနိ အဘိဓမ္မေ	၄၀၇
အာယတံဝါ	၂၉၇	ဣတိ ယတ္ထ ယတ္ထ	၄၉၈	ဣမသ္မိနိ ပဒေ	၅၆၀
အာယသ္မတော	၅၄၇	ဣတိ ဝေဒနာတ္တိကတော	၁၇၀	ဣမဿစ သုတ္တ	၇၂၅
အာယုဟတိ	၆၃၃	ဣတိ သမ္မာကမ္မန္တော	၆၄၀	ဣမိနာ လက္ခဏေန	၃၂၈
အာယုဟနရသတာ	၇၅၀	ဣတော ပဋ္ဌာယ ဂန္တိရံ	၆၃	ဣမေဝိ အပ္ပါန-	၂၁၂

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

အကာလုသိယ	၈၀၄	အဒိန္နန္တိ	၆၅၄	အပိစ ကာမဘဝ	၄၇၄
အကုသလသဒ္ဓေါ	၁၂၁	အဒိန္နဿ	၆၅၄	အပိစ ဂဟဋ္ဌာနံ	၆၆၈
အစွာယိကကမ္မာ	၇၅၈	အဒိန္နဒါနံ	၆၈၁	အပိစ ပါကာရံ	၁၉၇
အဇ္ဈတ္တံ	၂၄၄	အဓိကရုဏ်	၄၅၅	အပိစ သဗ္ဗဗ္ဗိ	၅၀၃
အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တံ	၃၂၄	အဓိမောက္ခလက္ခဏေ	၈၀၃	အဘိက္ကန္တေ ဝဏ္ဏေနာ	၃၁
အဇ္ဈတ္တတ္တိကေ	၂၄၄	အဓိဝစနဒုကာ	၃၅၈	အဘိဇ္ဈာယတိ	၆၈၁
အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ	၂၄၄	အဓိဝစနာနံ	၃၅၈	အဘိဓမ္မံ ပတ္တာ ပန	၁၂
အညမညသင်္ကရ	၃၁	အဓိဝါသန	၃၇၅	အဘိဓမ္မဿ	၃၁
အညေ ဓမ္မေ	၃၃၃	အနန္တရတ္တိကေ	၂၃၇	အဘိဘဝိတ္တာ	၂၃၀
အညောဝ ကုသလ	၁၁၈	အနဝဇ္ဇာစ	၆၂၇	အဘိသင်္ခရေန္တိတိ	၃၅၈
အဋ္ဌကထာသု ပန	၆၇၀	အနာလပန္နော	၆၄၆	အယံ ခေါ ပနာနန္တ	၂၄၄
အဋ္ဌဂိုကောပိ	၂၃၀	အနိစ္စာဒိဝသေန	၃၇၇	အယံ စိတ္တဿေ	၇၉၉
အဋ္ဌာနေ ကုသလ-	၃၇၀	အနိဒဿနာစ	၂၅၃	အယံ ပန အပရာ	၇၀၄
အဋ္ဌာရသသု	၃၆၉	အနုပရိဝတ္တန္တိတိ	၃၂၀	အယံ ပန ဝိသေသော	၂၉၇
အနုမာသော	၄၃၄	အနုပ္ပါဒေ ဉာဏံ	၃၈၅	အယံ ပန သဟဂတ	၅၆၀
အတိရေကဝိသေသတ္ထ	၁	အနုဘဝနရသတာ	၇၃၃	အယံ ပနက္ခတ္တ	၇၆၉
အတိတတ္တိကေ	၂၃၇	အနုလောမ ပဋိလောမ	၄၉	အယံ ဓာတိကာယ	၃၈၅
အတ္တနော နိပ္ပာဒကေန	၂၇၃	အနောတ္တပ္ပန္တိ	၃၆၇	အယံ သံသာရသာဂရော	၁၇
အတ္တနော ပန	၁၀၁	အန္တမသော ပဉ္စ-	၆၃၁	အယံ သမူဟသင်္ခါတေန	၄၄၉
အတ္တနော သဘာဝံ	၂၃၇	အန္တောကရုဏတ္တော	၂၈၄	အယံ ဟိ အဘိသဒ္ဓေါ	၃၁
အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ	၁၅၈/၂၉၇	အန္တသတေ သတိပိ	၄၄၇	အယံ ဟေတ္ထ	၆၄၅
အတ္ထေဝ ဂန္ထိရုဂတံ	၁၇	အပ္ပဋ္ဌိပါနိတာစ	၃၈၅	အယံ ဟေတုသင်္ခါတေန	၄၅၃
အတ္ထောတိ တဿာ	၄၂	အပ္ပဋ္ဌိသင်္ခါနေ	၃၇၇	အယုဒ္ဓိ အရူပ	၇၁၉
အတ္ထောတိ ဟေတု	၄၉	အပရိယောသိတ	၂၀၅	အယုဒ္ဓိ ကစ္ဆိ	၇၅
အထ ကသ္မာ	၇၆၉	အပရော နယော	၂၅/၄၉/၁၁၅/	အယုဒ္ဓိ ကိသေ ထုလေ	၅၆၈
အထ ခေါ ယဉ္စ	၂၉၇		၇၄၆/၇၉၃/၈၀၄	အယုဒ္ဓိ တေန ခေါပန	၅၄၇
အထ စ ပနိဒံ	၁၁၅	အပရော ပန နယော	၇၉၉	အယုဒ္ဓိ တတ္ထ	၇၂၅
အထ နာနတ္ထာနိ	၁၁၀	အပိစ အနိယတာ	၆၈၈	အယုဒ္ဓိ ဓမ္မံ	၈၄
အထ ပစ္ဆာ သမာဘိ	၁၄	အပိစ အယံ ဖသော	၇၁၂	အယုဒ္ဓိ ပရေသံ	၆၂၀
အထာပိ တိဏ္ဍံ	၁၁၈	အပိစ အာရောဂျဋ္ဌေန	၄၈၃	အယုဒ္ဓိ သုဿာစ	၁၂၈

ပညာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

၈

ဣမေသံ ဒိန္နမ္မိ	၂၆၃	ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ	၄၂၉	ဧဝံ ဒါရံ ပတ္တာ	၇၆၆
ဣမေသု စတုသု	၁၇	ဧတသ္မိ ဒွယေ	၆၄၀	ဧဝံ ပဋိညာတာယ	၆၂
ဣဿရိယဋ္ဌာနေ	၂၄၄	ဧတာနိဝါ ဧကန္တံ	၄၂၉	ဧဝံ ပရဝါဒိမိ	၆၂၅
ဥဇ္ဇဘာဝေါ	၃၇၅	ဧတေ ဓမ္မေ	၂၈၄	ဧဝံ ပဝတ္တမာနာ	၂၄၄/၂၉၇
ဥတ္တမဋ္ဌေန	၂၂၀	ဧတေသု ဟိ သမယဝါ	၄၄၂	ဧဝံ ပဝေဒိတတ္တာ	၇၂၅
ဥတ္တရိတုံ	၃၃၃	ဧတ္တကာနိဝိ ဝဿသတာနံ	၁၄	ဧဝံ ဝဝတ္ထိတာ	၇၂
ဥဒ္ဒါနတော	၄၆၀	ဧတ္တာဝတာ အနိယမ	၄၁၈	ဧဝံ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ	၄၆၈
ဥပရိသိက္ခိတဗ္ဗာ	၂၀၅	ဧတ္တာဝတာ ဧတဿ	၇၀၀	ဧဝံ ဝိတက္ကော	၇၈၂
ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကေ	၃၂၄	ဧတ္တာဝတာစ	၅၇၇	ဧဝံ ဝိဓာနိ ဧတ္ထ	၅၁၉/၅၂၀
ဥပါဒါနဿ	၁၅၀	ဧတ္ထေ ဧကံ ဒုကံ	၃၅၈	ဧဝံ ဝိပါကနေကဋ္ဌေန	၁၄၂
ဥပါဒိန္နာစ	၁၅၀	ဧတ္ထေ ဘူမိယာ	၅၃၇	ဧဝံ သန္တေ ဒိန္နမ္မိ	၂၇၉
ဥပါဒါယန္တေ	၃၂၄	ဧတ္ထေ ရူပပပတ္တိယာ	၃၁	ဧဝံ သန္တေ ဓမ္မော	၁၁၈
ဥပက္ခာတိ	၁၆၉	ဧတ္ထ ဟိ ပစ္စယောဝ	၄၃၈	ဧဝံ သန္တေ ပဉ္စ	၆၃၃
ဥပ္ပဇ္ဇမာန	၅၄၇	ဧတ္တာယ ကမ္မံ	၆၃၃	ဧဝံ သဗ္ဗေပတေ	၇၂
ဥပ္ပန္နံ ဂမိယစိတ္တံ	၅၄၇	ဧဝံ အကုသလံ	၆၄၆	ဧဝံ သမယဝါယဉ္စ	၄၃၄
ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ	၅၂၉	ဧဝံ အတ္တနော အတ္ထ-	၁၂၁	ဧဝမနေကေသု	၄၁၈
ဥပ္ပန္နတ္တိကေ	၂၃၇	ဧဝံ အဘာဝတ္ထံ	၁၁၈	ဧဝမဿ ဣမိနာ	၄၃၈
ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ	၅၄၇	ဧဝံ အရူပဓမ္မေပိ	၄၈၃	ဧဝမ္ပိ ဧကမေက	၅၉
ဥာယထာပိ	၂၂၅	ဧဝံ အာဒိပဒဝသေန	၆၆	ဧဝမိဒံ အညတ္တ	၄၇၄
ဥာယမ္ပိဓေတံ	၁၈၄	ဧဝံ ဣတော ပရေသု	၃၀၈	ဧဝမိဒံ စိတ္တံ ဣမသ္မိ	၄၆၈
ဥာယရဟိတာ	၁၆၄	ဧဝံ ဣဓ နော	၂၉၇	ဧဝမိဒမ္ပိ ပရော-	၅၅၄
ဥာယဝိပရိတာ	၁၃၃	ဧဝံ ဣမာယ ကရဏ-	၅၂၄	ဧဝမိဓာပိ ပဒါနံ	၁၁၀
ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္တာ	၄၂	ဧဝံ ဧကမေကသ္မိ	၄၂	ဧဝမိဓေပိ ဥပ္ပန္နာ	၉၁
ဧကံသတော ပန	၇၃၃	ဧဝံ ဧကဿ	၄၄၂	ဧဝမေတေန သင်္ဂဟိတာ	၂၅
ဧကစိတ္တသ္မိနိ	၇၁၂	ဧဝံ ဧကေကာ	၆၀၀	ဧဝမေတေ ဝိသု	၁၂၅
ဧကတော ဝတ္တမာနာပိ	၃၁၄	ဧဝံ စိတ္တသမုဋ္ဌာ-	၆၁၀	ဧဝမေတေသု စတုသု	၅၃၇
ဧကဒေသေနစ	၇၁၉	ဧဝံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိ	၆၉၈	ဧဝမေဝ အယမ္ပိ ဓမ္မော	၁
ဧကမေကသ္မိဓမ္မတ္ထ	၄၂	ဧဝံ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တမ္ပိ	၄၉၃	ဧဝမေဝ နိဗ္ဗာနံ	၁၇၆
ဧကသမုဋ္ဌာနာ	၅၉၂	ဧဝံ တတ္ထ သင်္ခေပတော	၇၇၆	ဩက္ကန္တိကာပိတိ	၇၉၀
ဧကုပ္ပါဒိတာယ	၂၆၃	ဧဝံ တာဝ စိတ္တ	၅၁၃	ဩဃဂေါစ္ဆကေ	၃၁၂
ဧကော ပယောဂေါ	၆၆၄	ဧဝံ ဒီပေန္တေန	၄၄၉/၄၅၃	ဩဃာနံ အာရမ္မဏ	၃၁၂

ဃ

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

ဩတ္တပ္ပနာ	၃၆၇	ကာယိကဝါစသိက	၂၀	ကောသလံ ဝုစ္စတိ	၄၈၃
ကဏ္ဍာတိ	၃၅၂	ကံ အနုပရိဝတ္တန္တိ	၃၂၀	ကောသလ္လတော	၄၈၃
ကတမာနိ တိဏိ	၆၀၇	ကံ ကာရဏာ	၄၁၂/၄၄၇	ကေနစိ ဝိညေယျာ	၂၂၇၉
ကတမေတိ ဝုတ္တေ	၄၀၄	ကံ ပန ဧဝံ	၆၄၃	ခဏသမဝါယဟေတု	၄၅၅
ကတမေ ဓမ္မာ	၅၇၇	ကံ ပနေတံ စိတ္တံ	၇၆၉	ခဏိကာပိတိ	၇၉၀
ကတမော ဉာဏသာဂရော	၁၇	ကံ ပနေတာနိ	၁၁၀	ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဠိ	၁၄
ကတမော ပန ဘန္တေ	၇၅	ကံဝါ ဣမိနာ	၆၃၆	ခယေ ဉာဏံ	၃၈၅
ကတရေဟိ	၁၃၈	ကံ ဝိညာပေတိ	၆၁၃	ဂန္ထဂေါစ္ဆကေ	၃၀၈
ကထံ စက္ခုဒြါရာ	၄၃၈	ကိစ္စံ ဝါ	၄၉၈	ဂန္ထနိယ	၃၁၀
ကထံ စိတ္တကရဏ	၅၁၃	ကိစ္ဆာပိ တသ္မိံ ခဏေ	၆၂၀	ဂဟေတဗ္ဗာ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ ဉာ	
ကထံ န ကေဝလံ	၂၇၀	ကိစ္ဆာပိ န ဂဟိတော	၅၈၂	ဂိဟိသံသဋ္ဌော	၅၆၈
ကမ္မံ အတိတမ္ပိ	၅၃၇	ကိစ္ဆာပိ န ဝုတ္တော	၂၉၇	ဂေါတြဘု ပန	၁၇၆
ကမ္မံ သတ္တေ	၅၂၀	ကိစ္ဆာပိ ဟိ ဧတံ	၄၇၄	စက္ခာယတနာဒိသု	၃၆၉
ကမ္မကိလေသေဟိ	၁၉၁	ကိစ္ဆေတ္ထ	၁၁၀	စက္ခုတောပိ	၂၈၄
ကမ္မတော လိဂံတော	၅၂၀	ကိလေသကာမော	၄၆၀	စက္ခုနာ ဟိ	၆၁၃
ကမ္မသကာ မာဏဝ	၅၂၀	ကိလေသဂေါစ္ဆကေ	၃၂၄	စက္ခုနာ ဟိ ဒိဋ္ဌံ	၇၆၁
ကမ္မုနာ ဝတ္တတေ	၅၂၀	ကိလေသဝဇ္ဇဿ	၄၈၃	စက္ခုပထသ္မိနိ	၆၁၃
ကမ္မေန ကိတ္တိံ	၅၂၀	ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန	၂၁၂	စက္ခုသမ္ပဿော	၅၈၇
ကသ္မာ ပန ဧတေသု	၄၄၂	ကိလေသေ ဝါ	၂၃၀	စတုဘူမိကစိတ္တနိ	၇၆၁
ကသ္မာ ပနေတ္ထ	၄၀၇/၇၀၇	ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ	၉၀	စတုဘူမိကစေတနာ	၇၅၀
ကသ္မာ ပယောဂ	၆၄၈	ကုစ္ဆိတေန ဝါ	၉၀	စတုဘူမိကသညာ	၇၄၃
ကသ္မာ ဝတ္ထု	၆၅၄	ကုသလန္တိ	၄၈၃	စတုဘူမိကဝေဒနာ	၇၃၃
ကာမဉ္ဇေသ ရူပါ	၄၇၄	ကုသလသဒ္ဓေါ	၇၅/၁၂၁	စတုသမုဋ္ဌာနံ	၅၉၂
ကာမာဝစရံ ကုသလံ	၅၇၇	ကုသလဿ ကမ္မဿ	၇၂	စတုသမုဋ္ဌာနော	၅၉၂
ကာမာဝစရကုသလေသု	၅၇၇	ကုသလာကုသလ	၁၀၁/၇၅၀	စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ	၅၅၄
ကာမာဝစရန္တိ	၄၅၉	ကုသလာဒိပရာနနိ	၁၁၈	စိတ္တံ နိဝရန္တိ	၃၁၃
ကာမာဝစရဓမ္မာန	၂၁၂	ကုသလာဒိသဒ္ဓါစာပိ	၁၂၅	စိတ္တဉ္ဇာတိ	၇၇၂
ကာမေ အဝစရန္တိ	၃၂၈	ကုသလာဓမ္မာတိ	၁၁၀	စိတ္တကရဏတာယ	၅၀၃
ကာမေတ္ထေ ဧကမေဝ	၅၁၃	ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ	၇၂	စိတ္တန္တိ	၅၀၃
ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော	၆၆၄	ကုသလာ နစ္စ-	၇၂	စိတ္တသံသဋ္ဌာစ	၃၂၁
ကာမေသုတိ	၆၆၄	ကုသလော တံ	၇၂	စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ	၆၁၀

ဗုဒ္ဓ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

၀

စိတ္တာနံ ပန	၅၁၃	တဇ္ဇာသမန္နာဟာရေန	၇၅၅	တတ္ထ ပါဏာတိပါတာ	၆၉၂
စိတ္တာလော ရူပကာယော	၄၃၄	တတိယပဒံ ဥဘယ	၁၄၂/၂၅၃	တတ္ထ ဗုဒ္ဓါနံ	၃၉၈
စိတ္တဿ အနုပရိဝတ္တိနော	၃၂၀	တတိယပဒေ	၁၈၄	တတ္ထ မာတိကာ	၆၃
စိတ္တဿ ပဌမာ	၇၀၇	တတော အညေ	၂၉၇/၃၀၄/	တတ္ထ ယထေဝ	၂၆၈
စိတ္တဿကဂ္ဂတာ	၇၉၉		၃၀၈/၃၂၄	တတ္ထ ယဒေတံ	၃၉၁
စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍိ	၆၃	တတော အပရေ	၆၆	တတ္ထ ယသ္မာ	၆၂/၅၁၃
စိန္တနဋ္ဌေန	၃၁၄	တတော ဥတ္တိဏ္ဍာ	၂၇၉	တတ္ထ ယသ္မိံ သမယေ	၄၅၅
စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန	၂၉၀	တတော ဧဝ အာစယ	၁၉၇	တတ္ထ ယာယံ တဏှာ	၅၆၀
စုတိယာ ဝါ	၃၃၃	တတော ပရံ ဒဿနေန	၇၂	တတ္ထ ယော စိတ္တ-	၆၁၀
စူဠန္တရဒုကေသု	၂၇၃	တတော ပရံ ပဌမ	၂၆၈	တတ္ထ လောကုတ္တရ	၆၃၉
စေတနာ ပန	၇၅၀	တတော ပုဗ္ဗေ နာဟေ	၁၄	တတ္ထ ဝိပဿနာဉာဏံ	၃၃၉
စေတယတိတိ	၇၅၀	တတော ဗဟိဘူတာ	၃၂၄	တတ္ထ ဝိဝိဓ	၂၀
စေတသိက အဿာဒတော	၇၄၀	တတော ဗာဟိရ-	၂၄၄	တတ္ထ သံသာရ-	၁၄
ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ	၂၄၄	တတ္ထ အဒိန္နန္တိ	၆၅၄	တတ္ထ သဗ္ဗမ္ပိ	၅၂၉
ဆ ပယောဂါ	၆၆၀	တတ္ထ အယံ နာမ	၆၃၁	တတ္ထ သမယသဒ္ဓေါ	၄၁၈
ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ	၄၉၂/၅၇၁/	တတ္ထ ကတမေတိ	၄၀၄	တတ္ထ သဟဂတံ	၅၇၀
	၅၇၇	တတ္ထ ကာမာဝစရော	၆၃၁	တတ္ထ သိယာ	၄၄၇
ဌာနန္တိ	၃၇၀	တတ္ထ ကိဉ္ဇာပိ	၆၀၇	တတ္ထ ယဒေတံ	၂၇၀
တံ အတိစ္ဆတ္တန္တိ	၁	တတ္ထ ကိလေသကာမော	၄၆၀	တတ္ထာယံ ဝစနတ္ထော	၄၆၀/
တံ အာရမ္မဏံ	၁၉၇	တတ္ထ ကေနဋ္ဌေန	၁		၅၄၇
တံ စုတိပဋိသန္တိ	၃၀၈	တတ္ထ ခုဒ္ဒိကာ ပိတိ	၇၉၀	တတ္ထာ အနိယတတ္ထာ	၃၃၃
တံ ဧဝနဝိထိ	၅၀၃	တတ္ထ စက္ခာယတနာဒိနိ	၆၀၇	တတ္ထာ အရူပံ	၅၇၀
တံ တံ ကာရဏံ	၂၃၇	တတ္ထ စတုဗ္ဗိမော	၆၀၇	တတ္ထာ အဟေတုကာ	၂၆၈
တံ ပုဂ္ဂလံ ယထာ	၁၉၁	တတ္ထ စတုသမုဋ္ဌာန	၅၉၂	တတ္ထာ တထာ	၅၉
တံ ပုဂ္ဂလံ ဝဇ္ဇသ္မိ	၃၀၄	တတ္ထ စတုဟိ	၆၂၇	တတ္ထာ တထေဝ	၁၂၁
တံ ဝဇ္ဇသ္မိယေဝ	၃၁၂	တတ္ထ တတ္ထ သန္တိ-	၆၂၀	တတ္ထာ ဒွါဒဿာယတနာနိ	၁၂
တံ သုခိတံ	၇၉၃	တတ္ထ ဒိဋ္ဌိ နာမ	၅၉၇	တတ္ထာဝိဓံ နတ္ထိ	၂၇၄
တံ ဟိနေ	၆၅၄	တတ္ထ ဒုက္ခပဋိစ္စာဒကံ	၃၄၇	တတ္ထာ ဟိဿ	၄၁၈
တနိ အတ္တတ္ထ	၂၅	တတ္ထ ဓမ္မောတိ	၄၂	တတ္ထာ ဟေတုစေဝ	၂၆၈
တနိ ဉာဏံ မဂ္ဂဿ	၁၇၆	တတ္ထ နတ္ထိကာ	၆၈၈	တတ္ထာ ဟေသ	၃၁
တက္ကော ဝိတက္ကော	၃၅၈	တတ္ထ ပါဏဿ	၆၄၈	တထေဝ ပဝတ္ထော	၂၅၈

၈

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

တဒန္တရတ္တိကော	၁၈၄	တသ္မိံ န ပရိယာပန္နာ	၃၂၈	တာသု တာသု	၅၃၇
တဒုဘယမ္ပိ	၂၃၇	တသ္မိံ ပန စိတ္တေန	၇၇၂	တာသု ယာကာစိ	၃၄၇
တဒေတံ ပစ္ဆိမံ	၇၆၆	တသ္မိံ ပန ပရိ-	၆၅၄	တာသု ဝစီကမ္မ	၆၁၇
တဒေတံ လက္ခဏာ	၄၉၈	တသ္မိံ ပန ပါဏေ	၆၄၈	တာဟိ အာပတ္တိဟိ	၃၆၈
တမ္ပိ ရုဋ္ဌသဒ္ဓေန	၄၉၂	တသ္မိံ ပရိယာပန္နံ	၂၇၉	တိကာသန္နိပါတ	၇၂၅
တသ္မာ အတ္တနော	၂၄၄	တသ္မိံယေဝ သမယေ	၄၁၂	တိကာနိဗ္ဗိ ဧကော	၆၆
တသ္မာ အယံ နယော	၆၀၀	တသ္မိံ သမယေ သတိ	၄၅၅	တိသုပိ စေတေသု	၄၂
တသ္မာ ဧကော	၄၄၂	တသ္မိံဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇ	၄၄၉	တုလာသဗ္ဗာဋ	၇၁၂
တသ္မာ ဣတော	၆၃	တသ္မိံ အဓိယိတံ	၇၅၈	တေ အကုသလ	၉၀
တသ္မာ ဥပ္ပန္နံ	၅၄၇	တသ္မိံတိ တဒါယတ္တ	၃၇၀	တေစ ခေါ ယထာ	၆၆၀
တသ္မာ ဧကုပ္ပါဒါ	၅၇၁	တသ္မိံမ္ပိ စရဏံ	၅၁၃	တေန ဧကကာရဏ	၄၄၂
တသ္မာ ကုသဝိက	၉၁	တဿ ဧကစ္စ စိတ္တ	၅၂၄	တေန ကုသေန	၉၁
တသ္မာ ဂမ္ဘီရံ	၅၉	တဿ ကမ္မံ	၃၆၇	တေန စိတံ စိတံ	၁၉၇
တသ္မာ ဂမ္ဘီရာ	၄၂	တဿကာရဏံ	၁၉၁	တေန တေန တဿ	၄၄၂
တသ္မာ စိတ္တံ	၇၇၆	တဿ စတ္တာရော	၆၆၄	တေန တေသံ	၃၉၈
တသ္မာ ဌာနန္တိ	၃၇၀	တဿ တာဝ နိဒ္ဒေသေ	၃၉၁	တေန ဝုတ္တံ ၄၀၄/၇၀၇/၇၅၈	
တသ္မာ ဓမ္မတ္တယေန	၁၁၈	တဿတ္ထော ဧတေသု	၇၀၄	တေန ဟေသာ ဘူမိ	၅၃၇
တသ္မာယေဝ	၄၀၇	တဿတ္ထော သမံ	၁၃၈	တေနာကာရေန	၃၃၃
တသ္မာ နေဝဒဿနေန	၁၈၄	တဿ ဒွါရာနံ	၄၃၈	တေနာနန္တ ဘိက္ခုနာ	၂၄၄
တသ္မာ ဘာဝနာတိ	၁၇၆	တဿ ဒွေ သမ္ဘာရာ	၆၈၁/၅/၈	တေနာဟ ဘဂဝါ	၅၂၄
တသ္မာ ဘူမိလဒ္ဓ	၅၃၇	တဿ ပဉ္စ သမ္ဘာရာ	၆၆၀	တေနာဟု ပေါရာဏာ	၇၅၀
တသ္မာ ယထာ ရာဇာ	၅၅၄	တဿ ဘာဝေါ	၃၆၇/၈	တေနေတ မေတဿ	၂၀
တသ္မာ ယထာ သမုဿိ-	၁	တဿ လက္ခဏာဒီနိ	၇၉၃	တေနဿ ဝိမတိ	၃၉၈
တသ္မာ ယဒေတမေတ္တ	၁၂၅	တဿ ဝသေန	၂၇၀	တေဘူမကဝဋ္ဌေ	၃၂၈
တသ္မာ ယဒေတ္ထ	၅၀၃	တဿ ဟဒယေ	၆၇၄	တေသံ အတ္ထော	၄၀၄
တသ္မာ ဝိဝိနေယတ္တာ	၂၀	တနိ ဟိ ကုသလု	၄၂၉	တေသံ တေသံဝါ	၄၉/၅၉
တသ္မာ သဒ္ဓါဗဟုလ-	၆၀၄	တာနေဝ အဋ္ဌ	၆၀၇	တေသံ ပရေဟိ	၆၀၄
တသ္မာ သော အာရမ္မဏေ	၇၈၀	တာယပိ သဒ္ဓိံ	၁၁၅	တေသံ မူလဘူတာ	၆၇၄
တသ္မာ ဟေတုမ္ပိ	၄၅၃	တာသံယေဝ ဓာတူနံ	၃၆၉	တေ သဗ္ဗေပိ	၄၃၈
တသ္မိံ ခေါပန သမယေ	၈၄	တာသု အယံ	၃၉၈	တေသု ဥဒ္ဒေသ	၃၉၁
တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ	၃၇၀	တာသု ဣဋ္ဌာနဘဝန	၁၃၃	တေသု ဌပေတွာ	၄၃၈

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

ဆ

တေသု ဓမ္မဝတ္ထာန	၃၉၁	ဓာရိယန္တိဝါ	၁၀၁	န သံယောဇနိယာ	၃၀၄
တေသု ပစ္စယသာမဂ္ဂိ	၄၂၅	ဓမ္မတော ယာဝ	၂၈၄	န သင်္ခတာတိ	၂၇၃
တေသု ပန အနဝဇ္ဇ	၁၀၁	ဓမ္မသင်္ဂဏီပိ	၆၃	န ဟိ ဧကသ္မိံ	၄၄၇
တေသု ဟိ နဝတိကာ	၇၂	ဓမ္မသဒ္ဓေန သဟ	၁၂၅	န ဟိ ဓမ္မော	၈၄
တေဟိ ဒွိဟိပိ	၅၉၇	ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပနာယံ	၈၄	န ဟေတူတိ	၂၅၈
တံ ပနဿ	၆၄၃	ဓမ္မသဒ္ဓေါ သဘာဝ	၁၂၁	နာမကရဏဋ္ဌေန	၃၆၃
ထမ္မသဒိသော	၇၁၂	ဓမ္မော ကုသလာတိ	၄၀၄	နာမရူပဒုကေ	၃၆၃
ထလဇေဝရာစ	၄၇၄	ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မ	၁	နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ	၅၂၄
ထာဝရိယောတိ	၇၅၀	ဓမ္မာနံ ယထာဘူတံ	၃၁၃	နိပ္ပရိယာယေန	၄၉၃
ဒဿနတ္ထိကေ	၁၇၆	ဓမ္မေသု ဓမ္မာ-	၈၄	နိဗ္ဗာနံ ပရမံ	၁၂၈
ဒဿနေန ပဟာတဓမ္မော	၁၈၄	ဓမ္မောတိ ဟေတု	၄၉	နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ	၃၈၁
ဒဋ္ဌဂ္ဂါဟံ	၃၂၄	ဓမ္မော ဟိ ကုသလာတိ	၁၂၅	နိရုဇ္ဈာဘူပ	၃၁၄
ဒိဋ္ဌံ သုတံ	၅၉၇	န ဥပါဒိယန္တေဝါ	၃၂၄	နိဿေသံ ဝိဒ္ဓိသန	၃၅၂
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ	၁၂၈	န ဥပ္ပန္နာ	၂၃၇	နီလာဒိဘောဒံ	၇၄၃
ဒိဋ္ဌိပါရိပူရိ	၃၈၁	န ကုသလာ	၁၀၁	နီဝရဏဂေါစ္ဆကေ	၃၁၃
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါပန	၃၈၁	န ဧကဝလဉ္စေသာ	၆၂၀	နေဝ ဟိ ဓမ္မာ	၁၁၅
ဒုကမာတိကာယံ	၂၅၈	နစ အန္ဓာနံ	၄၄၇	နော ပဋိက္ခမန္တိ	၁
ဒုက္ခဋ္ဌာပတ္တိ	၆၄၆	နစ ကုသလာရူပံ	၁၂၁	ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တေပိ	၃၇၇
ဒုက္ခံ ဝစော	၃၆၇	န စာယံ ကုသလာ	၁၂၁	ပစ္စုနိကဓမ္မေ	၃၇၇
ဒုက္ခယတိတိ	၁၃၃	န တပနိယာ	၃၅၈	ပစ္စယေဟိ သမာဂန္နာ	၂၇၃
ဒုတိယပဒေပိ	၁၈၄	န တေ သုခံ	၁၂၈	ပစ္စိမေန အတ္ထေန	၃၃၉
ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ	၇၄၀	နတ္ထိ ဧတေသံ	၂၅၃/၂၇၃/၃၁၄/	ပဉ္စဒွါရိကဿ	၇၂၀
ဒေသနာတိ တဿာ	၄၂		၃၃၃	ပဉ္စပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ	၃၆၈
ဒေသနာတိ ပညတ္တိ	၄၉	နတ္ထိ ကေစိ ဓမ္မာ	၁၃၈	ပဉ္စလောကာရဘဝေ	၇၆၆
ဒေသနာဝါရေ	၇၁၂/၆	န ဒုက္ခာ န သုခါ	၁၃၃	ပညတ္တိနံ ပထာ	၃၅၈
ဒေသနာဝိလာသေန	၂၆၃	န နိပ္ပဒေသေန	၁၂	ပဋိဂ္ဂဟဏ	၃၇၆
ဒေါဝစဿတာ	၃၆၇	န ပန စိတ္တံ	၅၅၄	ပဋိပလော ဝိနေတုံ	၃၁
ဒွါဒသဇနံ	၃၇၀	န ဗျာကတာတိ	၁၀၁	ပဋိဝေဓောတိ အဘိ-	၄၉
ဒွါရံ ပန ပတ္တာ	၇၆၁	န ဘူတာနိ ဝိယ	၃၂၄	ပဋိဝေဓောတိ တန္တိယာ	၄၂
ဒွိသမုဋ္ဌာန	၅၉၂	န ရူပိနော	၂၇၄	ပဋိသန္တိစုတိ	၁၉၁
ဓာရိယန္တိဝါ	၁၀၁	န ဝိက္ခိပတိတိ	၃၈၀	ပဋိဟနနဘာဝ	၂၅၃

၈

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

ပဏ္ဍိတကရတ္တာ	၃၅၂	ပုဗ္ဗန္တတော ဥဒ္ဓံ	၅၄၇	မဟန္တရဒကေသု	၃၁၄
ပဏ္ဍိတေသု ဌိတတ္တာ	၃၅၂	ပုဗ္ဗာပရသမ္ပန္န	၁၁၅	မဟန္တေဟိ ဝါ	၂၁၂
ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော	၁၁၀	ပုရိမနယာနေဝ	၃၄၇	မဟာအဋ္ဌကထာယံ	၇၀၄
ပ ဒတော	၄၀၇	ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ	၁၄	မဟာပကရဏေ	၄၃၈
ပ နန္ဒသု	၄၀၇	ပုရိမေန အတ္ထေန	၃၃၉	မဟိယံ ဝါ	၄၇၄
ပမာဏကရာ	၂၁၂	ပုရိမေန ဟိ စိတ္တ	၇၇၂	မဟိယံ သေတိတိ	၄၇၄
ပယောဂသမတ္တေပိ	၆၄၈	ဖရသဝါစာ	၆၈၅	မိစ္ဆတ္တတ္တိကေ	၂၂၅
ပရတော ပန	၅၈၂	ဖလဋ္ဌေန ပန	၇၂၅	မိစ္ဆတ္တာစ တေ	၂၂၅
ပရတဏ္ဏဝတ္ထုကေ	၆၈၁	ဖလသမာပတ္တိ	၂၄၄	မိစ္ဆာစာရော	၆၆၄
ပရတဏ္ဏဘိမုခိ	၆၈၁	ဖဿဿ ဟိ	၇၃၃	မိတ္တပဋိပက္ခာ	၁၀၁
ပရဝါဒိမ္ပိ	၆၂၅	ဖဿာဒိနုဉ္စိ	၄၄၉	မုဒုဘာဝေါ	၃၇၅
ပရသတ္တဝတ္ထုကေ	၆၈၅	ဖဿေန ပန	၇၀၇	မုသာတိ	၆၆၇
ပရဿ ဟရဏံ	၆၅၄	ဖုသတိတိ	၇၁၆	ယံ ဧတ္ထံ ဝုဓိမန္တော	၂၅
ပရာမာသေဟိ	၃၁၃	ဗာလကရတ္တာ	၃၅၂	ယံ ပန ဘဂဝတာ	၃၉၈
ပရိတ္တာရမ္မဏတ္တိကေ	၂၂၀	ဗာလေသု ဌိတတ္တာ	၃၅၂	ယံ ပန မနေန	၆၄၀
ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေ	၂၃၇	ဗာဠာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ	၁၁/၃၁	ယံ ပနေတ္ထ	၅၇၁
ပဝတ္တန္တိတိ	၂၈၄	ဗုဒ္ဓါနုဉ္စိ တိသု	၃၉၈	ယံ ယံ ဝါ ပနာ	၇၀၀
ပါကာရကုဇ္ဇာဒိ	၆၂၀	ဗျဉ္ဇနမေဝတ္ထ	၃၅၈	ယံ ဝါစာယ	၆၃၉
ပါဏဝေဓာ	၆၄၈	ဘဂဝတော ပန	၆၄၆	ယဉ္စိ ကာယေန	၆၃၉
ပါဏာတိပါတာ	၆၉၂/၃	ဘဂဝါ ဟိ အရူပ	၅၈၇	ယတ္ထ ပရော ယထာ	၆၅၄
ပါဏောတိ ဓေတ္တ	၆၄၈	ဘဝတဏှာတိ	၃၆၃	ယထာ ဥပဋ္ဌိတ	၇၄၆
ပါပါ အသဒ္ဓါဒယော	၃၆၈	ဘဝဒိဋ္ဌိတိ	၃၆၃	ယထာ ဂဟိတနိမိတ္တ	၇၄၆
ပိဋိဒုကေသု	၃၂၈	ဘာဝတောစ အညော	၁၁၈	ယထာစ ဣဓ	၃၀၈
ပိဏယတိတိ	၇၉၀	ဘာဝနာယာတိ	၁၇၆	ယထာစ န ဟေတူ	၂၇၀
ပိသုဏဝါစာ	၆၇၄	ဘုသံ အာဒိယန္တိတိ	၃၂၄	ယထာစ သဟေတုကာ	၂၆၈
ပိတိတ္တိကေ	၁၆၉	ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ	၅၃၇	ယထာစ သုတ္တေန	၂၅
ပိတိသမ္ပယုတ္တာ	၁၆၉	မကာရော ပဒသန္တိ	၁၃၃	ယထာ စိန္တိတဿဝါ	၅၁၈
ပုန အညသ္မိ	၇၀၀	မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဝါ	၂၃၀	ယထာစေတ္ထ	၇၁၆
ပုန အနဇ္ဈောတ္ထရဏ	၃၅၂	မဂ္ဂါရမ္မဏတ္တိကေ	၂၃၀	ယထာ ဇာတိ ရော	၁၄၂
ပုန သဉ္ဇာနန	၇၄၆	မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏံ	၂၃၀	ယထာ တတ္ထ	၂၉၇
ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန	၅၅၄	မနေကမ္မဒ္ဓါရ	၆၃၁	ယထာ ဓမ္မံ ဓမ္မာဘိ	၄၉

ပညာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

ချ

ယထာ နမတိ	၂၁၂	ယဿ ဝါ ပဝတ္တန္တိ	၁၉၁	ရုပ္နလက္ခဏံဝါ	၂၇၄
ယထာ ပန အနိစ္စာဒိ	၆၁၀	ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ ၃၀၄/၃၀၈/၃၁၂		ရူပံ အာရမ္မဏံ	၇၀၄
ယထာ ပန နိဗ္ဗာနာ	၆၉၈	ယာ စတုဟိ	၆၂၇	ရူပါရမ္မဏာနိ	၆၀၀
ယထာ ပန ရညော	၁၇၆	ယာစာယံ ယထာ	၅၉	ရူပါရမ္မဓမ္မေသု	၅၇၀
ယထာ ပန ဝဒတိတိ	၄၇၄	ယာ တာ ရတ္တိယော	၃၁	ရူပပပတ္တိယာ	၄၂
ယထာ ပန သင်္ဂါမေ	၄၇၄	ယာနိဝါ ပနေတာနိ	၄၂၉	ရူပေ အဝစရန္တိ	၃၂၈
ယထာ ပရေဟိ	၃၇၆	ယာနိဿ တာနိ	၅၂၉	လက္ခဏတော ပန	၆၆၄/၇
ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ	၇၅	ယာ ပန တသ္မိံ	၆၂၅/၆၃၆	လက္ခဏာဒိတော	၇၆၁
ယထာ ဘုစ္ဆ	၆၈၈	ယာ ပနေတ္ထ အဘိညာ	၇၄၃	လက္ခဏာဒိသု ပန	၇၉၉
ယထာ ဝါ ကုသာ	၉၁	ယာ ပနေတ္ထ ဉာဏ	၇၄၆	လက္ခဏာဒိသု ဟိ	၄၉၈
ယထာ ဟိ အယံ	၆၃၁	ယာ ပါဏာတိပါတာ	၆၉၃	လောကသ္မိနိ	၂၉၀/၅၁၃
ယထာ ဟိ ကုသလာ	၁၁၀	ယာပိ စေသာ	၁၁၅	လောကိယဓမ္မနိ	၅၅၄
ယထာ ဟိ ကုဋ္ဌာဂါရ	၇၉၉	ယာယ အဘိဇ္ဈာ	၆၃၆	လောကိယာ ဓမ္မာ	၂၇၉
ယထာ ဟိ ကောစိ	၇၈၀	ယာယ ပန အတ္တာနုဗ္ဗိ	၆၇၄	လောကုတ္တရဓမ္မံ	၅၅၄
ယထာ ဟိ ဇေဋ္ဌ	၇၅၈	ယာဝ အဟောဝတာယံ	၆၈၅	လောကုတ္တရာ ဓမ္မာ	၂၂၀
ယထာ ဟိ တစ္ဆကာနံ	၂၅	ယာဝဠိဒံ ဘိက္ခဝေ	၁၂၈	လောကေ အပရိယာပန	၂၇၉
ယထာ ဟိ တာလ	၄၉၃	ယာ ဟိ ဧသာ	၄၂၉	လောကော ဝုစ္စတိ	၂၇၉
ယထာ ဟိ ယသ္မိံ	၄၆၈	ယေစ ကုသလပ္ပဝတ္တိယံ	၆၀၄	ဝစနတ္ထလက္ခဏ	၇၁၆
ယထာ ဟိ ရူပါဒိနိ	၇၆၉	ယေ န ပဿန္တိ	၁၂၈	ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ	၉၀/၁၃၃
ယထေဝ ဟိ ကစ္စံ	၄၈၃	ယေန သမ္ပံ	၆၇၄	ဝစီကမ္မဒ္ဒါရ	၆၂၇
ယဒိ တောနိ	၁၁၈	ယေ ပန အနာပါထ	၅၉၂	ဝဋ္ဋမူလံ ဆိန္နန္တာနိ	၃၂၈
ယဒိစ စိရိပါရိဝါသိ	၂၉၀	ယေဟိ အဘိဘူတာ	၃၃၃	ဝဋ္ဋသ္မိံ ယောဇေန္တိ	၃၁၂
ယသ္မာစ ခေါ မဟာလိ	၁၂၈	ယော ခေါ မဟာရာဇေ	၇၅	ဝတ္ထာရမ္မဏ	၇၁၉
ယသ္မာ ပန ဧဝံ	၆၀၀	ယောဂဂေါစ္ဆကေ	၃၁၂	ဝါစာ ဂိရာ	၆၂၇
ယသ္မာ ပန ပဿဒ္ဒ	၇၄၀	ယောဂနိယာ	၃၁၂	ဝိစရဏံ ဝါ	၇၈၅
ယသ္မာ ပနေသ	၃၉၈	ယော စေတ္ထ အဝိပရိတာ	၅၉	ဝိစာရတော	၁၆၄
ယသ္မာ ဝါ ဥပ္ပန္နံ	၇၇၆	ယော ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပ	၆၄၀	ဝိစိတ္တဋ္ဌေန	၃၁၄
ယသ္မာ ဝါ စိတ္တန္တိ	၅၀၃	ယော ပနာယံ တိသုပိ	၁၃၈	ဝိဇာနနတော	၃၈၅
ယသ္မိံ ပန ပဒေသေ	၄၆၀	ရဏန္တိ ဧတေဟိတိ	၃၃၃	ဝိဇာနာတိတိ	၅၀၃
ယသ္မိံ သမယေ ၄၁၂/၄၂၅/၄၅၃		ရာဇေရိသာယ	၅၅၄	ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော	၇၂
ယသ္မိန္တိ အနိယမတော	၄၁၈	ရာဇာဘိရာဇာ	၃၁	ဝိဇ္ဇာဘာဂေ	၃၃၉

ဉ

ပုစ္ဆာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

ဝိညတ္တိ ပန	၆၁၃	သံကိလေသေတိတိ	၁၅၈	သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက	၆၃၆
ဝိညတ္တိ ပန	၆၁၃	သံကိလေသေန	၁၅၈	သဗ္ဗာနိပိ ဟိ	၅၂၄
ဝိညာပနတ္တာ	၆၁၃	သံကိလေသေ ဝါ	၁၅၈	သဗ္ဗာပိ အာရမ္မဏ	၁၃၃
ဝိဝေ ဣတ္ထိကေ	၁၆၄	သံကိလေသဿ	၁၅၈	သဗ္ဗေဝစေတေ	၆၆
ဝိတေတေ	၇၇၉	သံယောဇနဂေါစ္ဆကေ	၃၀၄	သဗ္ဗေဝ ဟိ ဧတေ	၁၂၅
ဝိတက္ကဝိစာရေသု	၁၆၄	သံယောဇနဿ	၃၀၄	သဘာဝေန ဟိ	၄၄၂
ဝိတက္ကဝိပ္ပရသဒ္ဓိ	၆၃၅	သံဝိဂ္ဂဿစ	၃၈၅	သမ္မဇာနာတိတိ	၃၇၆
ဝိတက္ကေတိတိ	၇၇၉	သံဝိဒဟမာနာ	၇၅၇	သမ္မယုတ္တဓမ္မေ	၃၈၀
ဝိတ္တာရော ပန	၃၂၈/၃၆၃	သံဝေဂေါတိ	၃၈၅	သမ္မယောဂတော	၂၅၈
ဝိပက္ခဘာဝ	၁၄၂	သံဝေဇနီယဋ္ဌာနံ	၃၈၅	သမ္မယောဂဝသေန	၃၃၃/၉
ဝိပါကံ ကမ္မ-	၅၀၃	သံသဋ္ဌသဒ္ဓေါပိ	၅၆၈	သမ္မယောဂဝသေနဝ	၃၄၆
ဝိပါကတ္တိကေ	၁၄၂	သံသဋ္ဌာဝ တုမေ	၅၆၈	သမ္ပပုလာပေါ	၆၈၈
ဝိပါကဒါနေ	၂၂၅	သယံဇနရသော	၇၂၀	သမ္ပတ္တာစ တေ	၂၂၅
ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ	၁၄၂	သကိစ္စ ပရကိစ္စ	၇၅၈	သမ္ဗာဒိဋ္ဌိ ဝိနာသိကာ	၃၈၁
ဝိပ္ပာရဝါ စေတ္တ	၇၈၅	သက္ကိနာ ဟုတ္တာ	၆၆၈	သမ္ဗာဒိဋ္ဌိ သယံ	၂၃၀
ဝိဗာဓတိ	၁၅၈	သတိဝိပ္ပဝါသ-	၃၇၆	သမ္ဗာသမ္ပုဒ္ဓေါ ဟိ	၅၈၂
ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတိ	၃၆၃	သတ္တန္တံ သေက္ခာနံ	၂၀၅	သမ္ဗောဒကမ္မဒု	၃၇၅
ဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ	၂၀	သဒ္ဓဟန္တိ	၈၀၃	သမံ ဧကုပ္ပါဒါဒိ	၅၇၁
ဝိဝိဓာ ဟိ ဧတ္ထ	၂၀	သဒ္ဓါဒိ အာရမ္မဏေ-	၆၀၀	သမန္တတော ခဏ္ဍိတတ္တာ	၂၁၂
ဝိသံဝါဒနာ	၆၆၇	သဒ္ဓါ ဗဟုလတာ-	၆၀၄	သမထောဝ တံ	၃၇၇
ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ	၃၈၁	သဒ္ဓါ ရစိ	၆၀၀	သမဝါယော	၄၁၈
ဝိသေသဘူတာစ	၂၀	သဒ္ဓါဝ ဣန္ဒြိယံ	၈၀၃	သမဝါယောစ နာမ	၄၄၂
ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ	၆၉၈	သဒ္ဓိံ အတ္တနော	၇၅၀	သမာပတ္တိနံ	၃၆၈
ဝီရိယသီသေန	၃၇၇	သနိဒဿနတ္တိကေ	၂၅၃	သမာပတ္တိသု	၃၆၈
ဝုနိပ္ပတ္တာဝါ	၂၀၆	သနိဒဿနာစ	၂၅၃	သမာပတ္တိဟိ	၃၆၈
ဝုတ္တဓုတံ	၄၉/၂၉၀/၇၂၀	သန္တေပိစ နေသံ	၇၈၅	သမုဋ္ဌဟန္တိ	၃၁၄
ဝုတ္တဝိပရိတေန	၂၂၅	သဗ္ဗံ တံ တိဟိပိ	၄၉၃	သမူဟသင်္ခါတော	၄၄၉
ဝေဒနာဓောသ	၇၂၅	သဗ္ဗညုတညာဏံ	၁၇	သမူဟသင်္ခါတဿ	၄၅၅
ဝေဒနာသဒ္ဓေါ	၁၂၈	သဗ္ဗညုတညာဏေနေဝ	၁၇	သရတိတိ	၃၇၆
ဝေဒယတိတိ	၇၃၃	သဗ္ဗမ္မေတံ	၅၉	သဝတိ စေတံ အတ္ထေ	၂၅
ဝေါဟာရော ဟိ ယထာ	၁၂၁	သဗ္ဗမေတံ အကရဏံ	၁၂၁/၅	သဝိတက္ကာစ	၁၆၄

ပညာ (၁) (၃) (၆) (၇) (၈) (၁၀) အညွှန်း

၄

သသတ္တာဝစရော	၄၆၀	သုခါယ ဝေဒနာ	၁၂၈	သောမနဿသဟဂတံ	၅၆၀/
သဟ ဘဝန္တိတိ	၃၂၀	သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ	၁၂၈		၅၇၇
သဟ ဝိစာရေန	၁၆၄	သုခသေတံ ဘိက္ခဝေ	၁၂၈	သော ယမတ္ထံ	၆၆၈
သဟ သဒ္ဓါ ပန	၆၂၇	သုဋ္ဌတ နေ တာယတိ	၂၅	သောရစ္ဆမေဝ	၃၈၁
သဟေတုကာ	၂၇၀	သုဋ္ဌါ ဝါ ခါဒတိ	၇၉၃	သော ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ	၄၆၈
သဟေတုကေသုပိ	၁၈၄	သုတန္တိ	၅၉၇	သော ဟိ အာရမ္မဏေ	၇၈၀
သာ အဋ္ဌ ရူပါနိ	၆၁၀	သုတ္တသဘာဂဓမ္မတံ	၂၅	သော ဟိ ပဌမ နိဗ္ဗာနံ	၁၇၆
သာ အဟောဝတ	၆၈၁	သုတ္တာဏာ	၂၅	သွာယံ အာရမ္မဏာ	၇၈၅
သာစ ခေါပန	၆၄၆	သုတ္တန္တိ ပတော	၁၂	သွာယံ အာရမ္မဏေ	၇၈၀
သာ စေတယိတ	၇၅၀	သုတ္တန္တိကဒုကေသု	၃၃၉	သွာယံ ဖုသန	၇၁၆
သာဓာရဏဖလ	၄၄၇	သုရတဿ	၃၇၅	သွာယံ ယထာ ရူပ	၄၆၈
သာ နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ	၆၈၈	သုဝုတ္တတော	၂၅	သွာယံ ယသ္မာ ဣမေသံ	၁၄
သာ ပန ကာယ	၆၄၃	သုဝုတ္တာ စေတ္တ	၂၅	သွာယ မိမိ အာရောဂျေပိ	၇၅
သာ ပနေသာ ၇၅၇/၇၉၀/၈၀၃		သုဒတိစေတံ	၂၅	သွာယမိဓာပိ ခဏ-	၅၄၇
သာ ပဘောဒတော	၆၉၃	သေက္ခတ္တိကေ	၂၀၅	သွာယမိဓာပိ နိဿတ္တ	၈၄
သာဝ အဿဒ္ဓိယဿ	၈၀၃	သေယျဏာပိ ဘိက္ခဝေ	၅၄၇	ဟိတသုခံ	၆၈၅
သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါက	၁၀၁	သေသံ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ	၂၉၇/	ဟိတသုခါဝဟာ	၂၂၅
သာ ဝေဒယိတ	၇၃၃		၃၀၄/၃၀၈	ဟိရိယနာ	၃၆၇
သာ သဉ္ဇာနန	၇၄၃	သေသပဒဒ္ဓယမ္ပိ	၁၅၈	ဟိနတ္ထိကေ	၂၂၀
သာ သညာ ဉာဏ-	၇၄၆	သေသပဒဒ္ဓယေပိ	၁၆၉/၂၂၀	ဟိနပ္ပဏိတာနံ	၂၂၀
သာ သမ္ပိယာယန	၇၉၀	သေသမဂ္ဂတ္တယနိ	၁၇၆	ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေသု	၇၀၀
သာသဝကမ္မ	၁၅၀	သေသာ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော	၃၄၇	ဟေတုဂေါစ္ဆကေ	၂၅၈
သာသဝကုသလာ	၁၉၁	သေသာနိ သဗ္ဗပဒါနိ	၃၂၁	ဟေတုနာ ဝိပ္ပယုတ္တာ	၂၆၃
သာ ဟတ္ထဝိတ္တ	၈၀၅	သေသာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော	၃၃၉	ဟေတုမိ ဉာဏံ	၈၄
သာ ဟိ စတ္တ	၆၄၃	သော ဧတေသံ အည	၁၂၅	ဟေတုယေဝ ဟိ	၁၈၄
သာ ဟိ သဟဇာတေ	၆၃၃	သော ဂုဏဝိရဟိတေသု	၆၄၈	ဟေတုသင်္ခါတော	၄၅၃
သာ ဟိ သုဒဒုက္ခာ	၁၆၉	သောစ လောကီယ	၄၉	ဟေတုသမ္ပယုတ္တ	၂၆၈
သိရိဝနုကော	၃၅၈	သော စတုန္တံ အပါယာနံ	၄၆၀	ဟေတူတိ	၄၃၈
သီလဝိနာသိကာ	၃၈၀	သော ပရဝိနာသာယ	၆၈၅	ဟေတူ ဓမ္မာ	၆၆/၂၅၈
သုက္ကာတိ	၃၅၂	သော ပီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ	၁၇		
သုခယတိတိ	၇၉၃	သောမနဿသံသဋ္ဌာနိ	၅၆၀		

ပုစ္ဆာနံပါတ်(၄) ဗျူဟတ္ထိဓတုက္ကထုတ်ပုံ အညွှန်း

အကထံကထိ	၄၀၁	အတ္ထ	၅၄/၁၀၅/၄၈၆/	အနိယမိနိဒ္ဒိ	၇၀၆	အပစိန္တ	၂၀၁
အကုသလ	၁၀၄		၅၀၈	အနိယမနိဒ္ဒိပရိဒီပနံ		အပရိယောသိတသိက္ခာ	
အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသ		အတ္တဘဉ္စက	၆၇၀		၄၂၀		၂၀၉
	၅၀၁	အတ္တဝိကပ္ပ	၇၄၁	အနုဂ္ဂဟဏ	၇၉၇	အပရိယောသိတ-	
အင်္ဂ	၈၁	အတ္တသာမည	၁၂၇	အနုညာတ	၇၀၃	သိက္ခတ္ထ	၂၀၉
အင်္ဂပစ္စင်္ဂ	၈၁	အဒိဋ္ဌ	၄၀၁	အနုညာတသဒိသ	၇၀၃	အပါယ	၄၆၅
အဂ္ဂဟဏ	၁၈၉	အဒိဋ္ဌဇောတနာ	၄၀၁	အနုတ္တရ	၈၀	အပေတတ္ထ	၂၀၁
အဂ္ဂဟေတ္တာ	၇၇၇	အဒိန္န	၆၅၇	အနုပစိတကုသလ-		အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာ	၃၈၇
အဂိလာန	၄၈၇	အဒိန္နဒါန	၆၅၇	သမ္ဘာရ	၆၁	အပ္ပနာ	၃၉၅
အဂေလည	၄၈၇	အဒုက္ခမသုခ	၁၃၅	အနုပဝဇ္ဇ	၆၅၈	အပ္ပမာဏ	၂၁၆
အဇ္ဈတ္တ	၂၄၈	အဓိကရဏ	၄၅၇	အနုပုဗ္ဗဒ	၇၉	အပ္ပမတ္တက	၂၁၇
အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ	၂၄၈	အဓိပတိ	၂၃၃	အနုပုဗ္ဗဒဝဏ္ဏနာ	၇၉	အပ္ပါနဘာဝ	၂၁၅
အဇ္ဈတ္တိက	၅၂၇	အဓိပ္ပါယ	၅၅	အနုပုန္န	၂၃၉	အပ္ပါနဘာဝတာ	၂၁၅
အဇ္ဈတ္တိကာနိ	၂၄၈	အဓိပ္ပေတ	၁၈၉/၃၄၂/	အနုဘာဝနရသ	၇၃၇	အဗျာကတ	၁၀၅
အဇ္ဈာစာရ	၂၂		၃၅၀/၅၆၉	အနုဘူတာပဂတ	၅၃၃	အဗျာပဇ္ဇ	၁၃၁
အညမညာပေက္ခ	၄၄၄	အဓိမောက္ခ	၈၀၅	အနုဘူတာပဂတပုန္န		အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ	၆
အဋ္ဌကထာ	၅၉၈/၇၂၂/	အဓိဝစန	၁၄၆/၃၆၁		၅၃၃	အဘိဃာတ	၇၈၈
	၇၇၁	အဓိဝစနဒုကာဒယော		အနုမဇ္ဇန	၇၈၈	အဘိဇ္ဈာ	၆၈၃
အဋ္ဌကထာမုတ္တက	၅၉၈		၃၆၀	အနုမတ	၁၂၃	အဘိညာ	၃၄၃
အဋ္ဌဂီက	၂၃၃	အဓိယမာန	၇၆၀	အနုရဝ	၇၈၈	အဘိဓမ္မ	၇/၃၅
အတစ္ဆ	၆၇၁	အနဘိဇ္ဈာ	၆၉၄	အနုသုဗ္ဗရဏ	၇၈၈	အဘိနိရောပနလက္ခဏ	
အတပ္ပက	၂၂၂	အနဝဇ္ဇ	၈၀/၁၀၅/၄၈၇	အနေကပ္ပဘောဒ	၄၁၀/		၇၈၃
အတပ္ပကဋ္ဌ	၂၂၂	အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက-၁၀၅			၅၃၂	အဘိသမယ	၅၅/၄၂၂
အတိကန္တ	၂၄၀	အနာဂတ	၂၄၀	အဒ္ဓ	၄၀၁	အဘိသမယဋ္ဌ	၄၂၃
အတိရိတ္တ	၂၇၂	အနာဂတပဒဝဏ္ဏနာ	၂၆၀	အန္တရိက	၆၂၃	အဘိဘူတ	၃၃၃
အတိရောဥဿာဟ	၇၅၅	အနာတုရ	၄၈၇	အန္တောကရဏတ္ထ	၂၈၈	အဓိတ္တ	၁၀၅
အတိရောကတ္ထ	၂၇၂	အနာတုရတာ	၄၈၇	အန္တ	၄၄၈/၇၄၉	အရဟ	၅၅၁
အတိရောကဓမ္မ	၇	အနာဘဋ္ဌ	၅၈၄	အန္တောဂဓတ္တ	၅၁၇	အရိယ	၂၀၁
အတိတ	၂၄၀/၅၅၀	အနာဘဋ္ဌတာ	၅၈၄	အပဂတ	၅၃၃	အရိယမဂ္ဂ	၂၀၁
အတ္တ	၁၀၆	အနာမယ	၈၀	အပစယဂါမိ	၂၀၀	အရူပဓမ္မ	၁၄၅

ပုစ္ဆာနိပါတ်(၄) ဗျူဟန္တိစေတုတ္တထုတ်ဝေ အညွှန်း

၃

အရူပါဝစရ	၃၃၀	အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ	၆၄၅	ဣတိအာဒိ	၁၁၃	ဥပ္ပါဒ	၂၃၈
အရောဂ	၄၈၇	အာဒါန	၆၅၇	ဣဒ္ဓိ	၆၄၅	ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂသမီ-	
အရောဂျ	၄၈၇	အာဒိ	၈၁	ဣဒ္ဓိမာ	၆၄၅	သင်္ခါတ	၅၃၂
အရောဂျဋ္ဌ	၄၈၇	အာနုဘာဝ	၂၁၅	ဣန္ဒ	၈၀၅	ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏ	၂၃၉
အလဒ္ဓေါကာသ	၅၂၆	အာပါထ	၇၁၈	ဣန္ဒြိယ	၈၀၅	ဥပ္ပါဒါဒိတ္တယ	၅၃၃
အလဗ္ဘနေယပတိဋ္ဌ	၄၆	အာပါထဂတဝိသယ		ဣဿရဝတာ	၇၃၈	ဥပ္ပါဒါဒိမုခ	၅၅၀
အဝစရ	၄၆၃	ပဒဋ္ဌာန	၇၁၈	ဣဿရဝါ	၇၃၈	ဥပ္ပါဒိနော	၂၃၉
အဝိက္ခမ္ဘိတ	၅၅၁	အာဘဋ္ဌ	၅၈၄	ဣဿရိယဋ္ဌာန	၂၄၉	ဥဗ္ဗေဂ	၇၉၂
အဝိက္ခိတ္တ	၆၅	အာယတ	၃၀၀	ဥက္ကဋ္ဌ	၅၇၅	ဥဘယရဟိတ	၁၆၆
အဝိစာရ	၁၆၇	အာဟနနပရိယာဟန		ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ	၅၇၅	ဥဿဟနဘာဝ	၇၆၀
အဝိစာရိတ	၇၇၁	ရသ	၇၈၃	ဥတ္တရ	၂၈၀	ဥဿာ	၇၂၉
အဝိတက္က	၁၆၇	အာယုဟနရသ	၇၅၅	ဥဒီရဏ	၆၂၉	ဥဋ္ဌာရစ္ဆန္ဒဝိရိယ-	
အဝိတက္ကအဝိစာရ	၁၆၇	အာရတိ	၆၉၅	ဥဒ္ဓါန	၄၆၄	-စိတ္တပညာ	၂၁၆
အဝိသာရ	၈၀၁	အာရဒ္ဓ	၃၉၄	ဥဒ္ဓေသ	၇၇၄	ဥပါန	၇၈၂
အဝိစိနိရယ	၄၆၄	အာရမ္မဏ	၁၅၃/၂၂၂/	ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဒေသ	၃၉၄	ဧကကာရဏဝါဒ	၄၄၅
အသင်္ခါရ	၅၈၄		၅၀၇/၇၁၀	ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသဝသ		ဧကဂ္ဂ	၆၅/၈၀၀
အသင်္ခါရိက	၅၈၄	အာရမ္မဏဘူတာ	၅၄၂		၃၉၄	ဧကဂ္ဂတာ	၈၀၁
အသင်္ခါရိကဘာဝ	၅၈၄	အာရမ္မဏရသ	၅၃၃	ဥပက္ကမ	၆၆၂	ဧကဂ္ဂဘာဝ	၈၀၁
အသဒ္ဓါ	၆၀၆	အာရောဂ	၈၀	ဥပဂမန	၃၁၈	ဧကတ္ထ	၁၁၂
အသန္တဋ္ဌိ	၃၈၇	အာရောဂျ	၈၀	ဥပဇ္ဈာယ	၇၆၀	ဧကဒေသ	၁၃
အသန္တဋ္ဌိတာ	၃၈၇	အာရောဂျအနဝဇ္ဇ-	၈၀	ဥပဋ္ဌာန	၇၄၁	ဧကမေက	၄၅
အသဒ္ဓမ္မ	၆၆၆	အာဝတ္တန	၅၁၇	ဥပါဒါ	၃၂၆	ဧကဝတ္ထုက	၅၇၄
အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယ	၆၆၆	အာသဝ	၁၉၄/၂၈၇/	ဥပါဒါန	၁၅၃/၃၂၆	ဧကုပ္ပါဒ	၁၃၉/၅၇၄
အသမ္ပန္န	၁၁၂		၃၀၀	ဥပါဒါနိယ	၁၅၃	ဧကုပ္ပါဒိဘာဝ	၅၆၄
အသေက္ခ	၂၀၉	အာသိသိတာ	၂၂၆	ဥပါဒိန္န	၁၅၃	ဩကာသ	၂၈၈
အသဒ္ဓိယ	၈၀၅	ဣန္ဒ	၁၃၄	ဥပါဒိန္နက	၆၀၈	ဩကာသကတပ္ပန္န	၅၃၄
အဟေတုက	၁၈၉	ဣဋ္ဌက	၂၀၁	ဥပေက္ခာ	၁၇၃	ဩဒျ	၇၉၁
အာဂတ	၂၄၀	ဣဋ္ဌကာရသမ္ဘောဂ		ဥပေတ	၁၅၃	ကဏ္ဍသုခ	၆၇၆
အာစယဂါမိ	၁၉၄	ရသ	၇၃၇/၇၄၂	ဥပ္ပဇ္ဇမာန	၇၆၇	ကဏ္ဍိကာ	၇၀/၈၀၁
အာစိနန္တ	၂၀၁	ဣဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏ		ဥပ္ပတ္တာရဟ	၅၄၂	ကတပုညတာ	၄၃၂
အာဏီ	၅၂၂		၁၃၅	ဥပ္ပန္န	၂၃၈/၅၃၃/၅၅၀	ကထန	၅၅

၁

ပုစ္ဆာနံပါတ်(၄) ဗျူဟာတို့စတုတ္ထသုတ်သို့ အညွှန်း

ကထေတုကမျာတ-	ကုသလကမ္မပထ	၆၉၅	ဂေါတ္တ	၁၇၉/၂၈၇	စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌ	၂၉၃	
ပုစ္ဆာ	၃၉၅	ကုသလဓမ္မာတိအာဒိ	၈၁	ဂေါတြဘု	၁၈၀/၂၈၈	စုတိ ၁၉၄/၃၁၀/၃၃၃	
ကမ္မ	၆၃၅	ကုဋ္ဌာဂါရ	၈၀၁	ဂေါပါနသီ	၇၁၄	စုတိပဋိသန္နိ	၃၁၀
ကမ္မကိလေသ	၁၉၃	ကေဝလ	၇၇၅	ဂေါမယ	၂၁၅	စုတိပဋိသန္နိဝသ	၃၁၀
ကမ္မနာနာကရဏ	၅၂၂	ကောဠိ	၂၉၄	ယဋ္ဌ	၆၉	စေတနာ	၇၅၄
ကမ္မပထ	၆၉၅	ကောဓ	၆၈၇	ယဏ္ဍ	၇၈၈	စေတယိတ	၇၅၄
ကရဏ	၆၁၆	ကောသလ္လသမ္ပူတဋ္ဌ၄၈၆		ယဏ္ဍဘိယာတ	၇၈၈	စေတသိက	၃၁၈
ကရဏစိတ္တတာ	၅၂၇	ခဏ္ဍိတ	၂၁၆	ယနဝိနိဇ္ဈာဂ	၄၁၀	စေတသိကအဿာဒ-	
ကာက	၆၂၃	ခဏ	၄၂၇/၆၂၃	စက္က	၄၂၇	ပစ္စုပ္ပန်	၇၃၇
ကာမ	၄၆၄/၄၇၁	ခဏတ္တယဂတ	၅၅၁	စက္ခု	၁၁၃/၂၈၇	စောရ	၆၅၇
ကာမာဝစရ	၃၃၀/၄၆၅/	ခန္ဓ	၂၂၇	စက္ခုဒြါရ	၆၀၂	စောရိကာ	၆၅၇
	၄၇၁	ခေတ္တ	၇၅၅	စက္ခုမာ	၁၁၃	ဆက္ကစတုတ္ထဘာဝ	၁၁၂
ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ	၆၆၆	ဂတိ	၁၉၄	စက္ခုဝိညေယျ	၆၁၇	ဆတ္တ	၈
ကာယ	၆၄၂	ဂန္ဓ	၆၉	စတုပုဒ	၄၇၁	ဆန္ဒရာဂ	၄၆၄
ကာယသမာစာရ	၈၀	ဂန္ဓနိယ	၃၁၀	စတုဗ္ဗိဓ	၄၅/၅၈၀/	ဆေက	၈၀
ကာယိက	၆၁၆/၆၄၂	ဂန္ဓ	၅၉၄		၆၃၂	ဧရာ	၁၄၅
ကာယိကကရဏ	၆၁၆	ဂန္ဓာရမ္မဏ	၅၉၄	စတုဘူမိကစေတနာ		ဧရာဓမ္မ	၁၄၅
ကာယိကဝါစသိက	၂၃	ဂန္ဓိရ	၆၅		၇၅၅	ဇေ	၄၇၉
ကာရဏ	၃၇၂/၇၂၉	ဂမိယစိတ္တ	၅၅၂	စတုဘူမိကဝေဒနာ	၇၃၇	ဝေဒန	၆၀၂
ကာလသင်္ခါတ	၄၅၇	ဂဟဏ	၂၄၈	စတုသမုဋ္ဌာန	၅၉၄	ဝေဒနိထိဝသ	၅၀၈
ကိလေသ	၁၉၃/၂၃၃/	ဂဟိတ	၁၅၃/၇၇၇	စရဏ	၅၁၇	ဇာတ	၂၀၉
	၃၂၆	ဂဟိတပုဗ္ဗ	၅၉၉	စိတ	၂၀၁	ဇာတိ	၁၄၅
ကိလေသကာမ	၄၆၄	ဂဟေတဗ္ဗ	၁၈၉	စိတ္တ	၃၁၇/၅၀၇/၅၁၆	ဇာတိဓမ္မ	၁၄၅
ကိလေသဂေလည	၄၈၈	ဂိရာ	၆၂၉	စိတ္တကရဏ	၅၁၇	ဇာတိဧရာပကတိက	၁၄၆
ကိလေသဇာတ	၅၄၂	ဂိလာန	၄၈၇	စိတ္တကရဏတာ	၅၁၇	ဧဋ္ဌေသိဿမဟာဝနကံ	
ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန-		ဂုဏ	၈၇	စိတ္တကာရ	၅၁၇	အာဒယော	၇၆၀
သမတ္တတာ	၂၁၅	ဂေယျံ	၈၈	စိတ္တတရံ	၅၂၇	ညဏ	၅၇၄
ကုဋ္ဌိတ	၉၄/၄၈၆	ဂေလည	၄၈၇	စိတ္တသမုဋ္ဌာန	၃၂၂	ညဏသမ္ပယုတ္တ	၄၉၆/
ကုဋ္ဌ	၇၁၄	ဂေဟ	၇၈၂	စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ	၈၀၁		၅၇၄
ကုသ	၉၅	ဂေါစရဇ္ဈတ္တ	၂၄၈	စိန္တနန္ဒ	၃၁၇	ညတိ	၇၈၂
ကုသလ	၉၅/၄၈၆	ဂေါစ္ဆက	၂၆၀	စိရပါရိဝါသိယ	၂၉၃	ဋ္ဌာန	၃၇၂

ဗုဒ္ဓာနိပါတ်(၄) ဗျူဟတ္ထိမတုတ္တသုတ်ပုံ အညွှန်း

လော

ဌာနကုသလတာ	၃၇၂	တုလသဗ္ဗာဏ	၇၁၅	ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ	၄၀၁	ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ	၅၄
ဋီတ	၃၅၅	တုလိတ	၄၀၁	ဒိဋ္ဌိ	၆၀၆	ဓမ္မဝတ္ထာနဝါရ	၃၉၄
ဋီတတ္ထ	၃၅၅	တောဘူမက	၂၂၂/၃၃၀/	ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ	၆၀၂	ဓမ္မသင်္ဂဏီ	၆၅
တံတံကာရဏ	၂၄၀		၅၄၁	ဒီဃသန္တာန	၂၁၆	ဓမ္မာတိရေက	၇
တံသရိက္ခ	၄၉၆	တောဘူမကဝဋ္ဋ	၃၃၀/	ဒီဃသန္တာနတာ	၂၁၆	ဓမ္မာတိရေကဓမ္မ-	
တံသရိက္ခတ္ထံ	၄၉၆		၄၆၅	ဒုကမာတိကာ	၂၆၀	ဝိသေသ	၇
တစ္ဆ	၆၇၁	ထမ္ဘ	၇၁၅	ဒုကသာမည	၇၀	ဓမ္မာနုပဿီ	၈၈
တစ္ဆက	၇၄၉	ထမ္ဘာဗဒ္ဒ	၇၁၅	ဒုက္ကဋ္ဌပတ္တိ	၆၄၇	ဓမ္မာဘိလာပ	၅၄
တဇ္ဇာသမန္နဟာရ	၇၂၉	ထလ	၄၇၉	ဒုက္ခ	၁၃၅	ဓမ္မာရမ္မဏ	၅၉၄
တဏှာ	၁၅၃/၅၆၅	ထလဇလစရ	၄၇၉	ဒုက္ခောဂါဟ	၄၅	ဓီရ	၄၂၂
တတိယပဒ	၂၅၅	ထာဝရိယ	၇၅၄	ဒုပ္ပည	၆၁	ဓုရ	၅၅၈
တဒနဝတ္တိတာ	၇၆၀	ထာဝရိယသဘာဝ		ဒုဗ္ဘာသိတ	၆၂၉	နဂရ	၄၇၈
တဒါယတ္တဝတ္တိတာ	၃၇၂	သတ္တိတာ	၇၅၄	ဒုရနဗောဓပ္ပဘောဒ	၄၁၅	နန္ဒီရာဂ	၅၆၅
တဒုဘယ	၂၄၀	ထေန	၆၅၇	ဒုလ္လဘ	၆၅	နန္ဒီရာဂသဟဂတ	၅၆၅
တနုကရဏ	၉၄	ထေယျ	၆၅၇	ဒုဝိဓ	၄၆၅	နယ	၃၆/၂၆၉/၅၉၉
တန္တိ	၄၆	ထေယျစေတနာ	၆၅၇	ဒုဿီလ	၆၄၁	နာဂ	၄၇၈
တန္တိန္ဒတာ	၆၈၃	ထေယျာဝဟာရ	၆၆၂	ဒုဿီလျ	၆၄၁/၆၉၉	နာနတ္ထ	၂၆၅
တပွက	၂၂၂	ဒဋ္ဌဗ္ဗ	၅၅၁	ဒေသနာ	၄၅/၅၄/	နာနတ္ထ	၁၁၂
တမ္ဘာဝ	၅၆၄	ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတ	၂၅၅		၄၁၀/၅၅၇	နိက္ခိတ္တ	၃၉၃
တာလ	၄၉၅	ဒဏ္ဍ	၆၂၃	ဒေသနာဝါရ	၇၁၈	နိဗ္ဗိလ	၁၉
တာလပဏ္ဏ	၄၉၅	ဒဿန	၁၇၉/၆၉၀	ဒေသနာဝိလာသ	၂၆၅	နိဇ္ဇိဝ	၈၇
တာလဝဏ္ဏ	၄၉၆	ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗာဝ		ဒေသနာသိသ	၅၅၇	နိဒဿန	၂၅၅
တိက	၆၉	ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗ-		ဒွါရ	၆၀၂/၇၆၃	နိဒ္ဒိဋ္ဌ	၆၃၂/၇၇၁
တိကသန္တိပါတ-		ဟေတုက	၁၈၉	ဒွိပဒ	၄၇၀	နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗ	၄၀၅
သင်္ခါတ	၇၂၉	ဒဿိတ	၃၉၄	ဒွိပဒတပုဒ	၄၇၁	နိဒ္ဒေသ	၃၉၄/၅၅၅
တိဏ္ဏ	၄၀၂	ဒဿေတုံ	၃၉၄/၅၈၉	ဓဇ	၈	နိဒ္ဒေသဝါရ	၇၇၅
တိဏ္ဏဝိစိက္ခန္ဓ	၄၀၂	ဒဋ္ဌဂါဟ	၃၂၆	ဓမ္မ	၇/၅၄/၁၀၅	နိန္ဒာနတ္ထ	၁၂၀
တိရစ္ဆာန	၆၂၃	ဒါရက	၇၆၀	ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓ		နိန္ဒာနာကာရဏ	၃၆၀
တိရ	၇၉၂	ဒါရ	၇၄၉		၄၆	နိပ္ပဒေသ	၁၃/၇၄
တိရိတ	၄၀၁	ဒိဋ္ဌ	၅၉၉/၇၆၄	ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓ		နိပ္ပယောဇန	၁၁၆
တုလ	၇၁၄	ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ	၁၃၁	ဂမ္ဘီရဘာဝ	၄၆	နိဋ္ဌိတိက	၁၇၃

F-2-A

၀၀

ပဉ္စနိပါတ်(၄) ဗျာဠာဓိဝေဒနာသုတ်နှင့် အညနိး

နိပ္ပာဒက	၂၇၅	ပစ္စုပ္ပန်	၂၄၀	ပဒေါသ	၆၈၇	ပဟာန	၃၃၆
နိဗ္ဗာန	၁၈၀	ပစ္စိမ	၇၆၇	ပန္န	၂၃၈/၅၅၀	ပဟာနေကဋ္ဌ	၃၃၃
နိယကဇ္ဈတ္တ	၂၄၈	ပဇာ	၅၂၂	ပဘောဒ	၃၉၄	ပဟာနေကဋ္ဌတာ	၃၃၃
နိယတ	၂၂၇	ပဉ္စ	၁၄၀	ပမာဏ	၂၁၆	ပါကဋ	၆၂၃
နိယတတ္ထ	၃၃၃	ပဉ္စကုန္ဒ	၅၄၂	ပမုခ	၈၀၁	ပါကာရ	၂၀၁
နိယမ	၇၆၇	ပညတ္တ	၇၇၁	ပယောဂ	၆၆၂	ပါဠိပုဂ္ဂလိက	၂၄၉
နိယမေတ္တာန	၄၁၅	ပညတ္တိ	၅၄	ပရပရိဂ္ဂဟိတ	၆၅၇	ပါဏ	၄၇၉/၆၂၆/
နိရတ္တက	၆၄၅	ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗ	၅၉၄	ပရတဏ္ဏဝတ္ထုက	၆၈၃		၆၅၀/၁
နိရန္တရ	၃၁၈/၇၆၇	ပဋိက္ခေပ	၁၄၀	ပရတဏ္ဏာဘိမုခိ	၆၈၃	ပါဏသညီ	၆၅၁
နိရန္တရဘာဝ	၃၁၈	ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ	၃၇၂	ပရမတ္ထ	၆၅၁	ပါဏာတိပါတ	၆၅၁
နိရန္တရဘာဝပဂမန	၃၁၈	ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ-		ပရဝိနာသ	၆၈၇	ပါဏာတိပါတာဒယော	
နိရန္တရဘာဝပဂမနတာ		ကုသလတာ	၃၇၂	ပရသံ	၆၅၇		၆၉၄
	၃၁၈	ပဋိနိဒ္ဒေသဝစန	၇၀၆	ပရသတ္တဝတ္ထုက	၆၈၇	ပါပက	၉၅
နိရယ	၈၈	ပဋိလဒ္ဓ	၅၅၁	ပရသယဟရဏ	၆၅၇	ပါရိပါသိယ	၂၉၃
နိရတ္တိ	၃၆၀	ပဋိဝိဒ္ဓ	၄၀၁	ပရာယတ္တဝတ္ထိ	၄၅၄	ပါသာဒ	၇၁၅
နိရတ္တိပထ	၃၆၀	ပဋိဝေဓ	၄၆/၄၂၃	ပရိဂ္ဂဟ	၄၄၅	ပိဋက	၄၆
နိရဒ္ဓ	၅၃၃	ပဋိသင်္ခါန	၃၇၈	ပရိစ္ဆေဒ	၇၀	ပိယဘာဝ	၆၇၇
နိရောဓ	၅၇၄	ပဋိသန္ဓိ	၁၉၄/၃၁၀	ပရိတ္တ	၂၁၅	ပိသုဏ	၆၇၆
နိဿတ္တ	၈၇	ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပွေတ္တ		ပရိနိဗ္ဗိတကာရဏေက-		ပိသုဏဝါစာ	၆၇၆
နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝတာ	၈၇		၁၉၄	ဒေသတ္တံ	၂၃၉	ပိတိ	၁၇၂/၇၉၂
နိဿေသ	၃၅၄	ပဋိသန္ဓိဒါ	၅၄	ပရိယတ္တိ	၈၇	ပိတိသမ္ပယုတ္တ	၁၇၂
နိလ	၇၄၅	ပဌမာဘိနိပါတ	၇၁၀	ပရိသာ	၅၅၈	ပိတိသဟဂတ	၁၇၂
နိလာဒိ	၇၄၅	ပဌမာဘိနိပါတတ္ထံ	၇၁၀	ပရောပဏ္ဏာသ	၅၅၈	ပိဋနတ္ထ	၄၂၂
နိလာဒိဘောဒ	၇၄၅	ပဏ္ဍိတ	၃၅၅/၄၂၁	ပရောပဏ္ဏာသကုသလ		ပုဂ္ဂလ	၂၆၅
နောအာသဝ	၃၀၀	ပဏ္ဏ	၄၉၅	ဓမ္မ	၅၅၈	ပုစ္ဆာ	၁၁၆
ပကာသိတ	၄၀၆	ပဏိတ	၂၂၂	ပဝတ္တ	၁၉၄/၂၀၀	ပုဋ္ဌဓမ္မ	၄၀၆
ပက္ခပါသက	၇၁၄	ပတွာ	၅၅၈	ပဝတ္တန	၁၆၁	ပုနသဉ္စာနနပစ္စယ	
ပစ္စယ	၁၀၆/၂၇၅/၄၄၀	ပဒ	၇၉/၁၁၂	ပဝေဒိတ	၇၂၉	နိမိတ္တကရဏ	၇၄၈
ပစ္စယဋ္ဌ	၂၃၃	ပဒဋ္ဌာန	၇၆၇	ပဝေဒိတတ္ထ	၇၂၉	ပုဗ္ဗင်္ဂမ	၅၅၈
ပစ္စယသာမဂ္ဂိ	၄၂၇	ပဒဘာဇနီယ	၃၉၃	ပဿဒ္ဓကာယ	၇၄၁	ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌ	၅၅၈
ပစ္စာဘိညာဏရသ	၇၄၅	ပဒသန္ဓိဝသ	၁၃၅	ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန	၇၃၇	ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ	၇၆၄

ပညာနံပါတ်(၄) ပျဉ်းတိုင်းစာအုပ်အလိုက်ပုံ အညွှန်း

၈၈

ပုဇွန်	၅၅၀	ဘမု	၆၁၇	မမ္မ	၆၇၇	ယထာဓမ္မ	၅၄
ပုဗ္ဗာပရသမ္ပန္နရဟိတ	၁၀၀	၁၀၀	၃၆၄	မမ္မဇ္ဈေဒက-	၆၇၇	ယထာနိက္ခိတ္တ	၃၉၃
	၁၁၆	၁၀၀၇	၂၈၈	မဟဂ္ဂတ	၂၁၆	ယထာနမတိ	၁၂၃
ပုရိမ	၇၆၇	ဘာဇနီယ	၁၃	မဟန္တ	၂၁၆	ယထာနမတိဝေါဟာရ	
ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌစိတ္တ	၇၇၁	ဘာဝနာ	၁၈၀	မဟန္တရဒက	၇၀	သိဒ္ဓိ	၁၂၃
ပေါတက	၇၄၉	ဘာဝနာဗလ	၃၇၈	မဟာအဋ္ဌကထာ	၇၀၆	ယထာဘူစွ	၆၉၁
ပေါနောဘဝိက	၅၆၅	ဘုမ္မ	၄၅၇	မဟာပကရဏ	၆၃၂	ယထာဘူစွဂဟဏ	
ပေါနောတ္တဝိက	၅၆၅	ဘုမ္မနိဒ္ဒေသ	၄၂၀	မဟာသမုဒ္ဒ	၆၁		၆၉၁
ဖရသဝါစာ	၆၇၇	ဘူတ	၃၂၆/၆၉၁	မဟိသ	၄၇၉	ယုတ္တိ	၇၇၁
ဖရသာ	၆၇၆	ဘူတာပကတုပ္ပန္န	၅၃၃	မဟေသိ	၁၉	ယေဝါပနက	၇၀၆
ဖလ	၅၄	ဘူမိ	၅၃၂	မာတာ	၇၉	ယောဇနာ	၇၀၂
ဖလဋ္ဌ	၇၂၉	ဘူမိလဒ္ဓ	၅၃၂	မာတိကာ	၇၉/၃၉၄/	ယောဇေတဗ္ဗ	၃၀၆
ဖယ	၇၁၈	ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န	၅၄၂		၅၅၅	ယောနိ	၅၂၂
ဖဋ္ဌ	၇၁၀	မဂ္ဂ	၁၇၉/၂၃၃	မာတိကာပဒါနိ	၇၉	ရဏ	၃၃၃
ဗုဒ္ဓနုလက္ခဏ	၇၁၈	မဂ္ဂါမိပတိ	၂၃၃	မာရေန္တ	၂၃၃	ရသ	၅၀၁/၅၉၄
ဗုဒ္ဓမာန	၇၁၀	မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဍိတတ္ထ		မိဂ	၇၄၉	ရသာရမ္မဏ	၅၉၄
ဖောဋ္ဌဗ္ဗ	၅၉၄		၁၇၃	မိဂပေါတက	၇၄၉	ရာဂ	၃၃၆
ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏ	၅၉၄	မဒိရ	၂၉၃	မိစ္ဆတ္တ	၂၂၇	ရာဇ	၅၅၈/၇၈၂
ဗန္ဓု	၅၂၂	မဒိရာဒယော	၂၉၃	မိစ္ဆတ္တနိယတ	၂၂၇	ရာဇဂဟ	၇၈၃
ဗာလ	၃၅၅	မဓု	၅၆၄	မိစ္ဆာစာရ	၆၆၆	ရာဇပရိသာ	၅၅၈
ဗာဟိရ	၂၄၉	မဓုရ	၅၆၃	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	၆၀၆/၆၉၁	ရာဇဝလ္လဘ	၇၈၂
ဗာဠ	၇/၃၆	မန္တဗုဒ္ဓိ	၄၆	မိစ္ဆာသဘာဝ	၂၂၇	ရစိ	၆၀၂
ဗုဇ္ဈန္တ	၂၆၅	မန	၂၈၇/၆၈၇	မိတ္တ	၁၀၅/၇၈၂	ရပုန	၂၇၅
ဗောဓိ	၃၇၈	မနဇ	၆၄၇	မိထုန	၆၆၅	ရပုနလက္ခဏ	၂၇၅
ဗောဇ္ဈိဂ်	၃၇၈	မနဿ	၄၆၄	မုခဝဋ်	၇၁၅	ရဋီ	၄၉၅
ဗျာကတ	၁၀၅	မနောဒွါရ	၆၃၂	မုသဝါဒ	၆၇၀	ရဋီသဒ္ဓ	၄၉၅
ဗျာဓိ	၄၈၇/၄၈၈	မနောဒွါရိကစိတ္တ	၆၁၇	မေထုန	၆၆၅	ရူပ	၃၆/၅၈၆/၅၉၄/
ဗျာပါဒ	၁၃၁/၆၈၇	မနောပဒေါသလက္ခဏ		မူလဋ္ဌ	၂၆၀		၇၂၂
ဘင်္ဂ	၂၃၈		၆၈၇	ယတ္တက	၄၇၉	ရူပဘဝ	၄၇၁
ဘဂဝါ	၅၅၁	မနောမယ	၃၄၃	ယထာကာမကာရိတာ		ရူပါရမ္မဏ	၅၈၉/
ဘဏ္ဍ	၆၈၃	မနောမယိဒ္ဓိ	၃၄၃		၆၅၈		၅၉၄/၆၀၂/၇၀၃

၁

ဗုဒ္ဓဘိဝံသ(၄) ဗျူဟာဗိမာနသုတ် နာဠာနိ

ရူပါဝစရ	၃၃၁	ဝဝတ္ထာန	၃၉၄	ဝိနာသ	၆၈၇	ဝိဿဝိ	၇၃၈
ရူပပတ္တိ	၃၇	ဝဝတ္ထာပိတ	၇၇၅	ဝိနိဇ္ဈာန	၂၇၅/၄၁၀	ဝိသုဒ္ဓိ	၃၈၃
ရောဂ	၄၈၇	ဝဝတ္တိတာ	၇၀	ဝိပရိဏာမဋ္ဌ	၄၂၂	ဝိဟတသံသယ	၄၀၂
လက္ခဏ	၁၃၅/၂၇၅	ဝါစသိက	၆၄၂/၆၄၇	ဝိပရိတ	၆၁	ဝိဟာရ	၁၃၁
လဒ္ဓနာမက	၄၇၈	ဝါစာ	၆၂၉	ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏ	ဝိစိ	ဝိစိ	၇၉၂
လာမကာစာရ	၆၆၆	ဝါစာဂိရာ	၆၄၇		၆၉၀	ဝိတိက္ခမိတဗ္ဗ	၆၉၉
လိင်္ဂ	၅၂၂	ဝါဒ	၆၃၈	ဝိပက္ခဘာဝ	၁၄၄	ဝိထိ	၅၀၈
လိင်္ဂသညာ	၅၂၂	ဝါယ	၆၁၂	ဝိပဿနာဉာဏ	၃၄၂	ဝုတ္တ	၆၉၅/၇၆၃
လုဇ္ဈနပလုဇ္ဈ	၂၈၁	ဝိစာရ	၁၆၆/၇၈၈	ဝိပါက	၁၄၄/၅၀၈	ဝုတ္တတ္ထ	၆၉၅
လော	၅၁၇	ဝိစာရမတ္တာ	၁၆၆	ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ	၁၄၅	ဝုတ္တနယ	၅၇၄
လေဇျ	၆၂၃	ဝိစိကိစ္ဆာ	၄၀၂	ဝိပါကပကတိကာ	၁၄၆	ဝုတ္တဝေဿ	၃၁၀
လောက	၂၈၀	ဝိစိတ္တ	၃၁၇	ဝိပါကသဘာဝ	၁၄၅	ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်	၇၂၉
လောကီယ	၂၈၀/၅၀၈	ဝိစိတ္တဋ္ဌ	၃၁၇	ဝိပါကသဘာဝဓမ္မ	၁၄၅	ဝေဒယိတ	၅၆၄/၇၃၇
လောမ	၇၉၂	ဝိဇ္ဇမာန	၄၇၁	ဝိပုလဖလ	၂၁၆	ဝေဒယိတလက္ခဏ	၇၃၇
ဝစန	၃၆/၉၄	ဝိဇ္ဇာ	၃၄၂	ဝိပုလဖလတာ	၂၁၆	ဝေဒိတဗ္ဗ	၄၆/၁၅၄/၃၀၁
ဝစနတ္ထ	၃၆/၉၄/၁၃၅/	ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော	၃၃၄	ဝိပ္ပာရ	၇၈၉	ဝေနေယျ	၂၈
	၇၆၃	ဝိဇ္ဇါ	၃၅၄/၇၄၉	ဝိပ္ပာရဝ	၇၈၉	ဝေရမဏီ	၆၉၉
ဝစ္ဆ	၄၇၈	ဝိဇ္ဇာပမာ	၃၅၄	ဝိမတိန္ဆေဒနာ	၄၀၂	ဝေါဒါန	၅၀၁
ဝဇီရ	၃၅၅	ဝိညတ္တိ	၆၁၇/၆၂၃	ဝိမုတ္တိ	၃၈၇	ဝေါဟာရ	၁၂၃/၄၁၀/
ဝနုကီ	၂၀၁/၇၆၀	ဝိညာတ	၇၆၄	ဝိရတိ	၆၉၅		၆၅၁
ဝဋ္ဋ	၂၈၀	ဝိညာပန	၆၁၇	ဝိရာဂ	၁၃၁	ဝေါဟာရသိဒ္ဓိ	၁၂၃
ဝဏ္ဏ	၈	ဝိညာပနတ္ထ	၆၁၇	ဝိရာဂတာ	၁၃၁	သံကိလိဋ္ဌ	၁၆၁
ဝဏ္ဏနာ	၅၇၅	ဝိညာ	၄၂၂/၄၂၇	ဝိရောဓ	၁၁၆	သံယောဇန	၃၀၅
ဝတ္တဗ္ဗ	၅၇၄	ဝိတက္ကတ္တိက	၁၆၇	ဝိလာသ	၂၆၅	သံယောဇနသမ္ပန္နန	၃၀၆
ဝတ္တမာန	၅၃၂	ဝိတက္က	၇၈၂	ဝိသံဝါဒက	၆၇၀	သံယောဇနိယာ	၃၀၆
ဝတ္တမာနပ္ပန္န	၅၃၃	ဝိတက္ကန	၇၈၂	ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရ		သံဝိဒဟပစ္စုပ္ပန်နာ	၇၅၉
ဝတ္ထု	၄၆၄/၅၉၀	ဝိတ္ထာရ	၃၃၀	၆၇၀		သံဝေဂဇနကံ	၃၈၇
ဝတ္ထုကြာမ	၄၆၄	ဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထ	၃၅၅	ဝိသံသဋ္ဌ	၃၁၇	သံသဋ္ဌ	၃၁၇/၅၆၄
ဝဓက	၆၅၁	ဝိဒ္ဓံသန	၅၀၁	ဝိသယဇ္ဈတ္တ	၂၄၈	သံသန္နနာ	၄၀၁
ဝဓကဓေတနာ	၆၅၁	ဝိဒ္ဓံသနသမတ္တတာ	၃၅၅	ဝိဿဝ	၇၃၈	သံသာရ	၁၆/၃၀၀
ဝလ္လာ	၇၈၂	ဝိနယ	၂၂	ဝိဿဝိတာ	၇၃၈	သံသာရဒုက္ခ	၃၀၀

ပဉ္စနိပါတ်(၄) ဗျူဟန္တိစတုတ္ထဝဂ်သို့ ဘညနိး

၈

သင်္ခတ	၅၃၃	သပ္ပဋိယ	၂၅၅	သမ္ပယောဂဝသ	၁၆၇	သဟေတုက	၁၈၉
သင်္ခတဋ္ဌ	၄၂၂	သပ္ပဒေသ	၇၄	သမ္ပရာယ	၃၆၀	သာကရ	၁၆
သင်္ခါရ	၅၈၄	သပ္ပိတိက	၁၇၃	သမ္ပရာယိက	၄၂၀	သာတ	၅၆၄/၇၉၇
သင်္ခေပ	၃၃၀/၇၇၈	သပ္ပိတိကသုခ	၁၇၃	သပ္ပိယာယနလက္ခဏ		သာတမဓုရဝေဒယိတ	
သင်္ဂဟိတ	၃၉၃	သပ္ပရိသုပနိဿယ	၄၃၂		၇၉၂	သင်္ခါတ	၅၆၄
သင်္ဂါမ	၄၇၈	သဗ္ဗ	၅၀၇	သမ္ပ	၆၇၇	သာတလက္ခဏ	၇၉၇
သင်္ဂါမာဝစရ	၄၇၈	သဗ္ဗစိတ္တ	၅၀၈	သမ္ပပ္ပလာပ	၆၇၇	သာဓဝေါ	၆၄
သင်္ဃဋ္ဌရသ	၇၁၈	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ		သမ္ပန္န	၁၁၂	သာဓာရဏဗလ-	
သင်္ဃာဋ္ဌ	၇၁၄		၅၀၈	သမ္ဘာရ	၆၆၂/၆၈၃	နိပ္ပာဒကတ္တံ	၄၃၂
သင်္ကိစ္စပရကိစ္စသာဓက		သဗ္ဗသင်္ဂဟိကဝသ	၇၄၈	သမ္ပတ္တ	၂၂၇	သာမည	၁၂၇
	၇၅၉	သဘာဝ	၁၀၆/၂၃၉/	သမ္မာသဘာဝ	၂၂၇	သာဝဇ္ဇ	၆၅၂
သဂ္ဂ	၁၃၁		၅၀၁	သမ္မာသမ္ပန္န	၅၅၂	သာသဝ	၁၉၄/၃၀၁
သညာ	၅၂၂	သမင်္ဂီ	၅၃၂	သမုဋ္ဌိတ	၅၅၁	သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တ	၁၅၃
သဉ္ဇာနန	၇၄၅	သမန္နာဂတ	၁၆၁	သမုဒ္ဒ	၆၁	သိက္ခာ	၂၀၉
သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ	၇၄၅	သမယ	၈၈/၄၂၁/၄၅၁	သမုသိတ	၇	သိင်္ဂါလ	၆၂၃
သတ္တ	၁၄၆/၄၇၉	သမယပ္ပဝါဒက	၄၂၁	သရသဘာဝ	၅၈၉	သိဒ္ဓ	၆၃၈
သတ္တ	၄၆၃	သမဝါယ	၄၂၁/၄၂၇/	သရိက္ခ	၄၉၆	သိဿ	၇၅၉
သဒ္ဓ	၅၉၄		၄၄၅	သရိရ	၇၉၂	သီလသမ္ပဒါ	၃၈၃
သဒ္ဓါရမ္မဏ	၅၉၄	သမဝိပါကိနော	၈၈	သရူပ	၇၇၈	သီသ	၅၅၇
သဒ္ဓါ	၆၀၂/၈၀၅	သမာဒါနဝိရတိ	၆၉၅	သလက္ခဏ	၃၆	သုခ	၁၃၅/၇၉၆
သဒ္ဓါဗဟုလ	၆၀၆	သမုဇ္ဈေဒဝိရတိ	၆၉၅	သလနာဒယော	၄၈၆	သုခဒုက္ခကာကရ	၁၇၃
သနိဒဿန	၂၅၅	သမုဒ္ဒ	၇၉၂	သဝသဝတ္တိတာဘိမာန		သုခဒုက္ခကာကရပဝတ္တိ	
သန္တာန	၅၀၇	သမူဟ	၄၃၆/၄၅၁		၄၅၄		၁၇၃
သန္တာပဋ္ဌ	၄၂၂	သမ္ပဋိဋ္ဌိတ	၁၂၃	သဝိတက္က	၁၆၆	သုခဝိပါက	၈၀
သန္တိက	၁၈၀	သမ္ပတ္တဝိရတိ	၆၉၅	သဝိတက္ကသဝိစာရ	၁၆၆	သုခိတ	၇၉၇
သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်	၇၆၄	သမ္ပတ္တိအတ္တ	၇၂၂	သသ	၄၆	သုတ	၅၉၉
သန္တိဋ္ဌာန	၆၃၈/၇၇၄	သမ္ပဒါ	၃၈၃	သသတ္တ	၄၆၃	သုတ္တ	၂၈
သန္တိပါတ	၇၂၈	သမ္ပယုတ္တ	၅၇၄	သသတ္တာဝစရ	၄၆၃	သုတ္တသဘာက	၂၈
သန္တိပါတပစ္စုပ္ပန်		သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓ	၆၃၅	သသ	၂၈	သုတ္တန္တိက	၇၄/၃၄၃
	၇၁၈/၇၂၈	သမ္ပယုတ္တဓမ္မ	၇၅၄	သဟဂတ	၁၄၀	သုဝိညေယျ	၄၁၀
သပ္ပစ္စယ	၂၅၅	သမ္ပယောဂ	၁၆၇	သဟဘုနော	၃၂၂	သုရိယ	၇၇၁

ပန္နာနံပါတ်(၄) ဗျူဟာသုတ်တွင် အညွှန်း

သေသ	၃၂၂	သောမနဿသဟဂတ	ဟဒယ	၆၇၇	ဟိန	၂၂၂
သောဏ	၆၂၃		၅၆၄	ဟယ	၅၆၉	ဟေတု ၅၄/၈၇/၁၈၈/
သောတ	၁၇၉	သောရစ္စ	၃၈၃	ဟရဏ	၆၅၇	၄၄၀
သောတာပတ္တိမဂ္ဂ	၁၇၉	ဟတ္ထ	၉၅	ဟိတ	၁၅၃/၃၀၆	ဟေတုဂေါဇ္ဈက ၇၀/
သောမနဿ	၅၆၄/၇၉၆	ဟတ္ထပ္ပဒေသ	၉၅	ဟိတသုခ	၆၈၆	၂၆၀
		ဟတ္ထိဒဿကအနန္တ	၇၄၉	ဟိတသုခေါဟ	၂၂၆	ဟေတုဖလ ၅၄

ပန္နာနံပါတ်(၈) ကြိယာဝါဒတန် ထုတ်ပုံ အညွှန်း

အကုသိုလ်	၉၉/၁၄၈	အာသဝ ၄-ပါး	၂၈၉	စုတိစိတ်	၃၁၁	ဒေါသ	၆၈၈
အက္ခာတော	၂၄/၄၀	အာဟ(ဘုရား)	၅၉၀	စေတနာ	၇၅၆	ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ	၈၉
အဇ္ဈတ္တိကာယတန	၂၅၁	အာဟု(ဆရာ)	၇၅၆	စေတသိက်	၃၁၉	နိက္ခိတ္တယ	၃၉၅
အထက်မဂ် ၃-ပါး	၁၈၂	ဥပါဒါနံ	၃၂၇	ဇာတိ	၁၄၈	နိဒ္ဒိဋ္ဌာ(ဘုရား)	၄၂၄
အဒိန္နာဒါန	၆၅၉	ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ	၅၄၄	ဉာဏသမ္ပယုတ်	၄၉၇/	ပညာ	၄၉၁/၅၆၇
အဒုက္ခမသုခ	၁၃၆	ဧကဂ္ဂတာ	၈၀၂		၅၇၆	ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗ	၅၉၇
အဓမ္မော နိရယံ နေတိ	၈၉	ကတ	၅၈၆	ဉာဏ်(ပညာ)၃၈၀/၅၇၆		ပထမ မဟာကုသိုလ်	
အဓိပ္ပေတံ(ဘုရား)	၅၄၅	ကထနံ (ဘုရား)	၅၈	တံ အတိစ္ဆတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ			၇၀၃
	၅၆၇	ကထိတ	၅၈၁		၁၁	ပဝေဒိတ(ဘုရား)	၇၃၁
အဓိပ္ပေတော	၂၅၂	ကရိယာမ(ဆရာ)	၂၆၂	တဏှာ	၁၅၅	ပါဏာတိပါတ	၆၅၃
အနာဂါမိမဂ်	၁၃၂	ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ	၆၆၇	တေဘူမကဝဋ်	၂၈၂	ပိသုဏဝါစာ	၆၈၀
အဗျာကတာ	၁၀၈	ကိလေသာ	၅၃၇	ထေယျစေတနာ	၆၅၉	ပိတိ	၇၉၃
အဘိဇ္ဈာ	၆၈၄	ကုသိုလ်	၉	ဒဋ္ဌဗ္ဗ	၅၅၃	ပူဇိတာ	၄၀
အဘိညာဉ်	၃၄၅	ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ		ဒဿိတ(ဘုရား)	၃၉၆	ဖရသဝါစာ	၆၈၀
အဘိဓမ္မော	၁၀		၄၈၂	ဒဿေတုံ(ဘုရား)	၃၉၆	ဖလသမာပတ်	၂၅၂
အဘိဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ		ကြိယာ ၅၁၁			၅၈၆	ဖဿ	၄၅၂/၇၁၁/၉
	၁၁	ဂဟိတ(ဘုရား) ၅၈၀/		ဒဿေန္ဓော(ဘုရား) ၅၉၁		ဗာဠာ မေ ဒုက္ခဝေဒနာ	
အရဟတ္တဖိုလ်	၁၉/၂၁၁	၅၈၁		ဒဿေတိ(ဘုရား) ၅၉၁		အဘိက္ကမန္တိ	၁၁/၄၁
အရဟတ္တမဂ်	၃၅၇	ဂဟိတ(ဆရာ) ၆၀၃		ဒိန္န(ဒါနစေတနာ) ၆၉၂		ဗောဓေတုံ	၄၁၆
အရိယာမဂ်	၇၀၀	ဂေါတြဘု ၁၈၂/၂၈၉		ဒိပေတုံ(ဘုရား) ၄၁၆		ဗျာကတာ	၁၀၈
အာရဒ္ဓ	၃၉၅/၃၉၆	စက္ခုညာဉ် ၂၅၇/၇၆၅		ဒေသနာ ၂၆၆		ဗျာပါဒ	၆၈၈
အာရဘိ	၅၈၅/၅၈၆	စိတ် ၃၁၉/၅၁၀/၇၆၅		ဒေသနာဉာဏ် ၂၉		ဘာသတိ	၆၇၉

ပုညနိပါတ်(၈) ကြိယာဝါးတန် ထုတ်ပုံ အညွှန်း

၁

မဟာကုသိုလ်	၉၈	လောကုတ္တရာ မဂ်၊	ပုစ္ဆတိ (ဆရာ)	၁၁/	သဗ္ဗညုတဉာဏ်	၄၈/	
မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်	၉၉/	မိုလ်	၂၈၃	၂၁၉/၃၇၄	၂၅၂/၅၅၃		
	၂၁၉	လောကုတ္တရာသီလ ၃၈၅	ပုစ္ဆန္တိ(ဆရာ)	၁၄၉/၂၉၅	သံမာဒါနဝိရတီ	၆၉၇	
မဂ်ကုသိုလ်	၃၃၂	လောဘ ၁၅၅/၆၈၄	ပုတ္တ (ဘုရား)	၄၀/	သမာဓိ	၈၀၂	
မဂ်ဉာဏ်	၅၄၄	ဝစီဝိညတ်	၆၇၂	၁၃၇/၁၄၀/၁၄၇/	သမုစ္ဆေဒဝိရတီ	၆၉၇	
မနောမဃိဒ္ဓိဉာဏ်	၃၄၅	ဝဇ္ဇ	၂၈၂	၁၇၅/၁၈၂/၂၆၉/၇၁၀	သမုတ္တဝိရတီ	၆၉၇	
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	၆၉၂	ဝဓက စေတနာ	၆၅၃	ပုတ္တ (သာရိပုတ္တရာ)	၅၇	သမ္ပပ္ပလာပ	၆၈၀
မုသာဝါဒ	၆၇၂	ဝိစာရ	၇၉၀	ပုတ္တ (ဆရာ)	၁၁၄/	သုခဝေဒနာ	၁၃၂/၁၃၆
မေတ္တာသဟဂတေန		ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး	၃၄၄		၂၅၇	သုညတဖလသမာပတ်	
စေတသာ	၄၁	ဝိညတ်	၆၁၂	ပုတ္တတ္တာ	၂၉/၃၀		၂၅၁
ရာဇာဘိရာဇ	၄၁	ဝိတက်	၇၈၄	ပုတ္တောယေဝ(ဆရာ)	၃၉	သုတ္တန္တိ အက္ခာတံ	၃၀-
ရုပ်(၂၈)	၂၇၈	ဝိပဿနာဉာဏ်	၃၄၄/	ဝေဒနာ	၇၃၉	သောတာပတ္တိမဂ်	၁၈၂
ရူပါရုံ	၂၅၇/၅၁၈		၅၄၄	ဝေဒိတဗ္ဗ	၁၇/၁၆၃/	သောမနဿဝေဒနာ	
ရူပပစ္စိ မဂ္ဂ		ဝိပါက	၁၄၈/၁၅၆	၂၇၃/၃၅၁/၄၄၁			၇၉၈
ဘာဝေတိ	၃၉	ဝိရတီ	၆၂၇/၆၉၆/၇	သံယောဇဉ်	၃၀၇	ဟဒယဝတ္ထု	၅၇၁
လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်		ပုစ္ဆတိ (ဘုရား)	၁၁၇/	သညာ	၇၄၆		
	၉၉		၂၈၂/၃၇၄	သဒ္ဓါ	၈၀၈		

အဓိပ္ပါယ်၊ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်း ။ ။ အဓိပ္ပါယ်၊ အတ္ထောရှိက၊ ပုဏ္ဏတဖော်ပြ၊ စကားကျ-ဟူသည်နှင့်အညီ တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက် ငုတ်လျှိုးနေသော အနက်ကို ဖော်ထုတ်၍ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုရာ၌ “အဓိပ္ပါယ်၊ အတ္ထော”တို့ကို ထားရပါသည်။

အဓိပ္ပေတံ၊ ကထိတံ သဒ္ဓါ ထားရခြင်း ။ ။ * သာမညမှ၊ အတ္တဝိသေ၊ တစ်ထွေ စကားလု၊ ပြလိုမှ၊ မှတ်ရှု ကထိတံ၊ အဓိပ္ပေတံ၊ * အဓိပ္ပေတံ၊ နည်းတူကြုံ၊ လုရန် စကားမှာ။ * သူကလိုင်မှု၊ စကားလု၊ ထားမှု ကထိတာ။ * ဥပစာရ၊ အာသင်၊ ထားကြ ရံတခါ

အပိစ၊ အပရော နယော ထားရခြင်း ။ ။ အပိစ အပရော နယော၊ တက်သော ဝါကျ၊ နန္ဒ၊ အတ္တမှ၊ ထူးထအနက်၊ ဆိုလျက်တက်။

အပရော နယော၊ အတ္တနောမတိ၊ မှတ်သားဘိ (တွင်းကြီးနိယံ)

သဒ္ဓါအနက်၊ ကြောင်း-ကျိုးနှစ်ပါး၊ လဲလိုခြား၊ ထားကြ အပရော သာ။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ သိဒ္ဓံ ထားရခြင်း ။ ။ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ သိဒ္ဓံရှိက၊ နေယျက်သိုလှ၊ စကားကျ-ဟူသည်နှင့် အညီ ဆောင်၍သိအပ်သော နေယျတ္ထ၊ တိမ်မြုပ်

ကွယ်ဝှက်သော ဂုဏ်ထူး၊ အဓိပ္ပါယ်စကားကျတို့ကို ပြလိုရာ၌ “ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ”သဒ္ဒါ “သိဒ္ဓိ”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) ဣတိ ဝုတ္တံ၊ ဗောတိခံ၊ မှတ်ရန်ပဒ၊ ဝိက္ခတ္ထ-ဟူသည်နှင့်အညီ ပဒ ဝိက္ခတ္ထကို ပြလို၍ “ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဧတ္ထေ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ ဧတ္ထေဝမာ၊ လိနတ္ထာ၊ စုဒ္ဓါလာ အဖြေပြ-ဟူသည်နှင့်အညီ လိနတ္ထဖြစ်သော ရှေ့ပါကျ၍ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာ၏ အဖြေကို ပြလို၍ ဧတ္ထေ သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဧသေဝနယော-သဒ္ဓါ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ လုံးစုံ အတ္ထ၊ တူညီမျှ၊ ဧသေဝနယောကို ဟူသည်နှင့်အညီ ရှေ့ဆိုခဲ့ပြီး စကားရပ်နှင့် ဝစနတ္ထပြနည်း၊ အဓိပ္ပါယ်ယူနည်း အလုံးစုံ တူညီနေသည်ကို ပြလို၍ “ဧသေဝနယော”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဧသနယော-သဒ္ဓါ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ တစ်စိတ်မတူ၊ တစ်စိတ်တူ၊ သုံးမူ ဧသနယော ကို-ဟူသည်နှင့်အညီ ရှေ့ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်နှင့် ဝိဂ္ဂဟပြနည်း၊ အဓိပ္ပါယ်ယူနည်း တစ်စိတ် တစ်ဒေသအားဖြင့် တူညီနေသည်ကို ပြလို၍ “ဧသနယော”သဒ္ဓါကို ထားရသည်။

ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ဝတ္တဗ္ဗာ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ဝတ္တဗ္ဗာနှင့်၊ သက္ကာလည်းပြ သာမညမှ၊ ဌာန ဝိသေ၊ တည်သင့်ပေလှ၊ အတ္ထယုတ္တိ၊ ကြံတွေးရှိ၊ (တွင်းကြီး)

ဂဟေတဗ္ဗာ ဝတ္တဗ္ဗာနှင့်၊ ပန္နာတဖုံ၊ ဝတ္တံ၊ ယုဇ္ဇတိ၊ သက္ကာ-ရှိက၊ သာမညမှ၊ ခွဲကြ ဝိသေ၊ လျော်စွာပေ၊ စမ်းလေ အတ္ထမှာ-ဟူသည်နှင့်အညီ သာမညအနက်မှ ဝိသေသ အနက်ကိုသာ ဆွဲထုတ်ပြလိုရာ၌ “ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ဝတ္တဗ္ဗာ၊ ဥပပန္နာ၊ ဝတ္တံ၊ ယုဇ္ဇတိ၊ သက္ကာ သဒ္ဓါတို့ကို ထားရပါသည်။

ဧတ္ထ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ စေတ္တပုဒ်မှာ၊ ဝိသယာ၊ ပြန်ကာ ဗျတိပြ-ဟူသည်နှင့် အညီ လိနတ္ထဖြစ်သော ရှေ့ပုဒ်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာ၏ အဖြေကို ပြလိုသော ကြောင့် “စေတ္တ” ပုဒ်ကို ထားရပါသည်။

ဟိ၊ စ၊ ပန၊ ဝိ၊ အဝိ သဒ္ဓါများဘေးရုဇိနံ ။ ။ ဝိတ္ထာရဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ရှေ့သင်္ခေပ စကားကို ချဲ့ပြလိုသောကြောင့် “ဟိ”သဒ္ဓါကို ထားရ ပါသည်။ (စသည်ပြောင်းလဲပေးပါ)

တေန၊ တသ္မာ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ လဒ္ဓဂုဏ၊ ကျိုးပလနှင့်၊ ကာရဏ ဒဋ္ဌိ၊ တလိ နိဂမ၊ ပြလိုက၊ တေန၊ တသ္မာ ထား။ လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုရာ၌၎င်း၊ အကျိုးပလကို ပြလိုရာ၌၎င်း၊ မိမိစကားကို ခိုင်မြဲ အောင် ပြလိုသော ဒဋ္ဌိကရဏကို ပြလိုရာ၌၎င်း၊ နိဂုံးကို ပြလိုရာ၌၎င်း တေန(ဝုတ္တံ) တသ္မာ(ဝုတ္တံ) တို့ကို ထားရပါသည်။

ယထာဟ-သဒ္ဓါ ဘေးရုဇိနံ ။ ။ အမေးပုစ္ဆာကို (တနည်း) ဒဋ္ဌိကရဏ၊ အာဂမ သာဂေ၊ ဉာပကတို့ကို ပြလိုသောကြောင့် “ယထာဟ”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနိ အောင်ပန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဝါကျ (၁) [၄၃၊ ပြည်၊ ၂၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂၈။]

(က) တတ္ထ ဂေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော?

(ခ) မ္မောတိရေက မ္မေဝိသေသဋ္ဌေန။

(ဂ) အတိရေကဝိသေသတ္ထ ဒီပကော ဟေတ္ထ အဘိသဒ္ဓေါ ဟေ ခုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ နော ပဋိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ တိ အာဒိသု ဝိယ။

(ဃ) တသ္မာ ယထာ သမုဿိတေသု ဗဟူသု ဆတ္တေသုစေဝ ဝေဒနာ ယံ အတိရေက ပုမာကံ၊ ဝိသေသဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဉ္စ ဆတ္တံ၊ တံ အဘိက္ကမန္တိ ဝုစ္စတိ။

(င) ဒဝမေဝ အယဒ္ဓိမ္မော မ္မောတိရေက မ္မေဝိသေသဋ္ဌေန အဘိဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။

➤ ● ။ (က) [အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိတိ၊ အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ- ဟူ၍ ယဒိဒံ ယံကုဒံ ဝစနံ၊ အကြင်စကားကို မယာငါသည်။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။] တတ္ထ ကသ္မံ ဝစနေ၊ ငါဆို အပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ-ဟူသော ထိုစကား၌၊ [ယဿ အဘိဓမ္မဿ၊ အကြင် အဘိဓမ္မာ၏။ အတ္ထံ၊ အနက်ကို။ ပကာသယိဿာမိ၊ ပြပေအံ့။ ကတိ၊ သို့။ ပဋိညာတိ၊ ဝန်ခံအပ်ပြီ။] သော အဘိဓမ္မော၊ ထိုအဘိဓမ္မာသည်။] ဂေနဋ္ဌေန၊ အဘယ်အနက်ကြောင့်။ အဘိဓမ္မော၊ အဘိဓမ္မာ မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်သ နည်း။ (တနည်း) တတ္ထ-အဘိဓမ္မကထန္တိ ဧတသ္မံ ဝစနေ၊ အဘိဓမ္မကထ-ဟူသော ဤစကား၌၊ [ယော အဘိဓမ္မော၊ အကြင်အဘိဓမ္မာကို။ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်ပြီ။] သော အဘိဓမ္မော၊ ထိုအဘိဓမ္မာသည်။] ဂေနဋ္ဌေန၊ အဘယ် အနက်ကြောင့်။ အဘိဓမ္မော၊ အဘိဓမ္မာမည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်သနည်း။

(ခ) မ္မောတိရေက မ္မေဝိသေသဋ္ဌေန၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ ထက်လွန်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသောအနက်ကြောင့်။ (အဘိဓမ္မော၊ အဘိဓမ္မာမည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏)

(ဂ) ဟိ-ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ "ဗာဠာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ နော ပဋိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ" တိ အာဒိသု၊ ဝဏ္ဏာ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။ အဘိသဒ္ဓေါ၊ အဘိသဒ္ဓါသည်။ အတိရေကဝိသေသတ္ထ ဒီပကော ဝိယ၊ လွန်သောအနက် ထူးသောအနက်ကို ပြတတ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ ဧတ္ထ၊ ဤအဘိဓမ္မောဟူသော ပုဒ်၌။ (သမဘိနိဝိဋ္ဌော၊ ကောင်းစွာတည်သော။ အဘိသဒ္ဓေါ၊ သည်။ အတိရေကဝိသေသတ္ထ ဒီပကော၊ လွန်သောအနက် ထူးသောအနက်ကို ပြတတ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏) * အာဝုသော၊ ငါ့ရှင်တို့၊ မေ၊ ငါ၏။ ဗာဠာ၊ သည်းစွာကုန်သော။ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်။ အဘိက္ကမန္တိ၊ တိုးပွားကုန်၏။ နော ပဋိက္ကမန္တိ၊ မဆုတ်ယုတ်ကုန်။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ၊ အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်သော အဆင်းရှိသော။ ဒေဝတာ၊ နတ်သားသည်။

(ဃ) တသ္မာ၊ ထိုသို့။ အဘိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့။ အဘိသဒ္ဓါ၏

အတိရေက ဝိသေသအနက်ကို ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။သမုဿိတေသုကောင်းစွာစိုက်အပ်ကုန်သော။ ဗဟူသု၊များစွာကုန်သော။ဆတ္တေသုစေဝထီးတို့တွင်၎င်း။ဓဇေသုစတံခွန်တို့တွင်၎င်း။ယံ ဆတ္တံ၊အကြင်ထီးသည်။ အတိရေကပ္ပမာဏဉ္စ၊လွန်သော မမာဏရှိသည်၎င်း။ဝိသေသဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဉ္စ၊ထူးသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသည် ၎င်းတံ ဆတ္တံ၊ထိုထီးကို။အတိစ္ဆတ္တန္တိ၊လွန်သော ထီး ထူးသောထီးဟူ၍။ဝုစ္စတိ ယထာ၊ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း။

(င) စဝမေဝ၊ဤအတူသာလျှင်။အယမ္ဗိဓမ္မော၊ဤပါဠိကိုလည်း။ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန၊ သုတ္တန် ပါဠိတို့ထက်လွန်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသော အနက်ကြောင့်။အဘိဓမ္မောတိ၊အဘိဓမ္မာ မည်၏ဟူ၍။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။

➤ ၂။ (ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စကပုစ္ဆာတက် ။ (၁) အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာ [အလုပ်]

(၂) ဆရာသည် [ကတ္တား] (၃) (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာယိဿာမိ-ဟူသော စကား၌ (ဝါ) အဘိဓမ္မ ကထံ-ဟူသော စကား၌ အဘယ်အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မမည်သနည်းဟု အမေးပုစ္ဆာကို ပြဆိုတော်မူ၏။[ဌပနာ] (၄) ဤသို့သာ ပြဆိုသည်ရှိသော် [ဒေါသလက္ခဏာ] (၅) ယင်း၏အမြေကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ [အာဘောဂ] (၆) ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် [အာဘောဂဟေတု] (တနည်း) ပုစ္ဆာသည် ဝိဿဇ္ဇနာနှင့် မကင်းကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။(အာဘောဂ) ထိုသို့ မကင်းကောင်းလေသောကြောင့်။(အာဘောဂဟေတု)

(တနည်း) ပုစ္ဆာသာ ရှိ၍ ဝိဿဇ္ဇနာ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (အာဘောဂ) ထိုသို့ ရောက်ရာလေသောကြောင့် (အာဘောဂဟေတု)

(၂) (က) ဝါကျဖြင့် အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာယိဿာမိ-ဟူသော စကား၌ (ဝါ) အဘိဓမ္မကထံ ဟူသော စကား၌ အဘယ်အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မ မည်သနည်းဟု အမေးပုစ္ဆာကိုသာ ဆရာ မပြဆိုသင့် [ဌပနာပဉ္စကပု] (၈) အဖြေဝိဿဇ္ဇနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ [အနုယ-အနုညာတ] (၉) အဖြေ ဝိဿဇ္ဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ [ပုစ္ဆာ] ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိ၍ ထိုအမေးကို ဖြေကြားတော်မူလိုသော အဋ္ဌ ကထာ ဆရာသည် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဝါကျဖြင့် သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်သော ပါဠိဟူသော အနက်၊ သုတ္တန် ပါဠိ တို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသော အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မမည်၏ဟု အဖြေဝိဿဇ္ဇနာကိုလည်း ငါပြဆိုပါ၏ဟူလိုသော်။

● ဌပနာဩ၊ ဒေါသလက္ခဏာ၊ အာဘောဂါနုဉ်၊ ဟိတိဗြာ၊ ဌ-ပယံ၊ နွယဓ္မေယံ၊ မေးဗ္ဗယံပဉ္စက၊ တက်နည်းဩ။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက (ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက) ဇောနောတက်

(၁) မှ (၈) အထိ တူပြီ။ [၉] အကယ်၍ ဝိဿဇ္ဇနာကို ပြဆိုသင့်လျက် မပြဆိုခဲ့သော် ဆရာအား စကားမပြန်နဲ့သော အဗျာပိတဒေါသ၊ စကားမပြည့်စုံသော အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ (ဝါ) သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။(ဒေါသာရောပန) [၁၀] အဖြေဝိဿဇ္ဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ (စောဒနာ) ဤသို့ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာကို သောနောလိုသော ဆရာသည် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဝါကျဖြင့် သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်သော ပါဠိဟူသော အနက်၊ သုတ္တန် ပါဠိတို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသော အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မမည်၏ဟု အဖြေဝိဿနာကလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့် သင်စောဒက တင်အပ်သော အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ငါ၌ မရောက်ကင်းစင်လွင့်ပျောက်ပါ၏ဟုလို။

(ခ) သိဉ္စ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက(ကျမ်းရှိုးငါးချက်) တက်ပုံ

(၁) အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာ [အာလုပ်] (၂) ဆရာသည် [ကတ္တား] (၃) (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ-ဟူသော စကား၌ (ဝါ) အဘိဓမ္မ ကထံ-ဟူသော စကား၌ အဘယ်အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မမည်သနည်းဟု အမေးပုစ္ဆာကို ပြဆိုတော်မူ၏။[ဌပနာ] (၄) ဤသို့သာ ပြဆိုသည်ရှိသော် [ဒေါသလက္ခဏာ] (၅) ယင်း၏ အဖြေဝိဿနာကို မပြဆိုဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (တနည်း) အမေးပုစ္ဆာသာရှိ၍ အဖြေဝိဿနာ မရှိ-ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။[အနုလောမပါပနာ] (၆) စင်စစ်တမူကား ထိုအမေးပုစ္ဆာသာရှိ၍ အဖြေဝိဿနာ မရှိ-ဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ [ပဋိလောမပါပနာ] (၇) ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် [ရောပနာပါဒကဟိတံ] (၈) ဝိဿနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။[အနုလောမရောပနာ] (၉) ဝိဿနာကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ (၁၀) အကယ်၍ ဝိဿနာကို မပြဆိုဘဲနေချေသော် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ (ဝါ) သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။[ဒေါသရောပနာ] (၁၁) ဝိဿနာကား အဘယ်ပါနည်း။[စောဒနာ] (ခ)မိန့်။

(ဂ) စသည်သိဉ္စ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဇ္ဇကကျမ်းတက်

ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၌ အဘိ-သဒ္ဒါသည် အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် အဘိသဒ္ဒါ၏ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက် ထွန်းပြနိုင်ပုံကို အကြောင်း-အကျိုး၊ ဥပမာန-ဥပမေယျ သဒ္ဒယုတ္တိတို့ဖြင့် အကျယ်ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) အကျယ်ချဲ့၍ မပြဆိုဟူသော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာလေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၌ အဘိ-သဒ္ဒါသည် အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြ၏ဟူ၍သာ ဆရာ မဆိုသင့်။ အဘိ-သဒ္ဒါ၏ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက် ထွန်းပြနိုင်ပုံကိုလည်း အကြောင်းအကျိုး၊ ဥပမာန-ဥပမေယျ သဒ္ဒယုတ္တိတို့ဖြင့် အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။- ဤသို့-- (ဂ)စသော ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

(ဃ) သိဉ္စ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၌ အဘိ-သဒ္ဒါ၏ အတိရေက၊ ဝိသေသအနက် ထွန်းပြနိုင်ပုံကို ဓာတ်၏ရှေ့၌ရှိသော ဥပသာရပုဒ်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ပြဆိုသည်ရှိသော် ယင်းအဘိသဒ္ဒါ၏ အနက်ထွန်းပြပုံကို နှိုင်းယှဉ်ပြရာဝယ် ဓာတ်၏ ရှေ့၌ရှိသော ဥပသာရပုဒ်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပုံ ဥပမာန တစ်မျိုးသာရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ယင်းဥပမာနတစ်မျိုးသာရှိ၏ဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် နာမ်ပုဒ်တို့၏ ရှေ့၌ရှိသော အခြားသော ဥပသာရတစ်မျိုးဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြပုံ ဥပမာနကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ရာ၏။ နာမ်ပုဒ်တို့၏ ရှေ့၌ရှိသော အခြားသော ဥပသာရတစ်မျိုးဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြပုံ ဥပမာနကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့-- (ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ဆတ္တ-စသော နာမ်ပုဒ်တို့၏ ရှေ့၌ရှိသော အတိ-ဥပသာရပုဒ်ဖြင့် အတိရေက၊ ဝိသေသအနက် ထွန်းပြနိုင်ပုံ ဥပမာနကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့် သင်စောဒက တင်အပ်သော အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ငါ၌ မရောက် ကင်းစင်လွင့်ပျောက်ပါ၏ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စကတင်္က ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မာ-ဟူသော နာမ်ပုဒ်၏ ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-သဒ္ဒါ၏ အတိရေက၊ ဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြနိုင်ပုံကို “အဘိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တ ဝဏ္ဏာ”စသော ပါဠိရပ်တို့ဝယ် ကမုဓာတ်၏ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-ဥပသာရဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ပြဆိုသည်ရှိသော် ကမုဓာတ်၏ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-ဥပသာရကား အတိရေက၊ ဝိသေသအနက် ကို ထွန်းပြနိုင်ခြင်းသည် သင့်တန်ရာ၏။ ဓမ္မ-ပုဒ်၏ ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-ဥပသာရကား အတိရေက၊ ဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြနိုင်၏ဟု ဆိုခြင်းသည်ကား နာမ်ပုဒ်၏ရှေ့၌ဖြစ်၍ မသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မာ-ဟူသော နာမ်ပုဒ်၏ ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-သဒ္ဒါ၏ အတိရေက၊ ဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြနိုင်ပုံကို “အဘိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ”စသော ပါဠိရပ်တို့ဝယ် ကမုဓာတ် ၏ရှေ့၌ရှိသော အဘိ-ဥပသာရဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြပုံကိုသာ မဆိုသင့်။ (ဌ-ပယ်) နာမ်ပုဒ်၏ ရှေ့၌ရှိသော ဥပသာရများ၏ အတိရေက၊ ဝိသေသအနက် ထွန်းပြပုံကိုလည်း ဥပမာများဖြင့် ထင်စွာ ပြဆိုသင့်သေး ၏။ ဥပမာများဖြင့် ထင်စွာပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

ဒေါသပယ်ပုံ

- ၁။ ယုတ္တိဓဇ္ဈိကရဏာဝိကျာဖြင့် ဩဇိတုပဉ္စန၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၂။ အာဂမဓဇ္ဈိကရဏာဝိကျာဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၃။ ဝိသေသဝိကျာဖြင့် အဘိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၄။ ပက္ခန္တရဝိကျာဖြင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၅။ ဝိကျာရဇ္ဈ၊ ဥပဇ္ဈာသဝိကျာတို့ဖြင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏ၊ ပုနရုတ္တိ၊ ဧကတ္တ၊ ဂန္ထရုဒေါသ တို့ကို ပယ်ပါသည်။
- ၆။ ပလဝိကျ၊ လဒ္ဓုဂုဏာဝိကျာတို့ဖြင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၇။ ကာရဏာဝိကျာဖြင့် ဩဇိတုပဉ္စန၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၈။ ဝိတ္ထာရဝိကျာဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။
- ၉။ အဘိဒေသဝိကျာဖြင့် ဂန္ထရု၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။
- ၁၀။ အနုသဒ္ဓေဝိကျာဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၁၁။ အတ္တုဒ္ဓေသဝိကျာဖြင့် အဘိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
- ၁၂။ သမ္ဘာဝနာ၊ ဂရုဟာဝိကျာဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ပုစ္ဆာအားလျော်သော အဖြေကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မာ-၌ အဘိသဒ္ဒါ၏ ဤနေရာ၌ ဖြစ်သင့်သော (အလိုရှိအပ်သော) အတိရေက၊ ဝိသေသအနက်တို့ကို ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် (ခ) ဝါကျလာ စကားရပ်ကို အကြောင်း-အကျိုး၊ ဥပမာန-ဥပမေယျ ယုတ္တိ အာဂုဏ်တို့ ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မန္တုဒ္ဓိတို့အတွက် တဖန် အကျယ်ပြုရိုး ထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) ဝါကျလာ စကား ရပ်တို့ကို အကြောင်းယုတ္တိ အာဂုဏ်ပါဠိတို့ဖြင့် မြဲစေ ပြီးစေသောကြောင့် (ဒဋ္ဌိယ-ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်ကျင်သော) ဝိရောဓိဒေါသ၊ အကြောင်းယုတ္တိမှယုတ်သော ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ တတ္ထ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တတ္ထဒါလျက် စကားတက်မှု မှတ်ယူဝိတ္ထာရ ဟူသော နိယန့်အညီ ဝိတ္ထာရစကားရပ်၏ အချီစကားကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ဝါကျ၌ တတ္ထ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဟေတ္တ-၌ ဟိ-နိပါတ်ပုဒ်ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အကြောင်းကိုပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ကာရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ရှေးဒဋ္ဌိယ စကားကို နိုင်မြဲစေလိုသော ကြောင့် (ဝါ) ဒဋ္ဌိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ရှေးသင်္ခေပ စကားကို အကျယ်ချဲ့ ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-နိပါတ်ကို ထားရပါသည်။

ဟေတ္တ-၌ ဧတ္ထ-နိပါတ်ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဘိဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်နက်ကို ဆိုအပ်သော အာဓာရအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဟေတ္တ၌ ဧတ္ထနိပါတ်ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဝါကျ၌ “တသ္မာ” ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဘိဓမ္မာ-၌ အဘိသဒ္ဓါ၏ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက် ဟောတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လွန်သောတရား၊ ထူးသောတရား ကို “အဘိဓမ္မာ”ဟူ၍ ဆိုထိုက်၏ဟူသော အကျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျ၌ တသ္မာ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

ဧဝေနင့် စ-နိပါတ်တို့ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဧဝေနိပါတ်၊ စ-နိပါတ်တို့ကို ထားရပါသည်။

အဘိဓမ္မာ၌ ဝုစ္စတိ-၌ “ဝုစ္စတိ” ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ၌ အဘိဓမ္မာသဒ္ဓါ၏ ဧက ဒေသဥပစာ၊ ရဋ္ဌိနည်း၏အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ဝုစ္စတိ”သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

အဘိဓမ္မာနိကာယနည်းအလို-ဗျုပ္ပတ္တိစတုတ္ထ ထုတ်ပုံ

- ၁။ ( ) ဟူသော အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျုပ္ပတ္တိ မည်၏။
- ၂။ ကိတ်ပုဒ်၌ ဓာတ်+ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြိယာသည်၎င်း၊ သမာဓိပုဒ်၌ အစိတ် အစိတ်ပုဒ် သည်၎င်း၊ သမ္ပန်သည်၎င်း၊ တဒ္ဓိတိပုဒ်၌ ပုဒ်+ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်မည်၏။
- ၃။ ( ) ဟူသော အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိမည်၏။
- ၄။ ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကြိယာ၊ ခြိမ်၊ နာမ်ငါးပါးတို့တွင် တမျိုးမျိုးသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ပုံစံ။ ။ မဟန္တော ပုရိသော မဟာပုရိသော။ (၁) မ-ဟူသော၊ ဟာ-ဟူသော၊ ပု-ဟူသော၊ ရိ-ဟူသော၊ သော-ဟူသော အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။

(၂) [ထိုဗျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော] မဟန္တပုဒ်+ပုရိသပုဒ်သည်၎င်း၊ မြတ်သောဂုဏ်၏ ယောကျ်ားခြံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။

(၃) “မဟာပုရိသော”-ဟူသော အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိမည်၏။

(၄) [ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော] မြတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဘောဒဏိန္ဒာဒီပနီနည်းအလို-ဗျူပတ္တိစတုက္က ထုတ်ပုံ

၁။ ( ) ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။ (၃) ( ) ဟူသော နိပ္ပန္န-သဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၂+၄) ဗျူပတ္တိနိမိတ်၊ ပဝတ္တိနိမိတ် ထုတ်ပုံသည် အဘိဓာန်ဋီကာနည်းနှင့် တူ၏။

ပုံစံ။ ။ မဟန္တော ပုရိသော မဟာပုရိသော။ (၁) မဟန္တော ပုရိသော-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ သည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။ (၃) “မဟာပုရိသော”-ဟူသော နိပ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိမည်၏။

ကိတ်ပုဒ်အရာ၌ ယင်းကိတ်ပုဒ်သည် ကြိယာသဒ္ဓါဖြစ်နေသော်--

* အဓိဝေါဒ်ကြောင်းမှာ၊ ကြိယာ၊ ပုနိစ္စာ ဗျူပတ္တိ။

* အဓိဝေါဒ်ကြောင်းမှာ၊ ကြိယာ သညာ ပဝတ္တိ-ဟူသော (တောင်တွင်း၊ ၁၄၆၊ ၁၄၇) နိယံများ နှင့် အညီ-- (၂) အစိတ် ပရမတ္ထ-သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြိယာသည် ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) အပေါင်း ပညတ္တိ-သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်မည်၏။

ပုံစံ။ ။ ပစတိတံ ပါစကော။ (၁) ပါ-ဟူသော၊ စ-ဟူသော၊ ကော-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။ (၂) ပစတိတ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပ-ဟူသော၊ စ-ဟူသော၊ တိ ဟူသော အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ချက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၃) ပါစကော-ဟူသော အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၄) ပါစကော-ဟူသော အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ချက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

➤ ၆။ ဗျူပတ္တိစတုက္ကထုတ်ပုံ။ ။ အဘိက္ကန္တော ဝဏ္ဏော ဧတိဿာတံ အဘိက္ကန္တ ဝဏ္ဏော။ (၁) အ-ဟူသော၊ ဘိကံ-ဟူသော၊ ကနံ-ဟူသော၊ တ-ဟူသော၊ ဝဏ္ဏ-ဟူသော၊ ဏာ-ဟူသော အစိတ်အစိတ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။ (၂) အဘိက္ကန္တပုဒ်၊ ဝဏ္ဏပုဒ်သည်၎င်း အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော အဆင်း၏+နတ်သားခြံနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး၊ ဌာနီ-ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၃) အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ-ဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ သည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၄) အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော အဆင်းတည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိ နိမိတ် မည်၏။ (ဤကား အဘိဓာန်ဋီကာနည်းအလို ခွဲပုံတည်း)

ဘောဒဏိန္ဒာဒီပနီနည်းအလို- ဗျူပတ္တိစတုက္ကဓွဲပုံ။ ။ (၁) အဘိက္ကန္တော ဝဏ္ဏော ဧတိဿာ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် ဗျူပတ္တိ မည်၏။ (၃) အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ-ဟူသော နိပ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ မည်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

၏။ ၂+၄ ဗျူဟာနိမိတ်၊ ပဝတ္တိနိမိတ်ထုတ်ပုံမှာ အဘိဓာန်ဋီကာနည်းနှင့် တူ၏။

ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။ (၂) ဓာ-ဟူသော ရေ-ဟူသော တိ-ဟူသော အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟာနိမိတ် မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။ * အတိရေစတိတိ အဘိဓကော။

အတိရေကော ဓမ္မော အဘိဓကောဓမ္မော။ (၂) အတိရေကပုဒ်၊ ဓမ္မပုဒ်သည်၎င်း၊ အတိရေကဘောဂုဏ်၏ (အဘိဓမ္မ) ပါဠိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်မည်၏။ (၄) အဘိဓမ္မ၏ အတိရေကဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အတိရေကော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော။/ဝိသေသော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော။ (၂) အ-ဟူသော ဘိ-ဟူသော ဓမ်-ဟူသော မော-ဟူသော အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်ခြင်း ထူးခြင်း ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဘောဂုဏ်၏ ပါဠိခြံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ် မည်၏။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတို့ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အဘိ-ဝိသေသော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော။ (၂) ထူးဆန်းသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဝိသေသဘောဂုဏ်၏ ပါဠိဓမ္မနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထူးဆန်းသော ပါဠိဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓမ္မော အတိရေကော ဓမ္မာဘိဓကော။ (၂) လွန်ကဲခြင်းဂုဏ်၏ ဓမ္မနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ် မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိသဒ္ဓါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်သော ဂုဏ်ဟူသော အနက်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဝိသေသေတိတိ ဝိသေသော။ ဝိသေသီယတိ အနေနာတိ ဝါ ဝိသေသော။

ဓမ္မာတိရေကော ဓမ္မဝိသေသော ဓမ္မာဘိဓကောဓမ္မဝိသေသော။ (၂) လွန်ကဲသော ပါဠိနှင့် ထူးသော ပါဠိတို့၏ အချင်းချင်းသကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ် မည်၏။ (၄) အဘိဓမ္မာ၏ အတိရေကဂုဏ်၊ ဝိသေသဂုဏ်တို့သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ)

ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသာဇဝ အတ္ထော ဓမ္မာဘိဓကောဓမ္မဝိသေသတ္ထော။ (၂) လွန်ကဲသော ပါဠိ၊ ထူးသောပါဠိ၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ် မည်၏။ (၄) လွန်ကဲသော ပါဠိ၊ ထူးသောပါဠိ-ဟူသော အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဗဟန္တိ ဝုဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဗာဠာ။ (ဗဟ+တ) ဗဟုံ လာတိတိ ဝါ ဗာဠာ။ (ဗဟု-လာ+အ)

သမ္မာ ဥဿာပီယတေတိ သမ္မာသိတံ။ (၂) သံရှေး ဥ-ရှေးရှိသော သိဇာတ်၊ တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း သမ်-ဟူသော မာ-ဟူသော ဥသ်-ဟူသော သာ-ဟူသော ဝိ-ဟူသော ယ-ဟူသော တေ-ဟူသော အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းစွာစိုက်ထူခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာ

အဋ္ဌသာလိနိ-နိဒါန်းအဖွင့်

နိမိတ် မည်၏။ (၄) သမုဿိတံ-ဟူသော အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းစွာ စိုက်ထူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အတိရေကံ ပမာဏံ ယဿာတိ အတိရေကပမာဏံ။

ဝိသေသံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနံ ယဿာတိ ဝိသေသဝဏ္ဏသဏ္ဌာနံ။

အာတပံ ဆာဒေတိတိ ဆတ္တံ။ (၂) ဆဒဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖုံးလွှမ်းခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) ထီး-တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သောဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။ * အတိရေကံ ဆတ္တံ အတိစ္ဆတ္တံ။

ဝါရေတိတိ ဝဏ္ဏော။ (ဝရ+ဏ) ဝါတံ ဓဇေတိတိ ဓဇော။ (ဓဇ+အ၊ သွားခြင်းကြိယာ)

➤ ၆။ (၆) ဖြင့် အဘိဓမ္မ-၌ အဘိ-သဒ္ဓါ၏ အဘိဗျုပ္ပန္န-စသော အနက်ကို မဟော၊ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တွင်) အတိရေကော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဝိသေသော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝဏ္ဏတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိ-ဟူသော အနက်ကြောင့် အဘိဓမ္မမည်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၇) ဖြင့် အဘိဓမ္မ၌ အဘိသဒ္ဓါ အတိရေကဝိသေသအနက်ကို ထွန်းပြသတည်းဟု အသင့်ယုတ္တိကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ၌ တတ္ထ နိပါတ်သည် နိယမအနက်ကို ဟောပါသည်။ အဘိဓမ္မော-၌ အဘိဥပသာရသည် အတိရေကအနက်ကို ဟောပါသည်။

(ခ) ဓမ္မာတိရေက-၌ အဘိ-သဒ္ဓါ လွန်က်ခြင်း-အတိသယအနက်ကို ဟောပါသည်။ ဝိသေသ၌ ဝိ-ဥပသာရသည် ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထကအနက်ကို ဟောပါသည်။

(ဂ) ဟေတ္တုန္တိ ဟိ-၏ ဣဓာဓိဓပ္ပေတတ္ထကား- ကာရဏတ္ထ/ဝိတ္ထာရတ္ထ/ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ ဖြစ်သည်။

ဧတ္ထ-ကား အဘိဓမ္မကို စွဲသော အာဓာရဇောတကနိပါတ် ဖြစ်ပါသည်။

အဘိသဒ္ဓေါ-၌ အဘိ-ကား သာဂမာသေ၌ သေ-သဒ္ဓါကဲ့သို့ သဒ္ဓပဒတ္ထကပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။

ဒုက္ခ-၌ ဒု-ဥပသာရကား ကုဋ္ဌိတအနက်။ အဘိက္ကမန္တိ-၌ အဘိသဒ္ဓါ အဘိဗျုပ္ပန္န

ပဋိက္ကမန္တိ-၌ ပဋိသဒ္ဓါကား- နိဝတ္တိအနက်။ နောနိပါတ်ပုဒ်ကား- နိသေအနက်။

အဘိက္ကန္တိ အဘိ-ဥပသာရကား အတိဝိယအနက် (ဝါ) အဓိကအနက်ကို ဟောပါသည်။

(ဃ) ၌ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂ(ဥပမာန) အနက်။ သမ္မုသသိတေသု-၌ သံ-ကား သုဋ္ဌ (ဝါ) သမ္မာ အနက်။ ဥ-ကား= ဥပသဂ္ဂ (ဝါ) ဥဒ္ဓမ္မအနက်ကို ဟောပါသည်။

(က) ၌ တတ္ထ-ဝယ် တ-သဒ္ဓါကား ရှေးဝါကျ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မသ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ ဟူသော စကား (တနည်း) အဘိဓမ္မကထံ-ဟူသော စကားခြံကို စွဲသောကြောင့် “ပက္ကန္တဝိသယ တ” ဖြစ်ပါသည်။ (ဂ) တေ-၌ တေ-သဒ္ဓါကား ရှေးဝါကျ၌ဆိုအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မကို စွဲသောကြောင့်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

“ဟန္တဝိဿယ စတ” ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ၌ တသ္မာ-ဝယ် တ-သဒ္ဒါကား ရှေးဝါကျ၌ဆိုအပ်ပြီး အတိရေက ဝိသေသတ္ထဒီပက ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် “အနုဘူတဝိဿယ တ” ဖြစ်ပါသည်။

တံ-ကား ရှေးဝါကျ၌ ဆတ္တံ-ကို စွဲသောကြောင့် “ဟန္တဝိဿယ တ” ဖြစ်ပါသည်။

* ရှေ့ပါကျမှ၊ စွဲဗ္ဗ၊ ပက္ခန္ဓာဝိသယာ။ * အန္တတင်းလင်း၊ ဂိုတုံလည်း၊ မှတ်သွင်း ပသိဒ္ဓိ။

* ပုဗ္ဗကြိယ၊ စွဲတုံကာ၊ အနုဘူတ သာ။

ပုစ္ဆာနိပါတီ(၈) ကြိယာဦးတန်ထုတ်ပုံ

စောင် ။ ။ (၁) ဆတ်ဆတ်မုချ၊ တိုက်ရိုက်ပြက၊ ဒဿနဆို။ (၂) အကြောင်းကိုပြ၊ ဒီပကမျိုး။ (၃) ကျိုး ပကာသန၊ (၄) မူလကြောင်းမှာ၊ ဝိဘာဝမှန်၊ (၅) ကျိုးပရမ္မရာ နဘာဝ၊ ကြိယာငါးတန် ထုတ်နည်းတည်း။

➤ ကုသိုလ်-၌ အကြောင်းနှစ်မျက် အကျိုးနှစ်မျက်ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ကုသိုလ်တရား သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဝိပ္ပဋိသာရ၊ ပါမောဇ္ဇ၊ ဝိတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုတေသနသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ-စသော မူလအကြောင်း တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သမာဓိ ယထာဘူတဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ ဝိရာဂဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ကုသိုလ်-၌ အကြောင်းတစ်မျက် အကျိုးသုံးမျက်ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ကုသိုလ်တရား သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ-စသော မူလအကြောင်း တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဝိပ္ပဋိသာရသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါမောဇ္ဇ၊ ဝိတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုတေသနသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သမာဓိ ယထာဘူတဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ ဝိရာဂဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန၊ အနုပါဒိ သေသနိဗ္ဗာန်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ကုသိုလ်-၌ ဝိထိစဉ်အရ အကြောင်းနှစ်မျက် အကျိုးနှစ်မျက် ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ကုသိုလ်တရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝုဠောသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပထမ တဒါရုံသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သန္တိရဏ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုတိယ တဒါရုံ ဘဝင် စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ကုသိုလ်-၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ အကြောင်းနှစ်မျက် အကျိုးနှစ်မျက် ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ကုသိုလ်သင်္ခါရသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိညာဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရုပ်အစ ဥပါယာသ အဆုံးရှိသော အဆက်ဆက်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ မဟာကုသိုလ်ကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) မဟာကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။
[ကြောင်း၊ ကျိုးနှစ်ဖြာ ခြံရံသည့်နည်းဖြင့် ထုတ်ပုံတည်း]

Y-C-1

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

* မုချယူရ၊ စကားကျ၊ ပြုပြင် ဒဿနာ။ ချင်း၏ ကာရဏ၊ ဖလ-ပြု၊ ယူကြ ဒီပနာ။
မုချကျီးယူ၊ ကာရဏ၊ ပြုမူ ပကာသာ။ ကာရဏက၊ ဆ-ယူကြ၊ ဒု-ပြု ဝိဘာဝါ။
ဒု-ကာရဏ၊ ဆ-၍ယူ၊ တစ်မူ နဘာဝါ-နှင့်အညီ ---

မုချတစ်ချက်၊ အကြောင်းတစ်ချက်၊ အကျိုးသုံးချက်ယူ၍ ထုတ်ပုံ

(၁) ကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇသုခ
ဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ်၊ ဖိုလ်၊
နိဗ္ဗာန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

လက္ခဏာဒီပတုတ္တကိမ္ဘိ၍ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) လက္ခဏာ ဒဿန၊ (၂) ဒီပက ပဒဋ္ဌာန၊
(၃) ပါသံ သမ္ပတ္တိ၊ ထုတ်ဘိပကာသန၊ (၄) ကိန္နုပါသ ဝိဘာဝတည်း၊ (၅) အနဘာဝ
ပစ္စုပ္ပန်၊ ထုတ်ကြောင်းမှန်သည် ဩပာဇီတနီ ထုတ်နည်းတည်း။

(၁) လက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ (၂) ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ မည်၏။ (၃) သမ္ပတ္တိရသည်
ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (၄) ကိစ္စရသည် ဝိဘာဝတ္ထ မည်၏။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

အမှာ/ ရသ တစ်မျိုးတည်းသာ ပြဆိုထားသော ပရမတ္ထတရားတို့၌ ထိုရသကိုပင် ကိစ္စရသ၊
သမ္ပတ္တိရသ-ဟု နှစ်မျိုးခွဲယူ၍ ထုတ်ပါ။

(၁) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက လက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ ပဒဋ္ဌာန်သည်
ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေါဒါနဘာဝ သမ္ပတ္တိရသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အကုသလဝိဒ္ဓိသန ကိစ္စရသည်
ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဣဒ္ဓဝိပါက ပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

* ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ဆဲသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။
(၂) အနန္တရာဒီသတ္တိရှိသော ရှေးရှေးဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နောက်နောက်ဖြစ်သော
စိတ်၊ စိတ္တဇရပ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရုံသည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်
သည်၎င်း၊ ထိုထိုကိစ္စ၏ ပြီးမြောက်ခြင်းသည်၎င်း အနဘာဝတ္ထ။

* ဝိထိနည်းအရ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ကုသိုလ်ဇောစိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝုဒ္ဓော၊ မနောဒွါရာ
ဝဇ္ဇန်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တဒါရုံသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိမျှိုင်း၊
သန္တိရဏ-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝင်၊ စုတိ-စသော နောက်နောက်သော
စိတ်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ❶ ။ ကြိယာဇီဝတန် ။ ။ (က) အဘိဓမ္မော-အရ ။ ။ (၁) ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော
ပါဠိတော်ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ၊ အဘိဓမ္မ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂)
ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝန ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄)
မဟာကရဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည်
ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက၊ သမ္မရာယိက၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊ စသော အကျိုးဆက်တို့သည်
အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဗာဠာမေ ဒုက္ခာဝေဓနာ အဘိက္ကမန္တိ-ကိုရူ၍ ကြိယာဝါးတန် ထုတ်ပုံ

(၁) အဘိက္ကမန္တိ-အရ ပြင်းထန်သော ဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သွေး သည်းခြေ သလိပ်-စသော အဇ္ဈတ္တတရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ-ဟူသော အကြောင်းတရား ၄-ပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖြစ်ပေါ်တိုးပွားလာသော ဒုက္ခဝေဒနာအပေါ်၌ သည်းမခံနိုင်၍ ဒေါသ ဖြစ်ခြင်း၊ ယင်းဒေါသကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည် [အန္တဗာလပုထုဇေအတွက်] (၁၂) တိုးပွားလာသော ဒုက္ခဝေဒနာအပေါ်၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ-ဟု ဝိပဿနာရှုမြင်ခြင်း၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် [ကလျာဏပုထုဇေအတွက်] အနုဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။ ဖဿသည် ဒီပကတ္ထ။ တဏှာသည် ပကာသနတ္ထ။ နာမ်ရုပ် သဠာယတန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ ဥပါဒါန် ဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

တံ အတိစ္ဆတ္တန္တိ ဝုစ္ဆုတိ-န္တိ ဝုစ္ဆုတိ-အရ ဗာဟုတ္တကိုရူ၍ ။ ။ (၁) ဝုစ္ဆုတိ-အရ “အတိစ္ဆတ္တ”ဟူသော သဝိညတ္တိက ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပညာရှိ၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပြဓာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) လွန်သော ပမာဏရှိသော ထီး၊ ထူးသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော ထီးကို “အတိစ္ဆတ္တ”ဟု သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ထီး၏ လွန်သော အတိုင်းအရှည် ပမာဏ၊ ထူးသောအဆင်း သဏ္ဌာန်အာရုံသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဤသို့ အတိစ္ဆတ္တ-ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို သိရသဖြင့် အဘိဓမ္မောဟူသော ပုဒ်၌ ဓမ္မဟူသောနောက်ပုဒ်၏ ရှေ့တွင် အဘိဟူသော ဥပသာရဖြင့် အထူးပြုနိုင်ခြင်းကို သိရခြင်းအကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုစ္ဆုတိ-အရ အန္တတ္တ(ဓာတုတ္တ) ကိုရူ၍ ။ ။ (၁) ပညာရှိ၏ ဉာဏ်ပြဓာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ထီး၏ လွန်သော ပမာဏ၊ ထူးသောအဆင်းသဏ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အတိစ္ဆတ္တ-ဟူသော သဝိညတ္တိက ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တူပြီ။

အဘိဓမ္မောတိ ဝုစ္ဆုတိ-ကိုရူ ။ ။ (၁) ဝုစ္ဆုတိ၌ အန္တတ္တအရ ပညာရှိ၏ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဓာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဘိဓမ္မာ၏ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသအနက်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဘိဓမ္မောဟူသော သဝိညတ္တိက ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသကြောင့် အဘိဓမ္မမည်သတည်းဟု ကြားသိရခြင်း၊ သုတမယဉာဏ်ကို ရခြင်း၊ ယင်းဉာဏ်ကြောင့် စိန္တာမယဉာဏ်ရခြင်း၊ ယင်းဉာဏ်ကြောင့် ဘာဝနာမယဉာဏ်ရခြင်း၊ ယင်းဉာဏ်ကြောင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝဋ္ဌာန်းဇာစဝ်, ဝဋ္ဌာန်းဝစ္စည်းမြိုင် ဆောင်ပုဒ်

၁။ ကတ္တားနှင့် ကြိယာ၊ ဓပ်ဝိကြာ၊ သ. နန့်. ပ= ကတ္တားနှင့်ကြိယာ စပ်, ပြိုင်လျှင် သဟဇာတ, အနန္တရ, ပုရေဇာတမျိုးတို့တွင် ဖြစ်သင့်ရာ ဝစ္စည်းမျိုးဖြင့် စပ်, ပြိုင်ရမည်။

F-3-B

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

၂။ ကြိယာကံ ခပ်ဟန်ရိုး၊ မျိုး အာရုံကု = ကံနှင့်ကြိယာ စပ်၊ ပြိုင်လျှင် အာရမ္မဏမျိုး။

၃။ အဇ္ဈတ်တုံ၊ ကရိုဏ်းမူ၊ ကတ္တားတူ သုံးမျိုး = အဇ္ဈတ္တက ကရိုဏ်းနှင့် ကြိယာ စပ်၊ ပြိုင်လျှင် သဟဇာတ၊ အန္တရ၊ ပုရေဇာတမျိုးတို့တွင် ဖြစ်သင့်ရာ ပစ္စည်းမျိုးဖြင့် စပ်၊ ပြိုင်ရမည်။

၄။ သမ္ပဒါနိ၊ အာရုံမျိုး၊ ရံခါပ = သမ္ပဒါနီနှင့်ကြိယာ စပ်ပြိုင်လျှင် အာရုံမျိုး။

၅။ အကြွင်းမှာ ဘိဒေသ၊ ဥပတုံမျိုး = ကျန်ကာရကများနှင့် ကြိယာတို့ စပ်၊ ပြိုင်လျှင် ပကတပမျိုး၊ သမ္ပန်၊ ဟိတ်-စသော အကာရကတို့ကို စပ်ပြိုင်လျှင်လည်း ပကတပမျိုး စပ်ပြိုင်ရမည်။

စာစဉ်ပုံ ။ ။ အဟံ ဝန္တာမိ-န္တံ အဟံ-ကား “သည်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဝန္တာမိ-၌ သဟဇာတပစ္စည်း၊ ဝန္တာမိ-ကား သဟဇာတပစ္စယုပ္ပန် အဖြစ်ဖြင့် စပ်အပ်၏။

➤ ၁။ အဘိက္ခမန္တိ-၌ အန္တတ္ထ-အရ ဒုက္ခဒေဒနာကို ယူ၍ ဗာဟုတ္ထ-အရ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊ ဒေဒနာကြည့်သော သမ္ပစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၆-ခုကို ယူ၍ အန္တတ္ထ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဗာဟုတ္ထ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား- သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ ပေါင်း (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တံ အဘိက္ခမန္တိ ဝုစ္စတိ-၌ တံ-ဟူသော ကံပုဒ်အရ (ဝါ) အဘိက္ခမန္တိ-ဟူသော အကာရ-အရ ထီး၌ရှိသော အဋ္ဌကလာပရုပ်ရှိ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားက ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဇာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား- အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတ၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတတ္ထိ၊ အာရမ္မဏပုရေဇာတ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၂) [၄၃။ ပြည်၊ ၂၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂၈။]

(က) အယဒ္ဓိ မေဓော မောတိရေကမ္မေဝိသေသဋ္ဌေန အဘိမေဓောတိ ဝုစ္စတိ၊ (ရှေ့၌ပေးခဲ့ပြီး)

(ခ) သုတ္တန္တံ ပတော ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဧကဒေသေနဝ ဝိဘတ္တာ၊ (ဂ) န နိပ္ပဒေသေန၊

(ဃ) အဘိဓမ္မံ ပတော ပန သုတ္တန္တဘာဇနီယ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ ပပုပ္ဖကနယာနံ ဝေသန နိပ္ပဒေသတော ဝိဘတ္တာ၊ (င) တထာ ဒွိဒသာယတနာနိ။

➤ ၁။ (ခ) ဟိ-ယသွာ၊ အကြင်ကြောင့်။ သုတ္တန္တံ၊ သုတ္တန်သို့။ ပတော၊ ရောက်၍။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို။ ဧကဒေသေန၊ တစိတ်အားဖြင့်သာလျှင်။ ဝိဘတ္တာ၊ ဝေဘန်အပ်ကုန်၏။

(ဂ) နိပ္ပဒေသေန၊ အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်။ န ဝိဘတ္တာ၊ မဝေဘန်အပ်ကုန်။

(ဃ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ အဘိဓမ္မံ၊ အဘိဓမ္မာသို့။ ပတော၊ ရောက်၍။ သုတ္တန္တဘာဇနီယ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ ပပုပ္ဖကနယာနံ၊ သုတ္တန္တဘာဇနီနည်း အဘိဓမ္မဘာဇနီနည်း ပပုပ္ဖကနည်းတို့၏။ ဝေသန၊ အစွမ်းဖြင့်။ နိပ္ပဒေသတော၊ အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်။ ဝိဘတ္တာ၊ ဝေဖန်အပ်ကုန်၏။ (တသွာ၊ ထိုသို့။ အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့် ဝေဖန်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ နိပ္ပဒေသနံ၊ အကြွင်းမရှိကုန်သော။ တိတ္ထံ၊ သုံးပါးကုန်သော။ နယာနံ၊ နည်းတို့၏။ အတိရေကပါဠိဘာဝတော၊ လွန်သော ပါဠိ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ ဝိသေသပါဠိဘာဝတော၊ ထူးသော ပါဠိ၏

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။အယဓိဓမ္မောဤပါဠိကိုလည်း။ဓမ္မာတိရောဂ ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန၊ သုတ္တန် ပါဠိတို့ထက်လွန်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသော အနက်ကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊အဘိဓမ္မာ မည်၏။ဣတိ၊သို့။ဂုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။)

(င) တထာ၊ထိုအတူ။(သုတ္တန္တံ၊သုတ္တန်သို့။ပတွာ၊ရောက်၍။) ဒွါဒသာယတနာနိ၊တဆယ့်နှစ်ပါးကုန်သော အာယတနတို့ကို။(ဧကဒေသေနဝ၊တစ်တံအားဖြင့်သာလျှင်။ဝိဘတ္တာနိ၊ဝေဖန်အပ်ကုန်၏။)

➤ ၂။ (ခ+ဂ+ဃ) သို့/ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤပါဠိကိုလည်း သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် လွန်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် ထူးပြားဆန်းကြယ်သော ပါဠိဟူသော အနက်ကြောင့် “အဘိဓမ္မ”မည်၏ဟု ဆိုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။(ထပနာ) ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် (လက္ခဏအရစ်) အဘိဓမ္မမည်၏ဟုဆိုရာ၌ အကြောင်းမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (အန+ပါ) စင်စစ်တမူကား အဘိဓမ္မမည်၏ဟု ဆိုရာ၌ အကြောင်းမရှိမဟုတ်၊ ရှိသည်သာဖြစ်၏။(ပဋိ+ပါ) ယင်းသို့ ရှိသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် (ရောပနာပါဒကဟိတ်) အဘိဓမ္မမည်၏ဟု ဆိုရာ၌ အကြောင်းကိုလည်း ဆိုသင့်ဆိုတန်၏။ (အန+ရော) အကြောင်းကို မဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ အဘိဓမ္မမည်၏ဟုဆိုရာ၌ အကြောင်းကား အဘယ်နည်း။ ဤသို့--(ခ+ဂ+ဃ) တို့ကိုမိန့်။

➤ ၃။ (ဂ+ဃ+င) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ပဒိဿတိ ဧတေန သမုဒါယောတိ ပဒေသော။ (အစိတ်)

နတ္ထိ ပဒေသော ဧတ္တာတိ နိပ္ပဒေသံ။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အစိတ်၏ (ဝါ) အကြွင်းမရှိခြင်း အဘာဝဂုဏ်၏ သုတ္တန်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သုတ္တန်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒိဿတိ ဧတေန သမုဒါယောတိ ပဒေသော။ ဧကော ဒေသော ဧကဒေသော။

(၄) တစ်ခုသော သင်္ချာဂုဏ်၏ အစိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) တစ်စိတ်တစ်ဒေသတို့၏ တစ်ခုသည်တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဘာဇိယန္တိ ဝိဘာဇိယန္တိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ ဘာဇနိယံ။

သုတ္တန္တပသေန ပဝတ္တံ ဂုတ္တံ ဝါ ဘာဇနိယံ သုတ္တန္တဘာဇနိယံ။

သုတ္တန္တေ ဝါ ဂုတ္တံ ဘာဇနိယံ သုတ္တန္တဘာဇနိယံ။

ပဉှံ ပုစ္ဆနံ ပဉှာ။ ပုစ္ဆနံ ပုစ္ဆာ။ ပဉှာဧဝ ပုစ္ဆာ ပဉှာပုစ္ဆာ။

ပဉှာပုစ္ဆယ ပဝတ္တံ ပဉှာပုစ္ဆကံ။

➤ ၆။ (ခ) ဖြင့် သုတ္တန်သို့ရောက်၍ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ကတမေစ ဘိက္ခဝေ စသည် ဥဒ္ဒေသ၊ ယံကို ရူပံ အတိကာ စသည် နိဒ္ဒေသမျှဖြင့်သာလျှင် ဝေဖန်အပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

(ဂ) ဖြင့် တတ္ထ ကတံ ရူပံ အတိတံ အစရှိသောနည်း ထပ်၍အကျယ် ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း၏၎င်း၊ ပုပ္ဖန္တကနည်း၏၎င်း မရှိခြင်းကြောင့် အကြွင်းအကျန် မရှိသောအားဖြင့် မဝောနိဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ❷ ။ (ခ) ၌ ဟိ-ကား ကာရဏဇောတက။ (ဂ) ၌ န-ကား ပဋိသေဓဇောတက။

(ဃ) ၌ ပန-ကား ဝိသေသတ္ထဇောတက။ (င) ၌ တဏှာ-ကား အနုကမုနအနက် ရှိပါသည်။

ကေဒေသေနေဓ-၌ (၁) ရူပက္ခန္ဓာစသည် အကျဉ်းဥဒ္ဓေသ၊ ယံကိဗ္ဗိစသည် အကျယ်နိဒ္ဓေသဟူသော တစ်စိတ်တစ်ဒေသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တတ္ထ ကတံ ရူပံ အတိတံ-စသော ပဋိနိဒ္ဓေသ၊ အဘိဓမ္မ ဘာဇနီယနည်း၊ ပုပ္ဖန္တကသည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဥဒ္ဓေသဘောဂုဏ် နိဒ္ဓေသဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဓါကျ (၃) [၄၂၁၁။ ပြည်၊ပ၊ ၅၀။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၆၁။]

(က) ကုဒါနိ ကုမဿ အဘိဓမ္မဿ ဂန္ထိရဘာဝဝိဇာနနတ္ထံ ဝတ္ထာရော သာဂရော ဝေဒိတဗ္ဗာ သံသာရသာဂရော၊ ဇလသာဂရော၊ နယသာဂရော၊ ဉာဏသာဂရောတိ။

(ခ) တတ္ထ သံသာရသာဂရော နာမ - ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဋိ၊ ဓာတုအာယတနာနဓ။

အဗ္ဗောဓိန္ဒ ဝတ္ထမာနာ၊ သံသာရောတိ ပဝုစ္စတိတိ ဧဝံ ပုတ္တံ သံသာရဝဋ္ဋံ။

(ဂ) သွာယံ ယသ္မာ ကုမေသံ သတ္တာနံ ဥပ္ပတ္တိယာ ပုရိမာ ကောဋိ န ပညာယတိ။

(ဃ) ဧတ္ထကာနဂ္ဂိ ဝဿသတာနံ ဝါ ဝဿသဟဿာနံ ဝါ ဝဿသတသဟဿာနံ ဝါ ကပ္ပသတာနံ ဝါ ကပ္ပသဟဿာနံ ဝါ ကပ္ပသတသဟဿာနံ ဝါ မတ္ထကေ သတ္တာ ဥပ္ပန္နာ၊ တတော ပုဗ္ဗေ နာဟေသုန္တိဝါ၊ အသုကဿနာမရညော ကာလေ ဥပ္ပန္နာ၊ အသုကဿ ဗုဒ္ဓဿ ကာလေ ဥပ္ပန္နာ၊ တတော ပုဗ္ဗေ နာဟေသုန္တိဝါ အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။

(င) “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ န ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ ကုတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ၊ အထ ပတ္ထ သမဘာဝံ”တိ ကုမိနာ ပန နယေန သံသာရသာဂရော အနမတဂ္ဂေါ။

➤ ❸ ။ (က) ကုဒါနိ၊ ပဋိသန္ဓိဝေသကို ပြပြီးသည်၏အခြားမဲ့ဖြစ်သော ယခုအခါ၌။ ကုမဿ အဘိဓမ္မဿ၊ ဤအဘိဓမ္မာ၏၊ ဂန္ထိရဘာဝဝိဇာနနတ္ထံ၊ နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်းငှာ။ သံသာရသာဂရော၊ သံသာရသာဂရ၎င်း။ ဇလသာဂရော၊ ဇလသာဂရ၎င်း။ နယသာဂရော၊ နယသာဂရ၎င်း။ ဉာဏသာဂရော၊ ၎င်း။ ကုတိ၊ ဤသို့။ စတ္တာရော၊ လေးပါးကုန်သော။ သာဂရော၊ သာဂရတို့ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်ကုန်၏။

(ခ) တတ္ထ၊ ထိုလေးပါးတို့တွင်။ ခန္ဓာနဉ္စ၊ ခန္ဓာတို့၏၎င်း။ ဓာတုအာယတနာနဉ္စ၊ ဓာတ် အာယတနတို့၏ ၎င်း။ အဗ္ဗောဓိန္ဒံ၊ မပြတ်။ ဝတ္ထမာနာ၊ ဖြစ်သော။ ပဋိပါဋိ၊ အစဉ်ကို။ သံသာရော၊ သံသာရမည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ ကုတိ၊ သို့။ ပဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ကုတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ပုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်သော။ သံသာရဝဋ္ဋံ၊ သံသာရဟူသော ဝဋ်သည်။ သံသာရသာဂရော နာမ၊ သံသာရသာဂရ မည်၏။

(ဂ) ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ကုမေသံ သတ္တာနံ၊ ဤသတ္တဝါတို့၏။ ဥပ္ပတ္တိယာ၊ ဖြစ်ခြင်း၏။ ပုရိမာ၊ ရှေး၌ဖြစ်သော။ ကောဋိ၊ အစွန်းသည်။ န ပညာယတိ၊ မထင်။ (တနည်း) ကောဋိ၊ အစွန်းအစ အပိုင်းအခြားကို။ န ပညာယတိ၊ မသိအပ် မသိနိုင်။

အဋ္ဌသာလိနီ - နိဒါန်းအဖွင့်

(ဃ) ဟိ၊မှန်၏။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဧတ္တကာနံ၊ဤမျှအတိုင်အရည်ရှိကုန်သော။ဝဿ သတာနံဝါ၊အနှစ်အရာတို့၏၎င်း။ဝဿသဟဿာနံဝါ၊အနှစ်အထောင်တို့၏၎င်း။ဝဿသတ သဟဿာနံဝါ၊အနှစ် အသိန်းတို့၏၎င်း။ကပ္ပသတကာနံဝါ၊ကမ္ဘာအရာတို့၏၎င်း။ကပ္ပသဟဿာနံဝါ၊ကမ္ဘာ အထောင်တို့၏၎င်း။ ကပ္ပသတသဟဿာနံဝါ၊ကမ္ဘာ အသိန်းတို့၏၎င်း။မတ္တကေ၊အထက်၌။သတ္တာ၊သတ္တဝါတို့သည်။ဥပ္ပန္နာ၊ဖြစ် ကုန်ပြီ။တတော၊ထိုကမ္ဘာတသိန်းထက်မှ။ပုဗ္ဗေ၊ရှေး၌။နာဟေသံ၊မဖြစ်ကုန်။ဣတိဝါ၊ဤသို့၎င်း။အသုကဿနာမ ရညော၊ဤမည်သော မင်း၏။ကာလေ၊လက်ထက်၌။(သတ္တာတို့သည်)ဥပ္ပန္နာဖြစ်ကုန်၏။အသုကဿ၊ဤမည် သော။ပုဗ္ဗဿ၊ဘုရား၏။ကာလေ၌။(သတ္တာတို့သည်။)ဥပ္ပန္နာဖြစ်ကုန်၏။တတော၊ထိုအခါမှ။ပုဗ္ဗေ၊ရှေး၌။ နာဟေသံ၊မဖြစ်ကုန်။ဣတိဝါ၊ဤသို့၎င်း။အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ဤအပိုင်းအခြားသည်။နတ္ထိ၊မရှိ။(တဿာ၊ထို့ကြောင့်။ ပုရိမာ၊ရှေး၌ဖြစ်သော။ကောဠိ၊အစွန်းသည်။န ပညာယတိ၊မထင်။)

(င) ပန၊ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်မှတပါး ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်ကိုဆိုအံ့။ဘိက္ခဝေတို့။ဣတော၊ဤအခါမှ။ပုဗ္ဗေ၊ရှေး၌။အဝိဇ္ဇာ၊ အဝိဇ္ဇာသည်။နာဟေသံ၊မဖြစ်ဘူး။အထ ပစ္ဆာ၊ထိုမှနောက်၌။သမာဘိ၊ဖြစ်ဖူးပြီ။ဣတိ၊သို့။အဝိဇ္ဇာ၊၏။ပုရိမာ၊ သော။ကောဠိ၊အစွန်းသည်။န ပညာယတိ၊မထင်။ဣမိနာ နယေန၊ဤပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန် ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော် နည်းအားဖြင့်။သွာယံ သောအယံ သံသာရသာဂရော၊ထိုသံသာရသာဂရသည်။အနမတဂ္ဂေါ၊မသိထိုက်သော အစရှိသည်သာလျှင်တည်း။(ဝါ) မသိနိုင်သော အစရှိသည်သာလျှင်တည်း။

➤ ၂။ (ဂ) သိန္န/ ဌပနာနန္ဒလောမာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် သံသရာ ဝဋ်ကွဲ-ဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်သည် သံသာရသာဂရမည်၏ဟု ဆိုတော် မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ဟုဆိုအပ်သော သံသရာကို သာဂရ- ဟု ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြဆိုတော့-ဟူသော အနက်သဘောသည် သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား မပြဆိုတော့ဟူသော အနက်သဘော မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သံသရာ ကို သာဂရ-ဟု ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မပြဆိုဘဲနေချေသော် ဖလ+ကာရက ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ အကြောင်းမှယုတ်သော ဟိနတ္ထဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သံသရာကို သာဂရ-ဟုဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန် ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် ဤသံသာရသာဂရသည် မသိအပ်၊ မသိနိုင်သော အစပိုင်းအခြားရှိသောကြောင့်--ဟုလို။

(ဃ) သိန္န/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဤသတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ ရှေး၌ဖြစ်သော အစွန်းသည် မထင် (တနည်း) သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်ပုံ ရှေးအစွန်းအစကို မသိအပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သတ္တဝါတို့၏ဖြစ်ပုံ ရှေးအစွန်းအစ မထင်ပုံကို (ဝါ) မသိအပ်ပုံကို အကြောင်းယုတ္တိဖြင့် ပြဆိုခဲ့သော် သင့်တန်ရာ၏။ အကြောင်းယုတ္တိဖြင့် မပြဆိုခဲ့သော် မသင့်တန်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဂ) ဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ဖြစ်ပုံ ရှေးအစွန်းအစကို မသိ အပ်ဟူ၍သာ ဆရာမဆိုသင့်။ သတ္တဝါတို့၏ဖြစ်ပုံ ရှေးအစွန်းအစကို မသိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သတ္တဝါတို့၏ဖြစ်ပုံ ရှေးအစွန်းအစကို မသိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိ စကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(၁) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စကစောဓနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ+ဃ) တို့ဖြင့် ပုဂ္ဂလာ ဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာနည်းအားဖြင့် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကို ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သဘော သက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ သက်ရောက်လေသောကြောင့် (ဂ+ဃ) တို့ဖြင့် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကိုသာ ဆရာမဆိုသင့်။ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကို မပြဆိုခဲ့သော် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် သံသာရသာဂရ၏ အနမတဂ္ဂဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (၁) မိန့်။

➤ ၆ ။ သဟ ဂရေန(ဝိသေန) ယော ဝတ္တတိတိ သာဂဇေ။ မွေးဖွားစဉ်က အဆိပ်နှင့်တကွ မွေးဖွားလာသော မင်းသားရ၏။ * သာဂရေဟိ ရာဇကုမာရေဟိ ခတော သာဂဇေ။

သာဂရေဟိ ရာဇကုမာရေဟိ နိဗ္ဗတ္တော သာဂဇေ။ သာဂရမင်းသားတို့သည် ဖြစ်စေအပ်၊ တူးအပ်သော ဆားသံသုဒ္ဓရာ ရ၏။

သာနံ ဓနာနံ အာကရေ သာဂဇေ။ ရတနာ(၇)ပါးတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော ပကတိသမုဒ္ဓရာရ၏။

သာဂရော ဝိယာတိ သာဂဇေ။ (၂) ပကတိသမုဒ္ဓရာ၏ သံသရာနှင့် သဒိသ သဒိသီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသည်၎င်း၊ သာဂရပုဒ် ဣ-ပစ္စည်းသည်၎င်း ပျူဟိန္ဒနိမိတ် မည်၏။ (၄) ပကတိသမုဒ္ဓရာ၏ သံသရာနှင့် အပ္ပမေယျ အနန္တအဖြစ်ဖြင့် တူသောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်မည်၏။

သံသရဏံ သံသာဇေ။ (၂) သံပုဗ္ဗ သရဓာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တို့၏ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ပျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တို့၏ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ (ခ) ။ အဗ္ဗောဓိန္ဒြိယ ဝတ္တမာနာဖြင့် သံသာရော-၌ သံ-ဥပသာရ၏ သမောဓာန-စသော အနက်ကိုမဟော၊ အဗ္ဗောဓိန္ဒြိယအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) သရဓာတ်၏ စိန္တာအနက်ကို မဟော၊ ဝတ္တမာနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဣပစ္စည်းသည် ကရဏသာဓန စသည်၌မသက်၊ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံသရဏံ သံသာရော-ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ခန္ဓာနုဉ္စ ပဋိပါဠိ ဓာတုအာယတနနေစ-ဖြင့် သံသာရ-အရ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့၏ မပြတ်ဖြစ်ခြင်း အစဉ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

သံသာရဝဋ်-ဖြင့် သံသာရသာဂရ-အရ သံသာရဝဋ်ကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇ ။ (ခ) ၁-သဒ္ဓါများကား သမုစ္စည်းအနက်။ ဣတိ၊ ခဏ-ကား နိဒဿနအနက်။ အနမတဂ္ဂေါ-၌ ဧဝ-ကား သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏအနက်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

(၈) သွား-၌ တ၊ ဣမ-တို့ကား ရှေးဝါကျရှိ သံသာရသာဂရေ-ကို ပြန်၍စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (ဃ) ၌ ဟိ-ကား ဒဠိကရဏအနက်။ (ဝါ) ကား ဝိကပ်အနက်။

(၉) ဣမိနာ ပန နယေန-၌ ပန-ကား ဥပနာသဇောတက/ပက္ခန္ဓရဇောတက ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ (က) ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ-အရ= ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့၏ သန္တာန်၌ ဉာဏ်ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို--သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဥဂ္ဂဟ၊ ဓာရဏ စသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော သုတမယ၊ စိန္တာမယဉာဏ်ပြဓာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဘိဓမ္မာ၏ ဂမ္ဘီရဘာဝအဖြစ်ကို သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပရိသုပနိဿယ၊ စတုစက္က သမ္ပတ္တိ-စသော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိဓမ္မာ၏ ဂမ္ဘီရဘာဝအဖြစ်ကို ဆင်ခြင်မှုကြောင့် ဗလဝပီတိဖြစ်၏။ ယင်းပီတိကိုခွါ၍ ဝိပဿနာရှုသည့်အခါ ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်တက် ၍ မဟာဂတိ ဂမိယတိဿဒတ္တမထေရ် ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၊ အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ယင်းမထေရ်ကဲ့သို့ အဆင့်ဆင့်သော တရားထူးရရှိခြင်း၊ သုဂတိဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အဆက်ဆက်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝါကျ (၄) [၄၁၂/၁၃။ ပြည်၊ ၅၄။ ဘာသာဠိ၊ ၆၈။]

(က) သော ပီတိဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိပဿနံ ဝနေတွာ ယထာနိသိန္နောဝ သဗ္ဗကိလေသော ခေပေတွာ အဂ္ဂုလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ - -

အတ္ထေဝ ဂမ္ဘီရဂတံ သုဒဗ္ဗန္တံ၊ သယံ အဘိညာယ သဟေတုသမ္ဘဝံ၊
ယထာနုပုဗ္ဗံ နိဒိလေန ဒေသိတံ၊ မဟေသိနာ ရူပဂတဝံ ပဿတိတံ၊

အယံ နယသာဂရော နာမ၊

(စ) ကတမော ဉာဏသာဂရော? သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဉာဏသာဂရော နာမ၊

(၇) ““အယံ သံသာရသာဂရော နာမ၊ အယံ လေသာဂရော နာမ၊ အယံ နယ သာဂရော နာမ””တိ ဟိ အညေန န သတ္တာ ဇနိတံ သဗ္ဗညုတဉာဏေန ဝ သတ္တာ ဇနိတန္တိ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဉာဏသာဂရော နာမ၊

(ဃ) ကုမေသု စတုသု သာဂရေသု ကုမသ္မိဋ္ဌာနေ နယသာဂရော အဓိပ္ပေတော၊

(၉) ကုမဗ္ဗိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓံ ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ၊

➤ ၉။ (က) သော၊ ထိုမဟာဂတိဂမိယတိဿဒတ္တ မထေရ်သည်။ ပီတိံ၊ ပီတိကို။ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ၊ ခွါ၍။ ဝိပဿနံ၊ ဝိပဿနာကို။ ဝနေတွာ၊ တိုးပွားစေ၍။ ယထာနိသိန္နောဝ၊ နေမြဲတိုင်းဖြစ်၍သာလျှင်။ သဗ္ဗကိလေသော၊ အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို။ ခေပေတွာ၊ ကုန်စေ၍။ အဂ္ဂုလေ၊ မြတ်သော ဖိုလ်ဟုဆိုအပ်သော။ အရဟတ္တေ၊ အရဟတ္တဖိုလ်၌။ ပတိဋ္ဌာယ၊ တည်၍။ ဥဒါနံ၊ ဥဒါန်းကို။ ဥဒါနေသိ၊ မြွက်ဆိုတော်မူ၏။

သဟေတုသမ္ဘဝံ၊ ဟေတုပစ္စည်းအစရှိသော နှစ်ဆယ့်လေးပစ္စည်းဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းတို့နှင့် တကွဖြစ်၍ ထိုဟေတုပစ္စည်း အစရှိသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော သဟိတိစိတံ ဧကသတ္တတိ မောဟမုဒ္ဒေး၌ မောဟကြံသော စောသိကံ ဒွေပညာသ သဟိတိစိတ္တဇရုပ် သဟိတိပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အစရှိသည်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဟုဆိုအပ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို။သယံ။ကိုယ်တော်တိုင်။အဘိညာယ။ထူးသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိ၍။
 နိဗ္ဗိလေန ကိဉ္စိ နယံ အနဝသေသကေန ဟုတ္တာတစုံတခုသော နည်းကို မကြွင်းမကျန်စေမူ၍။ယထာ
 နုပုဗ္ဗံ။အနုလောမစသည် တိကစသည် ပဋိစ္စဝါရစသည် ပစ္စယာနုလောမစသည် ဟေတုမူလစသည်ဟု
 ဟောသော နည်းတို့၏ အကြင်အကြင်သို့သော အစဉ်အားဖြင့်။မဟေသိနာ။မြတ်စွာဘုရားသည်။ဒေသိတံ။
 ဟောတော်မူအပ်သော။နိဗ္ဗိလေန။နုလုံးတံသင်း ပြောငါးစင်းမှ ကင်းတော်မူသော။(မဟေသိနာသည်။ဒေသိတံ။
 သော။) သုဒ္ဓဗ္ဗုဓ်။မန္တဗုဒ္ဓိတို့သည် အလွန်သိနိုင်ခဲ့သော။ဂမ္ဘီရဂတံ။နက်နဲသော။(ဝါ) နက်နဲသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။
 စတုဝိသတိ ပဘောဒံ။နှစ်ဆယ့်လေးကျမ်းအပြားရှိသော။သမန္တပဋ္ဌာနံ။သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်းကို။ယော ဗုဒ္ဓသာဝကော။
 အကြင်ဘုရားတပည့်သားတော်သည်။ရူပဂတံ-ဟတ္ထဂတရူပံ။လက်၌တင်ထားအပ်သော အညစ်အကြေး ကင်း
 သော ပတ္တမြားကို။စက္ခုနာပြကတေသော မျက်စိဖြင့်။ပဿတိ ဣဝံ။မြင်၏သို့။တထာ။ထိုအတူ။
 ပဋိဝေဓဉာဏေန။ပဋိဝေဓဉာဏ်ဖြင့်။ပဿတိ။မြင်၏။သော ဗုဒ္ဓသာဝကော။ထိုဘုရားတပည့် သားတော်သည်။
 အတ္ထေဝ အတ္ထိစေ။ရှိသည်သာလျှင်တည်း။နော နတ္ထိ။မရှိသည်မဟုတ်။အယံ သာဂရော။ဤသာဂရသည်။
 နယသာဂရော နာမနယသာဂရ မည်၏။

(၉) ဉာဏသာဂရောသည်။ကတမော။အဘယ်နည်း။သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည်။ဉာဏသာဂရော နာမ။
 မည်၏။ (၁) ဟိ။မှန်၏။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ။အကြင်ကြောင့်။အယံ သာဂရော။ဤသာဂရသည်။သံသာရ
 သာဂရော နာမ။သံသာရသာဂရမည်၏။အယံသည်။ဇလသာဂရော နာမ။မည်၏။အယံသည်။နယသာဂရော
 နာမ။မည်၏။ဣတိ။သို့။အညေန။သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှတပါးသော။(ဉာဏေန။ဉာဏ်ဖြင့်။)ဇာနိတုံ။သိခြင်းငှာ။ န
 သက္ကာမတတ်ကောင်း။သဗ္ဗညုတဉာဏေနဝ။ဖြင့်သာလျှင်။ဇာနိတုံ။သိခြင်းငှာ။သက္ကာမတတ်ကောင်း၏။
 သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည်။ဉာဏသာဂရော နာမ။မည်၏။ (ဃ) ဣမေသု စတုသု သာဂရေသု။ဤလေးပါးသော
 သာဂရတို့တွင်။ဣမသ္မိံ ဌာနေ။ဤအရာ၌။နယသာဂရောကို။အဓိပ္ပေတော။အလိုရှိအပ်၏။

(၉) ဟိမှန်၏။ဣမံ။ဤနယသာဂရကို။သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓံ။သဗ္ဗညုဘုရားတို့သည်သာလျှင်။ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ။ထိုးထွင်း၍
 လက်ဦးသိကုန်၏။ (နိ-ပ၊၅၆)

➤ ၂။ (ဃ) သိဉ္စိ/ ဌာပနာပဉ္စကစောဓနာ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သာဂရလေးပါး
 ကို အတ္ထုဒ္ဓါရပြ အနေဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤနေရာ၌နန္ဒ သာဂရလေးပါးလုံးကိုပင်
 လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သဘောသည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ အနက်သဘော ရောက်
 ရာသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌လိုအပ်သော သာဂရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်
 ၍ ဤ၌လိုအပ်သော သာဂရကို မပြဆိုချေသော် ဆရာအား သာဂရလေးပါးလုံး၌ ပြန့်နှံ့သော အတိ
 ဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ လိုအပ်သော သာဂရကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ္ဓိ-(ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (ဃ) ဖြင့် ဤ၌ နယသာဂရကို လိုအပ်၏ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့် သင်
 တင်သော အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အား မရောက်ပါဟူလို။

➤ ၃။ (ဂ) ကား- ဒဋ္ဌိဝါကျ (တနည်း) ကာရဏဝါကျ။ ယင်းဖြင့် ဩစိတုဟိန၊ ဝိရောဓိ
 ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ကား အတ္ထုဒ္ဓေသပြ ဝိသေသဝါကျ။ ယင်းဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို

၁၉

(ဃ) နွဲ့ အမိပွေတော ထားရေစိုင်းအကြောင်း ။ ။ သာဂရလေးပါးတည်းဟူသော အတ္ထုဒ္ဓါရု
ဗျုပ္ပန် နယသာဂရတည်းဟူသော အတ္ထုဒ္ဓေသ ဝိသေသကို ထုတ်ပြလိုသောကြောင့် အမိပွေတော-ကို
ပြသည်။

➤ ၆ ။ မဟိယန္တေ ပူဇိယန္တေတိ မဟန္တာ။ မဟိတဗ္ဗာ ပူဇိတဗ္ဗာတိ ဝါ မဟန္တာ။
 ဧသိ ဂဝေသိတိ ဧသိ။ (ဧသဓာတ်+ဣပစ္စည်း) မဟန္တေ ဧသိတိ မဟေသိ။ (တေန မဟေသိနာ)
 မဟေသိတိ မဟန္တေ သီလက္ခဏာဒယော ဧသိ ဂဝေသိတိ မဟေသိ။

(၂) မဟန္တပုဒ်+ခေါ်ပုဒ်သည်၎င်း၊ မြတ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော ကျေးဇူးဂုဏ်နှင့် ဘုရားခြင်၏ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပုဒ်သည်၎င်း ပျူဟွံနိမိတ်။ (၄) မြတ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော ကျေးဇူးဂုဏ်အထူးကို ရှားမှီးတော်မူပြီးသည်၏ အဖြစ်ဂုဏ်သည် ပဝဟွံနိမိတ်။

ခိလေန ရဟိတော နိဗ္ဗိလော။ (ပဉ္စမိ အဗျုပ္ပာနော)

ခိလတိ ထဒ္ဓဘာဝံ ဧတေဟိတိ ခိလာနိ။ နတ္ထိ ခိလာနိ ဧတဿာတိ ခိလော။

(၂) နပုဒ်+ခိလပုဒ်+စတ-အညပုဒ်သည်၎င်း၊ နလုံးတံသင်း ပြောငဲ့ငါးစင်းမရှိခြင်း နတ္ထိဘောဂုဏ်
၏ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန္နသညာ၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။

(၄) နှလုံး တံသင်း ငြောင့်ငါးစင်း မရှိခြင်းသည်ဂုဏ် ပဝတ္ထိနိမိတ် မှည်၏။

➤ ❷ ။ (၈) ၌ အိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ (တနည်း) ကာရဏတ္ထဇောတက ဖြစ်ပါသည်။

(င) ဦးဟိ-ကား ဒဠိကရုဏတ္ထဇောတက ဖြစ်ပါသည်။

(က) ခွဲ ~~က~~-သဒ္ဒါ၏ ဝိသယ-ကား မဟာဂတိဂမိယတိဿဒတ္တထေရ် ဖြစ်ပါသည်။(ပက္ကန္တဝိသယ
တ- ဖြစ်ပါသည်။)

(၁) သဗ္ဗညုတဉာဏဇနဝ သက္ကာ ဇာနိတံ-၌ (၁) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ မည်၏။ (၂) ပဒေသဉာဏ်တော်ဖြစ်သည် နိဂစ္ဆေတဗ္ဗတ္ထ မည်၏။ (၃) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ သာဂရ သုံးပါးမှ တစ်ပါး အခြားသော တရား၌သည့် အလုံးစုံကို သိခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော ဂုဏ် တော်သည် အနုညာတတ္ထ မည်၏။

(င) ဣမိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓံ ပဋိဝိမ္ဗန္တိ။ (၁) သဗ္ဗညုတရားရှင်ဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သာဝကတို့ဖြစ်သည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဗ္ဗညုတရားရှင်၏ ပဋိဝေဇ္ဇာဏ်မှတစ်ပါး ပစ္စေကေကာဉာဏ်တော်စသော ဂုဏ်တော်သည် အနုသာတတ္ထ မှာရှိ၏။

➤ ၈။ အဋ္ဌပလေ အရဟန္တေ-၌ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ယူ၍ ထိုအရဟတ္တဖိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ ဖလသမာပတ္တိသုခတို့သည် ပကဘသနတ္ထ။ (၄) အောက်မဂ်၊ အောက်ဖိုလ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အကုသိုလ်အားလုံး လွတ်ကင်းခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိဿေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဉာဏသာဂဇေ-ဝယ် ဉာဏ-အရ= ပညာစေတသိက်ကိုယူ၍ ထုတ်လေ။

အဋ္ဌသာလိနိ-နိဒါန်းအဖွင့်

နိဗ္ဗိလေန-န္တိ ခိလ-အရ နှလုံးတံသင်း ၅-ပါးကား ။ ။ (၁) ဘုရား၌ ယုံမှားခြင်း-
ဝိစိကိစ္ဆာ၊ (၂) တရား၌ ယုံမှားခြင်း-ဝိစိကိစ္ဆာ၊ (၃) သံယာဉ်၌ ယုံမှားခြင်း-ဝိစိကိစ္ဆာ၊ (၄) သိက္ခာ၌
ယုံမှားခြင်း-ဝိစိကိစ္ဆာ၊ (၅) သီတင်းသုံးဘော်တို့၌ ဒေါသအားကြီးမှု။

➤ ၁၀၀ ။ (က) ၌ ဝတ္တိတ္ထနုပုဗ္ဗိကာအားဖြင့် “သော” ဟူသော ကတ္တာပုဒ်အရဖြစ်သော
ဇော မဟုတ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည် “ဥဒါဇနသိ” အရဖြစ်သော
နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ပထမဇောနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရ၊
သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝတ္တိတ္ထနုပုဗ္ဗိကာအားဖြင့် “သော” ဟူသော ကတ္တာပုဒ်အရဖြစ်သော ပထမဇောနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်း
တရားသည် “ဥဒါဇနသိ” အရဖြစ်သော ဒုတိယဇော-စသော နောက်နောက်သော နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်
တရားအား အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ဓါကျ (၅) [၄၁၉။ ပြည်၊ ၂၅။ ဘာသာဋီ၊ ၉၅။]

(က) တတ္ထ ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ဝိနယတောစေဝ ကာယဝါစာနံ။

ဝိနယတ္ထဝိဒူဟိ အယံ၊ ဝိနယော “ဝိနယော” တိ အက္ခာတော။

(ခ) ဝိဝိဓ ဟိ ဧတ္ထ ပဉ္စဝိပေါတိမောက္ခုဒ္ဓေသ ပါရာမိကာဒိ သတ္တအာပတ္တိက္ခန္ဓမာတိကာ
ဝိဘင်္ဂိဒ္ဓိပုဘေဒါ နယာ။

(ဂ) ဝိသေသဘူတာစ ဒဠိကမ္ပသိထိလကရဏပ္ပယောဇနာ အနုပညတ္တိနယာ။

(ဃ) ကာယိကဝါစသိကအဇ္ဈာစာရနိသေနေတော စေသ ကာယံ၊ ဝါပစ္စ ဝိနောတိ။

(င) တသ္မာ ဝိဝိနယတ္တာ၊ ဝိသေသနယတ္တာ၊ ကာယဝါစာနဉ္စ ဝိနယနတော အယံ ဝိနယော
“ဝိနယော” တိ အက္ခာတော။

(စ) တေနတ - မေတဿ ဝစနတ္ထကောသလ္လတ္တံ ဝုတ္တိ - -

ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ဝိနယတောစေဝ ကာယဝါစာနံ။

ဝိနယတ္ထဝိဒူဟိ အယံ၊ ဝိနယော “ဝိနယော” တိ အက္ခာတောတိ။

➤ ၁၀၀ ။ (က) တတ္ထ-တေသု တီသု ပိဋကေသု၊ ထိုသုံးပုံသော ပိဋကတို့၌၊ (ဝစနတ္ထော၊ ဝစနတ္ထကို။
ဧဝံ၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗျော၊ သိအပ်၏။) ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာစ၊ များသော အပြားရှိသောနည်း၊
ထူးသော နည်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ကာယဝါစာနံ၊ ကိုယ်နှုတ်တို့ကို။ ဝိနယတောစေဝ၊ ဆုံးမ ကြံမြစ်တတ်သည်
၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ ဝိနယတ္ထဝိဒူဟိ၊ ဝိနယ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုသိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်။ အယံ ဝိနယော၊
ဤနည်းကို။ “ဝိနယော” တိ၊ ဝိနည်းဟူ၍။ အက္ခာတော၊ ဟောအပ်၏။

(ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ ဧတ္ထ ဝိနယေ၊ ဤဝိနည်း၌။ ပဉ္စဝိပေါတိမောက္ခုဒ္ဓေသ ပါရာမိကာဒိ သတ္တအာပတ္တိ
က္ခန္ဓမာတိကာ ဝိဘင်္ဂိဒ္ဓိပုဘေဒါ၊ နိဒါနဒ္ဓေသ ပါရာမိကာဒိဥဒ္ဓေသ အစရှိသော ငါးပါးသော ပါတိမောက္ခု
ဒ္ဓေသ ပါရာမိကာ အစရှိသော ခုနစ်ပါးသော အာပတ်အစု မာတိကာ ဝိဘင်းစသည် အပြားရှိကုန်သော။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဝိဝိဓ၊များသော အပြားရှိကုန်သော။နယ၊နည်းတို့သည်။သန္တိ၊ရှိကုန်၏။တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ၊ထိုသို့ များသော အပြားရှိသော နည်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

(ဂ) စ၊ဝိဝိဓနယတ္တာဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတပါး ဝိသေသနယတ္တာဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်ကို ဆိုအံ့။ဒဋ္ဌိကမ္မသီလကရတပ္ပယောဇနာ၊မူလပညတ်ကို မြဲမြဲပြုခြင်း၊ မူလပညတ်ကို လျော့ လျော့ ပြုခြင်း အကျိုးရှိကုန်သော။ဝိသေသဘူတာ၊ထူးသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော။အနုပညတ္တိနယ၊အနုပညတ္တိ နည်းတို့သည်။သန္တိ၊ရှိကုန်၏။တသ္မာဝိသေသနယတ္တာ၊ထိုသို့ ထူးသောနည်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

(ဃ) စ၊ဝိသေသနယတ္တာ-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတပါး ဝိနယတောစေဝ ကာယဝါစာနံ-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်ကိုဆိုအံ့။ဧသ-ဧသော ဝိနယော၊ဤဝိနည်းသည်။ကာယိကဝါစသိကအဇ္ဈာစာရ နိသေခနတော၊ကိုယ်၌ယှဉ်သော လွန်ကျူးခြင်း နှုတ်၌ယှဉ်သော လွန်ကျူးခြင်းကို ဆုံးမကံမြစ်တတ်သည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်။ကာယဉ္စ၊ကိုယ်ကို၎င်း။ဝါစဉ္စ၊နှုတ်ကို၎င်း။ဝိနေတိ၊ဆုံးမတတ်၏။ကာယဝါစာနံ၊ကိုယ်၊ နှုတ်တို့ကို။တသ္မာ ဝိနယတောစ၊ ထိုသို့ ဆုံးမကံမြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

(င) အယံ ဝိနယော၊ဤဝိနည်းကို။"ဝိနယော"တိဝိနည်းဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည်)အက္ခာတော၊ဟော အပ်၏။ (စ) တေန၊ထိုဝိဝိဓ နယတ္တာ-စသော ဟိတ်ပါဌ်ဖြင့်။(ဝါ) အကြောင်းဖြင့်။ဧတဿ၊ထိုဝိနယ သဒ္ဓါ၏။ဝစနတ္ထကောသလ္လတ္တံ၊ဝစနတ္ထ၌ လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှာ။(ပ) ဧတံ ဂါထာ ဝစနံ၊ဤဂါထာစကားကို။(မယာ၊ငါသည်)ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်ပြီ။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် သဗ္ဗုဒ္ဓိ ဟောတံ စသည်ဖြင့် ဝိနယပိဋက စသည်တို့၏ သရုပ်ကိုပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဝိနယပိဋက စသည်၌ ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို မသိအပ် မသိနိုင်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ် မသိနိုင်သေးသောကြောင့် သဗ္ဗုဒ္ဓိဟောတံ စသည်ဖြင့် ဝိနယပိဋက စသည်တို့၏ သရုပ်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) စသည်သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ စသည်ဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ အစရှိသော စကားသည် အကျဉ်းသဓိပ ဂါထာမျှသာဖြစ်၍ အကျယ်အားဖြင့် ထင်ရှားပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်သောကြောင့် (က) ဖြင့် ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ စသည်ဖြင့် အကျဉ်းသဓိပဂါထာမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းဂါထာ၏ အနက်ကို အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝိဝိဓနယတ္တာ-ဟူသော ပထမဟိတ်၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိဝိဓနယတ္တာ-ဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်ကိုသာ သိရ၍ ဝိသေသနယတ္တာ-ဟူသော ဒုတိယဟိတ်၏ အကျယ်ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသော

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ကြောင့် ဝိသေသနယတ္တာ-ဟူသော ဒုတိယဟိတ်၏ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေတန်ရာ။ အကယ်၍ မပြဆိုဘဲနေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိသေသနယတ္တာ-ဟူသော ဒုတိယဟိတ်၏ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ္ဓိကြောင့် (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ (က) ဝါကျဖြင့် ဝိနယပိဋကံ စသည်တို့၏ သရုပ်မှတစ်ပါး ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) စသော ဝါကျများဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာ၏ အနက်ကို အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် (သင်္ခေပ+ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) စသောဝါကျများဖြင့် မန္တဗုဒ္ဓိတို့အတွက် အကျယ်ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) စသောဝါကျများဖြင့် (က) ဝါကျစကားရပ်ကို အကြောင်းယူ၍ဖြင့် မြစေ၊ ပြီးစေသောကြောင့် (ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော) ဝိရောဓိဒေါသ၊ အသင့်ယူတ္တိမှယုတ်သော ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဝိဝိဓနယတ္တာ-ဟိတ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ဝိသေသနယတ္တာ-ဟိတ်၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဃ) ဖြင့် ဝိသေသနယတ္တာ-ဟိတ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ဝိနယတောစေဝ ကာယဝါစာနံ-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) ဖြင့် ဝိဝိဓနယတ္တာ-စသော ဟိတ်သုံးချက်ကြောင့် “ဝိနယ”ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်း၏ အကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဖလဝါကျ)

(စ) ဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (လဒ္ဒဂုဏ) (တနည်း) ရှေးဆိုခဲ့ပြီး စကားရပ်ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဝါကျ၌ “စ”သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိသေသနယတ္တာ-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ဝိနယတောစေဝ ကာယဝါစာနံ-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်ဟူသော အဖို့တစ်ပါးကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျ၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သညမဝေလံ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တော အာစာရော အဗ္ဗာစာရော။

(၂) သိက္ခာပုဒ်စည်းကမ်းကို ကျော်လွန်ခြင်း၏+အကျင့်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ အဓိပုဒ်+အာစာရပုဒ်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။

(၄) သိက္ခာပုဒ်စည်းကမ်းကို လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဝိဝိဓ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား များစွာသော နည်းတို့၏+ဝိနည်း ပိဋကနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဝိပုဒ်+နယပုဒ်+စတ-အညပုဒ်တို့သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) အထူးထူး အပြားပြား များစွာသော နည်းတို့သည် ပဝတ္တိနိမိတ်မည်၏။

ဝိသေသာ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော။ (ကာယဉ္စ ဝါစဉ္စ) ဝိနေတိတိ ဝိနယော။

(၂) ဝိပုဗ္ဗ နိဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော (ကိုယ်နှုတ်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

တို့ကို) ဆုံးမခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော (ကိုယ်နှုတ်တို့ကို) ဆုံးမခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ကာယေ(ကာယဒွါရေ) ပဝတ္တော ကာယိကော။ ဝါစာယ (ဝစီဒွါရေ) ပဝတ္တော ဝါစသိကော။

ကာယိကောစ ဝါစသိကောစ ကာယိကဝါစသိကော။ (၂) ကာယိကအဇ္ဈာစာရ၏ ဝါစသိကအဇ္ဈာစာရနှင့် အချင်းချင်းသုံးသပ်သည့်သော အညမညာပေက္ခာ သမ္ပန်သည်၎င်း၊ ကာယိကပုဒ် ဝါစသိကပုဒ်သည်၎င်း ပျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာယိက၊ ဝါစသိက(အဇ္ဈာစာရ)တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝိဝိဓနယတ္တာ-ဖြင့် ဝိနယတော၌ ဝိ-၏ ဝိဝိဓအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) ဝိဝိဓ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝိသေသနယတ္တာ-ဖြင့် ဝိနယော-၌ ဝိ-၏ ဝိသေသအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) ဝိသေသာ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝိနယနတော-ဖြင့် ဝိနယော-၌ ဝိပုဗ္ဗ နိဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိနေတိတိ ဝိနယော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိ။

ကာယဝါစာန-ဖြင့် ဝိနယတော-၌ ဆုံးမ၏ဟူသည် ကိုယ်နှုတ်တို့ကို (ဝါ) ကိုယ်နှုတ်တို့၌ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှုကို ဆုံးမသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ဝိဝိဓ ဧတ္ထ နယာ-ဖြင့် ဝိနယော၌ ဝိ-၏ ဝိဝိဓအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) ဝိဝိဓ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။ ပဉ္စဝိစ (ပ) ဝိဘင်္ဂါဒိပ္ပဘောဒေါ-ဖြင့် ဝိနယော-၌ နယ-အရ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ ၅-ပါး၊ အာပတ် ၇-ပုံ၊ ဓာတိကာ ဝိဘင်းစသည်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ ဝိသေသဘူတာ (ဧတ္ထ) အနုပညတ္တိယာ-ဖြင့် ဝိနယော-၌ ဝိ-၏ ဝိသေသအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) နယ-အရ အနုပညတ်နည်းတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။ ဒဋ္ဌိကမ္မ သိထိလကရဏပ္ပယောဇနာ-ဖြင့် ယင်းအနုပညတ်တို့သည် လောကဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ်၌ မူလပညတ်ကို နိုင်မြဲအောင်ပြုခြင်း၊ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇသိက္ခာပုဒ်တို့၌ မူလပညတ်ကို လျော့အောင်ပြုခြင်း အကျိုးရှိသတည်းဟု သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ စေသကာယံ ဝါစဉ္စ-ဖြင့် ဤဝိနည်းကား ကာယ၊ ဝါစာ နှစ်မျိုးလုံးကို ဆုံးမသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ဝိနေတိ-ဖြင့် ဝိနယော-၌ အ-ပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓန၌ မသက်၊ ကတ္တုသာဓန၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိနယောပုဒ်ကို ဝိနေတဗ္ဗောတိ ဝိနယော-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ ဝိနေတိတိ ဝိနယော-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ကာယိကဝါစသိက အဇ္ဈာစာရနိသေခေတော-ဖြင့် ကာယံ ဝါစဉ္စ-၌ ကာယ-အရ ဌာနပစာအားဖြင့် ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှုကို၊ ဝါစာ-အရ ဌာနပစာအားဖြင့် ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှုကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဝိနေတိ-၌ ဆုံးမ၏ဟူသည် တားမြစ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ❶။ (က) ၌ တ-သည် ပိဋကတ်သုံးပုံတည်းဟူသော လွန်ပြီးခြင်းကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိနယပိဋက-စသော ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

အယံ ဝိနယော-၌ ဣမ-ကား ဝိနယော-ဟူသော အစွဲတင်းလင်းပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (င) တသွာ-၌ တ-ကား ဝိဝိဇယတ္တာ၊ ဝိသေသနယတ္တာ၊ ကာယဝါစာနန္တ ဝိနယနတော-ဟု အစွဲတင်းလင်း ပါရှိသောကြောင့် “ပသိဒ္ဓဝိသယ” ဖြစ်ပါသည်။

➤ ❷။ ဝိနယတောတိ အက္ခာတော-ဝယ် အက္ခာတော-၌ အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ် အရ (၁) ဝိနယတ္ထဝိဒူပဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိနယသဒ္ဓါဟူသော (၀ါ) ဝိနည်းပိဋကတ်ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထ၌ ကျမ်းကျင့်လိမ္မာခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ မည်၏။

➤ ❸။ ကာယဝါစာန-၌ ကာယ-အရ= မုချအားဖြင့် “ကာယဝိညဉ်”ကိုယူ။ ဌာနပစာ ရတ္တအားဖြင့် ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်လွန်ကျူးခြင်း “ဓေတနာ”ကို ယူ။

ဝါစာ-အရ မုချအားဖြင့် “ဝစီဝိညဉ်”ကိုယူ။ ဌာနပစာရတ္တအားဖြင့် ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ် လွန်ကျူးခြင်း “ဓေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ❹။ အက္ခာတော-၌ အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ်-အရ ဝိနယတ္ထဝိဒူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ တ-ပစ္စည်းအရ ဝိနယ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါကိုယူ၍ (၀ါ) ဝိနည်းပိဋကတ် ပညတ်ကိုယူ၍ တ-ပစ္စည်းအရ ပစ္စည်းတရားက အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ်အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ။)

(တနည်း) တ-ပစ္စည်းအရ ဝိနယ-ဟူသော (ပရမတ္ထ) ဝစီဘေဒသဒ္ဓါကို ယူလျှင်- အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားက တ-ပစ္စည်းအရ ဝိနယ-ဟူသော (ပရမတ္ထ) ဝစီဘေဒသဒ္ဓါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိများကား= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ-တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဓါကျ (၆) [၄၊ ၂၀။ ပြည်၊ ၂၈။ ဘာသာဋီ၊ ၉၆။]

(က) ကုတရံ ပန- အတ္တာနံ သုစနတော၊ သုဝုတ္တတော သဝနတောထ သုဒနတော၊ သုတ္တကာ သုတ္တသာ-ဂတောစ “သုတ္တ”န္တိ အကွာတံ၊

- (ခ) တပိ အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒေ အတ္ထေ သုစေတိ၊
- (ဂ) သုဝုတ္တာ စေတ္တ အတ္တာ ဝေနေယျဇ္ဈာသယနလောမေန ဝုတ္တတ္တာ၊
- (ဃ) သဝတိစေတံ အတ္ထေ သာသမိဝ ဖလံ၊ ပသဝတိတံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊
- (င) သုဒတိ စေတံ ဓေနိဝိယ နိရံ၊ ပဂ္ဂရတိတံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊
- (စ) သုဠှစ နေ တာယတိ၊ ရက္ခတိတံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ဆ) သုတ္တသာဂဂ္ဂေတံ၊
- (ဇ) ယထာ ဟိ တစ္ဆကာနံ သုတ္တံ ပမာဏံ ဟောတိ၊ ဝေပတေမ္ပိ ဝိညုနံ၊
- (ဇ) ယထာစ သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖာနိ န ဝိကိရိယန္တိ န ဝိဒ္ဓံသီယန္တိ ဝေ ပေတေန

သင်္ဂဟိတာ အတ္တာ၊

➤ ၁။ (က) ။ ပန၊ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး သုတ္တသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအံ့။ကုတရံ၊ ဝိနယသဒ္ဓါမှ တပါးသော သုတ္တသဒ္ဓါကို။ * အတ္တာနံ၊မိမိအကျိုး သူတပါးအကျိုးတို့ကို။(ဝါ)ဒိဋ္ဌဓမ္မိက အကျိုး သမ္မုရာယိကအကျိုးတို့ကို။(ဝါ) လောကီအကျိုး လောကုတ္တရာ အကျိုးတို့ကို။(ဝါ)အနက်တို့ကို။ သုစနတောစ၊ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။သုဝုတ္တတောစ၊ကောင်းစွာဟောရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ သဝနတောထ-သဝနတောစ၊သီးတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။သုဒနတောစ၊ကောင်းစွာယုံတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။သုတ္တကာစ၊စောင့်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။သုတ္တသာဂဂ္ဂေတောစ၊တမူဦးချည်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။သုတ္တန္တိ၊သုတ်ဟူ၍။အကွာတံ၊ဟောအပ်၏။ (ခ) ဟိ-ဝိတ္ထာရေမိ၊ချဦးအံ့။ တံ သုတ္တံ၊ထိုသုတ်သည်။အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒေ၊မိမိအကျိုး သူတပါးအကျိုး စသည်အပြားရှိကုန်သော။ အတ္ထေ၊အကျိုးတို့ကို။(ဝါ)အနက်တို့ကို။သုစေတိ၊ပြတတ်၏။ (ဂ) စ၊သုစနတော-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတပါး သုဝုတ္တတော-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်ကို ဆိုအံ့။ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနလောမေန၊ ဝေနေယျတို့၏ အလိုအားလျော်သောအားဖြင့်။ဝုတ္တတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဧတ္တ-သုတ္တေ၊ ဤသုတ်၌။အတ္တာ၊အကျိုးတို့ကို။သုဝုတ္တာ၊ကောင်းစွာဆိုအပ်ကုန်၏။

(ဃ) စ၊သုဝုတ္တတောဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတပါး သဝနတော-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်ကို ဆိုအံ့။ ဧတံ သုတ္တံ၊ဤသုတ်သည်။အတ္ထေ၊အကျိုးတို့ကို။သဝတိ၊သီးတတ်၏။(ဝါ)ဖြစ်စေတတ် ၏။သသံ၊ကောက်သည်။ဖလံ၊အသီးကို။သဝတိ ဣဝ၊သီး၏သို့။(ဝါ)ဖြစ်စေ၏သို့။သဝတိ၊သီးတတ်၏။ (ဝါ) ဖြစ်စေတတ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

(င) စ၊သဝနတော-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတပါး သုဒနတောဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏အကျယ် ကို ဆိုအံ့။ဧတံ သုတ္တံ၊ဤသုတ်သည်။အတ္ထေ၊အတ္တတ္ထ ပရတ္တ-စသော အကျိုးတို့ကို။သုဒတိ၊ယုံတတ်၏။ ဓေနိ၊နွားငယ်၏ အမိဖြစ်သော နွားမသည်။နိရံ၊နီရည်ကို။ပဂ္ဂရတိ ဣဝ၊ယုံ၏သို့။(ဝါ)ချ၏သို့။ပဂ္ဂရတိ၊ ယုံတတ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

1-4-1

(စ) စသုဒနတော-ဟူသော ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်မှတပါး သုတ္တဏာဟူသော ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ကို ဆိုအံ့။ဇာတ် သုတ္တံ၊ဤသုတ်သည်။နေ အတ္ထေ၊ထိုအကျိုးတို့ကို။သုဠ၊ကောင်းစွာ။တာယတိ၊စောင့် တတ်၏။ရက္ခတိ၊စောင့်တတ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

(ဆ) စသုတ္တဏာဟူသော ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်မှတပါး သုတ္တသဘာဂတော-ဟူသော ဟိတ် ပါဠိ၏ အကျယ်ကို ဆိုအံ့။ဇာတ် သုတ္တံ၊ဤသုတ်သည်။သုတ္တသဘာဂ၊တမျဉ်းချည် ပန်းသီချည်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ၊၏။

(ဇ) ဟိ-တံပါကဋ် ကရောမိ၊ထိုအနက်ကို ထင်စွာ ပြဦးအံ့။တစ္ဆကာနံ၊တစည်းသမားတို့၏။ သုတ္တံ၊တမျဉ်းချည်သည်။ပမာဏံ၊ပမာဏသည်။ဟောတိ ယထာ၊ဖြစ်၏သို့။ဇေဝံ၊ဤအတူ။ဇေတမ္ပိ သုတ္တံ၊ဤ သုတ် သည်လည်း။ဝိညနံ၊ပညာရှိတို့၏။ပမာဏံ၊ပမာဏသည်။ဟောတိ၊၏။ (ဈ) စ၊တနည်းကား။သုတ္တေန၊ပန်းသီချည် ဖြင့်။သင်္ဂဟိတာနိ၊သီအပ်ကုန်သော။ပုပ္ဖာနိ၊ပန်းတို့သည်။န ဝိကိရိယန္တိ ယထာ၊ဖရို ဖရဲ မကြံကုန်၏သို့။န ဝိဒ္ဓံသိတန္တိ ယထာ၊မပျက်စီးကုန်၏သို့။ဇေဝံ၊ဤအတူ။ဇေတေန သုတ္တေန၊ဤသုတ်ဖြင့်။သင်္ဂဟိတာ၊ပေါင်း၍ ယူ တတ်ကုန်သော။အတ္ထာ၊အကျိုးတို့သည်။န ဝိကိရိယန္တိ၊ဖရိုဖရဲ မကြံကုန်။န ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ၊မပျက်စီးကုန်။

➤ ၂။ (က) သိဉ္စ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ-စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထသာ ရှိ၍ သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိဉ္စ/ အနုသဒ္ဓေ ။ ။ ဤသို့ (က)ဖြင့် သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ယင်းဝေဒနတ္ထပြဂါထာ၏ အနက်ကို ထင်ရှားပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ) မိန့်။

(ဂ) စသည်သိဉ္စ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝေဒနတ္ထကို အတ္ထာနံ သုစနတော စသည်ဖြင့် အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းအတ္ထာနံ သုစနတော အစရှိသော စကားသည် အကျဉ်းသင်္ဃေပ ဂါထာမျှသာဖြစ်၍ အကျယ်အားဖြင့် ထင်ရှားပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်သောကြောင့် (က) ဖြင့် အတ္ထာနံ သုစနတော စသည်ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ဃေပဂါထာမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းဂါထာ၏ အနက်ကို အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိဉ္စ/ ဌပနာဘောဂါဒိဓာဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဆ)ဖြင့် သုတ္တနိပိဋကတ်သည် တံမျဉ်းချည်၊ ပန်းသီတန်ချည်နှင့် တူသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်သည် ဥပမာ၊ ဥဒါဟရဏ်နှင့် ကင်း၍ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင် ရှားသောကြောင့် (ဆ)ဖြင့် သုတ္တနိပိဋကသည် တံမျဉ်းချည်၊ ပန်းသီတန်ချည်နှင့်တူ၏ဟူသာ ဆရာ မပြ ဆိုသင့်။ ယင်းစကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေတတ်သော ဥပမာ ဥဒါဟရဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာ ဥဒါဟရဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ မပြဆိုချေသော် ဆရာအား အပါကဋ် တပွါ ကဋီ ကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

(ဈ) သို့/ သုတ္တန်ပိဋက၏ ပန်းသီတန်ချည်နှင့်တူပုံကိုလည်း ထင်ရှားအောင် ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော-စသည်ဖြင့် အဘော်ထား၍ တက်ပါ။

➤ ၃။ (က) ဖြင့် ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး သုတ္တသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) စသော ဝါကျများဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာ၏ အနက်ကို အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် (သင်္ခပ+ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) စသောဝါကျများဖြင့် မန္တဗုဒ္ဓိတို့အတွက် အကျယ်ပြုရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) စသောဝါကျများဖြင့် (က) ဝါကျစကားရပ်ကို အကြောင်းယူ၍ဖြင့် မြစေ၊ ပြီးစေသောကြောင့် (ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်ကျင်သော) ဝိရောဓိဒေါသ၊ အသင့်ယူတ္တိမှယုတ်သော ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အတ္တာနံ သူစနတော-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်မှတစ်ပါး သုဝုတ္တတော-ဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် သုဝုတ္တတော-ဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး သဝနတော-ဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် သဝနတော-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်မှတစ်ပါး သုဒနတော-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် သုဒနတော-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်မှတစ်ပါး သုတ္တာဏာ-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် သုတ္တာဏာ-ဟူသော ဟိတ်၏အကျယ်မှတစ်ပါး သုတ္တသဘာဂတော-ဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ဖြင့် သုတ္တန်ပိဋကတိ၏ တံမျဉ်းချည်နှင့်တူပုံ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဈ) ဖြင့် သုတ္တန်ပိဋကတိ၏ တံမျဉ်းချည်နှင့်တူပုံ အကျယ်မှတစ်ပါး ပန်းသီတန်ချည်နှင့်တူပုံ အကျယ်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှ့် ပန-သဒ္ဓါကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိနယ-သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး သုတ္တသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ပက္ခန္တရဇောတကကို ပြလိုသောကြောင့် (က) နှ့် ပနသဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(င) နှ့် ဂုတ္တံ ဟောတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုဒတိ-၌ သုဒဓာတ်သည် ပဏ္ဍရဏအနက်ကို ဟောသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ပဒဝိက္ခတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) သုဒတိ-၌ တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက်သော ဂုဋ္ဌတ္တ အဓိပ္ပါယ်စကားကျကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ “ဂုတ္တံ ဟောတိ” ထားရပါသည်။

(ခ) ယထာဟိ-နှ့် ဟိ-ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုတ္တသဘာဂဓမ္မာ-ဟူသော ရှေးဝါကျရှိ အပါကဋ္ဌ စကားကို ဥပမာ၊ ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့် ထင်ရှားပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) တပ္ပါကဋီကရဏ

F-4-B

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဇ)ဝါကျ ယထာဟိ-၌ ဟိ-ကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ယထာဟိ-၌ ဟိ-ကို ထားပါသည်။

➤ ၄။ သသန္တိ ဇိန္တိ သတ္တာ ဇောနာတိ သသံ။ (၂) သသဓာတ်+သပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်အစိတ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အသက်ရှင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိ နိမိတ်မည်၏။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အသက်ရှင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

(တနည်း) သေ ခေတ္တေ သေတိ ရဟတိတိ သသံ။ (၂) သ-သဒ္ဓါပပဒ သိဓာတ်+အ-ပစ္စည်း သည်၎င်း၊ လယ်တော၏+ကောက်ပင်နှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) လယ်တော၌ ပေါက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အတ္တေ သူစေတိတိ သုတ္တံ။ (၂) သူစဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်အစိတ်သော ပရမတ္ထ သဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

သုဠ ဥတ္တာ ဇောတိ သုတ္တံ။ (ဗဟုဗ္ဗိဟိ) (၂) ကောင်းစွာဟောအပ်သော အနက်တို့၏ သုတ္တန်ပိဋကတ် နှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

သဝတိ ပသဝတိတိ သုတ္တံ။ (သု+တ) သီးခြင်းကြိယာ။

သုဒတိ ပတ္တရတိတိ သုတ္တံ။ (သုဒ+တ) ယိုချခြင်းကြိယာ။

သုဠ တာယတိတိ သုတ္တံ။ (သုပုဗ္ဗ တာ+တ) ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ခြင်းကြိယာ။

သုတ္တေန သဘာဝံ သုတ္တသဘာဝံ။ (၂) တမျဉ်းချည်၊ ပန်းသီချည်၏ သုတ္တန်ပိဋကနှင့် သဒ္ဓါ သဒ္ဓါ၊ ဥပမာန+ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) တမျဉ်းချည်၊ ပန်းသီချည်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဒ္ဓါသဘောရုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဝိနေတဗ္ဗာတိ ဝေနေယျာ။ (ဝိပုဗ္ဗ နိ+ကျ) ဆုံးမခြင်းကြိယာ။

➤ ၅။ ဣဏ္ဍာရံ-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ ဖြစ်ပါသည်။

ဝေနေ-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဥကာရန္တ။ သုဠ-ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလင်၊ ဂဏဝိမုတိ၊ ဥ-ကာရန္တ။ ဇန-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလင်၊ ပုရိသဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

➤ ၆။ (က) ၌ အတ္တာနံ သူစတော-ဖြင့် သုတ္တံ-၌ သူစဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတု ပဒ) တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အတ္တေ သူစေတိတိ သုတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပြ၏ဟူသည် မိမိအကျိုး၊ သူတပါးအကျိုး-စသော အကျိုးတို့ ကို ပြခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သုဂုတ္တတော-ဖြင့် သုတ္တံပုဒ်ကို ဥစ္စိသုတိ ဥတ္တာ၊ သုဠ ဥတ္တာ ဇောတိ သုတ္တံ-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) (တနည်း) သုဠ ဥစ္စိ ဇောတိ သုတ္တံ-ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

သဝနတော-ဖြင့် သုတ္တံ-၌ သုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန အနက်(ဝါ) ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သဝတီတိ သုတ္တံ-ဟု သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန (ဝါ) ဟေတုကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သုဒ္ဓနတော-ဖြင့် သုတ္တံ-၌ သုဒ္ဓဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သုဒ္ဓတီတိ သုတ္တံ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သုတ္တဏာ-ဖြင့် သုတ္တံ-၌ သုပုဗ္ဗ တာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သုဋ္ဌ၊ တာယတီတိ သုတ္တံ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သုတ္တသဘာဂတော-ဖြင့် သုတ္တံ-၌ ဣပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သုတ္တံ ဝိယာတိ သုတ္တံ-ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

(ဃ) ၌ ပသဝတိ-ဖြင့် သဝတိ-၌ သုဓာတ်သည် နာကြားခြင်း သဝနအနက်ကို မဟော၊ သီးခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်း ပသဝနအနက် ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ)

(င) ၌ ပဏ္ဍရတိ-ဖြင့် သုဒတိ-၌ သုဒဓာတ်သည် ဟိံသာ၊ နိရာသအနက်တို့ကို မဟော၊ ပဏ္ဍရဏ အနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ)

(စ) ၌ ရက္ခတိ-ဖြင့် တာယတိ-၌ တာ-ဓာတ်သည် ပါလန ရက္ခဏ အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ)

➤ ၇။ (စ) တဒ္ဓိ-၌ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက (တနည်း) တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက၊ ဒဋ္ဌိဇောတက။ (ခ) ယထာဟိ-၌ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက (တနည်း) ဝိတ္တာရဇောတက။

(ဈ) ဇန-ကား (ခ) ဝါကျရှိ အတ္တတ္ထ ပရတ္ထစသည် အပြားရှိသော အကျိုးအတ္တတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) တနိ၊ (ဃ) သဝတိဇေတံ၊ (င) သုဒတိဇေတံ (ဆ) သုတ္တသဘာဂဇေတံ (ဇ) ဝေမေတမ္ပိ တုံ၌ တသဒ္ဓါ၊ ဇေတသဒ္ဓါတို့ကား (က)ဝါကျ၌ ပြဆိုအပ်ပြီးသော သုတ္တပိဋကဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ဝေနေယျဉ္စာသယာနုလောမေန ဝုတ္တတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ/ဝစဓာတ်အရ= မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယုတ္တိ- (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စက္ခေဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓိဂုဏ်တို့သည် ဒီပကတ္တ မည်၏။ (၃) သုတ္တပိဋက ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ သည် ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ မည်၏။ (၅) ဝေနေယျ သာဝကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

သုတ္တတ္တော-၌ဝစဓာတ်အရ= ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ နည်းတူ ထုတ်ပါ။

သုတ္တန္တိ အက္ခာတံ-၌ အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ်အရ= သုတ္တတ္တဝိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာ၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍- ထိုသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ဝိနယသဒ္ဓါဟူသော (ဝါ) ဝိနည်းပိဋကတ်ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) ဝိနယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထ၌ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝက္ခ မည်၏။

အက္ခာတံ-၌ ဗာဟုတ္တ/တ-ပစ္စည်း အရ= သုတ္တန်ပိဋကတည်းဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) သုတ္တသဒ္ဓါကို (ဝါ) သုတ္တန်ပိဋကကို ကြားနာရခြင်းသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက် သည် အနုဘာဝက္ခ။

သုတ္တတ္တော-၌ ဗာဟုတ္တ/တ-ပစ္စည်း အရ= သုတ္တန်ပိဋကဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၁) ထို သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ဝေနေယျ သာဝကပုဂ္ဂိုလ် တို့အား ဓမ္မဿဝနတရားတော်ကို နာရခြင်းသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝက္ခ။

➤ **ဇ ॥ သဿမိဝ ပလံ၊ ပဿဝတိတိ သုတ္တံ ဟောတိ-ဖြင့် ပြဆိုသော အဓိပ္ပါယ်**

ကောက်ပင်သည် စိုက်သည့်ခဏ အသီးအနှံကို မဖြစ်စေ၊ နောက်မှ ရေသွင်းခြင်း၊ ပေါင်းသုတ် သင်ခြင်း စသည်ဖြင့် အသီးအနှံ စသည်ကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့ သုတ္တန်သည်လည်း အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ခြင်း စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နောက်ကာလမှ အကျိုးထူးကိုဖြစ်စေ၏-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါသည်။

ဇေနူဝိယ ခီရံ၊ ပဋ္ဌရတိတိ သုတ္တံ ဟောတိ-ဖြင့် ပြဆိုသော အဓိပ္ပါယ်

နွားငယ်ရှိသောအခိုက် အကြောင်း၌ လိမ္မာသောသူသည် နို့အုံတိုင်နို့ကို ကိုင်ညှစ်မှ နို့ရည်ယိုသကဲ့ သို့ နွားငယ်မရှိသော အခိုက် အကြောင်း၌ မလိမ္မာ၍ ဦးချိုစသည်၌ ကိုင်၍ညှစ်မှ နို့ရည်ယိုသကဲ့သို့ သုတ္တန်သည်လည်း ပညာရှိ၍ နိဿရဏတ္ထ စသည်ဖြင့် သင်ကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့အားသာ အကျိုး စီးပွားများ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါသည်။

➤ **ဝ ॥ သုဇ္ဈာန နေ တာယတိ-၌ နေ-အရ** အတ္တတ္ထ၊ ပရတ္တ-စသော အကျိုး တရားများကိုယူ၍ တာယတိ-အရ သုတ္တန်ပိဋကကိုယူ၍ * နေ-အရ ပစ္စည်းတရားက တာယတိ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းကား မရှိပါ)

* **အက္ခာတံ-**၌ အာပုဗ္ဗ ဓါဓာတ်အရ သတိ၊ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် **တ-ပစ္စည်းအရ** သုတ္တဟူသော (ဝါ) သုတ္တန်ပိဋကဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

၃၁

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) အကွာတံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သုတ္တဟူသော (ဝါ) သုတ္တန်ပိဋကဟူသော နာမပညတ္တိကို ယူလျှင် တ-ပစ္စည်းအရ ပစ္စည်းတရားက အာပုဗ္ဗ ခါဓာတ်အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းကား မရှိ။)

အတ္တာနံ သူစနတော၊ အတ္ထေ သူစေတိ-တို့၌ အတ္တ-အရ အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ-စသော အကျိုးတရားသည် သူစနတော/သူစေတိ တို့၌ သူစဓာတ်အရ သုတ္တန်ပိဋကပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းကား မရှိ။)

ဝေနေယျဉ္စာသယာနန္တလောမေဓ ဝုတ္တတ္တာ-၌ ဝုတ္တတ္တာ-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ သုတ္တန်ပိဋက ဒေသနာဟူသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဓပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

သုဝုတ္တာ စေတ္တ အတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ တ-ပစ္စည်းအရ အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ-စသော အကျိုးတရားများကို ယူ၍

* တ-ပစ္စည်းအရ ပစ္စည်းတရားက ဝစ ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းကား မရှိ။)

ဓါကျ (၇) [၄၂၀။ ပြည်၊ပ၊ ၇၇။ ဘာသာဋီပ၊ ၉၈။]

(က) အဘိဓမ္မဿ ဝစနတ္ထော ဝုတ္တောယေဝ၊

(ခ) အပရော နယော - - ယံ ဧတ္ထ ဝုနိမန္တော၊ သလက္ခဏာ ပူဇိတာ ပရိစ္ဆိန္နာ၊

ဝုတ္တာဓိကာစ မ္ဗော၊ အဘိဓမ္မော တေန အက္ခာတော။

(ဂ) အယံ ဟိ အဘိသဒ္ဓေါ ဝုနိလက္ခဏာ ပူဇိတပရိစ္ဆိန္နာဓိကေသု ဒိဿတိ။

(ဃ) တထာဟေသ “တဉ္စာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ၊ နော ပဋိက္ကမန္တိ” တိ အာဒိသု ဝုနိယံ အာဂတော။ “ယာ တာ ရတ္ထိယော အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ” အာဒိသု လက္ခဏေ။ “ရာဇာဘိရာဇာ မနဝိန္ဒော” တိ အာဒိသု ပူဇိတေ။ ပဋိလော ဝိနေတုံ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ” တိ အာဒိသု ပရိစ္ဆိန္နော၊ အညမညသင်္ကရဝိရဟိတေ ဓမ္မေဝ ဝိနယေဓာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “အဘိက္ကန္တေ ဝဏ္ဏေန” တိ အာဒိသု အဝိကေ။

(င) ဧတ္ထေ “ရှုပ္ပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ဇကံ ဒိဿံ ဖရိတွာ ဝိဟရေတိ” တိ အာဒိနာ နယေန ဝုနိမန္တောပိ မ္ဗော ဝုတ္တာ။

➤ ၁။ (က) အဘိဓမ္မဿ၊အဘိဓမ္မာသဒ္ဓါ၏။ဝစနတ္ထော၊ဝစနတ္ထကို။[ဝေါဟာရတ္ထ] သဒ္ဓါ၏

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အနက်ကို။သဒ္ဒတ္ထ။ ဝိဂ္ဂိုဟ်ကို။အဘိဓမ္မေယျတ္ထ။ မယာငါ အဋ္ဌကထာဆရာသည်။(ကတ္တား) ဂုတ္တောယေဝ။ဆို အပ်ပြီးသည် သာလျှင်တည်း။ (စ) ဂုတ္တနယတော။ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ဟူ၍ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှ။(အပါဒါနိ) အပရောတပါးသော။နယောနည်းကို။မယာငါသည်။ဂုစ္စတောဆိုဦးအံ့။

* စတ္ထ အဘိဓမ္မေဤအဘိဓမ္မာဉ္စ။ဂုဗ္ဗိမန္တော။ကြီးပွားခြင်းရှိကုန်သော။ဓမ္မာစ၊တရားတို့ကို၎င်း။သလက္ခဏာ၊ မှတ်ကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော။ဓမ္မာစ၊၎င်း။ပူဇိတာ၊ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော။ဓမ္မာစ၊၎င်း။ပရိစ္ဆိန္ဒာပိုင်းခြား အပ်ကုန်သော။ဓမ္မာစ၊၎င်း။အဓိကာလွန်ကုန်သော။ဓမ္မာစ၊၎င်း။ယံ ယေန ကာရဏေန၊အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဂုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။တေန ကာရဏေန၊ထိုအကြောင်းကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊အဘိဓမ္မာ မည်၏ဟူ၍ အကွာတော၊ဟောကြားအပ်၏။

ဝါထာကို ကာရဏ+မလ ခွဲ၍ ဝါကျာဝယဝ အနက်ပေးပုံ ။ ။ ယံ ယေန ကာရဏေန၊ အကြင်အကြောင်းကြောင့်။စတ္ထ၊ဤအဘိဓမ္မာဉ္စ။ဂုဗ္ဗိမန္တော။ကြီးပွားခြင်းရှိကုန်သော။ဓမ္မာ၊တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ ဂုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏။တေန ကာရဏေန၊ထိုအကြောင်းကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊အဘိဓမ္မာဟူ၍။ဝိညူဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။(ကတ္တား)အကွာတော၊ဆိုအပ်၏။ * ယံ ယေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။စတ္ထ၊ဉ္စ။သလက္ခဏာ၊ မှတ်ကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော။ဓမ္မာ၊တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ဂုတ္တာ၊ကုန်၏။တေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။ အဘိဓမ္မော၊ဟူ၍။ဝိညူဟိ၊တို့သည်။အကွာတော၏။ * ယံ ယေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။စတ္ထ၊ဉ္စ။ပူဇိတာ၊ပူဇော် ထိုက်ကုန်သော။ဓမ္မာ၊တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ဂုတ္တာ၊ကုန်၏။တေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊ဟူ၍။ ဝိညူဟိ၊တို့သည်။အကွာတော၏။ * ယံ ယေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။စတ္ထ၊ဉ္စ။ပရိစ္ဆိန္ဒာပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ၊တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ဂုတ္တာ၊ကုန်၏။တေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊ဟူ၍။ဝိညူဟိ၊တို့သည်။ အကွာတော၏။ * ယံ ယေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။စတ္ထ၊ဉ္စ။အဓိကာလွန်ကုန်သော။ဓမ္မာ၊တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ ဂုတ္တာ၊ကုန်၏။တေန ကာရဏေန၊ကြောင့်။အဘိဓမ္မော၊ဟူ၍။ဝိညူဟိ၊တို့သည်။အကွာတော၏။

(ဂ) ဟိ၊ချဲ့ဦးအံ့။(ဂါ) ဟိ၊မှန်၏။အယံ အဘိသဒ္ဒေါ၊ဤအဘိသဒ္ဒါသည်။ဂုဗ္ဗိလက္ခဏ ပူဇိတပရိစ္ဆိန္ဒာ ခိကေသု၊ကြီးပွားခြင်းတည်းဟူသော အနက်၊ မှတ်ခြင်းဟူသော အနက်၊ ပူဇော်ထိုက်သော အနက်၊ ပိုင်း ခြားအပ်သော အနက်၊ လွန်သောအနက်တို့၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ဃ) တထာ တံဝစနံ၊ထိုစကားကို။ဟိ တံ ပါကဋ္ဌံ ကရောမိ၊ထင်ရှားအောင် ပြဦးအံ့။ဧသ-ဧသော အဘိသဒ္ဒေါ၊ဤအဘိသဒ္ဒါသည်။ “ဗုဋ္ဌေ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ၊ နော ပဋိက္ကမန္တိ”တိ အာဒီသု၊ ပဋိက္ကမန္တိ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။ဂုဗ္ဗိယံ၊ကြီးပွားခြင်းဟူသော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။

* ယာ တာ ရတ္ထိယော၊အကြင် ညဉ့်တို့သည်။အဘိညာတာ၊လထက်ဝက်စသော အမှတ်ဖြင့် ထင်ရှားကုန်၏။(တနည်း) ယာတာ ရတ္ထိယော၊တို့ကို။အဘိညာတာ၊လထက်ဝက်စသော အမှတ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏။အဘိလက္ခဏာ၊လထက်ဝက်စသော အမှတ်ဖြင့် မှတ်အပ်ကုန်၏။ဣတိ အာဒီသု၊ဤသို့ အစရှိ သော ပါဠိရပ်တို့၌။လက္ခဏေ၊မှတ်ခြင်းဟူသော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ * မနဇိန္ဒော၊လူတို့ကို အစိုးရသော။ ရာဇာဘိရာဇာ၊မင်းတကာတို့သည် ပူဇော်ထိုက်သော မင်း။ဣတိ အာဒီသု၊တို့၌။ပူဇိတော၊ပူဇော်ခြင်းဟူသော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ * အဘိဓမ္မေ၊အချင်းချင်း ပိုင်းခြားအပ်သော ပရမတ္ထဓမ္မဉ္စ၎င်း။အဘိဝိနယေ၊အချင်း

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ချင်း ပိုင်းခြားအပ်သော ဝိနည်း၌၎င်း။ဝိနေတုံဆုံးမခြင်းငှာ။ပဋိပလောစုမ်းနိုင်၏။ဣတိ အာဒိသုတို့၌။
ပရိစ္ဆိန္နောပိုင်းခြားအပ်သော အနက်၌။အာဂတောလာ၏။အညမညသင်္ကရိရဟိတော၊အချင်းချင်း ရောယှက်ခြင်း
ကင်းသော။ဓမ္မေစ၊အဘိဓမ္မာ၌၎င်း။ဝိနယေစ၊ဝိနည်း၌၎င်း။ဣတိ၊ဤသို့၊ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

* အဘိက္ကန္တ၊အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်သော။ဝတ္ထေန၊အဆင်းဖြင့်။ဣတိ အာဒိသုတို့၌။အဓိကော၊လွန်သော
အနက်၌။အာဂတောလာ၏။ (င) ဣ အဘိဓမ္မေ၊ဤအဘိဓမ္မာ၌။ရူပပစ္စတ္တိယာ၊ရူပဘုံ၌ဖြစ်ခြင်းငှာ။(ဝါ)
၏။မဂ္ဂံ၊အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကို။ဘာဝေတိ၊ပွားစေ၏။မေတ္တာသဟဂတေန၊မေတ္တာနှင့်တကွ ဖြစ်သော။
စေတသာ၊စိတ်ဖြင့်။ဧကံ၊တခုသော။ဒိသံ၊အရပ်ကို။ဖရိတ္တာ၊ဖြန့်၍။ဝိဟရတိ၊နေ၏။ဣတိ အာဒိနာ၊ဤသို့ အစ
ရှိသော။နယေန၊နည်းဖြင့်။ဝုဓိမန္တော၊ကြီးပွားခြင်းရှိကုန်သော။ဓမ္မာပိ၊တို့ကိုလည်း။ဝုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် သုတ္တသဒ္ဓါ၏
ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထတို့ကို မပြတော့ပြီဟု မှတ်ကောင်း
သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ကောင်းလေသောကြောင့် သုတ္တသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမျှကိုသာ မဆိုသင့်။
အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ [အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို မဆိုခဲ့သော် ဆရာအား
အဗျာပိတဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။] အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။
ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။

ကား- (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုအပ်ပြီးပြီဟု ညွှန်ပြပါ၏ဟူလို။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မ သဒ္ဓါ၏
ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် အဘိဓမ္မပုဒ်ကို အတိရေကော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဝိသေသော
ဝါ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော-ဟူ၍သာ ဝစနတ္ထပြုကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ
ကား အဘိဓမ္မပုဒ်ကို အတိရေကော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဝိသေသော ဝါ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော-ဟူ၍သာ
ဝစနတ္ထပြုကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အခြား
ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ အကယ်၍ မပြဆိုဘဲ
နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော
ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆို
အပ်ပြီးပြီဟု ညွှန်ပြတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထကို ညွှန်ပြကာမျှဖြင့်သာ
တင်းတိမ်ရမည်ဟု မှတ်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ကောင်းလေသောကြောင့် (က) ဖြင့်
အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအပ်ပြီးပြီဟု အညွှန်းမျှကို မဆိုသင့်။ တပါးသော ဖြစ်သင့်သော အဘိ
ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။[အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ တပါးသော ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကို
မပြဆိုခဲ့သော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။] တပါးသော ဖြစ်သင့်သော အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏
ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိ ပဉ္စကပုစ္ဆာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကြီးပွားခြင်းရှိကုန်သော

MOULAY, NOVEMBER 3, 2012 / ၃:၁၅:၁၀ PM

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

တရားတို့ကို ဟောရာဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓမ္မမည်၏ စသည်ဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် အဘိဓမ္မာ၌ အဘိသဒ္ဓါတစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဝုဗ္ဗိမန္တ-စသော များစွာသော အနက်တို့ဖြင့် ပြဆိုအပ်သော ဆက္ခစကားသည် ယုတ္တိနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင်မြဲလေသောကြောင့် ကြီးပွား၍ ဝိက္ခိကုန်သော တရားတို့ကို ဟောရာဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓမ္မမည်၏ စသည်ဖြင့် (ခ) ဝါကျကိုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဋ္ဌိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဋ္ဌိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အဘိသဒ္ဓါသည် ဝုဗ္ဗိ၊ လက္ခဏ-စသော အနက်တို့၌ ထင်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ ပြဆိုသည်ရှိသော် ယင်း(ဂ)ဝါကျ စကားရပ်သည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်သာဓက ပရဝစနနှင့်ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဂ) ဖြင့် အဘိသဒ္ဓါသည် ဝုဗ္ဗိ၊ လက္ခဏ-စသော အနက်တို့၌ထင်၏ ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော (ဝါ) ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓက ပရဝစနကို လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓက ပရဝစနကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ)မိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ (ပ) ဤသို့သာ ဆိုချေသော်-- ယင်းစကားကို ယုံကြည်စေကြောင်း ခိုင်မြဲစေတတ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓက မရှိသောဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယုံကြည်စေကြောင်း ခိုင်မြဲစေတတ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ အကယ်၍ မပြဆိုဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ယုံကြည်စေကြောင်း ခိုင်မြဲစေတတ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ)မိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် တပါးသော ကျမ်းတို့၌ ဝုဗ္ဗိမန္တ စသော အနက်တို့ကို အဘိသဒ္ဓါဟောရာ အနက်အားဖြင့် အာဂုဏ် သာဓက ပါဠိကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ဤအဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဝုဗ္ဗိမန္တ အဓိကဓမ္မတို့ကို ဟောရာ ပါဠိမရှိဟု-ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤအဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဝုဗ္ဗိမန္တ အဓိကဓမ္မတို့ကို ဟောရာ အာဂုဏ် သာဓကပါဠိတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ **၃ ။ အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။** ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ဟု ရှေး၌ ဖွင့်အပ်ပြီးသော အဘိသဒ္ဓါ၏ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက်မှထူးသော ဝုဗ္ဗိမန္တ၊ သလက္ခဏ၊ ပရိစ္ဆိန္တ၊ အဓိကဟူသော အနက်တို့ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် “အပရော နယော”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) မိမိအယူဝါဒတည်းဟူသော အတ္တနောမတိကို ပြလိုသောကြောင့် “အပရော နယော”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

တေနသဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝုဗ္ဗိမန္တ-စသော တရားတို့ကို

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကရဏကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဝါကျ၌ “တေန”သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဝါကျ၌ “ဟိ”သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေး (ခ)ဝါကျ သင်္ခေပကို ချဲ့ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ရှေးဒဋ္ဌိယစကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတက၊ ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျ၌ “ဟိ”သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဝါကျ၌ တထာဟိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရဝစနဖြစ်သော ဥဒါဟရဏ်သာဓက အာဂမဒဋ္ဌိကရဏကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏဇောတက၊ အာဂမဒဋ္ဌိကရဏဇောတက၊ ဝိတ္ထာရဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ “တထာဟိ”သဒ္ဒါ ထားပါသည်။

ခေါသပယ်သံ့ ။ ။ (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီဟု ဆိုခဲ့ပြီးကို ပြန်ညွှန်းသောကြောင့် ဂန္ထကရဒေါသ၊ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (က)ဖြင့် သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္တဟူသော အဖို့တပါးကို ညွှန်းပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထမှတပါး ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္တဟူသော ဝစနတ္တတစ်မျိုးကို ပြဆိုသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ၊ ဝိတ္ထာရ (တနည်း) ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) အသင့်ယုတ္တိမှယုတ်သော ဩဓိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် အဘိသဒ္ဒါ၏ ဝနီ၊ လက္ခဏ-စသော အနက်များဟောနိုင်ပုံကို ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်သာဓက ပါဠိတို့ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် (ဝါ) ထင်ရှားအောင်ပြသောကြောင့် (ဝါ) ခိုင်မြဲအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဤအဘိဓမ္မာပါဠိ၌ ဝနီမန္တ အဓိကဓမ္မတို့ကို ဟောရာပါဠိ ရှိပါ၏လော-ဟူသော စောဒနာကို ပယ်လို၍ ဆက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) တပါးသော ဝိဇ္ဇကကျမ်းလာ သာဓက ပါဠိကိုသာ မက ဤအဘိဓမ္မာပိဋကလာ သာဓကပါဠိကိုပါ ပြဆိုသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၆ ။ အဘိဝုဒ္ဓိမန္တော ဓမ္မာ စတ္ထေ (ဝုတ္တာ)တိ အဘိဓမ္မော။ (၂) အဘိပုဒ် ဓမ္မပုဒ် စတပုဒ်သည် ၎င်း၊ ကြီးပွားခြင်းရှိသော တရားတို့၏ အဘိဓမ္မာပိဋကနှင့် ဌာနီ+ဌာန နိဿိတ+နိဿယ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) အဘိဓမ္မ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ကြီးပွားခြင်းရှိသော တရားတို့သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဓာဇ္ဈိတိ ဓမ္မာ။ အဘိလက္ခိတာ ဓမ္မာ စတ္ထာတိ အဘိဓမ္မော။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော မှတ်အပ်သော တရားတို့၏ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အာဓာရီ+အာဓာရ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတို့၏ တစ်ခုသည်

တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) မှတ်အပ်သော တရားရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ အဘိပုဏ္ဍိကာ ဓမ္မာ ဧတ္ထာတိ အဘိဓမ္မော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပုဏ္ဏေထိုက်သော တရားတို့၏ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အာဓာရီ+အာဓာရ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ပုဏ္ဏေထိုက်သော တရားရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ အဘိပရိစ္ဆန္နာ ဓမ္မာ ဧတ္ထာတိ အဘိဓမ္မော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပိုင်းခြားအပ်သော တရားတို့၏ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အာဓာရီ+အာဓာရ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ပိုင်းခြားအပ်သော တရားရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ အဘိအဓိကာ ဓမ္မာ ဧတ္ထာတိ အဘိဓမ္မော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လွန်ကဲသော တရားတို့၏ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အာဓာရီ+အာဓာရ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) လွန်ကဲသော တရားရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဂစ္ဆတိ အနေနာတိ ဝစနံ၊ ဂစ္ဆတေတိ ဝစနံ။(ဝစဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာ)

ဝစနဿ အတ္ထော ဝစနဇ္ဈော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါ၏+အနက်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) ဝစနတ္ထတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

နိယတိ ဉယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော။ (သိခြင်းကြိယာ)

လက္ခိယန္တိ ဧတေဟိ အာရမ္မဏာဒိဟိတိ လက္ခဏာနံ။ သဟ လက္ခဏေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သလက္ခဏာ။ (၂) သပုဒ် လက္ခဏပုဒ် ယ-အညပုဒ်သည်၎င်း၊ လက္ခဏာတို့နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တန ဘောဂုဏ်၏ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) လက္ခဏာတို့နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အဗဟိသုတိ ဗာဠာ။ (၂) ယင်းဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဗဟဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြီးပွား ပြင်းထန်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) ယင်းပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြီးပွားပြင်းထန်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ရူပဿ ဘဝေါ ဣဉံ။ (၂) ရုပ်၏+ဖြစ်ရာဘုံနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိ နိမိတ် မည်၏။ (၄) ရုပ်တရားသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဥပပဇ္ဇနံ ဥပပတ္တိ။ ရူပေ ဥပပတ္တိ ခုပ္ပပတ္တိ။ (၂) ရူပဘုံ၏+ဖြစ်ခြင်းကြိယာနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၄) ရူပဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ် မည်၏။

➤ ၅။ အပရော-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ။

ဝုတ္တောယေဝ-၌ ဝုတ္တော-ကား ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ ဓေ-ကား အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အကာ ရန္တ၊ နိပါတ်ပုဒ်။ ယံ-ကား အဗျယ (နိပါတ်) ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။ (တနည်း) သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ။ ဧတ္ထ-ကား အဗျယ (နိပါတ်) ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏ ဝိမုတ်၊ အကာရန္တ။ ဇောန-ကား အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အကာရန္တ၊ နိပါတ်ပုဒ်။ (တနည်း) နပုလ္လိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

အယံ-/ ဓေသာ-ကား ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) ပကတိ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

ယာ တာ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို မဆိုအပ်ပြီးမဟုတ်၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်ဟု ညွှန်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) (က) ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော? ဓမ္မောတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ဟု ကျမ်းဦးအစ၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာတည်း ဟု ညွှန်ပြအပ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ အပရော နယော-ဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ တစ်ပါးသော ဝစနတ္ထနည်းကို မဆိုလတုံမဟုတ်၊ ဆိုလတုံဟု ပဋိညာဉ် စကားပျိုးကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ယံ-ဖြင့် အနိယမအားဖြင့် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ သကတအနက်ကို (ဝါ) အနိယမံကာရဏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (သကတ္ထ၊ ဘာဝတ္ထ)

ယံ စတ္ထ ဝုမ္မိမန္တော ဓမ္မော တေန-ဖြင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဒါသည် အဘိမုချ၊ ဝိသိဋ္ဌအနက်တို့ကို မဟော၊ ဝုမ္မိမန္တအနက် ဟောသည်ကိုင်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အဘိနှင့် ဓမ္မကို အဘိဝုမ္မိမန္တော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ အဘိဝုမ္မိမန္တော ဓမ္မော စတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယံ စတ္ထ သလက္ခဏာ ဓမ္မော တေန-ဖြင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဒါသည် လက္ခဏအနက် ဟောသည် ကိုင်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အဘိနှင့် ဓမ္မကို အဘိသလက္ခဏာ ဓမ္မော စတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယံ စတ္ထ ပူဇိတာ ဓမ္မော တေန-ဖြင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ပူဇိတအနက် ဟောသည် ကိုင်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အဘိနှင့် ဓမ္မကို အဘိပူဇိတာ ဓမ္မော စတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယံ စတ္ထ ပရိစ္ဆိန္နာ ဓမ္မော တေန-ဖြင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ပရိစ္ဆိန္နအနက် ဟောသည် ကိုင်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အဘိနှင့် ဓမ္မကို အဘိပရိစ္ဆိန္နာ ဓမ္မော စတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ

ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယံ ဧတ္ထ အဓိကာ ဓမ္မာ တေန-ဖြင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဓါသည် အဓိကအနက် ဟောသည် ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အဘိနှင့် ဓမ္မကို အဘိအဓိကာ ဓမ္မာ ဧတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-ဟု သတ္တမိ ဗဟုဒ္ဓိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၁) ဖြင့် အဘိသဒ္ဓါသည် ဝုနိ-စသော အနက်ငါးပါးကို ဟော၏ဟု သိ။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ)

(ဃ) ၌ အညမညသင်္ကရိရဟိတေ ဓမ္မေစ ဝိနယေစ-ဖြင့် ပရိစ္ဆိန္နေ-၌ ပိုင်းခြားအပ်၏ဟူသည် ဓမ္မနှင့်ဝိနယ၊ ဝိနယနှင့် ဓမ္မ၊ ဝိနယနှင့် ဝိနယ အချင်းချင်း ရောယှက်ခြင်းမှ ကင်းခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ? ။ (က) ဝုတ္တောဗေဝ-၌ ဝေ-၏ ဝေတ္တပလတ္တယ-ကား

(၁) အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအပ်ခဲ့ပြီဟူသော အနက်သည် (ဝါ) ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော (အတိရေ ကော ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဝိသေသောဝါ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော-ဟူသော) ဝစနတ္ထသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထကို မဆိုခဲ့ရသေးဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဆိုအပ်လတ် သော အဘိဝုနိမန္တော ဓမ္မာ ဧတ္တာတိ အဘိဓမ္မော-စသော ဝစနတ္ထသည်၎င်း၊ အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထ အဖြစ် တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်၎င်း အနညာတတ္ထ မည်၏။

(ဃ) အဘိက္ကမန္တိ-နောင် ဝေဆောင်၍ ဂဟေတဗ္ဗ စသည်တို့ကို

(၁) ကြီးပွားခြင်း တိုးပွားခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်၎င်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့၏ ကြီးပွား တိုးပွားသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ၎င်း အနညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့၏ ဝိသယ ။ ။ (ခ) အပရော နယော-၌ အပရ-ကား နယော-ဟု အစွဲတိုက် ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ ယံ-ကို သဗ္ဗနာမ်ကြံလျှင်= ယ-သည် အကြောင်း ကာရဏဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ တေန-ကို သဗ္ဗနာမ်ကြံလျှင်= တ-သည် အကြောင်း ကာရဏဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) ဝုတ္တကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနဘူတဝိသယ။

(ဂ) အယံ-၌ ဣမ-သည် အဘိသဒ္ဓေါ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (ဃ) တဏှာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော (အယံ ဟိ အဘိသဒ္ဓေါ (ပ) ဒိသထိ-ဟူသော) စကားဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဓေ-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဘိသဒ္ဓါဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ယာ တာ ရတ္တိယော-၌ ယ-သည် ရတ္တိယော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်များအနက် ။ ။ အဘိဓမ္မဿ-၌ အဘိသဒ္ဓါသည် အတိရေကတ္ထ၊

ဝိသေသတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ * ဝုတ္တောဗေဝ-၌ ဝေသဒ္ဓါသည် အဝဓာရဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ယံ-ကို နိပါတ်ကြံလျှင် ထိုယံနိပါတ်ပုဒ်သည် ကာရဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ ဧတ္ထ နိပါတ်သည်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဤနေရာ၌ အဘိဓမ္မာပိဋကတိဟူသော အာစာရအနက်ကို ဟောပါသည်။ * သလက္ခဏာ-၌ သဟ-၏ ကာရိယ သ-သဒ္ဒါသည် သမကြိယာအနက်၊ တျလျယောဂအနက်ကို ဟောပါသည်။ * ပရိစ္ဆိန္ဒာ-၌ ပရိ သည် ဓာတုတ္ထာနုတ္တကအနက်။ * အဓိကာ-၌ အဓိ-သည် အတိရေကတ္ထ၊ အတိသယတ္ထ။ စ-သဒ္ဒါ သည် သမုစ္စယတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

စ-သဒ္ဒါဖြင့် ပေါင်းစည်းပုံ သမုစ္စယကာရကား- ဤအဘိဓမ္မာပိဋကတိ၌ ကြီးပွား ခြင်းရှိသော တရား၊ မှတ်ကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော တရား၊ ပူဇော်ထိုက်သော တရား၊ ပိုင်းခြားအပ်သော တရားတို့ကိုသာ ဟောသည်မဟုတ်သေး။ လွန်ကဲသော တရားတို့ကိုလည်း ဟောအပ်ကုန်သေး၏ဟု ပေါင်း စည်းပါသည်။

အဘိဓမ္မော-၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ဝုဇ္ဇိ၊ လက္ခဏ၊ ပူဇိတ၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ၊ အဓိကအနက်တို့ကို ဟောသည်။ တေန-ကို နိပါတ်ကြံလျှင် ထို တေန နိပါတ်သည် ကာရဏအနက် (တနည်း) ကာရဏဉ္စေဒအနက် တို့ကို ဟောပါသည်။ (ဂ) ဝါကျ၌ ဟိ-သည် ဝိတ္ထာရတ္ထ၊ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ဝါကျ၌ တဏှာနိပါတ်သည် ဤနေရာ၌ စကားဟူသော အနက်ကို ဟောပါသည်။ (တနည်း) ပကာရအနက်ကို ဟောပါသည်။ ဟိ-သဒ္ဒါသည် တပေါကဋီကရဏတ္ထ၊ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ၊ ဝိတ္ထာရတ္ထ ဖြစ် ပါသည်။ ဒုက္ခာ-၌ ဒု-သည် ကုစ္ဆိတတ္ထ။ အဘိက္ခမန္တိ-၌ အဘိ-သဒ္ဒါသည် ဝုဇ္ဇိအနက်ကို ဟောသည်။

နော-သည် ပဋိသေဓတ္ထ။ ပဋိက္ခမန္တိ-၌ ပဋိ (ပတိ) သည် နိဝတ္တနတ္ထ။ အာဂတော-၌ အာ-သည် အဘိမုဘောတ္ထ၊ ဓာတုတ္ထ ဗာဂေ ဖြစ်ပါသည်။

* အဘိညာတာ၊ အဘိလက္ခိတာ-တို့၌ အဘိ-သည် လက္ခဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ❶။ ကြိယာဝါးတန်ထုတ်ပုံ ။ ။ ဂူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂံ-အရ- ဂူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန် ကို ယူ၍ (၁) ထိုဂူပါဝစရ ကုသိုလ်ဈာန်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ၊ ဥပစာ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘုတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နိဝရဏမှကင်းခြင်း၊ ဈာန်ချမ်းသာကို ခံစားရခြင်း သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပဉ္စာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်း၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေနေခဲခြင်း စသည်သည် ဝိဘာ ဝတ္ထ။ (၅) ဂူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တောယေဝ-၌ ဝစဓာတ်အရ (၁) အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနုသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော? ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ဟူသော ဝစနတ္ထ စကားရပ် (ဝစီဘောဒသဒ္ဒ)သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသူပနိဿယ စသည် သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့သန္တာန်၌ အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ကြောင်း/ကျိုးနှစ်ချက် ထုတ်သည်။

ဝစနတ္ထော-အရ/ ဝုတ္တော-၌ ဗာဟုတ္ထ/တ-ပစ္စည်းအရ (၁) ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထသည် (ဝါ) ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော? ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတုနေတို့အား အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသူပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့၏ ဝီတိ ပါမောဇ္ဇုဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပူဇိတာ-၌ ပူဇော်-အရ ပူဇော်သော စေတနာသည် (ဝါ) ပူဇော်သော စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အန္တရာယ်ကင်းခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း-စသော အကျိုးတရားသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တမလွန်၌ သုဂတိဘဝရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တမိကာ-၌ ဝုတ္တာ-ဝယ် ဝစဇာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော အဘိဓမ္မာ ပါဠိ တရားတော်ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဒေသနာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုညဉာဏသမ္ဘာရ၊ မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အောက်မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ကြွင်းသော ဗုဒ္ဓဉာဏ်၊ ကာလ ဒေသ ပရိသတ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဓမ္မာ-ဟူသော ကံပုဒ်အရ/ ပူဇိတာ, ဝုတ္တာ-တို့၌ ဗာဟုတ္ထ/ တ-ပစ္စည်းအရ

(၁) ကုသလာဓမ္မာ-စသော အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဒေသနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုညဉာဏသမ္ဘာရ၊ မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ ကြွင်းသော ဗုဒ္ဓဉာဏ်၊ ကာလ ဒေသ ပရိသတ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အက္ခာတော-၌ အာပုဗ္ဗ ခါဇာတ်အရ = (၁) အဘိဓမ္မတ္ထဝိဒုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော အဘိဓမ္မာ ပါဠိတရားတော်ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဒေသနာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသူပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့သန္တာန်၌ အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အယံ ဓမ္မော-ဟူသော ပါဌသေသ ကံပုဒ်အရ/ အက္ခာတော၌ ဗာဟုတ္ထ/ တ-ပစ္စည်း အရ = (၁) ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော အဘိဓမ္မာပါဠိတရားတော်ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဒေသနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပညာရှိသန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတုဇနတို့အား အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိသည့်အတိုင်း ကျင့်ခြင်း၊ ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ရခြင်းမှစ၍ ဈာန် မဂ်ဖိုလ်တိုင်အောင် သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဗာဠာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ခမန္တိ-၌ အဘိက္ခမန္တိ ကြိယာ-အရ = (၁) အနာထပိဏ် သူဌေး၏ ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သွေး သည်းချေ သလိပ်တို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဥတုမည်မျှခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သံစူးထက်ထက်ဖြင့် ထိုးဆွသကဲ့သို့ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ စံစားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အတိတ်ဘဝ အကုသိုလ်ကံသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထို ဝေဒနာဖြင့် အနာထပိဏ် သူဌေး ကွယ်လွန်ရခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

ရာဇာဘိရာဇ-၌ အဘိ-အရ အန္တတ္ထကို ယူ၍ (၁) မြတ်စွာဘုရားဟူသော အဘိရာဇာအား ပူဇော်သောသူတို့၏ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပူဇာစ ပူဇနေယျမင်္ဂလာ ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မြတ်စွာဘုရား၏ ပူဇာရဟဘောဂုဏ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် နှစ်တန်သော ကောင်းကျိုး ချမ်းသာ များသည် အနဘာဝတ္ထ။

မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ-၌ (၁) မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်သည် ဒဿနတ္ထ (၂) သတ္တဝါတို့၏ နှစ်သက်ဖွယ်အခြင်းအရာကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၂) ဒေါသ ပဋိသ ငြိမ်းပျောက်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကောင်းစွာ အိပ်စက်ရခြင်းစသော မေတ္တာအကျိုး (၁၁) မျိုးသည်၎င်း၊ သတ္တဝါတို့ အန္တရာယ်ကင်းခြင်း အကျိုးသည်၎င်း အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝါကျ၌ ရနိုင်သော သိဒ္ဓိ ။ ။ အဘိဓမ္မာ-ဟူသော အဘိသဒ္ဓါ၏ ဝုမ္မိအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို “ဗာဠာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ခမန္တိ” စသော အာဂုဏ်ပါဠိဖြင့် ယုံကြည်စေအပ်ပြီးစေအပ်သောကြောင့် (ဝါ) အာဂုဏ်ပါဠိကို ထောက်ဆ၍ သိရသောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ ဖြစ်ပါသည်။

➤ **◉ ◉ ။ (က) ဝစနတ္ထော-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ-**ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ * တ-ပစ္စည်းအရ မွှောတိရေက မွေဝိသေသဋ္ဌေန-စသော အဘိဓမ္မ၏ ဝစနတ္ထဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကံ ယူ၍--

ဝစဓာတ်အရ ပစ္စည်းတရားက တ-ပစ္စည်းအရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန်၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပဿတ္ထ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) တ-ပစ္စည်းအရ မွှောတိရေက မွေဝိသေသဋ္ဌေန-စသော အက္ခရာဝလီ နာမပညတ္တိသဒ္ဓါကို ယူလျှင် တ-ပစ္စည်းအရ နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားက ဝစဓာတ်အရ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

F-3-A

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ရူပပစ္စယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂံ-အရ = ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ (စေတနာ) ကို ယူ၍
ရူပပစ္စယာ-အရ ရူပါဝစရ(ဝိပါကံ) ပဋိသန္ဓေစိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရုပ်တရားကို ယူ၍

မဂ္ဂံ-အရ စေတနာပစ္စည်းတရားသည် ရူပပစ္စယာ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ
ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား- ပကတူပ, နာနာက္ခဏိကမ္မ (၂) ပစ္စည်း။

ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ-၌ ဧကံ ဒိသံ-အရ တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ၌ရှိသော သတ္တဝါ
ပညတ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားက * ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ-အရ မေတ္တာ (ဝါ) မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်
စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

ဓါကျ (၈) [၄၂၃။ ပြည်၊ ၈၆။ ဘာသာဋီ၊ ၁၀၆။]

(က) ဧကမေကသ္မိတ္ထေ စတုပ္ပိဓောပိ ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓ ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(၈-၁) တတ္ထ ဓမ္မောတိ တန္တိ (၈-၂) အတ္ထောတိ တဿာယေဝတ္ထော။

(၈-၃) ဒေသနာတိ တဿာ မနဿ ဝဝတ္ထာပိတာယ တန္တိယာ ဒေသနာ။

(၈-၄) ပဋိဝေဓောတိ တန္တိယာ၊ တန္တိ အတ္ထဿာစ ယထာဘူတာဝဗောဓော။

(ဂ) တိသုပိ စေတေသု ဧတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓာ ယသ္မာ သဿာဒီတိ ဝိယ မဟာသမုဒ္ဒေါ
မန္တပုပ္ဖိတိ ဒုက္ခောဂါဟာ၊ အလတ္တနေယျပတိဋ္ဌာစ၊ တသ္မာ ဂန္တိရာ။

(ဃ) ဧဝံ ဧကမေကသ္မိတ္ထေ စတုပ္ပိဓောပိ ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

➤ ၁။ (က) စသိက္ခာပဟာနံပက္ခမုတပါး ဂန္တိရဘာဝပက္ခကုတိဆိုအံ။ဧတ္ထ၊ဤ သုံးပုံသော
ပိဋကတ်တို့တွင်။ဧကမေကသ္မိတ္ထေ၊တပုံတပုံသော ပိဋကဉ်။စတုပ္ပိဓောပိ၊လေးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော။
ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓဂန္တိရဘာဝေါ၊ဓမ္မ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်၊ အတ္ထ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်၊ ပဋိဝေဓ၏
နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

(၈-၁) တတ္ထ၊ထို ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့တွင်။ဓမ္မောတိ ဧတ္ထ၊ဓမ္မောဟူသော ပုဒ်၌။တန္တိ၊
နုလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်သည်။ဓမ္မော၊ဓမ္မမည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊
သိအပ်၏။ (၈-၂) အတ္ထောတိ ဧတ္ထ၊အတ္ထောဟူသော ပုဒ်၌။တဿာယေဝ တန္တိယာ၊ထိုနုလုံးတော်ဖြင့် မှတ်
အပ်သော ပါဠိတော်၏သာလျှင်။အတ္ထော၊အတ္ထ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

(၈-၃) ဒေသနာတိ ဧတ္ထ၊ဒေသနာဟူသော ပုဒ်၌။မနဿ ဝဝတ္ထာပိတာယ၊နုလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော။
တဿာ တန္တိယာ၊ထိုပါဠိတော်ကို။ဒေသနာ၊နှုတ်တော်ကွတ်ကွတ် ရွတ်တော်မူခြင်းသည်။(ဝါ) နှုတ်တော်ကွတ်ကွတ်
ရွတ်အပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည်။ဒေသနာ၊ဒေသနာ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။
ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။ (၈-၄) ပဋိဝေဓောတိ ဧတ္ထ၊ပဋိဝေဓောဟူသော ပုဒ်၌။တန္တိယာစ၊နုလုံးတော်ဖြင့်
မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်ကို၎င်း။တန္တိ အတ္ထဿာစ၊နုလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်ကို၎င်း။

ယထာဘူတာဝဗောဓော၊အဟုတ်အဟုတ် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော။(ဝါ) သိတတ်သော ဉာဏ်သည်။
ပဋိဝေဓော၊ပဋိဝေဓ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

(ဂ) [ပမာပမေ ထင်ရှားစေလျက်] စ၊ထိုမှတပါး။(ဝါ) စ၊ဆက်ဦးအံ့။တိသုပိ၊သုံးပုံကုန်သော။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

စတေသု၊ထိုပိဋကတို့၌။စတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓာ၊ထို ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့သည်။ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။သသဒိဟိ၊ယုန်သားငယ် အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည်။မဟာသမုဒ္ဒေါ၊မဟာသမုဒ္ဒရာကို။ (ဝါ)သည်။ဒုက္ခောဂါဟော ဝိယစ၊ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်သကဲ့သို့၎င်း။(ဝါ) သက်ဝင်နိုင်ခဲသကဲ့သို့၎င်း။အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာစ၊မရအပ်သော ထောက်တည်ရာရှိသကဲ့သို့၎င်း။တဿ၊ထိုအတူ။မန္တဗုဒ္ဓိဟိ၊ နံ့သော ဉာဏ်ရှိသူတို့သည်။(ဝါ) ပညာနံ့သူ လူပြိန်းတို့သည်။ဒုက္ခောဂါဟာစ၊ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ် ကုန်သည်၎င်း။(ဝါ) သက်ဝင်နိုင်ခဲကုန်သည်၎င်း။အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာစ၊မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိ ကုန်သည်၎င်း။(ဝါ)ထောက်တည်ရာကို မရနိုင်ကုန်သည်၎င်း။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ထိုသို့ မဟာသမုဒ္ဒရာဝယ် ယုန်သူငယ်အလား မန္တဗုဒ္ဓိတို့ ဒုက္ခောဂါဟ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂမ္ဘီရာ၊နက်နဲ ခက်ခဲကုန်၏။

[ဥပမာ အပြင်ထုတ်] စ၊ဆက်။တီသုပိ၊ကုန်သော။စတေသု၊တို့၌။စတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓာ၊ထို ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့သည်။(ဝါ)တို့ကို။မန္တဗုဒ္ဓိဟိ၊နံ့သော ဉာဏ်ရှိသူတို့သည်။(ဝါ) ပညာနံ့သူ လူပြိန်းတို့သည်။ဒုက္ခောဂါဟာစ၊ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်ကုန်သည်၎င်း။(ဝါ) သက်ဝင်နိုင်ခဲကုန်သည် ၎င်း။အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာစ၊မရအပ်သော ထောက်တည်ရာရှိကုန်သည်၎င်း။(ဝါ)ထောက်တည်ရာကို မရနိုင် ကုန်သည်၎င်း။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ကိမိဝ၊အဘယ်ကဲ့သို့ နည်းဟူမကား။သသဒိဟိ၊ ယုန်သားငယ် အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည်။မဟာသမုဒ္ဒေါ၊မဟာသမုဒ္ဒရာကို။(ဝါ)သည်။ဒုက္ခောဂါဟော ဝိယစ၊ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်သကဲ့သို့၎င်း။(ဝါ) သက်ဝင်နိုင်ခဲသကဲ့သို့၎င်း။အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌော ဝိယစ၊ မရအပ်သော ထောက်တည်ရာရှိသကဲ့သို့၎င်း။ဟောတိ ဝိယ၊ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ဂမ္ဘီရာ၊ နက်နဲ ခက်ခဲကုန်၏။

(ဃ) ဧဝံ ဣမိနာ ယထာဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ ဓမ္မောတိ တန္တိ အစရှိသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့်။ဧတ္တ၊ဤသုံးပုံသော ပိဋကတ်တို့တွင်။ဧကမေကသ္မိ၊တပုံတပုံသော ပိဋက၌။စတုဗ္ဗိဓာပိ၊ လေးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော။ဂမ္ဘီရဘာဝေါ၊နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

➤ **၂။ (က) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိ ပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် တထာဟိ ဝိနယပိဋကေ ဝိသေသေန အဓိသီလသိက္ခာ ဝုတ္တာ အစရှိသည်ဖြင့် သိက္ခာ၊ ပဟာန်တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆို ချေသော် ဂမ္ဘီရဘာဝကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် တထာဟိ စသည်ဖြင့် သိက္ခာ ပဟာန်တို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်၊ ဂမ္ဘီရဘာဝကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဂမ္ဘီရဘာဝကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(က) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ (ပ) သိက္ခာပဟာန်ပက္ခ အဖွင့်သာရှိ၍ ဂမ္ဘီရဘာဝပက္ခ အဖွင့်မရှိ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။(စသည်)

(ခ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤပိဋကတ်သုံးပုံတို့တွင် တပုံတပုံသော ပိဋကတ်၌ လေးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ဤပိဋကတ်သုံးပုံတို့တွင်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

တပုံတပုံသော ပိဋကတိ၌ လေးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို့ကြောင့် ထိုဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့တွင် ဤမည်သော တရားသည် ဓမ္မမည်၏၊ ဤမည်သော တရားသည် အတ္တမည်၏၊ ဤမည်သော တရားသည် ဒေသနာ မည်၏၊ ဤမည်သော တရားသည် ပဋိဝေဓမည်၏ဟု ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကို လည်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မပြဆိုဘဲနေချေ သော ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကား အဘယ်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စကစောဓနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကို သာ သိရ၍ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝကို မသိအပ် မသိနိုင်ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား... ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝကို မပြဆိုဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ+ဂ) တို့ဖြင့် သုံးပါးကုန်သော ပိဋကတို့တွင် တစ်ပါး တစ်ပါးသော ပိဋက၌ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့ နက်နဲကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့ နက်နဲကုန်သည် တို့၏အဖြစ်ကို အကျယ်အားဖြင့် ဖွင့်ဆိုပုံကိုသာ သိရ၍ ထိုဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ အကျဉ်းချုပ် နိဂုံးကို မသိအပ်ဟူသော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့ နက်နဲကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်ကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ထိုဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ အကျဉ်းချုပ် နိဂုံးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ အကျဉ်းချုပ် နိဂုံးကား အဘယ်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ ဓေါသပယံသုံ ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ အကျယ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်မှတစ်ပါး ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝဖြစ်ပုံကို မဟာသမုဒ္ဒရာ ယုန်သူငယ် ဥပမာတို့ ဖြင့် ပြဆိုသောကြောင့် ဩစိတျဟိနဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် နိဂုံးကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ (တနည်း) ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ် ပါသည်။

(က) နှ့် စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သိက္ခာပဟာနိပက္ခမတစ်ပါး ဂမ္ဘိဘာဝပက္ခကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) တိဏိပဟာနာနိ၏ အကျယ်မှတစ်ပါး စတုဗ္ဗိဓောစ ဂမ္ဘိဘာဝေါ၏ အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ပက္ခန္ဓာရဇာတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

စတုဗ္ဗိဓောပိ-နှ့် ပိ (အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မ-စသော လေးပါးအပေါင်းသားလျှင် နက်နဲသည်မဟုတ်၊ ဓမ္မ-စသော တစ်ပါး တစ်ပါးသည်လည်း နက်နဲ၏ဟူသော အဝယဝ သမုစ္ဆည်း အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်-- စတုဗ္ဗိဓောပိ-နှ့် ပိ (အပိ) သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(က+ယ) တို့၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိဋကတ်သုံးပုံတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါးသော ပိဋကတ်၌ လေးပါးအပြားရှိသော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို နှလုံးနှလုံး သံသယဖြစ်လျက် ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝဏ်တ္ထ အနေကန္တအားဖြင့် ရသင့်ရာယူရမည် သိရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (က+ယ) ဝါကျတို့၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ဒက္ခယတိတိ ဒက္ခံ။ ဒုဋ္ဌ သုခံ ခါဒတိတိ ဒက္ခံ။ ဒုဋ္ဌ သုခံ နေတိတိ ဒက္ခံ။

ဩဂါဟေတဗ္ဗောတိ ဩဂါဟာ။ ဒုက္ခေန ဩဂါဟာ ဒုက္ခောဂါဟာ။

(၂) ဒက္ခပုဒ်၊ ဩဂါဟပုဒ်သည်၎င်း၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်ခြင်းဂုဏ်၏ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် သက်ဝင်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ဩဂါဟနံ ဩဂါဟော။ ဒုက္ခော ဩဂါဟော စတေသု ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓေသုတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ (ဗဟုဗ္ဗိဟိ) (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဒက္ခပုဒ်၊ ဩဂါဟပုဒ်၊ ဇောပုဒ်သည်၎င်း၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော သက်ဝင်ခြင်းကြိယာ၏+ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် သက်ဝင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စတ္တာရော ဝိဓာ ပကာရာ စတဿ ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓ ဂမ္ဘိဘာဝသဿာတိ စတုဗ္ဗိဓော။

(၂) လေးပါးကုန်သော အပြားတို့၏+ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓ ဂမ္ဘိဘာဝနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လေးပါးအပြားရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဧတိ ဝတ္တတိတိ ဧကံ၊ ဧတိ ဝတ္တတိတိ ဧကံ။ ဧကဉ္စ ဧကဉ္စ ဧကမေကံ။(တသ္မိံ ဧကမေကသ္မိံ)

(၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပိဋကတ် တစ်ခု တစ်ခုတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခ သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပိဋကတ် တစ်ခု တစ်ခုတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

ဒေသိယတေ ဒေသနာ။/ဒေသိယတိ အတ္တော စတာယာတိ ဒေသနာ။ (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏

အကြောင်းဖြစ်သော ဒိသဓာတ်/ဒိသိဓာတ် ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဟောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ် (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဟောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ပဋိဝိဇ္ဇနံ ပဋိဝေဓော။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပဋိပဗ္ဗ ဝိဓာတ် ဣပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓမ္မောစ အတ္တောစ ဒေသနာစ ပဋိဝေဓောစ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓော။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခ သမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းရုဏ်းသည် (ဝါ) ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓ-ဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်

ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓာနံ ဂမ္ဘီရဘာဝေါ ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓေဋ္ဌိရဘာဝေါ။ (၂) ထို ဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ ဂမ္ဘီရဘာဝနှင့် ရုဏေး+ရုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထို ပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်ဟူသော ရုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တနောတိ ဝိတ္တာရေတိတိ တန္တိ။ (တနုဓာတ်+တိပစ္စည်း၊ ချဲ့ခြင်းကြိယာ)

ဝိဒိယတေတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဝိဒဓာတ်+တဗ္ဗ ပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ)

သသတိ ဟုတံ ဂစ္ဆတိတိ သသော။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သသဓာတ်+အ- ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခုန်ဆွဲ ခုန်ဆွဲသွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယုန်တို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မန္တာ ပုဒ္ဓိ စောသံ ပုဂ္ဂလနန္တိ မန္တုဗ္ဗိဒေနာ။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော နသော အသိ ဉာဏ်၏ ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဌာနီ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော နသော အသိဉာဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န လဘိတဗ္ဗောတိ အလဗ္ဘနိယော။ အလဗ္ဘနိယော ဧဝ အလဗ္ဘနေယျော။ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထ ဩကာသေတိ ပတိဋ္ဌော။ အလဗ္ဘနေယျော ပတိဋ္ဌော စောသု ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓေသုတိ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌော။

(၂) မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ၏ (ဝါ) ထောက်တည်ရာကို မရခြင်း၏ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့နှင့် ရုဏ်+ရုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထောက်တည်ရာ မရနိုင်ခြင်းရုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဋီယတိ သဒ္ဓိယတိ ပရိယာပုဏိယတိတိ ပိဋကံ။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပိဋဓာတ် ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သင်ယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပိဋကတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

- ၉။ **ဧကမေကသ္မိ**-ကား နပုလ္လင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) ပကတိ အကာရန္တ၊ ဝိစ္ဆာ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ * **တဿာ**-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။
- * **မနုဿာ ဝဝတ္ထာပိတာယ**-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ အလုတ္တသမာသံပုဒ်။
- * **တန္တိ အတ္တဿ**-ကား ပုလ္လင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ၊ သမာသံနာမ်ပုဒ်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

➤ ၆။ (၁) ခု၌ တန္တိဖြင့် ဓမ္မတ္တဒေသနာပဋိဝေဓတို့၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သဘာဝ-သော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပရိယတ္တိအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိဂ်တ္ထ) (တနည်း) ဓမ္မ-အရ စိတ်နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

တဿာယေဝတ္ထော-ဖြင့် ဓမ္မတ္တဒေသနာပဋိဝေဓတို့၌ အတ္တ-သဒ္ဓါသည် ပယောဇနအနက်ကို မဟော၊ သဒ္ဓါဘိဓေယျဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိဂ်တ္ထ) (တနည်း) အတ္တ-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ်နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်၏အနက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

တဿာ မနဿ ဝဝတ္ထာပိတာယ တန္တိယာ ဒေသနာဖြင့် ဓမ္မတ္တဒေသနာပဋိဝေဓတို့၌ ဒေသနာ-အရ စိတ်နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်ကို နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုတော်မူခြင်း (ဝါ) နှုတ်တော် တွတ်တွတ် ရွတ်အပ်သော သဝိညတ္တိကဝိကာရ ဝစီဘောသဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ) * တန္တိယာ တန္တိအတ္တဿ ယထာဘူတာဝဗောဓော-ဖြင့် ဓမ္မတ္တဒေသနာပဋိဝေဓအရ သိကြောင်းဖြစ်သော၊ သိခြင်းဟူသော ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ) ပဋိဝေဓော-၌ ပဋိ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဥပသာဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ပဋိပုဗ္ဗ ဝိဓဓာတ်၏ အဝဗောဓနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတွတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တု၊ ကရဏ၊ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဈတိ ဧတေနာတိ ဝါ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဈနံ ဝါ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (၁) တဿာယေဝတ္ထော-၌ ဝေ-၏ ဝေတ္ထပလတ္တယ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) စိတ် နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိကဝိကာရ ဝစီဘောသဒ္ဓါ (တရားသံ) ဟူသော ပါဠိတော်ဓမ္မသည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်၏ ဂမ္ဘီရဘာဝဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့၏ ဝိသယ ။ ။ (က) ဧကမေကသ္မိ-၌ ဧက/တ္ထ-၌ ဧတ-သည် လွန်ပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (ခ) တတ္ထ-၌ တ-သည် (က)ဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဓမ္မ အတ္တ ဒေသနာ ပဋိဝေဓ-ဟူသော ဂမ္ဘီရလေးပါးကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ ဖြစ်သည်။

တဿာယေဝ-၌ တ-သည် ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသော တန္တိဟူသော ပါဠိတော်ခြံပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ * တဿာ မနဿ-၌ တ-သည် တဿာ တန္တိယာ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက်များ ။ ။ (က) ၌ စ-သဒ္ဓါသည် ပက္ခန္တရတ္ထ (ဝါ) ပက္ခန္တရတ္ထ ဇောတက။ ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါသည် အဝယဝ သမုစ္စယတ္ထ။ ပဋိဝေဓော-၌ ပဋိ-သဒ္ဓါသည် ပတိဗောဓတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ (ခ) ဓမ္မောတိ-၌ ဣတိ-သဒ္ဓါသည် ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ သဒ္ဓပဒတ္တက၊ နိဒဿနတ္ထ။ တဿာယေဝ-၌ ဝေ-သည် အဝဓာရဏတ္ထ။ * ဝဝတ္ထာပိတာယ-၌ ဝိ-သည် ဓာတွတ္ထာ နဝတ္ထက။ (တနည်း) ဝိသေသတ္ထ။ အဝ-သဒ္ဓါသည် ဓာတွတ္ထဝိသေသက (တနည်း) ပရိစ္ဆိန္နနတ္ထ၊ လက္ခ

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဏတ္ထ။ တန္တိ အတ္ထဿစ-၌ စ-သဒ္ဒါသည် သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိက္ကနတ္ထ။ ယထာ-ကား ယောဂုတအနက် (တနည်း) အနုရူပအနက်။ အဝဗောဓော-၌ အဝ-သည် ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထက။ (တနည်း) ဝိဇ္ဇနတ္ထ။

➤ ၈။ ဒေသနာ-အရကို ကိုယ်ပြု၍ ကြိယာဝါဒတန်ထုတ်ပုံ။ ။ (၁) ဒေသနာ-အရ စိတ်တော်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပြီးသော ပါဠိတော်ကို နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုအပ်သော သ ဝိညတ္တိ ဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေနေယျ တို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿ နာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက၊ သမ္ပရာယိက၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) ဒေသနာ-အရ/ ဒိသီဓာတ်-အရ= (၁) ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိ ဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿ နာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက၊ သမ္ပရာယိက၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပဋိဝေဓေ-အရ/ယထာဘူတာဝဗောဓောတို့-အရ ။ ။ (၁) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာသယာနုဿယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉာဏ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာဉာဏ် စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပဋိဝေဓေ-အရ ဉာဏ်ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္က ထုတ်လေ။

ဓမ္မတ္ထ ဒေသနာပဋိဝေဓ ဂမ္ဘီရဘာဝေါ-၌ ဓမ္မနှင့် ဒေသနာ အထူး ။ ။ သဒ္ဒါပဗန္ဓုဖြစ်၍ ပညတ္တိသဒ္ဒါသည် ဓမ္မ မည်၏။ တစ်လုံး တစ်လုံးသော အက္ခရာစာလုံးဟုဆိုအပ်သော ပရမတ္ထ သဒ္ဒါသည် ဒေသနာ မည်၏။

➤ ၁၀။ (က) ဧကမေကသ္မိ-အရ တစ်ခုတစ်ခုသော ပိဋကတ်ဟုဆိုအပ်သော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗျော-၌ ဝိဒဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းကား မရှိ)

(တနည်း) ဧကမေကသ္မိ-အရ တစ်ခုတစ်ခုသော ပိဋကတ်၌ရှိသော (၁) ပိဋကတ်တို့ဖြင့် ပြအပ် သော စိတ် စေတသိက်-စသော ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗျော-၌ ဝိဒဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား- အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ (၃)

အမှာ/ ဝစီဘောဒသဒ္ဒ နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းဖြစ်လျှင် ပြိုင်-မရှိ။

(ခ) ၌ တန္တိယာ-အရ မနုဿဝတ္ထုပိတ အက္ခရာပန္နုဖြစ်သော ပညတ္တိသဒ္ဒါကို ယူ၍ အဝဗောဓော- အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍.. တန္တိယာ-

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အရ ပစ္စည်းတရားက အဝဗောဓော-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

တန္တိအတ္တဿ-အရ ပါဠိတော်၏ အနက်ဟူသော အတ္တပညတ်ကို ယူ၍ အဝဗောဓော-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍၊ တန္တိအတ္တဿ-အရ ပစ္စည်းတရားက အဝဗောဓော-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဂန္တိရဘာဝ-အရ ဂန္တိရဘာဝ-ဟူသော ပညတ်ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

ပဋ္ဌာန်း စာစပ် ။ ။ (က) ဧတ္ထ-ကား တို့တွင်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဧကမေကသ္မိ-၌ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၊ ဧကမေကသ္မိ-ကား ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန် အဖြစ်ဖြင့် စပ်အပ်၏။

ဧကမေကသ္မိ-ကား ၌--ကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ပကတူပစပ်။

(ခ) တတ္ထ-ကား တို့တွင်--ကြောင့် ဓမ္မော အတ္ထော ဒေသနာ ပဋိဝေဓော-တို့၌ ပကတူပ စပ်။

(ဃ) ယသ္မာ-ကား ကြောင့်--ကြောင့် ဟောန္တိ-၌ ပကတူပ စပ်။

ဝါကျ (၉) [၄၊ ၂၃။ ပြည်၊ ၁၊ ၈၈။ ဘာသာဋီ၊ ၁၀၆။]

(က) အပရောနယော၊ ဓမ္မောတိ ဟေတု၊ (ခ) ဝုတ္တဉ္စေတိ "ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသန္တိဒါ"တိ၊ (ဂ) အတ္ထောတိ ဟေတုဇလံ၊ (ဃ) ဝုတ္တဉ္စေတိ "ဟေတုဇလေ ဉာဏ် အတ္တပဋိသန္တိဒါ"တိ၊ (င) ဒေသနာတိ ပညတ္တိ၊ (စ) ယထာဓမ္မ မ္မောဘိလာပေါတိ အဓိပ္ပာယ်။

(ဆ) အနုလောမပဋိလောမသင်္ခေပဝိတ္တာရာဒိဝသေန ဝါ ကထနံ၊

(ဇ) ပဋိဝေဓောတိ အဘိသမယော၊

(ဈ) သောစ လောကီယလောကုတ္တရော

ဝိသယတော၊ အသမ္မောဟတောစ အတ္တာနုရူပ ဓမ္မေသု၊ မ္မောနုရူပ အတ္ထေသု၊ ပညတ္တိပထာ နုရူပ ပညတ္တိသု အဝဗောဓော၊ (ည) တေသံ တေသံ ဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တဓမ္မာနံ ပဋိဝိဇ္ဇိတဗ္ဗော သလက္ခကသင်္ခါတော အဝိပရိတသဘာဝေါ။

➤ ၁။ (က) ဓမ္မောတိ တန္တိတိ အာဒိကော၊ ဓမ္မောတိ တန္တိ ဤသို့ အစရှိသော။ ယော ပုဗ္ဗနယော၊ အကြင်ရှေးနည်းကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်ပြီ။ [အနိယမ ထည့်] တတော ပုဗ္ဗနယတော၊ ထိုရှေးနည်းမှ။ [အပါဒါနံ] အပရော၊ တစ်ပါးသော။ နယော၊ နည်းကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုတ္တတော၊ ဆိုဦးအံ့။ (ဝါ) ဆိုအပ်၏။

ဓမ္မောတိ ဧတ္ထ၊ ဓမ္မော-ဟူသော ဤပါ၌၌၊ ဟေတု၊ အကြောင်းသည်။ ဓမ္မော၊ ဓမ္မမည်၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤအနက်ကို။ ပဏှိတေန၊ ပညာရှိသည်။ (ကတ္တာ) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(တနည်း) ဟေတု၊ အကြောင်းသည်။ ဓမ္မောတိ ဓမ္မောနာမ၊ ဓမ္မမည်၏။

(ခ) ဟိ သစ္စံ၊ မှန်၏။ ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသန္တိဒါတိ၊ -ဒါဟူသော။ ဧတံ ဝစနံ၊ ဤစကားကို။ ဓမ္မသေနာပတိနာ၊ တရားစစ်သူကြီးဖြစ်သော သင်သာရိပုတ္တရာသည်။ ပဋိသန္တိဒါ၊ မဂ္ဂေ၊ ပဋိသန္တိဒါ၊ မဂ်၌။ ဝုတ္တံ၊ ဟော

တော်မူအပ်ပြီ။ * ဟေတုမှီအကြောင်း၌။ပဝတ္တံဖြစ်သော။ဉာဏ်။ဉာဏ်သည်။ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ။ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါမည်၏။ (၄) အတ္ထောတိ ဧတ္ထ။အတ္ထောဟူသော ဤပါရှိ၌။ဟေတုဖလ်အကြောင်း၏ အကျိုးသည်။အတ္ထော။အတ္ထ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော။ ဤအနက်ကို။ပဏ္ဍိတေနပညာရှိသည်။(ကတ္တား) ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။

(ဃ) ဟိ သစ္စံ၊မှန်၏။ဟေတုဖလေ ဉာဏ် အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါတိ-ဒါဟူသော။ဧတံ ဝစနံ၊ဤစကားကို။ဓမ္မသေနာပတိနာ၊တရားစစ်သူကြီးဖြစ်သော သခင်သာရိပုတ္တရာသည်။ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ၊ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌။ဝုတ္တံ၊ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ * ဟေတုဖလေ၊အကြောင်း၏ အကျိုး၌။ပဝတ္တံဖြစ်သော။ဉာဏ်။ဉာဏ်သည်။အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ မည်၏။ (၆) ဒေသနာတိ ဧတ္ထ၊ဒေသနာဟူသော ဤပါရှိ၌။ပညတ္တိ၊အပြားအားဖြင့် အနက်ကို သိစေတတ်သော သဝိညတ္တိကဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓါသည်။ဒေသနာ၊ဒေသနာ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော။ ဤအနက်ကို။ပဏ္ဍိတေနပညာရှိသည်။(ကတ္တား) ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။

(၈) ယထာဓမ္မံ၊အကြင် အကြင် အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်း၊ သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားသည်။အတ္ထိရှိ၏။တသ္မိံ တသ္မိံ၊ထိုထို အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်း သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရား၌။ပဝတ္တောဖြစ်သော။ဓမ္မာဘိလာပေါ၊မဖောက်မပြန် နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်အပ်သော သဝိညတ္တိကဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓါသည်။ပညတ္တိ၊ပညတ်မည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။အဓိပ္ပါယော အဓိပ္ပေတော၊လိုအပ်၏။[တဗ္ဗိနိမုတ္တာ၊ထိုသဘာဝနိရုတ္တိမှ လွတ်သော။ပညတ္တိ၊အကွရာဝလီ-ဟုဆိုအပ်သော နာမပညတ်သည်။ပညတ္တိ၊ပညတ်မည်၏။ဣတိ အတ္ထောကို။ န အဓိပ္ပါယော န အဓိပ္ပေတော၊မလိုအပ်။] (ဗျုတ်ရေက-ထည့်)

(ဆ) ဝါ၊တနည်းကား။အနုလောမပဋိလောမသင်္ခေပဝိတ္တာရာဒိဝေသန၊အနုလုံ ပဋိလုံ အကျဉ်းအကျယ် စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ကထနံ၊ဟောကြောင်းဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တော်သည်။ဒေသနာ၊ဒေသနာ မည်၏။

(ဇ) ပဋိဝေဓောတိ ဧတ္ထ၊ပဋိဝေဓောဟူသော ဤပါရှိ၌။အဘိသမယော၊ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်။(ဝါ) သိတတ်သော ဉာဏ်သည်။ပဋိဝေဓော၊ပဋိဝေဓ မည်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ပဏ္ဍိတေနပညာရှိသည်။(ကတ္တား) ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။ (ဈ) စ၊အကျယ်ကို ဆိုအံ့။လောကီယလောကုတ္တရာ၊လောကီလောကုတ္တရာဖြစ်သော။သော အဘိသမယော၊ထိုအဘိသမယသည်။ဝိသယတော၊အာရုံပြုသောအားဖြင့်၎င်း။အသမ္မောဟတော၊စမေတေဝေသောအားဖြင့်၎င်း။အတ္ထာနုရူပံ၊အနက်အားလျော်စွာ။ဓမ္မေသု၊အကြောင်းတို့၌။ဓမ္မာနုရူပံ၊အကြောင်းအားလျော်စွာ။အတ္ထေသု၊အကျိုးတို့၌။ပညတ္တိပထာနုရူပံ၊ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ။ပညတ္တိသု၊ပညတ်တို့၌။အဝဗောဓော၊ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်။(ဝါ) သိတတ်သော ဉာဏ်သည်။ပဋိဝေဓော၊ပဋိဝေဓ မည်၏။

(ည) ဝါ၊တနည်းကား။တေသံ တေသံ၊ထိုထိုသို့သော သဘောရှိကုန်သော။တတ္ထ တတ္ထ၊ထိုထို ပိဋကတ်၌။ဝုတ္တဓမ္မာနံ၊ဟောတော်မူအပ်သော ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ် နိဗ္ဗာန်တို့၏။ပဋိဝိဇ္ဇိတဗ္ဗော၊ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။သလက္ခဏသင်္ခါတော၊မိမိ မိမိတို့၏ ရုပ္ပန ဝေဒိယန-စသော လက္ခဏာဟုဆိုအပ်သော ကက္ခတ္တ ဖုသန စသည်ဟု ဆိုအပ်သော။အဝိပရိတသဘာဝေါ၊မဖောက်မပြန်သော သဘောသည်။ပဋိဝေဓော၊ပဋိဝေဓ မည်၏။

➤ ၂။ (က) သိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ဘောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဓမ္မောတိ တန္တံ

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

၅၁

အစရှိသည်ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် (ပါဠိတော်ဟူသော) ပရိယတ္တိအနက်ဟော၏ စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အခြား ဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာဘောဂါပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဝါကျ၌ ဓမ္မောတိ ဟေတု-ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟေတုအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် သကဝစနမျှသာ ဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော အာဂုမ္ပပါဠိသာဓကနှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဝါကျ၌ ဓမ္မောတိ ဟေတု-ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟေတုအနက်ပုံကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်ကြောင်းဖြစ်သော ပရဝစန ယုတ္တိသာဓက အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ စကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုစကားကို ယုံကြည်ကြောင်းဖြစ်သော ပရဝစန ယုတ္တိသာဓက အာဂမဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ္ဓါကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အတ္ထ-သဒ္ဓါ၏ ဖလဝါစက ဖလ ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဖွင့်ပြသည်ရှိသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယ မျှသာဖြစ်၍ မသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်ရာသောကြောင့် အတ္ထောတိ ဟေတုဖလဟူ၍ သာ မဖွင့်ပြသင့်။ ဖွင့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖွင့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယမျှကိုသာ ငါပြသည်မဟုတ်၊ ယုတ္တိဖော်ပြ ဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း (ဃ) ဝါကျဖြင့် ငါပြပါ၏ဟူလို။

(စ) သို့/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဒေသနာပုဒ်ကို ပညတ္တိဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော် ပညတ္တိဟူသော သံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဒေသနာအရ သဘာဝနိရုတ္တိမှလွတ်သော အက္ခရာဝလိဟု ဆိုအပ်သော နာမပညတ်ကို အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆရာဆိုလိုပါလော။ ထို့ကြောင့် (င) ဝါကျဖြင့် ဒေသနာတိ ပညတ္တိဟူ၍သာ သာမည မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဒေသနာ-အရ မည်သည့်တရားကို ယူရမည်ဟူသော စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းစကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (စ) ဖြင့် ဒေသနာ-အရ သဘာဝနိရုတ္တိမှလွတ်သော အက္ခရာဝလိ-ဟု ဆိုအပ်သော နာမပညတ္တိကို မလိုအပ်၊ မဖောက်မပြန် နှုတ်တော်ဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒ ပရမတ္ထသဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟူသော စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ငါပြဆို၏ဟူလို။

(ဆ) သို့/ ဌပနာနုလောမာဒိ ပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င+စ) ဝါကျတို့ဖြင့် ဒေသနာ-အရ မဖောက်မပြန်နှုတ်တော်ဖြင့် ရွတ်အပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော်.. ဒေသနာ-အရ မဖောက်မပြန်နှုတ်တော်ဖြင့် ရွတ်အပ်သော သဝိညတ္တိကာရ ဝစီဘေသဒ္ဒါ တစ်မျိုးသာ ယူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဒေသနာ-အရ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော အရကောက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အရကောက်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ္ဓိကြောင့် (ဆ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဆ) ဖြင့် ဒေသနာ-အရ ယင်းဒေသနာကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုလည်း ယူရမည်ဟု အရကောက်တစ်မျိုးကို ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား သင့်တင်သော အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ငါအား မရောက်ပါဟူလို။

(ဈ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါမိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဆ) ဖြင့် ပဋိဝေဓော-ကို အဘိသမယော-ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော်.. ပဋိဝေဓ-ဟု ဆိုအပ်သော အဘိသမယကို ပဘောဒအားဖြင့်၎င်း၊ ပကာရအားဖြင့်၎င်း၊ အာရမ္မဏအားဖြင့်၎င်း၊ သဘာဝအားဖြင့်၎င်း ထင်ရှားစွာ မပြဆိုဟူသော အနက်သဘော ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဆ) ဖြင့် ပဋိဝေဓော-ကို အဘိသမယော ဟူ၍သာ မဖွင့်ပြဆိုသင့်။ ပဋိဝေဓ-ဟု ဆိုအပ်သော အဘိသမယကို ပဘောဒအားဖြင့်၎င်း၊ ပကာရအားဖြင့်၎င်း၊ အာရမ္မဏအားဖြင့်၎င်း၊ သဘာဝအားဖြင့်၎င်း ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထင်ရှားစွာ ပြဆိုပုံ စကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဈ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဈ)ဖြင့် ပဋိဝေဓ-ဟုဆိုအပ်သော အဘိသမယကို လောကီ လောကုတ္တရာဟူသော ဘောဒ၊ ဝိသယ၊ အသမ္မောဟ-ဟူသော ပကာရ၊ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ပညတ်ဟူသော အာရမ္မဏ၊ အတ္တာနုရူပ၊ ဓမ္မာနုရူပ၊ ပညတ္တိပထာနုရူပဟူသော သဘာဝအားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ငါပြဆိုပါ၏ဟူလိုသော်။

(ည) သိပ္ပံ/ ဌပနာနုလောမာဒိ ပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဇ+ဈ) ဝါကျတို့ ဖြင့် ပဋိဝိဇ္ဇနံ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇတီတိဝါ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇတိ ဧတေနာတိဝါ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထ ပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ ဉာဏ်ကိုယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ပဋိဝေဓပုဒ်ကို ယင်းသို့ ကတ္တု၊ ကရဏ၊ ဘာဝသာနေ-သာ ဝစနတ္ထပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ ဉာဏ်ကိုသာ အရကောက်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပဋိဝေဓ-အရ အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ည) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား - (ည) ဖြင့် ပဋိဝိဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ အဝိပရိတ သဘာဝကိုလည်းယူသင့်၏ဟု ငါပြဆိုသည်-- ဟူလို။

➤ ❷ ။ (ဓ) ဖြင့် (က)ဝါကျလာ ၊ ကားရပ်ကို အာဂမ သာဂေဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် (ဂ)ဝါကျလာ စကားရပ်ကို အာဂမ သာဂေဖြင့်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် ဒေသနာ-အရ အရကောက်တစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဈ) ဖြင့် ပဋိဝေဓကို အဘိသမယ ပဘောဒ စသည်တို့ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ည) ဖြင့် အဘိသမယ-ဟု ဟောအပ်သော ဉာဏ်၏ ပဋိဝေဓ အဖြစ်မှတစ်ပါး ထိုထိုသော ပိဋကတ်၌ ဟောအပ်သော ထိုထို ရုပ်၊ ဝေဒနာ စသည်တို့၏ အဝိပရိတသဘာဝ၏လည်း ပဋိဝေဓအဖြစ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ အပရောနယော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ တန္တိအနက် အကြောင်း၊ အတ္တသဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓါဘိဓေယျအနက်အကြောင်း၊ ဒေသနာသဒ္ဓါ၏ နှလုံးတော်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပါဠိတော်ကို နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်တော်မူခြင်း အနက်အကြောင်း၊ ပဋိဝေဓသဒ္ဓါ၏ ယထာဘူတာဝဓာဓ အနက်အကြောင်းတို့မှတစ်ပါး ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဟောတုအနက်အကြောင်း၊ အတ္တသဒ္ဓါ၏ ဟောတုဖလ အနက်အကြောင်း၊ ဒေသနာသဒ္ဓါ၏ ပညတ္တိအနက်အကြောင်း၊ ပဋိဝေဓသဒ္ဓါ၏ အဘိသမယ အနက်အကြောင်းတို့ကို လဲလိုသောကြောင့် (က)၌ အပရော နယော-ကို ထားပါသည်။

(စ) ၌ အဓိပ္ပါယော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒေသနာ-ဟူသော ပညတ္တိ-အရ သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓကိုပါ ယူရမည်။ သဘာဝနိရုတ္တိမှ လွတ်သော အက္ခရာဝလိ-ဟုဆိုအပ်သော နာမပညတ်ကို မယူရဟူသော အတ္တနောမတိကို ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ အဓိပ္ပါယော-သဒ္ဓါ ထားသည်။

(တနည်း) ဒေသနာကို ပညတ္တိ-ဟု သာမညဖွင့်ဆိုထားရာ ဒေသနာ-အရ ပရမတ္ထ ပညတ္တိ နှစ်မျိုးတွင် မည်သည့်တရားကို ယူရမည်ဟု တိကျမှုမရှိ၊ မတင်မကျဖြစ်နေရကား ယင်းစကားရပ်ကို ကျနအောင် ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူရမည်ဟူသော စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ အဓိပ္ပါယော-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ+ဃ) တို့၌ ဝုတ္တုဇုတ်-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာဂမဒိဋ္ဌကရဏ သာဝက ဉာပကတို့ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ+ဃ) တို့၌ ဝုတ္တုဇုတ်-သဒ္ဓါ ထားပါသည်။

(ဆ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒေသနာ-အရ သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ကို ယူရသည်မှတစ်ပါး ထိုဒေသနာတော်ကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူရမည်ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(တနည်း) ဒေသနာသဒ္ဓါ၏ ဒေသီယတိ ကထိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဒေသနာ-ဟူသော သုဒ္ဓကရဏသာဓန ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ဒေသီယတိ သမုဋ္ဌာပိယတိ သဒ္ဓေါ ဧတေနာတိ ဒေသနာ-ဟူသော ကာရိတန္တောဂဓ ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ-ဟူသော အဘိဓာနတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(ည) ၌ ဝါသဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပဋိဝေဓပုဒ်၏ ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (ဝါ) သိတတ်သော ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အနက်မှတစ်ပါး ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော မဖောက်မပြန်သော သဘော လက္ခဏာဟု ဆိုအပ်သော အနက်တစ်ပါးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ည) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

➤ ၉။ ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။ အဘိလပ္ပတိ ဥစ္စာရိယတိတိ အဘိလာပေါ။ ဓမ္မော(အဝိပရိတော) အဘိလာပေါ **ဓမ္မာဘိလာပေါ**။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မပဒ် အဘိလာပဒ်သည်၎င်း၊ အဝိပရိတောဂုဏ်၏ သဝိညတ္တိ ဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ၎င်း ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဝိညတ္တိ ဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒ၏ အဝိပရိတ ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) ဓမ္မ ပဝတ္တော အဘိလာပေါ **ဓမ္မာဘိလာပေါ**။ (၂) -- တရား သဘော၏ ဖြစ်သော ရှေးရှုရုံတိုက်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါနှင့် အာဓာရ+အာဓာရီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) -- တရားသဘော၌ဖြစ်သော ရှေးရှုရုံတိုက်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တနော ဖလံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ **ဓမ္မော**။(ဓာဓာတ်+ရမ္မပစ္စည်း၊ စီရင်ခြင်း၊ ဆောင်ခြင်းကြိယာ) ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ **ဗောဓော**။ (ဟိဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ) ပဋိသမ္ဘိဇ္ဇတိတိ **ပဋိသမ္ဘိဒါ**။ (ပဋိ-ရှေး သံ-ရှေးရှိသော ဘိဒိဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိခြင်းကြိယာ)

ဓမ္မ ပဋိသမ္ဘိဒါ **ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ**။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကြောင်းတရား၏ ဉာဏ်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ် (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အကြောင်းကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသိခြင်းသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟောတာနုဿာရေန အရိယတိ အဓိဂမိယတိ သမ္မာပုဏိယတိတိ **အဇ္ဈော**။ (အသဓာတ်+ထပစ္စည်း ရောက်ခြင်းကြိယာ)

ဟောတုတော ဖလတိ နိပ္ပဇ္ဇတိတိ **ပလံ**။ (ဖလဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ပြီးစီးခြင်းကြိယာ) ဟောတုနော ဖလံ **ဗောဓောပလံ**။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကြောင်း၏ အကျိုးနှင့် (ဝါ) ဟိတ၏ ဖိုလ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဟောတုဖလတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒေသီယတိ ကထိယတိ အတ္တော ဧတာယာတိ **ဒေသနာ**။(ဒိသ+ယု၊ ဟောခြင်းကြိယာ) ဒေသီယတိ သမုဠာပိယတိ အတ္တော ဧတေနာတိ ဝါ **ဒေသနာ**။ ပကာရေန ဉာပိယတိ ဧတေနာတိ **ပညတ္တိ**။ (ပပုဗ္ဗ ဥပဓာတ်+တိပစ္စည်း၊ အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း ကြိယာ)

ယော ယော ဓမ္မော **ယထာဓမ္မ**။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မ-အရ အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်း သင်္ခါရ-စသော အကျိုး၏ ယထာ-အရ ဝိစ္စာဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိစ္စာဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) ဓမ္မဿ အနုရူပံ **ယထာဓမ္မ**။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်း၊ သင်္ခါရ-စသော အကျိုး၏ အနုရူပဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနုရူပဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိပ္ပိယတေ ဣစ္ဆိယတေတိ **အဓိပ္ပိယော။** (၂) အဓိရူး အပိရူးရှိသော ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုရှိခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိပယတိ စိန္တေတိတိ **အဓိပ္ပိယော။** (အဓိပုဗ္ဗ ပယဓာတ်+ဏ၊ ကြံစိခြင်းကြိယာ)

ကထိယတိ ဧတေနာတိ **ကထနံ။** (ကထ+ယု၊ ရွတ်ဆိုခြင်းကြိယာ)

အဘိသမေတိတိ အဘိသမယော။/အဘိသမေန္တိ ဧတေနာတိ ဝါ **အဘိသမယော။** (အဘိရူးသံရူးရှိသော ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာ)

➤ ၅။ **ပုတ္တံ**-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ **ဓတံ**-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ **(က)** ၌ ဟေတု-ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟေတုသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် ဟေတု (ကာရဏ)အနက်ဟောဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ခရုတ် အတ္တနော ဖလံ ဧတေနာတိ ဓမ္မော/ အတ္တနော ဖလံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ ဓမ္မော-ဟု ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ)

(ခ) ၌ ဟေတုမှီ ဉာဏ်-ဖြင့် ဓမ္မပဋိသန္ဓိဒါ-၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟေတုသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် ဟေတု (ကာရဏ)အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ပဋိသန္ဓိဇ္ဈတိတိ ပဋိသန္ဓိဒါ-ဟု ဝေဒနတ္ထပြု၍ ပဋိသန္ဓိဒါ-အရ ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဓမ္မေ ပဋိသန္ဓိဒါ ဓမ္မပဋိသန္ဓိဒါ-ဟု သတ္တမီ တပျူရိသံသမာသံ ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ (ခ) တဝါကျလုံးဖြင့် ဓမ္မောကို ဟေတု-ဟု ဖွင့်ရာ၌ အာဂမ သာဓက ဉာပကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ဟေတုဖလံ-ဖြင့် အတ္တသဒ္ဓါသည် ဖလသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) အတ္တ-သဒ္ဓါသည် ဖလ (ပယောဇန) အနက်ဟောဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ကာရဏာနုရူပံ အသတိ ဘဝတိတိ အတ္တော/ ဟေတာနုသရေန အရိယတိ အဓိဂမိယတိ သမ္မာပုဏိယတိတိ အတ္တော-ဟု ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဟေတု ဖလေ ဉာဏ်-ဖြင့် အတ္တပဋိသန္ဓိဒါ-၌ အတ္တသဒ္ဓါသည် ဖလသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) အတ္တ-သဒ္ဓါသည် ဖလ (ပယောဇန)အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ပဋိသန္ဓိဇ္ဈတိတိ ပဋိသန္ဓိဒါ-ဟု ဝေဒနတ္ထပြု၍ ပဋိသန္ဓိဒါ-အရ ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အတ္တေ ပဋိသန္ဓိဒါ အတ္တပဋိသန္ဓိဒါ-ဟု သတ္တမီ တပျူရိသံသမာသံ ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ (ဃ) တဝါကျလုံးဖြင့် အတ္တောကို ဟေတုဖလံ-ဟု ဖွင့်ရာ၌ အာဂမ သာဓက ဉာပကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။

(င) ၌ ပညတ္တိဖြင့် ဒေသနာပုဒ်ကို ဒေသီယတိ ကထိယတိ အတ္တော ဧတယာတိ ဒေသနာ-ဟု ဝေဒနတ္ထပြု၍ ဒေသနာ-အရ သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား

အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

[ပရမတ္ထသဒ္ဓါဒိတို့အလို] (၈) ဌိ ယထာဓမ္မံ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အဓိပ္ပါယော-ဖြင့် ဒေသနာ-အရ ပညတ္တိ-အရ (ပညတ္တိဝါဒီတို့ ယူဆသော) သဘာဝနိရုတ္တိမှလွတ်သော အက္ခရာဝလိဟု ဆိုအပ်သော နာမပညတ်ကို မယူရ၊ မဖောက် မပြန် နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောသဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

[ပညတ္တိဝါဒီတို့အလို] (၉) ဖြင့် ဒေသနာ-အရ သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောသဒ္ဓါကို မရ၊ ထိုသဒ္ဓါအား လျော်စွာ အက္ခရာဝလိဟု ဆိုအပ်သော နာမပညတ်ကိုလည်း ကာရဏူပစာအားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အတ္ထော-ဟု မဆိုဘဲ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အဓိပ္ပါယော-ဟု ဆိုသောကြောင့် ဒေသနာဟူသည် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ မဟုတ်၊ အက္ခရာဝလိဖြစ်သော နာမပညတ်ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၁၀) ဖြင့် ဒေသိယတိ သမုဋ္ဌာဝိယတိ သဒ္ဓေါ စတေနာတိ ဒေသနာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဒေသနာ-အရ အနုလုံ ပဋိလုံ အကျဉ်း အကျယ် စသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဟောကြောင်းဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၁၁) ဌိ အဘိသမယော-ဖြင့် ပဋိဝေဓော-ကိုပဋိဝိဇ္ဇာတိတိ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ စတေနာတိ ဝါ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇန္တံ ဝါ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပဋိရူးရှိသော ဝိဓာတ်၏ ထိုးထွင်း၍သိခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတ္တတ္ထ) ဏပစ္စည်း၏ ကတ္တု၊ ကရဏ၊ ဘာသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) ပဋိဝေဓ-သည် အဘိသမယအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

(၁၂) ဌိ သောစ လောကီယ လောကုတ္တရာ-ဖြင့် ထိုပဋိဝေဓဉာဏ်သည် လောကီ လောကုတ္တရာအားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏ဟု သိစေပါသည်။ (သရူပတ္ထ၊ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဝိသယတော အသမ္မောဟတော-ဖြင့် ထိုပဋိဝေဓဉာဏ်သည် ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာတို့ကို အာရုံပြုသော အားဖြင့်၎င်း၊ မတွေဝေသောအားဖြင့်၎င်း သိတတ်၏ဟု သိပုံအခြင်းအရာကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဓမ္မေသု အတ္ထေသု ပညတ္တိသု-ဖြင့် ထိုပဋိဝေဓဉာဏ်သည် ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာတို့ကို သိ၏ဟု ပဋိဝေဓဉာဏ်၏ အာရုံကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အတ္တာနရူပံ ဓမ္မာနရူပံ ပညတ္တိပထာနရူပံ-ဖြင့် အကျိုးအားလျော်စွာ အကြောင်းကိုသိသည်၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ အကျိုးကိုသိသည်၊ ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဒေသနာ(ပညတ္တိ)ကို သိသည်ဟု ပဋိဝေဓဉာဏ်၏ သဘောကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၁၃) ဖြင့် ပဋိဝေဓကို ပဋိဝိဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ ထိုထိုပိဋကတ်တို့၌ ဟောကြားအပ်သော ပထဝီဒဿ-စသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ကက္ခဋ္ဌ၊ ဖုသန-စသော မဖောက်မပြန်သော အဝိပရိတသဘော လက္ခဏာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဏပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

➤ ၇။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့၏ ဝိသယ ။ ။ (ခ) ဂုတ္တဇုတ်-၌ ဇေတံ-ကား ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-ဟူသော အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ဈ) သောစ-၌ သော-ကား ရှေးဝါကျမှ အဘိသမယကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်သည်။

(ည) တေသံ တေသံ-ကား ဂုတ္တဓမ္မာနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ တတ္ထ တတ္ထ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးပိဋကတ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်သည်။

ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ ။ ပညတ္တိ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ ယထာဓမ္မ-၌ ယထာ ကား ဝိစ္ဆာအနက်၊ အနုရူပအနက်။ အနုလောမ-၌ အနု-ကား အနုရူပအနက်၊ ကမအနက်။ ပဋိလောမ ၌ ပဋိ-ကား ပဋိပက္ခအနက်၊ ဝိရုဒ္ဓဗျတိရေကအနက်။ သင်္ခေပ-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသကအနက်။

ဝိတ္ထာရ-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသကအနက်၊ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပန္တ ဇောတက၊ နယန္တရဇောတက (ဝါ) ပက္ကန္တရဇောတက ဖြစ်ပါသည်။ ဓမ္မောတိ-စသည်တို့၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဓပဒတ္တက (တနည်း) နိဒဿနတ္ထ။ (ခ) ၌ ဟိ-သည် ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတက။ (တနည်း) ကာရဏတ္ထဇောတက။ ပဋိသမ္ဘိဒါ-၌ ပဋိ၊ သံ-တို့သည် ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ အာကာရတ္ထ။

(ဓ) ပဋိဝေဓော-၌ ပဋိသဒ္ဓါ ပတိဗောဓတ္ထ။ အဘိသမယော-၌ အဘိ သံ-သဒ္ဓါတို့သည် (ဣဓာတ် သည် ဗုဒ္ဓိအနက်ကိုဟောမူ ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ (ဣဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကိုဟောမူ) ဓာတုတ္ထဝိသေသက ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန်ထုတ်ပုံ ။ (ခ) ဂုတ္တဇုတ်-၌ ဂုတ္တိ-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ

(၁) အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ယူ၍ ထိုဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း (ဓမ္မဿဝနကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း) အစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဂုတ္တိ-၌ ဗာယျတ္ထ/တ-ပစ္စည်းအရ/ဇေတံ-ဟူသော ကံပုဒ်အရ ။ ။ (၁) ဟေတုမှ

ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ ထိုဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနု ဘာဝတ္ထ။

ဓမ္မော-အရ အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်းတရားကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အာသဝ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားများသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အတိတ်ဘဝ ၌ ဖြစ်ခဲ့ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ အာဟာရ ဖဿ အာရုံ-စသော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိညာဉ်-စသော နောက်နောက် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

အတ္ထော-အရ သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားတို့ကိုယူ၍ ထုတ်လေ။

ကထာနိ-ဋ္ဌိ ကထာဘော်အရ = (၁) မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စက္ခေကာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ စသော နိးသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာအစဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာသမာယောဂဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ စသော ဝေးသော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း (ဓမ္မဿဝနကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း) အစ အနုပါဒ်သော နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သိဒ္ဓိ ရနိုင်ငုံ ။ ။ (ခ) ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟေတုသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်ကို (ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဟေတုအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို “ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ”ဟူသော အာဂုဏ် သာဓက ပါဠိတော်ဖြင့် ယုံကြည်စေအပ် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် “သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ” ရပါသည်။

(ဃ) ၌ အတ္ထသဒ္ဓါသည် ဖလသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်ကို (ဝါ) အတ္ထသဒ္ဓါ၏ ဖလအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို “ဟေတုဖလ ဉာဏ် အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ”ဟူသော အာဂုဏ် သာဓက ပါဠိတော်ဖြင့် ယုံကြည်စေအပ် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် “သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ” ရပါသည်။

(စ) ၌ မဖောက်မပြန် နှုတ်တော်တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဒေသဒ္ဓ သည် ပညတ်မည်၏ဟူသော အနက်ကိုလိုအပ်၏ဟု အနုယကိုဆိုသဖြင့် ထိုသဘာဝနိရုတ္တိမှလွတ်သော အက္ခရာဝလီဟု ဆိုအပ်သော နာမပညတ်သည် ပညတ်မည်၏ဟူသော အနက်ကို မလိုအပ်ဟူသော ဗျုတ်ရေက အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရသောကြောင့် အတ္ထာပနုသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ **ဇ** ။ **ပဋိဝေဇဇာန်-အရ/ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-အရ** ဉာဏ်(ပညာ) ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီ စတုတ္ထ ထုတ်ပါ။

ပဋိဝေဇဇာန်သရုပ် ။ ။ (၁) လောကီပဋိဝေဇ=မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်။ (၂) လောကုတ္တရာပဋိဝေဇ=မဂ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်။

➤ **ခ ဝ ဝ** ။ **ဟေတုမှ ဉာဏ်**-၌ ဟေတုမှ-အရ အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်းတရားများကို ယူ၍ ဉာဏ်-အရ ထိုတရားများကိုသိသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကိုယူ၍.. ဟေတုမှ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဉာဏ်-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ယထာရဟ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဟေတုမှ-အရ အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်းတရားကိုယူ၍ ဉာဏ်-အရ မဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍ ဟေတုမှ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဉာဏ်-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတုပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။(ပြိုင် ပစ္စည်း မရှိ)

ဟေတု ဖလေ ဉာဏ်-၌ ဟေတုဖလေ-အရ သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားကိုယူ၍ ဉာဏ်-

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

၅၉

အရ ထိုသင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားများကိုသိသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကိုယူ၍.. ဟေတုဖလေ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဉာဏ်-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ယထာရဟ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= အာရမ္မဏ, အဓိပတိ, နိဿယ, ဥပနိဿယ, ပုရေဇာတ, ဝိပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသနာတိ ပညတ္တိ-၌ ဒေသနာ-ဝယ် ဒိသီဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ယုပစ္စည်းအရ ပိဋကတ်သုံးပုံဟူသော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ၍.. ဒိသီဓာတ်-အရ ပစ္စည်းတရားက ယုပစ္စည်း-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား-ဟေတု, အဓိပတိ, သဟဇာတ, နိဿယ, ကမ္မ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, ဈာန, မဂ္ဂ, ဝိပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ(၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။ **(၈)ဝါကျနှင့်အညီ ဖြစ်သည်။**

(တနည်း) **[ဆ-ဝါကျနှင့်အညီ]** ဒေသနာ-ဝယ် ဒိသီဓာတ်အရ မြတ်စွာဘုရား၏ နှုတ်တော်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပိဋကတ်သုံးပုံဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ၍ ယုပစ္စည်းအရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ .. ယုပစ္စည်း-အရ ပစ္စည်းတရားက ဒိသီဓာတ်-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (အထက်ပါအတိုင်း (၁၂) ပစ္စည်းပြိုင်လေ။)

ဝုတ္တုဓဇေ-၌ ဝုတ္တု-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားက တ-ပစ္စည်းအရ “ဟေတုမှ ဉာဏ် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဂါကျ (၁၈) [၌၊ ၂၃။ ပြည်၊ ၁။ ၉၀။ ဘာသာဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။]

(က) ကုဒါနိ ယသ္မာ ဧတေသု ပိဋကေသု ယံယံ ဓမ္မဇာတ်ဝါ အတ္တဇာတ်ဝါ။

(ခ) ယာဇာယံ ယထာ ယထာ ဉာပေတဗ္ဗော အတ္ထော သောတူနံ ဉာဏဿ အဘိမုခေါ ဟောတိ၊ တထာ တထာ တဒတ္ထဇောတိကာ ဒေသနာ။

(ဂ) ယော စေတ္တ အဝိပနိတာဇောသေခါတော ပဋိဝေဓော။

(ဃ) တေသံ တေသံ ဝါ ဓမ္မာနံ ပဋိဝိန္နိတဗ္ဗော သလက္ခဏသခါတော အဝိပနိတသဘာဝေါ။

(င) သဗ္ဗဓမ္မေတံ အနုပစိတကုသလသမ္ဘာရေဟိ ဒုပ္ပညေဟိ သဿာဒီဟိ ဝိယ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဒုက္ခောဂါဟိ၊ အလတ္တနေယျပတိဋ္ဌာ၊ တသ္မာ ဂန္တိရံ။

(စ) ဝေဇ္ဇိ ဧကမေကသ္မိတ္တ စတုဗ္ဘိဓေဝိ ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

➤ **၁။ (က)** ကုဒါနိ၊ ယရအခါ၌။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ဧတေသု ပိဋကေသု၊ ထိုသုံးပုံသော ပိဋကတ်တို့၌။ ယံယံ ဓမ္မဇာတ်ဝါ၊ အကြင်ကြင် အကြောင်းသည်၎င်း။ (ဝါ) အကြောင်းအပြားသည်၎င်း။ ယံ ယံ အတ္တဇာတ်ဝါ၊ အကြင်အကြင် အကျိုးသည်၎င်း။

(ခ) ယထာ ယထာ၊ အကြင် အကြင်သို့သော အပြားဖြင့်။ ဉာပေတဗ္ဗော၊ သိစေအပ်သော။ အတ္ထော၊ အနက်သည်။ သောတူနံ၊ နာကုန်သော သူတို့၏။ ဉာဏဿ၊ ဉာဏ်အား။ အဘိမုခေါ၊ ရှေးရှုသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ တထာ တထာ၊ ထိုထိုအပြားအားဖြင့်။ တဒတ္ထဇောတိကာ၊ ထိုထိုအနက်ကို ပြတတ်သော။ ယာဇာယံ ဒေသနာ၊ အကြင်

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

ရွတ်ဆိုအပ်သော သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည်၎င်း။(ဝါ)ဟောကြောင်းဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တော်သည်၎င်း။

(ဂ) စက္က-စတေသု တံတံပိဋကတေသု ဓမ္မာဒိသု၊ဤ ထိုထိုပိဋကတံ၌ တည်ကုန်သော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာတို့၌။အဝိပရိတာဗောဓသင်္ခါတော၊မဖောက်မပြန် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟုဆိုအပ်သော။ (ဝါ) သိတတ်သော ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော။ယော ပဋိဝေဓောစ၊အကြင်ပဋိဝေဓသည်၎င်း။

(ဃ) ဝါ၊တနည်းကား။စက္က-စတေသု ပိဋကေသု၊ထိုသုံးပုံသော ပိဋကတံတို့၌။ဝုတ္တာနံ၊ဟောတော် မူအပ်ကုန်သော။တေသံ တေသံ၊ထိုထို သဘောရှိကုန်သော။ဓမ္မာနံ၊ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ် နိဗ္ဗာန်တို့၏။ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။သလက္ခဏာသင်္ခါတော၊မိမိ မိမိတို့၏ ရူပန ဝေဒိယန စသော လက္ခဏာဟု ဟောအပ်သော။(ဝါ) ကက္ခဋတ္တ ဖုသန စသည်ဟု ဆိုအပ်သော။ယော အဝိပရိတ သဘာဝေါ၊အကြင် မဖောက်မပြန်သော သဘောသည်၎င်း။အတ္ထိရှိ၏။

(င) သဗ္ဗံ၊အလုံးစုံသော။ဓမ္မာဒိကံ၊ဓမ္မ အစရှိသော။(ဝါ) ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓ-ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော။ဇတံ စတုက္ကံ၊ဤလေးခုအပေါင်းကို။(ဝါ)သည်။မဟာသမုဒ္ဒေါ၊မဟာသမုဒ္ဒရာကို။(ဝါ)သည်။ သသာဒိဟိ၊ယုန်သားငယ် အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည်။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဒက္ခောဂါဋ္ဌော ဝိယစ၊ငြိငြင် သဖြင့် သက်ဝင်အပ်၏သို့၎င်း။(ဝါ)သက်ဝင်နိုင်ခဲ့၏သို့၎င်း။အလဗ္ဘနေယျ၊ပတိဋ္ဌောဝိယစ၊မရအပ်သော ထောက် ရာ တည်ရာရှိ၏သို့၎င်း။(တထာ၊ထို့အတူ) အနုပစိတကုသလသမ္ဘာရေဟိ၊မဆည်းပူးအပ်သော ကုသိုလ် သမ္ဘာရရှိကုန်သော။ဒပ္ပညေဟိ၊နည်းသော ပညာရှိကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ဒက္ခောဂါ၊ဟန္တ၊ငြိငြင်သဖြင့် သက်ဝင်အပ်သည်၎င်း။(ဝါ) သက်ဝင်နိုင်ခဲ့သည်၎င်း။အလဗ္ဘနေယျ၊ပတိဋ္ဌာ၊မရအပ်သော ထောက်ရာတည်ရာ ရှိသည်၎င်း။ဟောတိ၊၏။တသ္မာ၊ထိုသို့ ငြိငြင်သဖြင့် သက်ဝင်အပ်သည်၏အဖြစ် မရအပ်သော ထောက်ရာ တည်ရာရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဂမ္ဘီရံ၊နက်နဲ၏။

(စ) ဧဝံ ယထာဝုတ္တနယေနပိ၊ဤသို့ ဓမ္မောတိ တန္တံ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားဖြင့်လည်း။ စက္က-စတေသု တံသု ပိဋကေသု၊ဤသုံးပုံသော ပိဋကတံတို့တွင်။ဧကမေကသ္မိံ၊တပုံတပုံသော ပိဋကတံ၌။ စတုတ္ထိဓောပိ၊လေးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော။ဂမ္ဘီရဘာဝေါ၊နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊၏။

➤ **၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာနုလောမာဒိပဋ္ဌက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် အပရော နယော ဓမ္မောတိ ဟေတု စသည်ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုချေသော်။ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေ ချေသော် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ အနုသဓန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ ဓမ္မောတိ ဟေတု စသည်ဖြင့် ပိဋကတံတို့၌ ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အကျဉ်းချုံး၍

အဋ္ဌသာလိနီ-နိဒါန်းအဖွင့်

နိဂုံးကို ပြလိုသော ဆရာသည် (၈) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်သို့** ။ (က) ဖြင့် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ သရုပ်မှတစ်ပါး ထိုဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ+ဂ+ဃ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်တို့ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

စတုဗ္ဗိဇောဝိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓဟူသော လေးပါးအပေါင်းမှသာ ဂမ္ဘီရဖြစ်သည် မဟုတ်သေး။ တစ်ပါး တစ်ပါးသည်လည်း ဂမ္ဘီရဖြစ်၏ဟု အစိတ်ကိုဆည်းသည့် အဝယဝသမုစ္စယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် စတုဗ္ဗိဇောဝိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါကို ထားသည်။

စဝမ္ဗိ-၌ ဝိ-ကား ဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၄။ နတ္ထိ ပညာ စတောသံ ပုဂ္ဂလာနန္တိ **ဒုပ္ပညာ**။(တေဟိ)

(၂) ပညာမရှိခြင်း၏ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

(၄) ပညာမရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပစိယိတ္တာတိ ဥပစိတော။ ကုသလမေဝ သမ္ဘာရော ကုသလသမ္ဘာရော။ ဥပစိတော ကုသလသမ္ဘာရော ဥပစိတကုသလသမ္ဘာရော။ နတ္ထိ ဥပစိတကုသလသမ္ဘာရော စတောသံ ပုဂ္ဂလာနန္တိ **အနုပစိတ ကုသလသမ္ဘာရော**။(တောသံ) (၂) ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်အဆောက်အဦး မရှိခြင်း၏+ဒုပ္ပညပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်အဆောက်အဦး မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) န ဥပစိတော အနုပစိတော။ အနုပစိတော ကုသလသမ္ဘာရော ယေဟိတိ **အနုပစိတ ကုသလသမ္ဘာရော**။

သမံ ဥဒကေန လောဏံ စတ္တာတိ **သမူဓဇ္ဈိ**။ (၂) ရေနင့်ညီမျှသော ဆား၏ သမုဒ္ဒရာနှင့် ဌာနိဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရေနင့်ညီမျှသော ဆားရှိခြင်းသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မဟန္တော သမုဒ္ဓေါ **မဟာသမူဓဇ္ဈိ**။ စတ္တာရော ဝိဓာ ယဿာတိ **စတုဗ္ဗိဇော**။

ဝိပရိယာတိတိ **ဝိပရိတော**။(ဝိရှေး ပရိရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ဖောက်ပြန်စွာဖြစ်ခြင်းကြံယာ) န ဝိပရိတော **အဝိပရိတော**။ သဿ အတ္တနော လက္ခဏံ **သလက္ခဏံ**။

ဓမ္မောယေဝ ဇာတံ ကာရဏံ ဓမ္မဇာတံ။ (တနည်း) ဓမ္မောယေဝ **ဓမ္မဇာတံ**။

သောယေဝ ဉပပတဗ္ဗော အတ္တော **တဒတ္တော**။ ဇောတေတိတိ **ဇောတိကာ**။

တဒတ္တဿ ဇောတိကာ **တဒတ္တဇောတိကာ**။

➤ ၆။ (၁) ဖြင့် ပဋိဝိဇ္ဇာတိတိ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ တေနာတိဝါ ပဋိဝေဓော၊ ပဋိဝိဇ္ဇနံဝါ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း ကတ္တု၊ ကရဏ၊ ဘာဝသာနတို့၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဋိဝေဓ-အရ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိတတ်သော

ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗေတံ ပဋိဝေဓော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဋိဝေဓ-အရ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ရူပန၊ နမန၊ ဖုဿန-စသော လက္ခဏာတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဣပစ္စည်း ကမ္မသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (က) ဇေတသ္မ-ကား ပိဋကေသု-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

ယံယံ-ကား ဓမ္မဇာတံဝါ အတ္တဇာတံဝါ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

(ခ) ယာ-အယံ-ကား ဒေသနာ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

(ဂ) ယော-ကား ပဋိဝေဓော-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

ဇတ္ထ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဓမ္မ အတ္တ ဒေသနာတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိဿယ။

(ဃ) ဇေသံ ဇေသံ-ကား ဓမ္မာနံ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

(င) ဇေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဓမ္မ အတ္တ ဒေသနာ ပဋိဝေဓ-ဟူသော လေးခုအပေါင်းကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။ တသ္မာ-ကား အနုဘူတဝိဿယ။

(စ) ဇတ္ထ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ပိဋကတံသုံးပုံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန်ထုတံ။ ။ အတ္ထဇာတံ-အရ သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရားကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိညာဏ်စသော အကျိုးတရားများသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရပ် သဠာယတန-စသော အကျိုးအဆက် ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဓမ္မဇာတံ-အရ= အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်းတရားကိုယူ။ ဒေသနာ-အရ=သဝိညတ္တိဝိကာရ ဝစီဘေဒသဒ္ဓကိုယူ။ (တနည်း) ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။ ပဋိဝေဓ-အရ= ဉာဏ်ကိုယူ။

➤ ၉။ ဒေသနာ-အရ သဝိညတ္တိ ဝိကာရ ဝစီဘေဒသဒ္ဓကိုယူ၍ (သဒ္ဓေါ) (တနည်း) ဒေသနာ-အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ၍ (ပညာ) ၏ လက္ခဏာဒီစတုက္က ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ သောတူနံ ဉာဏဿ အဘိဓမ္မခေါ ပောတိ- ၌ ဉာဏဿ-အရ သောတု နေတုံ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ကိုယူ၍၊ အဘိဓမ္မခေါ-အရ ထိုထို အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်း၊ သင်္ခါရ စသော အကျိုးတရားကိုယူ၍.. အဘိဓမ္မခေါ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဉာဏဿအရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၀) [၄၂၇၉။ ပြည်၊ပ၊ ၂၆၆။ ဘာသာဠိ၊ပ၊ ၂၆၈။]

(က) ဣဒိန္နိ ““ဣတိ မေ ဘာသမာနဿ၊ အဘိဓမ္မကထံ ဣဒံ။

အဝိက္ခိတ္တာ နိသာမေထ၊ ဒုလ္လဘာ ဟိ အယံ ကထာ””တိ။

စဝံ ပဋိညာတာယ အဘိဓမ္မကထာယ ကထနောကာသော သမ္ပတ္တော။

(ခ) တတ္ထ ယသ္မာ အဘိဓမ္မော နာမ မ္ဗေသင်္ဂီအာဒိနိ သတ္တပ္ပကရဏနိ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဂ) မွေသင်္ဂဏီပိ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍဒီနံ ဝသေန စတ္တာရိကဏ္ဍာနိ၊

(ဃ) စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမ္ပိ မာတိကာပဒဘာဇနီယဝသေန ဒုဝိမံ၊

(င) တတ္ထ မာတိကာ အာဒိ၊ သာပိ တိကမာတိကာ ဒုကမာတိကာတိ ဒုဝိမာ၊ တတ္ထ တိကမာတိကာ အာဒိ၊ တိကမာတိကာယပိ ကုသလတ္ထိကံ၊ ကုသလတ္ထိကေပိ “ကုသလာ ဓမ္မာ”တိ ဣဒံ ပဒံ၊

(စ) တသ္မာ - - ဣတော ပဋ္ဌာယ ဂမ္ဘီရံ၊ အဘိဓမ္မကထံ ဣမံ၊

ဝုစ္စမာနံ နိသာမေထ၊ ဧကဂ္ဂါ သာဓု သာဝေေါ”တိ၊

➤ ၁။ (က) ယသ္မိံကာလေ၊အကြင်အခါ၌။နိဒါနကထာနိဒါန်းစကားကို။ဝုတ္တာ၊မိန့်အပ်ပြီ။တဿ နိဒါနဝနကကလဿ၊ထိုနိဒါန်းစကားကို ဆိုရာကလ၏။အနန္တရေ၊အခြားမဲ့ဖြစ်သော။(ထည့်) ဣဒါနိ ဣမသ္မိံ ကာလေ၊ဤအခါ၌။ဣတိ မေ ဘာသမာနဿ၊ အဘိဓမ္မကထံ ဣမံ။ အဝိက္ခိတ္တာ နိသာမေထ၊ ဒုလ္လဘာ ဟိ အယံ ကထာ”တိ၊ကထာ-ဟူသော။စဝံ ဣမာယ ဂါထာယ၊ဤဂါထာဖြင့်။ပဋိညာတာယ၊ဝန်ခံအပ်ပြီးသော။ အဘိဓမ္မကထာယ၊အဘိဓမ္မာ ကထာကို။ကထနောကာသော၊ဖွင့်ခြင်း၏ အခွင့်သည်။သမ္ပတ္တော၊ကောင်းစွာ ရောက်လတ်ပြီ။ (ခ) တတ္ထ တသ္မိံ အဘိဓမ္မကထန္တိ ဝစနေ၊ထိုအဘိဓမ္မကထံ-ဟူသော စကား၌။(ဝါ) ထိုအဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၌။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။မွေသင်္ဂဏီအာဒိနိ၊မွေသင်္ဂဏီ အစရှိကုန်သော။သတ္တပု ကရဏာနိ၊ခုနစ်ကျမ်းတို့သည်။အဘိဓမ္မော နာမ၊အဘိဓမ္မာမည်၏။

(ဂ) မွေသင်္ဂဏီပိ၊မွေသင်္ဂဏီသည်လည်း။စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍဒီနံ၊စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ စသည်တို့၏။ဝသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။စတ္တာရိ ကဏ္ဍာနိ၊လေးကဏ္ဍတို့သည်။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။

(ဃ) စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမ္ပိ၊စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍသည်လည်း။မာတိကာပဒဘာဇနီယဝသေန၊မာတိကာ၊ ပဒဘာဇနီ တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ဒုဝိမံ၊နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ဟောတိ၊၏။

(င) တတ္ထ၊ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။မာတိကာ၊မာတိကာသည်။အာဒိ၊အစသည်။ဟောတိ၊၏။သာပိ၊ထို မာတိကာ သည်လည်း။တိကမာတိကာ၊၎င်း။ဒုကမာတိကာ၊၎င်း။ဣတိ ဣမိနာ ပဘောဒေန၊ဤသို့သော အပြားအားဖြင့်။ ဒုဝိမာ၊သည်။ဟောတိ၊၏။ တတ္ထ၊ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။တိကမာတိကာ၊သည်။အာဒိ၊အစသည်။ဟောတိ၊၏။ တိက မာတိကာယပိ၊တိကမာတိကာ၌လည်း။ကုသလတ္ထိကံ၊ကုသလတိတ်သည်။အာဒိ၊အစသည်။ဟောတိ၊၏။ ကုသလ ဣတ္ထိကေပိ၊ကုသလတိတ်၌လည်း။ကုသလာ ဓမ္မာတိ ဣဒံ ပဒံ၊ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ဤပုဒ်သည်။အာဒိ၊ အစသည်။ဟောတိ၊၏။ (စ) တသ္မာ၊ထိုသို့ ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၏ အစပုဒ်ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။

[ဂါထာအနက်] ဣတော ကုသလာဓမ္မာတိ ပဒတော၊ဤ ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်မှ။ပဋ္ဌာယ၊ စ၍။(တနည်း) ဣတော ဣဒံ ကုသလာ ဓမ္မာတိ ပဒံ၊ဤကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်ကို။ပဋ္ဌာယ အာဒိ ကတွာ၊အစပြု၍။ဝုစ္စမာနံ၊ဆိုအပ်လတုံသော။ဂမ္ဘီရံ၊နက်နဲသော။ဣမံ အဘိဓမ္မကထံ၊ဤအဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာကို။ သာဝေေါ၊သူတော်ကောင်းဖြစ်ကုန်သော။တုမေ၊သင်တို့သည်။ဧကဂ္ဂါ၊တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိကုန်သည်ဖြစ် ၍။(ဝါ)တည်ကြည်သော စိတ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍။သာဓု၊မေ့လျော့လွတ်ကင်း ချွတ်ယွင်းခြင်းမရှိ သတိပညာဖြင့် ထိန်းကျောင်းလျက် ကောင်းမွန်စွာ။နိသာမေထ၊နာလင့်ကုန်။(ဣတိ၊ဤသည်လျှင် ပဋိညာဉ်အပြီးတည်း။)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ယခုအခါ၌ ဣတိ မေ-
 စသော ဂါထာဖြင့် ဝန်ခံအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ခြင်း၏ အခွင့်သည် ရောက်ပြီဟု
 အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ကို
 မပြဆိုဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်
 ယခုအခါ၌ ဣတိ မေ-စသော ဂါထာဖြင့် ဝန်ခံအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ခြင်း၏ အခွင့်
 သည် ရောက်ပြီဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်
 ကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ပြဆိုပုံအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။
 ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီ အစရှိသော ခုနစ်ကျမ်းတို့
 သည် အဘိဓမ္မာမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် .. ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ အခန်းကဏ္ဍပေါင်း ဤ
 ရွှေ့ ဤမျှရှိ၏ဟု မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့်
 ဓမ္မသင်္ဂဏီ အစရှိသော ခုနစ်ကျမ်းတို့သည် အဘိဓမ္မာမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌
 အခန်းကဏ္ဍပေါင်း ဤရွှေ့ ဤမျှရှိ၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ အခန်းကဏ္ဍပေါင်း
 မည်မျှရှိပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ကျမ်းခိုးငါးချက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍသည် မာတိကာ
 ပဒဘာဇနီတို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၏
 မာတိကာ ပဒဘာဇနီတို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသာသိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်
 ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား.. ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့်
 မာတိကာ ပဒဘာဇနီတို့တွင် မာတိကာသည် အစ (သို့မဟုတ်) အဆုံးဖြစ်၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြ
 ဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။
 ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)၌ ကုသလတ္တိကေ (ပ) ပဒံ-ဖြင့် ကုသလတိက်
 ၌ ကုသလာ ဓမ္မာပုဒ်သည် အစတည်းဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ဥယျောဇဉ်ကို မပြဆိုဟု
 အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား.. ဥယျောဇဉ်ကို မပြဆိုဟူသော အနက်သည် မရောက်
 သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တိုက်တွန်းခြင်း ဥယျောဇဉ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြ
 ဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။
 တိုက်တွန်းခြင်း ဥယျောဇဉ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ (ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၌ ဓမ္မသင်္ဂဏီ စသည်ဖြင့် ခုနစ်ကျမ်းရှိ၏ စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍
 အကျယ်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ကြွင်းဝါကျများ အဗျာပိတ--ပယ်)

➤ ၄။ သာဓေတီတိ သာဓု။ သကတ္ထပရတ္ထံ သာဓန္တီတိ သာဓေဝေါ။ (၂) သာဓဓာတ်+ဥ
 ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြီးစေခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတော်ကောင်းတို့၏ တစ်ယောက်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၆၅

သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓမ္မော။ သင်္ဂယုန္တိ ဧတာယာတိ သင်္ဂဏီ။

ဓမ္မာနံ သင်္ဂဏီ ဓမ္မသင်္ဂဏီ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မပုဒ် သင်္ဂဏီပုဒ်သည် ၎င်း၊ ကုသိုလ်စသော တရားတို့၏ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းနှင့် ဌာနီ+ဌာန၊ နိဿိတ+နိဿယ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပုတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မသင်္ဂဏီဟူသော အမည်နာမ ပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပထဝီ ဘိန္နိတွာ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဂန္ထိဇရာ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဂမုဓာတ် ဤရပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) နက်နဲသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဇေတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ အဂ္ဂံ။ ဧကံ အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ ဧကဉ္စါ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဧကပုဒ်+အဂ္ဂပုဒ်+ဧတ-အညပုဒ်သည်၎င်း၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၏ သူတော်ကောင်း ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏံ၊ ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) ထိုပုတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သောတစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိက္ခိပတိတိ ဝိက္ခိတ္တံ။ (ဝိ-ခိပ+တ) နတ္ထိ ဝိက္ခိတ္တံ ဧတေသန္တိ အဝိက္ခိတ္တာ။ ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော န-ပုဒ်+ဝိက္ခိတ္တပုဒ်+ဧတ-အညပုဒ်သည်၎င်း၊ ပျံ့လွင့်သောစိတ် မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူ သော ဂုဏ်၏ သင့်-ဟုဆိုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ခြံစိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပျံ့လွင့်သော စိတ်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တစ်ယောက် သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒုက္ခေန လဘိတဗ္ဗာတိ ဒုဋ္ဌဘာ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဒုပုဗ္ဗ လဘာဓာတ်+ဏပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် ရခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် ရခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ ဘာသမာနဿ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။

အဘိဓမ္မကထ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။ ဣမံ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ အဝိက္ခိတ္တာ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။ ဒုလ္လဘာ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတန္တသမာသနာမ်ပုဒ်။ အယံ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗ နာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ပဋိညကယ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ် နာမ်ပုဒ်။ သမ္ပတ္တော-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ နိဿာမေထ-န္တိ ဓာတ်အရ = သောတုဇနတို့သန္တာန်၌ နာယူသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်ဖြစ်သော သတိ ဝိရိယ သမာဓိ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ အစရှိသော ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်

သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာကို နာယူသဖြင့် အဘိဓမ္မာ၏ သရုပ်တို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိရခြင်းသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) ဤအဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၏ ရခဲသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၊ ပုဗ္ဗေကကပုညတာ အစရှိသော သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိဓမ္မာ၏ သရုပ်ကို ထိုးထွင်း၍ ဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရား အဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အကြောင်း ၁-ချက် အကျိုး ၃-ချက်ထုတ်ပုံ ။ ။ နိဿမေထ-၌ သမဓာတ်အရ= (၁) ကြားခြင်း ကြိယာဟူသော သောတဝိညာဉ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဘိဓမ္မကထ-အရ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာဟူသော ဝစီဓာဒသဒ္ဓသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဘိဓမ္မကထာကို သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) အဘိဓမ္မကထာကို သိရသဖြင့် (၁) သင်ရသဖြင့် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန် ပရမတ္ထတရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို သိရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပရမတ္ထသဘောတရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို သိရသဖြင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စာဒိသဘာဝကို ဆင်ခြင်နိုင်ခြင်း၊ ယင်းသို့ ရှုဆင်ခြင်နိုင်သဖြင့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်အကျိုးတို့ကို ရရှိနိုင်ခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ **အဝိက္ခိတ္တာ-၌ ဝိက္ခိတ္တ-အရ** ဥဒ္ဓသဟုတ်စိတ်ကိုယူ၍ (စိတ္တ) သို့မဟုတ် (ဥဒ္ဓစ္စ) အတိုင်း လက္ခဏာဒီပကတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ **အဘိဓမ္မကထ+နိဿမေထ ။ ။** အဘိဓမ္မကထ-အရ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာကို ပစ္စည်းတရားယူ၍ နိဿမေထ-၌ ဓာတ်အရ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကို နာယူသော သောတုဇနတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်တရားယူ၍ အာရမ္မဏာဒီပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အဝိက္ခိတ္တာ+နိဿမေထ ။ ။ နိဿမေထ-၌ ဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ကို ပစ္စည်းတရားယူ၍ အဝိက္ခိတ္တာ-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်တရားယူ၍ သဟဇာတာဒီပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (သ) [ဌ၊ဂုဇ၊ ပြည်၊ပ၊ ၂၆၆။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၂၆၉။]

- (က) ဧဝံ အာဒိပဒဝသေနဝါ သဗ္ဗပဒဝသေနဝါ သဗ္ဗေသမ္ပိ တိကဒုကာနံ နာမံ ဝေဒိတဌံ။
- (ခ) သဗ္ဗေဝ စေတေ ပဉ္စဒသဟိ ပရိစ္ဆေဒေဟိ ဝဝတ္ထိတာ။
- (ဂ) တိကာနိ ဧကော ပရိစ္ဆေဒေါ၊ ဒုကာနံ စတုဒ္ဓသ၊ (ဃ) “ဟေတု မ္ဗော၊ န ဟေတု မ္ဗော” တိ အာဒယော ဟိ ဆ ဒုကာ ဂန္ထတောစ အတ္ထတောစ အညမညသမ္ပန္နေန ကဏ္ဍိကာ ဝိယယဇာဝိယ ဟုတ္တာ ဌိတတ္တာ “ဟေတုဂေါစ္ဆကော” တိ ဂစ္ဆတိ။
- (င) တတော အပရေ “သပ္ပစ္စယာ မ္ဗော၊ အပ္ပစ္စယာ မ္ဗော” တိ အာဒယော သတ္တ ဒုကာ

အညမည် အသမ္ပန္နာ ကေဝလံ ဒုကာသာမညတော ဥစ္စိနိတ္တာ ဥစ္စိနိတ္တာ ဝိသု ဝိသု ဂေါတ္ထကန္တရေ ဌပိတတ္တာ၊ အညေဟိစ မဟန္တရုဂ္ဂကေဟိ ဂူဠကတ္တာ “ဥန္တရဒုကာ” တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

➤ ၁။ (က) စဝ် လူမိနာ ယထာဂုတ္တနယေန ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသောနည်းဖြင့်။ တာဝါရှေးဦးစွာ။ အာဒိပဒဝသေနပါ။ အစပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ သဗ္ဗပဒဝသေနပါ။ အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ သဗ္ဗေသမ္ပိ၊ အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ တိကဒုကာနံ၊ တိက ဒုက်တို့၏။ နာမံ၊ အမည်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ (ခ) စ၊ ဆက်ဦးအံ။ သဗ္ဗေဝ၊ အလုံးစုံသာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော။ ဧတေ တိကဒုကာ၊ ဤတိကဒုက်တို့ကို။ ပဉ္စဒသဟိ၊ တဆယ့်ငါးပါးကုန်သော။ ပရိစ္ဆေဒေဟိ၊ အပိုင်းအခြားတို့ဖြင့်။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။ (ကတ္တာ) ဝဝတ္ထိတာ၊ ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ (ဂ) ဟိ၊ ချဲ့ဦးအံ။ တိကာနံ၊ တိကတို့၏။ ဧကော၊ တခုသော။ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ အပိုင်းအခြားသည်။ ဟောတိ၊ ဟောတို့၏။ ဒုကာနံ၊ ဒုက်တို့၏။ စတုဒ္ဒသ၊ တဆယ့်လေးပါးကုန်သော။ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ အပိုင်းအခြားတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

(ဃ) ဟိ၊ မှန်၏။ (ဝါ) ဟိ၊ ချဲ့ဦးအံ။ “ဟေတု ဓမ္မာ၊ န ဟေတု ဓမ္မာ” တိ အာဒယော၊ ဟေတု ဓမ္မာ၊ န ဟေတု ဓမ္မာ-ဟူသော ဒုက်လျှင် အစရှိကုန်သော။ ဆ၊ ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဒုကာ၊ ဒုက်တို့ကို။ [ဟေတုပဒ သဟေတုကပဒ၊ ဒီဟိ၊ ဟေတုပုဒ် သဟေတုကပုဒ် အစရှိသည်တို့ဖြင့်။ သမ္ပန္နတ္တာ၊ တပုဒ်နှင့်တပုဒ် ဆက်စပ်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။] ဂန္ထတော၊ စသိကုံးထုံးဖွဲ့အပ်သော သဒ္ဒါအားဖြင့်၎င်း။ [ဟေတုအတ္ထ သဟေတုကတ္တာဒီဟိ၊ ဟိတ် ၆-ပါးဟူသောအနက်၊ ဟိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော တရားဟူသောအနက် အစရှိသည်တို့ဖြင့်။ သမ္ပန္နတ္တာ၊ တနက်နှင့်တနက် ဆက်စပ်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။] အတ္ထတော၊ အနက်အားဖြင့်၎င်း။ အညမည သမ္ပန္နေန၊ အချင်းချင်း စပ်ခြင်းဖြင့်။ ကဏ္ဍိကာ ဝိယ၊ ပန်းထွတ် ပန်းချက်တို့ကဲ့သို့၎င်း။ ဃဉ္စာဝိယ၊ ပန်းလက် စသည်တို့၌ တည်သော ပန်းစသည်တို့၏ အပေါင်းတို့ကဲ့သို့၎င်း။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ ဌိတတ္တာ၊ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ “ဟေတုဂေါတ္ထကော” တိ၊ ဟေတုဂေါတ္ထက ဟူ၍။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။ (ကတ္တာ) ဂုစ္စတိ-ဂုစ္စန္တိ၊ မိန့်အပ်ကုန်၏။

(င) တတော၊ ထိုဟေတုဂေါတ္ထကမှ။ အပရေ၊ တပါးကုန်သော။ “သပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ၊ အပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ” တိ အာဒယော၊ သပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ၊ အပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ-ဟူသော ဒုက်လျှင် အစရှိကုန်သော။ သတ္တ၊ ခုနစ်ပါးကုန်သော။ ဒုကာ၊ ဒုက်တို့ကို။ အညမည၊ အချင်းချင်း။ အသမ္ပန္နာ၊ မစပ်ကုန်သည်။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ ကေဝလံ၊ သက်သက်။ အညေဟိ၊ ဥန္တရဒုက်မှတစ်ပါးကုန်သော။ ဟေတုဒုကာဒီဟိ၊ ဟေတုဒုက် အစရှိသည်တို့နှင့်။ (ထည့်) ဒုကာ သာမညတော၊ ဒုက်၏အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဥစ္စိနိတ္တာ ဥစ္စိနိတ္တာ၊ ရွေးစု ရွေးစု၍။ (ဝါ) ရွေးချယ်၍ ရွေးချယ်၍။ ဝိသု ဝိသု၊ အသီး အသီး၊ ဂေါတ္ထကန္တရေ၊ ဂေါတ္ထကတို့၏ အကြား၌။ ဌပိတတ္တာ၊ စထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ အညေဟိ၊ ဥန္တရဒုက်မှ တပါးကုန်သော။ (ဝါ) သပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ စသည်တို့မှတစ်ပါးသော သာရဗ္ဗဏာ ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော။ မဟန္တရုဒုဂ္ဂကေဟိ၊ သာရဗ္ဗဏဒုက် အစရှိသော မဟန္တရုဒုက်တို့အောက်။ ဂူဠကတ္တာ၊ ငယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ ဥန္တရဒုကာ၊ ဥန္တရဒုက် မည်ကုန်၏။ လူတို့၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (၁) ခေတ-ပုဒ်သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စကနည်းဖြင့် ကျမ်းထွက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝဝတ္ထိတ-ဟု ကမ္မိ-ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ကမ္မိသာရိ၍ ကမ္မ မရှိဟူသော

အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ကမ္မ မရှိဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကမ္မကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကမ္မကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ ဆိုသင့်လျက် မဆိုချေသော် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကမ္မ-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ကမ္မ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဧတေ”ဟူသော ပါဠိကိုမိန့်။

ပရမတ်ထွက်ပုံ ။ ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝဝတ္ထိတာ-ဖြင့် အာရမ္မဏိကကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် အာရမ္မဏိကသည် အာရမ္မဏနှင့် ကင်း၍ ဖြစ်ကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား အာရမ္မဏ မရှိဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အာရမ္မဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာရမ္မဏကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ ဆိုသင့်လျက် မဆိုချေသော် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အာရမ္မဏ-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဧတေ”ဟူသော ပါဠိကိုမိန့်။

(ခ) သို့/ကျမ်းရိုးငါးချက်/ပါပနာဒိ ။ ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့် အစပုဒ်၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့၏ အမည်ကို သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့၏ အမည်ကိုသာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့၏ အမည်အပိုင်းအခြားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့၏ အမည်အပိုင်းအခြားကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ဌပနာဘောဂါဒိပဇ္ဇက ။ ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့ကို (၁၅)ပါးသော အပိုင်းအခြားတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်ကုန်၏ဟု အကျဉ်းသင်္ခေပအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. တိက်တို့၏ အပိုင်းအခြားကား ဤမျှသာတည်း၊ ဒုဂ်တို့၏ အပိုင်းအခြားကား ဤမျှသာတည်းဟူ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့် မသိအပ် မနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် အလုံးစုံသော တိက်ဒုဂ်တို့ကို (၁၅)ပါးသော အပိုင်းအခြားတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏ဟု အကျဉ်းသင်္ခေပမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ တိက်တို့၏ အပိုင်းအခြားကား ဤမျှသာတည်း၊ ဒုဂ်တို့၏ အပိုင်းအခြားကား ဤမျှသာတည်းဟူ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ဌပနာဘောဂါဒိပဇ္ဇက ။ ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဝါကျ၌ ဒုကာနံ စတုဒ္ဒသပါဠိ ဖြင့် ဒုဂ်တို့၏ (၁၄)ပါး အပိုင်းအခြားရှိသည်ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဠိကရဏနှင့် ကင်း၍ မသင့်ရာသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်ရာသောကြောင့် ဒုကာနံ စတုဒ္ဒသဟူ၍ ဒုဂ်တို့၏ (၁၄)ပါး အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်မျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၆၉

➤ ၃။ **ခေါသပယံ**။ ။ (၁) ဖြင့် ထိုတိုက်ဒုက်တို့၏ သင်္ချာ အပိုင်းအခြားကို ဆက်၍ ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (၂) ဖြင့် ပဉ္စသပရိစ္ဆေဒကို ချဲ့၍ ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (၃) ဖြင့် အသင့်ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အကျယ်ချဲ့၍ ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (၄) ဖြင့် ဟေတု ဂေါစ္စက အမည်ရပုံမှတပါး စူဠန္တရဒုက အမည်ရပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ။ **ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ အစပုဒ်၏အစွမ်းဖြင့် ကုသလတိုက်စသည် အမည်ရခြင်း၊ အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ဝေဒနာတိုက်စသည် အမည်ရခြင်းတို့သည် ဟောတော်မူ အပ်သော ပါဠိတော်တိုက်ရိုက်မဟုတ်၊ အရာဌာနအားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သည့်အလျောက် သံသယအားဖြင့် ယူအပ်သော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (က) ဝါကျ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ။ **ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ပန်းအဖူးအင့်နှင့်တကွ အဖျား၌ပြတ်နေသော ပန်းအစုကို ဂေါစ္စက-ဟု ဆိုရသည်။ ထိုပန်းပြတ်နှင့်တူစွာ ဟေတု သဟေတုက စသည်ဖြင့် တဒုက်နှင့် တဒုက် ဆက်သွယ်ပေါင်းစုနေသော ဒုက်အပေါင်းကို သဒ္ဓါသုပဇာအားဖြင့် ဂေါစ္စက-ဟု ဆိုရသည်။ ဤသို့ ဂေါစ္စကသဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓါသုပဇာသဒ္ဓါ အဖြစ်ကို သိစေလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(င) ။ **ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ သပ္ပစ္စယာ-ဟူသောပါဠိဖြင့် စူဠန္တရဒုက-ဟု တိုက်ရိုက် မသိအပ်။ ထိုသို့ မသိအပ်သော်လည်း သပ္ပစ္စယဒုက်စသော (၇)ဒုက်တို့သည် တစ်ဒုက်နှင့် တစ်ဒုက် အချင်းချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ ဒုကအဖြစ်အားဖြင့် တူညီနေရကား ဂေါစ္စကတို့မှ သီးခြားဂေါစ္စကတို့၏ အလယ်အကြား၌ ထားအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ မဟန္တရဒုက်တို့အောက် သေးငယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း စူဠန္တရဒုကမည်၏ဟု အရာဌာနအားလျော်စွာ သံသယ အနေကန္တအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလို၍ (င) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထားရပါသည်။

➤ ၄။ **တိတ္ထံ သမူဟော တိဇ္ဇော**။ (၂) အစိတ်အစိတ်သော ပုဒ်တို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော ပုဒ်နှင့် အဝယဝ+အဝယဝီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တိုက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂန္ထိယတိတိ **ဂဇ္ဇော**။ (၂) ဂန္ထဓာတ် အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် အစိတ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သီကုံး ဖွဲ့ထုံးခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သီကုံး ဖွဲ့ထုံးခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဃဇ္ဇေန္တိ အသံ အဝယဝါတိ **ဃဋ္ဌာ**။ (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဃဋ္ဌဓာတ်+အပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ပေါင်းစုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပေါင်းစုခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကဏ္ဍေ ကရိယတိတိ ကဏ္ဍိကာ။(ကဏ္ဍ+ဏိက)-ကဏ္ဍိကာ ဝိယာတိ **ကဏ္ဍိကာ**။ (၂) ထိုဗျူဟာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကဏ္ဍိကပုဒ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပန်းအချက်အခြာ ပန်းဝိုင်းတို့၏ နားတန်းဆာနှင့် သဒ္ဒါ သဒ္ဓါ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ပန်းအချက်အခြာ ပန်းဝိုင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂုဓတိ ပရိဝေဠတိတိ ဂေါစ္ဆကော။ (ဂုဓောတ+ဏ္ဍပစ္စည်း) ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဟောတု။ ဟောတုနံ ဂေါစ္ဆော ဟောတုဂေါစ္ဆော။ ဟောတုဂေါစ္ဆေန သမ္ပန္နာ ဟုတ္တာ ဌိတာ **ဟောတုဂေါစ္ဆကော**။

(၂) ထိုဗျူဟာတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ဟောတုဂေါစ္ဆကပုဒ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် အပေါင်းအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဟောတုဂေါစ္ဆက အမည်နာမပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိစ္ဆိဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ **ပရိစ္ဆေဒေါ**။ (၂) ထိုဗျူဟာတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ပရိပုဗ္ဗ ဆိဒဓာတ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပိုင်းခြားခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ပိုင်းခြားခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဂ္ဂတ္ထဝိယန္တိတိ **ဝဂ္ဂဋ္ဌိတာ**။ (၂) ထိုဗျူဟာတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝိရေး အဝရေးရှိသော ဌာဓာတ်+ကာပေပစ္စည်း တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမာနံ ဘာဝေါ သာမညံ။ ဒုကေန သာမညံ **ဒုကသာမညံ**။

အန္တရေ ဌဝိတာ ဒုကာ အန္တရဒုကာ။ မဟန္တာစ တေ အန္တရဒုကာစာတိ **မဟန္တရဒုကာ**။

➤ ၅။ **သဗ္ဗေ**-ကား ပုလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

ဆ-ကား ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ၊ သင်္ချာသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ **(ဃ)** ဖြင့် ဟောတုဂေါစ္ဆကော-၌ ဂေါစ္ဆ-သဒ္ဓါ၏ သမူဟအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ဟောတုကနံ ဂေါစ္ဆော သမူဟော ဟောတုဂေါစ္ဆော၊ ဟောတု ဂေါစ္ဆေန သမ္ပန္နာ ဟုတ္တာ ဌိတာ ဟောတုဂေါစ္ဆကော-ဟု မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) (ဃ) ဖြင့် ဟောတုဂေါစ္ဆကော-၌ ဂေါစ္ဆကပုဒ်ကို ဂေါပိယတိတိ ဂုစ္ဆော၊ ဂုစ္ဆော ဝိယာတိ ဂေါစ္ဆကော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဂေါစ္ဆက-အရ သဒ္ဓါသုပစာအားဖြင့် (၆) ဒုက်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) ဟောတုဂေါစ္ဆက မည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတိကို၎င်း (သကတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ဂေါစ္ဆကန္တရေ ဌဝိတတ္ထာ-ဖြင့် ဂုဠန္တရဒုကံ၌ အန္တရသဒ္ဓါသည် (ဂေါစ္ဆကတို့၏) အကြားဟူသော အနက်ဟောသည်ကို၎င်း (နာမလိင်္ဂတ္ထ) အန္တရဒုကပုဒ်ကို ဂေါစ္ဆကနံ အန္တရေ ဌဝိတာ ဒုကာ အန္တရဒုကာ-ဟု မဇ္ဈေလောပီ သတ္တမိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ဂေါစ္ဆကတို့၏ အကြား၌ ထားအပ်သောကြောင့် အန္တရဒုက မည်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၇၁

အညေဟိစ မဟန္တရဒကေဟိ စူဠကတ္တ-ဖြင့် စူဠရဒက-၌ စူဠ-သဒ္ဒါ၏ ငယ်သော (ဝါ) နည်းသော အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) သာရမ္မဏာ ဓမ္မာ အစရှိသော မဟန္တရဒကတို့အောက် ငယ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် (ဝါ) နည်းကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် စူဠမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ (င) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် စူဠာစ တေ အန္တရဒကာစာတိ စူဠရဒက-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သမာသလိင်္ဂတ္ထ)

➤ ၇ ။ (က) ၌ ဝါ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ ဝိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။ (ခ) ၌ စ-နိပါတ်ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ (ဂ) ၌ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (တနည်း) ယုတ္တိဒဠိကရဏဇောတက။ (ဃ) ၌ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (တနည်း) ယုတ္တိဒဠိကရဏ ဇောတက။ * ဂန္ထတောစ အတ္ထတောစ-တို့၌ စ-ကား သမုစ္စယဇောတက။ ဝိယ-ကား ဥပမာဇောတက။

(ခ) ၌ ဇော-ကား ဆိုခဲ့ပြီး တိကဒုကတို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) တကော၌ ဇာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဟေတုဂေါစ္ဆကကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

အပပေ-ကား ပသိဒ္ဓဝိသယ။ အညေဟိ-ကား ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ခ) ဝါကျ သဗ္ဗေ-၌ ဧဝ-သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထကား= အလုံးစုံသော တိက်ဒုက ဖြစ်ပါသည်။ နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ-ကား= အစိတ်အစိတ်သော တိက်ဒုက ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈ ။ ဝဝတ္ထိတာ-၌ ဝိရေး အဝရေးရှိသော ဌာဓာတ်အရ= တိကဒုကဒေသနာတော်လျှင် အာရုံရှိသော (နောက်နောက်သော ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော) သုတမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော (မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ) စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တိက်ဒုကတို့ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ နဝမဇေတ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပရမတ္ထဓမ္မတို့၌ မတွေဝေဘဲ မှန်ကန်စွာ ကျင့်ကြံနိုင်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝါကျ ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ = ပညာရှိတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ယောနိသောမနသိကာရ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးသည်၎င်း၊ သဒ္ဓါအားဖြင့်၎င်း၊ အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ အချင်းချင်းစပ်၍ တည်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဟေတု ဓမ္မာ၊ န ဟေတု ဓမ္မာ-စသော ခြောက်ဒုကတို့ကို ဟေတုဂေါစ္ဆက-ဟု ကြားသိရခြင်း၊ ထိုသို့ ကြားသိရသဖြင့် လေ့လာဆည်းပူးရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ အပ္ပဒုယာ ဓမ္မ-အရ “နိဗ္ဗာန်” ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္က ထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ (ခ) ၌ ဇော-အရ တိကဒုက ဒေသနာတော်ကိုယူ၍၊ ဝဝတ္ထိတာ-၌ ဝိရေး အဝရေးရှိသော ဌာဓာတ်အရ= ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သုတမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍.. ဧတေ-အရ ပစ္စည်းတရားက ဝဝတ္ထိတာ-၌ ဝိရှေ အဝရေရှိသော ဌာဓာတ်အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

* ဝဝတ္ထိတာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ တိကဒုက ဒေသနာတော် ပစ္စည်းတရားက ဝိရှေ အဝရေရှိသော ဌာဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သုတမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပဉ္စဒသဟိ ပရိစ္ဆေဒေဟိ+ဝဝတ္ထိတာ-၌ ပဉ္စဒသဟိ ပရိစ္ဆေဒေဟိ-အရ (၁၅)ပါးသော အပိုင်းအခြားဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ၍၊ ဝဝတ္ထိတာ-အရ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-- ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဟေတုဂေါစ္ဆကောတိ+ဝုစ္စတိ -၌ ဟေတုဂေါစ္ဆကောတိ-အရ ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော နာမပညတ္တိ ပစ္စည်းတရားက ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ ပညာရှိတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း မရှိ)

(တနည်း) ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ ပညာရှိတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားက ဟေတုဂေါစ္ဆကောတိ-အရ ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= ဟေတု, အဓိပတိ, သဟဇာတ, နိဿယ, ကမ္မ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, ဈာန, မဂ္ဂ, ဝိပုယတ္တ, အတ္တိ, အဝိဂတ(၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၂) [၄၈၀။ ပြည်၊ပ၊ ၂၆၂။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၂၇၁။]

(က) တတော ပရိဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုကာဒယော အဌာရသဒုကာ အဘိဓမ္မမာတိကာယ ပရိယောသာနေ ဌဝိတတ္တာ ပိဋိဒုကာ နာမ၊

(ခ-၁) “ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ” တိ အာဒယော ပန ခွဲဝတ္ထာလီသ ဒုကာ သုတ္တန္တိကဒုကာ နာမ၊ (ခ-၂) ဧဝံ သဗ္ဗေပတေ ပဉ္စဒသဟိ ပရိစ္ဆေဒေဟိ ဝဝတ္ထိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊

(ဂ) ဧဝံ ဝဝတ္ထိတာ ပနေတေ သပ္ပဒေသနိပ္ပဒေသဝသေန ဒွေ ကောဌာသာ ဟောန္တိ၊

(ဃ) တေသု တိ နဝ တိကာ, ဧကသတ္တတိစ ဒုကာ သပ္ပဒေသာနံ ရှုပါရူပဓမ္မာနံ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ သပ္ပဒေသာ နာမ၊ (င) အဝသေသာ တေရသ တိကာ, ဧကသတ္တတိစ ဒုကာ နိပ္ပဒေသာ နာမ။

➤ ၁။ (က) တတော၊ထိုကိလေသဂေါစ္ဆကမှ။ပရိနောကံ၌။ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုကာဒယော၊ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုကံ အစရှိကုန်သော။အဌာရသ၊တဆယ့်ရှစ်ပါးကုန်သော။ဒုကာ၊ဒုကံတို့သည်။ အဘိဓမ္မ မာတိကာယ၊အဘိဓမ္မမာတိကာ၏။ပရိယောသာနေ၊အဆုံး၌။ဌဝိတတ္တာ၊ထားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပိဋိဒုကာ နာမ၊ပိဋိဒုကံတို့ မည်၏။

(ခ) ပန၊အထူးကား။(ဝါ) ပန၊အဘိဓမ္မ မာတိကာမှတစ်ပါး သုတ္တန္တမာတိကာကား။ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဓမ္မာ၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာတိ အာဒယောဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ-ဟူသော ဒုက်လျှင် အစရှိကုန်သော။ ခွါစက္ကလီသ၊ လေးဆယ့်နှစ်ပါးသော။ ဒုကာ၊ ဒုက်တို့သည်။ သုတ္တန္တိကဒုကာ နာမ၊ သုတ္တန္တိကဒုက်တို့ မည်၏။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ သဗ္ဗေပ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ဧတေ၊ ဤတိက်ဒုက်တို့ကို။ ပဉ္စဒသဟိ၊ တဆယ့်ငါးပါးကုန်သော။ ပရိစ္ဆေဒေဟိ၊ အပိုင်းအခြားတို့ဖြင့်။ ပဏ္ဍိတေဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။ (ကတ္တာ) ဝဝတ္တိတာပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်ကုန်ပြီ။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်ကုန်၏။

(ဂ) ပန၊ အဖို့တပါးကို ဆိုအံ့။ (ဝါ) ပန၊ ဆက်။ ဧဝံ၊ ဣမိနာ ယထာဝုတ္တနယေန၊ ဤသို့ အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ ဝဝတ္တိတာပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်ကုန်သော။ ဧတေ၊ ဤတိက်ဒုက်တို့ကို။ သပ္ပဒေသနိပ္ပဒေသဝေေန၊ တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ်သော တိက်ဒုက်၊ တိက်ဒုက်ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ် ရှိ-မရှိသော တိက်ဒုက်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဒွေ၊ နှစ်ပါးကုန်သော။ ကောဋ္ဌာသာ၊ အဖို့အစုတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

(ဃ) ဟိ၊ ချဲ့ဦးအံ့။ (ဝါ) ဟိ၊ မှန်၏။ တေသု၊ ထိုတိက်ဒုက်တို့တွင်။ နဝ၊ ကိုးပါးကုန်သော။ တိကာ၊ တိက်တို့သည် ၎င်း။ ဧကသတ္တတိ၊ ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော။ ဒုကာ၊ ဒုက်တို့သည် ၎င်း။ သပ္ပဒေသနာ၊ တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ်ရှိကုန်သော။ ဂူပါဂူပဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏။ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာသိမ်းဆည်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သပ္ပဒေသ နာမ၊ သပ္ပဒေသ မည်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

(င) အဝေသာ၊ ကိုးပါးသော တိက် ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော ဒုက်တို့မှ ကြွင်းကုန်သော။ တေရသ၊ တဆယ့်သုံးပါးကုန်သော။ တိကာ၊ တိက်တို့သည် ၎င်း။ ဧကသတ္တတိ၊ ၇၁-ပါးသော။ ဒုကာ၊ ဒုက်တို့သည် ၎င်း။ နိပ္ပဒေသ နာမ၊ နိပ္ပဒေသ မည်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

➤ (၁) (၁-၁) သိပ္ပ/ ဌပနာဘောဂါနိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ-စသော (၁၈)ပါးသော ပိဋိဒုက် အပိုင်းအခြားကို ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ပြဆိုသည်ရှိသော် အဘိဓမ္မာဒုက်တို့၏ (၁၃)ပါးသော အပိုင်းအခြားကိုသာ ပြအပ်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြအပ်သောကြောင့် (က)ဝါကျဖြင့် (၁၈)ပါးသော ပိဋိဒုက် အပိုင်းအခြားကိုသာ ပြသင့်။ သုတ္တန္တိကဒုက်တို့၏ အပိုင်းအခြားကိုလည်း ပြသင့်သေး၏။ သုတ္တန္တိကဒုက်တို့၏ အပိုင်းအခြားကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (၁-၁) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိပ္ပ/ ဌပနာဘောဂါနိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော တိက်ဒုက်တို့သည် သပ္ပဒေသ နိပ္ပဒေသ၏အစွမ်းဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော အဖို့အစုတို့၌ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု (အကျဉ်းသင်္ခေပ)ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော်.. သပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွေ့ ဤမျှတည်း၊ နိပ္ပဒေသတိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွေ့ ဤမျှတည်းဟူ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်သောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော တိက်ဒုက်တို့သည် သပ္ပဒေသ နိပ္ပဒေသ၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော အဖို့အစုတို့၌ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု အကျဉ်းသင်္ခေပမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ သပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွေ့ ဤမျှတည်း၊ နိပ္ပဒေသတိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွေ့ ဤမျှတည်းဟူ၍

F-7-A

အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွှေ့ ဤမျှတည်း၊ နိပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ကား ဤရွှေ့ ဤမျှတည်းဟူ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ္ဓိကြောင့် (င) မိန့်။

ဘာသာဋီကာအလို--ထိုသို့သာ ဆိုချေသော.. ဆရာစကားသည် ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဠိကရဏ နှင့် ကင်း၍ မသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ စသည်ဖြင့်တက်လေ။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်သံ**။ ။ (က) ဖြင့် ကိလေသဂေါဏ္ဍမှတစ်ပါး ပိဋိဒုကကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အဘိဓမ္မမာတိကာမှတစ်ပါး သုတ္တန္တမာတိကာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရတ္တိ ဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ပြတ်ပြီးစကားကို သပ္ပဒေသ နိပ္ပဒေသ စသည်ဖြင့် ဆက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ပုနရတ္တိဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် သပ္ပဒေသတိက်ဒုက်တို့၏ သရုပ်သင်္ချာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ပဒိဿတိ ဧတေန သမုဒါယော ပဒေသော။ အသင်္ဂဟိတော ပဒေသော ယေသံ အတ္ထိတိ သပ္ပဒေသော။ (၂) တိက်ပုဒ် ဒုက်ပုဒ်တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ်၏ တိက်ဒုက်တို့နှင့် အကြောင်း+အကျိုး၊ လက္ခဏာ+လက္ခိတဗ္ဗ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုတိက်ဒုက်တို့၏ သပ္ပဒေသဟူသော အမည်နာမသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

အသင်္ဂဟိတော ပဒေသော ယေသံ နတ္ထိတိ နိပ္ပဒေသော။

သုတ္တန္တဟိ သမောဓာနေတွာ ဌပိတာ သုတ္တန္တိကာ။

➤ ၅။ **ဓတေ**-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

သပ္ပဒေသနိပ္ပဒေသဝသေန-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။

ဓမ္မ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ပိဋိဒုကာ၌ ပိဋိ-သဒ္ဓါသည် ကျောက်ကုန်းဟူသော အနက်ကို မဟော၊ ကျောက်ကုန်းနှင့်တူသော အဆုံး(ပရိယောသာန)ဟူသော အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ပိဋိ-အရ အဘိဓမ္မမာတိကာ၏ အဆုံးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပိဋိယံ ဌပိတာ ဒုကာ ပိဋိဒုကာ-ဟု မဇ္ဈေလောပီ သတ္တမိတပျူရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ပိဋိဒုကာ အရ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက် အစရှိသော (၁၈)ဒုက်တို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာဖြင့် ပဒိဿတိ ဧတေန သမုဒါယော ပဒေသော။ အသင်္ဂဟိတော ပဒေသော ယေသံ အတ္ထိတိ သပ္ပဒေသော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သပ္ပဒေသ-အရ တိက်ပုဒ် ဒုက်ပုဒ်တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ်ရှိသော တိက် (၉)တိက်နှင့် ဒုက် (၇၁)ဒုက်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(စ) ဖြင့် အသင်္ဂဟိတော ပဒေသော ယေသံ နတ္ထိတိ နိပ္ပဒေသော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ နိပ္ပဒေသ-အရ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တိကပုဒ် ဒုကပုဒ်တို့ဖြင့် မရေတွက်အပ်သော ကြွင်းကျန်သော အစိတ်မရှိသော တိက (၁၃)တိကနှင့် ဒုက (၇၁)ဒုကတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ ဧဝံ-ကား အကာရတ္ထ။ အဝိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။
ဧတေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော တိကဒုကတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ဌပိတတ္ထာ-ဝယ် ဌပိတ-ဟူသော ဘာဝယောဂပုဒ်၏ ကတ္တုန္ဓ-အရ -
(ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ အစရှိသည်လျှင် အာရုံရှိသော) ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍-- (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စေကေဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗာ ဓမ္မာ အစရှိသော ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘောဒဿဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီစာဂ စရိယဂုဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဗြဟ္မာ နတ် လူ ခပ်သိမ်းသူတို့အား သုတမယဉာဏ် ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒ်သေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ အဝိဇ္ဇာ-အရ "မောဟ"ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ-၌ အဝိဇ္ဇာ-အရ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် အဝိဇ္ဇာဘာဂိ-အရ မောဟ-မှ ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတဒီသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကား= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၁၃) [ဋ္ဌ၊၈၀။ ပြည်၊ပ၊ ၂၆၄။ ဘာသာဋီပ၊ ၂၇၄။]

- (က) ဣဒါနိ "ကုသလာ ဓမ္မာ"တိ အာဒိနံ မာတိကာပဒါနံ အယမနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊
- (ခ) ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝ အာရောဂျေ၊ အနဝဇ္ဇေ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါကေသု ဒိဿတိ၊
- (င) အယဉ္စိ "ကစ္စိ န ဘောတော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘောတော အနာမယ"န္တိ အာဒိသု အာရောဂျေ ဒိဿတိ၊ ကတမော ပန ဘန္တေ ကာယသမာစာရော ကုသလော၊ ယော ခေါ မဟာရာဇ ကာယသမာစာရော အနဝဇ္ဇေတိဝံ "အပရံပန ဘန္တေ တေဒါနတ္ထရိယံ၊ ယတာ ဘဂဝိ ဓမ္မံ ဒေသတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု" တိဝ ဝေမာဒိသု အနဝဇ္ဇေ၊ "ကုသလော တွံရထဿ အင်္ဂပစ္စဂါနံ၊ ကုသလာ နစ္စဂီတဿ၊ သိက္ခိတာ စာတုရိတ္ထိယော"တိ အာဒိသု ဆေကေ၊ "ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ သမာဒိနဟေတု၊ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ"တိ အာဒိသု သုခဝိပါကေ၊

(ယ) သွာယမိဝ အာရောဂျေပိ အနဝဇ္ဇေပိ သုခဝိပါကေပိ ဝတ္တတိ၊

➤ ၁။ (က) ဣဒါနိထိုအဋ္ဌကထာ၏ အခြေပါဒ ဥပစာရ စကားကို ဆိုရာကာလ၏ အခြားမဲ့ ဖြစ်သော ဤအခါ၌ "ကုသလာ ဓမ္မာ"တိ အာဒိနံ၊ ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်လျှင် အစရှိကုန်သော။ မာတိကာပဒါနံ၊ မာတိကာပုဒ်တို့၏။ အယံ၊ ဤဆိုလတုံသော။ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊ အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်၏ အဖွင့်သည်။ (ဝါ) ရှေးပုဒ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သည်။ (သဒ္ဓတ္ထ) ဟေဿတိ၊ ဖြစ်လတုံ။

(ခ) ဓမ္မသဒ္ဓါဒိနံ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ အစရှိသည်တို့၏။ (ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါဒိဟိ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ အစရှိသည်တို့မှ၊ တာဝ၊

ရှေးဦးစွာ။ ဂုတ္တော၊ ဟောတော်မူအပ်သော။ ကုသလသဒ္ဓါ၊ ကုသလသဒ္ဓါသည်။ အာရောဂျ၊ အနဝဇ္ဇ၊ ဆေးက၊ သုခဝိပါကေသု၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်၊ အပြစ်ကင်းသော အနက်၊ လိမ္မာသော အနက်၊ အလိုရှိအပ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော အနက်တို့၌ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။

(ဂ) ဟိ၊ ချဲ့ဦးအံ့။ အယံ ကုသလသဒ္ဓါ၊ ဤကုသလသဒ္ဓါသည်။ ကစ္စိ န ဘောတော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘောတော အနာမယန္တိ အာဒိသု၊ အနာမယံ အစရှိသည်တို့၌။ အာရောဂျ၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်၌။ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။ [ကစ္စိ၊ အသို့နည်း။ ဘောတော၊ အရှင်အား။ ကုသလံ၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်သည်။ အတ္ထိနုရိပါ၏လော။] “ကတမော ပန ဘန္တေ ကာယသမာစာရော ကုသလော၊ ယော ခေါ မဟာရာဇ ကာယသမာစာရော အနဝဇ္ဇောတိစ၊ အနဝဇ္ဇော ဟူ၍၎င်း။ “အပရံ ပန ဘန္တေ ဧတဒါနုတ္တရိယံ၊ ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု”တိစ၊ ဓမ္မေသု ဟူ၍၎င်း။ စဝမာဒိသု၊ ဤသို့ အစရှိသော သုံးပုဒ်တို့၌။ အနဝဇ္ဇော၊ အပြစ်ကင်းသော အနက်၌။ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။ [ဘန္တေ အာနန္ဒ၊ ယခင်အာနန္ဒာ၊ ဘဂဝတော၊ မြတ်စွာဘုရား၏။ ကတမော ပန၊ အဘယ်သို့သော။ ကာယသမာစာရော၊ ကာယဒွါရ်ဖြစ်သော သမာစာရသည်။ ကုသလော၊ ကုသိုလ်မည်သနည်း။ မဟာရာဇ၊ မြတ်သော ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး။ ဘဂဝတော၊ ၏။ ခေါ၊ စင်စစ်။ ယော ကာယသမာစာရော၊ အကြင်ကာယဒွါရ်ဖြစ်သော သမာစာရသည်။ အနဝဇ္ဇော၊ အပြစ်မရှိသော ကာယ သမာစာရော၊ ထိုအပြစ်ကင်းသော ကာယဒွါရ်ဖြစ်သော သမာစာရသည်။ ကုသလော၊ ကုသိုလ်မည်၏။ * ဘန္တေ၊ ဘုန်းတော်ကြီးသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ အပရံ အညော၊ တပါးသော။ စတံ-စသော ဝက္ခမာနော၊ ဤဆိုအပ် လတ်သော။ အနုတ္တရိယံ အနုတ္တရဘာဝေါ သေဋ္ဌဘာဝေါ၊ မြတ်သည်၏အဖြစ်သည်။ အတ္ထိနုရိ၊ ယထာ ယေန အာကာရေန၊ အကြင်သို့သော အခြင်းအရာဖြင့်။ ယာယ ဒေသနာယ၊ အကြင်ဒေသနာဖြင့်။ ဘဂဝါ၊ သည်။ ဓမ္မံ၊ ကျီ။ ဒေသေတိ၊ ဟောတော်မူ၏။ တုမှာကံ၊ အရှင်ဘုရားတို့၏။ သာ ဒေသနာ၊ ထိုဒေသနာတော်သည်။ အနုတ္တရော သေဋ္ဌာ၊ မြတ်၏။ တာယ ဒေသနာယ၊ ထိုဒေသနာတော်ဖြင့်။ ဒေသိတေသု၊ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော။ ကုသလေသု၊ အပြစ်ကင်းကုန်သော။ ဓမ္မေသု၊ ပိဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကြောင့်လည်း။ ဘဂဝါ၊ သည်။ အနုတ္တရော သေဋ္ဌော၊ မြတ်တော်မူ၏။ * “ကုသလော တံ ရထဿ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ၊ ကုသလာ နစ္စဂီတဿ၊ သိက္ခိတာ စာတုရိတ္ထိယော”တိ အာဒိသု၊ ယော အစရှိသည်တို့၌။ ဆေကော၊ လိမ္မာသော အနက်၌။ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။ [တံ၊ သင်သည်။ ရထဿ၊ ရထား၏။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ၊ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၌။ (တနည်း) အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ၊ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ နာမကံရိယ ပယောဇနာဒိသု၊ အမည်ပြခြင်း စပ်ယှဉ်ခြင်း စသည်တို့၌။ ကုသလော၊ လိမ္မာ၏။ နစ္စဂီတဿ၊ ကခြင်းသီခြင်း၌။ (ဝါ) ကခြင်းသီခြင်း၏။ ဝိသေသေသု၊ အဆန်းအထူးတို့၌။ ကုသလာ၊ လိမ္မာကုန်သော။ သိက္ခိတာ၊ သင်အပ်ပြီးသော မိန်းမအတတ်ရှိကုန်သော။ စာတုရိတ္ထိယော၊ တင့်တယ်စမှယ့်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော မိန်းမတို့သည်။ တံ၊ သင့်ကို။ ကာမဂုဏော၊ ကုမဂုဏ်၌။ ရမိသန္တိ၊ မွေ့လျော်စေကုန်လတ်။]

* “ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ သမာဒါနဟေတု၊ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ”တိ အာဒိသု၊ ဥပစိတတ္တာ အစရှိသည်တို့၌။ သုခဝိပါကေ၊ ကုဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာ အကျိုးရှိသောအနက်၌။ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။ [ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ကုသလာနံ၊ ကုဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိကုန်သော။ ဓမ္မာနံ၊ တရားတို့ကို။ သမာဒါနဟေတု၊ ဆောက်တည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ စဝမိဒံ ပုညပုညဖလံ၊ ဤကောင်းမှု

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကောင်းမှု၏ အကျိုးသည်။ပဝနုတိပွားများ၏။ကုသလသမ္ဘာဏ္ဍဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော။ ကမ္မဿာဏ်၏။ကတတ္တာပြုအပ်သည်၏။အဖြစ်ကြောင့်။ဥပစိတတ္တာ၊ဆည်းပူးအပ်သည်၏။အဖြစ်ကြောင့်။စက္ခုဝိညာဏ်။စက္ခုဝိညာဉ်သည်။ဥပ္ပန္နံ၊ဓကတ္တယသို့ရောက်သည်။ဟောတိ၊ထင်ရှား၏။]

(ဃ) သွာယံ-သော အယံ ကုသလသဒ္ဓါ၊ထိုကုသလသဒ္ဓါသည်။ဣမဗြာဏ္ဍကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌။အာရောဂျေပိ၊အနာကင်းသည်၏။အဖြစ်ဟူသော အနက်၌၎င်း။အနဝဇ္ဇေပိ၊အပြစ်ကင်းသော အနက်၌၎င်း။သုခဝိပါဏေပိ၊ဣဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော အနက်၌၎င်း။(ဝါ)ဣဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော အနက်၌၎င်း။ဝတ္ထတိ၊သင့်၏။

➤ ❶ ။ (က) စသည်သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် တတ္ထ ဂေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော အစရှိသည်ဖြင့် အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၏ အခြေပါဒ် ဥပစာရစကားကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. အဘိဓမ္မာ၏ အဋ္ဌကထာကိုလည်း ဆိုသင့် ပြသည်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဆိုသင့် ပြသင့်လေသောကြောင့် တတ္ထ ဂေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော အစရှိသည်ဖြင့် အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၏ အခြေပါဒ် ဥပစာရစကားကိုသာ မဆိုသင့်။ အဘိဓမ္မာ၏ အဋ္ဌကထာကိုလည်း ဆိုသင့် ပြသင့်သေး၏။ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (က) စသည်မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤဆိုလတုံသည်ကား ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အနုပုဗ္ဗပဒ် ဝဏ္ဏနာတည်းဟု အကျဉ်းသင်္စေပကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ထိုကုသလာ ဓမ္မာ-စသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ သင်္စေပ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တနည်း) ထိုသင်္စေပ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အကျဉ်းသင်္စေပကိုသာ မဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ နေချေသော် ဆရာအား သင်္စေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သို့/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤသုခခါ၌ ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော မာတိကာပုဒ်တို့၏ ဤဆိုလတုံသော အနုပုဗ္ဗဝဏ္ဏနာ ဖြစ်လတုံ-ဟု ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အနက်ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အနက်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား.. ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အနက်ကိုလည်း အကျယ်အားဖြင့် ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား သင်္စေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အကျယ် ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ အနဝဇ္ဇေ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါက အနက်တို့၌ထင်သော (ဝါ) ဖြစ်သော-ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ

ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သင်္ခေပတ္တ ဂုဏ်တ္ထမျှသာဖြစ်၍ မနုဗ္ဗဒ္ဓိတို့ ခွဲခြားဝေခွဲ၍ အကျယ်မသိနိုင်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို အကျဉ်းသင်္ခေပ အားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ မနုဗ္ဗဒ္ဓိတို့ သိခြင်းအကျိုးငှာ ခွဲခြားဝေခွဲ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ ယင်း၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(တနည်း) (ပ) ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ယင်း(ခ)ဝါကျ စကားရပ်သည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာကကတို့နှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ အနဝဇ္ဇ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါက အနက်တို့၌ထင်၏ဟူ၍ သကဝစနကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာကကတို့လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ အနဝဇ္ဇ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါက အနက်တို့၌ ဖြစ်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသလသဒ္ဓါ၏အနက်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤမည်သော ပါဠိရပ်တို့၌ ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျအနက်၊ အနဝဇ္ဇအနက်၊ ဆေကအနက်၊ သုခဝိပါက အနက်တို့၌ ဖြစ်၏ဟု ပါဠိ ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပါဠိ ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖွင့်ဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက စောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ+ဂ) ဝါကျတို့ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ-စသော အနက်တို့၌ ထင်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ဤ ကုသလာဓမ္မာ၌ ကုသလသဒ္ဓါသည်လည်း အာရောဂျ-စသော အနက်အားလုံး၌ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်အားလုံးသည် မဖြစ်သင့်။ ထိုသို့ မဖြစ်သင့်လေသောကြောင့် ဤ ကုသလာဓမ္မာ၌ လိုအပ်သော ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်ထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်၏။ ဤ ကုသလာဓမ္မာ၌ လိုအပ်သော ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်ထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ (ပ) ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ဤကုသလာဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်၌ ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ-စသော အနက်လေးပါးလုံး၌ ထင်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဤကုသလာဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌ ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤကုသလာဓမ္မာဟူသောပုဒ်၌ ကုသလသဒ္ဓါသည် မည်သည့်အနက်တို့၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ (ခ) ဖြင့် ပါဒကဝန္တ ဝိတ္ထာရကို ပြသောကြောင့် ပါဒက+ပါဒကဝန္တ၊ သင်္ခေပ+ဝိတ္ထာရ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ အာရောဂျအနက် စသည်ဟောပုံကို အကိုးသာမက တစ်ခုစီဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အာဂမ ပါဠိသာမကဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ အပါကဋ္ဌ+ပါကဋ္ဌ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသနှင့် မန္တဗုဒ္ဓိတို့အတွက် အကျယ်ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌ လိုအပ်သော ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်ထူးကို အတိအကျ ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အတ္ထုဒ္ဓါရ-မှတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသ ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ ဟိ-နိပါတ် ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးသင်္ခေပ စကားကို အကျယ်ချဲ့ပြလိုသော ကြောင့် (ဝါ) ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-နိပါတ်ကို ထားရပါသည်။

အာရောဂေဝျဝိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ အနက်၌သာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး။ အနဝဇ္ဇ၊ သုခဝိပါက အနက်၌လည်း ဖြစ်သေး၏ဟု သမုစ္စည်းအနက် ကို ပြလိုသောကြောင့် အာရောဂျေဝိ-၌ ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ဓမ္မေန ပုတ္တံ မာနောတိ မာတာ။ (မာနဇာတ်+ရာတုပစ္စည်းမြတ်နိုးခြင်းကြိယာ) မာတာ ဝိယာတိ မာတိကာ။ (၂) မာတုပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အမိ၏ မာတိကာနှင့် ဥပမာန+ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အမိနှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်း ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပစ္စတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဇောတဟိတိ ပဒါနိ။ (ပဒဇာတ်+အပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ) မာတိကာစ သာ ပဒါနိဇာတ် မာတိကာပဒါနိ။ (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော မာတိကာ၏ ပုဒ်တို့နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထို ပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော မာတိကာပုဒ်တို့၏ တခုသည် တခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ် သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုဗ္ဗံ အနဂတာနိ အနုပုဗ္ဗံ။ (အဗျယ်သော) အနုပုဗ္ဗံစ တာနိ ပဒါနိဇာတ် အနုပုဗ္ဗပဒါနိ။ အနုပုဗ္ဗပဒါနိ ဝဏ္ဏနာ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ (၂) အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏ ဖွင့်ဆိုကြောင်း သံဝဏ္ဏနာနှင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ သံဝဏ္ဏနာ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အစဉ်ဖြစ် သော ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ဆိုခြင်းသည်၎င်း၊ အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်အဖွင့်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည်၎င်း ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗံ အနု အနုပုဗ္ဗံ။ ပဒါနံ ဝဏ္ဏနာ ပဒဝဏ္ဏနာ။ အနုပုဗ္ဗေန ပဒဝဏ္ဏနာ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနုပုဗ္ဗ ပုဒ်+ပဒဝဏ္ဏနာပုဒ်သည်၎င်း၊ အနုပုဗ္ဗဘောဂုဏ်၏ ပဒဝဏ္ဏနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာတို့၏ တစ်ခုသည်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာရောဂျံစ အနဝဇ္ဇောစ ဆေကောစ သုခဝိပါကောစ အာရောဂျအနဝဇ္ဇဆေကသုခဝိပါကာ။

(၂) ထိုပျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သောအနာကင်းသည်၏အဖြစ်၊ အပြစ်ကင်းသည်၏အဖြစ်၊ လိမ္မာသော အနက်၊ အလိုရှိအပ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော အနက်တို့၏ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာရောဂျအနဝဇ္ဇ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါကအနက်တို့၏ အချင်းချင်းငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရုဇ္ဇတိတိ ရောဂေါ။ (ရုဇ္ဇဓာတ်+ဏပစ္စည်း) နတ္ထိ ရောဂေါ ဧတဿာတိ အာရောဂေါ။

(၂) ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိခြင်း၏ ကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရောဂဿ ဘာဂေါ အာရောဂျံ။ (၂) အရောဂပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကုသိုလ်၏+အနာရောဂါ မရှိခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနာရောဂါ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဆိန္ဒတိတိ ဆေကော။

ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။ ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ဧတဿာတိ အနဝဇ္ဇော။

(၂) အပြစ်မရှိခြင်း၏ ကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပြစ်မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခယတိတိ သုခေါ။ ဝိပစ္စတိတိ ဝိပါကော။

သုခေါ (ဣဋ္ဌော) ဝိပါကော ဧတဿာတိ သုခဝိပါကော။ (၂) အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏+ကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော။ သုခဿ ဝိပါကော ယဿာတိ သုခဝိပါကော။

အာမယတိ ရုဇ္ဇတိတိ အာမယော။ (အမဓာတ်+ယပစ္စည်း)

နတ္ထိ အာမယော ဧတဿာတိ အနာမယော။ (၂) ရောဂါကင်းခြင်း၏ ရောဂါကင်းသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောဂါမရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနာမယဿ ဘာဂေါ အနာမယံ။ (၂) ထိုပျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနာမယပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အနာမရှိသူ၏ အနာမရှိခြင်းဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၂) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနာမရှိသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနာမယဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာယေ ပဝတ္တော သမာစာရော ကာယသမာစာရော။ (၂) ကာယဒွါရ၏ အကျင့်နှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဥတ္တရော ယဿာတိ အနုတ္တရော။ (၂) သာလွန်သူ မရှိခြင်း၏ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သာလွန်သူ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အင်္ဂါယတိ ဉာယတိ လက္ခိယတိ ဝါ ဧတေနာတိ အင်္ဂါ။ (၂) ထိုဗျူဟာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အင်္ဂါဇာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိမှတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ရထားအင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိရဒ္ဒကံ အင်္ဂံ ပစ္စင်္ဂံ။ အင်္ဂံ ပစ္စင်္ဂံ အင်္ဂိပစ္စင်္ဂါ။ (၂) ကြီးသော အင်္ဂါနှင့် ငယ်သော အင်္ဂါတို့ ၏ အချင်းချင်းသုံးသကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဌမံ အာဒိယတိတိ အာဒိ။ (၂) အာ၊ ဒိ၊ ယ၊ တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ် ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးဦးစွာ ယူခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ရှေးဦးစွာ ယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုသလာ ဓမ္မာတိ အာဒိ ယေသန္တိ ကုသလာဓမ္မာတိအာဒိနိ။ (တေသံ) (၂) ထိုဗျူဟာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော အစ၏ မာတိကာပုဒ်တို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ကုသလာ ဓမ္မာဟူသော အစရှိသည် ၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိဿသနာဘေဒတို့သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ (က) အယံ-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အာ ကာရန္တ။ ကုသလဓမ္မာတိအာဒိနိ-ကား ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။

(ဃ) သ္မာယမိဓ-၌ သော-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ။

အယံ-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ။

ကတမော-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ။

➤ ၆။ (ခ) ဖြင့် သာမညဖြစ်သော ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ၊ အနုဝဇ္ဇ၊ ဆေက၊ သုခဝိပါကဟူသော အနက်တို့ကို ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓေ ယျတ္ထ) (ဃ) ဖြင့် သာမညဖြစ်သော ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ၊စသော အနက်လေးပါးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဤကုသလာဓမ္မာ၌ ကုသလ-အရ အာရောဂျ၊ အနုဝဇ္ဇ၊ သုခဝိပါက-ဟူသော အနက် သုံးပါးကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ)

➤ ၇။ (က) ဣဒါနိ-၌ ဣမ-ကား လွန်ပြီးကာလဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဂ) ၌ အယံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ကုသလသဒ္ဓါကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဃ) သော+အယံ-တို့ကား ဆိုခဲ့ပြီး ကုသလသဒ္ဓါကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဂ) ၌ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက၊ တပ္ပါကဋီကရဇောတက၊ အာဂမဒဋီကရဇောတက။

ဣဒါနိ-ကား ကာလသတ္တမုတ္တ။ အနုပုဗ္ဗ-၌ အနု-ကား အနုဂတတ္ထ။ တာဝ-ကား ပဌမတ္ထ။

ကမ္ပိ-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ (ဃ) ၌ အဝိ-ကား အညမညသမုစ္ဆယတ္ထ။

➤ ၈။ (က) ကုသလာ ဓမ္မာတိ အာဒိနိ မာတိကာ ပဒါနိ-အရ =

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကုသလ ဓမ္မာ အစရှိသော မာတိကာပုဒ်တည်းဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝန ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗသကကဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက၊ သမ္မရာယိက၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကုသလသဒ္ဓေါနှင့် ဒိဿတိ (ထင်၏)-**အရ** = (၁) ကုသလဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း ၄-ချက် အထက်အတိုင်း ထုတ်ပါ။)

(တနည်း) **ဒိဿတိ** (ရှုအပ်၏) အနက်ပေးလျှင် **အန္တတ္ထ ဒိသဓာတ်-အရ** = (၁) သတိဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်း၊ ဖွင့်ပြရခြင်း၊ ကျင့်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကတတ္တာ-န္တ ကတ-အရ = (၁) ကုသိုလ်ကံသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသလဝိပါက စက္ခုဝိညာဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပရိသုပနိဿယ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ၊ ပတိရူပ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကုသိုလ်စိတ် အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

အယံ အနုပ္ပပ္ပပဒဝဏ္ဏနာ-အရနှင့် ဟေသသတိ-အရ = (၁) အနုပ္ပပ္ပပဒဝဏ္ဏနာဟူသော ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝ အာရောဂျ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ထို ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝ အာရောဂျ-စသော စကားအစဉ်ကို နာရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သင်ရခြင်း၊ ကျင့်ရခြင်း၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းအစ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) **ကုသလေသု ဓမ္မေသု** -အရ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ (၃၇)ပါးကို ယူ၍ (၁)ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမ္မာသမ္မောဓိဉာဏ်ကို ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အလွန်မြင့်မြတ်သူ ဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) **ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ-န္တ ဒိသိဓာတ်-အရ** = (မုရုတ္တ တရားကား) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တရားတော်ကို ကြားနာရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားတော်ကို နာရသဖြင့် ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) နှိ သိန္နိ ရနိင်ဌံ ။ ။ ကုသလ-သဒ္ဓါ၏ အာရောဂျ-စသော အနက်များ ဟောနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ကစွိနခေါ ဘောတော ကုသလံ အစရှိသော အာဂုဏ် ပါဠိ အသီးသီးတို့ဖြင့် ယုံကြည်စေအပ် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် (ဝါ) အာဂုဏ်ပါဠိ အသီးသီးကိုထောက်ဆ၍ သိရသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိန္နိ ရနိင်ပါသည်။

(ဃ) နှိ သိန္နိ ရနိင်ဌံ ။ ။ ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌ ကုသလသဒ္ဓါသည် အာရောဂျ၊ အနဝဇ္ဇ၊ သုခ ဝိပါက သုံးပါး၌သာဖြစ်၏ဟု အနွယ်ကို ဆိုသဖြင့် ဆေက အနက်၌ မဖြစ်ဟု ဗျုတ်ရေကကိုလည်း သိရ သောကြောင့် အတ္ထာပန္န(အတ္ထာပတ္တိ) သိန္နိ ရနိင်ပါသည်။

➤ ၉ ။ (ဂ) ကာယသမာစာရော ကုသလော-၌ ကာယ-အရ “ကာယဝိညာဏ်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ စတုက္က ထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ (က) ဣဒါနိ-အရ ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရားက ဟေဿတိ-ဟူသော ပါဠိ သေသ အရ အနုပုဗ္ဗပဒဝတ္ထနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) သုခဝိပါကော-၌ ဗာဟျတ္ထ-အရ ကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားက အန္တတ္ထ-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ပကတူပနိဿယ၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မ (၂) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဝိဿတိ-အရ ကုသလ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓနှင့်အတူဖြစ်သော မဟာဘုတ်လေးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလသဒ္ဓေါ-အရ ကုသလ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ဓမ္မံ ဒေသေတိ-၌ ဓမ္မ-အရ ဗောဓိပက္ခိယတရားဟူသော ဒေသေတဗ္ဗ ဓမ္မာရုံပစ္စည်းတရားက- ဒေသေတိ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ။

ဘဂဝါ ဒေသေတိ-၌ ဘဂဝါ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားက ဒေသေတိ အရ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကာယသမာစာရော ကုသလော/ ကာယသမာစာရော အနဝဇ္ဇော-တို့၌ ကာယ- အရ ကာယဝိညာဏ် ပစ္စည်းတရားက သမာစာရ-အရ မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကတတ္တာ-ဝယ် ကတ-အရ ကုသိုလ်ကံ ပစ္စည်းတရားက စက္ခုဝိညာဏ်-အရ ကုသလဝိပါကံ စက္ခုဝိညာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ပကတူပနိဿယ၊ နာနက္ခဏိကမ္မ (၂) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ဝတ္တတိ-အရ ကုသလ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒနှင့်အတူဖြစ်သော မဟာဘုတ်လေးပါး ပစ္စည်းတရားသည် အယံ-အရ ကုသလ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဘာဝနာကသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

ဂါကျ (၁၄) [ဌ၊စာ။ ပြည်၊ပါ၊ ၂၆ရ။ ဘာသာဠိ၊ပါ၊ ၂၇ဂ။]

(က) ဓမ္မသဒ္ဓေါပနာယံ ပရိယတ္တိဟေတုဂုဏနိဿတ္တနိဇ္ဈိတာဒိသု ဒိဿတိ။

(ခ) အယဉ္စိ “ဓမ္မံ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ သုတ္တံ ဂေယျန္တိ အာဒိသု ပရိယတ္တိယံ ဒိဿတိ။

(ဂ) “ဟေတုမှိ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ”တိ အာဒိသု ဟေတုမှိ။

(ဃ) “န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မောစ၊ ဥဘော သမဝိပါကိနော။

အဓမ္မော နိရယံ နေတိ၊ ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ အာဒိသု ဂုဏော။

(င) “တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မော ဟောန္တိ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိ ဝိဟရတိ”တိ အာဒိသု နိဿတ္တနိဇ္ဈိတာယံ။ (စ) သွာယဝိဓာပိ နိဿတ္တနိဇ္ဈိတာယမေဝ ဝတ္တတိ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်မှတစ်ပါး ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ဆိုဦးအံ့။အယဉ္စိ ဓမ္မသဒ္ဓေါ၊ဤဓမ္မသဒ္ဓါသည်လည်း။ပရိယတ္တိဟေတုဂုဏနိဿတ္တနိဇ္ဈိတာဒိသု၊သင်အပ်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ အကြောင်းဟူသော အနက်၊ ကျေးဇူးဟူသော အနက်၊ သတ္တ-မှ ဆိတ်သည်၏အဖြစ် ဇီဝ-မှ ဆိတ်သည်၏အဖြစ် စသော အနက်တို့၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ခ) ဟိ၊ချဲ့ဦးအံ့။အယံ ဓမ္မသဒ္ဓေါ၊ဤဓမ္မသဒ္ဓါသည်။ “ဓမ္မံ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ သုတ္တံ ဂေယျန္တိ အာဒိသု၊ ဂေယျံ အစရှိသည်တို့၌။ပရိယတ္တိယံ၊သင်အပ်သော ပါဠိဟူသောအနက်၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။[ဓမ္မံပိဋကတ်သုံးပုံဟု ဆိုအပ်သော ပရိယတ်ကို။ပရိယာပုဏ္ဏာတိ၊သင်၏။သုတ္တံ၊သုတ်ကို။ဂေယျံ၊ဂေယျကို။ပရိယာပုဏ္ဏာတိ၊သင်၏]

(ဂ) “ဟေတုမှိ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ”တိ အာဒိသု၊ဒါ-အစရှိသည်တို့၌။ဟေတုမှိ၊အကြောင်းဟူသော အနက်၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။ (ဃ) “န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မောစ၊ ဥဘော သမဝိပါကိနော။

အဓမ္မော နိရယံ နေတိ၊ ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ အာဒိသု၊သုဂ္ဂတိ အစရှိသည်တို့၌။ ဂုဏော၊ကျေးဇူးဟူသောအနက်၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။ [ဂါထာအနက်] ဓမ္မောစ၊ကျေးဇူးရှိသော ကုသိုလ်တရား သည်၎င်း။အဓမ္မောစ၊ကျေးဇူးမရှိသော အကုသိုလ်တရားသည်၎င်း။ဥဘော၊နှစ်ပါးသော တရားတို့သည်။ သမ ဝိပါကိနော၊တူမျှသော အကျိုးရှိကုန်သည်။နဟိ နဟောန္တိ၊မဖြစ်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။အဓမ္မော၊သည်။ နိရယံ၊ငရဲသို့။နေတိ၊ဆောင်တတ်၏။ဓမ္မော၊သည်။သုဂ္ဂတိ၊သုဂ္ဂတိသို့။ပါပေတိ၊ရောက်စေတတ်၏။

(င) “တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မော ဟောန္တိ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိ ဝိဟရတိ”တိ အာဒိသု၊ ဝိဟရတိ အစရှိသည်တို့၌။နိဿတ္တနိဇ္ဈိတာယံ၊သတ္တအဖြစ်မှဆိတ်သော ဇီဝအဖြစ်မှဆိတ်သော အနက်၌။ဒိဿတိ၊ ထင်၏။[တသ္မိံ ခေါပန သမယေ၊ထိုကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ၌။ဓမ္မာနုပဿိ၊သမ္မာ အစရှိသော ငါးဆယ်ကျော်သော သဘာဝဓမ္မတို့သည်သာလျှင်။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။သတ္တဇီဝ၊သတ္တဇီဝတို့သည်။န ဟောန္တိ၊

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၈၅

မဖြစ်ကုန်။ဓမ္မေသု၊သဘာဝဓမ္မတို့၌သာလျှင်။ဓမ္မာနုပဿီ၊သဘာဝဓမ္မကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသည်ဖြစ်၍၊ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ (ခ) သွာယံ-သော အယံ ဓမ္မသဒ္ဓေါ၊ထိုဓမ္မသဒ္ဓါသည်။ဣဓာပ၊ဤကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌လည်း။ နိဿတ္တနိဇ္ဈိတာယမေဝ၊သတ္တအဖြစ်မှဆိတ်သော ဇီဝအဖြစ်မှဆိတ်သော အနက်၌သာလျှင်။(ဝါ) သတ္တ မဟုတ် ဇီဝမဟုတ်သော အနက်၌သာလျှင်။(တာ-ကား သုတ္တ) ဝတ္တတိ၊သင့်၏။

➤ **၂။ (က) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝ စသည်ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ၌ ကုသလသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဟောနိုင်သမျှ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသကိုလည်း ထုတ်ဖော်ဖွင့်ပြသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဖွင့်ပြသင့်လေသောကြောင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဟောနိုင်သမျှ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်၏။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဟောနိုင်သမျှ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိ၊ ဟေတု၊ ဂုဏ၊ နိဿတ္တ နိဇ္ဈိတာ-စသော အနက်တို့၌ ထင်သောဟု အကျဉ်းသင်္ခေပကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ယင်း(က)ဝါကျ စကားရပ်သည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာဓကတို့နှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည် အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိ၊ ဟေတု၊ ဂုဏ၊ နိဿတ္တ နိဇ္ဈိတာ-စသော အနက်တို့၌ထင်၏ဟူ၍ သကဝစနကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်စေကြောင်း ဖြစ်သော ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာ (ခ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ပရိယတ္တိအနက်၌ ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ဓမ္မသဒ္ဓါ ပရိယတ္တိအနက်၌ ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ဟေတုအနက်၌ ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ မနေသင့် ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မသဒ္ဓါ ဟေတုအနက်၌ ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ဟေတုအနက်၌ ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ မရောက်၊ ကင်းစင်လွင့်ပျောက်ပါ၏ဟူလို။

အဓမ္မော နိရုဿ နေတိ-၌ ကံပုဒ်သိန္နိ ဝါပနာဒိကျမ်းမှီးထွက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် နေတိ-ဖြင့် သကမ္မကကြိယာကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သကမ္မကကြိယာသာ ရှိ၍ ကံပုဒ် မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ကံပုဒ်မရှိဟူသောအနက် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကံပုဒ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကံပုဒ်ကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော်

ကမ္မ+ကမ္မိ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကံပုဒ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် နိရယံပါဌ်ကိုမိန့်။

(၉) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် တသို့ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ-၌ ဓမ္မသဒ္ဓါ မဟာသတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော်၌လာသော ဓမ္မသဒ္ဓါတို့သည် နိဿတ္တ နိဇ္ဈိဝ အနက်၌ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ယင်းပါဠိတော်တို့၌လာသော ဓမ္မသဒ္ဓါ သည်သာ နိဿတ္တ နိဇ္ဈိဝ အနက်၌ဖြစ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ သင့်ရောက်လေသောကြောင့် (င) ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် တသို့ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ-၌ ဓမ္မသဒ္ဓါ မဟာသတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော်၌လာသော ဓမ္မသဒ္ဓါတို့သည် နိဿတ္တ နိဇ္ဈိဝ အနက်၌ဖြစ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌လာသော ဓမ္မသဒ္ဓါသည် မည်သည့်အနက်၌ ဖြစ်သင့်သည်ကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌လာသော ဓမ္မသဒ္ဓါသည် မည်သည့်အနက်၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

(၉) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိ ဟေတု-စသော အနက်တို့၌ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပြဆိုသည်ရှိသော် ဤကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိ ဟေတု-စသော အနက်တို့၌လည်း ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက် ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ဤကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ပရိယတ္တိ ဟေတု-စသော အနက်သာမည၌ဖြစ်၏ဟူသော အနက် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်သောကြောင့် ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ပြဆို သင့်လျက် မပြသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃ ။ (က) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်မှတစ်ပါး ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ အပါကဋ္ဌ+ ပါကဋ္ဌ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသနှင့် မနုဗ္ဗဒ္ဓိတို့အတွက် အကျယ်ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ပရိယတ္တိ အနက်ဟောပုံမှတစ်ပါး ဟေတုအနက်ဟောပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ဟေတုအနက် ဟောပုံမှတစ်ပါး ဂုဏအနက်ဟောပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ဂုဏအနက် ဟောပုံမှတစ်ပါး နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝအနက် ဟောပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌ လိုအပ်သော ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ထူးကို အတိအကျ ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အတ္ထုဒ္ဓါရ-မှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) နှိ ဟိ-နိပါတ် ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးသင်္ဃေပ စကားကို အကျယ်ချုပ်လိုသော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကြောင့် (ဝါ) ဝိတ္တာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-နိပါတ်ကို ထားရပါသည်။

(စ) နှို ဣဓ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိ၊ ဟောတု-စသော အနက်များကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ ကုသိုလ်-စသော ပရမတ္ထအနက်အားဖြင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မမာတိကာဟူသော အရာဌာနအားဖြင့်၎င်း၊ ကုသိုလ်စသည်၏ သတ္တ၊ ဇီဝ မဟုတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အသင်္ခအားဖြင့်၎င်း၊ နိဿတ္တ နိဇ္ဈိဝတာအနက်ကို ဟောသည်ဟု အတ္ထ၊ ပကရဏ၊ ဩစိတျတို့ဖြင့် ထောက်ဆ၍ ယူအပ်သောအရာဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ဣဓ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

[အနက်၊ အရာ၊ ဩစိတျအားဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝအနက် ယူသင့် ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ဣဓ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။]

သွာယမိဇာပိ-နှို အဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ (င) ဝါကျ တသို့ ခေါပန သမယေ-စသော အာဂုဏ်ပါဠိတော်၌သာ ဓမ္မသဒ္ဓါ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝအနက်ကို ဟောသည်မဟုတ်သေး၊ ဤ ကုသလာ ဓမ္မာ ပုဒ်၌လည်း ဓမ္မသဒ္ဓါ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝတာ အနက်ကို ဟော၏ဟု သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိန္နာနတ္ထ ကို ပြလိုသောကြောင့် အဝိ-သဒ္ဓါ ထားပါသည်။

(တနည်း) တသို့ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောနွှံ- စသော အာဂုဏ်ပါဠိတော်တို့၌ ဓမ္မသဒ္ဓါကိုကိုင်သော အပေက္ခနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် အဝိ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

➤ ၆ ။ ပရိယာပုဏ်တဗ္ဗာတိ ပရိယတ္တိ။ (၂) ပရိပုဗ္ဗ အပဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သင်ယူခြင်းကြံယူသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သင်ယူအပ်သော ပါဠိဓမ္မ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာပုဆုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဧဟတူ။ (ဟိဓာတ်+တုပစ္စည်း)
ဂုဏတိ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဝိပါကံ ဗန္ဓတိတိ ဂူဇော။ (ဂုဏဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ဖွဲ့ခြင်းကြံယူ)
(၂) ဂု-ဏ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖွဲ့ခြင်းကြံယူသည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖွဲ့ခြင်းကြံယူသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တနော ဒဗ္ဗံ ဂုဏတိ ပကာသေတိတိ ဂူဇော။ (ထင်ရှားပြခြင်းကြံယူ)
ရူပါဒီသု သဉ္စတိတိ သတ္တော။ သတ္တတော ဝိရဟိတော နိဿတ္တော။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သတ္တဝါ၏ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြံယူနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သတ္တ-မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဇီဝန္တိ သတ္တာ ယေနာတိ ဇီဝေါ။ ဇီဝတော ဝိရဟိတော နိဇ္ဈိဝေါ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဇီဝ၏ ကင်းဆိတ်ခြင်းနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဇီဝ-မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။
နိဿတ္တောစ သော နိဇ္ဈိဝေါစာတိ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝေါ။ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝဿ ဘာဝေါ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝတာ။

(၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝပုဒ်+တာပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သတ္တ-မှကင်းဆိတ်သော ဇီဝ-မှကင်းဆိတ်သော ဓမ္မ၏ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝ ဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိဿတ္တနိဇ္ဈိတောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂေတဗ္ဗံ ဂါယိတဗ္ဗန္တိဝါ ဧဝေသ္မံ။ (ဂေတတ်+ဏှပစ္စည်း၊ ရွတ်ဆိုခြင်းကြိယာ)

သမေတိတိ သမော။ ဝိသိဋ္ဌာနံ ပါကော ဝိပါကော။ သမော ဝိပါကော သမဝိပါကော။

သမဝိပါကော စေတသံ အတ္တိတိ သမဝိပါကံဓော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော

သမဝိပါကုပုဒ်+ဤပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တူမျှသော အကျိုး၏ နှစ်ပါးကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့ နှင့် အကျိုး+အကြောင်း၊ ဧည+ဇနက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တူမျှသော အကျိုးရှိသော နှစ်ပါးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဂ္ဂတော အယော အသ္မာတိ နိရုဓယော။ အယတော နိဂ္ဂတောတိ နိရုဓယော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိပုဒ်+အယပုဒ်သည်၎င်း၊ ချမ်းသာသုခ ကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ ငရဲတုံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း (တနည်း) ချမ်းသာသုခ၏ ငရဲနှင့် အပါဒါန် အပါဒီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ငရဲ ဘုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမေတိ ဧတ္ထ စေတနဝါ သင်္ဂစ္ဆတိ သတ္တော၊ သဘာဝံ ဓမ္မေဝါ သဟဇာတဒီဟိ ဥပါဒါဒီဟိ ဝါ တိ သမယော။ (သံပုဗ္ဗ ကုဓာတ်+ဏှပစ္စည်း၊ ပေါင်းစုခြင်းကြိယာ)

အနုပဿတိ သီလေနတိ အနုပဿီ။ ဓမ္မေ အနုပဿီ ဓမ္မာနုပဿီ။ (၂) သင်္ခါရ တရားတို့၏ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဌာနီ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သာမညအားဖြင့် ပရိယတ္တိ ဟေတု၊ ဂုဏ်၊ နိဿတ္တနိဇ္ဈိတော ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထု၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သာမညအားဖြင့် ပရိယတ္တိ-စသော အနက်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဤကုသလာ ဓမ္မာ၌ ဓမ္မ-သဒ္ဓါကား နိဿတ္တနိဇ္ဈိတော အနက်ကိုသာ ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထု၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဤကုသလာ ဓမ္မာ-၌ ဓမ္မ-အရ နိဿတ္တနိဇ္ဈိတော အနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ)

➤ ၇။ နိဿတ္တနိဇ္ဈိတောယေဝ-၌ ဝေ-၏ ဝေတ္တပလတ္တယထုတ်ပုံ

(၁) နိဿတ္တနိဇ္ဈိတော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပရိယတ္တိ၊ ဟေတု၊ ဂုဏ်အနက်တို့သည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဘာဝအနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (ခ) ၌ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက၊ တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက၊ အာဂမဒဋီကရဏဇောတက။

(စ) ၌ ဝိ(အဝိ) သဒ္ဓါ၏ အနက် = သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (တနည်း) အပေက္ခာ သမုစ္စယတ္ထ။

(က) ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပနာယံ-၌ အယံ-ကား ဓမ္မသဒ္ဓေါ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပဿိဒ္ဓ ဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (ခ) အယဒ္ဓိ-၌ အယံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဓမ္မသဒ္ဓေါ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။ (ဂ) တသ္မိ-၌ တ-ကား သမယေ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိ ဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။ (စ) သွာယံ-၌ တ-ဣမ ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဓမ္မသဒ္ဓေါ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-၌ ပရိရေးရှိသော အပဓာတ်အရ= ပရိယတ်ကို သင်ယူကြသော သူတို့၏ သန္တာန်၌ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပရိယတ္တိဓမ္မ၌ တတ်သိလိမ္မာခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်း၊ ပီတိပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အဓမ္မော နိရယံ နေတိ-၌ အဓမ္မော-အရ = အပါယ်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော ဥဒ္ဓစ္စ စေတနာကြုံသော အကုသိုလ်စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ငရဲဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန၊ အသဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နေရယိကဒုက္ခကို အဆက်မပြတ် ခံစားရခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ-၌ ဓမ္မာနုပဿီ-ဝယ် ဒိသိဓာတ်-အရ/ ဝိဟရတိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဟရဓာတ် အရ= ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ယူ၍ (၁) ထို--သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စက္ကသမ္ပတ္တိ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတာပန်ဖြစ်ရခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သိဒ္ဓိ ရနိုင်ပုံ။ ။ (၁) ၌ ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယတ္တိအနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို ဓမ္မံ ပရိယာ ပုဏ္ဏာတိ-စသော အာဂမပါဠိဖြင့် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ ရပါသည်။(ဂ+ဃ+င)နည်းတူ။

(စ) ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝအနက်၌သာ ဖြစ်၏ဟု အနွယ်ကိုဆိုသဖြင့် ပရိယတ္တိ၊ ဟေတု၊ ဂုဏအနက်တို့၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် မဖြစ်ဟူသော ဗျုတ်ရေကကိုလည်း သိရသောကြောင့် အတ္ထာပန္န သိဒ္ဓိ အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ ၉။ ဓမ္မပဋိသန္တိဒါ-အရ အကြောင်း၌ဖြစ်သော ဉာဏ်(ပညာ) ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ စတုက္က ထုတ်လေ။ * ဓမ္မာနုပဿီ-အရ = သဘာဝဓမ္မကို အဖန်တလဲလဲရှိသော ဉာဏ်(ပညာ) ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ စတုက္က ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ အဓမ္မော+နေတိ။ ။ အဓမ္မော-အရ လောဘ ဒေါသ မောဟ ပစ္စည်းတရား က နေတိ-အရ ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) အဓမ္မော-အရ အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် နေတိ-အရ ထိုစေတနာ နှင့်ယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

F-8-A

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

* ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

နိရယံ+ဇေတိ ။ ။ **ဇေတိ**-အရ (ဥဒ္ဓစ္စကြည့်သော) အကုသိုလ်ကံ စေတနာပစ္စည်းတရားက နိရယံ-အရ (ငရဲဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေဖြစ်သော) အကုသလဝိပါကံ နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား နာနက္ခန္ဓာကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ပကတူပ နိဿယ၊ နာနက္ခန္ဓာကမ္မ (၂) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

ဓမ္မော+ပါပေတိ ။ ။ **ဓမ္မော**-အရ ကုသိုလ်ဟိတ် ၃-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **ပါပေတိ**-အရ ထိုဟိတ်သုံးပါးကြည့်သော လောကီကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

သုဂတိ+ပါပေတိ ။ ။ **ပါပေတိ**-အရ လောကီကုသိုလ် စေတနာပစ္စည်းတရားသည် **သုဂတိ** -အရ (သုဂတိဘုံသားတို့၏) ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား နာနက္ခန္ဓာကမ္မ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ပကတူပ နိဿယ၊ နာနက္ခန္ဓာကမ္မ (၂) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

ဓမ္မံ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ သုတ္တံ ဂေယျံ ။ ။ **ဓမ္မံ သုတ္တံ** ဂေယျံ-အရ သုတ္တဂေယျပရိယတ္တိဓမ္မ ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားက ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ ။ ။ **ဓမ္မာ**-အရ ဖဿ-စသော စေတသိကဓမ္မ ပစ္စည်း တရားက **ဟောန္တိ**-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၃) ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။

ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ+ဝိဟရတိ ။ ။ **ဓမ္မ** နှစ်ပုဒ်အရ စိတ် စေတသိက-စသော သဘာဝဓမ္မ အာရုံ ပစ္စည်းတရားက အနုပဿီ-အရ (တနည်း) ဝိဟရတိ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗျာကု (၁၅) [ဌာ၊ ၈၁။ ပြည်၊ ၁။ ၂၆၈။ ဘာသာဋီ၊ ၂၀၁။]

(က) ဝဇနတ္ထော ပဇနတ္ထ ကုန္တိတေ ပါပကေ ဓမ္မေ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိတိ ကုသလ။ (ခ) ကုန္တိတေန ဝါ အာကာရေန သယန္တိတိ ကုသလ။ တေ အကုသလသင်္ခါတေ ကုသေ လုနန္တိ ဆိန္တန္တိတိ ကုသလ။

(ဂ) ကုန္တိတာနံ ဝါ သာနတော တနကရကတော ဩသာနကရကတော ဉာဏံ ကုသံ နာမ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တေန ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ။ (ဃ) ဂဟေတဗ္ဗာ ပဝတ္ထေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

(င) ယထာ ဝါ ကုသာ ဥာယဘာဂဂတံ ဟတ္ထပ္ပဒေသံ လုနန္တိ၊ ဖေဓိမေဝိ ဥပ္ပန္နာ နပ္ပန္နဘာဝေန ဥာယဘာဂဂတံ ကိလေသပက္ခံ လုနန္တိ၊ တသ္မာ ကုသာ ဝိယ လုနန္တိတိပိ ကုသလာ။

➤ ၁။ (က) နှင့်အညီ ။ ။ ကုသလာ= ပညာရှိတို့ စက်ဆုတ်အပ်၊ ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်သော ယုတ်မာကုန်သော တရားတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့။ (ဝါ) တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့် တုန်လှုပ်စေတတ်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်စေတတ်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် အကြွင်း မဲ့ ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့။ (ခ) နှင့်အညီ ။ ။ ကုသလာ= မစင်ပမာ ပညာရှိတို့ သည် စက်ဆုတ်အပ်သော ရာဂအစရှိသော သံကိလေသ အသုစိတို့နှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အထူးထူး သော အပြားရှိသော ဒုက္ခ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ပညာရှိတို့ စက်ဆုတ်အပ်၊ ကဲ့ရဲ့အပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဝါ) အဖို့အစုဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်အစဉ်၌ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကုသတရားတို့ကို ဖြတ်တတ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့။ [သဂုဏဒဗ္ဗာပေက္ခ] ကုသလာ=ကုသိုလ်တို့။ [ကေဝလဒဗ္ဗာပေက္ခ]

(က) ကြိယာပုဒ်များကို သမာနတ္ထ၊ ဘိန္နတ္ထကြံ၍ပေးပုံ ။ ။ ပန၊ အတ္ထုဒ္ဓါရမုတစ်ပါး ၀စနတ္ထကို ဆိုအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤကုသလာ ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌။ ၀စနတ္ထော၊ ၀စနတ္ထကို။ ဧဝံ၊ ဤဆိုလတုံသော နည်း ဖြင့်။ ခေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။ ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။ ကုစ္ဆိတော၊ ပညာရှိတို့ စက်ဆုတ်တတ် ကဲ့ရဲ့ အပ်ကုန်သော။ ပါပဂေ၊ ယုတ်မာကုန်သော။ ဓမ္မေ၊ တရားတို့ကို။ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မန္တိ ဝိဒ္ဓံသန္တိ၊ ဖျက်ဆီး တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(တနည်း) ယေဓမ္မာတို့သည်။ ကုစ္ဆိတော၊ ကုန်သော။ ပါပဂေ၊ ကုန်သော။ ဓမ္မေတို့ကို။ သလယန္တိ စလယန္တိ တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့် တုန်လှုပ်စေတတ်ကုန်၏။ သလယန္တိ ကမ္မန္တိ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပြင်းစွာ တုန်လှုပ် စေတတ်ကုန်၏။ သလယန္တိ ဝိဒ္ဓံသန္တိ၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုန်၏။ (ဘိန္နတ္ထပေးပုံဖြစ်သည်)

(ခ) ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့်အနက် ။ ။ ဝါ၊ တနည်း။ ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။ ရာဂါဒိအသုစိသမ္ပယောဂတော၊ မစင်ပမာ ပညာရှိတို့သည် စက်ဆုတ်အပ်သော ရာဂ-အစရှိသော သံကိလေသ အသုစိတို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။ နာနာဝိဓဒုက္ခဟေတုတော၊ အထူးထူးသော အပြားရှိသော ဒုက္ခ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ (ဟိတံ) ကုစ္ဆိတေန ပညာရှိတို့သည် စက်ဆုတ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ အာကာရေန၊ အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဝါ) အဖို့အစုဖြင့်။ သန္တာနေ၊ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်အစဉ်၌။ (ထည့်) သယန္တိ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသာ၊ ကုသမည်ကုန်၏။ အကုသလာ၊ အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာတို့ကို။ ကုသာ၊ ကုသမည်ကုန်၏။ ဟူ၍။ လတ္တံ၊ သိအပ်ကုန်၏။ (ထည့်)

အကုသလသင်္ခါတေ၊ အကုသိုလ်ဓမ္မဟု ဆိုအပ်ကုန်သော။ တေ ကုသော၊ ထိုပညာရှိတို့သည် စက်ဆုတ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော သဘောဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်အစဉ်၌ဖြစ်တတ်ကုန်သော တရားတို့ကို။ လုနန္တိ ဆိန္နန္တိ ဖြတ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(င) ဝါ-အပရော နယော၊ နည်းတစ်ပါးကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္ဆေတော၊ ဆိုအံ့။ ကုစ္ဆိတနံ၊ ပညာရှိတို့သည်

F-8-B

စက်ဆုပ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို။ သာနတော တနကရဏတော၊ ပါးသည် ကျသည်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ဝါ) ခေါင်းပါးသည်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သြဿာနကရဏတော၊ တဖန်မဖြစ် ဆုံးခန်းပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဉာဏ်၊ ဉာဏ်သည်။ ကုသံ နာမ၊ ကုသမည်၏။

* ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့ကို။ ကုသေန၊ ကုသမည်သော။ ဧတေန ဉာဏေန၊ ထိုဉာဏ်သည်။ လာတဗ္ဗာ၊ ယူအပ်ကုန်၏။ (ဝါ) ဖြစ်စေအပ်ကုန်၏။ ဣတိ တဿ၊ ထို့ကြောင့်။ ဧတေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုန်၏။

(ယ) ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ယူအပ်ကုန်၏။ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ၊ ဖြစ်စေအပ်ကုန်၏။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ လာတဗ္ဗာဟူသောပုဒ်၏ အနက်တည်း။ (လာတဗ္ဗာတိ ပဒဿ၊ လာတဗ္ဗာဟူသောပုဒ်၏။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။)

(င) ဝါ-အပရော နယော၊ နည်းတစ်ပါးကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္ဆတေ၊ ဆိုအံ့။ ကုသာ၊ သမန်းမြက်တို့သည်။ ဥဘယဘာဂဂတ်၊ နှစ်ပါးသော အဖို့၌ တည်သော။ ဟတ္ထပ္ပဒေသံ၊ လက်အရပ်ကို။ လုနန္တိ ယထာ၊ ဖြတ်ကုန်၏သို့။ စံ၊ ဤအတူ။ ဣမေဝိ၊ ဤတရားတို့သည်လည်း။ ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္နဘာဝေန၊ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်နှင့်တူသော အနာဂတ် အကုသိုလ်၊ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်နှင့်မတူသော အနာဂတ်အကုသိုလ်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ဥဘယဘာဂဂတ်၊ သော။ ကိလေသပက္ခံ၊ ကိလေသာအဖို့ကို။ လုနန္တိ၊ ဖြတ်တတ်ကုန်၏။ တဿ၊ ထိုသို့။ ဖြတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။ ကုသာ၊ သမန်းမြက်တို့သည်။ ဥဘယဘာဂဂတ်၊ နှစ်ပါးသော အဖို့၌ တည်သော။ ဟတ္ထပ္ပဒေသံ၊ လက်အရပ်ကို။ လုနန္တိ ဝိယ၊ ဖြတ်ကုန်၏သို့။ လုနန္တိ၊ ဖြတ်ကုန်၏။ ဣတိပိ ဣမိနာပိ အတ္ထေန၊ ဤသို့သော အနက်ကြောင့်လည်း။ ဧတေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌာပနာဘောဂိဗ္ဗဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝစသည်ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓေသတို့ကို ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓေသတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌာပနာဘောဂိဗ္ဗဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါကို ကုစ္ဆိတေ သလယန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ကိတန္တဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသလာ-ပုဒ်၌ ယင်းအဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာရှိ၍ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါကို ကုစ္ဆိတေ သလယန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ကိတန္တဒုတိယာ တပ္ပုရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ အခြားဖြစ်သင့်သော ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အခြားဖြစ်သင့်သော ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--(ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟုလည်း ဝစနတ္ထပြုနိုင်သေး၏ဟူလို။

(စ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိဗ္ဗဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် -- မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထို

အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကုသလာဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ တစ်မျိုးကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အခြားဖြစ်သင့်သော ကုသလာသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--(ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-အရ အကုသိုလ်ဓမ္မကိုယူ၍ ကုသလာပုဒ်ကို ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသ-အရ အကုသိုလ်ကိုသာ ယူ၍ ကုသလာပုဒ်ကိုလည်း ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟူ၍သာ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက် သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကုသလာ-၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ကုသ- သဒ္ဒါ၏ အဘိဓမ္မယုတ္တနှင့် ကုသလာ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကုသလာ-၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ကုသ-သဒ္ဒါ၏ အဘိဓမ္မယုတ္တနှင့် ကုသလာ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် ကုသ-အရ ဉာဏ်ကို ယူ၍၊ ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-ဟုလည်း ဝစနတ္ထပြုနိုင်သေး၏--ဟုလို။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ကုသလာပုဒ်ကို ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လာတဗ္ဗာ၌ လာ ဓာတ်၏ ငုတ်နေသော ဓာတုတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထွက် အကျယ် မသိအပ် မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယင်းဝစနတ္ထ၌ ပါဝင်သော လာတဗ္ဗာဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ လာတဗ္ဗာ ဟူသော ပုဒ်၏အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် -- သော် ကုသလာဟူသောပုဒ် ၏ ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-ဟူသော ဝစနတ္ထကိုသာ သိပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ကုသလာပုဒ်ကို ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ယင်းဝစနတ္ထ၌ ပါဝင်သော လာတဗ္ဗာဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ လာတဗ္ဗာ-ဟူသော ပုဒ်၏အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ (က) ဖြင့် ကုသလာသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသ-မှတစ်ပါး ကုသလာသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ကုမ္ဘီတေ သလယန္တိတိ ကုသလာ-ဟူသော ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြသော

ကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (၈) ဖြင့် ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ဝစနတ္ထ-မှတပါး ကုသ-သဒ္ဓါ၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထနှင့် ကုသလ-သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် လာတဗ္ဗာ-၏ သဒ္ဓတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ဖွင့်ပြ သောကြောင့် အဗျာပိတ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) နှိ ဝါသဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုမ္ဘိတေ သလယန္တိတိ ကုသလာ-ဟူသော ဝစနတ္ထ အကြောင်းမှတစ်ပါး ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟူသော ဝစနတ္ထ အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲ လှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ ကုပုဗ္ဗ သလဓာတ်+အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကုသလာပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး ကုသ-သဒ္ဓါပုဒ် လူဓာတ်+အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကုသလာပုဒ်၏ အဖွင့်ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ စက်ဆုတ်ဖွယ်ကောင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တုန်လှုပ်စေတတ် ဖျက်ဆီး တတ်သောကြောင့် ကုသလမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး အကုသိုလ်တို့ကို ရိတ်ဖြတ် တတ်သောကြောင့် ကုသလမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ (ခ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (ဂ+ဃ) ဝါသဒ္ဓါထားရပုံ (၆) အာဘော်ကြည့်၍ ရေးလေ)

(ဃ) နှိ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-၌ လာဓာတ်၏ ဂုဋ္ဌဓာတုတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြလိုသောကြောင့် အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားသည်။

(င) ဝေမိမေဝိ-နှိ ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမန်းမြက်တို့သည်သာ လျှင် နှစ်ပါးသော အပို့၌တည်သော လက်အရပ်ကို ဖြတ်တတ်ကုန်သည် မဟုတ်သေး၊ ဤကုသိုလ်တရား တို့သည်လည်း ဥပ္ပန္န အနုပ္ပန္န အဖြစ်ဖြင့် နှစ်ပါးသောအပို့၌ တည်သော ကိလေသာအဖို့ကို ဖြတ်တတ်ကုန်သေး ၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်၊ သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

လူနန္တိတိဝိ-နှိ ဝိ (အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းသုံးပါး တို့ကြောင့်သာလျှင် ကုသိုလ်မည်သည် မဟုတ်သေး၊ သမန်းမြက်တို့နှင့်တူစွာ နှစ်ဘက်သော အပို့၌ တည် သော ကိလေသာအဖို့ကို ဖြတ်တတ်သောကြောင့်လည်း ကုသိုလ်မည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်၊ သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ တနံ ကရောတိတိ တနုကရဏံ။ (၂) တနုသဒ္ဓါပုဒ်ပဒ် ကရဓာတ်+ ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခေါင်းပါးအောင်ပြုခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်သော ဉာဏ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ။ (ဝစဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာ)

ဝစနဿ အတ္ထော ဝစနတ္ထော။ (၂) ဝစနပုဒ်+အတ္ထပုဒ်သည်၎င်း၊ သဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝစနတ္ထတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူ သော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုမ္ဘိယန္တေတိ ကုမ္ဘိတာ။ (ကုမ္ဘဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ စက်ဆုတ်ခြင်းကြိယာ)

(တနည်း) ကုမ္ဘာ သမ္ဘာတာ ယေသံ အတ္ထိတိ ကုမ္ဘိတာ။ (၂) ကုမ္ဘပုဒ်+ဣတ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၉၅

ဖြစ်သော စက်ဆုတ်ခြင်း၏ အကုသိုလ်ဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(က) သလယန္တိတိ သလာ၊ (အစိတ်) ကုစ္ဆိတေ သလာ **ကူသလာ**။ (၂) ထိုပျူပွတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့၏ ဖျက်ဆီးတတ်သော ကုသိုလ်တို့နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ခ) သယန္တိတိ သာ၊ ကုစ္ဆိတေန သာ ကုသာ။ လုနန္တိတိ လာ။ (အစိတ်)

ကုသေ လာ **ကူသလာ**။ (၂) ထိုပျူပွတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့၏ ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်တို့နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့ကို ဖြတ်ခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဂ) သာတိတိ သံ၊ ကုစ္ဆိတေ သံ ကုသံ။ လာတဗ္ဗာတိ လာ။ (အစိတ်)

ကုသေန လာ **ကူသလာ**။ (၂) ထိုပျူပွတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်၏ ကုသိုလ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င) ကုသန္တိ ဆိန္တန္တိတိ ကုသာ။ (တနည်း) ကုဘူမိယံ သေန္တိတိ ကုသာ။ ကုသာဝိယာတိ ကုသာ။ လုနန္တိတိ လာ။ (အစိတ်) ကုသာစ တေ လာစာတိ **ကူသလာ**။ (၂) ထိုပျူပွတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သမန်းမြက်နှင့်တူသော ဂုဏ်၏ ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပါပေန္တိတိ ပါပကာ။ (၂) ထိုပျူပွတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပပုဗ္ဗ အပဓာတ်+ဈာပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောက်စေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရောက်စေခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) အကုသိုလ်ဓမ္မသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုစ္ဆိတေန အာကာရေန သယန္တိတိ **ကူသော**။ (၂) ကုပုဗ္ဗ သိဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စက်ဆုအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ စက်ဆုပ်အပ်သော အခြင်းအရာ၏ အကုသိုလ်ခြံချင့် အာကာရ+အာကာရဂုဏ်၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပွတ္တိနိမိတ်။

(၄) အကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သင့် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကဝန္တိ ဝါတေန နဒန္တိတိ **ကူသော**။ (ကုသဓာတ်+သက်ပစ္စည်း၊ လေကြောင့်မြည်ခြင်းကြိယာ)

ကုယံ (ပထဝီယံ) သယန္တိ ဇာယန္တိတိ **ကုသာ။** (ကုပုဗ္ဗ သိဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ) ဟသန္တိ အနေနာတိ **ဟတ္ထော။**(ဟသဓာတ်+တပစ္စည်း) ဟရန္တိ အနေနာတိ **ဟတ္ထော။**(ဟရ+တ) ပကာရတော ဒိဿတိတိ **ပဒေသော။** (ပ-ဒိဿ+တ) ဟတ္ထဿ ပဒေသော **ဟတ္ထပ္ပဒေသော။**

(၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဟတ္ထပုဒ်+ပဒေသပုဒ်သည်၎င်း၊ လက်၏ ပဒေသ-အရ အရပ်နှင့် ရုဏ်+ရုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတို့နိမိတ်။

(၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လက်အရပ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ **လာတဗ္ဗာ၊ ဂမဟတဗ္ဗာ၊ ပဝတ္ထတဗ္ဗာ-ကား** ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာ ရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ **ဉာယဘာဂဂတံ၊ ဟတ္ထပ္ပဒေသံ-**တို့ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသိနာမ်ပုဒ်။ **ဧဝမိမေပိ-၌ ဣမေ-ကား** ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ **(က)**၌ ကုစ္ဆိတေ သလယန္တိ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုပုဗ္ဗ သလဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ကာရိတပစ္စည်းကျေနည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကုစ္ဆိတေ သလယန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ဟေတုကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသ်သမာသံ ဝနေတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထသမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ကုနိပါတ်ပုဒ် ၏ ကုစ္ဆိတအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပါပကေ ဓမ္မေ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကု-အရ ကုစ္ဆိတဘောဂုဏ်ကို အကြောင်းပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ အကုသိုလ်တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

စလယန္တိ-ဖြင့် သလယန္တိ-၌ သလဓာတ်သည် ဂတိ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ စလနအနက် ဟောသည်ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ) (တနည်း) စလယန္တိ-ဖြင့် သလယန္တိ-၌ တုန်လှုပ်စေ၏ဟူသည် (ကာမာဝရကုသိုလ်က) အကုသိုလ်တရားတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် တုန်လှုပ်စေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ကမ္မန္တိ-ဖြင့် စလယန္တိ-၌ စလဓာတ်သည် ဝိလာသ၊ ဂတိအနက်တို့ကို မဟော၊ စလနအနက် ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ) (တနည်း) ကမ္မန္တိ-ဖြင့် စလယန္တိ-၌ တုန်လှုပ်စေ၏ဟူသည် (မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်က) အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် ပြင်းစွာ တုန်လှုပ်စေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ဝိဒ္ဓံသန္တိ-ဖြင့် ကမ္မန္တိ-၌ ကပိ(ကမ္မ)ဓာတ်သည် တက္ကလဂန္ဓအနက်တို့ကို မဟော၊ ဟိံသန(ဝိဒ္ဓံ သန) အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ) (တနည်း) ဝိဒ္ဓံသန္တိ-ဖြင့် ကမ္မန္တိ-၌ တုန်လှုပ် စေ၏ဟူသည် (မဂ်ကုသိုလ်က) အကုသိုလ်တရားတို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ဖျက်ဆီးခြင်းပင် တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၈)၌ ကုစ္ဆိတေန အာကာရေန သယန္တိတိ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-ဝယ် ကုသဒ္ဓါပပဒ သိဓာတ်၏

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကုစ္ဆိတေန သယန္တိတိ ကုသာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ တတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း (တနည်း) သယန္တိတိ သာ၊ ကုစ္ဆိတေန သာ ကုသာ-ဟု တတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထသမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ကုနိပါတ်ပုဒ်၏ ကုစ္ဆိတအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်တ္ထ) ကု-အရ ကုစ္ဆိတဘောကို အကြောင်းပဝတ္ထနိမိတ်ပြု၍ အခြင်းအရာ အကာရ (ဝါ) အဖို့အစကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

တေ အကုသလသင်္ခါတေ ကုသေ လုနန္တိ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-သဒ္ဓါပုဒ လူဓာတ်၏ အဖြစ် ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကုသေ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း (တနည်း) လုနာတိ ဆိန္တန္တိတိ လာ၊ ကုသေ+လာ ကုသလာ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထသမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ကုသ-အရ အကုသိုလ်ဓမ္မကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဆိန္တန္တိ-ဖြင့် လုနန္တိ-၌ လူဓာတ် (သို့မဟုတ်) လူဓာတ်သည် ဖြတ်တောက်ခြင်း ဆောဒနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ)

(၇) ၌ ကုစ္ဆိတနံ သာနတော တနကရဏတော ဩသာနကရဏတော ဉာဏံ ကုသံ နာမ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-ဝယ် ကုသဒ္ဓါပုဒ သာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သာဓာတ်၏ တနကရဏအနက်၊ ဩသာနကရဏအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုတ္ထ) ကုစ္ဆိတေ သာတိ တနံ ကရောတိ ဩသာနံ ကရောတိတိ ကုသံ-ဟု ကိတန္တ ဒုတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) သာတိ တနံ ကရောတိ ဩသာနံ ကရောတိတိ သံ။ ကုစ္ဆိတေ+သံ ကုသံ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ကုသ-အရ ဉာဏ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

တေန ကုသေန လာတဗ္ဗာ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-သဒ္ဓါပုဒ လာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကုသေန လာတဗ္ဗာတိ ကုသလာ-ဟု ကိတန္တ တတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) လာတဗ္ဗာတိ လာ။ ကုသေန+လာ ကုသလာ-ဟု တတိယာတပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ဂဟေတဗ္ဗာ-ဖြင့် လာတဗ္ဗာ-၌ လာ-ဓာတ်သည် ယူခြင်းအနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဒု-ဓာတုတ္ထ) ပဝတ္ထေတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဂဟေတဗ္ဗာ-၌ ယူအပ်၏ဟူသည် ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း၊ ယင်းဖြစ်စေ-ဟူသည်လည်း ကုသ-အရ ဉာဏ်က လာ-အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်စိတ်တို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း၊ ဉာဏဝိပွယ်ကုသိုလ်စိတ်တို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ ယထာဝါ (ပ) ကိလေသပက္ခံ လုနန္တိ-ဖြင့် ကုသိုလ်တရားတို့၏ သမန်းမြင်နှင့်တူပုံကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တသ္မာ ကုသာဝိယ လုနန္တိ-ဖြင့် ကုသလာ-၌ ကုသ-ဝယ် (ကုသပုဒ်+အပစ္စည်း) ယင်း အ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတစ်ခုအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ကုသာ ဝိယာတိ ကုသာ-ဟု ဥပမာတစ်ခုတစ်ရပ်ပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) ကုသလာ-၌ လာ-ဝယ် လူဓာတ်၏အဖြစ်ကိုင်း (ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကိုင်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) လုနန္တိတိ လာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ကုသာစ တေ လာဓာတိ ကုသလာ-ဟု ဥပမာပုဒ္ဓပဒ ကမ္မဓာနာယသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (တနည်း) ကုသာ ဝိယ လုနန္တိတိ ကုသလာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိစ္ဆန္တ ကမ္မဓာနာယသမာသံ ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိ။

➤ ❶။ (က) ၌ ပန-အနက် = ပက္ခန္တရတ္ထဇောတက။ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ- ၌ ဝိ-အနက် = ခံသဓာတ်သက်သက်က ဖျက်ဆီးခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဓာတုတ္တာနုတ္တကအနက်။ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ- ၌ ဣတိ-အနက် = ဟောတတ္ထဇောတကအနက်။ (ခ) ၌ ဝါ-၏ အနက် = ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက။ အာကာရေန-၌ အာ- အနက် = ဓာတုတ္ထဝိသေသကအနက်။ အကုသလ-၌ အ-အနက် = ဝိရဒ္ဓတ္ထ။ သင်္ခါတေန-၌ သံ-အနက် = ခါဓာတ်သက်သက် ကထနအနက်ကိုဟောသောကြောင့် ဓာတုတ္တာနုတ္တကအနက်။ (ဂ) ဩသာန-၌ ဩ-၏ ကာရီ အဝ-အနက် = ပရိယန္တအနက်။ နာမ-အနက် = သညာအနက်။ ပဝတ္ထေတဗ္ဗာတိ-၌ ပ-အနက် = ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဣတိ-အနက် = ဣဒံအနက်။ နိဒဿနအနက်။ (ဃ) ၌ ယထာ၊ ဝိယ-အနက် = ပဋိဘာဂအနက် (တနည်း) ဥပမာနအနက်။ ဧဝံ-အနက် = ပဋိဘာဂအနက် (တနည်း) ဥပမေယျအနက်။

(င) ဣမေပိ-၌ အပိ-၏ အနက် = ကုသိုလ်ကိုးသော အပေက္ခနတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

လုနန္တိတိပိ-၌ အပိ-၏အနက်ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်းများကို ငဲ့သော အပေက္ခနတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ တသ္မာ-အနက် = ကာရဏစန္ဒေဒနအနက်။

(က) ဧတ္ထ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသလာ ဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်ခြိမ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိ ဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဧတ-ကား ကုသေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ဧတန-ကား ကုသေန-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) တသ္မာ-ကား လွန်ခဲ့ပြီး ဆိုခဲ့ပြီးသော လုနန္တိကြိယာနှင့်တကွ တစ်ဝါကျလုံးကို စွဲယူသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ ဥဘယဘာဂဂတိ-၌ ဥဘယ-သည် ဘာဂ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသော ကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဣမေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ❷။ ကြိယာဒါးတနိ ထူဝံသံ ။ ။ သလယန္တိ စလယန္တိ-အရ = (၁) ကာမာဝစရ ကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသည်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၉၉

ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဒ္ဒမ္မတ္ထိ၊ ဘောဂသမ္မတ္ထိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သလယန္တိ ကမ္မေန္တိ-အရ = (၁) မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘု-ဟူသော ဥပစာရကာမာဝစရသမာဓိဇောသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဈာနသမာပတ္တိသုခကို ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တိဟိတပဋိသန္ဓေနေခွဲခြင်း၊ ပဉ္စာနန္တရိယကံမှကင်းခြင်း၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဗြဟ္မာဘုံဘဝသို့ လားရောက်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သလယန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ-အရ = (၁) လောကုတ္တရာကုသိုလ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါနိတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရိယံတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တိဟိတပဋိသန္ဓေ နေခွဲခြင်းမှစ၍ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံတိုင်အောင်သော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ ဖလသမာပတ္တိသုခအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက် သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကုသလာ-န္တိ သလာ-အရ/ လူနန္တိ ဆိန္ဒန္တိ-အရ “ကုသိုလ်” ၃-မျိုးကို ယူ၍ ထုတ်လေ။
ကုစ္ဆိတေ ပါပကေ ဓမ္မေ-အရ/ ကုသလာ-၌ ကု-အရ/ ကုစ္ဆိတေန အာကာရေန သယန္တိ-အရ/ တေ အကုသလသင်္ခါတေ ကုသေ-အရ/ “အကုသိုလ်” ကို ယူ၍
[ကြောင်း+ကျိုး ၂-ချက်ထုတ်ပုံ] (၁) အကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) [**အကြောင်း ၁-ချက် အကျိုး ၃-ချက် ထုတ်ပုံ**] (၁) အကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိပဋိသရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည် သည် အနုဘာဝတ္ထ။ * **ကိလေသပဏ္ဍေ-အရ** (၁) ကိလေသာ အကုသိုလ်တရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (စသည်)

➤ ၉။ (က+ဂ) နှင့်အညီ **ကုသလာ-၌ ကု-အရ** “အကုသိုလ်ဓမ္မ”ကိုယူ။
(ခ) **အလို ကုသ-အရ** “အကုသိုလ်”ကိုယူ။ (ဂ) **အလို ကုသ-အရ** ဉာဏ်(ပညာ)ကို ယူ/ သာန-အရ ဉာဏ်(ပညာ)ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီတုတ္ထထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) **ကုစ္ဆိတေ+သလယန္တိ (ကု+သလ)** ။ ။ ကုစ္ဆိတေ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် သလယန္တိအရ မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)
ကုစ္ဆိတေ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် သလယန္တိအရ မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ပါပကေ ဓမ္မေ+ဝိဒ္ဓံသေန္တိ ။ ။ ပါပကေ ဓမ္မေ-အရ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဒ္ဓံသေန္တိ-အရ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (တနည်း) မဂ်ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယ

သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ဝစနုတ္တော+ဝေဒိတဗ္ဗော ။ ။ ဝစနုတ္တော-အရ ဝစနုတ္တတည်းဟူသော ဝစိဘောဒသဒ္ဒ အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗော-ဟူသော ပါဌသေသ၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယဉာဏ်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဝစနုတ္တော-အရ စိတ်စေတသိက်-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗော-ဟူသော ပါဌသေသ၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(က) ကုသလာ ။ ။ ကု-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် သလာ-အရ မဟာကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

(ခ) ကုသလာ ။ ။ ကုသ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် လာ-အရ မဟာကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ကုသေ+လုနန္တိ (ကုသ+လာ) ။ ။ ကုသေ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် လုနန္တိ အရ မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ကုသေ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် လုနန္တိ အရ မဟာဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

(ဂ) ကုစ္ဆိတာနံ သာနတော(ကု+သ) ။ ။ ကုစ္ဆိတာနံ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် သာနတော-အရ ဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ကုသေန+လာတဗ္ဗော (ကုသ+လာ) ။ ။ ကုသေန-အရ ဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် လာတဗ္ဗော-အရ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ။ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ကုသေန-အရ ဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် လာတဗ္ဗော-အရ ဉာဏဝိပဿနာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

(င) ကုသာ ဟတ္ထပ္ပဒေသံ+ လုနန္တိ ။ ။ ကုသာ-အရ သမန်းမြက်၌ရှိသော မဟာဘုတ်လေးပါး ပစ္စည်းတရားသည် လုနန္တိ-အရ သမန်းမြက်၌ရှိသော ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ။ (၄)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဟတ္ထပ္ပဒေသံ-အရ လက်အရပ်၌ရှိသော ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ-စသော ရုပ်အပေါင်း ပစ္စည်းတရားသည် **လုနန္တိ**-အရ သမန်းမြက်အား (၀၁) အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ဝေမိဝေမိ+လှနန္တိ/ ကုသာဝိယ လှနန္တိ/ကုသလာ ။ ။ ဣမေ-အရ/ကုသာဝိယ-အရ/ ကုသ-အရ ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ၁-ပါး ၃-ပါး ၂-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် လှနန္တိ-အရ/လာ-အရ ကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ၁-ပါး ၂-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ။ (၁၃)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကိလေသပက္ခံ+လှနန္တိ ။ ။ ကိလေသပက္ခံ-အရ လောဘ ဒေါသ-စသော ကိလေသာ ပစ္စည်း တရားသည် လှနန္တိ-အရ မဟာကုသိုလ်/မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်/မဂ်ကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

ဝါဂျ (၁၆)၊ ၄၂၈။ ပြည်၊ ၂၇၀။ ဘာသာဋီ၊ ၂၇၁။]

(က) အတ္တနော ပန သဘာဝံ တရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ (ခ) ဓာရိယန္တိဝါ ပစ္စယေဟိ၊

(ဂ) ဓာရိယန္တိဝါ ယထာသဘာဝတောတိ ဓမ္မာ။ (ဃ) န ကုသလာ အကုသလာ။

(င) ဗိတ္တပဋိပက္ခာ အဓိတ္တာ ဝိယ၊ လောဘာဒိပဋိပက္ခာ အလောဘာဒယော ဝိယ စ ကုသလ ပဋိပက္ခာတိ အတ္ထော၊ (စ) န ဗျာကတာတိ အဗျာကတာ။

(ဆ) ကုသလာကုသလဘာဝေန အကထိတာတိ အတ္ထော၊

(ဇ) တေသု ပန အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခကာ ကုသလာ၊ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကလက္ခကာ အကုသလာ၊ အဝိပါကလက္ခကာ အဗျာကတာ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုဦးအံ့။ ယေ သဘာဝါ၊ အကြင်သဘောတရားတို့သည်။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ သဘာဝံ၊ သဘောလက္ခဏာကို။ ဓာရေန္တိ၊ ဆောင်တတ် ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ သဘာဝါ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။ ဓမ္မာ၊ ဓမ္မမည်ကုန်၏။

(ခ) ဝါ၊ တနည်းကား။ ယေ သဘာဝါ၊ အကြင်သဘောတရားတို့ကို။ အတ္တနော၊ မိမိ မိမိ၏။ (ထည့်) ပစ္စယေဟိ၊ အကြောင်းတရားတို့သည်။ ဓာရိယန္တိ၊ ဆောင်အပ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ သဘာဝါ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။ ဓမ္မာ၊ ဓမ္မမည်ကုန်၏။ (ဂ) ဝါ၊ တနည်းကား။ ယေ သဘာဝါ၊ အကြင်သဘောတရား တို့ကို။ ယထာသဘာဝတော၊ မိမိ မိမိတို့၏ သဘောအားလျော်သဖြင့်။ ပဏှိတေဟိ၊ ပညာရှိတို့သည်။ ဓာရိယန္တိ လက္ခိယန္တိ၊ မှတ်အပ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ သဘာဝါ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။ ဓမ္မာ၊ ဓမ္မ မည်ကုန်၏။ (ဃ) ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်သဘောတရားတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်မည်ကုန်သည်။ န၊ မဟုတ် ကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေ ဓမ္မာ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။ အကုသလာ၊ အကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(င) ဗိတ္တပဋိပက္ခာ၊ အဆွေခင်ပွန်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သူတို့သည်။ အဓိတ္တာ ဝိယ၊ ရန်သူမည် ကုန်၏သို့၎င်း။ လောဘာဒိပဋိပက္ခာ၊ လောဘ စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရားတို့သည်။ အလောဘာ ဒယော ဝိယ၊ စ၊ အလောဘ အစရှိသည် မည်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း။ ကုသလပဋိပက္ခာ၊ ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည်။ အကုသလာ၊ အကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤအနက်ကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊

မှတ်အပ်၏။ (စ) ယေ ဓမ္မာ၊အကြင်သဘောတရားတို့သည်။ဗျာကတာ၊ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော တရားတို့သည်။န ဟောန္တိ၊မဟုတ်ကုန်။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။တေ ဓမ္မာ၊ထိုသဘော တရားတို့သည်။အဗျာကတာ၊အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ဆ) ကုသလာကုသလာဘဝေန၊ကုသိုလ်အဖြစ် အကုသိုလ်အဖြစ်အားဖြင့်။အကထိတာ၊မဟောကြား အပ်ကုန်သော တရားတို့သည်။အဗျာကတာ၊အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ဣတိ အတ္ထော၊ကို။ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊မှတ်အပ်၏။

(ဇ) ပန၊ဝစနတ္ထမှတပါး လက္ခဏာကို ဆိုအံ့။တေသု၊ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတတို့တွင်။
အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၊ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်မှကင်းသော ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာ ဟူသော အကျိုးရှိသော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိကုန်သော သဘောတရားတို့သည်။ကုသလာ၊ကုသိုလ် မည်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ (တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၊သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိကုန်သော သဘောတရားတို့သည်။ကုသလာ၊ ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ (တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၊ပညာရှိတို့သည် ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏အဖြစ် မှ ကင်းသည်၏အဖြစ် (ဝါ) သူတော်ကောင်းတို့သည် ကြဉ်ရှောင်အပ် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ စသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ် ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားတို့သည်။ကုသလာ၊ ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ကုန်၏။

သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏာ၊ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ကြဉ်ရှောင်အပ် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော အနိဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားတို့သည်။အကုသလာ၊အကုသိုလ် မည်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ (ဝါ) ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ကြဉ်ရှောင်အပ် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာနှင့် တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ် အနိဋ္ဌဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်လျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားတို့သည်။အကုသလာ၊ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။

အဝိပါကလက္ခဏာ၊အကျိုးရှိဖြစ်စေခြင်းငှာ မထိုက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ ရှိကုန်သော တရားတို့သည်။အဗျာကတာ၊အဗျာကတမည်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။

➤ ၂။ (စ) ခဉ္စိ/ ဌပနာပဉ္စကပုစ္ဆာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်ကို ကတ္တ၊ သာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ ဓမ္မာ-အရ သင်္ခတ အသင်္ခတဓမ္မ နှစ်မျိုးကိုယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဓမ္မာပုဒ်၌ ယင်းဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထနှင့် အရကောက်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက် သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်ကို ကတ္တ၊ သာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ ဓမ္မာ-အရ သင်္ခတ အသင်္ခတဓမ္မ နှစ်မျိုးကိုယူရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ဓမ္မာပုဒ် ၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဓမ္မာပုဒ်၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၀၃

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်ကို ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ ဓမ္မ-အရ သင်္ခတဓမ္မကို ယူရမည် ဟု အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(ခ) သိန္နိ/ ကျမ်းရိုးငါးချက်/ ပါပနာဒိ ။ ။ (ပ) သော.. ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌ ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက် သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၏ ဆိုခဲ့ပြီး ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထမှတပါး သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တပါးသော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ)မိန့်။

(ခ+ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဓမ္မာ-ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပုဒ်ကို “အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ”ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုတော် မူ၏။(ဌပနာ) ယင်းဝစနတ္ထမှတပါးသော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (အဘောဂ) ထိုသို့ ပြသင့်သောကြောင့် (အဘောဂဟေတု) ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ (ဌပနာပဋိက္ခေပ) တပါးသော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။(စောဒနာ) ဤသို့ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာကို သောဓနာ တော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် (ခ+ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။ (၁၃၃၀-ခု မေး)

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က+ခ+ဂ) တို့ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အကုသလာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရှိသင့်လေသောကြောင့် (က+ခ+ဂ) တို့ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကုသလာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကုသလာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိန္နိ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် အကုသလာ ကို ဥဘေတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အကုသလာ-၌ အ-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကို ထင်ရှားစွာ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာ သောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် အကုသလာ ကို ဥဘေတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ အကုသလာ-၌ အ-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ အကုသလာ-၌ အ-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကို တိကျစွာ မပြဆိုသည်ရှိသော် အ-သဒ္ဒါ ဟောနိုင်သမျှ အနက် အားလုံး၌ ပြန့်နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အကုသလာ၌ အ-သဒ္ဒါသည် မည်သည့် အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား= (င) ဖြင့် အကုသလာ-၌ အ-သဒ္ဒါသည် ပဋိပက္ခ(ဝိရုဒ္ဓ)အနက်ကို ဟော၏ဟု ငါပြဆိုသည် ဖြစ်ရကား အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အပေါ်၌ မရောက်ဟူလို။

အမှာ/ (င) ၌ ရှေ့ဥပမာဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့၏ ကုသိုလ်၏ ပဋိပက္ခ ဝိရုဒ္ဓ၏ အဖြစ်ကို လောကူပမာအားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။ နောက်ဥပမာဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့၏ ကုသိုလ်၏ ပဋိပက္ခ ဝိရုဒ္ဓ၏ အဖြစ်ကို သာသနူပမာအားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။

(ဆ) သို့/ အာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ)ဖြင့် န ဗျာကတာ အဗျာကတာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဗျာကတာ၌ အ-သဒ္ဒါနှင့် ဝိရေး အာရေးရှိသော ကရဓာတ်တို့၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကို ထင်ရှားစွာ မသိနိုင်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ (တနည်း) အဗျာကတာ-၌ အ-သဒ္ဒါနှင့် ဗျာကတသဒ္ဒါတို့၏ ဖြစ်သင့်သောအနက်ကို ထင်ရှားစွာ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (စ)ဖြင့် န ဗျာကတာ အဗျာကတာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ အဗျာကတာ၌ အ-သဒ္ဒါနှင့် ဝိရေး အာရေးရှိသော ကရဓာတ်တို့၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကို ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဗျာကတာ၌ အ-သဒ္ဒါနှင့် ဝိရေး အာရေးရှိသော ကရဓာတ်တို့၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဆ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား= အဗျာကတာ၌ အ-သည် အညအနက်ကို ဟော၏။ ဗျာကတ-သဒ္ဒါသည် ကထိတအနက်ကိုဟော၏။ (တနည်း) ဝိရေး အာရေးရှိသော ကရဓာတ်သည် ကထနအနက်ကိုဟော၏ဟူလို။

➤ ၃ ။ (က) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသလသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ-မှတပါး ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ပန-သဒ္ဒါကို ထားပါသည်။

(စ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မာ-၌ ရမ္မ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်မှတစ်ပါး ကမ္မသာဓနအနက်၊ ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မ သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထအနက်မှတစ်ပါး သင်္ခတဓမ္မ သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ အနက်ကို လဲလှယ်လို၍ (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မ-သဒ္ဒါ၏ သင်္ခတဓမ္မ သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထအနက်မှတစ်ပါး သင်္ခတာသင်္ခတပညတ္တိဓမ္မ သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ အနက်ကို လဲလှယ်လို၍ (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ဒေါသပယ်ပုံ ။ ။ (က) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်၏ ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဓမ္မာ-၌ ရေဓာတ်၏ ဓာရဏအနက်မှတစ်ပါး ဥပဓာရဏလက္ခဏအနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဓမ္မာပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး အကုသလာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဝ) ဖြင့် အကုသလာဟူသော ပုဒ်၌ အ-နိပါတ်ပုဒ်၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဥပမာဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် အကုသလာပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး အဗျာကတာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် အဗျာကတာပုဒ်၏ ဝိဇ္ဇာတ္ထကို ပေါ်လွင်အောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဇ) ဖြင့် ကုသလာ အကုသလာ အဗျာကတာပုဒ်တို့၏ လက္ခဏာကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ န ကုသလာ အကုသလာ။ (၂)န-ပုဒ်+ကုသလပုဒ်သည်ငင်း၊ န-အရ ဝိရဒ္ဓပဋိပက္ခ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၀၅

ဘောဂုဏ်၏ ကုသလ-အရ အကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) အကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ ဝိရုဒ္ဓပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) အကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ (၂) ထိုဗျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓရဓာတ်+ရမ္မပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆောင်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သင်္ခတဓမ္မ အသင်္ခတဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န မိတ္တာ အမိတ္တာ။ (၂) နပုဒ်၊ မိတ္တပုဒ်သည်၎င်း၊ ဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်၏ အဆွေခင်ပွန်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မိဇ္ဇန္တိ သိနေဟန္တိတိ မိတ္တာ။ (မိဒဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ချစ်ခင်နှစ်သက်ခြင်းကြိယာ)

န မိတ္တာ အမိတ္တာ။ (၂) န-အရ ဝိရုဒ္ဓပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏ မိတ္တာ-အရ ရန်သူတို့ခြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိရုဒ္ဓပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) ရန်သူတို့ ၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဗျာကရိယန္တိ ကထိယန္တိတိ ဗျာကတာ။ (ဝိ-ရှေး အာ-ရှေး ကရ+တ၊ ဟောကြားခြင်းကြိယာ)

န ဗျာကတာ အဗျာကတာ။ (၂) နပုဒ် ဗျာကတပုဒ်သည်၎င်း၊ န-အရ အညဘောဂုဏ်၏ ဗျာကတ-အရ အဗျာကတဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) အဗျာကတဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရိယတေ ဉာယတေတိ အဇ္ဇော။ (၂) သိခြင်းကြိယာသကတသည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ထိုပဝတ္တိသဒ္ဒါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အပေါင်းဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။ ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ဧတေသန္တိ အနဝဇ္ဇော။ (၂) အပြစ်မရှိ ခြင်းဂုဏ်၏ ကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပြစ်မရှိ ခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) ကုသိုလ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သာဓုတိ ဝဇ္ဇိတဗ္ဗာ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ ပရိစ္စဇိတွာ ဂရဟိတဗ္ဗာ အနိဋ္ဌဗလတ္တာတိ ဝဇ္ဇော။ ဝဇ္ဇာဓေ အဝဇ္ဇော။

န အဝဇ္ဇော အနဝဇ္ဇော။ န-အရ ပဋိပက္ခဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်၏ အဝဇ္ဇာ-အရ ကုသိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဋိပက္ခဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) ကုသိုလ် တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခေါ ဝိပါကော ဧတေသန္တိ သုခဝိပါကာ။ အနဝဇ္ဇောစ တေ သုခဝိပါကာဓာတိ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ။ လက္ခိယန္တိ ဧတေနာတိ လက္ခဏံ။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ လက္ခဏံ ဧတေသန္တိ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက လက္ခဏာ။ (၂) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၏ ကုသိုလ်တို့နှင့် လက္ခဏာ+လက္ခ ဖြစ်ခြင်း စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာသည် (ဝါ) ကုသိုလ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည်

တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခ ဒုက္ခ အဒတိ ဘက္ခတိတိ အတ္တာ။ (စားခြင်းကြိယာ)

အတ္တိတိ သန္တော။ ဘဝနံ ဘာဝေါ။ သန္တော ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ (တံ သဘာဝံ)

(၂) ထိုဗျူဟာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ထင်ရှားရှိသော သဘောတည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သဘောတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတေဟိ ဧတိတိ ပစ္စယာ။ (တေဟိ) (၂) ပ ဋိ ဧ တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော စွဲ၍ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟာတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စွဲ၍ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဓမ္မာ-၌ ဓရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ရမ္မပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဓာရေန္တိ-ဆောင်၏ဟူသည် မိမိ မိမိတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို ဆောင်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဓမ္မ-အရ သင်္ခတ အသင်္ခတဓမ္မကို ယူရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ဓမ္မာ-၌ ဓရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ရမ္မပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက် သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဓာရိယန္တိတိ ဓမ္မာ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဓာရိယန္တိ-ဆောင်အပ်၏ဟူသည် သတ္တဇီဝ စသည်တို့၏ ဆောင်ခြင်းမဟုတ်၊ ကံ-စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဆောင်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဓမ္မ-အရ သင်္ခတဓမ္မကို ယူရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝါ-ဖြင့် နယန္တရ ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။- (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဓမ္မာ-၌ ဓရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ရမ္မပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက် သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဓာရိယန္တိတိ ဓမ္မာ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဓာရိယန္တိ-မှတ်အပ်၏ဟူသည် မိမိ မိမိတို့၏ သဘောအားလျော်သဖြင့် မှတ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဓမ္မ-အရ သင်္ခတ, အသင်္ခတ, ပညတ္တိဓမ္မတို့ကို ယူရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝါ-ဖြင့် နယန္တရ ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် အကုသလာ-၌ အ-သဒ္ဓါ၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) နကုသလာ အကုသလာ-ဟု နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ မိတ္တပဋိပက္ခာ အမိတ္တာဝိယ-ဖြင့် ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား၏ အကုသိုလ်မည်ပုံ

အဓိပ္ပါယ်ကို လောကူပမာဖြင့် သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

လောဘာဒိပဋိပက္ခာ အလောဘဒယောဝိယစ-ဖြင့် ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား၏ အကုသိုလ်မည်ပုံ အဓိပ္ပါယ်ကို သာသနူပမာဖြင့် သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ကုသလပဋိပက္ခာ-ဖြင့် အကုသလာ-၌ အ-သည် သဒိသ၊ အညအနက်တို့ကို မဟော၊ ပဋိပက္ခ (ဝိရဒ္ဓ)အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နိပါတလိဂ်တ္ထ)

(စ) ဖြင့် အဗျာကတာ-၌ အ-သဒ္ဓါ၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်ပဒ) န ဗျာကတာ အဗျာကတာ-ဟု နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ် ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် အဗျာကတာ၌ ဗျာကတ-သဒ္ဓါ၏ ကထိတအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (နာမလိဂ်တ္ထ) (တနည်း) အဗျာကတာ-၌ ဗျာကတ-ဝယ် ဝိရေး အာရေရိသော ကရဓာတ်သည် အာစိက္ခဏ၊ ဝိဿဇ္ဇန အနက်တို့ကို မဟော၊ ကထနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) တပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက် သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဗျာကရိယန္တိ ကထိယန္တိတိ ဗျာကတာ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အ-၏ အညအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်တ္ထ) အကထိတာ ၌ မဟောကြားအပ်ဟူသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် (ဝါ) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အမည်ဖြင့် မဟော ကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ အ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုပ္ပါရ = ပဋိသေဓေ ဝုဒ္ဓိတဗ္ဗာဝေ၊ အညတ္ထေ သဒိသေပိစ။

ဝိရဒ္ဓေ ဂရဟေ သုညေ၊ အကာရော ဝိရဟပ္ပကေ။

အကုသလာ-၌ အ-၏ အနက် = ဝိရဒ္ဓအနက်။ အဗျာကတာ-၌ အ-၏ အနက် = အညအနက်။

(က) ပန-အနက် = ပက္ခန္တရအနက်။ (ခ+ဂ) ဝါ-၏အနက် = ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရတ္ထဇောတက

(င) စ-၏ အနက် = သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဇ) ပန-အနက် = ပက္ခန္တရအနက်။

ဝိယ-အနက်= ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာတ္ထ။ ယထာသဘာဝတော-၌ ယထာ-အနက်= အနုရူပတ္ထ၊ ယောဂ္ဂတ္ထ၊ ဝိစ္ဆတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ (ဇ) တေသု-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသလာကုသလဗျာကတေသု-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန်ထုတ်ပုံ ။ ။ ဓာရိယန္တိ-၌ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာကို ကိုယ်ပြု၍--

(၁) ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝိရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒသနတ္ထ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သင်္ခတ အသင်္ခတ ပညတ္တိဓမ္မတို့ကို ဟုတ်မှန်သော သဘောအတိုင်း စိတ်၌ဆောင်ထားနိုင်ခြင်း၊ မှတ်သားခြင်း (ဝါ) ဖဿကို ဖုဿနသဘောအတိုင်း၊ ပထဝီကို ကက္ခဋသဘောအတိုင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို သန္တိသဘောအတိုင်း၊ ထင်ရှားမရှိသော ပညတ္တိဓမ္မ အတ္တ စသည်တို့ကို ထင်ရှားမရှိသော သဘောအတိုင်း ဆောင်ရွက်မှတ်သားနိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မ၏ သဘောကိုသိခြင်း၊ သိရသဖြင့် ဝီတိပါမောဒဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

F-9-B

ဓာရိယန္တိ-၌ ဓရဓာတ်အရ = (၁) ကံ-စသော အကြောင်းတရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂)

ယင်းကံ-စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော အကြောင်းတရားတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သင်္ခတဓမ္မတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်သည်ဟု သိရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ယင်းသို့ သိရသဖြင့် ဣဿရနိဗ္ဗာန်ဒိဋ္ဌိမှ ကင်းလွတ်ခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပစ္စယေဟိ-အရ = ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ သင်္ခါရကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိညာဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝေါတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရုပ် သဠာယတန စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အမိတ္တာ-အရ = ရန်သူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မိမိ၊ သူတစ်ပါးအကျိုးမဲ့ကိစ္စများကို ပြုမူခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စက္ခဘဝ၌ အခြံ အရံ နည်းပါးခြင်း စသည်သည်၎င်း၊ တမလွန်၌ ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည်၎င်း အနုဘာဝတ္ထ။

ဗျာကတာ/အဗျာကတ-ဝယ် အန္တတ္ထ ဝိဇ္ဇေး အာ-ရေးရှိသော ကရဓာတ်အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍-- (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသလာ အကုသလာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝန ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဗျာကတာ/အဗျာကတာတို့၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း-အရ ကုသလာ အကုသလာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိမှ စ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သိဒ္ဓိ ရနိုင်ပုံ ။ ။ (ဆ) ဝါကျကား- ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ်ကုန်ဟု ဗျုတ်ရိုက်ကို ဆိုသဖြင့် တပါးသော အဖြစ်အားဖြင့်သာ ဟောကြားအပ်၏ဟု အနက်ရောက်သောအားဖြင့် အနွယ် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရသောကြောင့် အတ္တာပန္နသိဒ္ဓိ (အတ္တာပတ္တိသိဒ္ဓိ) ရပါသည်။

(ဇ) ဝါကျကား ကုသိုလ်သည် အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ ရှိ၏။ အကုသိုလ်သည် သာဝဇ္ဇဒုက္ခ ဝိပါကလက္ခဏာ ရှိ၏။ အဗျာကတသည် အဝိပါကလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ ဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို မုချအားဖြင့် မျက်ဝါးထင်ထင် သိရ ဖြစ်ရသောကြောင့် ပစ္စက္ခသိဒ္ဓိ။

➤ **ဇ** ။ **ဓမ္မ-အရ** (က) ပထမဝိကပ်အလို- စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်ဟူသော သင်္ခတဓမ္မနှင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသင်္ခတဓမ္မ ရ၏။ (ခ) ဒုတိယ ဝိကပ်အလို- စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်ဟူသော သင်္ခတဓမ္မ

ရ၏။ (ဂ) တတိယဝိကပ်အလို- သင်္ခတဓမ္မ၊ အသင်္ခတဓမ္မ၊ ပညတ္တိဓမ္မ ရ၏။

အနုပဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ-၌ “သုခဝိပါက”သဒ္ဒါ ထည့်ဆိုရခြင်းအကြောင်း

ကုသိုလ်မှ တပါးကုန်သော အပြစ်ကင်းကုန်သော အဗျာကတ တရားတို့လည်းရှိသောကြောင့် အနုပဇ္ဇသဒ္ဒါမျှဖြင့် ထိုအဗျာကတ တရားတို့၏လည်း ကုသိုလ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ရာသော အပြစ်မြင်၍ ထိုအပြစ်ကို ပယ်ခြင်းအကျိုးငှာ (ဝါ) ပယ်လိုသောကြောင့် “သုခဝိပါက” သဒ္ဒါ ထည့်ဆိုရသည်။

➤ ● ● ။ **အတ္တဗော သဘာဝံ ဓာရန္တိ။** ။ သဘာဝံ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားက

ဓာရန္တိ-အရ သမ္ပယုတ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓာရန္တိ-အရ-ကြွင်းသော နာမက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓာရန္တိ-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓာရိယန္တိ ဝါ +ပစ္စယေဟိ။ ။ ပစ္စယေဟိ-အရ ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ စိတ် စေတသိက် ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပစ္စယေဟိ-အရ အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်အား နာနက္ခဏိကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စယေဟိ-အရ စိတ်(ဝိညာကက္ခန္ဓာ) ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ ကြွင်းသော နာမက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စယေဟိ-အရ သီတဥတု ဥဏှဥတု-ဟု ဆိုအပ်သော တေဇောဓာတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ စိတ် စေတသိက် ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ကျေးဇူးပြုပါသည်။(သုတ္တန်)

(တနည်း) ဥတုဇေ၊ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စယေဟိ-အရ အာဟာရ ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ အာဟာရဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ရုပ်အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာဟာရ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၃) ပစ္စည်း။

(တနည်း) **ပစ္စယေဟိ**-အရ နာမ်အာဟာရ ပစ္စည်းတရားသည် ဓာရိယန္တိ-အရ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊

အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(၈) ဘဂဝတာ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားအရ ဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် ဗျာကတာ-၌ ဝိ-
ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ကရဇာတ်အရ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား
သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊
ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၆) [၄၈၂။ ပြည်၊ ၂၇၄။ ဘာသာဋီ၊ ၂၈၈။]

(က) ကိ ပနေတာနိ “ကုသလာတိ ဝါ မ္မောတိ ဝါ” တိ အာဒိနိ ဧကတ္တာနိ၊ ဥဒါဟု
နာနတ္တာနိတိ ? (၈-၁) ကိဇ္ဈတ္ထ (၈-၂) ယဒိ တာဝ ဧကတ္တာနိ၊ “ကုသလာ မ္မော” တိ ဣဒံ
“ကုသလာကုသလာ” တိ ဝုတ္တသဒိသံ ဟောတိ။

(ဂ) အထ နာနတ္တာနိ၊ တိကဒုကာနိ ဆက္ကစတုက္ကဘာဝေါ အာပဇ္ဇတိ။

(ဃ) ပဒါနန္တ အသမ္ပန္နော၊ (င) ယထာ ဟိ “ကုသလာ ရှုပ် စက္ခုမာ” တိ ဝုတ္တေ အတ္ထဝသေန
အညမည အနောလောကေန္တာနိ ပဒါနံ န ကောစိ သမ္ပန္နော၊ ဝေဝိဓာပိ ပဒါနံ အသမ္ပန္နော အာပဇ္ဇတိ။

➤ ၁။ (က) ကုသလာတိဝါ၊ ကုသလာဟူ၍၎င်း။ မ္မောတိဝါ၊ မ္မောဟူ၍၎င်း။ ဣတိ အာဒိနိ၊ ဤ
ကုသလာ မ္မောဟူသော ပုဒ်လျှင် အပိုင်းအခြားရှိကုန်သော။ ဧတာနိ ပဒါနိ၊ ဤ နှစ်ပုဒ်၊ နှစ်ပုဒ်တို့သည်။
ဧကတ္တာနိ ကိ ပန၊ ဟူသော အနက်ရှိကုန်သလော။ ဥဒါဟု၊ ထိုသို့၊ မဟုတ်။ နာနတ္တာနိ ကိ၊ ထူးသော အနက်
ရှိကုန်သလော။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ ပုစ္ဆာ၊ အမေးတည်း။

(၈-၁) ဧတ္ထ-ဧတိသံ ဧကတ္ထ နာနတ္ထတာယံ၊ ဤတူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ် ထူးသောအနက်
ရှိသည်၏ အဖြစ်၌။ (တယာ၊ သင်သည်။) ကိဉ္စိ၊ စဉ်းသော။ (ဝစနံ၊ စကားကို။) ဝတ္ထုဉ္စိ၊ ဆိုသင့်သေး၏။ (တနည်း၊
ကိဉ္စိ၊ စဉ်းသော။) (ဝတ္ထုဉ္စိ၊ ဆိုသင့်သော။) (ဝစနံ၊ စကားသည်။) အတ္ထိ၊ ရှိရာသေး၏။ တေ၊ သင်၏။ စောဒနာ၊ စောဒနာ
သည်။ အသမတ္တာ၊ မပြည့်စုံသေး။ တသ္မာ၊ ထိုသို့၊ မပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အဝသိဉ္စိ၊ ကြွင်းကျန်သော စောဒနာ
ကို။ တွံ၊ သင်သည်။ တာဝ ဗြူဟိ၊ ဆိုဘိလတ်သေး။

(၈-၂) [ဧကတ္ထနာနတ္ထတာသု၊ တူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ထူးသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်
တို့တွင်။] ဧကတ္ထတာယံ၊ တူသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်၌။ ဒေါသော၊ အပြစ်ကို။ [တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ။] (မယာ၊ ငါသည်။
ဝုစ္စတေ၊ ဆိုအပ်၏။) ဧတာနိ ပဒါနိ၊ ဤနှစ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်တို့သည်။) ဧကတ္ထနိ၊ တူသော အနက်ရှိကုန်သည်။ ယဒိ
သိယံ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့။ (စေ၊ ဤသို့၊ တူသော အနက်ရှိကုန်သည်။) သန္တေသု၊ ဖြစ်ကုန်လတ်သော်။
ကုသလာ မ္မောတိ ဣဒံ ဝစနံ၊ ကုသလာ မ္မောဟူသော ဤစကားသည်။ “ကုသလာကုသလာ” တိ၊ ကုသလာ
ကုသလာဟူ၍။ ဝုတ္တသဒိသံ၊ ဆိုအပ်သည်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဂ) (ဧတာနိ ပဒါနိ၊ ဤနှစ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်တို့သည်။) နာနတ္တာနိ၊ ထူးသော အနက်ရှိကုန်သည်။ အထ
ယဒိ သိယံ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့။ (စေ၊ ဤသို့၊ ထူးသော အနက်ရှိကုန်သည်။) သန္တေသု၊ ဖြစ်ကုန်လတ်သော်။
တိကဒုကာနိ၊ တိကဒုကတို့၏။ ဆက္ကစတုက္ကဘာဝေါ၊ ဆက္က၏ အဖြစ် စတုက္က၏ အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ရောက်
ရာ၏။ (ဃ) ပဒါနံ၊ ရှေးပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့၏။ အသမ္ပန္နော၊ မစပ်ခြင်းသည်လည်း။ (အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(င) ဟိတိစကားကို ထင်ရှားစွာ ပြဦးအံ့။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်တို့၊ ရှုပ်ရှုပ်သည်။ စက္ခုမာ၊ မျက်စိ အမြင် ရှိသောသူ။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အာစရိယေန၊ ဆရာသည်။ (ကတ္တား) ပုတ္တော၊ ဆိုအပ်သည်ရှိသော်။ အတ္ထဝေသန၊ အနက်၏ အစွမ်းဖြင့်။ အညမည်၊ အချင်းချင်း။ အနောလောကေန္တာနံ၊ မငဲ့ကုန်သော။ ပဒါနံ၊ ပုဒ်တို့၏။ ကောစိ၊ တစုံတခုသော။ သမ္ပန္နော၊ စပ်ခြင်းသည်။ န ဟောတိ ယထာ၊ မဖြစ်သကဲ့သို့။ စဝံ၊ ဤအတူ။ ဣဓာပိ၊ ဤကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌လည်း။ ပဒါနံ၊ ရှေးပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့၏။ အသမ္ပန္နော၊ မစပ်ခြင်းသည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။

➤ ၂။ (က) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ကုစ္ဆိတေ ပါပကေ ဓမ္မေ စသည်ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထနှင့် လက္ခဏာတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထနှင့် လက္ခဏာတို့သာ ရှိ၍ ၎င်းပုဒ် တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာစကား မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သည်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာစကား ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာစကား-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာဘောဂါဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ၌ ကုသလနှင့် ဓမ္မတို့ တူကြသလော၊ သို့မဟုတ် ထူးကြသလောဟူ၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆိုသော်လည်း စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ပုစ္ဆာ စောဒနာ စကားသည် မပြည့် စုံဘဲ ကျန်နေသေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ကျန်နေသေးသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ၌ ကုသလနှင့် ဓမ္မတို့ တူကြသလော၊ သို့မဟုတ် ထူးကြသလောဟူ၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ မပြည့်စုံဘဲ ကျန်နေသေးသော စောဒနာစကားရပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး ၏။ မပြည့်စုံဘဲ ကျန်နေသေးသော စောဒနာစကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ခ) မိန့်။

(င) သိန္နိ/ အာဘောဂါဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ကုသလနှင့် ဓမ္မ-အရ မတူကြလျှင် ရှေးပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် မဆက်စပ်ခြင်းဟူသော အသမ္ပန္နာပတ္တိဒေါသ အပြစ် ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာ စကားသည် ဥပမာ ဥဒါဟရဏ်နှင့်ကင်း၍ အနက် အဓိပ္ပါယ် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင်ရှားသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ကုသလနှင့် ဓမ္မ-အရ မတူကြလျှင် ရှေးပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် မဆက်စပ်ခြင်းဟူသော အသမ္ပန္နာပတ္တိဒေါသ အပြစ် ဖြစ်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဥပမာ ဥဒါဟရဏ်နှင့်တကွ အနက် အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာ ဥဒါဟရဏ်နှင့်တကွ အနက် အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ (စ) နိဗ္ဗတ္တ-သဒ္ဓါ ဆိုခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤနေရာ၌ (က) ဝါကျဟူသော ရှေ့မူလဝါကျ၌ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အာဘော်မပါဘဲ မေးမြန်းချက်သက်သက်ကို အာဘော်ထည့်ကာ စကားတုံ့

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပြန်မေး၍ အဖြေပေးလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ကိစ္ဆတ္ထ-ကို ထားပါသည်။

ခေါသ ပယ်သို့ ။ ။ (က) ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့နှင့်စပ်၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာ စောဒနာကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ-၁) ဖြင့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ပုစ္ဆာ စောဒနာ မပြည့်စုံပုံကို ပြသဖြင့် အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ-၂) ဖြင့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ပြသဖြင့် အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ် အလိုအားဖြင့် ဆက္ကစတုက္ကပတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ပြသဖြင့် အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ် အလိုအားဖြင့် အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ပြသဖြင့် အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ဥပမာဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ **၆ ။** ဧတိ ပဝတ္တတိတိ **ဧကော**။ အရိယတိ ဉာယတိတိ **အတ္ထော**။

ဧကော အတ္ထော ယေသန္တိ **ဧကတ္ထာနိ**။ (၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော တူသောအနက်၏ တူသောအနက်ရှိသော ပုဒ်တို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတို့နိမိတ်။

(၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တူသောအနက်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နာနာ အတ္ထော ဧတေသန္တိ **နာနတ္ထာနိ**။ (၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အထူးထူးသော အနက်၏ အထူးထူးသော အနက်ရှိသော ပုဒ်တို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အထူးထူးသော အနက်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဧတေဟိတိ **ပခါနိ**။ (တေသံ) [ပဒဓာတ်+အပစ္စည်း+သိခြင်းကြိယာ]

သမ္ပဇ္ဈနံ သမ္ပန္နော/သမ္ပန္နိယတေ **သမ္ပန္နော**။ (၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော သံရေးရှိသော ဗန္ဓဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န သမ္ပန္နော **အသမ္ပန္နော**။ (၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော န-အရ ပဋိသေခဏောဂုဏ်၏+သမ္ပန္နအရ မစပ်ခြင်းဟူသော အသမ္ပန္နဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတို့နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အသမ္ပန္နဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စတုနံ သမူဟော **စတုက္ကော**။ ဆန္နံ သမူဟော **ဆက္ကော**။

ဆက္ကောစ စတုက္ကောစ **ဆက္ကစတုက္ကော**။ ဆက္ကစတုက္ကဿ ဘာဝေါ **ဆက္ကစတုက္ကဘာဝေါ**။

(၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ခြောက်ခုတို့၏အပေါင်း လေးခုတို့၏အပေါင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း(နာနတ္ထ)နှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာတို့၏မိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆက္က၏ဖြစ်ကြောင်း စတုက္က၏ဖြစ်ကြောင်း (နာနတ္ထ)သည် ပဝတ္တိ၏မိတ်။

ဣတိ ဣမာနိ ဤဒိသာနိ အာဒိနိ ယေသံ တာနီတိ ဣတိအာဒိနိ။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော အစတို့၏ အကုသလာတိဝါ ဓမ္မာတိဝါ၊ အဗျာကတာတိဝါ ဓမ္မာတိဝါ ပုဒ်တို့နှင့် အာဒိ+အာဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာတို့၏မိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣတိအာဒိနိ သဒ္ဓါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိ၏မိတ်။

စက္ကတိ သမဝိသမံ ပဿတိတိ စက္ခု။ (စက္ကဓာတ်+ဥပစည်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာ)

စက္ခု အဿ အတ္တိတိ စက္ခုမာ။ (၂) ထိုဗျူဟာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခုပုဒ်+မန္တပစည်းသည်၎င်း၊ မျက်စိ၏ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟာတို့၏မိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော မျက်စိရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) မျက်စိရှိသူတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိ၏မိတ်။

➤ ၅။ ကောစိ ဌ ကော-ကား ပုံလင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) နိဂ္ဂဟိတန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ဣတိအာဒိနိ-ကား နပုံလင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သမာသ်နာမ်ပုဒ်။

➤ ၇။ (က) ဧတာနိ-ဌ တ-ကား ကုသလာတိဝါ ဓမ္မာတိ ဝါ အာဒိနိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓတိသယ။ (ခ) ဌ ဣဒံ-ကား ကုသလာ ဓမ္မာတိ ဣဒံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓတိသယ။ ဧတ္ထ-ဌ ဇော-ကား ရှေ့ဝါကျရှိ ဧကတ္ထ၊ နာနတ္ထတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တတိသယ။

(င) ဌ ဣဓာပိ-ဌ ဣမ-ကား ရှေ့၌ဆိုအပ်ပြီးသော ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်ဒြပ်ကိုစွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တတိသယ။

နိပါဏ်ပုဒ်တို့၏ ဇောတကများ ။ ။ (က) ကိ-ကား ပုစ္ဆာဇောတက။ ပန-ကား ပက္ကန္တရဇောတက။ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက။ ဥဒါဟု-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက။ (တနည်း) ပက္ကန္တရဇောတက။ ကုသလာတိ ဓမ္မာတိ-တို့၌ ဣတိ-ကား အာကာရဇောတက။ ဣတိအာဒိနိ-၌ ဣတိ-ကား ဣမတ္ထ (ဝါ) ဤဒိသတ္ထ။ (ခ) ဌ ယဒိ-ကား ပရိကပ္ပဇောတကတ္ထ။ တာဝ-ကား ပထမတ္ထဇောတက။ (ဂ) ဌ အထ-ကား ပရိကပ္ပဇောတက။ အာပဇ္ဇတိ-၌ အာ-ကား ပတ္တိအနက်။ (ဃ) ပဒါနဉ္စ-၌ စ-ကား အပေက္ခအနက်။ (တနည်း) သမုစ္စယတ္ထဇောတက။ အသမ္ပန္နော-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထေ။ သံ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ (င) ဌ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏ ဇောတက။ (တနည်း) ဒဋီကရဏဇောတက။ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (တနည်း) ဥပမာနဇောတက။ ဧဝံ- ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဝါ) ဥပမေယျဇောတက။ ဣဓာပိ-၌ ဝိ (အဝိ)ကား အပေက္ခတ္ထ၊ သမုစ္စယတ္ထဇောတက။ ကောစိ-၌ စိ-ကား အသာကလျတ္ထ။

➤ ၈။ (က) ပါဌသေသ ကြိယာ(ပုစ္ဆာ) အရ ဓာတုတ္ထကို ကိုယ်ပြု၍

(၁) ပုစ္ဆဓာတ်၏ ကတ္တဋ္ဌကြိယာအရကား ဖောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မိစ္ဆာဉာဏ်(ဝါ)

မောဟပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရ သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အပြစ်တင်ကြောင်း စကားကိုဆိုသဖြင့် ဒေသနာ၌ ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ စကတ္တဒေါသ၊ ဆက္ကစတုက္ကာတာဝါပတ္တိဒေါသ၊ အသမ္မန္နာပတ္တိဒေါသ တင်မိခြင်း၊ ဒေသနာတော်ကို ပယ်၍ ဒေသက ပုဂ္ဂလအား စွပ်စွဲခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပသေဝန အသဒ္ဓမ္မဿဝန မိစ္ဆာပဏီဝိ-ဟူသော မူလအကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဤဘဝ၌ အကျိုးမဲ့ဖြစ်ခြင်း ဂုဏ်သိက္ခာကျခြင်း တမလွန်၌ အဆက် မပြတ် ဆင်းရဲဒုက္ခ ခံစားရခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

(င) **ဝုတ္တေ-န္တိ ဝစဇာတိအရ** ။ ။ (၁) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ-စသော သဒ္ဓါကို သောတုဇနတို့ ကြားနာမှတ်သားရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက် ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တေ-န္တိ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ = (၁) ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ကြားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ကြား နာရသည့်အတိုင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် မှတ်သားရခြင်း၊ သူတပါးတို့အား တစ်ဆင့်ပြောပြခြင်း စသည်တို့ သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ **ဇ** ။ (င) **ဣန္ဒြိယ-အရ** = “ရူပါရုံ-”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီတက္ကထုတ်လေ။
➤ **ဝ ဝ** ။ (င) **ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာတိ ဝုတ္တေ** ။ ။ ဝုတ္တေ-၌ ဝစဇာတိအရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ (ဝါ) ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာတိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟ ဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဝုတ္တေ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ (ဝါ) ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာတိ-အရ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာတိ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝစဇာတိအရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကုသလာ+ဣန္ဒြိယ ။ ။ ကုသလာ-အရ ကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် ရူပံ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓကတ္တာနိ ။ ။ အန္တတ္ထ-အရ တူသောအနက်ဒြပ်ဟူသော အတ္တပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဗာဟုတ္တ(အညပုဒ်) အရ ကုသလာ ဓမ္မာ-ဟူသော သဒ္ဓပညတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၁၅

စက္ခုမာ ။ ။ အန္တတ္တ(စက္ခု) အရ စက္ခုပသာဒ ပစ္စည်းတရားသည် ဗာဟျတ္တ(မန္တပစ္စည်း) အရ (မျက်စိရှိသူ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော) စက္ခုဒွါရိကစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတ ပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ။ (၆) ပစ္စည်း။

ဗါကျ (သရ) [၄၊ ၈၂။ ပြည်၊ ၂၇၄။ ဘာသာဋီပ၊ ၂၈၈။]

(က) ပုဗ္ဗပရသမ္ပန္နရဟိတာနိ စ ပဒါနိ နိပ္ပယောဇနာနိ နာမ ဟောန္တိ၊ (ခ) ယာပိ စေသာ ပရေတာ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ ပုစ္ဆာ၊ တာယပိ သဒ္ဓိံ ဝိရောဓော အာပဇ္ဇတိ။

(ဂ) နေဝ ဟိ ဓမ္မာ ကုသလာ၊ (ဃ) အထ စ ပနိဒံ ဝုစ္စတိ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ။

(င) အပရော နယော၊

➤ ၁။ (က) စ၊ ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ ပုဗ္ဗပရသမ္ပန္နရဟိတာနိ၊ ရှေးပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့၏ စပ်ခြင်းမှ ကင်းကုန်သော။ ပဒါနိ၊ ပုဒ်တို့သည်။ နိပ္ပယောဇနာနိ နာမ၊ အကျိုးမရှိသည် မည်ကုန်သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ (ခ) စ၊ ထိုမှတပါး။ ပရေတာ၊ နောက်၌။ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ၊ ကတမေ ဓမ္�ာ ကုသလာဟူသော။ ယာပိ စေသာ ပုစ္ဆာ၊ အကြင်ပုစ္ဆာကို။ ဘဂဝတာ၊ သည်။ ဝတ္ထု၊ ဟောတော်မူ၏။ (ထည့်) တာယ ပုစ္ဆာယပိ၊ ထိုပုစ္ဆာနှင့်လည်း။ သဒ္ဓိံ၊ တကွ။ ဝိရောဓော၊ ဆန့်ကျင်ခြင်းသည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။

(ဂ) ဟိ-ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ (နာနတ္ထတံ၊ ထူးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝဒန္တဿ၊ ဆိုသော။ တဝ၊ သင်၏။ ဝါဒေါ၊ အယူကို။) ဓမ္မာ၊ ဓမ္မတို့သည်။ ကုသလာ၊ ကုသိုလ်မည်ကုန်သည်။ နေဝ ဟောန္တိ၊ မဖြစ်ကုန်သည်သာတည်း။ (တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝိရောဓော၊ ဆန့်ကျင်ခြင်းသည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။)

(ဃ) “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ၊ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာဟူ၍။ အထ တထာ၊ ထိုသို့ ရှေ့နောက်ပြန်သောအားဖြင့်။ ဣဒံ စေသာ ပုစ္ဆာ၊ ဤပုစ္ဆာကို။ ဝုစ္စတိ၊ ဟောလည်းဟောအပ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ နာနတ္ထတံ၊ ထူးသောအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်သည်။ န ယုဇ္ဇတိ၊ မသင့်။

(င) ဝုတ္တနယတော၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှ။ အပရော-အညော၊ တပါးသော။ နယော၊ နည်းကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္စတော၊ ဆိုအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ယထာ ဟိ-စသော ရှေးဝါကျဖြင့် အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ထင်ရှားအောင် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ထိုအသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ပုံနှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ကြွင်းကျန်နေသေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ယထာ ဟိ-စသော ရှေးဝါကျဖြင့် အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ကြွင်းကျန်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ဆက်လက် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။

(က) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိ ။ ။ ထို အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ပုံနှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကြွင်းမရှိ ပြည့်စုံနေပြီဟူသော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။ (စသည်)

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အသမ္ပန္နပတ္တိဒေါသ သင့်ပုံနှင့်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် .. တပါးသော

ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဖြင့် အသမ္ဘန္ဓာ ပတ္တိဒေါသ သင့်ပုံနှင့် စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ တပါးသော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဝါပနာဒိ ။ ။ တပါးသော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။ (စသည်)

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ဆရာစကားသည် ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (စသည်)

(ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ထိုရှေးဒဠိယကို ခိုင်မြဲအောင်ပြသော ဒဠိကရဏကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။(စသည်)

➤ ၃ ။ ခေါသ ပယ်ပုံ ။ (က) ဖြင့် အသမ္ဘန္ဓာပတ္တိဒေါသ သင့်ပုံနှင့် စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက်ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ကာရဏ+ဖလ ဆန့်ကျင်သော (ဂါ) ဒဠိယ+ဒဠိကရဏဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် သာမည+ဝိသေသ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ၌ အပရော နယော- ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာ-စသော နှစ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်တို့၏ နာနတ္ထအဖြစ် ယူရာ၌ ရထိုက်သော ပုနရတ္ထိ၊ ဆက္ကစတုက္ကာပတ္တိ-စသော အပြစ်ဒေါသကို ပြပြီး၍ ထိုကုသလာ ဓမ္မာ-စသော နှစ်ပုဒ်နှစ်ပုဒ်တို့၏ ဧကတ္ထအဖြစ် ယူရာ၌ ရထိုက်သော အပြစ်ဒေါသ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ထပ်၍ ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ အပရော နယော-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ပုဗ္ဗ အပရဉ္စ ပုဗ္ဗာပရာနိ။ သမ္ဘန္ဓနံ သမ္ဘန္ဓော။ ပုဗ္ဗာပရာနံ သမ္ဘန္ဓော ပုဗ္ဗာပရသမ္ဘန္ဓော။ ပုဗ္ဗာပရသမ္ဘန္ဓာ ရဟိတာနိ ပုဗ္ဗာပရသမ္ဘန္ဓရဟိတာနိ။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့ စပ်ခြင်း၏ ကင်းသောဂုဏ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပုဗ္ဗာပရသမ္ဘန္ဓရဟိတာဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပယောဇေတဗ္ဗန္တိ ပယောဇနံ။ နတ္ထိ ပယောဇနံ ဧတေသန္တိ နိပ္ပယောဇနာနိ။

(၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကျိုးမရှိခြင်း၏ ပုဒ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကျိုးမရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ပုစ္ဆိယဇေတိ ပုစ္ဆာ။ (ပုစ္ဆဓာတ်+အပစ္စည်း၊ မေးခြင်းကြိယာ)

ဝိရုဇ္ဈနံ ဝိရောဓော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပုဗ္ဗ ရဓဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆန့်ကျင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆန့်ကျင်ခြင်း

ကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၅။ (ခ) ယာပိစေသာ-၌ ယာ/ဧသာ/တာယပိ-၌ တာယ-တို့ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ကတမေ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အ-ကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ဣဒံ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ (တနည်း) ဣဒံ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။

➤ ၇။ ဥပသာရ၊ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ ဇောတက ။ ။ (က) စ-ကား ဥပနာသတ္တဇောတက နာမ-ကား သညာဝါစက။ (ခ) ၌ ပိ-ကား ဝစနာလင်္ကာရဇောတက၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထဇောတက။ စ-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထ။ ဣတိ-ကား ပဒတ္တ၊ ဝိပလ္လာသတ္တ၊ နိဒဿနတ္တ၊ အကာရတ္ထ။ တာယပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္တ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္တ။ သဒ္ဓိ-ကား သမကြိယတ္တ၊ တုလျယောဂတ္တ။ ဝိရောဓေ-၌ ပိ-ကား ဝိရဒ္ဓတ္တ။ အာပဒုတိ-၌ အာ-ကား ပတ္တိအနက်။ (ဂ) နေဝ-၌ န-ကား ပဋိသေတ္ထေ။ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္တ။ ဟိ-ကား ကာရဏတ္တ (တနည်း) ဒဋ္ဌိကရဏတ္တ။ (ဃ) အထ/တထာ-ကား အတိဒေသတ္တ။ (တနည်း) သစ္စတ္တ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္တ (တနည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္တ။ ပန-ကား ဝစနာလင်္ကာရ (တနည်း) ပက္ခန္ဓရတ္တ (တနည်း) ဝိသေသတ္တ။ ဣတိ-ကား ပဒတ္တ၊ ဝိပလ္လာသတ္တ၊ နိဒဿနတ္တ၊ အကာရတ္တ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိသယ အမည် ။ ။ (ခ) ယာ ဧသာ-၌ ယ (တ) တို့သည် ကတမေ မွော ကုသလာတိ ပုစ္ဆာ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ ပရတော-၌ မရ-သည် ပဒဘာဇနိယဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ တာယပိ-၌ တ-သည် ရှေ့အနိယမသဒ္ဓါကိုစွဲသော ပုစ္ဆာအနက်ကို စွဲသောကြောင့် နိယမ ဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ပုစ္ဆာဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ဃ) ဣဒံ-၌ ဣမ-သည် ပုစ္ဆာဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ အပရော-၌ အပရ-သည် နယော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ထုတ်ပုံ ။ ။ (ခ) ကတမေ မွော ကုသလာတိ ပုစ္ဆာ-အရ (ဂ) ဝုဇ္ဇတိ-၌ ဗာဟုတ္တ တေဝိဘတ်အရ = (၁) ကတမေ မွော ကုသလာ-ဟူသော ဝစိဘေဒသဒ္ဓါသည် ဒဿနတ္တ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္တ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္တ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္တ။

(ဂ) ဝုဇ္ဇတိ-၌ အန္တတ္တ ဝစောတ်အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒဿနတ္တ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ကတမေ မွော ကုသလာဟူသော ဝစိဘေဒသဒ္ဓါသည် ပကာသနတ္တ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ပကာသနတ္တ။ (၅) ဓမ္မဿနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္တ။

➤ ၁၀။ ယာ ဧသော ကတမေ မွော ကုသလာတိ ပုစ္ဆာ ။ ။ ယာ ဧသော ကတမေ

ဓမ္မာ ကုသလာတိ ပုစ္ဆ-ဟူသော ကံပုဒ်အရ (ပါဌသော) ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အပရော နယော+ဝုစ္ဆတိ ။ ။ အပရော နယော-အရ သဒ္ဓနယ အတ္တနယကို ပစ္စည်းအရ ယူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-အရ စောဒကသန္တာန်၌ဖြစ်သော မိစ္ဆာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ် ယူ၍၊ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ။)

ပါကျ (၁၈) [ဋ္ဌ၊ ၈။ ပြည်၊ ၂၇၄။ ဘာသာဋီ၊ ၂၈၈။]

(က) ယဒိ တောနိ ဧကတ္တာနိ တိဏ္ဍိ မ္မောနံ ဧကတ္တာ ကုသလာဒိနမ္ပိ ဧကတ္တိ အာပဇ္ဇတိ။

(ခ) ကုသလာဒိပရာနဂ္ဂိ တိဏ္ဍိမ္ပိ မ္မောနံ ဓမ္မဘာဝေန ဧကတ္တိ။ တသ္မာ ဓမ္မတ္ထယေန သဒ္ဓိ အတ္တတော နိဇ္ဈာနတ္ထာနံ ကုသလာဒိနမ္ပိ ဧကတ္တိ အာပဇ္ဇတိ “ယဒေဝ ကုသလံ၊ တံ အကုသလံ၊ တံ အဗျာကတ”န္တိ။

(ဂ) အထာပိ တိဏ္ဍိ မ္မောနံ ဧကတ္တိ န သမ္ပဋိစ္ဆထ၊ အညောဝ ကုသလပရော ဓမ္မော၊ အညော အကုသလပရော ဓမ္မော၊ အညော အဗျာကတပရော ဓမ္မောတိ ဝဒထ။

(ဃ) ဧဝံ သန္တေ ဓမ္မော နာမ ဘာဝေါ၊ ဘာဝတောစ အညော အဘာဝေါတိ ကုသလ ပရာ ဘာဝသမ္ပိတာ မ္မော အညော အကုသလပရော ဓမ္မော အဘာဝေါ သိယ၊ တထာ အဗျာကတပရော တေဟိ စ အညော ကုသလပရောပိ။

(င) ဧဝံ အဘာဝတ္ထိ အာပဇ္ဇေဟိ ဓမ္မေဟိ အနညေ ကုသလာဒယောပိ အဘာဝါယောဝံ သိယန္တိ။

➤ ● ။ (က) တောနိ၊ ဤနစ်ပုဒ် နစ်ပုဒ်တို့သည်။ ဧကတ္တာနိ၊ တူသော အနက်ရှိကုန်သည်။ ယဒိ သိယံ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့။ (ဧဝံ၊ ဤသို့၊ တူသောအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်သည်။ သန္တေ၊ ဖြစ်လတ်သော်။ တိဏ္ဍိ၊ သုံးပါးကုန်သော။ မ္မောနံ၊ ဓမ္မတို့၏။ (ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့၏။ ဧကတ္တာ၊ ဓမ္မ၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ကုသလာဒိနမ္ပိ၊ ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့၏လည်း။ (ဝါ) ကုသလသဒ္ဓါ အကုသလသဒ္ဓါ အဗျာကတသဒ္ဓါတို့၏ အနက်တို့၏လည်း။ ဧကတ္တိ၊ တူသည်၏အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။

(ခ) ဟိ၊ ချဲ့ဦးအံ့။ (ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ကုသလာဒိပရာနံ၊ ကုသလသဒ္ဓါ စသည်တို့၏ နောက်၌ဖြစ်ကုန်သော။ တိဏ္ဍိမ္ပိ၊ သုံးပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ မ္မောနံ၊ ဓမ္မတို့၏။ (ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့၏။ ဓမ္မဘာဝေန၊ ဓမ္မ၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဧကတ္တိ၊ တူသည်၏အဖြစ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ တသ္မာ၊ ထိုသို့ တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဓမ္မတ္ထယေန၊ ဓမ္မသုံးခု အပေါင်းတို့နှင့်။ သဒ္ဓိ၊ တကွ။ အတ္တတော၊ သရုပ်အားဖြင့်၊ နိဇ္ဈာနတ္ထာနံ၊ ထူးသော အနက်မရှိကုန်သော။ ကုသလာဒိနမ္ပိ၊ ကုသိုလ် စသည်တို့၏လည်း။ (ဝါ) ကုသလသဒ္ဓါ အကုသလသဒ္ဓါ အဗျာကတသဒ္ဓါတို့၏ အနက်တို့၏လည်း။ ယံ ဓမ္မဇာတံ၊ အကြင်တရားသည်။ ကုသလံ၊ ကုသိုလ်မည်၏။ တံ ဧဝံ၊ ထိုကုသိုလ်မည်သော တရားသည်ပင်လျှင်။ အကုသလံ၊ အကုသိုလ်မည်၏။ တံ ဧဝံ၊ ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ် မည်သော တရားသည်ပင်လျှင်။ အဗျာကတံ၊ အဗျာကတ မည်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဧကတ္တိ၊ တူသည်၏အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ရာ၏။ **အာကာရ အပြင်ထူတ်ပေးပုံ** ။ ။ ကုသလာဒိနမ္ပိ၊ ကုသိုလ် အစရှိသော သုံးမျိုး

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တို့၏လည်း။ဧကတ္တံ၊တူကုန်သည်၏အဖြစ်သည်။အာပဇ္ဇတိဖြစ်သည် မဟုတ်လော။(ကံ၊အဘယ်သို့။ဧကတ္တံ၊သည်။အာပဇ္ဇတိဖြစ်သနည်း။) ယံ၊အကြင်တရားသည်။ကုသလံ၊ကုသိုလ်မည်၏။တံ ဧဝံ၊ထိုကုသိုလ်မည်သော တရားသည်ပင်။အကုသလံ၊အကုသိုလ်မည်၏။တံဧဝံ၊ထိုကုသိုလ်မည်သော တရားသည်ပင်။အဗျာကတံ၊အဗျာကတ မည်၏။ဣတိ၊သို့။(ဧကတ္တံ၊တူကုန်သည်၏အဖြစ်သည်။အာပဇ္ဇတိဖြစ်၏။)

(ဂ) တိတ္ထံ၊သုံးပါးကုန်သော။ဓမ္မာနံ၊ဓမ္မတို့၏။(ဝါ)ဓမ္မသဒ္ဓါ၏အနက်တို့၏။ဧကတ္တံ၊တူသည်၏အဖြစ်ကို။အထာပိ န သမ္ပဋိတ္ထထ၊အကယ်၍ ဝန်မခံကုန်အံ့။ကုသလပရော၊ကုသလသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မော၊ဓမ္မသည်။(ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သောအနက်သည်။အညောဝ၊တပါးသာတည်း။အကုသလပရော၊အကုသလသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မော၊ဓမ္မသည်။(ဝါ)ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သောအနက်သည်။အညောဝ၊တပါးသာတည်း။အဗျာကတပရော၊အဗျာကတသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မော၊ဓမ္မသည်။(ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သောအနက်သည်။အညောဝ၊တပါးသာတည်း။ဣတိ၊ဤသို့။အထာပိ ဝဒထ၊အကယ်၍ ဆိုကုန်ငြားအံ့။

(ဃ) ဧဝံ၊ဤသို့ မတူသီးခြား တပါးပါး၏ အဖြစ်သည်။သန္တေ၊ဖြစ်လတ်သော။ဓမ္မော နာမ၊ဓမ္မမည်သည်။ဘာဝေါ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထတရားသည်။ဟောတိ၊၏။ ၁၊ဗျုတ်ရိုက်ကိုဆိုအံ့။ ဘာဝတော၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထတရားမှ။အညော၊တပါးသော တရားသည်။အဘာဝေါ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရားသည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ကုသလပရော၊ကုသလသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဘာဝသင်္ခါတာ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထတရားဟု ဆိုအပ်သော။ဓမ္မော၊ဓမ္မ-မှ။အညော၊တပါးသော။အကုသလပရော၊အကုသလသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မော၊ဓမ္မသည်။အဘာဝေါ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရားသည်။သိယာ၊ဖြစ်ရာ၏။အဗျာကတပရော၊အဗျာကတသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မောပိ၊ဓမ္မသည်လည်း။တထာ အဘာဝေါ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရားသည်။သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။ ၂၊ဆက်ဦးအံ့။တေဟိပိ၊ထိုအကုသလသဒ္ဓါ အဗျာကတသဒ္ဓါတို့၏ နောက်၌ဖြစ်သော ဓမ္မတို့မှလည်း။အညော၊တပါးသော။ကုသလပရော၊ကုသလသဒ္ဓါ၏ နောက်၌ဖြစ်သော။ဓမ္မောပိ၊ဓမ္မသည်လည်း။(ဝါ)ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သော အနက်သည်လည်း။အဘာဝေါ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရားသည်။သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။

(င) ဧဝံ-ဣမိနာ ယထာဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့်။အဘာဝတ္တံ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရား၏ အဖြစ်သို့။အာပဇ္ဇေတိ၊ရောက်ကုန်သော။ဓမ္မောပိ၊ဓမ္မတို့မှ။(ဝါ) ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သော အနက်တို့မှ။အနညော၊တပါးမဟုတ်ကုန်သော။ ကုသလာဒယောပိ၊ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့သည်လည်း။အဘာဝါယေဝ၊သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ်မဟုတ်ပညတ်တို့သည်သာလျှင်။သိယံ၊ဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ အယံ ဓောဒနာ၊ဤသို့ အပြစ်တင်ကြောင်းဖြစ်သော စကားသည်။သိယာ၊ဖြစ်ကောင်း၏။

➤ ၂။ (၆) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သုံးပါးသော ဓမ္မသဒ္ဓါအနက်တို့၏ တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကုသလ-စသော သဒ္ဓါ အနက်တို့၏လည်း တူသည်၏အဖြစ်သို့

ရောက်ရာ၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပြသည်ရှိသော် အကျဉ်းမျှဖြစ်၍ မနုဗုဒ္ဓိ-အသိ ဉာဏ် နဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မသိနိုင်ကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။မသိနိုင်သောကြောင့် အကျဉ်းမျှ မပြသင့်။ မနုဗုဒ္ဓိတို့ အကျိုးငှာ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်စကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ)

(ဂ) သို့/ အနုသန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ (ခ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ သုံးခု၏ ဧကတ္ထ အဖြစ်ကို အရင်းမူသဖြင့် စောဒနာပုံကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ထိုဓမ္မသဒ္ဓါ သုံးခု၏ နာနတ္ထ အဖြစ်ကို အရင်းမူသဖြင့် စောဒနာပုံကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ) မိန့်။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ ဟောအပ်သော အနက်တို့၏ အဘာဝအဖြစ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ပြဆိုသည်ရှိသော် ဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏ အနက်ကိုသာ အဘာဝဖြစ်၏ဟု သော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏ အနက်သာ အဘာဝဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်သောကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတတို့၏ အဘာဝအဖြစ်ကိုလည်း ပြသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မပြဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ရောက်ရာ၏။ ကုသိုလ် စသည်တို့၏ အဘာဝ အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (င)မိန့်

➤ ၃ ။ (င) ဖြင့် (ဃ)၌ သင့်သော အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ နတ္ထိ နာနာ အတ္ထာ ယေသန္တိ နိနာနတ္ထော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထူးသော အနက်တို့၏ ကုသိုလ်စသည်တို့နှင့် အဘာဝ+အဘာဝီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်ထူး မရှိသော ကုသလသဒ္ဓါ အကုသလသဒ္ဓါ အဗျာကတ သဒ္ဓါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅ ။ ယ-ကား နပုလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆ ။ (ခ) ၌ ကုသလာဒိ (ဝ) ဧကတ္တံ-ဖြင့် (က)၌ တိတ္ထံ မွေခံ ဧကတ္တာ-ဝယ် ဓမ္မ-အရ ကုသလသဒ္ဓါ စသည်တို့ နောက်၌ဖြစ်သော ဓမ္မကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဓမ္မ-တို့ ၏ တူခြင်းသည်လည်း ဓမ္မ အဖြစ်ဖြင့် တူကြသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဓမ္မတ္ထယေန (ဝ) ဧကတ္တံ-ဖြင့် (က)၌ ကုသလာဒိနိမ္မိ ဧကတ္တံ-ဝယ် ကုသလသဒ္ဓါ စသည်တို့ တူ ကြခြင်းကား ဓမ္မသဒ္ဓါ သုံးခုနှင့် သရုပ်အားဖြင့် ထူးခြားသော အနက်မရှိသောကြောင့် တူကြသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) ယဒေဝ ကုသလံ (ဝ) အဗျာကတံ-ဖြင့် သဒ္ဓါသုံးခုတို့ အနက်တူကြပုံ ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇ ။ နိပါဏ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ ။ (ဂ) ၌ အထ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက။ ဝိ-ကား သမ္ပိက္ကနတ္ထ။ (င) ကုသလာဒယောဝိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။ ဧဝံ-ကား လဒ္ဓဒေါသတ္ထ။ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

ကုသလာဒယောဝိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ၏ သမုစ္စည်းအနက်ဖြစ်ပုံ ။ ။ ဓမ္မတို့သည်သာ အဘာဝ မည်သည် မဟုတ်၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ တရားတို့သည်လည်း အဘာဝမည်သည်သာဟု ဆည်းပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဘာဝေါယေဝ-၌ (၁) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ တရားတို့၏ အဘာဝ အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ တရားတို့၏ ဘာဝ အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မွေ-တို့၏ အဘာဝ အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန်ထုတ်ပုံ ။ ။ (ဂ) ဝဒထ-၌ ဝဒဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိ ကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အကုသိုလ်တရားတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ခြင်း၊ အတ္တာနုဝါဒဘေး ပရာနုဝါဒဘေး ဒဏ္ဍဘေးတို့မှ လွတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသော စတုစက္ကသမ္ပတ္တိသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တမလွန်ဘဝ၌ ဒုဂ္ဂတိဘေးတို့မှလွတ်ခြင်း၊ ရူပ၊ သဒ္ဓ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ၊ အာယု၊ ဝဏ္ဏ၊ သုခ၊ ဗလ-တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းအစ၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုး အဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဓါကျ (၁၈) [၄၊ ၈၂၊ ပြည်၊ ၁၊ ၂၇၄။ ဘာသာဋီ၊ ၁၊ ၂၉၅။]

(က) သဗ္ဗမေတံ အကရဏံ၊ (ခ) ကသ္မာ ? ယထာနမတိဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော၊

(ဂ) ဝေါဟာရေ ဟိ ယထာ ယထာ အတ္ထေသု အနမတော သမ္ပုဋ္ဌိတော၊ တထာ တထေဝ သိဒ္ဓေါ။ (ဃ) န စာယံ “ကုသလာ မ္မော” တိ အာဒိသု ကုသလပုဗ္ဗော မ္မောဘိလာပေါ၊ မွေပရောစ ကုသလာဘိလာပေါ ယထာ “ကုသလာ ကုသလာ” တိ၊ ဧဝံ အတ္တနော အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန ပဂ္ဂိုတေဟိ သမ္ပုဋ္ဌိတော၊

(င) န စ ကုသလာ ရူပံ၊ စက္ခုမာသဒ္ဓါဝိယ အညမည် အနောလောကီတတ္ထဘာဝေန၊

(စ) ကုသလသဒ္ဓေါ ပနေတ္တ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ ဇောတကဘာဝေါ သမ္ပုဋ္ဌိတော၊ အကုသလသဒ္ဓေါ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကတ္ထဇောတကတ္ထေန အဗျာကတသဒ္ဓေါ အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္ထေန၊ မွေသဒ္ဓေါ သဘာဝဓာရဏာဒိအတ္ထ ဇောတကတ္ထေန၊

➤ ၉။ (က) (ဧတ္ထ-ဧတေသု ကုသလာမွေတံ အာဒိသု၊ ဤကုသလာ မ္မော အစရှိကုန်သော။ ဝါကျေသု၊ ဝါကျတုံ၌။ ကေတ္ထနာနတ္ထတံ၊ ကုသလာ ကုသလာသဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့၊ စင်စစ်တူသော အနက်ရှိသည် ၏ အဖြစ်၊ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ သဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့၊ စင်စစ်ထူးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝိကပ္ပေတွာကြ ၍။ ယဒေတံ-ယံ ဧတံ ဒေါသာဒေါပနကာရဏံ၊ အကြင်ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဆက္ကစတက္ကပ္ပပတ္တိဒေါသ၊ အသမ္ပန္နာ ပတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓပတ္တိဒေါသ၊ အဘာဝပတ္တိဒေါသသို့ တင်ခြင်း၌ အကြောင်းယုတ္တိကို။ တယာ၊ သင်စောဒက ဆရာသည်။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ သဗ္ဗံ၊ အလုံးစုံသော။ ဧတံ-ဒေါသာဒေါပနကာရဏံ၊ ဤဒေါသ အဖြစ်တင်ခြင်း ၌ အကြောင်းယုတ္တိသည်။ (တထာ-ကေတ္ထနာနတ္ထတာဘာဝတော၊ ထိုကုသလာ ကုသလာသဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့၊ စင်စစ်တူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ သဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့၊ စင်စစ်ထူးသော အနက်ရှိသည် ၏အဖြစ် မရှိခြင်းကြောင့်။) အကရဏံ-အယုတ္တံ၊ သင့်သော အကြောင်းယုတ္တိမဟုတ်။

(ခ) ကသ္မာ၊ အဘယံကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယထာနမတိ-ယာယ အနမတိယာ၊ အကြင် အကြင်သို့သော သင်္ကေတအားဖြင့်။ (တနည်း) ယထာနမတိ-အနမတိ အနုရူပံ၊ သင်္ကေတအားလျော်စွာ။ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော၊

H-10-A

ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း အမည်သညာပညတ်၏ ပြီးခြင်းကြောင့်။အကရုဏ်-အယုတ္တံ၊သင့်သော အကြောင်းယုတ္တံ မဟုတ်။ (၁) ဟိ၊ချဲ့ဦးအံ့(တနည်း) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဝေါဟာရော၊ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း အမည် သညာ ပညတ်ကို။ယထာ ယထာ-ယာယ ယာယ အနုမတိယာ၊အကြင် အကြင်သို့သော သင်္ကေတအား ဖြင့်။အတ္ထေသု၊အနက်တို့၌။(ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်။) အနုမတော သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ဝန်ခံအပ်၏။(တနည်း) အနုမတော၊အသိအမှတ်ပြုအပ်ပြီ။(ဝါ) ခွင့်ပြုအပ်ပြီ။သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊လက်ခံအပ်ပြီ။တထာ တထာ တာယ တာယ အနုမတိယာ၊ပညာရှိတို့သည် ဝန်ခံကြောင်းဖြစ်သော ထိုထိုသို့သော သင်္ကေတဖြင့်သာလျှင်။ သိဒ္ဓေါ၊ပြီး၏။

(ဃ) စ၊ဗျတိရိက်ကိုဆိုအံ့။“ကုသလာ ဓမ္မာ”တိ အာဒိသု၊ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော။ (ဝါကျေသု၊ ဝါကျတို့၌။) ကုသလပုဗ္ဗော၊ကုသလသဒ္ဓါရှေးရှိသော။အယံ ဓမ္မာဘိလာပေါ၊ဤဓမ္မသဒ္ဓါကို၎င်း။ ဓမ္မပရော၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ နောက်ရှိသော။အယံ ကုသလာဘိလာပေါ၊ဤကုသလသဒ္ဓါကို၎င်း။“ကုသလာ ကုသလာ”တိ၊ ကုသလာ ကုသလာဟူ၍။ယထာ-ယော အတ္ထဝိသေသာဘာဝေါ၊အကြင်အနက်ထူး၏ မရှိခြင်းသည်။ဟောတိ၊ ၏။ ဧဝံ-ဣမိနာ အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန၊ဤအနက်ထူး၏ မရှိခြင်းဖြင့်။ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်။ န သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ဝန်ခံအပ်။ (ပြည်နိဿယ)

(တနည်း) စ၊ဆက်။ကုသလာ ဓမ္မာတိ အာဒိသု၊ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။ကုသလ ပုဗ္ဗော၊ရှေး၌ ကုသလသဒ္ဓါရှိသော။အယံ ဓမ္မာဘိလာပေါ၊ဤဓမ္မသဒ္ဓါကို၎င်း။ဓမ္မပရော၊နောက်၌ ဓမ္မသဒ္ဓါရှိ သော။အယံ ကုသလာဘိလာပေါ၊ဤကုသလာ သဒ္ဓါကို၎င်း။ကုသလာ ကုသလာတိ၊ကုသလာ ကုသလာ ဟူသော နှစ်ပုဒ်ကို။(အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန၊အနက်အထူး မရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့ သည်။) သမ္ပဋိစ္ဆိတော ယထာ၊လက်ခံအပ်သကဲ့သို့။ဧဝံ၊ဤအတူ။အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန၊အနက်အထူး မရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်။န သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊လက်ခံအပ်သည် မဟုတ်။(ဘာဠိ)

(င) စ၊သည်သာမကသေး။ကုသလာ ရူပံ၊ စက္ခုမာ သဒ္ဓါဝိယ၊ကုသလာသဒ္ဓါ ရူပံသဒ္ဓါ စက္ခုမာ သဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့။အညမည်၊အချင်းချင်း။အနောလောကိတတ္ထဘာဝေန၊မငဲ့သော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် လည်း။ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်။န သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ဝန်ခံအပ်။

(စ) ပန၊အလျော်ကိုဆိုအံ့။(ဝါ) အနုယကား။ဧတ္ထ-ဧတေသု ကုသလသဒ္ဓါဒိသု၊ဤကုသလ သဒ္ဓါ အစရှိကုန်သော။(ဝါကျေသု၊ဝါကျတို့၌။)ကုသလသဒ္ဓေါ၊ကုသလသဒ္ဓါကို။အနုဝဇ္ဇေသု၊ခဝိပါကသင်္ခါတဿ၊ အနုဝဇ္ဇေသု၊ခဝိပါက-ဟုဆိုအပ်သော။အတ္ထဿ၊အနက်ကို။ဇောတကဘာဝေါ၊ထွန်းတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ (ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်။) သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ဝန်ခံအပ်၏။အကုသလသဒ္ဓေါ၊အကုသလသဒ္ဓါကို။သာဝဇ္ဇေဒုက္ခ ဝိပါကတ္ထဇောတကတ္ထေန၊သာဝဇ္ဇေဒုက္ခဝိပါကအနက်ကို ထွန်းတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊၏။ အဗျာကတသဒ္ဓေါ၊ကို။အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္ထေန၊အဝိပါကအနက်ကို ထွန်းတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊၏။ဓမ္မသဒ္ဓေါ၊ဓမ္မသဒ္ဓါကို။သဘာဝဓာရဏာဒိအတ္ထ ဇောတကတ္ထေန၊မိမိသဘောကိုဆောင်ခြင်း အစရှိသောအနက်ကို ထွန်းတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။သမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ဝန်ခံအပ်၏။

➤ ၂။ (၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စောဒကဆရာ၏

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အလုံးစုံသော အကြောင်းယုတ္တိသည် သင့်လျော်သောအကြောင်းယုတ္တိ မဟုတ်-ဟု ပယ်တော်မူ၏။ ထိုသို့ ပယ်သည်ရှိသော် ဧကတ္ထ နာနတ္ထ ယူရာ၌ စောဒကဆရာဆိုသည့်အတိုင်း အပြစ်ဒေါသတို့ ရောက်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် စောဒက၏ အကြောင်းယုတ္တိကို မပယ်သင့်၊ ပယ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပယ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ အနုသဒ္ဓေ ။ ။ ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် (ခ)ဝါကျလာ အကြောင်းယုတ္တိကို အနုယအားဖြင့် ချဲ့ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဗျုတ်ရေကအားဖြင့် ချဲ့ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ) မိန့်။

(စ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ+c) တို့ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါတို့ အနက်ထူး မရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ အချင်းချင်း မငဲ့သော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၎င်း ပညာရှိတို့ ဝန်မခံဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပြဆိုသည်ရှိသော် ပညာရှိတို့ ဝန်မခံအပ်သော သင်္ကေတ-သာ ရှိ၏ဟူ သော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့် သောကြောင့် ပညာရှိတို့ ဝန်ခံအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ပြဆို သင့်လျက် မပြသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပညာရှိတို့ ဝန်ခံအပ် သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ (ခ) ဖြင့် (က) ၌ တူလျှင်တူ၊ ထူးလျှင် ထူးသင့်လျက် သဒ္ဓါ အနက် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ အကြောင်း မပါ၍ အကြောင်းကိုဆောင်၍ သိအပ်သော နေယျတ္ထဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် (ဃ+c) တို့၌ သင့်သော အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ အနုမညတေ သမ္ပဋိတ္တိယတေတိ အနုမတော။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ် သော အနုပုဗ္ဗ မနဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဝန်ခံခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

(၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝန်ခံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမ္ပဋိတ္တိယတေတိ သမ္ပဋိတ္တိတော။ (သ-ရှေး ပဋိ-ရှေး ဣသု+တ၊ ဝန်ခံခြင်းကြိယာ)

ဝေါဟာရိယတိ ကထိယတိတိ ဝေါဟာရော။ သဒ္ဓေါ။ (ဝိ-အဝ-ဟရဓာတ်+ဏ)

ဝေါဟရိတဗ္ဗေ ကထေတဗ္ဗေတိ ဝေါဟာရော။ (အတ္ထပညတိ)

ဝေါဟရိယတေ ကထိယတေ ဧတေနာတိ ဝေါဟာရော။ (သဒ္ဓပညတိ)

ဝေါဟာရဿ သိဒ္ဓိ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိ။ (အဘောဒ+ဘောဒ စပ်) ယထာနုမတိယာ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိ

ယထာနုမတိဝေါဟာရသိဒ္ဓိ။ (ဝိသေသန+ဝိသေသျှ စပ်)
ယာ ယာ အနုမတိ ယထာနုမတိ။ (၂) အကြင် အကြင်သို့သော ဝိစ္စာဘောဂုဏ်၏ သိကြောင်း သင်္ကေတနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

အနုမတိယာ အနုရူပံ ဝါ ယထာနုမတိ။ (၂) သိကြောင်းသင်္ကေတ၏ လျော်ခြင်း အနုရူပဘော

F-10-B

ဂုဏ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ ကသ္မာ=ကား နပုံလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂုဟိတန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (၁) ၌ ယထာ ယထာ-ဖြင့် ယထာနုမတိ-၌ ယထာ-သဒ္ဒါသည် စိတ္တအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ယထာ ယထာ အနုမတော-ဖြင့် ယထာ အနုမတိပုဒ်ကို ယာ ယာ အနုမတိ ယထာနုမတိ-ဟု အဗျယီဘောသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ယထာ-သဒ္ဒါ၏ စိတ္တ အနက်ဟော၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

အတ္ထေသု-ဖြင့် အနုမတော-ဝန်ခံအပ် သိအပ်၏ဟူသည် အနက် (အတ္ထပညတ်)တို့၌ ဝန်ခံအပ် သိအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) အတ္ထေသု-ဖြင့် အနုမတောပုဒ်၏ ဝိသယာဓာရ (ဝါ) အာရမ္မဏပစ္စည်းကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) တထာ တထေဝ-ဖြင့် ယထာနုမတိပုဒ်နှင့် ဝေါဟာရ သိဒ္ဓိပုဒ်ကို ယထာနုမတိယာ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိ ယထာနုမတိဝေါဟာရသိဒ္ဓိ-ဟု တတိယာ တပြုရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သမ္ပန္နိစ္ဆိတော-ဖြင့် အနုမတော=သိအပ်၏ဟူသည် သမ္ပန္နိစ္ဆန=ဝန်ခံခြင်း လက်ခံခြင်းကိုပင် ဆိုသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၈) ၌ ကုသလသဒ္ဓေါ (၁) ဇောတကဘာဝေန-ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက-ဟူ သော အနက်ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) အကုသလသဒ္ဓေါ (၁) ဇောတကတ္ထေန-ဖြင့် အကု သလ-သဒ္ဓါ၏ သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) အဗျာကတသဒ္ဓေါ (၁) ဇောတကတ္ထေန-ဖြင့် အဗျာကတ-သဒ္ဓါ၏ အဝိပါကအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ဓမ္မသဒ္ဓေါ (၁) ဇောတကတ္ထေန-ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ သဘာဝဓာရဏ-စသော အနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ တထေဝ-ဝယ် ဂဟေတဗ္ဗ စသည် ။ ။ (၁) ပညာရှိတို့သည် ဝန်ခံကြောင်း ဖြစ်သော ထိုထိုသို့သော သင်္ကေတသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပညာရှိတို့သည် ဝန်ခံကြောင်း မဟုတ်သော သင်္ကေတသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပညာရှိတို့သည် ဝန်ခံကြောင်းဖြစ်သော ထိုထိုသို့သော သင်္ကေတ၏ အတ္ထဝိသေသဘာဝဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) ဧတ္ထ-၌ ဇော-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသလသဒ္ဓါကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

နိပါတိပုဒ်တို့၏အနက် ။ ။ (င) စ-၏အနက်= သမုစ္စည်းအနက်။ န-ကား ပဋိသေခအနက်။

ဝိယ-ကား ဥပဓာဇောတကအနက်။ (စ) ၌ ပန-ကား အနုယဇောတကအနက်။

➤ ၈။ အနုမတော-ဝယ် အန္တတ္ထ ဓာတွတ္ထ ကတ္တဋ္ဌ-အရ = (၁) ပညာရှိတို့၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေါဟာရ ၏ ပြီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သုဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေါဟာရပညတ်ကို သိခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သမ္ပန္နိစ္ဆိတော-၌ သံ-ရှေး ပဋိ-ရှေးရှိသော ဆီဓာတ်၏အရ ကတ္တဋ္ဌကြိယာကား ပညာရှိတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ပညာ ရှေ့သွားရှိသော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(၁) ထို ဉာဏသမုယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယေနိသော မနသိကာရ၊ ရှေးရှေးသော သတိ ပညာ သညာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သင်္ကေတအားဖြင့် ဝေါဟာရပြီးခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ (၄) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိဟူသော မူလအကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သင်္ကေတအားဖြင့် ဝေါဟာရပြီးခြင်းကြောင့် အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို လွယ်ကူစွာ သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် အစီးအပွားများခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးသည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀၀။ အတ္ထေယု-အရ အတ္ထပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် အနုမတော-၌ အန္တတ္ထ-အရ ပညာရှိတို့၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပဏ္ဍိတေဟိ သမ္ပဋိန္ဒြိတော ။ ။ ပဏ္ဍိတေဟိ-အရ ရှေးရှေးသော သတိ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စည်းအဖြစ် ယူ၍၊ သမ္ပဋိန္ဒြိတော-အရ နောက်နောက်သော သတိ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ် ယူ၍ ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) ပဏ္ဍိတေဟိ-အရ ပဌမဇော အစရှိသော ရှေးရှေးသော စိတ်ကို ပစ္စည်းယူ၍၊ သမ္ပဋိန္ဒြိတော-အရ ဒုတိယဇော အစရှိသော နောက်နောက်သော စိတ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ် ယူ၍ အနန္တရာဒိ ပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်- အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆)

ဂါကျ (၁၉) [၄၊ ၈၃။ ပြည်၊ ၂၈၀။ ဘာသာဋီ၊ ၂၉၇။]

(က) သော ဧတေသံ အညတရာနန္တရေ ဝုစ္စမာနော အတ္တနော အတ္တသာမညံ ဒီပတိ။

(ခ) သဗ္ဗေဝ ဟိ ဧတေ သဘာဝဓာရဏာဒိနာ လက္ခဏေန မ္ဗော။

(ဂ) ကုသလာဒိသဒ္ဓိ ဓာဝိ မ္ဗေသဒ္ဓဿ ပုရတော ဝုစ္စမာနာ အတ္တနော အတ္တနော အတ္တဝိသေသံ တဿ ဒီပန္တိ။ (ဃ) မ္ဗော ဟိ ကုသလောဝါ ဟောတိ အကုသလောဝါ အဗျာကတောဝါ။

(င) ဝေမေတေ ဝိသုဝိသု ဝုစ္စမာနာ အတ္တနော အတ္တနော အတ္တမတ္တဒီပကတ္တေန သမ္ပဋိန္ဒြိတော။

(စ) မ္ဗေသဒ္ဓေန သဟ ဝုစ္စမာနာ အတ္တနော အတ္တနော အတ္တသာမညံ အတ္တဝိသေသံဝိ ဒီပကတ္တေန လောကေ ပဏ္ဍိတေဟိ သမ္ပဋိန္ဒြိတော။ (ဆ) တသ္မာ ယဒေတမေတ္ထ ဧကတ္တနာနတ္ထတံ ဝိကပ္ပေတွာ ဒေါသာရောပနကာရဏံ ဝုတ္တံ၊ သဗ္ဗမေတံ အကာရဏံ။

➤ ၁၀၁။ (က) ဧတေသံ၊ ထိုကုသလသဒ္ဓါ၊ အကုသလသဒ္ဓါ၊ အဗျာကတသဒ္ဓါတို့တွင်။ အညတရာ နန္တရေ၊ တပါးပါး၏ အခြားမဲ့၌။ ဝုစ္စမာနော၊ ဆိုအပ်သော။ သော မ္ဗေသဒ္ဓါ၊ ထိုမ္ဗေသဒ္ဓါသည်။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ အတ္တသာမညံ၊ အနက်သာမညကို။ ဒီပတိ၊ ပြတတ်၏။ (ခ) ဟိ၊ မှန်၏။ သဗ္ဗေဝ၊ အလုံးစုံသောလျှင်ဖြစ်ကုန်သော။ ဧတေ၊ ထို ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတတို့သည်။ သဘာဝဓာရဏာဒိနာ၊ မိမိတို့၏ သဘောကို ဆောင်ခြင်း အစရှိသော။ လက္ခဏေန၊ လက္ခဏာအားဖြင့်။ မ္ဗော၊ မ္ဗေမည်ကုန်၏။

(ဂ) မ္ဗေသဒ္ဓဿ၊ မ္ဗေသဒ္ဓါ၏။ ပုရတော၊ ရှေ့၌။ ဝုစ္စမာနာ၊ ဆိုအပ်ကုန်သော။ ကုသလာဒိသဒ္ဓါ၊ အပိ၊ ကုသလ-စသော သဒ္ဓါတို့သည်လည်း။ အတ္တနော အတ္တနော၊ မိမိ မိမိ၏။ အတ္တဝိသေသံ၊ အနက်ဝိသေသကို။ တဿ၊ ထိုမ္ဗေသဒ္ဓါအား။ ဒီပန္တိ၊ ပြတတ်ကုန်၏။ (ဃ) ဟိ၊ မှန်၏။ မ္ဗော၊ မ္ဗေသည်။ ကုသလောဝါ၊ ကုသိုလ်မည်သည့်လည်း။ ဟောတိ၊ အကုသလောဝါ၊ အကုသိုလ်မည်သည့်လည်း။ ဟောတိ၊ အဗျာကတောဝါ၊ အဗျာကတ မည်သည်

လည်း။ဟောတိ၏။ (၁) ဧဝံ-ဣမိနာ ယထာဝုတ္တနယေန။ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့်။
ဝိသု ဝိသု၊အသီး အသီး။ဝုစ္စမာနာဆိုအပ်ကုန်သော။ဧတေထိုကုသလသဒ္ဓါ ဓမ္မသဒ္ဓါ၊ အကုသလသဒ္ဓါ
ဓမ္မသဒ္ဓါ၊ အဗျာကတသဒ္ဓါ ဓမ္မသဒ္ဓါတို့ကို။အတ္တနော အတ္တနောမိမိ မိမိ၏။အတ္တမတ္တဒီပကတ္တေန၊အနက်ကို
သာလျှင် ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။(ပဏ္ဍိတေဟိ၊ပညာရှိတို့သည်)သမ္ပဋိန္ဒြိတာ၊ဝန်ခံအပ်ကုန်၏။

(၁) ဓမ္မသဒ္ဓေန၊ဓမ္မသဒ္ဓါနှင့်။သဟ၊တကွ။ဝုစ္စမာနာဆိုအပ်ကုန်သည်ရှိသော။အတ္တနော အတ္တနောမိမိ
မိမိ၏။အတ္တသာမည အတ္တဝိသေသံဝါ ဒီပကတ္တေန၊အနက်သာမည အနက်ဝိသေသကို ပြတတ်သည်၏
အဖြစ်ဖြင့်။လောကေ၊လောက၌။ပဏ္ဍိတေဟိ၊တို့သည်။သမ္ပဋိန္ဒြိတာ၊ဝန်ခံအပ်ကုန်၏။

(၂) တသ္မာ၊ထိုသို့။ ပညာရှိတို့သည် ဝန်ခံအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဧတ္ထ-ဧတေသု ကုသလာ
ဓမ္မာတိ အာဒိသု၊ဤ ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော။(ဝါကျေသု၊ဝါကျတို့၌) ဧကတ္တနာနတ္ထတံ၊ကုသလ
ကုသလသဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့ စင်စစ်တူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ကုသလ ရူပ စက္ခုဗျာ သဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့
စင်စစ်ထူးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို။ဝိကပ္ပေတွာ၊ကြံ၍။ယဒေတံ-ယံ ဧတံ ဒေါသာရောပနကာရဏံ၊
အကြင်ပုနရတ္ထိဒေါသ၊ ဆက္ကစတုက္ကာပတ္တိဒေါသ၊ အသမ္ပန္နာပတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓာပတ္တိဒေါသ၊ အဘာဝါပတ္တိ
ဒေါသသို့ တင်ခြင်း၌ အကြောင်းယုတ္တိကို။တယာ၊သင်စောဒက ဆရာသည်။ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်၏။) သမ္ပံ၊အလုံး
စုံသော။ဧတံ-ဒေါသာဒေါပနကာရဏံ၊ဤဒေါသ အပြစ်တင်ခြင်း၌ အကြောင်းယုတ္တိသည်။(တထာ-
ဧကတ္တနာနတ္တတာဘာဝတော၊ထိုကုသလာ ကုသလာသဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့ စင်စစ်တူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်၊
ကုသလာ ရူပ စက္ခုဗျာ သဒ္ဓါတို့ကဲ့သို့ စင်စစ်ထူးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ် မရှိခြင်းကြောင့်။) အကရဏံ-
အယုတ္တိ၊သင့်သော အကြောင်းယုတ္တိမဟုတ်။

➤ ၂။ (၁) သိန္နိ/ အနုသန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ (က) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါသည် မိမိ၏ အနက်သာမည
ကို ပြတတ်၏ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ မိမိ၏ စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝကို
ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် မိမိ၏ အနက်သာမညကို
ကုသလ-သဒ္ဓါ စသည်တို့အား ပြတတ်၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုသို့ မိန့်ဆိုသည်ရှိသော် ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည်
သာ မိမိ၏ အနက်သာမညကို ပြတတ်၏ဟု သိအပ်ပါသလော။ ထိုသို့ သိအပ်သောကြောင့် (က) ဖြင့်
ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် မိမိ၏ အနက်သာမညကို ကုသလ-သဒ္ဓါ စသည်တို့အား ပြတတ်၏ဟုသာ မပြဆို
သင့်။ ကုသလသဒ္ဓါ၊ အကုသလသဒ္ဓါ၊ အဗျာကတသဒ္ဓါတို့ ပြအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး
၏။ ထိုအနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါ၊ စသည်တို့သည် မိမိ၏
အနက်ဝိသေသကို ဓမ္မသဒ္ဓါအား ပြတတ်ကုန်၏ဟု မိန့်ဆို၏။ ထိုသို့ မိန့်ဆိုသည်ရှိသော် ယုတ္တိကင်းပ
ဒဠိယ စကားသာ ရှိ၏ဟူသောအနက် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို
သို့ မရောက်သင့်သောကြောင့် ယုတ္တိဖော်ပြ ဒဠိကရဏ စကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ
မနေသင့်။ ပြဆိုသင့်လျက် မပြသော် ဆရာအား ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ ရောက်ရာ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၏။ ယုတ္တိဖော်ပြ ဒဋ္ဌိကရဏ စကားကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ (၁) ဖြင့် (က)၌ သဒ္ဓါ အနက် ဆန့်သော သဒ္ဓတ္တဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(၁) ဖြင့် (က) ၌ သင့်သော အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ၌ “တသ္မာ” ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စကတ္တနာနတ္ထကို ထောက်ဆ၍ ပညာရှိတို့ ဝန်ခံကြောင်းဖြစ်သော သင်္ကေတဖြင့်သာ အပြစ်ဒေါသကို ပယ်နိုင်ခြင်းအကျိုး လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသော ကြောင့် “တသ္မာ” ထားရပါသည်။

➤ ၄။ အရိယတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော။ သမာနဿ ဘာဝေါ သာမညံ။

အတ္ထဿ သာမညံ အတ္ထသာမညံ။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်ဒြစ်၏ သာမညဘောနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်း ဖြစ်သော သာမညဖြစ်သော အနက်ဒြစ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ် သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ (၁) သဗ္ဗေ ဧတေ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

သဘာဝဓာရဏာဒိ-ကား နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သမာသပဒ။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် ကုသလ အကုသလ အဗျာကတ သဒ္ဓါတို့တွင် တစ်ပါး ပါး၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်သည်ရှိသော် မိမိ၏ သဘာဝဓာရဏ-စသော အနက်သာမညကို ကုသလ- စသော သဒ္ဓါတို့အား ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၁) ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ ကုသလ-သဒ္ဓါ စသည်တို့အား မိမိ၏ အတ္ထသာမညကို ပြနိုင်ခြင်း၌ အကြောင်းယုတ္တိကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(၁) ဖြင့် ဓမ္မ-သဒ္ဓါသာ မိမိ၏ အနက်သာမညကို ကုသလသဒ္ဓါ စသည်တို့အား ပြနိုင်သည်မဟုတ်၊ ကုသလ-စသော သဒ္ဓါတို့သည်လည်း ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ ရှေ့၌ဆိုအပ်ကုန်သည်ရှိသော် မိမိဟူသော ကုသလ၊ အကုသလ၊ အဗျာကတ သဒ္ဓါတို့၏ အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကအနက် သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကအနက် အဝိပါကအနက် ဟူသော အတ္တဝိသေသကို ဓမ္မ-သဒ္ဓါအား ပြနိုင်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ကုသလ-သဒ္ဓါ စသည်၏ အတ္တဝိသေသကို ဓမ္မ-သဒ္ဓါအား ပြနိုင်ခြင်း၌ အကြောင်း ယုတ္တိကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက်နှင့် ဝိသယ ။ ။ ဓဝံ-ကား အာကာရအနက်။ ဝိသုဝိသု- ကား ပစ္စေကအနက်။

ဓတေ-ကား ဆိုအပ်ပြီးသော ကုသလ-သဒ္ဓါ ဓမ္မသဒ္ဓါ စသည်တို့ကို ပြန်စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ (ဆ) ဝုတ္တံ -၌ ဝစေတံ၏ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာအရကား= စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ် သော ဗောဟုပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အပြစ်တင်ကြောင်း စကားကို ဆိုမိခြင်း၊ ဆိုမိသဖြင့် ဒေသနာတော်ကို ပယ်ခြင်း၊ ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်အား စွပ်စွဲမိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန-စသော စတုစက္က

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

သမ္ပတ္တိသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးမဲ့ဖြစ်ခြင်း၊ တမလွန်၌ ဒုဂ္ဂတိလားခြင်း-အစ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခ အဆက်မပြတ် ခံစားခြင်းသည် အနာဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀၀။ (က) သော-အရ ဓမ္မော-ဟူသော နာမပညတ်ကို ပစ္စည်းအဖြစ်ယူ၍ ဝုစ္စမာနော-အရ ဒေသနာညဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ် ယူ၍ သော-အရ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စမာနော-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ။)

ဝါကျ ပျဏ်း [၄၈၃၊ ပြည်၊ ၂၈၁။ ဘာသာဋီပ၊ ၂၉၉။]

(က) သုခါယ ဝေဒနာယာတိအာဒိသု သုခသဒ္ဓေါ တာဝ သုခဝေဒနာ သုခမူလသုခါရမ္ပဏ သုခဟေတု သုခပစ္စယဌာန အဗျာဗဇ္ဈနိဗ္ဗာနာဒိသု ဒိဿတိ။

(ခ) အယသိ “သုခဿစ ပဟာနာ” တိ အာဒိသု သုခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ။

(ဂ) “သုခေါ ဗုဒ္ဓိနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ သုခါ ဝိရာဂတာ လောကေ” တိ အာဒိသု သုခမူလေ။

(ဃ) “ယသ္မာ စ ခေါ မဟာလိ ဂ္ဂပံ သုခံ သုခါနပတိတံ သုခါဝက္ကန္တန္တိ” အာဒိသု သုခါရမ္ပဏ။ “သုခသေတံ ဘိက္ခဝေ အဝိဝစနံ ယဒိဒံ ပုညာနီ” တိ အာဒိသု သုခဟေတုပိ။ “ယာဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေ န သုကရံ အက္ခာနေန ပါပုဂ္ဂတံ၊ ယာဝ သုခါ သဂ္ဂါ၊ န တေ သုခံ ပဏနန္တိ ယေ န ပဿန္တိ နန္ဒနန္တိ” အာဒိသု သုခပစ္စယဌာနေ။ “ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ ဧတေ ဓမ္မာ” တိ အာဒိသု အဗျာဗဇ္ဈေ။ “နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခန္တိ” အာဒိသု နိဗ္ဗာနေ။

(င) ကုပ နာယံ သုခဝေဒနာယမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

(စ) ဝေဒနာသဒ္ဓေါ “ဝိဒိတာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဈန္တိ” တိ အာဒိသု ဝေဒယိတသ္မိယေဝ ဝတ္တတိ။

➤ ၁၀၁။ (က) သုခါယ ဝေဒနာယာတိအာဒိသုသုခါယ ဝေဒနာယ ဤသို့ အစရှိကုန်သော။ (ဝါကျသု၊ဝါကျတို့၌။) သုခသဒ္ဓေါ၊သုခသဒ္ဓါကို။တာဝ၊ရှေးဦးစွာ၊(မယာ၊ငါသည်။)ဝုစ္စတေ၊ဆိုဦးအံ့။) သုခသဒ္ဓေါ၊ သုခသဒ္ဓါသည်။သုခဝေဒနာ သုခမူလသုခါရမ္ပဏ သုခဟေတု သုခပစ္စယဌာန အဗျာဗဇ္ဈနိဗ္ဗာနာဒိသု၊သုခဝေဒနာ ဟူသောအနက်၊ သုခ၏ ဝေးသော အကြောင်းဟူသောအနက်၊ သုခါရုံဟူသော အနက်၊ သုခ၏နီးသော အကြောင်းဟူသောအနက်၊ သုခ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော ဂ္ဂပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဟူသော အနက်၊ စိတ်ကိုနှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲတတ်သော နီဝရဏ-စသော ဗျာပါဒကင်းသော ပဌမဈာန် အစရှိသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟူသော အနက်၊ နိဗ္ဗာန်-စသော အနက်တို့၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ခ) ဟိ၊ချဉ်းအံ့။အယံ သုခသဒ္ဓေါ၊ဤသုခသဒ္ဓါသည်။ သုခဿစ၊သုခိန္ဓြေကိုလည်း။ပဟာနာ၊ပယ်ခြင်း ကြောင့်။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။သုခဝေဒနာယံ၊သုခဝေဒနာဟူသော အနက်၌။ ဒိဿတိ၊ထင်၏။ (ဂ) ဗုဒ္ဓိနံ၊မြတ်စွာဘုရားတို့၏။ဥပ္ပါဒေါ၊ဖြစ်ခြင်းသည်။(ဝါ) ဖြစ်ရာဖြစ်သော နဝမဓေတံ သည်။သုခေါ၊ချမ်းသာ၏။(ဝါ) သုခ၏ ဝေးသော အကြောင်းဖြစ်၏။လောကေ၊လောက၌။ဝိရာဂတာ၊ကာမ ရာဂကင်းကြောင်းဖြစ်သော အနာဂါမိမဂ်သည်။(ဝါ) ကင်းသော ကာမရာဂရှိသော အနာဂါမိ၏ အဖြစ်တည်း ဟူသော အနာဂါမိမဂ်သည်။သုခေါ၊ချမ်းသာ၏။(ဝါ) သုခ၏ ဝေးသော အကြောင်းဖြစ်၏။ဣတိ အာဒိသု၊ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။သုခမူလေ၊သုခ၏ ဝေးသော အကြောင်း၌။(ဝါ) သုခ၏ အကြောင်းဖြစ်

သော ပုည ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ဃ) မဟာလိ၊မဟာလိ။ယသ္မာ စ ခေါ၊အကြင်ကြောင့်လျှင်။ရူပ၊ရုပ်သည်။(ဝါ) ရူပါရုံသည်။သုခ၊ သုခ၏ အာရုံဖြစ်၏။သုခ၊နပတိတ်၊သုခ၏အာရုံ၌ ကျ၏။သုခ၊ဝက္ကန္တ၊သုခ၏ အာရုံ၌ သက်၏။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။သုခ၊ရမ္မဏေ၊သုခ၏ အာရုံဟူသော အနက်၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။ ဘိက္ခဝေ၊ရဟန်းတို့၊ပုညာနိတိ၊ပုညာနိဟူသော။ယဒိဒံ-ယံ ကုဒံ အဓိဝစနံ၊အကြင်အမည်သည်။အတ္ထိ၊ရှိ၏။ ဇေတံ-အဓိဝစနံ၊ဤပုညာနိဟူသော အမည်သည်။သုခဿ၊သုခ၏ ဇနကဖြစ်သော အကြောင်း၏။(ဝါ) ဣဋ္ဌဖြစ် သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော ကုသိုလ်၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။ဣတိ အာဒိသု၊ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိတို့၌။သုခဟေတုမိ၊သုခ၏ နီးသောအကြောင်းဟူသော အနက်၌။(ဝါ)သုခ၏ ဇနကအကြောင်းဟူသောအနက်၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။

ဘိက္ခဝေ၊ရဟန်းတို့။သဂ္ဂါ၊နတ်ပြည်တို့သည်။ယာဝ အတိဝိယ၊အလွန်လျှင်။သုခ၊၊ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော ရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဖြစ်ကုန်၏။ကုဒံ သုခံ၊ဤနတ်ပြည်ချမ်းသာကို။အက္ခာနေန၊ဟောကြားသဖြင့်။ပါပုဏိတု၊အဆုံးသို့ ရောက်ခြင်းငှာ။ယာဝ အတိဝိယ၊ အလွန်လျှင်။န သုကရံလွယ်သဖြင့် ပြုအပ်သည် မဟုတ်။(ဝါ) ပြုခြင်းငှာ ခဲယဉ်း၏။ * ယေဇနာ၊အကြင်သူ တို့သည်။နန္ဒနံ၊နတ်တို့ပျော်ရာ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်သာကို။န ပဿန္တိ၊မြင်ဘူးကုန်။တေ ဇနာ၊ထိုနန္ဒဝန် ဥယျာဉ်သာ ကို မမြင်ဘူးသော သူတို့သည်။သုခံ၊ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော ရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာကို။န ပဇာနန္တိ၊မသိကုန်။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိတို့၌။ သုခ ပစ္စယဌာနေ၊ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော ရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဟူသော အနက်၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။

ဧတေ ဓမ္မာ၊ထိုပဌမဈာန် အစရှိသော တရားတို့သည်။ဒိဋ္ဌဓမ္မေ၊မျက်မြင် ပစ္စက္ခအတ္တဘော၌။သုခဝိဟာရာ၊ စိတ်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော နိဝရဏ-စသော ဗျာပါဒကင်းသော နေရာ ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်ကုန်၏။ ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိတို့၌။အဗျာဗဇ္ဇေ၊စိတ်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော နိဝရဏ- စသော ဗျာပါဒကင်းသော ပဌမဈာန်စသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရ၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။ * နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်သည်။ပရမံ၊ လွန်ကဲသော။သုခံ၊သုခတည်း။ဣတိ အာဒိသု၊တို့၌။နိဗ္ဗာနေ၊နိဗ္ဗာန်၌၊ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(င) ပန၊အတ္ထုဒ္ဓါရမုတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ဆိုအံ့။ဣဓ၊ဤသုခ၊ယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာဟူ သော ပုဒ်၌။အယံ သုခသဒ္ဓေါ၊ဤ သုခသဒ္ဓါကို။သုခဝေဒနာယမေဝ၊သုခဝေဒနာဟူသော အနက်၌သာလျှင်။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊မှတ်အပ်၏။ (စ) ဝေဒနာသဒ္ဓေါ၊ဝေဒနာသဒ္ဓါသည်။မေ၊ငါ့အား။ဝိဒိတာ၊ထင်ရှားကုန်သော။ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာတို့သည်။ဥပ္ပဇ္ဇန္တိဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိတို့၌။ဝေဒယိတသ္မိံ၊ယေဝ၊အာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာဟူသော အနက်၌သာလျှင်။ဝတ္တတိ၊သင့်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ အနုသန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝ အစရှိသည်ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ အကုသလာ ဓမ္မာ အဗျာကတာ ဓမ္မာ-ဟူသော ကုသလတိက မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ ကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ သုခ၊ယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ အစရှိသော ဝေဒနာတိက မာတိကာ

ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလိုသော ဆရာသည် ရှေးဦးစွာ သုခ-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြလိုရကား (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် သုခသဒ္ဒါသည် သုခဝေဒနာ၊ သုခမူလ၊ သုခါရမ္မဏ၊ သုခဟေတု၊ သုခပစ္စယဌာန၊ အဗျာဗဇ္ဈ၊ နိဗ္ဗာန်-စသော အနက်တို့၌ထင်သော (ငါ) ဖြစ်သော-ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သင်္ဃေပတ္တ ဂုဋ္ဌတ္တမျှသာဖြစ်၍ မနုဗုဒ္ဓိတို့ ခွဲခြားဝေဖန်၍ အကျယ်မသိနိုင်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် သုခသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို အကျဉ်းသင်္ဃေပအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ မနုဗုဒ္ဓိတို့ သိခြင်းအကျိုးငှာ ခွဲခြားဝေဖန်၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ ယင်း၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(တနည်း) (ပ) ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. ယင်း(က)ဝါကျ စကားရပ်သည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာဓကတို့နှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် သုခသဒ္ဒါသည် သုခဝေဒနာ၊ သုခမူလ၊ သုခါရမ္မဏ၊ သုခဟေတု၊ သုခပစ္စယဌာန၊ အဗျာဗဇ္ဈ၊ နိဗ္ဗာန်-စသော အနက်တို့၌ ထင်၏ဟူ၍ သကဝစနကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် ပါဠိသာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရဝစန ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်ပါဠိသာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ အနုသန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ (င) ဖြင့် သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ-၌ လိုအပ်သော သုခ-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဝေဒနာသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုသော ဆရာသည် (စ) မိန့်။

➤ ဇီ ။ ဒေါသပယံ ။ ။ (က) သည် ကုသလတိက မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမှ တစ်ပါး ဝေဒနာတိက မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သုခသဒ္ဒါ သုခဝေဒနာအနက် ထင်ပုံကို ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ် သာဓကဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) ဖြင့် သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ အပါကဋ္ဌ+ ပါကဋ္ဌ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသနှင့် မနုဗုဒ္ဓိတို့အတွက် အကျယ်ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သုခ-သဒ္ဒါ၏ သုခဝေဒနာအနက်၌ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်သာဓကဖြင့် ပြဆိုပုံမှ တပါး သုခသဒ္ဒါ၏ သုခမူလအနက်၌ထင်ပုံ ဥဒါဟရဏ် အာဂုဏ်သာဓကကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဤသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ၌ လိုအပ်သော သုခသဒ္ဒါ၏ အနက်ထူးကို အတိအကျ ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အတ္ထုဒ္ဓါရ-မှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဌ ဌဌဌော ထားရခြင်းအကြောင်း။

။ သုခ-သဒ္ဓါ၏ အနက်များစွာတို့တွင် ဤသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်၌ ဤသုခသဒ္ဓါကို “သုခဝေဒနာ”ဟူသောအနက်၌သာလျှင် သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မှတ်သားရမည်ဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဌဌဌော- သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၆။ ဗျာဗာဓေတိ ဝိဟေဌေတိတိ ဗျာဗာဓော။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိ- ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဗာဓဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စိတ်ကိုနှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စိတ်ကိုနှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဗျာဗာဓောယေဝ ဗျာဗန္ဓု။ (ဗျာဗာဓပုဒ်+ဏှပစ္စည်း)

နတ္ထိ ဗျာဗန္ဓု တေသာတိ အဗျာဗဓန္ဓော။ (၂) နပုဒ်+ဗျာဗာဓပုဒ်+ဧတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ စိတ်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော နိဝရဏ-စသော တရားတို့ မရှိခြင်း၏ ပဌမဈာန်-စသော သုခဝိဟာရနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) နိဝရဏ-စသော တရားတို့ မရှိခြင်း ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခဿ မူလံ သုခမူလံ။ ဝိဟရန္တိ ဧတေဟိတိ ဝိဟာရာ။/ဝိဟရန္တိ ဧတေသုတိ ဝိဟာရာ။

သုခါ ဝိဟာရာ သုခဝိဟာရာ။ ဒိဌဓမ္မေ သုခဝိဟာရာ ဒိဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ။

နန္ဒိတဗ္ဗန္တိ နန္ဒနံ။ နန္ဒန္တိ ဣတ္တာတိ ဝါ နန္ဒနံ။ သန္တရေဟိ ရူပါဒိဟိ အာရမ္မဏေ အဂ္ဂေါ သဂ္ဂေါ။

သန္တရာနံ ဝါ ရူပါဒိနိ အာရမ္မဏာနိ အဂ္ဂေါ ဣတ္တာတိ သဓဋ္ဌေါ။ သုခေန အနုပတိတံ သုခါနုပတိတံ။ (ရူပါရုံရ၏။) သုခါယ(အာရမ္မဏေ) အနုပတိတံ သုခါနုပတိတံ။ ဝိရုဇ္ဇတိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ဝိရာဇေါ။ (ဝိပုဗ္ဗ ရန္တဓာတ်+ဏှပစ္စည်း၊ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းကြံယာ) ဝိရာဂေါယေဝ ဝိရာဂတာ။/

ဝိဂတော ရာဂေါ ယသ္မာ၊ ယသာတိဝါ ဝိရာဂေါ။ (အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။) ဝိရာဂဿ ဘာဝေါ ဝိရာဂတာ။ (အနာဂါမ်မဂ်ရ၏။)

➤ ၆။ (က) ဖြင့် သုခ-သဒ္ဓါသည် (သာမညအားဖြင့်) သုခဝေဒနာ၊ သုခမူလ၊ သုခါရမ္မဏ၊ သုခဟေတု၊ သုခပစ္စယဋ္ဌာန၊ အဗျာဗန္ဓု၊ နိဗ္ဗာန်-စသော အနက်တို့ကို ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထု၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ဖြင့် ဤသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ၌ သုခ-သဒ္ဓါကား သုခဝေဒနာအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထု၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) သုခသဒ္ဓါသည် (သာမညအားဖြင့်) သုခဝေဒနာ၊ သုခမူလ၊ သုခါရမ္မဏ၊ သုခဟေတု၊ သုခပစ္စယဋ္ဌာန၊ အဗျာဗန္ဓု၊ နိဗ္ဗာန်-စသော အနက်များစွာ၌ ထင်သော်လည်း ဤသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ၌ သုခ-အရ သုခဝေဒနာအနက်ကိုသာ လိုအပ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (အဓိပ္ပေတက္က)

➤ ၇။ ဣဝိနာဝ နယေန-(ဋ္ဌ၊ဇု) ၌ ။ (၁) အလုံးစုံသော တိက်ဒုက်တို့နှင့် ဆက်ဆံသော ဓမ္မသဒ္ဓေါ (၁) ဒိဿတိ-စသော အတ္တနော သဘာဝံ-စသော သာဓာရဏနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) အလုံးစုံသော တိက်ဒုက်တို့နှင့် မဆက်ဆံသော ကုသလသဒ္ဓေါ-စသော အသာဓာရဏနည်း သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယင်းသာဓာရဏနည်း၏ ကြွင်းသော တိက်ဒုက်တို့၏နည်းကို သိခြင်း

ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) သုခဝေဒနာယမေဝ ခဋ္ဌဗ္ဗော-၌ (၁) သုခဝေဒနာဟူသောအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သုခမူလ၊ သုခါရမ္ပဏ-စသော အနက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သုခ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ ရသည်၏အဖြစ်၊ ချမ်းသာစေတတ်သည်၏အဖြစ်-စသော ဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) ဝေဒယိတသိဉ္စေယဝ ဝတ္ထုတိ-၌ (၁) အာရုံကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာဟူသော အနက် သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော သတ္တဇီဝ-စသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝေဒနာ သဒ္ဓါ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိသည်၏အဖြစ်-စသော ဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်တို့၏ ဝိသယ ။ ။ (ခ) အယဉ်-၌ အယံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခသဒ္ဓါကို စွဲယူ သောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (င) ဣပနာယံ-၌ ဣ-ကား သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ အယံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခသဒ္ဓါကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

ဣဓ ပနာယံ ဒုက္ခဝေဒနာယမေဝ ခဋ္ဌဗ္ဗော (၄၂၈) ဒုက္ခဝေဒနာယမေဝ-၌ (၁) ဒုက္ခ ဒုက္ခသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဒုက္ခ ဒုက္ခ၏ ဝိဋ္ဌန စသော သဘောသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ ကြိယာဝါးတန်ထုတ်ပုံ ။ သုခဝေဒနာ-အရ (၁) ဝေဒယိတလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပဿဒ္ဓိပဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဣဋ္ဌာကာရသန္တော သမ္ပတ္တိရာသည် ပကာသနတ္ထ (၄) အနုဘဝနကိစ္စရသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စေတသိက အဿာဒပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဝိရာဂ/ဝိရာဂတာ-အရ = (၁) အနာဂါမိမဂ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဝေါဒါန်ဟူသော ဥပစာရသမာဓိဇောသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနာဂါမိဖိုလ်သည်၎င်း၊ ကာမ ရာဂ၏ ငြိမ်းချမ်းခြင်းသည်၎င်း ပကာသနတ္ထ။ (၄) အောက်မဂ် ၂-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၂-ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အရဟတ္တမဂ်အစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သုခဿာစ ပဟာနာ ။ ။ သုခဿ-၌ သုခ-အရ (မုချ) ပုညဖလက္ကဋ္ဌဝိပါကသည် ဒဿနတ္ထ (၂) ကောင်းမှုသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမာဓိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ယထာဘူတဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ ဝိရာဂဉာဏ်၊ ဝိမုတ္တိဉာဏ်၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဉာဏ်၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ သုခါနုပတိတံ၊ သုခါဝတ္ထန္တံ-အရ ။ “ရူပါရုံ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထထုတ်။

➤ ၁၀ ။ သုခေါ+ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ ။ ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ-အရ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏကိုယူ ၍၊ သုခေါ-အရ ကာယိကသုခ စေတသိကသုခကို (တနည်း) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏကိုပင် ယူ၍ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ-အရ ပစ္စည်းတရားက သုခေါ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပါသည်။ သုခဿာစ ပဟာနာ ။ ။ သုခဿ-အရ သုခိန္ဒြေ ပစ္စည်းတရားသည် ပဟာနာ-အရ စတုတ္ထ ဈာန်၏ ဥပစာရက္ခဏ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ခဋ္ဌဗ္ဗော-၌ ဗာဟုတ္ထ (တဗ္ဗပစ္စည်း) အရ သုခ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အန္တက္ခ(ဒိသဓာတ်) အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဓါကျ (၂၁) [၄၂၈၄။ ပြည်၊ပ၊ ၂၈၃။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၀၄။]

(က) ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ သုခယတီတိ သုခါ။ (ခ) ဒုက္ခယတီတိ ဒုက္ခာ။

(ဂ) န ဒုက္ခာ န သုခါတိ အဒုက္ခမသုခါ။ (ဃ) မကာရော ပဒသန္နိဝသေန ဝုတ္တော။

(င) သဗ္ဗာပိ အာရမ္မဏရသံ ဝေဒယန္တိ အနဘဝန္တိတိ ဝေဒနာ။

(စ) တာသု ဣဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ သုခါ။ အနိဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ ဒုက္ခာ။ ဥဘယ ဝိပရိတာ နဘဝနလက္ခဏာ အဒုက္ခမသုခါ။

➤ ၁။ (က) ပနအတ္ထုဒ္ဓေသမှတပါး ဝစနတ္ထကို ဆိုအံ့။ဧတ္ထ-ဧတေသု သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာဒိသုကြံ သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ အစရှိကုန်သော၊(ဝါ)ကျေသု၊(ဝါ)ကျတို့၌) ဝစနတ္ထော၊ ဝစနတ္ထကို။(စံ၊)ဤဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။ (ယ) ဝေဒနာ၊အကြင်ဝေဒနာသည်။ သမ္ပယုတ္တေ၊သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို၎င်း။ဝတ္ထု နဂရဏာယံ၊မှီရာဖြစ်သော နဂရဏာယကို၎င်း။) သုခယတိ၊ ချမ်းသာစေတတ်၏။[သဒ္ဓတ္ထ] သုခယတိ၊ရအပ်သော သက်သာရာရှိသည် ချီးမြှောက်အပ်သည်တို့ကို ပြုတတ်၏။[အဓိပ္ပါယ်တ္ထ] ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ ချမ်းသာစေတတ်သော သတ္တိကြောင့်။(သာ ဝေဒနာ၊ထိုဝေဒနာသည်။) သုခါ၊သုခမည်၏။ (ခ) (ယ) ဝေဒနာ၊သည်။သမ္ပယုတ္တေ၊ကို၎င်း။ဝတ္ထု နဂရဏာယံ၊ကို၎င်း) ဒုက္ခယတိ၊ဆင်းရဲစေတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ ဆင်းရဲစေတတ်သော သတ္တိကြောင့်။(သာ ဝေဒနာ၊သည်) ဒုက္ခာ၊ဒုက္ခ မည်၏။ (ဂ) (ယ) ဝေဒနာ၊သည်) ဒုက္ခာ၊ဒုက္ခသည်။န၊မဟုတ်၊သုခါ၊သုခသည်။န၊မဟုတ်။ ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ ဒုက္ခမဟုတ် သုခ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(သာ ဝေဒနာ၊သည်။) အဒုက္ခမသုခါ၊ အဒုက္ခမသုခ မည်၏။ (ဃ) မကာရော၊-အက္ခရာကို။ပဒသန္နိဝသေန၊ပုဒ်စပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ဝုတ္တော၊ ဟောအပ်၏။ (င) သဗ္ဗာပိ၊အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော။(သာ၊ထို သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာသည်။) အာရမ္မဏရသံ၊အာရုံ၏ အရသာကို။ဝေဒယန္တိ အနဘဝန္တိ၊ခံစားတတ်ကုန်၏။ဣတိ၊ထို့ကြောင့်။ ဝေဒနာ၊ဝေဒနာ မည်၏။ (စ) တာသု၊ထိုသုံးပါးသော ဝေဒနာတို့တွင်။(သာဘဝတော၊သဘောအားဖြင့်၎င်း။ သက်ပွဲတောစ၊ကြံဆသောအားဖြင့်၎င်း။) ဣဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ၊ဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာ သည်။(ဝါ) အာရုံ၏ ဣဋ္ဌဖြစ်သော အဖို့ကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်။သုခါ၊သုခ ဝေဒနာ မည်၏။အနိဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ၊အနိဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်။(ဝါ) အာရုံ၏ အနိဋ္ဌဖြစ် သော အဖို့ကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်။ဒုက္ခာ၊ဒုက္ခဝေဒနာ မည်၏။ဥဘယ ဝိပရိတာ နဘဝနလက္ခဏာ၊နှစ်ပါးသော ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံမှပြန်သော မဇ္ဈတ္တာရုံကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာ သည်။(ဝါ) နှစ်ပါးသော ဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌအဖို့မှ ပြန်သော မဇ္ဈတ္တာ အဖို့ကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်။အဒုက္ခမသုခါ၊အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ မည်၏။

➤ ၂။ (က) သိ/ အနုသန္ဓေ ။ ။ ဤသို့ သုခသဒ္ဓေါ တာဝ စသည်ဖြင့် သုခ၊ ဒုက္ခ သဒ္ဓါတို့၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသ(အဘိဓေယျတ္ထ)ကို ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ သုခ၊ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို

ပြလိုသော ဆရာသည် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အဒကမသုခါပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် ယင်းဝစနတ္ထနှင့်အညီ အဒကမသုခါ-ဟူ၍သာ နိပ္ပန္နသဒ္ဒါ ဖြစ်သင့်ရကား အဒကမသုခါ-ဟု သဒ္ဒယုတ္တိ မရှိက မသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် အဒကမသုခါပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ အဒကမသုခါ-ဟု ဆိုရာ၌ သဒ္ဒယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သဒ္ဒယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် ပဒသန္တိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် (ဝါ) ပဒအာဂမသန္တိ၏ အစွမ်းဖြင့် မ-အကွရာကို ဆိုထား၏ဟု သဒ္ဒယုတ္တိကိုလည်း ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(င) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် သုခ ဒကမ အဒကမသုခ-တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပြဆိုသည်ရှိသော် သုခ ဒကမ အဒကမသုခ-တို့၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ သိအပ်သည်ဖြစ်သောကြောင့် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် သုခ ဒကမ အဒကမသုခ-တို့၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အခြားသော ဝေဒနာ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝေဒနာ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ်ပုံ ။ ။ (က) ဖြင့် သုခ-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဒေသမှတစ်ပါး ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သုခပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ဒကမပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဒကမပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး အဒကမသုခါ ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် အဒကမသုခါ-ဟု မဆိုဘဲ အဒကမသုခါ-ဟု ဆိုရာ၌ သဒ္ဒယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဝေဒနာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှိ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အတ္ထုဒ္ဒေသမှတစ်ပါး ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် “ပန” သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) နှိ ဝုတ္တော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဝစနတ္ထ၌ ဆိုခဲ့သော န ဒကမ၊ န သုခါ-ဟူသော ဝစနတ္ထ စကားနှင့် နောက်၌ဆိုသော အဒကမသုခါဟူသော နိပ္ပန္နပုဒ်တို့ ရှေ့နောက်အဆိုမညီ ဝကံဝုတ္တိဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ဝုတ္တော” ထားရပါသည်။

(င) သဗ္ဗာပိ-ဗိ ပိ (အပိ) သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အလုံးစုံသော ဝေဒနာတို့သည်သာ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားကုန်သည် မဟုတ်၊ တစ်ပါးတစ်ပါးသော အစိတ် အစိတ် ဝေဒနာတို့သည်လည်း အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားကုန်၏ဟူသော အဝယဝသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) သဗ္ဗာပိ-ဗိ ပိ (အပိ) သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ဣန္ဒြိယဗ္ဗန္တိ ဣန္ဒြိယ ။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣသုဓာတ်+တပစ္စည်း

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၃၅

သည်င်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော အလိုရှိခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိမိတ်။ * ကုဗ္ဗိယတေ ဝါ ဣဒံ။ အနာယတေ အနာဘဝံ။ ကုဗ္ဗဿ အနာဘဝံ ဣဒ္ဓာနာဘဝံ။ * လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။

ကုဗ္ဗာနာဘဝံ လက္ခဏံ စတဿာ သုခါယာတိ ဣဒ္ဓာနာဘဝနလက္ခဏာ။

(၂) ကုဗ္ဗာနာဘဝနပုဒ်+လက္ခဏပုဒ်+စတ-ပုဒ်သည်င်း၊ ကုဗ္ဗာနာဘဝနလက္ခဏာ၏ သုခဝေဒနာနှင့် လက္ခဏ+လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) ကုဗ္ဗာနာဘဝနလက္ခဏာရှိ သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိမိတ်။

သုခယတိတိ သုခါ။ (၂) သုခဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်င်း၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုင်း၊ တည်ရာ ကရကောယကိုင်း၊ ချမ်းသာစေခြင်းကြိယာသကတ်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) သုခဝေဒနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိမိတ်။

ဒက္ခယတိတိ ဒုက္ခာ။ (၂) ဒုက္ခဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်င်း၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုင်း၊ တည်ရာ ကရကောယကိုင်း၊ ဆင်းရဲစေခြင်းကြိယာသကတ်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) ဒုက္ခဝေဒနာတို့၏ တစ်ခု သည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိမိတ်။

အဒက္ခာစ သာ အသုခါဓာတိ အဒုက္ခမသုခါ။ (၂) ထိုဗျူဟိန္ဒိမိတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဒက္ခ ပုဒ်+အသုခပုဒ်သည်င်း၊ အဒက္ခ-အရ ဒုက္ခ မဟုတ်ခြင်းဂုဏ်၏ ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း၊ အသုခ-အရ သုခ မဟုတ်ခြင်းဂုဏ်၏ ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဒုက္ခလည်း မဟုတ်၊ သုခ လည်း မဟုတ်သော ဝိသေသန ဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိမိတ်။

ပစ္စတေ အနေနာတိ ဝစံ။ အရိယတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော။

ဝစနဿ အတ္ထော ဝစနဝတ္ထော။ (၂) ဝစနပုဒ်+အတ္ထပုဒ်သည်င်း၊ သုခ-စသော သဒ္ဒါ၏ ချမ်းသာ စေတတ်၏ဟူသော အနက်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။

(၄) အနက်ဖြစ်သည် ပဝတ္တိမိတ်။

ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော အနေနာတိ ပဒံ။ သန္တိယတေ သန္တိ။

ပဒါနံ သန္တိ ပဒသန္တိ။ ပဒသန္တိဿ ဝသော ပဒသန္တိဝသော။ (၂) ပဒသန္တိပုဒ်+ဝသပုဒ်သည်င်း၊ ပုဒ်တို့ကို ဆက်စပ်ခြင်း၏ အစွမ်းနှင့် အဘေဒ ဘေဒ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း၊ ဗျူဟိန္ဒိမိတ်။ (၄) ပုဒ်တို့ကို ဆက်စပ်ခြင်း၏အစွမ်းသည် ပဝတ္တိမိတ်။

➤ ၅။ (င) သဗ္ဗာ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမိဂိုဏ်း) အာကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ အာရမ္မဏရသံ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အာကာရန္တ၊ သမာသနာမပဒ။

(စ) တာသု-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမိဂိုဏ်း) အာကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ သုခယတိ-ဖြင့် သုခါ-၌ သုခဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုင်း (ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း ဟေတုကတ္တုသောနေအနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သုခယတိတိ သုခံ-ဟု

ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ခွဲ ခုက္ခယတိ-ဖြင့် ခုက္ခာ-၌ ခုက္ခမာတိ၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) အ- ပစ္စည်း ဟေတု ကတ္ထုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ခုက္ခယတိတိ ခုက္ခ-ဟု ပြုရ မည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ နဒုက္ခာ န သုခါ-ဖြင့် အဒုက္ခမသုခါ-၌ အဒုက္ခာပုဒ်ကို န ဒုက္ခာ အဒုက္ခာ-ဟု၎င်း၊ အသုခါပုဒ်ကို န သုခါ အသုခါ-ဟု၎င်း နနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသံ (ဝါ) ကမ္မဓာရာယ်သမာက တပျရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အ-သဒ္ဒါ၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို ၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) အပေါင်းပုဒ်ကို အဒုက္ခာစ သာ အသုခါစတိ အဒုက္ခမသုခါ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း၊ ယင်းသမာသံ၏ တုလျအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အဒုက္ခအသုခ ဟူလိုလျက် မ-အက္ခရာ လာ၍ အဒုက္ခမသုခါ-ဟု ရပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိ။

(ဃ) ဖြင့် အဒုက္ခမသုခါ-၌ မ-အက္ခရာကား အာဒေသ-မ မဟုတ်၊ ပဒသန္တိ၏အစွမ်းဖြင့် (ဝါ) ဝါစာသ်လိဋ္ဌအကျိုးငှာ အာဂမသန္တိ၏ အစွမ်းဖြင့် ဆိုထားသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ ဝေဒယန္တိ-ဖြင့် ဝေဒနာယ-၌ ဝိဒဓာတိ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္ထု သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝေဒယန္တိတိ ဝေဒနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ အနာဘဝန္တိ-ဖြင့် ဝေဒယန္တိ-၌ ဝိဒဓာတိသည် နိဝါသ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အနာဘဝနအနက် ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)

အာရမ္မဏရသံ-ဖြင့် ခံစား၏ဟူသည် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ် ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) သဗ္ဗပိ-ဖြင့် ဝေဒနာ-အရ သုခါယ ဝေဒနာယ-စသော သုံးပုဒ်လုံး၌ပါ သော ဝေဒနာတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယတ္ထ)

➤ ၇။ (က) ဝတ္ထ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ-အစရှိသော ဝါကျခြပ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (င) သဗ္ဗပိ-၌ သဗ္ဗ-ကား ဝေဒနာခြပ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (စ) တာသု-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာတို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ ။ ပန-ကား ပက္ကန္တရဇောတက။ (ဂ) ၌ န-အ တို့ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ (တနည်း) အညတ္ထ။ (ဃ) သန္တိ-၌ သံ-ကား သမောဓာနတ္ထ။ (င) သဗ္ဗပိ-၌ ပိ-ကား အဝယဝ သမ္ပစုဉ်း (ဝါ) သမ္ပိဏ္ဏနအနက်။ အာရမ္မဏ-၌ အာ-ကား အာဂန္ဓာအနက်(အာဂမနအနက်)။

အနာဘဝန္တိ အန-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန်ထူဝံသံ ။ (က) သုခယတိ-အရ/ သုခါ-အရ

(၁) ဝေဒယိတလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပဿဒ္ဒိပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနာဘဝန သမ္ပတ္တိရသသည် ပကသနတ္ထ။ (၄) အနာဘဝန ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စေတသိက အဿာဒ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနာဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဖဿသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တဏှာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဠာယတန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဥပါဒါနံ ဘဝ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

အဒုက္ခမသုခါ-အရ = (၁) ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရိတာနုဘဝနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သုခနိရောပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဇ္ဈတ္တရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သန္တဘာဝရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) အဝိဘူတပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ယ) ဂုဏတ္တာ-၌ ဝေဇာတ်အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်၊ သမ္ပညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဒုက္ခမသုခါ-ဟူသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဂုဏတ္တာ-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ = (၁) အဒုက္ခမသုခါ-၌ (မ)ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝကတို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ပညုတဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ **၁။ ၁။ (က) ဝေဇာတ်တ္တာ+ဝေဒိတဗ္ဗော** ။ ။ **ဝေဇာတ္ထော-အရ** (ပါဌသေသ) **ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ** ဆိုလတုံသော ဝေဇာတ္တတည်းဟူသော သုခယတိ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် **ထိုဝေဒိတဗ္ဗော-၌ အန္တတ္ထ ဝိဘာတ်-အရ** ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဃ) **မကာရော+ဂုဏတ္တာ** ။ ။ ဂုဏတ္တာ-၌ ဝေဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ (ဝါ) မကာရော-အရ “မ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ**= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မကာရော-အရ (ဝါ) **ဂုဏတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ** “မ”ဟူသော မနသာဝဝတ္ထဝိတသဒ္ဓ ပစ္စည်းတရားသည် ဂုဏတ္တာ-၌ ဝေဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(င) **သဗ္ဗာပိ အာရမ္မဏာရသံ+ဝေဒယန္တိ** ။ ။ **သဗ္ဗာပိ-အရ** ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် **ဝေဒယန္တိ-၌ ဝိဘာတ်အရ** ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ္တဓမ္မနှင့် စိတ္တဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ**= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

F-11-A

အာရမ္မဏရသံ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **ဝေဒယန္တိ**-အရ ဝေဒနာ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ပြိုင်**= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(၈) **သုခါ**-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် **က္ခန္ဓာနုဘဝန လက္ခဏာ**-အရ သုဝေဒနာ၏ သမ္ပယုတ် စိတ္တပြိုင် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)

ပါဏှ (၂၂) [၄၈၄၊ ပြည်၊ပ၊ ၂၈၅။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၀၆။]

(က) ယော ပနာယံ တီသုဝိ ပဒေသု သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓေါ၊ တဿထော သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာတိ သမ္ပယုတ္တာ။ (၈-၁) ကတရေဟိ ပကာရေဟိတိ ? (၈-၂) ဧကုပ္ပါဒတာဒိဟိ။

(ဂ) “နတ္ထိ ကေဝိ မော ကေဟိစိ ဓမ္မေဟိ သမ္ပယုတ္တာတိ၊ အာမန္တာ”တိ ဟိ ဣမဿ ပဉ္စဿ ပဋိက္ခေပေ “နန အတ္ထိ ကေဝိ မော ကေဟိစိ ဓမ္မေဟိ သဟဂတာ သဟဇာတာ သံသဌာ ဧကုပ္ပါဒါ ဧကနိရောဓာ ဧကဝတ္ထုကာ ဧကာရမ္မဏာ”တိ ဧဝံ ဧကုပ္ပါဒတာဒိနံ ပသေန သမ္ပယောဂထော ဝုတ္တော၊ (ဃ) ဣတိ ဣမေဟိ ဧကုပ္ပါဒတာဒိဟိ သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာတိ သမ္ပယုတ္တာ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ဆက်။(ဝါ) ပန၊ထိုမှတပါး။တီသုဝိသုံးပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ပဒေသု၊ပုဒ်တို့၌။ယော အယံ သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓေါ၊အကြင်သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါကို။(ဘဂဝတာ၊သည်။ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။) တဿ၊ထိုသမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါ၏။အတ္ထော၊အနက်ကို။(ဧဝံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။) (ယေ ဓမ္မော၊အကြင်တရားတို့သည်။) သမံ၊အညီအညွတ်။(ဝါ) တကွ။ပကာရေဟိ၊အပြားတို့ဖြင့်။ယုတ္တာ၊ယှဉ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ အညီအညွတ်အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(တေ ဓမ္မော၊ထိုတရားတို့သည်။) သမ္ပယုတ္တာ၊သမ္ပယုတ္တ မည်ကုန်၏။ (၈) ကတရေဟိ၊အဘယ်မည်ကုန်သော။ပကာရေဟိ၊အပြားတို့ဖြင့်။(ယုတ္တာ၊ယှဉ်ကုန်သနည်း။) ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။(ပုစ္ဆာ၊အမေးတည်း။) ဧကုပ္ပါဒတာဒိဟိ၊တူသောဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ် အစရှိကုန်သော။(ပကာရေဟိ၊အပြားတို့ဖြင့်။ယုတ္တာ၊ယှဉ်ကုန်၏။)

(ဂ) ဟိ၊မှန်၏။ကေဟိစိ၊အချို့ကုန်သော။ဓမ္မေဟိ၊တရားတို့နှင့်။သမ္ပယုတ္တာ၊အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ကုန်သော။ကေဝိ၊အချို့ကုန်သော။မော၊တရားတို့သည်။နတ္ထိ၊မရှိကုန်သလော။ဣတိ၊ဤသို့။(ပုစ္ဆိတော၊သကဝါဒီက မေးအပ်သည်ရှိသော်။) အာမန္တာ၊ဪ မရှိကုန်။ဣတိ ဣမဿ ပဉ္စဿ၊ဤပြဿနာကို။ပဋိက္ခေပေ၊ပယ်ရာဝတ္ထုဖြစ်သော ကထာဝတ္ထုကျမ်း၌။ကေဟိစိ၊အချို့ကုန်သော။ဓမ္မေဟိ၊တရားတို့နှင့်။သဟဂတာ၊တကွအဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော။သဟဇာတာ၊တကွဖြစ်ကုန်သော။သံသဌာ၊နှီးနှောကုန်သော။ဧကုပ္ပါဒါ၊တူသောဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော။ဧကနိရောဓာ၊တူသော ချုပ်ခြင်းရှိကုန်သော။ဧကဝတ္ထုကာ၊တူသော မှီရာရှိကုန်သော။ဧကာရမ္မဏာ၊တူသော အာရုံရှိကုန်သော။ကေဝိ၊အချို့ကုန်သော။မော၊တရားတို့သည်။အတ္ထ နန၊ရှိကုန်သည် မဟုတ်တုံလော။(ဝါ) ရှိကုန်သည်သာလျှင်တည်း။ဣတိ ဧဝံ၊ဤသို့။ဧကုပ္ပါဒတာဒိနံ၊တူသောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ် အစရှိသည်တို့၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။သမ္ပယောဂထော၊သမ္ပယောဂအနက်ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။(တနည်း) အာယသ္မတာ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ၊ထွေရေန၊အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿမထေရ်သည်။(ကတ္တာ၊) ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဃ) ဧကုပ္ပါဒတာဒီဟိတူသောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ် အစရှိကုန်သော။ ဣတိ ဣမေဟိ ပကာရေဟိ။ ဤအပြားတို့ဖြင့်။ သမံ၊ အညီအညွတ်။ (ဝါ) တကွ။ ယုတ္တာယုဉ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သမ္ပယုတ္တာ၊ သမ္ပယုတ္တမည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိန္န/ အနုသမ္ပန္န။ ။ ဤသို့ သုခယတိတံ သုခါ စသည်ဖြင့် သုခါယ ဝေဒနာယ၊ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ၊ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုခါး၌ သမ္ပယုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ-၁) သိန္န/ ဌပနာနုလောမာဒိ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သမ္ပယုတ္တာ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပ-ကို ပကာရေဟိ-ဟု ဖွင့်ရာနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်သင့်သော ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာကို မပြဆိုဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို့ကြောင့် ပ-ကို ပကာရေဟိ-ဟု ဖွင့်ရာနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်သင့်သော ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာကိုလည်းပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပ-ကို ပကာရေဟိ-ဟု ဖွင့်ရာနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်သင့်သော ကထေတု ကမျတာ ပုစ္ဆာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ-၁) မိန့်။

(ခ-၂) သိန္န/ ဌပနာပဇ္ဇက။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-၁) ဖြင့် ပ-ကို ပကာရေဟိ-ဟု ဖွင့်ရာ နှင့် ပတ်သက်၍ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် အမေးသည် အဖြေနှင့် မကင်းကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ခ-၁) ဖြင့် ပ-ကို ပကာရေဟိ-ဟု ဖွင့်ရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာကိုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းအမေး၏ အဖြေကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အမေး၏ အဖြေကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ-၂) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ဌပနာပဇ္ဇက။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိကုန်သော အပြားတို့ဖြင့် ယုဉ်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (ဝါ) ပကာရေဟိ-ကို ဧကုပ္ပါဒတာဒီဟိ-ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော ယုတ္တိသာဓက အာဂုဓ်ပါဠိတော်နှင့်ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိကုန်သော အပြားတို့ဖြင့် ယုဉ်ကုန်၏ဟုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဆရာ စကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော ယုတ္တိသာဓက အာဂုဓ်ပါဠိတော်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာ စကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော ယုတ္တိသာဓက အာဂုဓ်ပါဠိတော်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ (ခ-၂) ဖြင့် အမေး၏ အဖြေကို ပြသဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်ပြည့်စုံသွားသော ကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် (ခ-၂) လာ စကားရပ်ကို ပရဝစန ပါဠိသာဓကဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ၂ပုဇ္ဇနံ ၂ပုါဒေါ။ ဧကော (သမာနော) ၂ပုါဒေါ ဧတေသန္တိ ဧကုပ္ပါဒေါ။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဧကပုဒ်+၂ပုါဒပုဒ်+ဧတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ တူသောဖြစ်ခြင်း၏ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့နှင့်

ဂုဏ်+ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တူသောဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတာတိ သဟဂတာ။

ပဋိကိပတိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ပဋိဇက္ခပေါ။ (၂) ပဋိပုဗ္ဗ ခိပဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပယ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကတာဝတ္ထုကျမ်း၏ သကဝါဒိ မေးအပ်သော ပြဿနာပုဂ္ဂိုလ် ပယ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ပဉ္စော။ ပဉ္စိယတေ ပုစ္ဆိယတေတိ ပဉ္စော။ (၂) ပုဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မေးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) မေးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဉ္စိယတိ ဉာတုံ ကုစ္ဆိယတိတိ ပဉ္စော။ (၂) သိခြင်းငှာ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းငှာ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာ-ဖြင့် သမ္ပယုတ္တာ၌ သံ-ဥပသာရ၏ သမောဓာန စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သမံအနက် (ဝါ) သဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ပ-ဥပသာရ၏ ပကာရအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ပကာရေဟိ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ-ဟု တတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို သမံ ပယုတ္တာ သမ္ပယုတ္တာ ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာ သမ္ပယုတ္တာ-ဟု တိပဒ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် သမ္ပယုတ္တာ-၌ ပ-ဥပသာရ-အရ (တနည်း) ပကာရေဟိ-၌ ပကာရ-အရ ဧကုပ္ပါဒတာ စသော ပကာရတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) (ခ) ဖြင့် အညီအမျှ အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်၏ဟူသည် ဧကုပ္ပါဒတာ စသည်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်သုဒ္ဓိတို့၏ အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (ဂ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဇောတက။ နနု-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ ဧကုပ္ပါဒတာ စသည်၌ ဧက-ကား သဒိသတ္ထ၊ တုလျတ္ထ။

နတ္ထိ-ကား အသံဝိဒ္ဓနတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဂမနတ္ထ။

ဧက-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကား= သေဋ္ဌာသဟာယ သင်္ချီည။ တုလျသွေကော တိလိဂိကော။

(က) တိသုဝိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ၏ သမုဓေတဗ္ဗတ္ထကား = သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ၊ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ၊ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ-ဟူသော အစိတ် အစိတ်သော ပုဒ်များဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ (ဂ) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္ထ (ဝေဓာတ်) အရ = ဘုရားရှင်၏ (တနည်း) အရှင်မဟာဓောဂုလိပုတ္တတိသမထေရ်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်၊ သမ္ပညတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်

တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နတ္ထိ ဂေစိ ဓမ္မာ-အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓေနယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသော နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

၃-တ္ထော-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ = (၁) နတ္ထိ ဂေစိ ဓမ္မာ အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (၁) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝကတို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မက သမ္ပရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ ရပ် ။ ။ ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် (ယှဉ်ကုန်၏) ဟု ဖွင့်ဆို နိုင်ပုံကို နတ္ထိ ဂေစိ ဓမ္မာ စသည်ဖြင့် ဟောအပ်သော အာဂမယုတ္တိ ကထာဝတ္ထုပါဠိတော် သာဓကတို့ဖြင့် ယုံကြည်စေအပ် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် (၁) အာဂမယုတ္တိ ပါဠိသာဓကတို့ကို ထောက်ဆ၍ သိရသော ကြောင့် (ဂ) ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ **၉ ။ ဧကနိရောဓသဒ္ဓါကို ဆိုရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကမ္မဇရပ်၊ ပဝတ္တိအခါ၌ စိတ္တဇရပ်တို့လည်း နာမ်တရားတို့နှင့် သဟုပ္ပတ္တိဖြစ်လေသောကြောင့် သမ္ပယုတ္တအဖြစ်သို့ ရောက်ရာသောကြောင့် “ဧကနိရောဓ” သဒ္ဓါကို ဆိုရပါသည်။

ဧကဝတ္ထုက-ကို ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ်တို့၏လည်း ဧကုပ္ပါဒ၊ ဧကနိရောဓ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အညမညသမ္ပယောဂ အဖြစ်သို့ ရောက်ရာသောကြောင့် “ဧကဝတ္ထုက” သဒ္ဓါကို ဆိုသည်။

ဧကာရမ္မက-ကို ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ်တို့တွင် တစ်ခုသော မဟာဘုတ်သည် ကြွင်းသော မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ်တို့အား နိဿယပစ္စည်းဖြစ်လေသောကြောင့် ထိုမဟာဘုတ်နှင့် ကြွင်းသော မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ်တို့၏ တူသောမှီရာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုကြသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူဝါဒ၌ ထိုမဟာဘုတ်နှင့် ဧကုပ္ပါဒဖြစ်သော ကြွင်းသော မဟာဘုတ်၊ ဥပါဒါရုပ်တို့၏ အညမညသမ္ပယုတ္တ အဖြစ်ကို နစ်စိမ့်သော ငှာ “ဧကာရမ္မက” သဒ္ဓါကို ဆိုရပါသည်။

သမ္ပယုတ္တာ-၏ သဟာဒိယောဂဝန္တပုဒ်အရ = “ဝေဒနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်။

➤ **၁၀၀ ။ (ဂ) သမ္ပယောဂတ္ထော+၃-တ္ထော** ။ ။ သမ္ပယောဂတ္ထော-အရ သမ္ပယောဂ- ဟူသော သဒ္ဓါ၏ အနက်ဟူသော အတ္ထပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ၃-တ္ထော-၌ ဝစေတတ်အရ ဒေသနာ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **သုဓါယ ဝေဒနာယ+သမ္ပယုတ္တာ** ။ ။ သုဓါယ (ဝေဒနာယ) အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပယုတ္တာ-အရ သုဓသဟဂုတ်စိတ် (၆၃)ခု၊ ဝေဒနာ ဒေါသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာ-ကြည့်သော စေတသိက် ဆစတ္တာလီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **သတ္တိဝိသေသကား** ဣန္ဒြိယ ဈာနသတ္တိတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဖြိုငါ် = သဟ၊ အည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (ဂ) ပစ္စည်း။

ဝါကျ (၂၃) [ဌ၊ ၈၄။ ပြည်၊ ၂၈၆။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၀၇။]

(က) ဝိပါကတ္တိဧက အညမညဝိသိဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။

(ခ) ဝိပက္ကဘာဝမာပန္နာနံ အရူပဓမ္မာနမေတံ အဝိဝေဓံ။

(ဂ) ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာတိ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ။

(ဃ) ယထာ ဇာတိဇရာသဘာဝါ ဇာတိဇရာပကတိကာ သတ္တာ “ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာ” တိ ဝုစ္ဆန္တိ ဧဝံ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေန ဝိပါကသဘာဝါ ဝိပါကပကတိကာ ဓမ္မာတိ အတ္ထော။

(င) တတိယပဒံ ဥဘယသဘာဝပဋိက္ခေပဝသေန ဝုတ္တံ။

➤ ၁။ (က) ဝိပါကတ္တိဏေါဝိပါကတိကံ၌။ (အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။) (ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) အညမညံ၊ အချင်းချင်း။ ဝိသိဋ္ဌာနံ၊ ထူးကုန်သော။ ကုသလာကုသလာနံ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏။ ပါကာ၊ အကျိုးတို့တည်း။ ဣတိ တသ္မာထိုသို့၊ အချင်းချင်းထူးကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုး၏အဖြစ်ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်) ဝိပါကာဝိပါက မည်ကုန်၏။

(ခ) ဇတံ၊ ဤဝိပါကဟူသော အမည်သည်။ ဝိပက္ကဘာဝံ၊ ဝိပါက၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောသို့။ (ဂ) ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ခြင်း၊ ကျက်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း သဘောသို့။ အာပန္နာနံ၊ ရောက်ကုန်သော။ အရူပဓမ္မာနံ၊ နာမ်တရားတို့၏။ အဝိဝေဓံ၊ အမည်တည်း။

(ဂ) ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာတိ၊ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဟူသည်ကား။ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိကုန်သော တရားတို့သည်။ (ဃ) ဇာတိဇရာသဘာဝါဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်းသဘောရှိကုန်သော။ ဇာတိ ဇရာပကတိကာဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပြကတေရှိကုန်သော။ သတ္တာ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ ဇာတိဓမ္မာဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။ ဇရာဓမ္မာ၊ ရင့်ခြင်းသဘောရှိကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုစ္ဆန္တိ ယထာ၊ ဆိုအပ်ကုန်၏ သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေန၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ် ရင့်စေတတ် ကျက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်း ဟူသော အနက်ကြောင့်။ ဝိပါကသဘာဝါ၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း ကျက်စေခြင်း သဘောရှိကုန်သော။ ဝိပါက ပကတိကာ၊ အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း ကျက်စေခြင်း ပြကတေရှိကုန်သော။ ဓမ္မာ၊ တရားတို့တည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (ဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာတိ ပဒဿ၊ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၏။) အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(င) တတိယပဒံ၊ နေဝိပါက နဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာဟူသော တတိယပုဒ်ကို။ ဥဘယသဘာဝပဋိက္ခေပဝသေန၊ နှစ်ပါးသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်တတ် ရင့်တတ် ကျက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း ရင့်စေခြင်း ကျက်စေခြင်းဟူသော သဘောကို ပယ်သည် ၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဥပနာဘောဂါဒိပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ဝိပါကာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ဝိပါကာပုဒ်၌ ဝိ-ဥပသာရပုဒ်သည် ဝိရုဒ္ဓ-စသော အနက်တို့ကို ဟောသည်။ ဝိနှင့် ပါကာပုဒ်တို့ကို အဗျယိဘောသမာဿ ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ် ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ကောင်းလေသောကြောင့် ဝိပါကာ-ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ဤ နေရာ၌ ဝိပါကာ-ဟူသော ပုဒ်ဝယ် ဖြစ်သင့်သော ဝိ-ဥပသာရပုဒ်၏ အနက်နှင့် ဝိနှင့် ပါကာပုဒ်တို့၏

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၄၃

သမာသ်ဝေဓက္ကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤနေရာ၌ ဝိပါကာပုဒ်ဝယ် ဝိ-ဥပသာရပုဒ်သည် အဘယ် အနက်ကိုဟော၍ ဝိနှင့် ပါကာပုဒ်တို့ကို အဘယ်သမာသ် ဝေဓက္က ပြုရပါမည်နည်း။ ဤသို့-(က)မိန့်

ပါပနာဒိ ။ ။ ဝိပါကာပုဒ်၌ ဝိ-ဥပသာရပုဒ်သည် ဝိရဒ္ဓ-စသော အနက်တို့ကို ဟောသည်။ ဝိနှင့် ပါကာပုဒ်တို့ကို အဗျယိဘောသမာသ် ဝေဓက္ကစသည် ပြုရမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ခဲ့ရာ၏။(ပ)

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အချင်းချင်းထူးကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သောကြောင့် ဝိပါကမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကမ္မဇရပ်တရားတို့သည်လည်း ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သောကြောင့် ဝိပါကမည်သည် မဟုတ် ပါလော။ (တနည်း) ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိပါက-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ဝိပါက၊ ကမ္မဇရပ်ဟူသော ရုပ်ဝိပါက နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟူသော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဖြင့် အချင်းချင်းထူးကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သောကြောင့် ဝိပါကမည်သောဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ဝိပါက-အရ ယူရမည့်တရား ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိပါက-အရ အဘယ်တရားကို ယူရမည်နည်း။ ဤသို့-- (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ဝိပါက-အရ ကမ္မဇရပ်တရားတို့ကို မယူရ၊ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာကိုသာ ယူရမည်ဟူလို။

(ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ) တို့ဖြင့် ဝိပါကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့် သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က-ခ) တို့ဖြင့် ဝိပါကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ၌ ရှေး ဓမ္မ-သဒ္ဓါ သဘာဝအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ဂုဋ္ဌတ္တ သင်္ဃေပတ္တမျှသာ ဖြစ်ရကား မန္တဗုဒ္ဓိတို့အတွက် ဥပမာ ဥပမေယျတို့နှင့် ကင်း၍ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ၌ ရှေး ဓမ္မ-သဒ္ဓါ သဘာဝအနက်ကို ဟော၏ဟု သာ မဆိုသင့်။ ဓမ္မသဒ္ဓါ သဘာဝအနက် ဟောနိုင်ပုံကို ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လွင်စွာ ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာဆောင် ထင်ရှားအောင် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဃ) မိန့်။

(င) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ-ဂ-ဃ) တို့ဖြင့် ဝိပါကဓမ္မာ၊ ဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာဟူသော ရှေးနှစ်ပုဒ်တို့၏ အဘိဓာနက္ခ အဘိဓေယျက္ခ သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် နေဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဟူသော တတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့် သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က-ခ-ဂ-ဃ) တို့ဖြင့် ဝိပါကဓမ္မာ၊ ဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာဟူသော ရှေးနှစ်ပုဒ်တို့၏ အဘိဓာနက္ခ အဘိဓေယျက္ခ သံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ နေဝိပါက နဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မာဟူသော တတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နေဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဟူသော

တတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ **ခေါသပယ်ဉ်** ။ ။ (က) ဖြင့် ဝိပါကာ၌ ဝိသဒ္ဓါသည် ဝိသိဋ္ဌအနက်ကိုသာ ဟောသည်။ ဝိနဉ် ပါကာပုဒ်တို့ကို ဆဋ္ဌိတပျရိသသမာသံ ဝစနတ္ထကိုသာ ပြုရသည်ဟု အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဝိပါကပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထမူတပါး အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဤ၌ ဝိပါက-အရ ကမ္မဇရပ်တို့ကို မယူရ။ ဝိပါက နာမကုန္ဒာတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝိပါကပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာပုဒ်၏ အဖွင့် ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ သဘာဝအနက် ဟောပုံကို ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါ သည်။ (တနည်း) မန္တဗုဒ္ဓိတို့အတွက် ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထပ်မံ ဖွင့်ပြသော ကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် နေဝရိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဟူသော တတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ၌ **အဓိဝေဓံ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဝိပါကသဒ္ဓါသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော နာမ်ဝိပါက ရုပ်ဝိပါက နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဤဝိပါက ဓမ္မာ-၌ ဝိပါက- ကား နာမ်ဝိပါကကိုသာ အထင်ရ၍ ဧကဒေယျူပစာအားဖြင့် ဟောသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် အဓိဝေဓံ သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ **ဝုစ္ဆန္တိ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သာမညအားဖြင့် ပရိယတ္တိ ပညာ စသော အနက်များစွာတို့နှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဤ ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာ-၌ ဓမ္မ-သဒ္ဓါကား သဘာဝ အနက်ကိုသာ အထင်ရ၍ ဧကဒေယျူပစာအားဖြင့် ဟောသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝုစ္ဆန္တိ သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဣတိ အတ္ထော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-၌ ရှေ့ပုဒ်ဖြစ်သော ဓမ္မ-သဒ္ဓါ ၏ သဘာဝအနက်ဟောခြင်း၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြလိုသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဃ) ၌ ဣတိ အတ္ထော-ကို ထားရပါသည်။

ယထာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာ-၌ ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် သဘာဝ အနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သဘာဝအနက်ကို ဟော၏-ဟု အတူ ဥပမာကို ပြ လိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ “ယထာ”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပစ္စန္တိတိ ပါကာ။ ဝိသိဋ္ဌာနံ ပါကာ ဝိပါကာ။ (၂) ထိုဗျူဟတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကနှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတို့ နိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပါကတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ဝိပါကဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပစ္စန္တိတိ ဝိပါကာ။ ဝိပါကာနံ ဘာဝေါ ဝိပတ္တိ။ ဘာဝိယန္တိ ပကာသိယန္တိ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၄၅

ဝိပုက္ကဋ္ဌ တံ ဘာဝေါစာတိ ဝိပက္ကဋ္ဌဘာဝေါ။ (၂) --ရင့်ခြင်း၏ သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -- ရင့်ကျက်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပဇ္ဇနံ ဝိပက္ကဋ္ဌံ။ (ဝိပုဗ္ဗ ပစေတိ+တ-ပစ္စည်း၊ ရင့်ကျက်ခြင်းကြိယာ)

ဝိပက္ကဋ္ဌ တံ ဘာဝေါစာတိ ဝိပက္ကဋ္ဌဘာဝေါ။

* ဝိပဇ္ဇနံ ဝိပါကော။ ဓာရိယတိတိ ဓမ္မော။ ဝိပါကော ဓမ္မော စတေသန္တိ ဝိပါကဓမ္မော။ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မော။ ဝိပါကဓမ္မာစ တေ ဓမ္မာစာတိ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မော။ (၂) -ရင့်ကျက်ခြင်းသဘောရှိသော(ဝါ) အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ တရားတို့နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား၏ (ဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မအဖြစ်ဖြင့်) တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော စာတံသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဇာယနံ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဇာတိ။ ဇနနံ ဇာတိ။ (၂) - ဇနဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။ (ဓရဓာတ်+ရမ္မ)

ဇာတိ ဓမ္မော စတေသန္တိ ဇာတိဓမ္မော။ (၂) -ဖြစ်ခြင်းသဘော၏ သတ္တဝါတို့ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဖြစ်ခြင်းသဘောဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဇီရဏံ ဇရာ။ (၂) - ဇရဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရင့်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) - ရင့်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။

ဇရာ ဓမ္မော စတေသန္တိ ဇရာဓမ္မော။ (၂) -ရင့်ခြင်းသဘော၏ သတ္တဝါတို့ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ရင့်ခြင်းသဘောဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရူပန္တိတိ ရူပါနိ။ န ရူပါနိ အရူပါနိ။ အရူပါနိစ တာနိ ဓမ္မာစာတိ အရူပဓမ္မော။ (တေသံ)

ဝိပဇ္ဇနံ ဝိပါကော။ ဝိပါကော သဘာဝေါ စတေသန္တိ ဝိပါကသဘာဝေါ။ (၂) -အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော၏ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့် သဘာဝ+သဘာဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပါကော သဘာဝေါ ယေသန္တိ(စတေသန္တိ) ဝိပါကသဘာဝေါ။ (၂-မှတ်)

(က) ဝိပါကော သဘာဝေါ ယေသန္တိ-ဟူသော ဝိဂုဟဝါကျသည် ဗျူပ္ပတ္တိမည်၏။ (၂-မှတ်)

(ခ) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရင့်ကျက်ခြင်း(မှဲ့.ရင့်ခြင်း) သဘော၏ ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့နှင့် သဘာဝ+သဘာဝန္တ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး(သံ+သာမီ) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၂-မှတ်) (ဂ) ဝိပါကသဘာဝါ-ဟူသော နိပ္ပုဒ်သည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၂-မှတ်)

(ဃ) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပါကတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဝိပါကဇာတ် (ဝါ) ဝိပါကဒြပ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။(၂-မှတ်) [ဝိပနိနည်း]

ဝိပါကသဘာဝါစ တေ ဓမ္မာစာတိ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မော။ (၂) -အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) -အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂုစ္ဆတိ အနေနာတိ ဝစနံ။ ဂုစ္ဆတေတိ ဝါ ဝစနံ။ ဝစနမတ္ထမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တံ ဝစနံ အမဲဝစနံ။ (တနည်း) ဝစနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ **အဓိဝစနံ**။ (၂) -အဓိပုဒ်+ဝစနပုဒ်သည်၎င်း၊ သဒ္ဒါ၏ စွဲ၍ဖြစ်သော နာမပညတ္တိနှင့် ဌာန+ဌာနီ အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) - သဒ္ဒါမျှကိုသာ အကြီးအမှူးပြု၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဝိပါကဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အဓိ ဥပရိ ပဝတ္တံ ဝစနံ **အဓိဝစနံ**။ (၂) -အဓိပုဒ်+ဝစနပုဒ်သည်၎င်း၊ ပြုအပ်သော အနက်၏ အထက်အတို၌ ဝါစကအဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော သဒ္ဒါနှင့် အကြောင်း+အကျိုး၊ အာဓာရ+အာဓာရီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဒ္ဒါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အဓိနံ အာယတ္တံ ဝစနံ **အဓိဝစနံ**။

(၂) -အဓိပုဒ်+ဝစနပုဒ်သည်၎င်း၊ ပြုအပ်သော အနက်နှင့် စပ်ခြင်းဂုဏ်၏ သဒ္ဒါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဒ္ဒါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရူပါဒိသု သဉ္စတိတိ **သဉ္စော**။ (၂) သန္တဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရူပါရုံ စသည်တို့၌ တပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သတ္တဝါတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဇာတိစ ဇရာစ ဇာတိဇရာ။ ဇာတိဇရာသဘာဝေါ ဧတေသန္တိ **ဇာတိဇရာသဘာဝါ**။
ကရုဏံ ဘဝနံ ကတိ။ ပဌမံ ကတိ ပကတိ။ ဇာတိဇရာ ပကတိ ဧတေသန္တိ **ဇာတိဇရာပကတိကာ**။

(၂) - ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်းသဘော၏ သတ္တဝါတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်းသဘောသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပါကော ပကတိ ဧတေသန္တိ **ဝိပါကပကတိကာ**။
ဝိပါကပဒေန လဒ္ဓနာမော တိကော **ဝိပါကတ္ထိကော**။ (တသ္မိံ)

➤ ၅။ **အညမည**-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမဂိုဏ်း) အကာရန္တု၊ နာမပဒ။
အညမညဝိသိဌာနံ-/ကုသလာကုသလာနံ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ သမာသနာမပဒ။ **ဝိပက္ခဘာဝံ**-/ဇာတိဇရာသဘာဝါ-/ဇနကဌေန-/ဝိပါကတ္ထိကေ-တို့ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ သမာသနာမပဒ။ (ခ) **ဇေတံ**-ကား နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမပဒ၊ အကာရန္တု။ (ဃ) **ယထာ**-ကား အလိင်္ဂ၊ ဂဏဝိမုတ္တ၊ အကာရန္တု၊ နိပါတပဒ။ **ပကတိ**-ကား ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ရတ္တာဒိဂဏ၊ ဣကာရန္တု၊ ကိတနာမပဒ။ (တနည်း) ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ရတ္တာဒိဂဏ၊ ဣကာရန္တု၊ သမာသနာမပဒ။ **သဉ္စော**-ကား ပုလ္လိင်္ဂ၊ ပုရိသာဒိဂဏ၊ အကာရန္တု၊ ကိတနာမပဒ။ **ဇာတိဓမ္မာ**-ကား ပုလ္လိင်္ဂ၊ ပုရိသာဒိဂဏ၊ အကာရန္တု၊ သမာသနာမပဒ။ **ဝုဇ္ဇန္တိ**-ကား အလိင်္ဂ၊ ဘူဝါဒိဂဏ၊ အကာရန္တု၊ အာချာတပဒ။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဝိပါက-၌ ဝိ-ဥပသာရပုဒ်၏ ဝိသိဌအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဝိ-အရ ဝိသိဌဘောဂုဏ်ကို အကြောင်းပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ယူရမည်ကို

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္တ) ဝိသိဋ္ဌ=ထူး၏ဟူသည် ကုသိုလ်က ပဟာယက၊ အကုသိုလ်က ပဟာတဗ္ဗ ဖြစ်၍ အချင်းချင်း မတူထူးခြား ကွဲပြား၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း (တနည်း) ကုသိုလ်က အနုဝဇ္ဇသုက္က သဘောရှိ၍၊ အကုသိုလ်က သာဝဇ္ဇကဏ္ဍသဘောရှိ၏။ ဤသို့ မတူထူးခြား ကွဲပြားကြ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ၎င်း(ဘာဝတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ဝိသိဋ္ဌာနံ ပါကာ ဝိပါကာ-ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ဝိပါက-အရ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ရုပ်ဝိပါကကို မယူရ။ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ဝိပါက ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္တ) ယင်းဝိပါက-သဒ္ဓါ၏ ဧကဒေသျှူပစာသဒ္ဓါ အဖြစ်ကို ၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဌှံ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ-ဖြင့် ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-၌ ရှေးဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် သဘာဝအနက်ကို ဟော သည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ဝိပါကော ဓမ္မော ယေသန္တိ ဝိပါကဓမ္မာ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရ မည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ဝိပါကဓမ္မာစ တေ ဓမ္မာစာတိ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ် သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (ခ) ဌှံ ဇော-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိပါကအမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝဇ္ဇနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) ဉာယ-သည် (သဘောဟူသော အနက်ကို စွဲ၏။) သဘာဝ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော ကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိပက္ကသဘော၊ ဝိပစ္စနသဘောကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပသာရပုဋ် နိပါတ်ပုဋ်တို့၏ အနက် ။ ။ ဝိသိဋ္ဌာနံ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။ ကုသလာ ကာသလာနံ-၌ ကု-ကား ကုစ္ဆိတတ္ထ။ အကုသလာနံ-၌ အ-ကား ဝိရဒ္ဓတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထ ဇောတက။ ဝိပါကာ-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထက။ (တနည်း) ဝိသိဋ္ဌတ္ထ။ အာပန္နာနံ-၌ အာ-ကား ပတ္တိအနက်။ အရူပ-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထေ၊ ဝိရဟတ္ထ၊ အညတ္ထ။

ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ သဒ္ဓပဒတ္တက။ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဂါ) ဥပမာနတ္ထ။ ပကတိကာ-၌ ပ-ကား အာဒိကမ္မတ္ထ၊ ပထမတ္ထ၊ ပကာရတ္ထ။ ဇောဓမ္မာတိ-၌ ဣတိ ကား နိဒဿနတ္ထ၊ အာကာရတ္ထ။ ဧဝံ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဂါ) ဥပမေယျတ္ထ။ ဓမ္မာတိ-၌ ဣတိ-ကား ဣဒံအနက်၊ နိဒဿနအနက်။ ပဋိက္ခေပ-၌ ပဋိ-ကား နိသေတ္ထေ ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) အဋ္ဌပဓမ္မာနံ (၁၀) ဌှံ ဝေတ္ထပလတ္တယ-ကား = (၁) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာသည် ဂဟေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စိတ္တဇရုပ် ကမ္မဇရုပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ ကျက်ခြင်းသဘောကုန်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ (င) ဝုတ္တံ-၌ ဝေဇာတ်အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ၍ (၁) ထို ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဂါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နေဝိပါက နဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဥစ္ဆန္တာ-၌ မာဟတ္တတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ = (၁) နေဝိပါက နဝိပါက ဓမ္မဓမ္မာဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (၁) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝကတို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ဗုဒ္ဓဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိပါက-အရ = (၁) ဝိပါကစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိပါကကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိပါကကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့၏ ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဇာတိ-အရ = (၁) ဇာတိတရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဘဝသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ရောသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဥပါဒါန် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မရဏ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သတ္တာ-၌ သန္တဇာတိ အရ = (၁) လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ **[အကြောင်း ၂-ချက် အကျိုး ၂-ချက်]** (တနည်း) (၁) လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိပဋိသာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ **[အကြောင်း ၁-ချက် အကျိုး ၃-ချက် ထုတ်ပုံတည်း။]**

(ဃ) **ဥစ္စန္တိ-၌** (နေန-ဟု ကတ္တားထည့်သော်) **အန္တတ္ထ ဝစဇာတိအရ** = (၁) ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ထိုသို့ဆိုင်အောင် ဆရာအမှီရခြင်း၊ ဆရာစကား နားထောင်ခြင်း စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါကို ကြားရခြင်း၊ ကြားရသည့်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် မှတ်သားခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သိန္နိ ရပုံ ။ ။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-ဝယ် ရှေးဓမ္မသဒ္ဒါ၏ သဘာဝအနက်ဟောနိုင်ကြောင်းကို (ဃ) ဥပမာနပါကျ ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာတို့၌ ဓမ္မသဒ္ဒါကိုထောက်ဆ၍ သိရသောကြောင့် (ဃ) ၌ သိဒ္ဓေယျသိန္နိ ရပါသည်။

➤ **ဇ** ။ **အညမညဝိသိဒ္ဓ အဓိပ္ပါယ်** ။ ။ ကုသိုလ်သည် ပဟာယကဓမ္မ=ပယ်တတ်သော တရား၊ အကုသိုလ်သည် ပဟာတဗ္ဗဓမ္မ=ပယ်အပ်သော တရားဖြစ်၍ အချင်းချင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(တနည်း) ကုသိုလ်က အနုဝဇ္ဇသုက္က သဘောရှိ၍၊ အကုသိုလ်က သာဝဇ္ဇကဏ္ဍသဘောရှိ၏။ ဤသို့ အချင်းချင်း ထူးပါသည်။

ဓမ္မ-သဒ္ဓါ နှစ်ခုအထူး ။ ။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-၌ ရှေးဓမ္မ-သဒ္ဓါကား သဘာဝအနက်ကို ဟောသည်။ နောက်ဓမ္မ-သဒ္ဓါကား ကုသလာဓမ္မာ၌ကဲ့သို့ နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝတာ အနက်ကိုဟောပါသည်။ ဤသို့ ထူးပါသည်။

➤ **◉ ◉** ။ **ကုသလာကုသလာနံ ပါကာ (ဝိ+ပါက)** ။ ။ ကုသလာကုသလာနံ-/ဝိ-

အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်က စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပါကာ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား နာနက္ခဏိက ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငှ်=** နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပ (၂) ပစ္စည်း။

(တနည်း) ကုသလာကုသလာနံ-/ဝိ-အရ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ်က စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပါကာ-အရ ကာမဝိပါက တေဝိသ၊ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိက ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငှ်=** နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း။

ကုသလာကုသလာနံ-/ဝိ-အရ ဗလဝဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်က စေတနာ ပစ္စည်း တရားသည် ပါကာ-အရ လောကီဝိပါက ဗာတ္တိသ၊ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိက ကမ္မသတ္တိ၊ ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငှ်=** နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပ (၂)

ကုသလာကုသလာနံ-/ဝိ-အရ မဂ်စိတ် လေးခု၌ရှိသော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပါကာ-အရ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဖြိုငှ်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

သတ္တာ+ဝုစ္ဆန္တိ ။ ။ သတ္တာ-အရ သတ္တဝါပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစေတံ အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ * ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဗာဟုတ္ထ အန္တေဝိဘတ်-အရ သတ္တဝါပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစေတံ-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာတိ+ဝုစ္ဆန္တိ ။ ။ ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာတိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ဇာတိဓမ္မ ရောဓမ္မ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစေတံအရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစေတံအရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဇာတိဓမ္မာ ရောဓမ္မာတိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ဇာတိဓမ္မ ရောဓမ္မ-ဟူသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငှ် =** ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တတိယပဒ+ဝုတ္တံ ။ ။ **တတိယပဒ**-အရ နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-ဟူသော အက္ခရာဝလိ နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတံ-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၇တ္ထံ-၌ ၀စဇာတိ-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တတိယပဒ-
အရ နေဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ-ဟူသော ၀စီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊
အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သိကျ ပုဂ္ဂ (၂၄) [ဌာ၈၄။ ပြည်၊ ၂၈၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃၁၀။]

(က) အာရမ္မဏကရကဝေသန တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိန္နာ ဖလဘာဝေန
ဂဟိတာတိ ဥပါဒိန္နာ။ (ခ) အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တာ ဥပါဒိနသမ္ပန္နေန ဥပါဒိနာနံ ဟိတာတိ
ဥပါဒိနိယာ။ (ဂ) ဥပါဒိနဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနမေတံ အဝိဝေနံ။

(ဃ) ဥပါဒိန္နာစ တေ ဥပါဒိနိယာ စာတိ ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယာ။

(င) သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပဓမ္မာနမေတံ အဝိဝေနံ။

(စ) ဣတိ ဣမိနာ နယေန သေသပဒဒ္ဒယေဝိ ပဋိသေသဟိတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

➤ ၁။ (က) (ယေဓမ္မာအကြင်တရားတို့သည်။) အာရမ္မဏကရကဝေသန၊ အာရုံပြုသည်၏
အဖြစ်ဖြင့်။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ၊ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည်။ ဥပေတေန၊ ကပ်အပ်သော။ ကမ္မုနာ၊ ကံသည်။ အာဒိန္နာ ဖလဘာဝေန
ဂဟိတာ၊ အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သည်။ (ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။) ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုသို့ အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်
ယူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) ဥပါဒိန္နာ၊ ဥပါဒိန္န မည်ကုန်၏။

(ခ) (ယေဓမ္မာတို့သည်။) အာရမ္မဏဘာဝံ၊ အာရုံ၏အဖြစ်သို့။ ဥပဂန္တာ၊ ရောက်၍။ ဥပါဒိနသမ္ပန္နေန၊
ဥပါဒိနိနနှင့် စပ်ခြင်းကြောင့်။ ဥပါဒိနာနံ၊ ဥပါဒိနိတို့အား။ ဟိတာ၊ လျော်ကန်၏။ (တနည်း) ဥပါဒိနံ၊ ဥပါဒိနိတို့၏။
ဟိတာ၊ အစီးအပွားတို့တည်း။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာတို့သည်။) ဥပါဒိနိယာ၊ ဥပါဒိနိယ မည်
ကုန်၏။ (ဂ) ဇော၊ ဤဥပါဒိနိယဟူသော အမည်သည်။ ဥပါဒိနဿ၊ ဥပါဒိနအား။ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ၊
အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏။ အဝိဝေနံ၊ အမည်တည်း။

(ဃ) တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။ ဥပါဒိန္နာစ၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော
ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ ဥပါဒိနိယာစ၊ ဥပါဒိနိတို့အား လျော်
ကုန်သည်လည်း။ (ဝါ) ဥပါဒိနိတို့၏ အစီးအပွားဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို
ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာတို့သည်။) ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယာ၊ မည်ကုန်၏။

(င) ဇော၊ ဤ ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယဟူသော အမည်သည်။ သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာနံ၊ အာသဝေါတရားတို့၏
အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော။ ရူပါရူပဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏။ (ဝါ) ကမ္မဓရုပ်နှင့် လောကီဝိပါက
နာမ်တရားတို့၏။ အဝိဝေနံ၊ အမည်တည်း။

(စ) ဣတိ ဣမိနာ နယေန၊ ဤပဌမပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ သေသပဒဒ္ဒယေဝိ၊ ပဌမပုဒ်မှ
ကြွင်းသော ဒုတိယ တတိယပုဒ် နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း။ ပဋိသေသဟိတော၊ ပဋိသေသနေင့်တကွဖြစ်သော။
အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိ/ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဥပါဒိန္နာ-ဟု ဟောတော်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၅၁

မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုသည်ရှိသော် ဥပနှင့် အာဒိန္နာကို အဗျယ်ဘောသမာဿံ ဝစနတ္ထ စသည် ပြုရမည် ဟု မှတ်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒိန္နာ-ဟူသော မဆိုသင့်။ ဥပါဒိန္နာပုဒ်၏ တတိယာ တပျရိသ် သမာဿံ ဝစနတ္ထဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပါဒိန္နာပုဒ်၏ တတိယာ တပျရိသ် သမာဿံ ဝစနတ္ထဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဗြဟ္မာစာရားသည် ဥပါဒိန္နိယာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုသည်ရှိသော် ဥပါဒိန္နိယာပုဒ်ကို ဥပါဒါနေသု ဇာတာ ဥပါဒါနိယာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုကောင်း သည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါနိယာ-ဟူသော မဆိုသင့်။ ဥပါဒါနိယာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဥပါဒါနိယာပုဒ်ကို ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ ဥပါဒါနိယာ-ဟု ဟိတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဥပါ ဒါနိယ-အရ လောကီဝိပါကံ ဗာတ္တိသ၊ စေတသိကံ ပဉ္စတ္တိသ၊ ကမ္မဇရုပ် ဝိသတို့ကို အရကောက်သင့်၏ဟူ သောအနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဥပါဒါနိယာပုဒ်ကို ဟိတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသော မဆိုသင့်။ ဥပါဒါနိယာပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပါဒါနိယာပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် တွဲဘက်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နပုဒ်ကို ငဲ့၍ လောကီဝိပါကံ စိတ်၊ စေတသိကံ၊ ကမ္မဇရုပ်ကိုသာ မကောက်ရ၊ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ်၊ စေတသိကံ၊ ရုပ်တရားအားလုံးကို အရကောက်ရမည်ဟူလို။

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ) တို့ဖြင့် ဥပါဒိန္နာနှင့် ဥပါဒါနိယာ ပုဒ်တို့ကို အစိတ် အစိတ် ဝစနတ္ထ ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် (က-ခ) တို့ဖြင့် ဥပါဒိန္နာနှင့် ဥပါဒါနိယာ ပုဒ်တို့ကို အစိတ် အစိတ် ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ- ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိန္နိ/ ဌပနာနုလောမာဒိ/ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤအပေါင်းပုဒ်အရ ဆိုအပ် ပြီးသော ဝစနတ္ထအားလျော်စွာ ဥပါဒါနိယာဟူသော နောက်ပုဒ်သို့ လိုက်၍ လောကီတရားအားလုံးကို အရကောက်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော အရ ကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား လောကီတရားအားလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (င) မိန့်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င) ဖြင့် ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယာ-အရ အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် ဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရုပ်တို့ကိုသာ ကောက်ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရ ကား သင်တင်သော အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အား မရောက်ပါဟူလို။

(၁) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)မှ (င)တိုင်အောင်သော ဝါကျတို့ဖြင့် ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယာ-ဟူသော ပဌမပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် ကျန်ဒုတိယပုဒ်၊ တတိယပုဒ်တို့၏ အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရှိသင့်လေသောကြောင့် ရှေးဝါကျတို့ဖြင့် ဥပါဒိန္နုပါဒိနိယာ-ဟူသော ပဌမပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ကျန်ဒုတိယပုဒ်၊ တတိယပုဒ်တို့၏ အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကျန်ဒုတိယပုဒ်၊ တတိယပုဒ်တို့၏ အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။

➤ ၃။ ဧဝါသပယ်ဉ် ။ ။ ရှေ့အဖွင့်စကားကို ထောက်လျှင် (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဥပါဒိနိယသဒ္ဒါ၏ အသီးအခြားဖြစ်သော အနက်ကို ဖွင့် ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဥပါဒိနိယာ-အရ လောကီဝိပါက်စိတ် စေတသိက် ရုပ်အားလုံးကို ယူရမည်ဟု ပြည့်စုံစွာပြဆိုသဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အပေါင်းပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသော ကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အပေါင်းပုဒ်အရ လောကီတရား အားလုံးကို မယူရ၊ လောကီဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မတ္တာရုပ်ကိုသာ ယူရမည်ဟု ဝိသေသအားဖြင့် ပြသော ကြောင့် ဂန္ထဂရုဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၊ တတိယပုဒ်တို့ကို အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ပြ တော့ဘဲ ပထမပုဒ်ကို နည်းမှီး၍သိပါလေဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရုဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) အဓိဝစနံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဥပါဒိနိယာ-အရ ဥပါဒိနိတို့၏ အာရမ္မဏပစ္စည်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်အားလုံးတို့ကို ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သောအနက်ကို အထင်ရဉ် ဥပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ အဓိဝစနံ-ကို ထားရပါသည်။

(င) အဓိဝစနံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အပေါင်းဖြစ်သော လောကီတရားအားလုံး၏ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မတ္တာရုပ်တို့၌ တင်စားထားသော ဥပါဒိန္နုပါဒိ နိယာ-သဒ္ဒါ၏ အထင်ရဉ် ဧကဒေသျှပစာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ အဓိဝစနံ-ကို ထားသည်။

(စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပထမတိုက်ပုဒ်ကို နည်းမှီး၍ ကျန်ဒုတိယ ပဒ၊ တတိယပဒတို့၌လည်း ပဋိသေဓနုတကွ အနက်ကို သိအပ်၏ဟု သံသယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော-ကို ထားရပါသည်။

သေသပဒဒ္ဒမေဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ပထမပုဒ်၌သာ အနက်ကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ကြွင်းသော ဒုတိယ တတိယ ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၌လည်း ပဋိသေခန့်တကုဖြစ်သော အနက်ကို သိအပ်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်၊ သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ (အဝိ) သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၉။ အာဒိယန္တိတိ အာဒိန္နာ။ ဥပတေန အာဒိန္နာ ဥပါဒိန္နာ။ (၁) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဥပတေပုဒ်+အာဒိန္နပုဒ်သည်၎င်း၊ ကပ်အပ်သော ကံ၏ ယူအပ်သော အကျိုးတို့နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥပါဒိန္နတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ အာရမ္မဏံ။ (၂) အာ-ဟူသော၊ ရ-ဟူသော၊ မန-ဟူသော၊ တိ-ဟူ သော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထ သဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော လာရောက်၍ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လာရောက်၍ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကရိယတေ ကရဏံ။ အာရမ္မဏဿ ကရဏံ အာရမ္မဏကရဏာ။ ဝဿနံ သမတ္ထနံ ဝသော။ အာရမ္မဏကရဏဿ ဝသော အာရမ္မဏကရဏာဝသော။ (တေန)

ဥပဂန္ဓာ ဣတန္တိ ဥပေတံ။/ဥပယိယတေတိ ဥပေတံ။ (တေန) (၂) - ဥပရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တ- ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) - ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥပဂန္ဓာ ဣတံ ဂဟိတံ ဥပေတံ။ (၂) -ဥပရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တ- ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကပ်၍ယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) - ကပ်၍ယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တသန္တိ ဧတာယာတိ တဏှာ။/တသတိ ပါတုံ ဣစ္ဆတိ ဧတာယာတိ တဏှာ။/ တသတိ ပရိတဿတိတိ တဏှာ။ (၂) - တသ ဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တပ်ခြင်း မွတ်သိပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) - တပ်ခြင်း မွတ်သိပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မိစ္ဆာ ပဿတိတိ ခိန္တိ။ (ဒိသ+တိ)

ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဓါ ဧတသ္မာတိ ဘာဝေါ။ ဘဝနံ ဝါ ဘာဝေါ။ ဖလဿ ဘာဝေါ ပလဘာဝေါ။ ဂယုန္တေတိ ဂဟိတာ။ (၂) - ဂဟဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိ နိမိတ်။ (၄) -ယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပ ဘုသံ အာရမ္မဏံ အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ။ (၂) - ဥပရှေး အာရှေးရှိသော ဒါဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြင်းပြင်းထန်ထန် အာရုံကိုယူခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အာရုံကို ပြင်းထန်စွာ ယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဟိနောတိ ဝနုတိတိ ဟိတံ။ (ဟိ+တ)

ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ ဥပါဒါနိယာ။ (၂) - ဥပါဒါနပုဒ်+ဣယပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဥပါဒါနတို့၏ လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့နှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် ာည်၎င်း ဗျူဟတ္တိ နိမိတ်။ (၄) - ဥပါဒါနိယတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ အာသဝေတိ ယံ ဝတ္တတိတိ သာသဝံ။ ကရိယတေတိ ကမ္မံ။ သာသဝဉ္စ တံ ကမ္မဉ္စာတိ သာသဝကမ္မံ။ နိဗ္ဗတ္တိတိ နိဗ္ဗတ္တာ။ သာသဝကမ္မတော နိဗ္ဗတ္တာ သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာ။

(၂) - အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ၏ ရုပ်နာမ်တရားတို့နှင့် အကြောင်း+အကျိုး

F-12-A

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဒိယတေတိ ဝေဒိတဇေဗ္ဗာ။ (ဝိဒ+တဗ္ဗ၊ သိခြင်းကြိယာ)

➤ ၅။ **ဣဒိနာ** -ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

သေသပဒဒ္ဓယေ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

အာဒိနာ/ဂဟိတာ-တို့ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတနာမပဒ။

အာရမ္မဏကရဏဝေသန-/ဥပါဒါနသမ္ပန္နေန/ဥပါဒိနာ/ဖလဘာဝေန-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သမာသနာမပဒ။ **တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ**-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သမာသနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ ဥပတေန ကမ္မုနာ အာဒိနာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာ-ဖြင့် ဥပါဒိနာ၌ ဥပသဒ္ဓါသည် သမိပ-စသော အနက်ကို မဟော၊ ဥပဂမနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဥပအရ အလုံးစုံသော တောဘူမကတရားတို့ကို မယူရ၊ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အာဒိနာ-၌ အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဗာဏ၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဒါ-ဓာတ်၏ ဂဟဏ-ယူခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) ဣန-သည် တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယပဒ) ယင်းတ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အာဒိယန္တေတိ အာဒိနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဂဟိတာ-၌ ယူအပ်၏ဟူသည် အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ယူခြင်းမဟုတ်၊ အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏကရဏဝေသန-ဖြင့် ဥပတေန-၌ ကပ်ရောက်အပ်၏ဟူသည် သမန္နာဂမ၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်ရောက်သည်ကား မဟုတ်၊ အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကပ်ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) **တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ**-ဖြင့် ဥပတေန-၌ ကပ်ရောက်အပ်၏ဟူသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဥပတေန-၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဥပယိယတေတိ ဥပတေ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ဥပါဒါနံ ဟိတာ-ဖြင့် ဥပါဒါနိယာ-၌ ဣယ-ပစ္စည်း၏ ဟိတတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ ဥပါဒါနိယာ-ဟု ဟိတတဒ္ဓိတ် ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ **ဥပါဒါနသမ္ပန္နေန**-ဖြင့် ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ-၌ ဥပါဒါနိတို့အား လျော်၏ဟူသည် မှီရာတည်ရာအားဖြင့် မဟုတ်၊ ဥပါဒါနိတို့နှင့် စပ်သဖြင့် ဥပါဒါနိတို့အားလျော်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) **အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂနာ**-ဖြင့် ဥပါဒါနိတို့နှင့် စပ်ခြင်းဟူသည် သဟဇာတသမ္ပယုတ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းမဟုတ်၊ အာရုံ၏အဖြစ်သို့ ရောက်၍ စပ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(င) ဖြင့် ဥပါဒါနိယာ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မဇရုပ်ကိုသာ မယူရ၊ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်အားလုံးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဥပါဒါ နိယာ-သဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ဥပါဒါနိယာပဒါနိယာပုဒ်ကို ကမ္မဓာရာယသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ဣတိ-ဖြင့် ဟေတွတ္ထဇောတက နာမလာဘဟိတ၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဖြင့် ဥပါဒါနိယာ-အရ လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်အားလုံးကို မယူရ၊ အာသဝေါ တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်ဖြစ်သော လောကီဝိပါကစိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရုပ်တို့ကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဥပါဒါနိယာ-သဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဤရှေ့၌ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် ကြွင်းကျန်သော ဒုတိယ တတိယ ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း ၌လည်း ပဋိသေခန့်တက အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရမည်ဟု ညွှန်ပြ သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ (ဂ) ဇော-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဥပါဒါနိယဟူသော အမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) တေ-၌ ဇာ-ကား ဆိုအပ်ပြီးသော ဥပါဒါနိယဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) ဝါကျတွင်းရှိ ဥပါဒါနိယ-အရကိုပင် စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) ၌ ဇော-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဥပါဒါနိယပါဒါနိယဟူသော အမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(စ) ဣမိနာ-၌ ဣမ-ကား နယေန-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်သည်။

ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ (က) ဥပတေန-၌ ဥပ-ကား ဥပဂမနတ္ထ။ အာရမ္မဏ-၌ အာ-ကား အာဂမနတ္ထ။ အာဒိန္န-၌ အာ-ကား ဓာတွတ္ထဗာဏ။ (ခ) ဥပဂန္န-၌ ဥပ-ကား ဓာတွတ္တာ နဝတ္ထက။ ဥပါဒါနိ-၌ ဥပ-ကား ဘုသတ္ထ။ (ဃ) ၌ စ-ကား အညမညသမုစ္စယဇောတက (တနည်း) တုလျာဓိကရဏဘာဝပသိဒ္ဓဇောတက။ (င) သာသဝ-၌ သ(သဟ)ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျာဓိကတ္ထ။ နိဗ္ဗတ္တာနံ-၌ နိ-ကား ဓာတွတ္တာနဝတ္ထက။ (စ) ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ ဝိ (အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ ပဋိသေဝ-၌ ပဋိ-ကား နိသေဝတ္ထ။ သဟိတော-၌ သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျာဓိကတ္ထ။

အာရမ္မဏကရဏဝသေန (ဝေ) ဥပေတံ-၌ (၁) အာရမ္မဏကရဏဝသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သမန္နာဂမဝသသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ ဥပေတံ-၌ (၁) ကပ်ရောက်ခြင်း အနက်သ- ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပြည့်စုံခြင်းအနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန်ဆုတ်ပုံ ။ ။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-၌ တဏှာ-အရ(၁) လောဘ စေတသိက်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း၊ လောဘနိယဝတ္ထုသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောက ဘယသည်၎င်း၊ အကြောင်း အကျိုးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိခြင်းသည်၎င်း ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မသဝန၊ ဗာလူပသေဝ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပြိတ္တာဘုံဘဝသို့

P-17-D

ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) ဥပေတေန ကမ္မနာ-အရ/ ဥပါဒိန္နာ-၌ ဥပ-အရ/ အာဒိန္နာ-၌ အာပုဗ္ဗဒါဓာတ်အရ/ ဂဟိတာ-၌ ဂဟဓာတ်အရ = (၁) လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာကံသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) လောကီဝိပါကံစိတ် စေတသိကံ ကမ္မဇရုပ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ (ကုသိုလ်အတွက်) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အသပ္ပရိသုပနိဿယ (အကုသိုလ်အတွက်) စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်တို့၏ ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း စသည်သည်၎င်း၊ သုဂတိ၊ ဒုဂ္ဂတိ ဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည်၎င်း အနုဘာဝတ္ထ။

ပလဘာဝေန-၌ ပလ-အရ/အာဒိန္နာ, ဂဟိတာ, ဥပါဒိန္နာ ပုဒ်လုံး-အရ = ဝိပါကံစိတ္တုပ္ပါဒ်-ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။ (တနည်း)

(၁) လောကီဝိပါကံ ဗာတ္တိံသ၊ စေတသိကံ ပဉ္စတ္တိံ၊ ကမ္မဇရုပ် ဝိသ-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နောက်နောက်၌ဖြစ်သော သဠာယတန-စသော အကျိုးတရားသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နောက်နောက်၌ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓ၊ ဝေဒနာ စသော အကျိုးတရားသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-၌ ဒိဋ္ဌိ-အရ = “ဒိဋ္ဌိ”စေတသိကံကို/ ဥပါဒိန္နာ-၌ ဥပ- /ဥပေတ/ ကမ္မ/သာသဝ-အရ “စေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ+ဥပေတေန ကမ္မနာ။ ။ ဥပေတေန ကမ္မနာ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-အရ လောဘ, ဒိဋ္ဌိ စေတသိကံ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။
တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ။ ။ တဏှာ-အရ လောဘ စေတသိကံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိဋ္ဌိ-အရ ဒိဋ္ဌိ စေတသိကံ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

ဥပါဒိန္နာ ။ ။ ဥပ-အရ (ဥပေတ-အရ၊ ကမ္မနာ-အရ) လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒိန္နာ-အရ (ဝါ) တ-ပစ္စည်းအရ (ဝါ) ဂဟိတာ-အရ (ဝါ) တ-ပစ္စည်းအရ လောကီဝိပါကံ ဗာတ္တိံသ၊ စေတသိကံ ပဉ္စတ္တိံသ၊ ကမ္မဇရုပ် ဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပေတေန ကမ္မနာ+အာဒိန္နာပလဘာဝေန ဂဟိတာ ။ ။ ဥပေတေန ကမ္မနာ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒိန္နာ-အရ လောကီဝိပါကံ နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၅၇

ပြိုင်= နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ကမ္မုနာ-အရ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒိန္န-အရ ကာမဝိပါက် တေဝိသ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကမ္မုနာ-အရ ဗလဝဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒိန္န-အရ လောကီဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကမ္မုနာ-အရ ဗလဝ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒိန္န-အရ ကမ္မဇရပ် ဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏ+ကရဏဝေဓန ။ ။ အာရမ္မဏ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ကရဏဝေဓန-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက်ဟူသော အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဥပါဒါနာနံ+ဟိတာ ။ ။ ဟိတ-အရ လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒါနာနံ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ (ဥပါဒါန်တရား) နှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါနိယာ=ဥပါဒါန+ဣယ ။ ။ ဣယ-ပစ္စည်းအရ လောကီစိတ်-စာ စေတသိက်-၅၂ ရုပ် -၂၈ ပစ္စည်း တရားသည် ဥပါဒါန-အရ ဥပါဒါန်တရားကိုယ် နှစ်ပါး(လောဘ ဒိဋ္ဌိ) ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္နာ+ဥပါဒါနသမ္ပန္နေန ။ ။ အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္နာ-အရ လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒါနသမ္ပန္နေန-၌ ဥပါဒါန-အရ လောဘ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဥပါဒါန်တရားကိုယ် နှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါနဿ+အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ ။ ။ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ-အရ လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒါနဿ-အရ လောဘ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဥပါဒါန်တရားကိုယ် နှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သာသဝကမ္မ ။ ။ သာသဝကမ္မ-၌ ကမ္မ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်း တရားသည် အာသဝ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ-ဟူသော အသဝတရားသုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား

အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ။ (၃)

သာသဝကမ္မ+နိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပဓမ္မာနံ ။ ။ သာသဝကမ္မ-အရ အတိတ်ဖြစ်သော လောကီ ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် နိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပဓမ္မာနံ-အရ လောကီဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၂၅) [ဋ္ဌ၊၈၅။ ပြည်၊ပ၊ ၂၈၈။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၁၁။]

(က) သံကိလေသေတိတိ သံကိလေသော။

(ခ) ဝိဗာဓတိ ဥပတာပေတိဓာတိ အတ္ထော။

(ဂ) သံကိလေသေန သမန္နာဂတာတိ သံကိလိဋ္ဌာ။

(ဃ) အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္ထနေန သံကိလေသံ အရဟန္တိ။

(င) သံကိလေသေ ဝါ နိယုတ္တာ တဿ အာရမ္မဏဘာဝါနတိက္ကမနတောတိ သံကိလေသိကာ။ (စ) သံကိလေသဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနမေတံ အဓိဝစနံ။

(ဆ) သံကိလိဋ္ဌာစ တေ သံကိလေသိကာဓာတိ သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာ။

(ဇ) သေသပဒ္ဒယမ္ပိ ပုရိမတ္တိကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဝ္ဗံ။

➤ ၁။ (က) (ယော သဘာဝေါ၊အကြင်သဘောတရားသည်။စိတ္တံဝါ၊စိတ်ကို၎င်း။ပုဂ္ဂလံဝါ၊ပုဂ္ဂိုလ်ကို၎င်း။) သံကိလေသေတိ၊နှိပ်စက်တတ်၏။ (ဝါ) ပူပန်စေတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(သော သဘာဝေါ၊ထိုသဘောတရားသည်) သံကိလေသော၊ သံကိလေသ မည်၏။ (ခ) ဝိဗာဓတိ၊နှိပ်စက်တတ်၏။ စ၊တနည်းကား။ဥပတာပေတိ၊ပူပန်စေတတ်၏။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊သံကိလေသေတိ-ဟူသော ပုဒ်၏ အနက်တည်း။ (ဂ) (ယေ ဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်) သံကိလေသေန၊ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော သံကိလေသာနှင့်။သမန္နာဂတာ၊တကွဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) သံကိလိဋ္ဌာ၊သံကိလိဋ္ဌ မည်ကုန်၏။ (ဃ) အတ္တာနံ၊မိမိကိုယ်ကို။အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို။ကတွာ၊ပြု၍။ပဝတ္ထနေန၊ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။(ယေဓမ္မာ၊တို့သည်) သံကိလေသံ၊ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာကို။(လဒ္ဓံ၊ ရခြင်းငှာ) အရဟန္တိ၊ထိုက်ကုန်၏။(ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊တို့သည်။သံကိလေသာ၊မည်ကုန်၏)

(င) ဝါ၊တနည်းကား။တဿ သံကိလေသဿ၊ထိုပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာ၏။ အာရမ္မဏဘာဝါနတိက္ကမနတော၊အာရုံ၏အဖြစ်ကို မလွန်နိုင်ခြင်းကြောင့်။(ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။) သံကိလေသေ၊ သံကိလေသတရား၌။နိယုတ္တာ၊မလစ်မကျွ မြဲစွာယှဉ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်) သံကိလေသိကာ၊သံကိလေသိကာ မည်ကုန်၏။ (စ) ဧတံ၊ဤသံကိလေသိကဟူသော အမည်သည်။ သံကိလေသဿ၊ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာ၏။အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ၊အာရမ္မဏပစ္စည်း ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။

(ဆ) (တေဓမ္မာ၊တို့သည်) သံကိလိဋ္ဌာစ၊ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။သံကိလေသိကာစ၊ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကိလေသာတို့ကို ရခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကာ၊ကာ-မည်ကုန်၏။ သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာ=ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့ကို ရခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော။ (ခ)သေသပဒဒယမ္ပိ၊ပဒမုပုဒ်မူကြွင်းသော ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ် နှစ်ပါးအပေါင်း ကိုလည်း။ပုရိမတ္တိ၊ရှေ့တိုက်၌။ပုတ္တနယေနေဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိန္နိ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ဥပါဒိန္နတိက် ၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သံကိလိဋ္ဌတိက်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာသည် လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) သံကိလိဋ္ဌတိက်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒိန္နတိက်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သံကိ လိဋ္ဌတိက်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံကိလိဋ္ဌတိက်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာနုလောမာဒိ/ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သံကိလေသပုဒ်၏ ဝဇ္ဇကတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သံကိလေသော-၌ ကိလိသဓာတ်သည် မလိနအနက် ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ဖြစ်သင့်သော ကိလိသဓာတ်၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ ဖြစ်သင့်သော ကိလိသဓာတ်၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (ခ) ဖြင့် သံကိလေသော-၌ ကိလိသဓာတ်သည် မလိနအနက်ကို မဟော၊ ဝိဗာနေ၊ ဥပတာပနအနက်ကို ဟော၏ ငါပြဆိုရကား သင်တင်သော ဝိရောဓိဒေါသ ငါ့အား မရောက်ဟူလို။

(ဂ) သိန္နိ/ လိနန္တရ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် သံကိလိဋ္ဌ-ဟု ဟောတော်မူ ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သဟဇာတမျှဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့သည်လည်း သံကိလိဋ္ဌမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် သံကိလိဋ္ဌဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ သံကိလိဋ္ဌမည်သော တရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံကိလိဋ္ဌမည်သော တရားကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် သဟဇာတမျှဖြစ်သော ရုပ်တရား တို့ကား သံကိလိဋ္ဌ မမည်ကုန်။ သံကိလေသသမန္နာဂတ၊ သံကိလေသသမ္ပယုတ္တဖြစ်သော အကုသိုလ်ဓမ္မတို့ သည်သာ သံကိလိဋ္ဌမည်၏ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သံကိလိဋ္ဌပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် သံကိလိဋ္ဌပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အရဟန္တိ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရသည်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သံကိလေသိကာပုဒ်ကို အရဟန္တိ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကိုသာ ပြုရ၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်သောကြောင့် သံကိလေ သိကာပုဒ်၏ အရဟန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရသည်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့် သော တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သာ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ-င) တို့ဖြင့် သံကိလေသိကာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် တွဲဘက်ဖြစ်သော ရှေးသံကိလိဋ္ဌပုဒ်ကို ဝှဲ၍ သံကိလေသိကာပုဒ် အကုသိုလ်စိတ် ဒွါဒသ စေတသိက် သတ္တဝီသတို့ကို အရကောက်သင့်၏ဟူ သော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ-င) တို့ဖြင့် သံကိလေသိကာ ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံကိလေသိကာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော အရကောက် အဘိဓေ ယျတ္ထ-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (စ) ဖြင့် သံကိလေသိကာ-အရ သံကိလေသိက၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီတရား အားလုံးကို ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယံသုံ ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဤ၌ သံ-ရှေးရှိသော ကိလိသဓာတ်သည် မလိနအနက် ကို မဟော၊ ဝိဇာဓန၊ ဥပတာပနအနက်တို့ကိုသာ ဟော၏ဟု တိကျစွာ ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ကိလိသဓာတ်၏ ဂုဋ္ဌဓာတ္တတ္ထကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြသော ကြောင့် သင်္ဃေပဝိတ္တာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သံကိလိဋ္ဌပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ-င) တို့ဖြင့် သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် သံကိလေသိကာပုဒ်၏ အရဟန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး နိယုတ္တတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် သံကိလေ သိကာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာ အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဇ) ဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၊ တတိယပုဒ်တို့ကို အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ပြတော့ဘဲ ရှေးတိက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သိပါလေဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထရဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ၌ ၈-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သံကိလေသော-၌ သံပဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်သည် ဝိဇာဓနတ္ထသာ မဟုတ်၊ ဥပတာပနတ္ထကိုလည်း ဟော၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်

၁၆၀
တိကမာတိကာပဒအဖွင့်
၁၆၀

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဝိဇာနသဘောကြောင့်လည်း သံကိလေသ မည်၏။ ဥပတာပနသဘောကြောင့်လည်း သံကိလေသမည်၏။ နှစ်ပါးသော သဘောကြောင့်လည်း သံကိလေသမည်၏ဟူသော ဝိကပ္ပနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(င) နှစ် ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ သံကိလေသိကာ-၌ ဣကပစ္စည်း၏ အရဟန္တိတဒ္ဓိတ်အနက်မှတစ်ပါး နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်ဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ကိလေသာတို့ကို ရခြင်းငှာ ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သံကိလေသိကမည်၏ဟူသော အကြောင်းမှတစ်ပါး သံကိလေသ-၌ မကွေမကွာ အမြဲယှဉ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သံကိလေသိက မည်၏ဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့်၎င်း၊ သံကိလေသိကပုဒ်၏ အရဟန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး နိယုတ္တတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္တတစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့်၎င်း၊ (င) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(စ) နှစ် အဓိဝစနံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ သံကိလေသိကာ-အရ သံကိလေသ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားအားလုံးကို ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် အဓိဝစနံ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ခ) နှစ် ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ကြွင်းသော ဒုတိယပဒ၊ တတိယပဒ နှစ်ပါးအပေါင်းကိုလည်း ရှေးဥပါဒိန္နတိက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင် သိအပ်၏ဟု သဒ္ဓါသုပစ္စာရတ္ထနေယျတ္ထ ဝကံတ္ထ သံသယ အနေကန္တအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ သံကိလေသေဟိ သံကိလိသိယန္တိ ဝိဇာနိယန္တိ ပိဋိယန္တိတိ သံကိလိဋ္ဌာ။

(၂) သံပုဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သံ-ကိ-လိ-သိ-ယန်-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) သံကိလိဋ္ဌာ-ဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) သံကိလေသေဟိ သံကိလေသာပိယန္တိ ဥပတာပိယန္တိတိ သံကိလိဋ္ဌာ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သံ-ကိ-လေ-သာ-ပိ-ယန်-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပူပန်စေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) သံကိလိဋ္ဌာ-ဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပူပန်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမန္နာဂစ္ဆန္တိ သမ္ပစ္စန္တိတိ သမန္နာဂတာ။-(၂) ထိုဗျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သံ-ရှေး အနု-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဂမဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြည့်စုံခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဝတ္တိယတေ ပဝတ္တနံ။ (၂) - ပပုဗ္ဗ ဝတုဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) - ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိယုတ္တိတိ နိယုတ္တာ။ (၂) - နိယုဗ္ဗ ယုဇဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း

ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) - ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ အာရမ္မဏံ။ (မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာ)

အာရမ္မဏဿ ဘာဝေါ အာရမ္မဏဘာဝေါ။ * အတိက္ကမိယတေ အတိက္ကမနံ။ (အတိ-ကမု+ယု)

န အတိက္ကမနံ အနတိက္ကမနံ။ အာရမ္မဏဘာဝဿ အနတိက္ကမနံ အာရမ္မဏဘာဝါနတိက္ကမနံ။

ပဒါနံ ဒွယံ ပဒဒွယံ။ သေသံ ပဒဒွယံ သေသပဒဒွယံ။

ပုရေ ဇာတော ပုရိမော။ ပုရိမော တိကော ပုရိမတ္တိကော။

➤ ⑥ ။ (က) ၌ သံကိလေသေတိ-ဖြင့် သံကိလေသော-၌ သံပုဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဏ-ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနအနက် (ဝါ) ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံကိလေသေတိတိ သံကိလေသော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် သံကိလေသော-၌ သံပုဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်သည် မလိနအနက်ကို မဟော၊ ဝိဗာဓနအနက်၊ ဥပတာပနအနက်တို့ကို ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သံကိလေသမန္နာဂတ၊ သံကိလေသသမ္ပယုတ္တဖြစ်သော အကုသိုလ်ဓမ္မတို့သည်သာလျှင် သံကိလိဋ္ဌမည်၏။ သဟဇာတမျှဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့သည် သံကိလိဋ္ဌ မမည်ကုန်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) (ဂ) ဖြင့် သံကိလိဋ္ဌ-အရ သဟဇာတမျှဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို မယူရ၊ သံကိလေသမန္နာဂတ၊ သံကိလေသသမ္ပယုတ္တဖြစ်သော အကုသိုလ်ဓမ္မတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)။

(ဃ) ၌ သံကိလေသံ အရဟန္တိ-ဖြင့် သံကိလေသိကာ-၌ ဏိကပစ္စည်း၏ အရဟန္တိတဒ္ဓိတ်အနက် ၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သံကိလေသံ လဒ္ဓံ၊ အရဟန္တိတိ သံကိလေသိကာ-ဟု အရဟန္တိတဒ္ဓိတ် ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ ပဝတ္တနေန-ဖြင့် သံကိလေသကို ရခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်၏ဟူသည် မိမိကိုယ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သံကိလေသကို ရခြင်းငှာ ထိုက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ သံကိလေသေ ဝါ နိယုတ္တာ-ဖြင့် သံကိလေသိကာ-၌ ဏိကပစ္စည်း၏ နိယုတ္တတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သံကိလေသေ နိယုတ္တာ သံကိလေသိကာ-ဟု နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ တဿ အာရမ္မဏဘာဝေါနတိက္ကမနတော-ဖြင့် သံကိလေသ ၌ ယှဉ်ကုန်၏ဟူသည် သမ္ပယောဂ၏အစွမ်းဖြင့် ယှဉ်သည်မဟုတ်၊ သံကိလေသတရားကို မလွန်နိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် သံကိလေသ-၌ ယှဉ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် သံကိလေသိကာ-အရ အကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကိုသာ မယူရ၊ သံကိလေသ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်အားလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (ဆ) ဖြင့် သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာပုဒ်ကို သံကိလိဋ္ဌာစ တေ သံကိလေသိကာဓာတိ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိ။(သမာသလိင်္ဂတ္ထ)

➤ ၇။ (င) တဿ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သံကိလေသခြင်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ (တနည်း) ဤဝါကျအတွင်းရှိ ဆိုခဲ့ဖြစ်သော သံကိလေသဓမ္မကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

ဥပသာရ+နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ ။ (က) သံ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထဇောတက။ (ခ) ဝိဗာဓတိ-၌ ဝိ-နှင့် ဥပတာပေတိ-၌ ဥပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ စ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ သမုစ္စယတ္ထဇောတက၊ ပက္ခန္ဓရဇောတက။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။

(ဂ) သံကိလေသန၊ သံကိလိဋ္ဌာ-တို့၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ သမန္နာဂတာ-၌ သံ-ကား သဟတ္ထ။(တနည်း) သမိဒ္ဓတ္ထ။ အနု-အာ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။

(ဃ) ပဝတ္ထနန-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ (င) ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ ပက္ခန္ဓရဇောတက။ နိယုတ္တာ-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ အနုတိက္ကမနတော-၌ အနု(န) ကား ပဋိသေဓတ္ထ။

(စ) ဂုတ္တနယေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ရှေးတိက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဂုတ္တနယ-သည် (ဝါ) ပဋိသေဓနှင့်တကွဖြစ်သော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ယင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ပဋိပက္ခနယသည် (ဝါ) ပဋိသေဓကင်းသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဤတိက်၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော သံကိလေသေတိတိ-စသော ဂုစ္စမာနနယသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ဧ) ဝေဒိတဗ္ဗ-၌ ဝိဒဓာတ်အရ =သောတုဇနတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒုတိယပဒ၊ တတိယပဒတို့၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တို့ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဋ္ဌကထာဆရာတည်းဟူသော သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည်၎င်း၊ ရှေးဥပါဒိန္နတိက်၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းတို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) သံကိလေသေတိ၊ သံကိလေသော-နှင့် (ခ) ဝိဗာဓတိ၊ ဥပတာပေတိ ပုဒ်တို့အရ “ကိလေသာ တရားကိုယ် ၁၀-ပါး” ကို ယူ၍ (အကုသိုလ်အတိုင်း ထုတ်လေ)

(ဂ) သမန္နာဂတာ သံကိလိဋ္ဌာ-ပုဒ်တို့အရ “အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်”ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

(ခ) နိ သိန္နိ ရပုံ ။ ။ ကြွင်းသော ပဒနစ်ပါးအပေါင်းကိုလည်း ရှေးဥပါဒိန္နတိက်၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု (အနွယ်)ကို ဆိုသဖြင့် ရှေးဥပါဒိန္နတိက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှ တစ်ပါးသော နည်းဖြင့် မသိအပ်ဟူသော (ဗျုတ်ရေက) အဓိပ္ပါယ်ကို သိရသောကြောင့် အတ္တာပန္နသိန္နိ အတ္တာပတ္တိသိန္နိ ရပါသည်။

➤ ၉။ သံကိလေသေတိတိ သံကိလေသော-၌ သံကိလေသ-အရ =လောဘ-စသော သံကိလေသ(၃)ပါး၊ (၁၄)ပါး အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တည်းဟူသော ကိလေသာတို့တွင် တစ်ခုတခုကိုမျှ မယူလင့်။ (၁၀)ပါးသော သံကိလေသာတို့ကို ဤ၌ ယူရပါမည်။

➤ ၁၁။ ယော သဘာဝေါ+သံကိလေသေတိ ။ ။ ယော သဘာဝေါ-အရ သံကိလေသ ကဏ္ဍကိယံ ၁၀-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် သံကိလေသေတိ-အရ ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဖြိုင်း = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ မဂ္ဂ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

နိတ္တံ ပုဂ္ဂလံ+သံကိလေသေတိ ။ ။ သံကိလေသေတိ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်း တရားသည် စိတ္တံ-အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဖြိုင်း = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ * သံကိလေသေတိ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပုဂ္ဂလံ-အရ အကုသိုလ် ပြုအပ်သော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဖြိုင်း = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) သံကိလေသေန+သမန္နာဂတာ ။ ။ သံကိလေသေန-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်း တရားသည် သမန္နာဂတ-အရ အကုသိုလ် ဒွါဒသ၊ စေတသိက် သတ္တဝီသ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဖြိုင်းနိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(သံကိလိဋ္ဌာ-၌ သံပုဗ္ဗ ကိလိသဓာတ်နှင့် တ-ပစ္စည်းအရ ပြိုင်လျှင်လည်း နည်းတူ)

(ဃ) သံကိလေသံ+အရဟန္တိ။ (င) သံကိလေသေ+နိယုတ္တာ ။ ။ အရဟန္တိ နိယုတ္တာ အရ လောကီစိတ် ကောသိတိ၊ စေတသိက် ဒွေပညာသ၊ ရုပ် အဋ္ဌဝီသ ပစ္စည်းတရားသည် သံကိလေသံ၊ သံကိလေသေ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ သည်။ ဖြိုင်း=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ။ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ ပြန် (၄)၊ ၁၅။ ပြည်၊ ၂၉၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃၁၃။

(က) ဝိတက္ကတ္တိကေ သမ္ပယောဂဝသေန ပဝတ္တမာနေန သဟ ဝိတက္ကေန သဝိတက္ကာ။ သဟ ဝိတရေန သဝိတရေ။ (ခ) သဝိတက္ကာစ တေ သဝိတရဓာတိ သဝိတက္ကသဝိတရေ။

(ဂ) ဥဘယရဟိတာ အဝိတက္ကအဝိတရေ။

(ဃ) ဝိတက္ကဝိတရေသု ဝိတရောပ မတ္တာ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဝိတရမတ္တာ။

(င) ဝိတရတော ဥတ္တရိ ဝိတက္ကေန သဒ္ဓိ သမ္ပယောဂံ န ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။

(စ) အဝိတက္ကာစ တေ ဝိတရမတ္တာဓာတိ အဝိတက္ကဝိတရမတ္တာ။

➤ ၁၂။ (က) ဝိတက္ကတ္တိကေဝိတက္ကတိကံ၌။ (ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်) သမ္ပယောဂ ဝသေန၊ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ပဝတ္တမာနေန၊ ဖြစ်သော။ ဝိတက္ကေန၊ ဝိတက်နှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်တတ် ကုန်၏။ ဣတိ တဿ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်) သဝိတက္ကာမည်ကုန်၏။ (ယေဓမ္မာတို့သည်။ သမ္ပယောဂဝသေန၊ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ပဝတ္တမာနေန၊ ဖြစ်သော။) ဝိတရေန၊ ဝိတရနှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဝတ္တန္တိ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၆၅

ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) သဝိစာရာ၊သဝိစာရ မည်ကုန်၏။

(ခ) တေဓမ္မာတို့သည်။ သဝိတက္ကမ၊သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဝိတက်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။သဝိစာရာစ၊သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဝိစာရနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။သဝိတက္ကသဝိစာရာ၊ရ မည်ကုန်၏။

(ဂ) (သဝိတက္ကသဝိစာရာ၊ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်ကုန်၊ ဝိစာရနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်ကုန်သော။) ဥာယရဟိတာ၊နှစ်ပါးသော ဝိတက် ဝိစာရမှ ကင်းကုန်သော တရားတို့သည်။အဝိတက္ကအဝိစာရာ၊မည်ကုန်၏။

(ဃ) [အဝိတက္ကအဝိစာရနံဝိတက်လည်း မရှိ၊ ဝိစာရလည်း မရှိကုန်သော။] စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။(အညတ္တ၊တပါးသောစိတ်၌။အဝိပ္ပယောဂီသု၊မကွေမကွာ ယှဉ်လေ့ရှိကုန်သော။) ဝိတက္ကဝိစာရေသု၊ဝိတက္ကဝိစာရတို့တွင်။ဝိစာရောဝ၊ဝိစာရသည်သာလျှင်။မတ္တာ ပမာဏံ၊အတိုင်းအရှည်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်) ဝိစာရမတ္တာ၊မည်ကုန်၏။ * ဝိစာရမတ္တာ=ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော။ (င) ဝိစာရတော၊ဝိစာရထက်။ဥတ္တရံ၊အလွန်။ဝိတက္ကန၊ဝိတက်နှင့်။သဒ္ဓိ၊တကွ။သမ္ပယောဂံ၊ယှဉ်ခြင်းသို့။န ဂစ္ဆန္တိ၊မရောက်ကုန်။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊လိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ်အနက်တည်း။

(စ) တေဓမ္မာတို့သည်။အဝိတက္ကမ၊ဝိတက်မရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဝိစာရမတ္တာစ၊ဝိစာရသည်သာလျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ၊မည်ကုန်၏။ * အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ=ဝိတက်ကား မရှိ၊ ဝိစာရသည်သာလျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော။

➤ ၂။ (ဂ) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက (လိနန္တရစောဒနာ) ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဝိတက္ကအဝိစာရာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဝိတက္ကအဝိစာရာ-၌ အ-သဒ္ဓါတို့သည် ဝုဒ္ဓိ၊ တဗ္ဘာဝ-စသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အဝိတက္ကအဝိစာရာ-၌ အ-သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်တန်ရာ။ နေချေသော် အ-သဒ္ဓါဟောနိုင်သော ဝုဒ္ဓိ၊ တဗ္ဘာဝ-စသော အနက်များစွာတို့၌ ပြန့်နှံ့သော အတိဗျာဝိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဝိတက္ကအဝိစာရာ-၌ အ-သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- အဝိတက္ကအဝိစာရာ-၌ အ-သဒ္ဓါတို့သည် ဝိရဟအနက်ကို ဟော၏-- ဟူလို့။

(င) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဝိစာရမတ္တာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဝစနတ္ထ၌ ဝိစာရောဝ-ဝယ် ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ ဧဝတ္ထဗလ နိဝတ္တေတဗ္ဗလည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ ဧဝတ္ထဗလ နိဝတ္တေတဗ္ဗ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ဝိစာရမတ္တာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ ဧဝတ္ထဗလ နိဝတ္တေတဗ္ဗ-ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ ဧဝတ္ထဗလ နိဝတ္တေတဗ္ဗကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(တနည်း) (ပ) သော်.. ဝိစာရသည်သာလျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏ဟူသော စကားသည် ဂုဠတ္ထ ဝင်္ကုဒ်ဖြစ်ရကား ဥဇကတ္ထ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင် ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ဝိစာရမတ္တာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဥဇကတ္ထ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥဇကတ္ထ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

➤ ၃။ **ခေါသပယ်** ။ ။ (က-ခ-ဂ-ဃ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါ သည်။ (င) ဖြင့် အဗျာပိတ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ။ **ဣတိ အတ္တော ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ (ဃ) ဝါကျ ဝိစာရမတ္တာပုဒ်ဝယ် ဝိစာရ မျှသာ ရှိ၏ဟူသော အနွယ်စကားမှအပြန် ဗျုတိရေကအာဖြင့် ကျရောက်သော ဝိစာရထက်အလွန် ဝိတက်နှင့် ချည်း ယှဉ်ခြင်းသို့ မရောက်-ဟူသော စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရသည်။

➤ ၄။ သဟ ဝိတက္ကေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ **သဝိတက္ကာ**။ (၄) သပုဒ်+ဝိတက္ကပုဒ်+ယပုဒ်တို့ သည်၎င်း၊ ဝိတက်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း၏ သဝိတက္ကဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိတက်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) သဝိတက္ကဓမ္မတို့၏ တပါးသည် တပါးနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိတက္ကတိတိ ဝိတက္ကာ။ ဝိတက္ကနံ ဝါ **ဝိတက္ကာ**။ (ဝိပဗ္ဗ တက္က+အ၊ ကြံစည်ခြင်းကြိယာ)

အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတိတိ **ဝိစာရော**။ ဝိစရဏံ ဝါ **ဝိစာရော**။ (၂) အာရုံ၌ လှည့်လည် သုံးသပ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အာရုံ၌ လှည့်လည်သုံးသပ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။

သဝိတက္ကာစ တေ သဝိစာရစာတိ **သဝိတက္ကာသဝိစာရော**။ (၂) သဝိတက္ကတရားတို့၏ သဝိစာရ တရားတို့နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဝိတက္က သဝိစာရတရားတို့၏ တပါးသည် တပါးနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မာတဗ္ဗာ ပမိတဗ္ဗာတိ **မတ္တာ**။ (မာ+တ) ဝိစာရောဝ မတ္တာ (ပမာဏံ) စတေသန္တိ ဝိစာရမတ္တာ။ (တနည်း) ဝိစာရောဝ မတ္တာ ဝိစာရမတ္တာ။ ဝိစာရမတ္တာ စတေသံ အတ္တိတိ **ဝိစာရမတ္တာ**။

(၂) ဝိစာရမတ္တာပုဒ်+ စတ အညပုဒ်သည်၎င်း၊ ဝိစာရမျှသာ ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် ၏ ဒုတိယဈာန် ဧကာဒသ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဝိစာရမျှသာ ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဒုတိယဈာန် ဧကာဒသတရား တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥဘယေဟိ ရဟိတာ **ဥဘယရဟိတာ**။ (၂) နှစ်ပါးစုံသော ဝိတက် ဝိစာရတို့၏ ကင်းကုန် သော တရားတို့နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နှစ်ပါးစုံသော ဝိတက် ဝိစာရတို့ ကင်းကုန်သော တရားတို့၏ တပါးသည် တပါးနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ် သော ဇာတ်သည် (ဝါ) နှစ်ပါးစုံသော ဝိတက် ဝိစာရတို့မှ ကင်းကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဝိရဟဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဝိတက္ကော ဧတေသန္တိ **အဝိတက္ကာ**။ (၂) ဝိတက်မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်၏ အဝိတက္က ဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိတက် မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* နတ္ထိ ဝိစာရော ဧတေသန္တိ **အဝိစာရာ**။ (၂) ဝိစာရ မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်၏ အဝိစာရဓမ္မတို့ နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိစာရ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဝိတက္ကာစ တေ အဝိစာရာစာတိ **အဝိတက္ကအဝိစာရာ**။ (၂) ဝိတက် မရှိသော ဂုဏ်၏ ဝိစာရ မရှိသည်နှင့် (ဝါ) အဝိတက္ကတရား၏ အဝိစာရ တရားနှင့် ဝိဿသန+ဝိဿသျှ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဝိတက္က အဝိစာရတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိတက္ကတိတိ ဝိတက္ကော။ ပရမတ္ထဓမ္မာ တယော ကတ္တာ ကိယန္တိ ကထိယန္တိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ တိကော။ ဝိတက္ကေန လဒ္ဓနာမော တိကော **ဝိတက္ကတ္တိကော**။ (တသ္မံ) (၂) ဝိတက္က-သဒ္ဓါ၏ (ဝါ) ဝိတက်၏ တိက်ဟူသော အမည်နှင့် သညီ+သညာ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တိက်တို့၏ တတိက်သည် တတိက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ဝိတက္က တိက်ဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယုဇနံ ယောဂေါ။ ပကာရေဟိ ယောဂေါ **ပယောဂေါ**။ သမံ ပယောဂေါ **သမ္ပယောဂေါ**။

(၂) ညီညွတ်သော ဂုဏ်၏ အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝသနံ သမတ္ထနံ **ဝသော**။ သမ္ပယောဂဿ ဝသော **သမ္ပယောဂဝသော**။ (၂) အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်း၏ အစွမ်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်ခြင်း အစွမ်းသတ္တိဂုဏ်သည် (ဝါ) သမ္ပယောဂဝသဘောဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် သမ္ပယောဂဝသေန ပဝတ္တမာနေန-ဖြင့် တကွဖြစ်၏ဟူသည် အာရုံစသည် တို့၏ အစွမ်းဖြင့် တကွဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် တကွဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ စေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) သဝိတက္က-၌ ဝိတက္က-အရ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော ဝိတက်ကို ယူရမည် ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

သဟ ဝိတက္ကေန-ဖြင့် သဝိတက္ကာ-၌ သ-သဒ္ဓါသည် သမာန-သဒ္ဓါ၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ သဟ- သဒ္ဓါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း သ-သဒ္ဓါ၏ သဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သဟ ဝိတက္ကေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သဝိတက္ကာ-ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ပထမာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

သဟ ဝိစာရေန-ဖြင့် သဝိစာရာ-၌ သ-သဒ္ဓါသည် သမာန-သဒ္ဓါ၏ ကာရိယ မဟုတ်၊ သဟ-

သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်ပဒ) ယင်း သ-သဒ္ဒါ၏ သဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (နိပါတလိဂ်ပဒ) သဟ ဝိစာရေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သဝိစာရာ-ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ပထမာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ဥာယရဟိတာ-ဖြင့် အဝိတက္ကအဝိစာရာ၌ အ-သဒ္ဒါတို့၏ ဝိရဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (နိပါတလိဂ်ပဒ) နတ္ထိ ဝိတက္ကာ စတေသန္တိ အဝိတက္ကာ။ နတ္ထိ ဝိစာရော စတေသန္တိ အဝိစာရာ၊ အဝိတက္ကာစ တေ အဝိစာရာစာတိ အဝိတက္ကအဝိစာရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) အဝိတက္က အဝိစာရာ-အရ ဝိတက် ဝိစာရကင်းသော တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိ။

(ဃ) ဖြင့် ဝိစာရမတ္တာ-၌ မတ္တာ-သဒ္ဒါသည် ပမာဏအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိဂ်ပဒ) ဝိစာ ရောမတ္တာ စတေသန္တိ ဝိစာရမတ္တာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ဝိစာရမတ္တာပုဒ်ကို အဝစာရဏ အတွင်းငုတ်လျက် အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ဝိစာရော-၌ ဧဝ-၏ ဧဝတ္ထဗလ (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို သိစေပါသည်။(နေယျတ္ထ) (တနည်း) (င) ဖြင့် ဝိစာရသာ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏ဟူသည် ဝိစာရထက်အလွန် ဝိတက်နှင့်တကွ ယှဉ် ခြင်းသို့ မရောက်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် အဝိတက္ကာစ တေ ဝိစာရမတ္တာစာတိ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(အဘိဓမ္မာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ၊ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ ။ သမ္ပယောဂ-၌ သံ-ကား သမတ္ထ။ ပ- ကား ပကာရတ္ထ။ ပဝတ္ထ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျယောဂတ္ထ။ သဝိတက္ကာ စသည်တို့၌ သ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျယောဂတ္ထ။ ဥတ္တရိ-ကား အဓိကအနက်။ သဒ္ဓိ-ကား သမဝါယ အနက်။ (ခ) စ-ကား အညမည သမုဗ္ဗယတ္ထဇောတက။ (တနည်း) တုလျခိ ကရုဏဘာဝ ပသိဒ္ဓဇောတက။ (ဂ) ၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ။ ဝိတက္က-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ ဝိစာရ-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။(တနည်း) သမန္တတ္ထ၊ ဝိသေသတ္ထ၊ ပုနုပုနုကရုဏတ္ထ။

ဝိစာရော-၌ ဧဝ-ကား အဝစာရဏတ္ထ။ ပမာဏ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။

(ဃ) ဝိစာရောဝ မတ္တာ-၌ (၁) ဝိစာရသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိတက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တနည်း) (င) ဝါကျကိုရှု၍ ဝိစာရထက်အလွန် ဝိတက်နှင့်တကွ ယှဉ်ခြင်းသို့ မရောက်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိစာရ၏ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) တေ-၌ တေ-သည် ဓမ္မဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် (ဝါ) သဝိတက္ကဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိသယ။ (ဃ) စတေသံ-၌ စတေ-သည် ဓမ္မဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ (ဃ-င) ဝါကျ သိဒ္ဓိ ရပုံ ။ ။ (င)ဝါကျသည် (ဃ) ဝါကျဖြင့် ပြအပ်သော အလျော် အနွယ်အနက်မှ အပြန် ဗျုတ်ရေကအားဖြင့် ကျရောက်သော အနက်ကို ဆ၍ သိရသောကြောင့် အတ္ထပတ္တိ သိဒ္ဓိ ရပါသည်။

ဝိစာရဇော-အရ "ဝိစာရ"ကို ယူ၍ ကြိယာငါးတန် ထုတ်။ (စာ-၇၉၀-ကြည့်)

➤ ၉။ အဝိတက္ကဋိစာရမတ္တာ-၌ အဝိတက္က-သဒ္ဒါ ဆိုခြင်းအကြောင်း ။ ။

ဝိစာရ မတ္တ-သဒ္ဒါဖြင့် ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ဟုဆိုလျှင် ဝိတက်မပါဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ပြီးပြီးသော်လည်း ဝိစာရ မဟုတ်သော အဝိတက္က တတိယရာသီ တရားများလည်း ရှိကုန်သေး၏ဟု ပြခြင်းအကျိုးငှာ အဝိတက္က-ကို ထည့်ဆိုရပါသည်။

ဝိစာရမတ္တာ အဝိတက္ကာ-ဟု ပုဒ်အစဉ်မပြုဘဲ အဝိတက္ကဋိစာရမတ္တာ-ဟု ပုဒ်အစဉ် ပြုခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိသေသန ဝိသေသု၏အဖြစ်သည် ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်ဆိုလိုသည့်အတိုင်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သာမညဖြစ်သော အဝိတက္က၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဝိစာရမျှသာ ရှိခြင်း၏ ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ဝိသေသန၏ အဖြစ်ကိုလည်း ပြခြင်းငှာ “အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ”ဟု ပုဒ်အစဉ် ပြုရပါသည်။

➤ ၁၀။ (က) ၌ ဝတ္ထုန္တိ-ဟူသော ဝါဠသေသ-အရ ဖြစ်ထိုက်သော တရား = ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကြည့်သော ကာမစိတ် ၄၄-ခု၊ ပထမဈာန်စိတ် ၁၁-ခု၊ ပေါင်း သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ခု၊ ဝိတက်ကြည့်သော စေတသိက် ၈၈ပညာသ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိတက်က ထိုတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ပစ္စယသတ္တိများ = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သဟ ဝိတက္ကေန သဝိတက္ကာ ။ ။ ဝိတက္ကေန-အရ ဝိတက် ပစ္စည်းတရား သည် သဝိတက္က-အရ သဝိတက္ကစိတ်-၅၅၊ ဝိတက်ကြည့် စေတသိက်-၅၁၊ ပစ္စယပွန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သဝိတက္ကာ-၌ အန္တက္က(သမာသ်ပုဒ်) နှင့် ဗဟုက္က(အညပုဒ်)တို့ ပြိုင်လျှင်လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

သဟ ဝိစာရေန သဝိစာရာ ။ ။ ဝိစာရေန-အရ ဝိစာရပစ္စည်းတရားသည် သဝိစာရ-အရ သဝိစာရစိတ်-၆၆၊ ဝိစာရကြည့် စေတသိက်-၅၁၊ ပစ္စယပွန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝိစာရမတ္တာ ။ ။ ဝိစာရမတ္တာ-အရ ဝိစာရပစ္စည်းတရားသည် စေတသ်-ဟူသော အညပုဒ်-အရ ဒုတိယဈာန်-၁၁၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရကြည့် စေတသိက်-၃၆၊ သဝိတက္က သဝိစာရစိတ် ၅၅-ခု၌ရှိသော ဝိတက် စေတသိက် ၅၅-ခု ပစ္စယပွန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (ပုရ) [ဌာ၈၅။ ပြည်၊ပ၊ ၂၉၀။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၁၄။]

- (က) ဝိတိတ္တိဇော ဝိတိယာ သဟ ကေုပ္ပါဒိဘာဝံ ဝတာတိ ဝိတိသဟဝတာ။
- (ခ) ဝိတိသမ္ပယုတ္တာတိ အတ္ထော။ (ဂ) သေသပဒဒ္ဒယေဝိ ဝေသေ နယော။
- (ဃ) ဥပေက္ခာတိ စေတ္တ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ ဝုတ္တာ။
- (င) သာ ဟိ သုဒေက္ခကာရမ္ပဝတ္ထိ ဥပေက္ခာတိ၊ မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဍိတတ္တာ တေနာကာရေန

ပဝတ္ထတိတိ ဥပပက္ခာ။ (၈) ဣတိ ဝေဒနာတ္တိကတော ပဒဒ္ဒယမေဝ ဂဟေတွာ နိပ္ပိတိကဿ သုခဿ သပ္ပိတိကသုခတော ဝိသေသဒဿနဝသေန အယံ တိကော ဝုတ္တော။

➤ ၁။ (က) ပိတိတ္တိကောပိတိတိကံ။(ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။) ပိတိယာ၊ပိတိနှင့်။ သဟ၊တကွ။ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ၊တူသောဖြစ်ခြင်း အစရှိသည်၏အဖြစ်သို့။ဂတာ၊ရောက်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) ပိတိသဟဂတာ၊တ-မည်ကုန်၏။ * ပိတိသဟဂတာ=ပိတိနှင့် တကွ အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသော အပြားတို့နှင့်ယှဉ်ကုန်သော။

(ခ) ပိတိသမ္ပယုတ္တာ၊ပိတိနှင့် အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသော အပြားတို့နှင့်ယှဉ်ကုန်သော။ ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊အနက်တည်း။ (ဂ) သေသပဒဒ္ဒယေပိ၊ပဒ္ဒမပုဒ်မှကြွင်းသော ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ် နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း။ဧသေဝ နယော-ဧသော ဧဝ နယော၊ဤနည်းကိုသာလျှင်။ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်အပ်၏။(တနည်း) ဧသေဝနယော-ဧသော ဣဝ နယော၊ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊၏။

(ဃ) စ၊အထူးကို ဆိုဦးအံ။ (ဝါ) စ၊ဆက်။ (ဝါ) ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကို ဆိုဦးအံ။ဧတ္ထ၊ဤသေသပဒ ဒ္ဒယ၌။(ဝါ) ဥပေက္ခာသဟဂတာဟူသော တတိယပုဒ်၌။ဥပေက္ခာတိ ဣမိနာ၊ဥပေက္ခာဟူသော ဤပါ၌ဖြင့်။ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ၊ဒုက္ခလည်းမဟုတ် သုခလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာကို။(ဘဂဝတာ၊သည်) ဝုတ္တော၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ (င) ဟိ၊မှန်၏။သာ၊ထို အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာသည်။သုခဒုက္ခကာရပုဝတ္တိ၊ဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌအဖို့တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို။(တနည်း) အာရမ္မဏဿ၊အာရုံ၏။(သမ္ပန္န) သုခဒုက္ခကာရပုဝတ္တိ၊ဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌအဖို့တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို။(မဇ္ဈတ္တာ၊သုခ ဒုက္ခတို့၏ အလယ်၌တည်သော သဘောရှိသည်။ ဟုတွာ၊ဖြစ်၍။) ဥပေက္ခာတိ ဣက္ခာတိ ဩလောကေတိ၊ရှုတတ်၏။(တနည်း) မဇ္ဈတ္တဘာဝေန၊သုခ ဒုက္ခတို့၏ အလယ်၌တည်သော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ဥပေက္ခာတိ ဥပေတာ သမန္နာဂတာ ဟုတွာ ဣက္ခာတိ ဩလောကေတိ၊ပြည့်သည်ဖြစ်၍ ရှုတတ်၏။မဇ္ဈတ္တကာရသဏ္ဍိတတ္တာ၊သုခ ဒုက္ခတို့၏ အလယ်၌ တည်သော သဘောဟူသောအဖို့၌ ကောင်းစွာ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။တေနာကာရေန သုခါကာရပုဝတ္တိယာ ဥပေက္ခနာကာရေန၊ထိုဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌ အဖို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို အလယ်၌တည်သော သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ ရှုခြင်းဟူသော အဖို့ဖြင့်။ပဝတ္ထတိ၊ဖြစ်တတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဥပေက္ခာ၊ဥပေက္ခာ မည်၏။

(စ) ဣတိ ဣမိနာ ယထာဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ အကြင် အကြင်ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ ဝေဒနာတ္တိကတော၊ဝေဒနာတိကံမှ။ပဒ္ဒယမေဝ၊ပုဒ်နှစ်ခုတို့၏ အပေါင်းကိုသာလျှင်။ဂဟေတွာ၊ယူ၍။နိပ္ပိတိ ကဿ၊ပိတင်းကင်းသော။သုခဿ၊သုခ၏။သပ္ပိတိကသုခတော၊ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော သုခမှ။ ဝိသေသဒဿန ဝသေန၊ထူးသော သဘောကို ပြသည်၏အစွမ်းဖြင့်။အယံ တိကော၊ဤပိတိတိကံကို။(ဘဂဝတာ၊သည်) ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိန္န/ ဋပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပိတိသဟဂတာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ပိတိနှင့် သဟဂတပုဒ်ကို ဒွန်သမာသ် ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်သောကြောင့် ပိတိသဟဂတာ-ဟု ဟောတော်မူသင့်။ ပိတိသဟဂတာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာသ် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပိတိသဟဂတာပုဒ်၏

ဖြစ်သင့်သော သမာသ် ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ပီတိသဟဂတာ-၌ ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်လည်း ရှိသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် ပီတိသဟဂတာ၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ) တို့ဖြင့် ပထမပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ကြွင်းသော ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာသည်လည်း (ဝါ) အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်လော။ ထိုသို့ ရှိသင့်လေသောကြောင့် (က-ခ) တို့ဖြင့် ပထမပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း (ဝါ) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ(ဝါ) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဇောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဒုတိယပဒ၊ တတိယပဒ နှစ်ခုတို့၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို (အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းပုဒ်နှစ်ခုတို့၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုသာ သိရ၍ ဤတိက်၌ (ဝါ) ဥပေက္ခာ သဟဂတာ-ဟူသော တတိယပဒ၌ ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဤ၌ ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤ၌ ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကို မပြဆိုခဲ့သော် ဥပေက္ခာ ၁၀-ပါးလုံး၌ ပြန့်နဲ့သော အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဥပေက္ခာ၏ သရုပ်ကို ဆိုတော်မူ၏။ (ဝါ) ဥပေက္ခာ သဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ-ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာကို ယူရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဥပေက္ခာ ဆယ်ပါးရှိပါလျက် ဤ ဥပေက္ခာ သဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ-ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာကို ယူရမည်ဟု ဆိုသော ဆရာ့ စကားသည် ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏနှင့်ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ-ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာကိုသာ ယူရမည်ဟု မဆိုသင့်။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဌပနာနုလောမာဒိ/ပါပနာဒိ (လိနန္တရ) ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပီတိတိက်ကို ဟောတော်မူ၏။ (ဝါ) ပီတိတိက်၌ သုခသဟဂတာ ဓမ္မာ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ-ဟု နှစ်ပုဒ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤပီတိတိက်၏ သုခသဟဂတာ ဓမ္မာ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ နှစ်ပုဒ်သည် ဟောခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာတိက် ပထမပဒ၊ တတိယပဒတို့နှင့် အဓိပ္ပါယ် အရကောက်မတူ ထူးခြား ကွဲပြား၏ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်

F-13-B

မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ယင်းပဒနှစ်ပါး တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဒေသက ဘုရားရှင်အား ပုနရုတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ယင်းပဒ နှစ်ပါး တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃။ **ခေါသပယ်** ။ (က) ဖြင့် ပီတိသဟဂတာပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဥဇနကတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ကြွင်းသော သုခသဟဂတာ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ ဂန္ထဂရဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခဒေသနာ-ဟူသော ဒေသနပေက္ခာ ကိုသာ ယူရမည်ဟု အတိအကျ ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဥပေက္ခာ-အရ ဒေသနပေက္ခာကို ကောက်ယူနိုင်ခြင်း၏ ယုတ္တိအကြောင်းကို ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ပီတိတိကကို ထပ်မံ၍ ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို ပြဆိုသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) **ဧသေဝနယော ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဒုတိယပဒ တတိယပဒတို့သည် ပထမ ပဒနှင့် ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ဖွင့်ဆိုပုံ ဖွင့်ဆိုနည်း တူညီနေသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဧသေဝ နယော-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ **ပိ(အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ပထမပုဒ်၌သာလျှင် ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းကို မှတ်အပ်သည် မဟုတ်သေး။ ဒုတိယပုဒ် တတိယပုဒ် နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းကို မှတ်အပ်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားသည်။

(ဃ) ၌ **ဝုတ္တော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဥပေက္ခာသဟဂတာ-၌ ဥပေက္ခာပုဒ်၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှူပစာ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝုတ္တော-ကို ထားရပါသည်။

စေတ္တ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဥပေက္ခာပုဒ်၌ ရအပ်သော လိနတ္ထကို ဥတ္တာနတ္ထ ပါကဋတ္ထ ဖြစ်အောင် ပြသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဃ) ၌ စေတ္တ-ပုဒ်ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပိဏယတိတိ **ပီတိ**။ (၂) -နှစ်သက်ခြင်း၊ ရောင့်ရဲခြင်းကြံယာသည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -နှစ်သက်ခြင်း၊ ရောင့်ရဲခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂစ္ဆန္တိ ပါပုဏန္တိတိ **ဂတာ**။ သဟ (ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ) **ဂတာ သဟဂတာ**။ ပီတိယာ သဟဂတာ **ပီတိသဟဂတာ**။ (၂) ထိုဗျူပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပီတိ၏ တကွအဖြစ်သို့ရောက်သော တရားတို့နှင့် သဟယောဂ+သဟယောဂဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ပီတိသဟဂတာ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ် သည် (ဝါ) ပီတိနှင့်တကွ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယုဇ္ဈန္တိတိ **ယုတ္တာ**။ ပကာရေဟိ **ယုတ္တာ ပယုတ္တာ**။ သမံ ပယုတ္တာ **သမ္ပယုတ္တာ**။

ပီတိယာ သမ္ပယုတ္တာ **ပီတိသမ္ပယုတ္တာ**။ (၂) -ပီတိ၏ သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် သဟာဒိယောဂ+

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၇၃

သဟာဒိယောဂဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ပီတိ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (ဝါ) ပီတိနှင့်အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခေါ (ဣဋ္ဌေ) အာကာရော (ကောဋ္ဌာသော) **သုခါကာရော။** ဒုက္ခော(အနိဋ္ဌော) အာကာရော (ကောဋ္ဌာသော) **ဒုက္ခာကာရော။** သုခါကာရောစ ဒုက္ခာကာရောစ **သုခဒုက္ခာကာရော။** (၂) -သုခါကာရ ပုဒ်+ဒုက္ခာကာရပုဒ်သည်၎င်း၊ ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ၊ အနိဋ္ဌအခြင်းအရာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာကို အကြောင်းပဝတ္တ နိမိတ်ပြု၍ အချင်းချင်းသကဲ့သို့ဖြစ်သော သမ္ပန္နဘောဂုဏ် (ဝါ) အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) - သုခါကာရဒုက္ခာကာရသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဝတ္တနံ ပဝတ္တိ။

သုခဒုက္ခာကာရနံ ပဝတ္တိ **သုခဒုက္ခာကာရပဝတ္တိ။** * သုခဒုက္ခာကာရဝသေန ပဝတ္တိ **သုခဒုက္ခာ ကာရ ပဝတ္တိ။** (၂) -ဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌအဖို့တို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဣဋ္ဌအဖို့ အနိဋ္ဌအဖို့တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ပီတိ ဧတဿာတိ **နိဋ္ဌိတိကံ။** (၂) -ပီတိ မရှိခြင်းဂုဏ်၏နိဋ္ဌိတိကသုခနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ပီတိမရှိခြင်း နိဋ္ဌိတိကဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ ပီတိယာ ယံ ဝတ္တတိတိ **သဋ္ဌိတိကံ။** (၄) -ပီတိနှင့် တကွဖြစ်ခြင်းဂုဏ်၏+သပွိတိကသုခ နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -သပွိတိကဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ သပွိတိကံ သုခံ **သဋ္ဌိတိကသုခံ။** (၂) - သပွိတိကဘောဂုဏ်၏+သုခနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -သပွိတိကဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပေက္ခတိတိ **ဥပေက္ခာ။** (ရှုခြင်းကြိယာ)

မဇ္ဈေ ဌိတော အတ္တာ(သဘာဝေါ) ယဿာတိ မဇ္ဈတ္တာ။

မဇ္ဈေ ဌိတော အတ္တာ အာကာရော(ကောဋ္ဌာသော) မဇ္ဈတ္တာကာရော။/မဇ္ဈေ ဌိတော အတ္တာ မဇ္ဈတ္တာ။ မဇ္ဈတ္တာ အာကာရော မဇ္ဈတ္တာကာရော။ မဇ္ဈတ္တာကာရေ သဏ္ဌိတာ မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဌိတာ။ မဇ္ဈတ္တာကာရ သဏ္ဌိတာယ ဘာဝေါ **မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဌိတတ္ထံ။**(တသွာ) (၂) -သုခဒုက္ခတို့၏ အလယ်၌ တည် သော သဘောဟူသော အဖို့၌ ကောင်းစွာတည်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဌိတ-၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ (ဂ) ဧသေ-၌ **ဧသော**-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။ (င) **သာ**-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

သုခဒုက္ခာကာရပဝတ္တိ-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သမာသနာမပဒ။

မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဌိတတ္ထာ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ တဒ္ဓိတနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ ဧကုပ္ပါဒိဒိဘာဝံ ဂတာ-ဖြင့် ပီတိသဟဂတာ-၌ ဂတာ-သဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ အနက်ကို မဟော၊ ပတ္တိအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိဂ်တ္ထ) (တနည်း) ဂတာ-၌ ဂမုဓာတ်သည် ပဝတ္တနဂတိကို မဟော၊ ပါပုဏနဂတိအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတ္တတ္ထ) ယင်းဂမုဓာတ်၏ သက္ခန္ဓက

ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ ပါပဏန္တိတိ ဂတာ-ဟု ကတ္တုသာဓနပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ရောက်ကုန် ၏ဟူသည် အာရုံ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သည် မဟုတ်၊ ဧကုပ္ပါဒတာ-စသော အဖြစ်သို့ ရောက်သတည်း ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပီတိယာ သဟဂတာ-ဖြင့် ပီတိသဟဂတာ-၌ သဟဂတပုဒ်ကို သဟ (သဒ္ဓိ) ဂတာ သဟဂတာ ဟု ဒုတိယာ တပျူရိသ်သမာသ် (တနည်း) ကမ္မဓာရာယံသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂံ ပဒတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ပီတိယာ သဟဂတာ ပီတိသဟဂတာ-ဟု တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ပီတိသဟဂတဟူသည် ပီတိသမ္ပယုတ္တပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် သုခသဟဂတာ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း ပီတိသဟဂတာ အဖွင့် အတိုင်း သဒ္ဓတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်တို့ကို ညွှန်ပြသိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ဥပေက္ခာသဟဂတာ-၌ ဥပေက္ခာ-အရ ဥပေက္ခာ (၁၀)မျိုးလုံးကို မယူရ၊ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ-ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ၌ သုခဒုက္ခကာရပူဝတ္ထိံ ဥပေက္ခတိ-ဖြင့် ဥပေက္ခာ-၌ ဥပ-ရှေးရှိသော ဣက္ခဓာတ်၏ အဖြစ် ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဏ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဥပ-ဥပသာရ၏ ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက(အနုတ္တက)၏ အဖြစ်ကို၎င်း (တနည်း) ဥပ-ဥပသာရပုဒ်၏ ဥပေတအနက်ဟော၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂံတ္ထ) ယင်းဆိုခဲ့ပြီးသော အနက်အားလျော်စွာ ဥပေက္ခတိ ဣက္ခတိ ဩလောကေတီတိ ဥပေက္ခာ။ (တနည်း) ဥပေက္ခတိ ဥပေတာ သမန္နဂတာ ဟုတ္တာ ဣက္ခတိ ဩလောကေတီတိ ဥပေက္ခာ ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝေဒန ပေက္ခာကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဥပေက္ခတိ=ရူ၏ဟူသည် ဣဒ္ဓအဖို့ အနိဒ္ဓအဖို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဍိတတ္တာ စသည်ဖြင့် လျစ်လျူရှုတတ်ခြင်းဟူသည် အလယ်၌တည်သော သဘောရှိ သည်၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ (က) သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျ ယောဂတ္ထ။(တနည်း) အဝိနာဘာဝတ္ထ။ ဧကုပ္ပါဒါဒိ-၌ ဥပ္ပါဒ-ဝယ် ဥ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက။

(ခ) ဣတိ-ကား ဣဒ်အနက်၊ နိဒဿနအနက်။ (ဂ) ပီ(အပိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ ဓဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (ဃ) ဥပေက္ခာတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္ထ ပိပလ္လာသတ္ထ သဒ္ဓပဒတ္ထက၊ ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ ဓ-ကား ဝိသေသတ္ထ (တနည်း) ဝါဏျရမ္မတ္ထ။ အဒုက္ခမသုခါ-၌ အ-ကား ပဋိသေဝတ္ထ (တနည်း) အညတ္ထ။ (င) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ ဥပေက္ခတိ ဥပေက္ခာ-တို့၌ ဥပ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက။ (တနည်း) ဥပေတအနက်။ သဏ္ဌိတ-၌ သံ-ကား သမ္မာအနက်၊ သုန္နရအနက်။

(စ) ဣတိ-ကား ဣဒ်အနက်၊ နိဒဿနအနက်၊ အကာရအနက်။ နိပိတိကဿ-၌ နိ-ကား

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဘာဝတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ။ ပဒဒ္ဒယမေဝ-၌ ၈၀-ကား အဝေရဏတ္ထ။

(ဂ) ဒေသဝနယော-၌ ၈၀-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ပီတိယာ သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတာတိ ပီတိသဟဂတာ။ ပီတိသမ္ပယုတ္တာတိ အတ္ထေ-ဟူသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) ယင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သုခါယ သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတာတိ သုခသဟဂတာ။ သုခသမ္ပယုတ္တံ အတ္ထေ။ ဥပေက္ခာယ သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတာတိ ဥပေက္ခာသဟဂတာ။ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တံ အတ္ထေ-ဟု ခွင့်ပြခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။ (တနည်း) သုခသဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ သုခနှင့် ယှဉ်သောတရား၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ-၌ ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော တရားတို့ကို တိက်ပုဒ်အားလျော်စွာ ကွဲပြားခြားနားစွာ ကောက်ယူနိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) ပဒဒ္ဒယမေဝ-၌ ၈၀-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဝေဒနာတိကံလာ သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ၊ အဒက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ-ဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ-ပုဒ်ကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပဒဒ္ဒယ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘောတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဒေသဝ နယော-၌ စသ-သည် နယော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ပထမပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဃ) စတ္ထ-၌ ဇတ-သည် ဆိုခဲ့ပြီး သေသပဒဒ္ဒယကို (တနည်း) ဥပေက္ခာသဟဂတာ-ဟူသော ပုဒ်ကို စွဲသောကြောင့် (တနည်း) ဆိုခဲ့ပြီး ပီတိတိကံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(င) သာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး အဒက္ခမသုခါဝေဒနာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ဃ) ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ-ဝေဓာတ်အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို ဒေသနာ ဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဥပေက္ခာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (င) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တာ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ = (၁) ဥပေက္ခာဟူသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝကတို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (င) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(စ) ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ-ဝေဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ ပီတိသဟဂတာ ဓမ္မာ၊ သုခသဟဂတာ ဓမ္မာ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဓမ္မာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကိုယူ။

(ဂ) နှို ရနိုင်သော သိဒ္ဓိ ။ ။ ဥပေက္ခာ-အရ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ-ဟူသော ဝေဒနပေက္ခာကို ယူရမည်ဟု (အနွယ်) ဆိုသဖြင့် တဩမဇ္ဈတ္တပေက္ခာ စသည်တို့ကို မယူရ-ဟူသော ဗျုတ်ရိုက်အနက် ရောက်သောအားဖြင့် သိရသောကြောင့် အတ္တာပန္နသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ ၉ ။ သပ္ပိတိကသုခနှင့် နိပ္ပိတိကသုခ အထူး ။ ။ ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁-ခု၌ ရှိသော သုခသည် သပ္ပိတိကသုခမည်၏။ သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်၊ စတုတ္ထဈာန် ဧကာဒသ၌ရှိသော သုခသည် နိပ္ပိတိကသုခ မည်၏။ ဤသို့ ထူးပါသည်။

➤ ၁၀ ။ (က) ပီတိယာ+သဟဂတာ/ပီတိ+သဟဂတာ/ပီတိ+သမ္ပယုတ္တာ/ ပီတိယာ-အရ ပီတိ ပစ္စည်းတရားသည် သဟဂတာ-အရ ပီတိသဟဂုတ် ၅၁-ခု၊ ပီတိ ဒေါသ ဣဿာ မဇ္ဈရိယ ကုက္ကုစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်သော စေတသိက် ဆစတ္တာလီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (ပီတိ+သပ္ပိတိက-လည်း တူ၏။)

(ဃ) အဒုက္ခမသုခ၊ ဝေဒနာ+ဝုတ္တာ ။ ။ အဒုက္ခမသုခ၊ ဝေဒနာ-အရ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အမိ၊ ဥပ။

ပါဌာန (၂၈) [၄၂၈၅။ ပြည်၊ပ၊ ၂၉၂။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၁၅။]

(က) ဒဿနတ္ထိကော ဒဿနေနာတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန။

(ခ) သောဟိ ပဌမံ နိဗ္ဗာနံ ဒဿနတော “ဒဿန”န္တိ ဝုတ္တော။

(ဂ) ဂေါတြဘု ပန ကိဉ္စာပိ ပဌမတံရံ ပဿတိ။ ယထာ ပန ရညော သန္တိကံ ကေနာဒေဝ ကရဏီယေန အာဂတော ပုရိသော ခူရတောဝ ရထိကာယ စရန္တံ ဟတ္ထိက္ခန္ဓကံ ရာဇာနံ ဒိဿာပိ “ဒိဋ္ဌော တေ ရာဇာ”တိ ပုဋ္ဌော ဒိဿာပိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ အကတတ္တာ “န ပဿာမိ”တိ အဟာ။ ဝေမေဝ နိဗ္ဗာနံ ဒိဿာပိ ကတ္တဗ္ဗဿ ကိလေသပ္ပဟာနဿာဘာဝါန “ဒဿန”န္တိ ဝုတ္တတိ။

(ဃ) တပိ ဉာဏံ မဂ္ဂဿ အာဝဇ္ဇနဌာနေ တိဌတိ။ (င) ဘာဝနာယာတိ သေသမဂ္ဂတ္တယေန။

(စ) သေသမဂ္ဂတ္တယပိ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဌာသိယေဝ ဓမ္မေ ဘာဝနာဝသေန ဥပ္ပုဇ္ဈတိ၊ အဒိဌပုဗ္ဗံ ကိစ္စိန ပဿတိ၊ တသ္မာ “ဘာဝနာ”တိ ဝုတ္တတိ။

➤ ၁၁ ။ (က) ဒဿနတ္ထိကော ဒဿနတိကံ၌။ ဒဿနေနာတိ၊ ဒဿနေန ဟူသည်ကား။ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂေန၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည်။ (ခ) ဟိ၊ မုနံ၏။ သော၊ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကို။ သကဒါ၊ ဂါမိမဂါဒိဟိ။ သကဒါ၊ ဂါမိမဂ် စသည်တို့မှ (ဝါ) သကဒါ၊ ဂါမိမဂါဒိနံ၊ သကဒါ၊ ဂါမိမဂ် စသည်တို့၏။ ပဌမံ၊ ရှေးဦးစွာ။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန် ကို။ ဒဿနတော၊ မြင်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ “ဒဿန”န္တိ၊ ဒဿနဟူ၍။ (ဘဂတာ၊ သည်) ဝုတ္တော၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ (ဂ) ပန၊ ဗျုတ်ရိုက်ကို ဆိုအံ့။ (ဝါ) ပန၊ ဆက်။ ဂေါတြဘု၊ ဂေါတြဘုသည်။ ပဌမတံရံ၊ ရှေးဦးစွာ။ (နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်ကို။) ကိဉ္စာပိ ပဿတိ၊ အကယ်၍ကား မြင်၏ရှင်။ ပန တထာပိ၊ ထိုသို့ မြင်သော်လည်း။ ရညော၊ မင်း၏။ သန္တိကံ၊ အထံသို့။ ကေနာဒေဝ ကရဏီယေန၊ တစုံတခုသာလျှင်ဖြစ်သော ပြုဖွယ်ကိစ္စဖြင့်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အာဂတော၊လာသော။ပုရိသော၊ယောက်ျားသည်။ဒူရတောဝ၊အဝေးမှသာလျှင်။ရထိကာယ၊ခရီးမ၌။စရန္တံ၊ထွက်
တော်မူသော။ဟတ္ထိက္ခန္ဓကတံ၊မြတ်သော ဆင်ကျောက်ကုန်း၌ တည်သော။ရာဇာနံ၊မင်းကို။ဒိသ္မာပိ၊မြင်၍လည်း။
တော၊သင်သည်။ရာဇာ၊မင်းကို။ဒိဋ္ဌော၊မြင်အပ်ပြီလော။ဣတိ၊ဤသို့။(အညေဟိ၊တပါးသော သူတို့သည်။) ပုဋ္ဌော၊
မေးအပ်သည်ရှိသော်။ဒိသ္မာပိ၊မြင်၍လည်း။ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ၊ပြုအပ်သော ကိစ္စ၏။အကတတ္တာ၊မပြုအပ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်။(ရာဇာနံ၊မင်းကို။အဟံ၊ငါသည်) န ပဿာမိ၊မမြင်။(ဝါ) မတွေ့လိုက်။ဣတိ၊ဤသို့။အာဟ
ယထာ၊ဆို၏သို့။ ဧဝမေဝ၊ဤအတူသာလျှင်။နိဗ္ဗာနံ၊နိဗ္ဗာန်ကို။ဒိသ္မာပိ၊မြင်၍လည်း။ကတ္တဗ္ဗဿ၊ပြုအပ်သော။
ကိလေသပ္ပဟာနဿ၊ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၏။အဘာဝါ၊မရှိခြင်းကြောင့်။(ဂေါတြဘု၊ဂေါတြဘုကို။)
ဒဿနန္တိ၊ဒဿနဟူ၍။န ဝုစ္စတိ၊မဆိုအပ်။

(ဃ) ဟိ၊မှန်၏။တံ ဉာဏံ၊ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည်။မဂ္ဂဿ၊မဂ်၏။အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနေ၊အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌။
တိဋ္ဌတိ၊တည်၏။ (င) ဘာဝနာယာတိ၊ဘာဝနာယဟူသည်ကား။သေသမဂ္ဂက္ခယေန၊သောတာပတ္တိမဂ်မှ
ကြွင်းသော မဂ်သုံးခုတို့၏ အပေါင်းသည်။ (စ) ဟိ၊မှန်၏။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။သေသမဂ္ဂက္ခယံ၊
သောတာပတ္တိမဂ်မှ ကြွင်းသော မဂ်သုံးခုတို့၏ အပေါင်းသည်။(ဝါ)ကို၊ပဌမမဂ္ဂေန၊သောတာပတ္တိမဂ်သည်။
ဒိဋ္ဌသ္မိယေဝ၊မြင်အပ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော။ဓမ္မေ၊သစ္စာတရား၌။ဘာဝနာဝသေန၊ပွားသည်၏အစွမ်းဖြင့်။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊
ဖြစ်၏။အဒိဋ္ဌပုပ္ဖု၊ရှေး၌ သောတာပတ္တိမဂ်သည် မမြင်ဘူးသော။ကိဉ္စိ၊တစုံတခုသော သစ္စာတရားကို။န ပဿတိ၊
မမြင်။ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ “ဘာဝနာ”တိ၊ဘာဝနာဟူ၍။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိန္န/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗာ
ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ၌ ဒဿန-သဒ္ဓါသည် ဉာဏ-စသော အနက်တို့ကိုလည်း
ဟော၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ (ဝါ) ဒဿန-အရ မြင်တတ်သော တရားအားလုံးကို ယူရမည်ဟူသော
အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ
သောကြောင့် ဒဿန-အရ ဤ၌ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်
တန်ရာ။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် မြတ်စွာဘုရားအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဒဿန-
အရ ဤ၌ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (က) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား-(က) ဖြင့် ဒဿန-သဒ္ဓါသည် ဤသောတာပတ္တိမဂ်ဟူသော အနက်ကိုဟော ဟော
၏။ (ဝါ) ဒဿန-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ကိုသာ ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုရကား အတိဗျာပိတဒေါသ မြတ်
စွာဘုရားအား မရောက်ပါဟူလို။

(ခ) သိန္န/ ဌပနာဘောဂါဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဒဿနေန-အရ သောတာပတ္တိ
မဂ်ကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် ဒဿန-သဒ္ဓါသည် “ဒိဋ္ဌာဒိမဂ္ဂ ဉာဏက္ခိက္ခဏ
လဒ္ဓိသု ဒဿနံ”ဟူသည်နှင့်အညီ စက္ခုဝိညာဏ်-စသော အနက်များစွာနှင့် ဆက်ဆံရကား၊ ဒဿန-အရ
သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏနှင့် ကင်း၍
မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်
ဒဿနေန-အရ သောတာပတ္တိ မဂ်ကို ယူရမည်ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း

ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(တနည်း) --သော်.. ယင်းသောတာပတ္တိမဂ်၏ ဒဿနမည်ခြင်းအကြောင်းကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဖြင့် ဒဿနန-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ယင်းသောတာပတ္တိမဂ်၏ ဒဿနမည်ခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကို “ဒဿန”ဟူ၍ ဆိုအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သောကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကို “ဒဿန”ဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုသော်လည်း မဂ္ဂဝီထိ၌ပါသော ဂေါတြဘူသည် သောတာပတ္တိမဂ်ထက် ရှေးဦးစွာ နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဂါ) ရှေးဦးစွာ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သောကြောင့် မဂ္ဂဝီထိ၌ပါသော ဂေါတြဘူကိုသာ “ဒဿန”ဟူ၍ ဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သောကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကို “ဒဿန”ဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဂေါတြဘူကို “ဒဿန”ဟူ၍ မဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဂေါတြဘူကို “ဒဿန”ဟူ၍ မဆိုပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သော်လည်း ကိလေသာပယ်နိုင်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့် ဂေါတြဘူကို “ဒဿန”ဟူ၍ မဆိုအပ်ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သော တရားဟူသည် ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ ရှိသင့်ပါလျက် မရှိဟု ထူးဆန်းစွာဆိုသော ဆရာစကားသည် လှုပ်ရှားမခိုင် ယိမ်းယိုင်နေသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေသော သဘာဝယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေသော သဘာဝယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဘာဝနာ-အရ အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းကို ကောက်ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကာမာဝစရ စသည်တို့သည်လည်း ဘာဝနာမည်သည်သာ ဖြစ်ပါလျက် အထက်မဂ်သုံးပါးကိုသာ ဘာဝနာဟူ၍ ထူးဆန်း(ပ) (စ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဂေါတြဘူကို “ဒဿန” မဆိုရပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အနွယ ဗျုတ်ရေကဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အထက်မဂ် သုံးပါးကို ဘာဝနာ-ဟုဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ။ နိဗ္ဗာန် ထူးခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒဿန-သဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ။ နိဗ္ဗာန်ကို ထူးရပါသည်။

(ခ) (ဃ) တို့၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေး ဒဠိယစကားများကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဒဠိကရဏတ္ထဇောတကကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ကိဉ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဂေါတြဘုသည် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သည်ကား မှန်၏။ ယင်းသို့ ရှေးဦးစွာမြင်သော်လည်း ပြုအပ်သော ကိလေသာပယ်ခြင်းကိစ္စ မရှိသောကြောင့် “ဒဿန”ဟူ၍ မဆိုရ။ ဤသို့ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဝန်ခံ၍ ထိုစောဒကစကားကို ပယ်လှန်တွန်း၍ အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ကိဉ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) (ခ) ဝါကျပါ ပဌမံ နိဗ္ဗာန် ဒဿနတော-ဟူသော စကားကို မနှစ်သက်သောကြောင့် (ဂ) ၌ ကိဉ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ရာဇာနံ ဒိသ္မာဝိ-၌ ဝိ (အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မင်းကို မြင်ရသော်လည်း သွားရင်းကိစ္စ မပြီးစီးရကား “န ပဿာမိ-မဖြစ်ပါ”ဟု ပဋိသေခ န-နှင့် ဆိုထားရကား ဂရဟာဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

နိဗ္ဗာနံ ဒိသ္မာဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဂေါတြဘုသည် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သော်လည်း ကိလေသာ ပယ်ခြင်းကိစ္စကို မပြုနိုင်ရကား “ဒဿန”ဟူ၍ မဆိုရဟု ဂရဟာဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ (အဝိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့ အနွယ် စကားရပ်၏ ဗျတိရေက စကားရပ်ကို (ဝါ) ဗျတိရေကတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(စ) ၌ တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အကျိုးဖလကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားသည်။

➤ ၆။ သဝတိ သန္တတိတိ သောတော။ (သုဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ စီးခြင်းကြိယာ) သောတော ဝိယာတိ သောတော။ (၂) သောတပုဒ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရေအလျဉ်၏+အရိယာ မဂ်နှင့် သဒိသ-သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) - အရိယာမဂ်၏ တစ်ပါးသည် တစ်ပါးနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သောဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဒိတော ပဇ္ဇနံ အာပတ္တိ။ သောတာပတ္တိ သောတာပတ္တိ။ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိတိ မဂ္ဂေါ။ * သောတာပတ္တိယာ အဓိဂတော မဂ္ဂေါ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ။ (တေန)

(၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ရေအယဉ်နှင့်တူသော အရိယမဂ်သို့ ရှေးဦးစွာ ရောက်ခြင်း၏ ရအပ်သော မဂ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သောတာပတ္တိမဂ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဗ္ဗာနံ ပဿတိတိ ဒဿနံ/ ပဌမံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏတော ဒဿတိတိ ဒဿနံ။ (၂) - ဒိသဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -မြင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂေါပိယတိတိ ဂေါတ္တံ။ (ဂုပ+တ၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းကြိယာ) ဂဝံ သဒ္ဓံ တာယတိတိ ဝါ ဂေါတ္တံ။

(ဂေါ-သဒ္ဓါပပဒ တာ+တ) * ဂေါတ္တံ ဘဝတိ အဘိဘဝတိတိ ဂေါတြဘူ။ (၂) -ဂေါတ္တ-သဒ္ဓါပပဒ ဘူ မာတ်+ကိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကာမအန္တယ် ပုထုဇဉ်အန္တယ်ကို လွမ်းမိုးခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ကာမအန္တယ် ပုထုဇဉ်အန္တယ်၏ လွမ်းမိုးတတ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်နှင့် အဘိဘဝဗ္ဗ+အဘိဘဝန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (တနည်း) ကာမအန္တယ် ပုထုဇဉ်အန္တယ်ကို လွမ်းမိုးတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂေါတ္တံ ဘာဝေတိ ဝဇ္ဇေတိ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ ဂေါတြဘူ။ (၂) -ဂေါတ္တ-သဒ္ဓါပပဒ ဘူ ဓာတ်+ကိ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မဟဂ္ဂုတ်အန္တယ် လောကုတ္တရာအန္တယ်ကို ဖြစ်စေခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ မဟဂ္ဂုတ်အန္တယ် လောကုတ္တရာအန္တယ်၏+ဂေါတြဘူဉာဏ်နှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) -ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ် သည် (တနည်း) မဟဂ္ဂုတ်အန္တယ် လောကုတ္တရာအန္တယ်ကို ဖြစ်စေတတ်၊ တိုးပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ် တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဋိယတိ ဥစ္စာရိယတိ ဥတ္တမဘာဝေနာတိ ပဌမံ။

ဘဝါဘဝံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတိတိ ဝါနံ။ * ဝါတိ သတ္တေသု ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဝါ ဝါနံ။

ဝါနံတော နိက္ခန္တံ နိဗ္ဗာနံ။ (၂) -တဏှာ၏ ထွက်မြောက်ရာ တရားနှင့် (ဝါ) နိဗ္ဗာန်နှင့် အပါ ဒါနံ-အပါဒါနီ၊ ဝိသေသန-ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) - တဏှာမှ ထွက်မြောက်ခြင်း ကြိယာသည်(ဝါ) တဏှာမှ ထွက်မြောက်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဝါနံ ဧတ္တတိ နိဗ္ဗာနံ။ (သမာသံ) နိပုဒ်+ဝါနပုဒ်+ဧတပုဒ်သည်၎င်း၊ တဏှာမရှိခြင်းဂုဏ်၏ နိဗ္ဗာန်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -နိဗ္ဗာန်ဟူသော နာမပညတ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နိဗ္ဗာယတိ ရာဂဂိအာဒိကော ဧတေနာတိ နိဗ္ဗာနံ။ (ကိတ်) နိပုဗ္ဗ ဝါဓာတ်+ယု ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ငြိမ်းအေးခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) နိဗ္ဗာန်ဟူသော နာမပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ အန္တေန ယံ ဝတ္တတိတိ သန္တိကံ။ (၂) -အဆုံးနှင့်တကွဖြစ်ခြင်း၏+အနီးအရပ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အဆုံးနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပာတ္တိဿ ခန္တော ပာတ္တိက္ခန္ဓော။ ပာတ္တိက္ခန္ဓေ ဂတော ပာတ္တိက္ခန္ဓဂတော။
 အာဝဇ္ဇနံ ဝိယ ဌာနံ အာဝဇ္ဇနဌာနံ။/အာဝဇ္ဇနဿ ဌာနံ အာဝဇ္ဇနဌာနံ။
 မဂ္ဂါနံ တယံ မဂ္ဂတ္တယံ။ သေသံ မဂ္ဂတ္တယံ သေသမဂ္ဂတ္တယံ။ ပုဗ္ဗေ အဒိဋ္ဌံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ။
 ပထမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဘာဝေတိတိ ဘာဝနာ။ (တိုးပွားစေခြင်းကြိယာ)

➤ ⑥။ (က) ၌ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန-ဖြင့် ဒဿနေန-၌ ဒဿန-သဒ္ဓါသည် ဉာဏ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အာဒိမဂ္ဂ-ဟုဆိုအပ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမ လိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဒဿန-အရ စက္ခုဝိညာဉ်စသည်ကို မယူရ၊ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူရမည်ဟု သိ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

စေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ဒဿန-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပဌမံ နိဗ္ဗာနံ ပဿတိတိ ဒဿနံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မြင်၏ဟူသည် ရူပါရုံစသည်ကို မြင်သည်ကား မဟုတ်။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောအားဖြင့် မြင်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ သေသမဂ္ဂတ္ထယေန-ဖြင့် ဘာဝနာယ-၌ ဘာဝနာ-အရ သမထ၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို မယူရ။ သောတာပတ္တိမဂ်မှကြွင်းသော အထက်မဂ် သုံးပါးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အာယ-သည် သ-ဝိဘတ် စသည်တို့၏ ကာရိယမဟုတ်။ နာ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယအဖြစ်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) သိစေပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဘာဝနာ-၌ ဘူဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဘာဝေတိတိ ဘာဝနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဘာဝနာ-အရ အထက်မဂ်သုံးပါးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)သိ။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ (က) ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက သောတာပတ္တိ-၌ အာပတ္တိ-ဝယ် အာ-ကား အာဒိကမ္မတ္ထ။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ နိဗ္ဗာန်-၌ နိ-ကား နိက္ခန္တတ္ထ။ ဒဿနန္တိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။(တနည်း) ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။

(ဂ) ကိဉ္စာဝိ-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက၊ အနုဂ္ဂဟတ္ထ။ ယထာ ပန-၌ ပန-ကား ဗျတိရေကတ္ထ၊ ဂရဟာဇောတက၊ အရဈတ္ထ။ ဒိဿာဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။ အဘာဝိ-၌ အ-ကား ပဋိသေဝတ္ထ။ န ဒဿနန္တိ-၌ န-ကား ပဋိသေဝတ္ထ။ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။(တနည်း) ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ (ဃ) ဟိ ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ အာဝဇ္ဇန-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ (င) ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက။

(ခ) သော-၌ ဇာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး သောတာပတ္တိမဂ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။

(ဃ) တနိ ဉာဏ်-၌ ဇာ-ကား ဉာဏ်-ဟု အစွဲတိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(စ) တဿ-၌ ဇာ-ကား သေသမဂ္ဂတ္ထယ် ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌသ္မိယေဝ ဓမ္မေ ဘာဝနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဟူသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီး တစ်ဝါကျလုံးကို စွဲသောကြောင့် အနဘူတဝိသယ။

(ဂ) ဒူရတောဝ-၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ (၁) ဝေးသောအရပ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နီးသော အရပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝေးသောအရပ်၏ ဒူရဘာဝဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

(စ) ဒိဋ္ဌသ္မိယေဝ ဓမ္မေ-၌ ဝေတ္တုပလတ္တယ ။ (၁) သောတာပတ္တိမဂ် မြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာတရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ် မမြင်အပ်သော တရားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သောတာပတ္တိမဂ် မြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရား၏ ပရိညေယျ၊ ပဟာတဗ္ဗ၊ သစ္စိကာတဗ္ဗ၊ ဘာဝေတဗ္ဗဇာဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။(ဝါ) သစ္စာတို့၏ အဝိသံဝါဒန သဘောလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း ဟူသော ဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈။ **ကြိယာဝါဒနံ ။** သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန/ဒဿနေန-အရ သောတာပတ္တိမဂ် ကို ယူ၍ (၁) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘူသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတာပတ္တိဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိက်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ် စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဂေါတြဘူ-အရ/ပဿတိ-အရ ဂေါတြဘူ ကို ယူ၍ (၁) ဂေါတြဘူသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အနုလုံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိက်၊ ဥပစာ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတာပတ္တိ မဂ္ဂါနန္တရမှ စ၍ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ **(ဃ) ၌ ပဓာန တရား ကား= ဂေါတြဘူဉာဏ်** ဖြစ်ပါသည်။

ဘာဝနာယ-အရ/ဝုစ္စတိ-အရ/သေသမဂ္ဂတ္ထယေန-အရ အထက်သုံးပါး ကို ယူ၍

(၁) အထက်မဂ် သုံးခုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိက်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဝေါဒါန်-ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အထက်ဖိုလ် သုံးခုသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဝေဒနာသော အကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖလသမာပတ်ချမ်းသာကို ခံစားရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အဆက်ဆက်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္ထ-ဝစဓာတ်အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒဿန-ဟူသော ဝစီဓာဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျသာဝကတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ **ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ** သောတာပတ္တိမဂ်ကိုယူ၍ထုတ်။

➤ ၉။ **(ခ) နိဗ္ဗာနံ ဒဿနတော-၌ ဒဿန-အရ** = ပဋိဝိဇ္ဈနဒဿနကို မယူရ။ အာရမ္မဏဒဿနကိုသာ ယူရပါမည်။

ဂေါတြဘူ-အရ = ဉာဏ် (ပညာ) ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီ စတုက္ကထုတ်လေ။

အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနေ-၌ အာဝဇ္ဇန-အရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။

နိဗ္ဗာနာရမ္မဏ၊ နိဗ္ဗာနပဋိဝိဇ္ဈန နှစ်ပါးအထူး ။ ။ အားနည်းသော ယောက်ျားသည် တောင်ရိုး စသည်ကို ကိုင်သကဲ့သို့ စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကာမျှ ယူကာမျှသည် “နိဗ္ဗာနာရမ္မဏ” မည်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟု ဆိုအပ်သော တစ်ခုသော မဂ္ဂင်၏ နိရောဓစွာ-ဟု ဆိုအပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည် “နိဗ္ဗာနပဋိဝိဇ္ဈန” မည်၏။ ဤသို့ ထူးပါသည်။

နိဗ္ဗာန်ကို ဖြစ်ခြင်းတူပါလျက် သောတာပတ္တိမဂ်ကိုသာ ဒဿန-ဟု ဆိုရခြင်း အကြောင်း ။ ။ သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ဂေါတြဘူသည် နိဗ္ဗာန်ကိုဖြစ်ခြင်းတူသော်လည်း သောတာပတ္တိ

မင်္ဂက ကိလေသာ ပယ်ခြင်းကိစ္စကိုပြု၍ မြင်သောကြောင့် ဂေါတြဘူထက် သာလွန်ရကား ဒဿနကိစ္စ၌ သာ၍ ထင်ရှားသောကြောင့် အထင်ရဉ္စိ အတိသယနည်းဖြင့် သောတာပတ္တိမင်္ဂကိုသာ “ဒဿန”ဟူ၍ ဆိုရပါသည်။ အာဝဇ္ဇနန္ဓာနေ-၌ အာဝဇ္ဇန-အရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူရပါမည်။

➤ ၁ ၀။ နိဗ္ဗာန်+ဒဿနတော ။ ။ နိဗ္ဗာန်-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားသည် ဒဿနတော၌ ဒဿန-အရ (ဝါ) ဒိသဓာတ်-အရ သောတာပတ္တိမင်္ဂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

သော+နိဗ္ဗာန် ဒဿနတော ။ ။ သော-အရ သောတာပတ္တိမင်္ဂဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဒဿနတော-၌ ဒဿန-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမင်္ဂ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သော ဒဿနန္တိ ဂုတ္တော ။ ။ သော-အရ (တနည်း) ဂုတ္တော-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သောတာပတ္တိမင်္ဂ ပစ္စည်းတရားသည် ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(ဂ) ဂေါတြဘူ ပဌမတရံ +ပဿတိ ။ ။ ဂေါတြဘူ-အရ ဂေါတြဘူဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဿတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ရာဇာနံ+ဒိသ္မာသိ ။ ။ ရာဇာနံ-အရ မင်းတည်းဟူသော ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသ္မာ-၌ ဒိသဓာတ်အရ စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း။

(ဃ) တနိ ဉာဏံ မဂ္ဂဿ ။ ။ တံ ဉာဏံ-အရ ဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် မဂ္ဂဿ-အရ သောတာပတ္တိမင်္ဂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(စ) သေသမဂ္ဂတ္တယနိ ပဌမမဂ္ဂေန ခိဋ္ဌသ္မိယေဝ ဓမ္မေ ဘာဝနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ
သေသမဂ္ဂတ္တယံ-အရ အထက်မင်္ဂသုံးပါး ပစ္စည်း တရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ ပဌမမဂ္ဂေန-အရ သောတာပတ္တိမင်္ဂ ပစ္စည်းတရားသည် သေသမဂ္ဂတ္တယံ-အရ အထက်မင်္ဂ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ခိဋ္ဌသ္မိယေဝ ဓမ္မေ-အရ နိရောဓသစ္စာ ပစ္စည်းတရားသည် ပဌမမဂ္ဂေန-အရ သောတာပတ္တိ

မဂ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငင်** = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။ **ဒိဋ္ဌသိဃေဝ ဓမ္မေ+ဥပ္ပဇ္ဇတိ** ။ ။ ဒိဋ္ဌသိဃေဝ ဓမ္မေ-အရ ဒုက္ခ၊ သမုဒယ သစ္စာနစ်ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ အထက်မဂ် ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတုပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဒိဋ္ဌသိဃေဝ ဓမ္မေ-အရ နိရောဓသစ္စာ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ အထက်မဂ် ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငင်** = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။ (တနည်း) ဒိဋ္ဌသိဃေဝ ဓမ္မေ-အရ မဂ္ဂသစ္စာ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ ထိုနိဗ္ဗာန်သော မဂ်စိတ္တဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဖြိုငင်** = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ ပြုစု (၄၈၆။ ပြည်၊ ပ၊ ၂၉၃။ ဘာသာဋီ၊ ပ၊ ၃၁၉]

(က) တဒနန္တရတ္ထိကေ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသန္တိ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတုကာ။ (ခ) ဒုတိယပဒေဝိ ဧသေဝ နယော။

(ဂ) တတိယပဒေ “နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသ” ။ နှိ ဝေမတ္ထိ အဂ္ဂဟေတွာ “နေဝဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသ အတ္ထိ” တိ ဝေမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ (ဃ) ဣတရဏာ ဟိ အဟေတုကာနံ အဂ္ဂဟာဏံ ဘဝေယျ။

(င) ဟေတုယေဝ ဟိ တေသံ နတ္ထိ၊ ယော ဒဿနဘာဝနာဟိ ပဟာတဗ္ဗော သိယာ။

(စ) သဟေတုကေသုဝိ ဟေတုဝဂ္ဂဇာနံ ပဟာနံ အာပဇ္ဇတိ၊ န ဟေတုနံ။

(ဆ) ဟေတုယေဝ ဟိ ဧတေသံ နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗောတိ ဂုတ္တော၊ န တေ မ္ဗော။ (ဇ) ဥဘယပ္ပိဝေတံ အနဗိပေတံ။

(ဈ) တသ္မာ နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဇနဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာတိ အယမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။

➤ ၉။ (က) တဒနန္တရတ္ထိကေဒဿနတိကံ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဒဿနဟေတုတိကံ၌။ ဧတေသံ၊ ထိုတရားတို့၏။ ဟေတု၊ ဟိတိကံ။ ဒဿနေန၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည်။ ပဟာတဗ္ဗော၊ ပယံအပ်၏။ (တနည်း) ဧတေသံ၊ တို့အား။ ဒဿနေန၊ သည်။ ပဟာတဗ္ဗော၊ သော။ ဟေတု၊ ဟိတိသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေ မ္ဗော၊ ထိုတရားတို့သည်။) ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ၊ ကာ မည်ကုန်၏။ * ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ=သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယံအပ်သော ဟိတိရှိကုန်သော။

(ခ) ဒုတိယပဒေဝိ၊ ဒုတိယပုဒ်၌လည်း။ ဧသေဝ နယော-ဧသော ဧဝ နယော၊ ဤနည်းကိုသာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။ (တနည်း) ဧသေဝနယော-ဧသော ဣဝ နယော၊ ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော၏။ (ဂ) တတိယပဒေ၊ တတိယပုဒ်၌။ ဧတေသံ၊ ထိုတရားတို့၏။ ဟေတု၊ ဟိတိကံ။ ဒဿနေန၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည်။ နေဝ ပဟာတဗ္ဗော၊ မပယံအပ်။ ဘာဝနာယ၊ အထက်မဂ် သုံးခုအပေါင်းသည်။ န ပဟာတဗ္ဗော၊ မပယံအပ်။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ အတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံအနက်ကို။ အဂ္ဂဟေတွာ၊ မယုမု၍။ ဧတေသံ၊ ထိုတရား

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တို့အားဒဿနေနသောတာပတ္တိမဂ်သည်။(ပဟာတဗ္ဗောပယ်အပ်သော။ဟေတုဟိတ်သည်။နေဝ အတ္ထိမရှိ။
ဘာဝနာယ၊အထက်မဂ်သုံးခုအပေါင်းသည်။ပဟာတဗ္ဗောပယ်အပ်သော။ဟေတုဟိတ်သည်။န အတ္ထိမရှိ။ဣတိ
စံဤသို့။အတ္ထောစတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံကို။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်) ဂဟေတဗ္ဗောယူအပ်၏။

(ဃ) ဟိဗျတိရိက်ကိုဆိုအံ့။ဣတရဏာ ဧကသ္မိံအတ္ထောဤ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိမှတပါး ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ
အနက်သည်။သတိရှိသော်။(ဝါ) ဣတရဏာ-ဣတရေန ပကာရေန၊စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိမှတပါး ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ
အပြားအားဖြင့်။အတ္ထောအနက်ကို။(လက္ခဏဝန္တကံ) ဂယုမာနေ၊ယူအပ်သည်ရှိသော်။(လက္ခဏ) အဟေတုကာနံ၊
အဟိတ်တရားတို့ကို။(တတိယပဒေန၊တတိယပုဒ်ဖြင့်။ဘဂဝတာ၊သည်။) အဂ္ဂဟဏံ၊မယူခြင်းသည်။ဘဝေယျ၊
ဖြစ်ရာ၏။(ကသ္မာ၊အဘယံကြောင့်။အဟေတုကာနံ၊အဟိတ်တရားတို့ကို။တတိယပဒေန၊တတိယပုဒ်ဖြင့်။
ဘဂဝတာ၊သည်။အဂ္ဂဟဏံ၊မယူခြင်းသည်။ဘဝေယျ၊ဖြစ်ရာသနည်း)

(င) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ယော ဟေတု၊အကြင်ဟိတ်ကို။ ဒဿနဘာဝနာဟိ၊သောတာပတ္တိမဂ်
အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည်။ပဟာတဗ္ဗောပယ်အပ်သည်။သိယာ၊ဖြစ်ရာ၏။(သော တာဒိသော၊ထိုသို့ပယ်အပ်သော
သဘောရှိသော။) ဟေတုယေဝ၊ဟိတ်သည်ပင်လျှင်။တေသံ အဟေတုကာနံ၊ထိုအဟိတ်တရားတို့အား။နတ္ထိ၊
မရှိ။(တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။အဟေတုကာနံ၊အဟိတ်တရား တို့ကို။တတိယပဒေန၊တတိယပုဒ်ဖြင့်။ဘဂဝတာ၊သည်။
အဂ္ဂဟဏံ၊မယူခြင်းသည်။ဘဝေယျ၊ဖြစ်ရာ၏။)

(စ) သဟေတုကေသု၊သဟိတ်တရားတို့၌။(ဝါ)တို့တွင်။ဟေတုဝဇ္ဇာနံ၊ဟိတ်သည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော
တရားတို့ကိုသာလျှင်။ပဟာနန္ဒိ၊ပယ်ခြင်းသည်လည်း။အာပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်ရာ၏။ဟေတူနံ၊ဟိတ်တရားတို့ကို။ပဟာနံ၊
ပယ်ခြင်းသည်။န အာပဇ္ဇတိ၊မဖြစ်ရာ။(ကသ္မာ၊အဘယံကြောင့်နည်းဟူမူကား)

(ဆ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဧတေသံ၊ထိုသဟိတ်တရားတို့၏။ဟေတုယေဝ၊ဟိတ်ကိုသာလျှင်။
နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗောတိ-တဗ္ဗောဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည်။)ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်
၏။တေ ဓမ္မာ၊ထိုသဟိတ်တရားတို့ကို။(နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗောတိ-တဗ္ဗောဟူ၍။
ဘဂဝတာ၊သည်။န ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်။ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ဟေတုဝဇ္ဇာနံ၊ဟိတ်သည် ကြဉ်အပ်
ကုန်သော တရားတို့ကိုသာလျှင်။ပဟာနံ၊ပယ်ခြင်းသည်။အာပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်ရာ၏။ဟေတူနံ၊ဟိတ်တရားတို့ကို။ပဟာနံ၊
ပယ်ခြင်းသည်။န အာပဇ္ဇတိ၊မဖြစ်။)

(ဇ) စ၊ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ဧတံ ဥဘယံ၊အဟိတ်တရားတို့ကို မယူခြင်း၊ ဟိတ်သည်ကြဉ်အပ်သော
တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်နှစ်ပါးကို။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။) အနဓိပ္ပေတံ၊အလိုမရှိအပ်။

(ဈ) တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ဧတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။ဒဿနေနသောတာပတ္တိမဂ်သည်။(ပဟာတဗ္ဗောပယ်
အပ်သော။ဟေတုဟိတ်သည်။နေဝ အတ္ထိမရှိ။ဘာဝနာယ၊အထက်မဂ်သုံးခုအပေါင်းသည်။ပဟာတဗ္ဗောပယ်
အပ်သော။ဟေတုဟိတ်သည်။န အတ္ထိမရှိ။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။တေ ဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။နေဝ
ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာတိ-ကာ မည်ကုန်၏။ * နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ
ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ=သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးခု
အပေါင်းသည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန်သော။ ဣတိ အယံအတ္ထောဤ စတုတ္ထိ

F-14-A

ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် အနက်ကို။ဂဟေတဗ္ဗောယူအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဝါဠိတော်၌ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ထိုဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ ပုဒ်ကို ကမ္မဓာရာယ်၊ ဒွန်-စသော သမာဿ်ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ-ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ထိုဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကာပုဒ်၏ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထပြုရပုံ အလုံးစုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ဆရာသည် (က) (ခ) ဝါကျတို့ဖြင့် ပထမပုဒ် ဒုတိယပုဒ်တို့၌ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် တတိယပုဒ်၌လည်း စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ပြုရမည်ဟူသော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) (ခ) ဝါကျတို့ဖြင့် ပထမပုဒ် ဒုတိယပုဒ်တို့၌ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ပြုရမည်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဤတတိယပုဒ်၌ ဖြစ်သင့် ယူ သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် မဖြစ်သင့် မယူသင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ခွဲခြားပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤ တတိယပုဒ်၌ ဖြစ်သင့် ယူသင့်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။(ဤတတိယပုဒ်၌ မဖြစ်သင့် မယူ သင့်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။) ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။ (အဗျပိတဒေါသ-တင်)

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာနုလောမာဒိ/ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထကို မယူအပ်။ စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထကိုသာ ယူအပ်၏ဟု ဆို၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် (တတိယပဒ၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထ ယူသဖြင့်) ရရှိအပ်သော အပြစ်ဒေါသ များကို ဗျတိရိုက်အားဖြင့် ထင်စွာ မပြဆိုတော့ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက် သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထ ကို ယူအပ်သည်ရှိသော် ရအပ်သော အပြစ်တို့ကိုလည်း ဗျတိရိုက်အားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် အနွယ်+ဗျတိရေက၊ ဒဠိယ+ဒဠိကရဏ ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထကို ယူအပ်သည်ရှိသော် ရအပ်သော အပြစ်တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် တတိယပဒ၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ် ဝစနတ္ထကို ယူအပ်သည်ရှိသော် အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း၊ ဟိတ်သည်ကြည့်အပ်ကုန်သော သဟိတ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းဟူသော အပြစ်နှစ်မျိုးရောက်နိုင်၏ဟု သင့်ရောက်သော အပြစ်တို့ကို ဗျတိရိုက်အားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ငါပြဆိုသည် ဖြစ်ရကား ဝိရောဓိဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿ် ဝစနတ္ထကို ယူအပ်သည်ရှိသော် တတိယပုဒ်အရ အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်းဟူသော အပြစ်ရောက်ရာ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းအဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း

ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿံ ဝစနတ္ထကို ယူအပ်သည်ရှိသော် တတိယပုဒ်အရ အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း ဟူသော အပြစ်ရောက်ရာ၏ဟူသော မဆိုသင့်။ အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) (င) ဝါကျတို့ဖြင့် တတိယပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿံ ဝစနတ္ထကို ယူအပ်သည်ရှိသော် တတိယပုဒ်အရ အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း ဟူသော အပြစ်ရောက်ရာ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် တတိယပဒကို ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿံ ဝစနတ္ထပြုရာ၌ ယင်းအပြစ်တစ်မျိုးသာ သင့်ရောက်ရာ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တတိယပဒကို ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿံ ဝစနတ္ထပြုရာ၌ ယင်းအပြစ်တစ်မျိုးသာ မရောက်သင့်။ အခြားသင့်ရောက်နိုင်သော အပြစ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အခြားသင့်ရောက်နိုင်သော အပြစ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ (စ) မိန့်။

(ဈ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဇ) ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အဟိတ်တရားတို့ကို မယူခြင်း၊ ဟိတ်သည်ကြည့်အပ်သော တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်နှစ်ပါးကို အလိုမရှိအပ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းအနက်နှစ်ပါး (ဝါ) အပြစ်နှစ်မျိုးကို တတိယပဒ၌ အလိုမရှိအပ်ဟု ဆိုသဖြင့် တစုံတခုရအပ်သော အကျိုးဂုဏ် မရှိဟူသော အနက်သဘောသည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တစုံတခု ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား နိရတ္ထက ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တစုံတခု ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဈ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် (ဝါ) အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းအားဖြင့် ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏ၊ ဂန္ဓဂရဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) တတိယပုဒ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် (ဝါ) ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိဝစနတ္ထ၌ မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆို သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အန္ဓယ+ဗျာပိတရေက၊ ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏဆန့် သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) နိရတ္ထကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဟိတ်ကိုသာ မပယ်၊ ဟိတ်မှတစ်ပါးသော တရားတို့ကို ပယ်သည်ဟူသော ဒုတိယလဒ္ဒ ဒေါသကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ၌ ပိ (အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပထမပုဒ်၌သာ ဤ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿံ ဝစနတ္ထပြုနည်းကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဒုတိယပုဒ်၌လည်း စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာဿံ

U-11-11

ဝစနတ္ထပြနည်းကို သိအပ်သေး၏ဟူသော ပိဏ္ဏတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) သမုစ္စည်း အနက်၊ သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌံ ပိ (အပိ) ကို ထားရပါသည်။

ဒေသဝနယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒုတိယပုဒ်၌လည်း ပထမပုဒ်ကဲ့သို့ စတုတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဓာ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေလို၍ ဒေသဝနယော-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဂဟေတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တတိယပုဒ်သည် စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထ နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောလည်း ဤ၌ ဆဋ္ဌိကို မယူရ၊ စတုတ္ထိကို ယူမှသာ အဟိတ်တရားကို ၎င်း၊ သဟိတ်တရားတို့တွင်လည်း ဟိတ်တရားတို့ကို၎င်း ယူနိုင်ရကား ပဟာယက၊ ပဟာတဗ္ဗ၊ အကြောင်း အကျိုး အတ္တယုတ္တိရှိသည်ဟု ကြံဆတွေးတော၍ ဝိသေသအားဖြင့် ယူရသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဂ) ၌ ဂဟေတဗ္ဗော-ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ဣတရထာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တတိယပုဒ်ကို ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဓာ်အနက် ယူခဲ့သော် သင့်ရောက်သော လဒ္ဒဒေါသကို ဗျုတ်ရိုက်အားဖြင့် ထင်စွာပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဣတရထာ ကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) တတိယပုဒ်ကို စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဓာ်အနက် ယူရမည်ဟု ရှေးဝါကျ၌ ဖွင့်ဆိုထားသော စကားရပ်ကို ဗျုတ်ရောက်အားဖြင့် ပြလျက် ဖြစ်စေလိုသောကြောင့် “ဣတရထာ”ကို ထားရပါသည်။

(ဇ) ၌ အဓိပ္ပေတံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က “အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်း၊ ဟိတ်သည်ကြည့်အပ်သော သဟိတ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်း”ဟူသော အနက်နှစ်မျိုးကို ဤ တတိယပုဒ်၌ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆိုသည်။ ပရိဟာရပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းအနက်နှစ်မျိုးကို ဤတတိယပုဒ်၌ အလိုမရှိအပ်ဟု ဆိုသည်။ ဤသို့ စောဒကနှင့် ပရိဟာရပုဂ္ဂိုလ်တို့ စကားနှစ်ခု ပြိုင်လျက်ရှိရာ ပရိဟာရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားလှ၍ အချက်ကျကျ ဆုံးဖြတ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် အဓိပ္ပေတံ/အနဓိပ္ပေတံ-ကို ထားရပါသည်။

(ဈ) ၌ တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးအကျိုးဆက်မှ တဆင့်ရအပ်သော အကျိုးရုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဈ) ၌ တသ္မာ-ကို ထားရပါသည်။

ဟေတုယေဝ-၌ ဝေ-၏ အဓိပ္ပါယ် ။ ။ ဧဝ-သဒ္ဒါဖြင့် အဟိတ်တရားတို့အား လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဟိတ်တရားတို့သည် မရှိကုန်၊ ဇနကဟိတ် စသည်တို့ကား ရှိကုန်သေး၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

➤ **၆ ။** ပဌမံ နိဗ္ဗာနံ ပဿတိတိ ဒဿနံ။ ပဟိယတိတိ ပဟာတဗ္ဗော။ (ပပုဗ္ဗ ဟာဓာတ်+ တဗ္ဗပစ္စည်း၊ ပယ်ခြင်းကြိယာ) * ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗော။ (အလုတ္တသမာဓာ်)

(၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သောတာပတ္တိမဂ်၏+ပယ်အပ်သော ဟိတ်နှင့် ပဟာယက ပဟာတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သောတာ ပတ္တိမဂ်၏ ပယ်ခြင်းကြိယာသည်(ဝါ) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနောတိ ဟေတု။ (၂) - ဟိဓာတ်+တုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အကြောင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၈၉

ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * ဂယုတေတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ (ဂဟ+တဗ္ဗ၊ ယူခြင်းကြိယာ)

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု စေတသန္တိ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုက။

(၂) -သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်၏ အကုသိုလ်ဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်တို့၏ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

သဟ ဟေတုနာ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သဟေတုက။ (၂) -ဟိတ်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ် ၏ သဟိတ်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဟိတ်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ စတသ္မာတိ ဟေတု။ နတ္ထိ ဟေတု စေတသန္တိ အဟေတုက။

(၂) -ဟိတ်မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်၏+အဟိတ်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဟိတ်မရှိခြင်းဟူသော အဘာဝဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဂယုတေတိ ဂဟဏံ။ န ဂဟဏံ အဂ္ဂဟဏံ။ (၂) -ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ ယူခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -မယူခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) မယူခြင်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * အဓိပ္ပိယတေ ဣစ္ဆိယတေတိ အဓိပ္ပေတံ။ (အဓိ-အပိ-ဣ+တ)

➤ ၅။ စေတသံ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာပုဒ်ကို စတုတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေ။

(ခ) ဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၌လည်း ပထမပုဒ်ကဲ့သို့ စတုတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရ မည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ (ဝါ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် နေဝဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ-ဟူသော တတိယပုဒ်ကို ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် တတိယပုဒ်ကို ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုခဲ့သော် ယင်းတတိယပုဒ်ဖြင့် အဟိတ် တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်းအပြစ်ရောက်နိုင်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ၊ နိပါဏ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ ပဟာတဗ္ဗော၊ ပဟာတဗ္ဗ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက။ (ခ) ပိ (အပိ) ကား သမုစ္စယတ္ထံ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထံ။ ဧသေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထံ။ (ဂ) ဣတိ၊ ဧဝံ တို့ကား နိဒဿနတ္ထံ။ (တနည်း) ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထံ။ ဧဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထံ။ (ဃ) ဟိ-ကား ဗျုတ်ရေကတ္ထ ဇောတက၊ တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ၊ လဒ္ဒဒေါသတ္ထ ဇောတက၊ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ ဇောတက။ အဟေတုကာနံ-၌ အ-ကားဝိရဟတ္ထ၊ ပဋိသေခတ္ထ။ အဂ္ဂဟဏံ-၌ အ-ကား ပဋိသေခတ္ထ။

(င) ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ ဟိ-ကား ကာရဏတ္ထ (တနည်း)၊ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဃ) ဣတရဏ-၌ ဣတရ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ အနက်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (င) တေသံ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အဟေတုကာနံ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ယော-၌ ယ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဟိတံခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ထည့်အပ်သော သော-၌ တ-သည် ဟေတုယေဝ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဇ) စေ-၌ ဇတ-ကား ဥဘယံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဈ) တသ္မာ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျအားလုံးကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(ခ) **ဒေသဝနယော-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်** ။ ။ (၁) ဒုတိယပုဒ်၌ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကမ္မဓာရာယံ၊ ဒွန်-စသော ဝစနတ္ထတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (င) **ဟေတုယေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်** ။ ။ (၁) လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ-ဟူသော ဟိတံသုံးပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဇနကဟိတံ စသည်တို့ကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဟိတံတရားတို့၏ ဟေတုဘာဝဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ **၆ ။ ကြိယာငါးတန်** ။ ။ **ဒဿနေန-အရ၊ ပဟာတဗ္ဗော-၌ ဟာဇာတ်** အရ သောတာပတ္တိမဂ် ကို/ **ဘာဝနာယ-အရ အထက်မဂ် ၃-ပါး** ကို ယူ၍ ထုတ်။

ဂဟေတဗ္ဗော၊ အနဓိပ္ပေတံ-တို့၌ အန္တတ္ထ/ ဇာတ်-အရ = ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မှတ်ယူသည့်အတိုင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ သံသယကင်းခြင်း၊ အသိဉာဏ်တိုးပွားခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မသဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အကျင့် ပဋိပတ် မဂ်ဖိုလ်-ဟူသော ပဋိဝေဓ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ **၇ ။ (က) ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု+ဧတေသန္တိ** ။ ။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု-အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ ပယ်အပ်သော လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဟိတံသုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟ ဂုတ်ကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္မယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒဿနေန-အရ သောတာပတ္တိမဂ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဟာတဗ္ဗော-အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဟိတံသုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဟေတုကာ အန္တတ္ထဖြစ်သော သမာသံပုဒ်အရ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ဟိတံသုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဗာဟုတ္တဖြစ်သော အညပုဒ် **ဧတေသံ-အရ** ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် ရုပ်အဋ္ဌဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တောသံ-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၃၈) [၄၂၈၆။ ပြည်၊ပ၊ ၂၉၅။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၂၁]

(က) ကမ္မကိလေသေဟိ အာစိယတိတိ အာစယော။

(ခ) ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပဝတ္တာနံ ဧတံ နာမံ။

(ဂ) တဿ ကာရကံ ဟုတ္တာ နိပ္ပာဒနဘာဝေန တံ အာစယံ ဂစ္ဆန္တိ။

(ဃ) ယဿ ဝါ ပဝတ္တန္တိ တံ ပုဂ္ဂလံ ယထာ ဝုတ္တမေဝ အာစယံ ဂမေန္တိတိပိ အာစယ ဂါမိနော။

(င) သာသဝကုသလာကုသလာနံ ဧတံ အဓိဝေနံ။

➤ **၁။ (က)** (ယော သဘာဝေါ၊အကြင်သဘောတရားကို။)ကမ္မကိလေသေဟိ၊ကံ ကိလေသာ တို့သည်။အာစိယတိ၊ပွားစေအပ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(သော သဘာဝေါ၊ထိုသဘောတရားသည်) အာစယော၊အာစယမည်၏။ **(ခ)** ပဋိသန္ဓိ ပြုအပ်သော တရားကို ကံပုဒ်ပြုလျှင်= ယော ပဋိသန္ဓိစုတိ ဂတိပွဝတ္တဓမ္မော၊အကြင် ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော စက်ရဟတ်သို့ မပြတ်လည်တတ်သော ဝဋ်တရားကို။ကမ္မကိလေသေဟိ၊ကံ ကိလေသာတို့သည်။အာစိယတိ၊ပွားစေအပ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ (သော ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပွဝတ္တဓမ္မော၊ထိုပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော စက်ရဟတ်သို့ မပြတ်လည် တတ်သော ဝဋ်တရားသည်) အာစယော၊အာစယမည်၏။

(ခ) ဧတံ၊ဤအာစယ-ဟူသော အမည်သည်။ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပဝတ္တာနံ၊ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော စက်ရဟတ်သို့ မပြတ်လည်တတ်သော ဝဋ်တရားတို့၏။နာမံ၊အမည်တည်း။

(ဂ) တဿ အာစယဿ၊ထိုကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား၏။ကာရကံ၊အကြောင်းသည်။ဟုတ္တာ၊ဖြစ်၍။နိပ္ပာဒနဘာဝေန၊ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။(ယေ ဓမ္မော၊အကြင်တရားတို့သည်) တံ အာစယံ၊ထိုကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့၊ဂစ္ဆန္တိ၊ရောက်တတ်ကုန်၏။(ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။)တေ ဓမ္မော၊တို့သည်။ အာစယဂါမိနော၊အာစယဂါမိ မည်ကုန်၏။ * **အာစယဂါမိနော**=ကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်တတ်ကုန်သော။

(ဃ) ဝါ၊တနည်းကား။ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား။(ယေဓမ္မော၊တို့သည်) ပဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်တတ် ကုန်၏။တံ ပုဂ္ဂလံ၊ထိုမိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ယထာဝုတ္တမေဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသည်သာလျှင်ဖြစ် သော။အာစယံ၊ကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား သို့။(ယေဓမ္မော၊တို့သည်) ဂမေန္တိ၊ရောက်စေတတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာပိ၊ထို့ကြောင့်လည်း။(တေဓမ္မော၊တို့သည်) အာစယဂါမိနော၊မည်ကုန်၏။ * **အာစယဂါမိနော**=ကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်စေတတ်ကုန်သော။

(င) ဧတံ၊ဤအာစယဂါမိဟူသော အမည်သည်။သာသဝကုသလာကုသလာနံ၊အာသဝေါတရားတို့၏

အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။

➤ ၂။ (က) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ အာစယ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အာစယ-၌ အ-ပစ္စည်းသည် ကတ္တုဿာဓန-စသော အနက်ကို ဟော၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် အာစယ-ဟူသာ မဆိုသင့်။ အာစယ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဟောသင့်သော အနက်ကိုလည်း (ဝါ) ဟေတုကမ္မဿာဓနအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာစယ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဟောသင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အာစယ-မည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့လည်း အာစယမည်ကောင်းရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မည်ကောင်းရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကံကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အာစယ-မည်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤ၌လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) တို့ဖြင့် အာစယ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် အာစယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုသာ ပြ၍ အာစယဂါမိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုကား မပြရသေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မပြရသေးသောကြောင့် (က) (ခ) တို့ဖြင့် အာစယ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အာစယဂါမိနော-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာစယဂါမိနော-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဖွင့် သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။ (အဗျာပိတ-တင်)

(ဃ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနောပုဒ်ကို ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု သုဒ္ဒကတ္တုဿာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ ရှေးပုဒ်နှင့် ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ တွဲစပ်ရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဂါမိနော-ပုဒ်ကို သုဒ္ဒကတ္တုဿာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ပြသင့်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်လော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနောပုဒ်ကို ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု သုဒ္ဒကတ္တုဿာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ ရှေးပုဒ်နှင့် ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ တွဲစပ်ရမည်ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ဂါမိနောပုဒ်၏ ဟေတုကတ္တုဿာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဂါမိနောပုဒ်၏ ဟေတုကတ္တုဿာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေ ဣတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်ကတိ၊ ရောက်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အာစယဂါမိ မည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သေခါနီးကာလ၌ ထင်လာသော အာရုံ၊ နိမိတ်များလည်း ပဋိသန္ဓေ ဣတိ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၁၉၃

ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်တတ်၊ ရောက်စေတတ်သည်ဖြစ်ရကား အာစယဂါမိ မည်၏ ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌-လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤ၌ အာစယဂါမိနော-အရ ဆိုခဲ့ပြီး အာရုံ၊ နိမိတ်ကို မယူရ၊ အာသဝေါတရား တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အား မရောက်ပါဟုလို။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ရှေ့အဋ္ဌကထာ စကားရပ်ကိုထောက်လျှင် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ပါဠိတော်ကိုထောက်ဆလျှင် အာစယ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဟေတု ကတ္တုသာဓန-စသော အနက်တို့၌ အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါ သည်။ (ခ) ဖြင့် ဝစနတ္ထမှတပါး အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်ကို မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အာစယ သာမည၌ အလွန် မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဟေတု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ တစ်မျိုးပြနိုင်သေးပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသကို ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။

(ခ) ၌ နာမံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာစယ-သဒ္ဒါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပစာသဒ္ဒါ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) နာမံ-ကို ထားပါသည်။

(ဃ) ၌ ဝါသဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနော-ဝယ် ကိပစ္စည်း ၏ သုဒ္ဒကတ္တုသာဓနအနက်မှ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်ကို လဲပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (ဃ) ၌ ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုဒ္ဒကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကြောင့် သာ အာစယဂါမိမည်သည် မဟုတ်သေး။ ဟေတုကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း အာစယဂါမိမည်သေး ၏ဟု သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝိ(အဝိ)ကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ အဓိဝစနံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာစယဂါမိနောပုဒ်၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပစာသဒ္ဒါ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ အဓိဝစနံ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ကရိယတိတိ ကမ္မံ။ ကိလေသေတိတိ ကိလေသော။ (၂) ကိလိသဓာတ်+အ- ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိပ်စက်ခြင်း(ဝါ) ပူလောင်ခြင်း ကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိပ်စက်ခြင်း (ဝါ) ပူလောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကမ္မဋ္ဌ ကိလေသောစ ကမ္မကိလေသော။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံနှင့် ကိလေသာ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တို့၏ ပွားစေခြင်းကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ကံ၊ ကိလေသာတို့၏အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) ကံ၊ ကိလေသာဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိသန္ဓာနံ ပဋိသန္ဓိ။ ပဋိသန္ဓဟနံ ပဋိသန္ဓိ။ ပဋိသန္ဓဟတိတိ ပဋိသန္ဓိ။ (၂) -ပဋိ-ရှေး သံ-ရှေးရှိသော ဓာ-ဓာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှေ့ဘဝနှင့် နောက်ဘဝကို ဆက်စပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ရှေ့ဘဝနှင့် နောက်ဘဝကို ဆက်စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စဝနံ စုတိ။ (စုဓာတ်+တိပစ္စည်း၊ ရွှေ့လျော့ခြင်းကြိယာ)

ဂန္တဗ္ဗာတိ ဂတိ။ (ဂမု+တိ၊ သွားခြင်းကြိယာ)

ပဝတ္တတိတိ ပဝတ္တံ။ (ပပုဗ္ဗ ဝတုဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

ဂတိယာ ပဝတ္တံ ဂတိပ္ပဝတ္တံ။ ပဋိသန္ဓိစ စုတိစ ဂတိပ္ပဝတ္တဉ္စ ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပ္ပဝတ္တံ။ (တနည်း)

ပဋိသန္ဓိစ စုတိစ ဂတိစ ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိ။ ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိစဝ ပဝတ္တံ ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပ္ပဝတ္တံ။

(၂) -ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိတို့၏+ဝဋ်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာသဝန္တိတိ အာသဝါ။ (အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်+ဣပစ္စည်း၊ ယိုစီးခြင်းကြိယာ)

သဟ အာသဝေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာသဝါ။ (သဟ+အာသဝ+ယ)

(၂) -အာသဝေါတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်း၏+ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) တကွဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့် အာရမ္မဏိက အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) အာသဝေါတရားတို့နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနသောဂုဏ်သည် (ဝါ) သာသဝ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဂ-နှင့်အညီ) အာစိယတိတိ အာစယော။ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော။ အာစယံ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော။

(၂) -ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားတို့၏ ရောက်တတ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) -အာစယမည်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်ခြင်းကြိယာ သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (ယ-နှင့်အညီ) အာစိယတိတိ အာစယော။ ဂမေန္တိတိ ဂါမိနော။ အာစယံ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော။ (၂) -အာစယမည်သော ဝဋ်တရား၏ ရောက်စေတတ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အာစယ မည်သော ဝဋ်တရားသို့ ရောက်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ အာစိယတိ-ဖြင့် အာစယော-၌ အာရှေးရှိသော စိဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း ဟေတုကမ္မသာဓနအနက် (တနည်း) သုဒ္ဓကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာစိယတိတိ အာစယော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အာ-၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ **ကမ္မကိလေသေဟိ**-ဖြင့် အာစိယတိ-၌ ပွားစေခြင်း ဟူသည် ကံ၊ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ အာစယ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို မယူရ၊ ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ တံ အာစယံ ဂစ္ဆန္တိ-ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနော-ဝယ် ဂမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို အာစယံ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော-ဟု ဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

တဿ ကာရဏံ ဟုတ္တာ-ဖြင့် အာစယ-သို့ ရောက်၏ဟူသည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သည်ကား မဟုတ်၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့က အာစယမည်သော ပဋိသန္ဓေ စသည်တို့၏ အကြောင်းများဖြစ်ရကား ထိုအကြောင်းတရားကို ဖြစ်စေတတ်သောအားဖြင့် အာစယသို့ ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟု သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ အာစယံ ဂမေန္တိ-ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနော-ဝယ် ဂမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂမေန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို အာစယံ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော-ဟု ဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယထာဂုတ္တမေဝ-ဖြင့် အာစယ-အရ ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကိုပင် ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

တံ ပုဂ္ဂလံ-ဖြင့် ဂမေန္တိ-၌ ကာရိတံဏေပစ္စည်း၏ ကံအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ယဿ ပဝတ္တန္တိ-ဖြင့် တံ ပုဂ္ဂလံ-၌ တံ-ဟူသော နိယတိ၏ အနိယတိအဖြစ်ကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဖြင့် အာစယဂါမိနော-အရ သေခါနီးကာလ၌ ထင်လာသော အာရုံနိမိတ်တို့ကို မယူရ၊ အာသဝေါတို့နှင့် တကွဖြစ်သော (ဝါ) အာသဝေါတို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ② ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက် ။ ။ အာစိယတိ၊ အာစယောတို့၌ အာ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက။(တနည်း) ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ပဋိသန္ဓိ-၌ ပဋိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက။(တနည်း) ပုနုပ္ပုနကရဏအနက်။ သံ-ကား သမ္ပန္နအနက်။ ပဝတ္တာနံ-၌ ပ-ကား ပဗ္ဗအနက်။ နိပ္ပဒာနံ-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။(တနည်း) နိပ္ပန္နအနက်။ (ဃ) ၌ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ နယန္တရ ဇောတက။ ပဝတ္တန္တိ-၌ ပ-ကား ပဗ္ဗအနက်။ ယထာ-ကား ပကာရအနက်။(တနည်း) ဝိတ္တာအနက်။ ဧဝ-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။ ဝိ(အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

သဗ္ဗဗုဒ္ဓိအစွဲ ။ ။ (ခ) ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာစယ-ဟူသော အမည်ကို စွဲသောကြောင့်

ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) နာမံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(၁) တဿ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာစယဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အာစယံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ တံ-၌ တ-သည် အာစယံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဃ) တ-ကား ပုဂ္ဂလံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ ယဿ-၌ ယ-သည် ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(၂) တေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာစယဂါမိ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

ယထာဝုတ္တ-သဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော အနက်= ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ၊ စုတိ၊ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား ဖြစ်ပါသည်။

ယထာဝုတ္တမေဝ အာစယံ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော ကံ၊ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဆိုအပ်သေးသော ကံ၊ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားမှ တပါသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (တနည်း) ကံ၊ ကိလေသာတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မနှင့် ကိလေသမ္ပယုတ္တဓမ္မ ယောနိသောမနသိကာရ-စသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဇောတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-မှတပါး အာစယဂါမိတရားတို့ ရောက်အပ်သော ဘဝင်-စသော တရားတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတနိ။ ။ အာစယ-အရ ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သဠာယတနသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာ အာသဝ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဗဿ၊ ဝေဒနာ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) တဿ-အရ = (၁) ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိပဝတ္တသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သုဂတိဘဝ၌ဖြစ်ရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ ဖြစ်ရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝ၌ဖြစ်သော ဣဋ္ဌဝိပါက၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ဖြစ်သော အနိဋ္ဌဝိပါကကို ခံစားရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

အာစိယတိ၊ အာစယော-တို့၌ အန္တတ္ထ အာပူဗ္ဗ စိဘတ်-အရ = (၁) ကံ သင်္ခါရသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိပါကံ ဝိညာဉ်သည် (ဝါ) ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝေါတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရုပ် သဠာယတန စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အပစယဂါမိနော-အရ = (၁) လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်၌ သုခ ဒုက္ခ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ခံစားရခြင်း၊ တမလွန်၌ သုဂတိ ဒုဂ္ဂတိဘုံတို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည် အနာဘဝတ္ထ။

➤ ၉။ သာသဝ-အရ အာသဝ-ဟုဆိုအပ်သော “လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ” ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ စတုက္ကထုတ်လေ။ ကမ္မကိလေသေဟိ-၌ ကမ္မ-အရ “စေတနာ”ကို ယူ၍ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ ကမ္မကိလေသေဟိ+အာစိယတိ ။ ။ ကမ္မ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာစိယတိ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

* ကမ္မ-အရ ဗလဝဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာစိယတိ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ, နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ကမ္မ-အရ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာစိယတိ-အရ ကာမဝိပါက တေဝီသ၊ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ကမ္မ-အရ ဗလဝ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာစိယတိ-အရ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

* ကိလေသေဟိ-အရ လောဘ-စသော ကိလေသာတရားကိုယ် (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် အာစိယတိ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) တံ အာစယံ+ဂစ္ဆန္တိ၊ (ဃ) အာစယံ+ဂမေန္တိ ။ ။ ဂစ္ဆန္တိ/ဂမေန္တိ-အရ အတိတ်ဖြစ်သော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် တံ အာစယံ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း။

ပဋိသန္ဓိစူတိဂတိပ္ပဝတ္တာနံ ။ ။ စုတိ-အရ စုတိစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓိ-အရ ပဋိသန္ဓေ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သာသဝ ။ ။ သာသဝ-၌ အာသဝ-အရ အာသဝေါတရား ၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် သ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဗျာကျ (၃၁) ငြ၊၈၆။ ပြည်၊ပ၊ ၂၉၅။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၂၂။

(က) တံတော စဝ အာစယသင်္ခါတာ စယာ အပေတတ္တာ နိဗ္ဗာနံ အပေတံ စယာတိ အပစယော။ (ခ) တံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ ပဝတ္တနတော အပစယံ ဂစ္ဆန္တိတိ အပစယဂါမိနော။

(ဂ) အရိယမဂ္ဂါနမေတံ အဝိဝစနံ၊

(ဃ) အဝိစ ပါကာရံ ကုဋ္ဌကဝဓုကံ ဝိယ ပဝတ္တံ အာစိနန္တာ ဂစ္ဆန္တိတိ အာစယဂါမိနော။

(င) တေန စိတံ စိတံ ကုဋ္ဌကံ ဝိဒ္ဓိဿယမာနော ပုရိသော ဝိယ တဒေဝ ပဝတ္တံ အပစိနန္တာ ဂစ္ဆန္တိတိ အပစယဂါမိနော။

➤ ၁။ (က) အာစယသင်္ခါတာ၊ အာစယ-ဟုဆိုအပ်သော။ တတောစဝ စယ၊ ထို ကံ၊ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ။ အပေတတ္တာ၊ ကင်းတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်သည်။ စယ၊ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ။ အပေတံ၊ ကင်းသည်တည်း။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အပစယော၊ အပစယ မည်၏။

(ခ) တံ အပစယံ၊ ထိုကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို။ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ၊ အာရုံပြု၍။ ပဝတ္တနတော၊ ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) အပစယံ၊ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့။ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) အပစယဂါမိနော၊ မည်ကုန်၏။ * အပစယဂါမိနော=ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တတ်ကုန်သော။ (ဂ) ဧတံ၊ ဤအပစယဂါမိ-ဟူသော အမည်သည်။ အရိယမဂ္ဂါနံ၊ အရိယာမဂ်တရားတို့၏။ အဓိဝစနံ၊ အမည်တည်း။ (ဃ) အပိစ-အပရော နယော၊ တပါးသောနည်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။) ဝုစ္စတေ၊ ဆိုဦးအံ့။ ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကီ၊ အုတ်လက်သမား ပန်းရံသမားသည်။ ပါကာရံ၊ တိုင်းကို။ အာစိနန္တောဝိယ၊ စီ၏သို့။ (ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်) ပဝတ္တံ၊ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကို။ အာစိနန္တော၊ စီကုန်လျက်။ ဂစ္ဆန္တိ၊ သွားတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာ၊ တို့သည်။) အပစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိမည်ကုန်၏။ * အပစယဂါမိနော=ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကို စီကုန်လျက် သွားတတ်ကုန်သော။

(ဃ) ဥပမာအပြင်ထုတ် ။ ။ အပိစ-အပရော နယော၊ တပါးသောနည်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။) ဝုစ္စတေ၊ ဆိုဦးအံ့။ (ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်) ပဝတ္တံ၊ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကို။ အာစိနန္တော၊ စီကုန်လျက်။ ဂစ္ဆန္တိ၊ သွားတတ်ကုန်၏။ (ကိမိဝ၊ အဘယ်ကဲ့သို့ နည်း ဟူမူကား။) ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကီ၊ အုတ်လက်သမားသည်။ (ဝါ) ပန်းရံသမားသည်။ ပါကာရံ၊ တိုင်းကို။ အာစိနန္တော၊ စီလျက်။ ဂစ္ဆတိ ဝိယ၊ သွားသကဲ့သို့တည်း။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာ၊ တို့သည်။) အပစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိမည်ကုန်၏။

(င) တေန-ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကီ၊ အုတ်လက်သမားသည်။ စိတံ၊ စိတ်စိတိုင်း စိတိုင်းသော။ ဣဋ္ဌကံ၊ အုတ်ကို။ ဝိဒ္ဓံ၊ သယမာနော၊ ဖျက်ဆီးသော။ ပရိသော ဝိယ၊ ယောကျ်ားကဲ့သို့။ (တထာ၊ ထိုအတူ။) ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်မဂ်စိတ် ၄-ခု၊ စေတသိကံ ဆတ္တိသ တရားတို့သည်။ (ဝါ) အကြင်မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တရားတို့သည်။ [ကတ္တာ၊ တဒေဝ ပဝတ္တံ၊ ထိုကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကိုပင်လျှင်။ အပစိနန္တော၊ ဖျက်ဆီးကုန်လျက်။] [အပစယံ၊ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့။] (ကံ) ဂစ္ဆန္တိ၊ သွားတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) အပစယဂါမိနော၊ မည်ကုန်၏။ * အပစယဂါမိနော=ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်ကုန်သော။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(င) ဥပမာအပြင်ထုတ် ။ ။ တဒေဝ ပဝတ္တံ၊ထိုက် ကိလေသာတို့သည် မွားစေအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကိုပင်လျှင်။(ယေဓမ္မာတို့သည်။) အပစိနန္ဒာ၊ဖျက်ဆီးကုန်လျက်။ ဂစ္ဆန္တိ၊သွားတတ်ကုန်၏။(ကိမိဝ၊အဘယ်ကဲ့သို့ သွားသနည်း။) တေန-ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကိနာ၊ထိုပန်းရံသမားသည်။ စိတံ စိတံ၊စိတိုင်း စိတိုင်းသော။ဣဋ္ဌကံ၊အုတ်ကို။ပုရိသော၊ယောက်ျားသည်။ဝိဒ္ဓံသယမာနော၊ဖျက်ဆီးလျက်။ ဂစ္ဆတိ ဝိယ၊သွားသကဲ့သို့တည်း။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်)အပစယဂါမိနော၊မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာ၊ ဆရာသည် (က) အမှတ်ပြဝါကျဖြင့် ထိုအပစယမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သောကြောင့် အပစယဂါမိ မည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူခဲ့ပါ၏။ ယင်းသို့ဆိုသည်ရှိသော် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်သော ဂေါတြဘု ဝေါဒါနံ-စသော တရားတို့လည်း အပစယ-အရ ပါဝင်သည်ဟု မှတ်ယူရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ယူရာသောကြောင့် (က) အမှတ်ပြဝါကျဖြင့် ထိုအပစယ မည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သောကြောင့် အပစယဂါမိ မည်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ အပစယ-အရ ကောက်ယူ ရမည့် တရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အပစယ-အရ ကောက်ယူရမည့် တရားတို့ကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) အမှတ်ပြဝါကျကိုမိန့်။ (၁၃၆-ခု အဖြေမှန်)

(ဂ) သိန္နိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်တတ်သည် ၏ အဖြစ်ကြောင့် အပစယဂါမိမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဂေါတြဘု၊ ဖိုလ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် စသည်တို့သည်လည်း အပစယဂါမိမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အပ စယဂါမိ-အရ ဤ၌ လိုအပ်သော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေ သင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အပစယဂါမိ-အရ ဤ၌ လိုအပ်သော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) (င) သိန္နိ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီး ဝါကျတို့ဖြင့် အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့ကို ဒုတိယာတပ္ပုရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ပြတော် မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့၌ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူ သော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့ကို ဒုတိယာတပ္ပုရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။ အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့ ၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့ ၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) (င) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

➤ ၃။ (က) ဖြင့် အာစယဂါမိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး အပစယဂါမိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အပစယ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမှတပါး အပ စယဂါမိနော-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို

ပယ်ပါသည်။ (ဂ) အာစယဂါမိနောပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ် ပျံ့နှံ့ပြည့်စုံသောကြောင့် (ဂ) အမှတ်ပြ ဝါကျဖြင့် အဗျာဓိပတိ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အပစယဂါမိနော-အရ ဂေါတြဘူ ဂေါဒါနံ-စသော တရားများကို မယူရ၊ အရိယာမဂ်တရား တို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုက်သဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် အလွန်မပျံ့တော့သောကြောင့် (ဂ) အမှတ်ပြ ဝါကျဖြင့် အဘိဗျာဓိပတိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ [(ဂ) သည် ၁၃၆၈-ခု အဖြေမှန်ဖြစ်သည်။]

(ဃ) ဖြင့် အဗျာဓိပတိ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အာစယဂါမိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထ-မှ တပါး အပစယဂါမိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာဓိပတိ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

အဓိဝေဇ်-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာစယဂါမိ-အရ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှူ ပစာအားဖြင့် အရိယာမဂ်တို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလို၍ (ဂ) အမှတ်ပြ ဝါကျ၌ အဓိဝေဇ်-သဒ္ဓါကို ထား ပါသည်။ [၁၃၆၈-ခု အဖြေမှန်ဖြစ်သည်။]

(ဃ) ၌ **အပိစ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ အာစယဂါမိနော၊ အပစယဂါမိနောပုဒ်တို့၏ ဒုတိယာ တပျရိသ်သမာဿ် ဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မဓာရာယ်သမာဿ် ဝစနတ္ထကို လဲလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ အပိစ-ကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဝဋ်တရားသို့ရောက်တတ် ရောက်စေတတ်သောကြောင့် အာစယဂါမိ မည်၏၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် အပစယဂါမိ မည်၏-ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက် မှတပါး ဝဋ်တရားကို စီကုန်လျက် သွားတတ်သောကြောင့် အာစယဂါမိမည်၏၊ ဝဋ်တရားကို ဖျက်ဆီး လျက် သွားတတ်သောကြောင့် အပစယဂါမိမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက် တစ်မျိုးကို လဲလို သောကြောင့် (ဃ)၌ အပိစ-ကို ထားရပါသည်။

➤ **၄။ [ဘာဒမိန္ဒာ ဒီပနီနည်းဖြင့် ဗျုပ္ပတ္တိစတုတ္ထထုတ်ပုံ] ပဝတ္တတိတိ ပဝတ္တံ။**

(တနည်း) ပဝတ္တတိတိ ပဝတ္တံ။ (မည်သည့်နည်းဖြင့် မှန်မှန် အမှတ် ပေးပါ။)

(၁) ပဝတ္တတိတိ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် ဗျုပ္ပတ္တိမည်၏။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ပပုဗ္ဗ ဝတုဓာတ်သည်၎င်း၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။

(၃) ပဝတ္တံ/ပဝတ္တာ-ဟူသော ပုဒ်ပြီး နိပ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။ [၁၃၆၈-ခု အဖြေမှန်ဖြစ်သည်။]

စိယတိတိ စယော။ စယာ အပေတံ အပစယော။ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော။

(ခ) အပစယံ ဂါမိနော **အပစယဂါမိနော**။ (၂) -ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်၏+အရိယာမဂ်တို့နှင့် အာရုံ-အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) - အရိယာမဂ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် (တနည်း) နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င) အပစိန္တော ဟုတွာ ဂါမိနော **အပစယဂါမိနော**။ (၂) -ဝဋ်တရားတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဂုဏ် ၏ အရိယာမဂ်တို့နှင့် ဂုဏ်ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -ဝဋ်တရားတို့ကို

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (တနည်း) အရိယာမဂ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

(ဃ) အာစိနန္တိတိ အာစိနန္တာ။ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော။ အာစိနန္တာ ဟုတွာ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော။

(၂) -စိတတ်ကုန်သည်၏ သွားတတ်သော တရားတို့နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာစယဂါမိတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

(င) အပစိနန္တိတိ အပစိနန္တာ။ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော။ အပစိနန္တာ ဟုတွာ ဂါမိနော အပစယဂါမိနော။

အပေတဿ ဘာဝေါ အပေတတ္ထံ။ (၂) -နိဗ္ဗာန်၏ ဝဋ်မှကင်းခြင်းနှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

အာစိနန္တိတိ အာစိနန္တာ။ (အာပုဗ္ဗ စိဓာတ်+နာ-အန္တပစ္စည်း)

အပစိနန္တိတိ အပစိနန္တာ။ (အပပုဗ္ဗ စိဓာတ်+နာ-အန္တပစ္စည်း)

စိယတေတိ စိတာ။ (၂) -စိဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စီခြင်းကြိယာသာမညသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) -စီခြင်းကြိယာ ဝိသေသသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဝိဒ္ဓံသီယတိတိ ဝိဒ္ဓံသယမာနော။ (ဝိပုဗ္ဗ ခံသုဓာတ်+ဏယ-မာနပစ္စည်း)

ပရိသမန္တတော ကရိယတေတိ ပါကာရော။ (ပပုဗ္ဗ ကရဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ဖြုခြင်းကြိယာ)

ဣစ္ဆိယတိတိ ဣဋ္ဌကာ။ (၂) -ဣသုဓာတ်+ဋ္ဌကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) အုတ်ခြံသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဝဗ္ဗယတိ ဆိန္ဒတိတိ ဝဗ္ဗကီ။ (၂) -ဝဗ္ဗဓာတ်+ဏပစ္စည်း-ဤပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြတ်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပန်းရံသမား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပန်းရံအတတ်ပညာ တတ်မြောက်ခြင်း ဂုဏ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဣဋ္ဌကာယ (ကရောဇ္ဈော) ဝဗ္ဗကီ ဣဋ္ဌကဝဗ္ဗကီ။

အရေဟိ (အရသင်္ခါတေဟိ ကိလေသေဟိ) အာရကာတိ အရိယာ။ (၂) -အရ-ဟူသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အရ ကိလေသာတို့၏ ကိယပစ္စည်းအရ မဂ်တရားတို့နှင့် အပါဒါန+အပါဒါနီ၊ ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) -အရိယာမဂ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

မဂ္ဂဖလဓမ္မေ အရန္တိ အဓိဂစ္ဆန္တိတိ အရိယာ။ နိဗ္ဗာန် မဂ္ဂန္တိ ဂဝေသန္တိတိ မဂ္ဂါ။

အရိယာနံ မဂ္ဂါ အရိယမဂ္ဂါ။ အရိယေဟိ အဓိဂတာ မဂ္ဂါ အရိယမဂ္ဂါ။

အရိယာစ တေ မဂ္ဂါဇာတိ အရိယမဂ္ဂါ။ (တေသံ) (၂) -ကိလေသာတို့မှ ကင်းဝေးသောဂုဏ်၏ မဂ်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) - ကိလေသာတို့မှ ကင်းဝေးသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၅။ အဝိစ-ကား အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အကာရန္တ၊ နိပါတ်ပုဒ်။ ဣဋ္ဌကဝဗ္ဗကီ-ကား

P-12-A

ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဤကာရန္တ၊ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသ်နာမ်ပုဒ်။ ပဝတ္ထံ-ကား ပုံလိင်၊ သတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဥကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ (တနည်း) ပဝတ္ထံ-ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။

အာစိနန္တ-ကား ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။

တေန-ကား ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ [၁၃၆၈-ခု အဖြေမှန်ဖြစ်သည်။]

➤ ၆။ (က) ၌ တတောစေ အာစယသင်္ခါတာ-ဖြင့် အပစယော-၌ စယော-ပုဒ်ကို စိယတိတိ စယော-ဟု ဟေတုကမ္မသာဓန (တနည်း) သုဒ္ဓကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣ-ပစ္စည်း၏ ယင်းသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စယ-အရ ကံ ကိလေသာတို့သည် ပွားစေအပ်သော (ဝါ) စီအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

စယာ အပေတတ္တာ နိဗ္ဗာန် အပေတံ စယာ-ဖြင့် အပစယော-၌ အပ-ဥပသာရပုဒ်၏ အပေတ-ကင်းခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) စယာ အပေတံ အပစယော-ဟု ပဉ္စမိ အဗျယီကာ သမာသ် ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) အပ-အရ (ဝါ) အပေတ-အရ (ဝါ) အပစယ-အရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားမှ ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် အပစယ မည်သည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေသည်။

(ခ) ၌ ဂစ္ဆန္တိ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် အပစယဂါမိနော-၌ ဂါမိနော-ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပုဒ်တစ်စိတ်ကို ဂမေန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု ဟေတုကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထ မပြုရ(ဗျတိရေက) ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု သုဒ္ဓကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထုပြုရမည် အဖြစ်ကို၎င်း(ဝိဂြိုဟ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် အဘိဓာနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ) ဂမုဓာတ်+ဏိပစ္စည်း၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ကိတ်ဓာတ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဒုတိယ ဓာတုပဒ သံဝဏ္ဏနာ၊ ကိတ်ပစ္စည်းကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဒုတိယပစ္စယပဒ သံဝဏ္ဏနာ) ယင်းဏိပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တာအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ကိတ်ပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဒုတိယပစ္စယတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ) သိစေပါသည်။

အပစယံ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် အပစယနှင့် ဂါမိနော-ကို အပစယာ ဟုတွာ ဂါမိနော အပစယဂါမိနော-ဟု သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရည်းသမာသ် ဝစနတ္ထ မပြုရ(ဗျတိရေက) အပစယံ ဂါမိနော အပစယဂါမိနော-ဟု ဒုတိယာတပျရိသံသမာသ် ဝစနတ္ထုပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဝိဂြိုဟ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် အဘိဓာနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ) ယင်းသမာသ်၏ ကံအနက်ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(သမာသ်ဖြစ်သော လိင်ပုဒ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် သမာသလိင်္ဂတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ) သိစေပါသည်။

တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္ထနတော-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် အပစယံ ဂစ္ဆန္တိ-၌ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်းဟူသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဘာဝတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ) [၁၃၆၈-ခု အဖြေမှန်]

(ဂ) ဖြင့် အပစယဂါမိနော-၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ကြသော ဂေါတြဘု၊ ဖိုလ်၊ ပစ္စကေဓမ္မဏာဉာဏ် စသည်တို့ကို မယူရ၊ အရိယမဂ် ၄-ပါးကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဃ) ဖြင့် အာစယဂါမိနော-၌ အာစိနန္တပုဒ်+ဂါမိနောပုဒ်၊ အာစိနန္တ-၌ အာပုဗ္ဗ စိဓာတ်+နာပစ္စည်း အန္တပစ္စည်း အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ၊ ဒု-ပစ္စယပဒ) ယင်းအန္တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာစိနန္တိတိ အာစိနန္တ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) ဂါမိ-၌ ဂမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို အာစိနန္တ ဟုတွာ ဂါမိနော အာစယဂါမိနော-ဟု ကမ္မဓာရာယသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) အာစိနန္တဂါမိနော-ဟု ဆိုလိုလျက် ဓာတ်၏အစိတ် ဣ-ကို အ-ပြု၊ နာပစ္စည်းကို ယပြု၊ နန္တ-ကို အံပြု၊ ထိုအံကိုချေ၍ အာစယဂါမိနော-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) အာစယနှင့် ဂါမိ နှစ်ပုဒ်လုံးအရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) အုတ်ပန်းရံ လက်သမားသည် အုတ်တံတိုင်းကို စီသွားသကဲ့သို့ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည်လည်း ပဋိသန္ဓေ စုတိ၊ ဂတိ-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားကိုစီလျက် သွားတတ်သောကြောင့် အာစယဂါမိ မည်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ တဒေဝ ပဝတ္တံ အပစိနန္တ ဂစ္ဆန္တိ-ဖြင့် အပစယဂါမိနော-၌ အပစိနန္တပုဒ်+ဂါမိနောပုဒ်၊ အပစိနန္တ-၌ အပပုဗ္ဗ စိဓာတ်+နာပစ္စည်း အန္တပစ္စည်း အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ၊ ဒု-ပစ္စယပဒ) ယင်းအန္တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အပစိနန္တိတိ အာစိနန္တ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဗာဓက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အပ-ရှေးရှိသော စိဓာတ်၏ ဖျက်ဆီးခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဂါမိနော-ဝယ် ဂမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို အပစိနန္တ ဟုတွာ ဂါမိနော အပစယဂါမိနော-ဟု ကမ္မဓာရာယသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) အပစိနန္တဂါမိနော-ဟု ဆိုလိုလျက် ဓာတ်၏အစိတ် ဣ-ကို အ-ပြု၊ နာပစ္စည်းကို ယပြု၊ နန္တ-ကို အံပြု၊ ထိုအံကိုချေ၍ အပစယဂါမိနော-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (က) တတော-၌ တ-ကား စယာ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။
 (ခ) ဝါကျ၌လာသော တံ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အပစယ-ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (ဂ) တေ-၌ တေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အပစယဂါမိ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(င) ဝါကျ၌လာသော တေန-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဣဋ္ဌကဝဇုကီ-ဟူသော ပန်းရံသမားခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ တဒေဝ-၌ တ-ကား ပဝတ္တံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပသာရ နိပါဠိပုဒ်တို့၏အနက် ။ ။ (က) တတော-ကား အပါဒါနတ္ထ။ တေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ အပေတတ္ထာ အပေတံ-တို့၌ အပ-ကား အပဂတတ္ထ။ အပစယော-၌ အပ-ကား အပေတတ္ထ။

U-13-D

(ခ) ပဝတ္တနတော-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထာနဝတ္တက။ (ဃ) အပိစ-ကား အတ္တန္တရိပ်ကပ္ပနတ္ထ။ ဝိယ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဝါ) ဥပမာနတ္ထ။ ပဝတ္တံ-၌ ပ-ကား ပဗန္ဓတ္ထ။ အာစိနန္တာ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထာနဝတ္တက။ တဒေဝ-၌ စေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ အပစိနန္တာ အပစယ-တို့၌ အပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

(က) တတော ဝေ အာစယသင်္ခါတာ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) အာစယ-ဟုဆိုအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ဝဋ်တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂)

ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားမှ တစ်ပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (တနည်း) ကံ ကိလေသာတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ၊ ကိလေသာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) ဝါကျ၌လာသော တဒေဝ-၌ ဝေ-သဒ္ဓါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထကား- ကံ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ်တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။(ပြည်မှ) အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (ဘာသာဋီကာ)

ပဋိသန္ဓေ စုတိ ဂတိ-ဟူသော ဝဋ်တရားမှ တစ်ပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (တနည်း) ကံ ကိလေသာတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ၊ ကိလေသာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (၇)ဘဝတိုင် ဖြစ်နိုင်သေးခြင်း၊ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကာမဘုံသို့ တစ်ကြိမ် လာနိုင်သေးခြင်း၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရူပ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သေးခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၉။ (င) ဝါကျလာ ပဓာနကြိယာ၏အရ တရားကို ကိုယ်ခြံ၍ ကြိယာငါးတန်

ပဓာနကြိယာ ဂစ္ဆန္တိ-အရ (၁) အရိယာမဂ် ၄-ပါး သည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ (၂)

ဂေါတြာ ဝေါဒါနံသည် ဒီပကတ္ထ မည်၏။ (၃) ဖိုလ် ၄-ပါးသည် ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (၄) အနုလုံ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ မည်၏။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဇော စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။ (တနည်း)

ဂစ္ဆန္တိ-အရ အရိယာမဂ် ၄-ပါး၏ နိယျာနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ ဝိပဿနာ ဂေါတြာ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ မည်၏။ ကိလေသပ္ပဟာနကရဏသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ မည်၏။

ကိလေသပ္ပဟာနကရဏကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ မည်၏။ ပုဋ္ဌာနပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

(ခ) ကတွာ ပဝတ္တနတော ဂစ္ဆန္တိ/ အာစယဂါမိနော/ (ဂ) ၌ အရိယမဂ္ဂါနံ/ (င) ၌ အပစိနန္တာ ဂစ္ဆန္တိ/ အပစယဂါမိနော-တို့အရ “အရိယာမဂ် ၄-ပါး” ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၉။ (င) ဝါကျလာ ပဓာနကြိယာ၏ ကံပုဒ်အရ = “နိဗ္ဗာန်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ ၁၀။ (ခ) တံ အာရမ္မဏံ+ကတွာ ပဝတ္တနတော ။ ။ တံ အာရမ္မဏံ-အရ

နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားသည် ကတွာ ပဝတ္တနတော-အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

အပစယံ+ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ အပစယံ-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားသည် ဂစ္ဆန္တိ-အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) အာစိနန္တာ+ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ အာစိနန္တာ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော

နာမက္ခန္ဓာ ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ပစ္စည်းတရားသည် ဂစ္ဆန္တိ-အရ ယင်းစိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၁-ပါး၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကာရံ+ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကီ (အာစိနန္တော) ။ ။ ပါကာရံ-အရ ရူပါရုံ အစရှိသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဣဋ္ဌကဝဇ္ဇကီ (အာစိနန္တော)-အရ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=** အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပဝတ္တံ+ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဝတ္တံ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်များ ရပါသည်။

ဂစ္ဆန္တိ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ရပါသည်။

ဂစ္ဆန္တိ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည်၊ ပဝတ္တံ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ-တို့ ဖြစ်ပါသည်။

(c) ပဝတ္တံ+ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဝတ္တံ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်များ ရပါသည်။

ဂစ္ဆန္တိ-အရ အရိယာမဂ် ၄-ပါး ရပါသည်။ * ပဝတ္တံ-အရ လောကီဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဂစ္ဆန္တိ-အရ အရိယာမဂ် ၄-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား မရှိပါ။

တဒေဝ ပဝတ္တံ အပစိနန္တော ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဝတ္တံ-အရ ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ ဝဋ်တရား ပစ္စည်းတရားသည် အပစိနန္တော ဂစ္ဆန္တိ-အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိကား မရှိပါ။

အပစိနန္တော+ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ အပစိနန္တော-အရ မဂ္ဂင်ရစ်ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဂစ္ဆန္တိ-အရ ကျန်မဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဣဋ္ဌကံ+ဝိဒ္ဓိသယမာနော ပုရိသော ။ ။ ဣဋ္ဌကံ-အရ ရူပါရုံ အစရှိသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဒ္ဓိသယမာနော ပုရိသော-အရ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=** အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၃၂) [၄၊ ၈၆။ ပြည်၊ ၁၊ ၂၉၆။ ဘာသာဋီ၊ ၁၊ ၃၂၅]

(က) သေက္ခတ္တိကေ တီသု သိက္ခာသု ဇာတာတိ သေက္ခာ။

(ခ) သတ္တန္တံ သေက္ခာနံ ဧတေတိပိ သေက္ခာ။

(ဂ) အပရိယောသိတသိက္ခတ္တာ သယမေဝ သိက္ခန္တိတိပိ သေက္ခာ။

(ဃ) ဥပရိ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝတော န သေက္ခာတိ အသေက္ခာ။

(င) ဝုဗ္ဗိပ္ပတ္တာဝါ သေက္ခာတိပိ အသေက္ခာ။

(ခ) အရဟတ္တဖလဓမ္မာနံ ဧတံ အဝိဝေဓနံ။

➤ ၁။ (က) သေက္ခတ္တိကေသေက္ခာတိပိ။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ကြည်သော လောကုတ္တရာစိတ် ၇-ခု၊ စေတသိက် ဆတ္တိသ တရားတို့သည်။) တိသု၊ သုံးပါးကုန်သော။ သိက္ခာသု၊ အဓိသီလသိက္ခာ၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ အဓိပညာသိက္ခာ တို့၌။ ဇာတာ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိပိ ဣမိနာပိ အတ္ထေန၊ ဤသို့သော အနက်ကြောင့်လည်း။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ တေဓမ္မာ၊ ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကြည်သော လောကုတ္တရာစိတ် ၇-ခု၊ စေတသိက် ဆတ္တိသ တရားတို့သည်။) သေက္ခာ၊ သေက္ခ မည်ကုန်၏။

(ခ) (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့်ယှဉ်ကုန်သော။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) သတ္တန္တံ၊ ခုနစ်ယောက်ကုန်သော။ သေက္ခာနံ၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ စတေ၊ ဥစ္စာတို့တည်း။ ဣတိပိ ဣမိနာပိ အတ္ထေန၊ ဤသို့သော အနက်ကြောင့်လည်း။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) သေက္ခာ၊ သေက္ခမည်ကုန်၏။

(ဂ) အပရိယောသိတသိက္ခတ္တာ၊ အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း ကျင့်ခြင်း ဖြည့်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့်ယှဉ်ကုန်သော။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင် တရားတို့သည်။) သယမေဝ၊ မိမိတို့သည်ပင်လျှင်။ (ဥပရိ၊ အထက်၌။ သိက္ခိတဓမ္မေ၊ သင်အပ် ကျင့်အပ် ဖြည့်အပ်သော တရားတို့ကို။) သိက္ခန္တိ၊ သင်ဆဲ ကျင့်ဆဲ ဖြည့်ဆဲဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိပိ ဣမိနာပိ အတ္ထေန၊ ဤသို့ သော အနက်ကြောင့်လည်း။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ တေဓမ္မာ၊ ထိုတရား တို့သည်။) သေက္ခာ၊ သေက္ခမည်ကုန်၏။

(ဃ) ဥပရိ၊ အထက်၌။ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝတော၊ သင်အပ် ကျင့်အပ် ဖြည့်အပ်သော တရား၏ မရှိ ခြင်းကြောင့်။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့်ယှဉ်ကုန်သော။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင် တရားတို့ သည်။) သေက္ခာ၊ သင်ဆဲ ကျင့်ဆဲ ဖြည့်ဆဲတို့သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (သိက္ခာ သိက္ခာသမ္ပယုတ္တာသိက္ခာ သိက္ခာနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) အသေက္ခာ၊ အသေက္ခ မည်ကုန်၏။

(င) ဝါ၊ တနည်းကား။ ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်။ ဝုဗ္ဗိပ္ပတ္တာ၊ ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သော။ သေက္ခာ၊ သေက္ခတရားတို့ မည်ကုန်၏။ ဣတိပိ ဣမိနာပိ အတ္ထေန၊ ဤသို့သော အနက်ကြောင့်လည်း။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) အသေက္ခာ၊ အသေက္ခမည်ကုန်၏။ (စ) ဧတံ၊ ဤ အသေက္ခဟူသော အမည်သည်။ အရဟတ္တဖလဓမ္မာနံ၊ အရဟတ္တဖိုလ်တရားတို့၏။ အဝိဝေဓနံ၊ အမည်တည်း။

➤ ၂။ (က) သိက္ခိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ သေက္ခာ- ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာပြဆိုချေသော် သေက္ခာ-၌ ဇာတိဉာဏ-စသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု မှတ်အပ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် သေက္ခာ-ဟူသာ ဟောတော် မမူသင့်။ သေက္ခာ၌ ဇာတိဉာဏ-၏ ဤနေရာဝယ် ဖြစ်သင့်သော ဟောနက်ကိုလည်း (ဝါ) ဇာတိအနက်၌ သက်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သေက္ခာ၌ ဇာတိဉာဏ-၏ ဤနေရာဝယ် ဖြစ်သင့်သော ဟောနက်ကား

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၀၇

အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ခ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သေက္ခာပုဒ်ကို ဇာတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်.. သေက္ခာပုဒ်ကို ဇာတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကိုသာလျှင် ပြုရမည်ဟု မှတ်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ကောင်းလေသောကြောင့် (က) ဖြင့် သေက္ခာပုဒ်ကို ဇာတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ သေက္ခာပုဒ်၏ ဣဒ်တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သေက္ခာပုဒ်၏ ဣဒ်တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ ဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ပါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ (ပ) သော်.. သေက္ခာပုဒ်၌ ဇာတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သေက္ခာပုဒ်၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး ၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သေက္ခာပုဒ်၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ) တို့ဖြင့် သေက္ခာပုဒ်၏ ဇာတတဒ္ဓိတ် ဣဒ်တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် သေက္ခာပုဒ်သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဇာတ တဒ္ဓိတ် ဣဒ်တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထသာလျှင် ဖြစ်ကောင်း၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က-ခ) တို့ဖြင့် သေက္ခာပုဒ်၏ ဇာတတဒ္ဓိတ် ဣဒ်တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သေက္ခာပုဒ်၏ တဿီလကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သေက္ခာပုဒ်၏ တဿီလကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။ (အဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ဃ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် သေက္ခာဟူသော ပထမပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် အသေက္ခာ-ဟု သော ဒုတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယလည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် သေက္ခာဟူသော ပထမပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အသေက္ခာ-ဟူသော ဒုတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အသေက္ခာ- ဟူသော ဒုတိယပဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

(ဃ) သိန္န/ ပါပနာဒိ ကျမ်းရှိုးငါးချက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် သေက္ခာ ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် အသေက္ခာဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်သော ကြောင့် အသေက္ခာဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်၊ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အသေက္ခာဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိန္န/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် အသေက္ခာ-ကို န+သေက္ခာ အသေက္ခာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အသေက္ခာ-၌ အ-သဒ္ဓါ ပဋိသေခအနက်ကို ဟော၏ဟု ဆို၏။

ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အသေကွာ-၌ အ-သဒ္ဒါသည် ပဋိသေခအနက်တစ်မျိုးကိုသာ ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဃ) ဖြင့် အသေကွာ-ကို န+သေကွာ အသေကွာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အသေကွာ-၌ အ-သဒ္ဒါ ပဋိသေခအနက်ကို ဟော၏ဟူသော မပြဆိုသင့်။ အသေကွာ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အသေကွာ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (င) ဖြင့် အ-သဒ္ဒါသည် ဝုမ္မိအနက်ကိုလည်း ဟော၏ဟူလို။

(၁) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် န သေကွာ အသေကွာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သေကွ မဟုတ်သော တရားတို့သည် အသေကွမည်ကုန်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် သေကွ မဟုတ်သော လောကီတရားများနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့သည်လည်း အသေကွမည်၏ဟူသော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အသေကွာ-အရ ဤ၌လိုအပ်သော အရကောက် အဘိဓမ္မယုတ္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အသေကွာ-အရ ဤ၌လိုအပ်သော အရကောက် အဘိဓမ္မယုတ္တကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (စ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (စ) ဖြင့် အသေကွာ-အရ သေကွ မဟုတ်သော လောကီတရားများနှင့် နိဗ္ဗာန်ကို မယူရ၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဓမ္မကိုသာ ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုရကား အတိဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

➤ ၃ ။ (က-ခ-ဂ-ဃ-င) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အသေကွာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး အဘိဓမ္မယုတ္တကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း)

အသေကွာ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်တရားကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုက်သဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် အလွန် မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဇာတတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကြောင့်သာ သေကွမည် သည် မဟုတ်သေး။ ဣဒံတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း သေကွမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဇာတတဒ္ဓိတ် ဣဒံတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကြောင့်သာ သေကွမည်သည် မဟုတ်သေး။ တဿီလကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း သေကွမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သင်ဆဲ၊ ကျင့်ဆဲ၊ ဖြည့်ဆဲ မဟုတ်သော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင် အသေကွမည်သည် မဟုတ်သေး။ ကြီးပွားခြင်းသို့ရောက်သော သေကွတရား တို့၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း အသေကွမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလို သောကြောင့် (င) ၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အသေကွာ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ ပဋိသေခ-ဟူသော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး ဂုဏ်-ဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (စ) ၌ အဓိဝေဒနံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အသေကွ-အရ အထင် ရှဉ့် ဧကဒေသုပဇာအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ အဓိဝေဒနံ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ အဝသယနံ ဩသော။ ဩသောဝေ ပရိယောသော။ ပရိယောသံ ဣတာ ဂတာ ပတ္တာတိ ပရိယောသိတာ။ န ပရိယောသိတာ အပရိယောသိတာ။ သိက္ခနံ သိက္ခာ။

အပရိယောသိတာ သိက္ခာ ဧတေသန္တိ အပရိယောသိတသိက္ခာ။ (၂) အပြီး အဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း၏+ သေကွတရား ခုနစ်ပါးနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပြီး အဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (တနည်း) သေကွတရား ခုနစ်ပါးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အပရိယောသိတသိက္ခာနံ ဘာဝေါ အပရိယောသိတသိက္ခတ္ထံ။ (၂) အပြီး အဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်းရှိသော သိက္ခာတို့၏+သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပရိယောသိတသိက္ခာ ဘော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(က) သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ။ (တာသု) [သိက္ခဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်းကြိယာ] သိက္ခာသု ဇာတာ သေက္ခာ။ (၂) သိက္ခပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိက္ခာသုံးပါး၏ သေကွတရား ခုနစ်ပါးနှင့် ဌာနိ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄)

ဇာယန္တိတိ ဇာတာ။ (ဇနဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)
(ခ) သိက္ခန္တိတိ သေက္ခာ။ [သိက္ခဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်းကြိယာ]
(ဂ) သိက္ခာ ဧတေသံ သီလန္တိ သေက္ခာ။ (၂) သိက္ခဓာတ်+ဏ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သင်ခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဂုဏိံ ပတ္တာ ဝုဇ္ဈိပ္ပတ္တာ။

(ဃ) န သေက္ခာ အသေက္ခာ။ (၄) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏+ အသေကွဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(င) န သေက္ခာ အသေက္ခာ။ (၂) ဂုဏိဘောဂုဏ်၏+ အသေကွဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၁၀ ။ တိသု-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။
➤ ၁၁ ။ (က) ၌ သိက္ခာသု ဇာတာ-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ သိက္ခပုဒ်+ဏပစ္စည်း၊ ယင်းဏပစ္စည်း၏ ဇာတာတဦးတိအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိက္ခာသု ဇာတာတိ သေက္ခာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိပေပါသည်။ တိသု-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ သိက္ခ-အရ အဓိသီလ၊ အဓိစိတ္တ၊ အဓိပညာ ဟူ

သော သိက္ခာသုံးပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

(ခ) ဌ သေက္ခာနံ စတေ-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ ဣပစ္စည်း၏ ဣဒံတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည် ကုဋေ(ပစ္စယတ္ထ) သေက္ခာနံ စတေတိ သေက္ခာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သတ္တန္တိ-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ သေက္ခ-အရ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

(ဂ) ဌ သိက္ခန္တိ-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ ဣပစ္စည်း၏ တဿိလကတ္တုဉာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိက္ခိတံ သီလံ ယေသန္တေတိ သေက္ခာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) သိက္ခန္တိ-ဖြင့် သေက္ခာ-၌ ဣပစ္စည်း၏ တဿိလကတ္တိတ်အနက် သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိက္ခာ စတေသံ သီလန္တိ သေက္ခာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သယမေဝ-ဖြင့် သိက္ခန္တိ-၏ ကတ္တားကား ပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကြည့် လောကုတ္တရာစိတ် ၇-ပါးဟု ဆိုအပ်သော မိမိတို့ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အပရိယောသိတသိက္ခတ္တာ-ဖြင့် မိမိသည်ပင်လျှင် ကျင့်လေ့ရှိကုန်၏ဟူသည် အပြီးဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း ကျင့်ခြင်း ဖြည့်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဌ န သေက္ခာ-ဖြင့် အသေက္ခာ-၌ အ-သည် န-၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) န သေက္ခာ အသေက္ခာ-ဟု ကမ္မဓာရာယပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ယင်း အ-၏ ပဋိသေခအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ ဥပရိ သိက္ခိတဗ္ဗဘာဝတော-ဖြင့် အထက်၌ သင်အပ် ဖြည့်ကျင့်အပ်သော တရားမရှိခြင်းကြောင့် အသေက္ခ မည်သတည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဌ ဝုဗ္ဗိပုတ္တာ သေက္ခာ-ဖြင့် အသေက္ခာ-၌ အ-၏ ဝုဗ္ဗိအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) အ-သည် န-၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) န သေက္ခာ အသေက္ခာ-ဟု ကမ္မဓာရာယပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(စ) ဖြင့် အသေက္ခာ-အရ လောကီတရားများ နိဗ္ဗာန်တို့ကို မယူရ၊ ဧကဒေသုပစ္စာ ရဋ္ဌီနည်းဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

(တနည်း) အသေက္ခာ-အရ မုချဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်စိတ်ကို မယူရ၊ သဒိဿပစ္စာ၊ အတိဿနည်း ရဋ္ဌီနည်းဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

➤ ❶။ (ဂ) သယမေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) မဂ်လေးပါး အောက်ဖိုလ်သုံးပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပုဂ္ဂိုလ်ခြံသည့် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မဂ်လေးပါး၏ သမုစ္ဆေဒပဟာနသတ္တိဂုဏ်၊ အောက်ဖိုလ်သုံးပါး၏ ပဋိပဿမ္မနပဟာနသတ္တိဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

(တနည်း) မဂ်လေးပါး အောက်ဖိုလ်သုံးခုတို့၏ အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်သေးသော သင်ခြင်း ကျင့်ခြင်း ဖြည့်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

၆(အ၆) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

အပရိယောသိတ-၌ အ-ကား ပဋိသေခအနက်။ ပရိ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္ထက။ ဩ(အဝ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကား ပရိယန္တအနက်။ သယံ-ကား သာမံအနက်၊ အတ္တအနက်။ ၈၀-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။ ၂ပရိ-ကား အာဇာရအနက်။(တနည်း) ဥဒ္ဓံအနက်။ အဘာဝတော-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထေ။ န သေက္ခာ-၌ န-ကား ပဋိသေတ္ထေ၊ သဒိသတ္ထ။ အသေက္ခာ-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထေ၊ သဒိသတ္ထ။ (င) ၌ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ အသေက္ခာ-၌ အ-ကား ဝုရိအနက်။ (စ) အရဟတ္တ-၌ အ-ကား ဝိရဟအနက်၊ ပဋိသေဓအနက်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ(ဝိသယ) ။ ။ (က) တိဿ-၌ တိ-သည် သိက္ခာသု-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ခ) ဧတေ-၌ ဧတ-သည် ဥစ္စာဒြပ် (တနည်း) တရားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (စ) ဧတံ-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အသေက္ခာအမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၉ ။ ြိယာဝါးတနံ ။ ။ (က) (ခ) (ဂ) တို့၌ သေက္ခာ-အရ မဂ်လေးခု အောက်ဖိုလ် သုံးခု စိတ္တုပ္ပါဒ် ကိုယူ ထုတ်။

(ဃ) (င) တို့၌ အသေက္ခာ-အရ/ (စ) ၌ အရဟတ္တပလဓမ္မ-အရ/ ဝုရိပုတ္တာ သေက္ခာ-၌ သေက္ခာ အရ = အရဟတ္တဖိုလ် ကို ယူ၍-- (၁) ထိုအရဟတ္တဖိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖလသမာပတ္တိ သုဓမ္မစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ တိဿ သိက္ခာသု-အရ ။ ။ အဓိသီလ၊ အဓိစိတ္တ၊ အဓိပညာ သိက္ခာသုံးပါး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုတွင်-- သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ သုံးပါးသည် “သီလသိက္ခာ” မည်၏။

သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ သုံးပါးသည် “အဓိစိတ္တသိက္ခာ” မည်၏။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ နှစ်ပါးသည် “အဓိပညာသိက္ခာ” မည်၏။

➤ ၁၀ ။ (က) တိဿ သိက္ခာသု ဇာတာ ။ ။ တိဿ သိက္ခာသု-အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဇာတာ-အရ မဂ်စိတ်လေးပါး အောက်ဖိုလ်သုံးခု မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါး ကြည့်သော စေတသိက်(၂၈)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဈာန၊ သမ္မယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) သတ္တန္တံ သေက္ခာနံ ဧတေ ။ ။ သတ္တန္တံ သေက္ခာနံ-အရ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် (၇)ယောက်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော (အရဟတ္တဖိုလ်ကြည့်) လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော နာမက္ခန္ဓာ ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေန-အရ ၎င်းစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၁-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ သမ္မယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

န သေက္ခာ အသေက္ခာ ။ ။ န-အရ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်(ဝိညာဏက္ခန္ဓာ) ပစ္စည်းတရားသည် သေက္ခာ-အရ ယင်းစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်ခန္ဓာသုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ အာဏာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၃၃) [၄၈၇။ ပြည်၊ပ၊ ၃၀၀။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၂၇]

(က) သမန္တတော ဂေဟိတတ္တာ အပ္ပမတ္တကံ ပရိတ္တန္တိဝုစ္စတိ၊ “ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍိန္နံ အာဒိသု ဝိယ။ (ခ) ဣမေပိ အပ္ပါနဘာဝတာယ ပရိတ္တာ ဝိယာတိ မဇိတ္တာ။

(ဂ) ကာမာဝစရဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။

(ဃ) ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာယ၊ ဝိပုလဗလတာယ၊ ဒီယသန္တာနတာယစ မဟန္တာဘာဝတာ။ (င) မဟဇန္တဟိ ဝါ ဥဠာရန္တန္တဝိရိယစိတ္တပညေဟိ ဂတာ ပဋိပနာတိပိ မဟဉ္စတာ။

(စ) ပမာဏကရာ ဓမ္မာ ရာဂါဒယော ပမာဏံ နာမ။

(ဆ) အာရမ္မကတော ဝါ သမ္ပယောဂတော ဝါ နတ္ထိ ဧတေသံ ပမာဏံ၊ ပမာဏဿ စ ပဋိပက္ခာတိ အပ္ပမာဏာ။

➤ ၁။ (က) သမန္တတော၊ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ဧတ္ထိတတ္တာ၊ပိုင်းခြားအပ် ပိုင်းဖြတ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။“ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍိန္နံ အာဒိသု ဝိယ။ပရိတ္တံ ဂေါမယံ ဤသို့အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့။ အပ္ပမတ္တကံ၊အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုတို့။ပရိတ္တန္တိ၊ပရိတ္တဟူ၍။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။[ပရိတ္တံ၊သေးငယ်သော။ဂေါမယပိဏ္ဍိန္နာ၊ချေးခဲကို။] (ခ) ဣမေပိ ဓမ္မာ၊ဤကာမာဝစရ တရားတို့သည်လည်း။အပ္ပါနဘာဝတာယ၊နည်းသော အာနုဘောရိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ပရိတ္တာ ဝိယ၊နည်းသော ဝတ္ထုတို့ကဲ့သို့။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။ပရိတ္တာ၊ပရိတ္တ မည်ကုန်၏။

(က) ဥပမာ အပြင်ထုတ် ။ ။ သမန္တတော၊ထက်ဝန်းကျင်မှ။(ဝါ) ပတ်ဝန်းကျင်၌။ဧတ္ထိတတ္တာ၊ပိုင်းခြားအပ် ပိုင်းဖြတ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။အပ္ပမတ္တကံ၊နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော အရာဝတ္ထုကို။ပရိတ္တန္တိ၊ပရိတ္တဟူ၍။(ဇေန၊လူအပေါင်းသည်။)ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။(ကိမိဝ၊အဘယ်ကဲ့သို့ နည်းဟူမူကား။)“ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍိန္နံ အာဒိသု ဝိယ။ပရိတ္တံ ဂေါမယံ ဤသို့အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့တည်း။

(ဂ) ဧတံ၊ဤပရိတ္တ-ဟူသော အမည်သည်။ကာမာဝစရဓမ္မာန၊ကာမာဝစရ တရားတို့၏။အဓိဝစနံ၊အမည်တည်း။ (ဃ) ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာယ၊ကိလေသာကို ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ၎င်း။ဝိပုလဗလတာယ၊ကြီးကျယ်သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ဒီယသန္တာနတာယ၊ရှည်သော သန္တာန် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။မဟန္တာဘာဝ၊ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ်သို့။ဂတာ၊ရောက်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။မဟဂ္ဂတာ၊မဟဂ္ဂတ မည်ကုန်၏။

(ဃ) ဟိတိအပြင်ထုတ် ။ ။ ယေဓမ္မာတို့သည်။မဟန္တာဘာဝ၊သို့။ဂတာ၊ကုန်၏။(ကသ္မာ၊အဘယ်ကြောင့်။မဟန္တာဘာဝ၊သို့။ဂတာ၊ရောက်ကုန်သနည်း) ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာယ၊ကိလေသာကို ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ဝိပုလဗလတာယ၊ကြီးကျယ်သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ဒီယသန္တာနတာယ၊ရှည်သော သန္တာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။(တေဓမ္မာတို့သည်။မဟန္တာဘာဝ၊သို့။ဂတာ၊ကုန်သတည်း။) (င) ဝါ၊တနည်းကား။ယေဓမ္မာတို့ကို။မဟန္တဟိ၊မြတ်ကုန်သော။ဥဠာရန္တန္တဝိရိယစိတ္တပညေဟိ၊

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

မြတ်သော ဆန္ဒ ဝီရိယ စိတ္တ ပညာရှိကုန်သော။(ပုဂ္ဂလေဟိ၊ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။)ဂတာ ပဋိပန္နာကျင့်အပ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာဝိ၊ထို့ကြောင့်လည်း။တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။မဟဂ္ဂတာ၊မည်ကုန်၏။

(၈) ပမာဏကရာနှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော။(ဝါ) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ရာဂါဒယော၊ရာဂ အစရှိကုန်သော။ဓမ္မာ၊ကိလေသာတို့သည်။ပမာဏ နာမ၊ပမာဏ မည်၏။

(ဆ) အာရမ္မဏတော=အာရမ္မဏကရဏတော ဝါ၊အာရုံပြသောအားဖြင့်၎င်း။သမ္ပယောဂတောဝါ၊ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်၎င်း။စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။ပမာဏံ၊နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာသည်။(ဝါ) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကိုပြုကြောင်းဖြစ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာသည်။နတ္ထိ၊မရှိ။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။အပ္ပမာဏာ၊မည်ကုန်၏။ဝါ၊တနည်းကား။ယေဓမ္မာတို့သည်။ ပမာဏသန္တိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။(ဝါ) ပြုကြောင်းဖြစ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာ၏။ပဋိပက္ခာ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့တည်း။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။အပ္ပမာဏာ၊မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (၈) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အရင်းခံ သာမည အနေ အားဖြင့် ပရိတ္တ အမည်ရခြင်းအကြောင်း၊ ပရိတ္တ-အရတို့ကို ဥပမာနှင့်တကွ ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤတိကံ၌ ဖြစ်သင့်သော ပရိတ္တ အမည်ရခြင်းအကြောင်း၊ ပရိတ္တပုဒ် ဝစနတ္တတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဖြင့် အရင်းခံ သာမည အနေအားဖြင့် ပရိတ္တ အမည်ရခြင်းအကြောင်း၊ ပရိတ္တ-အရတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ပရိတ္တ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္တ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရိတ္တ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္တကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ)မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပရိတ္တမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့သည်လည်း (လော ကုတ္တရာ တရားတို့ကိုထောက်လျှင် နည်းသော အာနုဘော်ရှိသောကြောင့်) ပရိတ္တ မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (တနည်း) မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့သည်လည်း လောကုတ္တရာ တရားတို့ကိုထောက်လျှင် (ကိလေသာ တို့ကို သမုဇ္ဈေဒပဟာန်ဖြင့် မပယ်နိုင်သောကြောင့် သေးငယ်ရကား) ပရိတ္တမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို့ကြောင့် ဤ၌လိုအပ်သော ပရိတ္တမည်သော တရား တို့ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌လိုအပ်သော ပရိတ္တမည်သော တရားကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် မဟဂ္ဂတာ-ကို မဟန္တံ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္တပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် မဟဂ္ဂတာ၌ ဒုတိယာ တပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္တတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဃ) ဖြင့် မဟဂ္ဂတာ-ကို မဟန္တံ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္တပြုရမည်ဟူသော မဆိုသင့်။မဟဂ္ဂတာ-၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မဟဂ္ဂတာ-၌ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္တကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ (က) န္တိ ဝုဇ္ဇတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ၌ ပရိတ္တ-အရ အထင်ရရှိ

ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် အနည်းငယ်သော အရာဝတ္ထုကို ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝုစ္စတိ-ကို ထားရပါသည်။ (ဂ) နှ့် အဓိဝစနံ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရိတ္တ-အရ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို မယူရ၊ အထင်ရရှိ ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် ကာမာဝစရ တရားတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) နှ့် အဓိဝစနံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဓ) နှ့် ပိ(အပိ) ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုသည်သာလျှင် ပရိတ္တမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကာမာဝစရ တရားတို့သည်လည်း ပရိတ္တမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဓ) နှ့် ပိ(အပိ) ကို ထားရပါသည်။

(င) နှ့် ပိ(အပိ) ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထကြောင့်သာ မဟဂ္ဂုတ်မည်သည် မဟုတ်သေး၊ တတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း မဟဂ္ဂုတ်မည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) နှ့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(စ) နှ့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ မဟဂ္ဂုတ်-ပုဒ်၏ ဒုတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ၊ ကံအနက်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတစ်ပါး တတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ၊ ကတ္တားအနက်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားသည်။

(စ) နှ့် နာမသဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပမာဏသဒ္ဓါသည် မုချအားဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဝတ္ထုကို ဟောပြောသော်လည်း ဤအရာ၌ သဒ္ဓါပစာအားဖြင့် ရာဂ-စသော ကိလေသာတရားတို့ကို ဟော၏ဟု ပြလိုသောကြောင့် နာမ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဆ) အာရမ္မဏတောဝါ-နှ့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်သာ မရှိသည် မဟုတ်၊ အာရုံအားဖြင့်လည်း မရှိဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားသည်။

သမ္ပယောဂတောဝါ-နှ့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရုံအားဖြင့်သာ မရှိသည် မဟုတ်၊ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်လည်း မရှိဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရသည်။

(ဆ) ပမာဏဿ-နှ့် စ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အပ္ပမာဏာ-သဒ္ဓါ၏ ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကမ္မဓာရာယသမာသ်ဝစနတ္ထကို (တနည်း) အ-သဒ္ဓါ၏ ဝိရဟတ္ထမှတစ်ပါး ပဋိပက္ခတ္ထကို လဲလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ပရိတ္တ အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ကာမာဝစရတရားတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြဆိုသောကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့၌ အလွန်ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် အပ္ပမာဏာ-၌ ပမာဏ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် အပ္ပမာဏာ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

➤ ၆။ ပရိ သမန္တတော ဒီယန္တေ ဆိန္ဒုန္တေတိ **ပရိတ္တော**။ (၂) ပ-ရိ-ဒီ-ယန်-တေ-ဟူသော အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဒီယတေတိ အတ္တံ။ သမန္တတော အတ္တံ **ပရိတ္တံ**။ (၂) သမန္တတောဂုဏ်၏ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထက်ဝန်း ကျင် ပိုင်းဖြတ်အပ်သော အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိသမန္တတော ဒီယတေ ခဏ္ဍိယတေတိ **ပရိတ္တံ**။ (ပရိပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းဖြတ်ခြင်းကြိယာ) ဂေါဟိ နိဗ္ဗတ္တော **ဂေါမယော**။ (၂) ဂေါပဒ်+မယပစ္စည်း၊ နွားတို့၏ နွားချေးနှင့် ဇနက-ဧည အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နွားချေး၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အစာဟောင်း ခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိတ္တာ ဝိယာတိ **ပရိတ္တော**။ (၂) ပရိတ္တပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အနည်းငယ်သော အရာဝတ္ထု၏ ကာမာဝစရတရားတို့နှင့် သဒိသ-သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အနည်းငယ်သော အရာဝတ္ထုနှင့် ကာမာဝစရတရားတို့၏ သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။
ဂေါမယောစ သော ပိဏ္ဏောစာတိ **ဂေါမယပိဏ္ဏော**။

အနုဘဝတိ သမဏ္ဍေတိတိ **အာနုဘာဝေါ**။ (အနုပုဗ္ဗ ဘူဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ စွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာ)
အနု အနု တံသမင်္ဂီနော ဘာဝေတိ ဝဇေတိတိ အနုဘာဝေါ။ အနုဘာဝေါယေဝ အာနုဘာဝေါ။
အနုဘဝတိ ဧတေနာတိ အာနုဘာဝေါ။ အပ္ပေါ အာနုဘာဝေါ ဧတေသန္တိ **အပ္ပေါနုဘာဝေါ**။

(၂) နည်းသော အာနုဘော်၏ ကာမာဝစရတရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နည်းသော အာနုဘော်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနုပုနုပ္ပုနံ တံသမင်္ဂီနံ ဘာဝေတိ ဝဇေတိတိ အနုဘာဝေါ။ အနုဘာဝေါဝေ အာနုဘာဝေါ။
အပ္ပေါ အာနုဘာဝေါ ဧတေသန္တိ အပ္ပေါနုဘာဝေါ။ အပ္ပေါနုဘာဝါနံ ဘာဝေါ **အပ္ပေါနုဘာဝတာ**။

(တာယ) (၂) နည်းသော အာနုဘော်၏ ကာမာဝစရတရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နည်းသော အာနုဘော်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) နည်းသော အာနုဘော်ဟူ သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိက္ခမ္ဘိယတေ ဝိက္ခမ္ဘနံ ကိလေသာနံ ဝိက္ခမ္ဘနံ **ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနံ**။ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနေ သမတ္တာ **ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တာ**။ (၂) ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း၏ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တာနံ ဘာဝေါ **ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာ**။ (တာယ)

(၂) ကိလေသာတို့ကို ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာကို ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပုလံ ဖလံ စေတသန္တိ ခိပုလပလော။ (၂) ကြီးကျယ်သော အကျိုး၏ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်နှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခု သည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပုလဖလာနံ ဘာဝေါ ခိပုလပလတာ။(တာယ)

(၂) ကြီးကျယ်သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြီးကျယ်သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒိယော သန္တာနော စေတသန္တိ ဒိဃသန္တာနာ။ (၂) ရှည်သော သန္တာန်၏ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်အားလုံးနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဒိဃသန္တာနံ ဘာဝေါ ဒိဃသန္တာနတာ။(တာယ)

(၂) ရှည်သော သန္တာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှည်သော သန္တာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မဟေန္တိတိ မဟန္တာ။ မဟန္တာနံ ဘာဝေါ မဟန္တာ။ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂတာ။ မဟန္တံ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ။

(၂) ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ်၏ ရောက်သောတရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့၏ (မဟဂ္ဂတ အဖြစ်ဖြင့်) တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င) မဟေန္တိတိ မဟန္တာ။(တေဟိ) (၂) ကြီးမြတ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဂစ္ဆိယန္တေတိ ဂတာ။ မဟန္တေဟိ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ။ (၂) မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကျင့်အပ်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥဠနံ ဥဂ္ဂမနံ ဝိပုလဂမနံ ဥဠာရံ။(ဥလ+အာရ) ဆန္ဒောစ ဝိရိယဉ္စ စိတ္တဉ္စ ပညာစ ဆန္ဒဝိရိယစိတ္တပညာ။

ဥဠာရာ ဆန္ဒဝိရိယစိတ္တပညာ စေတသန္တိ ဥဠာရဉ္စန္ဒဝိရိယစိတ္တပညာ။ (တေဟိ)

(၂) မြတ်သော ဆန္ဒ၊ ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ပညာတို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြတ်သော ဆန္ဒ၊ ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ပညာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ပကာရေန မိနန္တိတိ ပမာဏံ။ ပကာရေန မိနန္တိ စေတနာတိ ဝါ ပမာဏံ။ ပမိနန္တိတိ ပမာဏာ။ (၂) ပ-မိ-နန်-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော

အပြားအားဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပြားအားဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နတ္ထိ ပမာဏံ စေတသန္တိ အပ္ပမာဏာ။ (၂) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ရာဂ-

စသော ကိလေသာ မရှိခြင်း၏ လောကုတ္တရာ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) န ပမာဏာ အပ္ပမာဏာ။ (၂) န-အရ ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏ ပမာဏ အရ လောကုတ္တရာတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ခဏ္ဍိယတေ ပရိစ္ဆိန္ဒိယတေတိ ခဏ္ဍိတံ။ (ခဏ္ဍ+တ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အပ္ပါ မတ္တာ ယဿ၊ ယသ္မိန္တိ ဝါ အပ္ပမတ္တကံ။ (၂) နည်းသော အတိုင်းအရှည်၏+အရာဝတ္ထုနှင့် ပမာဏ-ပမာဏန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

- ၅။ ဣမေ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။
- ပရိတ္တံ၊ ဂေါမယပိဏ္ဍ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။
- ဂေါမယ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ တဒ္ဓိတိနာမ်ပုဒ်။

အပ္ပါနဘာဝတာယ၊ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာယ၊ ဝိပုလဖလတာယ၊ ဒီဃသန္တာနတာယ-တို့ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ တဒ္ဓိတနာမ်ပုဒ်။

မဟန္တေဟိ-ကား ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ ကိတနာမ်ပုဒ်။

ဥဠာရန္တနုဝိရိယဝိတ္တပညေဟိ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တု၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။

ရာဂါဒယော-ကား ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣကာရန္တု၊ သမာသနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ (က) ၌ သမန္တတော ခဏ္ဍိတတ္တာ-ဖြင့် ပရိတ္တံ-၌ ပရိ-ဥပသာရ၏ သမန္တအနက် ဟောသည်ကိုင်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ပရိရေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်၏ အဝဇ္ဇေနအနက် ဟောသည်ကိုင်း(ဒ-ဓာတ္တ) တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ပရိသမန္တတော ဒီယတေ ခဏ္ဍိယတေတိ ပရိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

အပ္ပမတ္တကံ ပရိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ-ဖြင့် ဤ၌ ပရိတ္တ-အရ ကာမာဝစရ တရားတို့ကို မယူရသေး၊ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် အနည်းငယ်သော အရာဝတ္ထုကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍန္တိ အာဒီသုဝိယ-ဖြင့် ပရိတ္တသဒ္ဓါ အပ္ပမတ္တကအနက်ကို ဟောရာ၌ ဥပမာနကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ပရိတ္တာ ဝိယ-ဖြင့် ပရိတ္တာ-၌ ဣပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း (ပစ္စယတ္ထ) ပရိတ္တာ ဝိယာတိ ပရိတ္တာ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣမေဝိ အပ္ပါနဘာဝတာယ-ဖြင့် နည်းသော အာနဘော်တို့ ရှိကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့် “ပရိတ္တံ” မည်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ပရိတ္တ-အရ လောကုတ္တရာတရားတို့အောက် နည်းသောအာနဘော်ရှိသော မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့ကို မယူရ၊ ကာမာဝစရတရားတို့ကိုသာ ယူရမည်ကိုင်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဤ၌ ပရိတ္တ-သဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာ၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ မဟန္တဘာဝံ ဂတာ-ဖြင့် မဟဂ္ဂတာ-၌ မဟန္တပုဒ်+ဂတ-ပုဒ်၊ ဂတာ-၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆန္တိ ဝါပုဏန္တိတိ ဂတာ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) မဟန္တ-ဟူသော ရှေးပုဒ်၏ ဘာဝပုဓာန၊ ဘာဝလောပ၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို မဟန္တံ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ-ဟု ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မဟန္တဂတ-ဟု ဆိုလိုလျက် မဟန္တကို မဟပြု၊ ဂ-ဒွေဘော်လာ၍ မဟဂ္ဂတာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

F-16-A

(င) ၌ မဟန္တဟိ ဂတာ-ဖြင့် မဟဂ္ဂတာ-၌ မဟန္တပုဒ်+ဂတပုဒ်၊ ဂတာ-၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆိယန္တေ (ပဋိပဇ္ဇိယန္တေ)တိ ဂတာ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို မဟန္တဟိ ဂတာ မဟဂ္ဂတာ-ဟု တတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မဟန္တဂတ-ဟု ဆိုလိုလျက် မဟန္တကို မဟပြု၊ ဂ-ဒွေဘော်လာ၍ မဟဂ္ဂတာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဥဋ္ဌာရ (ပ) ပညေဟိ-ဖြင့် မဟန္တ-အရ မြတ်ကုန်သော ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ပညာရှိကြကုန်သော ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ)

ပဋိပန္နာ-ဖြင့် မဟဂ္ဂတာ-၌ ဂတာ-ဝယ် ဂမုဓာတ်၏ ပဋိပဇ္ဇန(စရဏ)အနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဒု-ဓာတုတ္ထ) (တနည်း) ဂတ-သဒ္ဓါ ပဋိပန္နအနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္တတာယ-စသော ဟိတ် ၃-ချက်ဖြင့် ကိလေသာကို ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကိုင်း၊ ကြီးကျယ်သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ရှည်သောသန္တာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ကိုင်း ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် အပ္ပမာဏာ-၌ ပမာဏ-ဝယ် (ပ+မာ+ယု) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္ထုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပမိနာတိတိ ပမာဏ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) ပမာဏ-အရ နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာကို ယူရမည်ကိုင်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ) (တနည်း) ပမာဏ-၌ ပမာဏကရ-ဟုဆိုလိုလျက် ပမာဏနောင် ကရ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဆ) ၌ နတ္ထိ ဧတေသံ ပမာဏ-ဖြင့် အပ္ပမာဏာ-၌ အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကိုင်း (နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း အ-သဒ္ဓါ၏ ဝိရဟအနက်(အဘာဝအနက်) ဟောသည်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) နတ္ထိ ဧတေသံ ပမာဏန္တိ အပ္ပမာဏာ-ဟု န နိပါတပုဗ္ဗဒ စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ပဒေဘော်ဆောင်၍ အပ္ပမာဏာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏတောဝါ သမ္ပယောဂတောဝါ-ဖြင့် အာရုံအားဖြင့် လောကုတ္တရာတရားတို့မှာ ရာဂ-စသော တရားများ မရှိ၊ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်လည်း လောကုတ္တရာတရားတို့မှာ ရာဂ-စသော ပမာဏ တရားများ မရှိဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ပမာဏဿ ပဋိပက္ခာ-ဖြင့် အပ္ပမာဏာ-၌ အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း အ-သဒ္ဓါ၏ ပဋိပက္ခအနက်ဟောသည်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) န ပမာဏာ အပ္ပမာဏာ-ဟု နနိပါတပုဗ္ဗဒကမ္မဓာရာယသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ပဒေဘော်လာ၍ အပ္ပမာဏာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ❶ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ သမန္တတော-ကား သဗ္ဗတောအနက်၊ သမန္တာအနက်။ ပရိတ္တံ-၌ ပရိ-ကား သမန္တတ္ထ။ ပရိတ္တန္တိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ ပိဏ္ဍန္တိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဝိဿ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာနတ္ထ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဣမေဋံ-၌ ဝိ(အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိတ္တနတ္ထ။ အာနုဘာဝ-၌ အနု-ကား ပုနုပ္ပုနကရဏတ္ထ။

ဝိက္ခမ္ဘန-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ဝိပုလ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။

(င) ၌ ငါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ နယန္တရဇောတက။ ပဉ္စေဟိ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ ပဋိပနာ-၌ ပဋိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ပမာဏ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ (တနည်း) ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ နာမ-ကား သညာအနက်။ (ဆ) ၌ စ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ နယန္တရဇောတက။

ပဋိပက္ခာ-၌ ပဋိ-ကား ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ အပ္ပမာဏာ-၌ အ-ကား (ပထမဝိကပ်အလို) ဝိရဟတ္ထ၊ (ဒုတိယ ဝိကပ်အလို) ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

(ခ) ဣမေ-၌ ဣမ-သည် ကာမာဝစရတရားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဂ) ဧတ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပရိတ္တ အမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အဓိဝစနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) ဧတသံ-၌ ဧတ-သည် လောကုတ္တရာတရားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ဩယာဝါတနံ ။ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္ထတာယ၊ ဝိပုလမလတာယ-တို့၌ ဘာဝယောဂပုဒ်တို့အရ= မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုမဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ-စသော ဥပစာရဘာဝနာ ကာမာဝစရသမာဓိဇောတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပဉ္စာနန္တရိယကံမှကင်းခြင်း၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဗြဟ္မာဘုံ၌ဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒ်သေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ * ဝုစ္စတိ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ်အရ = ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။

(၁) ထို ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုဟူသော အာရုံအကြောင်း၊ ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပရိတ္တဟူသော ဝစီဘောဒဿဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သဗ္ဗုရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဝစီဘောဒဿဒ္ဓကို ကြားရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်သိရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဝိပုလပလ-အရ = မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီပတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ အပ္ပမတ္တကံ+ဝုစ္စတိ ။ ။ အပ္ပမတ္တကံ-အရ/ ဝုစ္စတိ-၌ တေဝိဘတ်အရ=အနည်းငယ်သော ဝတ္ထု၌ရှိသော ရူပါရုံ-စသော အဋ္ဌကလာပရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပရိတ္တန္တိ+ဝုစ္စတိ ။ ။ ပရိတ္တန္တိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ပရိတ္တ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရိတ္တန္တိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ပရိတ္တ-ဟူသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒဿဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

F-16-B

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပဿန္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဇနေနပဋ္ဌတိ ။ ။ ဇနေန-ဟူသော ပါဠိသေသကတ္တားအရ ဝီရိယ ပစ္စည်းတရားသည် ဂုဏ်-၌ ဝစဇာတ်အရ ဝီရိယကြင်သော ဝီရိယသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) **မဟန္တေဟိ+ဂတာ** ။ ။ မဟန္တေဟိ-အရ မြတ်ကုန်သော ဈာနလာဘီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဂတာ-အရ မဟဂ္ဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **မဟဂ္ဂတာ**-လည်းတူ၏။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) မဟန္တေဟိ-အရ ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် ဂတာ-အရ မဟဂ္ဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ပုရေဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပဿန္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပုလပလတာယ ။ ။ ဝိပုလဖလ-ဝယ် (ဧတ)အညပုဒ်အရ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်း တရားသည် သမာသ်ပုဒ်(ဝိပုလဖလ)အရ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပက် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ(၂)ပစ္စည်း။

ပမာဏသမ္ပပဋိပက္ခာ ။ ။ ပမာဏ-အရ ရာဂ-စသော အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိပက္ခာ-အရ လောကုတ္တရာတရား ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပါကျ (၃၄) [ဋ္ဌ၊ ၈၇။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၀၃။ ဘာသာဋီ၊ ၁၊ ၃၂၉]

- (က) ပရိတ္တာရမ္မဏတ္ထိကေ ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ ပရိတ္တာရမ္မဏာ။
- (ခ) သေသပဒဒ္ဒယေဝိ ဧသေဝနယော။ (ဂ) ဟိနတ္ထိကေ ဟိနာတိ လာမကာ။
- (ဃ) အကုသလာ မ္မော။ (င) ဟိနပ္ပကိတာနံ မဇ္ဈေ ဘဝိတိ မန္တိမာ။
- (စ) အဝသေသာ တေဘူမကာ မ္မော။
- (ဆ) ဥတ္တမဋ္ဌေန၊ အတပ္ပကဋ္ဌေနစ ပဏိတာ။ (ဇ) လောကုတ္တရာ မ္မော။

➤ **၁။ (က)** ပရိတ္တာရမ္မဏတ္ထိကေ၊ ပရိတ္တာရမ္မဏတိကံ၌။ (အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) ဧတေသံ၊ ဤတရားတို့အား။ ပရိတ္တံ၊ ကာမာဝစရ-ဟု ဆိုအပ်သော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ၊ တသွားထို့ကြောင့်။ တေမ္မော၊ ထိုတရားတို့သည်။ ပရိတ္တာရမ္မဏာ၊ မည်ကုန်၏။

* **ပရိတ္တာရမ္မဏာ**=ကာမာဝစရ တရားဟူသော အာရုံရှိကုန်သော။

(ခ) သေသပဒ္ဒယေဝိ၊ ကြွင်းသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း။ ဧသေဝနယော၊ ဤနည်းကိုသာလျှင်။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်အပ်၏။ (တနည်း) ဧသေဝနယော၊ ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်အပ်၏။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဂ) ဟိနတ္ထိကောဟိနတိကံ။ ဟိနာတိ။ ဟိနဟူသည်ကား။ လာမကာ၊ ယုတ်မာကုန်သော။

(ဃ) အကုသလာ၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ၊ တရားတို့ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။ လဗ္ဘန္တိ၊ သိအပ်ကုန်၏။) (င) ဟိနပ္ပဏိတာနံ၊ အယုတ်အမြတ်တို့၏။ မဇ္ဈေ၊ အလယ်၌။ ဘဝါ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ထိုသို့။ ဟိနပဏိတ တရားတို့၏ အလယ်၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ မဇ္ဈိမာ၊ မဇ္ဈိမတို့မည်ကုန်၏။ * မဇ္ဈိမာ=

အယုတ်အမြတ်တို့၏ အလယ်၌ဖြစ်ကုန်သော။ (စ) အဝေသော၊ အကုသိုလ်မှကြွင်းကုန်သော။ တေဘူမကာ၊ ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ၊ တို့ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။ လဗ္ဘန္တိ၊ သိအပ်ကုန်၏။) (ဆ) ဥတ္တမဋ္ဌေန၊

မြတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ အတပ္ပကဋ္ဌေန၊ မရောင့်ရဲအပ် မရောင့်ရဲနိုင်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ ပဏိတာ၊ ပဏိတ မည်ကုန်၏။ * ပဏိတာ=မြတ်ကုန်သော။

(ဝါ) မရောင့်ရဲအပ် မရောင့်ရဲနိုင်ကုန်သော။ (ဝါ) ပြဋ္ဌာန်းသည်၊ မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်ကုန်သော။

(ဇ) လောကုတ္တရာ၊ လောကုတ္တရာဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ၊ တရားတို့ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ သည်။ လဗ္ဘန္တိ၊ သိအပ်ကုန်၏။)

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ပရိတ္တာရမ္မဏာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ပရိတ္တာရမ္မဏပုဒ်ကို ဒွန်သမာသ်ဝစနတ္ထ စသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်သားအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ပရိတ္တာရမ္မဏာ-ဟူသာ ဟောတော်မမူသင့်။ ပရိတ္တာရမ္မဏာ-ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရိတ္တာရမ္မဏာ-ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ တင်)

(ဃ) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဟိနာဓမ္မာ-၌ ဟိနသဒ္ဓါ လာမကအနက်ကို ဟော၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် နိဟိနပ္ပဂ္ဂလ၊ အနိဋ္ဌရပ်တို့ကိုလည်း (လာမကဖြစ်၍) ဟိန-အရ ယူသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဟိန သဒ္ဓါ လာမကအနက် ဟော၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌ ဟိန-အရ ယူအပ်သော အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဟိန-အရ ယူအပ်သော အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ (ခ) န္တိ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရိတ္တာရမ္မဏပုဒ်၌သာ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး။ ကြွင်းသော ပဒနစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထကို သိအပ်ပါသေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ) န္တိ ဝေသဝနယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒုတိယပဒ၊ တတိယပဒတို့သည် ပထမပဒနှင့် ဝစနတ္ထဖွင့်ဆိုပုံ ဖွင့်ဆိုနည်း အလုံးစုံတူနေသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝေသဝနယော-ကို ထားရပါသည်။

(ဆ) န္တိ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မြတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်သာ ပဏိတမည်သည် မဟုတ်သေး။ မရောင့်ရဲအပ် မရောင့်ရဲနိုင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်လည်း ပဏိတမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်

(ဆ) ဌ ၈-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ခေါသပယ်။ ။ (က) ဖြင့် ပရိတ္တာရမ္မဏာပုဒ်ကို ဒွန်သမာဿ ဝစနတ္ထ စသည်မပြုရ၊ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဿ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(ဃ)** ဖြင့် အတိဗျာပိတ (တနည်း) အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် မဇ္ဈိမပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကို ပြသောကြောင့်- **(စ)** ဖြင့် မဇ္ဈိမပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့်- **(ဆ)** ဖြင့် ပဏီတပုဒ်၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့်- **(ဇ)** ဖြင့် ပဏီတ-အရ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့်- အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ **၇။ ဟာယန္တိတိ ဟိနာ။** (၂) ဟာဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပစ္စယေဟိ ပဓာနဘာဝံ နိတာ ပဏီတာ။ ပကဋ္ဌံ နိတာ **ပဏီတာ။** (၂) ပပုဗ္ဗ နိဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြဋ္ဌာန်းသည် မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ပြဋ္ဌာန်းသည် မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိယန္တိတိ နိတာ။(အစိတ်) ပကဋ္ဌံ နိတာ ပဏီတာ။ ပဓာနဘာဝံ နိတာ **ပဏီတာ။** (၂) ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်၊ မြတ်သည်၏ အဖြစ်၏ ဆောင်အပ်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဏီတ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တပုပ္ပတ္တိတိ **တပွကော။** (၂) တပွဓာတ်+ကျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲစေခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တင်းတိမ်ရောင့်ရဲစေခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န တပွကာ **အတပွကာ။** (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲစေတတ်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတပွကဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်

အတပွကေဝ အတ္ထော **အတပွကဇ္ဈော။** (တေန) (၂) အတပွကဘောဂုဏ်၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတပွက-ဟူသော အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဩဠာရိကေဟိ ကာမတဏှာဒိဟိ ပရိဒီယတိ ပရိစ္ဆိန္ဒတိဟိ ပရိတ္တံ။

ဩဠာရိကကာမတဏှာ ကာမာဝစရစိတ္တံ ပရိဒေတိ ပရိစ္ဆိန္ဒတိ ဧတ္ထာတိ ဝါ **ပရိတ္တံ။**

စိတ္တစေတသိကာ အာဂန္နာ ဘုသံ ဝါ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။

စိတ္တစေတသိကေဟိ အာဂန္နာ၊ ဘုသံဝါ ရမိတဗ္ဗန္တိဝါ **အာရမ္မဏံ။** (၂) အာပုဗ္ဗ ရမုဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စိတ် စေတသိကတို့၏ လာ၍ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

တိသော ဘူမိယော တိဘူမံ။ တိဘူမေ နိဗ္ဗတ္တာ **တောဘူမကာ။** (၄) တိဘူမပုဒ်+ဏိကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဘုံသုံးပါးတို့၏(လောကီကုသိုလ် လောကီဝိပါကံ ကြိယာစိတ်ဝိသ စေတသိကံ အဋ္ဌတ္တိံသ ရုပ်အဋ္ဌဝိသ) တရားတို့နှင့် ဌာန-ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုံသုံးပါး၌

ဝိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ပရိတ္တနှင့် အာရမ္မဏပုဒ်ကို ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ စေတသန္တိ ပရိတ္တာရမ္မဏာ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ကြွင်းသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း ပထမပုဒ်နည်းတူ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုပါဟု ညွှန်ပြသိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ လာမကာ-ဖြင့် ဟိနာ မဗ္ဗော-၌ ဟိနာ-သဒ္ဒါသည် လာမကတ္ထဝါစီ ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ် တည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒတ္ထ) (တနည်း) ဟိနာ-သဒ္ဒါ လာမကအနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဟိနာ-သဒ္ဒါ လာမက၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ အကုသလာ မဗ္ဗော-ဖြင့် ဟိနာ-အရ နိဟိနပုဂ္ဂလ၊ အနိဋ္ဌရုပ် စသည်ကို မယူရ၊ အကုသိုလ်ဓမ္မကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ၌ မဇ္ဈေ ဘဝါ-ဖြင့် မဇ္ဈိမာ-၌ ဣမပစ္စည်း၏ ဘဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) မဇ္ဈေ ဘဝါ မဇ္ဈိမာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဟိနပဏီတာ-ဖြင့် မဇ္ဈိမာ-၌ အလယ်အလတ်ဟူသည် အယုတ်အမြတ်တို့၏ အလယ်အလတ် ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (စ) ဖြင့် မဇ္ဈိမာ-အရ အကုသိုလ်မှကြွင်းသော တေဘူမက တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ - (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဆ) ၌ ဥတ္တမဋ္ဌေန အာတပ္ပကဋ္ဌေန-ဖြင့် ပဏီတာ မဗ္ဗော-၌ ပဏီတ-သဒ္ဒါသည် ဥတ္တမတ္ထ အာတပ္ပကတ္ထဝါစီ ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(တနည်း) ပဏီတ-သဒ္ဒါသည် ဤ၌ မဓရအနက်ကို မဟော၊ ဥတ္တမအနက်၊ အာတပ္ပကအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ) (ဇ) ဖြင့် ပဏီတ-အရ လောကုတ္တရာ စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ (ခ) ဒေသဝနယော-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တစ်ပါးသော ကမ္မဓာရာယသမာသံ စသည်သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထသည် အနုညာတတ္ထ။

ဥပသာရ၊ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ခ)၌ ပိ(အပိ) ကား- သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ ဝေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (ဂ) ဟိနာတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္ထက။ အကုသလာ-၌ အ-ကား ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ ကု-ကား ကုစ္ဆိတတ္ထ။ ပဏီတာနံ-၌ ပ-ကား ပဓာနတ္ထ၊ ပကဋ္ဌတ္ထ။ အဝသေသာ-၌ အဝ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ အတပ္ပက-၌ အ-ကား ပဋိသေဝတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

လောကုတ္တရာ-၌ ဥ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။(တနည်း) အတိက္ကမနတ္ထ၊ အဘိဘဝနတ္ထ။ (က) စေတသံ-၌ စေတ-သည် ကာမစိတ် ၅၄-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေးဟူသော ပရိတ္တာရမ္မဏစိတ် ၅၆-ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် ပညာသတို့ကို ဖွဲ့ပါသည်။

စေတသံ-၌ စေ-သည် တရားခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) သေ-၌ စေ-သည် နည်းကို စွဲပါသည်။(ဝါ) စက္ကတ္တိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာဒ် ဝစနတ္ထနည်းကို စွဲပါသည်။ သေ-၌ စေ-သည် နယော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်သည်။

➤ ၈။ ကြိယာဝါဒိတန်။ ။ ဟိနာ၊ လာမကာ၊ အကုသလာဓမ္မာ-တို့အရ “အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်”ကို ယူ၍။ မဇ္ဈိမာ-အရ=မဟာကုသိုလ် ရူပကုသိုလ် အရူပကုသိုလ်-တို့ကို ယူ၍။

(၁) ရူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု-ဟူသော ဥပစာရသမာဓိဇောသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဈာနသမာပတ္တိ သုခသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပဉ္စာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်း၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းမှစ၍ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အရူပကုသိုလ်ကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) အရူပါဝစရကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပရိကံ-စသော ဥပစာရသမာဓိဇောသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရူပဈာန သမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ရူပါဝစရဈာန်ကို ရခဲခြင်း၊ ပဉ္စာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်း၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေနှင့် ပြည့်စုံခြင်း စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း-စသော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပဏီတာ လောကုတ္တရာ ဓမ္မာ-တို့အရ= လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်ကို ယူ၍ (၁) (လောကုတ္တရာကုသိုလ်) တို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါနိတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရိယဖိုလ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ တိဟိတပဋိသန္ဓေ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်ဇာတိဇာတိ ဖလသမာပတ္တိသုခမှ စ၍ အနုပါဒိဿသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။ ➤ လောကုတ္တရာဖိုလ်ကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) လောကုတ္တရာဖိုလ်တို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) လောကုတ္တရာ မဂ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဖလသမာပတ္တိ သုခတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါနိတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အနုပါဒိဿသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ စေတသန္တိ ပရိတ္တာရမ္မဏာ။ ။ ။ သမာဒ်ပုဒ်အရ ကာမစိတ် ၅၄-ခု၊ စေတသိက-၅၂၊ ရုပ် ၂၈-ပစ္စည်းတရားသည် စေတသံ အညပုဒ်အရ ပရိတ္တာရမ္မဏစိတ် ၅၆-ခု၊ အပ္ပမညာကြံ့သော စေတသိက ပညာသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တိ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တေဘူမကာ။ ။ ။ တိဘူမ-အရ ကာမဘုံ ရူပဘုံ အရူပဘုံ-ဟူသော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ ပစ္စည်းတရားသည် က-အရ (ဝါ) တေဘူမကာ-ဟူသော ပုဒ်လုံးအရ အကုသိုလ်မှကြွင်းသော လောကီကုသိုလ် လောကီဝိပါက ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ရုပ် အဋ္ဌဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပါကျ (၃၃) [၄၂၈၇။ ပြည်၊ ၂၀၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃၃၀]

(က) မိစ္ဆတ္တတ္ထိဇ္ဇေကံ “ဟိတသုခါဝဟာ မေ ဘဝိဿန္တိ” တံ ဧဝံ အာသိသိတာပိ တထာ အဘာဝတော “အသုဘာဒိသုယေဝ သုဘ”န္တိ အာဒိ ဝိပရိတပ္ပဝတ္တိတောစ မိစ္ဆာသဘာဝါတိ မိစ္ဆတ္တာ။ (ခ) ဝိပါကဒါနေန သတိ ခန္ဓဘောဒါနန္တရမေဝ ဝိပါကဒါနတော နိယတော။

(ဂ) မိစ္ဆတ္တာစ တေ နိယတာစာတိ မိစ္ဆတ္တနိယတော။

(ဃ) ဂုတ္တဝိပရိတေန အတ္ထေန သမ္မာ သဘာဝါတိ သမ္မတ္တာ။

(င) သမ္မတ္တာစ တေ နိယတာစ အနန္တရမေဝ ဖလဒါနေနာတိ သမ္မတ္တနိယတော။

(စ) ဥဘယထာပိ န နိယတာတိ အနိယတော။

➤ ၁။ (က) မိစ္ဆတ္တတ္ထိဇ္ဇေကံတိန္ဒြိယံ(ဣမေ ဓမ္မာဤတရားတို့သည်။)မေ၊ငါ၏။ ဟိတ သုခါဝဟာစီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်တတ်ကုန်သည်။ဘဝိဿန္တိဖြစ်ကုန်လတံ့။ဣတိ ဧဝံဤသို့။(ပုဂ္ဂလေန၊ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။) အာသိသိတာပိတောင့်တအပ်ကုန်သော်လည်း။တထာ-တေန ပကာရေန၊ထိုစီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော အပြားအားဖြင့်။အဘာဝတောစ၊မဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။အသုဘာဒိသုယေဝ၊အသုဘ ဤသို့ အစရှိသည်တို့၌သာလျှင်။သုဘန္တိ အာဒိနာ၊သုဘ ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့်။ဝိပရိတပ္ပဝတ္တိတောစ၊ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။(ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။) မိစ္ဆာသဘာဝါ-မုသာသဘာဝါ၊မမှန်သော သဘောရှိကုန်သည်။(ဟောန္တိ၊ကုန်၏။) ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။) မိစ္ဆတ္တာ၊ မည်ကုန်၏။ * မိစ္ဆတ္တာ=မမှန်သော သဘောရှိကုန်သော။

(ခ) ဝိပါကဒါနေန၊အကျိုးပေးခြင်းသည်။သတိရှိသော်၊ခန္ဓဘောဒါနန္တရမေဝ၊ခန္ဓာပျက်သည်၏ အခြားမဲ့ ၌သာလျှင်။(ဝါ) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင်။ဝိပါကဒါနတော၊အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့်၊နိယတာ၊မြဲကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ (ဂ) တေဓမ္မာတို့သည်။မိစ္ဆတ္တာစ၊မမှန်သော သဘောရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိဖြစ်ကုန်၏။ နိယတာစ၊စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မြဲကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။)မိစ္ဆတ္တနိယတာ၊မည်ကုန်၏။ * မိစ္ဆတ္တနိယတာ=မမှန်သော သဘော ရှိကုန်သော စုတိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မြဲကုန်သော။

(ဃ) ဂုတ္တဝိပရိတေန၊ဆိုအပ်ပြီးသည်မှပြန်သော။အတ္ထေန၊အနက်အားဖြင့်။(ယေဓမ္မာတို့သည်။)သမ္မာ သဘာဝါ-သစ္စာ သဘာဝါ၊မှန်သော သဘောရှိကုန်သည်။(ဟောန္တိ၊ကုန်၏။)ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။) သမ္မတ္တာ၊မည်ကုန်၏။ * သမ္မတ္တာ=မှန်သော သဘောရှိကုန်သော။

(င) တေဓမ္မာတို့သည်။သမ္မတ္တာစ၊မှန်သော သဘောရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။အနန္တရမေဝ၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင်။ဖလဒါနေန၊အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့်၊နိယတာစ၊မြဲကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန် ၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာတို့သည်။သမ္မတ္တနိယတာ၊မည်ကုန်၏။ * သမ္မတ္တနိယတာ=မှန် သော သဘောရှိကုန်သော မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မြဲကုန်သော။

(စ) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။) ဥဘယထာပိ၊စုတိ၏ အခြားမဲ့၌၎င်း မိမိ၏အခြားမဲ့၌၎င်း နှစ်ပါးသော အကျိုးပေးခြင်း အဖို့အားဖြင့်လည်း။နိယတာ၊မြဲကုန်သည်။န၊မဟုတ်ကုန်။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။

တေဓမ္မာတို့သည်။ အနိယတာ၊ မည်ကုန်၏။ * အနိယတာ=စုတိ၏ အခြားမဲ့၌၎င်း မိမိ၏အခြားမဲ့၌၎င်း အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မမြဲကုန်သော။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ မိစ္ဆတ္တာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာပြဆိုချေသော် မိစ္ဆတ္တာပုဒ်ကို မိစ္ဆ+အတ္တာ စသည် ပုဒ်ဖြတ်ရသည်။ အတ္တ-သဒ္ဒါ သည် စိတ္တ၊ ကာယ-စသော အနက်ကိုဟောသည်။ မိစ္ဆတ္တာပုဒ်ကို ကမ္မဓာရာယ်သမာဓိ ဝစနတ္တ စသည် ပြုရသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆတ္တာ-ဟုသာ ဟောတော်မမူသင့်။ ဤနေရာ၌ မိစ္ဆတ္တာ-၏ ဖြစ်သင့်သော ပုဒ်ဖြတ်၊ အတ္တ-သဒ္ဒါ၏ ဟောနိုင်သောအနက်၊ မိစ္ဆတ္တာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာဓိ ဝစနတ္တတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မိစ္ဆတ္တာ-၏ ဖြစ်သင့်သော ပုဒ်ဖြတ်၊ အတ္တ-သဒ္ဒါ၏ ဟောနိုင်သောအနက်၊ မိစ္ဆတ္တာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာဓိ ဝစနတ္တတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) ဝိပါကဒါနေ သတိ-သို့/ ပါပနာဒိပညတ်ထွက်ပုံ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ခန္ဓဘောဒါ နန္တရဓမ္မ ဝိပါကဒါနတော နိယတာ-ဖြင့် အနန္တရိယကံများသည် ခန္ဓာပျက်သည်၏အခြားမဲ့၌သာလျှင် အကျိုးပေးသောအားဖြင့် မြဲ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် တစ်ယောက်သောသူ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော အနန္တရိယကံတို့သည်ပင် ခန္ဓာပျက်သည်၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးကြသည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယင်း အနန္တရိယကံတို့၏ အကျိုးပေးပုံ အခြင်းအရာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့် ဘဲ ချေသော် ဆရာအား အဗျာဝိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အနန္တရိယကံတို့၏ အကျိုးပေးပုံ အခြင်းအရာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် ဝိပါကဒါနေ သတိ-ပါဠိကိုမိန့်။

➤ ၃။ (က) နှံ ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ဘာဝနာအနက်ကို ပြလိုသော ကြောင့် (တနည်း) တောင့်တလျက်ပင် တောင့်တတိုင်း မဖြစ်လျှင်၊ မတောင့်တမူကား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာ ရှိအံ့နည်း။ (ဝါ) သာ၍ပင် မဖြစ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) အာသိသိတာဝိ-၌ ဝိ (အဝိ)ကို ထားရပါသည်။

(စ) နှံ ဝိ(အဝိ)ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စုတိ၏အခြားမဲ့၌သာ မမြဲသည်မဟုတ်၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌လည်း မမြဲ၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌သာ မမြဲသည်မဟုတ်၊ စုတိ၏အခြားမဲ့၌လည်း မမြဲဟူသော အစိတ်အစိတ်ကိုဆည်းသော အဝယဝသမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ-ကိုထားသည်။

➤ ၄။ ဟိနောတိ ဝဇ္ဇတိတိ ဟိတံ။/ဟိနောတိ အနုကုလော ပဝတ္တတိတိ ဟိတော။

သုခယတိတိ သုခံ။ အာဝဟန္တိတိ အာဝဟာ။ ဟိတဉ္စ သုခဉ္စ ဟိတသုခံ။ ဟိတသုခံ အာဝဟာ ဟိတသုခါပဟာ။ (၂) စီးပွားချမ်းသာ၏ ဆောင်တတ်သော တရားတို့နှင့် ကမ္မ+ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာသိသိယန္တတိ အာသိသိတာ။ (၂) အာပုဗ္ဗ သိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တောင့်တခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တောင့်တခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

မိစ္ဆာ အတ္တာ သဘာဝါ ဧတေသန္တိ မိစ္ဆတ္တာ။ (၂) မမှန်သော သဘော၏ မိစ္ဆတ္တ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး သဘာဝ+သဘာဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မမှန်သော သဘောသည် (ဝါ) မိစ္ဆတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မိစ္ဆာ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ မိစ္ဆာသဘာဝါ။ (မိစ္ဆတ္တနှင့်တူ၏)

ဇာတိရော မရဏာဒီဟိ သံသာရဒုက္ခေဟိ ခန္ဓတိတိ ခန္ဓော။ (၂) ခါဒဇာတ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခဲစားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခဲစားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပါကဿ ဒါနံ ဝိပါကဒါနံ။ * နိယမန္တိတိ နိယတာ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ယမုဇာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြဲမြံခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြဲမြံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မိစ္ဆတ္တာစ တေ နိယတာစာတိ မိစ္ဆတ္တနိယတာ။ (၂) မမှန်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်၏ မိစ္ဆတ္တနိယတဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

သမ္မာ အဝိပရိတော အတ္တာ သဘာဝါ ဧတေသန္တိ သမ္မတ္တာ။ (၂) မဖောက်မပြန်မှန်သော သဘော၏ သမ္မတ္တနိယတဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဖောက်မပြန်မှန်သော သဘောသည် (ဝါ) သမ္မတ္တနိယတဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမ္မာ အဝိပရိတော သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ သမ္မာသဘာဝါ။ (သမ္မတ္တ-နှင့် အတူထုတ်)

➤ ၅။ သဘိ-ကား (ဝိပါကေဒါနေ-ကို ငဲ့၍) နပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ ကိတ်နာမ်မေ-ကား အလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ မိစ္ဆာသဘာဝါ-ဖြင့် မိစ္ဆတ္တာ-ကို မိစ္ဆာ+အတ္တာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း (သန္တိလိင်္ဂပဒ) အတ္တ-သဒ္ဒါသည် စိတ္တ၊ ကာယအနက်တို့ကို မဟော၊ သဘာဝအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) မိစ္ဆာ အတ္တာ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ မိစ္ဆတ္တာ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗွိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဟိတသုခါ(ပ) စံ-ဖြင့် အာသိသိတာပိ၌ တောင်းတပုံအခြင်းအရာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အာသိသိတာပိ တထာ အဘာဝတော-ဖြင့် မမှန်မကန်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

အသုဘာဒိသုယေဝ သုဘန္တိအာဒိ-ဖြင့် ဖောက်ပြန်ပုံ အခြင်းအရာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဝိပရိတပွဝတ္တိတော-ဖြင့် မိစ္ဆာ-သဒ္ဒါသည် လာမကအနက်ကို မဟော၊ ဝိပရိတအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) မိစ္ဆာဖြစ်ခြင်း၏ ဒုတိယအကြောင်းတပါးကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

စ-ဖြင့် သမုစ္စယတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် နိယတာ-၌ မြ၏ဟူသည် အကျိုးပေးသည်ရှိသော် ခန္ဓာပျက်သည်၏အခြားမဲ့ ကာလ၌ ပင်လျှင် အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မြသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ကနည်း) နိယတာ-၌ မြ၏ဟူသည် ဖလဒါနနိယာမအားဖြင့် နိယတမည်သည်မဟုတ်၊ ဖလကာလ နိယာမအားဖြင့် နိယတမည်သည်၏အဖြစ်ကို (ဝါ)မြသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဂ) ဖြင့် မိစ္ဆတ္တနိယတာပုဒ်ကို မိစ္ဆတ္တစ တေ နိယတာစာတိ မိစ္ဆတ္တနိယတာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ သမ္မာ သဘာဝ-ဖြင့် သမ္မတ္တာ-ကို သမ္မာ+အတ္တာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း (သန္နိလိင်္ဂ ပဒ) အတ္တ-သဒ္ဒါသည် စိတ္တ၊ ကာယအနက်တို့ကို မဟော၊ သဘာဝအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) သမ္မာ အတ္တာ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ သမ္မတ္တာ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပုတ္တဝိပရိတေန အတ္ထေန-ဖြင့် သမ္မတ္တာ-၌ သမ္မာနိပါတ်သည် ဉာယ၊ ပသတ္ထ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အဝိပရိတအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သမ္မတ္တာ-၌ မှန်ကန်သော သဘောရှိ၏ဟု သည် “ဤတရားတို့သည် ငါ၏ စီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်ကြလိမ့်မည်”ဟု တောင့်တမျှော်လင့်ခဲ့သော တောင့်တမျှော်လင့်ခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အသုဘ စသည်တို့၌ အသုဘ စသည်ဖြင့် မဖောက် မပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ မှန်သော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ သမ္မတ္တာစ တေ နိယတာစ-ဖြင့် သမ္မတ္တနိယတာပုဒ်ကို သမ္မတ္တာစ တေ နိယတာစာတိ သမ္မတ္တနိယတာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

အနန္တရမေဝ ဖလဒါနေန-ဖြင့် မြဲ၏ဟူသည် မိမိ၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့် မြဲသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) နိယတ-မြဲ၏ဟူသည် ဖလကာလနိယာမအားဖြင့် မြဲသည်မဟုတ်၊ ဖလဒါနနိယမအားဖြင့် မြဲသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ န နိယတာ-ဖြင့် အနိယတာ-၌ အ-သည် န-၏ ကာရီယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း အ-၏ အညအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) န နိယတာ အနိယတာ-ဟု နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဥဘယထာဝိ-ဖြင့် အနိယတာ-၌ မမြဲဟူသည် စုတိ၏အခြားမဲ့ မိမိ၏အခြားမဲ့ နှစ်မျိုးလုံး၌ပင် အကျိုးပေး မမြဲဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ သုခါဝဟာ-၌ အာဝဟာ-ဝယ် အာ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဘဝိဿန္တိတိ ဧဝံ-၌ ဣတိ၊ ဧဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (တနည်း) အာကာရတ္ထ။ (တနည်း) ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။ ဧဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ အာသိသိတာဝိ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္တာ နုတ္တက၊ အဝိ-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။ တထာ-ကား ပကာရတ္ထ။ အဘာဝတော-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ အသုဘ-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ အသုဘာဒိသုယေဝ-၌ ဧဝံ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ သုဘန္တိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ အာကာရတ္ထ။ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ အာဒိ-၌ အာ-ကား ဂဟဏတ္ထ။ ဝိပရိတ-၌ ဝိ-ကား ဝိကာရတ္ထ။ ပရိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ပဝတ္တိတော-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာ နုတ္တက။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထဇောတက။ မိစ္ဆာ-ကား ဝိပရိတတ္ထ။ နိယတာ-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက။ (ဝါ) နိစ္စတ္ထ နိစ္စယတ္ထ။ အနန္တရမေဝ-၌ အန(န) ကား ဝိရဟတ္ထ။ ပဋိသေဓတ္ထ။ ဧဝံ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ ဥဘယထာဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

ဝိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အသုဘာဒိသုယေဝ-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) အသုဘ စသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သုဘ စသည်တို့သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။

ခန္ဓာဘေဒါနန္တရမေဝ-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) စုတိ၏ အနန္တရကာလ ဖြစ်သော ဒုတိယဘဝသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စုတိ၏ အနန္တရကာလမှတစ်ပါးသော တတိယဘဝ စသည်သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အကျိုးပေးရာကာလအားဖြင့် မြဲခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

အနန္တရမေဝ-၌ ဇေ-၏ ဇေဝတ္ထပလတ္တယကား ။ ။ (၁) မဂ္ဂါနန္တရကာလသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ (၂) မဂ္ဂါနန္တရကာလမှ တစ်ပါးသောကာလသည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မဂ်စိတ်တို့၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ အာသိသိတာ-၌ အာပုဗ္ဗ သိသဓာတ်အရ =

(၁) တဏှာ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်ခြင်း၊ မိစ္ဆာအယူကို သက်ဝင်ခြင်းတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အသပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်၌ အရှိန်အစော်မဲ့ခြင်း၊ စိတ်နှလုံးပူပန်ခြင်း၊ မဂ္ဂန္တရာယ်ဖြစ်ခြင်း၊ သံသရာ၌ အပါယိကဒုက္ခ ခံစားခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

မိစ္ဆတ္ထ-အရ = နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ သတ္တမဇော ပဉ္စာနန္တရိယကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါသမူဒွေး သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အရှိန်အစော် အခြံအရံ မဲ့ခြင်း၊ မဂ်ဖိုလ် မရနိုင်ခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ ဗာလုပသေဝန စသည် သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဝီစိ ငရဲသို့ ကျရောက်ရခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဘဝိဿန္တိ-အရ = ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ ဒေါသမူဒွေး သတ္တမဇောတည်းဟူသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-- (အကုသိုလ်အတိုင်း ထုတ်လေ) သမ္ပတ္တ-အရ မဂ်ကုသိုလ်ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၉ ။ ဝိပါကဒါနေ သတိ အဓိပ္ပါယ် ။ ။ မာတုယာတက-စသော အနန္တရိယကံများပြုမိ လျှင် အားကြီးသောကံ တစ်ခုသည် အဝီစိ၌ အကျိုးပေး၏။ အခြားကံများကား ထိုအကျိုးပေးသော ကံ ၏ အထောက်အပံ့မျှသာ ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးတော့။ ဤသို့ အားကြီးသော ကံတစ်ခုက အကျိုး ပေးသောအခါ အခြားကံများအတွက် အကျိုးပေးခွင့်မရှိတော့ရကား "ဝိပါကဒါနေ သတိ"ဟု ပရိကပ္ပ စကားကို ဆိုပါသည်။

မိစ္ဆတ္ထ-အရ "ဒိဋ္ဌိ စေတသိကံ"ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီပတုတ္ထထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ အာသိသိကာသိ ။ ။ တ-ပစ္စည်းအရ ဟိတသုခ ပစ္စည်းတရားသည် အာပုဗ္ဗ သိသဓာတ်အရ ဟိတသုခကို လိုလားတောင့်တသော တဏှာလောဘာ ပြဋ္ဌာန်းသော လောဘာမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျွေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

နိယတာစ အနန္တရမေဝ ဖလဒါနေန ။ ။ နိယတာ-အရ မဂ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဖလဒါနေန-၌ ဖလ-အရ မဂ္ဂါနန္တရ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆)

(တနည်း) နိယတာ-အရ စေတနာကြည့်သော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဖလဒါနေန-၌ ဖလ-အရ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖလဒါန-အရ မဂ်လေးပါး စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် **အနန္တရ-အရ** မဂ္ဂါနန္တရကာလ၌ဖြစ်သော ကာလဝန္တဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

နိယတ-အရ မဂ်လေးခု စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် **အနန္တရမေဝ-အရ** ဖိုလ်လေးခု ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆)

ဣမေဓမ္မာ+ဘဝိဿန္တိ ။ ။ ဣမေ ဓမ္မာ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားအရ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ ဒေါသမူဒွေး သတ္တမဇော နာမက္ခန္ဓာတို့တွင် ဝေဒနာ စေတသိက်တည်းဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဘဝိဿန္တိ-အရ ကျန် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

ဟိတသုခါဝဟာ+အာသိသိတာ ။ ။ ဟိတသုခါဝဟာ-အရ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု သတ္တမဇော၊ ဒေါသမူဒွေး သတ္တမဇော နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် အာသိသိတာ-အရ အာသိသပတ္တနာ ပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ+နိယတာ ။ ။ နိယတ-အရ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု သတ္တမဇော၊ ဒေါသမူဒွေး သတ္တမဇော (စေတနာ) နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ-အရ အပါယ်ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတုပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၃၅) [၄၈၇။ ပြည်၊ပ၊ ၃၀၅။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၃၂]

(က) မဂ္ဂါရမ္မဏတ္ထိကေ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ၊ (ခ) ကိလေသေဝါ မာရေန္တော ဂစ္ဆတိတိ မဂ္ဂေါ။ (ဂ) မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ မဂ္ဂါရမ္မဏာ။

(ဃ) အဋ္ဌဂိကောပိ မဂ္ဂေါ ပစ္စယဋ္ဌေန ဧတေသံ ဟေတူတိ မဂ္ဂဗောဓာတူကာ။

(င) မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဝါ ဟေတူ၊ မဂ္ဂေဝါ ဟေတူတိ မဂ္ဂဟေတူ၊ တေ ဧတေသံ ဟေတူတိပိ မဂ္ဂဗောဓာတူကာ။

(စ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ သယံ မဂ္ဂေါ စေဝ ဟေတုစ၊ ဣတိ မဂ္ဂေါ ဟေတု ဧတေသန္တိပိ မဂ္ဂဗောဓာတူကာ။

(ဆ) အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တနဋ္ဌေန မဂ္ဂေါ အဓိပတိ ဧတေသန္တိ မဂ္ဂါဓိပတိဇနာ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

➤ ၁။ (က) မဂ္ဂါရမ္မဏတ္တိကော၊မဂ္ဂါရမ္မဏတိကံ၌။(ယော သဘာဝေါ၊အကြင်သဘောတရားသည်။(ကတ္တား) အာရမ္မဏကရဏဝသေန၊အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။(ကရိဏ်း) (ဝါ) အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။(ဝိသေသန)] နိဗ္ဗာန်၊နိဗ္ဗာန်ကို။မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ၊ရှာတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ နိဗ္ဗာန်ကို ရှာတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။(သော သဘာဝေါ၊ထိုသဘောတရားသည်။)မဂ္ဂေါ၊မဂ္ဂ မည်၏။

(ခ) ဝါ၊တနည်းကား။(ယော သဘာဝေါ၊သည်) ကိလေသေ၊ကိလေသာတို့ကို။မာရေန္တော၊သတ်လျက်။(နိဗ္ဗာန်၊သို့။) ဂစ္ဆတိ၊သွားတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ ကိလေသာတို့ကို သတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။(သော သဘာဝေါ၊သည်) မဂ္ဂေါ၊မဂ္ဂ မည်၏။

(ဂ) စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။မဂ္ဂေါ၊အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်ဟု ဆိုအပ်သော။အာရမ္မဏံ၊အာရုံသည်။အတ္ထိ၊ရှိ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေ ဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) မဂ္ဂါရမ္မဏာ၊မည်ကုန်၏။ * မဂ္ဂါရမ္မဏာ= အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်ဟုဆိုအပ်သော အာရုံရှိကုန်သော။

(ဃ) အဋ္ဌင်္ဂိကောပိ၊အင်္ဂါရူပပါးရှိသည်လည်းဖြစ်သော။မဂ္ဂေါ၊အရိယမဂ်သည်။ပစ္စယဋ္ဌေန-မဂ္ဂပစ္စယဋ္ဌေန၊ မဂ္ဂသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။(ဝါ) မဂ္ဂသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောကြောင့်။(ဝါ) မဂ္ဂသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်။စတေသံ၊ထိုတရားတို့၏။ဟေတု၊အကြောင်းသည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) မဂ္ဂဟေတုကာ၊မည်ကုန်၏။ * မဂ္ဂဟေတုကာ=အဋ္ဌင်္ဂိကအရိယမဂ်ဟူသော အကြောင်းရှိကုန် သော။

(င) ဝါ၊တနည်းကား။မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ၊မဂ်နှင့်ယှဉ်ကုန်သော။ဟေတု၊ဟိတ်တို့တည်း။ဝါ၊တနည်းကား။ မဂ္ဂေ၊မဂ်၌။(ဘဝါ၊ဖြစ်ကုန်သော)ဟေတု၊ဟိတ်တို့တည်း။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။မဂ္ဂဟေတု၊မည်ကုန်၏။ စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။တေ တာဒိသ၊ထိုသို့ သဘောရှိကုန်သော။ဟေတု၊မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်၊ မဂ်၌ဖြစ် သော ဟိတ်တို့သည်။သန္တိ၊ရှိကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်လည်း။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်)မဂ္ဂဟေတုကာ၊ မည်ကုန်၏။ * မဂ္ဂဟေတုကာ=မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်ရှိကုန်သော။(ဝါ) မဂ်၌ဖြစ်သော ဟိတ်ရှိကုန် သော။

(စ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်သည်။သယံ၊မိမိသည်။မဂ္ဂေါ၊စေဝ၊မဂ်မည်သည်လည်း။ဟောတိ၊၏။ ဟေတု၊ဟိတ်မည်သည်လည်း။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ မဂ်လည်းမည် ဟိတ်လည်းမည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။မဂ္ဂေါ၊သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဟု ဆိုအပ်သော။ဟေတု၊ဟိတ်သည်။အတ္ထိ၊ရှိ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်လည်း။မဂ္ဂဟေတုကာ၊မည်ကုန်၏။ * မဂ္ဂဟေတုကာ=သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဟုဆို အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်သော။ (ဆ) အဘိဘဝိတွာ၊လွမ်းမိုး၍။ပဝတ္ထနဋ္ဌေန၊ဖြစ်တတ်သော အနက်ကြောင့်။ စတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။မဂ္ဂေါ၊မဂ်ဟုဆိုအပ်သော။အဓိပတိ၊သဟဇာတာဓိပတိသည်။(ဝါ) အာရမ္မဏာဓိပတိ သည်။အတ္ထိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်)မဂ္ဂါဓိပတိနော၊မည်ကုန်၏။မဂ္ဂါဓိပတိနော= မဂ်ဟုဆိုအပ်သော သဟဇာတာဓိပတိရှိကုန်သော။(ဝါ) မဂ်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိရှိကုန်သော။

➤ ၂။ (က) သို့ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဖြတ်စွာတရားသည် မဂ္ဂါရမ္မဏာ-၌ မဂ္ဂ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤဗျာသာဆိုချေသော် မဂ္ဂ-၌ အ-ပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓန-စသော အနက်ကို ဟော၏ ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂါရမ္မဏာ-၌ မဂ္ဂ-ဟူသော ဟောတော်မမူသင့်။ မဂ္ဂ-၌

အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်ဟော ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မဂ္ဂ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်ဟော ဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးတတ်သောကြောင့် မဂ္ဂမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းသကတ်ကြောင့်သာ မဂ္ဂမည်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တပါးသော မဂ္ဂမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ မဂ္ဂမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်လည်း မဂ္ဂမည်၏ဟု မဂ္ဂမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို ငါပြဆိုရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ)တို့ဖြင့် မဂ္ဂါရမ္မဏာ-၌ မဂ္ဂ-ဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မဂ္ဂါရမ္မဏာပုဒ်ကို မဂ္ဂဿ အာရမ္မဏံ စောသန္တိ မဂ္ဂါရမ္မဏံ-ဟု ဘိန္နာဓိကရဏ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဝစနတ္ထလည်း ပြုသင့်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မဂ္ဂါရမ္မဏပုဒ်၏ လိုအပ်သော ဝစနတ္ထ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ မဂ္ဂါရမ္မဏပုဒ်၏ လိုအပ်သော ဝစနတ္ထ အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးတတ်သောကြောင့် မဂ္ဂမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သောကြောင့် မဂ္ဂမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) မဂ္ဂတိ ဂဝေသတီတိ မဂ္ဂေါ-ဟူသော ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကိလေသေ မာရေန္တော ဂစ္ဆတီတိ မဂ္ဂေါ-ဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဋ္ဌဂီကအရိယာမဂ်ဟူသော အကြောင်းရှိသောကြောင့် မဂ္ဂဟေတုကမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်၊ မဂ်၌ဖြစ်သော ဟိတ်ရှိသောကြောင့် မဂ္ဂဟေတုက-မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

မဂ္ဂဟေတုဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မဂ္ဂေန သမ္ပယုတ္တာ ဟေတု မဂ္ဂဟေတု-ဟူသော တတိယာ တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး မဂ္ဂေ ဘဝါ ဟေတု မဂ္ဂဟေတု-ဟူသော သတ္တမိ တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် မဂ္ဂေ ဝါ-၌ ဝါ-ကို ထားသည်။

➤ ၄ ။ အဓိဂတော ဣနော ပဘူ ယေနာတိ အဓိနော။ အတ္တာဓိနာနံ ပတိ အဓိပတိ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(၂) မိမိနှင့်စပ်သော (မိမိနှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော) တရားတို့၏ အကြီးအမှူးဖြစ်သော အရိယာမဂ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့၏ အကြီး မှူး၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိ အဘိဘဝိတွာ ပကတိ ပဝတ္တတိတိ **အဓိပတိ**။ (၂) အ ဓိ ပ တ တိ-ဟူသော အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော လွမ်းမိုး၍ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မဂ္ဂေါစ သော အဓိပတိစာတိ **မဂ္ဂါဇိပတိ**။ (၂) မဂ်ဟူသော အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်းရှိသော တရား၊ မဂ်ဟူသော သဟဇာတဓိပတိ ပစ္စည်းရှိသော တရားတို့၏ အချင်းချင်းသဲသဲသို့ဖြစ်သော အည မညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဂ္ဂါရမ္မဏာဓိပတိတရား၊ မဂ္ဂသဟဇာတဓိပတိ တရားတို့၏ အချင်းချင်းသဲခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မာရေတိတိ **မာရေဓန္ဒြာ**။ (၂) မရဓာတ်+ဏေပစ္စည်း အန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သတ်ခြင်း၊ သတ်စေ ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သတ်ခြင်း၊ သတ်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မာရေတိတိ မော။ (မရ+ကိ) ဂစ္ဆတိတိ ဂေါ (ဂဗု+ကိ) မောစ သော ဂေါစာတိ **မဓဉ္ဇ**။

(၂) ကိလေသာတို့ကို သတ်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော အရိယာမဂ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာတို့ကို သတ် ဖြတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) အရိယာမဂ်တို့၏ တခု သည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အင်္ဂိယတေ ဉာယတေ ဧတေန သမုဒါယောတိ အင်္ဂံ။ အဋ္ဌ အင်္ဂါနိ အဋ္ဌင်္ဂံ။

အဋ္ဌင်္ဂံ အဿ အတ္ထိတိ **အဋ္ဌင်္ဂိကော**။ (၂) သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော ရုပ်ပါးသော အင်္ဂါ၏+အရိယာမဂ်နှင့် အဝယဝ-အဝယဝိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အရိယာမဂ်တို့၏ အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) အရိယာမဂ်တို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။(ပတိ-ဣ/ဧယ+ဏ)

ပစ္စယဿ အတ္တော ဘာဝေါ **ပစ္စယဓန္ဒြာ**။ (၂) မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ သော သတ္တိနှင့် သတ္တိမန္တ သတ္တိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဂ္ဂပစ္စယသတ္တိဟူ သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိတ္တံ ကိလိဿတိ ဥပတပ္ပတိ ဗာဓိယတိ ဝါ ဧတေဟိတိ **ကိလေသော**။ (၂) ကိလိသဇာတ်+ ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပူပန်ခြင်းကြိယာ (ဝါ) နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပူပန်ခြင်း ကြိယာ (ဝါ) နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ကိလေသာတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၉။ အဋ္ဌ-ကား နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သင်္ချာ သဗ္ဗနာမပဒ။

P-I/-A

တေ၊ ဧတေသံ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမိဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ မဂ္ဂေါ-ဖြင့် မဂ္ဂဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မဂ္ဂတိတိ မဂ္ဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေ။
ဂဝေသတိ-ဖြင့် မဂ္ဂတိ-၌ မဂ္ဂဓာတ်သည် ဂဝေသနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)
နိဗ္ဗာန်-ဖြင့် မဂ္ဂတိ-၌ ရှာမှီး၏ဟူသည် နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) မဂ္ဂတိ-၌ မဂ္ဂဓာတ်သည် သကမ္မကဓာတ်တည်းဟု သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ မာရေန္တော ဂစ္ဆတိ-ဖြင့် မဂ္ဂေါ-၌ မ-ပုဒ်+ဂပုဒ်၊ မ-၌ မရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကိပ္ပပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မာရေတိတိ မော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဂ-၌ ဂမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကိပ္ပပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂစ္ဆတိတိ ဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) မနှင့် ဂကို မောစ သော ဂေါစာတိ မဂ္ဂေါ-ဟု ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေ။

(တနည်း) မာရေန္တော ဂစ္ဆတိ-ဖြင့် မဂ္ဂ-၌ မာရေန္တ သဒ္ဓါပပဒ ဂမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကိပ္ပပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မာရေန္တော ဂစ္ဆတိတိ မဂ္ဂေါ-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တ ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) မာရေန္တဂေါ-ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် မဂ္ဂေါ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကိလေသေ-ဖြင့် မာရေန္တော-၌ သတိ၏ဟူသည် ကိလေသာရန်သူတို့ကို သမုဇ္ဈေဒပဟာန်ဖြင့် ပယ်သတ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် မဂ္ဂါရမ္မဏပုဒ်ကို မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ မဂ္ဂါရမ္မဏာ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ မဂ္ဂေါ ဧတေသံ ဟေတု-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုပုဒ်ကို ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိ။

အဋ္ဌဂီကော-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာ-၌ မဂ္ဂ-အရ မိစ္ဆာမဂ် ဇနိမဂ် သကဋမဂ်တို့ကို မယူရ၊ အဋ္ဌဂီက အရိယမဂ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မယူတ္ထ)

အဝိ-ဖြင့် ယင်းမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့သည် ရှစ်ပါးပြည့်စုံမှ မဂ္ဂမည်သည် မဟုတ်၊ အစိတ် အစိတ် တပါးစီ တပါးစီလည်း မဂ္ဂမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ပစ္စယဋ္ဌေန-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာ-၌ ဟေတု-အရ ဟေတု ဟေတု၊ ဥတ္တမဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတုတို့ကို မယူရ၊ မဂ္ဂပစ္စည်းဟူသော ပစ္စယဟေတုကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မယူတ္ထ)

(င) ၌ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဟေတု-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာ၌ မဂ္ဂဟေတုပုဒ်ကို မဂ္ဂေန သမ္ပယုတ္တာ ဟေတု မဂ္ဂဟေတု-ဟု သမ္ပယုတ္တ အလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) မဂ္ဂဟေတု-အရ မဂ်နှင့်ယှဉ်သော အလောဘ အဒေါသ စေတသိက်တို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မယူတ္ထ) သိစေပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

တေ စတေသံ ဟေတုတိပိ-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုစ မဂ္ဂဟေတုစ မဂ္ဂဟေတု-ဟု ဧကသေသ တဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထပြု၍ မဂ္ဂဟေတု-အရ မဂ်နှင့်ယှဉ်သော အလောဘ အဒေါသ၊ မဂ်၌ဖြစ်သော အမောဟဟိတိတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ) မဂ္ဂဟေတု ဟေတု စတေသန္တိ မဂ္ဂဟေတုကာ-ဟု ဟေတုပုဒ် ကျေသော ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မဂ္ဂဟေတုဟေတုကာ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဟေတုတစ်ပုဒ်ကျေ၍ မဂ္ဂဟေတုကာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၈) ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သယံ မဂ္ဂေါစေဝ ဟေတုစ-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာ-၌ မဂ္ဂ-အရ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးကို မယူရ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဟေတု-အရလည်း အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ၃-ပါးကို မယူရ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟုဆိုအပ်သော အမောဟကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣတိ မဂ္ဂေါ ဟေတု စတေသန္တိပိ-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မဂ္ဂနှင့် ဟေတု-အရ တူသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဆ) ၌ အဘိဘဝိတာ ပဝတ္တနဋ္ဌေန-ဖြင့် မဂ္ဂါဓိပတိ-သဒ္ဓါ၏ လွမ်းမိုး၍ဖြစ်ခြင်း အနက်ဟော သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

မဂ္ဂေါ အဓိပတိ စတေသန္တိ-ဖြင့် မဂ္ဂဟေတုကာပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေ ပါသည်။ (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

➤ ၇ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ နိဗ္ဗာနံ-၌ နိ-ကား နိက္ခန္တတ္ထ။ အဋ္ဌဂီကောပိဋ္ဌိ ပိ-ကား အဝယဝသမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ(တနည်း) အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။ ဟေတုတိပိ-၌ ပိ(အပိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ စတေသန္တိပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ ဟေဋ္ဌာပေက္ခအနက်။ ဝါ-ကား ပိကပ္ပနတ္ထ ဇောတက၊ နယန္တရဇောတက။

(င) တေ-၌ တ-သည် ဟေတု-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဟေတု အမည်ရသော အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ဟိတိဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ စတေသံ-၌ စတ-သည် တရားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ မဂ္ဂတိ-အရ၊ ဂဝေသတိ-အရ၊ မာရေန္တော-အရ၊ ဂစ္ဆတိ-အရ၊ မဂ္ဂေါ-အရ (အဋ္ဌဂီက) “အရိယာမဂ် ၄-ပါး” ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

မဂ္ဂေဝါ ဟေတု-၌ ဟေတု-အရ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၌ ပါဝင်သော) “အမောဟ” ကိုယူ၍

(၁) ထို အမောဟသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘူ ဝေါဒါနံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရ ဖိုလံသည် ပကကာနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံတိုင်အောင်သော ရှေးရှေးသော ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာ ဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် သမာပတ္တိသုခမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဟေတု-၌ ဟေတု-အရ ။ ။ အလောဘ၊ အဒေါသ-တို့ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်ပါလေ။

➤ ၁၀။ (က) နိဗ္ဗာန်+မဂ္ဂတိ ဂဓေသတိ ။ ။ နိဗ္ဗာန်-အရ နိဗ္ဗာန်ပစ္စည်းတရားသည် မဂ္ဂတိ ဂဓေသတိ-အရ အဋ္ဌဂီက အရိယမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(ခ) ကိလေသေ မာရေန္တော ဂစ္ဆတိ ။ ။ မာရေန္တော-အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင် ပစ္စည်းတရားသည် ဂစ္ဆတိ-အရ ကြွင်းသော မဂ္ဂင် (၇)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကိလေသေ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် မာရေန္တော-အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏံ စေတသန္တိ ။ ။ မဂ္ဂေါ အာရမ္မဏံ-အရ အဋ္ဌဂီကမဂ်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စေတသံ-အရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် (၈)ခု အဘိညာဉ်ဒွေး စေတသိက် အဋ္ဌတိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(ဃ) အဋ္ဌဂီကောပိ မဂ္ဂေါ စေတသံ ဟေတူတိ ။ ။ အဋ္ဌဂီကောပိ မဂ္ဂေါ ဟေတု-အရ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ပစ္စည်းတရားသည် စေတသံ-အရ မဂ်စိတ် ၄-ခု၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကြည့် စေတသိက် အဋ္ဌဝိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါ ဟေတူ ။ ။ ဟေတု-အရ အလောဘ၊ အဒေါသ ပစ္စည်းတရားသည် မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ-၌ မဂ္ဂ-အရ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂေါ ဟေတူ ။ ။ ဟေတု-အရ အမောဟ ပစ္စည်းတရားသည် မဂ္ဂ-အရ အမောဟကြည့် ကျန်မဂ္ဂင် (၇)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တေ စေတသံ ဟေတူတိပိ ။ ။ တေ ဟေတု-အရ အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ပစ္စည်းတရားသည် စေတသံ-အရ မဂ် ၄-ခု၊ စေတသိက် ဆတ္တိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(စ) မဂ္ဂေါ ဟေတု စေတသန္တိပိ ။ ။ ဟေတု-အရ အမောဟ ပစ္စည်းတရားသည် စေတသံ-အရ မဂ် ၄-ခု၊ အမောဟကြည့်သော စေတသိက် ပဉ္စတ္တိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဆ) မဇ္ဈိ အဓိပတိ ဧတေသန္တိ ။ ။ မဇ္ဈိ အဓိပတိ-အရ မဂ် ၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၈-ခု၊ ဝိရတိ အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် တေတ္ထိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(တနည်း) မဇ္ဈိ အဓိပတိ-အရ ဝီရိယ ဝိမံသ-ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ မဂ်စိတ် ၄-ခု၊ ဝီရိယတပ်ခိုက် ဝီရိယကြဉ်သော၊ ဝိမံသတပ်ခိုက် ဝိမံသကြဉ်သော စေတသိက် ပစ္စည်းသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၃၆) [၄၂၈၈။ ပြည်၊ပ၊ ၃၀၆။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၃၅]

(က) ဥပ္ပန္နန္တိဧက ဥပ္ပါဒတော ပဌာယ ယာဝ ဘဂီ ဥဒ္ဓံ ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာတိ ဥပ္ပန္နာ။

(ခ) န ဥပ္ပန္နာ အနုပ္ပန္နာ။

(ဂ) ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသတ္တာ အဝဿံ ဥပ္ပန္နိဿန္တိတိ ဥပ္ပါဒိနော။

(ဃ) အတိတတ္ထိဧက အတ္တနော သဘာဝံ၊ ဥပ္ပါဒိက္ခဏံဝါ ပတွာ အတိတ္တန္တာတိ အတိတာ။

(င) တဒုဘယမ္ပိ န အာဂတာတိ အနာဂတာ။

(စ) တံ တံ ကာရကံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာတိ ပစ္စုပ္ပန္နာ။

(ဆ) အနန္တရတ္ထိဧက အတိတံ အာရမ္မကံ ဧတေသန္တိ အတိတာရမ္မဏာ။

➤ ၉။ (က) ဥပ္ပန္နတ္တိဧကဥပ္ပန္နတိကံ၌။(ယေဓမ္မာအကြင်တရားတို့သည်)ဥပ္ပါဒတောဥပါဒ်မှ။ ပဌာယ၊စ၍။(တနည်း) ဥပ္ပါဒတော ဥပါဒ်ဥပါဒ်ကို။ပဌာယ-အာဒိပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ၊အစ အပိုင်းအခြားပြု၍။ ယာဝ ဘဂီ။ဘင်တိုင်အောင်။(တနည်း) ဘဂီ-ဘင်၊ဘင်ကို။ယာဝ အန္တပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ၊အဆုံးအပိုင်းအခြား ကို ပြု၍။(ဘင်တော၊အခြားမဲ့ပြု၍ ချုပ်လေပြီးသော တရားတို့၏ ဘင်မှ။) ဥဒ္ဓံ၊အထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ် ၌ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသို့။ပန္နာ ဂတာ၊ရောက်ကုန်၏။ပဝတ္တာ၊ဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) ဥပ္ပန္နာ၊မည်ကုန်၏။ * ဥပ္ပန္နာ=အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်လေပြီးသော တရားတို့၏ ဘင်မှ အထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ် ၌ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့ရောက်ကုန်သော။

(ခ) (ယေဓမ္မာတို့သည်) ဥပ္ပန္နာဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲတို့သည်။န။မဟုတ်ကုန်။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာတို့သည်) အနုပ္ပန္နာ၊မည်ကုန်၏။ * အနုပ္ပန္နာ= ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်ကုန်သော။

(ဂ) ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသတ္တာပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်တိုရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(ယေဓမ္မာ တို့သည်) အဝဿံ၊မချွတ်။ဥပ္ပန္နိဿန္တိဖြစ်ကုန်လတုံ။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်) ဥပ္ပါဒိနော၊ မည်ကုန်၏။ * ဥပ္ပါဒိနော= ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်တိုရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မချွတ်စင်စစ် ဖြစ် လတုံကုန်သော။ (ဃ) အတိတတ္ထိဧက၊အတိတတိကံ၌။(ယေဓမ္မာတို့သည်) အတ္တနော၊မိမိ၏။သဘာဝံ၊ဝါ၊ ကက္ခန္ဓ၊ ဗုဒ္ဓန-စသော သဘောသို့၎င်း။ဥပ္ပါဒိက္ခဏံဝါ၊ဥပါဒ်၊ ၌၊ ဘင်ဟုသော ခဏသို့၎င်း။ပတွာ၊ ရောက်၍။အတိတ္တန္တာ၊လွန်ကုန်ပြီ။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်)အတိတာ၊မည်ကုန်၏။

* **အတိတာ**=မိမိ၏ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘော ဥပါဒ်၌ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့ရောက်၍ လွန်ကုန်ပြီးသော။ (ဇ) (ယေဓမ္မာတို့သည်) တဒုဘယဗ္ဗိနစ်ပါးသော ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘော ဥပါဒ်၌ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့လည်း။ အာဂတာ၊ ရောက်ကုန်သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ ဣတိ တသွာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာတို့သည်။) အနာဂတာ၊ မည်ကုန်၏။ * **အနာဂတာ**=မိမိ၏ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘော ဥပါဒ်၌ဘင်ဟုဆိုအပ်သော အဖို့သို့ မရောက်ကုန်သေးသော။

(စ) (ယေဓမ္မာတို့သည်) တံ တံ ကာရဏံ၊ ထိုထိုအကြောင်းကို။ ပဋိစ္စ၊ စွဲ၍။ ဥပ္ပန္နာ၊ အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်လေပြီးသော တရားတို့၏ဘင်မှ အထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ်၌ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့ ရောက်ဆဲတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ ဣတိ တသွာ၊ ထို့ကြောင့်။ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ မည်ကုန်၏။ * **ပစ္စုပ္ပန္နာ**=ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲ၍ အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်လေပြီးသော တရားတို့၏ ဘင်မှအထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ်၌ ဦး ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ (ဆ) အနန္တရတ္တိကော၊ အနန္တရတိက်၌။ ဧတေသံ၊ ထိုတရားတို့အား။ အတိတံ၊ အတိတံတရားဟုဆိုအပ်သော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသွာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာတို့သည်) အတိတာရမ္မဏာ၊ မည်ကုန်၏။ * **အတိတာရမ္မဏာ**=အတိတံတရားဟု ဆိုအပ်သော အာရုံရှိကုန်သော။

➤ ၃။ (ဃ) ။ ခန္ဓ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘောတို့သာ ရောက်သည်မဟုတ်။ ဥပါဒ်၊ ဦး၊ ဘင်ဟူသော ခဏသို့လည်းရောက်သေး၏။ (ဝါ) ဥပါဒ်၊ ဦး၊ ဘင်ဟူသော ခဏသို့သာ ရောက်သည်မဟုတ်သေး။ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘောသို့လည်း ရောက်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားသည်။

(င) တဒုဘယဗ္ဗိ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘော သို့သာ မရောက်ကုန်သည်ကား မဟုတ်သေး။ ဥပါဒ်၊ ဦး၊ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့လည်း မရောက်ကုန်ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒ်၊ ဦး၊ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသို့သာ မရောက်ကုန်သည် မဟုတ်သေး။ ကက္ခဠ၊ ဖုသန-စသော သဘောသို့လည်း မရောက်ကုန်ဟူ၍၎င်း ဤသို့ အစိတ်အစိတ်ပေါင်းဆည်းသော အဝယဝ သမ္ပိဏ္ဏန၊ အဝယဝသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥဋ္ဌါခေါ။ (တတော) (၂) ပဥပ္ပ ပဒဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဉ္ဇနံ ဘဉ္ဇေါ။ (တသွာ) (၂) ဘဉ္ဇဓာတ်(ဝါ) ဘဉ္ဇဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပျက်စီးခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပျက်စီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဇ္ဇန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ပန္နာ။ (၂) ပဒဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောက်ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း၊ ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောက်ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂစ္ဆန္တိတိ ဝဏာ။ (၂) ရောက်ခြင်းကြိယာ။ * ပဝတ္တတိတိ ပဝတ္တာ။ (၂) ဖြစ်ခြင်းကြိယာ။

ပဇ္ဇန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပါပုဏန္တိတိ ပန္နာ။ ဥဋ္ဌံ ပန္နာ ဥဋ္ဌန္နာ။ (၂) အထက်၌ဖြစ်သော ဥပါဒ်-စသော ခဏ ၏ ရောက်သောတရားတို့နှင့် ခဏကာလ+ခဏကာလဝန္တ၊ ကမ္မ-ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ်-စသော ခဏသို့ ရောက်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဥပ္ပန္နတရားတို့၏ တခုသည်

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၃၉

တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (ဂတာ-ကို ရှုသည်)

[ပဝတ္တာ-ကို] ပဇ္ဇန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ပန္နာ။ ဥဒ္ဓံ ပန္နာ **ဥပ္ပန္နာ။** (၂) အထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ်-
စသော ခဏ၏ ဖြစ်သောတရားတို့နှင့် ခဏကာလ+ခဏကာလဝန္တ အာစာရ+အာစာရီ အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ်-စသော ခဏ၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (၀၁) ဥပ္ပန္နတရား
တို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဥဒ္ဓံ ပါရုဏန္တိတိ ဥပ္ပန္နာ။ ဥပ္ပဇ္ဇိသု ဥဒ္ဓံ ပါရုဏိသုတိ **ဥပ္ပန္နာ။**

(၂) ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အထက်သို့ ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်
(၄) အထက်သို့ ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ခ) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ဥပ္ပန္နာ။ ဥပ္ပဇ္ဇိသုတိ ဥပ္ပန္နာ။ ဥပ္ပန္နာစ ဥပ္ပန္နာစ **ဥပ္ပန္နာ။** (ဧကသေသတဒ္ဓိတ်)

(၂) ဖြစ်ကုန်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရား၊ ဖြစ်ကုန်ပြီး အတိတ်တရားတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ ဖြစ်သော
အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပစ္စုပ္ပန်တရား၊ အတိတ်တရားတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့ခြင်း
ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န ဥပ္ပန္နာ **အနုပ္ပန္နာ။** (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ အနာဂတဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဋိသေခဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာရဏဿ ဧကဒေသော ကာရဏေကဒေသော။ (တနည်း) ကာရဏံဧဝ ဧကဒေသော ကာရဏေ
ကဒေသော။ ပရိနိဋ္ဌိတော ကာရဏေကဒေသော ဧတေသန္တိ ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသော။

ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသေန ဘာဝေါ **ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသတ္ထံ။** (တသ္မာ)

(၂) ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်စုံရှိသော တရားတို့၏ ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်စုံရှိသည်၏
အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်စုံရှိ
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဇ္ဇိဿန္တိတိ ပါဒိနော။ ဥဒ္ဓံ ပါဒိနော **ဥပ္ပါဒိနော။** (၂) အထက်ဟူသော နောက်ကာလ၏ ဖြစ်လတ်
သော တရားတို့နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပ္ပါဒိတရား
တို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘာဝနံ ဘာဝေါ။ သဿ အတ္တနော ဘာဝေါ **သဘာဝေါ။**(တံ သဘာဝံ)

(၂) မိမိ၏ သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဘော
တို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓဏိယန္တိ လက္ခိယန္တိ ဧတေနာတိ ခဏော။ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ။ ပထမံ အာဒိယတိတိ အာဒိ။

ဥပ္ပါဒေါ အာဒိ ယဿာတိ ဥပ္ပါဒါဒိ။ ဥပ္ပါဒါဒိစ သော ခဏောစာတိ **ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏော။**(တံ)

(၂) ဥပါဒ် အစရှိသည်တို့၏ ခဏနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း
သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ
ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အတိက္ကမိသုတိ အတိက္ကန္တာ။ (၂) အတိပုဗ္ဗ ကမုဓာတ်+အန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လွန်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွန်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အယိသု .ဂမိသုတိ ဣတာ။ ဣတာ ဂတာ ပတ္တာ ဟုတွာ အတိက္ကန္တာတိ အတိတာ။

(၂) ရောက်သည်၏ လွန်ပြီးတရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အတိတ်တရားတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတိယိသု အတိဂစ္ဆိသု အတိက္ကမိသုတိ အတိတာ။ (၂) လွန်သွားခြင်းကြိယာ

ဥဘော အံသာ ကောဋ္ဌာသာ အဝယဝါ ဧတဿာတိ ဥဘယံ။ တေသံ (သဘာဝဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏာနံ) ဥဘယံ တဒ္ဓဘယံ။ (၂) သဘာဝ ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏတို့၏ နှစ်ပါးစုံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တဒ္ဓဘယတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂစ္ဆိသုတိ အာဂတာ။ အာဂစ္ဆန္တိတိ အာဂတာ။ အာဂတာစ အာဂတာစ အာဂတာ။

(၂) ရောက်ပြီး အတိတ်တရား၊ ရောက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောက်ပြီး အတိတ်တရား၊ ရောက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ ၏ အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) အာဂစ္ဆိ ပဇ္ဇိသုတိ အာဂတာ။ (၂) ရောက်ခြင်းကြိယာ။

န အာဂတာ အနာဂတာ။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ အနာဂတဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဋိသေခဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တဉ္စ တဉ္စ တံတံ။ ကရေတီတိ ကာရဏံ။ တံတံဇဝ ကာရဏံ တံတံကာရဏံ။ (၂) ထိုထို သဘော၏ အကြောင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုထိုအကြောင်း တို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပ္ပန္နန္တိတိ ဥပ္ပန္နာ(အစိတ်) ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ ပစ္စယန္နာ။ (၂) ပဋိစ္စဘောဂုဏ်၏ ဥပ္ပန္နတရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၏ တခုသည် တခု နှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ⑥။ (က) ၌ ဥဒ္ဓံ ပန္နာ ဂတာ-ဖြင့် ဥပ္ပန္နာ-၌ ဥ-ဥပသာရသည် ဥဒ္ဓံ ကမ္မ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥပရိအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ပန္နာ-၌ ပဒဓာတ်၏ ဂတိအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတွတ္ထ) အနု-သည် တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယပဒ) ပစ္စန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ ပန္နာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ဥဒ္ဓံ ပန္နံ ဥပ္ပန္နာ-ဟု ဒုတိယာတပျရိသ်သမာသ် (တနည်း) သတ္တမိတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဝတ္တာ-ဖြင့် ဂတာ-၌ ဂမုဓာတ်သည် ဉာဏ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပဝတ္တနအနက်ဟော သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတွတ္ထ) ဥပ္ပါဒဘော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဘင်္ဂါ-ဖြင့် ဥဒ္ဓံ-အရ အထက်အရပ်စသည်ကို မယူရ၊ ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင်သော စကားကို (ဝါ) ခဏတ္တယကို ယူရမည်ဟု

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၆) ၌ န ဥပ္ပန္နာ-ဖြင့် အနုပ္ပန္နာ-၌ အန-သည် န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ဥပ္ပန္နာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိသူတိ ဥပ္ပန္နာ၊ ဥပ္ပန္နာစ ဥပ္ပန္နာစ ဥပ္ပန္နာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(နေယျတ္ထသံဝဏ္ဏနာ) အပေါင်းကို န+ဥပ္ပန္နာ အနုပ္ပန္နာ-ဟု နနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) န-နိပါတ်၏ ပဋိသေခအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၇) ၌ ပရိနိဋ္ဌိတ(ပ) ဥပ္ပဇ္ဇိယန္တိ-ဖြင့် ဥပ္ပါဒိနောပုဒ်ကို ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပါဒေါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဥပ္ပါဒိနော-ဟု အသုတ္တိတဒ္ဓိတံ ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိယန္တိတိ ဥပ္ပါဒိနော-ဟု အနာဂတ် ကတ္ထု သာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဥ-ပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း ၏ အဝဿက အနာဂတ်ကတ္ထုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝဿ ဥပ္ပဇ္ဇိယန္တိ-၌ မချွတ်ဖြစ်လတ်ဟူသည် ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်စုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မချွတ်ဖြစ်လတ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ပတွာ အတိက္ကန္တာ-ဖြင့် အတိတာ-၌ အတိ+ဣတာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂ ပဒ) အတိ-ဥပသာရ၏ အတိက္ကန္တအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဣတာ-၌ ဣဓာတ်၏ ပါပုဏန အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္ထုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အတိတာပုဒ်ကို ဧတဗ္ဗံ ပါပုဏိတဗ္ဗန္တိ ဣတံ၊ ဣတံ အတိက္ကန္တာတိ အတိတာ-ဟု ဝစနတ္ထ မပြုရ၊ အယံသု ဂမိသူတိ ဣတာ၊ ဣတာ (ဂတွာ ပတ္တာ) ဟုတွာ အတိက္ကန္တာတိ အတိတာ-ဟု သမ္ဘာဓာနာ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) “ဣတာတိ”ဟုလိုလျက် ဝိပရိတအားဖြင့် “အတိတာ”ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အတ္တနော သဘာဝံ ဥပ္ပါဒါဒိက္ကဏံဝါ-ဖြင့် ပတွာ အတိက္ကန္တာ-၌ ရောက်၍ လွန်ကုန်၏ဟူသည် မိမိ ၏ ကက္ခဋ္ဌ၊ ဖုသန-စသော သဘောသို့၎င်း၊ ဥပါဒိ-စသော ခဏသို့၎င်း ရောက်၍လွန်ကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၈) ၌ တဒဘယမ္ပိ အနာဂတာ-ဖြင့် အနာဂတာ-၌ အာဂတ္တိသူတိ အာဂတာ၊ အာဂတ္တန္တိတိ အာဂတာ၊ အာဂတာစ အာဂတာစ အာဂတာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အပေါင်းပုဒ်ကို န+အာဂတာ အနာဂတာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်မိဿကတပျူရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အန- ၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) အနာဂတ်တရားတို့၏ မိမိ၊ မိမိတို့၏ ကက္ခဋ္ဌ၊ ဖုသန-စသော သဘော၊ ဥပါဒိ-စသော ခဏတ္တယ နှစ်ပါးစုံသို့ ရောက်ဆဲ၊ ရောက်ပြီးမဟုတ်သောကြောင့် အနာဂတဓမ္မမည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၉) ၌ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ-ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန္နာ-ကို ပတိ+ဥပ္ပန္နာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) ပတိ ဥပသာရပုဒ်၏ ပဋိစ္စအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ ပစ္စုပ္ပန္နာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ် သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

တံတံ ကာရဏံ-ဖြင့် ပဋိစ္စပုဒ်၏ ကံအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ ဥပ္ပါဒတော-၌ ဥ-ကား ဓာတ္တုတ္တနုတ္တက၊ (တနည်း) ဓာတ္တုတ္တဝိသေသက။ ပဌာယ-၌ ပ-ကား အာဒိပရိစ္ဆေဒအနက်၊ (တနည်း) ပ-ကား အာဒိအနက်၊ ယာဝ-ကား အန္တပရိစ္ဆေဒနက္ခတ္တ၊ အဝရုတ္တ။ ဥဒ္ဓံ-ကား ဥပရိအနက်။ ပဝတ္တာ-၌ ပ-ကား ပဗ္ဗန္တု၊ (တနည်း) ဓာတ္တုတ္တနုတ္တက။ ဥပ္ပန္နာ-၌ ဥ-ကား ဥဒ္ဓံအနက်၊ ဥပရိအနက်။ ပရိနိဋ္ဌိတ-၌ ပရိ-ကား ဓာတ္တုတ္တဝတ္တက။ နိ-ကား အဝသာနက္ခတ္တ။ အဝဿ-ကား နိစ္စယတ္ထ။ (ဃ) ၌ ဝါ-ကား သမုစ္စည်းအနက် (တနည်း) ဝိကပ္ပနက္ခတ္တ။ အတိတာ-၌ အတိ-ကား အတိက္ကန္တတ္ထ။(င) ၌ ဝိ-ကား အဝယဝသမ္ပိတ္တနက္ခတ္တ။ ပဋိစ္စ-၌ ပဋိ-ကား ဓာတ္တုတ္တဝိသေသက၊ (တနည်း) နိဿယတ္ထ။ ပစ္စုပ္ပန္နာ-၌ ပဋိ(ပတိ)ကား ပဋိစ္စတ္ထ (ဝါ) ဥပါဒါယ အာဂမ္မအတ္ထ။

(င) တဒုဘယ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော သဘာဝ၊ ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ဥဘယ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဥဘယ-ကို သဗ္ဗနာမ်ကြံလျှင်) ဥဘယ-သဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ကက္ခဋ္ဌ၊ ဖုသန-စသော သဘော၊ ဥပါဒိ ဌိ ဘင်ဟူသော ခဏဒြပ်ကိုစွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ တံတံ ကာရဏ-၌ တ-သည် ကာရဏ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါဒိတန့် ။ ။ ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသ-အရ “ကုသိုလ် အကုသိုလ်”ကို ယူ၍၎င်း၊ ဥပ္ပဋ္ဌိသန္တိ-အရ “ဝိပါက်စိတ္တုပ္ပါဒ်” ကို ယူ၍၎င်း ထုတ်လေ။

အတိတတ္ထိကေ-၌ ပါဌသေသကြိယာ၏ ဓာတ်အရ ပါဌသေသကြိယာကား-စေဒိတဗ္ဗော ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၌ ဝိဒဓာတ်အရ ပညာရှိတို့ သန္တာန်၌ သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနက္ခတ္တ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း၊ တိက်ပုဒ်ဟူသော အာရုံသည်၎င်း ဒီပကတ္တ။ (၃) အတိတတိကံ၏ သဒ္ဓတ္တ အနိပ္ပါယတ္တတို့ကို မတွေ့မဝေ ထင်ရှားစွာ သိရခြင်းသည် ပကာသနက္ခတ္တ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အာစရိပရမ္ပရ၊ သိဿာနသိဿ အဆက်ဆက် ဆည်းပူးခဲ့ခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ သုဂတိလားရခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဥပ္ပါဒတော ပဌာယ ယာဝဘင်္ဂါ-၌ ဥပါဒ်နှင့် ဘင်ကိုဆိုသဖြင့် အလယ်၌ရှိ မဆိုသော်လည်း ဌိ-ဟူသော လိုအပ်သောအနက် ပြီးသောကြောင့် “အဝုတ္တသိဒ္ဓိ” ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၉။ ကာရဏ-အရ ။ ။ ပဓာနတရားကိုယ် “စေတနာ” ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။ ဖုသနသဘော၏ သဘာဝဝန္တကား “ဗေဒနာစေတသိကံ” ဖြစ်သည်။ လက္ခဏာဒိစတုတ္ထထုတ်။

➤ ၁၀။ (က) ဥပ္ပါဒတော ပဌာယ ယာဝ ဘင်္ဂါ ။ ။ ဥပ္ပါဒတော-အရ စိတ်စေတသိကံတို့၏ ဥပါဒ်ပစ္စည်းတရားသည် ယာဝ ဘင်္ဂါ-အရ စိတ် စေတသိကံတို့၏ ဘင် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ။)

ဥဒ္ဓံ ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာ ။ ။ ယေဓမ္မာ-ဟူသော ပါဌသေသ ကတ္တား-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဥဒ္ဓံ ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာတို့အရ ကျန် နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါး စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား

သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏကဒေသတ္တာ အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ။ ။ ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏကဒေသ အရ အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကံ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ-အရ ဝိပါကံ နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တံတံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ ။ ။ တံတံ ကာရဏံ-အရ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ-အရ စိတ်-၈၉ စေ-၅၂၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ပုရေဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) တံတံ ကာရဏံ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ-အရ စိတ်-၈၉၊ စေ-၅၂၊ ရုပ်-၂၈ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်- အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) (တနည်း) တံတံ ကာရဏံ-အရ ပစ္စယုပ္ပန် ပဉ္စာရ်ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ-အရ ကာမစိတ်-

၅၄၊ အဘိညာဉ်ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်- အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

(တနည်း) တံတံ ကာရဏံ-အရ ဟိတ် ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နာ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပတ္တာ အတိတ္တန္တာ ။ ။ ပတ္တာ-အရ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါးသော ရုပ်နာမ်တရား ပစ္စည်းတရားသည် အတိတ္တန္တာ-အရ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး ရုပ်နာမ်တရား ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

အတိတ် အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ ။ ။ အတိတ် အာရမ္မဏံ-အရ အတိတ်ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ရုပ် အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ အတိတ်တရားကို ဧကန်အာရုံပြုသော ဝိညာဏဉာဏသတနစိတ် ၃-ခု၊ နေဝညာနာသညာယတနစိတ် ၃-ခု၊ အနေကန်အာရုံပြုသော မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော-၂၉၊ တဒါရုံ-၁၁၊ အဘိညာဉ်ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်- အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၃၇) [ဋ္ဌ၊ ၈၈။ ပြည်၊ ၁။ ၃၀၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃၃၈]

(က) အဇ္ဈတ္တဋ္ဌိကေ “စဝံ ပဝတ္တမာနာ မယံ အတ္တာတိ ဂဟဏံ ဂမိဿာမာ” တိ ဣမိနာ
ဝိယ အဓိပ္ပါယေန အတ္တာနံ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာတိ အဇ္ဈတ္တာ။

(ခ) အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ ပနာယံ ဂေါရဇ္ဈတ္တေ နိယကဇ္ဈတ္တေ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ ဝိဿယဇ္ဈတ္တေ တိ စတုသု
အတ္ထေသု ဒိဿတိ။ (ဂ) “တေနာနန္တ ဘိက္ခုနာ တသ္မိယေဝ ပုရိမသ္မိ သမာဓိနိမိတ္တေ အဇ္ဈတ္တမေဝ
ဝိတ္တံ သဏ္ဌပေတဌ အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော” တိ အာဒိသု ဟိ အယံ ဂေါရဇ္ဈတ္တေ ဒိဿတိ။

(ဃ) “အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပဿာဒနံ၊ အဇ္ဈတ္တဝါ ဓမ္မေသု မ္ဗောနပဿီ ဝိဟရတိ” တိ အာဒိသု
နိယကဇ္ဈတ္တေ။ (င) “ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ” တိ အာဒိသု အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ။

(စ) “အယံ ခေါ ပနာနန္တ ဝိဟာရော တထာဂတေန အဘိသမ္ပုဒေါ ယဒိဒံ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ
အမနသိကာရာ အဇ္ဈတ္တံ သုညတံ ဥပသမ္ပုဇ္ဇ ဝိဟရတိ” တိ အာဒိသု ဝိဿယဇ္ဈတ္တေ။

(ဆ) ဣဿရိယဌာနေတိ အတ္ထော။ (ဇ) ဗလသမာပတ္တိ ဟိ ဗုဒ္ဓိနံ ဣဿရိယဌာနံ နာမ။

(ဈ) ဣဝ ပန နိယကဇ္ဈတ္တေ အဓိပ္ပေတော။

(ည) တသ္မာ အတ္တနော သန္တာနေ ပဝတ္တာ ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ မ္ဗော အဇ္ဈတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဋ) တတော တဟိရဘူတ ပန ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓါ ဝါ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ နာမ။

➤ ၁။ (က) အဇ္ဈတ္တတ္ထိကေ၊ အဇ္ဈတ္တတိကံဉ်။ (အတ္ထော၊ အနက်ကို။ စံ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်
၏။) (ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) စံ-ဣမိနာ ဤဒိသေန၊ ဤသို့သဘောရှိ
သော။ (ပကာရေန၊ အထူးဖြင့်) [သာမည၊ (စက္ခာဒိဘာဝေန၊ စက္ခ၊ အစရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ၎င်း။) ဖုသနာဒိ
ဘာဝေန၊ ဖုသန အစရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ၎င်း။] (ကေသန္တတိပရိယာပန္နတာဝသေန၊ တခုသော သန္တာန်၌
အကျုံးဝင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အထူးဖြင့်။) (ပဝတ္တမာနာ၊ ဖြစ်ကုန်သော။) (အဝယဝဘူတာ၊ အစိတ်ဖြစ်၍
ဖြစ်ကုန်သော။) မယံ၊ ငါတို့သည်။ (သမုဒါယဘူတဿ၊ အပေါင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။) ဣမဿ အတ္တဘာဝဿ၊ ဤ
အတ္တဘောဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာပဉ္စကကို။ (ဝါ) ခန္ဓာပဉ္စက၏။ အယံဓမ္မသမူဟော၊ ဤတရားအပေါင်းသည်။
) အတ္တာ-ကာယော၊ ကိုယ်မည်သည်။ ဟောတိ၊ ၎င်း၏။ ဣတိ စံ၊ ဤသို့။ ဂဟဏံ-ဂဟဏတ္ထံ၊ ယူကြောင်း သိကြောင်း
အဖြစ်သို့။ ဂမိဿာမ၊ ရောက်ကုန်အံ့။ ဣတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန၊ ဤသို့သော အလိုဖြင့်။ (ပဝတ္တာ ဝိယ၊ ဖြစ်ကုန်
၏သို့။) အတ္တာနံ၊ အပေါင်းဖြစ်သော အတ္တဘောဟူသော ခန္ဓာပဉ္စကကို။ အဓိကာရံ၊ အစိတ်ဖြစ်သော မိမိ၏
တည်ရာကို။ (ဝါ) ဤတရားအပေါင်းသည် ကိုယ်မည်၏ဟု သိသောဉာဏ်၏ တည်ရာကို။ ကတွာ၊ ပြု၍။
ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) အဇ္ဈတ္တာ၊ မည်ကုန်၏။

* အဇ္ဈတ္တာ=အပေါင်းဖြစ်သော အတ္တဘောဟူသော ခန္ဓာပဉ္စကကို အစိတ်ဖြစ်သော မိမိ၏ တည်ရာ
ပြု၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော။ (ဝါ) အပေါင်းဖြစ်သော အတ္တဘောဟူသော ခန္ဓာပဉ္စကကို ဤတရားအပေါင်းသည်
ကိုယ်မည်၏ဟု သိသောဉာဏ်၏ တည်ရာပြု၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော။

(ခ) ပန၊ ၁၀၈နတ္ထမှတပါး အတ္တဒွါရကို ဆိုဦးအံ့။ အယံ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ၊ ဤအဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည်။ ဂေါရဇ္ဈတ္တေ၊
အာရုံဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌ ၎င်း။ နိယကဇ္ဈတ္တေ၊ နိယကဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌ ၎င်း။ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ၊ အဇ္ဈတ္တဟူသော

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဇ္ဈတ္တ၌၎င်း။ဝိသယဇ္ဈတ္တ၊အစိုးရသော အရာဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌၎င်း။ဣတိ၊ဤသို့။စတုသု၊လေးပါးကုန်သော။
အတ္တေသု၊အနက်တို့၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ဂ) ဟိ၊ချဲ့၊ဦးအံ့။အာနန္ဒ၊အာနန္ဒာ။တေန ဘိက္ခုနာ၊ထိုရဟန်းသည်။ပုရိမသ္မိံ၊ရှေး၌ပြုဘူးသော။
တသ္မိံယေဝ သမာဓိနိမိတ္တေ၊ထိုပဌမဈာန် အစရှိသော သမာဓိအာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းစသော အာရုံ၌သာလျှင်။
စိတ္တံ၊ပဌမဈာန်စသော စိတ်ကို။သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ၊ကောင်းစွာ ထားအပ်၏။အဇ္ဈတ္တမေဝ၊ပဌမဈာန် အစရှိသော
သမာဓိ၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းစသော အာရုံ၌သာလျှင်။(စိတ္တံ၊ပဌမဈာန်စသော စိတ်ကို။သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ၊
ကောင်းစွာ ထားအပ်၏။)အဇ္ဈတ္တရတော၊အာရုံဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ-ဟုဆိုအပ်သော နိဗ္ဗာန်၌ ကာမာဝစရကုသိုလ်
ကာမာဝစရကြိယာ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်တို့ဖြင့် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ မွေ့လျော်သော။(ဝါ) သမာဓိ၏
အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကာမာဝစရကုသိုလ် ကာမာဝစရကြိယာစိတ်တို့ဖြင့် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ
မွေ့လျော်သော။သမာဟိတော၊ကောင်းစွာတည်တံ့သော။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသည်တို့၌။အယံ အဇ္ဈတ္တ
သဒ္ဓေါ၊ဤအဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည်။ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၊အာရုံဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ဃ) အဇ္ဈတ္တံ၊မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော။(ဝါ) မိမိကိုစွဲ၍ဖြစ်သော။(စေတသောစိတ်ကို။)သမ္ပသာဒနံ၊
ကြည်စေတတိသော။အဇ္ဈတ္တံ၊မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော။(ဝါ) မိမိကိုစွဲ၍ဖြစ်ကုန်သော။ဓမ္မေသုဝါ၊သညာ၊
သင်္ခါရဟုဆိုအပ်သော တရားတို့၌မူလည်း။ဓမ္မာနုပဿီ၊ဤတရားတို့ကား သညာ၊ သင်္ခါရတို့သာ သတ္တဝါမဟုတ်
ဇီဝမဟုတ်ဟု ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍။ဝိဟရတိ၊နေ၏။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့ အစရှိသည်တို့၌။နိယကဇ္ဈတ္တ၊
နိယကဇ္ဈတ္တ၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။ (င) ဆ၊ခြောက်ပါးကုန်သော။အဇ္ဈတ္တိကာနိ၊အပေါင်းဖြစ်သော နိယကဇ္ဈတ္တ
၌ ဖြစ်ကုန်သော။(ဝါ) အပေါင်းဖြစ်သော နိယကဇ္ဈတ္တ၌ အတွင်းဝင်ကုန်သော။(ဝါ) အပေါင်းဖြစ်သော
နိယကဇ္ဈတ္တ၌ အစိတ်အဖြစ်ဖြင့် တည်ကုန်သော။အာယတနာနိ၊အာယတနတို့သည်။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့
အစရှိသည်တို့၌။အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၊အဇ္ဈတ္တဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌။(ဒိဿတိ၊ထင်၏။)

(စ) အာနန္ဒ၊အာနန္ဒာ။သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ၊အလုံးစုံသော ရူပါရုံ-စသော သင်္ခတနိမိတ်တို့ကို။မမနသိကာရာ၊
နှလုံးမမုခြင်းကြောင့်။(အသင်္ခတနိမိတ္တသေဝနိဗ္ဗာန်ဟူသော အသင်္ခတနိမိတ်ကိုသာလျှင်။)မနသိကာရာ၊နှလုံးမ
ခြင်းကြောင့်။) အဇ္ဈတ္တံ၊အစိုးရသော အရာဖြစ်၍ဖြစ်သော။ယဒိဒံ-ယံ၊ကုဒံ သုညတံ၊အကြင်သုညတ ဖလ
သမာပတ်ကို။ဥပသမ္ပဇ္ဇု၊ပြည့်စုံစေ၍။ဝိဟရတိ၊နေ၏။အယံ ဝိဟာရော၊ဤသုညတဖလသမာပတ်ဟူသော ဝိဟာရ
ကို။တထာဂတေန၊မြတ်စွာဘုရားသည်။(ဗောဓိပလ္လင်္ကေယေဝ၊ဗောဓိပလ္လင်၌သာလျှင်။)အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ထိုးထွင်း
၍ သိအပ်ပြီ။ဣတိ အာဒိသု၊ဤသို့။ဝိသယဇ္ဈတ္တ၊အစိုးရသော အရာဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။

(ဆ) ဣဿရိယဋ္ဌာနေ၊အစိုးရသော အရာ၌။(ဝါ) အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝသီဘော်ငါးဖြာ
၏ တည်ရာဟူသော ဖလသမာပတ်၌။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊အနက်တည်း။

(ဇ) ဟိ၊မှန်၏။ဖလသမာပတ္တိ၊ဖလသမာပတ်သည်။ဗုဒ္ဓါနံ၊ဘုရားရှင်တို့၏။ဣဿရိယဋ္ဌာနံ နာမ၊အစိုး
ရသော အရာမည်၏။ (ဈ) ပန၊အတ္ထုဒ္ဓါရဗ္ဗတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ဆိုဦးအံ့။ဣမ၊ဤအဇ္ဈတ္တတိုက်၌။(အယံ
အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ၊ဤ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါကို။)နိယကဇ္ဈတ္တ၊နိယကဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌။အဓိပ္ပေတော၊အလိုရှိအပ်၏။

(ဉ) တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။အတ္တနော၊မိမိ၏။သန္တာနေ၊သန္တာန်၌။ပဝတ္တာ၊ဖြစ်ကုန်သော။ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ၊

အသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော။ဓမ္မာတို့ကို။အဇ္ဈတ္တာမည်ကုန်သည်။ဟောန္တိ။ကုန်၏။ဣတိ။ဤသို့။
ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်ကုန်၏။ (၃) ပန၊ထိုမှတပါး။တတော၊ထိုမိမိသန္တာန်မှ။ဗဟိရဘူတာ၊အပြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော။
ဣန္ဒြိယဗဒ္ဒါဝါ၊ဣန္ဒြိယဗဒ္ဒမူလည်းဖြစ်ကုန်သော။အနိန္ဒြိယဗဒ္ဒါဝါ၊အနိန္ဒြိယဗဒ္ဒမူလည်းဖြစ်ကုန်သော။(ဓမ္မာတို့
သည်။)ဗဟိဒ္ဓါ နာမဗဟိဒ္ဓ မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဇ္ဈတ္တာ-ဟု ဟောတော်
မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အဇ္ဈတ္တာ၌ အဓိ-သဒ္ဓါသည် အဓိက-စသော အနက်ကို ဟောသည်။
အဇ္ဈတ္တပုဒ်ကိုလည်း ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။
ထို့ကြောင့် အဇ္ဈတ္တာ-ဟူသာ ဟောတော်မူသင့်။ ဤနေရာ၌ အဓိသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်နှင့်
အဇ္ဈတ္တာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာသံဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဓိသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်သင့်သော
အနက်နှင့် အဇ္ဈတ္တာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာသံဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(၁) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆို
တော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာ
သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (က) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဇ္ဈတ္တ-
သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကား အဘယ်ပါနည်း။(၁)

(ဆ) သိန္န/ ဌပနာဘောဂါဒိ ပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (၁)ဖြင့် အယ်ခေါပနာနုဒ္ဓ(ပ)
ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ-စသော ပါဠိတော် စကားရပ်တို့၌ အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါသည် ဝိသယဇ္ဈတ္တ၌ ထင်၏ဟု ဆို
၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိသယဇ္ဈတ္တ-ဟူသော စကားရပ်သည် ဂုဋ္ဌတ္တ သင်္ခေပတ္ထမျှသာ ဖြစ်ရကား
မနုဗ္ဗဒ္ဓိတို့ အကျယ်မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဝိသယဇ္ဈတ္တ
၏ ဥဇဇကတ္တ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိသယဇ္ဈတ္တ၏ ဥဇဇကတ္တ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကား အဘယ်
ပါနည်း။ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

(ဇ) သိန္န/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဆ) ဖြင့် ဝိသယဇ္ဈတ္တ-ကို
ဣဿရိယဌာနေ-ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်အားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည်
ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ဣဿရိယဌာနကို မပြဆိုက မသင့်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်နိုင်ရာ
သောကြောင့် (ဆ) ဖြင့် ဝိသယဇ္ဈတ္တ-ကို ဣဿရိယဌာနေ-ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်အားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။
ဣဿရိယဌာနကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဣဿရိယဌာနကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဇ) မိန့်။

ကား- (ဇ) ဖြင့် ဖလသမာပတ်သည် ဘုရားရှင်တို့၏ ဣဿရိယဌာနဖြစ်၏ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟုလို။

(ဈ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဇ) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ သာမညအားဖြင့်
ဟောနိုင်သမျှသော ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-စသော အနက် လေးပါးကို ထုတ်ပြတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော်
ဤနေရာ၌လည်း အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါသည် ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၊ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၊ ဝိသယဇ္ဈတ္တ-ဟူသော အနက်ကိုလည်း
ဟော၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဇ) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏
သာမညအားဖြင့် ဟောနိုင်သမျှသော ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-စသော အနက် လေးပါးကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဤနေ

ဝိကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၄၇

ရာ၌ ဟောသင့်သော အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤနေရာ၌ ဟောသင့်သော အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဈ) မိန့်။

(ည) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဇ) ဖြင့် ဤအဇ္ဈတ္တတိက်၌ အဇ္ဈတ္တ-အရ နိယကဇ္ဈတ္တကို လိုအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းသို့ဆိုသဖြင့် တစုံတခု ရအပ်သော အကျိုးမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤအဇ္ဈတ္တတိက်၌ နိယကဇ္ဈတ္တကို လိုအပ်၏ဟု ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား နိရတ္တကဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ည) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယံသုံ ။ ။ (ခ) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြလိုက်သဖြင့် အလို ရှိအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ် နှစ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် ဝိဿယဇ္ဈတ္တ၏ သာမညအနက်ကို ဣဿရိယဌာန-ဟု ဆိုလိုက်သဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် အလွန်မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ဖြင့် ဒဠိယ ဒဠိကရဏ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အသင့်ယုတ္တိရှိအောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဈ) ဖြင့် အတ္ထုဒ္ဓါရမုတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သောအနက် အဓိပ္ပါယ် နှစ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ည) ဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးအာနိသင် လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြဆိုသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဋ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝိယ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရမတ္ထတရားများ၌ စွဲလမ်းအောင် ပြုလုပ်နိုင်သည့် အစွမ်းသတ္တိမရှိသော်လည်း ထိုကဲ့သို့ သတ္တိမရှိသော ပရမတ္ထတရားများကို ပြုလုပ်နိုင်သည့် အစွမ်းသတ္တိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ခြံပ်ပေါ် တင်၍ ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးငှာ တဒ္ဒမ္မူပစာအားဖြင့် ဆိုသောစကား ဖြစ်သည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝိယ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမုတပါး အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ပန-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဆ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိဿယဇ္ဈတ္တ၏ အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဇ) ၌ ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့ဒဠိယစကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဂါ) ဒဠိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဇ) ၌ ဟိ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဈ) ၌ ပန-သဒ္ဒါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အတ္ထုဒ္ဓါရမုတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုသော ကြောင့် (ဈ) ၌ ပန-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဈ) အဓိပ္ပေတော-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဇ္ဈတ္တ လေးမျိုးဟူသော သာမညမှ

ဤအဇ္ဈတ္တတိကံ၌ လိုအပ်သော နိယကဇ္ဈတ္တ-ဟူသော အဇ္ဈတ္တဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အချေအတင် သူနိုင်ငံနိုင် အပြိုင်ငြင်းဆိုရာ၌ စကားလှယ်ကွဲ၍ ပြဆိုသော အရာဌာနဖြစ် သောကြောင့်၎င်း (ဈ) ၌ အဓိပ္ပေတော-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ည) ၌ တသွာ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤအဇ္ဈတ္တတိကံ၌ အဇ္ဈတ္တ-အရ နိယကဇ္ဈတ္တကို လိုအပ်၏ဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးတရားကို ပြလိုသောကြောင့် (ည)၌ တသွာ-ကို ထားရပါသည်။

ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်ကုန်သော အသီးသီးသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည် အဇ္ဈတ္တမည်ကုန်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝက်က အနေကန္တ အားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် “ဝေဒိတဗ္ဗာ”ကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ သုဒဒကံ အဒတိ ဘက္ခတိတိ အတ္တာ။/အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္တာတိ အတ္တာ။

အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတိ အဇ္ဈတ္တာ။[အသပဒဝိဂ္ဂဟ] အတ္တာနံ အဓိ **အဇ္ဈတ္တာ**။[သပဒဝိဂ္ဂဟ]

(၂) အတ္တဘောဟူသော ခန္ဓာပဉ္စက၏ စွဲ၍ဖြစ်သော တရားတို့နှင့် ဌာန-ဌာနိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဇ္ဈတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င) အတ္တာနံ အဓိ **အဇ္ဈတ္တ**။ အဇ္ဈတ္တ ဘဝါနိ **အဇ္ဈတ္တိကာနိ**။ (၂) အဇ္ဈတ္တ တရား၏ အပေါင်း ဖြစ်သော စက္ခု-စသော တရားတို့နှင့် သမူဟ+သမူဟိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဇ္ဈတ္တိကတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဂယုတေတိ ဂဟဏံ။ (၂) ဂဟဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ယူခြင်းကြံယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဂါဝေါ စရန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါစရံ။ (နွားစားကျက်) ဂေါစရံ ဝိယာတိ ဂေါစရံ။ (အာရုံ)

အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။ ဂေါစရံဧဝ အဇ္ဈတ္တံ **ဂေါစရဇ္ဈတ္တံ**။(တသ္မိ) (၂) အာရုံ၏ အဇ္ဈတ္တနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဂေါစရဇ္ဈတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိယဿ အတ္တနော ဧတံ နိယကံ။ အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။ နိယကံဧဝ အဇ္ဈတ္တံ **နိယကဇ္ဈတ္တံ**။ (တသ္မိ) (၂) နိယက၏ (ဝါ) မိမိဥစ္စာ၏ အဇ္ဈတ္တ တရားနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နိယကဇ္ဈတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။(ရေ) အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။(နောက်) အဇ္ဈတ္တံဧဝ အဇ္ဈတ္တံ **အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တံ**။ (တသ္မိ) (၂) အဇ္ဈတ္တ တရား၏ အဇ္ဈတ္တ တရားနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိသိနာတိ အာရမ္မဏံ ဗန္ဓတိတိ ဝိသယော။/ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတိတိ ဝိသယော။

အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။ ဝိသယောဧဝ အဇ္ဈတ္တံ **ဝိသယဇ္ဈတ္တံ**။(တသ္မိ) (၂) အစိုးရသော အရာ၏

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

အဇ္ဈတ္တ တရားနှင့် ဝိဿသန-ဝိဿယျ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။
(၄) ဝိဿယဇ္ဈတ္တ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဤသတိတိ ဣဿရော။ ဣဿရဿ ဘာဝေါ ဣဿရိယံ။ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဌာနံ။ ဣဿရိယဿ ဌာနံ ဣဿရိယဌာနံ။ (တနည်း) ဣဿရိယံ ၈၀ ဌာနံ ဣဿရိယဌာနံ။ (တသို့)

(၂) အစိုးရသည်၏အဖြစ်၏ ဌာနနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး၊ ဌာနီ-ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဣဿရိယဌာနတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပူရေတိတိ ပူတိ။ ပူတိသင်္ခါတံ အာဟာရံ ဂိလတိ အဒတိတိ ပုဂ္ဂလော။ ပဋိဝိသုံ ပုဂ္ဂလာ ပဋိပုဂ္ဂလာ။ ပဋိပုဂ္ဂလေ ပဝတ္တာ ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ။ (၂) အသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်သောတရားတို့နှင့် ဌာန-ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ပဋိပုဂ္ဂလဿ သန္တကာ ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ။ (၂) အသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ တရားတို့နှင့် သာမိ-သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော တရားဒြပ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဗဟိ ဇာတာ ဗာဟိရာ။ (၂) အပသန္တာန်၏ စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့နှင့် ဌာန-ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ ဗယံ-ကား အလိင်၊ (တနည်း) ဓမ္မာ-ကို ဝံ့၍ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။ ဣမိနာ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

အယံ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

စတုသု-ကား ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဥကာရန္တ၊ သရုံသဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ အတ္တာနံ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာ-ဖြင့် အဇ္ဈတ္တာကို အဓိ+အတ္တာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) အဓိ-ဥပသာရ၏ အဓိကာရအနက်၊ ပဝတ္တာနအနက် ဟောသည်ကို ၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) အတ္တာနံ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာ အဇ္ဈတ္တာ-ဟု ဒုတိယာဓဗျယိဘောသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အဇ္ဈ-သဒ္ဒါသည် အဓိ-ဥပသာရ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(နာမလိင်္ဂပဒ) သိစေပါသည်။

စံ ပဝတ္တာ(ပ) ဝိယ အဓိပ္ပါယေန-ဖြင့် တရားတို့သည် ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ် သဘာဝသတ္တိ မရှိသော်လည်း ရှိသကဲ့သို့ ဆိုထားသော ဥပရိက္ခာ တဒ္ဓမ္မုပစာ-သဒ္ဒါအဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-စသော အဇ္ဈတ္တ ၄-ပါးတို့၌ ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

(ဆ) ၌ ဣဿရိယဌာနေ-ဖြင့် ဝိဿယဇ္ဈတ္တ-၌ ဝိဿယ-သဒ္ဒါသည် အာရုံ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဣဿရိယဌာနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ)

1-10-A

(တနည်း) ဝိသယဇ္ဈတ္တေ-ပုဒ်၏ ဥဇကတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တွက်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဈ) ဖြင့် ဤအဇ္ဈတ္တတိုက်၌ အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဒါကား နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။
(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဤအဇ္ဈတ္တတိုက်၌ အဇ္ဈတ္တ-အရ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ လိုအပ်၏ဟု သိစေပါသည်။
(အဓိပ္ပေတတ္ထ) (ည) ဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးဟူသော လဒ္ဒဂုဏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခု) ၌ ဗဟိရဉာတ-ဖြင့် ဗဟိဒ္ဓါ-၌ ဗဟိဒ္ဓါနိပါတ်ပုဒ်၏ ဗဟိရအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ဗဟိဒ္ဓါပုဒ်ကို ဗဟိဒ္ဓါ ဘဝန္တိတိ ဗဟိဒ္ဓါ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣ ပစ္စည်း ဘဝန္တိတဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓါဝါ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါဝါ-ဖြင့် ဗဟိဒ္ဓါ-အရ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ တရားများကို ယူရမည် ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) တတော-ဖြင့် အပြစ်၏ဟူသည် သူတစ်ပါးသန္တာန်မှ အပြစ်သည်မဟုတ်၊ မိမိသန္တာန်မှ အပြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ❶ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဧဝံ-ကား အာကာရတ္ထ။(တနည်း) ဣမသဒ္ဓတ္ထ။ ပဝတ္ထမာနာ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ အတ္တာတိ-၌ ဣတိကား နိဒဿနတ္ထ။ ဂမိဿာမာတိ-၌ ဣတိကား ဣမသဒ္ဓတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ ဝိယ-ကား ဥပရိက္ခာဇောတက။ အဓိပ္ပါယေန-၌ အဓိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ အဓိကာရ်-၌ အဓိ-ကား အဓိကိစ္စအနက်။ အဗ္ဗတ္တာ-၌ အဓိ-ကား အဓိကာရအနက်၊ ပဝတ္ထအနက်။ (ခ) ၌ ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထဇောတက။ နိယက-၌ နိ-ကား နိဿာယအနက်။ ဝိသယ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဆ) ၌ ဣတိ-ကား ဣမသဒ္ဓတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ (ဇ) သမာပတ္တိ-၌ သံ-ကား သမ္မာအနက်။ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက ဖြစ်၍ ပတ္တိအနက်။ ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတက။ နာမ-ကား သညာအနက်ကို ဟောသည်။

(ဈ) ၌ ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထဇောတက။(တနည်း) ဝိသေသတ္ထဇောတက။ အဓိပ္ပေတော-၌ အဓိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသကဖြစ်၍ ဣစ္ဆာအနက်ကို ဟောပါသည်။

(ည) ၌ တသ္မာ-ကား နိပါတ်ကာရဏဇ္ဈေဒနတ္ထ။ သန္တာနေ-၌ သံ-ကား သမ္မာအနက်။ ပဝတ္တံ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ-၌ ပဋိ(ပတိ)ကား ဝိသုအနက် (ဝါ) ဝိသုကရဏအနက်။ အဗ္ဗတ္တာတိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။

(က) ဣမိနာ-၌ ဣမ-သည် အဓိပ္ပါယေန-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ခ) အယံ-၌ ဣမ-သည် အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဂ) တေနာနန္ဒ-၌ တေန-ဝယ် တ-ကား ဘိက္ခုနာ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တသ္မိယေဝ-၌ တ-ကား သမာဓိနိမိတ္တေ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

အယံ ဂေါစရဗ္ဗတ္ထေ-၌ အယံ-ဝယ် ဣမ-ကား အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ-ဟု ရှေ့ဝါကျရှိ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (စ) အယံခေါ ပနာနန္ဒ-၌ အယံ-ဝယ် ဣမ-ကား ဝိဟာရေ-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ ယဒိဒံ-ကား ယံ ဣဒံ သည်-ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဈ) ဣဝ ပန-၌ ဣဝ-ကား အဇ္ဈတ္တတိုက်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ည) တသွာ-၌ တ-ကား ရှေးဝါကျရှိ အဓိပ္ပေတော ကြိယာကို စွဲယူသောကြောင့် အနုတတိသယ။

(ဂ) တသ္မိယေဝ ပုရိမသ္မိ သမာဓိနိမိတ္တေ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ပဌမဈာန်-စသော သမာဓိအာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းစသည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သမာဓိ၏ အာရုံအဖြစ်သို့ မရောက်သော အာရုံသည် (ဝါ) လောကီလောကုတ္တရာ ပညတ်အာရုံသည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ (၃) ကသိုဏ်းအာရုံ၏ အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တ သဏ္ဌာပေတဗ္ဗ-၌ = (၁) ပဌမဈာန်စသော သမာဓိအာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်း စသော အာရုံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပဌမဈာန်စသော သမာဓိ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ဗဟိဒ္ဓအာရုံ သည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကသိုဏ်းအာရုံ၏ အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

နိယတံဧဝ ။ ။ (၁) မိမိ၏ဥစ္စာဖြစ်သော ခန္ဓာပဉ္စကသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဂေါစရ=အာရုံ ၆-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ=သဠာယတန၊ ဝိသယ=ဗလသမာပတ်သည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မိမိ၏ ဥစ္စာဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာပဉ္စက၏ နိယကဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❶ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ-အရ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး ကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) နာမ်ရပ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဖဿသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဂဟဏ်-၌ အန္တတ္ထ ဂဟဓာတ်အရ = အတ္တ-ဟု စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ -- အကုသိုလ် အတိုင်း ထုတ်ပါ။

ဝိသယဇ္ဈတ္တ-အရ ဘုရားရှင်၏ သုညတအရဟတ္တဗလသမာပတ်ကိုယူ၍ ။ ။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်၊ ဖိုလ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ်ဉာဏ် ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အယံ ဝိဟာရေ-အရ= (၁) သုညတဗလသမာပတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဥပစာရသမာဓိဇော နှင့် တကွ အရဟတ္တမဂ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ်ဉာဏ် ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဈ) အဓိပ္ပေတော-၏ ကတ္တာကို “ဘဂဝတာ”ဟု ထည့်လျှင် အဓိပ္ပေ အပိပ္ပေ ဣ ဓာတ်-အရ= ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။ (၁) ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒေသနာဉာဏ်နှင့် အဇ္ဈတ္တ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းမှ စ၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဗာဟုတ္ထ တပစ္စည်းအရ = အဇ္ဈတ္တ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၁၄၇-ဝုတ္တံ-နှင့်တူ)

F-18-B

(ဈ) အဓိပ္ပေတော-၏ ကတ္တားကို “ပဏ္ဍိတေန”ဟု ထည့်လျှင် အဓိပ္ပဗ္ဗ အဓိပ္ပဗ္ဗ ကု ဓာတ်-အရ=(၁) ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း၊ ကျင့်ကြံခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းစသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဗုဒ္ဓါနိ-၌ အန္တက္ခ ပုဓဇာတ်-အရ = (၁) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊ အာသယာနုဿယဉာဏ်တို့ သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) မဟာကရဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာဉာဏ်နှင့် သတ္တဝါတို့၏ တရားနာရခြင်းမှစ၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့ သည် အနဘာဝတ္ထ။ **ဗလသမာပတ္တိ-အရ = (၁) ဗလသမာပတ္တိသုခသည်** ဒဿနက္ခ။ (၂) မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဗလသမာပတ်မှ ထသောအခါ ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ပထမာဝင် သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) အရိယာမဂ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင် အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

သဏ္ဌပေတဗ္ဗ-၌ ဟေတုကမ္မကြိယာ-အရ =(၁) ပထမဈာန်စသော သမာဓိစိတ်သည် ဒဿနက္ခ (၂) အဓိကာရဆန္ဒ၊ ပထဝီကသိုဏ်း၊ ယောနိသော မနသိကာရ၊ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ-ဟုဆိုအပ်သော ဥပစာရ ဈာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမာပတ် အဘိညာဉ်တို့သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ပထမဈာန် စသည်ကို ပါဒကပြု၍ မဂ်ဖိုလ်ကိုရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ရူပဘုံသို့ ရောက်ခြင်းစသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

တေနာနန္ဒ ဘိက္ခုနာ (ပ) ဒိဿတိ ။ ။ အဇ္ဈတ္တ-သဒ္ဓါ၏ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ အနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို ဤအာဂမပါဠိဖြင့် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

က္ခဏပန နိယဇ္ဈတ္တေ အဓိပ္ပေတော ။ ။ ဤအဇ္ဈတ္တတိက်၌ အဇ္ဈတ္တ-အရ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ ယူရမည်ဟု အနွယ်ကိုဆိုသဖြင့် ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-စသော အဇ္ဈတ္တ ၃-ပါးကို မယူရဟူသော ဗျုတ်ရိုက်ကို အနက်ရောက်သောအားဖြင့် ဆ၍သိရသောကြောင့် အတ္တာပတ္တိ အတ္တာပနသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ ၉ ။ အယံဇေါ ပနာနန္ဒ ဝိဟာဓရာဇ္ဈိ ဝိဟာရ-အရ ။ ။ ဘုရားရှင်၏ “အရဟတ္တ ဖိုလ်စိတ်ကို ယူ၍/ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-အရ “နိဗ္ဗာန်”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္က ထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ (ဂ) အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ ။ ။ အဇ္ဈတ္တ-အရ ကသိုဏ်းစသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ-အရ ပဌမဈာန်စသော စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော ။ ။ အဇ္ဈတ္တ-အရ နိဗ္ဗာန်ပစ္စည်းတရားသည် ရတော-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၈-ခု၊ လောကုတ္တစိတ် ၈-ခု စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ။ (တနည်း) အဇ္ဈတ္တ-အရ ကသိုဏ်းစသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ရတော-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၈-ခု စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(ဃ) အဇ္ဈတ္တဝိ ဓမ္မေသု ။ ။ အဇ္ဈတ္တ-အရ သညာ၊ သင်္ခါရ (သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ပစ္စည်းတရားသည် ဓမ္မေသု-အရ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ နှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၃)

(တနည်း) အဇ္ဈတ္တ-အရ ရှေးရှေးသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော သညာ သင်္ခါရ ပစ္စည်းတရားသည် ဓမ္မေသု-အရ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော နောက်နောက်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော သညာ သင်္ခါရပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ။

(စ) တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ။ ။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တထာဂတေန-အရ ဘုရားရှင်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိစ္စတပ်သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်း= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ္တိ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ဣဿရိယဌာနံ နာမ ။ ။ ဖလသမာပတ္တိ (ဣဿရိယဌာနံ) အရ အရဟတ္တဖိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဗုဒ္ဓါနံ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

(ဈ) အဓိပ္ပေတော ။ ။ အယံ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ-ဟူသော ပါဌသေသ-အရ/အဓိပ္ပေတော-၌ တ-ပစ္စည်း-အရ အဇ္ဈတ္တ-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အဓိပ္ပေတော-၌ အန္တတ္တ ဓာတ်အရ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ည) ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ ။ ။ ဓမ္မာ-အရ/ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ- အဇ္ဈတ္တ ရုပ်နာမ်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

ဝါကျ (၃၈) [၄၈၉။ ပြည်၊ ပ၊ ၃၁၀။ ဘာသာဋီ၊ ပ၊ ၃၄၄]

- (က) သနိဒဿနတ္ထိကေ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတေန သဟ နိဒဿနေနာတိ သနိဒဿနာ။
- (ခ) ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန သဟ ပဋိပေနာတိ သဗ္ဗဋီဃာ။
- (ဂ) သနိဒဿနာစ တေ သဗ္ဗဋီဃာတတိ သနိဒဿနသဗ္ဗဋီဃာ။
- (ဃ) နတ္ထိ စတေသံ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတံ နိဒဿနန္တိ အနိဒဿနာ။
- (င) အနိဒဿနာစ တေ ဝုတ္တနယေနေဝ သဗ္ဗဋီဃာတတိ အနိဒဿနသဗ္ဗဋီဃာ။
- (စ) တတိယပဒံ ဉာယပဋိက္ခေပေန ဝုတ္တံ။

➤ ၀။ (က) သနိဒဿနတ္ထိကေသနိဒဿနတိက်၌။(အတ္ထောံ၊အနက်ကို။စဝံ၊ကြည့်။ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။)ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတေန၊မြင်အပ်သောအဖြစ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ နိဒဿနေန၊မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်။သဟ၊တကွ။(ဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။)ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။

(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။) သနိဒဿနာ၊မည်ကုန်၏။ * သနိဒဿနာ=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်နှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်သော။ (ခ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။)ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန၊ထိပါးအပ် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော။ပဋိဃေနထိပါးအပ် ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့်။သဟ၊တကွ။(ဝတ္ထုန္တိဖြစ်တတ်ကုန်၏) က္ကတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။) သပုဋိဃာ၊မည်ကုန်၏။ * သပုဋိဃာ=ထိပါး အပ် ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော။ (ဂ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။)သနိဒဿနာ၊မြင်အပ် သည်၏အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။သပုဋိဃာ၊ထိပါးအပ် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။က္ကတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊တို့သည်။သနိဒဿန သပုဋိဃာ၊မည်ကုန်၏။ * သနိဒဿနသပုဋိဃာ=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်လည်းတကွဖြစ်၊ ထိပါး အပ် ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့်လည်း တကွဖြစ်ကုန်သော။

(ဃ) ဧတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။ဒဗ္ဗဉ္စဘာဝသင်္ခါတံ၊မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော။နိဒဿနံ၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။က္ကတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊တို့သည်။အနိဒဿနာ၊မည်ကုန်၏။ * အနိဒဿနာ=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် မရှိကုန်သော။ (င) ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။အနိဒဿနာ၊မြင် အပ်သည်၏အဖြစ် မရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်း ဖြင့်သာလျှင်။သပုဋိဃာ၊ထိပါးအပ် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။က္ကတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။တေဓမ္မာ၊တို့သည်။အနိဒဿနသပုဋိဃာ၊မည်ကုန်၏။ အနိဒဿ သပုဋိဃာ=မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်မရှိ၊ ထိပါးအပ် ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော (စ) တတိယပဒ၊တတိယပုဒ်ကို။ဉာယပဋိက္ခေပေန၊နစ်ပါးသော ပဌမပုဒ် ဒုတိယပုဒ်တို့ဖြင့် ဟော အပ်ပြီးသော ဓမ္မကို ပယ်သောအားဖြင့်။(ဘဂဝတာ၊သည်။) ဝုတ္တံ၊ဟောတော်မူအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ သနိဒဿန- ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် သနိဒဿန-၌ သဟ-သဒ္ဒါသည် ဝိဇ္ဇမာနအနက်ကို ဟော သည်။ နိဒဿနပုဒ်ကိုလည်း ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရသည်။ နိဒဿန-အရ စက္ခုဝိညာဉ်၊ ရူပါရုံစသည် ကို ယူရသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် သနိဒဿန-ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ သနိဒဿန-၌ သ-သဒ္ဒါ၏ သဟအနက်(ဝါ) သမေဏိယာအနက် တုလျယောဂအနက်၊ နိဒဿန ပုဒ်၏ ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထ၊ နိဒဿန-အရ ရူပါရုံ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြစ်ပုံ အလုံးစုံကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ အသို့မှတ်ရပါအံ့နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။ (အတိဗျာပိတ-တင်)

(ခ) ပဋိဟနန ဘာဝသင်္ခါတေန-သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် သဟ ပဋိဃေန- ဟု သပုဋိဃပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပဋိဃပုဒ်၌ ပဋိရှေးရှိသော ဟန- ဓာတ် ရပစ္စည်းသည် သာဓန(၇)ပါးနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် ဘာဝသာဓန(တနည်း) နိဒဿန-၌ ယုပစ္စည်းကဲ့ သို့ ကမ္မသာဓနကိုလည်း ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပဋိရှေးရှိသော ဟန-ဓာတ် ရပစ္စည်းသည် ဟောအပ် သောအနက်၊ ပဋိဃဟူသော နိပ္ပန္နပုဒ်အနက်ကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ မဆိုဘဲ မနေတန်ရာ။ (ဝါ) သဟ

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပဋိဇောနဟူ၍သာ မဆိုတန်ရာ။ မဆိုသင့်ဘဲ ဆိုချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ ၏။ ပဋိရှေးရှိသော ဟန-ဓာတ် ရပစ္စည်းသည် ဟောအပ်သောအနက်၊ ပဋိဇယဟူသော နိပ္ပန္နပုဒ်အနက် ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန-ကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ ဤသနိဒဿနတိကံ၌ ဝါကျအားလုံး ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။ ပါဠိတော်ကို ထောက်ဆလျှင် (က) ဖြင့် သနိဒဿန၌ သ သဒ္ဒါ၏ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထု၊ နိဒဿနပုဒ်၏ ကတ္တုသ္မာဓန ဝစနတ္ထု၊ နိဒဿန-အရ ရူပါရုံ စသည်တို့၌ အလွန် မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ပဿိတဗ္ဗန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗဿ ဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝေါ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝေါ ဣတိ သင်္ခါတော ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတော။ (တေန) (၂) မြင်အပ်သောအဖြစ်၏ ဆိုအပ်သည်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြင်အပ်သောအဖြစ်ဟု ဆိုခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝ သင်္ခါတဝိသေသနဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဒဿိတဗ္ဗန္တိ နိဒဿနံ။ နိဒဿိယတေတိ နိဒဿနံ။ (တေန) (၂) မြင်ခြင်းကြိယာ နိဒဿိတဗ္ဗန္တိ နိဒဿနံ။ သဟ နိဒဿနေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သနိဒဿနာ။ (၂) မြင်အပ်သော အဖြစ်၏ ရူပါရုံနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး၊ (တနည်း) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တန ဘောဂုဏ်၏ ရူပါရုံနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး (တနည်း) တကွဖြစ်သော နိဒဿနဘာဝ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ၏ ရူပါရုံနှင့် သတ္တိ သတ္တိမန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သနိဒဿနဟူသော ရူပါရုံတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိဟနတိတိ ပဋိဇော။ ပဋိဟညတေတိ ပဋိဇော။ သဟ ပဋိဇောန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပုဋိဇာ။ (၂) တကွဖြစ်သော ထိခိုက်ခြင်း ပဋိဟနနသတ္တိ၏ ဩဠာရိကရုပ် (ဝါ) ရူပါရုံနှင့် သတ္တိ သတ္တိမန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သပုဋိဇာတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခု နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိန္နံ ပူရဏော တတိယံ။ ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဧတေနာတိ ပဒံ။ ။ တတိယဉ္စ တံ ပဒ္ဓာတိ တတိယပဒံ။ (၂) သုံးခုမြောက်ဟူသော ဂုဏ်၏+ပုဒ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တတိယပဒတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတေန-ဖြင့် နိဒဿနာ-၌ နိပ္ပဗ္ဗ ဒိသဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ယုပစ္စည်း၏ ကမ္မ သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) နိဒဿိတဗ္ဗန္တိ နိဒဿန-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အတိဓာနတ္ထ) ယင်း နိဒဿနပုဒ်၏ ဘာဝပွဓာန၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) နိဒဿန-အရ ရူပါရုံကို မယူရ၊ ဘာဝပွဓာနဖြစ်၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် (ဝါ) အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား

အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

သဟ နိဒဿနေန-ဖြင့် သနိဒဿနာ-၌ သ-၏ သဟသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်း သ-သဒ္ဒါ၏ သဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) သဟ နိဒဿနေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သနိဒဿနာ-ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန-ဖြင့် ပဋိဃ-၌ ပဋိ-၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိဂံတ္ထ) ပဋိ-ရှေးရှိသော ဟနဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ရ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဋိဟနတိတိ ပဋိဃော၊ ပဋိဟညတိတိ ပဋိဃော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပဋိဃပုဒ်၏ ဘာဝပွဓာနအဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ပဋိဃပုဒ်သည် ဘာဝ ပွဓာနဖြစ်၍ ပဋိဃ-အရ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်ကို မယူရ၊ ထိပါးတတ်၊ ထိပါးအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်ကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

သဟ ပဋိဃေန-ဖြင့် သပ္ပဋိဃာ-၌ သ-၏ သဟသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်း သ-သဒ္ဒါ၏ သဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) သဟ ပဋိဃေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပဋိဃာ-ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် သနိဒဿနသပ္ပဋိဃပုဒ်ကို သနိဒဿနာစ တေ သပ္ပဋိဃာစာတိ သနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ ဟု ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂံပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတံ-ဖြင့် နိဒဿနာ-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂံတ္ထ) ယုပစ္စည်း၏ ကမ္မ သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) နိဒဿနာတဗ္ဗန္တိ နိဒဿန-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ယင်း နိဒဿနပုဒ်၏ ဘာဝပွဓာန၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) နိဒဿန-အရ ရူပါရုံကို မယူရ၊ ဘာဝပွဓာနဖြစ်၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် (ဝါ) အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

နတ္ထိ ဧတေသံ နိဒဿနံ-ဖြင့် အနိဒဿနာပုဒ်ကို နတ္ထိ ဧတေသံ နိဒဿနန္တိ အနိဒဿနံ-ဟု န-နိပါတပုဗ္ဗပဒ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂံပဒတ္ထ) အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်းအ-၏ အဘာဝအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ အနိဒဿနာစ တေ သပ္ပဋိဃာစာတိ-ဖြင့် အနိဒဿနသပ္ပဋိဃပုဒ်ကို အနိဒဿနာစ တေ သပ္ပဋိဃာစာတိ အနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ-ဟု ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သမာသလိဂံပဒတ္ထ) ဂုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့် ပဋိဃပုဒ်ဝယ် ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန-ဟု အထက်ဝါကျ၌ ဖွင့်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သိရမည်ဟု ပြပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ သင်္ခါတေန-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက။

တိကမာတိကာပဒအဖွင့်

သဟ-ကား သမကြိယတ္တ တုလ္လယောဂတ္ထ။ နိဒဿနေန-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။

သနိဒဿနာ-၌ သ-ကား သဟတ္ထ (ဝါ) သမကြိယတ္တ၊ တုလ္လယောဂတ္ထ။ ပဋိဟနန-၌ ပဋိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ (ဂ) ၌ စ-ကား တုလ္လပဓိကရဏဘာဝ ပသိဒ္ဓဇောတက။ (တနည်း) သမုစ္စယတ္တ ဇောတက။ အနိဒဿနာ-၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ၊ ပဋိသေစတ္ထ။ ဝုတ္တနယေန-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

ဝုတ္တနယေန-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန-စသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဖွင့်ဆိုအပ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ (၃) အတူဖြစ်သော နည်း၊ လျော်သောနည်းတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ (က) ဒဋ္ဌဗ္ဗ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းဟူသော ဗာဟုတ္ထ-အရ ရူပါရုံ ကို ယူ၍

(၁) ရူပါရုံ၏ စက္ခုပဋိဟနနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စတုမဟာဘူတ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စက္ခုဝိညာဉ်၏ ဝိသယဘာဝ(သမ္ပတ္တိ) ရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စက္ခုဝိညာဉ်၏ ဝိသယဘာဝ(ကိစ္စ)ရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဒဋ္ဌဗ္ဗ-၌ အန္တက္ကဖြစ်သော ဒိသဓာတ်အရ- “စက္ခုဝိညာဉ်” ကိုယူ၍ (၁) ထို စက္ခုဝိညာဉ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပဉ္စဂါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမ္ပဋိစိုင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဘဝဂုံပစ္ဆေဒ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သန္တီရဏ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) ဝုတ္တ-၌ အန္တက္က ဝဓဓာတ်အရ = (၁) အဋ္ဌကထာဆရာ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနပိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပဋိဟနနဘာဝ သင်္ခါတေန သဟ ပဋိဇောန-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့အား ထိုဝစီဘောဒသဒ္ဓကို နာကြားရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သင်ကြား မှတ်သား သိနားလည်ရခြင်းမှစ၍ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ ဝုတ္တ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ = ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေနသဟ ပဋိဇောန-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကိုယူ၍-- (၃၉-၇၀-၌ ဗာဟုတ္ထ ထုတ်ပုံနှင့်တူ၏။)

(စ) ဝုတ္တံ ။ ။ (၃) အနိဒဿန အပ္ပဋိဃာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ ကြွင်း (၁၄၇) ကြည့်။

➤ ၉ ။ သနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ-အရ “ရူပါရုံ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီပကတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတေန ။ ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗ-ဝယ် တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသဓာတ်အရ စက္ခုဝိညာဉ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝုတ္တနယေန ။ ။ ဝဓဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ ပဋိဟနနသင်္ခါတေန-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တတိယပဒ+ဝုတ္တံ ။ ။ တတိယပဒ-အရ (ဝုတ္တံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ) အနိဒဿန အပ္ပဋိဃာ ဓမ္မာ ဟူသော အက္ခရာဝလိနာမညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတိအရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာ ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတိအရ ဒေသနာ ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တတိယပဒ-အရ အနိဒဿန အပ္ပဋိဃာ ဓမ္မာ ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗိဂ္ဂဟ (၃၉) [၂၅၈၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၁။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၄၆]

- (က) ဒုကမာတိကာယံ ပန တိကေသု အနာဂတပဒဝဏ္ဏနယေဝ ကရိသာမ၊
- (ခ) ဟေတုဂေါစ္ဆကေ တာဝ ဟေတုဓမ္မာတိ မူလဋ္ဌေန ဟေတုသင်္ခါတာ ဓမ္မာ၊
- (ဂ) “ဟေတု ဓမ္မာ” တိဝိ ပါဠော၊
- (ဃ) န ဟေတုတိ တေသံယေဝ ပဋိက္ခေပဝစနံ၊
- (င) သမ္ပယောဂတော ပဝတ္ထေန သဟ ဟေတုနာတိ သဟေတုကာ။
- (စ) တထေဝ ပဝတ္ထော နတ္ထိ ဧတေသံ ဟေတုတိ အဟေတုကာ။

➤ ● ။ (က) ပန၊ထိုမှတပါး။ဒုကမာတိကာယံ၊ဒုကမာတိကာ၌။တိကေသု၊တိက်တို့၌။အနာဂတ ပဒဝဏ္ဏနယေဝ၊မလာကုန်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကိုသာလျှင်။(မယံ၊ငါတို့သည်) ကရိသာမ၊ပြုကုန်အံ့။

(ခ) တာဝ၊စူဠန္ဒရဒုက် စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ။(ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်သော။)ဟေတုဂေါစ္ဆကေ၊ဟေတု ဂေါစ္ဆက၌။(အတ္ထော၊အနက်ကို။ဧဝံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။) ဟေတုဓမ္မာတိ၊ ဟေတုဓမ္မာဟူသည်ကား။မူလဋ္ဌေန၊ကောင်းစွာတည်သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော မူလ၏အဖြစ်တည်းဟူ သော သကတ်အနက်ကြောင့်။(ဝါ) မူလ၏အဖြစ်ကြောင့်။ဟေတုသင်္ခါတာ၊ဟိတ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ဓမ္မာ၊ တရားတို့သည်။ဟေတုဓမ္မာ၊မည်ကုန်၏။(ပစ္စယမတ္တဋ္ဌေန၊ပစ္စည်းသာမညကြောင့်။ဟေတုဓမ္မာ၊ဟေတုဓမ္မ မည် ကုန်သည်ကား။န၊မဟုတ်ကုန်။) * ဟေတုဓမ္မာ=ဟိတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော တရားတို့သည်။

(ဂ) “ဟေတု ဓမ္မာ”တိဝိ၊ဟေတု ဓမ္မာဟူ၍လည်း။ပါဠော၊ပါဠိသည်။အတ္ထိရှိ၏။ * ဟေတု=ဟိတ် ဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ဓမ္မာ၊တရားတို့သည်။သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ရှိကုန်၏။ (ဃ) န ဟေတုတိ ဝစနံ၊နဟေတု-ဟူသော စကားသည်။တေသံယေဝ၊ထိုဟိတ်တရားတို့ကိုသာလျှင်။ပဋိက္ခေပဝစနံ၊ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော စကားသည်။ ဟောတိ၊၏။ (င) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်) သမ္ပယောဂတော၊သမ္ပယုတ်အားဖြင့်။ပဝတ္ထေနဖြစ်သော။ ဟေတုနာ၊ဟိတ်နှင့်။သဟ၊တကွ။ဝတ္ထန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့ သည်) သဟေတုကာ၊မည်ကုန်၏။ * သဟေတုကာ=သမ္ပယုတ်ဟိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော။

(စ) ဧတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။တထေဝ-သမ္ပယောဂတော၊ထိုသမ္ပယုတ်အားဖြင့်သာလျှင်။ပဝတ္ထော၊

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၅၉

ဖြစ်သော။ဟေတုဟိတံသည်။နတ္ထိမရှိ။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာထိုသည်) အဟေတုကာမည်ကုန်၏။ * အဟေတုကာ=သမ္ပယုတ်ဟိတံ မရှိကုန်သော။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဣဒါနိ မေ ဘာသမာနဿ အစရှိသည်ဖြင့် တိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် တိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တနည်း) ဒုတိကမာတိကာ၌လည်း တိကမာတိကာ ဖွင့်ဆိုသကဲ့သို့ပင် ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်းကို ဖွင့်ပြမည်ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဣဒါနိ မေ ဘာသမာနဿ အစရှိသည်ဖြင့် တိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဒုကမာတိကာ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဒုကမာတိကာ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဒုကမာတိကာ၌ တိကံတို့၌မလာသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကိုသာ ပြဆိုအံ့-ဟူ၍ ပဋိညာဉ်စကားရပ်ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပဋိညာတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဒုတိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်သောကြောင့် ဒုကမာတိကာ၌ တိကံတို့၌မလာသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကိုသာ ပြဆိုအံ့-ဟူ၍ ပဋိညာဉ်စကားရပ်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ပဋိညာတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဒုတိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပဋိညာတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဒုတိကမာတိကာ ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ခ) သို့/ လိနန္တရ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဟေတုဓမ္မာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဟေတုဓမ္မာ-၌ ဟေတု-သဒ္ဒါသည် မဂ္ဂဟေတုကာ-၌ ဟေတု-သဒ္ဒါကဲ့သို့ ပစ္စယအနက်ကိုဟော၏ဟူသော အနက်၊ ဟေတုဓမ္မာပုဒ်ကိုလည်း ဟေတု ဓမ္မာ ယေသန္တိ ဟေတုဓမ္မာ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထလည်း ပြုနိုင်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ ဟေတု-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်နှင့် ဟေတုဓမ္မာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဟေတု-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်နှင့် ဟေတုဓမ္မာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာကို ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဟေတုဓမ္မာ-ဟု သမာသံပါဠိသာ ရှိကောင်း၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာကို ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသော မဆိုသင့်။ ဤမှတပါး ဤ၌ ရှိကောင်း ရကောင်းသော ပါဠိအထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပါဠိအထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် “ဟေတု ဓမ္မာ”ဟု ဝါကျနှင့်လည်း ပါဠိရှိသေး၏ဟူလို။

(ဃ) ဖြင့် နဟေတူပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (င) ဖြင့် သဟေတူကာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
(စ) ဖြင့် အဟေတူကာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

➤ ၃။ (ခ) ဖြင့် ဟေတု-အရ ဥတ္တမဟေတု စသည်ကို မယူရ၊ ဟေတု ဟေတုကိုသာ ယူရမည်ဟု မလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ကျန်- အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။

(ဂ) ဌှိ ဝိ(အပိ) သဒ္ဓါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဟေတုဓမ္မာ-ဟု သမာသ် ပါဠိတော်သာ ရှိသည်မဟုတ်၊ ဟေတုဓမ္မာ-ဟု ဝါကျပါဠိတော်လည်း ရှိသေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း၊ သဒ္ဓိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌှိ ဝိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဟေတုဓမ္မာ-ဟူသော သမာသ်ပုဒ် အဖြစ်မှတပါး ဟေတု ဓမ္မာ-ဟူသော ဝါကျအဖြစ်ကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် ဝိ(အပိ) ထားသည်။

➤ ၄။ ဟေတုကာနံ ဂေါစ္ဆော သမူဟော ဟေတုဂေါစ္ဆော။
ဟေတု ဂေါစ္ဆေန သမ္ပန္နာ ဟုတွာ ဌိတာ ဟေတုဂေါစ္ဆကာ။ (၂) ဟိတိအပေါင်း၏ စပ်သည်ဖြစ်၍ တည်သော တရားတို့နှင့် အပေါင်း+အစိတ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟေတု ဂေါစ္ဆက တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။
ဂုဓတိ ပရိဝေဠုတိတိ ဂေါစ္ဆက။ ဂေါစ္ဆကဓိဝ ဂေါစ္ဆက။ (၂) ဂေါစ္ဆကပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပန်းထွတ် ပန်းပြုတ် ပန်းချက် ပန်းလက်တို့၏+ဂေါစ္ဆက တရားတို့နှင့် ဥပမာန+ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဂေါစ္ဆက တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရမတ္ထဓမ္မာ ဒွေ ကတွာ ကိယန္တိ ကထိယန္တိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ ဒုကော။ ဓမ္မေန ပုတ္တံ မာနေတိတိ မာတာ။ မာတာ ဝိယာတိ မာတိကာ။ ဒုကောစ သော မာတိကာစာတိ ဒုကမာတိကာ။(တသံ)
(၂) ဒုက၏ မာတိကာနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။
(၄) ဒုကမာတိကာတို့၏ (နှစ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်) တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂစ္ဆိတိ အာဂတာနိ။/အာဂစ္ဆိသုတိ အာဂတာနိ။ န အာဂတာနိ အနာဂတာနိ။
ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဧတဟိတိ ပဒါနိ။ အနာဂတာနိစ တာနိ ပဒါနိစာတိ အနာဂတပဒါနိ။
ဝဏ္ဏိယတိ သံဝဏ္ဏိယတိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဿ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဝဏ္ဏနာ။
အနာဂတပဒါနိ ဝဏ္ဏနာ အနာဂတပဒဝဏ္ဏနာ။(တံ) (၂) မလာသော ပုဒ်၏ အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာနှင့် နိဿယ-နိဿိတ၊ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ+သံဝဏ္ဏနာ၊ အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။
(၄) မလာသော ပုဒ်အဖွင့်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မူလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္တာတိ မူလံ။ မူလဿ ဘာဝေါ မူလံ။
အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ မူလမေဝ အတ္ထော မူလဓဋ္ဌော။(တေန) (၂) မူလ၏အဖြစ်၏

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၆၁

သကတ်အနက်နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) မူလအဖြစ် အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည်

(၀၁) မူလအဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်ခြံပ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (၁) ၌ မူလဋ္ဌေန-ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာ-၌ ဟေတု-သဒ္ဒါသည် မဂ္ဂဟေတုကာ-၌ ဟေတုကဲ့သို့ ပစ္စယအနက်ကို မဟော၊ မူလအနက်ကို ဟောသည်ကို သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

(တနည်း) မူလဋ္ဌေန-ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာ-၌ ဟေတု-ကို ဟိနောတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ဟေတု-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဟေတု-အရ ဥတ္တမဟေတု၊ ပစ္စယဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတုတို့ကို မယူရ၊ ဟေတု ဟေတုကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

(တနည်း) မူလဋ္ဌေန-ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာ-၌ ပစ္စယမတ္တကြောင့် ဟေတုမည်သည် မဟုတ်၊ ကောင်းစွာ တည်သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော မူလ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့်သာ ဟေတုမည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ဟေတုသင်္ခါတာ ဓမ္မာ-ဖြင့် ဟေတုဓမ္မာပုဒ်ကို ဟေတုသင်္ခါတာ ဓမ္မာ ဟေတုဓမ္မာ-ဟု သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရာယသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(၁) ဖြင့် “ဟေတုဓမ္မာ”ဟု သမာသ်သာ ရှိသည်မဟုတ်၊ ဟေတု ဓမ္မာ-ဟု ဝါကျလည်းရှိ၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ တေသယေဝ ပဋိက္ခေပဝစနံ-ဖြင့် န ဟေတုဓမ္မာ-၌ န-သဒ္ဒါ၏ ပဋိက္ခေပ(ပဋိသေခ) အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) နဟေတု-အရ ဟိတ်မဟုတ်သော (ဝါ) ဟိတ်မှတပါးသော တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ သဟ ဟေတုနာ-ဖြင့် သဟေတုကာ-၌ သ-၏ သဟ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) သ-သဒ္ဒါ၏ သဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သဟ ဟေတုနာ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သဟေတုကာ-ဟု သဟပုဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သမ္ပယောဂတော ပဝတ္တေန-ဖြင့် ဟေတုနာ၊ သဟေတုကာ-တို့၌ ဟေတု-အရ ဇနကဟိတ်ကို မယူရ၊ သမ္ပယောဂဟိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

သမ္ပယောဂတော-ဖြင့် ဟိတ်နှင့် သဟိတ်တရားတို့ တကွဖြစ်၏ဟူသည် အာရုံ အာရမ္မဏိက အားဖြင့် တကွဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သဟဇာတ(သမ္ပယုတ္တ) ပစ္စည်း+ပစ္စယုပ္ပန်အားဖြင့် တကွဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ နတ္ထိ ဧတေသ် ဟေတု-ဖြင့် အဟေတုကာ-၌ အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်းအ-၏ အဘာဝ၊ ဝိရဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) နတ္ထိ ဟေတု ဧတေသန္တိ အဟေတုကာ-ဟု နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) က-၏ သမာသန္တ က-၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

တထေဝ ပဝတ္တာ-ဖြင့် ဟေတု၊ အဟေတုက-တို့၌ ဟေတု-အရ ဇနကဟိတ်ကို မယူရ၊ သမ္ပယောဂဟိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) တထေဝ ပဝတ္တာ-ဖြင့် အဟေတုဓမ္မတို့အား ဟိတ်မရှိဟူသည် သမ္ပယုတ်ဟိတ်သာ မရှိသည်၊ ဇနကဟိတ်ကား ရှိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ၌ ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္တဇောတက။ (တနည်း) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ အနာဂတ-၌ အန(န) ကား ပဋိသေတ္တေ။ ဧဝ-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။

(ခ) ၌ တာဝ-ကား ပထမတ္ထ။ ဟေတုဓမ္မာတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ သဒ္ဒ ပဒတ္တက။ (ဂ) ဟေတုဓမ္မာတိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဝိ(အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဃ) နဟေတု-၌ န-ကား အညတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ တေသယေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။ ပဋိက္ခေပ-၌ ပဋိ(ပတိ) ကား နိသေတ္တေ (တနည်း) ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက။ (င) သမ္ပယောဂ-၌ သံ-ကား သမတ္ထ။ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ ပဝတ္ထေန-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထာနဝတ္ထက။ သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျယောဂတ္ထ။ တထေဝ-၌ တထာ-ကား အနကမုနတ္ထ။ ဧဝ-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။ အဟေတုက-၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဃ) တေသံ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဟိတ်တရားဖြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (စ) ဧတေသံ-၌ ဧတ-သည် တရားဖြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ တထေဝ-၌ တ-သည် ရှေ့ဝါကျ သမ္ပယောဂတော-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(က) အနာဂတပဒဝဏ္ဏနယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (င) အနာဂတဝဏ္ဏနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာဂတဝဏ္ဏနာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အနာဂတပဒဝဏ္ဏနာ၏ ပုနရတ္ထိဒေါသကင်းခြင်းဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

တေသယေဝ ပဋိက္ခေပဝစနံ-၌ (၁) ဟေတု ဓမ္မာ-၌ ပြဆိုခဲ့သော ဟိတ်တရားတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟိတ်မှကြွင်းသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဟိတ် ၆-ပါး၏ ဟေတု ဟေတု သတ္တိသည် အနညာတတ္ထ။

တထေဝ-၌ (၁) သမ္ပယုတ်ဟိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဇနကဟိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သမ္ပယောဂဘောဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈။ (က) ကရိသာမ-၌ အန္တတ္ထ ဓာတ်-အရ ။ ။ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း၊ တိကမာတိကာကို ဖွင့်ဆိုပြီး ဖြစ်ခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။(၃) တိက်ပုဒ်တို့၌ မလာသော ဒုကမာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို သောတုဇနတို့ သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည်၎င်း၊ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ ဗာဟုသစ္စဂုဏ် စသည်သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုကမာတိကာပုဒ်တို့၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၆၃

ကရိသာမ

မယံ-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ မဟာကုသိုလ် ဝေဒနာကုန္ဒာ ပစ္စည်းတရားသည် ကရိသာမ-၌ အန္တက္က ကရဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော ကြွင်းသော နာမကုန္ဒာ သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မယံ-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ မဟာကုသိုလ် ဝေဒနာကုန္ဒာ ပစ္စည်းတရားသည် ကရိသာမ-၌ အန္တက္က ကရဓာတ်-အရ ကုသိုလ်ပြုအပ်သော စိတ္တဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း။

မယံ-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ မဟာကုသိုလ် ဝေဒနာကုန္ဒာ ပစ္စည်းတရားသည် ကရိသာမ-၌ အန္တက္က ကရဓာတ်-အရ ကြွင်းသော မဟာကုသိုလ်နာမကုန္ဒာ သုံးပါးနှင့် စိတ္တဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အနာဂတပဒဝဏ္ဏနိယေဝ ကရိသာမ ။ ။ အနာဂတပဒဝဏ္ဏနိယ-အရ အနာဂတပဒဝဏ္ဏနာ

ဟူသော မနသာဝဏ္ဏဝိတသဒ္ဒ(ပညတ်) ပစ္စည်းတရားသည် ကရိသာမ-၌ ကရဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(င) သဟေတုကာ/ဟေတုနာ ။ ။ ဟေတုနာ-အရ ဟိတ် ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ယေ

ဓမ္မာ(အညပုဒ်) အရ/သဟေတုကာ-အရ သဟိတ်စိတ်-၇၊ မောဟမူဒွေး၌ မောဟကြည်သော စေတသိက် ဒွေပညာသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၀)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၄၈) [၄၈၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၁။ ဘာသာဦး၊ ၃၄၆]

(က) ဧကုပ္ပါဒိတာယ ဟေတုနာ သမ္ပယုတ္တာတိ ဇောတုသမ္ပယုတ္တာ။

(ခ) ဟေတုနာ ဝိပယုတ္တာတိ ဇောတုဗိဗ္ဗယုတ္တာ။

(ဂ) ဣမေသံ ဒွိန္ဒရိဒုကာနံ ကိဉ္စာဝိ အတ္တတော နာနတ္ထံ နတ္ထိ၊ ဒေသနာဝိလာသေန ပန တတာ ဗုဒ္ဓန္တနံ ဝိ ပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တာ။

➤ ၁။ (က) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။) ဧကုပ္ပါဒိတာယ၊တူသောဖြစ်ခြင်းရှိသည် အစရှိ

သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ဟေတုနာ၊ဟိတ်နှင့်၊သမ္ပယုတ္တာ၊အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) ဟေတုသမ္ပယုတ္တာ၊ မည်ကုန်၏။ * ဟေတုသမ္ပယုတ္တာ=ဟိတ်နှင့် အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ကုန်သော။ (ခ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။)ဟေတုနာ၊ဟိတ်နှင့်၊ဝိပယုတ္တာ၊အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် မယှဉ်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်)ဟေတုဝိပယုတ္တာ၊

မည်ကုန်၏။ * **ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာ**=ဟိတ်နှင့် အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် မယှဉ်ကုန်သော။ (ဂ) စ၊ဆက်၍ဆိုဦးအံ့။ဒို့နန္ဒမို့နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ဣမေသံ ဒုကာနံ၊ဤသဟေတုက ဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်တို့၏။အတ္တတော၊အနက်အားဖြင့်။နာနတ္ထံ၊ထူးသည်၏အဖြစ်သည်။ကိဉ္စာပိ နတ္ထိ၊ အကယ်၍ကား မရှိ၏ရှင့်။ပန တထာပိ၊ထိုသို့၊ မရှိသော်လည်း။ဒေသနာဝိလာသေနဝါ၊ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ် စံပယ်စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။တထာ-တေဟိ ပကာရေဟိ၊ထိုသို့၊ သဟေတုက၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ အပြားတို့ဖြင့်။ဗုဒ္ဓန္တာနံ၊သစ္စာလေးပါးတရားကို သိကုန်သော။ပုဂ္ဂလာနံ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။အဇ္ဈာသယဝသေနဝါ၊အလို၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။(ဒွေဒုကာ၊သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဒုက်တို့ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။)ပုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (ဂ) **သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက** ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဒုကမာတိကာ ဟေတုဂေါဇ္ဈက၌ သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်တို့ကို ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ ဟောတော်မူ သော်လည်း ယင်းနှစ်ဒုက်တို့သည် အနက်အရကောက်အားဖြင့် တူညီကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ တူညီကြသောကြောင့် သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်ဟူ၍ နှစ်ဒုက်လုံးကို ဟောတော်မမူသင့်။ (နှစ်ဒုက်တွင် တစ်ဒုက်ဒုက်ကိုသာ ဟောတော်မူသင့်၏။) အဘယ့်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်၏အစွမ်းအား ဖြင့် နှစ်ဒုက်လုံးကို ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် ယင်းနှစ်ဒုက်တို့သည် အနက်အရကောက်အားဖြင့် တူညီကြသော်လည်း ဒေသနာဝိလာသ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း ဒုက်နှစ်ဒုက်လုံးကို ဟောတော်မူ ပါ၏ဟူလို။

(ဂ) **သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိ** ။ ။ ဆရာ (ပ) မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းနှစ်ဒုက်တို့သည် အနက် အရကောက်အားဖြင့် ထူး၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယင်းနှစ်ဒုက်တို့ကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဒေသက ဘုရားရှင်အား ပုနရတ္ထိ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ့်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်၏အစွမ်းအားဖြင့် နှစ်ဒုက်လုံးကို ဟောတော်မူပါ သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်** ။ ။ (က) ဖြင့် အဟေတုကာပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတု သမ္ပယုတ္တဒုက်တို့သည် အနက်တူသော်လည်း ထပ်၍ ဟောတော်မူခြင်း၏အကြောင်းကို ပြဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။(တနည်း) အဗျာပိတဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) **ဗုဒ္ဓန္တာနံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဒေသနာဝိလာသဟူသော အကြောင်း မှ တစ်ပါး ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဟူသော အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထား ရပါသည်။ **ကိဉ္စာပိ ထားခြင်းအကြောင်း** ။ ။ နှစ်ပါးကုန်သော သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဒုက်တို့သည် အနက်အရကောက်အားဖြင့် ထူးသည်၏အဖြစ် မရှိဟူသော ဂရဟတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် ကိဉ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တစ်ပိုင်း တစ်ခြမ်းဝန်ခံ၍ ထိုစောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို ပယ်လှန်တွန်းဖျက်ကာ အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ကိဉ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒေသနာဝိလာသ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်ဟူသော ဒုက်နှစ်ပါးကို ဟောအပ်ကုန်၏ဟူသော သမ္ဘာဝနာဇောတကကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဒေသိယတိတိ ဒေသနာ။ ဒေသိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဝါ ဒေသနာ။

ဝိလာသေတိတိ ဝိလာသော။ (၂) ဝိပဗ္ဗ လသဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တင့်တယ် စမွယ်စေခြင်း ကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တင့်တယ် စမွယ်စေခြင်း ကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒေသနာယ ဝိလာသော ဒေသနာဝိလာသော။ (တနည်း) ဒေသနံ နိလာသော ဒေသနာ ဝိလာသော။ (၂) ဒေသနာတော်၏+တင့်တယ်စမွယ်စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့် အကျိုးအကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စမွယ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဗုဒ္ဓန္တိတိ ဗုဒ္ဓန္တော။ (၂) ဗုဓဓာတ်+ယပစ္စည်း အန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နာနာ ဘာဝေါ နာနတ္ထံ။ (၂) ထူးကုန်သော သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်တို့၏ ထူးခြင်းဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထူးခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စိတ္တံ အဓိဂနာ သယတိတိ အဇ္ဈာသယော။ အထဝါ အာရမ္မဏံ အဓိဂစ္ဆ သီယတိ ပဝတ္တိယတိတိ အဇ္ဈာသယော။(အဓိ-အာ-သိဓာတ်+ဏ) အဇ္ဈာသယဿ ဝယော အဇ္ဈာသယဝသော။

ပူရေတိ ပူတိ။ ပုတိ သင်္ခါတိ အာဟာရံ ဂိလန္တိ အဒန္တိတိ ပုဉ္ဇလာ။(တေသံ)

(၂) ပုတိသဒ္ဓါပပဒ ဂိလဓာတ်+ အ/ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အာဟာရကို မျိုခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာဟာရကို မျိုခြင်းကြံယာသည် (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဟေတုနာ သမ္ပယုတ္တာဖြင့် ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပုဒ်ကို ဟေတုနာ သမ္ပယုတ္တာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာ-ဟု တတိယာတပြုရိသံသရာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

ဧကုပ္ပါဒါဒိတာယ-ဖြင့် သမ္ပယုတ္တာ-၌ ပ-အရ ဧကုပ္ပါဒတာ-စသော သမ္ပယောဂလက္ခဏာ ၄-ပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်၏ဟူသည် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ဟေတုနာ ဝိပယုတ္တာဖြင့် ဟေတုဝိပယုတ္တာပုဒ်ကို ဟေတုနာ ဝိပယုတ္တာ ဟေတုဝိပယုတ္တာ-

ဟု တတိယာတပျရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

➤ ၇။ (က) သမ္ပယုတ္တာ-၌ သံ-ကား သမတ္ထ။ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ (ခ) ဝိပဿယုတ္တ-၌ ဝိ-ကား ဝိယောဂတ္ထ၊ အဘာဝတ္ထ။ (ဂ) ခြိန္တု-၌ ဝိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။ ဝိန္ဒာပိ-ကား အရဗျတ္ထ ဂရဟတ္ထ။ ပန-ကား အနဂ္ဂဟတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ၊ ဝိသေသတ္ထ။ နာနာ-ကား ဝိသေသတ္ထ (ဝါ) အနေကတ္ထ။ ဝိလာသော-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ တထာ-ကား ပကာရတ္ထ။ ဝါ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။ ဣမေသံ-၌ ဣမ-ကား ဒုကာနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တထာ-သည် သဟေတုက၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ အပြားခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ဒေသနာဝိလာသေန/ဝိလာသေန-အရ = သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

ဒေသနာ-၌ အန္တတ္ထ ဒိသ(ဒိသိ)ဓာတ်အရ၊ ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ ဝဝဓာတ်-အရ

ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သဟေတုက ဓမ္မာ- စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရဏာ ဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဒေသနာ-၌ ဗာဟုတ္ထ ယုပစ္စည်းအရ၊ ဝုတ္တာ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = (၁)

သဟေတုက ဓမ္မာ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာ ဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဗုဒ္ဓန္တာနံ-၌ အန္တတ္ထ ဗုဓဓာတ်-အရ = (၁) ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ သစ္စာလေးပါးကို

သိသော မဂ်ဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြက္ခ၊ ဝေါဒါနံတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အနုလုံ စသည်တို့သည် (တနည်း) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖလသမာပတ္တိသုခသည် အနဘာဝတ္ထ။ (တနည်း)

ဗုဒ္ဓန္တာနံ-၌ အန္တတ္ထ ဗုဓဓာတ်-အရ = (၁) ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သဟေတုက၊ ဟေတု

သမ္ပယုတ္တတရားတို့ကို သိနားလည်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိနားလည်သည့်အတိုင်း ကျင့်အပ်သော ပဋိပတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သုပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကျင့်ကြံသည့်အတိုင်း သစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော ပဋိဝေဓဉာဏ် စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဒေသနာဝိလာသေန+ဝုတ္တာ။ ။ ဒေသနာဝိလာသေန-အရ တရား မဟောမီ

ရှေ့အဘို့၌ဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သဟေတုက ဓမ္မာ- စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) ဒေသနာဝိလာသေန-အရ တရားဟောဆဲ ခဏ၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၆၇

ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သဟေတုကာ ဓမ္မာ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသနာဝိလာသေန-အရ တရား မဟောမိ ရှေ့အဘို့၌ဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်-အရ တရားဟောဆဲ ခဏ၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း)

ဒေသနာဝိလာသေန-အရ တရားဟောဆဲ ခဏ၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်-အရ ဉာဏ်ကြုံသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဟေတုနာ+သမ္ပယုတ္တာ ။ ။ ဟေတုနာ-အရ ဟိတ် ၆-ပါးပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပယုတ္တာ-အရ သဟိတ်စိတ်-၇၁၊ ဗောဟမူဒွေ၌ မောဟကြည့်သော စေတသိက်-၅၂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၁)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တာ ။ ။ အဇ္ဈာသယဝသေန-အရ သတ္တဝါတို့၏ အဇ္ဈာသယ အလိုဆန္ဒ ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ သဟေတုကာ ဓမ္မာ အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၉)

ဝုတ္တာ ။ ။ ဘဂဝတာ-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဉာဏ်ကြုံသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ထို ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်း-အရ **ဒွေဒုကာ-ဟူသော ကံပုဒ်တို့**-အရ သဟေတုကာ ဓမ္မာ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒွေဒုကာ-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သဟေတုကာ ဓမ္မာ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပဗန္ဓအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့်

F-19-B

ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ/ဒွေ ဒုကာ-ဟူသော ကံပုဒ်တို့အရ သဟေတုက-စသော ဒေသေ တစ္စမ္မေ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာ ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပုန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗိကျ (၄၁) [၄၂၈၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၃။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၄၇]

(က) တတော ပရံ ပဌမဒုကံ ဒုတိယတတိယေဟိ သန္တိ ယောဇေတွာ တေသံ “ဟေတု န ဟေတု”တိ အာဒိနံ ပဒါနံ ဝသေန ယထာသမ္ဘဝတော အပရေဝိ တယော ဒုကာ ဝုတ္တာ။

(ခ) တတ္ထ ယထေဝ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစာတိ”တိ ဧတံ သမ္ဘဝတိ၊ တထာ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစာ”တိ ဣဒမ္ပိ။

(ဂ) ယထာစ “သဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”တိ ဧတံ သမ္ဘဝတိ၊ တထာ “အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”တိ ဣဒမ္ပိ။

(ဃ) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကေန သန္တိ ယောဇနာယဝိ ဝသေဝ နယော။

➤ ၁။ (က) တတော၊ထိုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံမှ။ပရံ၊နောက်၌။ပဌမဒုကံ၊ပဌမဒုကံကို။ဒုတိယ တတိယေဟိ၊ဒုတိယဖြစ်သော သဟေတုကဒုကံ၊ တတိယဖြစ်သော ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံတို့နှင့်။သန္တိ၊ တကွ။ယောဇော၊ယှဉ်၍။“ဟေတု န ဟေတု”တိ အာဒိနံ၊ဟေတု နဟေတု ဤသို့ အစရှိကုန်သော။တေသံ ပဒါနံ၊ထိုပုဒ်တို့၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။ယထာသမ္ဘဝတော၊ဖြစ်သင့်သည်အား လျော်သောအားဖြင့်။အပရေဝိ၊ တပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။တယော၊သုံးပါးကုန်သော။ဒုကာ၊ဟေတု သဟေတုကဒုကံ၊ ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံ၊ န ဟေတုကဒုကံတို့ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်။) ဝုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏။

(ခ) တတ္ထ၊ထိုပါဠိတော်၌။“ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစာတိ”တိ၊ဟူသော။ဧတံ-ဒုကပဒံ၊ထို ပါဠိတော်၌ရှိသော ဒုကံပုဒ်သည်။သမ္ဘဝတိ ယထေဝ၊ဖြစ်၏သို့။တထာ၊ထိုအတူ။“ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတု ကာစာ”တိ၊ဟူသော။ဣဒံ ဒုကပဒမ္ပိ၊ဤအသစ်ဖြစ်သော ဒုကံပုဒ်သည်လည်း။သမ္ဘဝတိ၊ဖြစ်သင့်၏။

(ဂ) စ၊ထိုမှတပါး။“သဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”တိ-ဟေတုဟူသော။ဧတံ-ဒုကပဒံ၊ထို ပါဠိတော်၌ရှိသော ဒုကံပုဒ်သည်။သမ္ဘဝတိ ယထေဝ၊ဖြစ်၏သို့။တထာ၊ထိုအတူ။“အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”တိ-ဟေတုဟူသော။ဣဒံ ဒုကပဒမ္ပိ၊ဤအသစ်ဖြစ်သော ဒုကံပုဒ်သည်လည်း။သမ္ဘဝတိ၊၏။

(ဃ) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကေန၊ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံနှင့်။သန္တိ၊တကွ။ယောဇနာယဝိ၊ယှဉ်ခြင်း၌လည်း။ ဝသေဝ နယော၊ဤနည်းကိုသာလျှင်။ (ဝါ) ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

➤ ၂။ (ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ပထမဒုကံကို ဒုတိယဒုကံ၊ တတိယဒုကံတို့နှင့် ယှဉ်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ သုံးပါးကုန်သော မိဿကဒုကံတို့ ကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော မိဿက သုံးဒုကံတို့သာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၆၉

သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ဟောအပ်သော မိဿကဒုဂ်တို့ကဲ့သို့ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော မိဿကဒုဂ်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပါဠိတော်၌ ဟောအပ်သော မိဿကဒုဂ်တို့ကဲ့သို့ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော မိဿကဒုဂ်တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဟောအပ်သော သုံးပါးသော မိဿကဒုဂ်တို့ကဲ့သို့ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော မိဿကဒုဂ်တို့ကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ငါ့အား မရောက်ပါဟူလို။

➤ ၃။ (က) ၌ ယထာသမ္ဘဝတော သဒ္ဓါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဓမ္မကောဋ္ဌာသ၏ အစွမ်းဖြင့် ပထမ ဒုတိယ တတိယ သုံးဒုဂ်သာ ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်။ ပထမဒုဂ်ကို ဒုတိယဒုဂ် တတိယဒုဂ်တို့နှင့် ယှဉ်စပ်၍ မိဿက သုံးဒုဂ်တို့ ဖြစ်သင့်၏ ဖြစ်နိုင်၏ဟု အနက်ရောက်သောအားဖြင့် ပြသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (က) ၌ ယထာသမ္ဘဝတော-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ) (ဂ) တို့၌ သမ္ဘဝတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် မပြသော်လည်း ပါဠိတော်၌ သင့်တင့်ညီညွတ်ခြင်း ဩစိတုဖြစ်၍ အနက်အားဖြင့် ကျရောက်သော အတ္ထာပနဖြစ်သော ဒုဂ်ပွား ဒုဂ်ပုဒ်တို့ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) (ဂ) တို့၌ သမ္ဘဝတိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ နိယတိ ဉာယတိ ဧတေနာတိ နဓယာ။ (၂) နိဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (ဃ) ၌ သေဝနယော-ဖြင့် ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာစ-ဟူသော ပုဒ်သည် ဖြစ်သင့်၍ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာစ”ဟူသော ပုဒ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်၍ ယူထိုက်၏။ “ဟေတုသမ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”ဟူသော ပုဒ်သည် ဖြစ်သင့်၍ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ “ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု”ဟူသော ပုဒ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်၍ ယူထိုက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ (က) အပရေဝိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္ဆယတ္ထ။ (ဂ) ယထာစ-၌ စ-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ တတော-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီး ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုဂ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

တေသံ-၌ တ-သည် ပဒါနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ (က) ဝုတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်-အရ- မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်၌ ဒေသနာဉာဏ် ပြဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟေတု သဟေတုကဒုဂ်၊ ဟေတု ဟေတု သမ္ပယုတ္တဒုဂ်၊ နဟေတုကဒုဂ် ဒေသနာတော် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ မဟာကရဏာ သမာယောဂဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဒေသနာတော်ကို ကြားနာရ၍ ပရမတ္ထတရားတို့၌ မတွေ့

မဝေ သိရခြင်း၊ သုတမယဉာဏ်၊စသည်တို့ပွားခြင်း၊ သုဂတိလားရခြင်း-အစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တာ-၌ ဗဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစ အစရှိသော ဒေသနာ ဉာဏ် တည်းဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကိယု၍ ထုတ်။ (၁၃၇-ကြည့်)

➤ ၉။ (ခ) (ဂ) အလို ဖြစ်သင့်သော သမ္ဘဝဒုက်ကား = ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတု ကာစ၊ အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု-ဟူသော ဟေတု အဟေတုကဒုက် ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ဝါကျအလို ဖြစ်သင့်သော သမ္ဘဝဒုက်ကား = ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာစ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု-ဟူသော ဟေတု ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တဒုက် ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၁၀။ တယော ဒုကာ+ဝုတ္တာ။ ။ ။ ဝုတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာ ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ/တယော ဒုကာ-အရ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစ အစရှိသော ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းနှင့် တယော ဒုကာ-အရ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစ အစရှိ သော ဒေသတဗ္ဗဓမ္မ အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၄၂) [ဋ္ဌ၊စ၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၃။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၄၉]

(က) တတြ ယဒေတိ “န ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ”တိ သိဒ္ဓေ “န ဟေတူ ခေါပန ဓမ္မာ”တိ အတိရိတ္တံ “ခေါ ပနာ”တိ ပဒံ ဝုတ္တံ၊ တဿ ဝသေန အယံ အတိရေ ကတ္ထော သင်္ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ (ခ) ကထံ? န ကေဝလံ န ဟေတုဓမ္မာဝ၊ အထ ခေါ အညေဝိ၊ သဟေတုကာ အဟေတုကာ ဣဇ္ဈေဝ အထခေါ အညထာပိတိ။

(ဂ) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟေတိ “ယထေဝ ဟိ န ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ၊ ဧဝံ ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ၊ (ဃ) ယထာစ န ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ၊ ဧဝံ န ဟေတူ ဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာပိ”တိ၊

➤ ၁၁။ (က) တတြ၊ထိုပါဠိတော်၌။ “န ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ”တိ ဣမိနာပိ-ဟူသော ဤပါဠိဖြင့်။(အတ္ထေ၊လိုအပ်သော အနက်သည်) သိဒ္ဓေ၊ပြီးပြီးသည်။သတိ၊ဖြစ်လျက်။ “န ဟေတူ ခေါပန ဓမ္မာ”တိ ဣတ္ထ၊န ဟေတူ ခေါပန ဓမ္မာ-ဟူသော ဤပုဒ်၌။အတိရိတ္တံ၊လွန်သော။ ယဒေတံ-ယံဒေတံ “ခေါ ပနာ”တိ ပဒံ၊အကြင် ခေါပန-ဟူသော ဤပုဒ်ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်။)ဝုတ္တံ၊ဟော တော်မူအပ်၏။ တဿ၊ထိုအလွန်ဖြစ်သော ခေါပန-ဟူသော ပုဒ်၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။အယံ၊ အတိရေကတ္ထော၊ ဤဆိုလတဲ့သော အလွန်ဖြစ်သော အနက်ကို။သင်္ဂဟိတော၊ပေါင်း၍ ယူအပ်သည်။ဟေတိ၊၏။ဣတိ၊ဤသို့။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။

(၉) ကထံ ဝေဒိတဗ္ဗောအဘယ်သို့ သိအပ်သနည်းဟူမူကား။ကေဝလံ၊ဟေတုဓမ္မ မဖက်သက်သက်။ န ဟေတုဓမ္မော၊န ဟေတုဓမ္မတို့သည်သာလျှင်။န သမ္ဘဝန္တိသဟေတုက အဟေတုက အပြားဖြင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်ကုန်။ အထ ခေါ၊အဟုတ်သော်ကား။အညေပိ၊နဟေတုဓမ္မ-မှ တပါးကုန်သော ဟေတုဓမ္မတို့သည်လည်း။ (သမ္ဘဝန္တိသဟေတုက အဟေတုက အပြားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ကေဝလံ၊သက်သက်။န ဟေတုဓမ္မော၊နဟေတုဓမ္မ တို့သည်။) သဟေတုက အဟေတုက ကုဇ္ဈေဝ၊သဟေတုက အဟေတုကဟူသော အပြားဖြင့်သာလျှင်။ (န သမ္ဘဝန္တိဖြစ်သည် မဟုတ်ကုန်။) အထခေါ၊အဟုတ်သော်ကား။အညထာပိ၊သဟေတုက အဟေတုက အပြားမှ တပါးသော ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဟေတုပိပ္ပယုတ္တဟူသော ဤအပြားဖြင့်လည်း။(သမ္ဘဝန္တိဖြစ်ကုန် သင့်၏။) ဣတိ အယံ အတိရေကတ္ထော၊ဤဆိုလတုံသော အလွန်ဖြစ်သော အနက်ကို။(သင်္ဂဟီတော၊ပေါင်း၍ ယူအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။)

(၁၀) ဣဒံ အယံ အဓိပ္ပါယော၊ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ကို။ဝုတ္တံ-ဝုတ္တော၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။ ဟိ၊ရဲ့ဦးအံ့။“န ဟေတု ဓမ္မော သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ”တိ၊-အဟေတုကာပိဟူသော။အယံ ဒုကော၊ ဤဒုက်သည်။သမ္ဘဝတိ ယထေဝ၊ဖြစ်၏သို့။ဧဝံ၊ဤအတူ။ဟေတု ဓမ္မော သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိတိ၊ -အဟေတုကာပိဟူသော။အယံ ဒုကော၊ဤဒုက်သည်။သမ္ဘဝတိ၊ဖြစ်သင့်၏။

(ဃ) စ၊ထိုမှတပါး။န ဟေတု ဓမ္မော သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိတိ၊-အဟေတုကာပိဟူသော။ အယံ ဒုကော၊ ဤဒုက်သည်။သမ္ဘဝတိ ယထေဝ၊ဖြစ်၏သို့။ဧဝံ၊ဤအတူ။န ဟေတု ဓမ္မော ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ ဟေတုပိပ္ပယုတ္တာပိ”တိ၊-ဟေတုပိပ္ပယုတ္တာဟူသော။အယံ ဒုကော၊ ဤဒုက်သည်။သမ္ဘဝတိ၊ဖြစ်သင့်၏။ဣတိ ဣဒံ အဓိပ္ပါယော၊ဤအဓိပ္ပါယ်ကို။ဝုတ္တံ-ဝုတ္တော၊ဆိုအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် နဟေတု ခေါပန ဓမ္မော-ဟူသောပုဒ်၌ အပိုအလွန်ဖြစ်သော ခေါပနပုဒ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောငြားသော်လည်း န ဟေတုဓမ္မော သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ-ဟူသော ပါဠိဖြင့်ပင် လိုအပ်သောအနက် ပြီးကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြီးကောင်းလေသောကြောင့် နဟေတု ခေါပန ဓမ္မော-ဟူသောပုဒ်၌ ပိုလွန်သော ခေါပန-သဒ္ဒါကို ဘုရား မဟောသင့်။ ထိုသို့ ပိုလွန်သော ခေါပန-၏ အစွမ်းဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ပိုလွန်သောအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပိုလွန်သောအနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ခေါပန-ဟူသော သဒ္ဒါပိုဖြင့် ပိုလွန်သောအနက်ကို ရေတွက်အပ်၏ဟု ဆို၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ခေါပန-သဒ္ဒါဖြင့် ရေတွက်အပ် သော ပိုလွန်သောအနက်ဖြစ်ပုံကို မသိအပ် မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ခေါပန-သဒ္ဒါပိုဖြင့် ရေတွက်အပ် သော ပိုလွန်သောအနက်ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေ သော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ခေါပန-သဒ္ဒါပိုဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ပိုလွန်သော အနက်ဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဃ) သိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ခေါပန-သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့် နဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ-ဟူ၍ (နဟေတု သဟေတုကဒုကံ) ရကောင်းသကဲ့သို့ “ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ”ဟူသော ဟေတုသဟေတုကာဟေတုကဒုကံလည်း ရနိုင်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ဟေတုဟေတုကာဟေတုကဒုကံသာ ရကောင်း၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ခေါပန-သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့် နဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ-ဟူ၍ (နဟေတု သဟေတုကဒုကံ) ရကောင်းသကဲ့သို့ “ဟေတူ ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ”ဟူသော ဟေတုသဟေတုကာဟေတုကဒုကံလည်း ရနိုင်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ န ဟေတူဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တပိ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တပိ-ဟူသော နဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တဒုကံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် နဟေတူ ခေါပန ဓမ္မာ-၌ ခေါပန သဒ္ဓါပိုဖြင့် ရအပ်သော အတိရေကတ္တကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အတိရေကတ္တ ဖြစ်ပုံကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက် ကောက်ကွေးနေသော (ခ) ဝါကျ စကားရပ်ကို အဖြောင့်ဥဇုကတ္တ အားဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် တစ်ခြား ရသင့် ရကောင်းသော သမ္ဘဝ ဒုကံတို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော-သဒ္ဓါ တားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဟေတု ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ အစရှိသော သမ္ဘဝဒုကံတို့ကို မြတ်စွာဘုရား တိုက်ရိုက် မဟောကြားသော်လည်း ခေါပန ဟူသော သဒ္ဓါပိုဖြင့် ဆောင်၍ သိအပ်ရကား နေယျတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဣဒံ ဝုတ္တိ ဟောတိ သဒ္ဓါတားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေး(ခ) ဝါကျ စကားရပ်၏ နေယျတ္ထ ဝက်ကွ ဂုဠတ္ထကြောင့် တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက် ကောက်ကွေးနေသော အနက်ကို ထိုက်သည့်အား လျော်စွာ အဖြောင့်အားဖြင့် ဥဇုကတ္တ ဝါကျပိဏ္ဏတ္တအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

➤ ၄။ အတိရိစ္ဆတိ အတိရိစ္ဆံ။ (၂) အတိပုဗ္ဗ ရိစဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း ပိုလွန်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆိတ်သုဉ်းခြင်း ပိုလွန်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ အတိရေစတိ အတိရေကော။ (အတိ+ရိစ+က) အတိရေကော အတ္ထော အတိရေကတ္တော။

(၂) အတိရေကုဏ်၏ အနက်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) အတိရေကဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (စ) ၌ ကထံ-ဖြင့် ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

န ကေဝလံ နဟေတူ ဓမ္မာဝ အထခေါ အညေပိ-ဖြင့် နဟေတု ဓမ္မတို့သည်သာ သဟေတုက အဟေတုကမည်သည် မဟုတ်သေး။ တစ်ပါးကုန်သော ဟေတုဓမ္မတို့သည်လည်း သဟေတုက အဟေတုက မည်ကုန်သေး၏ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

သဟေတုက အဟေတုက ကုစ္ဆေဝ အထခေါ အညထာပိ-ဖြင့် နဟေတုဓမ္မတို့သည် သဟေတုက

အဟေတုကသာ ဖြစ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ကုန်သေး။ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တဟူသော တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း ဖြစ်ကြကုန်သေး၏ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ ယဒေတံ-ကား ခေါပနာတိပဒံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါသော ကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ တဿ-၌ တ-ကား ရှေးဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော အတိရိတ္တ ခေါပနာတိပဒံ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

သဟေတုကာ အဟေတုကာ ဣစ္ဆေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) နဟေတုဓမ္မတို့၏ သဟေတုက အဟေတုက-ဟူသော အပြားအားဖြင့် ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) န ဟေတုဓမ္မတို့၏ သဟေတုက အဟေတုကဟူသော အပြားအားဖြင့် မဖြစ်ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) န ဟေတုဓမ္မတို့သည် ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တဟူသော အပြားအားဖြင့်လည်း ဖြစ်သေး၏ဟူသော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

န ဟေတုဓမ္မာဝ ။ ။ (၁) န ဟေတုဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟေတုဓမ္မတို့သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (က) ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ အန္တက္က ဝိဒဓာတ်-အရ = ပညာရှိ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သုပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ ကုသလန္တန္တ-စသည် နိစ္စာသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အတိရေကဒုကတို့ကို ခွဲခြားသိခြင်း၊ အတ္တဝေဒ၊ ဓမ္မဝေဒတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာနှင့် တိဟေတုကပဋိသန္ဓေ-စသော ဝေးသော အကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အသိမှန်၍ အကျင့်မှန်ခြင်း၊ သမ္မာပဋိပတ်နှင့် သုဂတိပရယာဏ-အစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်အရ = မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍။(၁၄၇-ကြည့်) တ-ပစ္စည်း ဗာဟုတ္ထ-အရ =ခေါပန-ဟူသော ဝစီဘော သဒ္ဓကို ယူ၍ (၁၄၇-ကြည့်)

➤ ၁၀။ (ဃ) န ဟေတူ ဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာပိ

န ဟေတူ ဓမ္မာ-အရ သဟိတံစိတ်-၇၁၊ ဟိတံ ၆-ပါးကြည့်သော စေတသိက် ၄၆-ပါး ရ၏။ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ-အရ သဟိတံစိတ်-၇၁၊ ဟိတံ ၆-ပါးကြည့်သော စေတသိက် ၄၆-ပါး ရ၏။ န ဟေတူ ဓမ္မာ-အရ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ- အရ ကျန်နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပါကျ (၄၃) [၄၂၉၀။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၅။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၅၀]

(က) စူဠန္တရဋ္ဌကေသု အတ္တနော နိပ္ပာဒကေန သဟ ပစ္စယေနာတိ သဗ္ဗဗ္ဗယာ။

(ခ) နတ္ထိ ဧတေသံ ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ ပစ္စယောတိ အပ္ပဗ္ဗယာ။

(ဂ) ပစ္စယေဟိ သမာဂန္နာ ကတာတိ သင်္ခိတာ။ န သင်္ခတာတိ အသင်္ခိတာ။

(ဃ) အဝိနိတ္တောဂဝသေန ရူပံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ချဿိနော။

(င) တထာဝရံ နတ္ထိ ဧတေသံ ရူပန္တိ အဋ္ဌပိနော။

(စ) ရူပနလက္ခကံဝါ ရူပံ၊ တံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဋ္ဌပိနော။ (ဆ) န ရူပိနော အဋ္ဌပိနော။

➤ ၁။ (က) စူဠန္တရဒကေသု၊ စူဠန္တရဒကံတို့၌။ (အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဆိုလတ်သော နည်းဖြင့်။) ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။ ယေဓမ္မော၊ အကြင်တရားတို့သည်။) အတ္တနော၊ မိမိကို။ နိပ္ပာဒကေန၊ ပြီးစေ တတ်သော။ ပစ္စယေန၊ ပစ္စယပွန်တရားနှင့်တူသော ကာလရှိသော ဟေတု သဟဇာတ အစရှိသော အကြောင်း၊ ပစ္စယပွန်တရားနှင့်တူသော ကာလ မရှိသော အနန္တရ သမနန္တရ အစရှိသော အကြောင်း၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ် သော နိဗ္ဗာန် ပညတ်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ အစရှိသော အကြောင်းတရားနှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဝတ္ထန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ ထိုတရားတို့သည်။) သပ္ပစ္စယ၊ မည်ကုန်၏။

(ခ) ဧတေသံ-ဓမ္မာနံ၊ ထိုတရားတို့အား။ ဥပ္ပါဒေဝါ၊ ဥပါဒ်၌၎င်း၊ ဌိတိယံဝါ၊ ဌိတိ၌၎င်း။ ပစ္စယော၊ ဆိုအပ်ပြီး သော သမာနကာလ အသမာနကာလ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အကြောင်းသုံးပါးသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ ထိုတရားတို့သည်။) အပ္ပစ္စယ၊ အပ္ပစ္စယ မည်ကုန်၏။

(ဂ) ယေဓမ္မော၊ တို့ကို။ ပစ္စယေဟိ၊ မိမိကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့သည်။ သမာနန္ကာ၊ အညီအညွတ် ရောက်၍။ ကတာ၊ ပြုအပ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ တို့သည်။) သင်္ခတာ၊ မည် ကုန်၏။ (ယေဓမ္မော၊ တို့သည်။) သင်္ခတာ၊ အကြောင်းတရားတို့သည် အညီအညွတ်ကပ်၍ ပြုအပ်ကုန်သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ ထိုတရားတို့သည်။) အသင်္ခတာ၊ အသင်္ခတမည်ကုန်၏။

(ဃ) ဧတေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုတရားတို့အား။ (ဝါ) တို့၏။ အဝိနိဗ္ဗာဂဝေသန၊ အသီး အသီး မခွဲခြမ်း မဝေဖန် အပ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ ရူပံ၊ ရူပါယတနသည်။ (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ တို့သည်။) ရူပိနော၊ မည်ကုန်၏။

(င) ဧတေသံ ဓမ္မာနံ၊ တို့အား။ (ဝါ) တို့၏။ တထာဝရံ၊ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အသီးအသီး မခွဲခြမ်း မဝေဖန်အပ် သော သဘောရှိသော။ ရူပံ၊ ရူပါယတနသည်။ (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ တို့သည်။) အရူပိနော၊ မည်ကုန်၏။

(စ) ဝါ၊ တနည်းကား။ ရူပနလက္ခကံ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာသည်။ ရူပံ၊ ရူပ မည်၏။ ဧတေသံ ဓမ္မာနံ၊ တို့အား။ (ဝါ) တို့၏။ တံ ရူပံ၊ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ တို့သည်။) ရူပိနော၊ မည်ကုန်၏။ (ဆ) (ယေဓမ္မော၊ တို့သည်။) ရူပိနော၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာရှိကုန် သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မော၊ တို့သည်။) အရူပိနော၊ မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (စ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ရူပိနောပုဒ်ကို ရူပ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ရူပိနော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပိနော-အရ ရူပါယတနကြည့်သော ရုပ်တရားများကို ယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ရူပိနော-အရ ရူပါယတန မပါဝင်သင့်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ရူပိနော-အရ ရူပါယတနနှင့်တကွ ရုပ်အားလုံးကို အရကောက်နိုင်သည့် နည်းတပါးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ရာ၏။ ရူပိနော-အရ ရူပါယတနနှင့်တကွ ရုပ်အားလုံးကို အရကောက်နိုင်သည့် နည်းတပါးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (စ) ဖြင့် ရူပိနော-အရ ရူပါယတနနှင့်တကွ ရုပ်အားလုံးကို အရကောက်နိုင်သည့် နည်းတပါးကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

➤ ၃။ ဝါကျအားလုံး အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဥပါဒ်ခဏဌှိသာ အကြောင်းမရှိသည် မဟုတ်၊ ဌှိခဏဌှိလည်း အကြောင်းမရှိ၊ ဌှိခဏဌှိသာ အကြောင်း မရှိသည် မဟုတ်၊ ဥပါဒ်ခဏဌှိလည်း အကြောင်း မရှိ၊ ဤသို့ အညမည သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(စ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရူပါယတနရှိသောကြောင့် ရူပိနော မည်၏ ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး ဖောက်ပြန်ခြင်း ရုပ္ပနလက္ခဏာရှိသောကြောင့် ရူပိနောမည်၏ဟူ သော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ရူပိနော-အရ ရူပါယတနကြည့်သော ရုပ်တရားများကိုသာ ယူရသည့်နည်းမှတစ်ပါး ရုပ်နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးလုံးကို ယူရသည့် နည်းတစ်မျိုးကို ပြလို သောကြောင့်၎င်း (စ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ နိပ္ပာဒေတိတိ နိပ္ပာဒကော။ (၂) နိပ္ပဗ္ဗ ပဒဓာတ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြီးစေခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြီးစေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။ (၂) ပတိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စွဲ၍ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) စွဲ၍ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ ပစ္စယေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပစ္စယော။ (၂) အကြောင်းတရားနှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တန ဘောဂုဏ်၏ သပ္ပစ္စယဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) အကြောင်းတရားနှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တန ဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိနိဘူတေတိ ဝိနိဇ္ဈောဂေါ။ (၂) ဝိရှေး နိ-ရှေးရှိသော ဘုဇ္ဇဓာတ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခွဲခြားခြင်း ကြိယာသည်၎င်းဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခွဲခြားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န ဝိနိဇ္ဈောဂေါ အဝိနိဇ္ဈောဂေါ။

ရူပတေ ရူပ္ပနံ။ (၂) ရူပဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဖောက်ပြန်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လက္ခိယတေ အနနာတိ လက္ခဏံ။ (၂) လက္ခဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မှတ်ခြင်း ကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) မှတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရုပ္ပနန္တ တံ လက္ခဏာတိ ရူပ္ပနလက္ခဏံ။ (၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ လက္ခဏာနှင့် ဝိသေသန- ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာ တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂေါစ္ဆကာနံ အန္တရေ ဌာပိတာ အန္တရဗုဒ္ဓကော။ ရုဠာစ တေ အန္တရဗုဒ္ဓကာစာတိ ဧဋ္ဌန္တရဗုဒ္ဓကော။

➤ ၆။ (က) ၌ သဟ ပစ္စယေန-ဖြင့် သပ္ပယော-၌ သ-၏ သဟ-ဒွါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း သ-သဒွါ၏ သဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သဟ ပစ္စယေန ယေ ဝတ္ထန္တိတိ သပ္ပယော-ဟု ပထမာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသ လိင်္ဂတ္ထ) ပ-ဒေသောလာ၍ သပ္ပယော-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အတ္တနော နိပ္ပာဒကေန-ဖြင့် သပ္ပယော-၌ ပစ္စယ-အရ မိမိကို ပြီးစေတတ်သော ဇနကအကြောင်း၊ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) အတ္တနော နိပ္ပာဒကေန-ဖြင့် ပစ္စယ-အရ မိမိဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို ပြီးစေတတ် သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့နှင့် တူသောကာလရှိသော ဟေတု၊ သဟဇာတ အစရှိသော အကြောင်း၊ ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့နှင့် တူသော ကာလမရှိသော အနန္တရ၊ သမနန္တရ အစရှိသော အကြောင်း၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် ပညတ်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ အစရှိသောအကြောင်း တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ၌ နတ္ထိ ဧတေသံ ပစ္စယော-ဖြင့် အပ္ပယော-၌ အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း (နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း အ-၏ ဝိရဟအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) နတ္ထိ ဧတေသံ ပစ္စယောတိ အပ္ပယော-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ ပစ္စယော-ဖြင့် ပစ္စယော-အရ ကျေးဇူးပြုရာ၌ ဥပါဒ်အနိဂ္ဂဝယ်ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုခြင်း၊ ဌိအနိဂ္ဂဝယ် တည်တံ့အောင် ကျေးဇူးပြုခြင်း နှစ်မျိုးရှိရာတွင် အပ္ပယောမည်သော နိဗ္ဗာန် ၌ ထိုနှစ်မျိုးလုံး ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ပစ္စည်း မရှိဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ ပစ္စယေဟိ သမာဂနာ ကတာ-ဖြင့် သင်္ခတာ-၌ သံပုဗ္ဗ ကရဇာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု- ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံ-ဥပသာရပုဒ်၏ သမာ ဂတ အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ခတ-၌ ခ-သဒွါ၏ ကရဇာတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ် ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) သမာဂနာ ကာရိယန္တေတိ သင်္ခတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) (တနည်း) ကာရိယန္တေတိ ကတာ၊ သမာဂနာ ကတာ သင်္ခတာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မိမိကိုပြီးစေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့သည် အညီအညွတ် ကပ်ရောက်၍ ပြုပြင်စီရင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခတမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

န သင်္ခတာ-ဖြင့် အသင်္ခတာပုဒ်ကို န သင်္ခတာ အသင်္ခတာ-ဟု နနိပါတပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ ရူပံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ-ဖြင့် ရူပိနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ အသတ္တိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ရူပံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ရူပိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

အဝိနိဗ္ဗောဂဝသေန-ဖြင့် ရူပိနော-၌ ရူပါယတနရှိ၏(ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ်ရှိ၏ဟူသည် အသီးအသီး မခွဲခြမ်း မဝေဖန်အပ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရှိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဌ နတ္ထိ စတေသံ ရူပံ-ဖြင့် အရူပိနော-၌ (နပုဒ်+ရူပိနော-ပုဒ်) ရူပိနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ရူပံ စတေသံ အတ္ထိတိ ရူပိနော-ဟု ပြုရမည် ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) န+ရူပိနော အရူပိနော-ဟု နနိပါတပဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရ မည်ကိုင်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်းအ-၏ ဝိရဟ၊ ပဋိသေခ အနက်ဟောသည်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

တထာဝိဓံ-ဖြင့် အရူပိနော-၌ ရူပါယတနမရိ (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ် မရိ ဟူသည် အသီးအသီး မခွဲခြမ်း မဝေဖန်အပ်သော သဘောရှိသော ရူပါယတန မရိ (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ်မရိဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဌ ရုပ္ပနလက္ခဏံ-ဖြင့် ရူပံ-၌ ရူပဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ရုပ္ပနံ ရူပံ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) ရူပ-အရ ရုပ္ပန လက္ခဏာကို ယူရမည်ကိုင်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝါ-ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက(တနည်း) နယန္တရဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)
တံ စတေသံ အတ္ထိ-ဖြင့် ရူပိနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ရူပံ စတေသံ အတ္ထိတိ ရူပိနော-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

(ဆ) ဌ န ရူပိနော-ဖြင့် န+ရူပိနော အရူပိနော-ဟု နနိပါတပဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း အ-၏ ဝိရဟ၊ ပဋိသေခ အနက်ဟောသည်ကိုင်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက်။ ။ နိပ္ပာဒကေန-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ (တနည်း) နိပ္ပန္နအနက်။ သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျယောဂတ္ထ။ ပစ္စယေန-၌ ပတိ-ကား ပဋိစ္စတ္ထ။ သပ္ပစ္စယာ-၌ သ-ကား သဟတ္ထ (ဝါ) သမကြိယတ္ထ။ (ခ) ၌ ဝါ-ကား အညမည သမုစ္စ ယတ္ထ။ သမာဂန္တာ-၌ သံ-ကား သမ္မာအနက်။ အာ-ကား ဓာတုတ္ထာနုဂ္ဂတ္ထက။ သင်္ခတာ-၌ သံ-ကား သမာဂတအနက်။ အဝိနိဗ္ဗောဂေန-၌ အ-ကား ပဋိသေခတ္ထ။ ဝိ-ကား ဝိသု ဝိသုအနက်။(တနည်း) ဝိသုကရဏအနက်။ နိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ တထာဝိဓံ-၌ တထာ-ကား အနုကမုနတ္ထ။ အတိဒေသတ္ထ။

သမ္ဘုဓာန်အစွဲ ။ ။ (စ) တံ စတေသံ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ္ပနလက္ခဏာကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ စတေသံ-ကား ဆိုဆဲဖြစ်သော ရူပိနော ဓမ္မကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ဂ) ပစ္စယေဟိ-အရ၊ သမာဂန္တာ-အရ= ကံဟူသော ပစ္စည်းအကြောင်းတရားကိုယူ၍ (၁) ထိုကံဟူသော သင်္ခါရသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိညာဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝေါတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အဝိနိဗ္ဗောဂဝသေန ရူပံ-၌ ရူပံ-အရ ရူပါယတနကို (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော ရုပ်ကိုယူ၍-- (၁) ထိုသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ဝိညာဏ်သည် ဒီပကက္ခ။ (၃) သဠာယတနသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) သင်္ခါရသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) ဖဿ စသည်သည် အနဘာဝက္ခ။

(တနည်း) ရူပံ-အရ ရူပါယတန(ရူပါရုံ) ကို ယူ၍ (၁) ထိုရူပါယတန(ရူပါရုံ) သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကက္ခ။ (၃) စက္ခုဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ သမ္ပတ္တိရသည် ပကာသနက္ခ (၄) စက္ခုဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ ကိစ္စရသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) တဿေဝဂေါစရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနဘာဝက္ခ။

ရူပိနော-အရ “ရုပ်အဋ္ဌဝီသ” ကို ယူ၍ (၁) ထိုရုပ်တရား၏ ရပွနလက္ခဏာသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ဝိညာဉ်တရားသည် ဒီပကက္ခ။ (၃) ဝိကိရဏ သမ္ပတ္တိရသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ဝိကိရဏ ကိစ္စရသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနဘာဝက္ခ။

➤ ၉။ အပ္ပစ္စယာ အသင်္ခတာ-အရ= “နိဗ္ဗာန်”ကိုယူ၍၊ (ဃ) (င)ဝါကျတို့၌ ရူပံ-အရ ရူပါယတနကို (ဝါ) ပထဝီ-စသော အစိတ်အစိတ်သော “ရုပ်” ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီတုတ္တထုတ်လေ။

အပ္ပစ္စယာ, အသင်္ခတာ-ဟု ဗဟုဝုဉ်ဖြင့် ဟောရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အပ္ပစ္စယာ, အသင်္ခတာ ပုဒ်တို့အရ နိဗ္ဗာန်တရား တစ်ပါးတည်းရသော်လည်း မည်သည့်တရားဟု မဆုံးဖြတ်အပ်သေးသော အနက်၏ အပိုင်းအခြား မရှိပုံကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် မာတိကာကို ထားတော်မူခြင်းကြောင့် အပ္ပစ္စယာ, အသင်္ခတာ ဟု ဗဟုဝစနန်ဒွေသဖြင့် ဟောတော်မူပါသည်။

ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ နှစ်ပုဒ်ထည့်ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နိဗ္ဗာန်၌ ခဏတ္တယ(ဝါ) ဥပါဒ်ခဏ, ဌိခဏ မရှိသော်လည်း အပ္ပစ္စယာ-ဟူသောပုဒ်၌ ပဋိသေခဖြစ်သော အက္ခရာ၏ အစွမ်းသဘော သာမတ္တိယနှင့်တကွ သပ္ပစ္စယပုဒ်၏ အနက်ကို ပြည့်စုံစွာ သိစရာအကျိုးငှာ “ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ” နှစ်ပုဒ်ကို ထည့်၍ ဆိုရပါသည်။

➤ ၁၀။ သဟ ပစ္စယေန ။ ။ ပစ္စယေန-အရ အတိတ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် သဟ-အရ, ထည့်အပ်သော ယေဝေဗ္ဗာ-ဟူသော အညပုဒ်အရ, ဝတ္တန္တိပုဒ်တို့-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ရူပံ ဧတေသံ အတ္ထိ ။ ။ ရူပံ-အရ ရူပါယတနဟူသော ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ ရူပါယတနကြည့်သော ရုပ်သတ္တဝီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(တနည်း) ရူပံ-အရ ပထဝီဓာတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဧတေသံ-အရ ပထဝီဓာတ်ကြည့်သော ရုပ်သတ္တဝီသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပါကျ (၄၄) [၄၂၉။ ပြည်၊ ၃၁၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃၅၂]

(က) လောကီယာ ဓမ္မာတိ လောကော ဝုစ္စတိ လုဇ္ဈနပလုဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝဋ်၊

(ခ) တသ္မိံ ပရိယာပန္နဘာဝေန လောကေ နိယုတ္တာတိ လောကီယာ။

(ဂ) တတော ဥတ္တိဏ္ဏာတိ ဥဉ္ဇရာ။

(ဃ) လောကေ အပရိယာပန္နဘာဝေန လောကတော ဥတ္တရာတိ လောကုတ္တရာ။

(င) ကေနစိ ဝိညေယျာတိ စက္ခုဝိညာဏာဒိသု ကေနစိ ဧကေန စက္ခုဝိညာဏေန ဝါ သောတဝိညာဏေနဝါ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။

(စ) ကေနစိ န ဝိညေယျာတိ တေနော စက္ခုဝိညာဏေန ဝါ သောတဝိညာဏေနဝါ န ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ (ဆ) ဧဝံ သန္တေဒိန္နမ္ပိ ပဒါနံ အတ္တနာနတ္တတော ဒုကော ဟောတိ။

➤ ၁။ (က) လောကီယာ ဓမ္မာတိ ဧတ္ထလောကီယာ ဓမ္မာဟူသော ဒုက်ပုဒ်၌။ ဝဋ်တရားကို။ လုဇ္ဈနပလုဇ္ဈနဋ္ဌေန၊ ဧကံ ဘင်အားဖြင့် ပျက်တတ်သော အဆုံးစုတ်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပျက်တတ်သော သဘောကြောင့်။ လောကော၊ လောကဟူ၍။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။ / ဧနေန၊ လူအပေါင်းသည်။) ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

(ခ) (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) တသ္မိံ လောကေ၊ ထိုလောက-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား၌။ ပရိယာပန္နဘာဝေန၊ အကျုံးဝင်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ လောကေ၊ လောက-ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား၌။ နိယုတ္တာ၊ ယှဉ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) လောကီယာ၊ မည်ကုန်၏။

(ဂ) (ယေဓမ္မာတို့သည်။) တတော-လောကတော၊ ထိုလောကမှ။ ဥတ္တိဏ္ဏာ၊ ထွက်မြောက်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဥတ္တရာ၊ မည်ကုန်၏။ (ဃ) လောကေ၊ လောက၌။ အပရိယာပန္နဘာဝေန၊ အကျုံးမဝင်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ လောကတော၊ လောကမှ။ ဥတ္တရာ၊ ထွက်မြောက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်။) လောကုတ္တရာ၊ မည်ကုန်၏။ (င) ကေနစိ ဝိညေယျာတိ၊ ကေနစိ ဝိညေယျ ဟူသည်ကား။ စက္ခုဝိညာဏာဒိသု၊ စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့တွင်။ ကေနစိ၊ အမှတ်မရှိ တစုံတခုသော။ ဧကေန၊ တခုသော။ စက္ခုဝိညာဏေနဝါ၊ စက္ခုဝိညာဉ်သည်၎င်း။ သောတဝိညာဏေနဝါ၊ သောတဝိညာဉ်သည်၎င်း။ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်ကုန်သော။

(စ) ကေနစိ န ဝိညေယျာတိ၊ ဟူသည်ကား။ တေနော၊ ထိုအမှတ်မရှိ တစုံတခု တပါးပါး သာလျှင်ဖြစ်သော။ စက္ခုဝိညာဏေနဝါ၊ သည်၎င်း။ သောတဝိညာဏေနဝါ၊ သည်၎င်း။ န ဝိဇာနိတဗ္ဗာ၊ မသိအပ်ကုန်သော။ (ဓမ္မာ၊ သဘာဝဓမ္မတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ (ဆ) ဧဝံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သည်။ သန္တေ၊ ဖြစ်လတ်သော။ ဒိန္နမ္ပိ၊ နှစ်ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ပဒါနံ၊ ကေနစိ ဝိညေယျပုဒ်၊ န ကေနစိ ဝိညေယျပုဒ်တို့၏။ အတ္တနာနတ္တတော၊ အနက်ထူးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဒုကော၊ ဒုက်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

➤ ၂။ (က) သိန္နိ/ ပါပနာဒိပဉ္စကစောဒနာ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် လောကီယာ ဓမ္မာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လောကီယာ-၌ လောက-အရ လောကသုံးပါးလုံးကို ယူရမည်ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် လောကီယာ-၌ လောက-အရ အဘိဓမ္မေယျကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။

မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဒေသက ဘုရားရှင်အား လောကသုံးပါးလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ လောကီယာ-၌ လောက-အရ အဘယ်ကို ယူရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- လောကီယာ-၌ လောက-အရ လောကသုံးပါးလုံးကို မယူရ၊ တောဘူမကဝဋ်ဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကကိုသာ ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား ဘုရားရှင်အား အတိဗျာပိတဒေါသ မရောက်ပါဟူလို။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် လောက-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အတ္ထ သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် လောကဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ-သာလျှင် ရှိ၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် လောက-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အတ္ထ သံဝဏ္ဏနာကိုသာ မပြဆိုသင့်။ လောကီယာဟူသော အပေါင်းပုဒ် ၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ လောကီယာဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) ဖြင့် လောကုတ္တရာ-၌ ဥတ္တရ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဃ) ဖြင့် လောကုတ္တရာ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ကျမ်းတက်လွယ်၏။)

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က-ခ-ဂ-ဃ-င-စ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။ (ဆ) ဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝုစ္စတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လောကီယာ-၌ လောက-အရ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပစာအားဖြင့် တောဘူမကဝဋ်တရားကို ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝုစ္စတိ-ကို ထားရပါသည်။ ➤ (င) ၌ ဝါသဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဧကနစိ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်မှ တပါး သောတဝိညာဉ်တည်းဟူသော အနက်ကို လဲလိုသောကြောင့် စက္ခုဝိညာဉ်ကော-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

➤ ၄ ။ ဝဇ္ဇတိ ဧတ္ထ ကမ္မံ တဗ္ဗိပါကောစာတိ ဝဇ္ဇံ။ (၂) ဝဇ္ဇဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်သင့်၊ အကြောင်းကံ အကျိုးဝိပါကံတို့၏ လည်၍ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်သင့်၊ ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) တောဘူမကဝဋ် တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လုဇ္ဇတိ ပလုဇ္ဇတိတိ လောကော။ (၂) လုဇ္ဇဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်သင့်၊ ပျက်စီးခြင်းကြိယာ သည်သင့်၊ ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပျက်စီးခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) လောက၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လောကေ နိယုတ္တာ လောကီယာ။ (၂) လောကပုဒ်+ဣယပစ္စည်းသည်သင့်၊ ဝဋ်တရား၏+ လောကီယဓမ္မတို့နှင့် အပေါင်း+အစိတ်အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်သင့်၊ ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄)

ဥတ္တရန္တိတိ ဥတ္တရော၊ (မဂ်တရားရ၏။) (၂) ထွက်မြောက်ခြင်း၊ လွန်မြောက်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ ဥတ္တရီသုတိ ဥတ္တရော၊ (ဖိုလ်တရားရ၏။)

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၈၁

လုဒ္ဓတိတိ လုဒ္ဓနံ။ (လုဇောတံ+ယ+ယုပစ္စည်း) ပလုဒ္ဓတိတိ ပလုဒ္ဓနံ။(ပ+လုဇောတံ+ယ)

လုဒ္ဓနန္တ တံ ပလုဒ္ဓနန္တာတိ လုဒ္ဓနပလုဒ္ဓနံ။ (၂) ခဏိကဘင်အားဖြင့် ပျက်တတ်သော လောက၏ လုဒ္ဓနဘောဂုဏ်၏ အဆုံးစုတ်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပျက်တတ်သော လောကနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟန္တိနိမိတံ။ (၄) လောက၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတံ။

➤ ၆။ (က) ၌ လုဒ္ဓနပလုဒ္ဓနဋ္ဌေန-ဖြင့် လောကီယာ၌ လောက-ဝယ် လုဇောတံ၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဏပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ယင်းလုဇောတံ၏ ပျက်စီးခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) လုဒ္ဓတိ ပလုဒ္ဓတိတိ လောကော-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဓာတွန်ဇေတိ ဂပြ၊ ဂ-ကို ကပြ၊ လ-အစိတ် ၂-ကို ဩပြု၍ လောက-ဟု ရုပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝဋ္ဋ-ဖြင့် လောကီယာ-၌ လောက-အရ ဩကာသလောက၊ သတ္တလောကတို့ကို မယူရ၊ တေဘူမက ဝဋ်ဟူသော သင်္ခါရလောကကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဂုစ္ဆတိ-ဖြင့် ဤလောကီယာ-၌ လောက-သဒ္ဓါကား တေဘူမကဝဋ်ဟူသော သင်္ခါရလောကကိုသာ ဟောသော ဧကဒေသျူပစာ သဒ္ဓါတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ လောကေ နိယုတ္တာ-ဖြင့် လောကီယာ-၌ ဣယပစ္စည်း၏ နိယုတ္တတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) လောကေ နိယုတ္တာ လောကီယာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

တသ္မိ-ဖြင့် လောကေ-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော တေဘူမကဝဋ်ဟူသော သင်္ခါရလောကကိုပင် ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပရိယာပနူဘာဝေန-ဖြင့် လောက-၌ ယှဉ်၏ဟူသည် သမ္ပယုတ်၊ အာရုံ၏ အစွမ်းဖြင့် ယှဉ်သည် မဟုတ်၊ ဝဋ်တရားဟုဆိုအပ်သော လောက၌ အကျုံးဝင်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ယှဉ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ပ) ၌ တတော ဥတ္တိဏ္ဍာ-ဖြင့် လောကုတ္တရာ-၌ ဥတ္တရာ-ဝယ် ၂-ပုဗ္ဗ တရဇောတံ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဥတ္တရန္တိ ဥတ္တရိသုတိ ဥတ္တရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) လွန်မြောက် ထွက်မြောက်၏ဟူသည် ဝဋ်တရားဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကမှ ထွက်မြောက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ လောကတော ဥတ္တရာ-ဖြင့် လောကုတ္တရာပုဒ်ကို လောကတော ဥတ္တရာ လောကုတ္တရာ-ဟု ပဉ္စမိ တပျရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

လောကေ အပရိယာပနူဘာဝေန-ဖြင့် လောကတော ဥတ္တရာ=လောကမှ ထွက်မြောက်ခြင်းဟူသည် လောက၌ အကျုံး မဝင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ စက္ခုဝိညာဏာဒိသု ကေနစိ ဧကေန စက္ခုဝိညာဏေနဝါ သောတဝိညာဏေနဝါ-ဖြင့် ကေနစိ ဝိညေယျာ-၌ ကေနစိသည် အနိယမ အပ္ပကတ္တဝါစိ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂ

ပဒတ္တ) ကေနစီ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် စသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဝိညာဉ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဝိဇာနိတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဝိညေယျာ-၌ ဝိရှေးရှိသော ဉာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ဝိ-၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိဇာနိတဗ္ဗာတိ ဝိညေယျာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေ။

➤ ❷။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက၊ နိဒဿနတ္ထ။ ပလုဇနဌေန-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။(တနည်း) ပဋိသေခတ္ထ။

(ခ) ပရိယာပန-၌ ပရိ-ကား ပရိစ္ဆိန္ဒနတ္ထ။ (တနည်း) ပုနုပ္ပနအနက်၊ (ဝါ) ပုနုပ္ပန ကရဏ အနက်။ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ (တနည်း) ပတ္တိအနက်။ နိယုတ္တာ-၌ နိ-ကား ဓာတုတ္တာ နုဝတ္တက။ (ဂ) ဥတ္တိန္တာ ဥတ္တရာ-တို့၌ ဥ-ကား ပဓာနတ္ထ။ (င) ကေနစီ ဝိညေယျာတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဝိညာဏ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။ ကေနစီ နိပါတ်ကား ဧကအနက်၊ အပ္ပအနက်။ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ (တနည်း) သမုစ္စယတ္ထ။ ဝိညေယျာ၊ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ-တို့၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္တက။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ခ) တသ္မိ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော လောကဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ဝဋ်ဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဂ) တတော-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော လောကဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ❸။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ဝဋ်-အရ “တေဘူမကတရား” ကို ယူ၍ (၁) ထိုတေဘူမက တရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရ၊ နိရာနုသယ၊ ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံ-စသော အကြောင်းတရားများသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိကသုခ ကာယိကဒုက္ခ စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ-စသော အကြောင်း၊ ဗာလူပသေဝန- စသောအကြောင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ-စသော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဇာတိဒုက္ခ- စသော အကျိုးတရားများ ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘဝဝိပတ္တိ-စသော အကျိုးတရားများသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) ဝုဇ္ဇတိ-၌ အန္တက္က ဝစဓာတ်-အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပ ကတ္ထ။ (၃) “လောက”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီ ဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “လောက”ဟူသော အသံကို ကြားနာရခြင်း (ဝါ) မဗ္ဗဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းမှစ၍ ဈာန်မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနု ဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) ဇနန/ပဏ္ဍိတေန-ဟု ကတ္တားထည့်လျှင်= ဝစဓာတ်-အရ = (၁) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “လောက”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဏန္တုပ္ပါယ်တို့၏ “လောက”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ကြားရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရှိရခြင်း- စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဥတ္တိန္တာ-အရ “အရိယာဖိုလ်”ကို/ ဥတ္တရာ-အရ “အရိယာမဂ်”ကို/ လောကုတ္တရာ-အရ အရိယာမဂ် အရိယာဖိုလ်ကို/ စက္ခုဝိညာဏေန-အရ “စက္ခုဝိညာဉ်”ကို/ သောတဝိညာဏေန-အရ “သောတဝိညာဉ်”ကို ဝိညေယျာ၊ ဝိဇာနိတဌာ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်ကိုဖြစ်စေ၊ သောတဝိညာဉ်ကို ဖြစ်စေ၊ မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် စသည်ကိုဖြစ်စေ ယူ၍ ထုတ်လေ။

သင်္ခတဓမ္မ-အရ လောကုတ္တရာ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့ ဖြစ်ပါသည်။ (၁) ထိုလောကုတ္တရာ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါန်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စ ဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ အဘိညာဉ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ အတ္တဟိတ ပရဟိတကို ပြီးစေနိုင်ခြင်း-အစ အနုပါဒ် သော နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ လောကုတ္တရာတရားများ လောက အမည် မရခြင်းအကြောင်း

လောကုတ္တရာတရားကို အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့က မပျက်ဟု အယူ မရှိသောကြောင့် လောက-ဟု ပြော နေဖွယ် မလိုရကား လောက-ဟူသော အမည် မရနိုင်ပါ။

ကေနစိဝိညေယျဒုက် ဖြစ်နိုင်ခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိညေယျ-အရ ဓမ္မပြားသောကြောင့် - ဖြစ်ပါသည်။ (အဋ္ဌကထာဝါဒ) ကေနစိ-အရ ဝိညာဉ်ပြားသောကြောင့်-- ဖြစ်ပါသည်။ (ဋီကာဝါဒ)

➤ ၁၀။ လောကော+ဝုစ္စတိ+ဝဋ် ။ ။ လောကော-အရ/ဝုစ္စတိ-၌ တေဝိဘတ်-အရ

လောက-ဟူသော အကွဝလိ နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝစဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တေ-ဝိဘတ်-အရ လောကော-အရ လောကဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝဋ်-အရ/ ဝုစ္စတိ-၌ တေ-ဝိဘတ်-အရ တောဘုမကဝဋ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝစဓာတ်- အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တသ္မိ လောကော+နိယုတ္တာ+လောကီယာ ။ ။ တသ္မိ လောကော-အရ/အန္တတ္ထ-လောက- အရ ဝဋ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် နိယုတ္တာ-အရ/ ဣယပစ္စည်း-အရ လောကီစိတ်(၈၁) စေတသိက်(၅၂) ရုပ်(၂၈) ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

နိယုတ္တာ-အရ/ ဣယပစ္စည်း-အရ လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် တသ္မိ လောကော-အရ/ အန္တတ္ထ-လောက-အရ ဝဋ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

F-20-B

တတော+ဥတ္တိဏ္ဏာ၊ ဥတ္တရာ ။ ။ တတော-အရ ဝဋ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥတ္တိဏ္ဏာ၊ ဥတ္တရာ-အရ လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

လောကတော+ဥတ္တရာ ။ ။ လောကတော-အရ ဝဋ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥတ္တိဏ္ဏာ၊ ဥတ္တရာ-အရ လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

လောကုတ္တရာ ။ ။ လောက-အရ ဝဋ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥတ္တရာ-အရ လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စက္ခုဝိညာဏေန+ဝိဇာနိတဗ္ဗာ ။ ။ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခုဝိညာဏေန-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သောတဝိညာဏေန+ဝိဇာနိတဗ္ဗာ ။ ။ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ-အရ သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သောတဝိညာဏေန-အရ သောတဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကေနစိ+ဝိညေယျာ ။ ။ ဝိညေယျာ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ကေနစိ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ **ဝိညေယျာ**-အရ သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ကေနစိ-အရ သောတဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၄၅) [၄၉၀။ ပြည်၊ပ၊ ၃၁၇။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၅၄]

- (က) အာသဝဂေါစ္ဆကေ အာသဝန္တိတိ အာသဝါ။
- (ခ) စက္ခုတောပိ (ပ) မနတောပိ သန္တန္တိ၊ (င) ပဝတ္တန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
- (ဃ) ဓမ္မတော ယာဝ ဂေါတြိတုံ ဩကာသတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ သဝန္တိတိဝါ အာသဝါ။
- (စ) ဧတေ ဓမ္မေ တေဉ္စ ဩကာသံ အန္တောကရိတ္တာ ပဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော။
- (စ) အန္တော ကရုဏတ္ထော ဟိ အယံ အာ-ကာရော။

➤ ၁။ (က) အာသဝဂေါစ္ဆကေ၊အာသဝဂေါစ္ဆကဉ္စ၊(အတ္ထော၊အနက်ကို။စံ၊ဤသို့ ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။ ယေဓမ္မော၊အကြင်သဘောတရားတို့သည်။) အာသဝန္တိ၊ယှိစီးတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မော၊ထိုတရားတို့သည်။)အာသဝါ၊အာသဝ မည်ကုန်၏။

(ခ) (ဝဏတော၊အမာဝမှ။ယူသံ၊သန့်ရှည်သည်။အသုစိဘာဝေန၊မစင်ကြယ်သော အပုပ်ရှည်၏ အဖြစ် ဖြင့်။သန္တတိ ဝိယ၊ယှိစီး၏သို့။) စက္ခုတောပိ၊စက္ခုဒွါရမှ၎င်း။မနတောပိ၊မနောဒွါရမှ၎င်း။(ပုဂ္ဂရုဏ အသုစိ

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၈၅

ဘာဝေနယိုစီးသော မစင်မကြယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ သန္တန္တိယိုစီးတတ်ကုန်၏။

(ဂ) အာရမ္မဏကရဏဝသေန၊ အာရုံပြခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ (ကရိုဏ်း/ ကြိယာဝိသေသန) ပဝတ္တန္တိ ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဃ) ဝါ၊ တနည်းကား။ (ယေဓမ္မာတို့သည်။) ဓမ္မတော၊ ဓမ္မအားဖြင့်။ ယာဝ ဂေါတြဘုံ၊ ဂေါတြဘုံ၊ ဝေါဒါနံ၊ ပရိကံတိုင်အောင်။ (ဧကသေသနည်း) ယာဝဂေါတြဘုံ၊ ဂေါတြဘုံတိုင်အောင်။ (ဥပလက္ခဏနည်း) ဩကာသတော၊ ဩကာသအားဖြင့်။ ယာဝ ဘဝဂုံ၊ ဘဝကံတိုင်အောင်။ သဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိ၊ အာရုံပြသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက် တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသျှာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာတို့သည်) အာသဝါ၊ အာသဝ မည်ကုန်၏။

(င) ဧတေ ဓမ္မေ၊ ထိုဂေါတြဘုံတိုင်အောင်သော တရားတို့ကို၎င်း။ ဧတဉ္စ ဩကာသံ၊ ထိုဘဝကံတိုင် အောင်သော အရပ်ကို၎င်း။ အန္တောကရိတွာ၊ အတွင်းပြု၍။ ပဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ အယံ အတ္ထော၊ ဤသို့သော အနက်ကို။ (ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) (စ) ဟိ၊ မှန်၏။ အယံ အကာရော၊ ဤအာသဝါဟူသော ပုဒ်၌ အာ-အက္ခရာသည်။ အန္တော ကရဏတ္ထော၊ အတွင်းပြုခြင်း အနက်ရှိသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အာသဝါ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အာသဝါပုဒ်ကို ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် အာသဝါ-ဟုသာ ဟောတော်မမူသင့်။ အာသဝါ-ပုဒ်၌ ပြုရမည့် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာသဝါ-ပုဒ်၌ ပြုရမည့် ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အာသဝန္တိတိ အာသဝါ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အာသဝါ-၌ အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်သည် ဖြစ်စေခြင်း-ဇနန၊ အစိုးရခြင်း-ဣဿရ အနက်တို့ကိုဟော၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အာသဝါ-၌ သုဓာတ်၏ ဖြစ် သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အာသဝါ-၌ သုဓာတ်၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် အာသဝါ-၌ သုဓာတ်သည် သန္တန္တိအနက်၌ ဖြစ်၏ဟု ငါပြဆိုသည် ဖြစ်ရကား အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အား မရောက်ပါဟူလို။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် စက္ခုဒွါရမှ၎င်း(ပ) သောတဒွါရမှ၎င်း အာသဝတို့ ယိုစီးကြကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဒွါရ ၆-ပါး မှ အာသဝတို့ ယိုစီးကုန်၏ဟူသည် ကရားမှရှိသော ရေယိုစီးသကဲ့သို့ ယိုစီးမှုမျိုးပင် ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သဘော ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် စက္ခုဒွါရမှ၎င်း(ပ) သောတဒွါရမှ၎င်း အာသဝတို့ ယိုစီးကြကုန်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ဒွါရ ၆-ပါးမှ အာသဝတို့ ယိုစီးပုံ အခြင်းအရာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဒွါရ ၆-ပါးမှ အာသဝတို့ ယိုစီးပုံ အခြင်းအရာကား အဘယ်ပါ

နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (ဂ) ဖြင့် ကရားမှရှိသော ရေယိုစီးသကဲ့သို့ ယိုစီးမှုမျိုးမဟုတ်၊ စန္ဒရကန်ကျောက် မှ ဖြစ်၍ ယိုစီးသော ရေကဲ့သို့ ဒွါရ ၆-ပါးမှ အာသဝတို့ တရားသဘောအားဖြင့် ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု ယိုစီးပုံ အခြင်းအရာကို ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် ဒွါရ ၆-ပါးမှ ယိုစီး တတ်သောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ယင်းအကြောင်းသကတံ တစ်မျိုးကြောင့်သာ အာသဝမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသော ကြောင့် (က-ခ-ဂ) တို့ဖြင့် ဒွါရ ၆-ပါးမှ ယိုစီးတတ်သောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟူသာ မပြဆိုသင့် အာသဝမည်ခြင်း၏ အခြားအကြောင်း သကတံတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာသဝမည်ခြင်း၏ အခြားအကြောင်း သကတံတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘူတိုင်အောင် ဩကာသအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်ကုန်သောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာ စကားသည် ဂုဋ္ဌတ္တ သင်္ခေပတ္တမျှသာ ဖြစ်၍ ယင်း၏ ဥဇကတ္ထ အဓိပ္ပါယတ္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်သော ကြောင့် (ဃ) ဖြင့် (ပ) အာသဝမည်၏ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ယင်း၏ ဥဇကတ္ထ အဓိပ္ပါယတ္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥဇကတ္ထ အဓိပ္ပါယတ္တကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဂေါတြဘူတိုင်အောင်သော တရား တို့ကို၎င်း၊ ဘဝဂ်တိုင်အောင်သော အရပ်ကို၎င်း အတွင်းပြု၍ ဖြစ်တတ်ကုန်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထို သို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဠိကရဏနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မယုံကြည် အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ထိုစကားကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠိကရဏ အသင့် ယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုစကားကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠိကရဏ အသင့်ယုတ္တိကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အာသဝါပုဒ်၏ ဤ၌ မလိုအပ်သော ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ စသည်၌ အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အာသဝန္တိ-၌ သုဓာတ်၏ သဝန-စသော အနက်များဝယ် အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဆိုလိုရင်း ဝိဇ္ဇာတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အာသဝပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အာသဝတရားတို့ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အန္တောကရိတွာ ပဝတ္တန္တိ-ဟု ဖွင့်ရာ၌ အန္တောကရိတွာ စကားရပ်ကို သဘာဝ ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၂၈၇

(ခ) ဌံ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သောတ-စသော ဒွါရမှသာ ယိုစီးကုန်သည် မဟုတ်၊ စက္ခုဒွါရမှလည်း ယိုစီးကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အချင်းချင်းဆည်းသော အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌံ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌံ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒွါရ ၆-ပါးမှ အာသဝေါတရားတို့ ယိုစီးကုန်၏ဟူသည် ကရားမှရှိသော ရေယိုစီးသကဲ့သို့ မဟုတ်၊ စန္ဒရကန်ကျောက်မှဖြစ်၍ ယိုစီးသော ရေကဲ့သို့၊ ဒွါရ ၆-ပါးမှ တရားသဘောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော ဆိုလိုရင်း ပဒပိဏ္ဍတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌံ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒွါရ ၆-ပါးမှ ယိုစီးတတ်သောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘူတိုင်အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(စ) ဌံ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့ဒဋ္ဌိယ စကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ ဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ဌံ ဟိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၉။ (က) အာသဝန္တိတိ အာသဝါ။ (၂) အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာသဝေါတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဃ) အာဘဝဂ္ဂါ အာဂေါတြဘူမှာ သဝန္တိတိ အာသဝါ။
(တနည်း) သဝန္တိတိ သဝါ။ ဗျာပေတွာ သဝါ အာသဝါ။ (၂) အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်+အ(ဏ)ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သွားခြင်း ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) သွားခြင်း ရောက်ခြင်းကြိယာသည်ပဝတ္တိနိမိတ်။
စက္ကတိ ရူပံ အဿာဒေတီတိ စက္ခု။/စက္ကတိ ပဿတီတိ ဝါ စက္ခု။

(၂) စက္ခုဓာတ်+ဥပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရူပါရုံကို သာယာခြင်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်
(၄) ရူပါရုံကို သာယာခြင်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စက္ကတိ အာစိက္ခန္တံ ဝိယ ဟောတီတိ စက္ခု။ (ပြောကြားသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)
စက္ကတိ အဿာဒေန္တံ ဝိယံ ဟောတီတိ စက္ခု။ (သာယာသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

မနတိ ဇာနာတီတိ မဇနော။ (၂) မနဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်
(၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ အာရမ္မဏံ မိဏာတိ ပရိစ္ဆိန္နတီတိ ဝါ မဇနော။ (၂) မာဓာတ်ယူပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အာရုံကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ပိုင်းခြားခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ် (၄) အာရုံကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ပိုင်းခြားခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂါဝိယတီတိ ဓဂါတ္တံ။ (၂) ဂုဓဓာတ် တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လုံခြုံစေခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ် (၄) လုံခြုံစေခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂဝံ သဒ္ဓံ တာယတီတိ ဝါ ဂေါတ္ထံ။(ဂေါ-သဒ္ဓါပဒ တာ+တ)

ဂေါတ္ထံ ဘဝတိ အဘိဘဝတီတိ ဂေါတြာ။/

ဂေါတ္ထံ ဘာဝေတိ ဝဇ္ဇေတိ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ ဝါ ဂေါတြော။

ဂေါတြာစ ဝေါဒါနန္တ ပရိကမ္မန္တ ဂေါတြော။(ဝိရူပေကသေသံ) (၂) ဂေါတြာ၊ ဝေါဒါနံ၊ ပရိကံ တို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဂေါတြာ၊ ဝေါဒါနံ၊ ပရိကံတို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကရိယတေ ကရဏံ။ အန္တော ကရဏံ အန္တောကရဏံ။ အရိယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။

အန္တောကရဏံ အတ္ထော ယဿာတိ အန္တောကရဏတ္ထော။ (၂) အတွင်းပြုခြင်းအနက်၏+ အာအက္ခရာနှင့် ဝါစွ+ဝါစက၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတွင်းပြုခြင်း အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝေသု အဂ္ဂေါ ဘဝဇ္ဇေါ။ (၂) သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ၏ ဘဝင်(နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ) နှင့် အပေါင်း အစိတ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်ခြင်း ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* အဝကသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဇ္ဇောတိ ဩကာသော။ (၂) အဝပုဗ္ဗ ကသမာတိ+ဏပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သတ္တလောက၏ တည်ရာမှီရာဖြစ်နိုင်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ အာသဝန္တိ-ဖြင့် အာသဝါ-၌ အာပုဗ္ဗ သုမာတိ၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာသဝန္တိတိ အာသဝါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုဓမ္မက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ သန္တန္တိ-ဖြင့် အာသဝန္တိ (အာသဝါ) ၌ အာပုဗ္ဗ သုမာတိသည် နေန၊ ဣဿရအနက်တို့ကို မဟော၊ သန္တန္တအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)

စက္ခုတောဝိ(ပ) မနုတောဝိ-ဖြင့် သန္တန္တိ ကြိယာ၏ အပါဒါနိ၏အဖြစ်ကို (ဝါ) ယိုစီးခြင်းဟူသည် စက္ခု-စသော ဒွါရ ၆-ပါးမှ ယိုစီးခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဝိ(အဝိ) ဖြင့် အညမည သမုစ္စယတ္ထ ဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဒွါရ ၆-ပါးမှ ယိုစီး၏ဟူသည် ကရားမှရှိသော ရေယိုစီးသကဲ့သို့ မဟုတ်၊ စန္ဒရကန် ကျောက်မှဖြစ်၍ ယိုသော ရေကဲ့သို့ ဒွါရ ၆-ပါးမှ တရားသဘောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် အာသဝါ-၌ အာပုဗ္ဗ သုမာတိ၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အာ-ဥပသာရ၏ အဝဓိ၊ အဘိဝိဓိအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို ၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ယာဝ ဂေါတြာဘုံ ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ သဝန္တိတိ အာသဝါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ)

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင်၊ ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက် တတ်သောကြောင့် အာသဝမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင်၊ ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်၏ဟူသည် ဂေါတြဘုတိုင်အောင်သော တရားတို့ကို၎င်း၊ ဘဝဂ်တိုင်အောင်သော ဘုံအရပ်ကို၎င်း အတွင်းပြု၍ ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် အာသဝ-၌ အာ-သည် အန္တောကရုဏအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) အာသဝန္တိ အာသဝါ-တို့၌ အာ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္ထက။ (ခ) ၌ ပိ(အပိ) ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထဇောတက။ (ဂ) ပဝတ္ထန္တိ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္ထက။ (တနည်း) ပဗန္ဓုတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဃ) ယာဝ-ကား ပရိစ္ဆေဒနတ္ထ။ ဩကာသော-၌ ဩ-၏ ကာရိယ အဝ-ကား ဒေသတ္ထ။ အာသဝါ-၌ အာ-ကား အဘိဝိမိ၊ အဝိမိ အနက်။ (င) ၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။ အန္တော-ကား အနန္တရတ္ထ။ (ဝါ) အဗ္ဘန္တရတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဣဒံအနက်။ နိဒဿနအနက်။ (စ) ၌ ဟိ-ကား ဒဠိကရုဏတ္ထဇောတက။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (င) ဧတေ-၌ ဧတေ-သည် ဓမ္မေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ဂေါတြဘုတိုင်အောင်သော တရားဖြစ်တို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိသယ။ ဧတဉ္စ-၌ ဧတေ-သည် ဩကာသံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ဘဝဂ်တိုင်အောင်သော အရပ်ဖြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(စ) အယံ-၌ ဣမ-သည် အာကာရော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ငြိယာဝါးတန် ။ အာသဝန္တိ၊ အာသဝါ၊ သန္တန္တိ၊ ပဝတ္ထန္တိ၊ သဝန္တိ၊ အန္တော ကရိတ္တာ ပဝတ္ထန္တိ-တို့အရ = ကာမ၊ ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ-ဟူသော အာသဝေါတရား ၄-ပါး ကို ယူ၍ (၁) ထိုကာမ၊ ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ-ဟူသော အာသဝေါတရား ၄-ပါးသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာသဝေါတရားတိုးပွား၍ ကြွင်းသော အဝိဇ္ဇာ-စသော အကုသိုလ်တရားများ တိုးပွားခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အရှိန်အစော်မဲ့ခြင်း၊ အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ ပရနုဝါဒ ဘေး ရရှိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန ဗာလုပသေဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တမလွန်ဘဝ၌ ဒုဂ္ဂတိဘဝ လားရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ ဆင်းရဲအမျိုးမျိုး ခံစားရခြင်း-စသော အကျိုးဆက် တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

* ယာဝ ဂေါတြဘုံ-၌ “ဂေါတြဘုံ”ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အနလုံသည် ဒီပကတ္ထ (၃) မဂ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ-စသော ဥပစာရ သမာဓိဇောတို့သည် ၎င်းတို့ဟိတ် ပဋိသန္ဓေ နေ့နံ့ရခြင်းသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတာပတ္တိဖိုလ်မှစ၍ အထက်မဂ်ဖိုလ် တို့ကို ရခြင်း သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ စက္ခုတောပိ-၌ “စက္ခုပဿာဒ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီစက္ခုထုတ်လေ။

လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ ၃-ပါးကိုသာ “အာသဝ”ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းအကြောင်း

ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ သုံးပါးတို့သည် အနာမု သွေးပြည်ယိုစီးလာသကဲ့သို့ ခြောက်ခွါရမှ မစင်မကြယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်၏အဖြစ်ဖြင့် ယိုစီးလာရကား အာသဝ-သဒ္ဒါသည် ယင်းသို့ စက်ဆုပ်ဖွယ်အဖြစ်ဖြင့် မစင်မကြယ် ယိုစီးလာ ဖြစ်လာတတ်သော လောဘ-စသော တရားသုံးပါး၌သာ ထင်သော အထင်ရရှိ ဖြစ်သောကြောင့် လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့ကိုသာ “အာသဝ”ဟု ဆိုရပါသည်။

➤ **၁၀၀။ (က) အာသဝန္တိ။ ။ ယေဓမ္မာ**-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားအရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် အာသဝန္တိ-အရ ဒိဋ္ဌိ မောဟ-ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

စက္ခုတောပိ+သန္တန္တိ။ ။ စက္ခုတော-အရ စက္ခုပညာဒ ပစ္စည်းတရားသည် သန္တန္တိ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မနတောပိ+သန္တန္တိ။ ။ မနတော-အရ ဘဝင်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် သန္တန္တိ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ယာဝ ဂေါတြဘုံ+သဝန္တိ။ ။ ယာဝ ဂေါတြဘုံ-အရ ဂေါတြဘူမိတ္ထုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် သဝန္တိ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ယာဝ ဘဝဂုံ+သဝန္တိ။ ။ ယာဝ ဘဝဂုံ-အရ နေဝညာနာသညာယတနဘုံဟူသော ပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သဝန္တိ-အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၄၆) [ဌ၊ ၉၀။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၁၇။ ဘာသာဋီ၊ ၁၊ ၃၅၆]

(က) စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန မဒိရာဒယော အာသဝါ။

(ခ) အာသဝါ ဝိယာတိယိ အာသဝေါ။

(ဂ) လောကသိဉ္စိ စိရပါရိဝါသိကာ မဒိရာဒယော အာသဝါတိ ဝုစ္ဆန္တိ။

(ဃ) ယဒိစ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန အာသဝါ၊ စတေယေဝ ဘဝိတုမရဟန္တိ။

(င) ဝုတ္တဉ္စေတံ “ပရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋီန ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ “ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသီ”တိ” အာဒိ။

➤ **၁၀၁။ (က) စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန**၊ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ထုံတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ဝါ) ကာလရှည်ကြာ ဟောင်းမြင်းသည် အဖြစ်ကြောင့်။ (ပြည်) မြင့်ရှည်စွာ ထုံအပ်သော အနက်သဘောကြောင့်။ (မင်းခင်း) ကြာမြင့်စွာ တည်နေစေအပ် ထုံအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ဘာသာဋီကာ) မဒိရာဒယော၊ မုဒရက်သီးရည် အစရှိသည်တို့သည်။ အာသဝါ၊ အာသဝတို့ မည်ကုန်၏။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ခ) (ယေဓမ္မာအကြင်သဘောတရားတို့သည်) အာသဝါ ဝိယကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော စိန်ရည် အရက်နှင့်တူကုန်၏။ ကူတိပိ၊ ထို့ကြောင့်လည်း။ (တေ ဓမ္မာ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။) အာသဝါ၊ အာသဝတို့ မည်၏။ (ဂ) ဟိ၊ မှန်၏။ လောကသ္မိ၊ လောက၌။ စိရပါရိဝါသိကာရုညမြင့်စွာ ကာလပတ်လုံး ထုံတတ်ကုန် သော။ မဒိရာဒယော၊ မဒရက်သီးရည် အစရှိသည်တို့ကို။ အာသဝါတိ၊ အာသဝတို့ဟူ၍။ (နေနု၊ လူအပေါင်းသည်။ (တနည်း) လောကေနု၊ လူအပေါင်းသည်။) ဝုစ္စန္တိ၊ ဆိုအပ်ကုန်၏။

(ဃ) စ၊ ဆက်။ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေနုရုညမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ထုံတတ်သည်၏အဖြစ်တည်း ဟူသော အနက်ကြောင့်။ အာသဝါ၊ အာသဝ မည်ကုန်သည်။ ယဒိ သိယံ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့။ ဧဝံ သန္တေ၊ ဤသို့ ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော်။ ဧတေယေဝ၊ ဤကာမာသဝ စသည်တို့သာလျှင်။ (အာသဝါ၊ အာသဝ မည်ကုန်သည်။) ဘဝိတုံ၊ ဖြစ်ခြင်းငှာ။ အရဟန္တံ၊ ထိုက်ကုန်၏။

(င) ဟိ၊ မှန်၏။ ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋံ န ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ ‘ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသီ’တိ” အာဒိ၊ နာဟောသီ ဤသို့ အစရှိသော။ ဧတံ ဝစနံ၊ ဤစကားကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ * ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣတော၊ ဤအခါမှ။ ပုဗ္ဗေ၊ ရှေး၌။ အဝိဇ္ဇာ၊ အဝိဇ္ဇာသည်။ နာဟောသီ၊ မဖြစ်စဘူး။ ကူတိ၊ ဤသို့။ အဝိဇ္ဇာယ၊ ၏။ ပုရိမာ၊ ရှေး၌ဖြစ်သော။ ကောဋံ၊ အစွန်းသည်။ န ပညာယတိ၊ မထင်။

➤ ၂။ (က) (ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဒွါရ ခြောက်ပါးမှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သောကြောင့်၎င်း အာသဝမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီး အကြောင်းသကတ် နှစ်မျိုးကြောင့်သာ အာသဝမည်၏ဟု သော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဒွါရ ခြောက်ပါးမှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြု သော အားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သောကြောင့်၎င်း အာသဝမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ အာသဝမည် ခြင်း၏ အခြားအကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာသဝမည်ခြင်း၏ အခြား အကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) (ခ) ဝါကျတို့ကို မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် မဒရက်သီးရည် အစရှိသည်တို့သည် အာသဝမည်ကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို သို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ယုတ္တိဒဠိကရဏနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်နိုင်ရာသော ကြောင့် (က) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် မဒရက်သီးရည် အစရှိသည်တို့သည် အာသဝမည်ကုန်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းစကားရပ်ကို မြဲနိုင်စေသော လောက သဘာဝယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မြဲနိုင်စေသော လောကသဘာဝယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အရက်

နှင့် တူသောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် မာန-စသော တရားတို့ သည်လည်း အာသဝမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တနည်း) မည်သည့်တရား သည် အာသဝမည်၏ဟု မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ခ) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အရက်နှင့် တူသောကြောင့် အာသဝမည်၏ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ အာသဝ အမည်ရသော တရားတို့ကို တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်တရားတို့သည် အာသဝ မည်ပါကုန်သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အနက်သဘောကြောင့် ကာမာသဝ စသည်တို့သည်သာ လျှင် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာလျှင် အာသဝမည်ကုန်၏ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ (ပ) ဆိုချေသော် မာန-စသော တရားတို့သည်လည်း အာသဝ မည်၏ဟူသော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အာသဝအမည်ရသင့်သော တရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆို ဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အာသဝအမည် ရသင့်သော တရားတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာထုံအပ်သော အနက် သဘောကြောင့် ကာမာသဝ စသည်တို့သည်သာလျှင် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ-တို့သည်သာလျှင် အာသဝ မည်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ အာဂုဓ်သာဓကနှင့်ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်နိုင်ရာသော ကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ကြာမြင့်စွာထုံအပ်သော အနက် သဘောကြောင့် ကာမာသဝ စသည်တို့သည်သာလျှင် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ-တို့သည်သာလျှင် အာသဝ မည်ကုန်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ယုံ ကြည်စေတတ် ခိုင်မြဲစေတတ်သော အာဂုဓ်သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာဂုဓ်သာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၉ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က-ခ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် (က)ဝါကျကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲအောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အာသဝအမည်ရသော တရားတို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ (ဝါ) အတိဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် (ဃ) ဝါကျလာ စကားရပ်ကို ပရဝစရ အာဂမသာဓကဖြင့် ခိုင်မြဲစေ သောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းသကတ်နှစ်မျိုး ကြောင့်သာ အာသဝမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကြာမြင့်စွာထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူသောကြောင့်လည်း အာသဝမည်ကုန်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) အာသဝပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန ကိတ်ဝစနတ္ထသာ ပြရမည်မဟုတ်သေး။ ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထလည်း ပြနိုင်သေး၏ဟူ သော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ-တို့သည် မရ

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

အားဖြင့်သာ အာသဝမည်ကုန်သည် မဟုတ်သေး။ သဒိသုပစာအားဖြင့်လည်း အာသဝမည်ကုန်သေး၏ ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌှိ ပိ(အဝိ)သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌှိ ဝုစ္ဆန္တိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာသဝသဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှူပစာသဒ္ဓါ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌှိ ဝုစ္ဆန္တိ-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌှိ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဒဋ္ဌိယ စကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဂါ) ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌှိ ဟိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဌှိ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးစကားရပ် ဒဋ္ဌိကရဏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (ဂါ) ဥပနာသ ဝါကျာရမ္မဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ဌှိ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(င) ဌှိ ဝုတ္တနောတ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အနက်သဘော ကြောင့် ကမာသဝ စသည်တို့သည်သာ အာသဝ မည်ကုန်၏ဟူသော မိမိ၏ သကဝစနကို ခိုင်မြဲစေတတ် ယုံကြည်စေတတ်သော ပရဝစန သာဓက အာမဒဋ္ဌိကရဏကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ မဇ္ဇန္တိ ဧတာယာတိ မဒိရာ။ (၂) မဒဓာတ်+ကိရပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယစ်မှူးခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သေရည်အရက်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ် သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) (၂) အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယစ်မှူးခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယစ်မှူးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ပထမ အာဒိယာတိ အာဒိ။ မဒိရာ အာဒိ ယေသန္တိ မဒိရာဒယော။ (၂) မုဒရက်သီးရည် ဟူသော အစ၏ ကြွင်းသော ယစ်မှူးကြောင်း အရာဝတ္ထုတို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မုဒရက်သီးရည် အစရှိသော အရာဝတ္ထုတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိဝါသိယန္တေ ပရိဝါသိယာ။ (၂) ပရိပုဗ္ဗ ဝသဓာတ် ကျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အဖန်ဖန်တည်နေ စေခြင်း၊ ထုံခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဖန်ဖန်တည်နေစေခြင်း၊ ထုံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပရိဝါသိယာစေ ပါရိဝါသိယာ။ (၂) ပရိဝါသိယပုဒ်+ဏ/ဏိက-ပစ္စည်းသည်၎င်း ထုံခြင်း၏ ထုံတတ် ထုံအပ်သော အရာဝတ္ထုတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထုံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိရိ ပါရိဝါသိယာ စိရပါရိဝါသိယာ။ (၂) ကြာမြင့်စွာသော ကာလ၏ ထုံတတ် ထုံအပ်သော အရာဝတ္ထုနှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ထုံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိရပါရိဝါသိယာနံ ဘာဝေါ စိရပါရိဝါသိယာ။ စိရပါရိဝါသိယာ စေ အတ္ထော စိရပါရိဝါသိယာဇ္ဇော။

(၂) ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ထုံတတ် ထုံအပ်သည်၏အဖြစ်၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်

ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန္နသည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိရဝါသီယအနက်ခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ကုဋိယတိ ဆိန္ဒိယတိတိ ကောဋိ။ (၂) ကုဋ္ဌဓာတ်+ဣဏ်ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ ဇာ-ကား နပုံလင်း၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ဌှံ စိရပါရိဝါယဋ္ဌေန-ဖြင့် အာသဝ-သဒ္ဓါသည် စိရပါရိဝါသီယယတ္ထဝါစီ ရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒတ္ထ)

မဒိရာဒယော အာသဝါ-ဖြင့် အာသဝ-အရ မုချအားဖြင့် မုဒရက်သီးရည်-စသော အရက်ကို ယူ ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

(ခ) ဌှံ အာသဝါ ဝိယ-ဖြင့် အာသဝါ-၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) အာသဝါ ဝိယာတိ အာသဝါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဝိ-ဖြင့် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းနှစ်မျိုးကြောင့်သာ အာသဝမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကြာမြင့် စွာ ထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူသောကြောင့်လည်း အာသဝမည်၏ဟူသော သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဌှံ ဟိ-ဖြင့် ဒဠိကရဏတ္ထ ဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) ကြွင်းပါ၌တို့ဖြင့် ရှေ့ဒဠိယ စကားကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠိကရဏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) အာသဝ-သဒ္ဓါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပဏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဌှံ စ-ဖြင့် ဥပနာသ ဝါကျာရမ္ဘဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ကြွင်းပါ၌ တို့ဖြင့် စိရပါရိဝါသီယ အနက်သဘောကြောင့် ဤကာမာသဝ စသည်တို့သည် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ-တို့သာ အာသဝခေါ်ဆိုထိုက်သည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဌှံ ဟိ-ဖြင့် အာဂမ ဒဠိကရဏတ္ထ ဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ကြွင်းပါ၌ တို့ဖြင့် ရှေးဒဠိယကို ခိုင်မြဲစေသော အာဂမ ဒဠိကရဏ ပြဆို၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက်။ ။ စိရိ-ကား ဒီပကာလတ္ထ။ ပရိ-ကား ပုနပ္ပုန အနက်(ဝါ)ပုနပ္ပုနကရဏအနက်။ အာသဝါ-၌ အာ-ကား စိရိအနက်။ ဝိယ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဝါ) ဥပမာနတ္ထ။ ဝိ(အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

(ဂ) ဌှံ ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဠိကရဏတ္ထ။ အာသဝါတိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ (တနည်း) ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ (ဃ) ဌှံ ယဒိ-ကား သင်္ကာဝဋ္ဌာနတ္ထ။ စ-ကား ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

ဧတေယေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (င) ဌှံ ဟိ-ကား အာဂမဒဠိကရဏတ္ထ ဇောတက။

ပညာယတိ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထဗာဓက။ (တနည်း) ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ အဝိဇ္ဇာ-၌ အ-ကား ဝိရဒ္ဓတ္ထ၊ ပဋိသေတ္ထ။

ဧတေယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) ကာမာသဝ-စသော အာသဝေါ တရား လေးပါးသည် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒေါသ မာန စသည်သည်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့၏ သံယောဇန ဂန္ထ ဩဃ-စသော အမည်တို့သည် အနညာတတ္ထ။

သဒ္ဓနာမ်အစွဲ ။ ။ ဧတေယေဝ-၌ ဧတ-သည် ကာမာသဝ-စသော အာသေါတရား လေးပါးကို စွဲသောကြောင့် (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) **ဝုတ္တဉ္ဇေတံ-**၌ ဧတ-သည် တိုက်ရိုက်ပါရှိသော ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ-စသော ပါဠိတော်စကား ကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။

ဣတော-၌ ဣမ-သည် အခါကာလခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိဿယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ **၈ ။ ဩဃာငါးတန် ။ ။ (ဂ) ဝုစ္စန္တိ- အန္တတ္ထ ဝစဇာတ်အရ** သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် (ဝါ) မုဒရက်သီးရည်-စသော အာရုံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “အာသဝါ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ “အာသဝါ”ဟူ သော ဝစီဘောဒသဒ္ဓအသံကို ကြားရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

အာသဝါ-အရ “အာသေါတရား လေးပါး”ကို ယူ၍ (စာ-၂၈၉) ကြည့်၍ ထုတ်။

(င) **ပုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဇာတ်-အရ** = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

(၃) “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဠိ န ပညာယတိ” အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ-သည် ပကာသနတ္ထ။

ဗဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဠိ န ပညာယတိ” အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။ **(၁၄၇-ကြည့်)**

ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဠိ န ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ ‘ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ-၌ မုချတ္ထ(သမ္ပန်)တရားကို ယူ၍ (၁) အဝိဇ္ဇာသဝနှင့် ဘဝတဏှာ(ဘဝါသဝ) သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သင်္ခါရစသည် ဥပါဒါန်စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အသပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၅) ဝဇ္ဇဒုက္ခ သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝါကျ၌ ကာမာသဝ စသည်တို့သည်သာ (ဝါ) လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ အာသဝ မည် ထိုက်ကုန်၏ဟု အနွယ်ကိုဆိုသဖြင့် ဒေါသ မာန-စသော တရားတို့ကား အာသဝအမည် မရကြ ကုန်ဟု ဗျတိရိုက်ကိုလည်း သိရသောကြောင့် **အတ္တာပန္နသိဒ္ဓိ** ရပါသည်။

(င) ဝါကျ၌ ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အနက်သဘောကြောင့် လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ အာသဝ မည်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ဤ “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဠိ န ပညာယတိ” အစရှိသော သံယုတ် ပါဠိတော် သာကေကို ထောက်ဆ၍ သိရသောကြောင့် **သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ** ရပါသည်။

➤ **၉ ။ လောကသိပ္ပံ-ဝုစ္စန္တိ ။ ။ လောကသိပ္ပံ-အရ** လောကတည်းဟူသော ပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် (ဝါ) သတ္တလောက ဩကာသလောက၌ရှိသော ရုပ်၊ နာမ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စန္တိ ၌ ဝစဇာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ

ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင် မရှိ)

မဒိရာဒယော+ဝုစ္ဆန္တိ ။ ။ မဒိရာဒယော-အရ/ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဗာဟုတ္တ တေ-ဝိဘတ်အရ= မုဒရက်သီး ရည်၌ရှိသော အဋ္ဌကလာပရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆန္တိ ၌ ဝစဇာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

အာသဝါတိ+ဝုစ္ဆန္တိ ။ ။ အာသဝါတိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ အာသဝဟူသော နာမပညတ္တိ သဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရားသည်+ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစဇာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစဇာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည်+အာသဝါတိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ အာသဝဟူသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောသဒ္ဒါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂)

ဝုစ္ဆန္တိ ။ ။ **ဇေနန** (တနည်း) **လောကေန**-ဟူသော ပါဌသေသ အဝုတ္တကတ္တား-အရ ဝီရိယ ပစ္စည်းတရားသည်+ဝုစ္ဆန္တိ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဝီရိယကြည်သော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)

(ယ) ဧတေယေဝ+အရဟန္တိ ။ ။ ဧတေယေဝ-အရ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် အရဟန္တိ-အရ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟကြည်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဧတေယေဝ-အရ ရှေးရှေးသော အကုသိုလ်ဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် အရဟန္တိ-အရ နောက်နောက်သော အကုသိုလ်ဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ဝုတ္တဓေတံ ။ ။ ဧတံ-အရ/ ဝုတ္တံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ= “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋီ န ပညာယတိ” အစရှိသော အက္ခရာဝလံ နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရားသည်+ ဝုတ္တံ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည်+ဧတံ-အရ/ ဝုတ္တံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ= “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋီ န ပညာယတိ” အစရှိသော ဝစီဘောသဒ္ဒါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)

ပါဏ (၄၇) [၄၉၀။ ပြည်၊ ၂၁၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃၅၇]

(က) အာယတံဝါ သံသာရဒက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တိတိပိ အာသဝါ။

(ခ) တတော အညေ နော အာသဝါ နာမ၊

(ဂ) အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္ထေတိ သဟ အာသဝေဟိတိ သာသဝါ။

(ဃ) ဧဝံ ပဝတ္ထမာနာ နတ္ထိ ဧတေသံ အာသဝါတိ အနာသဝါ။

(င) သေသံ ဟေတုဂေါစ္စကေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(စ) အယံ ပန ဝိသေသော၊ ယထာ တတ္ထ “န ဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ၊ အဟေတုကာပိ” တိ အယံ ဩသာနဒုကော ပဌမဒုကဿ ဒုတိယပဒံ အာဒိမိ ဌပေတွာ ဝုတ္တော၊ ဧဝံ ဣဓ “နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ သာသဝါပိ၊ အနာသဝါပိ” တိ န ဝုတ္တော။

(ဆ) ကိဉ္စာပိ န ဝုတ္တော၊ အထခေါ အယဉ္စ အညောစ ဘေဒေါ တတ္ထ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

➤ ၁။ (က) ဝါ၊ တနည်းကား။ (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်သဘောတရားတို့သည်။) အာယတံ၊ အစမမြင် ရှည်ကြာစွာသော။ သံသာရဒက္ခံ၊ သံသာရဆင်းရဲဟူသော အသီးကို။ သဝန္တိ ဖလန္တိ၊ သီးတတ်ကုန်၏။ (အာယတံ၊ ရှည်စွာသော။ သံသာရဒက္ခံ၊ သံသာရဆင်းရဲဟူသော သားကို။) ပသဝန္တိ၊ မွေးဖွားတတ်ကုန်၏။ ဣတိပိ၊ ဤသို့သော အနက်ကြောင့်လည်း။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။) အာသဝါ၊ အာသဝ မည်ကုန်၏။

(ခ) တတော၊ ထိုအာသဝမှ။ အညေ၊ တပါးကုန်သော တရားတို့သည်။ နော အာသဝါ နာမ၊ အာသဝမှတပါး သော တရားမည်ကုန်၏။ (ဂ) (ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်) အတ္တာနံ၊ ကိုယ်ကို။ အာရမ္မဏံ ကတွာ၊ အာရုံပြု၍။ ပဝတ္ထေတိ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ အာသဝေဟိ၊ အာရမ္မဏိကဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့နှင့်။ သဟ၊ တကွ။ (သံဝတ္ထန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။) ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) သာသဝါ၊ သာသဝမည်ကုန်၏။

(ဃ) ဧတေသံ ဓမ္မာနံ၊ တို့အား။ ဧဝံ ပဝတ္ထမာနာ၊ ဤသို့ မိမိကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ကုန်သော။ အာသဝါ၊ တို့သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) အနာသဝါ၊ အနာသဝ မည်ကုန်၏။

(င) သေသံ၊ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စကားကို။ ဟေတုဂေါစ္စကေ၊ ဟေတုဂေါစ္စကဉ္စ။ ဝုတ္တနယေန၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။

(စ) ပန၊ ထူးသည်ကိုဆိုအံ့။ အယံ၊ ဤဆိုလတုံသည်ကား။ ဝိသေသော၊ အထူးတည်း။ တတ္ထ၊ ထိုဟေတု ဂေါစ္စကဉ္စ။ “န ဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ၊ အဟေတုကာပိ” တိပိ-ဟူသော။ အယံ ဩသာနဒုကော၊ ဤအဆုံးဖြစ်သော ဒုကံကို။ ပဌမဒုကဿ၊ ပဌမဒုက၏။ ဒုတိယပဒံ၊ ဒုတိယပုဒ်ကို။ အာဒိမိ၊ အစဉ်။ ဌပေတွာ၊ ထား၍။ ဝုတ္တော ယထာ၊ ဟောတော်မူအပ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ဤအတူ။ ဣဓ၊ ဤအာသဝဂေါစ္စကဉ္စ။ “နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ သာသဝါပိ၊ အနာသဝါပိ” တိပိ-ဟူသော။ (အယံ ဒုကော၊ ဤဒုကံကို။) န ဝုတ္တော၊ ဟောတော် မူအပ်။ (ဆ) ကိဉ္စာပိ န ဝုတ္တော၊ အကယ်၍ကား မဟောအပ်၏ရှင်။ အထခေါ၊ ထိုသို့ မဟောအပ်သော် လည်း။ အယဉ္စ ဒုကော၊ ဤဒုကံကို၎င်း။ အညော၊ တပါးဖြစ်သော။ ဘေဒေါ၊ ဒုကံပြားကို၎င်း။ တတ္ထ၊ ထိုဟေတု ဂေါစ္စကဉ္စ။ ဝုတ္တနယေန၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

အာသဝါ=အာသဝမည်ကုန်သော။[ဝေါဟာရတ္ထ] ယိုစီးတတ်ကုန်သော။[သဒ္ဒတ္ထ] စက္ခု-စသော ဒွါရ
ခြောက်ပါးမှဖြစ်တတ်ကုန်သော။[အဓိပ္ပါယ်တ္ထ] အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားရောက်တတ်ကုန်သော။[သဒ္ဒတ္ထ]
ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင်၊ ဩကာသအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် ဖြစ်တတ်ကုန်သော။[အဓိပ္ပါယ်တ္ထ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ထုံတတ် ထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူကုန်သော။[သဒ္ဒတ္ထ] အစမမြင်
ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲဟူသော အသီးကို သီးတတ်၊ အစမမြင် ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲ
ဟူသော သားကို မွေးဖွားတတ်ကုန်သော။

သာသဝါ=သာသဝမည်ကုန်သော။[ဝေါဟာရတ္ထ] အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော။
[အဓိပ္ပါယ်တ္ထ] အာရမ္မဏိကဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော။[သဒ္ဒတ္ထ]

➤ ၂။ (က) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော
ဝါကျတို့ဖြင့် ဒွါရ ခြောက်ပါးမှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်
အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊
ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူသောကြောင့်၎င်း အာသဝမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆို
ချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းသကတ်သုံးမျိုးကြောင့်သာ အာသဝမည်၏ဟူသော အနက်သည်
ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့်
အာသဝ မည်ခြင်း၏ အခြားအကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေ
သင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အာသဝ မည်ခြင်း၏
အခြားအကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(င) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် သာသဝါ-စသော
ရှေ့ပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပုဒ်စဉ်အတိုင်း ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ကြွင်းသော
ပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပုဒ်စဉ်အတိုင်း ဖွင့်ပြနေဦးမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။
ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် သာသဝါ-စသော ရှေ့ပုဒ်တို့၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ မဆိုသင့်။
ကြွင်းသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်နှင့်စပ်၍ အညွှန်းစကား အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။
အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဤအာသဝဂေါစ္စက၌ ကြွင်းသော
စကားရပ်များကို ဟေတုဂေါစ္စက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ
ဆိုချေသော် ဤအာသဝဂေါစ္စက၌ ကြွင်းသော စကားရပ်များသည် ဟေတုဂေါစ္စကနှင့် လုံးဝတူ၏ဟူသော
အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ဝါ) ဤ အာသဝဂေါစ္စက၌ ဟေတုဂေါစ္စက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှတစ်ပါး
ထူးခြားသော နည်းမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို
သို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မတူထူးခြား ကွဲပြားချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။
မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ မတူထူးခြား ကွဲပြားချက်ကား
အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဆ) သို့/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ဤအာသဝဂေါစ္ဆက၌ ကြွင်းသော စကားရပ်များကို ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ “နဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ သဟောတုကာပိ၊ အဟောတုကာပိ-ဟူ၍ ပထမဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို အစဉ်ထား၍ အဆုံးဒုက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤအာသဝဂေါစ္ဆက၌ အဆုံးဖြစ်သော ဒုက်ကို “နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ သာသဝါပိ၊ အနာသဝါပိ”ဟူ၍ မဟောအပ်သည်။ မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မဟောအပ်လေသောကြောင့် (င) ဖြင့် ဤအာသဝဂေါစ္ဆက၌ ကြွင်းသော စကားရပ်များကို ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သိအပ်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှတစ်ပါးသော နည်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းနည်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား= (ဆ) ဖြင့် ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ဆိုအပ်သော နည်းကို၎င်း၊ ထိုမှတစ်ပါးသော အပြားကို၎င်း ဟောတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူလို။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ကိတန္တုဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် နော အာသဝါပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သာသဝါပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အနာသဝါပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ကျန်ရှိနေသော ဒုက်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) အာယတံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာသဝါ-ဟူသော ပုဒ်၏ ကိတ်ဝစနတ္ထ၊ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ သဝဇ္ဇိ ပသဝဇ္ဇိတိ အာသဝါ-ဟူသော ကိတန္တု သမာသ် ဝစနတ္ထကို လဲလိုသောကြောင့် အာယတံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း)

ဒွါရ ခြောက်ပါးမှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူသောကြောင့်၎င်း အာသဝဓမ္မ၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတစ်ပါး အစမမြင် ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲဟူသော အသီးကို သီးတတ်၊ သံသရာဆင်းရဲဟူသော သားကို မွေးဖွားတတ်သောကြောင့် အာသဝဓမ္မ၏ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် အာယတံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာသဝါ-ပုဒ်၌ ကိတ်ဝစနတ္ထ၊ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး။ အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ သဝဇ္ဇိ ပသဝဇ္ဇိတိ အာသဝါ-ဟူသော ကိတန္တု သမာသ် ဝစနတ္ထလည်း ဖြစ်နိုင်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဒွါရ ခြောက်ပါးမှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ် ရောက်တတ်သော

၁-၁၇-၂

ကြောင့်၎င်း၊ ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော အရက်နှင့်တူသောကြောင့်၎င်း အာသဝမည်သည် မဟုတ်သေး၊ အစမမြင် ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲဟူသော အသီးကို သီးတတ်၊ သံသရာဆင်းဟူသော သားကို မွေးဖွားတတ်သောကြောင့်လည်း အာသဝမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(င) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤအာသဝဂေါစ္စက၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စကားကို (ဝါ) ကြွင်းသော အစီအရင်ကို ဟောတုဂေါစ္စက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သိအပ်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝဏ်တ္ထ အနေကန္တအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (င) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ အာယတီတိ အာယတံ။ (၂) အာပုဗ္ဗ ယတဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှည်လျားခြင်း၊ ရှည်လျားစွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ရှည်လျားခြင်း၊ ရှည်လျားစွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံ ပုနပျုနံ သရန္တိ ဧတ္ထာတိ သံသာဓရော။ (တနည်း) သံ ပုနပျုနံ အတ္တောစ္စန္ဒဝါ သရတီတိ သံသာဓရော။ (၂) သံ-သ-ရ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဖန်ဖန် မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဖန်ဖန် မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) သံသရဏံ သံသာဓရော။ သံသရီယတေ ဝါ သံသာဓရော။ (၂) သံပုဗ္ဗ သရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်(ဝါ) သံသရာ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒုက္ခယတီတိ ဒုက္ခံ။ သံသာဓရော ဧဝ ဒုက္ခံ သံသာရဒုက္ခံ။ (၂) သံသရာ၏ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သံသရာဆင်းရဲတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဝန္တိ ပသဝန္တီတိ သဝါ။ အာယတံ သဝါ အာသဝါ။ (၂) ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲ၏ အာသဝေါတရားတို့နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာသဝတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တီတိ အာသဝါ။ (၂) အာယတသဒ္ဓါပဒ သုဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို သီးခြင်း မွေးဖွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲ၏ အာသဝေါတရားတို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာသဝေါတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န အာသဝါ နောအာသဝါ။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ် အညဘောဂုဏ်၏ အာသဝတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နောအာသဝခြစ်သည် (ဝါ) နော

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၃၀၁

အာသဝတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာသဝန္တိတိ အာသဝါ။(အစိတ်) သဟ အာသဝေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာသဝါ။(အပေါင်း)

(၂) တကွဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့၏ သာသဝတရားတို့နှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သာသဝတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေဒိယတေ ဉယတေတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၂) ဝိဒဇာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၉။ အညေ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း) အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ အာယတံ သဝန္တိ-ဖြင့် အာသဝါ-၌ အာယတသဒ္ဓါပပဒ သုဇာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာယတံ သဝန္တိတိ အာသဝါ-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အာယတသဝါ-ဟု ဆိုလိုလျက် ယတ-ကိုချေ (တနည်း) အာယတ-ကို အာပြု၍ အာသဝါ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သံသာရရက္ခံ-ဖြင့် အာယတ-အရ (တနည်း) အာသဝါ-၌ အာ-အရ သံသရာဆင်းရဲကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပသဝန္တိ-ဖြင့် သဝန္တိ-၌ သုဇာတ်သည် ပသဝနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။(ဓာတုတ္ထ) ဝါ-ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက နယန္တရဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ဝိ(အဝိ)ဖြင့် သမုစ္စယတ္ထဇောတက၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ ဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ တတော အညေ-ဖြင့် နော အာသဝါ-၌ နော-သဒ္ဓါ၏ အညအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ)နော အာသဝါ-အရ အာသဝတရားသုံးပါးမှ တပါးသော တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) နော-သဒ္ဓါနောင် ပထမာဝိဘတ်ကျနေသည်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) နော+အာသဝါ နောအာသဝါ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ သဟ အာသဝေဟိ-ဖြင့် သာသဝါ-ကို သ+အာသဝါ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) သ-သည် သဟ-၏ ကာရီယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) ယင်း-သဒ္ဓါ၏ သဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သဟ အာသဝေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာသဝါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

အတ္တာနံ (ပ) ပဝတ္တေတိ-ဖြင့် အာသဝေဟိ-၌ အာသဝ-အရ (ဝါ) သာသဝါ-၌ အာသဝ-အရ သဟဇာတသတ္တိ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော (ဝါ) အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော အာရမ္မဏိကဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) အတ္တာနံ (ပ) ပဝတ္တေတိ-ဖြင့် သဟ အာသဝေဟိ-၌ အာသဝတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူသည် သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်ကား မဟုတ် အာရုံ အာရမ္မဏိက၏အဖြစ်ဖြင့်

တကွဖြစ်ကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဌ နတ္ထိ ဧတေသံ အာသဝါ-ဖြင့် အနာသဝါပုဒ်ကို အန+အာသဝါ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း (သန္နိလိဂံပဒ) အန-၏ န-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း (နိပါတလိဂံပဒ) အန-၏ ဝိရဟအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) နတ္ထိ ဧတေသံ အာသဝါ အနာသဝါ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဧဝံ ပဝတ္တမာနာ-ဖြင့် အာသဝတရားတို့ မရှိဟူသည် မိမိကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အာသဝတရား တို့ မရှိဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဖြင့် အညွန့်စကား အမှာစကားအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်များအနက် ။ အာယတံ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ ဇောတက၊ နယန္တရဇောတက။ သံသာရ-၌ သံ-ကား ပုနုပ္ပုနအနက် (ဝါ) ပုနုပ္ပုနကရဏအနက်၊ သမ္ပန္နအနက်။ ပသဝန္တိ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက(တနည်း) ဓာတုတ္ထ ဗာဏေ။ ဝိ(အဝိ) ကား သမုစ္စယတ္ထဇောတက၊ သမ္ပိတ္တနတ္ထဇောတက။ အာသဝါ-၌ အာ-ကား အာယတတ္ထ

(ခ) ၌ နော-ကား- အညတ္ထ၊ နာမ-ကား သညာဝါစက။ (ဂ) အာရဗ္ဗဏံ-၌ အာ-ကား အာဂန္ဓာ အနက်(ဝါ) အာဂမနအနက်။ ပဝတ္ထေဟိ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထက။ သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလုယောဂတ္ထ။ အာသဝေဟိ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထကအနက်၊ အဘိဝိမိအနက်၊ အဝိမိအနက်၊ အာယတအနက်။ သာသဝါ-၌ သ-ကား သဟအနက် (ဝါ) သမကြိယာအနက်။

(ဃ) ဧဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ အနာသဝါ-၌ အန(န) ကား ဝိရဟတ္ထ၊ ပဋိသေဓတ္ထ။

ကိဉ္ဇာဝိ-ကား ဂရဟာ၊ အရဗ္ဗတ္ထဇောတက။ အထခေါ-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ တတော-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အာသဝဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(င) ဝုတ္တနယေန(ဝုတ္တနယေနေ) ၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဟူသော ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဆိုအပ်ပြီး နည်းမဟုတ် သော အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒိသနယ၊ အနုရူပနယတို့သည် အနညာတတ္ထ။

(ဆ) ဝုတ္တနယေနေ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ် ပြီးသော နည်းမှတပါးသော နည်းသည် (ဝါ) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နည်း သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းနှင့်တူသော (ဝါ) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအားလျော်သော သဒိသနယ၊ အနုရူပနယတို့သည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ သဝန္တိ၊ ပသဝန္တိ အာသဝါပုဒ်တို့အရ = “အာသဝေါတရား လေးပါး”ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။ (ဇာ-၂၈၉) ကြည့်

(စ) ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်-အရ = မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်၌ သေနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အာသယာနသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောကြားအပ်သော ဒေသနာ အစဉ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ န ဟေတု ခေါ် ပန-စသော အဆုံးဒုက်ကို ကြားနာရ၍ နတ်လူ ဗြဟ္မာတို့အား သုတမယဉာဏ်၊စသည် တိုးပွားခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာသမာယောဂဉာဏ်၊ ပါရမီ ဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိဓမ္မာ တရားကို နာရ၍ သမ္မာပဋိပတ် သုဂတိပရောဃဏ-အစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အဆက် ဆက်သော အကျိုးတရားများသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ အာသဝဂေါဗ္ဗက နောက်ဆုံး ဩသာနဒုက်၌ “နောအာသဝါ ခေါပန”ဟု မဟောဘဲ အာသဝဝိပ္ပယုတ္တာ ခေါပန”ဟု ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သာသဝ တရားတို့၏ အာသဝတရားတို့နှင့် သမ္ပယုတ်အားဖြင့် တကွ၏အဖြစ် မရှိ-ဟူသော အနက်ကို ပြခြင်း အကျိုးငှာ(ဝါ) ပြလိုသောကြောင့်--ဟောတော်မူရပါသည်။

ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ပဓာနတရားကိုယ်ကား= ဉာဏ်(ပညာ) ဖြစ်သည်။ (လက္ခဏာဒိ ထုတ်လေ။)

➤ ၁၀ ။ အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ+သဝန္တိ ပသဝန္တိ ။ ။ အာယတံ သံသာရဒုက္ခ- အရ သံသာရဒုက္ခဟူသော တေဘူမကဓမ္မ လောကီအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သဝန္တိ ပသဝန္တိ-အရ အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ =(ယထာရဟ) အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

သဝန္တိ ပသဝန္တိ-အရ အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် အာယတံ သံသာရဒုက္ခ- အရ သံသာရဒုက္ခဟူသော တေဘူမကဓမ္မ လောကီနာမ်ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာသဝါ ။ ။ အာ-အရ သံသာရဒုက္ခဟူသော တေဘူမကဓမ္မ လောကီအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သဝ-အရ အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ =(ယထာရဟ) အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

(ဂ) အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ+ကတွာ ပဝတ္ထေဟိ အာသဝေဟိ ။ ။ အတ္တာနံ အာရမ္မဏံ- အရ မိမိဟူသော တေဘူမကဓမ္မဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် + ကတွာ ပဝတ္ထေဟိ အာသဝေဟိ-အရ အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် =(ယထာရဟ) အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈) သာသဝါ ။ ။ သ(သဟ)-အရ လောကီစိတ်-၈၊ စေ-၅၊ ရုပ်-၂၈ ဟူသော သာသဝပစ္စည်းတရားတို့သည် အာသဝါ-အရ အာသဝေါတရား ၄-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= (၈)

၃၀၄

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

(ဃ) ဧဝံ ပဝတ္ထမာနာ အာသဝါ-တို့အရ အာသဝလေးပါး ပစ္စည်းတရားသည်+ဧတေသံ-
အရ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ခု၊ စေတသိက် ဆတ္တိံသ၊ နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ
ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အနာသဝါ ။ ။ အာသဝ-အရ အာသဝလေးပါး ပစ္စည်းတရားသည်+အန(န)-
အရ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ခု၊ စေတသိက် ဆတ္တိံသ၊ နိဗ္ဗာန် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ
ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(င) သေသံ+ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ သေသံ-အရ/ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ကြွင်းကျန်သော စကား
ဟူသော သဒ္ဒါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်
တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ(၃)

ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ပါဠိသေသ ပဏ္ဍိတေန-အရ ဉာဏ်ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌
ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ကြံသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ
သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊
သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဟေတုဂေါစ္ဆကေန+ဝုတ္တနယေန ။ ။ ဟေတုဂေါစ္ဆကေန-အရ ဟေတုဂေါစ္ဆကဟူသော ပစ္စည်း
တရားသည်+ဝုတ္တနယေန-ဝယ် ဝုတ္တ-၌ ဝစဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်
ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝုတ္တနယေန+ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ဝုတ္တနယေန-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဟူသော ပစ္စည်းတရား
သည်+ဝေဒိတဗ္ဗံ-အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဆ) အယဉ္ဇ အညောစ ဘေဒေါ+ဝေဒိတဗ္ဗော ။ ။ ဝေဒိတဗ္ဗော-ဝယ် ဝိဒဓာတ်အရ
သုတမယဉာဏ်၊ စိန္တာမယဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည်+အယဉ္ဇ အညောစ ဘေဒေါ
အရ ဒုကဘောဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၄၈) [၄၊ ၃၊ ပ၊ ပြည်၊ ပ၊ ၃၁၉။ ဘာသာဋီ၊ ပ၊ ၃၅၈]

(က) သံယောဇနဂေါစ္ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ တံ ပုဂ္ဂလံ ဝဋ်သိ သံယောဇနန္တိ ပန္နန္တိတိ
သံယောဇနာ။ (ခ) တတော အညေ နော သံယောဇနာ နာမ၊

(ဂ) အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တာ သံယောဇနသမ္ပန္နနေန သံယောဇနာနံ ဟိတတိ သံယော
ဇနိယာ။ (ဃ) သံယောဇနဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ ဧတံ အဓိဝေဓံ။

(င) န သံယောဇနိယာ အသံယောဇနိယာ။

(စ) သေသံ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ ဝုတ္တနယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

➤ ၁။ (က) သံယောဇနဂေါစ္ဆကေ၊ သံယောဇနဂေါစ္ဆကဉ်။ [အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဧဝံ၊ ဤသို့၊
ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။] (ယေမ္မော၊ အကြင်သဘောတရားတို့သည်။) (တနည်း)

သံယောဇနာ၊ သံယောဇဉ်မည်ကုန်သော။ ဓမ္မာ၊ သဘောတရားတို့သည်။) ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်အား။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ တံ ပုဂ္ဂလံ၊ ထိုမိမိ၏ဖြစ်ရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဝဇ္ဇသ္မိ၊ ကမ္မ၊ ကိလေသ၊ ဝိပါက-ဟု ဆိုအပ်သောသုံးပါးသော ဝဋ်၌။ သံယောဇန္တေ ဗန္တန္တိ၊ ဖွဲ့ချည်တတ်ကုန်၏။ [သဒ္ဒတ္ထ] ဝဋ်သုံးပါးတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်၏။ [အဓိပ္ပာယ်ထွက်] ကုတိ တသွား၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုသဘောတရားတို့သည်။) သံယောဇနာမည်ကုန်၏။ * သံယောဇနာ=မိမိရှိရာ ဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဝဋ်သုံးပါး၌ ဖွဲ့ချည်တတ်ကုန်သော။ (ဓမ္မာ၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ) သံယောဇနာ=သံယောဇဉ်မည်ကုန်သော။ [ဝေါဟာရတ္ထ] ဖွဲ့ချည်တတ်ကုန်သော။ [သဒ္ဒတ္ထ] မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝဋ်သုံးပါး၌ ဖွဲ့ချည်တတ် ဝဋ်သုံးပါးအား ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော။ [အဓိပ္ပာယ်ထွက်]

(ခ) တတော၊ သံယောဇဉ်တရားတို့မှ။ အညေ၊ တပါးကုန်သော တရားတို့သည်။ နော သံယောဇနာ နာမ၊ သံယောဇဉ်တရားမှ တပါးသော တရားမည်ကုန်၏။ (ဂ) (ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်။) အာရမ္မဏဘာဝံ၊ အာရုံ၏ အဖြစ်သို့။ ဥပဂန္နာ၊ ရောက်၍။ သံယောဇနသမ္ပန္နနေ၊ သံယောဇဉ်တရားတို့နှင့် စပ်ခြင်းဖြင့်။ သံယောဇနာနံ၊ သံယောဇဉ်တို့၏။ ဟိတ၊ အစီးအပွားတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ တသွား၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်။) သံယောဇနိယာ၊ မည်ကုန်၏။ (ဃ) ဧတံ၊ ဤ သံယောဇနိယဟူသော အမည်သည်။ သံယောဇနဿ၊ သံယောဇဉ်တရား၏။ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ၊ အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏။ အဝိဝစနံ၊ အမည်တည်း။ (င) (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်) သံယောဇနိယာ၊ သံယောဇဉ်တရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်) အသံယောဇနိယာမည်ကုန်၏။

(စ) သေသံ၊ ကြွင်းကျန်သော စကားကို။ ဟေတုဂေါစ္ဆကော၊ ဟေတုဂေါစ္ဆက၌။ ပုတ္တနယေနေဝ၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ ယှဉ်စေအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ၊ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ သံယောဇနာဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် သံယောဇနာပုဒ်ကို ကမ္မသာနေ ဝစနတ္ထ စသည်ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် သံယောဇနာ-ဟု ဟောတော်မမူသင့်။ သံယောဇနာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ကတ္တုသာနေ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သံယောဇနာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ကတ္တုသာနေ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ဂ) ဖြင့် သံယောဇနိယာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကို ပြသည်။ (ဃ) ဖြင့် သံယောဇနိယာပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသည်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ ဝါကျအားလုံး ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်း ဖြစ်၍ အဗျာဝိတ၊ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ၌ အဝိဝစန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သံယောဇနိယ-အရ သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရရှိ ဧကဒေယျူပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (ဃ)၌ အဝိဝစန-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သံယောဇန္တေ ဗန္တန္တိတိ သံယောဇနာ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ယုဓေတံ+ယုပစ္စည်းသည်ငင်း၊

ဖွဲ့ချည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖွဲ့ချည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံယောဇနာနံ ဟိတာ သံယောဇနိယာ။ (၂) သံယောဇနပုဒ်+ဣယပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သံယောဇာတိတို့၏+လောကီစိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်တရားတို့နှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄)

သံယောဇန္တိတိ သံယောဇနာ။ သမ္ပစ္စုတေ သမ္ပန္နိယတေ ဝါ သမ္ပန္နနံ။(အစိတ်)

သံယောဇနဗဟိ သမ္ပန္နနံ သံယောဇနသမ္ပန္နနံ။(တေန) (၂) သံယောဇာတိတို့၏ စပ်ခြင်းနှင့် ဂုဏး-ဂုဏ်၊ သဟာဒိယောဂ-သဟာဒိယောဂဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သံယောဇာတိတို့နှင့် စပ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ် (ဝါ) စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟိနောန္တိ ဝမုန္တိတိ ဟိတာ။ (၂) ဟိဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တိုးပွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) တိုးပွားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယုဇေတတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ (၂) ယုဇေဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယှဉ်စပ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယှဉ်စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယောဓာဝိယတတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ယုဇေဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယှဉ်စေခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယှဉ်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ ယဿ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသဒိဂိုဏ်း(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

➤ ၆။ (က) ၌ သံယောဇန္တိ-ဖြင့် သံယောဇနာ-၌ သံပဗ္ဗ ယုဇေဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံယောဇန္တိတိ သံယောဇနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဗန္ဓန္တိ-ဖြင့် သံယောဇန္တိ-၌ သံပဗ္ဗ ယုဇေဓာတ်သည် ဥဿာဟ-စသော အနက်ကိုမဟော၊ ဤ၌ ဗန္ဓန အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဓာတုတ္ထ) သံ-ဥပသာရပုဒ်၏ ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ ယဿ (ပ) ဝဇ္ဇသ္မိ-ဖြင့် သံယောဇန္တိ-၌ ဖွဲ့ချည်၏ဟူသည် သံယောဇာတိရိုရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ကမ္မ၊ ကိလေသ၊ ဝိပါက-ဟူသော ဝဋ်သုံးပါး၌ ဖွဲ့ချည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ တတော အညေ-ဖြင့် နော သံယောဇနာ-၌ နော-သဒ္ဒါသည် အညအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) နောသံယောဇနာ-အရ သံယောဇာတိတရားကိုယ် (ခ)ပါးမှကြွင်းသော တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) နော-သဒ္ဒါနောင် ပထမာဝိတ် ကျေနေသည်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) နော သံယောဇနာ နောသံယောဇနာ-ဟု ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေ။

(ဂ) ၌ သံယောဇနာနံ ဟိတာ-ဖြင့် သံယောဇနိယာ-၌ ဣယပစ္စည်း၏ ဟိတ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သံယောဇနာနံ ဟိတာ သံယောဇနိယာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ သံယောဇနသမ္ပန္နနေန-ဖြင့် သံယောဇနာနံ ဟိတာ-၌ သံယောဇာတိတို့အား လျော်၏ဟူသည် သံယောဇာတိတို့နှင့် စပ်သဖြင့် သံယောဇာတိတို့အား လျော်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္နာ-ဖြင့် သံယောဇာတိတို့နှင့် စပ်၏ဟူသည် သဟဇာတသမ္ပယုတ်အဖြစ်ဖြင့်

စပ်ခြင်းမဟုတ်၊ အာရုံ၏ အဖြစ်သို့ရောက်၍ စပ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် သံယောဇနိယာ-အရ သံယောဇဉ်၏ အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သံယောဇနိယ-သဒ္ဒါ၏ အထင်ရရှိ ဧကဒေ သျှူပစာသဒ္ဒါ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ⑦ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်များအနက် ။ ။ သံဝိဇ္ဇန္တိ-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ သံယောဇန္တိ-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထဗာဏေ။ နော-ကား အညတ္တ (တနည်း) ပဋိသေဓတ္ထ။

သမ္ပန္နနေန-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။

သဗ္ဗနာမိအစ္စ- ။ ။ (က) ယဿ-၌ ယ-သည် ပုဂ္ဂိုလ်ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

တံပုဂ္ဂလံ-၌ တ-သည် ပုဂ္ဂလံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (တနည်း)

ရေ၌ အနိယမ ယ-သဒ္ဒါစွဲသော ပုဂ္ဂိုလ်အနက်ကို စွဲသောကြောင့် နိယမဝိသယ-တ ဖြစ်ပါသည်။

(စ) ဝုတ္တနယေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှတပါးသော နည်းသည် (ဝါ) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းနှင့်တူသော သဒ္ဓါသနယသည်၎င်း၊ ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအားလျော်သော အနုရူပနယသည်၎င်း အနုညာတတ္ထ။

➤ ⑧ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ သံယောဇန္တိ ပန္နန္တိ-၌ ဓာတုတ္ထ-အရ “သံယောဇဉ်တရား ကိုယ် ၁၀-ပါး”ကို ယူ၍ (၁) ထိုသံယောဇဉ် တရားကိုယ် ၁၀-ပါးသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောဇနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သံသရာဝဋ်မှ မထွက်မြောက်နိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ ဗာလူပသေဝန စသည်သည်၎င်း၊ အနုသယကိလေသာတို့ကို မဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်နိုင် သေးခြင်း-စသော အကြောင်းတရားများသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုး ခံစား ရခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ * သံယောဇနာ-အရ လည်း အတူတူပင်။

ယောဇေတဗ္ဗ-၌ ယုဓဓာတ်-အရ ထုတ်ပုံ ဝေဒိတဗ္ဗ-၌ ဝိဒဓာတ် ထုတ်ပုံနှင့်တူ၏။

➤ ⑨ ။ သံယောဇန+ဂန္ထ+ယောဂ အထူး ။ ။ အဝေးသို့သွားသော သတ္တဝါကို ဆွဲငင်ဆောင် ယူတတ်သောအားဖြင့် ဝဋ်မှထွက်မြောက်ခြင်းငှာ မပေးသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကောင်းကင်သို့ လွှတ်သော ကျီး၏ခြေ၌ ချည်သောကြိုးကဲ့သို့ ဖွဲ့ချည်သည်ကား သံယောဇဉ် မည်၏။

ထိတ်-စသော အနှောင်အဖွဲ့ကဲ့သို့ မရွေ့မကွာသွားအောင် နှောင်ဖွဲ့သည်ကို ပြုခြင်းသည် ဂန္ထ မည် ပါသည်။ (တနည်း) သံခြေကျည်း ခြေသုတ်ကြိုးဝန်းတို့၏ အချင်းချင်းစပ်သဖြင့် မပြတ်မကွာနိုင်သည် ၏ အစွမ်းကို ပြုသကဲ့သို့ ဝဋ်၌ မပြတ်မကွာ မြဲစွာစပ်သည်ကို ပြုခြင်းသည် ဂန္ထ မည်ပါသည်။

သစ်စေးကဲ့သို့ စေးကပ်တွယ်ငြိသည်ကို ပြုခြင်းသည် ယောဂ မည်ပါသည်။ ဤသို့ ထူးပါသည်။

➤ ⑩ ⑪ ။ (က) တံ ပုဂ္ဂလံ သံယောဇန္တိ ။ ။ တံပုဂ္ဂလံ-အရ သံယောဇဉ်ရှိရာ ပုဂ္ဂိုလ် ၏ လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် သံယောဇန္တိ-အရ လောဘ ဒေါသ-စသော

သံယောဇဉ်တရား ၁၀-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ =(ယထာရဟ) အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပုယတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

ဝဋ္ဋသို့ သံယောဇဉ် ဗန္ဓန္တိ ။ ။ သံယောဇဉ် ဗန္ဓန္တိ-အရ လောဘ ဒေါသ-စသော သံယောဇဉ်တရား ၁၀-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝဋ္ဋသို့-အရ ကမ္မ ဝိပါက ကိလေသာ-ဟူသော ဝဋ္ဋသုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဗန္ဓန္တိ ။ ။ ယေဓမ္မာ-ဟူသော ပါဠိသေသကတ္တာအရ လောဘ ဒေါသ-စသော တစ်ပါးတစ်ပါးသော သံယောဇဉ် ပစ္စည်းတရားသည် ဗန္ဓန္တိ-အရ ကြွင်းသော သံယောဇဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ သဟ၊ အည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)။

ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ ။ ။ သံဝိဇ္ဇန္တိ-အရ လောဘ ဒေါသ-စသော သံယောဇဉ် ပစ္စည်းတရားသည် ယဿ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်=ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပုယတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) သံယောဇနာနံ ဟိတာ ။ ။ ဟိတ-အရ လောကီစိတ်(၈၁) စေတသိက် (၅၂) ရုပ် (၂၈) ဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် သံယောဇနာနံ-အရ သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး(၁၂) လောဘ၊ ဒေါသ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ဗောဟ-ဟုဆိုအပ်သော သံယောဇဉ်တရားကိုယ်(၈)ပါး ဟူသော အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပုယတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

သံယောဇနိယာ ။ ။ ဗာဟုတ္ထ ဣယ-ပစ္စည်း-အရ လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်ပစ္စည်းတရား သည် အန္တတ္ထ သံယောဇန-အရ သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပုယတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ဝါကျ (၄၉) [၄၉၁။ ပြည်၊ ၁။ ၃၂၀။ ဘာသာဋီ၊ ၁။ ၃၅၉]

(က) ဂန္ထဂေါစ္ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ တံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဝဋ္ဋသို့ ဂန္ထန္တိ ယဇ္ဇေတိ ဂန္ဓာ။

(ခ) တတော အညေ နော ဂန္ဓာ။ (င) အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဂန္ထေတိ ဂန္တိတဗ္ဗတိ ဂန္ဓနိယာ။ (ဃ) သေသံ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ ဝုတ္တနယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ (င) ယထာစ ဣဓ၊ စဝံ ဣတော ပရေသုဝိ ဝုတ္တာဝသေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

➤ **၁။ (က) ဂန္ထဂေါစ္ဆကေ၊ ဂန္ထဂေါစ္ဆကဉ္စ။**[အတ္ထော၊ အနက်ကို။ စဝံ၊ ဤသို့။ ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။] (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်သဘောတရားတို့သည်။) ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ တံ ပုဂ္ဂလံ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန၊ စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝဋ္ဋသို့။ ကမ္မ၊ ကိလေသ၊ ဝိပါက-ဟုဆိုအပ်သော သုံးပါးသော ဝဋ္ဋသို့။ ဂန္ထန္တိ၊ ထိတ်အစရှိသော အနှောင့်အယှက်ကဲ့သို့။ ဖွဲ့တတ်ကုန်၏။ ယဇ္ဇေတိ၊ ဆက်စပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်) ဂန္ဓာ၊ ဂန္ဓ မည်ကုန်၏။ * **ဂန္ဓာ**=မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် ဝဋ္ဋသုံးပါး၌ နှောင့်ဖွဲ့တတ်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၃၀၉

ကုန်သော။[အဓိပ္ပါယ်တွင်] (ဓမ္မာ သံဝိဇ္ဇန္တိ) ဂန္ထမည်ကုန်သော။[ဝေါဟာရတွင်] နောင်ဖွဲ့တတ်ကုန်သော။[သဒ္ဒတ္တ] (ခ) တတောထိုဂန္ထတရားမှ။အညောတပါးကုန်သော တရားတို့သည်။နော ဂန္ထာဂန္ထတရားမှ တစ်ပါးသော တရားမည်ကုန်၏။ (ဂ) (ယေဓမ္မာတို့သည်။) အာရမ္မဏကရဏဝသေန၊အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့်။ဂန္ဓေဟိ၊ဂန္ထတရားတို့သည်။ဂန္တိတဗ္ဗာဖွဲ့အပ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာထုံကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်။)ဂန္တနိယာမည်ကုန်၏။ (ဃ) သေသံ၊ကြွင်းကျန်သော စကားကို။ဟေတုဂေါစ္စကောဟေတုဂေါစ္စကဉ္စ။ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ယောဇေတဗ္ဗံ၊ယှဉ်အပ်၏။

(င) စ၊ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ဣမာဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စ။(သေသံ၊ကြွင်းကျန်သော စကားကို။ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။) ဝေဒိတဗ္ဗံ ယထာ၊သိအပ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ တထာထုံအတူ။ဣတော၊ဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စမှ။ပရေသုပိ၊နောက်ဖြစ်သော ဂေါစ္စကတို့၌လည်း။ဝုတ္တာဝသေသံ၊ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စကားရပ်ကို။တတ္ထ တတ္ထ၊ထိုထိုဂေါစ္စကဉ္စ။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။)ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

(င) ဝါကျ အပြန်အလှန်/ဥပမာ အပြင်ထုတ် ။ ။ စ၊ဆက်။ဣတော၊ ဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စမှ။ပရေသုပိ၊နောက်ဖြစ်သော ဂေါစ္စကတို့၌လည်း။(မယာ၊ငါသည်။) ဝုတ္တာဝသေသံ၊ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စကားရပ်ကို။တတ္ထ တတ္ထ၊ထိုထိုဂေါစ္စကဉ္စ။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။)ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။(ကိမိဝ၊အဘယ်ကဲ့သို့။)ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်သနည်း။

ဣမာဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စ။(သေသံ၊ကြွင်းကျန်သော စကားကို။ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။)ဝေဒိတဗ္ဗံ ယထာ၊သိအပ်သကဲ့သို့။ဧဝံ တထာထုံအတူ။ဣတော၊ဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စမှ။ပရေသုပိ၊နောက်ဖြစ်သော ဂေါစ္စကတို့၌လည်း။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုတ္တာဝသေသံ၊ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စကားရပ်ကို။တတ္ထ တတ္ထ၊ထိုထိုဂေါစ္စကဉ္စ။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုတ္တနယေနဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။)ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ဂန္ထာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ဂန္ထာပုဒ်ကို ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ စသည်ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဂန္ထာ-ဟု မပြဆိုသင့်။ ဂန္ထာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စ ကြွင်းကျန်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို ဟေတုဂေါစ္စကဉ္စ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ယှဉ်စပ်အပ်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စသာ ကြွင်းကျန်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ဟေတုဂေါစ္စကဉ္စ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ယှဉ်စပ်အပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤဂန္ထဂေါစ္စကဉ္စနောက်ဖြစ်ကုန်သော ဂေါစ္စကတို့၌လည်း သဘောတူသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ညွှန်းသောအားဖြင့် ဆရာပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာကား

အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ (ပ) ချေသော် ဤနေရာဌာန၌ ပြဆိုသင့်သော တစ်ပါးသော ဂေါစ္စကတို့နှင့် စပ်၍ အညွှန်းအမှာစကားရပ် အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ဂန္ထဂေါစ္စက၌ ကြွင်းကျန်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို ဟေတု ဂေါစ္စက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ယှဉ်စပ်အပ်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ကြွင်းကျန်နေသေးသော တစ်ပါး သော ဂေါစ္စကတို့နှင့်စပ်၍ အညွှန်းအမှာစကားရပ် အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာကိုလည်း ဆက်လက် ပြဆိုသင့် သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) (ခ) (ဂ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။

(ဃ) (င) ဖြင့် ဂန္ထဂရဒေါသ၊ ပုနရတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ပရေသုဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤဂန္ထဂေါစ္စက၌သာ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီး သော နည်းဖြင့် သိအပ်သည် မဟုတ်သေး။ ဤဂေါစ္စကမှတစ်ပါးကုန်သော နောက်ဂေါစ္စကတို့၌လည်း ဆိုအပ်ပြီးသည်မှကြွင်းကျန်သော စကားရပ်ကို ထိုထိုဂေါစ္စက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင် သိ အပ်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် --ထားရပါသည်။

စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တစ်ပါးသော ဂေါစ္စကတို့နှင့်စပ်၍ အညွှန်းအမှာစကား ရပ် အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ စဝနံ စုတိ။ (၂) စုဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရွေ့လျော့ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ရွေ့လျော့ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိသန္ဓဟနံ ပဋိသန္ဓိ။ (၂) ပဋိ-ရှေး သံ-ရှေးရှိသော ဓာ-ဓာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆက်စပ် ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆက်စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စုတိစ ပဋိသန္ဓိစ စုတိပဋိသန္ဓိ။ (၂) စုတိ ပဋိသန္ဓေတို့၏ အချင်းချင်းသဲကဲ့သို့ဖြစ်သော အည မညာမေဂ္ဂ သမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) စုတိ ပဋိသန္ဓေတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) စုတိ ပဋိသန္ဓေဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝသနံ သမတ္ထနံ ဝသော။

စုတိ ပဋိသန္ဓိယာ ဝသော စုတိပဋိသန္ဓိဝသော။(တေန) (၂) စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းနှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဂန္တိယတေ ဂန္တနံ။(အစိတ်) ဂန္ထနေန နိယုတ္တာ ဂန္တနိယာ။(အပေါင်း)

(၂) ဖွဲ့ခြင်း၏ ယှဉ်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) ဂန္ထတရား၏ ဂန္ထနိယတရားတို့နှင့် အာရမ္မဏိက-အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဂန္ထနိယ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝုတ္တိတ္တာတိ ဝုတ္တံ။ အဝသေသတီတိ အဝသေသံ။ ဝုတ္တာ အဝသေသံ ဝုတ္တာဝသေသံ။

(၂) ဆိုအပ်ပြီးသော စကားရပ်တို့၏ ကြွင်းကျန်သော စကားရပ်နှင့် အပါဒါန+အပါဒါနိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆိုအပ်ပြီးမှကြွင်းသော စကားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူ

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

သော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုဂ္ဂလံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဝဋ္ဋသ္မိံ ဂန္ဓန္တိတိ ဂန္ဓာ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဂန္ဓဇာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖွဲ့ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဂန္ဓတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဂန္ဓန္တိ-ဖြင့် ဂန္ဓာ-၌ ဂန္ဓဇာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂန္ဓန္တိတိ ဂန္ဓာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ယဇ္ဇန္တိ-ဖြင့် ဂန္ဓန္တိ-၌ ဖွဲ့၏ဟူသည် စပ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဂန္ဓန္တိ-ဖြင့် ဂန္ဓဇာတ်သည် ယဇ္ဇနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ယဿ(ပ) ဝဋ္ဋသ္မိံ-ဖြင့် ဂန္ဓန္တိ-၌ ဖွဲ့တတ်ကုန်၏ဟူသည် ဂန္ဓရီရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝဋ္ဋသ္မိံ-၌ ဖွဲ့ချည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဂန္ဓေဟိ ဂန္တိတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဂန္တိနိယာ-၌ ဂန္ဓဇာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အနိယပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂန္တိတဗ္ဗာတိ ဂန္တိနိယာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) နေဝဋ္ဌံ၊ ထုံးဖွဲ့အပ်ကုန်၏ဟူသည် အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဂန္ဓတရားတို့သည် နေဝဋ္ဌံဖွဲ့ထုံးဖွဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဂန္တိတဗ္ဗာကြိယာ၏ အပုဂ္ဂဟကတ္တားကို ဂန္ဓေဟိ-ဟု ထည့်ရမည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ပဋိသန္ဓိ-၌ ပဋိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ သံ-ကား သမောဓာနတ္ထ၊ သမ္ပန္နတ္ထ။ (စ) ၌ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ (ဝါ)ဥပဓာနတ္ထ။ စ-ကား ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရဗ္ဗတ္ထ။ ဇဝံ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ(ဝါ) ဥပဓမ္မတ္ထ။ ပိ(အဝိ)-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာင်းတန် ။ ။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ဂန္ဓန္တိ၊ ယဇ္ဇန္တိ-တို့ အရ ဂန္ဓတရားလေးပါး (ဝါ) လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဂန္ဓတရားကိုယ် ၃-ပါးကိုယူ၍ (အကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်ပါ) စုတိ-အရ= စုတိ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်(တနည်း) တဒါရုံစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပဋိသန္ဓေ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပကသနတ္ထ။ (၄) ဝုဋ္ဌော-စသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝင်-စသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် အနာဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ဂန္ဓန္တိ၊ ယဇ္ဇန္တိ၊ ဂန္ဓာ-တို့ အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ ၃-ပါးကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဂန္ဓန္တိ ယဇ္ဇန္တိ ။ ။ စုတိ-အရ စုတိ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓိ-အရ ပဋိသန္ဓိ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယေဓမ္မာ-ဟူသော ပါဌသေသကတ္တားပုဒ်နှင့် ဂန္ဓန္တိ ယဇ္ဇန္တိ ကြိယာပုဒ်တို့အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဂန္ဓတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန-အရ စုတိပဋိသန္ဓိ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန-အရ စုတိ ပဋိသန္ဓိတို့သည် ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ယေဓမ္မာ-ဟူသော ပါဠိသေသကတ္တာပုဒ်နှင့် ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ ကြိယာပုဒ်တို့အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဂန္ဓတရားကိုယ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြီး= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝဋ္ဋသ္မိ+ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ ။ ။ ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ -အရ ဂန္ဓတရားကိုယ် သုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝဋ္ဋသ္မိ-အရ ဝဋ္ဋသုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ယေဓမ္မာ-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ -အရ ဒိဋ္ဌိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြီး=ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမညနိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ * ယေဓမ္မာ-အရ ဒိဋ္ဌိ ပစ္စည်းတရားသည် ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ -အရ လောဘ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြီး= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ * ယေဓမ္မာ-အရ ဒေါသ ပစ္စည်းတရားသည် ဂန္ဓေန္တိ ယဋ္ဌေန္တိ -အရ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဂန္ဓေတိ+ဂန္တိတဗ္ဗာ ။ ။ ဂန္တိတဗ္ဗာ-အရ/ ဂန္တိတဗ္ဗာ-၌ ဗာဟုတ္တ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ/ ဂန္တနိယာ ၌ ဗာဟုတ္တ အနိယပစ္စည်း-အရ= လောကီစိတ် စေတသိက် ရုပ်-ဟူသော အာရုံပစ္စည်း တရားသည် ဂန္ဓေတိ-အရ/ ဂန္တိတဗ္ဗာ-အရ= ဂန္ဓတရားကိုယ် ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြီး=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

အာဘောဂိသံဝဏ္ဏနာ

- (က) ဩယဂေါစ္ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ တံ ဝဋ္ဋသ္မိယေဝ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တိတိ ဩယာ။
- (ခ) အာရမ္မဏံ ကတွာ အတိက္ကမနိယတော ဩယေတိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ဩယနိယာ။
- (ဂ) ဩယာနံ အာရမ္မဏမ္မောဒေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
- (ဃ) ယောဂဂေါစ္ဆကေ ဝဋ္ဋသ္မိယောဇေန္တိတိ ယောဂေါ။
- (င) ယောဂနိယာ ဩယနိယာ ဝိယ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(က) ၌ ဩဟနန္တိ-ဖြင့် ဩယာ-၌ အဝရေးရှိသော ဟနဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ရ ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဩဟနန္တိတိ ဩယာ-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဩသီဒါပေန္တိ-ဖြင့် ဩဟနန္တိ-၌ အဝရေးရှိသော ဟနဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို မဟော၊ ဟိသာအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဓာတုတ္ထ) အဝ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂ လိင်္ဂတ္ထ) ကာရိတိပစ္စည်းကျေနည်း၏အဖြစ်ကို၎င်း(ပစ္စယပဒ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) ဩသီဒါပေန္တိ-ဖြင့် ဩဟနန္တိ-၌ အောက်သို့ချ၍ ညှဉ်းဆဲ၏ဟူသည် နစ်မြုပ်စေခြင်း

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဌ ဩဃေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဩဃနိယာ-၌ အဝရောရိသော ဟနဓာတ်၏ အတိက္ကမန အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) အနိယပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဩဃေဟိ အဝဟနိတဗ္ဗာ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ဩဃနိယာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) ဟန-ကို ဃပြု၊ အဝ-ကို ဩပြု၍ ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏံ ကတော အတိက္ကမနိယတော-ဖြင့် အတိက္ကမိတဗ္ဗာ=လွန်ကျူးကျော်နင်းခြင်းဟူသည် သဟဓာတအားဖြင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အာရမ္မဏအားဖြင့် ဖြစ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဩဃနိယ-အရ ဩဃ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီစိတ် ဧကသီတိ၊ စေတသိက် ဒွေပညာသ၊ ရုပ် အဋ္ဌဝိသတရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အာရမ္မဏဓမ္မာ ဧဝ-၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဩဃတို့၏ အာရုံတရားများသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာရမ္မဏိကဖြစ်သော ဩဃသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အာရုံတရားများ၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) ၌ ယောဇန္တိ-ဖြင့် ယောဂါပုဒ်ကို ယောဇန္တိတိ ယောဂါ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ယောဂါ ၌ ယုဇေတ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ယောဂနိယာ-၌ အနိယပစ္စည်း၏ အတိက္ကမနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း၊ ယောဂေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ယောဂနိယာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း၊ အာရမ္မဏံ ကတော-စသော ရှေ့ဆိုအပ်ပြီး ဝါကျများကို၎င်း သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထသံဝဏ္ဏနာ)

(က) နိဝရဏဂေါဠကော စိတ္တံ နိဝရန္တိ ပရိယောနန္တန္တိတိ နိဝရဏာ။

(ခ) ဓမ္မာနံ ယထာဘူတံ အနိစ္စာဒိအာကာရံ အတိက္ကမိတွာ နိစ္စန္တိ အာဒိဝသေန ပဝတ္တမာနာ ပရတော အာမသန္တိတိ ပရာမာသာ။

(ဂ) ပရာမာသေဟိ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ပရာမဋ္ဌတ္တာ ပရာမတ္ထ။(ဋ္ဌ၊၉၂)

(က) ၌ နိဝရန္တိ-ဖြင့် နိဝရဏပုဒ်၏ နိပဗ္ဗ ဝရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) နိဝရန္တိတိ နိဝရဏာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) သိစေသည်။

ပရိယောနန္တန္တိ-ဖြင့် နိဝရန္တိ-၌ နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ဝရဓာတ်၏ ပရိယောနန္တအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဓာတုတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ပရတော အာမသန္တိ-ဖြင့် ပရာမာသာ-၌ ပရသဒ္ဓါပဒ အာရောရိသော မသဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ဏပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ပရတော အာမသန္တိတိ ပရာမာသာ-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တ တပျူရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(တနည်း) အာမသန္တိတိ အာမာသာ၊ ပရတော အာမာသာ ပရာမာသာ-ဟု ပဉ္စမိတပျူရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်

H-22-A

ကိုင်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္တ) သိစေပါသည်။

ဓမ္မာနံ (ပ) ပဝတ္တမာနာ-ဖြင့် ပရာမာသာ-၌ ပရ-သဒ္ဓါ၏ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းခြင်း ပိပရိတ အနက်ဟောသည်ကိုင်း(နာမလိဂ်တ္တ) မှားယွင်းသောအားဖြင့် သုံးသပ်၏ဟူသည် ပရမတ္ထသဘောတရားတို့၏ ဟုတ်မှန်သော အနိစ္စသဘောကို ကျော်လွန်၍ နိစ္စ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုင်း(ဘာဝတ္တ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ပရာမတ္ထာ-၌ ပရသဒ္ဓါပဒ အာရူးရှိသော မသဓာတ်+တပစ္စည်း၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဒ-ဓာတုပဒ၊ ဒု-ပစ္စယပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓကအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ပရာမသီယန္တေတိ ပရာမတ္ထာ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(တနည်း) အာမသီယန္တေတိ အာမတ္ထာ၊ ပရတော အာမတ္ထာ ပရာမတ္ထာ-ဟု ပဉ္စမိတပ္ပရိသ်သမာသံ ဝဓနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်ပဒတ္တ) ပရာမသတရားတို့သည် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း သုံးသပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပရာမတ္ထာမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုင်း(ဘာဝတ္တ) သိစေပါသည်။

ဝါကျ (၅၀) [၄၉၂။ ပြည်၊ပ၊ ၃၂၂။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၆၂]

(က) မဟန္တရဒုကေသု အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေတု အပ္ပဝတ္တိတော သဟ အာရမ္မဏေနာတိ သာရမ္မဏာ။ (ခ) နတ္ထိ စေတသံ အာရမ္မဏန္တိ အနာရမ္မဏာ။ (ဂ) စိန္တနုဋ္ဌေန စိတ္တာ၊

(ဃ) ဝိစိတ္တဋ္ဌေန ဝါ စိတ္တာ။ (င) အဝိပ္ပယောဂဝသေန စေတသံ နိယုတ္တာတိ စေတသိကာ။

(စ) နိရန္တရဘာဂူပဂမနတာယ ဥပ္ပါဒတော ယာဝ ဘဂါ စိတ္တေန သံသဌာတိ စိတ္တသံသဌာ။

(ဆ) ဧကေတော ဝတ္တယနာပိ နိရန္တရဘာဝံ အနပဂမနတာယ စိတ္တေန ဝိသံသဌာတိ စိတ္တဝိသံသဌာ။ (ဇ) သမုပ္ပယန္တိ စေတနာတိ သမုပ္ပနံ၊ စိတ္တံ သမုပ္ပနံ စေတသန္တိ စိတ္တသမုပ္ပနာနာ။

➤ ခ။ (က) မဟန္တရဒုကေသု၊မဟန္တရဒုဂ်တို့၌၊[အတ္ထော၊အနက်ကို။ဇဝံ၊ဤသို့၊ ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။] (ယေဓမ္မော၊အကြင်သဘောတရားတို့သည်)အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို။အဂ္ဂဟေတု၊ မယူမူ၍။အပ္ပဝတ္တိတော၊မဖြစ်ခြင်းကြောင့်။အာရမ္မဏေန၊အာရုံနှင့်။သဟ၊တကွ။ဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်)သာရမ္မဏာ၊သာရမ္မဏမည်ကုန်၏။

(ခ) စေတသံ၊ထိုတရားတို့အား၊အာရမ္မဏံ၊အာရုံသည်။နတ္ထိ၊မရှိ။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) အနာရမ္မဏာ၊မည်ကုန်၏။ (ဂ) စိန္တနုဋ္ဌေန၊အာရုံကို ယူတတ်သည်ထက် လွန်စွာသိတတ်သည် ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။စိတ္တာ၊စိတ္တ မည်ကုန်၏။ (ဃ) ဝါ၊တနည်းကား။ဝိစိတ္တဋ္ဌေန၊ဇာတိ ဘုမ္မိ၊ သမ္ပယောဂ အစရှိသော အစွမ်းအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အနက်ကြောင့်။စိတ္တာ၊မည်ကုန်၏။

(င) (ယေဓမ္မော၊အကြင်တရားတို့သည်။)အဝိပ္ပယောဂဝသေန၊မကွေမကွာ ယှဉ်သည်၏အစွမ်းအား ဖြင့်။စေတသိ၊စိတ်၌။နိယုတ္တာ၊ယှဉ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်)စေတသိကာ၊မည်ကုန် ၏။ (စ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်)နိရန္တရဘာဂူပဂမနတာယ၊အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်သို့၊ ရောက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် (ဝါ) အထူးမရှိသော အဖြစ်သို့၊ ရောက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ဥပ္ပါဒတော၊ဥပါဒ်မှ။(ပဋ္ဌာယ၊စ၍။)ယာဝ ဘဂါ၊ ဘင်တိုင်အောင်။စိတ္တေန၊စိတ်နှင့်။သံသဌာ၊နိုးနှောကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်)

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

စိတ္တသံသဋ္ဌာမည်ကုန်၏။ (ဇ) (ယေဓမ္မာတို့သည်)ဧကတော၊စိတ်နှင့်တကွ။ဝတ္ထမာနာပိ၊ဖြစ်ကုန်သော်လည်း။နိရန္တရဘာဝံ၊အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်သို့။(ဝါ) တပါးမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်သို့။အနုပဂမနတာယ၊မရောက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။စိတ္တေန၊စိတ်နှင့်။ဝိသံသဋ္ဌာ၊မနီးနှောကုန်။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်) စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာစိတ္တဝိသံသဋ္ဌ မည်ကုန်၏။ (ဇ) ဧတေန စိတ္တေန၊ထိုစိတ်ဖြင့်။သမုဋ္ဌဟန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။တံစိတ္တံ၊ထိုစိတ်သည်။သမုဋ္ဌာနံ၊သမုဋ္ဌာန မည်၏။ဧတေသံ၊ထိုတရားတို့အား။စိတ္တံ၊စိတ်ဟုဆိုအပ်သော။သမုဋ္ဌာနံ၊ဖြစ်ကြောင်းတရားသည်။အတ္ထိ၊ရှိ၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ၊စိတ္တသမုဋ္ဌာန မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ သာရမ္မဏာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် သာရမ္မဏာ-၌ သ-သဒ္ဓါသည် သန္တ-သဒ္ဓါ စသည်တို့၏ ကာရိယဖြစ်သည်၊ သာရမ္မဏာပုဒ်ကို အဗျယ်ဘောသမာသံ ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် သာရမ္မဏာ-ဟုသာ ဟောတော်မမူသင့်။ သာရမ္မဏာ-၌ သ-သဒ္ဓါ၏ သဟ၏ ကာရိယဖြစ်ပုံ၊ သာရမ္မဏာပုဒ်ကို ပထမာဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရပုံတို့ကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ သာရမ္မဏာ-၌ သ-သဒ္ဓါ၏ သဟ၏ ကာရိယဖြစ်ပုံ၊ သာရမ္မဏာပုဒ်ကို ပထမာဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရပုံတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အာရုံကို ယူတတ်သည်ထက် လွန်စွာသိတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့် စိတ္တမည်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ သာ ဆိုချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီး အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကြောင့်သာ စိတ္တမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စိတ္တမည်ခြင်း၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စိတ္တမည်ခြင်း၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် စိတ္တ-သဒ္ဓါ၏ နိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်၊ စိန္တနအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် စိတ္တ-သဒ္ဓါသည် နိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ်သာ ဖြစ်သည်၊ စိန္တနအနက်ကိုသာ ဟောသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် စိတ္တ-သဒ္ဓါ၏ နိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်၊ စိန္တနအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ စိတ္တသဒ္ဓါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝိစိတ္တတ္ထဝါစီ ရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္န ပါဠိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တသဒ္ဓါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝိစိတ္တတ္ထဝါစီ ရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္န ပါဠိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ စိတ္တသံသဋ္ဌာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် စိတ္တသံသဋ္ဌာပုဒ်ကို ဒွနံ၊ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္တစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် စိတ္တသံသဋ္ဌ-မျှသာ မဆိုသင့်။

F-22-B

စိတ္တသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော တတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော တတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (စ) မိန့်။

(ဆ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ) ဖြင့် စိတ္တသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ္တသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာသာ ရှိ၏။ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကား မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ မရှိသည်မဟုတ်၊ ရှိသည်သာဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ဆိုသင့်ဆိုတန်၏။ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို မဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

(ဇ) သို့/ “ဧကတော ဝတ္ထမာနာပိ”ကို ရှု ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဟောတော်မူချေသော် စိတ်သည် ရုပ်နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား စိတ်သည် ရုပ်နှင့်အတူတကွ မဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အတူတကွ သဟဇာတအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်ကို စိတ္တသံသဋ္ဌာ-ဟုသာ ဟောသင့်၏။ ရုပ်ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟုကား မဟောသင့်။ အဘယ်ကြောင့် ရုပ်ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟု ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဆ) ဖြင့် အတူတကွဖြစ်ကြပါကုန်သော်လည်း နိရန္တရဘာဝ အနုပဂမနကြောင့် စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟု ဘုရားဟောတော်မူ၏ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလိုသော်။

(ဇ) နိရန္တရဘာဝ အနုပဂမနတာယ-သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် စိတ္တေကဝိသံသဋ္ဌာတိ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဖြင့် ရုပ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်မယှဉ်သော စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာတရားတို့ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုသော်လည်း စိတ်ဖြစ်ဆဲခဏ၌ ရုပ်နိဗ္ဗာန်တို့သည်လည်း အတူတကွ ဖြစ်နေကြသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖြစ်နေကြလေသောကြောင့် စိတ္တေက ဝိသံသဋ္ဌာတိ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဖြင့် ရုပ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်မယှဉ်သော စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာတရားတို့ဟုသာ မဆိုသင့်။ ရုပ်တရားတို့ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟု ဆိုခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ရုပ်တရားတို့ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟူ၍ ဆိုရပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဆ) ဖြင့် စိတ်နှင့်ရုပ်သည် တပြိုင်နက်သော ခဏ၌ အတူတကွဖြစ်နေကြပါသော်လည်း ဤကားစိတ်၊ ဤကား ရုပ်ဟု ခွဲခြား၍ မရလောက်အောင် ဖြစ်ကြသည်ကား မဟုတ်၊ ခွဲခြား၍ ရသောကြောင့် စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ ရောနှောပုံ မဟုတ်သဖြင့် ရုပ်တရားတို့ကို စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ- ဟူ၍ ဆိုရပါ၏ဟူလို။

➤ ၃။ ခခါသပယံ ။ ။ ပက္ခ+ပက္ခန္တရဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။

(ယ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရုံကို ယူတတ်သည်ထက် လွန်စွာသိတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့် စိတ္တမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတံမှတစ်ပါး ဇာတိ၊ ဘူမိ၊ သမ္ပယောဂ အစရှိသော အစွမ်းအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အနက်သဘောကြောင့် စိတ္တမည်၏

ဟူသော အကြောင်းသက်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) စိတ္တ-သဒ္ဒါ၏ စိန္တဓာတ် တပစ္စည်းကြံရသော စိန္တနတ္ထဝါစီ နိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ် အဖြစ်မှ တပါး ဓာတ်ပစ္စည်း အထူးမကြံကောင်းသော ဝိစိတ္တတ္ထဝါစီ ရဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို လဲလှယ် ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဆ) ၌ **ဝိ(အဝိ) ထားခြင်းအကြောင်း** ။ ။ စိတ်နှင့်အတူတကွဖြစ်ကုန်လျက် ဝိသံသဋ္ဌ ဖြစ်ကုန်သေး၏။ စိတ်နှင့်အတူတကွ မဖြစ်သော်လည်း ဝိသံသဋ္ဌဖြစ်ပုံမှာ ဆိုဖွယ်ရာမရှိဟူသော သမ္ဘာဝနာ အနက်နှင့် ဂရဟာ ပေါင်းဆည်းပုံ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိ(အဝိ) ကို ထားရပါသည်။

➤ **၆ ။** (ဂ) အာရမ္မဏ် စိတ္တေတိတိ စိတ္တံ။/အာရမ္မဏ် စိန္တေန္တိတိ **စိတ္တာ**။ (၂) စိန်-ဟူသော တေး-ဟူသော တိ-ဟူသော/စိန်ဟူသော တေနဟူသော တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည်(ဝါ) စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဃ) စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တတိတိ **စိတ္တံ**။/စိတ္တေန္တိ ဝိစိတ္တေန္တိတိ **စိတ္တာ**။ (ဆန်းကြယ်ခြင်းကြိယာ) စိန္တေတိ စိန္တနံ။ စိန္တဿ ဘာပေါ **စိန္တနံ**။ အရိယတေ ဉာယတေတိ **အတ္တော**။(အစိတ်) စိန္တနမေဝ အတ္တော **ဝိန္တနဇ္ဇော**။[တေန] (အပေါင်း) (၂) သိတတ်သည်၏ အဖြစ်၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက် ခြိမ်သည်(ဝါ) သိတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိသေသေန စိတ္တေတိတိ **ဝိစိတ္တံ**။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ စိတ္တဓာတ်သည်၎င်း၊ အဆန်းတကြယ်ပြခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဆန်းတကြယ် အမှုမှန်သမျှ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိစိတ္တေတိတိ **ဝိစိတ္တံ**။ အရိယတေ ဉာယတေတိ **အတ္တော**။(အစိတ်) ဝိစိတ္တမေဝ အတ္တော **ဝိစိတ္တဇ္ဇော**။(တေန) (၂) ဆန်းကြယ်သော ဂုဏ်၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်သော အနက်ခြိမ်သည်(ဝါ) ဆန်းကြယ်သော အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံသဇ္ဇန္တိတိ **သံသဋ္ဌာ**။ (၂) သံပုဗ္ဗ သဇ္ဇာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နှီးနှောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နှီးနှောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န သံသဋ္ဌာ **ဝိသံသဋ္ဌာ**။ (၂) ပဋိသေခတောဂုဏ်၏ နှီးနှောသော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မနှီးနှောသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) မနှီးနှောသော တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဂေါစ္ဆကာနံ အန္တရေ ဌပိတာ ဒုကာ **အန္တရဒုကာ**။

မဟန္တာစ တေ အန္တရဒုကာဓာတိ **မဟန္တရဒုကာ**။

နတ္ထိ အန္တရံ ဧတဿာတိ နိရုတ္တရံ။ (၂) နိပုဒ်+အန္တရပုဒ်+ဧတ အညပုဒ်သည်၎င်း၊ အထူးမရှိခြင်း၏ စေတသိက်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထူးမရှိခြင်း ဂုဏ်သည် (ဝါ) စေတသိက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုပေသော ဧတသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နိရုတ္တရဿ ဘာဝေါ နိရုတ္တရဘာဝေါ။ (၂) အထူးမရှိသော စေတသိက်တို့၏ အထူးမရှိခြင်းနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဥပဂစ္ဆတိတိ ဥပဂမနံ။ (၂) ဥပပုဗ္ဗ ဂမုဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိရုတ္တရဘာဝဿ ဥပဂမနံ နိရုတ္တရဘာဝဥပဂမနံ။ (၂) အထူးမရှိသော အဖြစ်၏ ကပ်ရောက်သော စေတသိက်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

နိရုတ္တရဘာဝပဂမနဿ ဘာဝေါ နိရုတ္တရဘာဝပဂမနတာ။ (တာယ) (၂) အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော တရား၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စေတသိ နိယုတ္တာ စေတသိကာ။ စေတသာ သံသဋ္ဌာ ဝါ စေတသိကာ။

➤ ⑥ ။ (က) ၌ သဟ အာရမ္မဏေန-ဖြင့် သာရမ္မဏ-၌ သ-သည် သဟ-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) သဟ အာရမ္မဏေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာရမ္မဏာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေတော အပဝတ္တိတော-ဖြင့် အာရုံကို မယူမူ၍ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဝါ) အာရုံနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် အာရုံနှင့်တကွဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ စိန္တနဋ္ဌေန-ဖြင့် စိတ္တာ-၌ စိန္တဇာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိန္တန္တိတိ စိတ္တာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေ။

(ဃ) ၌ ဝိစိတ္တဋ္ဌေန-ဖြင့် စိတ္တ-သဒ္ဓါ၏ ဝိစိတ္တဝါစီရဋီ အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ် အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(င) ၌ စေတသိ နိယုတ္တာ-ဖြင့် စေတသိကာ-၌ ဣတပစ္စည်း၏ နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) စေတသိ နိယုတ္တာ စေတသိကာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဝိပ္ပယောဂဝသေန-ဖြင့် စိတ်၌ယှဉ်ကုန်၏ဟူသည် မကွေမကွာယှဉ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်၌ ယှဉ်ကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ စိတ္တေန သံသဋ္ဌာ-ဖြင့် စိတ္တသံသဋ္ဌပုဒ်ကို စိတ္တေန သံသဋ္ဌာ စိတ္တသံသဋ္ဌာ-ဟု တတိယာ တပျရိသံသမာသံ ပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

နိရုတ္တရဘာဝ(ပ) ယာဝ ဘင်္ဂါ-ဖြင့် စိတ်နှင့်နှီးနှော၏ဟူသည် အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင် စိတ်နှင့် နှီးနှော၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဆ) ခွဲ စိတ္တေန ဝိသံသဋ္ဌာ-ဖြင့် စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာပုဒ်ကို စိတ္တေန ဝိသံသဋ္ဌာ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-ဟု တတိယာ တပျုရိသံသမာသံ ဖြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

ဧကတော(ပ) အနုပဂမနကာယ-ဖြင့် စိတ်နှင့် မနီးနှောခြင်းဟူသည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်လျက် အခြားမရှိသည်အဖြစ်သို့ မရောက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် စိတ်နှင့် မနီးနှောခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) အဝိ-ဖြင့် သမ္ဘာဝနာ ဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဇ) ခွဲ သမုဋ္ဌဟန္တိ ဧတေန-ဖြင့် သမုဋ္ဌာနံပုဒ်ကို သမုဋ္ဌဟန္တိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ-ဟု ကရဏသာနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ယုပစ္စည်း၏ ကရဏသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။ စိတ္တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေသံ-ဖြင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာနံပုဒ်ကို စိတ္တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေသန္တိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိတိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ သာရမ္ပဏာ-၌ သ-ကား သဟတ္ထ၊ သမကြိယတ္ထ (တနည်း) ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ။ ဝိစိတ္တဌေန-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက(တနည်း) ဝိဝိတ္တေ။ အဝိပ္ပယောဂ ၌ အ-ကား ပဋိသေခတ္ထ။ ဝိ-ကား ဝိယောဂတ္ထ (တနည်း) ပဋိသေခတ္ထ။ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ နိယုတ္တာ-၌ နိ-ကား နိဗ္ဗဒ္ဓအနက်။(တနည်း) ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ နိရန္တရ-၌ နိ-ကား အဘာဝတ္ထ။ အဂ္ဂဟေတွာ၊ အပ္ပဝတ္တိတော-တို့၌ အ-ကား ပဋိသေခတ္ထ။ အနုပဂမနကာယ-၌ န-ကား ပဋိသေခတ္ထ။ ဥပ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဧကတော-ကား သဟတ္ထ။ ဝတ္ထမာနာဝိ-၌ ဝိ-ကား သမ္ဘာဝနာ။ ဝိသံသဋ္ဌာ-၌ ဝိ-ကား ဝိယောဂတ္ထ။ သံသဋ္ဌာ ၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ဥပဂမန-၌ ဥပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ဥပ္ပါဒတော-၌ ဥ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ယာဝ-ကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထ။ သမုဋ္ဌဟန္တိ၊ သမုဋ္ဌာနံ-တို့၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဥ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

(ဇ) သမုဋ္ဌဟန္တိ ဧတေန-၌ ဧတ-ကား စိတ်ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ စိတ္တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေသံ-၌ ဧတ-ကား တရားခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါဒတနိ ။ စိတ္တာ-အရ/ဧတေသိကာ-၌ အန္တတ္ထ-အရ (၁) စိတ် ၏ ဝိဇ္ဇာနုလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) နာမရူပ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပုဗ္ဗင်္ဂမသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗင်္ဂမကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သန္တဟန ပစ္စုပ္ပန်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) စိတ္တာ-အရ ဝိပါကဝိညာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နာမ်၊ ရုပ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာ၊ အာသဝ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သဋ္ဌာယတန စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

နိရန္တရ-အရ “ဧတေသိကာ”ကို ယူ၍ (၁) ထိုဧတေသိကာ ဒွေပညာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ်တရားသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စိတ်နှင့် ဧကပ္ပါဒ-စသော လက္ခဏာအားဖြင့် အတူဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝတ္ထု အာရုံတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းအကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကာယဝိညာဏ်၊ ဝစီ ဝိညာဏ်တို့သည်၎င်း၊ အလိုဆန္ဒကို သိစေခြင်း၊ အလိုဆန္ဒကို သိရခြင်းတို့သည်၎င်း အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ နိရန္တရဘာဝုပဂမန အဓိပ္ပါယ် ။ သိနိုင်ခဲ့သော အထူးရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်

တပေါင်းတည်း၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည် “နိရုတ္တရဏာဂူပဂမန” မည်ပါသည်။

စိတ်နှင့်အတူတကွ ဖြစ်ပါလျက် စိတ္တဇရုပ်များကို “စိတ္တသံသဋ္ဌ”ဟု မခေါ်ဆိုရခြင်း အကြောင်း ။ ။ စိတ္တဇရုပ်တို့သည် စိတ်နှင့်အတူတကွ ဖြစ်ကြစေကာမူ စိတ်နှင့် ခွဲခြား၍ မရနိုင်လောက်အောင် ရောနှောကြသည်ကား မဟုတ်၊ မိမိဆိုင်ရာ သဘောအားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားကြသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တဇရုပ်များကို “စိတ္တသံသဋ္ဌ”ဟု မခေါ်ဆိုရပါ။

မဟန္တရဒုက် မည်ပုံ ။ ။ တစ်ဒုက်နှင့်တစ်ဒုက်တို့ အနက်သဒ္ဓါအားဖြင့် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ ဒုကသဘာဝအားဖြင့် တူမျှသောကြောင့် အသီးအခြားရွေးချယ်ထုတ်နှုတ်၍ ဂေါဗ္ဗကတို့၏ အကြား၌ ထားအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဗုဒ္ဓန္တရဒုက်တို့ထက် ကြီးကုန်သောကြောင့်၎င်း “မဟန္တရဒုက်” မည်ပါသည်။

➤ ● ● ။ **အာရမ္မဏ်+အဂ္ဂဗောဓာ အပ္ပဝတ္တိတော ။** ။ အာရမ္မဏ်-အရ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံ ၆-ပါးပစ္စည်းတရားသည် အဂ္ဂဗောဓာ အပ္ပဝတ္တိတော-အရ စိတ်-စဉ်၊ စေ-၅၂၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၈)

အာရမ္မဏေန+သဟ (ဝတ္တန္တိ) သာရမ္မဏာ-၌ အာရမ္မဏ-အရ+သ-အရ။ ။ အထက်ပါအတိုင်းအတူပြိုင်ပါ။

စေတသိ+နိယုတ္တာ/စိတ္တေန+သံသဋ္ဌာ ။ ။ စေတသိ-အရ/စိတ္တေန-အရ စိတ်-စဉ်၊ ပစ္စည်းတရားသည် နိယုတ္တာ-အရ/သံသဋ္ဌာ-အရ စေ-၅၂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ **စေတသိကာ-၌** စေတပုဒ်+ဏိက-လည်းတူ၏။

စိတ္တေန+ဝိသံသဋ္ဌာ ။ ။ စိတ္တေန-အရ ရူပသမုဋ္ဌာပကစိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိသံသဋ္ဌ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သမုဋ္ဌဟန္တိ+တေန ။ ။ တေန-အရ စိတ်-စဉ်၊ ပစ္စည်းတရားသည် သမုဋ္ဌဟန္တိ-အရ စေ-၅၂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တေန-အရ စိတ်-စဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သမုဋ္ဌဟန္တိ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါဂျ (၅၁) [၅၉၂။ ပြည်၊ပ၊ ၃၂၃။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၆၃]

(က) သဟ ဘဝန္တိတိ သဟဘုနော၊ စိတ္တေန သဟဘုနော နိတ္တသဟဘုနော။

(ခ) အနပရိဝတ္တန္တိတိ အနပရိဝတ္တိနော၊ (ဂ) ကိ အနပရိဝတ္တန္တိ? စိတ္တ၊

(ဃ) စိတ္တဿ အနပရိဝတ္တိနော နိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော။

(င) စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစာတိ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ။

(စ) စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ စိတ္တသဟဘုနောဝေ စာတိ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ။ (ဆ) စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ စိတ္တာနပရိဝတ္တိနော ဝေ စာတိ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိနော။

(ဇ) သေသာနိ သဗ္ဗပဒါနိ ဝုတ္တပဒါနိ ပဋိက္ခေပဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

➤ ၉။ (က) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်။)သဟ၊တကွ။ဘဝန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊
ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်)သဟဘုနော၊သဟဘု မည်ကုန်၏။ (ယေဓမ္မာတို့သည်)စိတ္တေန၊
စိတ်နှင့်။သဟဘုနော၊တကွဖြစ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်)စိတ္တသဟ
ဘုနော၊စိတ္တသဟဘု မည်ကုန်၏။ (စ) (ယေဓမ္မာတို့သည်)အနုပရိဝတ္တန္တိ၊အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။
ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) အနုပရိဝတ္တိနော၊မည်ကုန်၏။

(င) ကိ၊အဘယ်သို့။အနုပရိဝတ္တန္တိ၊အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သည်။စိတ္တံ၊စိတ်သို့။အနုပရိဝတ္တန္တိ၊
အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ (ဆ) စိတ္တဿ၊စိတ်သို့။အနုပရိဝတ္တိနော၊အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်
သည်တို့တည်း။စိတ္တာနပရိဝတ္တိနော၊စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သည်တို့။

(ဇ) (ယေဓမ္မာတို့သည်) စိတ္တသံသဋ္ဌာစ၊စိတ်နှင့်နှီးနှောကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ
စ၊စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့
သည်) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ၊မည်ကုန်၏။ (စ) (ယေဓမ္မာတို့သည်)စိတ္တသံသဋ္ဌာစ၊စိတ်နှင့်နှီးနှောကုန်
သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ၊စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။စိတ္တ
သဟဘုနော၊ဝေစ၊စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်သာလျှင်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ သုံးပါးသော
သတ္တိကြောင့်။(တေဓမ္မာတို့သည်) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုနော၊မည်ကုန်၏။

(ဆ) (ယေဓမ္မာတို့သည်)စိတ္တသံသဋ္ဌာစ၊စိတ်နှင့်နှီးနှောကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။စိတ္တသမုဋ္ဌာ
နာစ၊စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။စိတ္တာနပရိဝတ္တိနော ဝေစ၊စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍
ဖြစ်တတ်ကုန်သည်သာလျှင်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ သုံးပါးသော သတ္တိကြောင့်။(တေ
ဓမ္မာတို့သည်) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိနော၊မည်ကုန်၏။ (ဇ) သေသာနိ၊ဖွင့်အပ်ပြီးသည်မှ
ကြင်းကုန်သော။သဗ္ဗပဒါနိ၊အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့ကို။(မဃာ၊ငါသည်) ဝုတ္တပဒါနိ၊ဖွင့်အပ်ပြီးသော ပုဒ်တို့၏။
ပဋိက္ခေပဝသေန၊ဆန့်ကျင်ဘက်၏အစွမ်းဖြင့်။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊သိအပ်ကုန်၏။

➤ ၁၀။ (ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဋ္ဌက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ္တသဟဘုနောပုဒ်၏
ဝစနတ္ထကို ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ပြသည်ရှိသော် စိတ္တသဟဘုနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်သည်
မဟုတ်ပါလော။ ယင်းသို့ သိအပ်သောကြောင့် (က) ဖြင့် စိတ္တသဟဘုနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။
အခြားသော စိတ္တာနပရိဝတ္တိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါ
နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အနုပရိဝတ္တန္တိတိ အနုပရိဝတ္တိနော-ဟု

ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အမှတ်မရှိ တပါးပါးသော အနက်သို့ အစဉ်လိုက်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ဤမည်သော ဓမ္မသို့ အစဉ်လိုက်၏ဟု ကံ-ဝိသေသကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကံ-ဝိသေသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် စိတ် အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်၏ဟု ကံ-ဝိသေသကို ငါပြ--ဟူလို။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ (က) မှ (ဆ) တိုင်အောင် ပက္ခ+ပက္ခန္တရ ဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဇ) ဖြင့် ဂန္ထဂရဒေါသ ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ သိသန္တိတိ သေသာနိ။ (၂) သိသဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြွင်းကျန်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိ သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြွင်းကျန်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ကြွင်းကုန်သော နောတိတ္တသမု ဌာနာ-စသော အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဓာတ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ။ သမုဋ္ဌဟန္တိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ။ (အစိတ်)

စိတ္တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေသန္တိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ။ (အပေါင်း) (၂) စိတ်တည်းဟူသော အကြောင်းတရား ၏ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော တရားတို့နှင့် အကြောင်း-အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သော တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ် သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ ဘဝန္တိတိ သဟဘုဏော။ (၂) သဟ-သဒ္ဓါပုဒ ဘူဓာတ်+ကိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကမ္မ ဖြစ် ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စေတသိက်-၅၂၊ ဝိညာတ်ဒွေးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူ သော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ သဟ ဘဝန္တိ-ဖြင့် သဟဘုဏော-၌ သဟ-သဒ္ဓါပုဒ ဘူဓာတ်၏ အဖြစ် ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကိပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သဟ ဘဝန္တိတိ သဟဘုဏော-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

စိတ္တေန သဟဘုဏော-ဖြင့် စိတ္တသဟဘုဏောပုဒ်ကို စိတ္တေန သဟဘုဏော စိတ္တသဟဘုဏော-ဟု တတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ)

(ခ) ၌ အနုပရိဝတ္တန္တိ-ဖြင့် အနုပရိဝတ္တိနော-၌ အနုရှေး ပရိရှေးရှိသော ဝတုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အနု ပရိဝတ္တန္တိတိ အနုပရိဝတ္တိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်၏ဟူသည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို

သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (ဃ) ဖြင့် စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနောပုဒ်ကို စိတ္တဿ အနုပရိဝတ္တိနော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော ဟု ဆဋ္ဌိတပျရိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(င) ၌ စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ-ဖြင့် စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာစ-စသော ပုဒ်တို့၌ သံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာစ-စသော သဒ္ဒါတို့သည် စိတ္တ-သဒ္ဒါကို ငဲ့၏။ ထို့ကြောင့် အသီးအသီး စိတ္တ-သဒ္ဒါနှင့်စပ်၍ စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ-ဟု ယှဉ်၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(တနည်း) စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ-ဖြင့် စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာပုဒ်ကို စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုငှင်း(သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ) စိတ္တသံသဋ္ဌစိတ္တသမုဋ္ဌာနာ-ဟု ဆိုလိုလျက် နောက်စိတ္တပုဒ်ကိုချေ၍ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ (စ) (ဆ) နည်းတဖော်လေ။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ သမုဋ္ဌာနံ-၌ သံ, ဉ-တို့ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ (တနည်း) သံ-ကာ၊ ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ဉ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ သဟဘုနော-၌ သဟ-ကား တုလျယောဂတ္ထ။ အနုပရိဝတ္တိနော-၌ အနု-ကား အနုဝတ္တကတ္ထ။ ပရိ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။

ကိ-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ (င)(စ)(ဆ) တို့၌ စ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ (စ)၌ ဧဝ-ကား စိတ္တ သဟဘု အဖြစ်ကို မြစေသော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဖြစ်ပါသည်။ (ဆ)၌ ဧဝ-ကား စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ အဖြစ်ကိုမြစေသော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာငါးဘန် ။ ။ (၈) ဝုတ္တပဒါနံ-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော သံဝတ္ထနာပုဒ်များကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဟာကရဏာ ရှေးရှိသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဒိဋ္ဌိ ကင်းကွာ သမ္မာပဋိပတ်ကို ကျင့်ရခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ယင်းသမ္မာ ပဋိပတ်ဖြင့် ရအပ်သော ဈာန်မဂ်ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရား အဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) စိတ္တေန+သဟဘုနော ။ ။ စိတ္တေန-အရ စိတ်-စဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သဟဘုနော-အရ စေတသိက်-၅၂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (ဃ) စိတ္တဿ+အနုပရိဝတ္တိနော (တူပြီ)

စိတ္တေန-အရ စိတ်-စဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သဟဘုနော-အရ ဝိညာဉ်ဒွေး ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (ဃ) စိတ္တဿ+အနုပရိဝတ္တိနော (တူပြီ)

စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ။ ။ စိတ္တ-အရ စိတ်-စဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သမုဋ္ဌာနာ-အရ စေတသိက်-၅၂ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စိတ္တ-အရ စိတ်-စဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သမုဋ္ဌာနာ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား

သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဂါကျ (၅၁) [၄၂၉၂။ ပြည်၊ပ၊ ၃၂၄။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၆၄]

(က) အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ သန္တာယ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကော ဝုတ္တဝသေန အဇ္ဈတ္တာဝ အဇ္ဈတ္တိကာ။

(ခ) တတော ဗဟိဘူတာတိ ဗာဟိရာ။ (ဂ) ဥပါဒိယန္တေဝ ဘူတာနိ။

(ဃ) န ဘူတာနိ ဝိယ ဥပါဒိယန္တိတိ ဥပါဒါ။ (င) န ဥပါဒိယန္တေဝိတိ နော ဥပါဒါ။

(စ) ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကော ဘုသံ အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ။

(ဆ) ဒဠ္ဍဂ္ဂါဟံ ဂဏ္ဍိတိ အတ္ထော၊ (ဇ) တတော အညေ နော ဥပါဒါနာ။

(ဈ) ကိလေသဂေါစ္ဆကော သံကိလိဋ္ဌတ္တိကော ဝုတ္တနယေနဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

➤ ဇ။ (က) အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၊အဇ္ဈတ္တ-ဟုဆိုအပ်သော အဇ္ဈတ္တကို။သန္တာယ၊ရည်၍။အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကော၊ အဇ္ဈတ္တိကတံကံ၌။ဝုတ္တဝသေန၊ဆိုအပ်ပြီးသည်၏အစွမ်းဖြင့်။အဇ္ဈတ္တာဝ၊အပေါင်းဖြစ်သော နိယကဇ္ဈတ္တ၌ အကျုံးဝင်သော အဇ္ဈတ္တိကာယတန ခြောက်ပါးတို့သည်သာလျှင်။(ဝါ)အပေါင်းဖြစ်သော နိယကဇ္ဈတ္တ၌ အစိတ်၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိကာယတန ခြောက်ပါးတို့သည်သာလျှင်။အဇ္ဈတ္တိကာ၊မည်ကုန်၏။

(ခ) တတော၊ထိုအဇ္ဈတ္တ သန္တာနိမ္မ၊ဗဟိဘူတာအပဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည်။ဗာဟိရာ၊ ဗာဟိရ မည်ကုန်၏။ (ဂ) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်) ဘူတာနိ၊မဟာဘုတ်တို့ကို။ဥပါဒိယန္တေဝ ဂဏ္ဍန္တေဝ၊စွဲလမ်းတတ်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။(နိဿယန္တိ၊မိတတ်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။)

(ဃ) ဘူတာနိ၊မဟာဘုတ်တို့ကို။ဥပါဒိယန္တိ ဂယန္တိ ဝိယ၊စွဲလမ်းကုန်၏သို့။(နိဿိယန္တိ ဝိယ၊ မှီအပ်ကုန်၏သို့။တထာ၊ထိုအတူ။ဧတာနိ၊ဤတရားတို့ကို။န ဥပါဒိယန္တိ န ဂယန္တိ၊မစွဲလမ်းအပ်ကုန်။ န နိဿိယန္တိ၊မမှီအပ်ကုန်။) ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) ဥပါဒါ၊ဥပါဒါ မည်ကုန်၏။

(င) (ယေဓမ္မာတို့သည်) ဥပါဒိယန္တေဝ ဂဏ္ဍန္တိ၊စွဲလမ်းတတ်ကုန်သည်သာလျှင်။(နိဿယန္တိ ဧဝ၊ မှီတတ်ကုန်သည်သာလျှင်။)န၊မဟုတ်ကုန်။(ဥပါဒိယန္တိ ဂယန္တိ၊စွဲလည်း စွဲလမ်းအပ်ကုန်၏။နိဿိယန္တိ၊မှီလည်း မှီအပ်ကုန်၏။)ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) နော ဥပါဒါ၊မည်ကုန်၏။

(စ) ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကော၊ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက၌။[အတ္ထော၊အနက်ကို။ဧဝံ၊ဤသို့ ဆိုလတ်သော နည်းဖြင့်။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။] (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်) ဘုသံ၊ပြင်းစွာ။(အာရမ္မတံ၊အာရုံကို)အာဒိယန္တိ၊ ယူတတ် စွဲလမ်းတတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) ဥပါဒါနာ၊မည်ကုန်၏။

(ဆ) ဒဠ္ဍဂ္ဂါဟံ၊မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းခြင်းကို။ဂဏ္ဍိ၊စွဲလမ်းတတ်ကုန်၏။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။(ဘုသန္တိ ပဒဿ၊ဘုသံဟူသောပုဒ်၏။)အတ္ထော၊အနက်တည်း။ (ဇ) တတော၊ထိုဥပါဒါနိမ္မ၊အညေ၊တပါးသော တရားတို့သည်။နော ဥပါဒါနာ၊ဥပါဒါနိ မမည်ကုန်။ (ဈ) ကိလေသဂေါစ္ဆကော၊ကိလေသဂေါစ္ဆက၌။ သံကိလိဋ္ဌတ္တိကော၊သံကိလိဋ္ဌတိကံ၌။ဝုတ္တနယေန၊နဝ၊သံ-သဒ္ဓါကိုပယ်၍ ကိလိဿန္တိတိ ကိလေသာ ဤသို့ အစရှိသော ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။အတ္ထော၊အနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

➤ ၂။ (ဃ) သို့/ ဌပနာနုလောမာဒိပဉ္စက/ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)

ဖြင့် ဥပါဒါ-ကို ဥပါဒိယန္တေ-ဟု ဧဝံ-သဒ္ဒါနှင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဧဝံ-၏ ဧဝတ္ထုဖလ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို သို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဥပါဒိယန္တေ-၌ ဧဝံ-၏ ဧဝတ္ထုဖလကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဧဝံ-၏ ဧဝတ္ထုဖလကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဆ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ) ဖြင့် ဘုသ် အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ-

ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အာဒိယန္တိ-သည် ကတ္တု၊ ကမ္မ နှစ်ပါး ဆက်ဆံရကား ဤနေရာ၌ မည်သည့်သာဓက-ဟု ခွဲခြား၍ မသိအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ် လေသောကြောင့် ဘုသ် အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ-ဟုသာ ဆရာ မဆိုသင့်။ အာဒိယန္တိပုဒ်သည် ဤနေရာ၌ မည်သည့်သာဓကဖြစ်သည်ဟု ကွဲပြားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ အာဒိယန္တိပုဒ်သည် ဤနေရာ၌ မည်သည့်သာဓက ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျကိုမိန့်။

(တနည်း) (ပ) ချေသော် ဘုသ် အာဒိယန္တိ-၌ ဘုသ်-သည် မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏။ အာ ပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်သည် မည်သည့်အနက်ကိုဟော၏ဟု မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ် လေသောကြောင့် (စ) ဖြင့် ဘုသ် အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌ ဘုသ်-သဒ္ဒါနှင့် အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်တို့၏ ဖြစ်သင့် ယူသင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘုသ် သဒ္ဒါနှင့် အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်တို့၏ ဖြစ်သင့် ယူသင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဆ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤ၌ ဘုသ်-သဒ္ဒါသည် ဒဋ္ဌအနက်ကိုဟော၏။ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်သည် ဂဟဏအနက် ကို ဟော၏ဟူလို။

(ဆ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ) ဖြင့် ဥပါဒါနာ-၌ ဥပ-သဒ္ဒါ ဘုသတ္ထု၊

ဥပါဒါနာပုဒ်ကို ဘုသ် အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ-ဟု ကတ္တုသာဓက ဝစနတ္ထပြုရသောဟု အကျဉ်းကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်း(စ) ဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထု၊ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ်မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ယင်း(စ) ဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထု၊ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ်မရှိသည် မဟုတ်။ ရှိသည်သာဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရှိသည်သာဖြစ်သောကြောင့် ယင်း(စ) ဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထု၊ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ် ကို ဆိုသင့် ဆိုတန်၏။ ယင်း(စ) ဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထု၊ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ်ကို မဆိုဘဲ မနေသင့် မနေ တန်။ ယင်း(စ) ဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထု၊ သဒ္ဒတ္ထ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဆ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယံ ။ ။ (က)မှ (စ) ဝါကျတို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်

ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် သင်္ဃေပ ဝိတ္တရာဇနိကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသနှင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ဝါကျဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘုသ် အာဒိယန္တိ-၌ အာဒိယန္တိ-ကား

ကတ္တု၊ ကမ္မ နှစ်မျိုးတို့တွင် ကတ္တုတည်း။ အာဒိယန္တိ-၌ အာပုဗ္ဗ ဒါ-ဓာတ်သည် ဂဟဏတည်း။ ဘုသ်

ကား ဒဠဟောတည်း-ဟူ၍ ဘုသံ အာဒိယန္တိ-တို့၏ တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက်သော အနက်ဟူသော ဂုဠတ္ထကို ဖော်ပြလျက် စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဆ)၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဥပါဒိယန္တိတိ ဥပါဒါ။ (၂) ဥပ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စွဲလမ်းခြင်း မှီခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒါရုပ် (၂၄)ခုတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘုသံ အာဒိယန္တိတိ ဥပါဒါနာ။ (၂) ဥပ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အာရုံကို ပြင်းစွာယူခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒါနိတရားကိုယ် နှစ်ပါးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပါတုတဝန္တိတိ ဘူတာနိ။ (၂) ဘူဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘူတရုပ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဘာသတိ သဗ္ဗေသန္တိ ဘုသံ။ (ဘာသဓာတ်+အ-ပစ္စည်း) ဘာသတိ အဓော ပတတိတိ ဝါ ဘူသံ။ (ဘာသဓာတ်+အ-ပစ္စည်း) * ဒဟတိ သဗ္ဗန္တိ ခဉ္စ။ (ဒဟဓာတ်+အ-ပစ္စည်း)

ဂဟဏံ ဂါဟော။ ဂဏုန္တိတိ ဂါဟော။ ဒဉ္စ ဂါဟော ခဉ္စဉ္စါဟော။

(၂) မြဲမြံစွာဟူသော ဝိသေသန၏ ယူခြင်းကြိယာနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) မြဲမြံစွာ ယူခြင်းကြိယာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်း အရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကိလိသသတိ ကိလေသော။ (၂) ကိလသဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပူပန်စေခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တိက-အရ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၊ နိယကဇ္ဈတ္တ၊ ဝိသယဇ္ဈတ္တတို့ကို မယူရ။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ဇေ-ပါးဟူသော အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေ။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ) (တနည်း) အဇ္ဈတ္တာဝ-ဖြင့် အဇ္ဈတ္တိကာ-၌ ဣကပစ္စည်း၏ သုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို ၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) အဇ္ဈတ္တာဝ အဇ္ဈတ္တိကာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ တတော ဗဟိဘူတာ-ဖြင့် ဗဟိရာ-၌ ဣရဏိပစ္စည်း၏ ဘူတတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို ၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) ဗဟိ ဘူတာ ဗဟိရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) ဗဟိရာ-အရ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ဇေ-ပါးမှ အပဖြစ်သော စေတသိက်-၅၂၊ ရုပ်-၂၃၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယျတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) ဗဟိ ဘူတာ-ဖြင့် ဗဟိရ-သည် ဗဟိနှင့်အနက်တူ နိပါတ်၏အဖြစ်ကို ၎င်း (နိပါတလိင်္ဂပဒ) ဏပစ္စည်း၏ ဘူတ(ဘဝ) တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) ဗဟိရာ ဘူတာ(ဘဝ) ဗဟိရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ဥပါဒိယန္တေ-ဖြင့် ဥပါဒါ-၌ ဥပ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတုပဒ) ဏပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဥပ-အာ-တို့

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၏ ဓာတ္တုဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိက္ခတ္တ) ဥပါဒိယန္တိတံ ဥပါဒါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ဘူတာနိ-ဖြင့် ဥပါဒိယန္တိ-၌ စွဲလမ်း၏ မှီ၏ဟူသည် မဟာဘုတ်တို့ကို စွဲလမ်း၏ မှီ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ဥပါဒိယန္တေ-၌ ဧဝ-၏ ဧဝတ္ထဗလ (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ အဖြစ်ကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ န ဥပါဒိယန္တေ-ဖြင့် နော ဥပါဒါ-၌ ဥပါဒါ-ဝယ် ဥပ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒ- ဓာတုပဒ) အပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဥပါဒိယန္တိတံ ဥပါဒါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) နော-သဒ္ဒါ၏ အညအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိက္ခတ္တ) န+ဥပါဒါ နောဥပါဒါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ထို နောဥပါဒါ(စိတ် စေတသိက် မဟာဘုတ် နိဗ္ဗာန်) တရားတို့သည် စွဲလမ်းတတ် မှီတတ်ကုန်သည်သာ မဟုတ်၊ စွဲလည်းစွဲလမ်းအပ်၊ မှီလည်းမှီအပ်သော သဘောရှိကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(စ) ၌ ဘုသံ အာဒိယန္တိ-ဖြင့် ဥပါဒါနာ-၌ ဥပ-ဥပသာရ၏ ဘုသအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိက္ခတ္တ) အာဒါနာ-၌ အာပုဗ္ဗ ဒါ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဘုသံ အာဒိယန္တိတံ ဥပါဒါနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဆ) ၌ ဒဠ္ဍဂါဟံ ဂဏ္ဍိ-ဖြင့် ဘုသံ အာဒိယန္တိ-၌ ဘုသ-သဒ္ဒါ၏ ဒဠ္ဍအနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိက္ခတ္တ) အာ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်၏ ဂဟဏအနက်ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတ္တုတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) ဘုသံ အာဒိယန္တိ-၌ ပြင်းစွာယူ၏ဟူသည် မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းခြင်း ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ (က) အဇ္ဈတ္တဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗ စသည် ။ (၁) အဇ္ဈတ္တိကာယတန ဖိ-ပါးဟူသော အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဂေါရဇ္ဈတ္တ၊ နိယကဇ္ဈတ္တ၊ ဝိသယဇ္ဈတ္တတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အဇ္ဈတ္တိက တရားတို့၏ သတ္တိဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဥပါဒိယန္တေ ဘူတာနိ-၌ (၁) စွဲမှီ၍ဖြစ်ခြင်းကြံယူသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မစွဲမှီဘဲ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြံယူသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဥပါဒါရုပ်တို့၏ နိဿိတဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

* န ဥပါဒိယန္တေ-၌ (၁) မမှီခြင်းကြံယူသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မှီခြင်းကြံယူသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) နောဥပါဒါ တရားခြံသည့် အနုညာတတ္ထ။

(ဈ) ဝုတ္တနယေနေ-၌ (၁) သံကိလိဋ္ဌတိက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော သံကိလေသေတိတံ သံကိလေသော စသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သံကိလိဋ္ဌတိက်၌ မဆိုအပ်သော နည်း၊ တပါးသော အရာတို့၌ ဆိုအပ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သံကိလိဋ္ဌတိက်၌ ဆိုအပ်သောနည်း၏ ကိလေသာဂေါဇ္ဈက ကိလေသာပုဒ်နှင့် တူခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာင်းတန် ။ ဥပါဒါနာ-အရ “လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟုဆိုအပ်သော ဥပါဒါနိ

တရားကိုယ် နှစ်ပါး” တို့ကို ယူ၍ (၁)ထို-သည်ဒဿနတ္ထ။ (၂) အားနည်းသော တဏှာတရားသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကမ္မဘဝသည် ပကသနတ္ထ။(၄) ဝေဒနာ-စသော ရှေးရှေးသော အကြောင်းတရား တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဇာတိ-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ မဟာဘုတ်တို့ကို ဥပါဒါ-ဟု မခေါ်ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မဟာဘုတ်တို့ သည် သုံးပါးက တစ်ပါးကို၊ တစ်ပါးက သုံးပါးကို၊ နှစ်ပါးက နှစ်ပါးကို မှီကြသည်။ သုံးပါးက မှီတတ် ဖြစ်လျှင်တစ်ပါးက မှီအပ်ဖြစ်သည်။ တစ်ပါးက မှီတတ်ဖြစ်လျှင် သုံးပါးက မှီအပ်ဖြစ်သည်။ နှစ်ပါးက မှီတတ်ဖြစ်လျှင် နှစ်ပါးက မှီအပ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ မဟာဘုတ်တို့သည် မှီရုံသာ မှီ တတ်သော တရားများမဟုတ်ကြ။ မှီလည်းမှီတတ်၊ မှီလည်းမှီအပ်သော တရားများဖြစ်ကြသည်။ ထို့ ကြောင့် မဟာဘုတ်တို့ကို “ဥပါဒါ”ဟု မခေါ်ရပါ။

➤ ၁၀။ သန္နာယ ဝုတ္တဝေသန ။ ။ သန္နာယ-အရ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တ-အရ ဆအဇ္ဈတ္တိကသံဝဏ္ဏနာကို ဖြစ်စေတတ်သော နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(ဂ) ဥပါဒိယန္တေဝ+ဘူတာနိ ။ ။ ဘူတာနိ-အရ မဟာဘုတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒိယန္တေဝ- အရ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) န ဘူတာနိ ဝိယ ဥပါဒိယန္တိ ။ ။ ဘူတာနိ-အရ မဟာဘုတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါ ဒိယန္တိ-၌ အန္တတ္ထ-အရ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဘူတာနိ-အရ တစ်ပါး နှစ်ပါး သုံးပါးသော မဟာဘုတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒိယန္တိ ၌ ဗာဟျတ္ထအရ သုံးပါး နှစ်ပါး တစ်ပါးသော မဟာဘုတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၅၃) [၅၉၂။ ပြည်၊ပ၊ ၃၂၅။ ဘာသာဋီပ၊ ၃၆၅]

(က) ပိဋိဒ္ဓကေသု ကာမေ အဝစရန္တိတိ ကာမာဝစရော။ ရူပေ အဝစရန္တိတိ ရူပါဝစရော။ အရူပေ အဝစရန္တိတိ အရူပါဝစရော။ (ခ) အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။

(ဂ) ဝိတ္ထာရော ပန ပရတော အာဝိ ဘဝိဿတိ။

(ဃ) တေဘူမကဝဋ္ဌေ ပရိယာပနာ အန္တေဂတတိ ပရိယာပနာ။

(င) တသ္မိံ န ပရိယာပနာတိ အပရိယာပနာ။

(စ) ဝဋ္ဋုလံ ဆိန္နန္တ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္ဘကံ ကတ္တာ ဝဋ္ဋတော နိယန္တိတိ နိယဘာနိကာ။

(ဆ) ဣဝိနာ လက္ခဏေန န နိယန္တိတိ အနိယဘာနိကာ။

➤ ၁၁။ (က) ပိဋိဒ္ဓကေသု၊ပိဋိဒ္ဓကံတို့၌။(ယေမော၊အကြင်တရားတို့သည်။)ကာမေ-ကာမာဝေ၊ ကာမတဆယ့်တဘွဲ့။(ယေဘုယျေန၊များသောအားဖြင့်။)အဝစရန္တိ၊ကျင့်လည်တတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏။လူတိ

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။)ကာမာဝစရာ၊မည်ကုန်၏။ (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်) ရူပ-
ရူပာဝေ၊ရူပတမယံ၊ငါးတံ၌။(ယေဘုယျေန၊များသောအားဖြင့်။)အဝစရန္တိ၊ကျင့်လည်တတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏။
ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)ရူပါဝစရာ၊မည်ကုန်၏။ (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။)အရူပေ-အရူပာဝေ၊
အရူပလေးဘုံ၌။(ယေဘုယျေန၊များသောအားဖြင့်။)အဝစရန္တိ၊ကျင့်လည်တတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊
ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)အရူပါဝစရာ၊မည်ကုန်၏။

(ခ) အယံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား။ဇတ္ထ၊ဤပိဋိဒုက်၌။သင်္ခေပေါ၊အကျဉ်းတည်း။

(ဂ) ဝိတ္ထာရော ပန၊အကျယ်သည်ကား။ပရတော၊နောက်၌။အဝိ၊ထင်စွာ။ဘဝိဿတိ၊ဖြစ်လတုံ။

(ဃ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်)တေဘူမကဝဋ္ဌေ၊ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌။ပရိယာပနာ၊ အန္တောဂမာ၊
အကျုံးဝင်ကုန်သည်တို့တည်း။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)ပရိယာပနာ၊မည်ကုန်၏။

(တနည်း) ယေဓမ္မေ၊တို့ကို။တေဘူမကဝဋ္ဌေ၊ပရိယာပနာ-ပရိစ္ဆေဒကာယတဏှာယ ပရိစ္ဆိန္တိ၊တွာ အာပနာ
ဂဟိတာ၊ပိုင်းခြားခြင်းကို ပြုတတ်သော တဏှာသည် ပိုင်းခြား၍ ယူအပ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။

(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)ပရိယာပနာ၊မည်ကုန်၏။ (င) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။)တသ္မိံ တေဘူမကဝဋ္ဌေ၊ထိုဘုံသုံးပါး
၌ ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌။န ပရိယာပနာ၊အကျုံးဝင်ကုန်။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)

အပရိယာပနာ၊မည်ကုန်၏။ (စ) ဝဋ္ဌမူလံ၊အဝိဇ္ဇာ တဏှာဟူသော ဝဋ်မြစ်ကို။ဆိန္ဒန္တာ၊ဖြတ်ကုန်လျက်။
နိဗ္ဗာနံ၊သို့။အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို။ကတွာ၊ပြု၍။ဝဋ္ဌတော=ဝဋ္ဌစာရကတော၊ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော နောင်အိမ်မှ။နိယန္တိ၊
ထွက်မြောက်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)နိယျာနိကာ၊မည်ကုန်၏။

(ဆ) (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်)ဣမိနာ လက္ခဏေန၊ဝဋ္ဌမူလံ ဆိန္ဒန္တာ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော ဤ
လက္ခဏာဖြင့်။(ဝဋ္ဌတော၊ဝဋ်မှ)န နိယန္တိ၊ထွက်မြောက်တတ်သည် မဟုတ်ကုန်။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။
(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)အနိယျာနိကာ၊အနိယျာနိက မည်ကုန်၏။

➤ **၂။ (ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက** ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကာမေ အဝစရန္တိတိ
ကာမာဝစရာ စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်း-ကာမေ အဝစရန္တိ-စသော
အနက်ကို အကျဉ်းအကျယ်နှစ်မျိုးတွင် အဘယ်အနက်ဟု မသိအပ် မသိနိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့
မသိနိုင်သောကြောင့် (က) ဖြင့် ကာမေ အဝစရန္တိတိ ကာမာဝစရာ စသည်ဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ကာမေ
အဝစရန္တိ-စသော အနက်သည် အဘယ်အနက်ဖြစ်၏ဟု တိုက်ရိုက်မူချအားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထို
ကာမေ အဝစရန္တိ-စသော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကား ကာမာ
ဝစရာ-စသော ပုဒ်တို့၏ အကျဉ်းသင်္ခေပ အနက်တည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမာဝစရာ-
စသော ပုဒ်တို့၏ အနက်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား
ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကာမာဝစရာ-စသော ပုဒ်တို့၏
အကျယ်အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား
အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကာမာဝစရာ-စသော ပုဒ်တို့၏ အကျယ်အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။

F-23-A

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) တေဘူမကဝဋ္ဌေ-သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပရိယာပန္န-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဟောတော်မူချေသော် လောကုတ္တရာတရားတို့သည်လည်း လောကုတ္တရာဓမ္မ၌ အကျုံးဝင်သောကြောင့် ပရိယာပန္နမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အဘယ်၌ အကျုံးဝင်သည်ကို ပရိယာပန္န-ဟု ဆိုအပ်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် မြတ်စွာဘုရားအား လောကီ+လောကုတ္တရာဓမ္မ နှစ်မျိုးလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်၌ အကျုံးဝင်သည်ကို ပရိယာပန္န-ဟု ဆိုအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် တေဘူမကဝဋ္ဌေ ပါ၌ကိုမိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား- တေဘူမကဝဋ္ဌ၌ အကျုံးဝင်သည်ကို ပရိယာပန္န-ဟု ဆိုအပ်၏ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား မြတ်စွာဘုရားအား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ပါဟုလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဂန္ထဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ (တနည်း) ဂန္ထဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) တေဘူမကဝဋ္ဌေ-ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဣမိနာ လက္ခဏေန-ဖြင့် ပုနရတ္ထိ ဂန္ထဂရဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ အဝစရတိ ဧတ္တာတိ အဝစရော။ ကာမဿ အဝစရော ကာမော။

* ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဘဝေါ။ ကာမဿ ဘဝေါ ကာမော။(ဘဝပုဒ်ကျေ) အဝစရန္တိတိ အဝစရော။

ကာမေ အဝစရ ကာမာဝစရော။ (၂) ကာမ(သ)ဘုံ၏+ကာမစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဘဝေါ။ ရူပဿ ဘဝေါ ရူပံ။(ဘဝပုဒ်ကျေ) အဝစရန္တိတိ အဝစရော။

ရူပေ အဝစရ ရူပါဝစရော။ (၂) အညဿသတ်ကြည့်သော ရူပတစ်ဆယ့်ငါးဘုံ၏+ရူပစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။(၄) ရူပစိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဘဝေါ။ အရူပဿ ဘဝေါ အရူပံ။(ဘဝပုဒ်ကျေ) အဝစရန္တိတိ အဝစရော။

အရူပေ အဝစရ အရူပါဝစရော။ (၂) အရူပလေးဘုံ၏+အရူပစိတ် စေတသိက် တရားတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။(၄) အရူပ စိတ် စေတသိက် တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံခိပိယတေတိ သဇ္ဇေပေါ။ (၂) သံပဗ္ဗ ခိပဇာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ချဲ့ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချဲ့ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိတ္တာရိယတေတိ ဝိတ္တာရော။ (၂) ဝိပဗ္ဗ ယရဇာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကျယ်ချဲ့ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျယ်ချဲ့ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

တိဿော ဘူမိယော တိဘူမံ။ တိဘူမေ ဇာတံ တေဘူမကံ။ (၂) တိဘူမပုဒ်+ကပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ဘုံသုံးပါး၏+ဝဋ်တရားနှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုံသုံးပါး ခြံဖြစ်သော ဝဋ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * တိဿော ဘူမိယော ဣမဿာတိ တိဘူမံ။ တိဘူမံယေဝ တေဘူမကံ။

ဝဋ္ဋတိ အာဝဋ္ဋတိတိ ဝဋ္ဋံ။(ဝဋ္ဋ+အ) တေဘူမကံ ဝဋ္ဋံ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။

(၂) ဘုံသုံးပါးခြံဖြစ်တတ်သော-ဟူသော ဝိသေသနနှင့် ဝဋ်တရားဟူသော ဝိသေသျှတို့၏ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုံသုံးပါးခြံဖြစ်သော ဝဋ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဌံ ကာမေ အဝစရန္တိ-ဖြင့် ကာမာဝစရာ-၌ အဝစရ-ဝယ် အဝ-ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရန္တိတိ အဝစရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကာမေ အဝစရာ ကာမာဝစရာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ရူပေ အဝစရန္တိ-ဖြင့် ရူပါဝစရာ-၌ အဝစရ-ဝယ် အဝ-ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရန္တိတိ အဝစရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ရူပေ အဝစရာ ရူပါဝစရာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

အရူပေ အဝစရန္တိ-ဖြင့် အရူပါဝစရာ-၌ အဝစရ-ဝယ် အဝ-ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရန္တိတိ အဝစရာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အရူပေ အဝစရာ အရူပါဝစရာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ပရိယာပန္နာ အန္တောဂဓာ-ဖြင့် ပရိယာပန္န-သဒ္ဒါသည် အန္တောဂဓအနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိဂ်တ္ထ) (တနည်း) ပရိယာပန္နာ အန္တောဂဓာ-ဖြင့် ပရိယာပန္နာ၌ (ပရိ-ရှေး အာ-ရှေး ရှိသော ပဒဓာတ်+တ-ပစ္စည်း) ပရိ-အာ ဥပသာရတို့၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ပဒဓာတ်၏ အန္တောဂဓ အနက်ဟောသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) တပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပရိယာပန္နန္တိ အန္တော ဩဂါဓိတိ ပရိယာပန္နာ-ဟု ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

တေဘူမကဝဋ္ဋေ-ဖြင့် အကျုံးဝင်၏ဟူသည် တေဘူမကဝဋ်တရား၌ အကျုံးဝင်၏ဟု သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ န ပရိယာပန္နာ-ဖြင့် အပရိယာပန္နာ၌ အ-ပုဒ်၊ ပရိယာပန္နပုဒ်၊ ထိုတွင် အ-သည် န-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) န-နှင့် ပရိယာပန္နကို န ပရိယာပန္နာ အပရိယာပန္နာ-ဟု မိဿကတပျုရိသ်သမာသ် တွဲစပ်ရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

တသ္မိ-ဖြင့် အကျုံးမဝင်ဟူသည် လောကုတ္တရာ၌ အကျုံးမဝင်သည် မဟုတ်၊ ထိုလောက်ဖြစ်သော

F-23-B

တောဘူမကဝဋ်၌ အကျုံးမဝင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဇ) ၌ ဝဋ္ဋတော နိယုန္တိ-ဖြင့် နိယျာနိကာ-၌ နိ-ရှေးရှိသော ယာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတု ပဒ) အနိယပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) နိယုန္တိတိ နိယျာနိကာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) နိယျာနိကာ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဤကို ဣပ္ပ၊ ယကို ကပြ၍ နိယျာနိကာ ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဝဋ္ဋမှထွက်မြောက်တတ်သောကြောင့် နိယျာနိက မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ် ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝဋ္ဋမူလ ဆိန္ဒုန္တာ နိဗ္ဗာန အာရမ္မဏံ ကတော-ဖြင့် ဝဋ္ဋတော နိယုန္တိ-၌ ဝဋ္ဋမှထွက်မြောက်ကုန်၏ ဟူသည် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာဟူသော ဝဋ်မြစ်နှစ်ပါးကိုဖြတ်လျက် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဝဋ်မှထွက်မြောက်ကြကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဈ) ၌ န နိယုန္တိ-ဖြင့် အနိယျာနိကာ-၌ အ-ပုဒ်+နိယျာနိကပုဒ်၊ ထိုတွင် အ-သည် န-သဒ္ဒါ ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်ပဒ) နိယျာနိကာကို နိယုန္တိတိ နိယျာနိကာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ)အနိယပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အ-နှင့် နိယျာနိကာ ကို န နိယျာနိကာ အနိယျာနိကာ-ဟု မိဿကတပျူရိသ်သမာသံ တွဲစပ်ရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာ သ လိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣမိနာ လက္ခဏေန-ဖြင့် အနိယျာနိကာ-၌ ဝဋ်မှ မထွက်မြောက်ဟူသည် ဝဋ်မြစ်ကိုဖြတ်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းဟူသော လက္ခဏာအားဖြင့် မထွက်မြောက်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ဂ)၌ ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတကအနက်။ ပရတော- ကား ပစ္ဆာဘာဂအနက်။ အဝိ-ကား ပါတုဘာဝအနက်ကို ဟောပါသည်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ခ) အယံ-၌ ဣမ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော (က) ဝါကျလာ ပုဒ်အားလုံးကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ ဧတ္ထ-၌ ဧတ-သည် ဆိုဆဲဖြစ်သော ပိဋိဒုက်ကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ (င) တသ္မိံ ၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော တောဘူမကဝဋ်တရားကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ဆ) ဣမိနာ-၌ ဣမ-သည် လက္ခဏေန-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ငြိယာဓါးတန် ။ ။ ဝဋ္ဋမူလ ဆိန္ဒုန္တာ-၌ ဆိဓိဓာတ်အရ/ ဝဋ္ဋတော နိယုန္တိ-၌ နိ-ရှေးရှိသော ယာဓာတ်-အရ/ နိယျာနိကာ-အရ = မဂ်ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါန်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရိယာဖိုလ် တို့သည် ပကဘနတ္ထ။ (၄) ပရိဂံ ဥပစာ အနုလုံ တိဟိတပဋိသန္ဓေ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဂေက္ခဏာဉာဏ် ဖလသမာပတ္တိသုခမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရား အဆက် ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဝဋ္ဋမူလ-အရ = အဝိဇ္ဇာ(မောဟ) နှင့် တဏှာကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီတေက္က ထုတ်လေ။ ဝဋ္ဋမူလ-၌ ပုပ္ဖန္တဝဋ္ဋမူလ-ကား အဝိဇ္ဇာ(မောဟ) ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၁၀။ (က) ကာမေ+အဝစရန္တိ ။ ။ ကာမေ-အရ ကာမ(၁၁)ဘုံ ပစ္စည်းတရားသည်

အဝစရန္တိ-အရ ကာမစိတ်-၅၄ စေတသိက်-၅၂ ရုပ်-၂၈ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

နိဗ္ဗာန် အာရမ္မဏံ+ကတ္တာ ။ နိဗ္ဗာန် အာရမ္မဏံ-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားသည် ကတ္တာ-၌ ကရဓာတ်အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝဋ္ဋမူလံ+ဆိန္နန္တာ ။ ။ ဝဋ္ဋမူလံ-အရ အဝိဇ္ဇာ တဏှာဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဆိန္နန္တာ-၌ ဆိဒ္ဓဓာတ်အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝဋ္ဋတော+နိယန္တိ ။ ။ ဝဋ္ဋတော-အရ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ပစ္စည်းတရားသည် နိယန္တိ-၌ နိ-ရှေးရိသော ယာဓာတ်အရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပါဏှ (၅၄) [၄၉၃။ ပြည်၊ပ၊ ၃၂၈။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၆၆]

(က) စုတိယာဝါ အတ္တနောဝါ ပဝတ္တိယာ အနန္တရံ ဖလဒါနေ နိယတတ္တာ နိယတော။ တထာ အနိယတတ္တာ အနိယတော။ (ခ) အညေ ဓမ္မေ ဥတ္တရန္တိ ပဟေန္တိတိ ဥတ္တရော။ ဥတ္တရိတုံ သမတ္ထေဟိ သဟ ဥတ္တရေဟိတိ သဥတ္တရော။ (ဂ) နတ္ထိ ဧတေသံ ဥတ္တရတိ အနုတ္တရော။

(ဃ) ရကန္တိ ဧတေဟိတိ ရဏာ။ (င) ယေဟိ အဘိဘူတာ သတ္တာ နာနပ္ပကာရေန ကန္တန္တိ ပရိဒေဝန္တိ တေသံ ရာဂီဒီနံ ဧတံ အဓိဝေဓံ။

(စ) သမ္ပယောဂဝသေန ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေနစ သဟ ရဏေဟိတိ သရဏာ။

(ဆ) တေနာကာရေန နတ္ထိ ဧတေသံ ရဏာတိ အရဏာ။

➤ ၁။ (က) စုတိယာဝါ၊စုတိ၏၎င်း။အတ္တနော၊မိမိ၏။ပဝတ္တိယာဝါ၊တည်ခြင်း၏၎င်း။အနန္တရံ၊အခြားမဲ့၌။ဖလဒါနေ၊အကျိုးပေးခြင်း၌။နိယတတ္တာ၊မြဲသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။နိယတာ၊မြဲကုန်၏။တထာ၊ထိုစုတိ၏ အခြားမဲ့၌၎င်း၊ မိမိ၏အခြားမဲ့၌၎င်း အကျိုးပေးခြင်း အပြားဖြင့်။အနိယတတ္တာ၊မမြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။အနိယတာ၊မမြဲကုန်။ (ခ) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်) အညေ၊မိမိတို့မှတပါးကုန်သော။ဓမ္မေ၊လောကီတရားတို့ကို။ဥတ္တရန္တိ ပဟေန္တိ၊စွန့်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်။) ဥတ္တရော၊မည်ကုန်၏။ (ယေဓမ္မာ၊တို့သည်။) ဥတ္တရိတဗ္ဗဿ၊ကျော်လွန်အပ်သော။အညဿ၊မိမိမှတပါးသော။နိဒ္ဒိဋ္ဌဿ၊ညွှန်ပြအပ်သော တရား၏။အဘာဝါ၊မရှိခြင်းကြောင့်(ဟိတိ) (အတ္တာနံ၊မိမိဟုဆိုအပ်သော တေဘူမကတရားတို့ကို။) ဥတ္တရိတုံ၊စွန့်ခြင်းငှာ။(ဝါ) လွန်ခြင်းငှာ။သမတ္ထေဟိ၊စွန့်နိုင်ကုန်သော။ဥတ္တရေဟိ၊စွန့်နိုင် လွန်နိုင်ကုန်သော တရားတို့နှင့်။သဟ၊တကွ။ဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)သဥတ္တရော၊မည်ကုန်၏။

(ဂ) ဧတေသံ-ဓမ္မာနံ၊ထိုတရားတို့အား။ဥတ္တရော၊မိမိကို စွန့်နိုင် လွန်နိုင်သော တရားတို့သည်။နတ္ထိ၊မရှိကုန်။ဣတိ တသွာ၊ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊တို့သည်။)အနုတ္တရော၊မည်ကုန်၏။

(ဃ) ဧတေဟိ၊ဤရာဂ-စသော တရားတို့ဖြင့်။(သတ္တာ၊သတ္တဝါတို့သည်)ရဏန္တိ၊ငိုကြွေးမြည်တမ်းတတ်ကုန်၏။ဣတိ တသွာ၊ထိုသို့ ငိုကြွေး မြည်တမ်းကြောင်းအဖြစ်ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုရာဂ-စသော တရားတို့

သည်။ ရဏာ၊ ရဏ မည်ကုန်၏။ (၉) စတံ၊ ဤရဏ-ဟူသော အမည်သည်။ ယေဟိ ရာဂဒိတိ၊ အကြင် ရာဂ အစရှိသော တရားတို့ဖြင့်။ (၁၂) တို့သည်။ အဘိဘူတာ၊ လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော။ သတ္တာ၊ သတ္တဝါ တို့သည်။ နာနုပ္ပကာရေန၊ အထူးထူးသော အပြားဖြင့်။ ကန္တန္တိ ပရိဒေဝန္တိ၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းတတ်ကုန်၏။ တေသံ ရာဂဒိနံ၊ ထိုရာဂ-စသော တရားတို့၏။ အဓိဝစနံ၊ အမည်တည်း။

(၉) (ယေဓမ္မာ၊ တို့သည်) သမ္ပယောဂဝသေနစ၊ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေနစ၊ ပယ်အပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် တစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်၌ တည်သည်၏အဖြစ်နှင့် စပ်သဖြင့်၎င်း။ ရဏေဟိ၊ ငိုကြွေးကြောင်းဖြစ်သော ရာဂ-စသော တရားတို့နှင့်။ သဟ၊ တကွ။ (ဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။) ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်။) သရဏာ၊ သရဏ မည်ကုန်၏။

(၁၀) စတေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုတရားတို့အား။ တေနာကာရေန၊ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော သမ္ပယောဂ ပဟာနေကဋ္ဌတာ သဘောအားဖြင့်။ ရဏာ၊ ငိုကြွေးကြောင်းဖြစ်သော ရာဂ-စသော သဘောတရားတို့သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိကုန်။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်။) အရဏာ၊ အရဏ မည်ကုန်၏။

➤ ၂။ (၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် နိယတဒုက်၏ အနက် ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ပြသည်ရှိသော် နိယတဒုက်၏ အနက်ကိုသာ သိအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ယင်သို့ သိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် နိယတဒုက်၏ အနက်ကိုသာ မဖွင့်ပြသင့်။ အခြားသော သဥတ္တရ ဒုက်၏ အနက်အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်း သဥတ္တရဒုက်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) အညေ ဓမ္မေ-သို့/ ပညတ်နည်း ပါပနာဒိပဉ္စကဋ္ဌကံ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဥတ္တရန္တိ ပဟေန္တိ-ဖြင့် ဥတ္တရဏ၊ ပဟေနာကို ဆိုတော်မူ၏။ (ဝါ) စွန့်ကုန် လွန်ကုန်သော-ဟု ဆိုတော် မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဥတ္တရဏ၊ ပဟေနာသည် ဥတ္တရိတဗ္ဗ ပဟေတိဗ္ဗနှင့် ကင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ဥတ္တရိတဗ္ဗ ပဟေတိဗ္ဗကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေ ချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဥတ္တရိတဗ္ဗ ပဟေတိဗ္ဗကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် အညေ ဓမ္မေ-ပါဌ်ကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့် ရဏမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ရဏ-အရ ကိလေသာ ဆယ်ပါးနှင့်တကွ အကုသိုလ်အားလုံးကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက် ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ရဏမည်သောဟူသော မဆိုသင့်။ ရဏ-အရ အဘိဓေယျတ္တကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရဏ-အရ အဘယ်ကို ယူရပါမည်နည်း ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င) ဖြင့် ရဏ-အရ ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟူလို။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် နိယတဒုက်အဖွင့်မှတစ်ပါး သဥတ္တရဒုက်၏ အနက်အဖွင့်

ဒုကမာတိကာပဒအဖွင့်

၃၃၅

ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) (ဃ) (စ) (ဆ) ပက္ခ+ပက္ခန္တိ ဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဤ၌ ရဏ-အရ အလုံးစုံသော ကိလေသာ၊ အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တို့ကို မယူရ၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အဘိဓာနတ္ထမှတပါး အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါနှစ်ခုကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ အဓိဝစနံ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သရဏာ-၌ ရဏ-အရ ရာဂ စသည်တို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရဦး ဧကဒေသျှပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ အဓိဝစနံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ပဟိယတိတိ ပဟာနော။(ပပုဗ္ဗ ဟာဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ပယ်ခြင်းကြိယာ)

ပဟာနဿ ဘာဝေါ ပဟာနော။(ဘာဝလောပ) * ဧကသ္မိံ (ပုဂ္ဂလေ) တိဋ္ဌန္တိတိ ဧကဋ္ဌာ။

ပဟာနေန ဧကဋ္ဌာ ပဟာနေနကဋ္ဌာ။ (၂) ပယ်အပ်သည်၏အဖြစ်၏ တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပယ်အပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ပဟာနေနကဋ္ဌဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဟာနေနကဋ္ဌာနံ ဘာဝေါ ပဟာနေနကဋ္ဌတာ။ (၂) ပဟာနေနကဋ္ဌပုဒ်+တာပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော တရားတို့၏+တည်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပယ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒီယတေတိ ဒါနံ * ဖလဿ ဒါနံ ဖလဒါနံ။ (တသ္မိံ)

နိယမန္တိတိ နိယတာ။(နိပုဗ္ဗ ယမုဓာတ်+တ) နိယတာနံ ဘာဝေါ နိယတတ္ထံ။ (၂)နိယတပုဒ်+တ္ထပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နိယတဓမ္မတို့၏ ခြံခြင်းဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ * အဘိဘုယျန္တေတိ အဘိဘူတာ။ (၂) အဘိပုဗ္ဗ ဘူဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စဝနံ စုတိ။ စဝတိ ဧတေနာတိ ဝါ စုတိ။ စဝတိတိ ဝါ စုတိ။ (၂) စုဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း ရွှေ့လျော့ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စုတိစိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရဏန္တိ ဧတေဟိတိ ရဏာ။ (၂) ရ-ဏ-န္တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရဏာ-ဟူသော အပေါင်း ပဝတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရူတိတိ ခေခါ။ (၂) ရန္တရတိ+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တပ်မက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိ
 နိမိတိ။ (၄) ငြိစွန်းခြင်း တပ်မက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပုံတူသော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိ
 နိမိတိ။ * ပဟာတဗ္ဗောတိ ပဟာဓနာ။ (၂) ပုပ္ဖ ဟာဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပယ်ခြင်းကြိယာ
 သည်၎င်း ဗျူဟိနိမိတိ။ (၄) ပယ်ထိုက်သော တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်ဇာတ်သည်
 (ဝါ) အပါယဂမနိယသည် ပဝတ္တိနိမိတိ။

➤ ၆။ (က) ၌ စုတိယာဝါ(ပ) နိယတတ္တာ-ဖြင့် နိယတာ-၌ နိ-ရှေးရှိသော ယမုဇာတ်၏
 အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) နိယ
 မန္တိတိ နိယတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) စုတိ၏အခြားမဲ့၌၎င်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌၎င်း အကျိုး
 ပေးမြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် နိယတမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

တထာ အနိယတတ္တာ-ဖြင့် အနိယတာ-၌ အ-၏ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတ
 လိဂ်ပဒ) န နိယတာ အနိယတာ-ဟု နနိပါတ ပုပ္ဖပဒကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း
 (သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) စုတိ၏အခြားမဲ့၌၎င်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌၎င်း အကျိုးပေး မြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
 အနိယတမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ အညေ ဓမ္မေ ဥတ္တရန္တိ-ဖြင့် ဥတ္တရာ-၌ ဥ-ရှေးရှိသော တရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-
 ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဥတ္တရန္တိတိ ဥတ္တရာ-ဟု
 ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) မိမိမှ အခြားသော တရားတို့ကို ကျော်လွန်တတ်သောကြောင့် လောကုတ္တရာ
 တရားတို့သည် ဥတ္တရမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဇာန္တိ-ဖြင့် အခြားသော တရားတို့ကို ကျော်လွန်၏ဟူသည် လောကီတရားတို့ကို ပယ်စွန့်သော
 အားဖြင့် လွန်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

သဟ ဥတ္တရေဟိ-ဖြင့် သုဥတ္တရာ-၌ သ-၏ သဟ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတ
 လိဂ်ပဒ) ယင်း သ-သဒ္ဒါ၏ တုလျယောဂအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်တ္ထ) သဟ ဥတ္တရေဟိ
 ယေ ဝတ္တန္တိတိ သုဥတ္တရာ-ဟု သဟပုပ္ဖပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်တ္ထ)
 သိစေပါသည်။ အတ္တာနံ ဥတ္တရိတံ သမတ္တေဟိ-ဖြင့် သဟ ဥတ္တရေဟိ-၌ ဥတ္တရ-အရ မိမိကို လွန်
 မြောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်သော တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓယျတ္ထ)

အတ္တာနံ ဥတ္တရိတံ သမတ္တေဟိ သဟ ဥတ္တရေဟိတိ-ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် လောကီ
 တရားတို့သည် မိမိကိုလွန်မြောက်နိုင်သော လောကုတ္တရာတရားတို့ရှိသောကြောင့် သုဥတ္တရမည်သည်၏
 အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် အနုတ္တရာ-၌ အနုပုဒ်+ဥတ္တရပုဒ်၊ ထိုတွင် အန-သည် န-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်
 ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်ပဒ) ယင်း န-သဒ္ဒါ၏ ဝိရဟအနက်၊ အဘာဝအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂ်
 ဟ္ထ) အနနှင့် ဥတ္တရပုဒ်ကို န ဥတ္တရာ အနုတ္တရာ-ဟု ဥဘေတပျရိသ် မပြုရ၊ နတ္ထိ စတေသံ ဥတ္တရာတိ

အနတ္တရာ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တွဲစပ်ရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ရဏန္တိ ဧတေဟိ-ဖြင့် သရဏာ-၌ ရဏာ-ဝယ် ရဏဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတု ပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာနေအနက်၌ သက်သေကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ရဏန္တိ ဧတေဟိတိ ရဏာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ကန္တန္တိ-ဖြင့် ရဏာ-၌ ရဏဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို မဟော၊ သဒ္ဒ=အသံပြုခြင်းအနက် ဟောသည်ကို သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ပရိဒေဝန္တိ-ဖြင့် ကန္တန္တိ-၌ ကန္တဓာတ်သည် အဝါန၊ ဗျာကုလ အနက်တို့ကိုမဟော၊ ရောဒနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)

ယေဟိ(ပ)ပရိဒေဝန္တိ-ဖြင့် ငိုကြွေး၏ဟူသည် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ငိုကြွေးသည်မဟုတ်၊ ရာဂ-စသည် နှိပ်စက်ခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ငိုကြွေးကုန်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တေသံ ရာဂါဒီနံ အဓိဝစနံ-ဖြင့် ငိုမြည်ခြင်းသည် ငိုမြည်ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်အာလုံး နှင့် ဆိုင်သော်လည်း ဤသရဏာ-၌ ရဏ-အရ ရာဂ စသည်တို့ကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)ရဏ-သဒ္ဒါ၏ ဧကဒေယျူပစာ၊ ရုဋ္ဌိသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(စ) ၌ သဟ ရဏေဟိ-ဖြင့် သရဏာ-၌ (သပုဒ်+ရဏပုဒ်) ထိုတွင် သ-သဒ္ဒါသည် သဟ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ သ-အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) သနှင့် ရဏကို သဟ ရဏေဟိ ယေ ဝတ္ထန္တိတိ သရဏာ-ဟု ပါဒိပဗ္ဗပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေသည်။

သမ္ပယောဂဝသေန ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေနစ-ဖြင့် သဟ ရဏေဟိ-၌ ငိုကြွေးကြောင်း ရာဂ-စသော ကိလေသာတို့နှင့် တကွဖြစ်၏ဟူသည် သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ပဟာနေကဋ္ဌတာ၏ အစွမ်း ဖြင့်၎င်း၊ ရာဂ-စသော ကိလေသာတို့နှင့် တကွဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဆ) ၌ နတ္ထိ ဧတေသံ ရဏာတိ-ဖြင့် အရဏာ-၌ အ-ပုဒ်+ရဏပုဒ်၊ ထိုတွင် အ-သဒ္ဒါသည် န-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ အ-အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) အ-သဒ္ဒါ၏ ဝိရဟ အဘာဝအနက်ဟောသည်ကို ၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) အ-နှင့် ရဏကို နတ္ထိ ဧတေသံ ရဏာတိ အရဏာ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေသည်။ တေနာကာရေန-ဖြင့် အရဏာ-၌ ရဏတရား

တို့ မရှိဟူသည် ထိုသမ္ပယောဂ၊ ပဟာနေကဋ္ဌ သဘောအားဖြင့် မရှိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ❶ ။ ဥပသာရ နိပါတိပုဒ်အနက် ။ ။ သဥတ္တရာ၊ သရဏာ-တို့၌ သ-ကား တုလျ ယောဂတ္ထ။ အနတ္တရာ၊ အရဏာ-တို့၌ အ-ကား ပဋိသေနေတ္ထ (တနည်း) ဝိရဟတ္ထ။ (က) ၌ ဝါ-ကား အညမညသမ္ပစ္စည်းအနက်။ ပရိဒေဝန္တိ-၌ ပရိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တကအနက်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (င) တေသံ-ကား ရာဂါဒီနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ။ တေ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ရဏ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ❷ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ သရဏာ-၌ ရဏ-အရ- (၁) ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်း ဖြစ်သော ရာဂ စသည်တို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ငိုကြွေး မြည်တမ်းသော အခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်သော ပရိဒေဝစိတ္တဓယဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊

ဗာလူပသေဝန စသည်သည်၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ-စသော အကြောင်းတရားများသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသ-စသော သံသရာဆင်းရဲ အမျိုးမျိုးခံစားရခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

* ပတ္တရန္တိ ပယောန္တိ-အရ= “လောကုတ္တရာတရား”ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။

(၂) ရှေးဩဇာ၊ ဝေါဒါနိတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စက္ခေဏာဉာဏ်သည် ပကသာနတ္ထ။ (၄) ပရိတ်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖလသမာပတ္တိသုခမှ စ၍ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဝင်စံရခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပရိဝေဝန္တိ -၌ ပရိဝေဝ-၏ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

သရဏာ-အရ အကုသိုလ်စိတ်-၁၂၊ စေ-၂၇ ရ၏။ (အကုသလ်-စသည်ဖြင့်ထုတ်)

➤ ၁၀။ (က) စုတိယာ+အနန္တရံ ။ ။ စုတိယာ-အရ စုတိစိတ် ပစ္စည်းတရားသည်

အနန္တရံ-အရ ပဋိသန္ဓေစိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း။

အတ္တနော ပဝတ္တိယာ+အနန္တရံ ။ ။ အတ္တနော ပဝတ္တိယာ-အရ မဂ် ၄-ပါး ပစ္စည်းတရား

သည် အနန္တရံ-အရ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

ရဏန္တိ+ဧတေဟိ ။ ။ ဧတေဟိ-အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် ရဏန္တိ-

အရ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ၊ သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ခွဲပြိုင်ပုံ ။ ။ ဧတေဟိ-အရ လောဘ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် ရဏန္တိ-အရ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်

ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဧတေဟိ-အရ ဒေါသ ပစ္စည်းတရား

သည် ရဏန္တိ-အရ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း။

ယေဟိ+အဘိဘူတာ ။ ။ ဧတေဟိ+ရဏန္တိ-နှင့်တူ၏။

(စ) သဟ ရဏေဟိတိ သရဏာ ။ ။ ရဏေဟိ-အရ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ပစ္စည်းတရား

သည် သဟ ဝတ္တန္တိ-အရ (ဝါ) ယေ-ဟုံသော အညပုဒ်အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား

သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊

အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း။ (တနည်း) ရဏေဟိ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည်

သဟ ဝတ္တန္တိ-အရ (ဝါ) ယေ-ဟုံသော အညပုဒ်အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား

သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ မဂ္ဂ၊

သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ဓါကျ (၅၅) [၄၂၉၃။ ပြည်၊ ၂၃၀။ ဘာသာဓီ၊ ၃၆၇]

(က) သုတ္တန္တိကဒုကေသု သမ္ပယောဂဝသေန ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(ခ) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တိတိပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(ဂ) တတ္ထ ဝိပဿနာဉာဏ် မနောမယိဒ္ဓိ ဆ အဘိညာတိ အဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာ။

(ဃ) ပုရိမေန အတ္ထေန တာဟိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(င) ပစ္ဆိမေန အတ္ထေန တာသု ယာ ကာစိ ဧကာ ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာ။

(စ) သေသာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ ဧဝံ ဝိဇ္ဇာပိ ဝိဇ္ဇာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ

ဝေဒိတဌာ။ (ဆ) ဣဓ ပန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ အပိပေတာ။

➤ ၉။ (က) သုတ္တန္တိကဒုကေသု သုတ္တန္တိကဒုကတိ၌။ [အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်။ ဝေဒိတဌာ၊ သိအပ်၏။] (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) သမ္ပယောဂဝသေန၊ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝိဇ္ဇာ၊ ရှစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာသို့။ (ဝါ) သိတတ်သည်သို့။ [သဒ္ဓတ္ထ] ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မနောမယိဒ္ဓိဉာဏ် ဈာန်အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးတည်းဟူသော ရှစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာသို့။ [အဘိဓေယျတ္ထ] ဘန္တိ၊ ဆည်းကပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ မည်ကုန်၏။ * ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော = သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးသို့ ဆည်းကပ်တတ်ကုန်သော။ (ခ) (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်အပေါင်းဖြစ်သော ဝိဇ္ဇာတို့သည်။) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ၊ ထိုအပေါင်း၏ အစိတ်ဖြစ်သော ဝိဇ္ဇာအပို၌။ ဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိပိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ (တေဓမ္မာ၊ တို့သည်) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ မည်ကုန်၏။

* ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော = ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး အစု၌ ဖြစ်ကုန်သော။ (ဂ) တတ္ထ၊ ထိုဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသော ပုဒ်၌။ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၎င်း။ မနောမယိဒ္ဓိ၊ စိတ်ဖြင့်ပြီးသော တန်ခိုး၎င်း။ ဆ၊ ခြောက်ပါးကုန်သော။ အဘိညာ၊ ဈာန်အဘိညာဉ်တို့၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အဋ္ဌ၊ ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇ္ဇာတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

(ဃ) ပုရိမေန၊ ရှေးဆိုအပ်ပြီးသော။ အတ္ထေန၊ ဝိဇ္ဇာ ဘန္တိဟူသော အနက်ဖြင့်။ တာဟိ၊ ထိုရှစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာတို့နှင့်။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ၊ ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့သည်လည်း။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ မည်ကုန်၏။

(င) ပစ္ဆိမေန၊ နောက်ဆိုအပ်သော။ အတ္ထေန၊ အနက်ဖြင့်။ တာသု၊ ထိုရှစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာတို့တွင်။ ယာ ကာစိ၊ အမှတ်မရှိသော။ ဧကာပိ ဝိဇ္ဇာ၊ တစ်ခုသော ဝိဇ္ဇာသည်လည်း။ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇ္ဇာ မည်၏။

(စ) သေသာ၊ ကြွင်းသော ဝိဇ္ဇာတို့သည်။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ မည်ကုန်၏။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့သော နည်းဖြင့်။ ဝိဇ္ဇာပိ၊ ဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း။ ဝိဇ္ဇာယ၊ ဝိဇ္ဇာနှင့်။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ၊ ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့ကို၎င်း။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောမည်ကုန်၏ဟူ၍သာလျှင်။ ဝေဒိတဌာ၊ သိအပ်ကုန်၏။ (ဆ) ပန၊ ထိုသို့။ ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာကို သိအပ်သော်လည်း။ ဣဓ၊ ဤဒုကတိ၌။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုသာ။ (ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိတို့ဟူ၍။ ပဏှိတေန၊ ပညာရှိသည်) အဓိပေတ၊ လိုအပ်ကုန်၏။ (ဝါ) အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဣပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဝန-စသော အနက်ကို ဟောသည်၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် ဘာဂိနောပုဒ်ကိုလည်း ဒွန် ကမ္မဓာရာယသမာသံ ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု

မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသာ ဟောတော် မမူသင့်။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်ဟောပုံ၊ ဝိဇ္ဇာနှင့် ဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရပုံတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရသောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တ ဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထကိုသာလျှင် ပြုရသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တ ဒုတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရပုံမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝတ္တန္တိတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝတ္တန္တိတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။ (အဗျာပိတဒေါသ)

(၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးစကားရပ်တို့ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ဃီပတ် ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အကျဉ်းသင်္ဃီပတ်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ)မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ဝစနတ္ထသာ ရှိ၍ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ မရှိဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) (ဃ) (င) သို့/ ဌပနာဘောဂိဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သော သရူပတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်သောကြောင့် ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သော သရူပတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သော သရူပတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ-ဃ-င) တို့ကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ ဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သော တရားကို ယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကိတန္တသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရသော ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝတ္တန္တိတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထပြုရသော ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး

၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။
ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ၀စနတ္ထပြုရသော ဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မာယူကကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) (င) ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ
ဝိဇ္ဇာတို့သည် ဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်ကုန်သောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ထိုစကားကို အုပ်ဖုံး
သော နိဂုံး မရှိဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဃ) (င) ဝါကျတို့ဖြင့်
ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ ဝိဇ္ဇာတို့သည် ဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်ကုန်သောဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ထိုစကားကို အုပ်ဖုံးသော
နိဂုံးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုစကားကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံးကား အဘယ်ပါနည်း။ (စ) မိန့်။

(ဆ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) (င) (စ) ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိဇ္ဇာနှင့်
ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် ဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်ကုန်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤသုတ္တန္တိက
မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌လည်း ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်
ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ
သောကြောင့် ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌လည်း ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ လိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ထွ
ကို တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဘိဗျာပိတ
ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ လိုအပ်သော
အဓိပ္ပါယ်ထွကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ ဝိဇ္ဇာကို မလိုအပ်၊
ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုသာ လိုအပ်၏--ဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ
ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
(တနည်း) မနုဗ္ဗဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရဝါကျ ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
(ဃ) (င) တို့ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် နိဂမနိယ နိဂမ ဆန့်ကျင်သော
ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော ဓမ္မာပုဒ်အရ ဝိဇ္ဇာကို မယူရ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ
ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုက်သဖြင့် မလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၌ အလွန်မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိ
ဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အတ္ထုဒ္ဓါရမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်
သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်စပ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်၏ ကိတန္တဒုတိယာ
တပျရိသံသမာသံ ၀စနတ္ထမှတစ်ပါး ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ၀စနတ္ထဟူသော ၀စနတ္တ တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့်
၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်၏သမာသံပုဒ်သဒ္ဓါ အဖြစ်မှတစ်ပါး တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သဒ္ဓါအဖြစ်ကို လဲလိုသောကြောင့်
၎င်း၊ သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးသို့ ကပ်ရောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်၏
ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးအစ၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်၏
ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

(တနည်း) ဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထသာ ပြုရသည် မဟုတ်သေး။ ဝတ္ထန္တိကဒုတိယာ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြုနိုင်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌှိ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌှိ တတ္ထ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးသင်္ခေပစကားကို အကျယ်ချဲ့ပြလိုသောကြောင့် (ဂါ) အကျယ်ချဲ့ပြရာ၌ အချိစကားအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

(စ) ဌှိ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းသော အညမည သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ ပိ(အပိ)သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရပါသည်။

(စ) ဌှိ ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဟူ၍သာလျှင် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏ဟူ၍ ဥပစာရတ္ထ၊ သံသယတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနက္ခတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ဌှိ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကို ထားရပါသည်။

(ဆ) ဌှိ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်သာမညမှ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်ဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ မိမိအလိုရှိအပ်သော ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို လုယက်၍ ထုတ်ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း (ဆ)၌ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဆ) ဌှိ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အရုစိ၊ ဂရဟာအနက်ကို (တနည်း) ဝိသေသအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂါ) အရုစိ ဂရဟာဇောတက ဝိသေသဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ဌှိ ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၉။ (က-နှင့်အညီ) ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ။ (၂) ဝိဒဓာတ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဇ္ဇိတိ ဘာဂီနော။ ဝိဇ္ဇိ ဘာဂီနော ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော။ (၂) ဝိဇ္ဇာ၏ ဆည်းကပ်တတ်သော တရားနှင့် အကြောင်း-အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိဇ္ဇာသို့ ဆည်းကပ်ခြင်းကြိယာသည် (ဂါ) ဝိဇ္ဇာဘာဂီတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (ခ-နှင့်အညီ) ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ။ ဘဇိတဗ္ဗောတိ ဘာဂေါ။ ဝိဇ္ဇာယ ဘာဂေါ ဝိဇ္ဇာဘာဂေါ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂေါ ဝတ္ထန္တိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂီနော။ (၂) ဝိဇ္ဇာအဖို့၏ ဖြစ်တတ်သော တရားနှင့် အာဓာရ အာဓာရီ၊ ဌာန-ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိဇ္ဇာအဖို့၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (ဂါ) ဝိဇ္ဇာဘာဂီတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* အဓိပ္ပိယန္တေ ဣန္ဒြိယန္တေတိ အဓိပ္ပေတာ။ (၂) အဓိရူး အပိ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။
ဝိဝိဇ္ဇေနာကာရေန ပဿတိတိ ဝိပဿနာ။ (ဝိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+ယု) ဇာနာတိတိ ဉာဏံ။
ဝိပဿနာစဝ ဉာဏံ ဝိပဿနာဉာဏံ။ (၂) ဝိပဿနာ၏ ဉာဏ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုတ္တန္တေ အာဂတာ သုတ္တန္တိကာ။ သုတ္တန္တေ ဒေသိတာ ဝါ သုတ္တန္တိကာ။ (၂) သုတ္တန်ပိဋကတ်၏ ဒုကမာတိကာနှင့် အပေါင်း-အစိတ်၊ ဌာနိ-ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

(၄) သုတ္တန်ပိဋကတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကောဋ္ဌေ သေတိတိ ကောဋ္ဌာသော။ (ကောဋ္ဌသဒ္ဒါပပဒ-သိဓာတ်+အ)

ဝိဇ္ဇာယ ကောဋ္ဌာသော ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသော။ * မနုတိ ဇာနာတိတိ မနော။
မနောန ပဝတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ ဝါ မနောမယာ။ (၂) စိတ်၏+ပြီးသော တန်ခိုးနှင့် အကြောင်း-အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄)

မနောမယာ ဣဒ္ဓိ မနောမယိဒ္ဓိ။ (၂) စိတ်ဖြင့်ဖြစ်သော ဂုဏ်၏ တန်ခိုးနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိတ်ဖြင့်ပြီးသော တန်ခိုးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိဇာနန္တိတိ အဘိညာ။ (၂) အဘိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အထူးသိခြင်းကြိယာ သာမညသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထူးသိခြင်းကြိယာ ဝိသေသသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာ သမ္ပယုတ္တာ။ သမ္ပယုတ္တာစ တေ ဓမ္မာစာတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ။
ပုရေ ဇာတော ပုရိမော။ (ပုရပဒ်+ဣမပစ္စည်း) ပစ္ဆာ ဇာတော ပစ္ဆိမော။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝိဇ္ဇံ ဘန္တိ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဝိဇ္ဇာသဒ္ဒါပပဒ ဘဇောတ်၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဝိဇ္ဇံ ဘန္တိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) ဘန္တိတိ ဘာဂိနော၊ ဝိဇ္ဇံ ဘာဂိနော ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ သမ္ပယောဂဝေသန-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာရူပပါးသို့ ဆည်းကပ်၏ဟူသည် အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဆည်းကပ်သည် မဟုတ်၊ သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဆည်းကပ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ ဝတ္တန္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂေ-၌ ဘာဂ-သဒ္ဓါသည် ကောဋ္ဌာသအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါ သည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ အသတ္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ဝိဇ္ဇာဘာဂေါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာအဘိဓာနရိသော တရား ဟူသည် ဝိဇ္ဇာအဖို့အစဉ်ဖြစ်သော ပါဝင်သော တရားတို့ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဝိဇ္ဇာ-အရ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မနောမယိဒ္ဓိ အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးဟူသော ဝိဇ္ဇာရူပပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယုတ္တ)

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

(ဃ) ဖြင့် ဝိနွံ ဘန္တိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ပြုခိုက် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ဖြင့် ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတိ ဝစနတ္ထပြုခိုက် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဝယ် ဝိဇ္ဇာ-အရ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို ယူ၍ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ ကြွင်းသော ဝိဇ္ဇာ(၇)ပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(စ) ဖြင့် ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိကပ်နစ်နည်းပေါင်းလျှင် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ “ဝိဇ္ဇာလည်းရ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မလည်း ရ၏ဟု သိထိုက်ကြောင်းကို အတ္ထုဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့် သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဆ) ဖြင့် ဤသုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနာသိက္ခာကား ဝိဇ္ဇာဘာဂိ-အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို သာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပဿာရ နိပါတိပုဒ်တို့၏ ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ ။ ။ သမ္ပယောဂ-၌ သံ-ကား

သမတ္ထ။ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ (ခ) ၌ ပိ(အပိ)ကား သမုဟဗ္ဗယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ အပေက္ခတ္ထ။

(ဂ) ဝိပဿနာ-၌ ဝိ-ကား ဝိဝိတ္ထ။ အဘိညာ-၌ အဘိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ-၌ ဝိ-ကား ပဒါလင်္ကာရ။ ယာကာမိ-၌ စိ-ကား အသာကလျတ္ထ။

(စ) ဣတိ ဇေ-ကား နိဒဿနတ္ထ နိဂမနတ္ထ။ ပိ(အပိ) ကား အညမညသမုဟဗ္ဗယတ္ထ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။(တနည်း) ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဇေ-ကား အဝဇာရဏတ္ထ။

(ဆ) ပန-ကား အရုစိ ဂရဟတ္ထ (တနည်း) ဝိသေသတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဂ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသော ပုဒ်ဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဃ) တာဟိ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (င) တာသု-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဆ) ဣဓ-၌ ဣမ-သည် သုတ္တန္တိက ဒုဂ်ဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဝိဇ္ဇာဘာဂိဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိဇ္ဇာဘာဂိမှတစ်ပါးသော အမည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးသို့ ဆည်းကပ်ခြင်း၊ ဝိဇ္ဇာအဖို့၌ဖြစ်ခြင်း ဂုဏ်သကတသည် အနုညာတတ္ထ။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ-၌ (၁) ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိဇ္ဇာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးသို့ ဆည်းကပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ဝိနွံ ဘန္တိ-၌ ဝိနွံ-အရ “ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး”ကို ယူ၍ (၁)

ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဘိညာပါဒက ပဗ္ဗမဈာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အောက်အောက်ဈာန်များသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ ဝိပဿနာဉာဏ်-အရ “ဝိပဿနာဉာဏ်”ကို ယူ၍ (၁)

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သဒ္ဓမ္မဿဝနသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပရိက် ဥပစာ အနုလုံ၊ ဂေါတြာတိုင်အောင်သော ဥပစာရ သမာဓိဇောသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ် သပ္ပရိသုပနိဿယ

သုတ္တန္တိကဒကမာတိကာအဖွင့်

စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဘဒ္ဒန္တိ-အရ = ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ အမောဟကြဉ်သော စေတသိက် ၃၇-ပါး ရ၏။ (၁) ထိုတရားတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတရားတို့သည် ဒီပဂတ္ထ။ (၃) အဘိညာဉ်ကို ရသဖြင့် တန်ခိုးဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ ခုရ၊ အာသန္နပရိစ္ဆန္န သဏှ သုဓမ္မဖြစ်သော ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံတို့ကို သိ နိုင်ခြင်း၊ သူတစ်ပါးစိတ်ကို သိနိုင်ခြင်း၊ ရှေး၌ နေခဲ့ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ဓန္ဓာအစဉ်စသည်ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိခြင်းတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တိဟေတုကပဋိသန္ဓိ ကုဋ္ဌိယပရိပါက ကိလေသဒူရိဘာဝ အဘိညာပါဒက ပဉ္စဈာန်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖလသမာပတ္တိသုခကို ခံစားနိုင်ခြင်း၊ အတ္တဟိတ ပရဟိတကို ပြီးစေနိုင်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အဆက်ဆက်သော အကျိုးတို့ သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝတ္ထန္တိ-အရ = (၁) ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတရားတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ စသည်သည် ဒီပဂတ္ထ။ (၃) တစ်ပါးတစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော အခြားအခြားသော ဝိဇ္ဇာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သမ္ပုရိသုပနိဿ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နောက်နောက်၌ဖြစ်သော မဂ်ဉာဏ်- စသော အကျိုးတရားသည် အနုဘာဝတ္ထ။

မနောမယိဒ္ဓိ-အရ -မနောမယိဒ္ဓိဉာဏ်ကို ယူ၍ (၁) ဈာန်စိတ်ဖြင့်ပြီးသော တန်ခိုးသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဈာန်စိတ်သည် ဒီပဂတ္ထ။ (၃) ရူပီမနောမယ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂ အဟိနိန္ဒြိယ အညကာယသည် ပကာသနတ္ထ (၄) ဥပစာရသမာဓိစောသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အညကာယကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် အစ္ဆရိယ အဗ္ဗုတဖြစ်ခြင်း၊ ဤသို့သော တရားထူးကို ရလိုခြင်း ကျင့်ခြင်းစသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ = အမောဟကြဉ်သော အရဟတ္တမဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) အမောဟ ကြဉ်သော အရဟတ္တမဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝေါဒါန်သည် ဒီပဂတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရ အရဟတ္တဖိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အရဟတ္တဖလ သမာပတ္တိသုခမှစ၍ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနု ဘာဝတ္ထ။ * **အဘိညာ-အရ** (၁) **အဘိညာဉ်**သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘူသည် ဒီပဂတ္ထ။ (၃) အဘိညာဉ်နောင်ဖြစ်သော ဘဝင်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိညာဉ်၏အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော တန်ခိုးအမျိုးမျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဆ) ၌ ရနိုင်သော သိဒ္ဓိ ။ ။ ဤဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကိုသာ လိုအပ်ကုန်၏ဟု အနွယကို ဆိုသဖြင့် ဝိဇ္ဇာနှင့်အခြားသော တရားတို့ကို မလိုအပ်ကုန်ဟူသော ဗျတိရိုက် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရသောကြောင့် အတ္ထာပနုသိဒ္ဓိ ရပါသည်။

➤ **ဇ** ။ **အဋ္ဌဝိဇ္ဇာ-အရ** ။ ။ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မနောမယိဒ္ဓိဉာဏ်၊ ကုဒ္ဓိဝိဇ္ဇာဉာဏ်၊ ပရစိတ္တ ဝိဇ္ဇာနုဉာဏ်၊ ပုဗ္ဗေနိပါသဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ်၊ အာသဝက္ခယဉာဏ်။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ-ဟူသည် ။ ။ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-

F-24-A

၃၄၆

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ခု၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ အမောဟကြည်သော စေတသိက် ၃၇-ပါး ဖြစ်ပါသည်။

ဝိဇ္ဇာ-အရ/ ဝိပဿနာဉာဏ်-အရ “အမောဟ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ **● ●** ။ **(က) ဝိဇ္ဇာ+ဘလန္တိ/ ဝိဇ္ဇာ+ဘာဂိနော။** ။ ဝိဇ္ဇာ-အရ/ဝိဇ္ဇာ-အရ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး

အမောဟ=ပညာဉာဏ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဘလန္တိ-အရ/ဘာဂိနော-အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ အမောဟကြည်သော စေတသိက် ၃၇-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဌာသေ+ဝတ္တန္တိ ။ ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဌာသေ-အရ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတွင် တပါးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝတ္တန္တိ-အရ ကျန်ဝိဇ္ဇာ(၇)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(စ) ဝိဇ္ဇာပိ ဝိဇ္ဇာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ+ဝေဒိတဗ္ဗာ ။ ။ ဝိဇ္ဇာပိ ဝိဇ္ဇာယ သမ္ပယုတ္တ ဓမ္မာပိ အရ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ+ဝေဒိတဗ္ဗာ ။ ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ-အရ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ၊ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဒဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ+အဓိပ္ပေတာ ။ ။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ-အရ/အဓိပ္ပေတာ-၌ တ-ပစ္စည်း အရ- သမ္ပယုတ်တရားဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် အဓိပ္ပေတာ-၌ အဓိ-ရေး၊ အဝိရေးရှိသော ဣဓာတ်-အရ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ သည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပေတာ ။ ။ ပဏ္ဍိတေန-ဟူသော ပါဌသေသ-အရ ဆန္ဒ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် အဓိပ္ပေတာ-၌ အန္တတ္ထ-အရ ဆန္ဒကြည်သော ဆန္ဒသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၅၆) [ဋ္ဌ၊ ၉၃။ ပြည်၊ ပ၊ ၃၃၀။ ဘာသာဋီ၊ ပ၊ ၃၆၉]

(က) သမ္ပယောဂဝသေနေဝ အဝိဇ္ဇာဘလန္တိတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(ခ) အဝိဇ္ဇာဘာဂေ အဝိဇ္ဇာကောဌာသေ ဝတ္တန္တိတိပိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(ဂ) တတ္ထဒုက္ခပဋိစ္စဒကံ တမော သမုဒယာဒိပဋိစ္စဒကန္တိ စတသော အဝိဇ္ဇာ။

(ဃ) ပုရိမနယာနေဝ တာဟိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။

(င) တာသု ယာကာစိ ဧကံ အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာ၊ သေသာ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ စဝံ အဝိဇ္ဇာပိ အဝိဇ္ဇာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ ဝေဒိတဌာ။

(စ) ဣဓ ပန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ အဝိပေတာ။

➤ ဝ။ (က) (ယေဓမ္မာ၊အကြင်တရားတို့သည်)သမ္ပယောဂဝေသနေဝ၊သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့် သာလျှင်။အဝိဇ္ဇာ၊အဝိဇ္ဇာသို့။(ဝါ) မသိတတ်သည်သို့။[သဒ္ဒတ္ထ] ဘန္တိ၊ဆည်းကပ်တတ်ကုန်၏။(ဣတိ တဿ၊ ထို့ကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုတရားတို့သည်) အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊မည်ကုန်၏။ * အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော= သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟလေးပါးသို့ ဆည်းကပ်တတ်ကုန်သော။

(ခ) (ယေဓမ္မာတို့သည်။) အဝိဇ္ဇာဘာဂ၊အဝိဇ္ဇာ၏ အဖို့၌။အဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ၊အဝိဇ္ဇာ၏ အစု၌။ ဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ဣတိပိ၊ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။(တေဓမ္မာတို့သည်) အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊မည်ကုန်၏။ * အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော= သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟအစု၌ ဖြစ်ကုန်သော။

(ဂ) တတ္ထထိုအဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသော ပုဒ်၌။(လဗ္ဘမာနာ၊ရအပ်ကုန်သော။)အဝိဇ္ဇာ၊အဝိဇ္ဇာတို့သည်။ ဒုက္ခပဋိစ္စဒကံ၊ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။တမော၊အမှိုက်မှောင်ဟူသော မောဟ၎င်း။သမုဒယာဒိပဋိစ္စဒကံ၊ သမုဒယသစ္စာ အစရှိသော သစ္စာသုံးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။(တမော၊၎င်း) ဣတိ၊သို့။စတသော၊ လေးပါးတို့တည်း။ (ဃ) ပုရိမနယေနေဝ၊ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောဟူသော ရှေးပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ လျှင်။တာဟိ၊ထိုလေးပါးသော အဝိဇ္ဇာတို့နှင့်။သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ၊ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့သည်လည်း။အဝိဇ္ဇာ ဘာဂိနော၊မည်ကုန်၏။ (င) တာသု၊ထိုလေးပါးသော အဝိဇ္ဇာတို့တွင်။ယာ ကာစိ၊အမှတ်မရှိသော။ဧကာ၊ တစ်ခုသော။အဝိဇ္ဇာ၊အဝိဇ္ဇာသည်။အဝိဇ္ဇာ၊အဝိဇ္ဇာ မည်၏။

သေသာ၊ကြွင်းသော အဝိဇ္ဇာတို့သည်။အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊မည်ကုန်၏။ဣတိ၊ စဝံ၊ဤသို့သော နည်းဖြင့်။ အဝိဇ္ဇာပိ၊အဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း။အဝိဇ္ဇာယ၊အဝိဇ္ဇာနှင့်။သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ၊ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့ကို၎င်း။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ၊အဝိဇ္ဇာဘာဂိမည်ကုန်၏ဟူ၍သာလျှင်။ဝေဒိတဌာ၊သိအပ်ကုန်၏။ (စ) ပန၊ထိုသို့ သိ အပ်သော်လည်း။(ဝါ)ထိုသို့ပင် အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို အဝိဇ္ဇာဘာဂိဟု သိထိုက်ပါကုန်သော် လည်း။ဣဓ၊ဤဒုက္ခ၌။သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ၊သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုသာလျှင်။(အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ၊အဝိဇ္ဇာဘာဂိ တို့ ဟူ၍။ပဏ္ဍိတေနပညာရရှိသည်) အဓိပေတာ၊လိုအပ်ကုန်၏။(ဝါ) အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

➤ ဝ။ (က) သိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဣပစ္စည်းသည် ကမ္မသာဓန-စသော အနက်ကို ဟောသည်၊ အဝိဇ္ဇာနှင့် ဘာဂိနောပုဒ်ကိုလည်း ဒွန် ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသာ ဟောတော် မမူသင့်။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်ဟောပုံ၊ အဝိဇ္ဇာနှင့် ဘာဂိနော ပုဒ်ကို ကိတန္တ ဒုတိယာတပြုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရပုံတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား

F-24-B

အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရသောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် (က) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တ ဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထကိုသာလျှင် ပြုရသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရပုံမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝတ္တန္တိ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝတ္တန္တိ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။ (အဗျာပိတဒေါသ)

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးစကားရပ်တို့ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ခေပကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အကျဉ်းသင်္ခေပမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ)မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ဝစနတ္ထသာ ရှိ၍ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ မရှိဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အတ္ထုဒ္ဓါရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ ဘဇန္တိ-ဟု ကိတန္တသမာသံ ဝစနတ္ထ ဖွင့်ခိုက် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ အဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သော တရားကို ယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကိတန္တသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရသော အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရသော အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရသော အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) ဣတိ ဧဝံ ဝါကျသို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဝါကျနှင့် (င) ဝါကျလာ သေသာ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တိုင်အောင်သော စကားရပ်တို့ဖြင့် အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ အဝိဇ္ဇာတို့သည် အဝိဇ္ဇာဘာဂိမည်ကုန်သောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ထိုစကားကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံး မရှိဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျနှင့် (င) ဝါကျလာ သေသာ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တိုင်အောင်သော စကားရပ်တို့ဖြင့် အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ အဝိဇ္ဇာတို့သည် အဝိဇ္ဇာဘာဂိမည်ကုန်သောဟူသော မပြဆိုသင့်။ ထိုစကားကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ထိုစကားကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံးကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

(ပ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) (င) ဝါကျတို့ဖြင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အဝိဇ္ဇာဘာဂီမည်ကုန်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌လည်း အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ အဝိဇ္ဇာ၊ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက် သင့်လေသောကြောင့် ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌လည်း အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ လိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ထွက် တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ လိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤသုတ္တန္တိက မာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုကံ၌ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ အဝိဇ္ဇာကို မလိုအပ်၊ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုသာ လိုအပ်၏--ဟူလို။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မန္တဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရဝါကျ ပြုရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် နိဂမနိယ နိဂမ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော ဓမ္မာပုဒ်အရ အဝိဇ္ဇာကို မယူရ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြလိုက်သဖြင့် မလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၌ အလွန်မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါ သည်။ (တနည်း) အတ္ထုဒ္ဓါရမ္မတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်၏ ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် ၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်၏သမာသံပုဒ်သဒ္ဓါ အဖြစ်မှတစ်ပါး တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သဒ္ဓါအဖြစ်ကို လဲလိုသောကြောင့် ၎င်း၊ (ခ)၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) အဝိဇ္ဇာဘာဂီနောပုဒ်ကို ကိတန္တဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထသာ ပြုရသည် မဟုတ်သေး၊ ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြနိုင်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ တတ္ထ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးသင်္ခေပစကားကို အကျယ်ချဲ့ပြလိုသော ကြောင့် (ဂါ) အကျယ်ချဲ့ပြရာ၌ အချိစကားအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

(င) ၌ ပိ(အပိ) သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းသော အညမည သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ ပိ(အပိ)သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရပါသည်။

(စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့

ကို၎င်း အဝိဇ္ဇာဘာဂီဟူ၍သာလျှင် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏ဟူ၍ ဥပစာရတ္ထ၊ သံသယတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝက်တ္ထ၊ အနေကန္တတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကို ထားရပါသည်။

(စ) ၌ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်သာမညမှ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အနက်ဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-အရ မိမိအလိုရှိအပ်သော အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို လုယက်၍ ထုတ်ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း (စ)၌ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(စ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အရစိ၊ ဂရဟာအနက်ကို (တနည်း) ဝိသေသအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) အရစိ ဂရဟာဇောတက ဝိသေသဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ အဓိပ္ပိယန္တေ ဣစ္ဆိယန္တေတိ အဓိပ္ပေတာ။ (၂) အဓိ-ရှေး အဝိ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိနိမိတ်။ (၄) ဤ၌လိုအပ်သော အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) (၂)အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အလိုရှိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် ပဋိစ္စာဒေတိတိ ပဋိစ္စာဒကံ။ ဒုက္ခဿ ပဋိစ္စာဒကံ ဒုက္ခပဋိစ္စာဒကံ။

တမတိတိ တမော။ တမော ဝိယာတိ တမော။

➤ ၆ ။ (က) ၌ အဝိဇ္ဇာ ဘန္တိ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-၌ အဝိဇ္ဇာသဒ္ဓါပပဒ ဘဇောတ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝိဇ္ဇာဘန္တိတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝဓနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) ဘန္တိတိ ဘာဂီနော၊ အဝိဇ္ဇာ ဘာဂီနော အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။ သမ္ပယောဂဝသေနေဝ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာသို့ ဆည်းကပ်၏ဟူသည် အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဆည်းကပ်သည် မဟုတ်၊ သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဆည်းကပ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ အဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ ဝတ္တန္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) အဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

အဝိဇ္ဇာကောဌာသေ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂေ-၌ ဘာဂ-သဒ္ဓါသည် ကောဌာသအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) အဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-၌ ဤပစ္စည်း၏ အဿတ္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) အဝိဇ္ဇာဘာဂေါ ဇေတေသံ အတ္တိတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂီနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။ အဝိဇ္ဇာကောဌာသေ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာအဘို့အစုရှိသော တရားဟူသည် အဝိဇ္ဇာအပိုအစဉ်ဖြစ်သော ပါဝင်သော တရားတို့ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၅၁

(ဂ) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-၌ အဝိဇ္ဇာ-အရ ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟနှင့် သမုဒယ သစ္စာ အစရှိသော သစ္စာသုံးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော လေးပါး အဝိဇ္ဇာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယုတ္တ)

(ဃ) ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ ဘဇ္ဇန္တိတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟု ပြုရုံက အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ ဓမ္မကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယုတ္တ)

(င) ၌ တာသု (ပ) သေသာ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဖြင့် ဝတ္တန္တိတဒ္ဒိတံ ဝစနတ္ထပြုရုံက အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဝယ် အဝိဇ္ဇာ-အရ အဝိဇ္ဇာလေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို ယူ၍ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ ကြွင်းသော အဝိဇ္ဇာ(၃)ပါး ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယုတ္တ)

ဣတိ ဧဝံ (ပ) ဝေဒိတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိကပ်နစ်နည်းပေါင်းလျှင် အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-အရ “အဝိဇ္ဇာလည်းရ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ ဓမ္မလည်း ရ၏ဟု သိထိုက်ကြောင်းကို အတ္ထုဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့် သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် ဤသုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိဒုကံ၌ကား အဝိဇ္ဇာဘာဂိ-အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို သာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

➤ ၇။ သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ဂ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဟူသော ပုဒ်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဃ) တာဟိ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ လေးပါးခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(င) တာသု-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ လေးပါးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(စ) ဣဓ-၌ ဣဓ-သည် သုတ္တန္တိက ဒုကံခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

ဣဓ ပန-၌ ပန-ကား ဂရဟတ္ထ အရဗျတ္တ ဝိသေသတ္ထ ပက္ကန္တရတ္ထ။ (ကြွင်းဝါကျ ၅၅-ကြည့်)

အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ-၌ ဧဝံ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ (၁) အဝိဇ္ဇာဘာဂိဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာဘာဂိမှတစ်ပါးသော အမည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အဝိဇ္ဇာ လေးပါးသို့ ဆည်းကပ်ခြင်း၊ အဝိဇ္ဇာအပို့၌ဖြစ်ခြင်း ဂုဏ်သကတ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ-၌ (၁) အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟလေးပါးသို့ ဆည်းကပ် တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာင်းတန် ။ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ (၁) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယုံမှားသံသယကင်းရှင်းစွာဖြင့် သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်နိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မသဝန သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ (က) အဝိဇ္ဇာ+ဘဇ္ဇန္တိ/ အဝိဇ္ဇာ+ဘာဂိနော။ ။ အဝိဇ္ဇာ-အရ/အဝိဇ္ဇာ-အရ

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

အဝိဇ္ဇာ(မောဟ) ပစ္စည်းတရားသည် ဘဇနိ-အရ/ဘာဂိနော-အရ မောဟကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါဏှ (၅၇) [၄၉၃၊ ပြည်၊ ၃၃၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃၆၉]

(က) ပုန အနုဇ္ဈောတ္ထရဏဘာဝေန ကိလေသန္တကာရံ ဝိဒ္ဓံသေတုံ အသမတ္တတာယ ဝိဇ္ဇဉပမာ စတေသန္တိ ဝိဇ္ဇူပမာ။ (ခ) နိဿေသံ ဝိဒ္ဓံသနသမတ္တတာယ ဝဇီရံ ဉပမာ စတေသန္တိ ဝဇီရူပမာ။

(ဂ) ဗာလေသု ဌိတတ္တာ ယတ္ထ ဌိတာ တဒုပစာရေန ဗာလော။ ပဏ္ဍိတေသု ဌိတတ္တာ ပဏ္ဍိတာ။ (ဃ) ဗာလကရတ္တာဝါ ဗာလော။ ပဏ္ဍိတကရတ္တာ ပဏ္ဍိတာ။

(င) ကဏ္ဍာတိ ကာဠကာ၊ စိတ္တဿ အပဘာသရဘာဝကရကာ။

(စ) သုတ္တာတိ ဩဒါတာ၊ စိတ္တဿ ပဘာသရဘာဝကရကာ။

(ဆ) ကဏ္ဍာဘိဇာတိဟေတုတောဝါ ကဏ္ဍာ။ သုတ္တာဘိဇာတိဟေတုတော သုတ္တာ။

➤ ၁။ (က) ပုန၊ တဖန်။ အနုဇ္ဈောတ္ထရဏဘာဝေန၊ မလွမ်းမိုးနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ကိလေသန္တကာရံ၊ ကိလေသာဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို။ (ဝါ) ပညာမျက်စိ ကန်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ကိလေသာ တည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို။ ဝိဒ္ဓံသေတုံ၊ ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ။ အသမတ္တတာယ၊ မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ စတေသံ၊ ဤအောက်မဂ်သုံးပါး တရားတို့အား။ ဝိဇ္ဇူ၊ လျှပ်စစ်ဟုဆိုအပ်သော။ ဉပမာ၊ ဉပမာသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသွာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုအောက်မဂ်သုံးပါး တရားတို့သည်။) ဝိဇ္ဇူပမာ၊ လျှပ်စစ်လျှင် ဉပမာရှိ ကုန်၏။ * ဝိဇ္ဇူပမာ=လျှပ်စစ်ဉပမာရှိကုန်သော။ (ဝါ) လျှပ်စစ်နှင့်တူကုန်သော။

(ခ) နိဿေသံ၊ အကြွင်းမဲ့။ (ဝါ) အကြွင်မရှိအောင်။ ကိလေသန္တကာရံ၊ ကိလေသာဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို။ (ဝါ) ပညာမျက်စိ ကန်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ကိလေသာတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို။ ဝိဒ္ဓံသန သမတ္တတာယ၊ ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ စတေသံ၊ ထိုအရဟတ္တမဂ်တရားတို့အား။ ဝဇီရံ၊ သိကြားလက်နက် ဝရဇိန်ဟု ဆိုအပ်သော။ ဉပမာ၊ ဉပမာသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ တသွာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုအရဟတ္တမဂ်တရားတို့သည်။) ဝဇီရူပမာ၊ ဝရဇိန်လျှင် ဉပမာရှိကုန်၏။ * ဝဇီရူပမာ=မိုးကြိုးစက် ဉပမာ ရှိကုန်သော။ (ဝါ) မိုးကြိုးစက်နှင့်တူကုန်သော။

(ဂ) ဗာလေသု၊ သူရိုက်တို့၌ ဌိတတ္တာ၊ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဗာလော၊ ဗာလ မည်ကုန်၏။ ယတ္ထ ပုဂ္ဂလေ၊ အကြင်ဗာလပုဂ္ဂိုလ်၌။ (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်အကုသိုလ်တရားတို့သည်) ဌိတာ၊ တည်ကုန်၏။ (တေဓမ္မာ၊ ထို အကုသိုလ်တရားတို့သည်) တဒုပစာရေန-တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဉပစာရေန ဝေါဟာရေန နာမေန၊ ထို မိမိတည်ရာ ဗာလပုဂ္ဂိုလ်၏ အမည်အားဖြင့်။ ဗာလော၊ ဗာလ မည်ကုန်၏။ ပဏ္ဍိတေသု၊ ပညာရှိတို့၌ ဌိတတ္တာ၊ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ပဏ္ဍိတာ၊ ပဏ္ဍိတမည်ကုန်၏။ (ဃ) [ယတ္ထ-ပုဂ္ဂလေ၊ အကြင်ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ် ၌။ ယေဓမ္မာ၊ အကြင်ကုသိုလ်တရားတို့သည်။] ဌိတာ၊ တည်ကုန်၏။ တေဓမ္မာ၊ ထို ကုသိုလ်တရားတို့သည်။ တဒု ပစာရေန-တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဉပစာရေန ဝေါဟာရေန နာမေန၊ ထို မိမိတည်ရာ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်၏ အမည်အားဖြင့်။ ပဏ္ဍိတာ၊ ပဏ္ဍိတမည်ကုန်၏။ (လိုက်) ဝါ၊ တနည်းကား။ ဗာလကရတ္တာ၊ မိုက်သည်၏အဖြစ်ကို

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ဗာလ၊ဗာလမည်ကုန်၏။ပဏ္ဍိတကရတ္တာ၊ပညာရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ပဏ္ဍိတာ၊ပဏ္ဍိတမည်ကုန်၏။ * ဗာလ=မိုက်ကုန်သော။[ဥပစာရတ္ထ] (ဝါ) သူမိုက်တို၌တည်ကုန်သော။[မုချတ္ထ] ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိကုန်သော။[ဥပစာရတ္ထ] (ဝါ) ပညာရှိတို့၌ တည်ကုန်သော။[မုချတ္ထ] (၁) ကဏ္ဍာတိ၊ကဏ္ဍဟူသည်ကား။ကာဠက၊မည်းညစ်ကုန်သော။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ အပဘဿရဘာဝကရဏ၊ပြီးပြီးပြန် မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော။

(၁) သုတ္တာတိ၊သုတ္တဟူသည်ကား။ဩဒါတာ၊ဖြူစင်ကုန်သော။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ပဘဿရဘာဝကရဏ၊ပြီးပြီးပြန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်ကုန်သော။ (၂) ဝါ၊တနည်းကား။ကဏ္ဍာဘိဇာတိ၊ဟေတုတော၊အပါယ်ဘဝ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။ကဏ္ဍ၊မည်းညစ်သော အပါယ်ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။(တနည်း) ကဏ္ဍာဘိဇာတိဟေတုတော၊အဝတ်အစား ပါးရှားမဲ့မဲ့ ဘုန်းနဲ့သောသူ၏ အဖြစ်၌ ယှဉ်သော သူဆင်းရဲဘဝ၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။ကဏ္ဍ၊ကဏ္ဍမည်ကုန်၏။သုတ္တာဘိဇာတိဟေတုတော၊ဖြူစင်ဘုန်းရှိ သုဂတိဘဝ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။သုတ္တာ၊သုတ္တမည်ကုန်၏။

* ကဏ္ဍာ=မည်းညစ်ကုန်သော။(ဝါ) အပါယ်ဆင်းရဲ ဘုန်းနဲ့ခြင်းဟုဆိုအပ်သော မည်းညစ်သောဇာတ်၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ သုတ္တာ=ဖြူစင်ကုန်သော။(ဝါ) သုဂတိချမ်းသာ ဘုန်းကြီးခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဖြူစင်သော ဇာတ်၏အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ (သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ)

➤ ၂။ (၁) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိဇ္ဇူပမာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ဝိဇ္ဇူပမာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အခြားသော ဝဇီရူပမာ-ဟူသောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝဇီရူပမာ-ဟူသောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ)မိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သူမိုက်တို့၌ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အကုသိုလ်တရားတို့သည် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ဗာလ မည်ကုန်၏၊ ပညာရှိသူတို့၌ တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကုသိုလ်တရားတို့သည် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ပဏ္ဍိတ မည်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းအကြောင်းသကတ်ကြောင့်သာ ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတ မည်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အခြားသော ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အခြားသော ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် မိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဗာလမည်၏။ ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် ပဏ္ဍိတမည်၏ဟု ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတပုဒ်တို့၏ အနက်ကို ဌာနပုစာ အနက်အားဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဗာလ၊ ပဏ္ဍိတ သဒ္ဓါတို့သည် ဌာနပုစာအနက်သာရှိ၏ဟု သိအပ်ပါသလော။ ထိုသို့သိအပ်သောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတပုဒ်တို့၏ အနက်ကို ဌာနပုစာ အနက်အားဖြင့်သာ မပြဆိုသင့်။ ထို ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတသဒ္ဓါတို့၏ အခြားဖြစ်သင့်သော တဒ္ဓိတ်အနက် နိပ္ပန္နသဒ္ဓါဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဗာလ၊ ပဏ္ဍိတသဒ္ဓါတို့၏ အခြားဖြစ်သင့်သော တဒ္ဓိတ်အနက် နိပ္ပန္နသဒ္ဓါဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ❷။ ခေါသပယံ ။ ။ ဝါကျအားလုံး ပက္ခ+ပက္ခန္တရ ဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ကို ပယ်သည်။

(ဃ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုမိုက်တို့၌ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဗာလမည်၏။ ပညာရှိတို့၌ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပဏ္ဍိတမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတစ်ပါး မိုက်သည်၏အဖြစ်ကိုပြုတတ်သောကြောင့် ဗာလမည်၏။ ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်သောကြောင့် ပဏ္ဍိတမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (တနည်း) ဗာလ ပဏ္ဍိတပုဒ်တို့၏ ဌိတ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကရေန္တိ တဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလိုသောကြောင့် (တနည်း) ဗာလ ပဏ္ဍိတ-သဒ္ဓါတို့၏ ဥပစာသဒ္ဓါအဖြစ်မှတစ်ပါး မုချသဒ္ဓါအဖြစ်ကို လဲလိုသောကြောင့် (ဃ)၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ကို ထားရပါသည်။

(ဆ) ဌှိ ဝါသဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မိမိကိုယ်တိုင် မည်းညစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကဏှမည်၏။ မိမိကိုယ်တိုင် ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သုက္ကမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက် မှတစ်ပါး အပါယ်ဆင်းရဲ ဘုန်းနခြင်းဟုဆိုအပ်သော မည်းညစ်သောဇာတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ကဏှမည်၏။ သုဂတိချမ်းသာ ဘုန်းကြီးခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဖြူစင်သောဇာတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့် သုက္ကမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တမျိုးကို လဲပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ကဏှ သုက္က-သဒ္ဓါတို့၏ မုချသဒ္ဓါအဖြစ်မှတစ်ပါး ဖလူပစာရသဒ္ဓါအဖြစ်ကို လဲပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ❸။ ကုဋိလံ အဓိရဋ္ဌာယိတတ္တာ ဝိရူပံ ဟုတ္တာ ဇေတိတံ ဇိဇ္ဈ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ ဇေတံ+ကိ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖောက်ပြန်စွာဖြစ်၍ သွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းဂုဏ်၏ လျှပ်စစ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) လျှပ်စစ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဇ္ဇူ ဥပမာ ဧတေသန္တိ ဇိဇ္ဈပမာ။ (၂) လျှပ်စစ်ဥပမာ၏ အောက်မဂ်သုံးခုနှင့် ဥပမာန+ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) လျှပ်စစ်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဒ္ဓါသ ဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ သေသော ဧတဿာတိ နိဓဿာဓဿာ။ (၂) နိပုဒ်+သေသပုဒ်+ဧတ အညပုဒ်သည်၎င်း၊ အကြွင်းမရှိခြင်းဂုဏ်၏ ကိလေသာအမှိုက်မှောင်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၅၅

ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာ အမှိုက်မှောင် အကြွင်းမရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဒ္ဓသိယတေ **ဝိဒ္ဓသနံ**။(ဝိပုဗ္ဗ ခံသုဓာတ်+ယု) ဝိဒ္ဓသနေ သမတ္တော **ဝိဒ္ဓသနသမတ္တော**။

(၂) ဖျက်ဆီးခြင်း၏+အရဟတ္တမဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် သာရ-သာဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖျက်ဆီးခြင်းတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိဒ္ဓသနသမတ္တနံ ဘာဝေါ **ဝိဒ္ဓသနသမတ္တတာ**။ (၂) ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော အရဟတ္တမဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်းဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

ဝဇေတိတိ **ဝဇီရံ**။ (၂) ဝဇေဓာတ်+ကိရ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝရဇိန်လက်နက်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ဗလတိ အသာသိတပဿာသိတမတ္တေန ဇီဝတိတိ **ဗာလော**။(ဗလဓာတ်+ဏပစ္စည်း)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကသင်္ခါတေ ဒွေ အနတ္တေ လာတိ ဂဏှာတိတိ **ဗာလော**။(ဒွိသဒ္ဓါပပဒ လာ+အ)

အတ္တတ္ထ ပရတ္တသင်္ခါတေ ဒွေ အတ္တေ လုနာတိ ဆိန္ဒတိတိ **ဗာလော**။(ဒွိ-သဒ္ဓါပပဒ+လု+အ)

ဗာလံ (ဗာလဘာဝံ) ကရေန္တိတိ **ဗာလော**။(အပေါင်း) (၂) မိုက်သည်၏အဖြစ်၏ ပြုတတ်သော အကုသိုလ်တရားနှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

တိန္ဒြန္တိတိ **ဌိတာ**။ (၂) ဌာဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) တည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဌိတာနံ ဘာဝေါ **ဌိတာတ္တံ**။ (၂) ဌိတပုဒ်+တ္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တည်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့၏ တည်ခြင်းကြိယာနှင့် ဌာန+ဌာနံ၊ ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

ဂန္တိရဋ္ဌာနေသု ပဏှာတိ ဂစ္ဆတိတိ ပဏှာ။ ပဏှာယ ဣတော ဂတောတိ ပဏှိတော။ ပဏှာ ဗုဒ္ဓိ သဉ္ဇာတာ အဿာတိ ပဏှိတော။ ဥဘောသု အတ္တေသု ဉာဏဂတိယာ ပဏှာတိ ဂစ္ဆတိတိ **ပဏှိတော**။ ပဏှိတံ ပဏှိတဘာဝံ ကရေန္တိတိ **ပဏှိတော**။ (၂) ပဏှာပုဒ်+ဣတပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်၏ ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

ကသတိတိ **ကဏှော**။(ကသ+ဟ) ကံ သုခံ ဟနတိတိ **ကဏှံ**။(က-သဒ္ဓါပပဒ ဟန+အ)

အပဘဿရဘာဝကရဏတ္တာ ပဏှိတေဟိ ကုစ္စိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ **ကဏှံ**။(ကု+ဏ)

သုစ္စန္တိတိ သုက္ကာ။ သုခံ ကရေန္တိတိ **သုက္ကာ**။

အပဘဿရဿ စိတ္တဿ ဘာဝေါ **အပဘဿရဘာဝေါ**။ အပဘဿရဘာဝံ ကရေန္တိတိ **အပဘဿရကရဏာ**။ * အဘိဇာယန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထ အပါယေတိ အဘိဇာတိ။ ကဏှာ လာမကာ အဘိဇာတိ ကဏှာဘိဇာတိ။ ကဏှာဘိဇာတိယာ ဟေတု **ကဏှာဘိဇာတိပေတု**။

ဥပစာရိယတိ ပုဂ္ဂလော ဝေါဟရိယတိ ဧတေနာတိ **ဥပစာရော**။ တေသံ ဥပစာရော **တဒုပစာရော**။

နတ္ထိ အဇ္ဈောတ္တရဏံ ယဿာတိ **အနဇ္ဈောတ္တရဏော**။ အနဇ္ဈောတ္တရဏဿ ဘာဝေါ **အနဇ္ဈောတ္တရဏဘာဝေါ**။ * အန္တံ ဟတံ ဒိဋ္ဌသတ္တိကံ လောကံ ကရေတိတိ **အန္တကာရော**။

ကိလေသောယောဝ အနုကာရော ကိလေသန္တကာရော။(တံ) * န သမတ္တာ အသမတ္တာ။
အသမတ္တာနံ ဘာဝေါ အသမတ္တဘာဝေါ။

➤ ၆။ (က) ဌှိ ဝိဇ္ဇူ ဥပမာ စတေသန္တိ-ဖြင့် ဝိဇ္ဇူပမာပုဒ်ကို ဝိဇ္ဇူ ဥပမာ စတေသန္တိ ဝိဇ္ဇူပမာ-
ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုပ္ပိဟိသမာသံ ဝေနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂံပဒတ္တ) လျှပ်စစ်ဥပမာရှိသောကြောင့်
(ဝါ) လျှပ်စစ်နှင့်တူသောကြောင့် အောက်မဂ်သုံးပါးသည် ဝိဇ္ဇူပမာမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း (ဘာ
ဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပုန အနုဇ္ဈောတ္တရဏအသမတ္တတာယ-ဖြင့် လျှပ်စစ်နှင့်တူ၏ဟူသည် အောက်မဂ်သုံးပါးသည် နောက်
ထပ် တစ်ဖန် မလွှမ်းမိုးနိုင်လောက်အောင် ကိလေသာအမှိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့် လျှပ်စစ်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဌှိ ပဓိရံ ဥပမာ စတေသန္တိ-ဖြင့် ဝဇီရူပမာပုဒ်ကို ဝဇီရူ ဥပမာ စတေသန္တိ ဝဇီရူပမာ-ဟု
စတုတ္ထိ ဗဟုပ္ပိဟိသမာသံ ဝေနတ္ထုပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂံပဒတ္တ)

နံဿေသံ ဝိဒ္ဓံသနသမ္မတ္တတာယ-ဖြင့် ဝရဇိန်နှင့်တူ၏ဟူသည် အရဟတ္တမဂ်သည် ကိလေသာ အမှောင်
ကို အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝရဇိန်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်
ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဌှိ ဗာလေသု ဌိတတ္တာ-စသည်ဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့သည် ဗာလပုဂ္ဂိုလ်တို့၌တည်သော
ကြောင့် မဇ္ဇာ ဃောသန္တိ စသည်တို့၌ကဲ့သို့ မိမိ၏တည်ရာ ဗာလပုဂ္ဂိုလ်၏အမည်ဖြင့် (ဝါ) ဗာလတို့၏အမည်ကို
အကုသိုလ်တရားတို့၌တင်စားသော ဌာနပုစာရအားဖြင့် ဗာလမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(တနည်း) ဗာလေသု ဌိတတ္တာ စသည်ဖြင့် ဗာလာ မဇ္ဇာ-၌ ဗာလာ-ဝယ် ဗာလပုဒ်+ဏပစ္စည်း၊
ယင်းဏပစ္စည်း၏ ဌိတ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ဗာလေသု ဌိတာ ဗာလာ-ဟု ပြု
ရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အကုသိုလ်တရားတို့သည် ဗာလပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တည်သောကြောင့် တည်ရာ
ဌာန ဗာလပုဂ္ဂိုလ်ကို အစွဲပြု၍ ဗာလ-ဟုဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဏ္ဍိတေသု ဌိတတ္တာ-ဖြင့် ပဏ္ဍိတာ-၌ ပဏ္ဍိတ-ပုဒ်+အပစ္စည်း၊ ယင်းအ-ပစ္စည်း၏ ဌိတ
တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ပဏ္ဍိတေသု ဌိတာ ပဏ္ဍိတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ)
ကုသိုလ်တရားတို့သည် ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တည်သောကြောင့် တည်ရာဌာန ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်ကို အစွဲပြု၍
ပဏ္ဍိတ-ဟုဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဌှိ ဗာလကရတ္တာ-ဖြင့် ဗာလာ-၌ ဏပစ္စည်း၏ ကရောန္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း
(ပစ္စယတ္ထ) ဗာလံ (ဗာလဘဝံ) ကရောန္တိတိ ဗာလာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) မိုက်သည်၏
အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် အကုသိုလ်တရားသည် မုချအားဖြင့် ဗာလမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း
(ဘာဝတ္ထ) ဗာလံ ကရောန္တိတိ ဗာလကရော-ဟု ဆိုလိုလျက် ကရပုဒ်ကိုချေ၍ ဗာလ-ဟု ရပ်ပြီးနေသည်
ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဏ္ဍိတကရတ္တာ-ဖြင့် ပဏ္ဍိတာ-၌ ဏပစ္စည်း၏ ကရောန္တိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၅၇

(ပစ္စယတ္ထ) ပဏ္ဍိတံ (ပဏ္ဍိတဘာဝံ) ကရောန္တိတိ ပဏ္ဍိတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပညာရှိသည် ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် ကုသိုလ်တရားသည် မုချအားဖြင့် ပဏ္ဍိတမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) ပဏ္ဍိတံ ကရောန္တိတိ ပဏ္ဍိတကရော-ဟု ဆိုလိုလျက် ကရပုဒ်ကိုချေ၍ ပဏ္ဍိတ-ဟု ရပ်ပြီးနေ သည်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ကာဠက-ဖြင့် ကဏ္ဍသဒ္ဒါကား ကာဠကဝါစီ ရဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေ ပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ကာဠက-ဖြင့် ကဏ္ဍ-သဒ္ဒါသည် ကာဠကသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

စိတ္တဿ အပဘဿရဘာဝကရဏာ-ဖြင့် ကာဠက-မည်းညစ်သော တရားတို့ဟူသည် စိတ်၏ပြီးပြီး ပြက် မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ရာဂ-စသော အကုသိုလ်တရားတို့ပင်တည်းဟု သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ ဩဒါတာ-ဖြင့် သုက္က-သဒ္ဒါ၏ ဩဒါတဝါစီ ရဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေ ပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဩဒါတာ-ဖြင့် သုက္က-သဒ္ဒါသည် ဩဒါတသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း ဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

စိတ္တဿ ပဘဿရဘာဝကရဏာ-ဖြင့် ဖြူစင်၏ဟူသည် စိတ်၏ ပြီးပြီးပြက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဆ) ၌ ကဏှာဘိဇာတိဟေတုတော-ဖြင့် ကဏှာ-သဒ္ဒါသည် မည်းညစ်သော အမျိုးဇာတ်ကို မုချအားဖြင့် ဟောသော်လည်း ဤ၌ မည်းညစ်သော အမျိုးဇာတ်၏ ကဏှာ-ဟူသောအမည်ကို အကြောင်း ဖြစ်သော အကုသိုလ်တရားတို့၌ တင်စားသော ဖလူပစာအားဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဟော၏ဟု သိ စေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) သုက္ကာဘိဇာတိဟေတုတော-ဖြင့် သုက္က-သဒ္ဒါ၏ ဖြူစင်သော အမျိုးဇာတ်ကို မုချအားဖြင့် ဟောသော်လည်း ဤ၌ ဖြူစင်သော သုဂတိဘဝ၏ သုက္က-ဟူသောအမည်ကို အကြောင်း ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရားတို့၌ တင်စားသော ဖလူပစာအားဖြင့် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဟော၏ဟု သိ စေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ပုန-၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ-ကား =ဘေဒတ္ထ၊ အပဌမတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။ ပုနအနက်= အပဌမတ္ထ။ အနုဇ္ဈောတ္ထရကဘာဝေန-၌ န-ကား ပဿဇ္ဇပဋိသေခအနက်။ အမိ-ကား ဓာတုတ္တာ နဝတ္ထကအနက်။ အဝ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

➤ ၈။ ဣယာဝါးတနံ ။ ။ ကဏှာ-အရ = အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။
ဝဋ်ဥပမာ-အရ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ်ဉာဏ် ဝေါဒါန်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီ ဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် အဘိညာဉ်ခြောက်ပါး သမာပတ် ရှစ်ပါး အတ္တဟိတ ပရဟိတကို ပြီးစေခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဝိဇ္ဇုပမာဓမ္မာ-အရ =အောက်မဂ်စိတ် သုံးခု၌ရှိသော ပညာရ၏။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ဝင်ရံပမာဓမ္မာ-အရ = အရဟတ္တမဂ်စိတ်၌ရှိသော ပညာ ရ၏။

➤ ၀ ၀ ။ ကိလေသန္ဓကာရံ+ ဝိဒ္ဓသေတုံ ။ ။ ကိလေသန္ဓကာရံ-အရ အောက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် မပယ်နိုင်သေးသော ကိလေသာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဒ္ဓသေတုံ-အရ အောက်မဂ်သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဗာလေသု ဌိတတ္တာ ။ ။ ဗာလေသု-အရ ဗာလပုဂ္ဂိုလ်၏ ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားက ဌိတတ္တာ-၌ ဌိတ-အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပုရေဓာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ သည်။ ပြိုင်= ပုရေဓာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၅၈) [၄၊ ၉၃။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၃၃။ ဘာသာဋီ၊ ၁၊ ၃၃၁]

(က) ဣဝေဝေ သမ္ပရာယေဝ တပေန္တိတိ တပနီယာ။ န တပနီယာ အတပနီယာ။

(၈-၁) အဝိဝေဒနကာဒယော တယော အတ္တတော နိနာနာကာရကာ။ (၈-၂) ဗျဉ္ဇနမေဝေတ္ထ နာနံ။ (၄) သိရိဝဗ္ဗကော နေဝဗ္ဗကောတိ အာဒယော ဟိ ဝေဒနမတ္တမေဝ အဝိကာရ ကတ္တာ ပဝတ္တာ အဝိဝေဒနာ နာမ၊ အဝိဝေဒနာနံ ပထာ အဝိဝေဒနပဿာ။

(ဃ) “အဘိသင်္ဃရေန္တိတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တသ္မာ သင်္ခါရာ” တိ ဧဝံ နိဒ္ဒါရေတွာ သဟေတုကံ ကတ္တာ ဝုပ္ပမာနာ အဘိလာပါ နိရုတ္တိ နာမ၊ နိရုတ္တိနံ ပထာ နိရုတ္တိပဿာ။

(င) “တတ္ထော ဝိတတ္ထော သက်ပေါ” တိ ဧဝံ တေန တေန ပကာရေန ဉပနတော ပညတ္တိ နာမ၊ ပညတ္တိနံ ပထာ ပညတ္တိပဿာ။ (၈) ဧတ္ထ ဧ ဧကံ ဒုကံ ဝတ္တာဝိ ဣတရေသံ ဝေဒန ပယောဇနံ ဟေတုဂေါဠကေ ဝုပ္ပနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

➤ ၀ ။ (က) (ယေဓမ္မာ၊ အကြင်တရားတို့သည်။) ယဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား။ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ တံပုဂ္ဂလံ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ။ ဣဝေဝေ၊ မျက်မြင်လောက ဤဘဝ၌၎င်း။ သမ္ပရာယေဝ၊ တမလွန်လောက၌၎င်း။ တပေန္တိ၊ ပူလောင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တေဓမ္မာ၊ ထိုတရားတို့သည်။) တပနီယာ၊ မည်ကုန် ၏။ တပနီယာ၊ ပစ္စယုပ္ပန် တမလွန်နှစ်ပါး၌ ပူလောင်တတ်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်။ န၊ မဟုတ်ကုန်။ အတပနီယာ၊ ပစ္စယုပ္ပန် တမလွန်နှစ်ပါး၌ ပူလောင်တတ်သော အကုသိုလ်တရားတို့ မဟုတ်ကုန်။

(၈) အဝိဝေဒနကာဒယော၊ အဝိဝေဒနာ အစရှိကုန်သော။ တယော၊ သုံးပါးကုန်သော။ (ဒကာ၊ ဒုကံတို့သည်) အတ္တတော၊ အဘိဓမ္မေတ္တအားဖြင့်။ နိနာနာကာရကာ၊ အသီးအသီး ကွဲပြားသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ် ပြကြောင်း ဖြစ်သော အထူးဝိသေသ မရှိကုန်။ ဧတ္ထ၊ ဤသုံးဒုကံတို့၌။ ဗျဉ္ဇနမေဝ၊ သဒ္ဓါသည်သာလျှင်။ (ဝါ) အဘိဓာနတ္ထ သည်သာလျှင်။ နာနံ၊ ထူး၏။ (၄) ဟိ-သစ္စံ၊ သဒ္ဓါသာလျှင်ထူး၏ ဆိုသောစကားသည် မှန်၏။ (ဒါသာဒီပု၊ ကျွန်ဒလိဒ္ဓ စသည်တို့၌လည်း။) ပဝတ္တမာနာ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ အတထတ္တာ၊ ဟုတ်မှန်သောအနက် မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ဝါ) အနက် မဟုတ်မှန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ သိရိဝဗ္ဗကော နေဝဗ္ဗကောတိ အာဒယော ဝိယ၊ သိရိဝဗ္ဗကော နေဝဗ္ဗကော အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့။ ဝေဒနမတ္တမေဝ၊ သဒ္ဓါမျှကိုသာ။ အဝိကာရံ၊ တည်ရာမှီရာကို။ ကတ္တာ၊ ပြု၍။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်ကုန်သော သဒ္ဓါတို့သည်။ အဝိဝေဒနာနာမ၊ အဝိဝေဒန မည်ကုန်၏။ အဝိဝေဒနာနံ၊ အဝိဝေဒန- ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော သဒ္ဓါတို့၏။ ပထာ၊ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်တို့တည်း။ အဝိဝေဒနပဿာ၊ အဝိဝေဒနမည်သော

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

သဒ္ဓါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနက်တို့။

(ဃ) ဘိက္ခုဝေရဟန်းတို့။(ယေဓမ္မာတို့သည်) အဘိသင်္ခရေန္တိပြုပြင်တတ်ကုန်၏။ဣတိ ခေါ် တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်လျှင်။(တေဓမ္မာတို့သည်) သင်္ခါရာသင်္ခါရ မည်ကုန်၏။ဣတိ ဧဝံဤသို့။(ဟေတု၊အကြောင်းဗျူဟတို့ကို)၊နိဒ္ဒါရေတွာ၊ထုတ်၍။သဟေတုကံ၊အကြောင်းနှင့်တကွကို။ကတွာ၊ပြု၍။ဝုစ္စမာနာ၊ဆိုအပ်ကုန်သော။အဘိလာပါ၊သဒ္ဓါတို့သည်။နိရုတ္တိ နာမနိရုတ္တိမည်ကုန်၏။ နိရုတ္တိနိရုတ္တိ-ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော။ပထာ၊အကြောင်းဖြစ်သော အနက်တို့တည်း။နိရုတ္တိပထာ၊အကြောင်းဖြစ်သော အနက်တို့။

(င) “တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေ”တိ၊ဟူ၍။ဧဝံဤသို့။(ဧကမေဝတ္ထံဝိတက်ဟူသော တခုတည်းသော အနက်ကိုပင်လျှင်)တေန တေန ပကာရေန၊တက္က၊ ဝိတက္က၊ သင်္ကပ္ပဟူသော ထိုထိုသော ပရိယာယ် အပြားအားဖြင့်။ဉာပနတော၊သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ပညတ္တိ နာမ၊ပညတ္တိ မည်၏။ပညတ္တိနံ၊ပညတ်ဟု ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါကုန်အောင်စုံတို့၏။ပထာ၊အကြောင်းဖြစ်သော အနက်တို့တည်း။ပညတ္တိပထာ၊အကြောင်း ဖြစ်သော အနက်တို့။ (စ) စ၊ဆက်။ဧတ္ထ၊ဤသုံးဒုက်တို့တွင်။ဧကံ၊တစ်ခုသော။ဒုကံ၊ပဌမဒုက်ကို။ဝတွာပါ၊ဟောပြီး၍လည်း။ဣတရေသံ၊ပဌမဒုက်မှတစ်ပါးကုန်သော ဒုတိယဒုက် တတိယဒုက်တို့ကို။ဝစနေ၊ဟောခြင်း၌။ပယောဇနံ၊အကျိုးကို။ဟေတုဂေါစ္စက၊ဟေတုဂေါစ္စက၌။ဝုတ္တနယေန၊ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် အဓိဝစန-အစရှိသော သုံးပါးသော ဒုက်တို့ကို ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် အဓိဝစန-စသော သုံးပါးသော ဒုက်တို့သည် သဒ္ဓါအားဖြင့် ထူးသောကြောင့် အနက်အားဖြင့်လည်း ထူး၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အနက်အားဖြင့် ထူးလျှင် ထူးသည့်အလျောက် မထူးလျှင် မထူးသည့်အလျောက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်သို့မှတ်သားရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ-၂) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-၁) ဖြင့် အဓိဝစနဒုက် အစရှိကုန်သော သုံးဒုက်တို့သည် အဘိဓေယျတ္ထအားဖြင့် အသီးအသီး ကွဲပြားသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ် ပြကြောင်းဖြစ်သော အထူး ဝိသေသ မရှိကုန်-ဟု ဗျုတ်ရောက် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဗျုတ်ရောက် ဆိုချေသော် အနွယ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်လော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဗျုတ်ရောက်ကိုသာ မဆိုသင့်။ အနွယကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ အနွယကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ခ-၂) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အဓိဝစန-စသော သုံးပါးသော ဒုက်တို့သည် အနက်အားဖြင့် မထူး၊ သဒ္ဓါအားဖြင့်သာ ထူး၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဠိကရဏနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင်မြဲရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် အဓိဝစန-စသော သုံးပါးသော ဒုက်တို့သည် အနက်အားဖြင့် မထူး၊ သဒ္ဓါအားဖြင့်သာ ထူး၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဒဠိကရဏ

ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) (ဃ) (င) တို့ဖြင့် အဓိဝစန-စသော ဒုက်သုံးခုတို့၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းသုံးဒုက်တို့သည် အနက်အဘိဓမ္မယုတ္တချင်း အတူတူဖြစ်ပါလျက် တစ်ဒုက်ကိုသာ မဟောဘဲ သုံးဒုက်လုံးကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဝစနတ္ထ ကိုသာ မဆိုသင့်။ သုံးဒုက်လုံးကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ သုံးဒုက်လုံးကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (ဂ) ဖြင့် သဒ္ဒါအားဖြင့်သာ ထူး၏ဟုဆိုသော ရှေ့ဝါကျစကားကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခြံစေ ပြီးစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(တနည်း) သဒ္ဒါအားဖြင့် ထူးပုံကို အကျယ်ပြသောကြောင့် သင်္ခေပ-ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ နိရတ္တကဒေါသ ပုနရတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ ကမ္မကိလေသဝေသန သမ္ပရေတဗ္ဗော သမ္ပာပဏိတဗ္ဗောတိ သမ္ပရောဓယော။

(၂) သံ-ရှေး ပရာ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်(ဝါ) ဧ-ဓာတ်(ဝါ) အယဓာတ် အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိဝစနဒုကော အာဒိ ဧတေသန္တိ အဓိဝစနဒုကာဒေယော။ (၂) အစဖြစ်သော အဓိဝစနဒုက် ၏ သုံးဒုက်တို့နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အစဖြစ်သော အဓိဝစနဒုက်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ နာနာကရဏံ ဧတေသန္တိ နိဗ္ဗာနာကာရဏာ။ (၂) အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူးမရှိခြင်း ဂုဏ်၏ အဓိဝစန-စသော သုံးဒုက်တို့နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူးမရှိခြင်း ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကတပညေဟိ သေဝိယတေတိ သိရီ၊(သိဓာတ်+ရ-ပစ္စည်း ဤပစ္စည်း)သိရီ ဝနေတိတိ သိရီဝမ္ပဇကော။

ဥစ္စန္ဓတိ ဥတ္တိ။ နိဒ္ဒါရေတွာ ဥတ္တိ နိရုတ္တိ။ (၂) ထုတ်ဆောင်ခြင်းကြိယာ၏ ဆိုအပ်သော သဒ္ဒပညတ် နှင့် ကြိယာဝိသေသန-ကြိယာဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

နိဒ္ဒါရေတွာ ဥစ္စန္ဓတိ နိရုတ္တိ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ဝစဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထုတ်၍ဆိုခြင်းကြိယာ သကတ်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထုတ်၍ဆိုသော သဒ္ဒါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နိဟရိတွာ ဥတ္တိ နိရုတ္တိ။

နိရုတ္တိနံ ပထာ နိရုတ္တိပထာ။ (၂) ထုတ်ဆောင်၍ဆိုအပ်သော သဒ္ဒပညတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော အတ္ထပညတ်အနက်ခြံခံနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဝစနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တန္တိတိ (ပဝတ္တာတိ) အဓိဝစနာ။(၅-မှတ်) (၁) ဝစနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တန္တိ (ပဝတ္တာ) ဟူသော ဝိဂဟဝါကျသည် ဗျုပ္ပတ္တိ။(၁-မှတ်) (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိကို၎င်းသော သဒ္ဒါမျှကိုသာ အကြီး အမှူးပြု၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (တနည်း) အကြီးအမှူးပြုရာသဒ္ဒါ၏ အကြီးအမှူးပြုတတ်သော သဒ္ဒ

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၆၁

ပညတ်(နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ)နှင့် ဌာန+ဌာနံ၊ နိဿယ+နိဿိတ၊ အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။(၂-မှတ်) (၃) အဓိဝေဇာ-ဟူသော နိပ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ။ (၁-မှတ်)

(၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါမျှကိုသာစွဲ၍ ဖြစ်ခြင်းကြွယ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။(၁-မှတ်) ဝေဇာ အဓိကာရံ ကတ္တာ ပဝတ္တာ **အဓိဝေဇာနာ။** (၂) သဒ္ဓါတို့၏ သဒ္ဓပညတ်တို့နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ **၆။ (က)** ဌာ တပေန္တိ-ဖြင့် တပနိယာ-၌ တပဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အနိယ ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓကအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) တပေန္တိတိ တပနိယာ-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣဓေဝ သမ္ပရာယေ-ဖြင့် ပူလောင်စေတတ်၏ဟူသည် မျက်မြင်လောက ဤဘဝ၌၎င်း၊ တမလွန် လောက၌၎င်း၊ ပူလောင်စေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

န တပနိယာ-ဖြင့် အတပနိယာပုဒ်ကို န တပနိယာ အတပနိယာ-ဟု မိဿကတပျူရိသမာသံ ဝေဇာတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(၇) ၌ ဝေဇာမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတ္တာ ပဝတ္တာ-ဖြင့် အဓိဝေဇာ-၌ အဓိ-ဥပသာရပုဒ်၏ အဓိကာရံ ကတ္တာ ပဝတ္တန အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဝေဇာ အဓိကာရံ ကတ္တာ ပဝတ္တာ အဓိဝေဇာ-ဟု ဒုတိယာ အဗျယ်ဘောသမာသံ ဝေဇာတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သဒ္ဓါကို တည်ရာပြု၍ ဖြစ်၏ဟူသည် အနက်ကို အလျဉ်းတည်ရာပြု၍ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သဒ္ဓါသက်သက်ကို မုချ ဆတ်ဆတ်တည်ရာပြု၍ ဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သိရိဝဇ္ဇကော ဓနဝဇ္ဇကောတိ အာဒယော-ဖြင့် သဒ္ဓါမျှကိုသာ စွဲမှီ၍ဖြစ်သော သိရိဝဇ္ဇက၊ ဓနဝဇ္ဇက စသော သဒ္ဓါတို့သည် အဓိဝေဇာမည်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အဓိ ဝေဇာနံ ပထာ-ဖြင့် အဓိဝေဇာပထာပုဒ်ကို အဓိဝေဇာ သင်္ခါတာ ပထာ-ဟူသော ကမ္မဓာရာယ် အဓိဝေဇာနိစ ပထာ-ဟူသော ဒွန်၊ အဓိဝေဇာ ပထော ဇေတသံ-ဟူသော ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝေဇာတ္ထ မပြုရ၊ အဓိဝေဇာနံ ပထာ အဓိဝေဇာပထာ-ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသမာသံ ဝေဇာတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ နိဒ္ဓါရေတွာ ဝုစ္စမာနာ-ဖြင့် နိရတ္တိ-၌ နိ-ဥပသာရ၏ နိဒ္ဓါရဏအနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဥတ္တိ-၌ ဝေဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓကအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝုစ္စန္တေတိ ဥတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို နိဒ္ဓါရေတွာ ဥတ္တိ နိရတ္တိ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝေဇာတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(တနည်း) နိဒ္ဓါရေတွာ ဝုစ္စန္တေတိ နိရတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

သဟေတုကံ ကတ္တာ-ဖြင့် နိဒ္ဓါရေတွာ ဝုစ္စမာနာ-၌ ထုတ်၍ဆိုအပ်ကုန်၏ဟူသည် အကြောင်းပဝတ္တိ နိမိတ်နှင့်တကွပြု၍ ထုတ်ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဝုစ္စမာနာ အဘိလာပါ-ဖြင့် နိရတ္တိ-၌ ဥတ္တိ-အရ ပြောဆိုအပ်သော ဝစီဘောသဒ္ဓ စိတ္တဇေသဒ္ဓရုပ်

F-25-A

ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဥတ္တိ-၌ ဝစဓာတ်၏ ပြောဆိုခြင်းအနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဘိသင်္ခရေန္တိတိ ခေါ် ဘိက္ခဝေ တသ္မာ သင်္ခါရာတိ ဧဝံ-ဖြင့် နိဒ္ဒါရေတွာ၌ ထုတ်ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ တေန တေန ပကာရေန ဉပနတော-ဖြင့် ပညတ္တိ၌ ပ-ပုဗ္ဗ ဉဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ပ-ဥပသာရ၏ ပကာရအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) တိ-ပစ္စည်း၏ ဟေတု ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပကာရေန ဉပေတိတိ ပညတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေတိ ဧဝံ-ဖြင့် ပကာရ-အရ တက္က, ဝိတက္က, သင်္ကပ္ပ-စသော အပြားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပညတ္တိနံ ပထာ-ဖြင့် ပညတ္တိပထာပုဒ်ကို ပညတ္တိနံ ပထာ ပညတ္တိပထာ-ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

➤ ၇။ (ခ) နိန္ဒာနာကာရဏာ-၌ နိ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ (ဂ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏ ဇောတကအနက်(တနည်း) ဝိတ္တာရဇောတကအနက်။ (စ) စ-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဝတ္တာပိ-၌ ပိ-ကား အရဗျတ္ထဇောတကအနက်။

ဗျဉ္ဇနာမေဝေတ္ထ နာနံ-၌ ဧဝံ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) အဓိဝစန, နိရုတ္တိ, ပညတ္တိ-ဟူသော သဒ္ဒါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ယင်းသဒ္ဒါသုံးမျိုးတို့၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထအနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိပြိဟ်ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထသည် အနုညာတတ္ထ။

ဝစနမတ္ထမေဝ-၌ (၁) သိရိဝနက, နေဝနက-စသော သဒ္ဒါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကြက်သရေ တိုးပွားစေခြင်း, ဥစ္စာကိုတိုးပွားစေခြင်းစသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယင်းသဒ္ဒါတို့၏ ရဋ္ဌိ ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။ မတ္ထ-ကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ ယင်း မတ္ထ-သဒ္ဒါဖြင့် အဘိဓမ္မေယျအနက် ထူး သည်၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ပါသည်။ ဧဝံ-ကား သန္နိဋ္ဌာနတ္ထ။ ယင်းဧဝံ-သဒ္ဒါဖြင့် သဒ္ဒါထူးသည်၏ အဖြစ်ကို ခိုင်မြဲစေပါသည်။

(စ) ဝုတ္တနယေဝေဝ-၌ (၁) ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ထိုနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ထိုနည်းအားလျော်သော အနုလောမ နည်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ယ) ဝုစ္စမာနာ-၌ ဝစဓာတ်အရ (စ) ဝတ္တာပိ-၌ ဓာတုတ္ထကို ကိုယ်ပြု၍ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (တနည်း) အရှင်သာရိပုတ္တရာ ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဘိဓမ္မာသင်သော မထေရ်များအား သုတ္တန်သို့ရောက်က မပင်ပန်းစေလိုသော ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောတော်မူအပ်သော

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ပထမဖြစ်သော အဝိစနဒုက တရားတော်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပ နိဿယ-စသော အကြောင်းနှင့် ပါရမီပုညဉာဏ သမ္ဘာရသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုတရားတော်ကို ကြားနာရ၍ အဘိဓမ္မာ၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်း၊ ရုပ် နာမ် ပညတ်ခွဲခြား၍ သိခြင်း၊ သုဂတိပရယာဏနှင့် နိဗ္ဗာနဂမနတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀ ။ (ဃ) ဝုစ္စမာနာ+အဘိလာပါ။ ။ ဝုစ္စမာနာ-ဝယ် ဝစေတင်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် အဘိလာပါ-အရ ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(စ) ပယောဇနံ+ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ပယောဇနံ-အရ/ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ဒေသနာဝိလာသ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ-ဟူသော အကျိုး ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဇာတ်အရ သောတုဇနတို့၏ သန္တာန်၌ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

ဝါကျ (၅၉) [၅၉၄။ ပြည်၊ပ၊ ၃၃၉။ ဘာသာဠိ၊ပ၊ ၃၇၂]

- (က) နာမဇ္ဈပဒ္ဓကော နာမကရကဋ္ဌေန၊ နမနဋ္ဌေန၊ နာမနဋ္ဌေနစ နာမံ။ ရုပ္ပနဋ္ဌေန ဇ္ဈပံ။
- (ခ) အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ (ဂ) ဝိတ္တာရော ပန နိက္ခေပကဏ္ဍော အာဝိ ဘဝိဿတိ။
- (ဃ) အဝိဇ္ဇာတိ ဒုက္ခာဒိသု အညာဏံ၊ ဘဝတဏှာတိ ဘဝပတ္ထနာ၊
- (င) ဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဘဝေါ ပုစ္ဆတိ သဿတံ၊ သဿတဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိ၊
- (စ) ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဝိဘဝေါ ပုစ္ဆတိ ဥစ္ဆေဒံ၊ ဥစ္ဆေဒဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိ၊

➤ ၁၁ ။ (က) နာမရူပဒုကော၊နာမရူပဒုကံ၌။နာမကရကဋ္ဌေန၊အမည်ကိုပြုတတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော သဘောကြောင့်။(ဂ)အမည်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတအနက်ကြောင့်။နာမံ၊နာမ် မည်၏။ နမနဋ္ဌေနစ၊အာရုံသို့ ရှေးရှုသွတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောကြောင့်၎င်း။နာမနဋ္ဌေနစ၊ အာရမ္မဏိကတရားကို အာရုံဖြစ်သော မိမိသို့ သွတ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောကြောင့် ၎င်း။နာမံ၊နာမ်မည်၏။ရူပနဋ္ဌေန၊အချမ်းအပူ-စသော ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန် တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောကြောင့်။ရူပံ၊ရုပ်မည်၏။

(ခ) အယံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား။ဧတ္ထ၊ဤမာတိကာ၏ အဖွင့်၌။သင်္ခေပေါ၊အကျဉ်းတည်း။ (ဂ) ဝိတ္တာရော ပန၊အကျယ်သည်ကား။နိက္ခေပကဏ္ဍော၊နိက္ခေပကဏ္ဍ၌။အာဝိ၊ထင်စွာ။ဘဝိဿတိ၊ဖြစ် လတံ။ (ဃ) အဝိဇ္ဇာတိ၊အဝိဇ္ဇာဟူသည်ကား။ဒုက္ခာဒိသု၊ဒုက္ခသစ္စာ အစရှိသည်တို့၌။အညာဏံ၊ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟတည်း။ဘဝတဏှာတိ၊ဘဝတဏှာဟူသည်ကား။ဘဝပတ္ထနာ၊ဘဝကို တောင့်တ တတ်သော တဏှာတည်း။ (င) ဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဧတ္ထ၊ဘဝဒိဋ္ဌိဟူသော ပါဠိ၌။သဿတံ၊မြဲသည်ကို။ဘဝေါ၊ ဘဝဟူ၍။ပုစ္ဆတိ၊ဆိုအပ်၏။သဿတဝသေန၊အတ္ထသည်၎င်း၊ လောကသည်၎င်း၊ မြဲ၏ဟု ယူသည်၏အစွမ်း ဖြင့်။ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိသည်။ဘဝဒိဋ္ဌိ၊ဘဝဒိဋ္ဌိ မည်၏။ (စ) ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတိ ဧတ္ထ၊ဝိဘဝဒိဋ္ဌိဟူသော

F-25-B

ဤပါဠိ၌ ဥစ္ဆေဒံ ပြတ်သည်ကို ဝိဘဝေါဝိဘဝဟူ၍ ဝုစ္စတိဆိုအပ်၏။ ဥစ္ဆေဒဝသေန အတ္တသည်၎င်း၊ လောကသည်၎င်း ပြတ်၏ဟု ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိသည် ဝိဘဝဒိဋ္ဌိဝိဘဝဒိဋ္ဌိမည်၏။

➤ ၂။ (၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် နာမရူပဒုက၏ အနက်ကို နာမကရဏဋ္ဌေန-စသည်ဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤအနက်ကို သင်္ခေပလေလော၊ ဝိတ္ထာရလေလော-ဟု ခွဲခြားမသိအပ် မသိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် နာမရူပဒုက၏ အနက်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဤအနက်ကို သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရအားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုအနက်သည် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရတွင် အဘယ်အနက်ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဤမာတိကာအဖွင့်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သည် သင်္ခေပတည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် နာမရူပဒုက၏ သင်္ခေပအနက်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် နာမရူပဒုက၏ ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသသင့်ရောက်ရာ၏။ နာမရူပဒုက၏ ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ (က) ဖြင့် နာမရူပဒုက၏ အဖွင့်ကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘဝ-သဒ္ဓါသည် သာမညနိဒ္ဒေသနည်းဖြင့် ဝုဓိ၊ ဇနန-စသော အနက်(၇)ပါးကို ဟောနိုင်သော်လည်း ဤဘဝဒိဋ္ဌိ-၌ ဘဝ-သဒ္ဓါကား ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အနက်ကိုသာ ဟော၏ဟု ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သဒါ ဘဝတိတိ ဘဝေါ။ (၂) ဘူဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အမြဲ မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြီးသာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘဝတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဘုဆိုအပ်သောဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

- နာမံ ကရောတိတိ နာမံ။(နာမပုဒ်+ဏ) နမတိတိ နာမံ။(နမုဓာတ်+ဏ)
- အတ္တနိ အာရမ္မဏိကဓမ္မေ နာမေတိတိ နာမံ။(နမု+ဏ)
- သီတုဏှာတိဝိရောဓိပစ္စယေဟိ ရုပ္ပတိတိ ဣမံ။(ရူပဓာတ်+အ)
- ဘဝတိ ဣတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ။ သဒါ သတံ သဿတံ။
- န ဘဝတိတိ ဝိဘဝေါ။ ဝိဘဝေါ ဣတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ။

➤ ၆။ (က) ၌ နာမကရဏဋ္ဌေန-ဖြင့် နာမံ-၌ နမပုဒ်+ဏပစ္စည်း၊ ဏပစ္စည်း၏၊ ကရောတိတဒ္ဓိတိအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) နာမံ ကရောတိတိ နာမံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) နာမက္ခန္ဓာလေးပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့သည် အမည်ကိုပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်ကြောင့်

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၆၅

နာမ်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

နမနဋ္ဌေန-ဖြင့် နာမ်-၌ နမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနအနက် ၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) နမတိတိ နာမ်-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် နာမက္ခန္ဓာလေးပါးသည် နာမ်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

နာမနဋ္ဌေန-ဖြင့် နာမ်-၌ နမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တု သာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အတ္တနိ အာရမ္မဏိကဓမ္မေ နာမေတိတိ နာမ်-ဟု ပြု ရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အာရမ္မဏိကတရားတို့ကို မိမိသို့ ညွှတ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတ် အနက်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်တို့သည် နာမ်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ရူပနဋ္ဌေန-ဖြင့် ရူပ-၌ ရူပဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက် ၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ရူပတိတိ ရူပ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဖောက်ပြန်တတ် သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် ရုပ်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေသည်။

(ဃ) ၌ ဒုက္ခာဒီသု အညာဏံ-ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ-၌ ဝိဇ္ဇာ-ဝယ် ဝိဒဓာတ်၏ ဉာဏအနက်ဟောသည် ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) န+ဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာ-ဟု မိဿကတပျုရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) န-၏ ကာရိယ အ-၏ ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) အဝိဇ္ဇာ အရ ဒုက္ခသစ္စာ စသည်တို့၌ ဉာဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟကို အရကောက်ရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) အဝိဇ္ဇာသည် အညာဏံ-၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဘဝပတ္တနာ-ဖြင့် ဘဝတဏှာ၌ တဏှာ-ဝယ် တသဓာတ်၏ ပိပါသအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (ဒု- ဓာတုတ္ထ) ဣ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) တသတိတိ တဏှာ (တနည်း) တဿတိ ပရိတဿတိတိ တဏှာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဘဝံ တဏှာ ဘဝတဏှာ- ကို ဒုတိယာ တပျုရိသံ (တနည်း) ဘဝေသု တဏှာ ဘဝတဏှာ-ဟု သတ္တမိ တပျုရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ဘဝတဏှာ-အရ ဘဝကို တောင့်တတတ်သော တဏှာ (ဝါ) ဘဝတို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာကို အရကောက်ရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င)၌ ဘဝေါ ဝုစ္ဆတိ သဿတံ-ဖြင့် ဘဝဒိဋ္ဌိ-၌ ဘဝ-သဒ္ဓါသည် ဝုဋ္ဌိ၊ ဇနန-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သဿတဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဘဝ-အရ သဿတကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

သဿတဝေေန ဥပ္ပဇ္ဇဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် ဘဝဒိဋ္ဌိ-ကို ဘဝဝေေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ-ဟု မဇ္ဈေ လောဝိ တတိယာတပျုရိသံသမာသံ (တနည်း) ဘဝေါ ဣတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(၈) နှ့် ဝိဘဝေါ ဝုစ္ဆတိ ဥစ္ဆေဒ-ဖြင့် ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-၌ ဝိဘဝ-သဒ္ဓါသည် နိဗ္ဗာန်၊ ဥစ္စာ-ဟူသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥစ္ဆေဒအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဝိဘဝ-အရ ဥစ္ဆေဒကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဝိဘဝသဒ္ဓါ ဥစ္ဆေဒ-၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဥစ္ဆေဒဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-၌ ဝိဘဝသဒ္ဓါ ဥစ္ဆေဒ-၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဝိဘဝေါ ဣတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-ဟု မဇ္ဈေလောပိကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (တနည်း) ဝိဘဝဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနာနာ ဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-ဟု မဇ္ဈေလောပိ တတိယာ တပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇ ။ ပန-ကား ပက္ခန္တရဇေတကအနက်။ အာဝိ-ကား ပါတုဘာဝတ္ထ။ အညာဏ်-၌ အ-ကား ဝိရဒ္ဓအနက်။

(၁) အယံ-၌ ဣမ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော နာမကရဏဋ္ဌေန-စသည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ ဧတ္ထေ-၌ ဣမ-ကား ဆိုခဲ့ဖြစ်သော သုတ္တန္တိကမာတိကာ အဖွင့်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈ ။ ဝိတ္ထာရော ပန နိက္ခေပကဏ္ဍေ အာဝိ ဘဝိဿတိ-အရ = (၁) နိက္ခေပကဏ္ဍ ၌ လာလတုံသော အကျယ်ဖြစ်သော အနက်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ်၊ ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေနေယျတို့၏ ပရမတ္ထတို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ထိုသို့သိသဖြင့် ကောင်းစွာကျင့်ရခြင်း သမ္မာပဋိပတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကောင်းစွာကျင့်သဖြင့် ရအပ်သော သုဂတိမဂ်ဖိုလ်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ ဘဝဒိဋ္ဌိ- အရ “ဒိဋ္ဌိ”စေတသိက်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။
ဒုက္ခာဒီသု-၌ အာဝိ-အရ = သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂ၊ ပုဗ္ဗန္တ၊ အပရန္တ၊ ပုဗ္ဗန္တပရန္တ၊ ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ် ဟူသော (၇) ဌာနကို ယူရပါမည်။ အညာဏ်-အရ = မောဟ-ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ ၁၀ ။ ဘဝဒိဋ္ဌိ ။ ။ ဘဝ-အရ မြဲသည်ဟု စွဲလမ်းမှတ်ထင်အပ်သော စိတ်၊ စေတသိက် ရပ်ဟုဆိုအပ်သော လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိဋ္ဌိ-အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်သည်။

ဝုစ္ဆတိ သဿတံ ။ ။ သဿတံ-အရ မြဲသော အတ္တလောက ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆတိ-၌ ဝစ ဓာတ်အရ အဓိမောက္ခ၊ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဓာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

တဿ ဘာဝေါ ဒေါဝစသဿတာ (၄၊ ၉၄) ။ ။ ဘာဝေါ-အရ/တာပစ္စည်းအရ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တဿ(ဒေါဝစသဿ)အရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုခြင်းဟူသော ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာဘောသံဝဏ္ဏနာ

(က) အဘိဓိကန္တိ “ယံ န ဟိရိယတိ ဟိရိယတဗ္ဗေန” တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ နိလ္လုတော။

(ခ) အနောတ္တပ္ပန္တိ “ယံ န ဩတ္တပ္ပတိ ဩတ္တပ္ပတဗ္ဗေန” တိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ အဘာယန အာကာရော။ (ဂ) ဟိရိယနာ ဟိရိ။ (ဃ) ဩတ္တပ္ပနာ ဩတ္တပ္ပ။

(င) ဒေါဝစဿတာဒိသု ဒုက္ခံ ဝစော စောသ္မိံ ဝိပဋိကူလဂါဟိမိ ဝိပစ္စနိကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေတိ ခုဗ္ဗစော။ (စ) တဿ ကမ္မံ ဒေါဝစဿ။ (ဆ) တဿ ဘာဝေါ ဒေါဝစဿတာ။

(က) ၌ နိလ္လုတော-ဖြင့် အဟိရိကံ-၌ အ-၏ န-၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်းအ-၏ အဘာဝအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) ဟိရိ-သဒ္ဒါသည် လဇ္ဇာ-သဒ္ဒါ၏ အနက် တူ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) နတ္ထိ ဟိရိ စောဿာတိ အဟိရိကော။ အဟိ ရိကဿ ဘာဝေါ အဟိရိကံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အဟိရိကံ-၌ ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝ တဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) အဟိရိကံ-ဟု ဆိုလိုလျက် က-အံကွရာတစ်လုံးကိုချေ၍ အဟိရိကံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယံ န ဟိရိယတိ ဟိရိယတဗ္ဗေနာတိ ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာ-ဖြင့် အဟိရိကံ-၌ ဟိရိ-ဝယ် ဟိရိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဟိရိ ယတိ ပါပါတိ ဟိရိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ရှက်အပ် စက်ဆုပ်အပ်သော ကာယဒုစရိုက် စသည်ကို မရှက်တတ် မစက်ဆုပ်တတ်သော သဘောတရားသည် အဟိရိကမည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ အဘာယနအာကာရော-ဖြင့် အနောတ္တပ္ပပုဒ်ကို န ဩတ္တပ္ပံ အနောတ္တပ္ပံ-ဟု ဝစနတ္ထ ပြု၍ အနောတ္တပ္ပ-အရ မကြောက်သော အခြင်းအရာကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဟိရိပုဒ်၏ ဟိရိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဟိရိယနာ ဟိရိ-ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကိပ္ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိ။

(ဃ) ၌ ဩတ္တပ္ပနာ-ဖြင့် ဩတ္တပ္ပ-ပုဒ်ကို ဩတ္တပ္ပနာ ဩတ္တပ္ပံ-ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရ မည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ဒုက္ခံ ဝစော စောသ္မိံ-ဖြင့် ဒေါဝစဿတာ-၌ ဒုဗ္ဗစ-ဝယ် ဒု-၏ ဒုက္ခအနက်ဟောသည် ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂံတ္ထ) ဒုက္ခံ ဝစော စောသ္မိန္တိ ဒုဗ္ဗစော-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(သမာသလိဂံတ္ထ) ဗ-သည် ဝ-၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သန္တိလိဂံပဒ) သိစေပါသည်။

ဝိပဋိကူလဂါဟိမိ ဝိပစ္စနိကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေ-ဖြင့် ဒုက္ခံ ဝစော စောသ္မိံ-၌ စော-သဒ္ဒါ ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကိုစွဲယူ သုံးသပ်ရမည်ကို၎င်း(သဗ္ဗနာမလိဂံတ္ထ) (တနည်း) စော-အရ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ကို ၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် အထူးသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူတတ်ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုသာယာခြင်း၊ ပုဂ္ဂလဓမ္မကို မရိုသေခြင်းဟူသော အင်္ဂါသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ပင် တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဇ) ၌ တဿ ကမ္မံ-ဖြင့် ဒေါဝဇဿ-၌ (ဒုဗ္ဗစပုဒ်+ဗျပစ္စည်း) ဗျပစ္စည်း၏ ကမ္မတဒ္ဓိတ်အနက် ၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ဒုဗ္ဗဇဿ ကမ္မံ ဒေါဝဇဿ-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) သ-၏ အာဂုဏ်၏အဖြစ်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) ယဝတံ-သုတ် ကာရသဒ္ဓါဖြင့် သျ-ကို သပြု၊ ဒွေဘောဆောင်၍(တနည်း) ဗျတ္တတာ ဘာဝေတုသုတ်၌ တုသဒ္ဓါပုံဖြင့် သ-ပစ္စည်းသက်၍ ဒေါဝဇဿ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) ဒေါဝဇဿ-အရ အပြောအဆိုခက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ပြခြင်း-စသော အမှုကို ယူရမည်ကိုင်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဈ) ၌ တဿ ဘာဝေါ-ဖြင့် ဒေါဝဇဿတာပုဒ်ကို ဒေါဝဇဿ ဘာဝေါ ဒေါဝဇဿတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(က) ပါပါ အသဒ္ဓါဒယော ပုဂ္ဂလာ ဧတဿ မိတ္တာတိ ပါပမိဇ္ဇော။

(ခ) တဿ ဘာဝေါ ပါပမိဇ္ဇော။ (ဂ) ပဉ္စဝိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော၊ သတ္တဝိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော""တိ ဧဝံ ဝုတ္တာသု အာပတ္တိသု ကုသလဘာဝေါ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ ကုသလတာ။ (ဃ) တာဟိ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ ကုသလတာ။ (င) သမာပတ္တိသု ကုသလဘာဝေါ သမာပတ္တိက္ခန္ဓာ ကုသလတာ။

(စ) သမာပတ္တိနံ အပ္ပနာပရိစ္ဆေဒပညာယောတံ အဓိဝေဓနံ။

(ဆ) သမာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ သမာပတ္တိက္ခန္ဓာ ကုသလတာ။

(က) ၌ ပါပါ ဧတဿ မိတ္တာ-ဖြင့် ပါပမိတ္တပုဒ်ကို ပါပါ မိတ္တာ ဧတဿာတိ ပါပမိတ္တာ-ဟု ဗဟုဗိဟိသမာဿံ ဝဇနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

အသဒ္ဓါဒယော ပုဂ္ဂလာ-ဖြင့် ပါပမိတ္တဟူသည် အသဒ္ဓ-စသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟု သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) တဿ ဘာဝေါ-ဖြင့် ပါပမိတ္တတာပုဒ်ကို ပါပမိတ္တဿ ဘာဝေါ ပါပမိတ္တတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။ (ဂ) ၌ အာပတ္တိသု ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) အာပတ္တိပုဒ်နှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို အာပတ္တိသု ကုသလတာ အာပတ္တိ ကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာဿံ ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဉ္စဝိ (ပ) အာပတ္တိယော-ဖြင့် အာပတ္တိသရုပ်ကို သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း (အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ဝုဋ္ဌာနနှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလတာ ဝုဋ္ဌာနကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာဿံ ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အာပတ္တိနှင့် ဝုဋ္ဌာနကုသလတာကို အာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနကုသလတာ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ-ဟု ပဉ္စမိတပျုရိသ်သမာဿံ ဝဇနတ္ထပြုရမည်ကို

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၆၉

၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ)သိစေပါသည်။ တာဟိ-ဖြင့် အာပတ္တိဟိ-ဟူသော ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသော အာပတ် ၅-ဖုံ၊ အာပတ် ၇-ဖုံပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

[တာဟိ-၌ တ-ကား ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသော အာပတ် ၅-ဖုံ၊ အာပတ် ၇-ဖုံကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။]

(င) ၌ ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သမာပတ္တိနှင့် ကုသလ တာ-ကို သမာပတ္တိသု ကုသလတာ သမာပတ္တိကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ) သိစေပါသည်။

(စ) ဖြင့် သမာပတ္တိကုသလတာ-အရ သမာပတ်တို့၏(ဝါ)တို့ကို ဖြစ်ခြင်း၊ အပိုင်းအခြားကို သိ သော ပညာ၏ (ဝါ) ဝင်စားခြင်း အပိုင်းအခြားကို သိသောပညာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ် ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (ဆ) ၌ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ- ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) ဝဋ္ဌာနနှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ဝဋ္ဌာန ကုသလတာ ဝဋ္ဌာနကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ) သမာပတ္တိနှင့် ဝဋ္ဌာနကုသလတာကို သမာပတ္တိဟိ ဝဋ္ဌာန ကုသလတာ သမာပတ္တိဝဋ္ဌာနကုသလတာ-ဟု ပဉ္စမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသ လိင်္ဂပဒတ္တ)သိစေပါသည်။

(က) အဋ္ဌာရသသု ဓာတုသု ကုသလဘာဝေါ ဓာတုကုသလတာ။

(ခ) တာသံယေဝ ဓာတုနံ မနသိကာရေ ကုသလဘာဝေါ မနသိကာရကုသလတာ။

(ဂ) စက္ကာယတနာဒိသု ကုသလဘာဝေါ အာယတနကုသလတာ။

(ဏ) ၌ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) ဓာတုနှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ဓာတုသု ကုသလတာ ဓာတုကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ) ဓာတု-အရ ၁၈-ပါးသော ဓာတ်တို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဓ) ၌ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) မနသိကာရနှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို မနသိကာရေ ကုသလတာ မနသိကာရကုသလတာ-ဟု သတ္တမိတပျုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ) မနသိကာရ-အရ ထို (၁၈)ပါးသော ဓာတ်တို့ကို သာလျှင် လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်၊ ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်၊ ရုပ် နာမ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ အနိစ္စ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း နှလုံးသွင်းခြင်းကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ)၌ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ကုသလတာပုဒ်ကို ကုသလသ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတံ ဝေဓနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) အာယတနနှင့် ကုသလတာပုဒ်ကို အာယတနေသု ကုသလတာ အာယတနကုသလတာ-ဟု သတ္တမိ တပျရိသံသမာသံ ဝေဓနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိဂံပဒတ္ထ) အာယတန-အရ စက္ခယတန အစရှိသော အာယတနတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပါဌာန (၆၀) [ဋ္ဌ၊၉၅။ ပြည်၊ပ၊ ၃၄၄။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၇၆]

(က) ဒွါဒသဂေါပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလဘာဝေါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ။

(ခ) တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ ဌာနကုသလတာ။ (ဂ) ဌာနန္တိ ကာရကံ ဝုစ္စတိ။

(ဃ) တသ္မိံ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ဖလံ တိဋ္ဌတိ နာမ၊ (င) တသ္မာ “ဌာန”န္တိ ဝုတ္တိ။

(စ) အဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ အဋ္ဌာနကုသလတာ။

➤ ၉။ (က) ဒွါဒသဂေါပတဆယ့်နှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ၊ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌။ [ဝေါဟာရတ္ထ] စွဲမှီ၍ အညီအမျှ အတူတကွဖြစ်ရာတရား၌။[သဒ္ဒတ္ထ] ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့၏ ပေါင်းစုံ ညီညွတ်မှုကို စွဲမှီ၍ အညီအမျှ အတူတကွ အကျိုးပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၏ ဖြစ်ရာတရား၌။[အဓိပ္ပါယ်တ္ထ] ကုသလဘာဝေါ၊လိမ္မာသည်၏အဖြစ်သည်။ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ၊မည်၏။

(ခ) တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ၊ထိုထိုအကြောင်း၌။ကုသလဘာဝေါ၊ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ၌ယှဉ်သော ပညာသည်။ဌာနကုသလတာ၊မည်၏။

(ဂ) ကာရကံ၊အကြောင်းကို။ဌာနန္တိ၊ဌာနဟူ၍။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။ (ဃ) ဟိ၊မှန်၏။(တနည်း) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။တသ္မိံ ကာရဏေ၊ထိုအကြောင်း၌။တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ၊ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ဖလံ၊အကျိုးသည်။တိဋ္ဌတိ နာမ၊တည်သည်မည်၏။တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ဌာနန္တိ၊ဌာန ဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။/ ဇနေန၊လူအပေါင်းသည်။)ဝုတ္တိ၊ဆိုအပ်၏။(ဝါ)(ဘဂဝတာ၊သည်။) ဝုတ္တိ၊ ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

(ဃ+င) ဝါဌာ အပြန်အလှန် ။ ။ ဌာနန္တိ၊ဌာန-ဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည်။)ဝုတ္တိ၊ဟောတော်မူ အပ်ပြီ။ (ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။ဌာနန္တိ၊ဌာနဟူ၍။ဝုတ္တိ၊ဟောတော်မူအပ်သနည်း။) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ တသ္မိံ ကာရဏေ၊ထိုအကြောင်း၌။တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ၊ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်။ဖလံ၊အကျိုးသည်။တိဋ္ဌတိ နာမ၊တည်သည်မည်၏။တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ဌာနန္တိ၊ဌာနဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊ သည်။) ဝုတ္တိ၊ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ (စ) အဋ္ဌာနေ၊အကြောင်းမဟုတ်သည်၌။ကုသလဘာဝေါ၊ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ် ကြောင်း ဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ၌ယှဉ်သော ပညာသည်။အဋ္ဌာနကုသလတာ၊မည်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် (ဝါ) အရှင်သာရိပုတ္တရာ သည် ပါဠိစကား၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ထိုပုဒ်၌ တာပစ္စည်းသည် သမုလ-စသော အနက်ကို ဟောသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာပုဒ်လုံးကိုဒွန်သမာသံ ဝေဓနတ္ထ စသည်ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ပဋိစ္စ

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

သမုပ္ပါဒကုသလတာ-ဟူသာ မဆိုသင့်။ တာပစ္စည်း၏ ဘာဝအနက်ဟောပုံ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ-ပုဒ်၏ သတ္တဓိတဖွဲ့ရိုသ်သမာဿ် ဝစနတ္ထပြုရပုံ အလုံးစုံတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့ မှတ်သားရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဌာနကုသလတာ-ကို တသ္မိတသ္မိံ ဌာနေ ကုသလတာဝေါ-ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာန-သဒ္ဒါသည် ဣဿရိယ၊ ဩကာသ-စသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဌာနကုသလတာ-၌ ဖြစ်သင့်သော ဌာန-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဌာနကုသလတာ- ၌ ဖြစ်သင့်သော ဌာန-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာန-သဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် (ဌာနံ ဣဿရိယော ကာသ ဟေတုသု ဌိတိယမ္ပိစ-ဟူသည်နှင့်အညီ ဌာန-သဒ္ဒါ ဣဿရိယ-စသော အနက်များစွာ ဟောနိုင်ပါလျက်) ဤ၌ ဌာန-သဒ္ဒါ ကာရဏအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိမ်းယိုင်သောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာန-သဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကို ဟော၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ မိမိစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မိမိစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် ဌာန-သဒ္ဒါ၏ အကြောင်းဟောအဖြစ်၊ ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အကျိုးတို့သည် တည်သည်မည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ထိုသို့ဆိုသဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်လေသောကြောင့် (ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် ဌာန-သဒ္ဒါ၏ အကြောင်းဟော အဖြစ်၊ ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အကျိုးတို့သည် တည်သည်မည်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ထိုသို့ဆိုခြင်းဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးလွှာဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဤနေရာ၌ ဌာန-သဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ကိုသာ ဟောသည်ဟု အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသ(တနည်း) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဒဋ္ဌိယ ဒဋ္ဌိကရဏ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အသင်ယုတ္တိရှိအောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကိုပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

ဝုဇ္ဇတိ/ဝုတ္တံ သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဌာန-သဒ္ဒါ၏ ဣဿရိယ၊ ဩကာသ၊

ဟေတု၊ ဌိတိ အနက်လေးပါးတို့တွင် ဤ ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာနသဒ္ဒါကား ကာရဏ(ဟေတု)အနက်ကို ဟော၏ဟု ဌာန-သဒ္ဒါ၏ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပစာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဂုစ္စတိ-ကို ထားသည်။

(င) ၌ တသ္မာ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးမူလအကျိုးမှ ဆက်၍ရအပ်သော အကျိုးဆက် လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ တသ္မာ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ပဋိစ္စ သမုပ္ပဒတိ ဖလံ ဧတသ္မာတိ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**။ (၂) ပဋိစ္စသဒ္ဒါပပဒ သံ-ရှေး ၂-ရှေးရှိသော ပဒဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စွဲမှီ၍ အညီအမျှ အတူတကွဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆယ့်နှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တေန ကာရဏေန အာယတ္တာ ပဋိဗဒ္ဓါ တဒါယတ္တာ။ ဝတ္တနံ ဂုတ္တိံ တဒါယတ္တာ ဂုတ္တိံ အဿာတိ တဒါယတ္တဂုတ္တိံ။ တဒါယတ္တဂုတ္တိနော ဘာဝေါ **တဒါယတ္တဂုတ္တိတာ**။

(၂) ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသော အကျိုး၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုသတိ ဆေကော ဘဝတိတိ ကုသလော။ ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလတာ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ**။ (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်နှင့် အာဓာရ+အာဓာရီ၊ အကြောင်း-အကျိုး၊ ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလော။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလဿ ဘာဝေါ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ**။ (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ လိမ္မာသူ၏အဖြစ်နှင့် (ဝါ) ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပညာနှင့် ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ လိမ္မာသူ၏အဖြစ် ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိဋ္ဌတိ ဖလံ ဧတ္တာတိ ဌာနံ။ ကုသတိ ဆေကော ဘဝတိတိ ကုသလော။

ကုသလဿ ဘာဝေါ ကုသလတာ။ ဌာနေ ကုသလတာ **ဌာနကုသလတာ**။

(၂) အကြောင်း၏ လိမ္မာသူ၏အဖြစ်နှင့် အာဓာရ+အာဓာရီ၊ အကြောင်း-အကျိုး၊ ဂုဏေး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကြောင်း၌ လိမ္မာသူ၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အတ္တနော ဖလံ ကရေတိတိ **ကာရဏံ**။ (၂) က-ရေ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပြုခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြုခြင်းကြိယာ သည် (ဝါ) အကြောင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* တိဋ္ဌတိ ဖလံ ဧတ္တာတိ **ဌာနံ**။ (၂) တိဋ္ဌ-ဌ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တည်ခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

➤ ၆။ (က) ၌ ဒွါဒသဇနိ-ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ-အရ ၁၂-ပါးသော အင်္ဂါရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလဘာဝေါ-ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကုသလတာ-၌ ကုသလတာ-ပုဒ်ကို ကုသလသ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကုသလတာ-ဟု သတ္တမိ တပျရိသ် သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) (တနည်း) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေကုသလော ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ကုသလော၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကုသလသ ဘာဝေါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကုသလတာ-ဟုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိ ဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ဌာနေ ကုသလတာ-ဖြင့် ကုသလတာ-ပုဒ်ကို ကုသလသ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာ ဝတဒ္ဓိတံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စ ယတ္ထ) ဌာနနှင့် ကုသလတာကို ဌာနေ ကုသလတာ ဌာနကုသလတာ-ဟု သတ္တမိ တပျရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။ တသ္မိံ တသ္မိံ-ဖြင့် ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာန-သဒ္ဓါသည် အကြောင်းထိုထို၌ ပျံ့နှံ့သော ဝိညာပုဒ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒ)

(ဂ) ဖြင့် ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာနပုဒ်သည် ဣဿရိယအနက်ကို မဟော၊ ဟောတု(ကာရဏ)အနက် ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ဌာနကုသလတာ-၌ ဌာန-သဒ္ဓါသည် ကာရဏ- ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ တသ္မိံ တိဋ္ဌတိ-ဖြင့် ဌာနံ-၌ ဌာနဘတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ အဓိကရဏ သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) တိဋ္ဌတိ ဇတ္ထာတိ ဌာနံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ဖလံ-ဖြင့် တိဋ္ဌတိ-၏ ကတ္တားကား ဖလံ-ပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ-ဖြင့် တိဋ္ဌတိ-၌ တည်၏ဟူသည် အကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တည်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် အဌာနကုသလတာ-၌ ကုသလတာ-ပုဒ်ကို ကုသလသ ဘာဝေါ ကုသလတာ-ဟု ဘာ ဝတဒ္ဓိတံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စ ယတ္ထ) အဌာနနှင့် ကုသလတာကို အဌာနေ ကုသလတာ အဌာနကုသလတာ-ဟု သတ္တမိ တပျရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ-၌ ပဋိစ္စ-ဝယ် ပတိ-ကား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ။ ဣ-ဓာတ်ကား ဂတျတ္ထ။ သမုပ္ပါဒ်-၌ သံ-ကား သဟတ္ထ၊ သမတ္ထ။ ဥ-ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထက။ (ဂ) ၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ (တနည်း) ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ (ဃ) ၌ တိ-ကား ဒဠိကရဏ ဇောတက (တနည်း) ကာရဏဇောတက။ တဒါယတ္ထ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ နာမ-ကား သညာအနက်။ (င) ၌ တသ္မာ-ကား ကာရဏဇ္ဈေဒနတ္ထ။ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ (တနည်း) ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ခ) တသ္မိံ တသ္မိံ-၌ တ-သည် ဌာနေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့်

သုတ္တန္တိကဒကမာတိကာအဖွင့်

ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဃ) တသ္မိံ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကာရဏအနက်ဖြစ်ကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ တဒါယတ္တ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကာရဏအနက်ကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (င) တသ္မာ-ကို သဗ္ဗနာမ်ကြံလျှင် တ-သည် တိဋ္ဌတိကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနဘူတဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန်း ။ ဝုစ္စတိ/ဝုတ္တံ-၌ အန္တက္က ဝစေတင်အရ မြတ်စွာဘုရား၏ “ဒေသနာဉာဏ်”ကို ယူ၍ (၁) ထိုဒေသနာဉာဏ်သည် ဒဿနက္က။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကက္က။ (၃) “ဌာန”-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနက္က။ (၄) မဟာကရုဏာ ဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝက္က။ (၅) တရားနာရခြင်း ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပ ရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝက္က။

ဝုစ္စတိ/ဝုတ္တံ-၌ အန္တက္က ဝစေတင်အရ - အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ “ဒေသနာဉာဏ်”ကို ယူ၍ (၁) ထိုဒေသနာဉာဏ်သည် ဒဿနက္က။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကက္က။ (၃) “ဌာန”-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနက္က။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝက္က။ (၅) တရားနာရခြင်း ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝက္က။

ဝုစ္စတိ/ဝုတ္တံ-၌ အန္တက္က ဝစေတင်အရ - (ပဏ္ဍိတေန/ဇနေန-ဟု ကတ္တားထည့်လျှင်)

(၁) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနက္က။ (၂) ယောနိသောမနသိကရ သည် ဒီပကက္က။ (၃) “ဌာန”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနက္က။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည် တို့သည် ဝိဘာဝက္က။ (၅) “ဌာန”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ကြားရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝက္က။

ကုသလဘာဝေါ-နှင့် ဌာနကုသလတာ-အရ = (၁) မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၈-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၌ရှိသော ပညာသည် ဒဿနက္က။ (၂) သမထဘာဝနာနှင့် သမာပတ် (၈)ပါးသည် ဒီပကက္က။ (၃) အတ္တဟိတ ပရဟိတ အကျိုးကိုပြီးစေနိုင်ခြင်းသည် ပကာသ နက္က (၄) အဓိကာရ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိအကျိုးသည် ဝိဘာဝက္က။ (၅) မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အကျိုးဆက် သည် အနဘာဝက္က။

➤ ၉။ ခုဒ္ဒါဒဿဇနံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ+ကုသလဘာဝေါ ။ ။ ခုဒ္ဒါဒဿဇနံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ- အရ အဝိဇ္ဇာ-စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၂-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလဘာဝေါ-အရ ထိုပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ကို သိစွမ်းနိုင်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၈-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၊ မဂ်စိတ် ၄-ခု ၌ရှိသော ပညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ+ကုသလဘာဝေါ ။ ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ-အရ စက္ခုပဿာဒ-စသော အကြောင်း ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလဘာဝေါ-အရ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို သိစွမ်းနိုင်သော မဟာကုသိုလ်

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၈-ခု၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၌ရှိသော ပညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

ဌာနန္တိ ကာရဏံ ဝုစ္စတိ ။ ။ ဝုစ္စတိ-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဌာနန္တိ-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ဌာန-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **ဌာနန္တိ-အရ** ဌာန-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရား သည် **ဝုစ္စတိ-ဝယ် ဝစဓာတ်အရ** ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာရဏံ-ဟူသော ကံပုဒ်အရ/ဝုစ္စတိ-၌ ဗာယျတ္ထ တေဝိဘတ်အရ= အကြောင်း ပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝစဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

အာဘောသံဝဏ္ဏနာ

- (က) ဥဇဘာဝေါ အန္တဝေါ။ (ခ) မုဒုဘာဝေါ မဒ္ဒဝေါ။
- (ဂ) အဝိဝါသနသင်္ခါတော ခမန ဘာဝေါ ခန္တိ။ (ဃ) သုရတဿ ဘာဝေါ သောရဇ္ဈံ။
- (င) သမ္မောဒကမုဒုဘာဝသင်္ခါတော သင်္ခါလ ဘာဝေါ သာဓလျံ။

(က) ၌ ဥဇဘာဝေါ-ဖြင့် အဇ္ဈေါပုဒ်ကို ဥဇနော ဘာဝေါ အဇ္ဈေါ-ဟု ဘာဝတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သဉ်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေ။

(ခ) ၌ မုဒုဘာဝေါ-ဖြင့် မဒ္ဒေါပုဒ်ကို မုဒုနော ဘာဝေါ မဒ္ဒေါ-ဟု ဘာဝတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သဉ်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေ။

(ဂ) ၌ ခမနဘာဝေါ-ဖြင့် ခန္တိ-၌ ခမဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိပစ္စည်း ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သဉ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ခမန ခန္တိ-ဟု ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိ ဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ အဝိဝါသနသင်္ခါတော-ဖြင့် ခန္တိ-အရ အနုလောမိခန္တိ၊ ဒိဋ္ဌိ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ-ကို မယူ ရ၊ အဝိဝါသနခန္တိကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ သုရတဿ ဘာဝေါ-ဖြင့် သောရဇ္ဈံပုဒ်ကို သုရတဿ ဘာဝေါ သောရဇ္ဈံ-ဟု ဘာဝတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သဉ်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ သင်္ခါလဘာဝေါ-ဖြင့် သင်္ခါလဿ ဘာဝေါ သာဓလျံ-ဟု ဘာဝတဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဒိတ်အနက်၌ သက်သဉ်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါ သည်။ သမ္မောဒကမုဒုဘာဝသင်္ခါတော-ဖြင့် သာဓလျံ-အရ အညီအညွတ် ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေ တတ်သော သူ၏ နူးညံ့သည့်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူရ မည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(က) ယထာ ပရေဟိ သန္တိ အတ္တနော ဆိန္ဒု န ဟောတိ၊ စဝံ ဓမ္မာမိသေဟိ ပဋိသန္တရကံ ပဋိသန္တာရော။ (ခ) ဣန္ဒြိယသံဝရဘောဒသင်္ခါတော မနုဉ္ဏဋ္ဌေသု ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဓါရတာဝေါ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ။ (ဂ) ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂဝေသန ဘောဇနေ မတ္တိ အဇာနနဘာဝေါ ဘောဇနေ အမတ္တညူတာ။

(က) ၌ ပဋိသန္တရကံ-ဖြင့် ပဋိသန္တာရော-၌ ပဋိ-ရှေး သံ-ရှေးရှိသော ထရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို ၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဋိသန္တရကံ ပဋိသန္တာရော-ဟု ဘာဝသာနေ ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

စဝံ ဓမ္မာမိသေဟိ-ဖြင့် ပဋိသန္တရကံ=စေ့စပ်ပိတ်ဆို့ခြင်းဟူသည် မဓ္မ၊ အာမိသတို့ဖြင့် စေ့စပ် ပိတ်ဆို့သတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ယထာ (ပ) န ဟောတိ-ဖြင့် သူတစ်ပါးတို့နှင့် တကွ အပေါက် အကြား မရှိသကဲ့သို့ဟူသော ဥပမာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ အဂုတ္တဒ္ဓါရတာဝါ-ဖြင့် အဂုတ္တဒ္ဓါရတာပုဒ်ကို အဂုတ္တဒ္ဓါရဿ ဘာဝေါ အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။ မနုဉ္ဏဋ္ဌေသု-ဖြင့် ဣန္ဒြိယေသု-၌ ဣန္ဒြေ-အရ ဣတ္ထိန္ဒြေ စသည်တို့ကို မယူရ၊ မနိန္ဒြေလျှင် ခြောက်ခုမြောက်ရှိသော ဣန္ဒြေတို့ကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဣန္ဒြိယသံဝရဘောဒသင်္ခါတော-ဖြင့် ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ-အရ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ ပျက်ခြင်း ဟုဆိုအပ်သော လောဘမူ ဒေါသမူစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ မတ္တိ အဇာနနဘာဝေါ-ဖြင့် မတ္တညူပုဒ်ကို မတ္တိ ဇာနာတိတိ မတ္တညူ-ဟု ကတ္တုသာနေကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသသမာသံ ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ရူပစ္စည်း ကတ္တု သာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အမတ္တညူပုဒ်ကို န မတ္တညူ အမတ္တညူ-ဟု မိဿက တပျရိသသမာသံ ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အမတ္တညူနော ဘာဝေါ အမတ္တညူတာ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂဝေသန-ဖြင့် အဇာနန=မသိခြင်းဟူသည် အလှူမယူခြင်း သုံးဆောင်ခြင်း ၏အစွမ်းဖြင့် မသိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(က) သတိပဿနာသင်္ခါတော မုဋ္ဌဿတိ ဘာဝေါ မုဋ္ဌဿန္တံ။ (ခ) အသမ္မဇာနဘာဝေါ အသမ္မဇဉ်။ (ဂ) သရတိတိ သတိ။ (ဃ) သမ္မဇာနာတိတိ သမ္မဇဉ်။

(က) ၌ မုဋ္ဌဿတိဘာဝေါ-ဖြင့် မုဋ္ဌဿန္တံပုဒ်ကို မုဋ္ဌဿတိဿ ဘာဝေါ မုဋ္ဌဿန္တံ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝေနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။ * သတိပဿနာသင်္ခါတော-ဖြင့် မုဋ္ဌဿန္တံ-အရ သတိလွတ်ကင်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကုသိုလ် ခွါဒသကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ၌ အသမ္မဇာနဘာဝေါ-ဖြင့် အသမ္မဇာနဿ ဘာဝေါ အသမ္မဇဉ်-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝေနတ္ထ

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေသည်။

(ဂ) ၌ သရတိ-ဖြင့် သတိ-၌ သရဓာတိ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) သတိပုဒ်ကို သရတိတိ သတိ-ဟု ကတ္တုသာနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တိပစ္စည်း ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ သမ္မဇာနာတိ-ဖြင့် သမ္မဇေပုဒ်ကို သမ္မဇာနာတိတိ သမ္မဇေ-ဟု ကတ္တုသာနေ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဓါကျ (၆၁) [၄၂၉၅။ ပြည်၊ပ၊ ၃၄၆။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၇၉]

(က) အပ္ပဋိသင်္ခါနေ အကမ္မနဋ္ဌေန ပဋိသင်္ခါနသင်္ခါတံ ဗလံ ပဋိသင်္ခါနဗလံ။

(ခ) ဝိရိယသီသေန သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ ဘာဝနာဗလံ။

(ဂ) ပစ္စနိကဓမ္မေ သမေတီတိ သမထော။

(ဃ) အနိစ္စာဒိဝေသေန ဝိဝိဓေန အာကာရေန ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။

(င) သမထောဝ တံ အာကာရံ ဂဟေတွာ ပုန ပဝတ္ထေတဗ္ဗဿ သမထဿ နိမိတ္တဝေသေန သမထနိမိတ္တံ။ (စ) ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တေဝိ ဝေသဝနယော။

➤ ၉။ (က) အပ္ပဋိသင်္ခါနေ၊မဆင်ခြင်ခြင်း မသိခြင်းဟူသော မောဟကြောင့်။အကမ္မနဋ္ဌေန၊ မတုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်။ပဋိသင်္ခါနသင်္ခါတံ၊အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်ခြင်း သိမြော်မြင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ဗလံ၊အား။ပဋိသင်္ခါနဗလံ၊အဖန်ဖန်ဆင်ခြင်ခြင်း- သိမြော်မြင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အား။ (ခ) ဝိရိယသီသေန-ဝိရိယပါမောက္ခေနဝိရိယဟူသော အကြီးအမှူးဖြင့်။(ဝါ) ဝိရိယသီသေန-ဝိရိယံ ပါမောက္ခံ ကတွာဝိရိယကို အကြီးအမှူးပြု၍။သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးတို့ကို။ဘာဝေန္တဿ၊ ပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား။ဥပ္ပန္နံ၊ဖြစ်သော။ဗလံ၊အား။ဘာဝနာဗလံ၊ပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သော အား။

(ဂ) ပစ္စနိကဓမ္မေ၊ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နီဝရဏတရားတို့ကို။သမေတိ၊ငြိမ်းစေတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။သမထော၊သမထ မည်၏။ (ဃ) အနိစ္စာဒိဝေသေန၊အနိစ္စ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝိဝိဓေန၊အထူးထူးသော အပြားရှိသော။အာကာရေန၊အခြင်းအရာဖြင့်။ပဿတီ၊ရှုတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဝိပဿနာ၊မည်၏။ (င) သမထောဝ၊ရှေးသမာဓိသည်ပင်လျှင်။တံ အာကာရံ၊ထိုရှေးသမာဓိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံကို။(ဝါ) ထိုရှေးသမာဓိ၏အကြောင်းဖြစ်သော အခြင်းအရာကို။ဂဟေတွာ၊ယူ၍။ ပုန၊တဖန်။ပဝတ္ထေတဗ္ဗဿ၊ဖြစ်စေအပ်သော။သမထဿ၊နောက်သမာဓိ၏။နိမိတ္တဝေသေန=နိမိတ္တဘာဝေန၊ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။သမထနိမိတ္တံ၊ရှေးသမာဓိပင်လျှင် နောက်သမာဓိ၏ အကြောင်းမည်၏။

(စ) ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တေဝိ၊ပဂ္ဂါဟနိမိတ်၌လည်း။ဝေသဝနယော၊ဤနည်းကိုသာလျှင်။(တနည်း) ဝေသဝနယော၊ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

➤ ၉။ (က) ၌ အပ္ပဋိသင်္ခါနေပုဒ်သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် အကမ္မနဋ္ဌေန-ဟူသော နိမိတ္တဝန္တ အာဓာရ်ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် နိမိတ္တဝန္တ အာဓာရ်သည်

F-26-A

နိမိတ္တ အာဓာရနှင့် မကင်းကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မကင်းကောင်းသောကြောင့် အကမ္မ နဋ္ဌေန-ဟူသော နိမိတ္တဝန္တ အာဓာရကိုသာ ဆရာ မဆိုသင့်။ ယင်း၏ နိမိတ္တ အာဓာရကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ နိမိတ္တ အာဓာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် အပ္ပဋ္ဌိသင်္ခါနေ-ပါဌ်ကိုမိန့်။

➤ ၃။ (၁) ဖြင့် ဂန္ထဂရုဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသ အဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(၁) ၌ ဧသေဝနယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တ-ဟူသော ဒုတိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တွင် စသည် သမထနိမိတ္တ-ဟူသော ပထမပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တွင် နှင့် အလုံးစုံတူ၏ဟု ပြလိုသောကြောင့် (၁) ၌ ဧသေဝနယော-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဋိသင်္ခါတိ ဇာနာတိတိ ပဋိသင်္ခါနံ။ (၂) ပဋိ-ရေး သံရေးရှိသော ခါဓာတ် ယူပစ္စည်း သည်၎င်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဖန်ဖန်ဆင်ခြင်ခြင်း သိခြင်းကြံယာ သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အဖန်ဖန်ဆင်ခြင် ခြင်း ကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဋိသင်္ခါနဿ ပဋိပက္ခ အပ္ပဋ္ဌိသင်္ခါနံ။ (မောဟ-ရ၏)

ဘာဝေတိ ဝနေတိတိ ဘာဝနော။(ပုဂ္ဂလော)

ဘာဝနဿ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ ဘာဝနာဗလံ။ (၂) ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ပွားစေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်သော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ပွားစေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ တယောက်သည် တယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဗုဇ္ဈတိတိ ဗောဓိ။ (၂) ဗုဓဓာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အင်္ဂိယတေ ဉာယတေ ဧတေနာတိ အင်္ဂေါ။ ဗောဓိဿ အင်္ဂေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဗောဓိယာ အင်္ဂေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ (၂) သိတတ်သော ကိစ္စရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သိခြင်းကိစ္စ သတိ-စသော တရား အပေါင်းနှင့် ဖလ-ဟေတု အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပစ္စနိကဓမ္မေ သမေတိတိ သမထော။(သမ္မာသမာဓိ ရ၏။) ဝိဝိနေ အာကာရေန ပဿတိတိ ဝိပဿနာ။(ပညာ ရ၏။) သမထော ဧဝ နိမိတ္တံ သမထနိမိတ္တံ။(သမ္မာသမာဓိ ရ၏။) သမ္မယုတ္တဓမ္မေ ပဂ္ဂဏှာတိတိ ပဉ္စါဟော။(သမ္မာဝါယာမ ရ၏။) ပဂ္ဂါဟော ဧဝ နိမိတ္တံ ပဉ္စါဟနိမိတ္တံ။ (သမ္မာဝါယာမ)

➤ ၆။ (က) ၌ အကမ္မနဋ္ဌေန-ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနဗလံ-ဝယ် ဗလံ-၌ ဗလဓာတ်သည် ဇီဝ, နိရူပ အနက်တို့ကိုမဟော၊ အကမ္မနအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဗလတိ န ကမ္မတိတိ ဗလံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေ ပါသည်။ (တနည်း) အကမ္မနဋ္ဌေန-ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနဗလံ-၌ ဗလ-သဒ္ဓါသည် အကမ္မနဋ္ဌဝါစိ ရဋ္ဌိအနိပ္ပန္န ပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒ)

အပ္ပဋ္ဌိသင်္ခါနေ-ဖြင့် မတုန်မလှုပ်ဟူသည် မဆင်မခြင် မသိခြင်းဟူသော မောဟကြောင့် မတုန်မလှုပ်

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ပဋိသင်္ခါနသင်္ခါတံ ဗလံ-ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနဗလံ-ပုဒ်ကို ပဋိသင်္ခါနသင်္ခါတံ ဗလံ ပဋိသင်္ခါနဗလံ-ဟု သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရာယံသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

(ခ) ၌ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ-ဖြင့် ဘာဝနာဗလံ-၌ ဘာဝန-ဟူသော ရှေ့ပုဒ်ဝယ် ဘူဓာတ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဘာဝေတိ ဝဇေတိတိ ဘာဝနော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဘာဝနဿ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ ဘာဝနာဗလံ-ဟု ဥပ္ပန္န အလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပိ စတုတ္ထိ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) ဘာဝနဗလံ-ဟု ဆိုလိုလျက် မဇ္ဈေဒိယပြု၍ ဘာဝနာဗလံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေ။

ဝိရိယသီသေန သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ-ဖြင့် ဘာဝေန္တဿ-၌ ပွားစေ၏ဟူသည် ဝိရိယဟူသော အကြီးအမှူး ဖြင့် (ဝါ) ဝိရိယကို အကြီးအမှူးပြု၍ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးတို့ကို ပွားစေ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါ သည်။(ဘာဝတ္ထ) ဝိရိယသီသေန သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တဿ-ဖြင့် ဘာဝနာဗလံ-၌ ဘာဝနဟူသော ရှေ့ပုဒ်အရ ဝိရိယဟူသော အကြီးအမှူးဖြင့် ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးတို့ကို ပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ် ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ သမေတိ-ဖြင့် သမထော-၌ သမုဓာတ၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ထပစ္စည်း ဟေတု ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သမေတိတိ သမထော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိ ဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ပစ္စနိကဓမ္မေ-ဖြင့် ငြိမ်းစေ၏ဟူသည် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နီဝရဏ တရားတို့ကို ငြိမ်းစေသတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဝိဝိဓေန ယယတိ-ဖြင့် ဝိပဿနာ-၌ ဝိ-သဒ္ဓါ အတိသယ၊ အဘာဝ-စသော အနက်ကို မဟော။ ဝိဝိဓအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) ယယနာပုဒ်ကို ယယတိတိ ယယနာ-ဟု ကတ္တု သာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ယုပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု- ပစ္စယတ္ထ) ဝိ-နှင့် ယယနာပုဒ်ကို ဝိဝိဓေန ယယနာ ဝိပဿနာ-ဟု တတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။ အာကာရေန-ဖြင့် ဝိဝိဓ-အရ အခြင်းအရာ အာကာရကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အနိစ္စာဒိဝသေန-ဖြင့် ဝိဝိဓ အာကာရ-အရ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ၌ သမထောဝ-ဖြင့် သမထနိမိတ္တံပုဒ်ကို သမထောဝ နိမိတ္တံ သမထနိမိတ္တံ-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရာယံသမာသ် တွဲစပ်ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

တံ အာကာရံ (ပ) နိမိတ္တဝသေန-ဖြင့် ရှေ့သမထသည် နောက်သမထ၏ အကြောင်းဖြစ်ပုံကို သိ စေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် ပဂ္ဂဟောဝ တံ အာကာရံ ဂဟေတွာ ပုန ပဝတ္တေတဗ္ဗဿ နိမိတ္တဝသေန ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဟူသော ဝါကျကို သိစေပါသည်။ သို့ သိစေသဖြင့် ပဂ္ဂဟောဝ နိမိတ္တံ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ-ဟု သမ္ဘာဝနာ

B-07-H

ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် စေနတ္ထကို၎င်း၊ တံ အာကာရံ စသည်ဖြင့် သိစေအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း ညွှန်းပြ သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ **ဒေသဝနယော-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်** ။ ။ (၁) ရှေး(င)ဝါကျ၌ ဆိုအပ်ပြီးသည့်နှင့်တူသော ပဂ္ဂဟော ဝေ နိမိတ္တံ-ဟူသော ကမ္မဓာရာယ်အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပဂ္ဂဟယသ နိမိတ္တံ အစရှိသော အတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဤဆိုအပ်ပြီးသော ကမ္မဓာရာယ်နည်းသည် ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ-၌သာ မဗုတ်၊ သမထနိမိတ္တံ-၌လည်း ထိုအတူပင် ခွင့်ပြုအပ်သော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။ **သမထောဝ-၌** (၁) ရှေးရှေး သမထသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နောက်နောက် သမထသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ **ကြိယာငါးတန်** ။ ။ **ဘာဝနာပလံ-အရ** ကုသိုလ်စိတ် ၈၀ဝိသ၊ စေတသိက် အဋ္ဌတ္တိသကို ယူ၍ **“ကုသိုလ်”** အတိုင်းထုတ်လေ။

ပဋိသင်္ခါန-အရ ပဋိသင်္ခါနပလံ-အရ = “ဉာဏ်”ကို ယူ၍ (၁) ထိုဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) တိဟိတပဋိသန္ဓေသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရုံသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိပဿနာ-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၌ရှိသော **ပညာ** ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ-စသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကိုရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ် စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ အကြောင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပဋိသမ္ပိဒါ လေးပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါး၊ သမာပတ် ၈-ပါး၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ၊ နိဗ္ဗာန ဂမနတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ **သမထော(သမ္မာသမာဓိ-ဧကဂ္ဂတာ) ဝိပဿနာ(ပညာ) သမထနိမိတ္တံ(သမ္မာသမာဓိ) ပဋ္ဌါဟော(သမ္မာဝါယာမ-ဝိရိယ) ပဋ္ဌါဟနိမိတ္တံ(သမ္မာဝါယာမ)** ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ **ဂဟေတွာ ပူန ပဝဇ္ဇေတဗ္ဗဿ** ။ ။ ဂဟေတွာ-အရ သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ပဝတ္တေတဗ္ဗဿ-အရ သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၁-ပါး နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ **သမထော-၌** ရှေ့ သမာဓိ ပစ္စည်းတရားက **သမထနိမိတ္တံ-၌ သမထ-အရ** နောက် သမာဓိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တံ အာကာရံ-အရ ရှေ့သမာဓိ အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံ ပစ္စည်းတရားက **သမထဿ-အရ** နောက် သမာဓိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

အာဘောသံဝဏ္ဏနာ

(က) သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ပဂ္ဂကာတိတိ ပဋ္ဌါဟော။ (ခ) န ဝိက္ခိပတိတိ အဝိက္ခေပေ။

(ဂ) သီလဝိနာသိကာ အသံဝရသင်္ခါတာ သီလဿ ဝိပတ္တိ သီလဝိပတ္တိ။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

(ဃ) သမ္မာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိပတ္တိံ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိံ။

(က) ၌ ပဂ္ဂဏာတိ-ဖြင့် ပဂ္ဂဟောပုဒ်ကို ပဂ္ဂဏာတိတံ ပဂ္ဂဟော-ဟု ကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အ-ပစ္စည်း ကတ္ထုသာဓန၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သိစေသည်။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မ-ဖြင့် ချီးပင့်၏ဟူသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ချီးပင့်သတည်းဟု သိစေပါသည်။

(ဘာဝတ္ထ) (ခ) ဖြင့် ဝိက္ခေပေါ-ပုဒ်ကို ဝိက္ခိပတိတံ ဝိက္ခေပေါ-ဟု ကတ္ထုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဏ-ပစ္စည်း ကတ္ထုသာဓန၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) န ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ-ဟု မိဿကတပြုရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အဝိက္ခေပေါ-၌ အ-သဒ္ဒါ န-နိပါတ်၏ ကာရိယ၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) သိစေသည်။

(ဂ) ၌ သီလဝိနာသိကာ အသံဝရသင်္ခါတာ-ဖြင့် သီလဝိပတ္တိ-အရ သီလကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အသံဝရ-ဟုဆိုအပ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အကျိုးဖြစ်သော သီလဖျက်စီးခြင်း သီလဝိပတ္တိ အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ တင်စား၍ ဖလူပစာ အနုမာနသိဒ္ဓိဖြင့် ဆိုသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သီလဿ ဝိပတ္တိ-ဖြင့် သီလဝိပတ္တိပုဒ်ကို သီလဿ ဝိပတ္တိ သီလဝိပတ္တိ-ဟု ဆဋ္ဌိတပြုရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ဃ) ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟုဆိုအပ်သော အကုသိုလ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အကျိုးဖြစ်သော အယူဖျက်စီးခြင်း ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ တင်စား၍ ဖလူပစာ အနုမာနသိဒ္ဓိဖြင့် ဆိုသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဒိဋ္ဌိယာ ဝိပတ္တိ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိယာ ဝိပတ္တိ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-ဟု ဆဋ္ဌိတပြုရိသသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

ဝါကျ (၆၂) [၄၂၉၆။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၄၇။ ဘာသာဓိ၊ ၁၊ ၃၈၀]

(က) သောရဇ္ဈမေဝ သီလဿ သမ္မာဒနတော သီလပရိပူရကတော သီလဿ သမ္ပဒါတံ သီလသမ္ပဒါ။ (ခ) ဒိဋ္ဌိပရိပူရိဘူတံ ဉာဏံ ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပဒါတံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။

(ဂ) ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ သမ္ပတ္တာ သီလသင်္ခါတာ သီလဿ ဝိသုဒ္ဓိ သီလဝိသုဒ္ဓိ။

(ဃ) နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ဝိသုဒ္ဓိ ပါပေတုံ သမ္ပတ္တာ ဒဿနသင်္ခါတာ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။

(င) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ ပန ယထာဒိဋ္ဌိဿစ ပဓာနန္တိ ကမ္မဿကတဉာဏာဒိသင်္ခါတာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစေဝ ယထာဒိဋ္ဌိဿစ အနုပုပဒိဋ္ဌိဿ ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေဝ ပဓာန။

➤ ၁။ (က) သောရဇ္ဈမေဝ၊ တင့်တယ်သော သုစရိုက်၌ မွေ့လျော်သောသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သီလသည်ပင်လျှင်။(ပုနပ္ပုနံ၊ အဖန်ဖန်။ အာသေဝိယမာနံ၊ မှီဝဲအပ်သည်ရှိသော်။) သီလဿ၊ နောက်ဖြစ်သော လောကီ လောကုတ္တရာ သီလကို။ သမ္မာဒနတော၊ ပြည့်စုံစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သီလပရိပူရကတော၊ သီလကို ပြည့်စုံစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သီလဿ၊ လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုးသီလကို။ သမ္ပဒါ၊

ပြည့်စုံစေတတ်သော အကြောင်းသီလတည်း။ဣတိ တဿာ၊ထို့ကြောင့်။သီလသမ္ပဒါ၊မည်၏။ (တနည်း) သီလဿ၊အပေါင်းဖြစ်သော အကြောင်းသီလ အကျိုးသီလ၏။သမ္ပဒါ၊ပြည့်စုံစေတတ်သော။(ဝါ) ပြည့်စုံခြင်းဖြစ်သော အစိတ်အစိတ်သီလတည်း။ဣတိ တဿာ၊ထို့ကြောင့်။သီလသမ္ပဒါ၊မည်၏။

(ခ) ဒိဋ္ဌိပါရိရုံရတုတံ၊အယူပြည့်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ဉာဏံ၊ဉာဏ်သည်။ဒိဋ္ဌိယာ၊အယူကို။ သမ္ပဒါ၊ပြည့်စုံစေတတ်သည်တည်း။ (ဝါ) ဒိဋ္ဌိယာ၊အယူ၏။သမ္ပဒါ၊ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ဣတိ တဿာ၊ထို့ကြောင့်။ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ၊မည်၏။ (ဂ) ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ၊အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်သို့။သမ္ပတ္တာ၊ရောက်သော။ သီလသင်္ခါတာ၊သီလဟုဆိုအပ်သော။သီလဿ၊သီလ၏။ဝိသုဒ္ဓိ၊အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။သီလဝိသုဒ္ဓိ၊သီလ၏ အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ (ဃ) နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ၊နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော။ဝိသုဒ္ဓိ၊အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာသို့။ ပါပေတု၊ရောက်စေခြင်းငှာ။သမ္ပတ္တာ၊စွမ်းနိုင်သော။ဒဿနသင်္ခါတာ၊ဉာဏ်အမြင်ဟုဆိုအပ်သော။(ပညာ၊ပညာဟူသော) ဒိဋ္ဌိယာ၊အယူ၏။ဝိသုဒ္ဓိ၊စင်ကြယ်ခြင်း။ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊အယူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

(င) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ် ပန ယထာဒိဋ္ဌိဿ၊ပဓာနန္တိနံ-ဟူသည်ကား။ကမ္မဿကတဉာဏာသင်္ခါတာ၊ သတ္တဝါတို့၏ ကံသာလျှင် မိမိဥစ္စာရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိသောဉာဏ် အစရှိသည်ဟု ဆိုအပ်သော။ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ စေဝ၊အယူ၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည်ငှား။(ဝါ)စင်ကြယ်သော အယူသည်ငှား။ယထာဒိဋ္ဌိဿ အနုရူပဒိဋ္ဌိဿ၊ ဖြစ်စေအပ်သော လုံ့လပဓာနအားလျော်သော အယူရှိသော သူ၏။ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ၊ကောင်းမြတ်လျောက်ပတ်သော အယူရှိသောသူ၏။တံ သမ္ပယုတ္တမေဝ၊ထိုအထူးပညာနှင့်ယှဉ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော။ ပဓာနဉ္စ၊အားထုတ်သော လုံ့လဝီရိယသည်ငှား။

➤ ၂။ (က) သောရစ္စမေဝ-သို့/ ပညတ္တိပုစ္ဆာထွက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ၌ သီလဿ သမ္ပဒါ-ဖြင့် သီလသမ္ပဒါ-ကို ဆဋ္ဌိတပျူရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သီလသမ္ပဒါ-အရ သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းမျှကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သီလသမ္ပဒါ အရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သီလသမ္ပဒါ-အရ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် သောရစ္စမေဝ-ပါဌ်ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- သီလသမ္ပဒါ-အရ တင့်တယ်သော သုစရိုက်၌ ဓမ္မလျော်သောသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သောရစ္စသီလကိုပင် ယူရမည်ဟု--ဟူလို။

(ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သီလသမ္ပဒါ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သီလသမ္ပဒါဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အခြားသော ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါဟူသော ပုဒ်အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အခြားသော ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါဟူသော ပုဒ်၏ အနက်အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သီလဝိသုဒ္ဓိ-ဟူသောပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုသာ သိအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့သိအပ်သည်ဖြစ်သောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ အခြားသော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-ဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိပုဒ်၏အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)မိန့်။

➤ ၃ ။ ဝါကျအားလုံး ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ သမ္ပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ သမ္ပဒါ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြည့်စုံခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြည့်စုံခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သီလဿ သမ္ပဒါ သီလသမ္ပဒါ။ (၂) သီလ-အရ လောကီလောကုတ္တရာသီလ၏ သမ္ပဒါ-အရ ပြည့်စုံစေတတ်သော အကြောင်းဖြစ်သော သီလနှင့် (ဝါ) ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သော သီလနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) သီလ-အရ အပေါင်းဖြစ်သော အကြောင်းသီလ၊ အကျိုးသီလ၏+သမ္ပဒါ-အရ ပြည့်စုံစေတတ်သော (ဝါ) ပြည့်စုံခြင်းဖြစ်သော အစိတ်အစိတ်သော သီလနှင့် အကျိုး+ အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုရတဿ ဘာဝေါ သောရန္တံ။ (၂) သုရတပုဒ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကောင်းသောအမှု၌ မွေ့လျော်သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဟာကုသိုလ် မဟာကြံယာ လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ရဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကောင်းသောအမှု၌ မွေ့လျော်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကမ္မံ သကံ ဧတေသံ သတ္တာနန္တိ ကမ္မဿကာ။ ကမ္မဿကာနံ ဘာဝေါ ကမ္မဿကတာ။ ကမ္မဿကတာဧဝ ဉာဏံ ကမ္မဿကတာဉာဏံ။ ကမ္မဿကတာဉာဏံ အာဒိယေသံ တာနိ ကမ္မဿကတာဉာဏာဒိနိ။ * အနုရူပါ ဒိဋ္ဌိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ ယထာဒိဋ္ဌိ။

* အနုရူပါ ဒိဋ္ဌိ အဿာတိ အနုရူပဒိဋ္ဌိ။

ဝိသုဇ္ဈတိ ဧတ္တာတိ ဝိသုဒ္ဓိ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ သုဓဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အံထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကြံယာသကတ်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စင်ကြယ်ခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ (က) ၌ သောရစ္စမေဝ-ဖြင့် သီလသမ္ပဒါ-အရ သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းမျှကို မယူရ။ ကောင်းသောအမှု၌ မွေ့လျော်သောသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သောရစ္စသီလကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သီလဿ သမ္ပဒါ-ဖြင့် သီလသမ္ပဒါကို သီလဿ သမ္ပဒါ သီလသမ္ပဒါဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌိ တပ္ပရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ)

သီလဿ သမ္ပဒါနတော-ဖြင့် သီလသမ္ပဒါ-၌ သမ္ပဒါ-ဝယ် သံပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ (တနည်း) ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သမ္ပါဒေတိတိ သမ္ပဒါ (တနည်း) သမ္ပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ သမ္ပဒါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သီလဿ သမ္ပဒါ သီလသမ္ပဒါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) နောက်ဖြစ်သော

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

လောကီ လောကုတ္တရာသီလကို ပြည့်စုံစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သီလသမ္ပဒါ မည်သည်၏ အဖြစ် ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သီလပရိပူရဏတော-ဖြင့် သီလဿ သမ္မာဒနတော-၌ သီလကို ပြည့်စုံစေ၏ဟူသည် သီလ၏ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၁) ၌ ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပဒါ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ-ကို ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပဒါ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ-ဟု ကမ္မတ္ထဆန္ဒ တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

ဒိဋ္ဌိပါရိပူရိဘူတံ ဉာဏံ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ-အရ အယုပြည့်စုံခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၂) ၌ သီလဿ ဝိသုဒ္ဓိ-ဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ-ပုဒ်ကို သီလဿ ဝိသုဒ္ဓိ သီလဝိသုဒ္ဓိ-ဟု ကမ္မတ္ထဆန္ဒ တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ သမ္မတ္တာ သီလသင်္ခါတာ-ဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ-အရ သီလ၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ် ခြင်း ကြိယမျှကိုသာ မကောက်ရ၊ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော လောကုတ္တရာ သီလကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-ဟု ကမ္မတ္ထဆန္ဒ တပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ(ပ)ဒဿနသင်္ခါတာ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-အရ အယု၏ စင်ကြယ်ခြင်းကြိယမျှကိုသာ မယူရ၊ နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုအပ်သော အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ရာသို့ ရောက်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဉာဏ်အမြင် ဟု ဆိုအပ်သော ကမ္မဿကတဉာဏ်၊ သစ္စာနုလောမိက-ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ် ဉာဏ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၃) ၌ ကမ္မဿကတဉာဏာဒိသင်္ခါတာ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ်ပန-၌ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-အရ ကမ္မဿကတဉာဏ် အစရှိသော ဉာဏ်လေးပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အနုရူပဒိဋ္ဌိဿ-ဖြင့် ယထာဒိဋ္ဌိဿ-၌ ယထာ-သဒ္ဓါသည် ဥပမာ၊ ဝိစ္ဆာ စသည်မဟုတ်၊ အနုရူပ အနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ယထာ-သဒ္ဓါ အနုရူပအနက်ဟောသောကြောင့် ယာယာ ဒိဋ္ဌိ ယထာဒိဋ္ဌိ စသည်ဖြင့် မပြုရ၊ အနုရူပ ဒိဋ္ဌိ ယဿာတိ ယထာဒိဋ္ဌိ-ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည် ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ယထာဒိဋ္ဌိ-အရ ဝီရိယအားလျောက်ပတ်သော ဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရ မည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ-ဖြင့် ယထာဒိဋ္ဌိဿ အနုရူပဒိဋ္ဌိဿ-၌ ဝီရိယအား လျောက်ပတ်သော ဉာဏ်(ဒိဋ္ဌိ) ဟူသည်လည်း ကမ္မဿကတဉာဏ် အစရှိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ-ဖြင့် ဝီရိယအားလျော်သော ဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ကောင်း သော အယူရှိသော (ဝါ) ဉာဏ်အမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တံသမ္ပယုတ္တမေဝ-ဖြင့် ယထာဒိဋ္ဌိဿစ ပဓာနံ-၌ ပဓာန-အရ ထိုကမ္မဿကတဉာဏ်-စသော

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၈၅

ဉာဏ်လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် လောကုတ္တရာစိတ် ရှစ်ခုရှိသော ဝီရိယကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ သောရစ္စမေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) သောရစ္စသီလသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သမ္ပန္နန္တိယာသည် နိဝိတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

တံသမ္ပယုတ္တမေဝ-၌ (၁) ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒိဋ္ဌိဝိပွယုတ် ဝီရိယသည် နိဝိတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယင်းဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်းရုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ သီလဝိသုဒ္ဓိ-အရ လောကုတ္တရာသီလ ကို ယူ၍ (၁) ထို- သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပါရမီဉာဏ်၊ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ၊ ယောနိသောမနသိကာရ ဂေါတြဘူ ဂေါဒါနိတို့ သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သမ္မာပဋိပတ္တိ အဘိညာဉ်သမာပတ် သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရနိဗ္ဗာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သီလသမ္ပဒါ-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို- သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ နိရာနသယသန္တာန-စသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ (၃) သီလနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် ကိုယ်၊စိတ်နှစ်ပါး ချမ်းသာခြင်း၊ အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ ပရာနုဝါဒဘေးတို့မှ ကင်းလွတ်ခြင်း၊ သမာဓိပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ရှေးရှေး၌ ဆည်းပူးခဲ့သော ပါရမီ၊ ပုညဉာဏ၊ သမ္ဘာရတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘေးမှလွတ်ခြင်း၊ သုဂတိသံသရာ၌သာ ဖြစ်ရခြင်း၊ ဈာန် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်မျက်မှောက်ပြုရခြင်းတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ-၌ ဒိဋ္ဌိ-အရ = “သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်”ကိုယူ၍/ ယထာဒိဋ္ဌိဿစ ပဓာန- အရ ကမ္မဿကတဉာဏ်-စသော ဉာဏ် ၄-ပါးနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ခုရှိသော “ဝီရိယ” ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ဝိသုဒ္ဓိ+ပါပေတုံ ။ ။ ဝိသုဒ္ဓိ-အရ နိဗ္ဗာန် ပစ္စည်းတရားသည် ပါပေတုံ-၌ ပ-ရှေးရှိသော အပဓာတ်-အရ ကမ္မဿကတာဉာဏ်-စသော ဉာဏ်လေးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

ပါကျ (၆၄) [၄၊၉၆။ ပြည်၊ပ၊ ၃၅၀။ ဘာသာဋီ၊ပ၊ ၃၈၂]

- (က) သံဝေဂေါတိ ဇာတိအာဒိနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယသင်္ခါတံ သံဝိဇ္ဇနံ၊
- (ခ) သံဝေဂနိယဋ္ဌာနန္တိ သံဝေဂဇနကံ ဇာတိအာဒိကာရကံ၊
- (ဂ) သံဝိဂ္ဂဿစ ယောနိသော ပဓာနန္တိ ဧဝံ သံဝေဂဇာတဿ ဥပါယပဓာနံ၊
- (ဃ) အသန္တုဋ္ဌိတာစ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ ကုသလဓမ္မပူရဂေါ အသန္တုဋ္ဌိဘာဝေါ၊
- (င) အပ္ပဋိဝါနိတာစ ပဓာနသန္တိ အရဟတ္တံ အပတ္တာ ပဓာနသ္မိ အနိဝတ္တနတာ အနော သတ္တနတာ၊
- (စ) ဝိဇ္ဇာနတော ဝိဇ္ဇာ။ ဝိပုစ္စနတော ဝိမူဠိ။
- (ဆ) ဓယေ ဉာဏန္တိ ကိလေသက္ခယကရေ အရိယမဂ္ဂေ ဉာကံ၊
- (ဇ) အနုပ္ပါဒေ ဉာဏန္တိ ပဋိသန္တိဝေသန အနုပ္ပါဒဘူတေ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသာနံ

အနုပ္ပါဒပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နေ အရိယဖလေ ဉာဏ်။(ဈ) အယံ မာတိကာယ အနုပ္ပပဒဝဏ္ဏနာ။

➤ ၁။ (က) သံဝေဂေါတိဟူသည်ကား။ဇာတိအာဒိနိဇာတိ၊ ဧရာ အစရှိသော ရှစ်ပါးသော သံဝေဂဝတ္ထုတို့ကို။ပဋိစ္စုပ္ပန်။ဥပ္ပန္နာယသင်္ခါတံဖြစ်သော ထိတိလန့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။သံဝိဇ္ဇနံကြောက် ထိတိလန့်ခြင်း။ (ခ) သံဝေဇနီယဌာနန္တိနံ-ဟူသည်ကား။သံဝေဂဇနက်ကြောက်ထိတိလန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေ တတ်သော။ဇာတိအာဒိကာရဏံ၊ဇာတိ၊ ဧရာ အစရှိသော ရှစ်ပါးသော အကြောင်း ရှစ်ပါးသော သံဝေဂဝတ္ထု တို့တည်း။ (ဂ) သံဝိဂ္ဂဿစ ယောနိသော ပဓာနန္တိနံ-ဟူသည်ကား။စဝံ၊ဤသို့။သံဝေဂဇာတဿဖြစ်သော ကြောက်ထိတိလန့်ခြင်းရှိသောသူ၏။ဥပါယပဓာနံ၊သင့်သော အကြောင်း လမ်းမှန်အားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လတည်း။ (ဃ) အသန္တဋ္ဌိတာစ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ၊သု-ဟူသည်ကား။ကုသလဓမ္မပုဂ္ဂဟေကုသိုလ် ကို ဖြည့်ခြင်း၌၊အသန္တဋ္ဌိတာဝေါ၊မရောင့်ရဲ အားမရနိုင်သောသူ၏ အဖြစ်တည်း။

(င) အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာစ ပဓာနသိန္နိသ္မိ-ဟူသည်ကား။အရဟတ္တံ၊အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊အပတ္တာ၊မရောက်မူ၍။ ပဓာနသ္မိံအားထုတ်ခြင်း၌။အနိဝတ္တနတာ အနောသက္ကနတာ၊မဆုတ်နစ်သောသူ၏ အဖြစ်တည်း။

(စ) ဝိဇ္ဇာနန္တော၊သိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(ဝါ)သိခြင်းသဘောကြောင့်။ဝိဇ္ဇာ၊ဝိဇ္ဇာ မည်၏။ ဝိမုစ္စနန္တော၊အာရမ္မဏာဓိပတိဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကို အလွန်မွေ့လျော်သောအားဖြင့် ရွံရှာခြင်းကင်း သည်ဖြစ်၍ လွတ်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(ဝါ)ကိလေသာတို့မှုန်း၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရ တို့မှုန်း လွတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဝိမုတ္တိ၊ဝိမုတ္တိမည်၏။ (ဆ) ခယေ ဉာဏန္တိဏံ-ဟူသည်ကား။ ကိလေသက္ခယကရေကိလေသာ၏ ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။အရိယမဂ္ဂေ၊အရိယာမဂ်၌။(ဥပ္ပန္နံဖြစ်သော) ဉာဏံ၊ဉာဏ်တည်း။ (ဇ) အနုပ္ပါဒေ ဉာဏန္တိဏံ-ဟူသည်ကား။တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသာနံ၊ထိုထိုသို့သော မဂ်ဖြင့် သတ်အပ်ကုန်သော ကိလေသာတို့၏။ပဋိသန္ဓိဝေသနဖြစ်ဖူးသော မဂ်ရှိသော ခန္ဓာအစဉ်၌ တဖန် တလဲလဲ စပ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်။အနုပ္ပါဒဘူတော၊မဖြစ်ကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။အနုပ္ပါဒပရိယောသာနေ၊ကိလေသာ တို့၏ မဖြစ်ခြင်းကိုပြုတတ်သော မဂ်၏အဆုံး၌။ဥပ္ပန္နေဖြစ်သော။အရိယဖလေ၊အရိယာဖိုလ်၌။ဉာဏံ၊ဉာဏ် တည်း။ (ဈ) အယံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား။မာတိကာယ၊တိကမာတိကာ၊ ဒုကမာတိကာ၊ သုတ္တန္တမာတိကာ- ဟု ဆိုအပ်သော မာတိကာသုံးကျမ်း၏။အနုပ္ပပဒဝဏ္ဏနာ၊အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်အဖွင့်သည်။နိဋ္ဌိတာ၊ပြီးပြီ။

➤ ၂။ (က) သိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်(တနည်း) သာရိပုတ္တရာ မထေရ်သည် သံဝေဂေါစ သံဝေဇနီယေသု ဌာနေသု-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သံဝေဂ- အရ ကြောက်ထိတိလန့်ခြင်း စိတ္တုကြာသဒေါသကိုလည်း ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ သံဝေဂ-အရ လိုအပ်သော အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေ ချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ သံဝေဂ-အရ အဘယ်ကို ယူရပါမည် နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိ/ ပါပနာဒိ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဆ) ဖြင့် ခယေ ဉာဏံ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ခယေ ဉာဏံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၈၇

တို့ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ထိုပုဒ်မှတစ်ပါးသော အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ်-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ စသည် ကိုလည်း ဖွင့်ပြသင့်သေး၏။ မပြတ် မနေသင့်။ နေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ်-ဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

➤ ၃။ ဝါကျအားလုံး ပက္ခန္ဓာချည်းဖြစ်၍ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ သံဝေဂံ ဇနေတိတိ သံဝေဂဇနကံ။ (သံဝေဂ-သဒ္ဓါပုဒ-ဇနဓာတ်+ဏ္ဍုပစ္စည်း) သံဝိဇ္ဇတိတိ သံဝိဇ္ဇေါ။(တဿ) သံဝေဂေါ ဇာတော သံဝေဂဇာတော။

ဝိမုတ္တိစ ဝိမုတ္တိစ ဝိမုတ္တိ။ (၂) သမာပတ်ရှစ်ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။(တနည်း) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့၏ အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမတ္တံ တုဿနံ တိတ္ထိ သန္တန္တိ။ (သံပုဗ္ဗ တုသဓာတ်+တိပစ္စည်း။ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်းကြိယာ) နတ္ထိ သန္တန္တိ ဧတဿာတိ အသန္တန္တိ။ (၂) ရောင့်ရဲတင်းတိမ်မှု မရှိခြင်း၏+ပုဂ္ဂိုလ်ခြစ်နှင့် ဂုဏေးဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောင့်ရဲတင်းတိမ်မှု မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ အသန္တန္တိဿ ဘာဝေါ အသန္တန္တိတာ။ (၂) ကုသိုလ်ဓမ္မကို ဖြည့်ခြင်း၌ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဂုဏေးဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကုသိုလ်ဓမ္မကို ဖြည့်ခြင်း၌ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ။ (ပဋိပုဗ္ဗ ဝါဓာတ်+ယု) ပဋိဝါနံ အဿ အတ္ထိတိ ပဋိဝါနံ။

န ပဋိဝါနိ အပ္ပဋိဝါနိ။ အပ္ပဋိဝါနိနော ဘာဝေါ အပ္ပဋိဝါနိတာ။ (၂) မဆုတ်နစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝီရိယနှင့် ဂုဏေးဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆုတ်နစ်ခြင်း မရှိသူတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နတ္ထိ နိဝတ္တနံ ဧတဿာတိ အနိဝတ္တနော။(ပုဂ္ဂိုလ်) အနိဝတ္တနဿ ဘာဝေါ အနိဝတ္တနတာ။ (တနည်း) န နိဝတ္တတိတိ အနိဝတ္တနော။(ပုဂ္ဂိုလ်) အနိဝတ္တနဿ ဘာဝေါ အနိဝတ္တနတာ။

ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ။(ဝိဒဓာတ်+ဏ္ဍု) ပဋိ ပုန သံဒဟနံ ပဋိသန္တိ။(ပဋိ-သံ-ဓာ-ဓာတ်+ဏ္ဍု)

ပဋိသန္တိယာ ဝသော ပဋိသန္တိဝသော။ * ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဥပ္ပါဒေါ။ န ဥပ္ပါဒေါ အနုပ္ပါဒေါ။ အနုပ္ပါဒေါ ဟုတ္တာ ဘူတံ အနုပ္ပါဒဘူတံ။ * သော သော မဂ္ဂေါ တံတံမဂ္ဂေါ။ တံ တံ မဂ္ဂေန ဝဇ္ဈာ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈာ။ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈာ ဧဝ ကိလေသာ တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈာကိလေသာ။ * အနုပ္ပဇ္ဇနံ အနုပ္ပါဒ် ကရောတိတိ အနုပ္ပါဒေါ(မဂ္ဂေါ)။ အနုပ္ပါဒဿ ပရိယောသာနံ အနုပ္ပါဒပရိယောသာနံ။

➤ ၆။ (က) ၌ သံဝိဇ္ဇနံ-ဖြင့် သံဝေဂေါ-၌ သံ-ရှေးရှိသော ဝိဇီဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဏပစ္စည်း၏ ဘာဝဿာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံဝိဇ္ဇနံ သံဝေဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) သံဝိဇ္ဇနံ-ဖြင့် သံဝေဂေါ-၌ သံ-ရှေးရှိသော

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

ဝိဇီဇာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု- ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု- ပစ္စယတ္ထ) သံဝိဇ္ဇတိ တေနာတိ သံဝေဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဇာတိအာဒိနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နကယသင်္ခါတံ-ဖြင့် သံဝေဂ-အရ စိတ္တကြာသဒေါသကို မယူရ၊ ဇာတိ စသည်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ကို (ဝါ) ဩတ္တပ္ပကို ယူရမည် ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ၌ သံဝေဂဇနကံ-ဖြင့် သံဝေဇနိယဌာနံ-၌ သံဝေဇနိယ-ဝယ် (သံဝေဇနပုဒ်+ဏိကပစ္စည်း) ဏိကပစ္စည်း၏ ဇနေတိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံဝေဇနံ ဇနေတိတံ သံဝေဇနိယံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) သံဝေဂဇနကံ-ဖြင့် သံဝေဇနိယံ-၌ (သံဝေဇနပုဒ်+ဣယပစ္စည်း) သံဝေဇန-ဝယ် သံ-ရှေးရှိသော ဝိဇီဇာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ယု ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကာရိတပစ္စည်းကျေမည်ကို ၎င်း(ပစ္စယပဒ) သံဝေဇနေတိတံ သံဝေဇနံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သံဝေဇနိယံ-၌ ဣယပစ္စည်း ၏ သုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သံဝေဇနံ ဧဝ သံဝေဇနိယံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သံဝေဂဇနကံ ဇာတိအာဒိကာရဏံ-ဟူသော အပေါင်း သံဝေဇနိယဌာနံ-၌ ဌာန သဒ္ဓါသည် ကရဏအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (နာမလိင်္ဂတ္ထ) သံဝေဇနိယဌာန-ပုဒ်ကို သံဝေဇနိယဉ္စ တံ ဌာနဉ္စာတိ သံဝေဇနိယဌာနံ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သံဝေ ဇနိယဌာန-အရ သံဝေဂဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇာတိ-စသော အကြောင်းတရားများကို ယူရမည်ကို ၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ သံဝေဂဇာတဿ-ဖြင့် သံဝိဂ္ဂဿ-၌ သံ-ရှေးရှိသော ဝိဇီဇာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု- ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သံဝိဇ္ဇတိတံ သံဝိဂ္ဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သံဝိဂ္ဂ-အရ ဇာတိ စသည်ကြောင့် ထိတ်လန့်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဥပါယပဓာနံ-ဖြင့် ယောနိသောပဓာနံ-၌ ယောနိသော-သည် ဥပါယ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိ စေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ အသန္နဋ္ဌိဘာဝေါ-ဖြင့် အသန္နဋ္ဌိတာ-၌ တာပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) အသန္နဋ္ဌိဿ ဘာဝေါ အသန္နဋ္ဌိတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကုသလဓမ္မပူရဏေ-ဖြင့် အသန္နဋ္ဌိတာ ကုသလေသု ဓမ္မေသု-အရ ကုသိုလ်တရားတို့ကို မယူရ၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းတိုင်အောင် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲဟူသည် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၌ မရောင့်ရဲ ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(င) ၌ အနိဝတ္တနတာ-ဖြင့် အပ္ပဋ္ဌိဝါနိတာ-၌ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိပုဒ်+တာပစ္စည်း၊ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိ-၌ ပဋ္ဌိဝါနိ-

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့်

၃၈၉

ဝယ် ပဋိဝါနပုဒ်+ဤပစ္စည်း၊ ပဋိဝါန-ဝယ် ပဋိ-ရှေးရှိသော ဝါ-ဓာတ်၏ ပဋိဂမန နိဝတ္တနအနက်ဟော သည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ယုပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပဋိဂမန နိဝတ္တန ပဋိဝါန-ဟု ဘာဝသာဓန ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပဋိဝါန အသု အတ္ထိတိ ပဋိဝါန၊ န ပဋိဝါနီ အပ္ပပဋိဝါနီ၊ အပ္ပပဋိဝါနီနော ဘာဝေါ အပ္ပပဋိဝါနီတာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တာ- ပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

အနောသက္ကနတာ-ဖြင့် အနိဝတ္တနတာ-၌ ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသည် နောက်ဆုတ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အရဟတ္တံ အပတွာ-ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှု၌ မဆုတ်နစ်ဟူသည် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက် သေးသမျှ မရောက်မချင်း အားမလျော့ မဆုတ်နစ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(တနည်း) အရဟတ္တံ အပတွာ-ဖြင့် ပဓာနသို့-၌ ပဓာန-အရ သာမန်အားထုတ်ခြင်း ဝီရိယကို မယူရ၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်မချင်း မဆုတ်နစ် အားထုတ်ခြင်း ဝီရိယကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၁) ၌ ဝိဇာနနတော-ဖြင့် ဝိဇ္ဇာ-၌ ဝိဒဓာတ်၏ ခံစားခြင်းအနက်ကို မဟော၊ သိခြင်းအနက် ဟော သည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝိမုစ္စနတော-ဖြင့် ဝိမုတ္တိ-၌ ဝိ-ရှေးရှိသော မုစဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိပစ္စည်း ၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာရမ္မဏေ ဝိမုစ္စတိတိ ဝိမုတ္တိ (တနည်း) ကိလေသေဟိ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိတ ဝိမုစ္စတိတိ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိစ ဝိမုတ္တိစ ဝိမုတ္တိ-ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဝိမုတ္တိ-အရ သမာပတ်ရှစ်ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်ကို (တနည်း) အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၂) ၌ ကိလေသက္ခယကရေ အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏ်-ဖြင့် ခယေ ဉာဏ်-၌ ခယေ-ဝယ် (ခယပုဒ်+ အပစ္စည်း) ယင်းအပစ္စည်း၏ ကရောတိ တဒ္ဓိတ်အနက်၌သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ခယံ ကရောတိတိ ခယော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) (တနည်း) ခယံ ကရောတိတိ ခယကရော-ဟု ဆိုလိုလျက် ကရ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသော ဥက္ခရပဒလောပသမာဿ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) ကိလေသာ ခီယန္တိ ဇေတနာတိ ခယော-ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အ-ပစ္စည်း ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ခယေ-အရ ကိလေသာတို့၏ ကုန်ခြင်း ကိုပြုတတ်သော အရိယာမဂ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို ခယေ ဉာဏ် ခယေဉာဏ်-ဟု အလုတ္တ သတ္တမိတပျူရိသ်သမာဿ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ခယေဉာဏ်-အရ မဂ်စိတ်လေးခု၌ရှိသော ပညာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိ။

(၃) ဖြင့် အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ်-၌ အနုပ္ပါဒေ-အရ ကိလေသာတို့ မဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော မဂ်၏ အဆုံး၌ဖြစ်သော အရိယာဖိုလ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ်-အရ ထို

အရိယာဖိုလ် လေးခု၌ရှိသော ပညာကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (ဝါ) အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ်-ဟူသည် မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏ တဖန်ဆက်စပ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် မဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော အရိယာဖိုလ်၌ပါဝင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေသည်။

➤ ၇။ သံဝေဂေါ သံဝိဇ္ဇနံ သံဝိဂ္ဂဿ အသန္တုတိတာ-တို့၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာ နဝတ္တကအနက်။ သံဝိဂ္ဂဿစ ၌ စ-ကား သမုစ္စည်းအနက်။

➤ ၈။ ကြိယာင်းတန် ။ သံဝေဂ-အရ သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ကို (ဝါ) ဩတ္တပ္ပ-ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ထိတ်လန့်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော ဇာတိ ဇရာ မရဏ အစရှိသော အကြောင်းတရားတို့သည် ဒီပဂက္က။ (၃) ယင်းသို့ ထိတ်လန့်သဖြင့် ဇာတိ ဇရာ မရဏ စသည်မှ လွတ်အောင် အသင့်အားဖြင့် လုံ့လပြခြင်း၊ တရားအားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည်၎င်း၊ ခန္ဓဝေါးပါးတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေး သဘောတရားတို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ အတိကိယုတ္တိ ထူတံ၌ ။ (၁) ထိုဇာတိသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဘဝသည် ဒီပဂက္က။ (၃) ဇရာမရဏသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တဏှာ၊ ဥပါဒါန်-စသော ရှေးရှေးသော အကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောက၊ ပရိဒေဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) အရဟတ္တံ-အရ = “အရဟတ္တဖိုလ်” ကို ယူ၍ထုတ်။

➤ ၉။ အသန္တုတိတာ-အရ = အထက်အထက် ကုသိုလ်တရားကို ဖြည့်ခြင်း၌ အလိုရှိခြင်း ဟုဆိုအပ်သော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော သမ္မာဆန္ဒ ရ၏။ (ဆန္ဒ စေတသိက်ကိုယူ၍ ထုတ်လေ)

➤ ၁၀။ ဇာတိအာဒိနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယသင်္ခါတံ သံဝိဇ္ဇနံ ။ ။ ဇာတိအာဒိနိ-အရ ဇာတိ ဇရာ-စသော သံဝေဂဝတ္ထု (၈)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် သံဝိဇ္ဇနံ-အရ သဟောတ္တပ္ပဉာဏ် (ဝါ) ဩတ္တပ္ပ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အပ္ပဋိဝါနိတာစ+ပဓာနသို့ ။ ။ အပ္ပဋိဝါနိတာ-အရ သမ္မာဝါယာမ ပစ္စည်းတရားသည် ပဓာနသို့ အရ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ခယေ+ဉာဏ် ။ ။ ဉာဏ်-အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပစ္စည်းတရားသည် ခယေ-အရ အရိယာမဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အနုပ္ပါဒေ+ဉာဏ် ။ ။ အနုပ္ပါဒေ-အရ အရိယာဖိုလ်လေးခု ပစ္စည်းတရားသည် ဉာဏ်-အရ ထိုဖိုလ်လေးခု၌ရှိသော ပညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာ အဖွင့် ပြီး၏။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဝါကျ (၆၄) [၄၉၇။ ပြည်၊ ၃၅၂။ ဘာသာဦး၊ ၁]

(က) ကုဒိနိ ယထာ နိက္ခိတ္တယ မာတိကာယ သင်္ဂဟိတေ ဓမ္မေ ပဘောဒတော ဒဿေတုံ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”တိ ကုဒံ ပဒဘာဇနီယံ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ယဒေတံ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”တိ ပဌမံ ကာမာဝစရကုသလံ ဒဿိတံ။

(ဂ) တဿ တာဝ နိဒ္ဒေသေ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရော သင်္ဂဟဝါရော သုညတဝါရောတိ တယော မဟာဝါရော ဟောန္တိ။ (ဃ) တေသု ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရော ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသဝသေန ဌိတော ဌိတော။

(င) တေသု ဥဒ္ဓေသဝါရဿ ပုတ္တ သမယနိဒ္ဓေသော ဓမ္မေဒ္ဓေသော အပ္ပနာတိ စတ္တာရော ပရိစ္ဆေဒါ။ (၁၃၃၆-ခု မေးပြီး)

➤ ၁။ (က) [စဝံ၊ ဤသို့။ (ဝါ) ဤကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ဒေသနာတော်အစဉ်ဖြင့်။ ဘဂဝါသည်။ မာတိကံ၊ မာတိကာကို။ ဒဿေတွာ၊ ပြတော်မူပြီး၍။ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ) လူဒါနိ၊ မာတိကာကို ဟောပြီးသည်၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဤအခါ၌။ ယထာ နိက္ခိတ္တယ၊ အကြင်အကြင် ထားအပ်ပြီးသော။ (ဝါ) ထားအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော။ မာတိကာယ၊ မာတိကာဖြင့်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) သင်္ဂဟိတေ၊ ပေါင်း၍ ယူအပ်ကုန်သော။ ဓမ္မေ၊ တရားတို့ကို။ ပဘောဒတော၊ အထူးအားဖြင့်။ [ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ လုဓိနာ ပဒဘာဇနီယနေ၊ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ဤပဒဘာဇနီဖြင့်။] (ကရိုဏ်း) ဒဿေတုံ၊ ပြခြင်းငှာ။ (သဒ္ဓတ္ထ) (ဝါ) သောတုနေတို့အား သိစေခြင်းငှာ။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”တိ၊ လာဟူသော။ (ဝါ) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော။ လူဒံ ပဒဘာဇနီယံ၊ ဤပဒဘာဇနီကို။ [ဝေါဟာရတ္ထ] (ဝါ) ဤပုဒ်တို့ကို အကျယ်ဝေဖန်ရာ ဝေဖန်ကြောင်း စကားရပ်ကို။ [သဒ္ဓတ္ထ] (ဘဂဝတာ၊ သည်) အာရဒ္ဓံ၊ အားထုတ် တော်မူအပ်ပြီ။ (ခ) [ဒဿနကြိယာယ၊ ဒဿနကြိယာ၏။ ကရုဏာဘူတေ၊ ကရိုဏ်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ အာပုဗ္ဗ ရတဓာတုယ၊ အာ-ရှေးရှိသော ရတဓာတ်၏။ ကမ္မဘူတေ၊ ကံဖြစ်၍ဖြစ်သော။] တတ္ထ-တသ္မိံ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ပဒဘာဇနီယေ၊ ထို ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီပါဠိတော်စကားရပ်၌။ (အတ္ထော၊ အနက်ကို။ စဝံ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗျော၊ သိအပ်၏။) “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”တိ၊ ဟောတိ-ဟူ၍၊ ပဌမံ၊ လက်ဦးစွာ။ ယဒေတံ-ယံ၊ ဇေတံ ကာမာဝစရ ကုသလံ၊ အကြင်ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဒဿိတံ၊ ပြတော်မူအပ်ပြီ။ (ဂ) တဿ-ကာမာဝစရကုသလဿ၊ ထိုကာမာဝစရ ကုသိုလ်၏။ တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ၊ နိဒ္ဓေသေ၊ နိဒ္ဓေသ၌။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရော၊ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရင်း။ သင်္ဂဟဝါရော၊ သင်္ဂဟဝါရင်း။ သုညတဝါရော၊ သင်္ဂဟဝါရင်း။ လူတိ၊ ဤသို့။ တယော၊ သုံးပါးကုန်သော။ မဟာဝါရော၊ မဟာဝါရတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

(ဃ) တေသု တီသု မဟာဝါရေသု၊ ထိုသုံးပါးကုန်သော မဟာဝါရတို့တွင်။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရော၊ သည်။ ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသဝသေန၊ ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသ၏အစွမ်းဖြင့်။ ဌိတော၊ နှစ်ပါးအဖို့ဖြင့်။ ဌိတော၊ တည်၏။

(င) တေသု-ဒွီသု ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသဝါရေသု၊ ထိုဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသဝါရတို့တွင်။ ဥဒ္ဓေသဝါရဿ၊ ဥဒ္ဓေသဝါရ ၏။ ပုတ္တ၊ သင်း။ သမယနိဒ္ဓေသော၊ သင်း။ ဓမ္မေဒ္ဓေသော၊ သင်း။ အပ္ပနာ၊ နိဂုံးသင်း။ လူတိ၊ ဤသို့။ စတ္တာရော၊ လေးပါးကုန်သော။ ပရိစ္ဆေဒါ၊ အပိုင်းအခြားတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် “ဣဒါနိ ကုသလာ ဓမ္မာ”တိ အာဒိနံ မာတိကာပဒါနံ အယံ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ အစရှိသည်ဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌကထာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌကထာသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပဒဘာဇနီပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌကထာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပဒဘာဇနီပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌကထာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။

(က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီကို အားထုတ်တော်မူအပ်၏။ ထိုသို့ပင် အားထုတ်တော်မူအပ်သော်လည်း ကုသိုလ်-စသော တရားတို့ကို ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော မာတိကာပုဒ်တို့ဖြင့် ရှေး၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဟောတော်မူခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော (ပဒဘာဇနီ) စကားရပ်ကို ထပ်မံ၍ အားမထုတ်သင့်။ (ဝါ) မဟောသင့်။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပဒဘာဇနီကို အားထုတ်တော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်အကျိုးငှာ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပဒဘာဇနီကို အားထုတ်တော်မူအပ်ပါသနည်း။ (က) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- အကြင် အကြင် ထားအပ်ပြီးသော မာတိကာဖြင့် ပေါင်း၍ယူအပ်ကုန်သော ကုသိုလ်-စသော တရားတို့ကို အထူးအပြားအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့်(ဝါ) ပြခြင်းငှာ(ဝါ) သောတုဇနတို့အား သိစေခြင်းငှာ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီကို အားထုတ်တော်မူအပ်ပါ၏ဟူလို။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေ သမ္ပန္န သမုဒါယတ္တကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၏အဝယဝတ္ထကို မပြဆိုဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီ ပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေ သမ္ပန္န သမုဒါယတ္တကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဝယဝတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဝယဝတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၌ “ယသ္မိ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူ၍ ရှေးဦးစွာ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကို ပြတော်မူအပ်ပြီဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်၏ နိဒ္ဒေသဖြစ်သင့်သော မဟာဝါရတို့ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၌ “ယသ္မိ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူ၍ ရှေးဦးစွာ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ နိဒ္ဒေသ၌ ဖြစ်သင့်သော မဟာဝါရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်၏ နိဒ္ဒေသ၌ ဖြစ်သင့်သော မဟာဝါရတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ် နိဒ္ဒေသ၌ဖြစ်သင့်သော မဟာဝါရသုံးပါးတို့ကို ထုတ်ဖော်ရေတွက် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုမဟာဝါရသုံးပါးတို့တွင် ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ၏ ဖြစ်သင့်သော အပြားကိုမပြဆိုဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ် နိဒ္ဒေသ၌ဖြစ်သင့်သော မဟာဝါရသုံးပါးတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ၏ ဖြစ်သင့်သော အပြားကို လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ၏ ဖြစ်သင့်သော အပြားကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် မာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး ပဒဘာဇနီပါဠိတော် ၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ- စသော ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေ သမ္ပန္န သမုဒါယတ္တမှတစ်ပါး အဝယဝတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ပဒဘာဇနီပါဠိတော်၏ အဝယဝတ္ထ အကျယ်ကိုပြသော ကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဝိရောဓိ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ နိဒ္ဒေသ၌ ဖြစ်သင့်သော ဝါရသုံးပါးကို ပြသောကြောင့် အဗျာ ပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ၏ ဘေးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဥဒ္ဓေသဝါရ၌ ဖြစ်သင့်သော ပရိစ္ဆေဒ လေးပါးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

အာရဒ္ဓံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အနုသန္ဓေ တက်အပ်သော စကား၌ ရှေးစကား မကုန်ငြား၍ ကုန်စေခြင်းငှာ၎င်း၊ နောက်ပဒဘာဇနီကား မကုန်ငြား၍ ကုန်စေခြင်းငှာ၎င်း၊ မာတိကာဖြင့် ပေါင်း၍ ယူအပ်သော တရားတို့ကို အထူးအပြားအားဖြင့် ပြခြင်းငှာ၎င်း (က) ၌ အာရဒ္ဓံ-ကို ထားပါသည်။

➤ ၄ ။ ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဧတေဟိတိ ပဒါနိ။ ဘာဇီယတေ အနေနာတိ ဘာဇနီယံ။ ပဒါနံ ဘာဇနီယံ ပဒဘာဇနီယံ။ (၂) ကုသလာ ဓမ္မာ-စသော ပုဒ်တို့၏ အကျယ်ဝေဘန် ကြောင်းဖြစ်သော ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ပဒဘာဇနီစကားရပ်နှင့် အကျိုး-အကြောင်း၊ အကျဉ်း-အကျယ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပုဒ်တို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပဒဘာဇနီစကားရပ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိက္ခိယိတ္တာတိ နိက္ခိတ္တာ။ (၂) နိက်-ခိ-ပိ-ယိတ်-တ္ထ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ထားခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ယာယာ နိက္ခိတ္တာ ယထာနိက္ခိတ္တာ။ (၂) ထားအပ်သော ဂုဏ်၏ အကြင်အကြင် မာတိကာ နှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကြင် အကြင် ထားအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သင်္ဂယုန္တတိ သင်္ဂယိတာ။ (၂) သင်-ဂ-ယုန်-တေ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ပေါင်း၍ယူခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပေါင်း၍ယူခြင်းကြိယာ

F-27-A

သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အညမညတော ပဘိဇ္ဇတိတိ ပဘောခေါ။ (၂) ပ-ဘိဇ-ဇ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားကွဲပြားခြင်းကြိယာသည် ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ထူးခြားကွဲပြားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒဿနံ ဒဿေတံ။ (၂) ဒိသဓာတ် နေပစ္စည်း တုံပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာရဘိယိတ္တာတိ အာရဉ္ဇံ။ အာရဘိယတေ အာရဉ္ဇံ။ (၂) အာ-ရ-ဘိ-ယိတ်-ထ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အားထုတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဒဿိယိတ္တာတိ ဒဿိတံ။ ဒဿိယတေ ဒဿိတံ။

(၂) ဒိသဓာတ် တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြခြင်းကြိယာ သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိသု ဝိသု အဝိဇ္ဇန္တိတော ထာန္တိ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထတိ ဝေတ္တာနော။ (၂) ဝိ-ရေ- အဝ ရေးရုံသော ဌာဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။

ဝဝတ္ထိယန္တိ ဧတ္ထတိ ဝဝတ္ထာနော။ ဓမ္မာနံ ဝဝတ္ထာနော ဓမ္မဝဝတ္ထာနော။ ဝရိယတိ ပရိစ္ဆန္တိယတိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ ဝါရော။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနောစ သော ဝါရောစာတိ ဓမ္မဝဝတ္ထာနုဝါရော။

(၂) ဓမ္မဝဝတ္ထာနု၏ ဝါရနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဓမ္မဝဝတ္ထာနုဝါရတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ခန္ဓာဒီဟိ သင်္ဂယုန္တိ ဧတ္ထတိ သင်္ဂဟော။(သံပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်+အ-ပစ္စည်း)

သင်္ဂဟောစ သော ဝါရောစာတိ သင်္ဂဟဝါရော။

သုနဿ ဟိတံ သုညံ။(သုနပုဒ်+ယ) သုနတိ တုစ္ဆဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ သုညံ။(သုနဓာတ်+ယ)

သုညံယေဝ သုညတော။ သုညတောစ သော ဝါရောစာတိ သုညတဝါရော။

ပုတ္တံ မာနေတိတိ မာတာ။ ပုတ္တံ ပါတိတိ မာတာ။ မာတာ ဝိယာ မာတိကာ။ (၂) မာတုပုဒ် ကိကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မိခင်၏ မာတိကာစကားရပ်နှင့် သဒိသ-သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မာတိကာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥဒ္ဓိသိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ ဥဒ္ဓေသော။(ဥပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+ဏ)

နိဒ္ဓိသိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိဒ္ဓေသော။ (၂) နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+ဏ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဟရိတော ဒေသိယတိ ဧတေနာတိ နိဒ္ဓေသော။ (၂) ထုတ်ဆောင်၍ ဟောကြားခြင်းကြိယာ။

ဥဒ္ဓေသောစ နိဒ္ဓေသောစ ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသော။ (၂) ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခာသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့ခြင်းဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဝဿနံ သမတ္တနံ ဝသော။ ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသနံ ဝသော ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသဝသော။(တေန)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(၂) ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသတို့၏ အစွမ်းနှင့် ဂုဏး-ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသတို့၏ အစွမ်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အပေတိတိ အပ္ပနာ။ (၂) အပ္ပဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်စေခြင်းကြံယာ သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်စေခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုစ္ဆတိ ဣမိနာ ဝစနေနာတိ ပုစ္ဆာ။(ပုစ္ဆ+အ)

* သမယဿ နိဒ္ဓေသော သမယနိဒ္ဓေသော။ (သမယကို ညွှန်ပြခြင်း၊ စကား)

ဓမ္မာနံ ဥဒ္ဓေသော ဓမ္မဉ္ဇေသော။(ဗုဒ္ဓ-စသော တရားတို့၏ သရုပ်ကို ထုတ်ပြကြောင်း၊ စကား)

ကထနံ ကထေတုံ၊ ကထေတုံ ကာမေတိတိ ကထေတုကာမော။ ကထေတုကာမဿ ဘာဝေါ ကထေတုကမ္ပံ။ ကထေတုကမ္ပံ ဧဝ ကထေတုကမ္ပတာ။ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ပုစ္ဆာ။

ကထေတုကမ္ပတာယ ပဝတ္တာ ပုစ္ဆာ ကထေတုကမ္ပတာပုစ္ဆာ။ (၂) ဖြေလိုသူ၏ အဖြစ်၏ ဖြစ်သော ပုစ္ဆာနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏး၊ အကျိုး-အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကထေတုကမ္ပတာ ပုစ္ဆာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ သင်္ဂဟိတေ-၌ သံ-ကား သမောဓာနတ္ထ။ ပဘောဒတော-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနုပတ္တကအနက်။ ကုသလာတိ-၌ ဣတိ-ကား အာချုတ္တ နိဒဿနတ္ထ အာကာရတ္ထ။ တာဝ-ကား ပထမတ္ထ။ ယထာ-ကား အနိယမအနက်၊ ဝိစ္ဆာအနက်၊ ပကာရအနက်။ ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-ကား အတ္တလာဘတ္ထ။ ဟောတိတိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။ နိဒ္ဓေသ-၌ နိ-ကား ဝိဘဇနတ္ထ။ ဥဒ္ဓေသ-၌ ဥ-ကား သရူပကထနတ္ထ။(တနည်း) သင်္ဃေပတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) ဣဒံ-၌ ဣမ-သည် ပဒဘာဇနိယံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ခ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ပဒဘာဇနိယံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ယဒေတံ-၌ ယ၊ ဧတ-သည် (ဝါ) ယ-သည် ကာမာဝစရကုသလံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဂ) တဿ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ကာမာဝစရကုသလံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) အနိယမ ယ-သဒ္ဓါစွဲသောအနက်ကို စွဲသောကြောင့် နိယမဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတနံ ။ ။ အာရဒ္ဓံ-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ/ တ-ပစ္စည်း-အရ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” အစရှိသော ပဒဘာဇနီ ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၁)ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝီရိယရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ် ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ် ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားနာရခြင်းကြောင့် ပါမောဇ္ဇ ပီတိပဿဒ္ဓိ ဖြစ်ခြင်း၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

နိက္ခိတ္တယ-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ/ တ-ပစ္စည်း-အရ = “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ” စသော မာတိကာပါဠိတော် ဒေသနာဟုဆိုအပ်သော ဝစီဘောဒသဒ္ဓါရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂)

P-Z/-B

ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

ဒဿိတ်-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ/ တ-ပစ္စည်း-အရ = “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပုန္တံ ဟောတိ” ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါ ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

အာရဒ္ဓံ-၌ အန္တတ္ထ-အရ/ အာပုဗ္ဗ ရဘေတိ-အရ = မြတ်စွာဘုရား၏ ဝိရိယရှေ့သွား ရှိသော ဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကုသလာ ဓမ္မာ”စသော မာတိကာပါဠိတော် ဒေသနာ-ဟုဆို အပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်း၊ သုဂတိဘဝ ရခြင်း-စသော ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက-စသော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

နိက္ခိတ္တယ-၌ အန္တတ္ထ-အရ/ နိပုဗ္ဗ ဒိပဓာတ်-အရ = ဒေသနာဉာဏ်၊ ထိုဒေသနာဉာဏ်၊ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

ဒဿိတ်-၌ ဒိသဓာတ်-အရ/ အန္တတ္ထ-အရ = ဒေသနာဉာဏ်၊ ထိုဒေသနာဉာဏ်၊ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပုန္တံ ဟောတိ” ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

သင်္ဂဟိတေ-၌ အန္တတ္ထ-အရ/ သံပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်-အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟက ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မာတိကာဖြင့် ပေါင်း၍ ယူအပ်သော တရားတို့ကို သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟက ပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိရသဖြင့် ကျင့်ရခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် ဈာန်မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဒဿေတုံ-၌ ဒိသဓာတ်-အရ/ ဟေတုကတ္တုဋ္ဌကြိယာ-အရ = (၁) ဆန္ဒ ရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”စသော ပဒဘာဇနီပါဠိတော် ဒေသနာဟုဆိုအပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကုသိုလ်-စသော တရားတို့ကို သိရခြင်းမှစ၍ ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ၌ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးများသည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပဒဘာဇနီ-၌ ကုသလာ ဓမ္မာ-ဟု မဟောဘဲ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟု ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသိုလ်-စသော အထူးအပြားအားဖြင့် သဘာဝဓမ္မတို့ကို ဟောတော်မူခြင်းကို (၁) ဟောတော်မူကြောင်းဖြစ်သော မာတိကာဒေသနာကို ပြတော်မူပြီးနောက် ကုသိုလ်ဟူသော အထူးရှိသော တရားကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် ပဒဘာဇနီ-၌ မာတိကာ၌ကဲ့သို့ ကုသလာ ဓမ္မာ-ဟု

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၃၉၇

ဟောတော်မူဘဲ “ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူ၍ ဟောတော်မူပါသည်။ (၄၊၉၈)

ဓမ္မဝတ္ထာန ဥဒ္ဓေသဝါရ၏ ပရိစ္ဆေဒ ၄-ပါး ။ ။ (၁) ပုစ္ဆာ (၂) သမယနိဒ္ဒေသ (၃) ဓမ္မဒ္ဓေသ (၄) အပ္ပနာ ပေါင်း (၄)ပါး ဖြစ်ပါသည်။ * **အစဖြစ်သော ပရိစ္ဆေဒကို ပိုင်းခြားပုံ**

ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော စကားရပ်သည် “ပုစ္ဆာ” မည်ပါသည်။

➤ **● ● ။ ဣဒါနိ+အာရဒ္ဓံ ။ ။** ဣဒါနိ-အရ ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ ၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ယထာနိက္ခိတ္တယ+မာတိကာယ ။ ။ နိက္ခိတ္တယ-၌ အန္တက္ကဖြစ်သော နိပုဗ္ဗ ခိပဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် **ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းနှင့် မာတိကာ ပုဒ်တို့အရ** ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မာတိကာယ+သင်္ဂဟိတေ ။ ။ သင်္ဂဟိတေ-၌ သံပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် **မာတိကာယ-အရ** ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သင်္ဂဟိတေ ဓမ္မေ ။ ။ သင်္ဂဟိတေ-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းနှင့် ဓမ္မေ-အရ ပရမတ္ထဓမ္မတည်းဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် **သင်္ဂဟိတေ-၌ သံပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်-အရ** ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ (၃)

ဓမ္မေ+ဒဿေတုံ ။ ။ ဓမ္မေ-အရ ဒေသေတဗ္ဗ ဓမ္မ-ဟုဆိုအပ်သော ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒဿေတုံ-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ(၃)

ဒဿေတုံ+အာရဒ္ဓံ ။ ။ ဒဿေတုံ-၌ ဒိသဓာတ်-အရ မြတ်စွာဘုရား သန္တာန်၌ ဝိရိယရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ ၌ ဓာတ်-အရ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ဣဒံ ပဒဘာဇနီယံ+အာရဒ္ဓံ ။ ။ အာရဒ္ဓံ-၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဝိရိယရှေ့ရှိသော ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် **ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ဣဒံ**

ပဒဘာဇနီယံ-နှင့် အာရဒ္ဓံ-၌ တ-ပစ္စည်း-အရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပဿနာ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) (တနည်း) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ဣဒံ ပဒဘာဇနီယံ-နှင့် အာရဒ္ဓံ-၌ တ-

ပစ္စည်း-အရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ အစရှိသော ဒေသေတဗ္ဗ ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ-၌ အာပုဗ္ဗ ရတ ဓာတ်-အရ ဝီရိယရေးရှိသော ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏပုနိဿယ (၃)

အာရဒ္ဓံ ။ ဘဂဝတာ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားပုဒ်အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ-၌ အာပုဗ္ဗ ရတဓာတ်အရ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

(ခ) ယဒေတံ ကာမာဝစရံ ကုသလံ-ဟူသော ကံပုဒ်နှင့် ဒဿိတံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ ကာမာဝစရကုသိုလ်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒဿိတံ-၌ ဒိသဓာတ်အရ- ဒေသနာဉာဏ် ပြဇာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏပုနိဿယ (၃)

ယသ္မိံ သမယေ-အရ ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-အရ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပုနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကာမာဝစရကုသလံ စိတ္တံ-အရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-အရ ကြွင်းသော ကာမာဝစရကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)

ဝါကျ (၆၅) [၄၉၈။ ပြည်၊ ပ၊ ၃၅၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၈]

(က) တတ္ထ ဗုဒ္ဓိနံ ပုရိမာ တိသော ပုစ္ဆာ နတ္ထိ၊ ကသ္မာ?

(ခ-၁) ဗုဒ္ဓိနိ တိသု အဒ္ဓိသု ကိဗ္ဗိ သင်္ခတံ အဒ္ဓိဝိမုတ္တံဝါ အသင်္ခတံ အဒိဋ္ဌံ အနညာတံ အဇောတိတံ အတုလိတံ အတိရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ နာမ နတ္ထိ။ (ခ-၂) တေန တေသံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။

(ဂ) ယံ ပန ဘဂဝတာ အတ္တနော ဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓံ တဿ အညေန သမဂ္ဂေနဝါ ဗြဟ္မဂ္ဂေနဝါ မာရေနဝါ ဗြဟ္မဂ္ဂေနဝါ သဒ္ဓိ သံသန္ဓနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ တေနဿ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ ပုစ္ဆာ နတ္ထိ။

(ဃ) ယသ္မာ ပနေသ အကထံကထိ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိဟတသံသယော၊ တေနဿ ဝိမတိဇ္ဈေဒနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ (င) ဣတရာ ပန ဧပေ ပုစ္ဆာ ဘဂဝတော အတ္ထိ။

(စ) တာသု အယံ “ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ” တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (၁၃၄၆-၃ မေး)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ ၁။ (က) တတ္ထ တာသု ပဉ္စသု ပုစ္ဆာသု၊ထိုင်းပါးသော ပုစ္ဆာတို့တွင်။ဗုဒ္ဓါနံမြတ်စွာဘုရားတို့အား။ပုရိမာ၊ရှေးဖြစ်ကုန်သော။တိဿော၊သုံးပါးကုန်သော။ပုစ္ဆာ၊ပုစ္ဆာတို့သည်။နတ္ထိ၊မရှိကုန်။ကသ္မာ၊အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမကား။ (ခ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဗုဒ္ဓါနံတို့အား။အနုညာတ်၊တစုံတခုသော ဉာဏ်ဖြင့်မသိအပ်သော။အဒိဒ္ဓိ၊မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ကဲ့သို့ မမြင်အပ်သော။အဇောတိတ်၊မထွန်းပအပ်သော။အတုလိတ်၊ချိန်သဖွယ်ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် မနှိုင်းချိန်အပ်သော။အတိရိတ်၊ကူးခပ်နိုင်သော ပညာဖြင့် မကူးခပ်နိုင်သော။အဝိဘူတ်၊ဉာဏ်အား ထင်ရှားမရှိသော။အဝိဘာဝိတ် နာမ၊ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ရှားမပြုအပ်သည်မည်သော။တီသု၊သုံးပါးကုန်သော။အဒ္ဓါသု၊ကာလတို့၌။ကိဉ္စိ၊တစုံတခုသော။သင်္ခတံ၊သင်္ခတတရားသည်၎င်း။အဒ္ဓါဝိမုတ္တံ၊ကာလသုံးပါးမှလွတ်သော။အသင်္ခတံ၊အသင်္ခတတရားသည်၎င်း။နတ္ထိ၊မရှိ။ တေန တသ္မာ၊ထိုသို့ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ၊ထိုမြတ်စွာဘုရားတို့အား။အဒိဒ္ဓဇောတနာပုစ္ဆာ၊သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။ (ဂ) ပန၊ထိုမှတပါး။ယံ ဓမ္မဇာတ်၊အကြင်တရားသဘောကို။ဘဂဝတာ၊သည်။အတ္တနော၊ကိုယ်တော်၏။ဉာဏေန၊ဉာဏ်ဖြင့်။ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီး။တဿ ဓမ္မဇာတဿ၊ထိုကိုယ်တော်တိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော တရားသဘောကို။အညေန၊ကိုယ်တော်မှ တပါးသော။သမဏေန၊ရဟန်းနှင့်၎င်း။ဗြာဟ္မဏေန၊ပုဏ္ဏားနှင့်၎င်း။ဒေဝေန၊နတ်နှင့်၎င်း။မာရေန၊မာရ်နှင့်၎င်း။ဗြဟ္မာန၊ဗြဟ္မာနှင့်၎င်း။သဒ္ဓိ၊တကွ။သသန္နနက္ခိန္နိ၊နောဖွယ်ကိစ္စသည်။နတ္ထိ၊မရှိ။တေန တသ္မာ၊ထိုသို့ နှိုးနှောဖွယ်ကိစ္စ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။အဿ ဘဂဝတော၊ထိုမြတ်စွာဘုရားအား။ဒိဋ္ဌသံသန္နနာပုစ္ဆာ၊သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။

(ဃ) ယသ္မာ ပန၊အကြင်ကြောင့်ကား။ဇေယျ-ဇေယျော ဘဂဝ၊ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်။အကထံကထိ၊သို့လော သို့လောဟု တွေးတော ယုံမှားခြင်းမှ ကင်းတော်မူ၏။တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော၊ကူးခပ်အပ်ပြီးသော ဝိစိကိစ္ဆာရှိတော်မူ၏။သဗ္ဗဓမ္မေသု၊အလုံးစုံသော တရားတို့၌။ဝိဟတသံသယော၊ဖျောက်အပ်ပြီးသော ယုံမှားခြင်းရှိတော်မူ၏။တေန၊ထိုသို့ အကထံကထိ စသည်မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။အဿ ဘဂဝတော၊အား။ဝိမတိန္ဆေဒနာပုစ္ဆာ၊သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။ (င) ပန၊မရှိသည်မှတပါး ရှိသည်ကိုဆိုအံ့။ဣတရာ၊ဤ အဒိဒ္ဓဇောတနာပုစ္ဆာ၊ ဒိဋ္ဌသံသန္နနာပုစ္ဆာ၊ ဝိမတိန္ဆေဒနာပုစ္ဆာမှ တပါးကုန်သော။ဇွေ၊နှစ်ပါးကုန်သော။ပုစ္ဆာ၊အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတို့သည်။ဘဂဝတော၊အား။အတ္ထိ၊ရှိကုန်၏။ (စ) တာသု ဒီသု ပုစ္ဆာသု၊ထိုနှစ်ပါးကုန်သော ပုစ္ဆာတို့တွင်။အယံ ပုစ္ဆာ၊ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာသည်။ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ၊မည်၏။ဣတိ၊ဤသို့။ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်၏။(တနည်း) အယံ ပုစ္ဆာကို။ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ၊ဟူ၍။ဝေဒိတဗ္ဗာ၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ပဉ္စဝိဓ ဟိ ပုစ္ဆာ အစရှိသည်ဖြင့် ပုစ္ဆာငါးမျိုးရှိကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဘုရားရှင်တို့အား ပုစ္ဆာငါးမျိုးလုံးရှိ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ပဉ္စဝိဓ ဟိ ပုစ္ဆာ အစရှိသည်ဖြင့် ပုစ္ဆာငါးမျိုးကိုသာ ဆရာ မဆိုသင့်။ ဘုရားရှင်တို့အား ရှိနိုင်သော ပုစ္ဆာနှင့် မရှိနိုင်သော ပုစ္ဆာတို့ကိုလည်း ခွဲခြားပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘုရားရှင်တို့အား အဘယ်ပုစ္ဆာတို့ရှိ၍ အဘယ်ပုစ္ဆာတို့ မရှိနိုင်ပါသနည်း။ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ပုစ္ဆာငါးပါးတို့တွင် ဘုရားရှင်တို့အား

ရှေးပုစ္ဆာသုံးပါးတို့ မရှိကုန်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးဖြစ်သော ပုစ္ဆာသုံးပါးတို့ မရှိခြင်း၏အကြောင်းကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာ သောကြောင့် (က) ဖြင့် ပုစ္ဆာငါးပါးတို့တွင် ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးပုစ္ဆာသုံးပါးတို့ မရှိကုန်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးဖြစ်သော ပုစ္ဆာသုံးပါးတို့ မရှိခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့် ကြောင့် ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးပုစ္ဆာသုံးပါးတို့ မရှိကြပါကုန်သနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ရှေးပုစ္ဆာ သုံးပါးမှတစ်ပါးကုန်သော အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ နှစ်ပါးတို့သာ ဘုရားရှင်အား ရှိကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာကို အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ နှစ်ပါးတို့တွင် ဤမည်သော ပုစ္ဆာဟူ၍ တိတိကျကျ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (င) ဖြင့် ရှေးပုစ္ဆာ သုံးပါးမှတစ်ပါးကုန်သော အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ နှစ်ပါးတို့သာ ဘုရားရှင်အား ရှိကုန်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာကို အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ နှစ်ပါးတို့တွင် ဤမည်သော ပုစ္ဆာဟူ၍ တိတိကျကျ ပြဆိုသင့်သေး ၏။ ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာကို အဘယ်ပုစ္ဆာဟူ၍ သိအပ်ပါသနည်း။ (စ) မိန့်။

➤ ၃။ ဓေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့အား ပုစ္ဆာငါးပါးတွင် ရှေးပုစ္ဆာ သုံးပါးကို မရအပ်ဟု ပြသောကြောင့် ပုစ္ဆာငါးပါးလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) (ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးပုစ္ဆာသုံးပါး မရှိခြင်း၏ အကြောင်းများကို ပြသော ကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဘုရားရှင်တို့အား ရှေးပုစ္ဆာသုံးပါး မရှိပုံ အကြောင်းအသီးအသီးဖြင့် ဝေဖန်၍ အကျယ်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ခ) ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့အား အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ မရှိပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့အား ဒိဋ္ဌသံသနန္ဒာပုစ္ဆာ မရှိပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝိစတိန္တဒနာပုစ္ဆာ မရှိပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့အား မရှိသော ပုစ္ဆာမှတစ်ပါး ရှိသော ပုစ္ဆာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာသည် ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာမည်၏ဟူ၍ ဤ၌ လိုအပ်သော ပုစ္ဆာကို ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ တေန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မြတ်စွာဘုရားအား အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ မရှိဟု ရအပ်သော အကျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) တေန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အယံ ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ဟူသော စကားရပ်သည် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်မလာ၊ ရသင့်သည့်အားလျော်စွာ ဆုံးဖြတ်၍ ယူရသော သံသယစကားဖြစ်၏ဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗာ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ကထံ ဣတိ ကထိယတိ ဧတယာတိ ကထံကထာ။ (ဝိစိကိစ္ဆာ ရ၏။)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၀၁

ကထံ ကထာ ဧတဿ အတ္ထိတိ **ကထံကထိ**။(ကထံကထာပုဒ်+ဤပစ္စည်း၊ ယုံမှားခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာရှိသူ။) န ကထံကထိ **အကထံကထိ**။ (၂) နပုဒ်+ကထံကထိပုဒ်သည်၎င်း၊ န-အရ ပဋိသေခဏာဂုဏ်၏+ဘုရားရှင်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိစိကိစ္ဆာရှိသူ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဘုရားရှင်၏ တစ်ဆူသည် တစ်ဆူနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိဝိဇ္ဈိတ္တာတိ **ပဋိဝိဒိဋ္ဌံ**။ (၂) ပဋိပုဗ္ဗ ဝိဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော တရားသဘောတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သတ္တာနံ ဇီဝိတံ အသတိ ဓေတဝီတိ **အဋ္ဌါ**။ (၂) အသုဓာတ်+ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကုန်စေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကုန်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တုလယိတ္တာတိ **တုလိဇံ**။ (၂) တုလဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နှိုင်းချိန်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * န တုလိတံ **အတုလိတံ**။

တိရိယိတ္တာတိ **တိရိဇံ**။ (၂) တိရဓာတ် တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အမှုကို ပြီးဆုံးစေခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အမှုကို ပြီးဆုံးစေခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န တိရိတံ **အတိရိတံ**။ * ပဿိယိတ္တာတိ **ဒိဋ္ဌံ**။ န ဒိဋ္ဌံ **အဒိဋ္ဌံ**။ (၂) နပုဒ်+ဒိဋ္ဌပုဒ်သည်၎င်း၊ နပဋိသေခဏါ မြင်အပ်ပြီး မဟုတ်သော အကြောင်းအရာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မမြင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဇောတိယတိ ဧတာယာတိ **ဇောတနာ**။ အဒိဋ္ဌဿ ဇောတနာ **အဒိဋ္ဌဇောတနာ**။

အဒိဋ္ဌံ ဇောတိယတိ ဧတာယာတိ **အဒိဋ္ဌဇောတနာ**။ (၂) အဒိဋ္ဌ-အရ မိမိပညာဖြင့် မသိမမြင်နိုင်သော အမှတ်မရှိသော သဘောလက္ခဏာ၏+ဇောတနာ-အရ ထွန်းပြကြောင်း သိကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာနှင့် သဘာဝ-သဘာဝဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံသန္ဓိယတိ ဧတာယာတိ **သံသန္ဓနာ**။ (၂) သံပုဗ္ဗ သန္ဓုဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အညီအညွတ်နှိုးနှောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညီအညွတ် နှိုးနှောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒိဋ္ဌဿ သံသန္ဓနာ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ**။ ဒိဋ္ဌံ သံသန္ဓတိ ဧတာယာတိ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ**။

(၂) မိမိပညာဖြင့် သိမြင်အပ်ပြီးသော အမှတ်မရှိသော သဘောလက္ခဏာ၏+နှိုးနှောကြောင်း ပုစ္ဆာနှင့် သဘာဝ-သဘာဝဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ပုစ္ဆနံ ပုစ္ဆာ။ ပုစ္ဆတိ ဧတာယာတိ ဝါ ပုစ္ဆာ။ အဒိဋ္ဌဇောတနာစ သာ ပုစ္ဆာဓာတ် **အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ**။

ဇောတိယတေတိ **ဇောတိတံ**။ န ဇောတိတံ **အဇောတိတံ**။

အဒ္ဓါတိ ဝိမုတ္တံ **အဒ္ဓါဝိမုတ္တံ**။ * အာဇာနိယိတ္တာတိ **အညာတံ**။ * န အညာတံ **အနညာတံ**။

ဝိဝိဓေန အာကာရေန မညတိတိ **ဝိမတိ**။(ဝိ-မန+တိ) ဆိန္ဒတိ ဧတာယာတိ ဆေဒနာ။(ဆိဒိ+ယု)

ဝိမတိယာ ဆောဒနာ ဝိမတိစ္ဆောဒနာ။ ဝိမတိ ဆိန္ဒတိ ဧတာယာတိ ဝိမတိစ္ဆောဒနာ။ (ယုံမှားခြင်းကို ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။)

* အနုဇာနနံ အနုမတိ။ (အနု-မန+တိ) အနုမတိယာ ဆန္ဒဿ ပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ။ (သုတန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုကိုဘုရားအစရှိသည်တို့၏ မေးခြင်း(ဝါ) မေးကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။)

* ကာမေတိတိ ကာမော။ ကထေတုံ ကာမော ကထေတုကာမော။ ကထေတုကာမဿ ဘာဝေါ ကထေတုကမ္ပံ။ ကထေတုကမ္ပံ ဧဝ ကထေတုကမ္ပတာ။ ကထေတုကမ္ပတာဝသေန ပဝတ္တာ ပုစ္ဆာ ကထေတုကမ္ပတာပုစ္ဆာ။ (ဖြေခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော ပုစ္ဆာ)

သဘာဝံ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆတိ ကိလမတိ ဧတာယာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။

အတရိယိတ္တာတိ တိဏ္ဍာ။ (၂) တရဇာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လွန်မြောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွန်မြောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိဏ္ဍာ ဝိစိကိစ္ဆာ ယေနာတိ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော။ (၂) လွန်မြောက်အပ်ပြီးသော ဝိစိကိစ္ဆာ၏ (ဝါ) ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိခြင်း၏ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဟညိတ္တာတိ ဝိဟတော။ (ဝိ-ဟန+တ) သံသယနံ သံသယော။/ သမန္တတော သေတီတိ သံသယော။ ဝိဟတော သံသယော ယေနာတိ ဝိဟတသံသယော။ (၂) ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော ယုံမှားခြင်း သံသယ၏ (ဝါ) ယုံမှားသံသယ မရှိခြင်း၏ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယုံမှားသံသယ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (င) ဖြင့် ဘုရားရှင်အား အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ၊ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာ၊ ဝိမတိစ္ဆောဒနာပုစ္ဆာ သုံးပါးရှိသည် မဟုတ်၊ အနုမတိပုစ္ဆာ၊ ကထေတုကမ္ပတာပုစ္ဆာ နှစ်ပါးရှိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (စ) ဖြင့် ထိုပုစ္ဆာနှစ်ပါးတို့တွင်လည်း ဤ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာကို အနုမတိပုစ္ဆာဟူ၍ မသိအပ် မသိထိုက်၊ ကထေတုကမ္ပတာပုစ္ဆာဟူ၍ သိထိုက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ ပုဒ္ဓါနဉ်-၌ ဟိ-ကား ကရုဏတ္ထဇောတက (တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတက။ (ဂ) (ဃ) တို့၌ ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (င) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (တနည်း) အနုယဇောတကအနက်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပုစ္ဆာငါးမျိုးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ (ခ) (ဂ) (ဃ) တို့၌ တေန-ဝယ် တ-ကား ရှေးဝါကျရှိ ကြိယာကို စွဲယူသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ (စ) တာသု-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပုစ္ဆာနှစ်မျိုးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။

➤ ၈။ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော-၌ အန္တတ္ထ-အရ = (၁) ဝိစိကိစ္ဆာကို လွန်မြောက်ခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ရတော်မူခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိမတိစ္ဆောဒနာပုစ္ဆာ မရှိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ခပ်သိမ်းသော တရားတို့၌

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၀၃

ယုံမှားသံသယကင်းပျောက်ခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိဟတသံသယော-၌ အန္တတ္ထ-အရ = (၁) သံသယကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

ဝိဟတ-၌ ဓာတ်-အရ = အရိယာမဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

(ဂ) ဉာဏေန-အရ = သဗ္ဗညုတဉာဏ် (တနည်း) ဘုရားရှင်၏ “အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်” ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ-အရ = မေးမြန်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝစီဘောဒ စိတ္တဇေဒ္ဒရုပ် (တနည်း) ထိုရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကိုယ်တော်တိုင်မေး၍ ကိုယ်တော်တိုင်ဖြေလိုသော ဆန္ဒသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကုသိုလ်ဓမ္မတို့ကို သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မေတ္တာ ကရုဏာ-စသော ရှေးရှေးသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတဇနတို့အား အဘိဓမ္မာနှင့်စပ်၍ သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် တိုးပွားခြင်း အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိမတိစ္ဆေဒနာ-၌ ဝိမတိ-အရ “ဝိစိကိစ္ဆာ” ကိုယူ၍ (၁) ထိုဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမာဓိ-စသော ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိပတ္တိစက် ၄-ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နောက်နောက်သော ယုံမှားမှုဖြစ်ခြင်းအစ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ၌ ဖြစ်ရခြင်းတိုင်အောင် မကောင်းသော အကျိုးတရား အဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ-၌ ဝိမတိ-အရ “ဝိစိကိစ္ဆာ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ ဉာဏေန+ပဋိဝိဒ္ဓံ ။ ။ ဉာဏေန-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိဝိဒ္ဓံ-၌ ဓာတ်-အရ မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

(တနည်း) ဉာဏေန-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ၁-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိဝိဒ္ဓံ-၌ ဓာတ်အရ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး၊ ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ = ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၃)

ပဋိဝိဒ္ဓံ-၌ ဓာတ်-အရ သင်္ခတ အသင်္ခတ ပစ္စည်းတရားသည် ဉာဏေန-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဝါကျ (၆၆) [ဌာ၉၈။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၅၉။ ဘာသာဋီ၊ ၁၀]

(က) တတ္ထ “ကတမေ” တိ ပဒေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မေ ပုစ္ဆတိ။

(ခ) “ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ ဟိ ဝစနမတ္တေန “ကိ” ကတာ၊ ကိ ဝါ ကရောန္တိ” တိ န သက္ကာ ဉာတံ။ (ဂ) “ကတမေ” တိ ဝုတ္တေ ပန တေသံ ပုဋ္ဌဘာဝေါ ပညာယတိ။

(ဃ) တေန ဝုတ္တံ “ကတမေတိ ပဒေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မေ ပုစ္ဆတိ” တိ။

(င) “ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ ပဒေယေန ပုစ္ဆယ ပုဋ္ဌဓမ္မေ ဒဿတိ။

(စ) တေသံ အတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ပကာသိတောဝ။

➤ ၁။ (က) တတ္ထ-တေသု ပဒေသု၊ ထို ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော ပုဒ်တို့တွင်။ “ကတမေ” တိ ပဒေန၊ ကတမေ-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မေ၊ အကျယ်ပြုအပ်သော တရားတို့ကို။ ပုစ္ဆတိ။ မေး၏။ (ခ) ဟိ၊ မုန့်၏။ (ဝါ) ဟိ-ယသွာ၊ အကြင်ကြောင့်။ “ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ၊ ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော။ ဝစနမတ္တေန၊ သဒ္ဓါမျှဖြင့်။ ကိ၊ အဘယ်သို့။ (ဓမ္မာ၊ တရားတို့ကို။ ဘဂဝတော၊ သည်) ကတာ၊ ပြုအပ်ကုန်သနည်း။ ကိ ဝါ၊ အသို့မူလည်း။ (ဓမ္မာ၊ တရားတို့သည်) ကရောန္တိ၊ ပြုကုန်သနည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဉာတံ၊ သိခြင်းငှာ။ န သက္ကာ၊ မတတ်ကောင်း။ (တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ “ကတမေ” တိ ပဒေန၊ ကတမေ-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မေ၊ အကျယ် ပြုအပ်သော တရားတို့ကို။ ပုစ္ဆတိ၊ မေး၏။) (ဂ) ပန၊ ထိုသို့မဟုတ်။ (ဝါ) ပန၊ အနွယ်ကား။ (ဝါ) ပန၊ ကတမေ-ဟု ဟောခြင်း၏ အကျိုးကို ဆိုဦးအံ့။ “ကတမေ” တိ၊ ကတမေဟူ၍၊ ဝုတ္တေ၊ ဆိုအပ်သည်ရှိသော်။ တေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုတရားတို့၏။ ပုဋ္ဌဘာဝေါ၊ မေးအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ပညာယတိ၊ ထင်၏။

(ဃ) တေန၊ ထိုသို့ ကတမေ-ဟူသောပုဒ်ကို ဆိုမှ ထိုတရားတို့၏ မေးအပ်သည်၏အဖြစ် ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ “ကတမေတိ ပဒေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မေ ပုစ္ဆတိ” တိ၊ ပုစ္ဆတိ-ဟူ၍။ (မယာ၊ ငါ သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ (င) “ဓမ္မာ ကုသလာ” တိ ပဒေယေန၊ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါး အပေါင်းဖြင့်။ ပုစ္ဆယ၊ ပုစ္ဆာဖြင့်။ ပုဋ္ဌဓမ္မေ၊ မေးအပ်သော တရားတို့ကို။ ဒဿတိ၊ ပြ၏။

(စ) တေသံ ပဒါနံ၊ ထိုဓမ္မာ ကုသလာဟူသော ပုဒ်တို့၏။ အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဟေဋ္ဌာ၊ အောက်ဖြစ်သော ကုသလတိက်အဖွင့်၌။ ပကာသိတောဝ၊ ပြအပ်ပြီးသည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။

➤ ၂။ (ခ) သိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ ဟူသော ပုဒ်တို့တွင် ကတမေ-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို မေးတော်မူ၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဋ္ဌိကရဏနှင့် ကင်း၍ မသင့် ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ ဟူသော ပုဒ်တို့တွင် ကတမေ-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို မေးတော်မူ၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ကတမေ ဟူသော ပုဒ်ဖြင့် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို မေးမြန်းရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ကတမေဟူသောပုဒ်ဖြင့် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို မေးမြန်းရပါသနည်း။ ဤသို့-(ခ) မိန့်။

(ဂ) သိ/ ပါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော နှစ်ပုဒ်မျှဖြင့် “ကိ” ကတာ၊ ကိဝါ ကရောန္တိ”ဟု သိခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဆိုချေသော် ကတမေ-ဟူသောပုဒ်ကို ဟောရခြင်း၏အကျိုးကို မသိအပ်ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကတမေဟူသောပုဒ်ကို ဟောရခြင်း၏အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား နိရတ္တကဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကတမေ ဟူသောပုဒ်ကို ဟောရခြင်း၏အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ကတမေ-ဟူသောပုဒ်ကို ဟောအပ်သည်ရှိသော် ထိုကုသိုလ်တရားတို့၏ မေးအပ်သည်၏အဖြစ် ထင်ရှား၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်သို့ ဆိုတော်မူသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကတမေပုဒ်ကို ဟောဆိုမှ ထိုတရားတို့၏ မေးအပ်သည်၏အဖြစ် ထင်ရှား၏ဟုဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခု ရအပ်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား နိရတ္တကဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တစ်စုံတစ်ခု ရအပ်သော အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ)

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့်--သော် ကတမေဟူသော ပုဒ်ဖြင့် မေးမြန်းအပ်သော နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကိုသာ သိအပ်၍ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်တို့ဖြင့် ပြအပ်သော ဓမ္မတို့ကိုကား မသိအပ်ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့သင့်ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်--မေးတော်မူ၏ဟု မပြဆိုသင့်။ ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော ပုဒ်နှစ်အပေါင်းဖြင့် ပြအပ်သော ဓမ္မတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော ပုဒ်နှစ်အပေါင်းဖြင့် ပြအပ်သော ဓမ္မတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယံ ။ ။ (ခ) ဖြင့် (က) ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် နိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ကတမေ-ဟူသော ပုဒ်ကို ထည့်ဟောရခြင်းအကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဗျုတ်ရေကမှ တစ်ပါး အနွယ်ကိုပြသောကြောင့် အဗျုတ်တဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) နိဂုံးကိုပြသောကြောင့် အဗျုတ်တဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဓမ္မာ၊ ကုသလာ နှစ်ပုဒ်ဖြင့် မေးအပ်သော ပုဋ္ဌဓမ္မတို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျုတ်တဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဓမ္မာ ကုသလာပုဒ်တို့၏ အနက်ကို အတိဒေသနည်းဖြင့် ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရဒေါသ၊ အဗျုတ်တဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ နိဒ္ဒိသိယန္တေ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မာ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကျယ်ပြခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျယ်ပြခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မာ တေ ဓမ္မာဓာတ် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မာ။

* ဝုစ္စတေတိ ၀၈နံ။ ဝုစ္စတိ ဧတေနာတိ ဝါ ၀၈နံ။(၀၈+ယု) ၀၈နံယေဝ မတ္တံ ၀၈နမတ္တံ။

* ပုဋ္ဌိယန္တေတိ ပုဋ္ဌာ။(ပုဋ္ဌ+တ) ပုဋ္ဌာနံ ဘာဝေါ ပုဋ္ဌဘာဝေါ။

* ပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ပုဋ္ဌော။ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။

ပုဋ္ဌောစ သော ဓမ္မောစာတိ ပုဋ္ဌဓမ္မော။ (၂) ပုဋ္ဌပုဒ်+ဓမ္မပုဒ်သည်၎င်း၊ မေးမြန်းအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဝိသေသနဘောဂုဏ်၏ ဓမ္မနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပုဋ္ဌဓမ္မတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္တော ဧတေနာတိ ပဒံ။(ပဒ+အ) ခွံနွံ သုပ္ပဟော ဒွယံ။(ဒွိ+ထ) ပဒါနံ ဒွယံ ပဒေဒွယံ။ * ပကာသိယိတ္တာတိ ပကာသိတော။ (၂) ပပုဗ္ဗ ကာသုဓာတ်+တပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ထင်ရှားပြခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထင်ရှားပြခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-၌ ကတမေ-သဒ္ဓါ၏ ပုစ္ဆာသဗ္ဗနာမ်၏ အဖြစ် ကို၎င်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂပဒ) မေး၏ဟူသည် ဥဒ္ဓိသိတဗ္ဗဓမ္မကို မေးသည်မဟုတ်။ နိဒ္ဓိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို မေး၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ဓမ္မာ၊ ကုသလာ ပုဒ်နှစ်ပါးဖြင့် ကတမေ-ဟူသော ပုစ္ဆာဖြင့် မေးအပ်သော ဓမ္မတို့ကို ပြ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဓမ္မာ ကုသလာ-အရ ကတမေ-ဟူသော ပုစ္ဆာဖြင့် မေးအပ်သော ဓမ္မတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ (ခ) ဝဇနမတ္တေန-၌ မတ္တ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) ဓမ္မာ ကုသလာ -ဟူသော သဒ္ဓါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကတမေ-ဟူသော သဒ္ဓါသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဟေဌာ ပကာသိတောဝ-၌ (၁) မာတိကာ ကုသလတိက်အဖွင့်၌ ပြအပ်ခဲ့ပြီးသော အနက် သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မပြအပ်သေးသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) ဟိ-အနက်ကား ဒဠိကရဏတ္ထ၊ ကရဏတ္ထ။ (ဂ) ပန-ကား အနုယ (တနည်း) ဝါကျာရဗ္ဗ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဂ) တေသံ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို စွဲယူသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဃ) တေန-၌ တ-သည် ရှေ့ဝါကျရှိ ပညာယတိကြိယာကို စွဲယူသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ (စ) တေသံ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ဒသေတိ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၂+၄+၅၊ ၁၄၇-ကြည့်)

(ဃ) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဓာတ်-အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ၏ သန္တာန်၌ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဏာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကတမေတိ ပဒေန နိဒ္ဓိသိတဗ္ဗဓမ္မေ ပုစ္ဆတိ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) “ကတမေတိ ပဒေန နိဒ္ဓိသိတဗ္ဗဓမ္မေ ပုစ္ဆတိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာ သံဝဏ္ဏနာကို သိရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဋ္ဌကထာ သံဝဏ္ဏနာကို သိရသဖြင့် နိဒ္ဓိသိတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို သိရခြင်း၊ သိရသဖြင့် ကျင့်ခြင်းအစ အနုပါဒ်သော နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရားများသည်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

အနုဘာဝတ္ထ။

ပကာသိတော-၌ ပပုဗ္ဗ ကာသုဓာတ်-အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သန္တာန်၌ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) မွှော ကုသလာ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၂+၄+၅ ပုတ္တံ-နှင့် တူပြီ)

➤ ၉။ (က) နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မ-အရ = ကုသိုလ်ဓမ္မကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (ဃ) ပုတ္တံ။ ။ ဝစဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်း-အရ “ကတဓေတိ ပဒေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မ ပုစ္ဆတိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(စ) အတ္ထော+ပကာသိတော ။ ။ အတ္ထော-အရ မွှော ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်၏အနက် ဟူသော အတ္ထပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ပကာသိတော-၌ ပပုဗ္ဗ ကာသုဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ * တေသံ+အတ္ထော ။ ။ တေသံ-အရ မွှော ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ် ပစ္စည်းတရားသည် အတ္ထော-အရ မွှော ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်အနက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ဟေဋ္ဌာ+ပကာသိတော ။ ။ ဟေဋ္ဌာ-အရ အောက်ကုသလတိက်(ဝါ) ကုသလတိက်အဖွင့်ဟုဆိုအပ်သော သဒ္ဓါအစဉ် ပစ္စည်းတရားက ပကာသိတော-၌ ပပုဗ္ဗ ကာသုဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၆၇) [၄၂၉၈။ ပြည်၊ပ၊ ၃၆၀။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၀]

(က) ကသ္မာ ပနေတ္ထ မာတိကာယံ ဝိယ “ကုသလာ မွှော”တိ အဝတ္တာ “မွှော ကုသလာ”တိ ပဒါနက္ကမော ကတောတိ။

(ခ) ပဘောဒတော မွှောနံ ဒေသနံ ဒီပေတွာ ပဘောဒဝန္တဿနတ္ထံ။

(ဂ) ကုမသ္မိဂ္ဂိ အဘိဓမ္မေ မွှောဝ ဒေသေတဗ္ဗာ၊ တေစ ကုသလာဒီဟိ ပဘောဒေဟိ အနေကပ္ပဘေဒေါ၊ တသ္မာ မွှောယေဝ ကုမ ဒေသေတဗ္ဗာ၊ နာယံ ဝေါဟာရဒေသနာ၊ တေစ အနေကပ္ပဘေဒတော ဒေသေတဗ္ဗာ၊ န မွှောမတ္တတော၊ ပဘောဒတော ဟိ ဒေသနာ ယနဝိနိဇ္ဈေဂ ပဋိသန္တိဒါဉာဏဝဟာ ဟောတိတိ “ကုသလာ မွှော”တိ ဧဝံ ပဘောဒတော မွှောနံ ဒေသနံ ဒီပေတွာ ကုဒါနိ ယေ တေန ပဘောဒေန ဒေသေတဗ္ဗာ မွှော၊ တေ ဒေသေတုံ အယံ “ကတဓေ မွှော ကုသလာ”တိ ပဒါနက္ကမော ကတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ (ဃ) ပဘောဒဝန္တေသု ဟိ ဒဿိတေသု ပဘောဒေါ ဒဿိယမာနော ယုဇ္ဇတိ၊ သုဝိညေယျောစ ဟောတိတိ။

➤ ၁။ (က) ဧတ္ထ-နိဒ္ဒေသဝါရေ၊ ဤနိဒ္ဒေသဝါရ၌။ ကသ္မာ ပန၊ အဘယုံကြောင့်ကား။ မာတိကာယံ ဝိယ၊ မာတိကာ၌ကဲ့သို့။ “ကုသလာ မွှော”တိ၊ မွှောဟူ၍၊ အဝတ္တာ၊ မဟောမူ၍။ “မွှော ကုသလာ”တိ၊ ဟူသော။ ပဒါနက္ကမော၊ ပုဒ်အစဉ်ကို။ ကတော၊ ပြုအပ်သနည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ စောဒနာ၊ စောဒနာတည်း။

(ခ) ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်စသော အထူးအားဖြင့်။ဓမ္မာနံ၊သဘာဝဓမ္မတို့ကို။ဒေသနံ၊ဟောခြင်းကို။

(ဝါ)ဟောကြောင်းဖြစ်သော မာတိကာကို။ဒီပေတွာ၊ပြတော်မူ၍။ပဘောဒဝန္တဒဿနတ္ထံ၊ကုသိုလ်ဟူသော အထူးရှိသော ဓမ္မကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ။(ဓမ္မာ ကုသလာတိ၊ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော။ပဒါနုက္ကမော၊ပုဒ်အစဉ် ကို။ကတော၊ပြအပ်၏။) (ဂ) ဟိ၊ချဲ့ဦးအံ့။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဣမသ္မိံ အဘိဓမ္မေ၊ဤအဘိဓမ္မာ၌။ ဓမ္မာဝ၊ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုသာလျှင်။ဒေသေတဗ္ဗာ၊ဟောအပ်ကုန်၏။တေ၊ထိုပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုလည်း။ကုသလာဒီဟိ၊ ကုသလာ အစရှိကုန်သော။ပဘောဒေဟိ၊အပြားတို့ဖြင့်။အနေကပ္ပဘောဒေါ၊တပါးမက များသော အပြားရှိ သည်တို့ကို။(ဒေသေတဗ္ဗာ၊ဟောအပ်ကုန်၏။) တသ္မာ၊ထိုသို့ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏သာလျှင် ဟောအပ်သည်၏အဖြစ် တပါးမကများသော အပြားရှိသော ထိုဓမ္မတို့၏လည်း ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဓမ္မာယေဝ၊ဓမ္မတို့ကို သာလျှင်။ဣမ အဘိဓမ္မေ၊ဤအဘိဓမ္မာ၌။ဒေသေတဗ္ဗာ၊ကုန်၏။အယံ ဒေသနာ၊ဤဒေသနာသည်။ဝေါဟာရ ဒေသနာ၊ဝေါဟာရဒေသနာသည်။နုဟောတိ၊မဟုတ်။တေ၊ဓမ္မာ၊ထိုပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုလည်း။အနေကပ္ပဘောဒ တော၊ကုသိုလ်စသော တပါးမကများသော အထူးအားဖြင့်။ဒေသေတဗ္ဗာ၊ကုန်၏။ဓမ္မမတ္တတော၊ဓမ္မသာမည အားဖြင့်။န ဒေသေတဗ္ဗာ၊မဟောအပ်ကုန်။ * ဟိ၊အကျိုးကိုဆိုဦးအံ့။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်-စသော အထူးအားဖြင့်။ဒေသနာ၊ဟောခြင်းသည်။ဃနဝိနိဇ္ဈော၊ပဋိသန္ဓိဒါဉာဏာဟာ၊ အပေါင်း အစရှိသော တစ်ခုခုကို အသီးသီးခွဲခြမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းကို ပြုတတ်သောဉာဏ်၊ ပဋိသန္ဓိဒါဉာဏ်ကို ဆောင်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(အနေကပ္ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်စသော တပါးမကများသော အထူးအားဖြင့်။ဒေသေတဗ္ဗာ၊ကုန်၏။) “ကုသလာ ဓမ္မာ”တိ၊ဟူ၍။စဝံ၊ဤသို့။ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်စသော အထူးအားဖြင့်။ဓမ္မာနံ၊တရားတို့ကို။ဒေသနံ၊ဟောခြင်းကို။ဒီပေတွာ၊ပြတော်မူ၍။ဣဒါနိ၊ယခုအခါ၌။ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင်ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို။တေန ပဘောဒေန၊ထိုကုသိုလ်-စသော အထူးအားဖြင့်။ဒေသေတဗ္ဗာ၊ကုန်၏။တေ ဓမ္မေ၊ထိုကုသိုလ်-စသော အထူးအားဖြင့် ဟောအပ်သော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို။ဒေသေတံ၊ပြတော်မူခြင်းငှာ။ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”တိ၊ဟူသော။အယံ ပဒါနုက္ကမော၊ဤပုဒ်အစဉ်ကို။ကတော၊ပြအပ်၏။ဣတိ၊ဤ သို့။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။ (ဃ) ဟိ၊အကျိုးကိုဆိုအံ့။(ဝါ) ဟိ၊အသင့်ကိုဆိုအံ့။ပဘောဒဝန္တေ၊ကုသိုလ်- စသော အထူးရှိသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို။ဒဿိတေသု၊ရှေးဦးပြအပ်ကုန်ပြီးသည်ရှိသော်။ပဘောဒေါ၊ကုသိုလ်- စသော အထူးသည်။ဒဿိယမာနော၊နောက်မှပြအပ်သည်ရှိသော်။ယုဇ္ဇတိ၊သင့်၏။သုဝိညေယျော၊သိလွယ် သည်လည်း။ဟောတိ၊၏။ဣတိ၊ဤသည်သာလျှင် စကားတရပ် အပြီးသတ်တည်း။

➤ J။ (ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ပဘောဒအားဖြင့် သဘာဝဓမ္မတို့ကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော မာတိကာကို ပြပြီး၍ ပဘောဒဝန္တဖြစ်သော ဓမ္မတို့ကို ပြခြင်း အကျိုးငှာ (ဝါ) ပြလိုသောကြောင့် “ကုသလာ ဓမ္မာ”ဟု မဟောဘဲ “ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူသော ပုဒ်အစဉ် ကို ပြအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်း(ခ)ဝါကျ စကားရပ်သည် အကျဉ်းသင်္ဃီပ မျှသာ ဖြစ်၍ မန္တပုဒ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မသိအပ် မသိနိုင်ရကား ယင်းစကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ် ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလေ။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့်--ပြအပ် ၏ဟူသော မဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) ပဘောဒတော(ပ) ဟောတိတိ-သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် တေစ အနေကပ္ပဘောဒတော ဒေသေတဗ္ဗာ၊ န ဓမ္မမတ္တတော-ဟူသော ဝါကျဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုလည်း ကုသိုလ်-စသော တပါးမကများသော အထူးအားဖြင့်သာ ဟောကြားအပ်ကုန်၏။ ဓမ္မသာမညအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သည် မဟုတ်ကုန်-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ကုသိုလ်-စသော များသောအထူးအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း၌ တစ်စုံတစ်ခု အကျိုးမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် တေစ အနေကပ္ပဘောဒတော ဒေသေတဗ္ဗာ၊ န ဓမ္မမတ္တတော-ဟူသော ဝါကျဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုလည်း ကုသိုလ်-စသော တပါးမကများသော အထူးအားဖြင့်သာ ဟောကြားအပ်ကုန်၏။ ဓမ္မသာမညအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သည် မဟုတ်ကုန်-ဟုသာ မဆိုသင့်။ ရအပ်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရအပ်သော အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် ပဘောဒတော စသည်ကိုမိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား= ယင်းသို့ဟောကြားခြင်းသည် ဃနဝိနိဗ္ဗောဂဉာဏ် ပဋိသန္ဓိဒါဉာဏ်ကို ဆောင်နိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဣဒါနိ ယေ တေန-စသော (ဂ) ဝါကျဖြင့် ဤယခုအခါ၌ ကုသိုလ်စသော အထူးအပြားအားဖြင့် ဟောကြားအပ်ကုန်သော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ပြခြင်း အကျိုးငှာ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်အစဉ်ကို ပြအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းသို့ ဟောကြားခြင်း၌ တစ်စုံတစ်ခု အကျိုးမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဣဒါနိ ယေ တေန-စသော (ဂ) ဝါကျဖြင့် ဤယခုအခါ၌ ကုသိုလ်စသော အထူးအပြားအားဖြင့် ဟောကြားအပ်ကုန်သော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ပြခြင်း အကျိုးငှာ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုဒ်အစဉ်ကို ပြအပ်ကုန်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ တစ်စုံတစ်ခု ရအပ်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ “ကတမေ ဓမ္မာ”ဟု ပဘောဒဝန္တတို့ကို ရှေးဦးစွာပြ၍ ကုသလာ-စသည်ဖြင့် ပဘောဒကို နောက်မှပြခြင်းသည် အဘယ် အကျိုးရှိပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် အဖြေပရိဟာရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသ ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် တသွာ ဓမ္မာယေဝ ဣဓ ဒေသေတဗ္ဗာ၊ နာယံ ဝေါဟာရ ဒေသနာ-ဝါကျဖြင့် အဘိဓမ္မာ၌ ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကိုသာ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် နိရုတ္တကဒေါသ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

ဝေဒိတဗ္ဗော-ထားချခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသိုလ်-စသော အပြားအားဖြင့် ဟောထိုက်သော ဓမ္မတို့ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာဟူ၍ ပုဒ်အစဉ်ကို ပြအပ်၏ဟူသော သံသယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗော-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

F-28-A

သုခိဉ္ဇေယျောစ-၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း။ ။

ပဘောဒဝန္တကံ ဦးစွာပြဆိုပြီးမှ ပဘောဒကိုပြဆိုခြင်းသည် ယုတ္တိရှိရုံသာမဟုတ်သေး၊ သိလ္လယံလည်း သိလ္လယံ၏ဟု ပေါင်းဆည်းခြင်း သမ္ပိတ္တနအနက် သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဝိနိဘူဉ္ဇနံ (ဝိနိဇ္ဈာဿ ကရဏံ) ဝိနိဇ္ဈာဓေါ။ (၂) ဝိ-ရှေး နိ-ရှေးရှိသော ဘုဓဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသီးအသီး ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အသီးအသီး ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဟန္တဗ္ဗံ ဧကတ္တံ ဝိယ ဂန္ထဗ္ဗန္တိ ဃာနော။ ဃာနဿ (ဧကတ္တဿ) ဝိနိဇ္ဈာဓေါ ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓေါ။

(၂) အပေါင်းအစရှိသော တစ်ခုနက်၏+အသီးအသီး ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ဉာဏ်နှင့် ကမ္မ+ကမ္မိ။ အာရုံ+အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်း အစရှိသော တစ်ခုနက်ကို အသီးသီးခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ဉာဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒေသီယဓာ ဒေသနာ။ ဒေသီယတိ ဧတာယာတိ ဒေသနာ။ (၂) ဒိသဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း ဟောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေါဟရီယဓာတိ ဝေါဟာရော။ (၂) ဝိ-ရှေး အဝ-ရှေးရှိသော ဟရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပညတ္တိဒေသနာတော်ခြံသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေါဟာရောစ သော ဒေသနာဓာတိ ဝေါဟာရဒေသနာ။

ပဋိသမ္ဘိဇ္ဇတိတံ ပဋိသမ္ဘိဒါ။ (ပဋိ-သံ-ဘိဒိ+အ) ပဋိသမ္ဘိဒါ ဧဝ ဉာဏံ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏံ။

ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓေါစ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏဉ္စ ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏံ။ ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏံ အာဝဟတိ ဇနေတိတံ ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာဝဟာ။

အညမညတော ပဘိဇ္ဇတိတံ ပဘောဒေါ။ ပဘောဒေါ ဧတေသံ အတ္တိတံ ပဘောဒဝန္တော။ (ပဘောဒ ပုဒ်+ဝန္တပစ္စည်း) ပဘောဒဝန္တာနံ ဒဿနံ ပဘောဒဝန္တဒဿနံ။

ဝိဇာနိတဗ္ဗောတိ ဝိဉ္ဇေယျော။ (ဝိ-ဉာ+ဇာ) သုဠ၊ ဝိဉ္ဇေယျော သုခိဉ္ဇေယျော။

(၂) သုဠဘောဂုဏ်၏ သိအပ်သော “ကတမေ ဓမ္မော ကုသလာ”ဟူသော ပဒါနက္ခမဒေသနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

န ဧကော အနောကာ။ အနောကာ ပဘောဒါ အနောကပ္ပဘောဒါ။ (၂) အနောကပ္ပဒ်+ပဘောဒပုဒ် သည်၎င်း၊ များသော ဂုဏ်၏ အပြားနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) တပါးမကများပြားခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (၁) ၌ ပဘောဒတော ဟိ ဒေသနာ ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာဝဟာ ဟောတိ-ပါဠိဖြင့် ထိုထို ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ကုသိုလ်စသော များစွာသော အထူးအပြားတို့ဖြင့် ဟောကြားခြင်းသည် ဃာနဝိနိဇ္ဈာဓဉာဏ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကိုရခြင်း။ အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ယေ တေန ပဘောဒေန ဒေသေတဗ္ဗာ ဓမ္မာ၊ တေ ဒဿေတုံ-ဖြင့် ပဘောဒဝန္တဒဿနတ္ထံ-၌ ပဘောဒ ဝန္တ-အရ ကုသိုလ်စသော အထူးအပြားဖြင့် ဟောကြားအပ်ကုန်သော ပရမတ္ထတရားကို ယူရမည်ကို၎င်း

(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယူတ္တ) ဒဿနတ္ထံ-ဝယ် ဒိသဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ဘော အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဒဿိယဓာတု ဒဿနံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပဘောဒဝန္တာနံ ဒဿနံ ပဘောဒဝန္တဒဿနံ-ဟု ကမ္မဋ္ဌ ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ပဘောဒဝန္တဒဿနံ ဧဝ အတ္ထော ပဘောဒဝန္တဒဿနတ္ထော-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရာသ်သမာသ် ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ဒဿနတ္ထံ-၌ အံ-သည် စတုတ္ထိ ဧကဂုဏ် သဝိဘတ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) ယင်း သဝိဘတ်၏ တုမတ္ထသမ္ပဒါနံအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ (က) ပနအနက်-ကား စောဒနာဇောတက၊ ဝါကျာရမ္မတ္ထ။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္ထ၊ ကာရဏတ္ထ။ (ဃ) ဟိ-ကား လဒ္ဒဂုဏ၊ ဒဠိကရဏတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

သမ္ပနာမ်အစွဲ ။ (ဂ) ဣမသ္မိ-ကား အဘိဓမ္မေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ။ တေစ-၌ တ-သည် လွန်ပြီး ပရမတ္ထဓမ္မကို စွဲယူသောကြောင့် ပတ္တန္တဝိသယ။ တသ္မာ-၌ တ-သည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတစ်ခုလုံးကို စွဲယူသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(ဂ) အဘိဓမ္မေ ဓမ္မာဝ ဒေသေတဗ္ဗာ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ပရမတ္ထဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပညတ္တိဓမ္မတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပရမတ္ထ ဓမ္မတို့၏ ကုသိုလ်-စသော အပြားအားဖြင့် တပါးမကများသော အပြားရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဓမ္မာယေဝ ဣစ-၌ (၁) ပရမတ္ထဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပညတ္တိဓမ္မတို့သည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပရမတ္ထဓမ္�တို့၏ ဝေါဟာရဒေသနာ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ (က) ပဒါနုတ္တမော ကတော-၌ ကရ-ဓာတ်အရ

(ခ) ဒီပေတွာ ဒဿနတ္ထံ-၌ ဓာတ်-အရ/ဒေသေတဗ္ဗာ-၌ ဓာတ်-အရ = ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၃) “ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူသော ဒေသနာဓာတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၁၄၇-ကြည့်)

ယနုဒိနိဗ္ဗောဂ-အရ = အပေါင်းအစရှိသော တစ်ခုခုကို အသီးအသီး ခွဲခြားဝေဖန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ဉာဏ်ကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ရုပ် နာမ် တရားတို့၌ ငြီးငွေ့သော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တိဟိတပဋိသန္ဓေနေခံခြင်း စသည် သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေကဏာဉာဏ် စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ယနုဒိနိဗ္ဗောဂဉာဏ်-ဟူသည် = မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်၌ရှိသော ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိသန္ဓိဒါဉာဏ်ဟူသည် = မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်၌ရှိသော ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၁၀။ (ခ) ဓမ္မာနံ ဒေသနံ+ဒီပေတွာ ။ ဒေသနံ-အရ ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော

၁-၃၇-၁

မနုဿာဝတ္ထုပိတသဒ္ဒပညတ် ဗာတိကာဒေသနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဒီပေတွာ-၌ ဒီပဓာတ်အရ ဒေသနာ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဒီပေတွာ-၌ ဒီပဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဓမ္မာနံ ဒေသနံ-အရ ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ဝစီ ဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) ဣမသ္မိ အဘိဓမ္မေ+ဒေသေတဗ္ဗာ ။ ။ ဣမသ္မိ အဘိဓမ္မေ-အရ အဘိဓမ္မာပိဋက အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ပစ္စည်းတရားသည် ဒေသေတဗ္ဗာ-အရ ဒေသနာဉာဏ်အား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓမ္မာယေဝ+ဒေသေတဗ္ဗာ ။ ။ ဓမ္မာယေဝ-အရ/ဒေသေတဗ္ဗာ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ မနုဿာ ဝတ္ထု ပိတဖြစ်သော ပစ္စည်းတရားသည် ဒီသီဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဒီသီဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဓမ္မာယေဝ-အရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒဖြစ်သော ပရမတ္ထဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဒေသနာ+ဃနဝိနိဗ္ဗောဂပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာဝဟာ ။ ။ ဒေသနာ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဃနဝိနိဗ္ဗောဂ-အရ ဃနဝိနိဗ္ဗောဂ ဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဃနဝိနိဗ္ဗောဂပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာဝဟာ ။ ။ အာဝဟာ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဃနဝိနိဗ္ဗောဂပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ-အရ ဃနဝိနိဗ္ဗောဂ ဉာဏ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝါကျ (၆၈) [၄၂၉၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၆၂။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၄]

(က) ကုဒါနိ ယသ္မိ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တန္တိ ဧတ္ထ-

သမယေ နိဒ္ဒိသိ စိတ္တံ၊ စိတ္တေန သမယံ မုနိ၊ နိယမေတွာန ဒီပေတုံ၊ ဓမ္မေ တတ္ထ ပဘောဒတော။

(ခ) “ယသ္မိ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ”န္တိ ဟိ နိဒ္ဒိသန္တော ဘဂဝါ သမယေ စိတ္တံ နိဒ္ဒိသိ။

(င) ကိံ ကာရကာ? တေန သမယနိယမိတေန၊ စိတ္တေန ပရိယောသာနေ “တသ္မိ သမယေ”တိ ဧဝံ သမယံ နိယမေတွာန အတ ပိဇ္ဇမာနေပိ သမယနာနတ္ထေ ယသ္မိ သမယေ စိတ္တံ၊ တသ္မိယေဝ သမယေ ဖေသာာ ဟောတိ ဝေဒနာ ဟောတိတိ ဧဝံ တသ္မိ စိတ္တနိယမိတေ သမယေ ဧတေ သန္တတိ သမ္မဟင်္ဂိစ္စာရမ္ပဏယနဝသေန ဒုရနုတေပေပဘောဒေ ဖဿဝေဒနာဒယော ဓမ္မေ ဟေတေတေန္တိ အတ္ထော။

➤ ၁။ (က) ကုဒါနိယဒုအခါ၌၊ယသ္မိ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တန္တိ ဧတ္ထ-ဝစနေ၊

စိတ္တံ-ဟူသော ဤစကားရပ်၌။ဝိနိစ္ဆယော၊အဆုံးအဖြတ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

စိတ္တေန၊ဝိသေသနဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်။သမယံ၊စိတ်၏ဖြစ်ရာ ဝိသေသဖြစ်သော သမယကို။နိယမေတွာန၊ မှတ်၍။(ဝါ) နိယမေတွာန-ဝိသေသေတွာန၊အထူးပြု၍။တတ္ထ တသ္မိံ သမယေ၊ထိုစိတ်၏ဖြစ်ရာ သမယ၌။ (ဝါ) ထိုစိတ်ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော ဝိသေသဖြစ်သော သမယ၌။ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်-စသော အထူး အားဖြင့်။ဓမ္မေ၊ဗဿ-စသော တရားတို့ကို။ဒီပေတုံ၊ပြခြင်းငှာ။(ဝါ) ဒီပေတုံ-ဗောဓေတုံ၊သိစေခြင်းငှာ။သမယေ၊ ဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌။စိတ္တံ၊ဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို။မုနိ၊မြတ်စွာဘုရားသည်။နိဒ္ဒိသိ၊အကျယ် ညွှန်ပြတော်မူပြီ။

(က) ဂါထာ-ဝါကျ အပြန်အလှန် ။ ။ သမယေ၊ဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌။စိတ္တံ၊ဝိသေသ

ဖြစ်သော စိတ်ကို။မုနိ၊မြတ်စွာဘုရားသည်။နိဒ္ဒိသိ၊အကျယ်ညွှန်ပြတော်မူပြီ။(ကံ ကာရဏာ၊အဘယ်ကြောင့် ကြောင့်။သမယေ၊ဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌။စိတ္တံ၊ဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို။မုနိ၊မြတ်စွာဘုရားသည်။ နိဒ္ဒိသိ၊အကျယ်ညွှန်ပြတော်မူသနည်း။) စိတ္တေန၊ဝိသေသနဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်။သမယံ၊စိတ်၏ဖြစ်ရာ ဝိသေသ ဖြစ်သော သမယကို။နိယမေတွာန၊မှတ်၍။(ဝါ) နိယမေတွာန-ဝိသေသေတွာန၊အထူးပြု၍။တတ္ထ တသ္မိံ သမယေ၊ထိုစိတ်၏ဖြစ်ရာ သမယ၌။(ဝါ) ထိုစိတ်ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော ဝိသေသဖြစ်သော သမယ၌။ ပဘောဒတော၊ကုသိုလ်-စသော အထူးအားဖြင့်။ဓမ္မေ၊ဗဿ-စသော တရားတို့ကို။ဒီပေတုံ၊ပြခြင်းငှာ။(ဝါ) ပြတော်မူလိုသောကြောင့်။ (ဝါ) ဒီပေတုံ-ဗောဓေတုံ၊သိစေခြင်းငှာ။(ဝါ) သိစေတော်မူလိုသောကြောင့်။(သမယေ၊ ဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌။စိတ္တံ၊ဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို။မုနိ၊မြတ်စွာဘုရားသည်။နိဒ္ဒိသိ၊အကျယ် ညွှန်ပြ တော်မူပြီ။) (ခ) ဟိ၊ရဲ့အံ့။"ယသ္မိံ သမယေ ကာမာစရံ ကုသလံ စိတ္တံ"စိတ္တံဟူ၍။နိဒ္ဒိသန္တော၊သမယ၌

စိတ်ကို ပြတော်မူလိုသော။ဘဂဝါ၊သည်။သမယေ၊ဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌။စိတ္တံ၊ဝိသေသဖြစ်သော စိတ် ကို။နိဒ္ဒိသိ၊ညွှန်ပြတော်မူ၏။(ဂ) ကံ ကာရဏာ၊အဘယ်ကြောင့်ကြောင့်။(နိဒ္ဒိသိ၊ညွှန်ပြတော်မူသနည်း) သမယနိယမိတေန၊သမယဖြင့် မှတ်အပ်သော။(ဝါ) အထူးပြုအပ်သော။တေန စိတ္တေန၊ဝိသေသဖြစ်သော ထိုစိတ်ဖြင့်။ပရိယောသာနေ၊သမယ၌ စိတ်ကိုပြကြောင်းဖြစ်သော ယသ္မိံ သမယေ-စသော စကား၏ အဆုံး၌။တသ္မိံ သမယေ၊ထိုစိတ်၏ဖြစ်ရာ သမယ၌။ဣတိ ဧဝံ၊ဤသို့။သမယံ၊သမယကို။နိယမေတွာန၊ စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းကြံယာဖြင့် မှတ်ပြီး၍။အထ ပစ္ဆာ၊ထိုမှနောက်၌။သမယနာနတ္ထေ၊စားရာကာလ၊ သွားရာကာလ အစရှိသော သမယအထူးသည်။(ဝါ) သမယဝါယ၊ ခဏ၊ ကာလ အစရှိသော သမယအထူးသည်။ ဝိဇ္ဇမာနေပိရှိသော်လည်း။ယသ္မိံ သမယေ၊အကြင်အခါ၌။စိတ္တံ၊စိတ်သည်။ဟောတိ၊၏။ တသ္မိံ၊ယေဝ သမယေ၊ ထိုစိတ်၏ ဖြစ်ရာအခါ၌။ဗဿော၊သည်။ဟောတိ၊၏။ဝေဒနာ၊သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ ဧဝံ၊ဤသို့။စိတ္တ နိယမိတေ၊စိတ်ဖြင့်မှတ်အပ်သော။တသ္မိံ သမယေ၊ထိုစိတ်၏ ဖြစ်ရာအခါ၌။သန္တတိ သမူဟကိစ္စ၊ရမ္မဏဃန ဝသေန၊အစဉ်အားဖြင့် တခဲနက်၊ အပေါင်းအားဖြင့် တခဲနက်၊ အာရုံအားဖြင့် တခဲနက်တို့၏ အစွမ်းအား ဖြင့်။ဒုရုနုဗောဓပ္ပေတဒေ၊ဉာဏ်ဖြင့် လျှောက်၍ လျှောက်ပတ်စွာ သိနိုင်ခဲ့သော အထူးရှိကုန်သော။ ဗဿ ဝေဒနာဒယော၊ဗဿ ဝေဒနာ အစရှိကုန်သော။ဧတေ ဓမ္မေ၊ထိုပရမတ္ထ တရားတို့ကို။ဗောဓေတုံ၊သိစေခြင်းငှာ။ ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊ဂါထာအနက်တည်း။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ကတဓမ္မ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာ၏ နောက်၌ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ” ဟု သမယ၌စိတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြသော ပါဠိကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဟောတော်မူချေသော် ကတဓမ္မ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာအားလျော်စွာ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ စသည်ဖြင့် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြေဆိုဟောကြားသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဟောကြားသင့်လေသောကြောင့် ကတဓမ္မ ဓမ္မာ ကုသလာ-ဟူသော ပုစ္ဆာ၏ နောက်၌ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ” ဟု သမယ၌စိတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြသော ပါဠိကို မဟောကြားသင့်၊ ယင်းသို့ ဟောကြားရခြင်း၏ အကျိုးကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်အကျိုးငှာ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ” ဟု သမယ၌စိတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြသော ပါဠိကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-စသော ပါဠိကိုမိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ၌ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-ဖြင့် ဝိသေသန ဖြစ်သော သမယ၌ ဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြတော်မူ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ညွှန်ပြသည်ဟု ညွှန်ပြပုံအခြင်းအရာ အာကာရကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ၌ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-ဖြင့် ဝိသေသန ဖြစ်သော သမယ၌ ဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြတော်မူ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ညွှန်ပြပုံ အခြင်းအရာ အာကာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ညွှန်ပြပုံ အခြင်းအရာ အာကာရကား အဘယ်ပါနည်း ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) (ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ်ဖြင့် သမယကို မှတ်သား၍ ထိုသမယ၌ဖြစ်သော တရားတို့ကို အထူးအားဖြင့် ပြခြင်းငှာ (ဂ) ပြလိုသောကြောင့် သယမ၌ စိတ်ကို မြတ်စွာဘုရား ညွှန်ပြတော်မူ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်း(က) ဝါကျပါ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-စသော ဂါထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကို ထင်ရှားစွာ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်--မူ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-စသော ဂါထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကိုလည်း ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-စသော ဂါထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (ခ) (ဂ) တို့ဖြင့် ဂါထာကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ဂ) ဝါကျသည် သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-ဟူသော ဂါထာ ပထမ ပါဒ၏ အကျယ်မှတ်စံပါး စိတ္တောနု(ပ) ပဘောဒတော-ဟူသော ဂါထာ ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထပါဒတို့၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ ကိ ကာရကာ-ပုဒ် ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဂါထာ၌ စိတ္တောနု(ပ) ပဘောဒတော-ဟူသော ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထပါဒတို့သည် အကြောင်း ကာရဏတည်း၊ သမယေ နိဒ္ဒိသိံ စိတ္တံ-ဟူသော ပထမပါဒကား အကျိုးဖလတည်း၊ ဤသို့ အကြောင်း+အကျိုး စပ်ရမည်ဟု သိစေလိုသော

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ကြောင့် ကိံ ကာရဏာ-ဟူသော ပုဒ်ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ နိယမတိတိ နိယမေတွာန။ (၂) နိပုဗ္ဗ ယမုဓာတ်+တွာနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မှတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်း ပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော 'မှတ်ခြင်းကြိယာသည်' ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒုက္ခေန အနုဗုဒ္ဓိယတိတိ ဒုရနုဗောဓော။ (ဒု-ရှေး အနု-ရှေး ဗုဓဓာတ်+ဏ)

ဒုရနုဗောဓော ပဘောဒေါ ယေသန္တိ ဒုရနုဗောဓေဘောဒေါ။ (၂) ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်သော အထူးအပြား၏ ဖဿ ဝေဒနာ အစရှိသော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ပကာရ+ပကာရဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်သော အထူးအပြားရှိသည်၏အဖြစ်တည်း ဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဖဿ ဝေဒနာ အစရှိသော တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မုနာတိ ဇာနာတိတိ မူနိ။(မုန+က္က) နိဒ္ဒိသတိတိ နိဒ္ဒိသန္တော။ (နိ-ဒိသ+အန္တ)

သမယေန နိယမိတိ သမယနိယမိတိ။(လက္ခဏ+လက္ခ ဖပ်)

နာနာ ဘာဝေါ နာနတ္ထံ။(နာန+တ္ထ) သမယာနံ နာနတ္ထံ သမယနာနတ္ထံ။

➤ ၆။ (၁) ၌ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တန္တိ နိဒ္ဒိသန္တော-ဖြင့် ဂါထာ ပထမ ပါဒဝယ် နိဒ္ဒိသိ-၏ နိဒ္ဒိသနာကာရကား ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံပဝိဇ္ဇာ၏ဟု သိစေပါသည်။(သမ္ပန္န၊ ဘာဝတ္ထ) ဘဂဝါ-ဖြင့် ဒုတိယပါဒလာ မုနိ-အရ သေက္ခမုနိ၊ အသေက္ခမုနိ၊ အဂါရိယမုနိ၊ အနာဂါရိယမုနိတို့ကို မယူရ၊ မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော မုနိမုနိ-ကို ယူရမည်ကို၎င်း (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) မုနိ-သဒ္ဓါသည် ဘဂဝါပုဒ်၏ ဝေဝုဇ်ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယင်းမုနိပုဒ်ကို နိဒ္ဒိသိပုဒ်၌ ကတ္တား ကတ္တိစပ်၍ အနက်သမ္ပန်ရမည် ကို၎င်း(သမ္ပန္န) သိစေပါသည်။

(၁) တစ်ကျလုံးဖြင့် သမယေဝိသေသနဖြစ်သော သမယ၌၊စိတ္တံဝိသေသဖြစ်သော စိတ်ကို၊မုနိ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တန္တိ၊စိတ္တံဟူ၍၊နိဒ္ဒိသိ၊အကျယ်ညွှန်ပြတော် မူပြီ-ဟု ဂါထာ ပထမပါဒ၌ နိဒ္ဒိသနာကာရပါ၍ထည့်၍ အနက်ပေးရမည်ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၇) ၌ ကိံ ကာရဏာပါ၍ဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာ၌ ပထမပါဒကား အကျိုးဖလတည်း၊ ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထပါဒတို့ကား အကြောင်းကာရဏတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တေန သမယနိယမိတေန-ဖြင့် ဂါထာ ဒုတိယပါဒ၌ စိတ္တေန-အရ သမယ နိယမိတစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပရိယောသာနေ-ဖြင့် နိယမေတွာ-၌ မှတ်သားပြ၏ဟူသည် ယသ္မိံ သမယေ (ပ) ယံယံ ဝါ ပနာရဗ္ဗ-ဟူသော အနိယမဝါကျ စကားရပ်၏ အဆုံး၌ မှတ်သားပြ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) တသ္မိံ သမယေတိ စဝံ-ဖြင့် နိယမေတွာပုဒ်၏ နိယမနာကာရကို သိစေပါသည်။

တသ္မိံ စိတ္တနိယမိတေ သမယေ-ဖြင့် ဂါထာ စတုတ္ထပါဒလာ တတ္ထ-၌ တ-သဒ္ဓါဖြင့် စိတ္တ

နိယမိတသမယကို စွဲယူ၍ အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(သမ္ပန္န) ထ-ပစ္စည်း၏ ကာလသတ္တမိအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဝိဘဏ္ဍ) သိစေပါသည်။

ဧတေ သန္တတိ သမ္ပဟတိစွာရမ္ပဏယနဝသေန ဒုရုနုဗောဓပ္ပဘောဒေ ဖဿဝေဒနာ ဒယော ဓမ္မေ-ဖြင့် ဂါထာ စတုတ္ထပါဒ၌ ဓမ္မ-အရ အစဉ်အားဖြင့် တခဲနက်၊ အပေါင်းအားဖြင့် တခဲနက်၊ အာရုံအားဖြင့် တခဲနက်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် လျှောက်၍ လျှောက်ပတ်စွာ သိနိုင်ခဲသော အထူးရှိကုန်သော ဖဿ ဝေဒနာ-စသော တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြား အတိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဗောဓေတုံ-ဖြင့် ဂါထာ တတိယပါဒ ဒီပေတုံ-၌ ပြခြင်းဟူသည် သိစေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) **အထ ဝိဇ္ဇမာနေပိ သမယနာနတ္ထေ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ၊ တသ္မိံယေဝ သမယေ ဖဿော ဟောတိ ဝေဒနာ ဟောတီတိ ဧဝံ တသ္မိံ စိတ္တနိယမိတေ သမယေ-**ဖြင့် သမယ-သည် စားရာကာလ၊ သွားရာကာလ အစရှိသော သမယအထူး အပြားရှိသော်လည်း ထိုသမယတို့၌ ဖဿ-စသော တရားတို့သည် မဖြစ်၊ စိတ္တနိယမိတသမယ၌သာ ဖဿ-စသော တရားတို့ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ၊ တသ္မိံယေဝ သမယေ ဖဿော ဟောတိ ဝေဒနာ ဟောတီတိ ဧဝံ-ဖြင့် ဒီပေတုံ-၌ ဒီပနာကာရဝါကျထည့်စပ်၍ အနက်သမ္ပန်ရမည်ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ **နိပါတ်ပုဒ်အနက်**။ ။ (ခ) ဟိ-အနက်ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ (ဂ) **အထ ဝိဇ္ဇမာနေပိ-**၌ အထ-ကား အပါဒါနအနက်။ (တနည်း) ပစ္ဆာအနက်။ ဗိ-ကား အရဗျတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ။ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-သည် စိတ္တေန သမယံ မုနိ-ဟု ဆိုခဲ့ပြီးသော စိတ်ဖြင့်မှတ်သားအပ်သော သမယကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။

(ဂ) **တသ္မိံယေဝ-၌ ဧဝံ-၌**။ ။ (၁) စိတ္တနိယမိတသမယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စားရာကာလ၊ သွားရာကာလ အစရှိသော ဘောနေသမယ၊ ဂမနသမယ စသည် သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖဿ ဝေဒနာ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ဖြစ်ရာကာလ သမယသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ **ကြိယာငါးတန်**။ ။ ဘဂဝါ သမယေ စိတ္တံ နိဒ္ဒိသိ/နိယမေတွာ-၌ မုချတ္ထ တရား/ဓာတ်-အရ “ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်” ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။(ကြွင်း ဒီပေတုံ-နှင့်တူ)

ဒီပေတုံ-၌ အန္တတ္ထ-အရ = (၁) ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ယသ္မိံ သမယေ (၁) တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ” အစရှိသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ဒေသနာတော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သာဝကတို့အား ဓမ္မဿနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊ သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဗောဓေတုံ-၌ ဗူဇေတ်-အရ= (၁) ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ” စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေနေယျတို့၏ အတ္တဝေဒ၊ ဓမ္မဝေဒအကျိုး ပဋိပတ်နည်းကို သိရခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်တော် မဟာကရုဏာဉာဏ်တော် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျတို့၏ ပရမတ္ထသဘာဝဓမ္မတို့ကို သိခြင်းအစ အနုပါဒိဿသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ယန ၄-ပါး (၁) သန္တတိယန ။ ။ ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဉ် စသည်တို့၏ ဖြစ်ရာအခါ၌ ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တို့သည် တစ်ခုတည်းမဟုတ်သော်လည်း ထိုစိတ်နှစ်ခုတို့အကြား၌ ကာလအခြားမရှိသောကြောင့် တစ်စိတ်တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်သွားခြင်းသည် “သန္တတိယန” မည်ပါသည်။

(၂) သမူဟယန ။ ။ ဖဿ ဝေဒနာ-စသော စိတ် စေတသိက်တို့ အတူတကွဖြစ်ရာ၌ တစ်ပေါင်း တည်းဖြစ်သောကြောင့် တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းသည် “သမူဟယန” မည်ပါသည်။

(၃) ကိစ္စယန ။ ။ ဖဿသည် သံယဉ္ဇနကိစ္စရှိ၏။ ဝေဒနာသည် အနုဘာဝနကိစ္စရှိ၏။ ဤသို့ ကိစ္စ ကွဲပြားသော်လည်း အတူတကွယှဉ်၍ ဖြစ်ကြရာဝယ် ထိုကိစ္စအထူးကို မသိနိုင်လောက်အောင် တစ်ခု တည်းကဲ့သို့ တစ်ခဲနက်ဖြစ်ကြခြင်းသည် “ကိစ္စယန” မည်ပါသည်။

(၄) အာရမ္မဏယန ။ ။ စက္ခုဒြါရဝိထိ၌ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် တစ်စဉ် တစ်တန်းလုံး သည်ပင် ရူပါရုံတစ်ခုတည်းကို အာရုံပြုရသည့်အတွက် တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ တစ်ခဲနက်ဖြစ်ခြင်းသည် “အာရမ္မဏယန” မည်ပါသည်။

➤ ၁၀။ သမယေ နိဒ္ဒိသိ စိတ္တံ ။ ။ စိတ္တံ-အရ ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရား သည် နိဒ္ဒိသိ-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်- အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

သမယေ-အရ ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် နိဒ္ဒိသိ-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာ ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

စိတ္တေန သမယံ နိယမေတ္တာန ဒီပေတုံ-၌လည်း နည်းတူပြိုင်လေ။

ဣဒါနိ ဒီပေတုံ နိဒ္ဒိသိ ။ ။ ဣဒါနိ-အရ ယခုအခါဟုဆိုအပ်သော ကာလပညတ်ပစ္စည်းတရား သည် ဒီပေတုံ-၌ ဒီပဓာတ်၊ နိဒ္ဒိသိ-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တန္တိ+နိဒ္ဒိသန္တော ။ ။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ-အရ ပထမကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် နိဒ္ဒိသန္တော-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်-အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ(၃)

နိဒ္ဒိသန္တော ဘဂဝါ ။ ။ နိဒ္ဒိသန္တော-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်း တရားသည် ဘဂဝါ-အရ ထိုဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊

သမ္မယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓမ္မေ ဗောဓေတုံ ။ ။ ဓမ္မေ-အရ ဖဿ ဝေဒနာ-စသော ပစ္စည်းတရားသည် ဗောဓေတုံ-၌ ဗုဓဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်- အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

ဂါကျ (၆၉) [၄၉၉။ ပြည်၊ပ၊ ၃၆၅။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၅]

- (က) ကုဒါနိ “ယသ္မိံ သမယေ”တိ အာဒီသု အယမနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊
- (ခ) ယသ္မိန္နိ အနိယမတော ဘုပ္ပနိဋ္ဌေသော၊ သမယေတိ အနိယမနိဋ္ဌိပရိဒီပနံ၊
- (ဂ) ဧတ္တာဝတာ အနိယမတော သမယော နိဋ္ဌိဋ္ဌော ဟောတိ၊

(ဃ) တတ္ထ သမယသဒ္ဓေါ - သမယဝါယေ ခဏေ ကာလေ၊ သမူဟေ ဟေတု ဒိဋ္ဌိသု၊ ပဋိလာဘော ပဟာနေစ၊ ပဋိဝေဓေစ ဒိဿတိ၊

(င) တတာ ဟိဿ “အပ္ပေဝ နာမ သေဝိ ဥပသင်္ကမေယျာမ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒိယာ” တိ ဧဝမာဒီသု သမဝါယော အတ္ထော၊ (ပ) ဒုက္ခဿ ဝိညနဋ္ဌော သင်္ခတဋ္ဌော သန္တာပဋ္ဌော ဝိပရိကာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌော” တိ အာဒီသု ပဋိဝေဓော၊

(စ) ဧဝမနေကေသု သမယေသု - သမဝါယော ခဏေ ကာလော၊

သမူဟော ဟေတုယေဝစ၊ ဧတေ ပဉ္စဝိ ဝိညေယျ၊ သမယာ ဣဝ ဝိညနာ။

➤ ၁။ (က) ကုဒါနိယဒုအခါ၌ “ယသ္မိံ သမယေ”တိ အာဒီသု၊ ယသ္မိံ သမယေ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။ အယံ ဤဆိုလတ်သော။ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊ အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်၏အဖွင့်ကို။ ခေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။ (ခ) ယသ္မိန္နိ ဧသော သဒ္ဓေါ၊ ယသ္မိံ-ဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်။ အနိယမတော၊ အမှတ်မရှိသော အားဖြင့်။ ဘုပ္ပနိဋ္ဌေသော၊ သတ္တမိအနက်ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါသည်။ သမယေတိ ဣဒံ ပဒံ၊ သမယေ ဟူသော ဤပုဒ်သည်။ အနိယမနိဋ္ဌိပရိဒီပနံ၊ အမှတ်မရှိသောအားဖြင့် ပြအပ်ပြီးသော သမယကို တဖန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါတည်း။ (ဂ) ဧတ္တာဝတာ-ဧတ္တကေန ဝစနက္ကမေန၊ ဤမျှတည်းဟူသော စကား အစဉ်ဖြင့်။ (ဝါ) ဧတ္တာဝတာ-ဧတ္တဝန္နေ ဝစနက္ကမေန၊ ဤအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်။ အနိယမတော၊ မမှတ်သောအားဖြင့်။ သမယော၊ သမယကို။ နိဋ္ဌိဋ္ဌော၊ ပြအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ။

(ဃ) တတ္ထ၊ ထို ယသ္မိံ သမယေဟူသော ပုဒ်၌။ သမယသဒ္ဓေါ၊ သမယသဒ္ဓါသည်။ [ဂါထာအနက်] သမယဝါယေစ၊ အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း။ ခဏေစ၊ အခွင့်ဟူသော အနက်၌၎င်း။ ကာလေစ၊ အပါဟူသော အနက်၌၎င်း။ သမူဟေစ၊ အပေါင်းဟူသော အနက်၌၎င်း။ ဟေတုဒိဋ္ဌိသုစ၊ အကြောင်း ဟူသော အနက်၊ အယုဟူသော အနက်တို့၌၎င်း။ ပဋိလာဘောစ၊ ရခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း။ ပဟာနေစ၊ ပယ်ခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း။ ပဋိဝေဓေစ၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း။ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။

(င) [ဒဋ္ဌိယဘူတံမြဲမြဲခိုင်ခံ့ စေအပ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သမဝါယေတိ ယံဝစနံ၊ သမဝါယေဟူသော အကြင်စကားကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ပုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။] တတာ-တံ ဝစနံ၊ ထိုစကားသည်။ ဟိသန္တံ၊ မှန်၏။ ဟိ-ဘူတံ၊ ဟုတ်၏။ ဟိ-အဝိတထံ၊ မချွတ်မယွင်း။ ဟိယုတ္တံ၊ သင့်၏။ (တနည်း) တတာ တံဝစနံကို။ ဟိ-ဝိတ္တာရေမိ၊

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ချဲ့ဦးအံ့။ (တနည်း) တထာဟိ တေန ကာရဏေနောထိသို့ သမယသဒ္ဓါ၏ သမဝါယ-စသော အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။(တနည်း) တထာ တဿ ဝစနဿ၊ထိုသမယဟူသော စကားအား။ ဟိ-အနွယ်၊အလျော်ကို။မယာ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအပ်၏။ (တနည်း)တထာဟိ-တတောဒေ၊ထိုသို့ သမယသဒ္ဓါ၏ သမဝါယ-စသော အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။(တနည်း) တထာ-တဿ ဝစနဿ၊ထိုသမယဟူသော စကား၏။ဟိ-သာဓက၊သမဝါယ-စသော အနက်ကို ဟောသည်၏အဖြစ်၌ ပြီးစေတတ်သော စကားရပ်ကို။မယာ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအပ်၏။(တနည်း) တထာ-တသ္မိံဝစနေ၊ထိုသမယဟူသော စကား၌။ဟိ-ဉာပကံ၊သိစေတတ်သော စကားကို။မယာ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအပ်၏။(တနည်း) ယထာ ဝုတ္တဝစနဿ၊အကြင်ဆိုအပ်သော စကားကို။ပစ္စာမသက၊သုံးသပ်တတ်သော။ဘဝန္တ တထာဝစန၊အရှင် တထာသဒ္ဓါ။ဟိ-ဧကန္တေန၊စင်စစ်သဖြင့်။ဥဒါဟရဏံ၊ဥဒါဟရဏ်ကို။ဒဿေတွာ၊ပြပြီး၍။တွံ၊သင်သည်။သမဝါယာဒိ အတ္တာနံ၊သမဝါယ အစရှိသော အနက်တို့ကို။ဝဒ၊ဟောပါလော။(အာလုပ်သိဝိဘတ်ကျေ)

“အပ္ပေဝ နာမ သွေပိ ဥပသင်္ကမေယျာမ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာ”တိ ဧဝမာဒိသု၊ဥပါဒါယ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌။အဿ သမယသဒ္ဓဿ၊ထိုသမယသဒ္ဓါ၏။သမဝါယော၊အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းဟူသော။အတ္ထော၊အနက်သည်။ဒိဿတိ၊ထင်၏။[ကာလဉ္စ၊လျောက်ပတ်သော အခါကို၎င်း။သမယဉ္စ၊အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းကို၎င်း။ဥပါဒါယ၊ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်၍။သွေပိ၊နက်ဖန်လည်း။ အပ္ပေဝ နာမ-အပိဇေ နာမ ဥပသင်္ကမေယျာမ၊ကပ်နိုင်ကုန်ငြားအံ့လည်း မသိ။

ဒုက္ခဿ ဝိဇ္ဇနဋ္ဌော သင်္ခတဋ္ဌော သန္တပဋ္ဌော ဝိပရိဏာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌော”တိ အာဒိသု၊ဋ္ဌော အစရှိသည်တို့၌။ပဋိဝေဓော၊ပဋိဝေဓဟူသော။အတ္ထော၊အနက်သည်။ဒိဿတိ၊ထင်၏။ * ဒုက္ခဿ၊ဒုက္ခသစ္စာ၏။ဝိဇ္ဇနဋ္ဌော၊ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညည်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းသဘော။သင်္ခတဋ္ဌော၊အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော။သန္တပဋ္ဌော၊ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခတာစသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပူလောင်ခြင်းသဘော။ဝိပရိဏာမဋ္ဌော၊ဇရာ၊ မရဏဖြင့် ဖောက်ပြန်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော။(ဝါ) ဇရာ၊ မရဏသည် ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော။အဘိသမယဋ္ဌော၊ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော။(ဝါ) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ်၏ အာရုံ။

(၁) ဧဝံ ဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ သမယသဒ္ဓါ သမဝါယေ ခဏေ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ အနေကေသု၊တပါးမက များစွာကုန်သော။သမယေသု၊သမယတို့တွင်။ [ဂါထာအနက်] သမဝါယော၊ သမဝါယဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊သမယ၎င်း။ခဏော၊ခဏ-ဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊သမယ၎င်း။ ကာလော၊ကာလဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊သမယ၎င်း။သမူလော၊သမူလ-ဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊ သမယ၎င်း။ဟေတုယေဝ၊ဟေတုဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊သမယ၎င်း။ပဉ္စပိ၊ငါးပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ဧတေ သမယာ၊ဤသမယတို့ကို။ဣဓ၊ဤကုသိုလ်အရာ၌။ဝိညုနာ၊ပညာရှိသည်။ဝိညေယျာ၊သိအပ်ကုန်၏။

➤ ၅။ (၁) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) (င) တို့ဖြင့် သမယသဒ္ဓါသည် သမဝါယ-စသော (၉)ပါးသော အနက်တို့၌ ဖြစ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤ

ယသ္မိံသမယေ-၌လည်း သမဝါယ-စသော (၉)ပါးသော အနက်တို့ကိုပင် သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ) (င) တို့ဖြင့် သမယသဒ္ဓါသည် သမဝါယ-စသော (၉)ပါးသော အနက်တို့၌ ဖြစ်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ဤယသ္မိံသမယေ-၌ သမယသဒ္ဓါ၏ သိအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤယသ္မိံသမယေ-၌ အဘယ်အနက်တို့ကို သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤယသ္မိံသမယေ-၌ (ဝါ)ဤကာမာဝစရကုသိုလ်အရာ၌ သမဝါယ-စသော ငါးပါးသော အနက်တို့ကို သိအပ်ပါ၏ဟူလျှင်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ်။ ။ (က) စသော ဝါကျများဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ-စသော ပုဒ်တို့၏ အပေါင်းအနက်မှပာစံပါး အစိတ်အနက်ကို ပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (က) ဖြင့် တိက္ခဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် သင်္ဃေပစကားကို ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် မန္တဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရ စကားကို ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် နိဂမနိယ နိဂမန မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် မန္တဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရစကားရပ်ကို ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ မဆန့်ကျင်အောင် ဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။(စ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသ(တနည်း)အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဆ) ဖြင့် သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ မဆန့်ကျင်အောင် ဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။(ဇ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသ(တနည်း)အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဇ) ၌ တထာဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရဝစနဖြစ်သော ဥဒါဟရဏ်သာဓက အာဂမဒဠိကရဏ ပရဝစနကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) တပ္ပါကဠိကရဏဇောတက အာဂမဒဠိကရဏဇောတက ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ တထာဟိ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(ဇ) ဂါထာ-၌ “ဣဇ”ကို ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အကုသိုလ် အကုသလဝိပါက အစရှိသော အဗျာကတတရားတို့၌ ခဏ-၏ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် “ဣဇ”ကို ဆိုရပါသည်။

➤ ၄။ ကမ္မကိလေသဘဲသေန သမ္ပရေတဗ္ဗော သမ္ပာပုဏိတဗ္ဗောတိ သမ္ပရာယော။(သံ-ရှေးပရာ-ရှေး-ဣဇာတ်+ဏ) သမ္ပရာယေ နိယုတ္တော သမ္ပရာယိဇော။ (၂) တမလွန်လောက၏ ယှဉ်သော အစီးအပွားနှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တမလွန်လောက၌ ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဘုဗ္ဗံ။ နိဒ္ဒိသတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိဒ္ဒေသော။ ဘုဗ္ဗဿ နိဒ္ဒေသော ဘုဗ္ဗနိဒ္ဒေသော။ (၂) သတ္တမိအနက်၏ ပြကြောင်းဖြစ်သော ယသ္မိံ-ဟူသော သဒ္ဓါနှင့် နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗ နိဒ္ဒေသ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ နိယမော ဧတဿာတိ အနိယမော။ နိဒ္ဒိသိယိတ္တာတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ အနိယမတော နိဒ္ဒိဋ္ဌော အနိယမနိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပရိဒီပေတိ ဧတေနာတိ ပရိဒီပနံ။ အနိယမနိဒ္ဒိဋ္ဌဿ ပရိဒီပနံ အနိယမနိဒ္ဒိဋ္ဌပရိဒီပနံ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၂၁

(၂) အမှတ်မရှိသောအားဖြင့် ပြအပ်ပြီးသော သမယ၏ တဖန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သမယေ-
သဒ္ဓါနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အမှတ်မရှိသောအားဖြင့်
ပြအပ်ပြီးသော သမယကို တစ်ဖန်ပြခြင်းကြိယာသည်(ဝါ) အနိယမနိဒ္ဒိဋ္ဌ ပရိဒီပနတို့၏ တစ်ခုသည်
တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ အဝယဝေန ဗျာပေက္ခာ အယတိတိ **သမဝါယော။** (၂) သဟ-ရှေး အဝ-ရှေးရှိသော
အယဇာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်နှင့်တကွ ပျံ့နှံ့၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄)
အစိတ်နှင့်တကွ ပျံ့နှံ့၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟကာရိကာရဏသန္နိန္ဒြိယ သမေတိတိ **သမဝါယော။**(သမဝါယော) (၂) သံပုဗ္ဗ ဣဇာတ်(ဝါ)ဧ
ဇာတ် ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တပေါင်းတည်းပါဝင်၍ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။
(၄) တပေါင်းတည်းပါဝင်၍ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမေတိ သမာဂစ္ဆတိ ဧတ္ထ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ တဒါဓာရပုဂ္ဂလေဟိတိ **သမဝါယော။**(ခဏော)

(၂) ကောင်းစွာရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

သမန္တိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနဝါ၊ သမာဂစ္ဆန္တိ ဓမ္မာ သဟဇာတဓမ္မေဟိ ဥပ္ပါဒါဒိဟိ ဝါတိ **သမဝါယော။**
(ကာလော) (၂) သဟဇာတ်တရားတို့နှင့်၎င်း၊ ဥပါဒိစသည်တို့နှင့်၎င်း ကောင်းစွာရောက်ခြင်း ပေါင်းဆုံခြင်း
ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကောင်းစွာရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမံ သဟ ဝါ အဝယဝါနံ အယနံ ပဝတ္တိ အဝဋ္ဌာနန္တိ **သမဝါယော။**(သမူဟော) (၂) သမံဘော
ဂုဏ်၊ သဟဘောဂုဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းဖြစ်ရာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်
ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမယတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည်
ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ပစ္စယန္တရသမာဂမေ ဇတိ ဖလံ ဧတသ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပဝတ္တတိဇာတိ **သမဝါယော။**(ဟေတု)

* သမေတိ သမ္ပန္နော ဇတိ သဝိသယေ ပဝတ္တတိ သမ္ပန္နာဝါ အယန္တိ ဧတေနာတိ **သမဝါယော။**(ဒိဋ္ဌိ)

သမယနံ သင်္ဂတိ သမောဓာနန္တိ **သမဝါယော။**(ပဋိလာဘော)

သမဿ နိရောဓဿ ယာနံ၊ သမ္မာ ဝါ ယာနံ အပဂမော အပ္ပဝတ္တိတိ **သမဝါယော။**(ပဟာနံ)

အဘိဓုဘောဝေန သမ္မာ ဧတဗ္ဗော အဘိသမေတဗ္ဗော အဓိဂန္တဗ္ဗောတိ သမယော။ အဘိဓုဘောဝေန
သမ္မာ ဝါ ဇတိ ဂစ္ဆတိ ဗုဒ္ဓဏိတိ **သမဝါယော။**(အဝဇောဇော)

သမယံ ဒိဋ္ဌိ ပဝဒန္တိ ဧတ္တာတိ သမယပ္ပဝါဒကော။/ပဝဒန္တိ ဧတ္တာတိ ပဝါဒကော။ သမယဿ
ပဝါဒကော **သမယပ္ပဝါဒကော။** (၂) အယူဝါဒခြစ်၏ ပြောဆိုတင်ပြရာ အာရာမ်ခြစ်နှင့် ဌာနီ+ဌာန
အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

တိန္ဒြကာနံ စိရေန ပန္တိယာ ပရိက္ခိတ္တော **တိန္ဒြကာစိရော။** ပဝုဒ္ဓံ ဝနံ ပဝနံ။

ဧကာ သာလာ ဧတ္တာတိ **ဧကသာလကော။**

သုခုမေသုပိ အတ္ထေသု ပဉတိ ဂစ္ဆတိ၊ ဒုက္ခာဒိနံ ဝါ ပိဋနာဒိအာကာရံ ပဉတိ ဇာနာတိတိ ပဏ္ဏာ။

(ပဋိဓာတ်+ဏ၊ ပညာ ရ၏။) ပဏ္ဏာယ ဣတော ဂတောတိ **ပဏ္ဍိတော။**

အထဝါ ဣတာ သဗ္ဗတာ ပဏ္ဏာ အဿာတိ **ပဏ္ဍိတော။** (၂) ပဏ္ဏာပုဒ်+ဣတပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပညာ၏ ပညာရှိသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပညာရှိခြင်း ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပခုတိ ဝါ ဉဏဂတိယာ ဂစ္ဆတိတိ **ပဏ္ဍိတော။** (ပဋိ+တ)

ဈာယတိတိ ဓိ။(ဈေ+အ၊ဒဒါဒိ-ဤ) ဓာရေတိတိ ဝါ **ဓိ။**(ဓာ/ဓရ+ကံ၊ ဒဒါဒိ-ဤ)

ဓိယာ ပညာယ ရာတိ ဂဏှာတိတိ **ဓိဓရာ။** (၂) ဓိ-သဒ္ဓါပဒ ရာဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပညာ၏+ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ပညာဖြင့် ယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

* အထဝါ ဓိ ပညာ ဧတဿ အတ္ထိတိ **ဓိဓရာ။** (၂) ဓိပုဒ်+ရပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပညာ၏ ပညာရှိသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပညာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိဇာနနသီလော ဝိည။ ဝိဇာနာတိတိ ဝါ **ဝိည။** (တေန) (၂) ဝိပဗ္ဗ ဉဓာတ်+ရပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်း(သိလေ့ရှိခြင်း) ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်း(သိလေ့ရှိခြင်း) ကြိယာသည် (ဝါ) ပညာရှိတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဠိယတေ **ဝိဠနံ။** အရိယတေ ဉာယတေတိ **အတ္ထော။** ဝိဠနမေဝ အတ္ထော **ဝိဠနုဇ္ဈော။**

(၂) ညှဉ်းဆဲနိပ်စက်ခြင်း၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညှဉ်းဆဲနိပ်စက်ခြင်းသဘောဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမေစ္စ ပစ္စယေဟိ ကာတံ သင်္ခတံ။ သင်္ခတမေဝ အတ္ထော **သင်္ခတဇ္ဈော။** (၂) အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သန္တာပနံ ပရိဒဟနံ **သန္တာပေါ။** သန္တာပေါ ဧဝ အတ္ထော **သန္တာပဇ္ဈော။** (၂) ပူလောင်ခြင်း၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပူလောင်ခြင်း သဘောဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဧရာမရဏေဟိ ဝိပရိဏာမနံ **ဝိပရိဏာမော။** ဝိပရိဏာမော ဧဝ အတ္ထော **ဝိပရိဏာမဇ္ဈော။**

(၂) ဧရာ မရဏတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်တတ်သည်၏အဖြစ်၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဧရာ မရဏတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိသမေတဗ္ဗော ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗောတိ **အဘိသမယော။** (၂) အဘိ-ရှေး သံ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိသမယောဒဝ အတ္တော အဘိသမယဇ္ဇော။

(၂) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏အဖြစ်၏ အနက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) * အဘိသမေတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ အဘိသမယော။ အဘိသမယဿ ဝိသယဘူတော အတ္တော အဘိသမယဇ္ဇော။ (၂) ထိုးထွင်း၍သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ်၏ အာရုံနှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ပဋိဝိဇ္ဈနံ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ ဝါ ပဋိဝေဓော။ (၂) ပ-ဋိ-ဝိဇ-ဈ-တိ-ဟူသော အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထ သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထို၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (၈) ။ အနိယမတော-ဖြင့် ယသ္မိ-၌ ယ-သဒ္ဓါသည် အနိယမအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ) ဘုမ္မနိဋ္ဌေသော-ဖြင့် ယသ္မိ-၌ သ္မိဝိဘတ်သည် သတ္တမိအနက်၌ သက်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဝိဘတုတ္ထ) အနိယမနိဋ္ဌိပရိဒီပနံ-ဖြင့် ယသ္မိ- သမယေ-၌ သမယေ- ဟူသည် အနိယမအားဖြင့် ပြအပ်ပြီးသော သမယကို တဖန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါပင်တည်းဟု သိ စေပါသည်။(နာမလိင်္ဂပဒ)

(၉) ဖြင့် ဤ ယသ္မိ သမယေ နှစ်ပုဒ်ဖြင့် အနိယမအားဖြင့် သမယကို ပြအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) (၈) ဖြင့် ယသ္မိသမယေ=အကြင်အခါ၌-ဟု အနိယမတ္ထ နှင့် သမယတ္ထ ပူးပေါင်း၍ အနက်ပေးရမည်ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၁၀) ဖြင့် ဤကုသိုလ်အရာ၌ ယသ္မိ သမယေ-၌ သမယသဒ္ဓါသည် ဒိဋ္ဌိ၊ ပဋိလာဘ၊ ပဟာန၊ ပဋိဓာဓ အနက်တို့ကို မဟော၊ သမယဝါယ၊ ခဏ၊ ကာလ၊ သမူဟ၊ ဟေတု-ဟူသော အနက် ငါးပါးကိုသာ ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) သမဝါယ-စသော အနက်ငါးပါးကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

ထိုဂါထာ၌ ဣဝ-ဖြင့် အကုသိုလ်၊ အကုသလဝိပါက်-စသော အဗျာကတအရာတို့၌ ခဏ မဖြစ်၊ ဤကုသိုလ်အရာ၌သာ ခဏဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) အနုပုပ္ဖပဒဝတ္ထနာ-၌ အနု-အနက်ကား အနုဂတတ္ထ၊ အနုရူပတ္ထ။ သမယေတိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ။

(ခ) အနိယမတော-၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ၊ ပဋိသေဝတ္ထ။ နိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။

နိဋ္ဌေသော-၌ နိ-ကား ဒဿနတ္ထ။ (ဂ) ဧတ္တာဝတာ-ကား ပရိစ္ဆေဒနတ္ထ။ (ဃ) သမဝါယေ- ၌ သ-ကား သဟတ္ထ။ သမူဟေ-၌ သံ-ကား သမူဟတ္ထ။ စ-နှစ်လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ ပဋိဝေဓေ-၌ ပဋိ-ကား ပတိဗောဓတ္ထ။

(င) တဏှာ-ကား တံသဒ္ဓတ္ထ။ ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ၊ ဝိတ္တာရတ္ထဇောတက။ (တနည်း)

တထာဟိ-ကား ကာရဏန္တေဒနတ္ထ။ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ-၌ စ-နှစ်လုံးကား အညမညသမုစ္ဆည်းအနက်။
အပေဝနာမ-ကား သံသယတ္ထ။ သွေဝိ-၌ သွေ-ကား အနာဂတတ္ထ။ (တနည်း) ကာလသတ္တဗျတ္ထ။
ဝိ(အဝိ)ကား မန္ဒာနညာပေက္ခတ္ထ။ သင်္ခတဌော-၌ သံ-ကား သမေစ္စအနက်၊ သမာဂတအနက်၊
သမ္မာအနက်။ သန္တာပဌော-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္တက (တနည်း) ဘုသတ္တ။

(စ) ၌ ဝေ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ အနေကေသု-၌ န-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ ဟေတုယေဝ-၌
ဝေ-ကား ပဒပူရဏ၊ ပဒါလင်္ကာရ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။(တနည်း) အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
ပဉ္စဝိ-၌ ဝိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

ကောဝခေါ ဘိက္ခဝေ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏ
သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပစ္စန္တရစ်အရပ်၌ဖြစ်ရခြင်းစသော ရပ်ပြစ်ရစ်ပါးဟူသော အဋ္ဌကွဏသည်
နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကုသိုလ်ပြုရန် အခွင့်အလမ်းဖြစ်သော စတုစက္ကသမုတ္တိခဏသည် အနုညာတတ္ထ။

သမ္မဟော ဟေတုယေဝ-၌ ။ ။ (၁) သမယဝါယ၊ ခဏ၊ ကာလ၊ သမူဟ၊ ဟေတု-ဟူသော
အနက်ငါးပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒိဋ္ဌိ၊ ပဋိလာဘ၊ ပဟာန၊ ပဋိဝေဓ-ဟူသော အနက်လေးပါးသည်
နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) အယံ-၌ ဣမ-သည် ဝုစ္စမာနဒြစ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ
(တနည်း) ဝုစ္စမာနကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော
ယသ္မိံ သမယေ-ဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်းဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။

➤ ၈။ ခြိယာငါးတန် ။ ။ နိဒ္ဒိဌော-၌ အန္တတ္ထ-အရ =(၁) မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာ
ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့
သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ယသ္မိံ သမယေ”ဟူသော ဝစီဘောဒဿဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရဏာ
ဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သာဝကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သုတမယဉာဏ်
ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

နိဒ္ဒိဌော-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ= “ယသ္မိံ သမယေ”ဟူသော ဝစီဘောဒဿဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်။

ပဋိဝေဓေ-၌ ပဋိဝေဓေ-အရ = (၁) ယထာဘူတဉာဏ်၊ ပဋိဝေဓဉာဏ်တို့သည် ဒဿနတ္ထ။
(၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သုခ၊ သမာဓိတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) လောကီ လောကုတ္တရာ တရားတို့
၌ တွေဝေမှုမရှိခြင်း၊ ရာဂကင်းခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝီတိ ပါမောဇ္ဇ ပဿဒ္ဓိဖြစ်ခြင်း
စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန-စသော လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားရရှိ
ခံစားရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကောဝ ခေါ ခဏော-၌ ခဏော-အရ = (၁) နဝမဓဏဖြစ်နေခြင်း၊ ရနေခြင်းသည်
ဒဿနတ္ထ။ (၂) မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရိယမဂ်ကို ကျင့်သုံးရခြင်း၊ ဒါန-
စသော ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကဟူသော အကျိုးတို့သည် ဝိဘာ
ဝတ္ထ။(၅) လူ နတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။(ကြောင်း-၁၊ကျိုး-၃)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ ၁၀၀ ။ နိဒ္ဒိဋ္ဌော ။ ။ နိဒ္ဒိဋ္ဌော-၌ နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ ယသ္မိံ သမယေ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပသင်္ကမေယျာမ ။ ။ မယံ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တာပုဒ်အရ ကုသိလ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥပသင်္ကမေယျာမ-အရ စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= (တပြိုင်နက်) သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (ယထာရဟ) ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သွေဝိ+ဥပသင်္ကမေယျာမ ။ ။ သွေ-အရ နက်ဖြန်ခါ-ဟူသော ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရား သည် ဥပသင်္ကမေယျာမ-အရ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ+ဥပါဒါယ ။ ။ ကာလံ သမယံ-အရ ကာလပညတ်၊ အကြောင်းညီညွတ်ခြင်းဟူသော အာကာရပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပါဒါယ-အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။(ပြိုင်-မရှိ)

အဘိသမယဇ္ဇော ။ ။ အတ္ထ-အရ ဝိဋ္ဌန-စသော သဘောရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ ပစ္စည်းတရား သည် အဘိသမယ-အရ ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(စ) ဝိညနာ+ဝိညေယျာ ။ ။ ဝိညနာ-အရ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိညေယျာ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်-အရ ပညာကြဉ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

ဓါကျ (၇၀) [ဌ၊၁၀၀။ ပြည်၊ပ၊ ၃၆၉။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၉]

(က) ဝေမနေကေသု သမယေသု - - သမဝါယော ခဏော ကာလော၊

သမူဟော ဟေတုယေဝစ၊ ဧတေ ပဉ္စဝိ ဝိညေယျာ၊ သမယာ ဣဝ ဝိညနာ။(အနက်စသည် ရှေ့ပါကျဉ်း ရေးပြီး) (ခ) “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ ကုသလ”န္တိ ဣမသ္မိံနိ ကုသလာဓိကာရေ တေသု နဝသု သမယေသု ဧတေ သမဝါယာဒယော ပဉ္စ သမယာ ပဏှိတေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဂ) တေသု ပစ္စယသဘာမဉ္စိ၊ သမဝါယော၊ ခဏော ပန။

ဧကောဝ နဝမော ဧေ ယျော၊ စတ္တာနိ စတုရောပိ ဝါ။

➤ ၁၀၁ ။ (ခ) ဟိ၊ဇု၊အံ။ “ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ ကုသလ”န္တိကုသလံဟူ၍(ဝုတ္တေ၊ဟော တော်မူအပ်သော။)ဣမသ္မိံ ကုသလာဓိကာရေဤကုသိုလ်အရာ၌၊နဝသုကိုးပါးကုန်သော။တေသု သမယေသု၊ ထိုသမယတို့တွင်။သမဝါယာဒယော၊သမဝါယ အစရှိကုန်သော။ပဉ္စ၊ငါးပါးကုန်သော။ဧတေ သမယာထိုသမယ

F-29-A

တို့ကို။ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်ကုန်၏။ (၈) တေသု၊ထိုငါးပါးသော သမယတို့တွင်။ ပစ္စယသာမဂ္ဂိ၊အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းသည်။သမဝါယော၊သမဝါယ မည်၏။ပန၊ထိုမှတပါး။ဧကော၊ တခုသော။နဝမော၊ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမဇ္ဇကကိုသာလျှင်။ခဏော၊ခဏဟူ၍။ဧယျော၊သိအပ်၏။ဝါ၊တနည်းကား။ စတုရောပိ-စတ္တာရိပါးလေးပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။စက္ကနိ၊သမ္ပတ္တိစက်တို့ကို။ခဏော၊ခဏဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဧယျာနိ၊သိအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (၈) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ-၌ သမယ-သဒ္ဓါ၏ အနက်(၉)ပါးတို့တွင် သမဝါယ-စသော အနက်(၅)ပါးတို့ကိုသာ သိအပ်သောဟု အကျဉ်း သင်္ဃေပက္ခံ ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုအကျဉ်းသင်္ဃေပဏ္ဍိတ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အကျဉ်းသင်္ဃေပက္ခံကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ (၈)

(၈) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (၈) တို့ဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ ကုသလံ-ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဤကုသိုလ်အရာ၌ သမယအနက် ၉-ပါးတို့တွင် သမဝါယ- စသော ငါးပါးကိုသာ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သမဝါယ-စသော ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သမဝါယ မည်၏။ အဘယ်သည် ခဏမည်၏ စသည်ဖြင့် သမဝါယ စသည်တို့၏ သရုပ်(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) (၈) တို့ဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရ ကုသလံ-ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဤ ကုသိုလ်အရာ၌ သမယအနက် ၉-ပါးတို့တွင် သမဝါယ-စသော ငါးပါးကိုသာ မဆိုသင့်။ သမဝါယ စသည်တို့၏ သရုပ်(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သမဝါယ စသည်တို့၏ သရုပ်(အဘိဓမ္�ေယျတ္ထ)ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသည် သမယဝါယမည်၏။ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမ ခဏနှင့် စတုစက္ကသမ္ပတ္တိသည် ခဏမည်၏ဟု သရုပ်(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)ကို ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (၉) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(၈) ဖြင့် သမဝါယ-စသော ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သမဝါယမည်သနည်း။ အဘယ်သည် ခဏမည်သနည်းဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၍ ဆက်လက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(၉) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ (က) ဝါကျပါ သင်္ဃေပ ဝါဏစကားကို ချဲ့ ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (၉) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါကို ထားသည်။

(၉) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤကုသိုလ်အရာ၌ သမဝါယ- စသော ငါးပါးသော သမယတို့ကို ပညာရှိသည် ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝက်တ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (၉) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကို ထားရပါသည်။

(၈) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမဝါယ-၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထ မှ တပါး ခဏ၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထဟူသော အဖို့တပါးကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ပက္ခန္ဓာစေတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ခဏော ပန-၌ ပန-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ခဏ-အရ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမဏဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္ထမူလပါး စတုစက္ကသမ္ပတ္တိခဏ-ဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် စတုရောပိဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ စတုရောပိ-၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိန္တနတ္ထ စေတက (ဝါ) သမ္ဘာဝနတ္ထစေတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် စတုရောပိ-၌ ပိ(အပိ) ကို ထားသည်။

➤ ၄ ။ ကရောတိ ဂမနံ အနေနာတိ စက္ကံ(ကရ+က) စက္ကောတိ ဗျုတ်တိ ဟိသတိ ဘူမိန္ဒြိယစက္ကံ(စက္က+အ) စက္ကံ ဝိယာတိ စက္ကံ (၂) စက္ကပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လှည်းဘီး၏ သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးနှင့် သဒ္ဓါသဒ္ဓါသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တူမျှသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်(ဝါ) သမ္ပတ္တိစက် လေးပါးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဇာနနသီလော ဝိညူ။ ဝိဇာနာတိတိ ဝါ ဝိညူ(ကောန) (၂) ဝိပဗ္ဗ ဉာဓာတ်+ရူပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော(ပဋိ-ဣ+အ) သမံ အဇောတိ သမဂ္ဂေါ(သံ-အဓ+ဏ) /သမံ ဂယုတေတိ သမဂ္ဂေါ(သမ-ဂယ+ကိ) သမဂ္ဂါနံ ဘာဝေါ သာမဇ္ဈိ(သမဂ္ဂပုဒ်+ဏ-ဤ)

ပစ္စယာနံ သာမဇ္ဈိ ပစ္စယသာမဇ္ဈိ။ (၂) အကြောင်းတရားတို့၏ညီညွတ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သန္နိန္ဒြိယ သမေတိ သမဝေတိတိ သမဝါဇော။ (၂) သံ-ရေး အဝ-ရေးရှိသော ဣဇာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အညီအညွတ်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညီအညွတ်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ခဏောတိတိ ခဏော။ (၂) ခဏဇာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။(တနည်း)

သတ္တာနံ အာယု ခိယတိ ဧတ္ထ ကာလေတိ ခဏော။ (၂) ခိဇာတ်+ယု-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကုန်ခမ်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကုန်ခမ်းဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ (၆) ၌ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလန္တိ ဣမသ္မိံ ကုသလာဓိကာရေ-ဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာ၌ ဣမ-ဝယ် ဣ-အက္ခရာသည် ဣမ-သဒ္ဒါ၏ ကာရီယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂ ပဒ) ဣမ-သဒ္ဒါ၏ ကုသလာဓိကာရကို စွဲယူရမည်ကို၎င်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ) ခ-ပစ္စည်း၏ သတ္တမီအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဝိဘတုတ္ထ၊ ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

တေသု နဝသု သမယေသု-ဖြင့် (က) ဝါကျလာ အနေကေသု သမယေသု-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော ကိုးပါးသော သမယကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဧတေ သမဝါယာဒယော ပဉ္စ သမယာ-ဖြင့် (က)ဝါကျလာ ဂါထာ၌ ဧတေ ပဉ္စ သမယ-အရ သမဝါယ-စသော ၅-ပါးသော သမယတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပဏ္ဍိတေန-ဖြင့် ဝိညူနာ-သည် ပဏ္ဍိတေန-၏ ဝေဝုဓ်ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်

F-29-B

ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဝိညနာကို ဝိဇ္ဇာတိတံ ဝိည-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဒေဝိတဗ္ဗာ-ဖြင့် (က)ဝါကျ ဝိညေယျာ-၌ ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဉာဓာတ်၏ သိခြင်း-ဗုဒ္ဓနအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိဇ္ဇာနိတဗ္ဗာတံ ဝိညေယျာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ပစ္စယသာမဂ္ဂိ သမဝါယော-ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာပါ သမဝါယ-အရ ပစ္စယသာမဂ္ဂိဟူသော အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ခဏော ဧကောဝ နဝမော ညေယျော-ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာပါ ခဏ-အရ အဋ္ဌကွဏကို မယူရ၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပန-ဖြင့် နယန္တရဇောတက၊ ပက္ခန္တရဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

စက္ကာနိ စတုရောပိ-ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာပါ ခဏ-အရ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိဓဏကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဝါ-ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတက၊ နယန္တရဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပွင့်အနက် ။ ။ (က)ဝါကျ ရှေ့၌ ရေးပြီး။ (ခ) ပစ္စယသာမဂ္ဂိ ၌ ပစ္စယ-ဝယ် ပတိ-ကား ပဋိစ္စအနက်။ ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ ဧကောဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ စတုရောပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စည်းအနက်။

ဧကောဝ နဝမော ညေယျော-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည် ။ ။ (၁) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။(၂) အဋ္ဌကွဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။(၃) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိဓဏသည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ခ) ဣမသ္မိ-၌ ဣမ-သည် ကုသလာဓိကာရေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။ တေသု-၌ တ-သည် သမယေသု-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိဿယ။

(ဂ) တေသု-၌ တ-သည် သမယ ငါးပါးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိဿယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (က) ဝိညေယျာ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်-အရ (ခ) ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဇ္ဇာဓာတ်-အရ (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝိရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိသဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကျင့်ခြင်း၊ သူတပါးတို့အား ဟောပြောခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (ဂ) ပစ္စယသာမဂ္ဂိ-၌ ပစ္စယ-အရ = စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ၊ သောတပသာဒ၊ သဒ္ဓါရုံ၊ ဝိဝရ၊ မနသိကာရ စသည်တို့ကို ယူရပါမည်။

စက္ကာနိ စတုရောပိဝါ-၌ စတု-သရုပ် ။ ။ (၁) ပတိရူပဒေသဝါသ၊ (၂) သပ္ပရိသုပနိဿယ။

(၃) အတ္တသမ္မာပဏိမိ၊ (၄) ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ-ဟူသော သမ္ပတ္တိစက် ၄-ပါးဖြစ်ပါသည်။

ဝိညေယျာ-၌ ဝိပဗ္ဗ ဉာဓာတ်-အရ “ဉာဏ် ပညာ” ရ၏။

➤ **၁၀။ (ခ) ဧတေ သမယာ+ဝေဒိတဗ္ဗာ ။ ။** ဧတေ သမယာ-အရ သမဝါယ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ။

(ဂ) **ဧကောဝ နဝမော+ဥေယျာ ။ ။** ဧကောဝ နဝမော-အရ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခန္ဓာဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဥေယျာ-၌ ဉာဓာတ်အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

ပစ္စယသမာမဂ္ဂိ+ဥေယျာ ။ ။ ပစ္စယသမာမဂ္ဂိ-အရ စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံ စသည် ပစ္စည်းတရားက ဥေယျာ-၌ ဉာဓာတ်အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

စက္ကာနိ စတုရောပိ+ဥေယျာနိ ။ ။ စက္ကာနိ စတုရောပိ-အရ သမ္ပတ္တိစက်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဥေယျာနိ-၌ ဉာဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

မိဂ္ဂဗျ (ရသ) [၄၊ ၁၀၀။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၇၀။ ဘာသာဓမ္မ၊ ၂၀]

(က) **တေသု ပစ္စယသမာမဂ္ဂိ၊ သမဝါယော၊ ခဏော ပန၊**

ဧကောဝ နဝမော ဥေယျာ၊ စက္ကာနိ စတုရောပိ ဝါ။ (အနက် စသည် ရှေ့ပါကျဉ်းရေးပြီး)

(ခ) ယာ ဟိ ဧသာ သာဓာရဏဖလနိပ္ပာဒကတ္တေန သဏ္ဌိတာ ပစ္စယာနံ သမာမဂ္ဂိ၊ သာ ဣဓ “သမဝါယော” တိ ဉာတဗ္ဗာ၊

(ဂ) “ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏောစ သမယောစ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယာ” တိ ဧဝံ ဝုတ္တော ပန နဝမောဝ ခဏော “ဧကော ခဏော” တိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

(ဃ) ယာနိ ဝါ ပနေတာနိ “စက္ကာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ ဒေဝမနဿာနံ စတုစက္ကံ ဝတ္တတိ” တိ ဧတ္ထ ပတိရူပဒေသဝါသော၊ သမ္ပရိသုပနိဿယော၊ အတ္တသမ္မာပဏိမိ၊ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာတိ စက္ကာရိ စက္ကာနိ ဝုတ္တာနိ၊ ဧတာနိ ဝါ ဧကန္တံ ကတွာ ဩကာသဋ္ဌေန “ခဏော” တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊

(င) တာနိ ဟိ ကုသလပ္ပတ္တိယာ ဩကာသဘူတာနိ၊

➤ **၁၁။ (ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ သာဓာရဏဖလနိပ္ပာဒကတ္တေန၊** ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ (ဝါ) ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိ၊ အာရမ္မဏ၊ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်။ ပစ္စယာနံ၊ အကြောင်းတရားတို့၏။ သဏ္ဌိတာ၊ ကောင်းစွာတည်သော။ ယာ ဧသာ သာမဂ္ဂိ၊ အကြင်ညီညွတ်ခြင်းသည်။ အတ္တိရိ၏။ သာ သာမဂ္ဂိ၊ ထိုအကြောင်းတရား၏ ညီညွတ်ခြင်းကို။ ဣဓ၊ ဤကုသိုလ်အရာ၌။ “သမဝါယော” တိ သမဝါယဟူ၍။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဉာတဗ္ဗာသိအပ်၏။ (ဂ) ပန၊ ထိုမှတစ်ပါး။ “ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏောစ သမယောစ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယာ” တိ၊

ဝါသာယ-ဟူ၍။ဧဝံ၊ဤသို့။ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်သော။ဧကော၊တစ်ခုသော။နဝမော၊ ခဏော၊ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ နဝမဇ္ဇကံကိုသာလျှင်။“ခဏော”တိ၊ဇကဟူ၍။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

(ဃ) ဝါပန၊တနည်းကား။ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ ဒေဝမနုဿာနံ စတုစက္ကံ ဝတ္တတိ”တိ စတ္ထဝတ္တတိ-ဟူသော ဤပါဠိ၌။ဘိက္ခဝေ၊ရဟန်းတို့။ယေဟိ၊အကြင်သမ္ပတ္တိစက်တို့နှင့်။သမန္နာဂတာနံ၊ပြည့်စုံကုန်သော။ဒေဝမနုဿာနံ၊နတ်လူတို့အား။(ပုန၊တဖန်။)စတုစက္ကံ၊လေးပါးသော သမ္ပတ္တိစက်သည်။ဝတ္တတိ၊လည်၍ဖြစ်၏။ဧတာနိ ဧတာ ဒိသာနိ၊ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော။စတ္တာရိ၊လေးပါးကုန်သော။ဣမာနိ စက္ကာနိ၊ဤသမ္ပတ္တိစက်တို့သည်။အတ္ထိ သန္တိ၊ရှိကုန်၏။ * ပတိရူပဒေသဝါသောစ၊သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌နေခြင်း၎င်း။သပ္ပရိသုပနိဿယောစ၊သူတော်ကောင်းကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၎င်း။အတ္တသမ္မာပဏိဓိစ၊မိမိကိုယ်၊ စိတ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ခြင်း၎င်း။ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ၊ရှေးကပြုဘူးသော ကောင်းမှုရှိသောသူ၏ အဖြစ်၎င်း။ဣတိ၊ဤသို့။စတ္တာရိ၊လေးပါးကုန်သော။ဧတာနိ ဤဒိသာနိ၊ဤသို့ ပတိရူပဒေသဝါသ-စသည် သဘောရှိကုန်သော။ယာနိ စက္ကာနိ၊အကြင်သမ္ပတ္တိစက်တို့ကို။ပုတ္တာနိ၊ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ဧတာနိဝါ၊ထိုသို့ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော လေးပါးသော သမ္ပတ္တိစက်တို့ကိုမူလည်း။ဧကန္တံ၊ကတား၊တပေါင်းတည်းပြု၍၊ဩကာသဋ္ဌေန၊အခွင့်ဟူသော အနက်ကြောင့်။“ခဏော”တိ၊ဇကဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။)ဝေဒိတဗ္ဗောနိ၊သိအပ်ကုန်၏။

(င) ဟိ-မှန်၏။တာနိ၊ထိုလေးပါးသော သမ္ပတ္တိစက်တို့သည်။(အတ္တနော၊မိမိ၏။နိဗ္ဗတ္တိယာ၊ဖြစ်ခြင်းဖြင့်။(ဝါ) ဖြစ်ခြင်းသည်(သတိရှိသော)ဣဒါနိ၊ယခုငါတို့ဖြစ်သော အခါကောင်း၌။ကုသလာနိ၊ကုသိုလ်တို့သည်။ဥပ္ပန္နန္တ၊ဖြစ်လှည့်ကြကုန်။ဣတိ၊ဤသို့။)ကုသလုပ္ပတ္တိယာ၊ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏။ဩကာသဘူတာနိ၊အခွင့် ပေးသကဲ့သို့ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်၏။(ဝါ)မိမိအလိုဆန္ဒ ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်၏။

➤ J ။ (ခ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ၌ ပစ္စယသာမဂ္ဂိ သမဝါယော-ဖြင့် အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသည် သမဝါယ မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပစ္စယသာမဂ္ဂိပုဒ်ကို မည်သို့ ဝစနတ္ထပြု၍ ပစ္စယသာမဂ္ဂိ-အရ အဘယ်ကိုယူရမည် စသည်ဖြင့် အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ပစ္စယသာမဂ္ဂိ သမဝါယော-၏ အဘိဓာနတ္ထ၊ အဘိဓေယျတ္ထစသည် အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ယင်းပစ္စယသာမဂ္ဂိ သမဝါယော-၏ အဘိဓာနတ္ထ၊ အဘိဓေယျတ္ထစသည် အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ခ)X(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အကြောင်း တရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသည် သမဝါယမည်၏ အစရှိသည်ဖြင့် သမဝါယ၊ ခဏတို့၏ သရုပ် (အဘိဓေယျတ္ထ) ကို အကျဉ်းသင်္ခေပအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်း(က)ဝါကျ အကျဉ်း သင်္ခေပ ဂါထာ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ယင်း(က)ဝါကျ အကျဉ်းသင်္ခေပ ဂါထာ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းအကျဉ်း သင်္ခေပဂါထာ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ)စသည်မိန့်။

(ခ) ဖြင့် (က)ဂါထာလာ ပစ္စယသာမဂ္ဂိသမဝါယော-ကို ရဲ့ပြသည်။ (ဃ) ဖြင့် စက္ကာနိ စတုရောပိဝါ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၃၁

ကို ချဲ့ပြသည်။ (င) ဖြင့် (ဃ)ဝါကျ စကားကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဝါကျပါလာလော စက္ကနိ စတုရောပိ စကားရပ်ဖြင့် လေးပါးသော စက်တို့ကိုလည်း ခဏ-ဟူ၍ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းစက်လေးပါး သင်္ချာ၏ သင်္ချေယျကို မသိအပ်ဟု အနက်သဘောသင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့သင့်ရောက်ရာသောကြောင့် စက္ကနိ စတုရောပိ စကားရပ်ဖြင့် လေးပါးသော စက်တို့ကိုလည်း ခဏ-ဟူ၍ သိအပ်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ (ဃ) ဝါကျဖြင့် ယင်းစက်လေးပါးသင်္ချာ၏ သင်္ချေယျ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်လေးပါးသော စက်တို့ကို ခဏဟူ၍ သိအပ်ပါ သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် သမ္ပတ္တိစက် လေးပါးတို့ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ အခွင့်ပေးခြင်းဟူသောအနက်ကြောင့် “ခဏ”ဟူ၍ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် လောက၌ အခွင့်ပေးခြင်းသည် သဝိညာဏကတို့၏ အရာသာ ဖြစ်၍ ဤ၌ အဝိညာဏကဖြစ်သော သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးက အခွင့်ပေးသည်ဟုဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင်မြဲရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် သမ္ပတ္တိစက် လေးပါးတို့ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ အခွင့်ပေးခြင်းဟူသောအနက်ကြောင့် “ခဏ”ဟူ၍ သိအပ်သောဟု သာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲကြောင်း ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိဒဋ္ဌိ ကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် သမဝါယနှင့် ခဏတို့၏ အဘိဓယေယုတ္တသရုပ်ကို ဆက်လက်ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) စသော ဝါကျတို့ဖြင့် (က)ဝါကျပါလာလော စကားရပ်ကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် သမဝါယအဖွင့်အကျယ်မှတစ်ပါး ခဏအဖွင့်အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ခဏ-အရ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမဏေကို ယူသည်မှတစ်ပါး သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးကို ခဏ-အရ ယူရသော အဖွင့်ကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဩကာသအနက်ကြောင့် ခဏမည်၏ဟုဖွင့်ဆိုရာ၌ အသင့်ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေ သောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ (က)ဝါကျပါ သင်္ခေပဂါထာကို ချဲ့ပြလိုသော ကြောင့် (ဝါ) ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ ဉာတဗ္ဗာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤကုသိုလ်အရာ၌ အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းကို သမဝါယဟူ၍ သိအပ်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝက်တ္ထ အနောကန္တအားဖြင့် ပြလို သောကြောင့် (ခ) ၌ ဉာတဗ္ဗာ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(က) (ဃ) တို့၌ ဝါ-သဒ္ဓါထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ခဏ-အရ တစ်ခုသော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ

နဝမဇကကို ယူရသည်မှတစ်ပါး သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးကို ယူရသော အရကောက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ် လိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ကတ ပုည ယေနာတိ ကတပုညော။ ကတပုညဿ ဘာဝေါ **ကတပုညတာ။**

(၂) ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူ၏ ကောင်းမှုကုသိုလ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်၊ သာမီ+သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သဟ ဓာရဏေ ဝတ္တတိတိ သာဓာရဏံ။/သံဃံ သမဘာဝံ ကတွာ ဓာရေတိတိ ဝါ **သာဓာရဏံ။** ဖလတိ ဧတေနာတိ ဖလံ။ သာဓာရဏံ ဧဝ ဖလံ **သာဓာရဏပလံ။**

* သာဓာရဏဖလံ နိပ္ပာဒေန္တိတိ **သာဓာရဏပလနိပ္ပာဒကော။** (၂) ဆက်ဆံသော စက္ခုဝိညာဉ် စသော အကျိုး၏ စက္ခုပသာဒ-စသော အကြောင်းနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စက္ခုပသာဒ-စသော အကြောင်းသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သာဓာရဏဖလနိပ္ပာဒကောနံ ဘာဝေါ **သာဓာရဏပလနိပ္ပာဒကတ္တံ။** (၂) ဆက်ဆံသောအကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သတ္တိနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သတ္တိဂုဏ်သည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ပတိရူပဒေသေ ဝါသော **ပတိရူပဒေသဝါသော။**

* ရာဂါဒယော သမေတိတိ **သန္တော။**(သမု+တ) မာတာပိတူနံ ဟဒယံ ပူရေတိတိ **ပုရိသော။** (ပူရ+ဣသ) သန္တော ပုရိသော **သဗ္ဗုရိသော။** (တနည်း) သန္တိတိ သန္တော။ သန္တေဟိ သီလာဒိဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ ပုရိသာ **သဗ္ဗုရိသော။** ဥပနိဿယနံ ဥပနိဿယော။ သပုရိသာနံ ဥပနိဿယော **သဗ္ဗုရိသုပနိဿယော။** (၂) သူတော်ကောင်းတို့၏ မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ သေဝိတဗ္ဗ+သေဝန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဏိဓာနံ ပဏိဓိ။ သမ္မာ သုဠ ပဏိဓိ **သမ္မာပဏိဓိ။** အတ္တနော သမ္မာပဏိဓိ **အတ္တသမ္မာပဏိဓိ။**

➤ ၆ ။ (၈) ၌ ပစ္စယာနံ သာမဂ္ဂီ-ဖြင့် (က)ဝါကျလာ ပစ္စယသာမဂ္ဂီပုဒ်ကို ပစ္စယာနံ သာမဂ္ဂီ ပစ္စယသာမဂ္ဂီ-ဟု ဆန္ဒိတပြုရသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ)

ဉာတဗ္ဗာ-ဖြင့် ခေယျော-၌ ဉာဓာတ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓန အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒုပစ္စယတ္ထ) ဉာတဗ္ဗောတိ ခေယျော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိ။

ဣဓ-ဖြင့် (က)ဝါကျလာ ဂါထာကို အနက်ပေးရာ၌ အထက်၌ဆိုခဲ့ပြီးသော သမယာ ဣဓ ဝိညူနာ-ဟူသော ဂါထာပါဒမှ ဣဓ-သဒ္ဒါကိုလိုက်စေ၍ အနက်သမ္ပန်ရမည်ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

သာဓာရဏဖလနိပ္ပာဒကတ္တောနံ သတ္တိတာ-ဖြင့် (က)ဝါကျ ပစ္စယသာမဂ္ဂီ-အရ ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် (ဝါ) ဆက်ဆံသောအကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိ၊ အာရမ္မဏ၊ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် အကြောင်းတရားတို့၏ ကောင်းစွာတည်သော ညီ ညွတ်ခြင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

သာ ဣဓ သမဝါယောတိ ဉာတဗ္ဗာ-ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာပါဒ်ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာ ၌ ပစ္စယသာမဂ္ဂိုပုဒ်ကို ညေယျော-၌ ကမ္မ-ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စာစပ်၍ အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သမဝါယောပုဒ်နှင့် အာကာရဇောတက ဣတိ-သဒ္ဒါကျေနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဤကုသိုလ်အရည် သမယဝါယ-အရ အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ဩကာသဋ္ဌေန-ဖြင့် ခဏ-သဒ္ဒါ ဩကာသအနက်ကို ဟော၏ဟု သိ။(နာမလိင်္ကတ္ထ) ဧကန္တံ ကတော-ဖြင့် သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးကို ဇာတ်တူ၍ တစ်ခုတည်းပေါင်းကာ “ခဏော”ဟု ဧကဝုစံ ဖြင့် ဆိုသတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ (၇) နဝမောဝ ခဏော-၌ (၁) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ်နဝမက္ခန္ဓာသည် ဂဟတဗ္ဗတ္ထ။(၂) အဋ္ဌက္ခန္ဓာသည် နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗတ္ထ။(၃) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိခဏသည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) တေသု-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသောငါးပါးသော သမယကို စွဲယူသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ခ) ယာ, သော-တို့ကား သာမဂ္ဂိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ။ သာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သာမဂ္ဂိ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ဣဓ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသလာဓိကရေ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ခ) ဉာတဗ္ဗာ-၌ ဉာဓာတ်-အရ - (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိသဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကျင့်ခြင်း, သူတပါးတို့အား ဟောပြောခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) စတ္တာရိ စက္ကာနိ ဝုတ္တာနိ-၌ အန္တတ္ထ ဓာတ်-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ “ဒေသနာ ဉာဏ်” ကို ယူ၍ (၃) “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ ဒေဝမနုဿာနံ စတုစက္ကံ ဝတ္တတိ”ဟူသော ဝစီစာဒဿဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း-၁၃၇-ကြည့်)

ကတပုညတာ-၌ ဗာဟုတ္ထ(တာ-ပစ္စည်း) အရ “ကုသိုလ်” ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၉။ (၉) သာ ဣဓ “သမဝါယော”တိ ဉာတဗ္ဗာ ။ ။ သာ-အရ သာမဂ္ဂိ-ဟူသော (ဝါ) စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံ-စသော ပစ္စည်းတရားသည် ဉာတဗ္ဗာ-၌ ဉာဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

သမဝါယောတိ-အရ သမဝါယ-ဟူသော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဉာတဗ္ဗာ-၌ ဉာဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

သာဓာရဏပလနိဗ္ဗာဒက ။ ။ နိပ္ပာဒက-အရ စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောက, မနသိ

ကာရ ပစ္စည်းတရားက သာဓာရဏဖလ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိ၊ အာရမ္မဏ၊ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) ဝုတ္တော (ဃ) ဝုတ္တာနိ-တို့၌ ဝစဇာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရား သည် တ-ပစ္စည်း-အရ ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဃ) ကတပုညတာ ။ ။ တာ(ဗဟုတ္တ) အရ တိဟိတကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရား သည် ကတပုည(အန္တတ္ထ) အရ ကောင်းမှုရှင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား နာနက္ခန္ဓာက ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခန္ဓာက ကမ္မ၊ ပကတုပနိဿယ(၂)

ပါကျ (၇၂) [၄၁၀၁၁။ ပြည်၊ပ၊ ၃၇၃။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၃]

(က) ဧဝံ သမယဝိယဉ္စ ဧကဉ္စ ဥတ္တာ ကတရေသု- * တံ တံ ဥပါဒိယ ပညတ္တော၊ ကာလော ဝေါဟာရမတ္တကော၊ ပုဇ္ဈော ဖဿာဒိဓ္မောနံ၊ သမူဟောတိ ဝိဘာဝိတော၊

(ခ) ““ဝိတ္တာလော ရူပကာယော””တိ အာဒိနာ ဟိ နယေန ဓမ္မေဝါ ““အတိတော အနာဂတော””တိ အာဒိနာ နယေန ဓမ္မဝုတ္တိံ၊ ““ဝိဇ္ဇာလော အကုရကာလော””တိ အာဒိနာ နယေန ဓမ္မပဋိပါဋိံ၊ ““ဥပ္ပါဒကာလော ဇရာကာလော””တိ အာဒိနာ နယေန ဓမ္မလက္ခကံ၊ ““ဝေဒိယနကာလော သဉ္ဇာနနကာလော””တိ အာဒိနာ နယေန ဓမ္မကိစ္စံ၊ ““နာနကာလော ပါနကာလော””တိ အာဒိနာ နယေန သတ္တကိစ္စံ၊ ““ဂမနကာလော ဌာနကာလော””တိ အာဒိနာ နယေန ကုရိယာပထံ၊ ““ပဗ္ဗဏှော သာယနော ဒိဝိရတ္တိ””တိ အာဒိနာ နယေန စန္ဒိမသုရိယာဒိ ပရိဝုတ္တနံ၊ ““အဗျာသော မာသော””တိ အာဒိနာ နယေန အဟောရတ္တာဒိသင်္ခါတံ ကာလသဉ္စယံ ဝါ တိ ဧဝံ တံ ဥပါဒိယ ပညတ္တော ကာလောနာမ၊

(ဂ) သော ပနေသ သဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ပညတ္တိမတ္တကော ဝေါတိ ဝေဒိတဓ္မော၊

(ဃ) ယော ပနေသ ဖဿဝေဒနာဒိနံ ဓမ္မောနံ ပုဇ္ဈော၊ သော ကုဝေ ““သမူဟော””တိ ဝိဘာဝိတော။

➤ ၁။ (က) ဧဝံ ဝုတ္တနယေနဤသို့ ပစ္စယသာမဂ္ဂိ သမဝိယော စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီး သော နည်းဖြင့်၊ သမယဝိယဉ္စ၊ သမဝိယကို၎င်း၊ ဓဏဉ္စ၊ ဓဏကို၎င်း၊ ဥတ္တာ၊ သိပြီး၍၊ (ဝါ) သောတုဇနတို့၏ သိပြီး ခြင်းကြောင့်၊ ဣတရေသုဤသမဝိယ ဓဏမှ တပါးကုန်သော ကာလ၊ သမူဟ၊ ဟေတု-ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော သမယတို့တွင်။ * တံ တံ၊ အကြောင်း ထိုထိုကို၊ ဥပါဒါယဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ [သဒ္ဒတ္ထ] စွဲမှီ၍၊ [အဓိပ္ပါယ်တ္ထ] ပညတ္တော၊ ပညတ်အပ်သော၊ ဝေါဟာရမတ္တကော၊ ဝေါဟာရမျှဖြစ်သော အနက်ကို၊ ကာလော၊ ကာလဟူ၍၊ (ပေါရာဏေတိ၊ ရှေးဆရာတို့သည်) ဝိဘာဝိတော၊ ထင်စွာပြုအပ်၏။ ဖဿာဒိဓ္မောနံ၊ ဖဿ အစရှိသော တရား တို့၏။ ပုဇ္ဈော၊ အပေါင်းအစုကို။ သမူဟောတိ၊ သမူဟဟူ၍၊ ဝိဘာဝိတော၊ ထင်စွာပြုအပ်၏။

(ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့၊ ဝိတ္တာလော၊ စိတ်၏ကာလ။ ရူပကာယော၊ ရုပ်၏ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ ဤသို့ အစရှိ သော၊ နယေန၊ နည်းဖြင့်။ ဓမ္မေဝါ၊ စိတ်၊ ရုပ်-စသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို၎င်း၊ အတိတော၊ အတိတ်ကာလ။ အနာဂတော၊ အနာဂတ်ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေနဖြင့်။ ဓမ္မဝုတ္တိံ၊ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို၎င်း။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၃၅

“ဗီဇကောလော၊ မြိုးစေ့ကာလ။ အင်္ဂုရကောလော၊ အညွန့်ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ ဓမ္မပဋိပါဋိဝါ၊ အဋ္ဌကလာပရပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ကို၎င်း။ ဥပ္ပါဒကောလော၊ ဥပါဒ်၏ကာလ။ ဇရာကောလော၊ ရင့်ခြင်း၏ ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ ဓမ္မလက္ခဏံဝါ၊ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ လက္ခဏာကို၎င်း။ ဝေဒိယနကောလော၊ ခံစားခြင်း၏ ကာလ။ သဉ္ဇာနနကောလော၊ အမှတ်ပြု၍ သိခြင်း၏ ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ ဓမ္မကိစ္စံဝါ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ-စသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ကိစ္စကို၎င်း။ နာနကောလော၊ ရေချိုးခြင်း၏ ကာလ။ ပါနကောလော၊ ရေသောက်ခြင်း၏ ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ သတ္တကိစ္စံဝါ၊ ၎င်း။ ဂမနကောလော၊ သွားခြင်း၏ ကာလ။ ဌာနကောလော၊ ရပ်ခြင်း၏ ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ ဣရိယာပထံဝါ၊ ဣရိယာပုထ်ကို၎င်း။ ပုဗ္ဗဏှော၊ နံနက်ကာလ။ သာယနော၊ ညကာလ။ ဒိဝါ၊ နေ့ကာလ။ ရတ္တိ၊ ညဉ့်ကာလ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ စန္ဒိမသူရိယာဒိ ပရိဝတ္တနံဝါ၊ လ၊ နေ စသည်တို့၏ မြင်းမိုရ် တောင်ကို လက်ျာရစ်လှည့်၍ သွားခြင်းကို၎င်း။ အမုမာသော၊ လခွံ။ မာသော၊ တစ်လ။ ဣတိ အာဒိနာ၊ သော၊ နယေန၊ ဖြင့်။ အဟောရတ္တာဒိ သင်္ခါတံ၊ နေ့ညဉ့် စသည်ဟုဆိုအပ်သော။ ကာလသဉ္ဇယံဝါ၊ ကာလတို့၏ အပေါင်းကို၎င်း။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ တံ၊ တံ၊ ဓမ္မ-စသော အကြောင်းထိုထိုကို။ ဥပါဒါယဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍။ သဒ္ဒတ္တ၊ စွဲမှီ၍။ အဓိပ္ပါယတ္တ၊ ပညတ္တော၊ ပညတ်အပ်သော အနက်သည်။ ကာလောနာမ၊ ကာလ မည်၏။

(ဂ) ပန၊ ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ သော၊ စသ-စသော ကာလော၊ ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဤကာလသည်။ သဘာဝတော၊ ပရမတ္ထ သဘောအားဖြင့်။ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ၊ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပညတ္တိမတ္တကော၊ စဝ၊ ပညတ်မျှသည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ဃ) ပန၊ ထိုမှတစ်ပါး။ ဖဿဝေဒနာဒိနံ၊ ဖဿ ဝေဒနာ အစရှိကုန်သော။ ဓမ္မနာ၊ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏။ ယော၊ စသ-စသော ပုဉ္ဏော၊ အကြင်အပေါင်းအစုသည်။ အတ္ထိ၊ ၏။ သော၊ ပုဉ္ဏော၊ ထိုအပေါင်းအစုကို။ ဣမဤကုသိုလ်အရာ၌။ “သမူဟော”တိ၊ သမူဟဟူ၍။ (ပေါရာဏေဟိ၊ ရှေးဆရာတို့သည်။) ဝိဘာဝိတော၊ ထင်စွာပြအပ်၏။

➤ ၂။ (က) စသည်သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် တေသု ပစ္စယသာမဂ္ဂိ-စသော ဝါကျများဖြင့် သမဝါယနှင့် ခဏ-အရကို သရုပ်ထုတ်၍ ချဲ့ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကာလနှင့် သမူဟ-အရကို သရုပ်ထုတ်၍ မပြဆိုဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို သို့ ရောက်ရာသောကြောင့် သမဝါယနှင့် ခဏ-အရကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ကာလ-အရနှင့် သမူဟ-အရကိုလည်း သရုပ်ထုတ်၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကာလ-အရနှင့် သမူဟ-အရကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာလာ တံတံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော ကာလောတို့၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝေါဟာရ မတ္တကော-ပါဠိ၌ ဝေါဟာရ-သဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောသည် စသည်ဖြင့် ဝေါဟာရမတ္တကောပါဠိ၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို မသိနိုင်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်သေးသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာလာ တံတံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော ကာလောတို့၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝေါဟာရမတ္တကော-ပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝေါဟာရမတ္တကော-ပါဠိ၌ ဝေါဟာရ သဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ (က) စသည်ဖြင့် သမဝါယနှင့် ခဏ-အရမ္မတပါး ကာလနှင့် သမူဟ-အရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

- ထိုတွင်- (ခ) (ဂ) (ဃ) တို့ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝေါဟာရမတ္တကော-၌ ဝေါဟာရ-သဒ္ဒါသည် ဝဏိဇ္ဇ-ကုန်သွယ်ခြင်း-စသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ ပညတ္တိအနက်ကိုဟော၏ဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တံတံ ဥပါဒါယ-၌ တံတံ-အရ ပရမတ္ထဓမ္မ ကိုသော်လည်း ယူနိုင်သည် ဓမ္မဝုတ္တိကိုသော်လည်း ယူနိုင်သည် စသည်ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထကို သိစေလိုသော ကြောင့် ဓမ္မေဝါ၊ ဓမ္မဝုတ္တိဝါ၊ ဓမ္မပဋိပါဋိဝါ စသည်တို့၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) တံတံ ဥပါဒါယ-၌ တံတံ-အရ ဓမ္မအနက်မှတပါး ဓမ္မဝုတ္တိ-ဟူသော အနက်တပါးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် ဓမ္မဝုတ္တိဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သမံ သဟ အဝယဓေန ဥိဟတိ တိဋ္ဌတိတိ သမူဟော။ (၂) သ-မံ-ဦ-ဟ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညီအညွတ်တည်ခြင်းကြိယာ သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမူဟော-ဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညီအညွတ် တည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေါဟရီယတိတိ ဝေါဟာရော။(ဝိ-အဝ+ဟရ+ဏ) ဝေါဟာရော ဧဝ မတ္တော ဝေါဟာရမတ္တော။ ဝေါဟာရမတ္တော ဧဝ ဝေါဟာရမတ္တကော။ * ပုဉ္ဇတိ ရာသိ ဘဝတိတိ ပုဉ္ဇော။(ပုဇိ+အ)

ဓမ္မာနံ ဝုတ္တိ ဓမ္မဝုတ္တိ။ * အဟဿ ဒိဝသဿ ပုဗ္ဗော ပုဗ္ဗဇော။

အဟဿ သာယော သာယဇော။ ဒိဗ္ဗတိတိ ဒိဝါ။ ရန္တန္တိ ဧတ္တာတိ ရတ္တိ။

စန္ဒော ဒေဝပုတ္တော ဝိဇ္ဇတိ ဧတ္တာတိ စန္ဒိမာ။(စန္ဒပုဒ်+ဣမန္တ) သူရေတိတိ သူရိဇော။

➤ ၆။ (က) ၌ တံ တံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော၊ ကာလော ဝေါဟာရမတ္တကော-ဖြင့် သမဝါယော ခဏော ကာလော-စသော ဂါထာ၌ ကာလော-အရ ထိုထိုဓမ္မ၊ ဓမ္မဝုတ္တိ စသည်ကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော ဝေါဟာရမျှဖြစ်သောအနက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပုဉ္ဇော ဖဿာဒိဓမ္မာနံ၊ သမူဟောတိ ဝိဘာဝိတော-ဖြင့် သမဝါယော ခဏော ကာလော သမူဟော ဟေတုယေဝ-စသော ဂါထာ၌ သမူဟ-အရ ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အပေါင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ၌ ဓမ္မေဝါ ဓမ္မဝုတ္တိဝါ ဓမ္မပဋိပါဋိဝါ-စသော ပါဠိတို့ဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာပါ တံတံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော-၌ တံတံ-အရ ဓမ္မ၊ ဓမ္မဝုတ္တိ၊ ဓမ္မပဋိပါဋိ စသည်ကို စွဲယူသုံးသပ်၍ အနက်ပေး ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ)

စိတ္တကာလော ရူပကာလောတိ အာဒိနာ နယေန-အစရှိသောပါဠိဖြင့် (က)ဝါကျ ဂါထာပါ ကာလ-အရ စိတ္တကာလ၊ ရူပကာလ-စသော ကာလမျိုးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၈) ၌ ပညတ္တိမတ္တကောဝေ-ဖြင့် ဝေါဟာရမတ္တကော-၌ ဝေါဟာရ-သဒ္ဒါသည် ဝဏိဇ္ဇ-စသော အနက်ကိုမဟော၊ ပညတ္တိအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) ယင်းဝေါဟာရမတ္တကောပုဒ်နောင် ဝေ-သဒ္ဒါဆောင်၍ အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(သမ္ပန္န၊ ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သော သေ-ဖြင့် ဝေါဟာရမတ္တကော-အရ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ကာလကိုပင် ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သဘာဝတော အဝိဇ္ဇာမာနတ္တာ-ဖြင့် ကာလ၏ ပညတ်မျှသာဖြစ်ရခြင်းသည် ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့်ပင် ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဖဿဝေဒနာဒိနံ ဓမ္မာနံ ပုဉ္ဏော-ဖြင့် ပုဉ္ဏော ဖဿာဒိဓမ္မာနံကို သဒ္ဒက္ကမ အရှိတိုင်း အနက်မသမ္ပန်ရ၊ အတ္တက္ကမအစဉ်ကျအောင် ဖဿာဒိဓမ္မာနံ ပုဉ္ဏော-ဟု အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဖဿာဒိ-၌ အာဒိ၏ အာဒိဝန္တ-အရ ဝေဒနာ-စသော တရားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။ ယော သေ သော-ဖြင့် ဖဿာဒိဓမ္မာနံ၊ ဖဿ အစရှိကုန်သော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏။ ယော သေ-ပုဉ္ဏော၊ အကြင်အပေါင်းအစုသည်။ အတ္ထိ၊ ။ သော၊ ထိုအပေါင်းအစုကို။ “သမူဟော”တိ၊ သမူဟဟူ၍။ ဝိဘာဝိတော၊ ထင်စွာပြုအပ်၏။ ဤသို့ နိယမာနိယမ ယှဉ်စပ်၍ သမ္ပန်ရမည်ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဣဓ-ဖြင့် သမယာ ဣဓ ဝိညာနာ-ဟူသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးဂါထာမှ ဣဓ-သဒ္ဒါကို ဤဂါထာသို့ လိုက်စပ်၍ သမ္ပန်ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ (၈) ဝေါဟာရမတ္တကော ပညတ္တိမတ္တကော-၌ မတ္တ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) ပညတ်သဘောသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပရမတ်သဘောသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ္တကာလော-စိတ်၏ဖြစ်ရာအခါ၊ ရူပကာလော-ရုပ်၏ဖြစ်ရာအခါ စသည်တို့၌ ပရမတ္ထဓမ္မကို စွဲမှီနေခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

ပညတ္တိမတ္တကောဝေ-၌ မတ္တ-အနက်=အဝဓာရဏတ္ထ။ ဝေ-အနက်=သန္နိဋ္ဌာနတ္ထ။ မတ္တ-သဒ္ဒါဖြင့် ကာလ၏ ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိမှုကို ကန့်ပါသည်။ ဝေ-သဒ္ဒါဖြင့် ပညတ်မျှဖြစ်သော သဘောကို သန္နိဋ္ဌာန် ပြုပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ဝိဘာဝိတော-၌ အန္တတ္ထ ဝိပဗ္ဗ ဘူဓာတ်-အရ = (၁) ပေါရာဏဆရာတို့၏ သန္တာန်၌ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပံကတ္ထ။ (၃) ပေါရာဏဆရာတို့ဆိုအပ်သော “သမူဟော”ဟူသော ဝစီဓာဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့အတွက် ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အစုအပုံကို သမူဟ-ဟူ၍ သိဘာရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ တံတံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော ။ ။ တံတံ-အရ ဓမ္မ၊ ဓမ္မရတ္ထိ-စသော ပစ္စည်းတရားတို့က ပညတ္တော-၌ ပပုဗ္ဗ ဥပ(ဝါ) ဉာဓာတ်-အရ သညာ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဂါထာ (၇၃) [၄၊ ၁၀၀။ ပြည်၊ ၁။ ၃၇၄။ ဘာသာမီ၊ ၂၅]

(က) ဟေတုတိပစ္စယောဝေတ္တာ တဿ ဒွါရဝသေနဝါ၊ အနေကဘာဝေါဝေဒိတဗ္ဗော၊ ပစ္စယာနံ ဝသေနဝါ။ (ခ) ဧတ္ထ ဟိ ပစ္စယောဝ ဟေတု နာမ၊

(ဂ) တဿ ဒွါရနံဝါ ပစ္စယာနံဝါ ဝသေန အနေကဘာဝေါဝေဒိတဗ္ဗော၊

(ဃ) ကထံ? စက္ခုဒွါရောဒိသု ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ စက္ခုပုပ္ဖာလောက မနသိကာရာဒယော ပစ္စယာ၊

(င) မဟာပကရဏေ စ “ဟေတုပစ္စယော အာရမ္မဏပစ္စယော”တိ အာဒိနာ နယေန စတုရိသတိ ပစ္စယာ ဝုတ္တာ၊ တေသု ဌပေတွာ ဝိပါကပစ္စယဉ္စ ပစ္စာဇာတပစ္စယဉ္စ သေသာ ကုသလဓမ္မာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိယေဝ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဣဓ ဟေတုတိ အဝိဓေတာ၊

(စ) ဝေပဿ ဣမိနာ ဒွါရဝသေနဝါ ပစ္စယဝသေနဝါ အနေကဘာဝေါဝေဒိတဗ္ဗော၊

➤ ၁။ (က) ဟေတုတိ၊ ဟေတုဟူသော။ (ဧသ-ဧသော သမယော၊ ဤသမယကို။) ဧတ္ထ-ဧတသ္မိ အဓိကာရေ၊ ဤသမယသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ထုတ်ရာ၌။ ပစ္စယောဝ ဣတိ၊ ပစ္စည်းဟူ၍သာလျှင်။ ဝိညေယျော၊ သိအပ်၏။ တဿ-ဟေတုနော၊ ထိုဟေတု-ဟု ဆိုအပ်သော သမယ၏။ ဒွါရဝသေနဝါ၊ ဒွါရ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ ပစ္စယာနံ၊ ဟေတုပစ္စည်း၊ အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ စသည်တို့၏။ ဝသေနဝါ၊ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ အနေကဘာဝေါ၊ တပါးမက များသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝိညေယျော၊ သိအပ်၏။ (ခ) ဟိ၊ ရဲ့ဦးအံ့။ ဧတ္ထ ဧတသ္မိ အဓိကာရေ၊ ဤသမယသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ထုတ်ရာ၌။ ပစ္စယောဝ၊ ပစ္စည်းသည်သာလျှင်။ ဟေတု နာမ၊ ဟေတု မည်၏။

(ဂ) တဿ ဟေတုနော၊ ထိုဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယ၏။ ဒွါရနံဝါ၊ ဒွါရတို့၏၎င်း။ ပစ္စယာနံဝါ၊ ပစ္စည်းတို့၏၎င်း။ ဝသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။ အနေကဘာဝေါ၊ တပါးမကများသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ဃ) ကထံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အဘယ်သို့ သိအပ်သနည်းဟူမူကား။ ဟိ၊ ရဲ့အံ့။ စက္ခုဒွါရောဒိသု၊ စက္ခုဒွါရ စသည်တို့၌။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ၊ ဖြစ်ကုန်သော။ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ၊ စက္ခုဝိညာဉ် စသည်တို့၏။ စက္ခုပုပ္ဖာလောက မနသိကာရာဒယော၊ စက္ခုပဿာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အလင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း အစရှိကုန်သော။ (အနေက၊ များစွာကုန်သော) ပစ္စယာ၊ အကြောင်းတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

(င) မဟာပကရဏေ၊ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌။ “ဟေတုပစ္စယော အာရမ္မဏပစ္စယော”တိ အာဒိနာ၊ ပစ္စယော ဤသို့ အစရှိသော။ နယေန၊ နည်းဖြင့်။ ယေ စတုရိသတိ ပစ္စယာ၊ အကြင် နှစ်ဆယ့်လေးပစ္စည်းတို့ကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တာ၊ ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏။ တေသု၊ ထိုပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော နှစ်ဆယ့် လေးပစ္စည်းတို့တွင်။ ဝိပါကပစ္စယဉ္စ၊ ဝိညေယျာကို၎င်း။ ပစ္စာဇာတပစ္စယဉ္စ၊ ကို၎င်း။ ဌပေတွာ၊ ထား၍။ သေသာ၊ ဝိပါက ပစ္စည်း၊ ပစ္စာဇာတပစ္စည်းတို့မှကြွင်းကုန်သော။ (မဟာပကရဏေ၌၊ ဗာဝိသတိပစ္စယာစ၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်ပစ္စည်းတို့သည် လည်း။) ကုသလဓမ္မာနံ၊ ကုသိုလ်တရားတို့၏။ ပစ္စယာ၊ ပစ္စည်းတို့သည်။ ဟောန္တိယေဝ၊ ဖြစ်ကုန်သည်သာလျှင် တည်း။ သဗ္ဗေ၊ အလုံးစုံကုန်သော။ တေပိ ပစ္စယာ၊ ထိုစက္ခု၊ ရူပ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-စသော ပစ္စည်း၊ ဟေတု၊ အာရမ္မဏ-စသော နှစ်ဆယ့်နှစ်ပစ္စည်းတို့ကိုလည်း။ ဣဓ၊ ဤကုသိုလ်အရာ၌။ ဟေတုတိ၊ ဟေတုဟူ၍။ အဝိဓေတာ၊ အလိုရှိအပ်ကုန်၏။ (စ) ဧဝံ ဝုတ္တနယေန၊ ဤသို့ တဿ ဒွါရနံ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နည်းဖြင့်။အသု ဟေတုနော၊ထိုဟိတ်၏။ဣမိနာ ဒွါရဝသေနဝါ။ဤဒွါရ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။ဣမိနာ ပစ္စယ ဝသေနဝါ။ဤပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း။အနေကဘာဝေါ၊တပါးမက များသည်၏အဖြစ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိ အပ်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် တံတံ ဥပါဒါယ ပညတ္တော- စသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် သမဝါယော ခဏော ကာလော သမူဟော ဟေတုယေဝစ-၌ ကာလနှင့် သမူဟ-အရကို သရုပ်ထုတ်၍ ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဟေတု-သရုပ်ကို မပြဆိုဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ကာလ နှင့် သမူဟ-အရကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဟေတု-သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဟေတုသရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) (ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဟေတု-အရနှင့် ဟေတု၏ အနေကဘာဝကို အကျဉ်းသင်္ချာအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အကျဉ်းသင်္ချာစကား သည် အကျယ်ဝိတ္ထာရနှင့် ကင်း၍ ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖြစ်သောကြောင့် အကျဉ်းကိုသာ မပြသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရစကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရစကားကား အဘယ်ပါနည်း။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဟေတု၏ ဒွါရတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း ပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း အနေကဖြစ်သည်ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် အကျဉ်းစကားသာ ရှိ၍ အကျယ်ဝိတ္ထာရ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စစ်စင်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အကျယ်ဝိတ္ထာရ စကားကိုလည်း ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။နေချေသော် ဆရာအား သင်္ချာပ ဝိတ္ထာရဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရ စကားကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဟေတု-၏ ဒွါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် အနေကဖြစ်ပုံအကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဟေတု၏ ဒွါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် အနေကဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စစ်စင်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဟေတု၏ ပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းဖြင့် အနေကဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ မနေသင့်ဘဲ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဟေတု၏ ပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းဖြင့် အနေကဖြစ်ပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ကာလနှင့် သမူဟ-အရမူ တပါး ဟေတု-အရကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဟေတု-အရ ပစ္စယဟေတု ကို ယူရမည်။ ဟေတုဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတုတို့ကို မယူရဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ)(ဂ) တို့ဖြင့် (က) ဝါကျ ဂါထာကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိ ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ဂ)ဖြင့် ဟေတုတိ ပစ္စယောဝေတ္ထ-ဟူသော ပထမပါဒ်အဖွင့်မှတပါး

ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထပါဒ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာဓိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) (င) တို့ဖြင့် (ဂ) ဝါကျကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (င) ဖြင့် အဗျာဓိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဒွါရဝသေန၊ ပစ္စယာနံ ဝသေန-ဟူသော ကရိုဏ်းပုဒ်များ ထားရကြောင်း

အနေကဘာဝေါ-အရ တစ်ပါးမကများသည်၏အဖြစ်ဟူသည် ဟေတုဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတု၊ ဥတ္တမဟေတုတို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း များသည်ဖြစ်လေသလောဟု အနေကဘာဝေါပုဒ်၌ အပိုင်းအခြားကန့်သက်ချက်မရှိ၊ လျဉ်းပါးဘွယ်ဖြစ်နေရကား ယင်းကိုပိုင်းခြားကန့်သတ် ဘောင်ခတ်၍ ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ဒွါရဝသေန၊ ပစ္စယာနံ ဝသေန-ဟူသော ကရိုဏ်းပုဒ်များ ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကြောင်းများပုံမှတစ်ပါး

ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် အကြောင်းများပုံကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဒွါရနံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် အကြောင်းများပုံမှတစ်ပါး ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကြောင်းများပုံကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ပစ္စယာနံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဧတော။ (၂) ဟိတိဓာတ်+တုပစ္စည်းသည်၎င်း၊

အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်းခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတသ္မာ ဧတိတိ ပစ္စယော။ (၂) ပတိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကြောင်းကို စွဲ၍ အကျိုးဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းကြိယာသကတသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စက္ခတိ ရူပံ ဝိဘာဝေတိတိ စက္ခန္တု။(စက္ခ+ဥ)

ဒေ နော အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိ ဒွါရံ။ (ဒွိ-အရ+ဏ)

ဒွါရံ ဝိယာတိ ဒွါရံ။ စက္ခုမေဝ ဒွါရံ စက္ခန္တုဒွါရံ။ စက္ခုဒွါရံ အာဒိ ယေသန္တိ စက္ခန္တုဒွါရာဒိ။

➤ ၆ ။ (က) ၌ ဟေတုတိ ပစ္စယောဝေတ္ထ-ဖြင့် သမဝါယော ခဏော ကာလော၊ သမူဟော

ဟေတုယေဝစ-၌ ဟေတု-အရ ဟေတုဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတုတို့ကို မယူရ၊ ပစ္စယဟေတုကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အတိဓေယျတ္ထ)

တဿ ဒွါရဝသေနဝါ(ပ) ပစ္စယာနံ ဝသေနဝါ-ဖြင့် ထိုဟေတုသည် တစ်ပါးတည်းမဟုတ် ဒွါရ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ပစ္စယတို့၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း များသောအပြားရှိ၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ၌ ဧတ္တ ဟိ ပစ္စယောဝ ဟေတုနာမ-ဖြင့် (က) ၌ ဟေတုတိ ပစ္စယော ဝေတ္ထ-ကို ဧတ္တ၊

ပစ္စယောဝ၊ ဟေတုတိ ဟေတုနာမ-ဟု အတ္ထက္ကမ အစဉ်ကျအောင် အနက်သမ္ပန်ရမည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဟေတုတိ-၌ ဣတိ-သဒ္ဓါ၏ နာမအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ဒွါရနံ ဝသေန-ဖြင့် (က) ၌ ဒွါရဝသေန-ကို ဒွါရနံ ဝသော ဒွါရဝသော(တေန) ဟု

ဆဋ္ဌိတပျုရိသိသမာသံ စနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိင်္ဂတ္ထ)

ဝေဒိတဗွေ-ဖြင့် ဝိညေယျော-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၏ ဗုဒ္ဓနအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) ဣယျပစ္စည်း၏ ကမ္မသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိညာတဗွေတိ ဝိညေယျော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

တဿ ဒွါရာနံ (ပ) ဝေဒိတဗွေ-ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် (က) ၌ တဿ ဒွါရ ဝသေနဝါ-စသော ဂါထာသုံးပါးကို အတ္တက္ကမ အစဉ်ကျအောင် အနက်သဖွန်ရမည်ဟု သိ။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) (င) တို့ဖြင့် အနေကာဘာဝပစ္စယ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် စသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခု၊ ရူပ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-စသော အကြောင်းမျိုး၊ မဟာပကရဏ ပဌာန်းကျမ်း၌လာသော ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပါကပစ္စည်း ပစ္စာဇာတပစ္စည်းမှတစ်ပါးသော နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါးသော အကြောင်းပစ္စည်းမျိုးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ ဟေတူတိ ပစ္စယောဝေတ္ထ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ပစ္စယ ဟေတုသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟေတုဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတုသည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပစ္စယ အကြောင်းပင်ဖြစ်သော်လည်း ဝိပါကပစ္စည်း ပစ္စာဇာတပစ္စည်းတို့၏ ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ အကြောင်းမဖြစ်ခြင်း၊ ဤ၌ မယူရခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ပစ္စယာ ဟော၌ဝေ-၌ (၁) ဟေတု၊ အာရမ္မဏ-စသော (၂)ပစ္စည်းတို့၏ ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ ပစ္စယဖြစ်ခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ ပစ္စယ မဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိပါကပစ္စည်း ပစ္စာဇာတပစ္စည်းတို့၏ ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏ ပစ္စယ မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ဃ) ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ စက္ခုဝိညာဏာဒိနံ-အရ ။ (၁) စက္ခုဝိညာဉ် စသည်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမ္ပုဋ်ဉှိုင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အတိတဘဝင် ဘဝင်စလန ဘဝင်ပစ္ဆေဒတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သန္တိရဏ၊ ဝုဋ္ဌောဇော-စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝိညေယျော-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်-အရ/ဝေဒိတဗွေ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ - (၁) ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိသဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကျင့်ခြင်း၊ သူတပါးတို့အား ဟောပြောခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှ စ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (ဃ) စက္ခုဒွါရာဒီသု+ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ စက္ခုဝိညာဏာဒိနံ ။ စက္ခုဒွါရ-အရ စက္ခုပသာဒ ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခုဝိညာဏ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ

စက္ခုဝိညာဏ်-၌ စက္ခု-အရ စက္ခုပသာဒ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိညာဏ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်ဓာတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထု ပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

F-30-A

စက္ခုဥပအာလောကမနသိကာရာဒယော-၌ ရူပါရံသည် စက္ခုဝိညာဉ်အား အာရမ္မဏ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)။

အာလောက မနသိကာရ-သည် စက္ခုဝိညာဉ်အား ပကတပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၇၄) [ဌ၊ ၁၀၂။ ပြည်၊ ၁၊ ၃၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂၆]

(က) ကသွာ ပန စတေသု ယံကိဉ္စိ ဧကံ အပရိဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗေသံ ပရိဂ္ဂဟော ကတောတိ?

(ခ) တေန တေန တဿ တဿ အတ္ထဝိသေသဿ ဒီပနတော။

(ဂ-၁) စတေသု ဟိ သမဝါယသင်္ခါတော သမယော အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ။

(ဂ-၂) တေန ဧကကာရကဝါဒေါ ပဋိသေခိတော ဟောတိ။

(ဃ) သမဝါယောစ နာမ သာဓာရကလေနိပ္ပာဒနေ အညမညာပေက္ခော ဟောတိ။ တသွာ

“စကော ကတ္တာ နာမ နတ္ထိ” တိ ဣမိစ္စိ အတ္ထံ ဒီပေတိ။

(င) သဘာဝေန ဟိ ကာရကေ သတိ ကာရကန္တရာပေက္ခာ အယုတ္တာတိ။

(စ) ဧဝံ ဧကဿ ကဿသိ ကာရကဿ အဘာဝဒီပနေန “သယံ ကတံ သုဓဒက္ခ” န္တိ အာဒိ ပဋိသေခိတံ ဟောတိ။

➤ ၁။ (က) ကသွာ ပန၊ အဘယ်ကြောင့်ကား။ စတေသု၊ ထိုငါးပါးသော အနက်တို့တွင်။ ယံကိဉ္စိ၊ အမှတ်မရှိသော။ ဧကံ၊ တပါးပါးသော အနက်ကို။ အပရိဂ္ဂဟေတွာ၊ မယူမူ၍။ သဗ္ဗေသံ၊ ကုန်အောင်စုံသော ငါးပါးသော အနက်တို့သည်။ (အဋ္ဌကထာစရိယေဟိ၊ အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်။) ပရိဂ္ဂဟော၊ သိမ်းယူခြင်းကို။ ကတော၊ ပြုအပ်သနည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (စောဒနာ၊ စောဒနာတည်း။)

(ခ) တေန တေန၊ သမဝါယ စသည်ဟုဆိုအပ်သော သမယထိုထိုဖြင့်။ တဿ တဿ အတ္ထဝိသေသဿ၊ ထိုထိုသို့သော အနေကဟေတု ဝုတ္တိ-စသော အနက်ထူးကို။ ဒီပနတော၊ ပြခြင်းကြောင့်။ (ပရိဂ္ဂဟော၊ ကို။ ကတော၊ ပြုအပ်၏။) (ဂ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ စတေသု၊ ထိုသမယဝါယ အစရှိသော ငါးပါးသော သမယတို့တွင်။ သမဝါယ သင်္ခါတော၊ သမဝါယ-အနက်ဟုဆိုအပ်သော။ သမယော၊ သမယသည်။ အနေကဟေတုတော၊ တပါးမကများသော အကြောင်းကြောင့်။ (ဓမ္မာနံ၊ ကုသိုလ်-စသော ဓမ္မတို့၏။) ဝုတ္တိံ၊ ဖြစ်ခြင်းကို။ ဒီပေတိ၊ ပြ၏။ [တေန ဒီပနေန၊ ထိုသို့ အနေကဟေတုကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်းဖြင့်။ (ဝါ) ဖြစ်ခြင်းကို ပြကြောင်းဖြစ်သော သမယဝါယဟု ဆိုအပ်သော သမယဖြင့်။ သယံ အတ္တနောမိမိ၏။ ပစ္စယသမာဓိဂ္ဂိဘဝတော၊ အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အနေကဟေတုတော၊ ကြောင့်။ ဓမ္မာနံ၊ တို့၏။ ဝုတ္တိံ၊ ကို။ ဒီပေတိ၊ ပြ၏။ (ဝါ) သမဝါယ သင်္ခါတော၊ သမယဝါယ အနက်ရှိသည်ဟုဆိုအပ်သော။ သမယော၊ သမယသည်။ ယာယ ပစ္စယသမာဓိယာ၊ အကြင်အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသည်။ သတိ၊ ရှိသော်။ ဣတိ ဣမဿ၊ ဤအနက်ကို။ ပကတသန ဝသေန၊ ထင်ရှားပြသည်၏အစွမ်းဖြင့်။ အနေကဟေတုတော၊ ကြောင့်။ ဓမ္မာနံ၊ တို့၏။ ဝုတ္တိံ၊ ကို။ ဒီပေတိ၊ ပြ၏။ [တေန၊ ထိုအနေကဟေတုကြောင့် ဓမ္မတို့၏ဖြစ်ခြင်းကို ပြကြောင်းဖြစ်သော သမယဖြင့်။ ဧကကာရကဝါဒေါ၊ ကြပတေလျှင် အကြောင်းရှိသော ဝါဒကို။ (ဝါ) ဧကကာရကဝါဒေါ-ဣဿရကာရကဝါဒေါ၊ ဗြဟ္မာလျှင် အကြောင်းဟူသော ဝါဒကို။ ပဋိသေခိတော၊ မြစ်အပ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဃ) စ၊ဆက်၍ဆိုဦးအံ့။ဧသ-ဧသော သမဝါယော နာမ၊ဤသမဝါယမည်သည်။သာဓာရဏဖလ နိပ္ပာဒနေ၊ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေခြင်း၌။အညမညာပေက္ခော၊အချင်းချင်း၌သည်။ဟောတိ၊၏။တသ္မာ၊ ထိုသို့။ အချင်းချင်း၌သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ဧကော၊ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုး အစရှိသော တစုံတယောက်သော။ ကတ္တာ နာမ၊ပြုတတ်သော ကတ္တာမည်သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။ဣတိ ဣမမ္ပိ အတ္ထံ၊ဤအနက်ကိုလည်း။ဒီဃေတိ၊ပြု ၏။ (င) ဟိ၊ချဲ့အံ့။သဘာဝေန၊သဘောအားဖြင့်။ကာရဏေ၊စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ-စသော အကြောင်းသည်။ သတိ၊ရှိသော်။ကာရဏန္တရပေက္ခော၊ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုးနတ် အစရှိသော အကြောင်းတပါးကို၌ခြင်းသည်။ အယုတ္တာ၊မသင့်။ဣတိ၊သို့။ဝေဒိတမ္ပံ၊သိအပ်၏။

(စ) ဧဝံ ဂုတ္တနယေန၊ဤသို့။ သမဝါယောစ နာမေသ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ ဧကဿ၊တခုသော။ကဿစိ၊တစုံတခုသော။ကာရကဿ၊ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုးနတ် အစရှိသော အကြောင်း၏။ အဘာဝဒီပနေန၊မရှိခြင်းကိုပြခြင်းဖြင့်။သယံ၊မိမိသည်။သုခဒုက္ခံ၊ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို။ကတံ၊ပြုအပ်၏။ဣတိ အာဒိ၊ဤသို့။ အစရှိသော မိစ္ဆာအယူသည်။ပဋိသေမိတံ၊မြစ်အပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

➤ (က) စသည်သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဧဝမနေကေသု သမယေသု သမဝါယော ခဏော ကာလော အစရှိသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် သမဝါယ အစရှိသော ငါးပါးသောအနက်တို့ကို ဤကုသိုလ်အရာ၌ သမယသဒ္ဓါဖြင့် သိမ်းယူအပ်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော် မူ၏။ ထိုသို့ဆိုသော်လည်း ဧကော သဒ္ဓေါ ဧကတ္ထံ ဝဒတိ-ဟူသည်နှင့်အညီ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ-၌ သမယသဒ္ဓါသည် တစ်ခုတည်းသာဖြစ်၍ တစ်ခနက်တည်းကိုသာ ဟောဆိုနိုင်သည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့ ဟောဆိုနိုင်သောကြောင့် သမဝါယ အစရှိသော ငါးပါးသောအနက်တို့ကို ဤကုသိုလ်အရာ၌ သမယသဒ္ဓါဖြင့် သိမ်းယူအပ်၏ဟုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ တပါးပါးကို မယူဘဲ အနက် ငါးပါးလုံးကို သိမ်းယူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် တပါးပါးကို မယူဘဲ အနက်ငါးပါးလုံးကို သိမ်းယူအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) စသည်မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် သမဝါယ-စသော သမယထိုထိုဖြင့် ထိုထိုသို့သော အနေကဟေတုဂုတ္တိ အစရှိသော အနက်ထူးကို ပြနိုင်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် မည်သည့်အနက်ရှိသော သမယသဒ္ဓါဖြင့် မည်သည့်အနက်ထူးကို ပြသည်ဟု အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် သမဝါယ-စသော သမယထိုထိုဖြင့် ထိုထိုသို့သော အနေကဟေတုဂုတ္တိ အစရှိသော အနက်ထူးကို ပြနိုင်သောဟုသာ မပြ ဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ)

(ဂ-၂) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁) ဖြင့် သမဝါယ-ဟုဆိုအပ်သော သမယသည် အနေကဟေတုကြောင့် ကုသိုလ်-စသော တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို ပြ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ပြဆိုသော် အနေကဟေတုကြောင့်ဖြစ်ခြင်း၌ အကျိုးမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အနေကဟေတုဂုတ္တိ၏ အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား နိရုတ္တက

ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အကျိုးလွဒုဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ-၂) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သမဝါယ-ဟုဆိုအပ်သော သမယ-သဒ္ဓါသည် အနေကဟေတုကြောင့် ကုသိုလ်-စသော ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပြ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သမဝါယ-ဟုဆိုအပ်သော သမယသည် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိ ဒီပေတိ-ဟူသော အနက်ထူးတစ်မျိုးကိုသာ ပြနိုင်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤမှတပါး တခြားပြနိုင်သော အနက်ထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤမှတပါး တခြားပြနိုင်သော အနက်ထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် သမဝါယ-ဟုဆိုအပ်သော သမယ-သဒ္ဓါသည် စကော ကတ္တာ နာမ နတ္ထိ-ဟူသော အနက်ထူးကိုလည်း ပြနိုင်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုအနက်ထူးကို ပြနိုင်၏ဟူသော ဆရာစကားသည် အကြောင်းယုတ္တိမရှိက မသင့်တန်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသင့်တန်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် သမဝါယ-ဟုဆိုအပ်သော သမယ-သဒ္ဓါသည် စကော ကတ္တာ နာမ နတ္ထိ-ဟူသော အနက်ထူးကိုလည်း ပြနိုင်၏ဟူသော မဆိုသင့်။ အကြောင်းယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ယင်းအနက်ထူးကို ပြနိုင်ကြောင်းကို သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င) ဖြင့် ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် စက္ခုဉာဏ် ရူပါရုံ အာလောက မနသိကာရ-ဟူသော ကိုယ်ပိုင်အကြောင်းရှိနေပါလျက် စီမံဖန်ဆင်းတတ်သူဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို ရှုနေခြင်းသည် မသင့်သော ရှုနေခြင်းဖြစ်သောကြောင့် “စကော ကတ္တာ နတ္ထိ”ဟူသော အနက်ထူးကိုလည်း သမယသဒ္ဓါက ပြကြောင်းကို သိရပါ၏ဟုလိုသော်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ကထေတုကဗျတာပုစ္ဆာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဝိသဇ္ဇနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ဃ) ၌ တသွာ စကော ကတ္တာ-စသည်ကား ရအပ်သော အကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အသင့်ယုတ္တိကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ၌ ဧဝံ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ “စကော ကတ္တာ နာမ နတ္ထိ”ဟူသော စကားကို ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးကိုပြလိုသောကြောင့် ဧဝံ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ အညမည အပေက္ခာ ယဿာတိ အညမညာပေက္ခော။ (၂) အညမညပုဒ် အပေက္ခာပုဒ် ယ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ အချင်းချင်းငြိမ်း၏ သမဝါယနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သဘာဝ+သဘာဝဝန္တ အဖြစ်ဖြင့်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူတ္တိနိမိတ်။ (၂) အချင်းချင်းငဲ့ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိဂ္ဂဟတော ပရိဂ္ဂဟော။ (၂) ပရိပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိမ်းယူခြင်းကြိယာသည် ၎င်း ဗျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိမ်းယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ကရောတိ အနေနာတိ ကာရဏံ။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။

ဧကံ ကာရဏံ ယဿာတိ ဧကကာရဏံ။ ဧကကာရဏံ ဣတိ ဝါဒေါ ဧကကာရဏဝါဒေါ။

(၂) တစ်ခုသော အကြောင်းရှိခြင်း၏ ပြောဆိုကြောင်းဝါဒနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) တစ်ခုသော အကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ပဋိသေခိယတေတိ ပဋိသေခိတံ။(ပတိပုဗ္ဗ သိဓက)

သမဝေတိ ဧတ္တာတိ သမဝါယော။ (၂) သံပုဗ္ဗ အဝပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညီညွတ် ပေါင်းဆုံ၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံ-စသော အာရုံဝတ္ထုတို့၏ ပေါင်းဆုံညီညွတ်ကျရောက်ခြင်း ကြိယာဝိသေသသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ကာရဏဉ္စ တံ အန္တရဉ္စာတိ ကာရဏန္တရံ။ ကာရဏန္တရဿ အပေက္ခာ ကာရဏန္တရပေက္ခာ။

➤ ၆။ (၁) ဖြင့် တိုက်ရိုက်ပြုအပ်သော သမယဝါယ စသည်ဟုဆိုအပ်သော သမယထိုထို ဖြင့် ထိုထိုသို့သော အနေကဟေတု ဂုတ္တိ-စသော အပိုဖြစ်သော အနက်ထူးကိုပြနိုင်ခြင်းကြောင့် သမယ သဒ္ဓါ၏ အနက်ကို တစ်နက်နက်ကိုသာ မယုတ် သမဝါယ၊ ခဏ-စသော အနက်ငါးပါးလုံးကို ယူရသည် ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၇) ၌ ဧတေသု ဟိ သမဝါယသင်္ခါတော သမယော အနေကဟေတုတော ဂုတ္တိ ဒီပေတိ-ဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ၊အကြင်ညီညွတ်သော အကြောင်းအပေါင်းသည်။သတိရှိသော်။ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ဟူသော ပါဠိတော်အရ “ကုသိုလ်စိတ်သည် အကြောင်းတစ်ပါးတည်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်” အနေက ဟေတု ညီညွတ်သော များစွာသော အကြောင်းရှိမှ ဖြစ်နိုင်၏ဟူသော အနက်ထူးကို သမဝါယအနက်ဖြစ် သော သမယ-က ပြနိုင်သည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

တေန ဧကကာရဏဝါဒေါ ပဋိသေခိတော ဟောတိ-ဖြင့် ထိုသို့ သမဝါယ သမယ၏ များစွာသော အကြောင်းရှိမှ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နိုင်ပုံကို ပြခြင်းကြောင့် အရာဝတ္ထုမှန်သမျှသည် ပကတိဟူသော အကြောင်း တစ်မျိုးကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ (၁)၊ ဗြဟ္မာ ဗိဿနိနတိဟူသော တန်ခိုးရှိသူကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာ သည်ဟူသော ဧကကာရဏဝါဒကို တားမြစ်ပြီးဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ သမဝါယောစ နာမ သာဓာရဏဖလနိပ္ပာဒနေ အညမညာပေက္ခော ဟောတိ-ဖြင့် စက္ခု ပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-ဟူသော အကြောင်းအပေါင်းသည် စက္ခုဝိညာဉ်ကို ဖြစ်စေမှုကိစ္စ ၌ အကြောင်းအချင်းချင်းသာလျှင် ငဲ့၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ဧတေသု-ကား လွန်ပြီးအနက်ငါးပါးကို စွဲယူသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ခ) တေန တေန-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အနက်ငါးပါးကိုဟောသော သမယကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ တဿ တဿ-ကား အတ္ထဝိသေသဿ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော

ကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။ (ဂ) ဧတေသု-ကား ဆိုအပ်ပြီးသော သမဝါယ-စသော ငါးပါးသော သမယ တို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ တေန-ကား ဆိုအပ်ပြီးသော ဒီပေတိကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနဘူတဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(က) ပန-အနက်=ဝါကျာရမ္မဇောတက။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ (ဃ) သမဝါယောစ- ဌိ စ-ကား (ရှေးနည်းမှ တစ်နည်းကို ဆက်ပြသောကြောင့်) ဝါကျာရမ္မဇောတက။(တနည်း) ရှေးနည်းကို ဆည်းယူသောကြောင့် သမုစ္စည်းအနက်။ နတ္ထိတိ-၌ ဣတိ-ကား ဣမအနက်။(င) ဟိ-ကား- ဝိတ္ထာရဇောတက။ (တနည်း) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏအနက်။ အယုတ္တာတိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနအနက်။

➤ ❶ ။ ြိယာငါးတန် ။ ။ (သမဝါယအနက်ဟော) သမယ ။ ။ (၁) သမဝါယ အနက်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝတ္ထု အာရုံ-စသော အကြောင်းတရားတို့ အညီအညွတ်ပေါင်းဆုံမှသာ ကုသိုလ်စိတ်တို့ဖြစ်ခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဧကကာရဏဝါဒကို တားမြစ်နိုင်ခြင်းဟူသော ပထမအကျိုး သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗြဟ္မာ၊ ဗိဿနိုးနတ်-စသော ပြုလုပ်ဖန်ဆင်းတတ်သူမရှိဟု သိရခြင်းဟူသော ဒုတိယအကျိုးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သယံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခံ-ဟူသော မိစ္ဆာဝါဒကို တားမြစ်နိုင်ခြင်း ဟူသော တတိယအကျိုးသည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) စသည်ကို ရှု၍ ထုတ်ဖော် ။ ။ (၁) သမယ-ဟုဆိုအပ်သော သမဝါယဖြင့် အနေကဟေတုဝုတ္တိ- စသော အနက်ထူးကို ပြခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ- စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကြပတေ့လျှင်အကြောင်းရှိသော ဝါဒ၊ ဗြဟ္မာလျှင် အကြောင်းဟူသောဝါဒကို တားမြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗြဟ္မာ၊ ဗိဿနိုး စသော တစုံတယောက်သော ပြုတတ်သူ ကတ္တာမရှိဟု သိရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မိမိသည် ချမ်းသာ ဆင်းရဲကိုပြုတတ်၏ဟု ဤသို့စသော မိစ္ဆာအယူကို တားမြစ်ရခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ❷ ❷ ။ (က) သဗ္ဗေသံ ပရိဂ္ဂဟော ကတော ။ ။ သဗ္ဗေသံ-အရ သမဝါယ- စသော အနက်ငါးပါးဟူသော အတ္ထပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရိဂ္ဂဟော-၌ ဂဟဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာ ဆရာတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ကတော-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သမဝါယ-စသော အနက်ငါးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ကရဓာတ်- အရ အဋ္ဌကထာ ဆရာတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

အနေကဟေတုတော+ဝုတ္တိ ။ ။ အနေကဟေတု-အရ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-စသော အကြောင်း ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တိ-အရ ကုသိုလ်-စသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စ) သယံ ကတံ သုခဒုက္ခန္တိ အာဒိ ပဋိသေမိတံ ဟောတိ ။ ။ ပဋိသေမိတံ-ဝယ် တ- ပစ္စည်းအရ သယံ ကတံ သုခဒုက္ခံ အစရှိသော မိစ္ဆာအယူ ပစ္စည်းတရားက သိ(ဝါ) သိမိမိ-အရ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဘုရားရှင်၏ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဓါကျ (၇၅) [၄၂၀၂။ ပြည်၊ ၂၈၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃၀]

(က) တတ္ထ သိယာ “ယံ ဝုတ္တံ အနေကဟေတုတော ဝုတ္တံ ဒီပေတိတိ၊ တံ န ယုတ္တံ။

(ခ) ကိံ ကာရကာ? အသာမဂ္ဂိယံ အဟေတူနံ သာမဂ္ဂိယမ္ပိ အဟေတုကဘာဝိပတ္တိတော။

(ဂ) န ဟိ ဧကသ္မိ အန္တေ ဒဠှံ အသေက္ကာန္တေ အန္တသတံ ပဿတိ”တိ။

(ဃ) နော န ယုတ္တံ။ (င) သာဓာရဏဗလနိပ္ပာဒကတ္တေန ဟိ ဌိတာဘာဝေါ သာမဂ္ဂိ၊ န အနေကေသံ သမောဓာနယုတ္တံ။ (စ) န စ အန္တာနံ ဒဿနံ နာမ သာဓာရဏဗလံ၊ ကသ္မာ၊ အန္တသတေ သတိဝိ တဿ အဘာဝတော။

➤ ၁။ (က) [ဧတေသုဟိတံ အာဒိဧတေသု ဟိ-အရှိသော။ ယံ ဝစနံ၊ အကြင်စကားကို။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။] (အနိယမထည့်) တတ္ထ တသ္မိံ ဝစနေ၊ ထိုစကားရပ်၌။ ငွေတွာ၊ ရပ်တန့်၍။ စောဒကဿ၊ စောဒက၏။ စောဒနာ၊ စောဒနာသည်။ သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။ (တနည်း) တတ္ထ တသ္မိံ ဝစနေ၊ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဧတေသု ဟိ အစရှိသော စကား၌။ (ကဿစိ၊ တစုံတယောက်သောသူ၏။ စောဒနာ၊ သည်။) သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။ (တနည်း) ကဿစိ၏။ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကော၊ ဤသို့သော အကြံသည်။ သိယာ၊ ၏။ အနေကဟေတုတော ဝုတ္တံ ဒီပေတိတိ၊ ဒီပေတိ-ဟူသော။ ယံဝစနံ၊ အကြင်စကားကို။ (အာစရိယေန၊ အဋ္ဌကထာဆရာသည်) ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ တံ ဝစနံ၊ ထိုအဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသော စကားသည်။ န ယုတ္တံ၊ မသင့်။

(ခ) ကိံ ကာရဏာ၊ အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ နယုတ္တံ၊ မသင့်သနည်း။ အသာမဂ္ဂိယံ၊ မည်မညွတ်ခြင်း၌။ (ဝါ) အစိတ်အစိတ် တခုတခုစီဖြစ်ခြင်း၌။ အဟေတူနံ၊ အကြောင်းမဟုတ်ကုန်သော စက္ခု၊ ပဿာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အလင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းစသော တရားတို့၏။ သာမဂ္ဂိယမ္ပိ၊ ညီညွတ်ခြင်း၌လည်း။ အဟေတုကဘာဝိပတ္တိတော၊ အကြောင်းမဟုတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်။ (ဝါ) အကြောင်း၏အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်းကြောင့်။ နယုတ္တံ၊ မသင့်။ (ဂ) ဟိ၊ မှန်၏။ အန္တသတေ၊ သူကန်းတစ်ရာတွင်။ ဧကသ္မိံ အန္တေ၊ တယောက် တယောက်သော သူကန်းသည်။ ဒဠှံ၊ မြင်ခြင်းငှာ။ အသေက္ကာန္တေ၊ မစွမ်းနိုင်လတ်သော။ အန္တသတံ၊ တကွဖြစ်သော သူကန်း တစ်ရာသည်။ နပဿတိ၊ မမြင်။ ဣတိ စောဒနာ၊ ဤသို့ စောဒနာခြင်းသည်။ သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။

(ဃ) တံဝစနံ၊ ထိုစကားသည်။ နော န ယုတ္တံ၊ မသင့်သည် မဟုတ်။ ယုတ္တံဧဝ၊ သင့်သည်သာတည်း။ (တနည်း) နော နယုတ္တံ၊ သင့်၏။ (တနည်း) နယုတ္တံ၊ မသင့်သည်ကား။ နော၊ မဟုတ်။ ယုတ္တံဧဝ၊ တည်း။

(င) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ သာဓာရဏဗလနိပ္ပာဒကတ္တေန၊ ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်။ (ဝါ) ဆက်ဆံသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်း၏အဖြစ်တည်းဟူသော နိဿယ၊ အာရမ္မဏ၊ အစရှိသော သတ္တိဖြင့်။ ဌိတာဘာဝေါ၊ တည်သောအကြောင်း၏ အဖြစ်သည်။ သာမဂ္ဂိ၊ သာမဂ္ဂိ မည်၏။ (ယေသံ ကေသဉ္စိ၊ အကြင်အမှတ်မရှိကုန်သော။) အနေကေသံ၊ စက္ခု၊ ဝိညာဉ် အစရှိသော အကျိုး၏အကြောင်း မဟုတ်ကုန်သော သဒ္ဓ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ အစရှိသော များစွာသော အကြောင်းတို့၏။ သမောဓာနယုတ္တံ၊ ပေါင်းခြင်းမျှသည်။ န သာမဂ္ဂိ၊ သာမဂ္ဂိ မမည်။ (စ) စ၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ အန္တာနံ၊ သူကန်းတို့၏။ ဒဿနံ နာမ၊

မြင်ခြင်းမည်သည်။သာစာရဏဖလံဆက်ဆံသော အကျိုးသည်။နဟောတိ၊မဖြစ်။ ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။ ဉယတိ၊သိအပ်သနည်းဟူမူ၊အန္တသတေ၊သူကန်းတစ်ရာသည်။သတိပိ၊ရှိသော်လည်း။တဿ၊ထိုသူကန်းတစ်ရာ၏။(ဒဿနဿ၊မြင်ခြင်း၏။)အဘာဝတော၊မရှိခြင်းကြောင့်။(ဉယတိ၊သိအပ်၏။)

➤ ၂။ (ခ) သိ/ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ ဟူသော စကားသည် မသင့်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းမသင့်ခြင်းအကြောင်းကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ ဟူသော စကားသည် မသင့်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ယင်းသို့ မသင့်ခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် မသင့်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ (က) (ခ) (ဂ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ခ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတဗျာဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် စောဒနာမှတပါး ပရိဟာရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်သည်။ (င) ဖြင့် နော န ယတ္တံ-ဟူသော ပရိဟာရအကျဉ်းကိုပင် ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ တတ္ထ သိယာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စတေသု ဟိ သမဝါယသင်္ခါတော သမယော အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ-ဟူသော စကားရပ်၌ အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ-နှင့် ပတ်သက်၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ် ယုံမှားခြင်း အာသင်္ကာရှိနိုင်ရကား စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာစကားကို ပရိကပ္ပအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် တတ္ထသိယာ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ စက္ခုနာ အမတိ ရုဇ္ဇတိတိ အန္တော။ (၂) အမဓာတ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အ-ဟူသော မ-ဟူသော တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကျင်နာခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အန္တော-ဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကျင်နာခြင်းကြိယာသည်(ဝါ) သူကန်းတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (ခ) ဖြင့် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-ဟူသော လေးပါးတို့သည် မပေါင်းမိတ် တစ်ခုစီ ဖြစ်နေခိုက်၌ စက္ခုဝိညာဉ်၏ အကြောင်းမဖြစ်နိုင်လျှင် ထိုလေးပါးပေါင်းမိသော်လည်း အကြောင်း မဖြစ်နိုင်ခြင်းဟူသော ထိုသဘောကို မလွန်ဆန်နိုင်သောကြောင့် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ-ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာဆိုသော စကား မသင့်၊ ဤသို့ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ နှလုံးသွင်းအာဘော်အကြောင်းပြချက်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် သူကန်းတစ်ရာ ရှိနေရာဝယ် တစ်ယောက်စီ တစ်ယောက်စီ မမြင်နိုင်လျှင် ထိုတစ်ရာ လုံးပေါင်းမိသော်လည်း မမြင်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် စက္ခုပသာဒ စသည်တို့ တစ်ပါးစီခွဲလျှင် စက္ခုဝိညာဉ်၏ အကြောင်းမဖြစ်နိုင်ပါမူ လေးပါးလုံးပေါင်းမိသော်လည်း အကြောင်းမဖြစ်နိုင်ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (ခ) သာမဋ္ဌိယမ္ဘိ-၌ ပိ-အနက်ကား-သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိန္နနတ္ထ။ (ဂ) နဟိ-၌ ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (င) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက(တနည်း) ကာရဏဇောတက။ (စ) စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ အန္တသတေ သတိဝိ-၌ ပိ-ကား ဂရဟာ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဧတေသု ဟိ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ ယံ ဝုတ္တံ-၌ ယ-သည် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော ကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ တံ နယုတ္တံ-၌ တံ-သည် အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ-ဟူသော စကားကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုခဲ့ပြီး ယံ-ဖြင့် စွဲယူပြီးသော အနက်ကို စွဲယူသောကြောင့် အနိယမ-တ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာဝါဒနံ ။ ။ (က) ယံ ဝုတ္တံ-၌ ဝုတ္တံ-ဝယ် အန္တတ္ထ/ဝစဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍။ (၃) “အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ ဗာဟုတ္ထ/တ-ပစ္စည်း-အရ “အနေကဟေတုတော ဝုတ္တိံ ဒီပေတိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်လေ။ (စာ-၄၀၆-ကြည့်)

➤ ၉။ သာမာရဏပလနိပ္ပာဒကဇ္ဇေန ။ ။ နိပ္ပာဒက-အရ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-ကို ယူ၍။ သာမာရဏဖလ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်ကို ယူလျှင် စက္ခုပသာဒ ပစ္စည်း တရားသည် စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

* ရူပါရုံသည် စက္ခုဝိညာဏ်အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)။ * အာလောက၊ မနသိကာရတို့သည် စက္ခုဝိညာဉ်အား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဓါကျ (၇၆) [၄၊ ၁၀၃။ ပြည်၊ ပ၊ ၃၉၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၄၀]

(က) သမူဟသင်္ခါတော ပန သမယော အနေကေသံ သဟပ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။

(ခ) ဖဿာဒိနိဋ္ဌိ ဓမ္မာနံ ပုဇ္ဈော “သမူဟော” တိ ဝုတ္တော။

(ဂ) တသိဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ စိတ္တံ သဟ တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အနေကေသံ သဟပ္ပတ္တိံ ဒီပိတာ။

(ဃ) ဧဝံ ဒီပပေဇ္ဇန စာနေန ဧကသေဝ ဓမ္မဿ ဥပ္ပတ္တိံ ပဋိသေဝိတာ ဟောတိ။

(င) အယံ သမူဟသင်္ခါတေန သမယေန အတ္ထော ဒီပိတာ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ ထိုမှတပါး။ သမူဟသင်္ခါတော၊ သမူဟအနက်ရှိသည်ဟု ဆိုအပ်သော။ သမယော၊ သမယသည်။ [သယံ၊ မိမိ၏။ ဓမ္မာနံ၊ တရားတို့၏။ သမူဟဘာဝတော၊ အပေါင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။] (ဟိတိ၊ ထည့်) အနေကေသံ၊ များစွာသော တရားတို့၏။ သဟပ္ပတ္တိံ၊ တကွဖြစ်ခြင်းကို။ ဒီပေတိ၊ ပြ၏။ (တနည်း) သမူဟ သင်္ခါတော၊ သော။ သမယော၊ သမယ-သဒ္ဒါသည်။ ယသ္မိံ ဓမ္မသမူဟ၊ အကြင်တရားအပေါင်း၌။ ဣတိ ဧတ သ အတ္ထဿ၊ ဤအနက်ကို။ ဉာပန ဝသေန၊ သိခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်။ အနေကေသံ၊ များစွာသော တရားတို့၏။

သဟုပုတ္တိတကွဖြစ်ခြင်းကိုဒီပေတိပြု၏။ (ခ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဗဿာဒိနံ၊ဗဿ အစရှိကုန်သော။ဓမ္မာနံ၊တရားတို့၏။ပုဉ္ဇော၊အစုကို။“သမူဟော”တိ၊သမူဟဟူ၍။ဝုတ္တော၊ဆိုအပ်၏။

(ဂ) စ၊ဆက်။တသ္မိံ၊ထိုဗဿ အစရှိသော တရားအပေါင်း၌။ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ဖြစ်သော။စိတ္တံ၊စိတ်သည်။တေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ထိုဗဿ အစရှိသော တရားတို့နှင့်။သဟ၊တကွ။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။အနေကေသံ၊များစွာသော တရားတို့၏။သဟုပုတ္တိတကွဖြစ်ခြင်းကို၊ဒီပိတာ၊ပြအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

(ဃ) ဧဝံ၊ဤသို့။ဒီပေန္တေန၊ပြသော။အနေန၊ဤသမယသည်။(ဝါ)ဖြင့်။[ပကတိဝါဒိနံ၊ပကတိဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။မတေ၊အယူ၌။မဟတော၊များစွာသော အကျိုးဖြစ်သော။ဧကဿ၊တခုသော ဓမ္မ၏။ဥပ္ပတ္တိ ဝိယ၊ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့၎င်း။အနုဝါဒိနံ၊အနုဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။မတေ၊အယူ၌။ဒွိ အနုကဿ၊နှစ်ပါးသော အနုရှိသော အကျိုးဖြစ်သော။ဧကဿ၊တခုသော ဓမ္မ၏။ဥပ္ပတ္တိ ဝိယစ၊ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့၎င်း။] (ဥပမာ-ထည့်) ဧကဿေဝ၊တခုသာလျှင်ဖြစ်သော။ဓမ္မဿ၊၏။ဥပ္ပတ္တိ၊ဖြစ်ခြင်းသည်။ပဋိသေမိတာ၊မြစ်အပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

(င) သမူဟသင်္ခါတေန၊သမူဟ-ဟု ဆိုအပ်သော။သမယေန၊သမယသည်။(ဝါ) ဖြင့်။အယံ အတ္ထော၊ဤများစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းစသော အနက်ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်) ဒီပိတာ၊ပြအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။ (နိ-၃၉၅)

➤ ၂။ (ခ) (ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သမူဟအနက်ရှိသော သမယသဒ္ဓါသည် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြ၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် အကြောင်းယုတ္တိနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင်မြဲရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် သမူဟအနက်ရှိသော သမယသဒ္ဓါသည် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြ၏ဟုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ အကြောင်းယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကြောင်းယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) (ဂ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အစုကို သမူဟဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ယင်းသို့ မိန့်ဆိုသော် စိတ်သည် ဖဿ-စသော တရားတို့နှင့် ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အပေါင်းအစုကို သမူဟ-ဟူ၍ဆိုအပ်၏ဟု မပြဆိုသင့်။ စိတ်သည် ဖဿ-စသော တရားတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်၏ ဖဿ စသည်တို့နှင့် တကွဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဝါပနာဒိ ပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သမူဟ-ဟုဆိုအပ်သော သမယဖြင့် များစွာသော ဖဿ-စသော တရားတို့၏တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ယင်းသို့ မိန့်ဆိုသည်ရှိသော် များစွာသော ဖဿ-စသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြသဖြင့် အကျိုးမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် များစွာသော ဖဿ-စသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကိုပြသဖြင့် ရအပ်သောအကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အကျိုးမရှိ နိရတ္တကဒေါသ ရောက်ရာ၏။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

များစွာသော ဖဿ-စသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကိုပြသဖြင့် ရအပ်သောအကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ (က) စသည်ကား ကာလ သမယဖြင့် အတ္တဝိသေသပြပုံမှတပါး သမူဟသမယဖြင့် အတ္တဝိသေသပြပုံဟူသော အဖို့တပါးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ခ) သည် သမူဟအနက်ဟော သမယသဒ္ဓါသည် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြနိုင်ပုံ ယုတ္တိကြောင်းကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ပုံကို ဆက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) သည် သမူဟသမယ-ဖြင့် များစွာသော တရားတို့၏ တကွ ဖြစ်ခြင်းကို ပြသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကံဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာလအနက်ဟော သမယသဒ္ဓါ၏ အဖွင့်မှတပါး သမူဟအနက်ဟော သမယ-သဒ္ဓါ၏ အဖွင့်အဖို့တပါးကို ပြလိုသောကြောင့် ပန-သဒ္ဓါကို ထားရသည်။

(က) ၌ ဒီပတိ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမယ-သဒ္ဓါ၏ မူလဟောရိုးအနက်ကား သမူဟတ္ထတည်း။ ဤ၌ အနေကေသံ သဟပ္ပတ္တိ-ဟူသော အနက်သည် သမယ-သဒ္ဓါ၏ မူလဟောရိုး အနက်မဟုတ်၊ အပိုပြအပ်သော ဝိသေသတ္ထတည်းဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဒီပတိ-ကို ထားရသည်။

➤ ၄။ သမူဟသင်္ခါတော သမယော-န္တံ သမံ၊ သဟဝါ အဝယဝါနံ ပဝတ္တိ အဝဋ္ဌာနန္တိ သမယော။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညီအမျှ (ဝါ) အတူတကွဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။(တနည်း) အညီ အမျှ (ဝါ) အတူတကွဟူသော သမဘောဂုဏ်၊ သဟဘောဂုဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ် သော အညီအမျှ (ဝါ) အတူတကွဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမံ သဟ အဝယဝေန ဥပါတိ တိဋ္ဌတိတိ သမ္မဟော။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဥပါဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ အစိတ်နှင့် အတူတကွ တည်ခြင်းကြိယာသကတသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိ သဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အစိတ်နှင့်တကွ တည်တတ်သော ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုဗ္ဗတိ ရာသီ ကရောတိတိ ပုဇ္ဇော။ (ပုဗ္ဗ/ပုဇိ+ဏ)

➤ ၆။ (ခ) ဖြင့် (က)၌ သမူဟ-ဟုဆိုအပ်သော သမယ-သည် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြ၏ဟုဆိုရာ၌ ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အပေါင်းကို သမူဟ-ဟု ဆိုခြင်းကြောင့် တည်းဟု အကြောင်းကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြနိုင်ခြင်းကား ထိုဖဿ-စသော တရားအပေါင်း ၌ဖြစ်သော စိတ်သည် ထိုဖဿ-စသော တရားတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြနိုင်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ပန-အနက်ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ တသိဉ္စ-၌ စ-ကား ဝါကျရမ္ဘဇောတက။

(ဃ) ဧကသေဝ ဓမ္မဿ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဧကဓမ္မ-သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဇနကဓမ္မ-သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) နှစ်ခု သုံးခု-စသော များစွာသော ဓမ္မတို့၏ အတူဖြစ်ကြခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဂ) တသိ-၌ တ-သည် ရှေးဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အစုအပေါင်းကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ ဇောဟိ-၌ တ-ကား ဓမ္မေဟိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဃ) အဇနန-၌ ဣမ-သည် သမူဟအနက်ရှိသော သမယ-သဒ္ဓါကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါဒ် ။ ။ (ခ) ဖဿာဒိနိ-၌ ဖဿ-အရကို ယူ၍ (၁) ဖဿ၏ ဖုသနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အာပါထဂတဝိသယဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယင်းဒဋ္ဌာန်ကြောင့် ဖဿ-ဓာတ်၏ အပြည့်အစုံဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သံဃဇူနကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သနိပါတ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က-ခ-ဂ-ဃ) တို့ကို၌ ။ ။ (၁) သမူဟအနက်ရှိသော သမယသဒ္ဓါဖြင့် များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဖဿ-စသော တရားတို့၏ အပေါင်းကို သမူဟ-ဟူ၍ ဟောတော်မူခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဖဿ-စသော တရားအပေါင်း၌ဖြစ်သော စိတ်သည် ထိုဖဿ-စသော တရားတို့နှင့် တကွဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တစ်ခုသော တရား၏ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တစ်ခုသာ တရားသာဖြစ်၏ဟု ယူသော မိစ္ဆာဝါဒကို တားမြစ်ရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

သမူဟအနက်ဟော သမယ-သဒ္ဓါ ။ ။ (၁) သမယသဒ္ဓါ၏ သမူဟအနက်သည် ဒဿနတ္ထ (၂) များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တစ်ခုသော တရား၏သာ ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဖဿ-စသော တရားတို့၏ ပေါင်းစည်းရာ ထုတ်ရာ၏အဖြစ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သမယ-သဒ္ဓါနောင် အာဇာရအနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ် သက်ရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။ (က) ဒီပေတိ (ဂ) ဒီပိတာ (င) ဒီပိတော-တို့၌ အန္တတ္ထ/ဒီပဓာတ်-အရ- မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၉။ (ဂ) စိတ္တံ သဟ+ဇောဟိ ဓမ္မေဟိ ။ ။ စိတ္တံ-အရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ဇောဟိ ဓမ္မေဟိ-အရ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇောတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=သဟဇောတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣဒ္ဓိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) အတ္တော ဒီပိတော ။ ။ အတ္တော-အရ (ဝါ) ဒီပိတော-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ များစွာသော တရားတို့၏ တကွဖြစ်ခြင်းစသော အနက်သည် (ဝါ) မနသာ ဝဝတ္ထပိတ အတ္ထပညတ်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ပစ္စည်းတရားသည် အန္တတ္တ ဒီပဓာတ်-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝါကျ (၇၇) [ဋ္ဌ၊ ၁၀၃။ ပြည်၊ ၁။ ၃၉၃။ ဘာသာဓိ၊ ၄၁]

(က) ဟေတုသင်္ခါတော ပန သမယော ပရယတ္တဂုတ္တိတံ ဒီပတိ။

(ခ) “ယသ္မိံ သမယေ” တိ ဟိ ပဒဿ ယသ္မာ “ယသ္မိံ ဟေတုမှိ သတိ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ” တိ အယမတ္ထော။ တသ္မာ ဟေတုမှိ သတိ ပဝတ္တိတော ပရယတ္တဂုတ္တိတာ ဒီပိတာ။

(ဂ) ဧဝံ ဒီပေန္တေန စာနေန မ္ဗောနံ သဝသဝတ္တိတာဘိမာနော ပဋိသေမိတော ဟောတိ။

(ဃ) အယံ ဟေတုသင်္ခါတေန သမယေန အတ္ထော ဒီပိတော။

➤ ၁။ (က) ပန၊ ထိုမှတပါး။ ဟေတုသင်္ခါတော၊ ဟေတုအနက်ရှိသည်ဟု ဆိုအပ်သော။ သမယော၊ သမယသည်။ [အတ္တနိ၊ အကြောင်းဟုဆိုအပ်သော မိမိသည်။ သတိ၊ စဝရိသောသာလျှင်။ အတ္တနော၊ အကြောင်းဟု ဆိုအပ်သော မိမိ၏။ ဖလာနံ၊ အကျိုးတရားတို့၏။ သမ္ဘဝတော၊ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ (ဟိတံ-ထည်) (ဓမ္မာနံ၊ တရားတို့၏။) ပရယတ္တဂုတ္တိတံ၊ ပြဋ္ဌာန်းသော အကြောင်းနှင့် စပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဒီပတိ၊ ပြ၏။ (တနည်း) ဟေတုသင်္ခါတော၊ ဟေတုအနက်ရှိသည်ဟု ဆိုအပ်သော။ သမယော၊ သမယ သဒ္ဓါသည်။ [ဟေတုမှိ၊ အကြောင်းသည်။ သတိ၊ ရှိသော။ ဣတိ၊ ဧတဿ အတ္ထဿ၊ ဤသို့သော အနက်ကို။ ဉပနဝသေန၊ သိစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ တဒဓိနာနံ၊ ထိုအကြောင်းနှင့် စပ်ကုန်သော။ ကုသလဓမ္မာနံ၊ ကုသိုလ် တရားတို့၏။] ပရယတ္တဂုတ္တိတံ၊ ပြဋ္ဌာန်းသော အကြောင်းနှင့် စပ်သောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဒီပတိ၊ ပြ၏။ (ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ “ယသ္မိံ သမယေ” တိ ပဒဿ၊ ယသ္မိံ သမယေ-ဟူသော ပုဒ်၏။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ယသ္မိံ ဟေတုမှိ၊ အကြင် ယောနိသော မနသိကာရ အစရှိသော ပြဓာန်းသော အကြောင်းသည်။ သတိ၊ ရှိသော။ (ဣဒံ စိတ္တံ၊ ဤမဟာကုသိုလ်စိတ်သည်။) ဥပ္ပန္နံ၊ ဧကတ္ထယသို့ရောက်သည်။ ဟောတိ၊ ထင်ရှား၏။ ဣတိ အယံ အတ္ထော၊ ဤသို့သော အနက်ကို။ (ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဟေတုမှိ၊ ယောနိသော မနသိကာရ ပြဓာန်းသော အကြောင်းသည်။ သတိ၊ ရှိသော။ (ဓမ္မာနံ၊ ဖဿ-စသော တရားတို့၏။) ပဝတ္တိတော၊ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ပရယတ္တဂုတ္တိတာ၊ ပြဓာန်းသော အကြောင်းနှင့် စပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဒီပိတာ၊ ပြအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ပြ၏။ (ဂ) စ၊ ဆက်။ ဧဝံ ဒီပေန္တေန၊ ဤသို့ ပြသော။ အနေန၊ ဤသမယသည်။ (ဝါ) ဖြင့်။ ဓမ္မာနံ၊ ဖဿ-စသော တရားတို့၏။ သဝသဝတ္တိတာဘိမာနော၊ မိမိအလိုသို့ လိုက်သည်၏ အဖြစ်၌ အလွန်မာန်မူသသူသည်။ (ဝါ) အလွန်မှတ်မှားသသူသည်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ပဋိသေမိတော၊ မြစ်အပ်သည်။ ဟောတိ၊ ပြ၏။ (ဃ) ဟေတုသင်္ခါတေန၊ ဟေတု-ဟု ဆိုအပ်သော။ သမယေန၊ သမယသည်။ (ဝါ) ဖြင့်။ အယံ အတ္ထော၊ ဤသို့ ပရယတ္တဂုတ္တိအဖြစ် အစရှိသော အနက်ကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဒီပိတော၊ ပြအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ပြ၏။ (နိ-၃၉၆။)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယ-သည် ပရယတ္တဂုတ္တိ အဖြစ်ကို ပြသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုသော်လည်း ဟေတု- ဟု ဆိုအပ်သော သမယ-သည် အကြောင်းအနက်ကိုသာ ပြတတ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြတတ်သော

ကြောင့် ဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယသည် ပရာယတ္တဂုတ္တိ အဖြစ်ကို ပြ၏ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ယင်း သို့ ပြနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ပရာယတ္တဂုတ္တိ အဖြစ်ကို ပြ ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်** ။ ။ (က) စသည်ကား သမူဟသမယ၏ အတ္တဝိသောသ ပြပုံမှတစ်ပါး ဟေတုသမယ၏ အတ္တဝိသောသပြပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) သည် (က)ကို ချဲ့ပြသောကြောင့် (ဝါ) အသင့်ယုတ္တိကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ(ဝါ) ဩစိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) သည် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ **ဒီပေတိ- ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဤ၌ ပရာယတ္တဂုတ္တိတာ-ဟူသော အနက်သည် ဟေတုသမယ-သဒ္ဓါ၏ မူလဟောရိုးအနက်ရင်းမဟုတ်။ အပိုပြအပ်သော ဝိသေသတ္တတည်းဟု သိစေလို သောကြောင့် (ဒေသတိ-ဟု မထားဘဲ) “ဒီပေတိ”ဟု ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပရဿ အာယတ္တာ ပရာယတ္တာ။ ပရာယတ္တာ ဂုတ္တိ ယေသန္တိ **ပရာယတ္တဂုတ္တိ**။

(၂) ပရာယတ္တပုဒ်+ဂုတ္တိပုဒ်+ယ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ ပြဇာန်းသော အကြောင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်း၏ တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြဇာန်းသော အကြောင်း နှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တန္တိတိ ဝသဝတ္တိနော။ သဝသဝတ္တိနံ ဘာဝေါ သဝသဝတ္တိတာ။

သဝသဝတ္တိတာယ အဘိဓာနံ မညနံ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ **သဝသဝတ္တိတာဘိဓာနော**။

(၂) မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါတတ်သည်၏အဖြစ်သို့ အလွန်ဓာန်မူခြင်း(အလွန်မှတ်မှားခြင်း၊ အထင် ကြီးခြင်း) သဘော၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သဘာဝ+သဘာဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိမိအလိုသို့ လိုက်သည်၏အဖြစ်၌ အလွန်ဓာန်မူသသူ၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) သဿ အတ္တနော ဝသော သဝသော။ သဝသေ ဝတ္တိ ယေသန္တိ **သဝသဝတ္တိနော**။

သဝသဝတ္တိနံ ဘာဝေါ သဝသဝတ္တိတာ။ အဘိမညနံ **အဘိဓာနော**။(အလွန်မှတ်ထင်ခြင်း)

သဝသဝတ္တိတာယ အဘိဓာနော **သဝသဝတ္တိတာဘိဓာနော**။ (၂) မိမိအလို၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မိမိဖြစ်စေချင်သလို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း၏+အလွန်မှတ်ထင်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

➤ ၇။ **ပရာယတ္တဂုတ္တိတာ** -၌ **ပရ-အနက်ကား** ဥတ္တမအနက် ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ **ကြိယာငါးတန်** ။ ။ (ခ) ဥပ္ပန္နံ-အရ= ခဏတ္တယသို့ရောက်သော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အန ဝဇ္ဇသုခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန သုဗ္ဗရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(က) ဒီပေတိ (ခ) ဒီပိတာ (ယ) ဒီပိတော-တို့၌ အန္တတ္ထ/ဒီပဓာတ်-အရ-
မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၁ ၀ ။ ဟေတုမှို သတိ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ။ ။ ဟေတုမှို-အရ ယောနိသော မနသိကာရ-
စသော ပြဇာန်းသောအကြောင်း ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပန္နံ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား
ပကတုပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ယ) အတ္ထော ဒီပိတော ။ ။ အတ္ထော-အရ ပရယတ္တဝတ္တိအဖြစ် အစရှိသော အနက် ပစ္စည်း
တရားသည် ဒီပိတော-၌ ဒီပဓာတ်-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား
အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၇၈) [၁၀၀၄၊ ပြည်၊ ၂၉၅။ ဘာသာဋီဒု၊ ၄၃]

(က) တတ္ထ ယသ္မိံ သမယေတိ ကာလသင်္ခါတဿ သမယဿ ဝသေန ယသ္မိံ ကာလေတိ
အတ္ထော။ (ခ) သမူဟသင်္ခါတဿ ယသ္မိံ သမူဟေတိ။

(ဂ) ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတာနံ ယသ္မိံ ခဏေ သတိ၊ ယာယ သာမဂ္ဂိယာ သတိ၊ ယမှိ
ဟေတုမှိ သတိ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ တသ္မိံယေဝ သတိ ဖဿာဒယော ပီတိ
အယမေတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) အဓိကရကုသို ကာလသင်္ခါတော သမူဟသင်္ခါတောစ သမယော တတ္ထ ဝတ္ထ မ္ဗောနန္တိ
အဓိကရကဝသေနတ္ထ ဘုဉ္စ။ (င) ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿစ သမယဿ ဘာဝေန
တေသံ ဘာဝေါ လက္ခိယတီတိ ဘာဝေနဘာဝလက္ခကဝသေနတ္ထ ဘုဉ္စ။

➤ ၁ ၀ ။ (က) တတ္ထ၊ထိုသမယ-စသော ငါးပါးသော သမယတို့တွင်။ယသ္မိံ သမယေတိ ပဒဿ၊
ယသ္မိံ သမယေ-ဟူသော ပုဒ်၏။ကာလသင်္ခါတဿ၊ကာလ-ဟုဆိုအပ်သော။သမယဿ၊သမယ၏။ဝသေန၊
အစွမ်းဖြင့်။ယသ္မိံ ကာလေ၊အကြင်အလွန်နည်းစွာသော ကာလ၌။(ကာမာဝစရံ၊သော။ကုသလစိတ္တံ၊ကုသိုလ်
စိတ်သည်။ဥပ္ပန္နံ၊ဖြစ်သည်။ဟောတိ၊၏။တသ္မိံ၊သမယေ၊ထိုစိတ်ဖြစ်သော ကာလ၌။ဖဿော၊သည်။ဟောတိ၊၏။
ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။(ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။)

(ခ) သမူဟသင်္ခါတဿ၊သမူဟ-ဟုဆိုအပ်သော။(သမယဿ၊၏။ဝသေန၊ဖြင့်။)ယသ္မိံ သမူဟေ၊
အကြင်ဖဿ-စသော တရားအပေါင်း၌။[ကာမာဝစရံ၊သော။ကုသလစိတ္တံ၊ကုသိုလ် စိတ်သည်။ဥပ္ပန္နံ၊ဖြစ်သည်။
ဟောတိ၊၏။တသ္မိံ၊သမယေ၊ထိုစိတ်ဖြစ်ရာ ဖဿ-စသော တရားအပေါင်း၌။] ဣတိ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။
(ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။) (ဂ) ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတာနံ၊ခဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတု-ဟုဆိုအပ်ကုန်သော။
(သမယာနံ၊သမယတို့၏။ဝသေန၊ဖြင့်။) ယသ္မိံ ခဏေ၊အကြင်ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ် နဝမခဏ၊ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိခဏ
သည်။သတိ၊ရှိသော။ယာယ သာမဂ္ဂိယာ၊အကြင် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အလင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းဟုဆိုအပ်
သော အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းသည်။သတိ၊ရှိသော။ယမှိ ဟေတုမှိ၊အကြင်ယောနိသော မနသိကာရ-
စသော ပြဇာန်းသော အကြောင်းသည်။သတိ၊ရှိသော။ကာမာဝစရံ၊ဖြစ်သော။ကုသလံ စိတ္တံ၊ကုသိုလ်စိတ်သည်။
ဥပ္ပန္နံ၊ဖြစ်သည်။ဟောတိ၊၏။တသ္မိံ သမယေ၊ထိုသို့ ယောနိသော မနသိကာရ-စသော ပြဇာန်းသော

အကြောင်းသည်။သတိရှိသော်။ဖဿာဒယောပိ။ဖဿ အစရှိသော တရားတို့သည်လည်း။(ဥပ္ပန္နာ၊ဓဏတ္တယ သို့ ရောက်ကုန်သည်။ဟောန္တိ၊ထင်ရှားကုန်၏။) ဣတိ အယံ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊၏။

(ဃ) ဟိ-သစ္စံ၊မှန်၏။ကာလသင်္ခါတော၊ကာလ-ဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊သမယသည်၎င်း။ သမူဟသင်္ခါတော၊သမူဟ-ဟုဆိုအပ်သော။သမယောစ၊၎င်း။တတ္ထ တသ္မိံ အဘိဓမ္မေ၊ထိုအဘိဓမ္မာ၌။ဇုတ္တ ဓမ္မာနံ၊ဟောတော်မူအပ်သော တရားတို့၏။အဓိကရဏံ၊အာဓာရသည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ ကာလသမူဟသင်္ခါတေ သမယေ၊ဤ ကာလ၊ သမူဟ-ဟု ဆိုအပ်သော သမယကို။ (ဂဟိတေ၊ယူအပ်သည်ရှိသော်)အဓိကရဏဝသေန၊အာဓာရ၏အစွမ်းဖြင့်။ဘုမ္မံ၊သတ္တမိဝိဘတ်သည်။ဟောတိ။

(င) ဓဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿ၊ဓဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတု-ဟု ဆိုအပ်သော။သမယသ၊၏။ ဘာဝေန၊ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဖြင့်။တေသံ၊ထိုဖဿ အစရှိသော တရားတို့၏။ဘာဝေါ၊ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို။လက္ခိယတိ၊ မှတ်အပ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ဧတ္ထ၊ဤ၊ဓဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတု-ဟု ဆိုအပ်သော သမယကို။ (ဂဟိတေ၊သော်)ဘာဝေန၊ဘာဝလက္ခဏဝသေန၊ကြိယာတပါးဖြင့် ကြိယာတပါးကို မှတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့်။ ဘုမ္မံ၊သတ္တမိဝိဘတ်သည်။ဟောတိ၊၏။ (နိ-၃၉၈)

➤ ၂။ (ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) တို့ဖြင့် ကာလ၊ သမူဟအနက်ဟော သမယပုဒ်နှောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်ကို ယသ္မိံကာလေ၊ ယသ္မိံသမူဟေ-ဟု အဓိကရဏ အနက် သမ္ပန်ရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချသော် သမယ-သဒ္ဒါ- ကာလအနက်၊ သမူဟအနက် ဟောခိုက် သ္မိဝိဘတ်၏ အာဓာရအနက်၌ သက်ခြင်းသည် အသင့်ယုတ္တိမှ ကင်း၏ဟူသော အနက် သဘော ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) (ခ) တို့ဖြင့် ကာလ၊ သမူဟအနက်ဟော သမယပုဒ်နှောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်ကို ယသ္မိံကာလေ၊ ယသ္မိံသမူဟေ-ဟု အဓိ ကရဏအနက် သမ္ပန်ရမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။ အဓိကရဏတ္ထုဖြစ်ပုံ အသင့်ယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဓိကရဏတ္ထုဖြစ်ပုံ အသင့်ယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ယသ္မိံ သမယေ-၌ သမယ-သဒ္ဒါ ဓဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတု-အနက်ဟောခိုက် သ္မိဝိဘတ်သည် လက္ခဏအနက်၌ဖြစ်၏ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ပြဆိုသော် သ္မိဝိဘတ်သည် အာဓာရအနက်၌လည်း သက်နိုင်သဖြင့် ဆရာစကား အသင့်ယုတ္တိ ကင်း၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိုင်သင့်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့်--ဖြစ် ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ သ္မိဝိဘတ်၏ ဘာဝလက္ခဏအနက်၌ သက်နိုင်ကြောင်း အသင့်ယုတ္တိကိုလည်း ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ အသင့်ယုတ္တိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ ဓေါသပယံ ။ ။ (က) စသည်ကား ယသ္မိံ သမယေ-၌ သမဝါယ-စသော အနက်ငါးမျိုးအတွက် သမယ-က ပြနိုင်သော အတ္ထဝိသေသ ငါးမျိုးကို ပြဆိုပုံမှတပါး ထိုသမဝါယ- စသော အနက်ငါးမျိုးရှိသော သမယ-နောင် သ္မိဝိဘတ်၏အနက်ကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျပိတ၊ အပရိ ပုဏ္ဏေါဒေါကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ကာလအနက်ဟော သမယနှောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်၏ အနက်မှ တပါး သမူဟအနက်ဟော သမယနှောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျပိတ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သမ္မဟအနက်ဟော သမယနောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်၏ အနက်မှ တပါး ခဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတုအနက်ဟော သမယနောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) (င) တို့ဖြင့် အဓိကရဏတ္ထဖြစ်ပုံ အသင့်ယုတ္တိကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟီဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ခဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတုအနက်ဟော သမယနောင်သက်သော သ္မိဝိဘတ်၏ ဘာဝေန ဘာဝလက္ခဏအနက်၌ဖြစ်ပုံ ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ကာလသင်္ခါတဿ သမယဿ ဝေသေန-ဟူသော ကာရဏန္တပုဒ်များ ထားရခြင်း အကြောင်း ။ ။ ယသ္မိံ ကာလေတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော-အရ “အကြင်ကာလ” ၌ဟူသော အနက်ကို သိအပ်၏ဟု ဆိုရာ၌ ကာလသမယ၏အစွမ်းဖြင့် သိအပ်သလော၊ သမ္မဟသမယ၊ ခဏသမယ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိအပ်သလော-ဟု “ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟူသော ကမ္မတ္ထကြိယာ၏ သိအပ်မှုသည် အလွန်ပျံ့နှံ့နေသည်ဖြစ်၍ ကာလသမယ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု သိအပ်မှု ကမ္မသတ္တိကို ကန့်သတ် ပြလိုသောကြောင့် ကာလသင်္ခါတဿ သမယဿ ဝေသေန-ဟူသော ကာရဏန္တပုဒ်ကို ထားသည်။

(ဂ)၌ “သတိ”သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မည်သည့်ပုဒ်နက်မဆို စပ်စရာကြိယာ မရှိလျှင် “ဘူ၊ ဟူ၊ အသ”ဟူသော သတ္တာ=ထင်ရှားရှိခြင်း ကြိယာနှင့် မကင်းနိုင်ရကား ထိုကြိယာကို ထည့်၍ စပ်ရသဖြင့် ခဏ၊ သမဝါယ၊ ဟေတု အနက်ပေးရာ၌ “သတိ”ဟူသော လက္ခဏအနက်ဟော ကြိယာ ထည့်ရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ “သတိ”သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ အဓိကရိယတိ အာဓာရိယတိ ဧတ္တာတိ အဓိကရဏံ။ (၂) အဓိပုဗ္ဗ ကရဓာတ်+ယုပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ဆောင်ထားခြင်း စွဲ၍ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာလတ္ထ သမ္မဟတ္ထဖြစ်သော သမယတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ၊ သိခြင်းကြိယာ)
ကာလော ဣတိ သင်္ခါတော ကာလသင်္ခါတော။ (၂) ကာလ၏+သမယနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ * ဖဿော အာဒိ ယေသံ ဓမ္မာနန္တိ ဖဿာဒေယော။

ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ။ (မြေကြီးရ၏။) ဘူမိဝိယာတိ ဘူမိ။ (မြေကြီးနှင့်တူသော တည်ရာအနက်)
ဘူမိယံ ဘဝံ ဘူမံ။ (၂) ဘူမိပုဒ်+ဏျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြေကြီးပမာ တည်ရာအနက်၏ ဖြစ်သော သတ္တမိဝိဘတ်နှင့် ဌာန+ဌာနံ၊ နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာဓာရအနက်၌ဖြစ်သော ဝိဘတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ (က) ဖြင့် ယသ္မိံသမယေ-၌ သမယ-သဒ္ဓါသည် ကာလအနက် ဟောသည်၏အဖြစ် ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) သမယ-သဒ္ဓါ ကာလအနက်ဟောခိုက် ယသ္မိံသမယေ-၌ သတ္တမိဝိဘတ်၏ အဓိကရဏအနက်၌ ဖြစ်သည်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တုတ္ထ) ယသ္မိံသမယေ-အကြင်အခါ၌-ဟု အနက်ယောဇနာရမည်

F-31-A

ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဇ) ဖြင့် ယသ္မိသမယေ-၌ သမယ-သဒ္ဓါသည် သမူဟအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကိုင်း (နာမလိင်္ဂတ္ထ) သမယ-သဒ္ဓါ သမူဟအနက်ဟောခိုက် ယသ္မိသမယေ-၌ သတ္တမိဝိဘတ်၏ အဓိကရဏအနက်၌ ဖြစ်သည်ကိုင်း(ဝိဘတုတ္ထ) ယသ္မိသမယေ-အကြင်ဇယ ဝေဒနာ-စသော တရားအပေါင်း၌-ဟု အနက်ယောဇနာရမည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဇ) ၌ ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတာနံ(ပ) ယမ္ပိ ဟေတုမ္ပိ သတိ-ဖြင့် ယသ္မိသမယေ-၌ သမယ-သဒ္ဓါသည် ခဏ, သမဝါယ, ဟေတုအနက်တို့ကို ဟောသည်၏အဖြစ်ကိုင်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) သမယ-သဒ္ဓါ ခဏ, သမဝါယ, ဟေတုအနက်တို့ကိုဟောခိုက် ယသ္မိသမယေ-၌ သတ္တမိဝိဘတ်၏ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏအနက်၌ ဖြစ်သည်ကိုင်း(ဝိဘတုတ္ထ)ယသ္မိသမယေ=ယသ္မိခဏ၊အကြင်ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ နဝမခဏ, စတုစက္ကသမ္ပတ္တိခဏသည်။သတိရှိသော်-ဟူ၍ကိုင်း။ ယသ္မိသမယေ=ယာယ သာမဂ္ဂိယာအကြင် စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အလင်း, နှလုံးသွင်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်းသည်။သတိရှိသော်-ဟူ၍ကိုင်း။ ယသ္မိသမယေ=ယမ္ပိ ဟေတုမ္ပိအကြင်ယောနိသော မနုဿိကာရ-စသော ပြဇာနီးသော အကြောင်းသည်။သတိရှိသော်-ဟူ၍ကိုင်း အသီးသီး အနက်ယောဇနာရမည်ကိုင်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဖြင့် ယင်း ယသ္မိသမယေ-ကို ပါဠိတော်၌ လာသော ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ စပ်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိ(ဘာဝတ္ထ)

တသ္မိယေဝ-ဖြင့် တသ္မိသမယေ-၌ ဧဝ-သဒ္ဓါ ကျေနေသည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

သတိ-ဖြင့် ယသ္မိသမယေ တသ္မိသမယေ-တို့၌ သမယသဒ္ဓါကို ခဏ, သမဝါယ, ဟေတုအနက် ကြံခိုက် တသ္မိသမယေ-ဟူသော ပုဒ်ကိုလည်း သတိ-ဟူသော လက္ခဏပုဒ်ထည့်စွက်၍ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ ဖဿာဒယောပိ-၌ ပိ-အနက်ကား သမ္ပိဏ္ဏနအနက်။

(ဃ) ၌ ဟိ-ကား ဒဠိကရဏဇောတက။ သမူဟသင်္ခါတောစ-၌ စ-ကား သမုစ္စည်းအနက်, သမ္ပိဏ္ဏနအနက်။ (င) စ-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။(တနည်း) သမုစ္စည်းအနက်။

(ဂ) တသ္မိယေဝ သတိ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁)ခဏ သမဝါယ

ဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားရှိခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ခဏ သမဝါယ ဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယတို့၏ ထင်ရှား မဖြစ်ခြင်း ထင်ရှား မရှိခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တနည်း) ခဏ သမဝါယ ဟေတု-ဟုဆိုအပ်သော သမယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကာလ သမူဟ-ဟူသော သမယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တနည်း) (၁) ထို ခဏ သမဝါယ ဟေတု-တို့ ဖြစ်လတ်သော် ဖဿ-စသော တရားတို့ဖြစ်ခြင်း သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ထို ခဏ သမဝါယ ဟေတု-တို့ မဖြစ်လတ်သော် ဖဿ-စသော တရားတို့ မဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ထို ခဏ သမဝါယ ဟေတု-တို့ ဖြစ်လတ်သော် 'ဗဿ-စသော တရားတို့သာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော သမယ-စသော အနက်ငါးပါးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဂ) တသ္မိယေဝ-၌ တ-သည် ရှေ့ဆိုအပ်ပြီးသော ခဏ၊ သမဝါယ၊ မောတ-တို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၉ ။ **ကြိယာငါးတန်** ။ ။ **ဝုတ္တဓမ္မာနံ-၌ ဝုတ္တ-ဝယ် ဝစဇာတ်-အရ** ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ (၃) ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း-၁၄၇-ကြည့်) **တ-ပစ္စည်း-အရ** ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်။

ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိခဇာတ်-အရ ယသ္မိံ သမယေပုဒ်၏ အနက်ကိုသိသော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝိရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း-၃၅၁-ကြည့်)။

ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-အရ = “ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်” ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ ၉ ။ (ဂ) ၌ **စိတ္တံ-အရ** =မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ (ဂ) **ယမိ ဟေတုမိ+ကုသလံ စိတ္တံ+ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ** ။ ။ ဟေတုမိ-အရ ယောနိသော မနသိကာရ-စသော ပြဓာန်းသော အကြောင်း ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလံ စိတ္တံ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကုသလံ စိတ္တံ-အရ ကုသိုလ်စိတ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် **ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-အရ** ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရဟူသော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ယသ္မိံ ခဏေ-အရ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမဓဏ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိခဏ-ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလံ စိတ္တံ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ယာယ သာမဋ္ဌိယာ-အရ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အလင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းတရားများရ၏။ ထိုတွင် စက္ခုပသာဒ ပစ္စည်းတရားသည် **ကုသလံ စိတ္တံ-အရ** မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

အာလောက မနသိကာရ ပစ္စည်းတရားသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အာဘောသိသံဝဏ္ဏနာ

ကာမာဝစရန္တိ “ကတမေ ဓမ္မော ကာမာဝစရာ၊ ဟေဋ္ဌတော အဝိစိနိရယံ၊ ဥပရိတော ပရနိဗ္ဗိတ ဝသဝတ္တိ ပရိယန္တံ ကတော” တိ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တေသု ကာမာဝစရဝေဓမ္မေသု ပရိယာပန္နံ။ (ဋ္ဌ၊၁၀၄)

F-31-B

ကတမေ မွေ့(ပ)အာဒိနာ နယေန-ဖြင့် ဟောပုံအခြင်းအရာ အကိုးသာကေ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ကာမာဝစရ-အရ ကာမ(၁၁)ဘုံကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယူတ္တ) သိစေပါသည်။

ဝုတ္တေသု-ဖြင့် ဤကတမေ-သော ပါဠိတော်ကို ဘုရားရှင်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည် (ဘာဝတ္ထ) ကာမာဝစရဓမ္မသု ပရိယာပနံ-ဖြင့် ကာမာဝစရ-အရ ဤနေရာ၌ ကာမာဝစရတရားအာလုံးကို မယူရ၊ ကာမာဝစရေသု ပရိယာပနံ ကာမာဝစရ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာမာဝစရတရား၌ပါဝင်သော စိတ် ကိုသာ ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယူတ္တ) ကာမာဝစရတရားတို့၌ ပါဝင်သောစိတ်ကို ဤနေရာ၌ ကေဒေယျူပစာအားဖြင့် ကာမာဝစရဓေါသည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပါဏ (၇၉) [ဌ၊၁၀၄။ ပြည်၊ပ၊ ၄၀၀။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၄၇]

(က) တဏှာယံ ဝစနတ္ထော - ဥဒ္ဓါနတော ဒွေ ကာမာ ဝတ္ထုကာမောစ ကိလေသ ကာမောစ၊

(ခ) တတ္ထ ကိလေသကာမော အတ္ထတော ဆန္ဒရာဂေါ၊ ဝတ္ထုကာမော တေဘူမကဝံ၊

(ဂ-၁) ကိလေသကာမော စေတ္တ ကာမေတိတိ ကာမော၊

(ဂ-၂) ဣတရော ပန ကာမိယတိတိ ကာမော။

(ဃ) ယသ္မိံ ပန ပဒေသေ ဒုတိဓောပေသော ကာမော ပဝတ္ထိဝသေန အဝစရတိ၊ သော စတုနံ အပါယာနံ၊ မနုဿာနံ၊ ဆန္ဒန္တ ဒေဝလောကာနံ ဝသေန ကောဒသဝိဓေ ပဒေသော “ကာမော ဧတ္ထ အဝစရတိ” တိ ကာမာဝစရော။ (င) သသတ္တာဝစရော ဝိယ။

➤ ၁။ (က) တဏှာ တသ္မိံ ကာမာဝစရန္တိ ပဒေ၊ ထိုကာမာဝစရဟူသောပုဒ်၌။ အယံ၊ ဤဆိုလှတဲ့ သော။ ဝစနတ္ထော၊ ဝစနတ္ထကို။ (ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) ဥဒ္ဓါနတော-ဥဒ္ဓေသတော သင်္ဃေပတော၊ အကျဉ်း အားဖြင့်။ ကာမာ၊ ကာမတို့သည်။ ဝတ္ထုကာမောစ၊ ဝတ္ထုကာမ၎င်း။ ကိလေသကာမောစ၊ ကိလေသာ ကာမ၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒွေ၊ နှစ်ပါးတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

(ခ) တတ္ထ၊ ထိုနှစ်ပါးသော ကာမတို့တွင်။ အတ္ထတော၊ သရုပ်အားဖြင့်။ ဆန္ဒရာဂေါ၊ ဆန္ဒရာဂသည်သာ လျှင်။ ကိလေသကာမော၊ ကိလေသကာမ မည်၏။ တေဘူမကဝံ၊ ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်တရားသည်။ ဝတ္ထု ကာမော၊ ဝတ္ထုကာမ မည်၏။ (ဂ) စ၊ အထူးကား။ ဧတ္ထ၊ ဤနှစ်ပါးသော ကာမတို့တွင်။ ကိလေသကာမော၊ ကိလေသကာမသည်။ (ဝတ္ထုကာမံ၊ ဝတ္ထုကာမကို။) ကာမေတိ၊ အလိုရှိတတ်၏။ ဣတိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန၊ ဤ ဝစနတ္ထဖြင့်။ ကာမော၊ ကာမမည်၏။ ပန၊ ထိုမှတစ်ပါး။ ဣတရော၊ ကိလေသကာမမှတစ်ပါးသော ဝတ္ထုကာမသည်။ (ကိလေသကာမေန၊ ကိလေသကာမသည်) ကာမိယတိ၊ အလိုရှိအပ်၏။ ဣတိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန၊ ဤ ဝစနတ္ထ ဖြင့်။ ကာမော၊ ကာမမည်၏။ (ဃ) ပန၊ ကာမဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကာမာဝစရဟူသော ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအံ့။ ယသ္မိံ ပဒေသေ၊ အကြင်အရပ်၌။ (သဟိတော၊ အာရုံ၊ အာရမ္မဏိကအားဖြင့် တကွဖြစ်သော) ဒုတိဓောပိ၊ နှစ်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော။ ဒေသော ကာမော၊ ဤကာမသည်။ ပဝတ္ထိဝသေန၊ ဖြစ်သည်၏အစွမ်း ဖြင့်။ အဝစရတိ၊ ကျင်လည်တတ်၏။ စတုနံ၊ လေးပါးကုန်သော။ အပါယာနန္တု၊ အပါယ်ဘုံတို့၏၎င်း။ မနုဿာနန္တု၊ ဘုံတို့၏၎င်း။ ဆန္ဒန္တု၊ ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဒေဝလောကာနန္တု၊ နတ်ဘုံတို့၏၎င်း။ ဝသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။ ကောဒသဝိဓော၊ တမယုံတစ်ပါးအပြားရှိသော။ သော ပဒေသော၊ ထိုအရပ်သည်။ ဧတ္ထ စတသ္မိံ ကောဒသဝိဓေ ပဒေသေ၊ ထို

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၆၁

တဆယ့်တပါးအပြားရှိသော အရပ်၌။(သဟိတော၊အာရုံ၊ အာရမ္မဏိကအားဖြင့် တကွဖြစ်သော) ကာမော၊ နှစ်ပါးသော ကာမသည်။အဝစရတိကျင်လည်တတ်၏။ဣတိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန၊ဤ ဝစနတ္ထဖြင့်။ကာမာ ဝစရော၊ကာမာဝစရ မည်၏။ (၁) သသတ္တာဝစရော ဝိယ၊လက်နက်နှင့်တကွဖြစ်သော သူတို့၏ ကျင်လည်ရာ အရပ်သည် သသတ္တာဝစရ မည်သကဲ့သို့တည်း။ (နိ-၄၀၅)

➤ **၂။ (က) ၌ ဥဒ္ဓါနတော စသည်သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် တကြာယံ ဝစနတ္ထော-ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ဃေပကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုအကျဉ်းသင်္ဃေပ၏ အကျယ်ဝိတ္တာရကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ (စသည်-တက်)

(က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့ဝါကျဖြင့် ကာမာဝစရဟူသည် ကာမာဝစရတရားတို့၌ အကျုံးဝင်သောဟု အပေါင်း အဓိပ္ပါယ် အရကောက် သမုဒါယတ္တကို ပြဆိုတော် မူ၏။ ဤသို့သာ ပြဆိုသည်ရှိသော် ထိုကာမာဝစရပုဒ်၌ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထ အရကောက် အဓိပ္ပါယ် အဝယဝတ္ထကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာလေသောကြောင့် ရှေ့ဝါကျဖြင့် ကာမာဝစရဟူသည် ကာမာဝစရတရားတို့၌ အကျုံးဝင်သောဟု သမုဒါယတ္တမျှကိုသာ မပြ ဆိုသင့်။ ထိုကာမာဝစရပုဒ်၌ ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထ အရကောက် အဓိပ္ပါယ် အဝယဝတ္ထကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ ဝစနတ္ထ အရကောက် အဓိပ္ပါယ် အဝယဝတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကာမတို့သည် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမ-ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းကာမနှစ်ပါးတို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထထူးခြားပုံကို မသိအပ် မသိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသော ကြောင့် က) ဖြင့် ကာမတို့သည် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမ-ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိ၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ယင်းကာမနှစ်ပါးတို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းကာမနှစ်ပါး တို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထထူးခြားပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမ နှစ်ပါးတို့ ၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းကာမနှစ်ပါးတို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထသာ ရှိ၍ ဝစနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယင်းကာမနှစ်ပါး တို့၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ယင်းကာမနှစ်ပါးတို့၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ-၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမ နှစ်ပါးတို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆန္ဒရာဂ-ဟုဆိုအပ် သော ကိလေသာကာမ၏ ကာမမည်ခြင်း၏အကြောင်း ဝစနတ္ထကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမ နှစ်ပါးတို့၏ အရကောက်

အဘိဓမ္မေယျတ္ထမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ဆန္ဒရာဂ-ဟုဆိုအပ်သော ကိလေသာကာမ၏ ကာမမည်ခြင်း၏အကြောင်း ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဂ-၁) မိန့်။

(ဂ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁)ဖြင့် ဆန္ဒရာဂ-ဟုဆိုအပ်သော ကိလေသာကာမ၏ ကာမမည်ခြင်း၏အကြောင်း ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသော် တောဘူမကဝဋ်ဟုဆိုအပ်သော ဝတ္ထုကာမ၏ ကာမမည်ခြင်းအကြောင်းကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဂ-၁)ဖြင့် ဆန္ဒရာဂ-ဟုဆိုအပ်သော ကိလေသာကာမ၏ ကာမမည်ခြင်း၏အကြောင်း ဝစနတ္ထမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ တောဘူမကဝဋ်ဟုဆိုအပ်သော ဝတ္ထုကာမ၏ ကာမမည်ခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တောဘူမကဝဋ်ဟုဆိုအပ်သော ဝတ္ထုကာမ၏ ကာမမည်ခြင်းအကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂) ကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် ကာမာဝစရံ-၌ ကာမ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်တစ်စိတ်၏ သရုပ် အရကောက် ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် ဝစနတ္ထကိုသာ သိရ၍ အဝစရဟူသော နောက်ပုဒ်နှင့် ကာမာ ဝစရံပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် ကာမာဝစရံ-၌ ကာမ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်တစ်စိတ်၏ သရုပ် အရကောက် ဝစနတ္ထ မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဝစရဟူသော နောက်ပုဒ်နှင့် ကာမာဝစရံပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ အဝစရဟူသော နောက်ပုဒ်နှင့် ကာမာဝစရံပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ကာမနှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ် သောကြောင့် တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်သည် ကာမာဝစရမည်သောဟူ၍ ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုတစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်၌ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်သော ကြောင့် ထိုတစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်သည် ရူပါဝစရ အရူပါဝစရလည်း မည်ရာသည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့ မည်ရာလေသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ကာမနှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်သည် ကာမာဝစရမည်၏ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ကာမနှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည် ရာ ဖြစ်သောကြောင့် တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်သည် ကာမာဝစရမည်၏ဟု ဆိုရာ၌ လောကူပမာကို လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ လောကူပမာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ကာမာဝစရံပုဒ်၌ ဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကို ဆက်လက်ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် တတြာယံ ဝစနတ္ထော-ဖြင့် တိက္ခဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ် တို့အတွက် သင်္ဃေပဝါကျကို ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ဥဒ္ဓါနတော - စသည်ဖြင့် မန္တဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရဝါကျပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ထိုကာမနှစ်ပါးတို့၏ အထူးနှင့် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၆၃

(ဂ) ဖြင့် ကိလေသကာမ၊ ဝတ္ထုကာမ နှစ်ပါးတို့၏ ဝစနတ္ထ ထူးခြားပုံကို (ဂါ) အကြောင်း သကတ် ထူးခြားပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှိုစ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမနှစ်ပါး အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းသော အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) နှို စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) နှိုစ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမဟူသော ကာမနှစ်ပါး တို့၏ ဝစနတ္ထ အထူးကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ကာမပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆက်လက်ပြလိုသော ကြောင့် ကိလေသကာမော စေတ္တ-၌ စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကိလေသကာမ အရကောက်ရသော ဝစနတ္ထမှတပါး ဝတ္ထုကာမ အရကောက်ရသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် ဣတရော ပန-၌ ပန-ကို ထားသည်။

(ဃ) ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတပါး ကာမာဝစရဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ကာမာဝစရဟူသောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် ယသ္မိံ ပန-၌ ပန-ကို ထားရပါသည်။

ဒုဝိဇောပေသော-နှို ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမတစ်မျိုးသာ မဟုတ်၊ ကိလေသကာမ၊ ဝတ္ထုကာမ နှစ်မျိုးလုံး၏ သက်ဝင်၍ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမ(သ) ဘုံကို ကာမာဝစရခေါ်သည်ဟူသော အဝယဝသမုစ္စည်းအနက် ပေါင်းဆည်းပုံ အခြင်းအရာကို ပြလို သောကြောင့် ဒုဝိဇောပေသော-၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) ကာမ(သ)ဘုံသည် ကာမနှစ်မျိုးလုံးပင် ကျင်လည်ရာဖြစ်လျှင် ကာမ(သ)ပါး၏ ကျင်လည်ရာ အဖြစ်ကား အဘယ်မှာဆိုဖွယ်ရာရှိအံ့နည်းဟူသော သမ္ဘာဝနာ အနက်အဓိပ္ပါယ် ဂရဟာ ပေါင်းဆည်း ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် ဒုဝိဇောပေသော-၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ သသတိ ဟိသတိ စတေနာတိ သဗ္ဗန္တိ။ (၂) သသတေတ+ထပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညှဉ်းဆဲ ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညှဉ်းဆဲ ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဟ သတ္တေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သသတ္တာ။ (၂) လက်နက်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ် ၏ ယောက်ျားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လက်နက်ကိုင် ယောက်ျားတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* အဝစရန္တိ စတ္တာတိ အဝစရော။ (၂) အဝပုဗ္ဗ စရဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လှည့်လည်ကျင်လည်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လှည့်လည်ကျင်လည်ရာ အရပ် ဒေသတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သသတ္တာနံ အဝစရော သသတ္တာဝစရော။

(၂) လက်နက်ကိုင်ယောက်ျားတို့၏ ကျင်လည်ရာအရပ်နှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လက်နက်နှင့်တကွဖြစ်သောသူတို့၏ ကျင်လည်ခြင်းကြိယာသည် (ဂါ) လက်နက်

၄၆၄

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နှင့်တကွဖြစ်သောသူတို့၏ ကျင်လည်ရာအရပ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥဒ္ဓံ ဒါတိ ရက္ခတိတိ ဥဒ္ဓါနံ။ (၂) ဥပဗ္ဗ ဒါဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အထက်၌စောင့်ရှောက် ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထက်၌စောင့်ရှောက်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနတိ ဇာနာတိတိ မနူဓဿာ။ (မနဓာတ်+ဥဿပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ)

မနုနော အပစ္စံ မနူဓဿာ။(တဒ္ဓိတိ) မနော ဥဿနံ ဧတဿာတိ မနူဓဿာ။(သမာသံ)

မနုဿာ ဧတ္ထ သန္တိတိ မနူဓဿာ။ (၂) လူတို့၏ ဘုံဌာနနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။

ဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဝတ္ထု။ (ဝသဓာတ်+ရတ္ထပစ္စည်း၊ နေခြင်းကြိယာ)

ကာမိယတိတိ ကာမော။ (ကမုဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာ)

ဝတ္ထုဇေ ကာမော ဝတ္ထုကာမော။ (၂) ဝတ္ထု၏ ကာမနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝတ္ထုကာမတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကိလေသေတိတိ ကိလေသော။(ကိလိသဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ညှဉ်းဆဲနိပ်စက်ခြင်း၊ ပူပန်စေခြင်း)

ကာမေတိတိ ကာမော။ ကိလေသောဇေ ကာမော ကိလေသကာမော။ (၂) ကိလေသာ၏ ကာမနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသကာမတို့၏ တစ်ခု သည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဝိစိ ဧတ္တာတိ အဝီစိ။(နပုဒ်+ဝိစိပုဒ်) အယော နိဂ္ဂတော အသ္မာတိ နိရုဓယော။(နိ+အယ)

နိန္ဒိတော ရယော ဂမနံ ဧတ္တာတိ နိရုဓယော။ (နိ+ရယ)

အဝီစိ ဇေ နိယော အဝီစိနိရုဓယော။ (၂) အဝီစိပုဒ် ဇေ-ပုဒ် နိရယပုဒ်သည်၎င်း၊ ချမ်းသာသုခ မရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ ငရဲနှင့် ဂုဏ်+ ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) အဝီစိငရဲသည် (ဝါ) အဝီစိငရဲဟူသော နာမပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဧဒ္ဒ ကာမာ-၌ ကာမေတိတိ ကာမော။(ကိလေသကာမ) ကာမိယတိတိ ကာမော။(ဝတ္ထု ကာမ) ကာမောစ ကာမောစ ကာမော။(အပေါင်း) (၂) ကိလေသကာမ ဝတ္ထုကာမတို့၏ ကျင်လည်ခြင်း ကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ အချင်းချင်းသကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသကာမ ဝတ္ထုကာမခြင်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဆန္နေတိတိ ဆန္နော။ ရုဒ္ဓန္တိ ဧတေနာတိ ရာဂေါ။ ဆန္နောဇေ ရာဂေါ ဆန္ဒရာဂေါ။

ဆန္ဒ၏ ရာဂနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဆန္ဒရာဂတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ။ (ဘူ+မိ) တိဿော ဘူမိယော တိဘူမံ။ တိဘူမေ ဘဝံ ဧတဘူမကံ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(တိဘူမပုဒ်+က) (တနည်း) တိဿော ဘူမိယော ဣမဿာတိ တိဘူမံ။ တိဘူမံယေဝ **တောဘူမကဝံ**။

ဝဋ္ဋတိ (ဝတ္တတိ) ဧတ္ထ ကမ္မံ၊ တဗ္ဗိပါဏောစာတိ **ဝဋ္ဋံ**။ တောဘူမကံ ဧဝ ဝဋ္ဋံ **တောဘူမကဝဋ္ဋံ**။

(၂) ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ ဝဋ်တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တောဘူမကဝဋ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာမော ဧတ္ထ အဝစရတိတိ **ကာမာဝစရော**။ (၂) ကာမ-သဒ္ဓူပပဒ အဝပုဗ္ဗ စရဓာတ်+ အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကာမနှစ်ပါး၏ ကျင်လည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမနှစ်ပါး၏ ကျင်လည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း)

ကာမေတိတိ **ကာမော**။(ကိလေသကာမ) ကာမိယတိတိ **ကာမော**။(ဝတ္ထု ကာမ) ကာမောစ ကာမောစ **ကာမာ**။(ဧကသိသံ) အဝဟရန္တိ ဧတ္တာတိ **အဝစရော**။(အစိတ်) ကာမဿ အဝစရော **ကာမာဝစရော**။ (အပေါင်း) (၂) နှစ်ပါးသော ကာမ၏ ကျင်လည်ရာအရပ်နှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမဝစရတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒွေ ဝိဓာ ပကာရာ ယဿာတိ **ဥဿိဇော**။ (၂) နှစ်ပါးအပြား၏ ကာမနှင့် သင်္ချာ+သင်္ချေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နှစ်ပါးအပြားရှိသော သင်္ချာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အယတော (သုခတော) အပေတော **အပါယော**။ (၂) ချမ်းသာသုခ၏ ကင်းရာအရပ် (အပါယ်ဘုံ) နှင့် အပါဒါန်+အပါဒီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချမ်းသာသုခ မရှိခြင်းဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) နတ္ထိ အယော (ပုည) ဧတသိန္နိ **အပါယော**။ (၂) ကုသိုလ် မရှိခြင်း နတ္ထိဘောဂုဏ်၏ အပါယ်ဘုံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ တကြာယံ ဝစနတ္ထော-ဖြင့် ကာမာဝစရပုဒ်၌ ဤဆိုလတုံသော ဝစနတ္ထကို သိအပ်၏ဟု ဥပ္ပောဓဉ် စကားမျိုးကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဥဒ္ဓါနတော (ပ) ကိလေသကာမော-ဖြင့် ကာမသည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသကာမ ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏ဟု သိစေပါသည်။(သရူပတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ)

(ခ) ၌ ကိလေသကာမော အတ္ထတော ဆန္ဒရာဂေါဝ-ဖြင့် ကိလေသကာမ-အရ ပရမတ္ထတရား ကိုယ်အားဖြင့် ဆန္ဒရာဂကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

ဝတ္ထုကာမော တောဘူမကဝဋ်-ဖြင့် ဝတ္ထုကာမ-အရ တောဘူမကဝဋ်တရားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ ကိလေသကာမော စေတ္ထ ကာမေတိ-ဖြင့် ကာမော-၌ ကမုဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကာမေတိတိ ကာမော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကာမေတိတိ ကာမော-ဟု ဝစနတ္ထပြုနိုင် ကာမ-အရ ကိလေသကာမကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဣတရော ကာမိယတိ-ဖြင့် ကာမော-၌ ကမ္မဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကမ္မဿာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ကာမိယတိတိ ကာမော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကာမိယတိတိ ကာမော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရန် ကာမ-အရ ဝတ္ထုကာမကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓယေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ယသ္မိံပဒေသေ ဒုဝိဇ္ဇာပေသော ကာမော အဝစရတိ-ဖြင့် ကာမာဝစရံ-၌ ကာမ-အရ ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသကာမ နှစ်ပါးလုံးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓယေယျတ္ထ) အဝစရ-၌ အဝ ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) အဝစရတိ ဣတ္ထာတိ အဝစရော၊ ကာမဿ အဝစရော ကာမာဝစရော-ဟု ပြုရမည် ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ကာမာဝစရ-အရ ကာမနှစ်ပါးတို့၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ အရပ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓယေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ပဝတ္ထိဝသေန-ဖြင့် အဝစရတိ-၌ ကျင်လည်၏ဟူသည် အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်ခြင်းမဟုတ်၊ ဖြစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

သော စတုနံ (ပ) ကောဒသဝိဇ္ဇာ ပဒေသော-ဖြင့် ကာမာဝစရ-အရ ကာမနှစ်ပါး၏ ကျင်လည် ရာ ဖြစ်ရာအရပ်ဟူသည် အပါယ် လေးဘုံ၊ လူ့ဘုံ၊ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်အားဖြင့် (၁၁)ပါးသော ဘုံဌာန ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ကာမော ဣတ္ထ အဝစရတိ-ဖြင့် ကာမာဝစရော-၌ ကာမ သဒ္ဓါပဒ အပုဗ္ဗ စရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) အဝစရတိ ဣတ္ထာတိ အဝစရော၊ ကာမဿ အဝစရော ကာမာဝစရော-ဟု ကိတန္တသမာသံ အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေ။

(င) ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း လောကူပမာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်အနက် ။ (က) ဥဒ္ဓါနတော-၌ ဥ-အနက်ကား ဥဒ္ဓံအနက် (ဝါ) ဥဒ္ဓံကမ္မအနက်။ စ-သဒ္ဓါ နှစ်ရလုံးကား-အညမညသမုစ္စည်းအနက်။ (ဂ) ၌ စ-ကား ဝိသေသတ္ထ ဇောတက (တနည်း) ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဣတိ-ကား ဟောတွတ္ထဇောတက။(တနည်း) ဣဒ္ဓံအနက်။ (ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။(ဝါ) ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဒုဿိဇောပေသော-၌ ဝိ(အဝိ)ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက၊ အဝယဝသမုစ္စည်းအနက်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) တကြ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ကာမာဝစရံပုဒ်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ အယံ-ကား ဝစနတ္ထော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။ (ခ) တတ္ထ- ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကာမနှစ်ပါးကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ (ဂ) ဓတ္ထ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကာမနှစ်ပါးကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ ဣတဇော-ကား ရှေးဝါကျ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဝတ္ထုကာမ ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ (ဃ) ယသ္မိံ-ကား ပဒေသေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။ သော စတုနံ-၌ သော-ကား ပဒေသော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။ ဒုဿိဇောပေသော-ဝယ် ဇော-၌ ဇော-သည် ကာမော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။

(ခ) ဆန္ဒရာဂေါ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) နှစ်သက်တပ်မက်တတ်သော လောဘဟူသော ဆန္ဒရာဂသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နှစ်သက်တပ်မက်တတ်သော လောဘဟူသော ဆန္ဒရာဂမှ တပါးသော ကိလေသာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဆန္ဒရာဂ၏ နှစ်သက်ခြင်း တပ်မက်ခြင်း သဘောဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

တေဘူမကဝဋ်-နောင် ဝေ-ဆောင်၍ ။ ။ (၁) တေဘူမကဝဋ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) တေဘူမကဝဋ်ဟူသော ဝတ္ထုကာမ၏ သာယာဖွယ် တပ်မက်ဖွယ်ကောင်းခြင်းဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ ကြိယာငါးတန်း ။ ။ ကိလေသကာမော ဆန္ဒရာဂေါ/ကိလေသကာမော ကာမေတိ၊ ကာမိယတိ- ကမုဓာတ်-အရ (၁) ဆန္ဒရာဂ-ဟု ဆိုအပ်သော ကိလေသာကာမသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း၊ ဝတ္ထုကာမသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇဒုက္ခ ဝိပါကသည် (ဝါ) ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကာယိကဒုက္ခ စေတသိကဒုက္ခတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အသပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည်၎င်း၊ ဝတ္ထုကာမတို့၏ သာယာအပ်သော အသာဒနီယ သဘောသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသ ဖြစ်ရခြင်း၊ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ဝတ္ထုကာမ-အရ = (၁) တေဘူမကဝဋ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဆန္ဒရာဂ (ဝါ) တဏှာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ-စသော ဒုက္ခသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝေဒနာ-အစ အဝိဇ္ဇာ အဆုံး အဆက်ဆက်သော အကြောင်းတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သံသရာ၌ ဖန်ခါခါ ကျင်လည်ရခြင်း သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉ ။ ဝတ္ထုကာမော တေဘူမကဝဋ်-အရ = “ဒုက္ခသစ္စာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီထုတ်။

➤ ၁၀ ။ (က) ကိလေသကာမော ကာမေတိ ။ ။ ကိလေသကာမော-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် ကာမေတိ-အရ လောဘကြည်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝတ္ထုကာမ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကံပုဒ်အရ တေဘူမကဝဋ် အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ကာမေတိ အရ ဆန္ဒရာဂ တဏှာလောဘ ကိလေသကာမ အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ (၃)ပစ္စည်း။

ဣတရော+ကာမိယတိ ။ ။ ဣတရော-အရ တေဘူမကဝဋ်ဟုဆိုအပ်သော (လောကီစိတ်၊ စေတသိကံ၊ ရုပ်) အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ကာမိယတိ-၌ ကမုဓာတ်-အရ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရိနိဉ္စပုပုရိပ်အတ္ထိ၊အဝိ(၈)

(တနည်း) ဣတရော-အရ ဒေါသမူ မောဟမူ ဒုက္ခသဟဂုဏ်ကာယဝိညာဉ်ကြည်သော တေဘူမကဝဋ် အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ကာမိယတိ-၌ ကမုဓာတ်-အရ လောဘ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ

အဓိပတိ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဣတရော-အရ ဒေါသမူ မောဟမူ ဒုက္ခ သဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ် ပစ္စည်းတရားသည် ကာမိယတိ-၌ ကမုဓာတ်-အရ လောဘာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကိလေသကာမေန-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားပုဒ်အရ-လောဘာ ပစ္စည်းတရားသည် ကာမိယတိ-၌ ကမုဓာတ်အရ လောဘာကြည်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စည်းများ=ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ယသ္မိပဒေသေ+အဝစရတိ ။ ။ ယသ္မိ ပဒေသေ-အရ ကာမ(၁၁)ဘုံဟူသော ဌာနပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမ နှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ယသ္မိပဒေသေ-အရ ကာမ(၁၁)ဘုံရှိ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော ဆဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ ကာမစိတ် စေတသိက် ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊အဝိ(၆)

ပါကျ (၈၀) ငြ၊၁၀၄။ ပြည်၊ပ၊ ၄၀၅။ ဘာသာဋီ၊ဗု၊၄၉]

(က) ယထာဟိ ယသ္မိပဒေသေ သသတ္တာ ပုရိသာ အဝစရန္တိ သော ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ အညေသု ခွိပဒေတုပ္ပဒေသု အဝစရန္တေသု တေသံ အဘိလက္ခိတတ္တာ “သသတ္တာ ဝစရော” တွေဝ ဝုစ္စတိ၊ စဝံ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိအညေသု ရူပါဝစရဒီသု တတ္ထ အဝစရန္တေသု တေသံ အဘိလက္ခိတတ္တာ အယံ ပဒေသော “ကာမာဝစရော” တွေဝ ဝုစ္စတိ၊

(ခ) သွာယံ ယထာ ရူပဘဝေါ ရူပံ စဝံ ဥတ္တရပဒလောပံ ကတ္တာ “ကာမော” တွေဝ ဝုစ္စတိ၊

(ဂ) ဧဝမိဒံ ဝိတ္တံ ဣမသ္မိ ဧကာဒသပဒေသသသ္မိတေ ကာမေ အဝစရတိတိ ကာမာဝစရံ။

➤ ၁ ။ (က) ဟိ၊ရဲ့ဦးအံ။(ဝါ)ထင်စွာပြဦးအံ။ယသ္မိ ပဒေသေ၊အကြင်အရပ်၌။သသတ္တာ၊လက်နက် နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော။ပုရိသာ၊ယောကျ်ားတို့သည်။အဝစရန္တိ၊ကျင်လည်တတ်ကုန်၏။သော ပဒေသော၊ ထိုလက်နက်နှင့်တကွဖြစ်သော သူတို့၏ကျင်လည်ရာဖြစ်သော အရပ်ကို။အညေသု၊လက်နက်နှင့် တကွဖြစ်သော သူတို့မှတပါးကုန်သော။အဝစရန္တေသု၊ကျင်လည်ကုန်သော။ခွိပဒေတုပ္ပဒေသု၊ခွိပဒသတ္တဝါ၊ စတုပ္ပဒ သတ္တဝါ တို့သည်။ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ၊ရိုက်ကုန်သော်လည်း။တေသံ တေဟိ သသတ္တပုရိသေဟိ၊ထိုလက်နက်နှင့် တကွဖြစ်သော သူတို့ဖြင့်။(ပဒေသဿ၊အရပ်၏။)အဘိလက္ခိတတ္တာ၊မှတ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ “သသတ္တာဝစရော” တွေဝ၊ သသတ္တာဝစရ ဟူ၍သာလျှင်။ဝုစ္စတိ ယထာ၊ဆိုအပ်သကဲ့သို့။စဝံ တထာ၊ ဤအတူ။တတ္ထ တသ္မိ ဧကာဒသ ဝိဓေ ပဒေသေ၊ထို (၁၁)ပါး အပြားရှိသော အရပ်၌။အဝစရန္တေသု၊ကျင်လည်ကုန်သော။အညေသု၊ဝတ္ထုကာမ- မှ တပါးကုန်သော။ရူပါဝစရဒီသု၊ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ တရားတို့သည်။ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ၊ရိုက်ကုန်သော်လည်း။ တေသံ တေဟိ ကာမေဟိ၊ထိုဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမတို့ဖြင့်။(ပဒေသဿ၊အရပ်၏။)အဘိလက္ခိတတ္တာ၊ မှတ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။အယံ ပဒေသော၊ဤအရပ်ကို။ “ကာမာဝစရော” တွေဝ၊ကာမာဝစရဟူ၍သာ လျှင်။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(၆) [ပမာပမေထင်ရှားစေလျက်] သွယ် သော အယံ ကာမာဝစရော၊ထိုကာမာဝစရ ဟူ၍ဆိုအပ်သော အရပ်ကို။(ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိတိ ဧတ္ထ၊ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-ဟူသော ဤပါဠိ၌။)ရူပဘဝေါ၊ရူပဘဝကို။ဥတ္တရပဒလောပံ၊ဘဝ-ဟူသော နောက်ပုဒ်၏ ကြေခြင်းကို။ကတွာ၊ပြု၍။ ရူပန္တိရူပ-ဟူ၍။ဝုတ္တော ယထာ၊ဆိုအပ်၏သို့။ဧဝံ တထာ၊ဤအတူ။(ဣဓပိ၊ဤ ကာမာဝစရဟူသော ပုဒ်၌လည်း) ဥတ္တရပဒလောပံ၊အဝစရ-ဟူသော နောက်ပုဒ်၏ ကြေခြင်းကို။ကတွာ၊ပြု၍။“ကာမော”တွေဝ၊ကာမ-ဟူ၍သာလျှင်။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။ (၇) ဧဝံ ယထာ ဝုတ္တနယေန၊ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ဣဒံ စိတ္တံ၊ ဤငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်။ဧကာဒသပဒေသသင်္ခါတေ၊တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော အရပ်ဟုဆိုအပ် သော။ ဣမသ္မိံ ကာမေ၊ဤကာမာသ္မိံ။အဝစရတိ၊ကျင်လည်တတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ကျင်လည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ကာမာဝစရ၊ကာမာဝစရ မည်၏။ (နိ-၄၀၆)

➤ ၇။ (က) သိဒ္ဓိ/ ဥပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ယသ္မိံ ပန (ပ) သသတ္တာဝစရော ဝိယ-ဝါကျဖြင့် လက်နက်ကိုင်တို့၏နေရာ အရပ်ကို သသတ္တာဝစရဟူ၍ ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ကာမ နှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမ(၁၁)ဘုံသည် ကာမာဝစရမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းစကားရပ်၌ ဥပမာန+ဥပမေယျတို့၏ သဒ္ဒါသကရ တူပုံ အခြင်းအရာကို အကျယ်အားဖြင့် ထင်စွာ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်သောကြောင့် ယသ္မိံ ပန (ပ) သသတ္တာဝစရော ဝိယ-ဝါကျဖြင့် လက်နက်ကိုင်တို့၏နေရာ အရပ်ကို သသတ္တာဝစရဟူ၍ ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ကာမ ‘နှစ်ပါး တို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမ(၁၁)ဘုံသည် ကာမာဝစရမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဥပမာန ဥပမေယျတို့၏ တူပုံအခြင်းအရာ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာန ဥပမေယျတို့၏ တူပုံအခြင်းအရာ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

ဥပမေယျကိုသာ ရှု၍ တက်ပုံ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ယသ္မိံ ပန (ပ) အဝစရတိတိ ကာမာဝစရော-ဖြင့် ကာမ နှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမ(၁၁)ဘုံသည် ကာမာဝစရမည် ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမ(၁၁)ဘုံ အရပ်၌ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ တရားတို့သည် လည်း ထင်ရှားဖြစ်သောကြောင့် ထို(၁၁)ဘုံသော အရပ်သည် ရူပါဝစရ အရူပါဝစရမည်ရာသည် မဟုတ် ပါလော (ဝါ) ကာမ(၁၁)ဘုံ၌ ကာမတို့သာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ တစ်ပါးကုန်သော ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ တရားတို့သည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဖြစ်ကြကုန်သောကြောင့် ယသ္မိံ ပန (ပ) အဝစရတိတိ ကာမာဝစရော-ဖြင့် ကာမ နှစ်ပါးတို့၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမ(၁၁)ဘုံသည် ကာမာဝစရမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ တရားတို့ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့၊ မှတ်သားရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စကစောဒနာ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ယသ္မိံ ပန ပဒေသေ အစရိသော ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် (၁၁)ပါးသော အရပ်သည် “ကာမော ဧတ္ထ အဝစရတိ”ဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့် ကာမာဝစရမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤ ယသ္မိံ ပဒေသေ ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌လည်း ထို(၁၁)ပါးသော အရပ်ကို “ကာမာဝစရ”ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည်

ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤယသ္မိံ ပဒေသေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ထို(၁၁)ပါးသော အရပ်ကို “ကာမာဝစရံ” ဟု ဆိုသင့် မဆိုသင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ ယသ္မိံ ပဒေသေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ထို(၁၁)ပါးသော အရပ်ကို အဘယ်ဟူ၍ ဆိုပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤ ယသ္မိံ ပဒေသေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ကာမ(၁၁) ဘုံကို “ကာမာဝစရံ”ဟူ၍ မဆိုအပ်။ ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ ရူပဘာဝ-ဟုဆိုလိုလျက် ဘာဝဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ “ရူပ”ဟူ၍ ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း အဝစရ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ ကာမ-ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏ဟု ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကာမာဝစရ-ဟူ၍ ဆိုအပ်သော (၁၁) ပါးသော အရပ်ကို အဝစရ နောက်ပုဒ်ကျေခြင်းကိုပြု၍ “ကာမ”ဟူ၍သာ ဆိုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤသို့နောက်ပုဒ်ကို ချေ၍ ကာမော-ဟုဆိုသဖြင့် တစုံတခုရအပ်သော အကျိုးမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ကာမာဝစရ-ဟူ၍ ဆိုအပ်သော (၁၁) ပါးသော အရပ်ကို အဝစရ နောက်ပုဒ်ကျေခြင်းကိုပြု၍ “ကာမ”ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ “ကာမော”ဟုဆိုရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤသို့ နောက်ပုဒ်ကို ချေ၍ “ကာမော”ဟု ဆိုသဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ (က) သည် သသတ္တာဝစရ-ဟူသော ဥပမာနှင့် ကာမာဝစရ-ဟူသော ဥပမေယျတို့၏ တူပုံအခြင်းအရာကို အကျယ်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) သည် (၁၁)ပါးသော အရပ်ကို ဤ၌ ကာမာဝစရ-ဟူ၍ ဆိုအပ်ပါသလော စောနာဖွယ်ရှိရကား ထိုစောဒနာကို ပယ်လို၍ ဆက်လက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) သည် နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ “ကာမော”ဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ကာမာဝစရ-၌ အစိတ်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်မှတပါး အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရသဒ္ဓါ၏ ဥပစာသဒ္ဓါ အဖြစ်ကို (ဝါ) ဥပလက္ခဏနည်း စကဒေသုပစာ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ဟိ-ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးသင်္ခေပစကားကို အကျယ်ချဲ့ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-ကို ထားရပါသည်။ ဝိဇ္ဇမာနေသုဝိ-၌ ဝိ(အပိ) ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ချီးမွမ်း မြှောက်ပင့်သော သမ္ဘာဝနာအနက်နှင့် အရုစိသံသုစန ဂရဟာပေါင်းဆည်းပုံ အခြင်းအရာ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနေသုဝိ-၌ ဝိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ဒွေ ပဒါနိ ယေသန္တိ ခြိပခါ။ (၂) နှစ်ချောင်းကုန်သော ခြေတို့၏ သတ္တဝါတို့နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခြေနှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၇၁

၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စတ္တာရိ ပဒါနီ ယေသန္တိ **စဉ္စပ္ပဒါ**။ လေးချောင်းကုန်သော ခြေတို့၏ သတ္တဝါတို့နှင့် အစိတ်+အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခြေလေးချောင်းသည် (ဝါ) ခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဒွိပဒါစ စတုပ္ပဒါစ **ဒွိပဒစဉ္စပ္ပဒါ**။ (၂) ဒွိပဒသတ္တဝါတို့၏ စတုပ္ပဒသတ္တဝါတို့နှင့် ကျင်လည် ကျက်စားခြင်းကြံယာကို အကြောင်းပြု၍ အချင်းချင်းဌဲသကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒွိပဒသတ္တဝါ စတုပ္ပဒသတ္တဝါတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဇ္ဇန္တိတိ **ဝိဇ္ဇမာနာ**။ (၂) ဝိဇာတ် ယပစ္စည်း မာနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှိခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှိခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိလက္ခိယတေတိ **အဘိလက္ခိယော**။ (အဘိ-လက္ခ+တ) အဘိလက္ခိယသ ဘာဝေါ **အဘိလက္ခိယော**။ * ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဘဝေါ။ ရူပဿ ဘဝေါ **ရူပဘာဝေါ**။ (၂) ရုပ်၏ ရူပဘုံနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရူပဘဝ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ရူပဿ ဘဝေါ **ရူပံ**။ (ဘဝ-နောက်ပုဒ်ကျေ)

ကာမောတေဝ-၌ ကာမေတိတိ **ကာမော**။ ကာမိယတိတိ **ကာမော**။ ကာမောစ ကာမောစ **ကာမော**။ အဝစရတိ ဧတ္တာတိ **အဝစရော**။ ကာမဿ အဝစရော **ကာမော**။ (၂) ကာမနုစပါး၏ ကာမ (သ)ဘုံနှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမနုစပါး၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဂ-နှင့်အညီ) အဝစရတိတိ အဝစရံ။(အစိတ်) ကာမေ အဝစရံ **ကာမာဝစရံ**။(အပေါင်း)

(၂) ကာမ(သ)ဘုံ၏ ကျင်လည်တတ်သော စိတ်နှင့် ဌာနီ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမ(သ)ဘုံ၌ ကျင်လည်ခြင်းကြံယာသည် (ဝါ) စိတ်တို့၏ ကာမာဝစရအဖြစ်ဖြင့် တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ **၆** ။ **(က)** ယသ္မိံ ပဒေသေ သသတ္တာ ပုရိသာ အဝစရန္တိ-ဖြင့် သသတ္တာဝစရော-၌

(သသတ္တာပုဒ်+အဝစရပုဒ်) သသတ္တာ-အရ လက်နက်ကိုင်သော ယောက်ျားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) အဝစရော-၌ အဝ-ရေးရှိသော စရဇာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-အတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရန္တိ ယသ္မိံ ပဒေသေတိ အဝစရော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို သသတ္တာနံ အဝစရော သသတ္တာဝစရော ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သသတ္တာဝစရ-အရ လက်နက်ကိုင် ယောက်ျားတို့၏ ကျင်လည်ရာအရပ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) သိစေသည်။

ယထာ-ဖြင့် သသတ္တာဝစရော ဝိယ-၌ ဝိယ-သည် ပဋိဘာဂအနက်ဟော ယထာ-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေယျတ္ထ)

(က) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် လက်နက်ကိုင်ယောက်ျားတို့ ကျင်လည်ကြရာအရပ်၌ လက်နက်ကိုင် ယောက်ျားတို့မှ တပါးကုန်သော ဒွိပဒ၊ စတုပ္ပဒသတ္တဝါတို့ ကျင်လည်ကြကုန်သော်လည်းထိုလက်နက်ကိုင်ယောက်ျားတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် “သသတ္တာဝစရ”ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏။ ဒွိပဒါဝစရ၊ စတုပ္ပဒါဝစရ-ဟူ၍ မဆိုအပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ကာမ(သ)ဘုံ၌ ကာမာဝစရဓမ္မတို့မှ တပါးကုန်သော ရူပါဝစရ-စသော ဓမ္မတို့ ဖြစ်ကြကုန်သော်လည်း ကာမာဝစရဓမ္မတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် “ကာမာဝစရ”ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏။ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ-ဟူ၍ မဆိုအပ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ သွာယံ ဥတ္တရပဒလောပံ ကတ္တာ “ကာမော”တွေဝ ဝုစ္စတိ-ဖြင့် ကာမဿ အဝစရော ကာမော-ဟု ဥတ္တရပဒလောပ ဆဋ္ဌိတပျူရိသံသမာသံ ဝစက္ကပ္ပရ၍ ကာမ-အရ ကာမ(သ)ဘုံကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ကာမာဝစရော-ဟု ဆိုလိုလျက် အဝစရနောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ ကာမောဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ရူပဘဝေါ ရူပံ-ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ ရူပူပပတ္တိယာ-ဝယ် ရူပပုဒ်ကို ရူပဿ ဘဝေါ ရူပံ-ဟု ဥတ္တရပဒလောပ ဆဋ္ဌိတပျူရိသံသမာသံ ဝစက္ကပ္ပရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂံပဒတ္ထ) ရူပဘဝေါ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဘဝ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ ရူပံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) ယထာ ရူပဘဝေါ ရူပံ၊ ဧဝံ-ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ ကာမေ အဝစရတိ-ဖြင့် ကာမာဝစရံ-၌ အဝစရ-ဝယ် အဝ-ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရတိတိ အဝစရံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကာမေ အဝစရံ ကာမာဝစရံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂံပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။ ဣမသ္မိံ ဧကဒသပဒေသသင်္ခါတေ-ဖြင့် ကာမာဝစရံ-၌ ကာမ-အရ ကာမ(သ)ဘုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဣဒံ စိတ္တံ-ဖြင့် ကာမာဝစရ-အရ ကာမစိတ် ၅၄-ပါးကို (ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိ။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ယထာ၊ ဧဝံ-အနက်=ပဋိဘာဂတ္ထ။ (တနည်း) ယထာ-ကား ဥပမာနဇောတက။ ဧဝံ-ကား ဥပမေယျဇောတက။ သသတ္တာဝစရောတွေဝ၊ ကာမာဝစရောတွေဝ၊ ကာမောတွေဝ-တို့၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ (တနည်း) ပဒတ္တိပလ္လာသတ္ထ။ ဧဝံ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ယသ္မိံ-၌ ယ-ကား ပဒေသေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ သောဝိဇ္ဇမာဓေဝိ-၌ သော-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပဒေသေ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ဥပမာနဝါကျရှိ တေသံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သသတ္တ ပုရိသကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ဥပမေယျဝါကျရှိ တေသံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကာမနစ်ပါးကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ခ) သွာယံ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ကာမာဝစရ အရပ်ခြစ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဂ) ဣဒံ-၌ ဣမ-သည် စိတ္တံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ ဝိသယ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

သသတ္တာဝစရောတွေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်။ ။ (၁) သသတ္တာဝစရဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒွိပဒါဝစရ၊ စတုပဒါဝစရ-စသော တခြားအမည်တို့သည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) လက်နက်ကိုင်ယောက်ျားတို့၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာ အရပ်ဒေသသည် အနုညာတတ္ထ။

ကာမာဝစရောတွေဝ-၌ ။ ။ (၁) ကာမာဝစရဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရဟူသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) တပါးသော အပါယ၊ မနုဿ၊ ဒေဝလောက-စသော အမည်သည် အနုညာတတ္ထ။

ကာမောတွေဝ-၌ ။ ။ (၁) ကာမ အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကာမာဝစရ အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အပါယ၊ မနုဿ၊ ဒေဝလောက-စသော အမည်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❶ ။ ြိယာဝါးတန် ။ သသတ္တာဝစရောတွေဝ ဝုစ္စတိ-၌ ဝုစ္စတိ-ဝယ် အန္တတ္ထ -အရ = (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “သသတ္တာဝစရ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့အား “သသတ္တာဝစရ”ပုဒ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက် သည် အနုဘာဝတ္ထ။ * ကာမာဝစရောတွေဝ ဝုစ္စတိ-၌ ဝုစ္စတိ-ဝယ် အန္တတ္ထ -အရ = (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကာမာဝစရ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့အား “ကာမာဝစရ”ပုဒ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကာမောတွေဝ ဝုစ္စတိ-၌ ဝုစ္စတိ-ဝယ် အန္တတ္ထ -အရ = (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကာမ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့အား “ကာမ”ပုဒ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ကာမာဝစရ-အရ ဌာနာနုရူပအားဖြင့် “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်” ကို ယူ၍ ကုသိုလ် အတိုင်း ထုတ်လေ။

➤ ❷ ။ (ဂ) ဣဒံ ခိတ္တံ-အရ = ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်။

➤ ❸ ။ သသတ္တာဝစရောတွေဝ ဝုစ္စတိ ။ ။ သသတ္တာဝစရောတွေဝ-အရ သသတ္တာဝစရ-ဟူသော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

(တနည်း) ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည်

F-32-A

သသတ္တာဝစရောတွေဝ-အရ သသတ္တာဝစရ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပဿနာ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ကုဒ္ဒံ ဝိတ္တံ+အဝစရတိ ။ ။ ကုဒ္ဒံ ဝိတ္တံ-အရ ကာမစိတ် ၅၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ စေတသိက် ၅၂-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တိ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (တနည်း) ကုဒ္ဒံ ဝိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ စေတသိက် အဋ္ဌတ္တိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တိ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကာမေ+အဝစရတိ ။ ။ ကာမေ-အရ ကာမ ၁၁-ဘုံ ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ ကာမစိတ် ၅၄-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတုပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဌာန (၈၁) [၄၂၁၀၄။ ပြည်၊ ပ၊ ၄၀၆။ ဘာသာဋီ၊ ၅၀]

(က) ဝေမိဒံ ဝိတ္တံ ကုသုတ္တံ ကောဒသပဒေသသင်္ခါတေ ကာမေ အဝစရတိတိ ကာမာဝစရံ။

(ခ) ကိဉ္ဇာပိ ဟိ ဧတံ ရူပါရူပဘဝေသုပိ အဝစရတိ၊ ယထာ ပန သင်္ခါမေ အဝစရဏတော “သင်္ခါမာဝစရေ” တိ လဒ္ဓနာမကော နာဂေါ နဂရေ စရန္တေပိ “သင်္ခါမာ ဝစရေ” တွေဝ ဝုစ္ဆတိ၊ ထလဇလစရာဝ ပါကာ အထလေ၊ အလေစ ဌိတာပိ “ထလစရာ လစရေ” တွေဝ ဝုစ္ဆန္တိ၊ ဝေမိဒံ အညတ္တ အဝစရန္တိ ကာမာဝစရမေဝါတိ ဝေဒိတဗျံ။

(ဂ) အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဝါ ဧတ္ထ ကာမော အဝစရတိတိ ကာမာဝစရံ။

(ဃ) ကာမဉ္ဇေသ ရူပါရူပဝစရေသုပိ အဝစရတိ၊ ယထာ ပန “ဝဒတိတိ ဝတ္ထော၊ မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော” တိ ဝုတ္တေ န သတ္တာ ယတ္ထကာ ဝဒန္တိ၊ မဟိယံဝါ သေန္တိ၊ သဗ္ဗေသံ တံ နာမ် ဟောတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒေမိဒံ ဝေဒိတဗျံ။ (င) အဝိစ ကာမဘဝသင်္ခါတေ ကာမေ ပဋိသန္ဓိ အဝစရတိတိ ကာမာဝစရံ။ (က) အနက်စသည် ရှေ့၌ရေးပြီး။

➤ ၁။ (ခ) ဟိ၊ ဆက်။ (ဝါ) မှန်၏။ ဧတံ ဝိတ္တံ၊ ဤငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်။ ရူပါရူပဘဝေသုပိ၊ ရူပဘုံ အရူပဘုံတို့၌။ ကိဉ္ဇာပိ အဝစရတိ၊ အကယ်၍ကား ကျင်လည်၏ရှင်။ ပန တထာပိ၊ ထိုသို့ ကျင်လည်သော်လည်း။ သင်္ခါမေ၊ စစ်မြေအရပ်၌။ အဝစရဏတော၊ ကျင်လည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ “သင်္ခါမာဝစရေ” တိ၊ သင်္ခါမာဝစရဟူ၍။ လဒ္ဓနာမကော၊ ရအပ်သော အမည်ရှိသော။ နာဂေါ၊ ဆင်ကို။ နဂရေ၊ မြို့၌။ စရန္တေပိ၊ ကျင်လည်သော်လည်း။ “သင်္ခါမာဝစရေ” တွေဝ၊ သင်္ခါမာဝစရဟူ၍သာလျှင်။ ဝုစ္ဆတိ ယထာ၊ ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း။ ထလဇလစရာ၊ ကြည်း၌ကျင်လည် ရေ၌ ကျင်လည်တတ်ကုန်သော။ ပါဏာ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ အထလေစ၊ ကြည်းမဟုတ်သည်၌၎င်း။ အလေစ၊ ရေ မဟုတ်သည်၌၎င်း။ ဌိတာပိ၊ တည်ကုန်သော်လည်း။ “ထလစရာ လစရေ” တွေဝ၊ ထလစရ၊ လေစရဟူ၍သာလျှင်။ ဝုစ္ဆန္တိ ယထာ၊ ဆိုအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း။ ဧဝံ

တထာဤအတူ။ ဣဒံ စိတ္တံ ဤကာမစိတ် ၅၄-ပါးကို။ အညတ္ထ။ ကာမဘုံမှတပါးသော ရူပဘုံတို့၌။ အဝစရန္တိပိ။ ကျင်လည်ကုန်သော်လည်း။ ကာမာဝစရမေဝါတိ။ ကာမာဝစရသာလျှင် မည်၏ဟူ၍။ ဝေဒိတဗ္ဗံ သိအပ်၏။

(၈) ဝါ။ တနည်းကား။ ဧတ္ထ ဤငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်၌။ ကာမောကာမတဏှာသည်။ အာရမ္မဏကရဏဝသေန အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ အဝစရတိ။ ကျင်လည်တတ်၏။ ဣတိပိ ဝစနတ္ထေန ဤဝစနတ္ထကြောင့်လည်း။ (တံစိတ္တံ) ထို ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်။ ကာမာဝစရံ။ ကာမာဝစရမည်၏။

(ဃ) စ။ ဆက်။ ဧသ-ဧသော ကာမောဤကာမသည်။ ရူပါရူပဝစရေသုပိ။ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရတို့၌လည်း။ ကာမံ အဝစရတိ။ အကယ်၍ကား ကျင်လည်တတ်၏ရှင်။ ပန တထာပိ။ ထိုသို့ကျင်လည်တတ်ပါသော်လည်း။ ဝေဒိတိ။ မြည်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝတ္ထော၊ ဝတ္ထမည်၏။ မဟိယံ၊ မြေ၌။ သေတိ။ အိပ်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ မဟိသော၊ မဟိသ မည်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်သော။ ယတ္ထကာ၊ အကြင်မျှလောက်ကုန်သော။ သတ္တာ၊ သတ္တဝါတို့သည်။ ဝေဒန္တိ၊ မြည်တတ်ကုန်၏။ ဝါ။ တနည်းကား။ မဟိယံ၊ မြေ၌။ သေန္တိ။ အိပ်တတ်ကုန်၏။ သဗ္ဗေသံ၊ ခပ်သိမ်းကုန်သော။ (သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါတို့၏) တံ နာမ်၊ ထို ဝတ္ထဟူသော အမည်၊ မဟိသဟူသော အမည်သည်။ န ဟောတိ ယထာ၊ မမြဲစံသကဲ့သို့။ ဧဝံ တထာဤအတူ။ ဣဒံ သမ္ပဒံ၊ ဤဥပမာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗံ သိအပ်၏။

(၉) အပိစ-အပရော နယောတပါးသော နည်းကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်၏။ (ဣဒံ စိတ္တံ၊ ဤငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်။) ကာမဘဝသင်္ခါတေ၊ ကာမဘဝ-ဟုဆိုအပ်သော။ ကာမေ၊ ကာမဘုံ၌။ ပဋိသန္ဓိ၊ ပဋိသန္ဓေကို။ အဝစာရေတိ၊ ကျင်လည်စေတတ်၏။ (ဝါ) ဖြစ်စေတတ်၏။ ဣတိပိ ဝစနတ္ထေန ဤဝစနတ္ထကြောင့်လည်း။ (တံစိတ္တံ) ထို ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်။ ကာမာဝစရံ၊ ကာမာဝစရမည်၏။ (၄ဝစ)

➤ J (ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ကာမာဝစရမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ကာမဘုံ၌သာ ကျင်လည်တတ်သည်မဟုတ်၊ ရူပ အရူပဘုံ၌လည်း ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ မည်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မည်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ကာမာဝစရမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ထိုငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ အမည်မရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ အမည်မရပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကာမာဝစရပုဒ်ကို အဝစရတိတိ အဝစရံ၊ ကာမေ အဝစရံ ကာမာဝစရံ-ဟု သတ္တံဗီတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမာဝစရပုဒ်ကို သတ္တံဗီတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထသာ ပြကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကာမာဝစရပုဒ်၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။

F-32-B

နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကာမာဝစရပုဒ်၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ကိလေသကာမ၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမစိတ် ၅၄-ပါးသည် ကာမာဝစရမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထို ကိလေသကာမသည် ရူပါဝစရစိတ် အရူပါဝစရစိတ်တို့၌လည်း ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ထို ရူပါဝစရစိတ် အရူပါဝစရစိတ်တို့သည်လည်း ကာမာဝစရမည်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မည်သင့်လေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ကိလေသကာမ၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမစိတ် ၅၄-ပါးသည် ကာမာဝစရမည်၏ဟု မဆိုသင့်။ ရူပါဝစရစိတ် အရူပါဝစရစိတ်တို့၏ ကာမာဝစရ အမည် မရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရူပါဝစရစိတ် အရူပါဝစရစိတ်တို့၏ ကာမာဝစရ အမည် မရပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ဂ)တို့ဖြင့် ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟ ကာမာဝစရမည်ခြင်း အကြောင်းတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အခြားတပါး ဖြစ်သင့်သော ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟ ကာမာဝစရမည်ခြင်းအကြောင်းတို့ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) (ဂ)တို့ဖြင့် ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟ ကာမာဝစရမည်ခြင်း အကြောင်းမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟနှင့် ကာမာဝစရမည်ခြင်း အကြောင်းတပါးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ ကာမော-ဟုဆိုသဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြဆိုသောကြောင့် နိရတ္ထကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟ၊ ကာမာဝစရမည်ခြင်းအကြောင်းကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ၅၄-ပါးသော စိတ်၏ (ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ မမည်ပုံကို ပြလိုက်သဖြင့် စကားအလွန် မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ-င) ဖြင့် ကာမာဝစရပုဒ်၏ အခြားတပါးဖြစ်သင့်သော ဝိဂ္ဂဟကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ရူပ အရူပစိတ်တို့၏ ကာမာဝစရ မမည်ပုံကို စကားအလွန် မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ကိဇ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ ငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည်(ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ကာမဆယ့်တစ်ဘုံ၌ ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ကာမဝစရမည်၏ဟူသော သကတ်အနက်ကို စောဒကတို့ မနှစ်သက်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ၌ ကိဇ္ဇာဝိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ)၌ ဟိ-နိပါတ် ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ (၅၄)ပါးသော စိတ်၏ (ဝါ) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ မမည်ပုံကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-ကို ထားရသည်။

(ခ) သင်္ဂါမာဝစရောတွေဝ ဝုစ္စတိ-၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သင်္ဂါမာဝစရ အမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ယင်းသင်္ဂါမာဝစရပုဒ်၏ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း သင်္ဂါမာဝစရောတွေဝ ဝုစ္စတိ-၌ ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

(ခ) ထလစရာ လေစရာတွေဝ ဝုစ္စန္တိ-၌ ဝုစ္စန္တိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း

ထလစရာ၊ လေစရာ အမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ယင်းထလစရာလေစရပုဒ်၏ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း ဝုစ္စန္တိ-သဒ္ဓါကို ထားရသည်။

ကာမာဝစရမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ၌ ကာမစိတ်သည် ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌ဖြစ်သော်လည်း ကာမဘုံ၌သာ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝင်္ကတ္ထ သံသယတ္ထအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

စရန္တောပိ၊ ဌိတာပိ၊ အဝစရန္တိ-တို့၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရိုးမွှေးမြှောက်ပင့်သော သမ္ဘာဝနာအနက်နှင့် အရူစိသံသုစန ဂရဟာပေါင်းဆည်းပုံ အခြင်းအရာ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ခ) ထလလေစရာစ၊ အလေစေ-တို့၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမုစ္စည်းအနက်၊ သမ္ပိတ္တနအနက်တို့ကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) အဝစရတိတိပိ-၌ ပိ(အပိ)ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရပုဒ်၏ သတ္တမိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထအနက် အကြောင်းမှတပါး ဆဋ္ဌိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထအနက် အကြောင်းတပါးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရပုဒ်၏ သတ္တမိ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ ကာမ (၁၁)ဘုံ၌ ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းမှတပါး ကာမတဏှာ-ဟု ဆိုအပ်သော ကိလေသကာမ၏ အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမဝစရမည်၏ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (ဃ) ၌ ကာမဉ္စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤငါးဆယ့်လေးပါးသော စိတ်သည် ကာမတဏှာ၏ (ဝါ) ကိလေသကာမ၏ အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏ဟူသော သကတ်အနက်ကို စောဒကတို့ မနှစ်သက်ဖွယ်ရှိသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

ရူပါရူပဘဝေသုပိ-၌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ (၅၄)ပါးသော စိတ်သည် ကာမ(၁၁)ဘုံ၌သာ ကျင်လည်သည် မဟုတ်သေး၊ ရူပဘုံ အရူပဘုံတို့၌လည်း ကျင်လည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

မဟိယံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝဒတိတိ ဝဇ္ဇော-ဟူသော ဝစနတ္တ၏ အကျယ်မှတပါး မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော-ဟူသော ဝစနတ္တ၏ အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့်

မဟိယံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ပန-နိပါတ် ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ထိုသို့ပင် ကျင်လည်သော်လည်း ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ မမည်ဟူသော ဂရဟာအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန-နိပါတ်ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤကမတဏှာ သည် (ဝါ) ကိလေသကာမသည် ရူပစိတ်တို့ အရူပစိတ်တို့၌ ကျင်လည်သော်လည်း ရူပစိတ် အရူပစိတ်တို့ သည် ကာမာဝစရ မမည်။ ဤ(၅၄)ပါးသော စိတ်သာ ကာမာဝစရမည်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝက်တ္ထ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ အဝိစ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရပုဒ်၏ ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထမှတပါး သတ္တမိတပျူရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ ကာမတဏှာဟူသော ကိလေသကာမ၏ ကျက်စားရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏ဟူသော သကတအနက်အကြောင်းမှ တပါး ကာမ(၁၁)ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ကျင်လည်စေတတ် ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏ဟူ သော သကတအနက်အကြောင်းကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း (င) ၌ အဝိစ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

အဝစာရေတိတိပိ-၌ ပိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဝစရပုဒ်၏ သုဒ္ဓကတ္ထုသာဓန အနက် အကြောင်းမှတပါး ဟေတုကတ္ထုသာဓနအနက် အကြောင်းတပါးကိုလည်း ပြလိုသောကြောင့် ပိ (အဝိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ **၉ ။ သင်္ဂါမေန္တိ ဧတ္ထာတိ သင်္ဂါမော။ (၂) သင်္ဂါမဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စစ်ထိုးခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စစ်ထိုးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။**

အဝစရတိတိ **အဝစရော။** သင်္ဂါမေ အဝစရော **သင်္ဂါမာဝစရော။** (၂) စစ်မြေပြင်၏ ဆင်ပြောင်ကြီးနှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စစ်မြေပြင်၌ ကျက် စားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လဒ္ဓံ နာမံ ယေနာတိ **လဒ္ဓနာမဇာနိ။** (၂) ရအပ်သော သင်္ဂါမာဝစရဟူသော အမည်၏+ဆင် ပြောင်ကြီးနှင့် သညာ+သညီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆင်တို့၏ တစ်ကောင် သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န ဂစ္ဆတိတိ နဂေါ။(နပုဗ္ဗ-ဂမု+ကွံ) နဂေါ ဝိယာတိ **နာဂေါ။** (၂) နဂပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း တောင်၏ ဆင်နှင့် သဒိသ+သဒိသီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တောင်နှင့် ဆင်တို့၏ တူခြင်း သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န ဂစ္ဆတိတိ နဂါ။(န-ဂမု+ကွံ) နဂါ ပါသာဒါဒယော အသိန္တိ **နဂရံ။** (နဂပုဒ်+ရပစ္စည်း)

နံ သမ္ပုဏ္ဏံ ယရံ ဧတ္ထာတိ **နဂရံ။**

ဝဒတိတိ **ဝဇ္ဇော။** (၂) ဝဒဓာတ်+ဆပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြည်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) နွားတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝသတိတိ **ဝဇ္ဇော။** (ဝသ+ဆ၊နေခြင်းကြိယာ)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

* တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္တတိ ထလံ။ ထလတိ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္တတိ ထလံ။ (၂) ထလဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လေတိ သန္တတိတိ လေလံ။ (၂) လေဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယိုစီးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယိုစီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ထလေ စရာ ထလစရာ။

လေ စရာ လေစရာ။ * ထလစရာစ လေစရာစ ထလလေစရာ။ (၂) ကြည်းသတ္တဝါတို့၏ ရေသတ္တဝါတို့နှင့် အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြည်းသတ္တဝါ ရေသတ္တဝါတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ထလဉ္စ လေဉ္စ ထလလောနိ။ ထလလေသု စရာ ထလလေစရာ။ (၂) ကုန်း၊ ရေတို့၏ လှည့်လည်တတ်သော သတ္တဝါနှင့် နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကုန်း၊ ရေတို့၌ လှည့်လည်ကျက်စားခြင်းသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဏန္တိ ဇီဝန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ပါဏော။ (၂) ပဏဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသက်ရှင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပါဏော ဧတေသံ အတ္တိတိ ပါဏာ။ (၂) ထွက်သက်ဝင်သက်၏(ဝါ) ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သတ္တဝါတို့ဒြပ်နှင့် ဌာနီ+ဌာန၊ နိဿိတ+နိဿယ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သတ္တဝါတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော။ (၂) မဟိ-သဒ္ဓါပပဒ သိဓာတ် ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြေကြီး၏ ကျွဲဒြပ်နှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကျွဲကလေးတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ရူပါဒီသု သဉ္စန္တိတိ သတ္တာ။ (၂) သဉ်-ဇန-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကပ်ငြိခြင်းကြိယာသည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကပ်ငြိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယံ ပရိမာဏံ ဧတေသန္တိ ယတ္တကာ။ (၂) ယပုဒ်+တ္တကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကြင်အတိုင်းအရှည် ပမာဏ၏ သတ္တဝါတို့နှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) အတိုင်းအရှည်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဂ-နှင့်အညီ) အဝစရတိ ဧတ္တတိ အဝစရံ။ ကာမဿ အဝစရံ ကာမာဝစရံ။ (၂) ကာမပုဒ် အဝစရပုဒ်သည်၎င်း၊ ကိလေသကာမ၏ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င-နှင့်အညီ) ကာမိယတိတိ ကာမော။ အဝစာရေတိတိ အဝစာရံ။(အစိတ်) ကာမေ အဝစာရံ ကာမာဝစရံ။ (၂) ကာမဘုံ၏ ကျင်လည်စေတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမဝစရစိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (ခ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် စစ်မြေပြင်၌ လှည့်လည်များခြင်းကြောင့် သင်္ဂါမာဝစရ အမည် ရသော ဆင်ကြီးသည် တခါတရံ မြို့၌လှည့်လည်သော်လည်း “သင်္ဂါမာဝစရ”ဟူ၍သာ ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ကြည်း၌ ကျက်စားသော သတ္တဝါ၊ ရေ၌ကျက်စားသော သတ္တဝါတို့သည် ကြည်းမဟုတ်သည်၌ ၎င်း၊ ရေမဟုတ်သည်၌၎င်း တည်ကုန်သော်လည်း “ထလစရ လေစရ”ဟူ၍သာ ဆိုအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း ဤ(၅၄)ပါးသော စိတ်သည် အခြားသော ရူပဘုံ အရူပဘုံတို့၌ ဖြစ်သော်လည်း ကာမဘုံ၌သာ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

(ဘာဝတ္ထ) ထိုတွင်-သင်္ဂါမေ အဝစရဏတော-ဖြင့် သင်္ဂါမာဝစရော-၌ အဝစရ-ဝယ် အဝ-ပုဗ္ဗစရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝစရတိတိ အဝစရော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သင်္ဂါမေ အဝစရော သင်္ဂါမာဝစရော ဟု သတ္တမိတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

သင်္ဂါမာဝစရောတိ လဒ္ဓနာမကော နာဂေါ-ဖြင့် သင်္ဂါမာဝစရ-အရ စစ်မြေပြင်၌ ကျင်လည်တတ်သော ဆင်ပြောင်ကြီးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယင်းသင်္ဂါမာဝစရပုဒ်၏ နာမဝါစကပုဒ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂပဒ) သိစေပါသည်။

ဝုစ္ဆတိ-ဖြင့် သင်္ဂါမာဝစရောပုဒ်သည် ဧကဒေသျူပစာတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ ဧတ္ထ ကာမော အဝစရတိ-ဖြင့် အဝစရောပုဒ်ကို အဝစရတိ ဧတ္တာတိ အဝစရော-ဟု အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အ-ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကာမနှင့် အဝစရကို ကာမဿ အဝစရော ကာမာဝစရော-ဟု ဆဒ္ဓိတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏကရဏဝသေန-ဖြင့် ပဝတ္တိ၏အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်သည် မဟုတ်၊ အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကျင်လည်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ဤ(၅၄)ပါးသော စိတ်သည် ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌ ကျင်လည်ခြားလည်း ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ အမည်မရဘဲ ကာမာဝစရ အမည်သာ ရ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဥပမာနှင့်တကွ သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (အကျယ် နိဿယကြည့်ဖော်)

ထိုတွင်-ဝဒတိတိ ဝဇ္ဇော-ဖြင့် ဝဇ္ဇော-၌ ဝဒဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဆ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝဒတိတိ ဝဇ္ဇော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော-ဖြင့် မဟိသော-၌ မဟိသဒ္ဓျူပပဒ သိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော ဟု ကတ္တုသာဓန ကိတန္တ သတ္တမိတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မဟိသ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဤ-ကို ဣပ္ပ၊ နိဂ္ဂဟိတံလာ၍ မဟိသ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ကာမေ အဝစာရေတိတိ-ဖြင့် ကာမာဝစရ-၌ အဝစာရ-ဝယ် အဝရှေးရှိသော စရဓာတ်၏

အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဝ
စာရေတိတိ အဝစာရံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကာမေ အဝစာရံ ကာမာဝစရံ-ဟု သတ္တမိ
တပျူရိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ကာမာဝစာရ-ဟု ဆိုလိုလျက် စာ-၌ အာ
ကို အ-ရသယုဂြု နာမာဝစရ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကာမာဝသင်္ခါတေ ကာမေ-ဖြင့် ကာမ-အရ ကာမ(သ)ဘုံကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိ
ဓယျတ္ထ) ကာမဿ အဝစရော ကာမော-ဟု ဥတ္တရပဒလောပသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသ
လိင်္ဂပဒတ္ထ)ကာမာဝစရော-ဟု ဆိုလိုလျက် အဝစရ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ)
သိစေပါသည်။ (င) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ကာမ(သ)ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ကျင်လည်စေတတ်သောကြောင့်
ကာမာဝစရမည်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ❶။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (ခ) ဟိ-အနက်=ဝါကျာရမ္မဇောတက။ (တနည်း) ဒဋ္ဌိ
ကရဏဇောတက။ ကိဉ္စာပိ-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။ ပန-ကား ဂရဟဇောတက။ ဝရန္တောပိ၊ ဌိတာပိ၊
အာဝစရန္တု-တို့၌ ပိ(အပိ) ကား အရဗျတ္ထ၊ ဂရဟတ္ထ။ ယထာ-ကား ဥပမာနဇောတက။ ဧဝံ-ကား
ဥပမေယျဇောတက။ (ဃ) စ-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ကာမံ- ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။ ပန-ကား
ဂရဟဇောတက။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ဣဒံ-၌ ဣမ-သည် စိတ္တံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ
ဝိသယ။ (ခ) ဇေတံ/ဣဒံ-ကား ရှေ့ဝါကျ၌ စိတ္တံ-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

သင်္ဂါမာဝစရောတွေဝ-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) သင်္ဂါမာဝစရ-ဟူသော
အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နဂရာဝစရ-ဟူသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သင်္ဂါမာဝစရ
အမည်၏ တည်ရာဖြစ်သော ဆင်ပြောင်ကြီးခြင်သည် အနုညာတတ္ထ။

ထလစရာ လေစရာတွေဝ-၌ (၁) ထလစရ၊ လေစရ-ဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
(၂) အထလစရ၊ အလေစရ-ဟူသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ထလစရ၊ လေစရ-အမည်၏
တည်ရာဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ခြင်သည် အနုညာတတ္ထ။

ကာမာဝစရာမေဝါတိ-၌ (၁) ကာမာဝစရ-ဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရူပါဝစရ
အရူပါဝစရ-ဟူသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကာမာဝစရအမည်၏ တည်ရာဖြစ်သော ကာမစိတ်
ခြင်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❷။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ “သင်္ဂါမာဝစရော”တွေဝ ဝုစ္စတိ- ၌ ဝုစ္စတိ-ဝယ်
အန္တတ္ထ-အရ = (၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “သင်္ဂါမာဝစရ”ဟူသော
ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပျူရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅)
သောတုနေတို့အား “သင်္ဂါမာဝစရ”ပုဒ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်
သည် အနုဘာဝတ္ထ။ “ထလစရာ လေစရာ”တွေဝ ဝုစ္စန္တိ-၌ ဝုစ္စန္တိ-ဝယ် အန္တတ္ထ -အရ =

(၁) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ထလစရ ဇလစရ” ဟူသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့အား “ထလစရ ဇလစရ”ပုဒ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက် သည် အနဘာဝတ္ထ။

သင်္ခါမေ အဝစရဏတော-၌ ဓာတ္တတ္ထ-အရ = (၁) ဆင်၏ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒေါသကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ သော အမူအရာကြိယာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တစ်ဖက်ရန်သူသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အကျိုးမဲ့မှန်သမျှ သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝေဒိတဗွဲ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒဓာတ်-အရ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝိရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (စာ-၃၅၁-ကြည့်)

(ဂ) အဝစရတိ-၌ အန္တတ္ထ အဝ-ပုဗ္ဗ စရဓာတ်-အရ = (၁) ကိလေသာကာမ-ဟူသော တဏှာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း၊ လောဘနီယအာရုံဖြစ်သော ကာမ တရားတို့၌ အာရုံပြုခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာယာနှစ်သက်ခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်း၊ အယူမှားခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန အသဒ္ဓမ္မဿဝနနှင့် အခြားအာရုံပြုရာဖြစ်သော ကာမ တရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) လူ့ဘုံ နတ်ဘုံ တိရစ္ဆာန်ဘုံဟူသော ကာမဘုံတို့၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်ခြင်း၊ သောက ပရိဒေဝ စသည် ဖြစ်ရခြင်းတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(င) အဝစာရေတိ-အရ/ကာမာဝစရ-အရ/ပဋိသန္ဓိ-အရ = (၁) ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရတို့သည်၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာမပဋိသန္ဓေစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ အသဒ္ဓမ္မဿဝန၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝ ဒုဂ္ဂတိဘဝတို့၌ ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ ကာယိကဒုက္ခ စေတသိကဒုက္ခတို့ကို ခံစားရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) **ပဋိသန္ဓိ-အရ/အဝစာရေတိ-၌ သုဒ္ဓကတ္တုဉ္ဇ-အရ** = ကာမပဋိသန္ဓေသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဧရာ မရဏသည် ပကာ သနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။(၅) သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

- ၉။ (၁) **ကာမော-အရ** ကာမတဏှာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီ ထုတ်လေ။
  - ၁၀။ **ဓတ္တ ကာမော အဝစရတိ** ။ ။ ကာမော-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် အဝစရတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် လောဘမူ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)
- ဓတ္တ-အရ** ကာမစိတ် ၅၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **ကာမော အဝစရတိ-တို့အရ** ကာမ

တဏှာ (ဝါ) ကိလေသကာမ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ကာမေ ပဋိသန္ဓိ အဝစာရေတိ ။ ။ အဝစာရေတိ-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓိ-အရ ကာမပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိက ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း။

ကာမေ-အရ ကာမဘုံ ပစ္စည်းတရားသည် အဝစာရေတိ-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ပါဌာန (၈၂) [ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ပြည်၊ပ၊ ၄၀၈။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၅၂]

(က) ကုသလန္တိ ကုစ္ဆိတာနံ သလနာဒီဟိ အတ္ထေဟိ ကုသလံ။

(ခ) အဝိစ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေနစ ကုသလံ။

(ဂ) ယထေဝ ဟိ “ကစ္စိ န ဘောတော ကုသလ”န္တိ ရူပကာယေ အနာတုရတာယ အဂေလညေန နိဗ္ဗာဓိတာယ အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ အရူပဓမ္မေပိ ကိလေသာတုရတာယ၊ ကိလေသဂေလညဿစ ကိလေသဗျာဓိနော အဘာဝေန အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ ဝေဒိတဗျံ။

(ဃ) ကိလေသဝဇ္ဇဿ၊ ပန ကိလေသဒေါသဿ၊ ကိလေသဒရထဿ စ အဘာဝါ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ။ (င-၁) ကောသလ္လံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ (င-၂) ကောသလ္လတော သမ္ဘူတတ္တာ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန ကုသလံ။

➤ (က) ကုသလန္တိကုသလံဟူသည်ကား။ ကုစ္ဆိတာနံစက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရား တို့ကို။ သလနာဒီဟိတဒဂ်ပဟာန်အားဖြင့် တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်စေခြင်း၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် ဖျက်ဆီးပယ်ဖျောက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်ကုန်သော။ အတ္ထေဟိသကတံအနက်တို့ကြောင့်။ ကုသလံကုသိုလ်မည်သော။ (ခ) အဝိစ-အပရော နယောတပါးသော နည်းကို။ မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္စတော ဆိုအံ့။ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊ အပြစ် ကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန၊ သမ္ဘူတပညာကြောင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ ကုသလံကုသိုလ်မည်သော။

(ဂ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ ကစ္စိ၊ အသို့နည်း။ ဘောတော၊ ရှင်ရသေ့အား။ ကုသလံ၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်သည်။ အတ္ထိန၊ ရှိပါ၏လော။ ကုတိ၊ ဧတ္ထ၊ ဤပါဠိ၌။ ရူပကာယေ၊ ရူပကာယ၌။ အနာတုရတာယ၊ ကျင့်နာခြင်းကင်းသည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အဂေလညေန၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ နိဗ္ဗာဓိတာယ၊ နိဗ္ဗာဓ်စက်တတ်သော ရောဂါ ကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ ကုသလံ၊ ကုသိုလ်၏အဖြစ်ကို။ (ဝါ) ကုသိုလ်ဟူသောအမည်ကို။ ဝုတ္တံ ယထေဝ၊ ဟောတော်မူအပ်၏သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ဤ အတူ။ အရူပဓမ္မေပိ၊ နာမ်တရား၌လည်း။ ကိလေသာတုရတာယ၊ စ၊ ကိလေသာဟူသော ကျင့်နာခြင်း၏၎င်း။ ကိလေသဂေလညဿ၊ စ၊ ကိလေသာဟူသော အနာ၏၎င်း။ ကိလေသဗျာဓိနော၊ စ၊ ကိလေသာဟူသော နိဗ္ဗာဓ်စက်တတ်သော ရောဂါ၏၎င်း။ အဘာဝေန၊ မရှိခြင်းကြောင့်။ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်

တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ကုသလံ၊ကုသိုလ်၏အဖြစ်ကို။(ဝါ)ကုသလဟူသော အမည်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ (ဃ) ပန၊ထိုမှတပါး။ကိလေသဝဇ္ဇဿစ၊ကိလေသာဟူသော ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏၊၎င်း။ကိလေသဒေါသဿ စ၊ကိလေသာဟူသော အပြစ်၏၊၎င်း။ကိလေသဒရဿစ၊ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း၏၊၎င်း။အဘာဝါ၊ မရှိခြင်းကြောင့်။အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊အပြစ်ကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ကုသလံ၊ကုသိုလ်၏အဖြစ် ကို။(ဝါ)ကုသလဟူသော အမည်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

(င) ပညာ၊ပညာကို။ကောသလ္လံ၊ဟူ၍။ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။ကောသလ္လတော၊သမ္ပယုတ်ပညာကြောင့်။ သမ္ပတတ္တာ၊ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ကောသလ္လသမ္ပတဋ္ဌေန၊သမ္ပယုတ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်ကြောင့်။ကုသလံ၊ကုသိုလ်မည်သော။(မိ-၄၀၉)

➤ ၂။ (ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော

အကုသိုလ်တရားတို့ကို တဒင်္ဂပဟာနံအားဖြင့် တုန်လှုပ်စေခြင်း-စသော သကတအနက်တို့ကြောင့် ကုသလ မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီး သကတအနက်တို့ကြောင့်သာ ကုသလ မည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက် သင့်လေသောကြောင့် တပါးသော ကုသိုလ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်း ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တပါးသော ကုသိုလ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်း ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် အာရောဂျအနက်၊ အနဝဇ္ဇအနက်၊ ကောသလ္လသမ္ပတအနက်တို့ကြောင့် လည်း ကုသလမည်ပါသေး၏ဟု အကြောင်း ဝစနတ္ထကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ပါဟူလို။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဝါကျ အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ-ဖြင့်

အနာမရှိခြင်းဟူသော အနက်ကြောင့် ကုသိုလ်မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုငြားသော်လည်း ရူပကာယဌံသာ အနာမရှိခြင်းဖြစ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖြစ်ရာသောကြောင့် (ခ) ဝါကျ အာရော ဂျဋ္ဌေန ကုသလံ-ဖြင့် အနာမရှိခြင်းဟူသော အနက်ကြောင့် ကုသိုလ်မည်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ဆရာ စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒွီကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နာမကာယဌံကား အနာမရှိခြင်းဟူသော အနက်ကြောင့် ကုသိုလ်မည်၏ဟူသော စကားသည် အသို့ဖြစ်၍ သင့်အံ့နည်း။ ဤသို့-(ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အာရောဂျဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏

အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက် ရသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် အာရောဂျဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုသာ မဆိုသင့်။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ)မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတိပါဌ်၏

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၈၅

အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ် ဝိတ္ထာရကိုသာ မဆိုသင့်။ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အသင့်ယုတ္တိ အကျယ်ဝိတ္ထာရ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)ဝါကျကိုမိန့်။

(င-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င-၁) ဖြင့် ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-၌ ကောသလ္လ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကောသလ္လသမ္ဘူတ ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ကောသလ္လ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်မျှကို မပြဆိုသင့်။ ကောသလ္လသမ္ဘူတ ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကောသလ္လသမ္ဘူတ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င-၂) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ကုသလ်ပုဒ်၏ ဇာတကပရိယာယ်၊ သုတ္တပရိယာယ်၊ အဘိဓမ္မပရိယာယ်အားဖြင့် ဝစနတ္ထကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အာရောဂျဋ္ဌေန-စသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္တာရကို ပြသောကြောင့် (ဝါ) ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩဓိတုဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) (င) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။

(ခ) ၌ အပိစ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် တုန်လှုပ်စေခြင်း အစရှိသော သကတ်အနက်ကြောင့် ကုသလမည်၏ဟူသော သကတ် အနက် အကြောင်းမှတစ်ပါး အာရောဂျဋ္ဌ၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌ၊ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌဟူသော အကြောင်းတို့ကြောင့် လည်း ကုသလမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ အပိစ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ စ-သဒ္ဓါကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရောဂျအနက်၊ အနဝဇ္ဇအနက်ဟူသော အကြောင်းတို့မှတစ်ပါး ကောသလ္လသမ္ဘူတ-ဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့်--။

(ဂ) ၌ ဝုတ္တံ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကမ္မိနု ဘောတော ကုသလ်-၌ အပေါင်း ဖြစ်သော အာရောဂျ အနဝဇ္ဇ ကောသလ္လသမ္ဘူတ-တို့၏ “ကုသလ်”ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အာရောဂျအနက်၌ တင်စားခေါ်ဝေါ်သော ဧကဒေသျူပစာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝုတ္တံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။ (ဂ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နာမ်တရား၌လည်း

ကိလေသာတရတာ၊ ကိလေသဂေလည၊ ကိလေသဗျာဓိ-တို့ မရှိရကား အာရောဂျအနက်ကြောင့် ကုသိုလ် မည်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ နေယျတ္ထ ဝင်္ကတ္ထ အနေကန္တအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိတ္တာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်

(တနည်း) ဒဋ္ဌိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဟိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရောဂျဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန-ကို ထားသည်။

(င) ၌ ဂစ္ဆတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကောသလ္လ-သဒ္ဓါ၏ ပညာအနက်ကို ဟောရာ၌ ဧကဒေသုပ္ပဗစာ ရဋ္ဌိသဒ္ဓါဖြစ်၏ဟု ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဂစ္ဆတိ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ ကုစ္ဆိတေ ပါပကေ ဓမ္မေ သလယတီတိ ကုသလံ။ ကုသလဿ ဘာဝေါ ကောသလ္လံ။

သမ္ဘဝတီတိ သမ္မုတံ။ ကောသလ္လတော သမ္မုတံ ကောသလ္လသမ္မုတံ။ (၂) သမ္ဗုဒ္ဓယုတ်ပညာ၏ ကုသိုလ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမ္ဗုဒ္ဓယုတ်ပညာ သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကောသလ္လသမ္မုတမေဝ အတ္ထော ကောသလ္လသမ္မုတဋ္ဌော။ (တေန)

(၂) သမ္ဗုဒ္ဓယုတ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ် ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကောသလ္လသမ္မုတ-ဟူသော အနက်ဖြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် ကုစ္ဆိယန္တေတိ ကုစ္ဆိတာ။ (၂) ကုစ္ဆဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စက်ဆုပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စက်ဆုပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုစ္ဆိတာ သဉ္ဇာတာ ဧတေသန္တိ ကုစ္ဆိတာ။(တေသံ) (သဉ္ဇာတာ တဒ္ဓိတ်)

(၂) ကဲ့ရဲ့ခြင်း(ဝါ) ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်၏ အကုသိုလ်တို့ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကုသိုလ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သလယနံ သလနံ။ သလယတီတိ သလနံ။ ပထမံ အာဒိယတီတိ အာဒိ။

သလနံ အာဒိ ယေသံ တေတိ သလနာဒယော။(တေဟိ) သလန-ဟူသော အစ၏ စလန၊ ကမ္မန၊ ဝိဒ္ဓိသန စသည်တို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ၊ အစိတ်+အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) သလန-ဟူသော အစရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရိယန္တိ ဉာယန္တိတိ အတ္တာ။(တေဟိ) (၂) အ-ရိ-ယနံ-ဟူသော အစိတ် အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * သလယတီတိ သလံ။ (အစိတ်) ကုစ္ဆိတေ သလံ ကုသလံ။(အပေါင်း) (၂) စက်ဆုပ်အပ် သော အကုသိုလ်တရားတို့၏ တုန်လှုပ်စေတတ်၊ ဖျက်ဆီးတတ်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ ပဟာယက၊ အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကုသိုလ်တရားတို့ကို တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုစ္ဆိတေ သလယတိ စလယတိ ကမ္မေတိ ဝိဒ္ဓိသေတီတိ ကုသလံ။ (၂) ကုသ-သဒ္ဓါပပဒ သလ ဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စက်ဆုပ်အပ်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စက်ဆုပ်အပ်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၄၈၇

ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရူတီတိ ရောဂေါ။ (ရူ+ဏ) ရူတီတိ **ရောဂေါ**။ (၂) ရူဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နာကျင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နာကျင်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ရောဂေါ စတဿာတိ **အရောဂေါ**။ (၂) နပုဒ်+ရောဂပုဒ်+စတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ ကိလေသာရောဂါ မရှိခြင်း၏ ကုသိုလ်စိတ်ဟူသော နာမ်တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနာကင်းသည်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရောဂဿ ဘာဝေါ **အာရောဂျံ**။ (၂) အရောဂပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကိလေသာရောဂါ မရှိသော ကုသိုလ်စိတ်၏ ကိလေသာအနာရောဂါ မရှိခြင်းဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနာကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အာရောဂျဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်

အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ အာရောဂျမေဝ အတ္ထော **အာရောဂျတ္ထော**။

(၂) အနာကင်းသည်၏ အဖြစ်၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနာကင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ခြံသည် (၁) အာရောဂျအနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။ ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ စတဿာတိ **အနဝဇ္ဇော**။

(၂) န-ပုဒ်+အဝဇ္ဇပုဒ်+စတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ ကိလေသာဟူသော အပြစ်မရှိခြင်း၏ ကုသိုလ်စိတ်ဟူသော နာမ်တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာဟူသော အပြစ်မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာတုရတိတိ အာတုရော။ (အာပုဗ္ဗ တုရ+အ) နတ္ထိ အာတုရော စတဿာတိ **အနာတုရော**။

(၂) န-ပုဒ်+အာတုရပုဒ်+စတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိခြင်း၏ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနာတုရဿ ဘာဝေါ **အနာတုရတာ**။ (၂) ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိသော ကုသိုလ်စိတ်၏ ကိလေသာအနာရောဂါ မရှိခြင်းနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

ဂိလယတိတိ ဂိလာနော။ (၂) ဂိလဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နာကျင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နာကျင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂိလာနဿ ဘာဝေါ **ဂေလညံ**။ (၂) ဂိလာနပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မကျန်းမာသူ၏ မကျန်းမာခြင်းနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဂေလညံ စတဿာတိ **အဂေလညံ**။(ကုသိုလ်စိတ် ရ၏)

(တနည်း) န ဂိလာနော **အဂိလာနော**။ အဂိလာနဿ ဘာဝေါ **အဂေလညံ**။(အဂိလာနပုဒ်+ဏပုဒ်)

ဝိဇ္ဇတိတိ ဗျာဓိ။ (၂) ဝိဇ္ဇာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထိုးဆွခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ထိုးဆွခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဗာဓေတိ **ဗျာဓိ**။ (ဗာဓောတ်+ဣ)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဗျာဓိ ဝိယာတိ ဗျာဓိ။ (၂) ဗျာဓိပုဒ်အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပကတိ အနာရောဂါ၏ ကိလေသာနှင့် သဒ္ဓါသုခသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပကတိ အနာရောဂါနှင့် ကိလေသာ တို့၏ တူခြင်း သဒ္ဓါသဘောရုဏ်သည် ပတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ ဗျာဓိ ဧတဿာတိ နိဗ္ဗာဓိ။(အနာကင်းသူ) နိဗ္ဗာဓိနော ဘာဝေါ နိဗ္ဗာဓိတာ။

ကိလေသာယော ဗျာဓိ ကိလေသဗျာဓိ။

ကိလေသာယော အာတုရော ယဿာတိ ကိလေသာတုရော။ ကိလေသာတုရဿ ဘာဝေါ ကိလေသာတုရတာ။ ကိလေသာယော ဒရထော ကိလေသဒရထော။

ကိလိဿတိတိ ကိလေသော။ ဂိလယတိ ကိလမတိတိ ဂိလာနော။ ဂိလာနဿ ဘာဝေါ ဂေလည။ (အစိတ်) ကိလေသာယော ဂေလည ကိလေသဂေလည။ (အပေါင်း)

(၂) ကိလေသာ၏ အနာနှင့် ဝိသေသနာဝိသေသျှ။ ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၂) ကိလေသာဟူသော အနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပတ္တိနိမိတ်။ * ရပုတိတိ ချွပ်။ ကုမ္ဘိတာနံ ပါပဓမ္မာနံ အာယော ပတ္တိဋ္ဌာနန္တိ

ကာယော။ ရူပါနံ ကာယော ချပကာယော။

➤ ၆။ (က) ၌ ကုမ္ဘိတာနံ သလနာဒီပိ အတ္ထေဟိ-ဖြင့် ကုသလံ-၌ ကု-သဒ္ဓါပပဒ သလဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကုနိပါတ်ပုဒ်၏ ကုမ္ဘိတအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံ တွ) အ-ပစ္စည်း၏ ဟောတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ကုမ္ဘိတေ သလယတိတိ ကုသလံ-ဟု ဟောတုကတ္တုသာဓန ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာ နတ္ထ၊ သမာသလိဂံပဒတ္ထ) စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တဒဂ်ပဟာန်အားဖြင့် တုန်လှုပ် စေခြင်း အစရှိကုန်သော သကတ်အနက်တို့ကြောင့် ကုသိုလ်မည်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိ။

(ခ) ၌ အဝိစ-ဖြင့် နယန္တရဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အာရောဂျဋ္ဌေန-ဖြင့် ကုသလ-သဒ္ဓါသည် ဇာတကပရိယာယ်အားဖြင့် အာရောဂျအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိဂံတ္ထ) အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် ဗာဟိတိကသုတ္တပရိယာယ်အားဖြင့် အနဝဇ္ဇအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိဂံတ္ထ) ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-ဖြင့် ကုသလ-သဒ္ဓါ သည် အဘိဓမ္မပရိယာအားဖြင့် ကောသလ္လသမ္ဘူတအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိဂံတ္ထ)

စ-ဖြင့် သမုစ္စယတ္ထ သမ္ဗိဏ္ဍနတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ အနာတုရတာယ အဂေလညေန နိဗ္ဗာဓိတာယ-ဖြင့် အာရောဂျဋ္ဌေန-၌ အာရောဂျ-ဝယ် ရောဂပုဒ်ကို ရူဒ္ဓိတိ ရောဂေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရောဂ-အရ အာတုရ=ကျင်နာခြင်း၊ ဂေလည=မကျန်းမမာ ဖျားနာခြင်း၊ ဗျာဓိ=အနာဖြစ်ခြင်း ဤသုံးမျိုးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ရောဂ-သဒ္ဓါသည် အာတုရ၊ ဂေလည၊ ဗျာဓိ-သဒ္ဓါတို့၏ ပရိယာယ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ပရိယာယ်ပြ အဘိ ဓမ္မေယျတ္ထ) နတ္ထိ ရောဂေါ ဧတဿာတိ အရောဂေါ၊ အာရောဂဿ ဘာဝေါ အာရောဂျ-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတိ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတိအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ)

သိစေပါသည်။

ဧဝံ အရူပဓမ္မေပိ ကိလေသာတုရတာယ၊ ကိလေသဂေလညဿစ၊ ကိလေသဗျာဓိနော အဘာဝေန-ဖြင့် အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ-၌ အာရောဂျဋ္ဌေန-ဝယ် ရောဂုပုဒ်ကို ရောဂေါဝိယာတိ ရောဂေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရောဂ-အရ ကိလေသာတုရ ကိလေသဂေလည ကိလေသဗျာဓိ ဤသုံးမျိုးကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အ-သည် န-နိပါတ်ပုဒ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်း အ-သဒ္ဒါ၏ အဘာဝအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) နတ္ထိ ရောဂေါ ဧတဿာတိ အရောဂေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အရောဂ-အရ ကိလေသာ အနာရောဂါ မရှိသော ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အာရောဂဿ ဘာဝေါ အာရောဂု-ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ကုသလသဒ္ဒါ အာရောဂျအနက်ကို ဟော၏ဟု ဆိုရာ၌ ဥပမာန ဥပမေယျ ဥဒါဟရဏံ သာဓကနှင့်တကွ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို (ဝါ) ဒဋ္ဌိကရဏအဖြစ်ကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ-၌ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဝယ် ဝဇ္ဇ-အရ(ဝါ) အဝဇ္ဇ-အရ ကိလေသဝဇ္ဇ ကိလေသဒေါသ၊ ကိလေသဒရထ-တို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အ-သည် န-နိပါတ်ပုဒ်၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံပဒ) ယင်း အ-သဒ္ဒါ၏ အဘာဝအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိဂံတ္ထ) နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ဧတဿာတိ အနဝဇ္ဇော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အနဝဇ္ဇ-အရ ကိလေသာ အပြစ်မရှိသော ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ၌ ကောသလ္လံ ပုစ္ဆတိ ပညာ-ဖြင့် ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန ကုသလံ-၌ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန ဝယ် ကောသလ္လ-အရ လိမ္မာသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝီရိယ၊ သမာဓိ စသည်တို့ကို မယူရ၊ ပညာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယင်းကောသလ္လ-သဒ္ဒါ၏ ပညာအနက်ဟောရာ၌ ဧကဒေသျှုပစာ ရဋ္ဌိသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကောသလ္လတော သမ္ဘူတတ္တာ-ဖြင့် ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန-၌ ကောသလ္လသမ္ဘူတ-ပုဒ်ကို ကောသလ္လတော သမ္ဘူတံ ကောသလ္လသမ္ဘူတံ-ဟု ပစ္စမိတပျရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သမာသလိဂံပဒတ္ထ)

➤ **၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။** ကုသလန္တိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္ထက။ ကုသလံ-၌ ကု-ကား ကုစ္ဆိတအနက်။ (ခ) **အပိစ-**ကား အတ္တန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရ ဇောတက။ **အာရောဂျ-**၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ ပဋိသေတ္ထ။ **အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-**၌ အန(န)-ကား ဝိရဟတ္ထ ပဋိသေတ္ထ။ **အဝဇ္ဇ-**၌ အ-ကား တဗ္ဘောအနက်။ **စ-**ကား သပစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဂ) **ယထေဝ-**ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာနတ္ထ။ (တနည်း) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ **ဧဝ-**ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ **ဟိ-**ကား ဝိတ္ထာရိတ္ထ။(တနည်း) ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ **ကန္တိ-**ကား ဣဒ္ဓပရိပုစ္ဆနတ္ထ။ **န-**ကား ပုစ္ဆာအနက်။ **အနာတုရတာယ၊ အဂေလညေန-**တို့၌ အန(န) ကား ဝိရဟတ္ထ ပဋိသေတ္ထ။

နိဗျာဓိတာယ-၌ နိ-ကား အဘာဝတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ ပဋိသေတ္ထ။ **ဧဝ-**ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမေယျတ္ထ

P-33-A

အဘာဝေန-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္တေ။ အရူပဓမ္မေဝိ-၌ ဝိ(အဝိ)ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိတ္တနတ္ထ။

အရူပဓမ္မေဝိ-၌ ဝိ(အဝိ) ဖြင့် ပြဆိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ် ။ ။ ဝိ(အဝိ)ဖြင့် ရူပကာယ၌သာ အနာတုရတာ၊ အဂေလည၊ နိဗ္ဗာဓိတာကြောင့် အာရောဂျအနက်ကြောင့် ကုသိုလ်မည်သည် မဟုတ်သေး၊ နာမ်တရား၌လည်း ကိလေသာတုရတာ၊ ကိလေသဂေလည၊ ကိလေသဗျာဓိ-တို့ မရှိခြင်းကြောင့် အာရောဂျ အနက်ကြောင့် ကုသိုလ်မည်၏ဟု ပေါင်းဆည်းပါသည်။

(ဂ) ယထေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) အာရောဂျအနက်ကြောင့် ရူပ ကာယကို ကုသလဟူ၍ ဆိုခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော အမည်အားဖြင့် မဆိုခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကိလေသာရောဂါ မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် နာမကာယကိုလည်း ကုသလ-ဟူ၍ ဆိုခြင်းသည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ (က) ကုန္တိတာနံ-အရ = အကုသိုလ်ဓမ္မကို ယူ၍ (၁) အကုသိုလ်ဓမ္မသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည် (တနည်း) နှလုံးမသာယာခြင်း၊ ဝိပဋိသာရ၊ စိတ်သောကရောက်ခြင်း၊ ပူဆွေးခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပသေဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ အပါယ်ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုး ခံစားရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ * ကိလေသဝဇ္ဇဿ-အရ = “ကိလေသာ အကုသိုလ်” ကိုယူ၍ အကုသိုလ်အတိုင်း ထုတ်လေ။

သလနာဒီဟိ အတ္ထေဟိ ကုသလံ-အရ “မဟာကုသိုလ်” ကို ယူ၍ (၁) မဟာကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသည် (ဝါ) ဝိတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ ချမ်းသာ အမျိုးမျိုးကို ခံစားရခြင်းစသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ယထေဝ ဟိ ကုသလံ ဝုတ္တံ ။ ။ (၁) ရူပကာယကို ကုသလ-ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) နာကျင်မှု မရှိသည်၏အဖြစ် အာရောဂျဂုဏ် စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နာမကာယ ကို ကုသလ-ဟူ၍ သိထိုက်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရောဂျဂုဏ်တည်ရာဖြစ်သော ဥတုသပ္ပါယ အာဟာရသပ္ပါယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့သန္တာန်၌ ရူပကာယ နာမကာယကို ကုသလဟူ၍ သိခြင်းဟူသော သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် စသည် တိုးပွားခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစေတင်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မဟာ ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တဗျူဒါန်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ် ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောသဖြင့် ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်းအကျိုးသည် (ဝါ) “ကုသလ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရဏာ ဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ တရား နာရခြင်း၊ သိသဖြင့် ကျင့်ရခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်း-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဝေဒိတဗွဲ-၌ အန္တက္ခ ဝိဒဓာတ်-အရ= ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (စာ-၃၅၁-ကြည့်)

(င) ဝုစ္စတိ-၌ အန္တက္ခ ဝေဓာတ်-အရ = (၁) သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကက္ခ။ (၃) “ကောသလ္လ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ “ကောသလ္လ” ဟူသော အသံကို ကြားနာရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်သိရခြင်း၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓ စသည်တို့သည် အန ဘာဝက္ခ။ * (င) ကောသလ္လသမ္ဘူတဌေန-၌ ကောသလ္လ-အရ “ပညာ”ကို ယူ၍ (၁) ပညာသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ဝိညာဏ်သည် ဒီပကက္ခ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ်သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) သင်္ခါရသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) သုခဝိပါကသည် အနဘာဝက္ခ။

➤ ၉။ (က) ကုမ္ဘိတာနံ-အရ “အကုသိုလ်” (င) ကောသလ္လသမ္ဘူတ-၌ ကောသလ္လ-အရ “ပညာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီပကက္ခ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) ကုမ္ဘိတာနံ+သလနာဒီဟိ။ ။ ကုမ္ဘိတာနံ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားက သလနာဒီဟိ-အရ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကုမ္ဘိတာနံ-အရ အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားက သလနာဒီဟိ-အရ မဟာကုသိုလ် မဂ်ကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(ဂ) ကုသလံ+ဝုတ္တံ။ ။ ကုသလံ-အရ ကုသိုလ်ဟူသော နာမည်ပညတ်ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ကုသလံ-အရ ကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားက ပဏ္ဍိတေန-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဘဂဝတာ+ဝုတ္တံ။ ။ ဘဂဝတာ ပါဌသေသ ကတ္တား-အရ/ဝေဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်-အရ/ဘဂဝတာ-အရ ဉာဏ်ကြည်သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကုသလံ+ဝေဒိတဗွဲ။ ။ ကုသလံ-အရ ကုသိုလ်ဟူသော နာမည်ပညတ်ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗွဲ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)

ကုသလံ-အရ ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗွဲ-၌ ဗာဟျတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ ကြွင်းသော ကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)

၁-၄၄-၁

ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ * ဝေဒိတဗွံ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ကုသလ်-အရ ကြွင်းသော ကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပဏ္ဍိတေန+ဝေဒိတဗွံ ။ ။ ပဏ္ဍိတေန-အရ/ဝိဒဇာတ်-အရ ဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗွံ-၌ ဝိဒဇာတ်-အရ/ပဏ္ဍိတေန-အရ ဉာဏ်ကြည်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝေဒိတဗွံ ။ ။ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ ကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားက အန္တက္ခ ဝိဒဇာတ်-အရ သတိဝီရိယ ဉာဏ်ပြဇာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကောသလ္လံ+ဝုစ္စတိ+ပညာ ။ ။ ကောသလ္လံ-အရ ကောသလ္လ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဇာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ * ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဇာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ကောသလ္လံ-အရ ကောသလ္လ-ဟူသော သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပညာ-အရ/ဝုစ္စတိ-၌ ဗာဟုတ္ထ တေ-ဝိဘတ်-အရ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဇာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝုစ္စတိ ။ ။ ပဏ္ဍိတေန-ဟူသော ပါဌသေသ ကတ္တား-အရ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဇာတ်-အရ ဉာဏ်ကြည်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကောသလ္လတော+သမ္ဘူတတ္တာ ။ ။ ကောသလ္လတော-အရ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ဘူတအရ ပညာကြည်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ (ဌာနာနူရုပ-မဟာကုသိုလ် ပထမစိတ်အား)

ပါကျ (၈၃) [၄၁၀၅။ ပြည်၊ပ၊ ၄၁၀။ ဘာသာဋီ၊၃၊၅၄]

(က-၁) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ တာဝ ဧဝံ ဟေတု၊ ဉာဏဝိပယုတ္တံ ကထန္တိ?

(က-၂) တမ္ပိ ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန ကုသလမေဝ၊

(ခ) ယထာဟိ တာလပဏ္ဏေဟိ အကတွာ ကိလဉ္ဇာဒီဟိ ကတမ္ပိ တံသရိက္ခတ္တာ ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန
“တာလဝဏ္ဏ” နေဝ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ဉာဏဝိပဿနတ္ထိန္ဒြိယံ “ကုသလ” နေဝ ဝေဒိတဗျံ။

(ဂ-၁) နိပ္ပရိယာယေန ပန ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊ ကောသလ္လ
သမ္ဘူတဋ္ဌေနာတိ တိရိစ္ဆေပိ “ကုသလ” နန္ဒိ နာမံ လဘာတိ။ (ဂ-၂) ဉာဏဝိပဿနတ္ထံ ဒုဝိဇ္ဇေနဝ။

(ဃ) ဣတိ ယဉ္စ ဇာတကပရိယာယေန ယဉ္စ ဗာဟိတိကသုတ္တပရိယာယေန ယဉ္စ
အဘိဓမ္မပရိယာယေန ကုသလံ ကထိတံ။ သဗ္ဗံ တံ တိဟိပိ အတ္ထေဟိ ဣမသ္မိံ စိတ္တေ လက္ခတိ။

➤ ၁။ (က) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံသည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ သမ္ပယုတ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်
ဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ကုသလံ၊ ကုသိုလ်သည်) တာဝ ဟောတုဖြစ်စေလော။ ဉာဏဝိပဿနတ္ထံ၊ ဉာဏဝိပဿနာ
စိတ်သည်။ ကထံ၊ အသို့လျှင်။ (ကုသလံ၊ ကုသိုလ်မည်သည်။ ဟောတု၊ ဖြစ်သနည်း။) ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။
(စောဒနာ၊ စောဒနာတည်း) တမ္ပိ၊ ထိုဉာဏဝိပဿနာ စိတ်သည်လည်း။ ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန၊ ကောသလ-သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်
သော ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ ထင်ရှားသော ကုသလသဒ္ဓါဖြင့်။ (ဝါ) ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့နှင့် အနဝဇ္ဇ
သုခဝိပါကအဖြစ်ဖြင့် ဟူသော ဉာဏဝိပဿနာစိတ်တို့၌ တင်စားအပ်သော ကုသလသဒ္ဓါဖြင့်။ ကုသလမေဝ၊
ကုသိုလ်မည်သည်သာလျှင်။ (ဟောတု၊ ဤ၏။) (တနည်း) ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန၊ တစုံတခုသော နိမိတ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော
ပညတ်၏ ကာလ လျားသဖြင့် နိမိတ်ကင်းငြားသော်လည်း ထင်ရှားသော သဒ္ဓါဖြင့်။ ကုသလမေဝ၊ သာလျှင်
ဟောတု၊ ဤ၏။

(ခ) ပမာပမေ ထင်ရှားစေလျက် ။ ။ ဟိ၊ ဥပမာဆောင် ထင်အောင် ပြဉ်းအံ့။ တာလပဏ္ဏေဟိ၊
ထန်းရွက်တို့ဖြင့်။ အကတွာ၊ မပြုမူ၍။ ကိလဉ္ဇာဒီဟိ၊ ဖျာ အစရှိသည်တို့ဖြင့်။ ကတမ္ပိ ပြုအပ်သော်လည်း။
တံသရိက္ခတ္တာ၊ ထိုထန်းရွက်ဖြင့်ပြုအပ်သော ယပ်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန၊ ဟူသောအနက်၌
တင်စားအပ်သော သဒ္ဓါဖြင့်။ “တာလဝဏ္ဏ” နေဝ၊ တာလဝဏ္ဏဟူ၍သာလျှင်။ ဝုစ္စတိ ယထာ၊ ဆိုအပ်၏သို့။ ဧဝံ
တထာ၊ ဤအတူ။ ဉာဏဝိပဿနတ္ထိန္ဒြိယံ၊ ဉာဏဝိပဿနာစိတ်ကိုလည်း။ (အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏေန၊ အနဝဇ္ဇ သုခ
ဝိပါကလက္ခဏာဖြင့်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တသရိက္ခတ္တာ၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့်တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။)
“ကုသလ” နေဝ၊ ကုသလဟူ၍သာလျှင်။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗျံ၊ သိအပ်၏။

(ဂ) ပန၊ ပရိယာယံမဟုတ် မချက်ဆိုအံ့။ နိပ္ပရိယာယေန၊ မချာအားဖြင့်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ၊ စိတ်သည်။
အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနာကင်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊ အပြစ်ကင်းသည်၏
အဖြစ် တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန၊ သမ္ပယုတ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်
ဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ တိရိစ္ဆေပိ၊ သုံးပါးအပြားရှိသော သကတံ၊ အနက်ကြောင့်လည်း။
“ကုသလ” နန္ဒိ နာမံ၊ ကုသိုလ်ဟူသော အမည်ကို။ လဘာတိ၊ ရ၏။ ဉာဏဝိပဿနတ္ထံ၊ စိတ်သည်။ ဒုဝိဇ္ဇေန၊ နှစ်ပါး
အပြားရှိသော အနက်ကြောင့်လျှင်။ (“ကုသလ” နန္ဒိ နာမံ၊ ကုသိုလ်ဟူသော အမည်ကို။ လဘာတိ၊ ရ၏။)

(ဃ) ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဇာတကပရိယာယေန၊ ဇာတ်ဒေသနာအားဖြင့်။ ယဉ္စကုသလံ၊ အကြင်ကုသိုလ်၏
အဖြစ်ကို၎င်း။ (ဝါ) ကုသလဟူသော အမည်ကို၎င်း။ ဗာဟိတိကသုတ္တပရိယာယေန၊ ဗာဟိတိက သုတ္တ ဒေသနာ
အားဖြင့်။ ယဉ္စကုသလံ၊ အကြင်ကုသိုလ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း။ (ဝါ) ကုသလဟူသော အမည်ကို၎င်း။ အဘိဓမ္မ ပရိ

ယာယေန၊အဘိဓမ္မာ ဒေသနာအားဖြင့်။ယဉ္ဇကုသလံ၊အကြင်ကုသိုလ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း။(ဝါ)ကုသလဟူသော အမည်ကို၎င်း။(ဘဂဝတ၊သည)ကထိတံ၊ဟောတော်မူအပ်၏။(တနည်း) မယာ၊ငါအဋ္ဌကထာဆရာသည်။ ကထိတံ၊ဆိုအပ်၏။ သဗ္ဗံ၊အလုံးစုံသော။တံ ကုသလံ၊ထိုကုသိုလ် ဟူသော အမည်ကို။တိဟိ၊သုံးပါးကုန်သော။ အတ္ထေဟိ၊သကတအနက်တို့ကြောင့်။ဣမသ္မိံ စိတ္တေ၊ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌။လဗ္ဘတိ၊ရအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန ကုသလံ-ဖြင့် သမ္ပယုတ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့် ကုသလမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်သည် ကုသလ မမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်၏ ကုသလ အမည်ရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်သည် အဘယ်သို့လျှင်(ဝါ) အဘယ်နည်းဖြင့် ကုသလ မည်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်သည်လည်း ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါအားဖြင့် ကုသလ မည်သည်သာဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် ဂုဋ္ဌတ္ထ သင်္ဃေပတ္ထမျှသာဖြစ်၍ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင်ရှားသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်သည်လည်း ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါအားဖြင့် ကုသလ မည်သည်သာ ဟု မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်၏ ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါအားဖြင့် ကုသလမည်ပုံကို ဥပမာနှင့်တကွ ပေါ်လွင် ထင်ရှားအောင် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်၏ ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါအားဖြင့် ကုသလမည်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) တို့ဖြင့် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်သည် သဒ္ဓိသူပစာ ရုဋ္ဌိနည်းအားဖြင့် ကုသလမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဉာဏဝိပ္ဗယုတ် စိတ်သည် သဒ္ဓိသူပစာ ရုဋ္ဌိနည်းဖြင့်သာ ကုသလမည်၏။ မုချအားဖြင့် ကုသလ မမည်ဟူသော အနက် သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မုချအားဖြင့် ကုသလ အမည်ရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာ အား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်၏ မုချအားဖြင့် ကုသလ အမည်ရပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား-(ဂ) ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အာရောဂျဋ္ဌ၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌ၊ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌ ဟူသော အကြောင်းသုံးပါးကြောင့် ကုသလမည်၏။ ဉာဏဝိပ္ဗယုတ်စိတ်ကား အာရောဂျဋ္ဌ၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌ၊ ဟူသော အကြောင်းနှစ်ပါးကြောင့်သာ ကုသလမည်၏ဟု မုချအားဖြင့် ကုသလမည်ပုံကို ငါပြဆိုရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟုလို။

(ဂ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁) ဖြင့် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် သည် အာရောဂျဋ္ဌ-စသော အနက်သုံးပါးကြောင့် ကုသလအမည်ကို ရ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ

ဆိုချေသော် ဉာဏဝိပဿနာတတ်စိတ်သည်လည်း ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ကဲ့သို့ အာရောဂျဋ္ဌ အစရှိသောကြောင့် သုံးပါးလုံးကြောင့်ပင် ကုသလအမည်ကို ရ၏ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ-၁) ဖြင့် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အာရောဂျဋ္ဌ-စသော အနက်သုံးပါးကြောင့် ကုသလအမည်ကို ရ၏ဟူသော မဆိုသင့်။ ဉာဏဝိပဿနာတတ်၏ ကုသလအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဉာဏဝိပဿနာတတ်သည် အဘယ်အကြောင်းသကတ်ကြောင့် ကုသလဟူသော အမည်ကို ရပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ်။ ။ (က-၂) ဖြင့် အဖြေ ပရိဟာရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဉာဏဝိပဿနာတတ်၏လည်း ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါအားဖြင့် ကုသိုလ်အမည်ရပုံကို ဥပစာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဉာဏဝိပဿနာတတ်၏ သဒိသုပစာအားဖြင့် ကုသိုလ်အမည်ရပုံမှတစ်ပါး မုချအားဖြင့် ကုသိုလ်အမည်ရပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ-၂) ဖြင့် နိပ္ပရိယာယအားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၏ ကုသိုလ်မည်ပုံမှတစ်ပါး ဉာဏဝိပဿနာတတ်၏ ကုသိုလ်မည်ပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နှိုးယပ်တောင်ကို သဒိသုပစာ ရုဋ္ဌိနည်းအား ဖြင့် တာလဝဏ္ဏ-ဟူ၍ ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ဉာဏဝိပဿနာတတ်၏လည်း ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါက လက္ခဏာအားဖြင့် တူရကား သဒိသုပစာ ရုဋ္ဌိနည်းအားဖြင့် ကုသလ-ဟူ၍ပင် သိအပ်၏ဟူသော ဥပစာ ရတ္ထ နေယျတ္ထ သံသယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ။ တလတိ ပတိဋ္ဌာတိ တာလော။ (၂) တလဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တည်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဏီယတိ ဝေါဟရိယတိ ပဏ္ဍော။ (၂) ပဏဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောင်းဝယ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တာလဿ ပဏ္ဍော တာလပဏ္ဍော။ (၂) ထန်းပင်၏ ထန်းရွက်နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ အပေါင်း+အစိတ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထန်းရွက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခု နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရဟတိတိ ရုဋ္ဌိ။ (၂) ရဟဓာတ်+တပစ္စည်း ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တက်ရောက်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တက်ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဒ္ဓိယတိ ကထိယတိတိ သဒ္ဓေါ။ (သဒ္ဓ+အ) သပုတိ ဥစ္စာရိယတိတိ သဒ္ဓေါ။(သပု+အ)

ရုဋ္ဌိစ သာ သဒ္ဓေါဓာတိ ရုဋ္ဌိသဒ္ဓေါ။ (၂) တက်ရောက်တတ်သော ဂုဏ်၏ သဒ္ဓါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကိလနံ ဗန္ဓနံ ကိလော။ တဒတ္ထံ ဇာယတိတိ ကိလဇ္ဇော။

ကိလဇ္ဇော အာဒိ ယေသန္တိ ကိလဉ္ဇာဒယော။

သမာန မိဝ နံ ဒိဿတိတိ သရိက္ခံ။ (၂) သမာန-သဒ္ဓူပပဒ ဒိသဓာတ်+ကပ္ပစွည်းသည်၎င်း၊ အတူကဲ့သို့ ရှုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတူကဲ့သို့ ရှုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တေန သရိက္ခံ တံသရိက္ခံ။ (၂) ထန်းရွက်ယပ်၏ နီးယပ်တောင်နှင့် သဒိသ+သဒိသီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

တံ သရိက္ခသ ဘာဝေါ တံသရိက္ခတ္ထံ။ (၂) နီးယပ်တောင်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဒိသဘော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထန်းရွက်ယပ်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဏ္ဏီယတေ ဗန္ဓိယတေ အနေနာတိ ဝဏ္ဏံ။ တာလဿ ဝဏ္ဏံ တာလဝဏ္ဏံ။(ထန်းရွက်)

တာလဝဏ္ဏေဟိ ကတံ တာလဝဏ္ဏံ။ (၂) တာလဝဏ္ဏပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထန်းရွက်တို့၏ ပြုအပ်သော ယပ်တောင်နှင့် ပကတိ+ဝိကတိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ယပ်တောင်ခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိယတ္တံ အတ္ထံ အယတိ ဗုဇ္ဈတိ ဧတေနာတိ ပရိယာယော။(ပရိ-အယ+ဏ)

န ပရိယာယော နိပ္ပရိယာယော။

* ဇာတန္တိ ကိယတိ ကထိယတိ ဧတသိန္တိ ဇာတကံ။(ဇာတ-သဒ္ဓူပပဒ ကေဓာတ်(ဝါ) ကိဓာတ်+အ)

ဇာနာတိ ယထာသဘာဝံ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ ဉာဏံ။ သမံ ဧကပ္ပါဒိဒိဟိ ပကာရေဟိ ယုတ္တန္တိ သမ္ပယုတ္တံ။ ယုဇ္ဇတိတိ ယုတ္တံ။ ပကာရေဟိ ယုတ္တံ ပယုတ္တံ။ သမံ ပယုတ္တံ သမ္ပယုတ္တံ။

ဉာဏေန သမ္ပယုတ္တံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ။ (၂) ဉာဏပုဒ်+သမ္ပယုတ္တပုဒ်သည်၎င်း၊ ဉာဏ်၏ သမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့်အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမ္ပယုတ် စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဌံ တမ္ပိ ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန ကုသလမေဝ-ဖြင့် ကုသလဟူသော အမည်သည် ရဋ္ဌိသဒ္ဓါဖြစ် သောကြောင့် ဉာဏဝိပဿနာစိတ်ကိုလည်း ကုသလ-ဟူ၍ ဆိုထိုက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါ သည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ထန်းရွက်တို့ဖြင့် မပြုမူ၍ နီးဖျာစသည်တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော ယပ်တောင်ကို ထိုထန်း ရွက်နှင့်တူသောကြောင့် “တာလဝဏ္ဏံ”ဟူ၍ ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ဉာဏဝိပဿနာ ကုသိုလ်စိတ်သည်လည်း ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အနုဝဇ္ဇာသုခဝိပါကလက္ခဏာအားဖြင့် တူသောကြောင့် သဒိသုပစာ ရဋ္ဌိ နည်းအားဖြင့် ကုသလ-ဟူ၍ပင် သိအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) တမ္ပိ-၌ တံ-ကား ပုစ္ဆာဝါကျရှိ ဉာဏဝိပဿနာ-ကို စွဲယူ သောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။ (ဃ) ယဉ္ဇ-၌ ယံ-ကား ကုသလံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။ (က) တာဝ-အနက်= အနုညာတတ္ထ။ (ခ) တိ-အနက်=တပ္ပါကဋီ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ကရုဏတ္ထ။ ပိ-အနက်=သဒ္ဓိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဂ) ပန-အနက်=ပက္ခန္တရတ္ထ။ ပိ-အနက်=အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

(ဃ) ဣတိ-အနက်=နိဒဿနတ္ထ။ ယဉ္ဇ-၌. စ-ကာ: အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(က) ကုသလမေဝ-/(ခ) ကုသလန္နေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ကုသလဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တခြားသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကုသလအမည်၏ တည်ရာဖြစ်သော ဉာဏဝိပဿနာကုသိုလ်စိတ်ခြံသည် အနုညာတတ္ထ။(တနည်း) ထို ကုသိုလ်၏ အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါက လက္ခဏာသည် အနုညာတတ္ထ။

တာလဝဏူန္နေဝ-၌ (၁) တာလဝဏူ-ဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော ကိလ္လဗီဇနီ အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) တာလဝဏူ အမည်၏ တည်ရာဖြစ်သော နှီးဖျာ ယပ်တောင်ခြံသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဒူဝိဇေနေဝ-၌ (၁) အာရောဂျဋ္ဌ, အနုဝဇ္ဇ-ဟူသော အနက်နှစ်ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌ-ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒိသုပစာ ရဋ္ဌီနည်းအားဖြင့်လည်း ကုသိုလ်အမည်ရနိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-အရ= (၁) မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေါဒါနသမ္ပတ္တိရသ သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အကုသလဝိဒ္ဓသန ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဣဋ္ဌဝိပါက ပဗ္ဗပဋ္ဌာန် သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ခ) ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒေသ-အရ= ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ် သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ဌာနသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်။ (စာ-၃၅၁-ကြည့်)

(ခ) ဝါကျကိုရှု၍ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ဉာဏဝိပဿနာကုသိုလ်ကိုလည်း ကုသိုလ်ဟူ၍ သိရခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကချင်းတူသည်၏အဖြစ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဉာဏဝိပဿနာကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲနိုင်ခြင်း ဟောပြောပို့ချနိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ထန်းရွက်ဖြင့် မပြသော်လည်း ယင်းနှင့်တူ၍ နှီးဖြင့်ပြုအပ်သော ယပ်ကို ထန်းရွက်ယပ်ဟု ခေါ်ဆို နိုင်ခြင်း ဥပမာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဉာဏဝိပဿနာကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဟုသိလျက် ပွားများအားထုတ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ကထိတံ-၌ အန္တတ္ထ ကထေတိ-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပြဇာနီးသော မဟာ ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ် ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောသဖြင့် မဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်းအကျိုးသည် (ဝါ) “ကုသလ”ဟူသော ဝစီဘောဒဿဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာ ဉာဏ်, ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်, စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ တရား နာရခြင်း, သိသဖြင့် ကျင့်ရခြင်း, ကျင့်သဖြင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်း-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ကောသလ္လ-အရ= “ပညာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီပတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (ခ) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ။ ။ ဉာဏ-အရ ဉာဏ ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပယုတ္တံ-အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣန္ဒြိယ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဉာဏဝိပယုတ္တမ္ပိ+ကုသလန္ဓေ+ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ဝယ် ဗာဟုတ္တ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ ဉာဏဝိပယုတ် မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် အန္တတ္တ ဝိဒဓာတ်-အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကုသလန္ဓေ-အရ ကုသိုလ်ဟူသော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကိလဉ္ဇာဟိ+ကတံ ။ ။ ကိလဉ္ဇာဟိ-အရ မဟာဘုတ် ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ကတံ-အရ မဟာဘုတ် ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၁-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ကုသလံ+ကထိတံ ။ ။ ကုသလ-အရ ကုသိုလ်ဟူသော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ကထိတံ-၌ ကထဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝါကျ (၈၄) [ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ပြည်၊ပ၊ ၄၁၁။ ဘာသာဋီ၊ဒ၊၅၆]

(က) တဒေတံ လက္ခဏာဒိဝသေန အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏံ၊ အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသံ၊ ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန်၊ ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ၊

(ခ) အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္တာ ဝါ အနဝဇ္ဇလက္ခဏမေဝ ကုသလံ၊ ဝေါဒါနဘာဝရသံ၊ ဣဋ္ဌဝိပါက ပစ္စုပ္ပန်၊ ယထာဂုတ္တပဒဋ္ဌာနမေဝ၊

(ဂ) လက္ခဏာဒိသုဟိတေသံ တေသံ မ္ဗောနံ သဘာဝေါ ဝါ သာမညံပါလက္ခဏံ နာမ၊ ကိစ္စံဝါ သမ္ပတ္တိဝါ ရသော နာမ၊ ဥပဋ္ဌာနာကာရောဝါ ဖလံဝါ ပစ္စုပ္ပန် နာမ၊ အာသန္နကာရကံ ပဒဋ္ဌာနံ နာမ။ (ဃ) ဣတိ ယတ္ထ ယတ္ထ လက္ခဏာဒိနိ ဝက္ခာမ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဣမိနာဝ နယေန တေသံ နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

➤ ၁။ (က) တဒေတံ တံဇတံ ကုသလံ၊ထိုကုသိုလ်သည်။လက္ခဏာဒိဝသေန၊လက္ခဏာစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏံ၊ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာဟူသော အဖြစ်ဒေါသမှကင်းသော ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။(တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏံ၊သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။(တနည်း) အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏံ၊ ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာဟူသော အပြစ်ဒေါသမှကင်းသည်၏ အဖြစ်(ဝါ) သူတော်ကောင်းတို့သည် ကြဉ်ရှောင်အပ် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာ တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်၌ဖြစ်သော လေးပါးသော နာမက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။အကုသလဝိဒ္ဓသနရသံ။အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စရှိ၏။ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန်၊ ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သိမှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏။ ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ၊အသင့်လမ်းမှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ (ခ) ဝါ၊တနည်းကား။အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္တာ၊သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ် သော ရာဂ-စသော ကိလေသာဟူသော အပြစ်ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ကြောင့်။ကုသလံ၊ကုသိုလ်သည်။ အနုဝဇ္ဇလက္ခဏမေဝ၊သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော ရာဂ-စသော ကိလေသာဟူသော အပြစ်ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်သာ မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။ဝေါဒါနဘာဝရသံ၊ဖြူစင်သည် ၏ အဖြစ်ဟူသော ပြည့်စုံသော ဂုဏ်ရှိ၏။ဣဋ္ဌဝိပါကပစ္စုပ္ပန်၊အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော လေးပါးသော ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာတည်းဟူသော အကျိုးဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရှိ၏။ယထာဂုတ္တပဒဋ္ဌာနမေဝ၊ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ယောနိသောမနသိကာရပင်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။

(ဂ) ဟိ၊ချဲ့အံ့။လက္ခဏာဒီသု၊လက္ခဏာ စသည်တို့ကို။(ဂုစ္စမာနေသု၊ဆိုအပ်ကုန်သည်ရှိသော်) တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ၊ပထဝီ ဖဿ-စသော တရား ထိုထိုတို့၏။သဘာဝေါဝါ၊မိမိ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကက္ခဋ္ဌတ္တ၊ ဖုသန အစရှိသော တပါးနှင့် မဆက်ဆံသော လက္ခဏာသည်၎င်း။သာမညံဝါ၊အနိစ္စတာ အစရှိသော ဆက် ဆံသော လက္ခဏာသည်၎င်း။လက္ခဏံ နာမ၊လက္ခဏာ မည်၏။ကိစ္စံဝါ၊ပြီးစေအပ်သော ကိစ္စသည်၎င်း။ သမ္ပတ္တိဝါ၊ပြည့်စုံသော ဂုဏ်သည်၎င်း။ရသော နာမ၊ရသ မည်၏။ဥပဋ္ဌာနာကာရောဝါ၊ယူအပ် မှတ်အပ် သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားထင်သော အခြင်းအရာသည်၎င်း။ဖလံဝါ၊အကျိုးသည်၎င်း။ပစ္စုပ္ပန်နံ နာမ၊ပစ္စု ပ္ပန်မည်၏။အာသန္နကာရဏံ၊နီးသော အကြောင်းသည်။ပဒဋ္ဌာနံ နာမ၊ပဒဋ္ဌာန်မည်၏။

(ဃ) ဣတိ ဧဝံ၊ဤသို့။ယတ္ထ ယတ္ထ၊အကြင်အကြင်သို့သော အရပ်၌။လက္ခဏာဒီနိ၊လက္ခဏာ အစရှိသည်တို့ကို။(မယံ၊ငါတို့သည်)ဝက္ခာမ၊ဆိုကုန်အံ့။တတ္ထ တတ္ထ၊အရပ် ထိုထို၌။ဣမိနာဝ နယေန၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါဝါ-စသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။။တေသံ လက္ခဏာဒီနိ၊ ထိုလက္ခဏာ အစရှိသည်တို့၏။နာနတ္ထံ၊ထူးသည်၏ အဖြစ်ကို။(ပဏ္ဍိတေန၊သည်။) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

➤ **၂။ (က) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် ကုသလန္တိ ကုစ္ဆိတာနံ သလနာဒိဟိ အတ္တေဟိ-စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ကုသလ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသလ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထ-သာရိ၍ ယင်းကုသိုလ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ကုသလ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ကုသလ-သဒ္ဒါ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-စသည် ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်

ရာ၏။ ကုသလ-သဒ္ဓါ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-စသည်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကုသိုလ်သည် လက္ခဏာ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၊ အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသ၊ ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန်၊ ယောနိသော မနသိကာရပဒဋ္ဌာန်-ရှိ၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကသည် ဤတစ်နည်းသာရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်--ရှိ၏ဟူသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ)တို့ဖြင့် ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ သရုပ်သဘော အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) (ခ)တို့ဖြင့် ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ သရုပ် သဘော အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ သရုပ် သဘော အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါဝါစသည်ဖြင့် လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ သရုပ် သဘော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆိုလတ်ကုန်သော ထိုထိုပရမတ္ထ သဘောတရားတို့၌ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ သရုပ် သဘော အဓိပ္ပါယ်ကို ဤဆိုအပ်ပြီးသော တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါ ဝါစသော နည်းမှ တပါးသော နည်းဖြင့်ပင် သိမှတ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့်-- အဓိပ္ပါယ်မျှကိုသာ မဆိုသင့်။ ကုသိုလ်မှတပါးသော အခြား ပရမတ္ထတရားတို့၏ လက္ခဏာ စသည်တို့ကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ ကုသိုလ်မှတပါးသော အခြား ပရမတ္ထတရားတို့၏ လက္ခဏာ စသည်တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၉။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ဂ) ဖြင့် (က)ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာမ တပါးသော (ခ) ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာ ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်း၏ ယုတ္တိကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(တနည်း) လက္ခဏာ စသည်တို့၏ သရူပတ္ထ သဘာဝတ္ထကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် ပုံနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုသိုလ်၏ အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာမှတပါး အနုဝဇ္ဇလက္ခဏာကို၎င်း၊ အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသမှတပါး ဝေါဒါနဘာဝရသကို၎င်း၊ ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန်မှတပါး ဣဋ္ဌဝိပါကပစ္စုပ္ပန်ကို၎င်း အသီး အသီး လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရသည်။

(ဃ) ၌ ဝေဒိတဗွဲ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နောက်၌ ဆိုအပ်လတ်ကုန်သော ပရမတ္ထသဘောတရားတို့၌ ဤဆိုအပ်ပြီးသော တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါဝါ စသောနည်းဖြင့်သာလျှင်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

လက္ခဏာ စသည်တို့၏ ထူးခြားပုံကို သိရမည်ဟု ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ အနေကန္တ၊ သံသယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဝိဒ္ဓိသီယတေ ဝိဒ္ဓိသနံ။ (၂) ဝိပဗ္ဗ ခံသုဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဖျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အကုသလဿ ဝိဒ္ဓိသနံ အကုသလဝိဒ္ဓိသနံ။ * ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတိတိ ရသော။(ရသ+အ)

အကုသလဝိဒ္ဓိသနံ ရသော ဧတဿာတိ အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသံ။ (၂) အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စ၏ ကုသိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဖျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသသည် (ဝါ) ကုသိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။ (ဝဒ+ဏျ) ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ အဝဇ္ဇဿ ပဋိပက္ခံ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခံ။ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခဿ ဘာဝေါ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္ထံ။

ဘာဝီယတိ လက္ခီယတိ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ။ * သဿ အတ္တနော ဘာဝေါ သဘာဝေါ။

(၂) ပထဝီ၊ ဖဿ-စသော မိမိ၏+ကက္ခဏလက္ခဏာ၊ ဖုဿနလက္ခဏာ စသည်နှင့် လက္ခဏာဝန္တလက္ခဏ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဖျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အခြားသော တရားတို့နှင့် တူညီမှု မရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နာနာ ဘာဝေါ နာနတ္ထံ။

ဝိသေသေန အဝဒါယတိတိ ဝေါဒါနံ။ (၂) ဝိ-ရှေး အဝ-ရှေးရှိသော ဒါ-ဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဖျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိုင်းဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ စင်ကြယ်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တံ ဝိယ မိယတိ ပရိဆိဇ္ဇတိတိ သမာနော။ သမာနဿ ဘာဝေါ သာမညံ။(သမာန+ဏျ)

ကာရေတဗ္ဗံ နိပ္ပာဒေတဗ္ဗန္တိ ကိဗ္ဗံ။ (ကရ+ရိစ္စ)

ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတိတိ ရသော။(ကိစ္စ ရ၏) (၂) ရသဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြီးစီးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဖျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရသ-သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကိစ္စသည်၎င်း၊ သမ္ပတ္တိသည်၎င်း ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ရသတိ သမ္ပဇ္ဇတိတိ ရသော။(သမ္ပတ္တိ ရ၏။) သမ္ပဇ္ဇတိတိ သမ္ပတ္တိ။ (သံ-ပဒ+တိ)

ဥပဋ္ဌဟိယတေ ဥပဋ္ဌဟတိတိ ဝါ ဥပဋ္ဌာနံ။ ဥပဋ္ဌာနံ ဧဝ အာကာရော ဥပဋ္ဌာနာကာရော။

အတ္တနော ကာရဏံ ပဋိစ္စ တပုဋ္ဌိမ္မဘာဝေန ဥပဋ္ဌာတိတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ။

ပဋိမုခံ ဝါ ဥပဋ္ဌာတိတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ။ ဝေါဒါနံ ဣတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန္နာနံ။

➤ ၆။ (၁) ၌ တေသံ တေသံ သဘာဝေါ ဝါ သမညံဝါ လက္ခဏံ နာမ-ဖြင့် လက္ခီယတိ အနေနာတိ လက္ခဏံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ လက္ခဏ-အရ သဘာဝလက္ခဏာ၊ သာမညလက္ခဏာ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ကိစ္စံဝါ သမ္ပတ္တိဝါ ရသောနာမ-ဖြင့် ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတိတိ ရသော၊ ရသတိ သမ္ပဇ္ဇတိတိ ရသော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရသ-အရ ကိစ္စရသ၊ သမ္ပတ္တိရသ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဥပဋ္ဌာနကာရောဝါ ဖလံဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ နာမ-ဖြင့် ပဋိမုခံ ဥပဋ္ဌာတိတိ

ပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အတ္တနော ကရဏံ ပဋိစ္စ တပုဋိဗိမ္မဘာဝေန ဥပဋ္ဌာတိတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပစ္စုပဋ္ဌာန-အရ အာကာရ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာနံ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ) **အာသန္နကာရဏံ ပဒဋ္ဌာနံ နာမ-**ဖြင့် ပဒါနံ ဟေတုနံ ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဒဋ္ဌာန-အရ အာသန္နကာရဏ-နီးစွာသော အကြောင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြားအဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ **သဗ္ဗနာမ်အစွဲ** ။ ။ (က) တဒေတံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသလံ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ခ) တေသံ တေသံ-ကား မွှောနံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (ဃ) တတ္ထ တတ္ထ-ကား ပက္ကန္တဝိသယ (တနည်း) နိယမဝိသယ။ **ဣမိနာဝ-**ကား နယေန-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဂ) နှို ငါ-သဒ္ဓါ၏ အနက်- အညမညသမုစွည်းအနက်။

(ခ) **အနဝဇ္ဇလက္ခဏာမေဝ-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်** ။ ။ (၁) အနဝဇ္ဇလက္ခဏာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သုခဝိပါကသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇလက္ခဏာရှိသော ကုသိုလ်ခြံသည် အနညာတတ္ထ။

ယထာဝုတ္တ ပဒဋ္ဌာနမေဝ-၌ (၁) ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တခြားသော ပဒဋ္ဌာနံတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယောနိသောမနသိကာရ ပဒဋ္ဌာနံရှိသော ကုသိုလ်ခြံသည် အနညာတတ္ထ။

(ဃ) **ဣမိနာဝ နယေန-၌** ။ ။ (၁) ဤဆိုအပ်ပြီးသော တေသံ တေသံ မွှောနံ သဘာဝေါ ဝါ စသောနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဤနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ **ကြိယာဝါးတန်** ။ ။ **အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္တာ-၌ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ-အရ** = “ကုသိုလ်” ကိုယူ၍ ထုတ်လေ။ (ဃ) **ဝက္ခာမ-အရ** အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပရမတ္ထတရားတို့၏ လက္ခဏာ-စသော စိတ္တဿေဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရမတ္ထတရားတို့၏ လက္ခဏာ စသည်ကို သောတုဇနတို့ကို သိစေလိုသော ဆန္ဒသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပရမတ္ထတရားတို့၏ လက္ခဏာကို သောတုဇနတို့ သိခြင်းစသော အကျိုးတရားတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) **ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒဓာတ်-အရ** ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်။ (စာ-၃၅၁-ကြည့်)

➤ ၉။ **လက္ခဏာဒီနိ-ဝက္ခာမ** ။ ။ လက္ခဏာဒီနိ-အရ ဆိုလတဲ့သော လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ပဒဋ္ဌာနံ-ဟုဆိုအပ်ကုန်သော အတ္ထပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝက္ခာမ-၌ ဝစဓာတ်-အရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သတိ ဉာဏ် ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပုန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

နာနတ္ထံ-ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ နာနတ္ထံ-အရ လက္ခဏာ စသည်တို့၏ ထူးပုံအခြင်းအရာ အာကာရ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၀၃

ပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၈၅) [၁၀၆။ ပြည်၊ ၄၁၃။ ဘာသာဓီ၊ ၅၇]

(က) စိတ္တန္တိ အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတံ စိတ္တံ။ (ခ) ဝိဇာနာတိတံ အတ္ထော။

(ဂ) ယသ္မာ ဝါ စိတ္တန္တိ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏော ဧသ သဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ ယဒေတ္ထ လောကီယ ကုသလာကုသလကိရိယစိတ္တံ၊ တံ ဇေနဝိထိဝေသေန အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတံ စိတ္တံ။

(ဃ) ဝိပါကံ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တိ စိတ္တံ။

(င) အဝိစ သဗ္ဗဒ္ဓိ ယထာနုရူပတော စိတ္တတာယ စိတ္တံ။

(စ) စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တန္တိ ဝေပေတ္တ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၁၃၅၆-၃ မေး)

➤ ၁။ (က) စိတ္တန္တိ ပဒဿ၊စိတ္တံ-ဟူသော ပုဒ်၏။[ဝိဂ္ဂဟောဝိဂ္ဂဟကို။ဇေဝံဤဆိုအပ်လတုံသော နည်းဖြင့်။ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။] (ယံဝိညာဏံ၊အကြင်ဝိညာဏ်သည်။) အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို၊စိန္တေတိ၊သိတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ သိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(တံဝိညာဏံထိုဝိညာဏ်သည်) စိတ္တံ၊စိတ်မည်၏။

(ခ) (အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို။)ဝိဇာနာတိ၊သည်ာ ပညာတို့၏ ကိစ္စတို့မှထူးသောအားဖြင့် သိတတ်၏။ ဣတိ အယံဤဝိဇာနာတိ-ဟူသော သဒ္ဓါသည်။အတ္ထော၊စိန္တေတိဟူသောပုဒ်၏ အနက်ရှိသော သဒ္ဓါတည်း။

(ဂ) ဝါ၊တနည်းကား။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။စိတ္တန္တိ၊စိတ္တံဟူသော။ဧသ-ဧသော သဒ္ဓေါ၊ဤသဒ္ဓါသည်။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏော၊အလုံးစုံသော စိတ်နှင့် ဆက်ဆံသည်။ဟောတိ၏။တသ္မာ၊ထိုသို့ စိတ္တသဒ္ဓါ၏ အလုံး စုံသော စိတ်နှင့် ဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဧတ္ထ ဧတေသု သဗ္ဗစိတ္တေသု၊ဤအလုံးစုံသော စိတ်တို့တွင်။ ယံ လောကီယကုသလာကုသလကိရိယစိတ္တံ၊အကြင် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာစိတ်သည်။ အတ္ထိ၊ရှိ၏။တံ စိတ္တံ၊ထိုလောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာစိတ်သည်။ဇေနဝိထိဝေသေန၊ဇောဝိထိ တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။အတ္တနော၊မိမိ၏။သန္တာနံ၊အစဉ်ကို။စိနောတိ၊အသေဝေန အစရှိသော ပစ္စည်းအားဖြင့် စိတတ် ၏။(ဝါ) ပဂုဏပလဝအဖြစ်ကို ပြသောအားဖြင့် ငှားစေတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တံဝိညာဏံ၊ ထိုဝိညာဏ်သည်) စိတ္တံ၊စိတ်မည်၏။

(ဃ) ယံဝိပါကံ၊အကြင်ဝိပါကံဝိညာဉ်ကို။ကမ္မကိလေသေဟိ၊ကံ၊ ကိလေသာတို့သည်။စိတံ၊ဆည်းပူးအပ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တံဝိပါကံ၊ထိုဝိပါကံဝိညာဉ်သည်) စိတ္တံ၊စိတ်မည်၏။ (င) အဝိစ-အပရော နယော၊တပါးသောနည်းကို။(မယာ၊ငါသည်။)ဝုစ္စတေး၊ဆိုအံ့။သဗ္ဗဒ္ဓိ၊ အလုံးစုံသော စိတ်သည်လည်း။ယထာနုရူပတော၊အကြင် မိမိ မိမိအားလျော်သော သမ္ပယုတ်၊ ဘုံ၊ အာရုံ စသောအားဖြင့်။စိတ္တတာယ၊ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။စိတ္တံ၊စိတ်မည်၏။

(စ) စိတ္တကရဏတာယ၊ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသော အမှုကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် (ဝါ) ဂတိ-စသော ဆန်းကြယ်သောအကျိုးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(ဝါ) ပြုအပ်သော ပန်းချီစသော အမှု၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။(ဝါ) ပြုအပ်သော ဂတိ-စသော အကျိုး၏ ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။စိတ္တံ၊စိတ်မည်၏။ဣတိ ဝေဒိ၊ဤသို့လည်း။ဧတ္ထ စိတ္တန္တိ ပဒေ၊ဤစိတ္တံဟူသော ပုဒ်၌။အတ္ထော၊ အနက်ကို။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်)ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။ (နိ-၄၁၄)

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ကုသလံဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ္တံဟူသော ပုဒ်၏ အနက်အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အဒိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ကုသလံဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ စိတ္တံဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တံဟူသော ပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ္တံပုဒ်ကို အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-အရ ဥပာနစိန္တာပဇာနနစိန္တာ၊ ဝိဇာနနစိန္တာဟူသော စိန္တာသုံးမျိုးလုံးကိုပင် ယူရမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ ယူရမည့် စိန္တာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသသင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ ယူရမည့် စိန္တာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ဤ၌ ဝိဇာနနစိန္တာကို ယူရမည်ဟု ငါပြဆိုရကား အဗျာပိတဒေါသမရောက်ပါဟူသို။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) တို့ဖြင့် စိတ္တံ-ကို အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ရသော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မသိနိုင်ရာလေသောကြောင့် (က) (ခ) တို့ဖြင့် စိတ္တံ-ကို အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသော မပြဆိုသင့်။ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ရသော စိတ္တံ-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ရသော စိတ္တံ-သဒ္ဒါကို အဘယ်သို့ ဝစနတ္ထပြုရပါမည်နည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ယူရာ၌ အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရပါမည်ဟူလို။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ) တို့ဖြင့် အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းအကြောင်းသကတ် တစ်မျိုးကြောင့်သာ စိတ်မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) (ခ) တို့ဖြင့် အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟူသော မပြဆိုသင့်။ စိတ်မည်ခြင်း၏ အခြားသော အကြောင်းသကတ် တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်မည်ခြင်း၏ အခြားသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ရသည့် စိတ္တပုဒ်ကို အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိပါကိစိတ်ကို အရကောက်ရသော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၀၅

ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့ကို အရကောက်ရသည့် စိတ္တပုဒ်ကို အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိပါကစိတ်ကို အရကောက်ရသော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိပါကစိတ်ကို အရကောက်ရသော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ)ဖြင့် ဝိပါကစိတ်ကို အရကောက်ရာ၌ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရပါမည်ဟူလို။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဇောဝီထိ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိ၏စိတ်အစဉ်ကို စိတ်တသောကြောင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့သည် စိတ္တမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့၏ စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်းသကတ်ကိုသာ သိရ၍ ဝိပါက၏ စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်းသကတ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဇောဝီထိ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိ၏စိတ်အစဉ်ကို စိတ်တသောကြောင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောတို့၏ စိတ်မည်ပုံမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိပါက၏ စိတ်မည်ခြင်း အကြောင်းသကတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိပါက၏ စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်းသကတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် ကံ ကိလေသာတို့သည် စိတ်တသောကြောင့် ဝိပါကသည် စိတ်မည်၏ဟု ဝိပါက၏ စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်းသကတ်ကို ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) (ဃ)ဝါကျတို့ဖြင့် အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ၊ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ စိတ္တံ-အရ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောနှင့် ဝိပါကစိတ်တို့ကို ယူရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းကတ္တုသာဓန ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထ နှစ်ပါတို့တွင် အာဝဇ္ဇန်းဒွေး ဝီထိစဉ် ဘုံစဉ်အားဖြင့် အန္တိမဇေဝန-ဟု ဆိုအပ်သော အဆုံးဇော လောကုတ္တရာဇောတို့သည် မပါဝင်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မပါဝင်နိုင်ရာသောကြောင့် အလုံးစုံသော စိတ်ကို သိမ်းကျုံးသောအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သော (ဝါ) စိတ်အားလုံးကို အရကောက်ယူနိုင်သော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်အားလုံးကို အရကောက်ယူနိုင်သော စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င) ဖြင့် စိတ်အားလုံးကို အရကောက်ရသော စိတ္တပုဒ်ကို စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရပါမည်ဟူလို။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် အလုံးစုံသော စိတ်သည် သမ္ပယုတ်ဘုံ၊ အာရုံ-စသောအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သောကြောင့် စိတ်မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် တစ်ပါးသော ဖြစ်သင့်သော ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ-စသော အမှုကို ပြုတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟု စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်း ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် (င) ဖြင့် အလုံးစုံသော စိတ်သည် သမ္ပယုတ် ဘုံ၊ အာရုံ-စသောအားဖြင့်

1-34-A

ဆန်းကြယ်သောကြောင့် စိတ်မည်ပုံမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ-စသော အမှုကို ပြုတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟု စိတ်မည်ခြင်းအကြောင်း ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (၈)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၈။ ခါသပယ် ။ (က) ဖြင့် စိတ္တပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြလိုက်သဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် စိန္တေတိပုဒ်၌ စိတ်ဓာတ်(ဝါ) စိန္တဓာတ်၏ အနက်ကို ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဤ၌ ဝိဇာနနစိန္တာကိုသာ လိုအပ်၏ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ)(ဃ)(င)(စ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ အတ္တော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိန္တေတိ-ဟူသောပုဒ်၏ (ဝါ) စိန္တေတိ စိန္တာ၏ တိမ်မြုပ်ကွယ်ဝှက်နေသော ဝိဇာနနစိန္တာအနက်၊ ဝိဇာနနအနက်၊ အာရမ္မဏုပလဒ္ဓိအနက်ကို ဖော်ပြလျက် ပညာ၊ သညာတို့မှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ထူးခြားစွာသိခြင်း၊ အာရုံကိုရအောင် ယူနိုင်ခြင်းပင်တည်းဟူသော စကားကျကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ အတ္တော-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ယသ္မာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တ-ဟူသော ဝစနတ္ထမှတပါး အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ၊ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တံ စိတ္တံ-ဟူသော ဝစနတ္ထတို့ကို၎င်း၊ စိန္တဓာတ် (ဝါ) စိတ်ဓာတ်+တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်မှတပါး စိဓာတ်+တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ စိတ္တ-အရ စိတ်တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်ဟူသော သာမည အဘိဓမ္မယုတ္တမှတပါး လောကီ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်နှင့် ဝိပါကံစိတ်ဟူသော ဝိသေသ အဘိဓမ္မယုတ္တတို့ကို၎င်း၊ အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး ဇောဝိထိ၏အစွမ်းဖြင့် မိမိစိတ်အစဉ်ကို စိတတ်သောကြောင့် လောကီ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်သည် စိတ်မည်၏။ ကံ ကိလေသာတို့သည် စီအပ်သောကြောင့် ဝိပါကံစိတ်သည် စိတ်မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တို့ကို၎င်း လဲလိုသောကြောင့် ယသ္မာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တသဒ္ဓါ၏ အလုံးစုံသော စိတ်နှင့် ဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ တသ္မာကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ အဝိစ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဇေနဝိထိဝသေန အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ၊ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တံ စိတ္တံ-ဟူသော ဝစနတ္ထမှတပါး စိတ္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟူသော ဝစနတ္ထကို၎င်း၊ စိဓာတ်+တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်မှတပါး စိတ္တဓာတ်+အ-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ စိတ္တအရ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်၊ ဝိပါကံစိတ်ဟူသော အဘိဓမ္မယုတ္တမှတပါး အာဝဇ္ဇန်းဒွေ အဆုံးဇော၊ လောကုတ္တရာဇောနှင့်တကွ အလုံးစုံသော စိတ်ဟူသော အဘိဓမ္မယုတ္တကို၎င်း၊ မိမိ စိတ်အစဉ်ကို စိတတ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏။ ကံ၊ ကိလေသာတို့သည် စီအပ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံအားလျော်စွာ ဆန်းကြယ်သောကြောင့် စိတ်မည်၏ဟူ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၀၇

သော အကြောင်းသကတ်ကို၎င်း လဲလိုသောကြောင့် (င) ၌ အပိစ-ကို ထားရပါသည်။

သဗ္ဗမ္ဘိ-၌ ပိ(အပိ) ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်အားလုံးသည်သာ ဆန်းကြယ်သည် မဟုတ်၊ တစ်ခု တစ်ခုသော စိတ်သည်လည်း သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံအားဖြင့် ဆန်းကြယ်၏ဟု အစိတ် အစိတ်ကို ပေါင်းဆည်းပြလိုသောကြောင့် သဗ္ဗမ္ဘိ-၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(စ) ဇေယျတ္ထ-၌ ပိ(အပိ) ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တပုဒ်၏ နိပ္ပန္နပါဠိပဒိက အဖြစ် မှတပါး အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိက အဖြစ်ကို၎င်း နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် စိတ္တပုဒ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း ပြလိုသော ကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း စိတ္တ-ဟူသော ပုဒ်၌ အနက်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ အနေကန္တ၊ သံသယတ္ထအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ **၄ ။ အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဧတ္တတိ အာရမ္မဏံ။** (၁) အာ-ဟူသော၊ရမ-ဟူသော၊ မ-ဟူသော၊ ထံ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါသည် ဗျူပ္ပတ္တိ မည်၏။ (၂) ထိုဗျူပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာပုဗ္ဗ ရမဓာတ် သုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လာရောက်၍ ဓမ္မလျော်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၃) အာရမ္မဏံ-ဟူသော အပေါင်း နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏အကြောင်းဖြစ်သော လာရောက်၍ ဓမ္မ လျော်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။ **(အဘိဓာနဋီကာနည်း)**

စိတ္တစေတသိကေဟိ အာလမ္ဗိယတေတိ **အာရမ္မဏံ။** (အာပုဗ္ဗ လမ္ဗ (ဝါ) လမိဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ဆွဲကိုင်ခြင်းကြိယာ)

သံ သုဠု တနောတိတိ **သန္တာဓနာ။**(တ) (၂) သံပုဗ္ဗ တနဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကောင်းစွာ ချဲ့ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကောင်းစွာ ချဲ့ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သရတိ ပဝတ္တတိတိ **သဗ္ဗံ။** (သရဓာတ်+ဗပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)
သဗ္ဗတံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ **သဗ္ဗံ။** (သဗ္ဗ+အ)

ဝိန္တေတိတိ **ဝိန္တံ။**(စိတ (ဝါ) စိန္တ+တ၊ စိတ်အားလုံးရ၏။) အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ **ဝိန္တံ။** (စိ+တ၊ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာဇော ရ၏။)

(ဃ) ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တံ **ဝိန္တံ။**(စိ+တ၊ ဝိပါကိစိတ်ရ၏။) ကမ္မကိလေသေဟိ စိယတေတိ **ဝိန္တံ။** (၂) စိ-ယ-တေ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆည်းပူးခြင်း၊ ပွားစေခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆည်းပူးခြင်း၊ ပွားစေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(င-နှင့်အညီ) စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ **ဝိန္တံ။** (စိတ္တ+အ၊ စိတ်အားလုံးရ၏။)
(၂) စိတ်-တေ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဆန်းကြယ်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(စ-နှင့်အညီ) စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ **ဝိန္တံ။** ကရောတိတိ ကရဏံ။ စိတ္တံ ကရဏံ **ဝိန္တံ။**

(၂) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသော အမှု၏ ပြုတတ်သော စိတ်နှင့် ကမ္မ+ကမ္မိ၊ အာရုံ+အာရမ္မ

F-34-B

ဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်သော အမှုကို ပြုခြင်းကြိယာသည် (၀ါ) ဆန်းကြယ်သောအမှုကို ပြုတတ်သော စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဗ္ဗေ တံ စိတ္တဉ္စာတိ သဗ္ဗဓိတ္တံ။ (၂) သကလဘောဂုဏ်၏ စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

ဓာရိယတေ ဓာရဏံ။(ဓရ+ယု) သဟ ဓာရဏေန ယော ဝတ္တတိတိ သာဓာရဏော။
သမာနံ ဓာရဏံ ယဿာတိ သာဓာရဏော။ သမံ သမဘာဝံ ကတွာ ဓာရေတိတိ သာဓာရဏော။

(၂) သံ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဓရဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တူမျှသည်ကိုပြု၍ ဆောင်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တူမျှသည်ကိုပြု၍ ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဗ္ဗစိတ္တေန သာဓာရဏော သဗ္ဗဓိတ္တံသာဓာရဏော။ (၂) အလုံးစုံသော စိတ်၏ ဆက်ဆံသော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်၊ သဟာဒိယောဂ+သဟာဒိယောဂဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလုံးစုံသော စိတ်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေတိတိ ဇနံ။ (ဇ+ယု) ဇနမေဝ ဝိထိ ဇနဝိထိ။ ဇနဿ ဝါ ဝိထိ ဇနဝိထိ။

ဇနဝိထိယာ ဝသော ဇနဝိထိဇနသော။(တေန) (၂) ဇေဝိထိ၏ အစွမ်းနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဇေဝိထိ၏ အစွမ်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ သတ္တာ ဧတာယာတိ ဝိထိ။ (ဝိဓာတ်+ထိပစ္စည်း) ဝိထိ ဝိယာတိ ဝိထိ။

(၂) ဝိထိပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပကတိလမ်း၏ ဝိထိစိတ်အစဉ်နှင့် သဒ္ဓါသု+သဒ္ဓါသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိထိစိတ်အစဉ်၏ ပကတိလမ်းနှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူ သော သဒ္ဓါသောဂုဏ်သည် (၀ါ) လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရိယတိ ဉာယတိတိ အဇတ္တာ။(အစိတ်) (အရဓာတ်+ထပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ)

အတ္တော အဿ အတ္တိတိ အဇတ္တာ။(အပေါင်း) (၂) အနက်၏ သဒ္ဓါနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနက်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (၀ါ) အနက်ရှိ သော သဒ္ဓါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လောကေ နိယုတ္တံ၊ ပရိယာပန္နံဝါ လောကီယံ။ (၂) လောကပုဒ်+ဣယပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သင်္ခါရ လောက၏ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာဇောစိတ်နှင့် အပေါင်း အစိပ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပစ္စတိတိ ပါကံ။ ဝိသိဋ္ဌာနံ ပါကံ ဝိပါကံ။ (၂) အချင်းချင်း ထူးကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ ဝိပါကံနှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိပါကံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ ၆။ (က) ၌ စိန္တေတိ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိတိဓာတ်(ဝါ) စိန္တဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ အာရမ္မဏ်-ဖြင့် စိန္တေတိ-၌ သိ-၏ဟူသည် အာရုံကို သိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ဝိဇ္ဇာနာတိ-ဖြင့် စိန္တေတိ-၌ စိန္တာ-အရ ဥပါနစိန္တာ၊ ပဇာနနစိန္တာတို့ကို မယူရ၊ ဝိဇ္ဇာနနစိန္တာကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(တနည်း) ဝိဇ္ဇာနာတိ-ဖြင့် အာရုံကို သိ၏ဟူသည် သညာ ပညာတို့၏ ကိစ္စတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် သိခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(တနည်း) ဝိဇ္ဇာနာတိ-ဖြင့် စိန္တေတိ-၌ စိတိဓာတ် (ဝါ) စိန္တဓာတ်၏ ဇာနနအနက် ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဓာတုတ္ထ) စိတိဓာတ် (ဝါ) စိန္တဓာတ်၏ စုရာဒိဂဏီကဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဓာတုပဒ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ စိန္တေတိ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိ။

ဇေနဝိထိဝေသန အတ္တနော သန္တာနံ-ဖြင့် စိန္တေတိ-၌ စိ၏ဟူသည် ဇေနဝိထိ၏အစွမ်းဖြင့် မိမိ၏ သန္တာန်အစဉ်ကို စိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ယံ ဇတ္ထ လောကီယကုသလာကုသလကိရိယစိတ္တံ၊ တံ-ဖြင့် စိန္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရန် စိတ္တ-အရ စိတ်အားလုံးကို မယူရ၊ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဝါ-ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတံ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိတန္တိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) စီအပ်၏ဟူသည် တပါးသော တရားတို့က စီအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ ကံ၊ ကိလေသာတို့က စီအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝိပါကံ-ဖြင့် စိတန္တိ စိတ္တံ-ဟု ကမ္မသာဓန ဝစနတ္ထပြုရန် စိတ္တံ-အရ ဝိပါကံစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ၌ စိတ္တတာယ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိတ္တဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) စိတ္တတာယ-ဖြင့် စိတ္တံ-သဒ္ဒါသည် ဝိစိတ္တဝါစီ ရဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိဂံပဒတ္ထ)

ယထာနုပဟော-ဖြင့် စိတ္တတာယ-၌ ဆန်းကြယ်၏ဟူသည် ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် ဆန်းကြယ် မဟုတ်၊ မိမိ မိမိအားလျော်သော သမ္ပယုတ်၊ ဘုံ၊ အာရုံ-စသော အားဖြင့် ဆန်းကြယ်၏ဟု သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

သဗ္ဗမ္ဘိ-ဖြင့် စိတ္တတိ ဝိစိတ္တတိတိ စိတ္တံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုနိုင်ကိ စိတ္တံ-အရ စိတ်အားလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၁) ၌ စိတ္တကရဏတာယ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိတ္တံ-သဒ္ဓါပပဒ ကရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စိတ္တံ ကရောတိတိ စိတ္တံ-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ) စိတ္တကရဏ-ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ၍ စိတ္တံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ (တနည်း) စိတ္တကရဏတာယ-ဖြင့် စိတ္တပုဒ်ကို စိတ္တံ ကရဏံ စိတ္တံ-ဟု ကရဏဟူသော နောက်ပုဒ်ကျသော ဥတ္တရပဒလောပ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည် (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) (တနည်း) စိတ္တကရဏတာယ-ဖြင့် စိတ္တံ-၌ စိတ္တဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယင်းစိတ္တဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဒဿန၊ လော၊ အဗ္ဘုတအနက်တို့ကို မဟော၊ စိတ္တိကရဏအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုတ္ထ) စိတ္တတိတိ စိတ္တံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ)သိစေသည်။

ဣတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော-ဖြင့် ဤစိတ္တံ-ဟူသောပုဒ်၌ အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိဇာနာတိတိ အတ္ထော-ဟူသော ဝစနတ္ထအနက်ကိုသာ သိမှတ်အပ်သည်မဟုတ်၊ ထိုထိုစိတ်အားလျော်စွာ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဝစနတ္ထတို့ကိုလည်း သိမှတ်အပ် သိမှတ်ထိုက်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါဏ်ပုဒ်အနက် ။ (က) စိတ္တန္တိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ (တနည်း) နိဒဿနတ္ထ။ အာရမ္မဏံ-၌ အာ-ကား အာဂန္နာအနက်။ (ခ) ဝိဇာနာတိ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသ(ဝိသိဋ္ဌ) အနက်။ ဣတိ-ကား ဣဒ်အနက်။ နိဒဿနအနက်။ (ဂ) ယသ္မာ၊ တသ္မာ-ကား ကာရဏဏ္ဍေဒနတ္ထ။ ဓါ-ကား နယန္တရဇောတက။ အကုသလ-၌ အ-ကား ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ (ဃ) ဝိပါကံ-၌ ဝိ-ကား ဝိသိဋ္ဌတ္ထ။ (င) အပိစ-ကား အတ္တန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရဇောတက။ သဗ္ဗမ္ဘိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ ယထာ- ကား ဝိတ္တာအနက်။ အနု-ကား ယောဂ္ဂအနက်။ (စ) စိတ္တန္တိ-၌ ဣတိ၊ ဧဝံ-တို့ကား နိဒဿနအနက်။ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ သမိနတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ဂ) ဧသ သဒ္ဓေါ-၌ ဧတ-ကား သဒ္ဓေါ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော ကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ ယဒေတ္ထ-၌ ယ-ကား လောကီယကုသလာကုသလကိရိယစိတ္တံ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ ဧတ္ထ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သဗ္ဗစိတ္တံ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပတ္တန္တဝိသယ။ တံ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပတ္တန္တဝိသယ။(တနည်း) ယ-သဒ္ဓါ စွဲပြီးအနက်ကို ပြန်စွဲသောကြောင့် နိယမဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ဇနဝိထိဝသေန-၌ ဇနဝိထိ-အရ “ကုသိုလ်ဇောစိတ်” ကို ယူ၍ (၁) ထိုကုသိုလ်ဇောစိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝုဋ္ဌော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တဒါရံသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိဋ္ဌိ၊ သန္တိဇဏ-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝင် စုတိ-စသော နောက်နောင်သော စိတ်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က-င-စ)တို့၌ရှိသော စိတ္တံ-အရ/စိန္တေတိ/ဝိဇာနာတိ-အရ = (၁) စိတ်၏ ဝိဇာနန

လက္ခဏာသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) နာမရူပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပုဗ္ဗင်္ဂမသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ပုဗ္ဗင်္ဂမ ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) သန္တဟန ပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝက္ခ။

စိနောတိ/စိတ္တ-အရ- ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာကို ယူ၍ ထုတ်။

စိနောတိ/စိတ္တ-အရ- ကြိယာ ကိုယူ၍ ။ ။ (၁) ကရဏမတ္တ လက္ခဏာသည် ဒဿနက္ခ။

(၂) အရဟတ္တဖလ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၁၂) ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဇေနသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ဇေနကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) သန္တာနပစ္စုပ္ပန် (၁၂) တထာဘာဝ ပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝက္ခ မည်၏။

(ဂ) နှိ အတ္တနော-အရ အာဝဇ္ဇန်းဌေး၊ အဆုံးဇော လောကုတ္တရာဇောကြည့်သော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာဇောစိတ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ, အယောနိသော မနသိကာရ, နိရာနသယသန္တာန အကြောင်းတို့သည်၎င်း၊ ဂုဋ္ဌော-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်တို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) တဒါရုံ ဝိပါကစိတ်သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း စကျပ်ညာဉ်-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်တို့သည်၎င်း၊ အပ္ပနာဝီထိ၌ မနောဒါရာဝဇ္ဇန်း-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်တို့သည်၎င်း ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) ဘဝင်-စသော နောက်နောက်သော စိတ်တို့သည် အနဘာဝက္ခ။

(ဂ) နှိ အတ္တနော-အရ= ကြိယာဇောကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ (၁) ထိုကြိယာဇောသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) နိရာနသယသန္တာန ပဋိဗ္ဗဒ္ဓသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အမြစ်ပြတ်ပြီးသော သစ်ပင်၏ပန်းကဲ့သို့ အကျိုးမရှိ ဖြစ်ရခြင်းသည်၎င်း၊ ထိုထိုကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်၎င်း ပကာသနက္ခ။ (၄) အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တ ဖိုလ်-စသော ရှေးရှေးဖြစ်သော တရားတို့သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခသုခ ဝိဟာရ-စသော အကျိုးတရား အဆက်ဆက်သည် အနဘာဝက္ခ။

(ဃ) ဝိပါက-အရ/စိတ်-ပုဒ်လုံးအရ/စိတ်-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း-အရ/စိတ္တ-အရ/စိတ္တ-၌ ဗာဟုတ္တ-အရ - “ဝိပါကစိတ်” ကို ယူ၍ (၁) ထိုဝိပါကစိတ်သည် ဒဿနက္ခ။ (၂) ကံ, ကိလေသာတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကဋ္ဌတ္တာရုပ်သည် (၁၂) ဤအရာ၌ စိတ္တ-အရ ဝိပါကစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိရခြင်းသည် ပကာသနက္ခ။ (၄) ဝိပါကစိတ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) စိတ္တ-အရ ဝိပါကစိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝက္ခ။

စိတ်-၌ အန္တတ္တ စိ-ဓာတ်-အရ/ကမ္မကိလေသေဟိ-၌ ကမ္မ-အရ= ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ် စေတနာဟူသော သင်္ခါရကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနက္ခ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိညာဏ်သည် (၁၂) ဝိပါကဝိညာဏ်သည် ပကာသနက္ခ။ (၄) အာသဝေါတရားတို့သည် ဝိဘာဝက္ခ။ (၅) နာမ်ရုပ်, သဠာယတန စသည်တို့သည် အနဘာဝက္ခ။

* **ကိလေသေဟိ-အရ =** လောဘ-စသော ကိလေသာ (၁၀)ပါးကို ယူ၍ (၁) ထို လောဘ-စသော ကိလေသာ (၁၀)ပါးသည် ဒဿနက္ခ။ (ကြွင်း အကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်)

➤ **၉ ။ ကမ္မကိလေသေဟိ-၌ ကမ္မ-အရ =** “စေတနာ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီထုတ်။

➤ ၁၀၀ ။ (က) အာရမ္မဏံ+စိန္တေတိ ။ ။ အာရမ္မဏံ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် စိန္တေတိ၊ စိတ္တံပုဒ်တို့အရ စိတ်-၈၉ ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ နိဿယ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) စိန္တေတိ ။ ။ ယံဝိညာဏံ-ဟူသော ပါဌသေသ ကတ္တားပုဒ်အရ စိတ်-ဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် စိန္တေတိ-အရ ကြွင်းသော နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တံ အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိ ။ ။ တံ-အရ အဆုံးစောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇော ပစ္စည်းတရားသည် အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိ-အရ ပထမဇောကြဉ်သော နောက် နောက်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိ ။ ။ အတ္တနော သန္တာနံ-အရ အဆုံးစောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇော ပစ္စည်းတရားသည် စိနောတိ-အရ ပထမဇောကြဉ်သော နောက် နောက်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာဇော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

ကမ္မကိလေသေတိ+စိတံ ။ ။ ကမ္မ-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ကမ္မ-အရ ဒုဗ္ဗလဖြစ်သော ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ ကာမဝိပါင် တေဝိသ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) ကမ္မ-အရ ဗလဝဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ လောကီဝိပါင် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္မ-အရ မဂ် လေးခု စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ ကမ္မ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္မ-အရ မဂ် လေးခု စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ နောက်နောက်သော ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကိလေသေ-အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် စိတံ-အရ ဝိပါင်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

မိပါကံ ။ ။ ဝိ-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပါကံ-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မိပါကံ+စိတံ ။ ။ ဝိပါကံ-အရ ဝိပါကံစိတ်တည်းဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ်-အရ (ဝါ) စိတ်-၌ တ-ပစ္စည်းအရ ဝိပါကံစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက် နာမ်ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စိတံ ။ ။ စိဓာတ်-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်း-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝိဓာတ်-အရ လောဘ-စသော ကိလေသာ (၁၀)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်း-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စ) အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော ။ ။ အတ္ထော-အရ/ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဗာဟုတ္တ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ဆန်းကြယ်သောစိတ်၊ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသော အမှုကိုပြုတတ်သော စိတ်ဟူသော အနက်ဟုဆိုအပ်သော ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗော၌ အန္တတ္ထ ဝိဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၈၆) [၄၊ ၁၀၆။ ပြည်၊ ပ၊ ၄၁၄။ ဘာသာဋီ၊ ၅၊ ၅၈]

(က) အဝိစ သဗ္ဗိယထာနရူပတော စိတ္တတာယ စိတ္တံ၊ စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တန္တိ ဝေဓမ္မတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ (အနက်စသည် ရှေ့ပါကျ၌ ရေးခဲ့ပြီ)

(ခ) တတ္ထ ယသ္မာ အညဒေဝ သရောဂံ စိတ္တံ၊ အညံ သဒေသံ၊ အညံ သမောဟံ၊ အညံ ကာမာဝစရံ၊ အညံ ရူပါဝစရာဒိဘောဒံ၊ အညံ ရူပါရမ္မဏံ၊ အညံ သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏံ၊ ရူပါရမ္မဏေသုဇာပိ အညံ နီလာရမ္မဏံ၊ အညံ ပိတာဒိအာရမ္မဏံ၊ သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏေသုပိ ဒေသဝနယော၊ သဗ္ဗေသုပိ စေတေသု အညံ ဟိနံ အညံ မဇ္ဈိမံ၊ အညံ ပကီတံ၊ ဟိနာဒိသုပိ အညံ ဆန္ဒာပိပတေယျံ၊ အညံ ဝီရိယာပိပတေယျံ၊ အညံ စိတ္တာပိပတေယျံ၊ အညံ ဝိမံသာ ပိပတေယျံ၊ တသ္မာ အဿ ဣမေသံ သမ္ပယုတ္တဘူမိအာရမ္မဏ ဟိနမဇ္ဈိမပကီတာပိပတိနံ ဝသေနံ စိတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ-၁) ကာမဓိတ္တေ ကေမေဝ ဧဝံ စိတ္တံ န ဟောတိ၊ (ဂ-၂) စိတ္တာနံ ပန အန္တောဂတ္ထော စေတေသု ယံကိစ္စံ ကေမိစ္စံ စိတ္တတာယ ""စိတ္တ""န္တိ ဝတ္ထု၊ ဝရုတိ။

(ဃ) ဧဝံ တာဝံ စိတ္တတာယ စိတ္တံ၊

(င-၁) ကထံ စိတ္တကရဏတာယာတိ? (င-၂) လောကသိပ္ပံ စိတ္တကမ္မတော ဥတ္တရိ အညံ စိတ္တံ နာမ နတ္ထိ၊ (င-၃) တသိပ္ပံ စရဏံ နာမ စိတ္တံ အတိစိတ္တမေဝ ဟောတိ။

➤ ၁။ (ခ) တတ္ထ တေသု စိတ္တေသု၊ ထိုစိတ်တို့တွင်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ သရာဂ၊ ရာဂနှင့် တကွဖြစ်သော။ စိတ္တံ၊ သည်။ အညဒေဝ၊ တပါးသာတည်း။ သဒေါသံ၊ ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်သည်။ အည တပါးတည်း။ သမောဟံ၊ မောဟနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်သည်။ အညံ၊ တပါးတည်း။ ကာမာဝစရံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ ရူပါဝစရဒိဘောဒံ၊ ရူပါဝစရသည် အပြားရှိသော စိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ ရူပါရမ္မဏံ၊ ရူပါရလျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏံ၊ သဒ္ဓါရုံလျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ ရူပါရမ္မဏေသုစာပိ၊ ရူပါရလျှင် အာရုံရှိသော စိတ်တို့တွင်လည်း။ နိလာရမ္မဏံ၊ ညိုသော အာရုံလျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ ဝီတဒိအာရမ္မဏံ၊ အရွှေသည်လျှင် အာရုံရှိသောစိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏေသုပိ၊ သဒ္ဓါရုံစသည်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်တို့၌လည်း။ ဒေဝေဝနယော၊ ဤနည်းကိုသာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗောသိ၊ အပ်၏။ (တနည်း) ဒေဝေဝနယော၊ ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ၏။ * ဂမ္မေသုစာပိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ တေသု စိတ္တေသု၊ ထိုစိတ်တို့တွင်။ ဟိနံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ မဇ္ဈိမံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ ပဏီတံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ ဟိနာဒိသုပိ၊ ဟိန အစရှိသည်တို့တွင်လည်း။ ဆန္ဒာ ဓိပတေယျံ၊ ဆန္ဒာဓိပတိမှလာသော စိတ်သည်။ အညံ၊ တည်း။ ဝီရိယာဓိပတေယျံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ စိတ္တာဓိပတေယျံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ ဝိမံသာဓိပတေယျံ၊ သည်။ အညံ၊ တည်း။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ အသ္မာ စိတ္တဿ၊ ထိုစိတ်၏။ ဣမေသံ သမ္ပယုတ္တဘူမိ၊ အာရမ္မဏဟိနမဇ္ဈိမဏီတာဓိပတိနံ၊ - အဓိပတိတို့၏။ ဝေသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။ စိတ္တတာ၊ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗောသိ၊ အပ်၏။

(ဂ) စ၊ ဆက်။ စတ္ထ၊ ဤတစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်သော ဝိညာဉ်တို့တွင်။ ဧကမေဝ၊ တခုတည်းသာဖြစ်သော ဝိညာဉ်သည်။ (ဝါ) တခုတည်းသာဖြစ်သော စိတ်သည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ စိတ္တံ၊ ဆန်းကြယ်သည်။ ကာမံ န ဟောတိ၊ အကယ်၍ကား မဖြစ်၏။ ရှိ။ ပန၊ ထိုသို့ မဖြစ်သော်လည်း။ စိတ္တာနံ၊ ဆန်းကြယ်သော ဝိညာဉ်တို့၏။ အန္တော ဂစ္ဆော၊ အတွင်းဝင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ စတေသု စိတ္တေသု၊ ထိုစိတ်တို့တွင်။ ယံကိဉ္စိ၊ အမှတ်မရှိသော။ ဧကမ္ပိ၊ တခုသော ဝိညာဉ်သည်လည်း။ (ဝါ) တခုသော ဝိညာဉ်ကိုလည်း။ စိတ္တတာယ၊ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ "စိတ္တ"န္တိ၊ စိတ္တဟူ၍။ ဝတ္တံ၊ ချီခြင်းငှာ။ ဝဇ္ဇတိ၊ သင့်၏။

(ဃ) ဧဝံ ယထာဂုတ္တနယေန၊ ဤသို့ ယသ္မာ အညဒေဝ စသည်ဖြင့် ယခင်ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ တာဝံ၊ ရှေးဦးစွာ။ စိတ္တတာယ၊ သမ္ပယုတ်၊ ဘုံ၊ အာရုံစသည်အားဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ စိတ္တံ၊ စိတ်မည်၏။ (င) စိတ္တကရဏတာယ၊ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီဆေးစသော အမှုကိုပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (ဝါ) ဂတိ-စသော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (စိတ္တံ၊ စိတ်မည်သည်) ကထံ ဟောတိ၊ အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း။ ဣတိ အယ်၊ ဤသည်ကား။ (ပုစ္ဆာ၊ တည်း) ဟိ၊ အကျယ်ခွဲဝေ ဖြေဆိုအံ့။ လောကသ္မိ၊ လူ့အရပ်၌။ စိတ္တကမ္မတော၊ ပန်းချီမှုထက်။ ဥတ္တရိ၊ အလွန်ဖြစ်သော။ အညံ၊ ပန်းချီမှုမှတပါးသော။ စိတ္တံ နာမ၊ ဆန်းကြယ်သော အမှုသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ တသ္မိမ္ပိ၊ ထိုပန်းချီမှု၌လည်း။ စရဏံ နာမ၊ လက်စွမ်းပြခြင်းငှာ သွားလေရာရာ ဆောင်ယူအပ်သော လက်စွမ်းပြပုံစံသော။ စိတ္တံ၊ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီကားသည်။ အတိ၊ စိတ္တမေဝ၊ တခြားကားထက် အလွန်ဆန်းကြယ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ (၄၁၆)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ၌ သဗ္ဗမ္ပိ ယထာနုရူပတော

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၁၅

စိတ္တတာယ စိတ္တံ-ဖြင့် အလုံးစုံသောစိတ်သည် မိမိ မိမိအားလျော်သော သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံစသောအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ်မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံ-စသောအားဖြင့် စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဌ်--စိတ်မည်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံ-စသောအားဖြင့် စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကို အကျယ်အားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဌ် စိတ္တတာယ စိတ္တံ-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ပင်ဆိုသော်လည်း တစ်ခုတည်းသော စိတ်သည် သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် မဆန်းကြယ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မဆန်းကြယ်လေသောကြောင့် စိတ္တတာယ စိတ္တံဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ စိတ္တတာယ စိတ္တံ-ဟု ဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် တစ်ခုတည်းသော စိတ်ကိုလည်း စိတ္တတာယ စိတ္တံ-ဟူ၍ ဆိုခြင်းငှာ သင့်ပါသနည်း။ (ဂ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ)ဖြင့် တစ်ခုတည်းသောစိတ်သည် မဆန်းကြယ်သော်လည်း ဆန်းကြယ်သော စိတ်တို့၏ အကျုံးဝင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ်တို့တွင် အမှတ်မရှိတစ်ခုသော စိတ်ကိုလည်း ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စိတ်ဟူ၍ဆိုခြင်းငှာ သင့်မြတ်ပါ၏ဟုလိုသော်။

(ဂ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁)ဖြင့် စိတ်တစ်ခုတည်း မဆန်းကြယ်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စိတ်သည် ဆန်းကြယ်သည်ဟု ရှေး၌ ဆိုခဲ့သော စကားနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည် မဟုတ်ပါလော။(တနည်း) တစ်ခုတည်းသောစိတ်သည် ဆန်းကြယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခြင်း အကြောင်းကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဂ-၁)ဖြင့် စိတ်တစ်ခုတည်း မဆန်းကြယ်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ တစ်ခုတည်းသောစိတ်သည် ဆန်းကြယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခြင်း အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ-၂)

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံ-စသော အားဖြင့် စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်တို့ကိုပင် အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သမ္ပယုတ် ဘုံ အာရုံ-စသော အားဖြင့် စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကို အကျယ်အားဖြင့်သာ မပြဆိုသင့်။ နိဂုံးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နိဂုံးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် စိတ္တတာယ စိတ္တံ ပုဒ်၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တံ-၏ အကျယ်ကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် စိတ္တတာယ စိတ္တံ ပုဒ်၏ အကျယ်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တံ-၏ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တံ-၏ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

(င-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င-၁) ဖြင့် အမေးပုစ္ဆကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဖြေဝိဿနာကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (င-၁) ဖြင့် အမေးပုစ္ဆမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဖြေဝိဿနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဖြေဝိဿနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င-၂) ဝါကျကိုမိန့်။

(င-၃) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င-၂)ဖြင့် လောက၌ ပန်းချီအမှုထက် အလွန် အခြားတစ်ပါးသော ဆန်းကြယ်သော အမှုမည်သည် မရှိဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လက်စွမ်းပြပုံ ပန်းချီကားသာလျှင် ဆန်းကြယ်၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် တခြားသော ပန်းပု-စသော ဆန်းကြယ်သောအမှုကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တခြားသော ပန်းပု-စသော ဆန်းကြယ်သောအမှုကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င-၃) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် (က)ဝါကျကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် စိတ်တစ်ခုတည်း ဆန်းကြယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခြင်းအကြောင်းကို ဆက်လက်ပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်ပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ရှေ့စကားရပ်ကို နိဂုံးအုပ်ပေးခြင်းငှာ ထပ်၍ ပြဆိုရသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင်--

(င-၂)ဖြင့် အကျဉ်း အကျယ်ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ (ဝါ) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည် (တနည်း) မနုဗ္ဗဒ္ဒိတို့အတွက် အကျယ်ဝိတ္ထာရ ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င-၃) ဖြင့် ပန်းချီအမှု၌ အလွန်ဆန်းကြယ်သော အရာဝတ္ထုကို ပြလိုက်သဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း)သာမည ဝိသေသ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ၊ စကား အနက်အဓိပ္ပါယ် အလွန်ပျံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ ကာမံ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တစ်ခုတည်းသော စိတ်သည် သမ္ပယုတ်၊ ဘုံ၊ အာရုံ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် မဆန်းကြယ်ပါဘဲလျက် ယထာနုပုပတာ စိတ္တတာယ စိတ္တဟု ဖွင့်ဆိုသော သံဝဏ္ဏနာ စကားကို မနှစ်သက်သောကြောင့် ကာမံ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်၏ ဆန်းကြယ်ပုံကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် ကာမဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဆန်းကြယ်သော ဝိညာဉ်တို့၏ အတွင်းဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တစ်ခုသော ဝိညာဉ်သည်လည်း ဆန်းကြယ်သည့်အတွက် စိတ်ဟူ၍ ဆိုခြင်းငှာ သင့်မြတ်ပါပေ၏ဟု အနုဂ္ဂဟအနက် သမ္ဘာဝနာအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန- သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

တသ္မိမ္မိ-၌ ဝိ(အပိ)ကို ဆိုရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တခြားသော ပန်းပု-စသော ဆန်းကြယ်သော အမှုကို ရှုသော (ဝါ) စိတ်ကို ရှုသော (ဝါ) ရှေ့စကားကို ရှုသော အပေက္ခ အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် တသ္မိမ္မိ-၌ ဝိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ စိတ္တံ။ (၂) စိတ္တဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆန်းကြယ်ခြင်း

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကရေတီတိ ကရဏံ။ စိတ္တဿ ကရဏံ **စိတ္တကရဏံ**။ (၂) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီအမှု၏ ပြုတတ်သော စိတ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

စိတ္တကရဏဿ ဘာဝေါ **စိတ္တကရဏဘာဝါ**။(ဘာယ) (၂) ဆန်းကြယ်အောင်ပြုတတ်သော စိတ် ၏ ဆန်းကြယ်အောင်ပြုခြင်းကြိယာနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဆန်းကြယ်အောင်ပြုခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဆန်းကြယ်အောင်ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အန္တော အဝဂါဓတီတိ အန္တောဂဓံ။ အန္တောဂဓဿ ဘာဝေါ **အန္တောဂဓတ္တံ**။ (ကသွာ)

(၂) အတွင်းဝင်နေသော တစ်ခုသော စိတ်၏ အတွင်းဝင်ခြင်းကြိယာနှင့် (ဝါ) အတွင်းဝင်သည် ၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတွင်းဝင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စရတီတိ စရဏံ။ စရိတဗ္ဗန္တိ **စရဏံ**။ (၂) စရဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လှည့်လည်ခြင်း ဆောင်ယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။(၄) လှည့်လည်ခြင်း၊ ဆောင်ယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိတ္တံ ဝိစိတ္တံ ကရေန္တီတိ **စိတ္တကာရာ**။ (၂) စိတ္တ-သဒ္ဓါပဒ ကရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီအမှုကို ပြုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီအမှုကို ပြုခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ပန်းချီဆရာတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လိခိယတိ ဧတာယာတိ **လေခါ**။ (၂) လိခဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရေးသားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရေးသားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝတ္တတိ အာဝတ္တတီတိ **အာဝတ္တနံ**။ (၂) အာပုဗ္ဗ ဝတ္တဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လည်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရွဲလုံး ပုလဲလုံးခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ **၆ ။ (၁)** ၌ စ-ဖြင့် ဥပနာသတ္ထ ဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ကမံ (ပ) နဟောတိ-ဖြင့် တစ်ခုတည်းသောစိတ်သည် မဆန်းကြယ်နိုင်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ပန-ဖြင့် ဂရဟတ္ထ ဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

စိတ္တာနံ ပန (ပ) ဝတ္တတိ-ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော စိတ်ကိုလည်း ဆန်းကြယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ခြင်း အကြောင်းကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၁) ၌ ကမံ စိတ္တကရဏတယာတိ-ဖြင့် ဇောဒနာ ပုစ္ဆာ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

လောကသို့ဝိ-စသည်ဖြင့် လောက၌ ပန်းချီအမှုထက် ဆန်းကြယ်သော ဆန်းကြယ်မှုစသည်ည် မရှိ-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) **တသို့မ္ပိ စရဏံ နာမ** စသည်ဖြင့် ထိုပန်းချီအမှု တို့တွင်လည်း သွားလေရာရာ ဆောင်ယူအပ်သော လက်စွမ်းပြ ပန်းချီကားသည် အလွန်ဆန်းကြယ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ❶ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ဂ) ကာမဋ္ဌေတ္တ-၌ ကာမံ-ကား ဂရဟတ္ထ၊ အရုစိသံသုစနတ္ထ။
 ဧ-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ကေမေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (ဃ) ဧဝံ- ကား နိဂမနတ္ထ။
 (တနည်း) နိဒဿနတ္ထ။ (င) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ တသ္မိမ္ဗိ-၌ ဝိ-ကား အပေက္ခတ္ထ။
 အတိမိတ္တမေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

(ဂ) ကေမေဝ ဧဝံ စိတ္တံ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) တစ်ခုသော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) များစွာသောစိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်၏ ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

အတိမိတ္တမေဝ-၌ ။ ။ (၁) တခြားပန်းချီကားတို့ထက် အလွန်ဆန်းကြယ်၏ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တခြားပန်းချီကားတို့ထက် မဆန်းကြယ်ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) တခြားပန်းချီကားတို့ထက် အလွန်ဆန်းကြယ်သော စရဏမည်သော လက်စွမ်းပြ ပန်းချီကားဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဂ) ဧတ္ထ-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော တစ်ခုယုတ် ကိုးဆယ်သော ဝိညာဉ်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

ယထာဓိန္နိတဿ ဝါ အဝသေသဿ အနိပ္ပဇ္ဇနတော တတောပိ မိတ္တမေဝ စိတ္တတရံ။ (ဋ္ဌ၊၁၀၆) ယထာ-အနက်-ဝိစ္ဆတ္ထ။(တနည်း) အနိယမတ္ထ။ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ ဝိသေသတ္ထ။ (တနည်း) နယန္တရဇောတက။ အပရနယဇောတက။ စိတ္တမေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

စိတ္တမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) အလွန်ဆန်းကြယ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီအမှုသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အခြားတပါးသော စိတ်ကဲ့သို့ အလွန်ဆန်းကြယ်သော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရကြောင်းအကြောင်း ။ ။ ပန်းချီအမှုနှင့်တူစွာ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက် အကြောင်းမှတပါး ပန်းချီအမှုထက် လွန်စွာဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံ အနက် အကြောင်းတပါးကို လဲလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

တတောပိ-နွံ ပိ(အပိ) ထားရကြောင်းအကြောင်း ။ ။ ပန်းချီအမှုပင် ဆန်းကြယ်သေးလျှင် စိတ်မှာကား ထိုထက်ပင် သာ၍ ဆန်းကြယ်သေး၏ဟူသော ဂရဟတ္ထနှင့် ပေါင်းဆည်းပုံ သမ္ဘာဝနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် တတောပိ-၌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ ❷ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ခ) အညံ ရူပါရမ္မဏံ-အရ “ဈူပါရှ်” ကို ယူ၍
 (၁) ရူပါရုံ၏ စက္ခုပဋိယနနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ (၃) စက္ခုဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဿေဝ(စက္ခုဝိညာဏဿေဝ) ဂေါစရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ရူပါရုံသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဋ္ဌကလာပရုပ် ၈-ခုသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ကံ-စသော အကြောင်းတရား ၄-ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အာရမ္မဏိကစိတ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝါကျကိုရှု ။ ။ (၁) တစ်ပါးတည်းသော စိတ်၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို သိရခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဆန်းကြယ်သော စိတ်တို့၏ အတွင်းဝင်သည်၏အဖြစ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တစ်ပါးတည်းသောစိတ်၏ ဆန်းကြယ်သည်ကို သောတုနေတို့ သိရခြင်းဟူသော သုတမယဉာဏ်သည် ပကာနတ္ထ။ (၄) သမ္ပယုတ် ဘုံ ဇာတ် အာရုံအားလျော်စွာ ဖြစ်ရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့ သန္တာန်၌ စိန္တာမယဉာဏ်သည် တိုးပွားခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

အတိစိတ္တမေဝ-အရ = (၁) အလွန်ဆန်းကြယ်သော စရုဏမည်သော ပန်းချီဆေးရုပ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) လက်စွမ်းပြ ပန်းချီဆေးရုပ်အဖြစ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပန်းချီကားချပ် မြင်ရသူအတွက် နှစ်သက်မှုကိုဖြစ်စေခြင်း သွားလာရာသို့ ယူဆောင်သွားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဆန်းကြယ်သော စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဖိုးအခ ရရှိခြင်းသည်အညီ အနဘာဝတ္ထ။

ဝေဝိဓာနိ ဧတ္ထ ရူပါနိ ကာတဗ္ဗာနိ”တိ စိတ္တသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ (၄၂၀၆) ကာတဗ္ဗာနိ- ၌ အန္တတ္ထ ကရဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အာရုံစသည်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အထူးထူးသော ပန်းချီရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် (၁) ဖြစ်ပေါ်လာသော ပန်းချီရုပ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ထိုကဲ့သို့သော ပန်းချီရုပ်တို့ကို ပြုလုပ်နိုင်အောင် ဆရာသမားထံသို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ဆရာစကား နားထောင်ခြင်း စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပန်းချီရုပ်များကို ကြည့်ရှုတွေ့မြင်ရခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ **ကာတဗ္ဗာနိ-** ၌ ဗာဟုတ္ထ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ “ရူပါရုံ”ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ **ဇ ။ ဝိဓိသမာဓိပတိ-အရ =** “ပညာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ **ဝ ဝ ။ (ဂ) ဝေဇ္ဇိ+ဝိတ္တန္တိ+ဝတ္တံ ဝေဇ္ဇတိ ။ ။** စိတ္တန္တိ-အရ စိတ္တ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(တနည်း) ဝတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တန္တိ-အရ စိတ္တ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ပိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝေဇ္ဇိ-အရ တစ်ခုသော ဝိညာဉ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် **ဝတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်အရ** သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စရုဏံ နာမ စိတ္တံ အတိစိတ္တမေဝ ဟောတိ ။ ။ စရုဏံ နာမ စိတ္တံ-အရ လက်စွမ်းပြပုံ၌ရှိသော မဟာဘုတ် ၁-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၂-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် အတိစိတ္တမေဝ ဟောတိ-အရ မဟာဘုတ် ၃-ပါး၊ ၁-ပါး၊ ၂-ပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝေဝိဇာနိ ဧတ္ထ ရူပါနိ ကာတဗ္ဗာနိ”တိ စိတ္တသညာ ဥပ္ပန္နတိ (ဋ္ဌ၊၁၀၆) ရူပါနိ-အရ၊ ကာတဗ္ဗာနိ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ကာတဗ္ဗာနိ-၌ အန္တတ္ထ ကရဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ရူပါနိ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တသညာ ဥပ္ပန္နတိ-အရ သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စိတ္တသညာ-အရ သညာ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပန္နတိ-အရ သညာ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (ဓရ) [ဋ္ဌ၊၁၀၈။ ပြည်၊၁၇၄၂။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၇၀]

(က) ကမ္မတော လိင်္ဂတောစေ၊ လိင်္ဂသညာ ပဝတ္ထရေ။
သညာတော ဘေဒံ ဝစ္ဆန္တိ၊ ဣတ္ထာယံ ပုရိသောတိဝါ။

(ခ) ကမ္မနာ ဝတ္ထတေ လောကော၊ ကမ္မနာ ဝတ္ထတေ ပဇာ။
ကမ္မနိဗန္ဓနာ သတ္တာ၊ ရထဿာဏီဝ ယာယတော။

(ဂ) ကမ္မေန ကိတ္တိ လဘတေ ပသံသံ၊ ကမ္မေန ဇာနိဉ္စ ဝဉ္စေ ဗန္ဓံ။
တံ ကမ္မနာနာကရဏံ ဝိဒိတွာ၊ ကသ္မာ ဝဒေ ‘နတ္ထိ ကမ္မန္တိ လောကေ။

(ဃ) ကမ္မဿကာ မာဏဝ သတ္တာ ကမ္မဒါယာဒါ ကမ္မယောနိ ကမ္မဗန္ဓု၊ ကမ္မ -
ပဋိသရဏာ၊ ကမ္မံ သတ္တေ ဝိဘဇေတိ ယဒိဒံ ဟိနပ္ပဏိတတာယာ”တိ။

➤ ၁။ (က) ကမ္မတောစ၊မူလအကြောင်းဖြစ်သော ကံကြောင့်၎င်း။လိင်္ဂတောစေ၊အာသန္န အကြောင်းဖြစ်သော လိင်္ဂကြောင့်၎င်း။လိင်္ဂသညာ၊လိင်္ဂ၌ဖြစ်သော သညာတို့သည်။ပဝတ္ထရေ၊ဖြစ်ကုန်၏။ (တနည်း) ကမ္မတောစ၊ကံကြောင့်၎င်း။လိင်္ဂတောစေ၊လိင်္ဂကြောင့်၎င်း။လိင်္ဂသညာ၊လိင်္ဂသညာတို့သည်။ပဝတ္ထရေ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ သညာတော၊ဣတ္ထိ၊ ပုရိသ အစရှိသော လိင်္ဂကြောင့်ဖြစ်သော သညာကြောင့်။(တေဓမ္မာ၊ထိုဣတ္ထိ၊ ပုရိသဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်။) အယံ၊ဤသို့သည်။ဣတ္ထိ၊မိန်းမတည်း။ဣတိဝါ၊ ဤသို့၎င်း။(အယံ၊သည်) ပုရိသော၊ယောက်ျားတည်း။ဣတိဝါ၊ဤသို့၎င်း။ဘေဒံ၊ခေါ်ဝေါ်ခြင်း အထူးသို့။ဝစ္ဆန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။ (ခ) ကမ္မနာ၊ကံကြောင့်။လောကော၊သတ္တလောကသည်။ဝတ္ထတေ၊ဖြစ်၏။ကမ္မနာ၊ကံကြောင့်။ ပဇာ၊သတ္တဝါသည်။ဝတ္ထတေ၊ဖြစ်၏။ယာယတော၊သွားသော။ရထဿ၊ရထား၏။(ဝါ)ကို။အာဏီ၊နားပန်း စွန်းသည်။ဗန္ဓနာ ဣဝ၊ဖွဲ့သကဲ့သို့။သတ္တာ၊သတ္တဝါတို့ကို။ကမ္မနိဗန္ဓနာ၊ကံသည် ဖွဲ့အပ်ကုန်၏။(တနည်း) သတ္တာ၊သတ္တဝါတို့သည်။ကမ္မနိဗန္ဓနာ၊ကံမူ အဖွဲ့ရှိကုန်၏။

(ဂ) ကမ္မေန၊ကံကြောင့်။ကိတ္တိ၊မျက်ကွယ်ကျော်စောခြင်းကို။လဘတေ၊ရ၏။ကမ္မေန၊ကံကြောင့်။ပသံသံ၊ မျက်မှောက်ချီးမွမ်းခြင်းကို။လဘတေ၊ရ၏။ကမ္မေန၊ကံကြောင့်။ဇာနိဉ္စ၊ရှုံးခြင်းကို၎င်း။ဝဉ္စေ၊ညှဉ်းဆဲခြင်းကို၎င်း။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဗန္ဓု၊ နောင်ဖွဲ့ခြင်းကို၎င်း။ လောတေ၊ ရ၏။ တံ ကမ္မနာနာကရဏံ၊ ထိုကံကြောင့်ဖြစ်သော ကိစ္စိ ပသံသ အစရှိသော အထူးကို။ (ဝါ) ကံ၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သော ကိစ္စိ၊ ပသံသ အစရှိသည်တို့ဖြင့် ဆ၍ သိအပ်သော ကံ၏ အထူးကို။ ဝိဒိတွာ၊ သိ၍။ လောကေ၊ လောက၌။ ကမ္မံ၊ ကံသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ကသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့်။ (ကော၊ အဘယ်သူသည်။) ဝဒေ၊ ဆိုအံ့နည်း။

(ဃ) မာဏဝ=မာဏဝါ၊ မာဏဝ-ဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ သတ္တာ၊ သတ္တဝါတို့သည်။ ကမ္မဿကာ၊ ကံ လျှင် မိမိဥစ္စာရှိကုန်၏။ ကမ္မဒါယာဒါ၊ ကံ၏ အမွေကို ခံတတ်ကုန်၏။ (ဝါ) ကံသည် ပေးအပ်သော အမွေဥစ္စာကို ခံယူတတ်ကုန်၏။ ကမ္မယောနီ၊ ကံသာလျှင် အကြောင်းရှိကုန်၏။ ကမ္မဗန္ဓု၊ ကံသာလျှင် အဆွေအမျိုးရှိကုန်၏။ ကမ္မပဋိသရဏာ၊ ကံသာလျှင် ကိုးကွယ်လည်းလျောင်းရာရှိကုန်၏။ သတ္တေ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ ဟိနပ္ပဏီတတာယ၊ အယုတ် အမြတ်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ယဒိဒံ-ယံ ဣဒံ ဝိဘဇနံ၊ အကြင်ခွဲဝေခြင်းသည်။ အတ္ထိရှိ၏။ တံ ဝိဘဇနံ၊ ထို ခွဲဝေခြင်းကို။ ကမ္မံ၊ ကံသည်။ ဝိဘဇေတိ၊ ခွဲဝေ၏။ (နိ-၄၂၆)

➤ ၂။ (ခ) သို့/ ဥပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အတိတ်အခွန့် ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ဟုဆိုအပ်သော ကာလနစ်ပါး၌ဖြစ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏အစွမ်းဖြင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်-ဟုဆိုအပ်သော စိတ်သည်ပြုအပ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အတိတ်အခွန့် ပစ္စုပ္ပန်အခွန့် နစ်ပါး၏အစွမ်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော တရား၏ ကမ္မဝိညာဏ်သည် ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့်--ဆန်းကြယ်သော တရားမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အတိတ်အခွန့် ပစ္စုပ္ပန်အခွန့် နစ်ပါး၏အစွမ်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော တရား၏ ကမ္မဝိညာဏ်သည် ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကံကြောင့်လိင်၊ လိင်ကြောင့် သညာ၊ သညာကြောင့် ဝေါဟာရဖြစ်ပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ကံကြောင့် ဂတိဖြစ်ပုံကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကံကြောင့်လိင်၊ လိင်ကြောင့် သညာ၊ သညာကြောင့် ဝေါဟာရဖြစ်ပုံကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ကံကြောင့် ဂတိဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကံကြောင့် ဂတိဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဂါထာဖြင့် ဆန်းကြယ်သော တရား၏ ကမ္မဝိညာဏ်သည် ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကမ္မဝိညာဏ်သည် ဆန်းကြယ်သောတရားကို ဤမျှသာ ပြုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကမ္မဝိညာဏ်သည် ပြုတတ်သော တရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကမ္မဝိညာဏ်သည် အဘယ်တရားများကိုလည်း ပြုပါသေးသနည်း။ (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် ကမ္မဝိညာဏ်သည် ကိစ္စိ၊ ပသံသ၊ ဇာနိ၊ ဝေ၊ ဗန္ဓုများကိုလည်း ပြုတတ်သေး၏ဟု ငါပြဆိုရကား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ မရောက်ပါဟူလို။

F-35-A

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) (ဂ) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၆။ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ တစ်ဦး တစ်ယောက်တည်း ကုတ္တိ ပုရိသ ဘယ်လိုမှ မဖြစ်နိုင်၊ တစ်ခုဖြစ်ခိုက် တစ်ခုမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ လိင်္ဂေတိ ဉပေတိတိ လိင်္ဂံ။ (၂) လိင်္ဂဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည် ၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမ္မာ ဉာဏတိ ဧတယာတိ သညာ။ (သံပုဗ္ဗ ဉာဏတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ကောင်းစွာသိခြင်းကြိယာ) လိင်္ဂေ ပဝတ္တာ သညာ လိင်္ဂံသညာ။ (တနည်း) လိင်္ဂတော ပဝတ္တာ သညာ လိင်္ဂံသညာ။

(၂) ကုတ္တိ ပုရိသ-စသော လိင်္ဂ၏ ဖြစ်သော သညာနှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လိင်္ဂသညာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ လိင်္ဂံ သညာစ လိင်္ဂံသညာ။ (၂) လိင်္ဂ၏ သညာနှင့် အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့ သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ကမ္မတော ပကာရေန ဇာယတိတိ ပဇာ။ (ပပုဗ္ဗ ဇနဓာတ်+ကွဲပစ္စည်း၊ ကံကြောင့် အမျိုးမျိုးအစား စား အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

အဏျတေ အနေနာတိ အာဏံ။ (၂) အဏဓာတ်+ဣဏိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသက်ရှည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကမ္မေန နိဗန္ဓနာ ကမ္မနိဗန္ဓနာ။ ကမ္မံ နိဗန္ဓနံ ဧတေသန္တိ ကမ္မနိဗန္ဓနာ။

ကမ္မတော နိဗ္ဗတ္တံ နာနာကရဏံ ကမ္မနာနာကရဏံ။ (၂) ကံ၏ ကိတ္တိ၊ ပသံသ-စသော အထူးနှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ကမ္မဿ နာနာကရဏံ ကမ္မနာနာကရဏံ။ ပရမ္ပုခါ ကိတ္တနံ ကိတ္တိ။ (ကိတ္တဓာတ်+ဣ)

သမ္ပုခါ ပသံသနံ ပသံသော။ (ပပုဗ္ဗ သံသဓာတ်+အ) ကံရိယတေတိ ကမ္မံ။ (ကရ+ရမ္ပ)

သဿ ဣဒံ သကံ။ ကမ္မံ သကံ ဧတေသန္တိ ကမ္မဿကာ။ ဒါတဗ္ဗေတိ ဒါယော။ (ဒါ+ဣ)

ဒါယံ အာဒိယန္တိတိ ဒါယာဒါ။ (ဒါယ-အာ+ဒါ+အ) ကမ္မဿ ဒါယာဒါ ကမ္မဒါယာဒါ။

ကမ္မေန ဒါယော ကမ္မဒါယော။ ကမ္မဒါယံ အာဒိယန္တိတိ ကမ္မဒါယာဒါ။

ဖလံ သဘာဝတော ဘိန္နုပိ အဘိန္နုဝိယ ယဝတိ မိသိတံ ဟောတိ ဧတေနာတိ ဇယာနိ။

(၂) ယုဓာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကျိုးသည် အချင်းချင်းကွဲပြားသော်လည်း မကွဲသကဲ့သို့ ရော နှောခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျိုးသည် အချင်းချင်းကွဲပြားသော်လည်း မကွဲသကဲ့သို့ ရောနှောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ယဝတိ မိသိကရောတိ ဧတေနာတိ ဇယာနိ။ (ယု+ဏိ)

ကမ္မမေဝ ယောနိ ဧတေသန္တိ ကမ္မဇယာနိ။

ဗန္ဓတိတိ ဗန္ဓ။ ဗဇ္ဈတိတိ ဗန္ဓ။ (၂) ဗန္ဓဓာတ်+ဥပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ချစ်ခင်ခြင်း၊ အစေးဖြင့် ဖွဲ့ထား ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချစ်ခင်ခြင်း၊ အစေးဖြင့် ဖွဲ့ထားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ကမ္မမေဝ ဗန္ဓု ဧတေသန္တိ ကမ္မဗန္ဓု။ ပတိသရတိတိ ပဋိသရဏံ။

ကမ္မမေဝ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ကမ္မပဋိသရဏာ။

➤ ၆။ (ခ) ၌ ကမ္မနာ ဝတ္တတေ ပဇာ-ဝယ် ကမ္မနာ-ဖြင့် ကမ္မနာ ဝတ္တတေ လောကော-
၌ ကမ္မနာ-ဝယ် နာဝိဘတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဝိဘတ္တိပဒ) ယင်းနာဝိဘတ်၏ ဟေတွတ္တ၌ သက်သည်၏
အဖြစ်ကို၎င်း (ဝိဘတ္တိ) ကမ္မနာ-၌ ကရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) ရမ္မပစ္စည်း၏ ကမ္မ
သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္တ) ကရိယတေတိ ကမ္မ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္တ)
သိစေပါသည်။ ဝတ္တတေ-ဖြင့် ဝတ္တတေ-၌ ဝတုဓာတ်(ဝါ) ဝဋ္ဋဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ)
တေ-ဝိဘတ်၏ ပစ္စုပ္ပန် ကတ္တာအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ဝိဘတ္တိ) သိစေပါသည်။

ပဇာ-ဖြင့် လောကော-သည် ပဇာ-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓေ
ယျတ္တ) (ဝါ) လောကော-အရ သတ္တလောကကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္တ) ဣပစ္စည်း
၏ ကတ္တသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္တ) လုဒ္ဓတိ ပလုဒ္ဓတိတိ လောကော-ဟု ပြုရ
မည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္တ) လောဇ-ဟုဆိုလိုလျက် ဇ-ကို ကပြ၍ လောက-ဟု ပုဒ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း
(ဘာဝတ္တ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (က) ပုရိသေသတိဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကား= ဝိကပ္ပနတ္တ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ၈။ ဩယာဝါးတန် ။ (က)၌ ပဝတ္တရေ-အရ (၁) လိင်၌ဖြစ်သော သညာသည်
ဒဿနတ္တ။ (၂) လိင်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ဝေါဟာရသည် ပကာသနတ္တ။ (၄) အတိတ်ကံတရားသည်
ဝိဘာဝတ္တ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်ကံ စသည်သည် အနုဘာဝတ္တ။ (တနည်း) လိင် သညာ နှစ်ပါးသည် ဒဿနတ္တ
(၂) ကံနှင့် လိင်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ဝေါဟာရသည် ပကာသနတ္တ။ (၄) စိတ် ဝိညာဏ်သည် ဝိဘာ
ဝတ္တ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်ကံ စသည်သည် အနုဘာဝတ္တ။

➤ ၉။ (က) ဣတ္ထာယံ -၌ ဣတ္ထိ-အရ ဣတ္ထိန္ဒြေကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိတုတ်။

➤ ၁၀။ ကမ္မတော လိင်္ဂီတောစေဝ လိင်္ဂီသညာ ပဝတ္တရေ ။ ။ ကမ္မတော
လိင်္ဂီတော-အရ ကံနှင့် လိင် ပစ္စည်းတရားသည် လိင်္ဂီသညာ-အရ အမည်သညာဟူသော ပညတ်
ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကမ္မတော-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ ပစ္စည်းတရားသည် လိင်္ဂီသညာ-အရ
အဝိနာဘာဝနည်းဖြင့် လိင်နှင့်တွဲစပ်နေသော ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိက
ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း။

လိင်္ဂီတော-အရ လိင်(အသွင်သဏ္ဌာန်) ပစ္စည်းတရားသည် လိင်္ဂီသညာ-အရ လိင်၌ဖြစ်
သော အမည်သညာဟူသော ပညတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဃ) ကမ္မံသသတ္တေ ဝိဘဇေတိ ။ ။ ကမ္မံ, ဝိဘဇေတိ-အရ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ စေတနာ
ပစ္စည်းတရားသည် သတ္တေ-အရ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိက
ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း။

ဓါကျ (၈၈) [ဌ၊၁၀၈။ ပြည်၊ပ၊ ၄၂၈။ ဘာသာဋီ၊၃၊၇၂]

(က) ဧဝံ ဣမာယ ကရကစိတ္တတာယပိ စိတ္တဿ စိတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊

(ခ) သဗ္ဗာနိပိ ဟိ တောနိ ဝိစိတြာနိ စိတ္တေနဝ ကတာနိ၊

(ဂ-၁) အလဒ္ဓေါကာသဿ ပန စိတ္တဿ၊ ယံဝါ ပန အဝသေသပစ္စယဝိကလံ၊ တဿ ဧကစ္စ စိတ္တကရကာဘာဝတော (ဂ-၂) ယဒေတံ စိတ္တေန ကတံ အဇ္ဈတ္တိကံ စိတ္တံ ဝုတ္တံ၊ တတောပိ စိတ္တမေဝ စိတ္တတရံ၊ (ဃ) တေနာဟ ဘဂဝါ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကနိကာယမ္ပိ သမနပဿာမိ ဧဝံ စိတ္တံ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ၊ တေဟိပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ ပါဏေဟိ စိတ္တံယေဝ စိတ္တတရံ”န္တိ။

➤ ၁။ (က) ဧဝံ ဝုတ္တနယေန၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဣမာယ ကရကစိတ္တတာယပိ၊ ဤဆန်းကြယ်သော ပန်းချီဆေး-စသော အမှုကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း။ (ဝါ) ဂတိ-စသော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း။ စိတ္တဿ၊ ။ စိတ္တတာ၊ ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။ (ခ) ဟိ၊ မှန်၏။ သဗ္ဗာနိပိ၊ အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဧတာနိ ဝိစိတြာနိ၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးတို့ကို။ စိတ္တေနဝ၊ စိတ်သည်သာလျှင်။ ကတာနိ၊ ပြုအပ်ကုန်၏။ (ဂ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ အလဒ္ဓေါကာသဿ၊ မရအပ်သော အကျိုးပေးခွင့်ရှိသော။ (ဝါ) အကျိုးပေးခွင့်ကို မရသော။ စိတ္တဿ၊ ကမ္မ ဝိညာဉ်၏၎င်း။ ဝါ ပန၊ တနည်းကား။ အဝသေသပစ္စယဝိကလံ၊ မိမိမှကြွင်းသော ကာလ၊ ဂတိ၊ ပယောဂ-စသော အထောက်အပံ့ချို့တဲ့သော။ ယံ စိတ္တံ၊ အကြင် အပရာပရိယကမ္မဝိညာဉ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တဿ စိတ္တဿ၊ ထိုအထောက်အပံ့ ချို့တဲ့သော အပရာပရိယကမ္မဝိညာဉ်သည်၏၎င်း။ ဧကစ္စစိတ္တကရကာဘာဝတော၊ စိတ်သည် ပြုသင့်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းတွင် အချို့သော ဆန်းကြယ်သော တရားကို ပြုခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ စိတ္တေန၊ ကမ္မဝိညာဉ်စိတ်သည်။ ကတံ၊ ပြုအပ်သော။ အဇ္ဈတ္တိကံ၊ အဇ္ဈတ္တ သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ ယဒေတံ စိတ္တံ၊ အကြင်ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။) ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။ တတောပိ၊ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အဇ္ဈတ္တိကဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက်လည်း။ စိတ္တမေဝ၊ စိတ်သည်သာလျှင်။ စိတ္တတရံ၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်၏။ (ဃ) တေန၊ ထိုစိတ်၏သာလျှင် အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဘဂဝါ၊ သည်။ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကနိကာယမ္ပိ သမနပဿာမိ ဧဝံ စိတ္တံ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ၊ တေဟိပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ ပါဏေဟိ စိတ္တံယေဝ စိတ္တတရံ”န္တိ၊ တရံ-ဟူ၍။ အာဟ၊ မိန့်တော်မူ၏။ * ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ တိရစ္ဆာနဂတာ၊ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကုန်သော။ ဣဒံ၊ ဣမေ ပါဏာ၊ ဤသတ္တဝါတို့သည်။ စိတ္တာ ယထာ၊ ဆန်းကြယ်ကုန်၏သို့။ ဘိက္ခဝေ၊ တို့။ ဧဝံ၊ တိရစ္ဆာန်အတူ။ စိတ္တံ၊ ဆန်းကြယ်သော။ အညံ၊ တိရစ္ဆာန်မှတပါးသော။ ဧကနိကာယမ္ပိ၊ တခုသော အပေါင်းကိုမျှလည်း။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ နသမနပဿာမိ၊ မြင်တော်မမူ။ ဘိက္ခဝေ၊ တို့။ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ၊ ကုန်သော။ တေဟိ ပါဏေဟိပိ၊ ထိုသတ္တဝါတို့ထက်လည်း။ စိတ္တံယေဝ၊ စိတ်သည်သာလျှင်။ စိတ္တတရံ၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်၏။ (နိ-၄၂၉)

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် စိတ္တကရက

ကာယ-၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ထိုအကျယ်စကားရပ်ကို အုပ်စုံသော နိဂုံးကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် စိတ္တကရဏကာယ-၏ အကျယ်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ နိဂုံးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နိဂုံးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။ (ဝိရောဓိဒေါသ-တင်)

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားကို ပြခြင်းကြောင့် စိတ်မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုသော်လည်း သာဓကပါဠိ၌ ကံသာလျှင် ဆန်းကြယ်ခြင်းကို ပြခြင်းကို ဆိုထားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဆိုထားသောကြောင့် (က) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားကို ပြခြင်းကြောင့် စိတ်မည်သောဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲစေတတ်သော အသင့်ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာဆိုသော စကားသည် အသို့ဖြစ်၍ သင့်နိုင်ပါအံ့နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ-၁) သိပ္ပံ/ ကျမ်းထွက် ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် တတောဝိ စိတ္တမေဝ စိတ္တတရံ-ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက် စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ယင်းသို့ စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို အကြောင်းနှင့်ကင်း၍ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက် စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်၏ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက် စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆရာ အဘယ်ကြောင့် သိပါသနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ-၁)ကိုမိန့်။

(ဂ-၂) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းကို စိတ်သည် ပြုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်ခြင်းနှင့် အတူသာ စိတ်သည် ဆန်းကြယ်ပါသလော။ (ဂ) ဆန်းကြယ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းကို စိတ်သည် ပြုအပ်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက် စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်းထက် စိတ်သည်သာ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂) ကိုမိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ဤဆိုအပ်ပြီးသော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးတို့ကို စိတ်သာလျှင် ပြုအပ်ကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်နှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် အထူးမရှိတော့ဟု မှတ်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်ကောင်းလေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ဤဆိုအပ်ပြီးသော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးတို့ကို စိတ်သာလျှင် ပြုအပ်ကုန်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားရပ်နှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်

အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုစကားရပ်နှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။
ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်** ။ ။ (က) ဖြင့် ရှေး၌ ပြဆိုအပ်ပြီးသော အကျယ်ကို နိဂုံးအုပ်ရိုးထုံးစံ ဓမ္မတာဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဒဠိကရဏဝါကျဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ယုတ္တိဒဠိကရဏဝါကျဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အထူးကို ဆက်လက်ပြဆိုသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်သွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ **ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဤဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ-စသော အမှုကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ်၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝက်တ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗော-ကို ထားရပါသည်။

ကရဏနိတ္တတာယပိ-၌ ပိ(အပိ) ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဧဝံ တာဝ စိတ္တတာယ စိတ္တံ-၌ ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ္တတာယ-ကို ပေါင်းဆည်းသော သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ) သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ **ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ရှေး (က)ဝါကျ စကားရပ်ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဒဠိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဟိ-ကို ထားရပါသည်။ **သဗ္ဗာနိပိ-၌ ပိ(အပိ) ကို ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ အစိတ်အစိတ်ကို ပေါင်းဆည်းသော အဝယဝသမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် သဗ္ဗာနိပိ-၌ ပိ(အပိ) ကို ထားသည်။

(ဂ) **အလဒ္ဓေါကာသဿ ပန-၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ အကျိုးပေးခွင့် မရသော ကမ္မဝိညာဏ်နှင့် အထောက်အပံ့ ချို့တဲ့သော အပရာပရိယ ကမ္မဝိညာဏ်တို့၏ အထူးကို ပြလိုသောကြောင့်(ဝါ) ဝိသေသတ္ထဇောတက အဖြစ်ကိုပြလိုသောကြောင့် (ဂ) အလဒ္ဓေါကာသဿ ပန-၌ ပန-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ယံဝါ ပန-၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တ-အရ ဥပပဒ္ဓဝေဒနီယ ကမ္မဝိညာဏ်ဟူသော အရကောဂ် အဘိဓမ္မေယျတ္ထမှတပါး အပရာပရိယ ဝေဒနီယကမ္မဝိညာဏ်ဟူသော အရကောဂ် အဘိဓမ္မေယျတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ယံဝါ ပန-၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပက္ခန္တရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ယံဝါ ပန-၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ **တေနာဟ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ရှေးဝါကျ စကားရပ်ကို အာဂမဒဠိ ကရဏ ဉာပကဖြင့် ပြလို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ တေနာဟ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ **လဘိတဗ္ဗောတိ လဒ္ဓေါ**။ (လဘ+တ) န လဒ္ဓေါ **အလဒ္ဓေါ**။
အဝကသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ဝါ **ဩကာသော**။(အဝပုဗ္ဗ ကသ+ဏ)
အလဒ္ဓေါ ဩကာသော ယေနာတိ **အလဒ္ဓေါကာသံ**။ (၂) မရအပ်သော အကျိုးပေးခွင့်၏ ကမ္မ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဝိညာဏ်ဟူသော စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မရသော အကျိုးပေးခွင့်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) အကျိုးပေးခွင့် မရသော ကမ္မ ဝိညာဏ်စိတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကရောတိတိ ကရဏံ။ စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ စိတ္တံ။ စိတ္တဿ ကရဏံ **ကရဏစိတ္တံ**။

ကရဏစိတ္တဿ ဘာဝေါ **ကရဏစိတ္တတာ**။(တာယ) (၂) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ-စသော အမှု ကို ပြုတတ်သည်၏+အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ-စသော အမှုကို ပြုခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတိတိ **ဝိစိတ္တံ**။ စိတ္တာနံ ဝိသေသော **စိတ္တတရံ**။ (၂) ဆန်းကြယ်သော တရားအပေါင်း ၏ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော စိတ်နှင့် သာမည ဝိသေသ၊ အပါဒါန အပါဒီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆန်းကြယ်သော တရားတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) သာလွန်ထူးကဲသော စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ။ အဇ္ဈတ္တံ ဧဝ **အဇ္ဈတ္တိကံ**။ (၂) မိမိကို စွဲ၍ ဖြစ်ခြင်း၏+ဖြစ်သောစိတ်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိမိကို စွဲ၍ ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ **၆။ (၁)** ၌ ပန-ဖြင့် ဝိသေသတ္ထဇောတက၊ ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္မတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) **ဓါပန-**ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရတ္ထ၊ ပက္ခန္တရတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ကြွင်းသော ပါဠိတို့ဖြင့် အကျိုးပေးခွင့် မရသော ကမ္မဝိညာဉ်နှင့် အထောက်အပံ့ချို့တဲ့သော အပရာပရိယ ကမ္မဝိညာဉ်တို့၏ အချို့သော ဆန်းကြယ်သော တရားကို ပြုခြင်းမရှိသောကြောင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အဇ္ဈတ္တိက ဆန်းကြယ်မှုထက် စိတ်၏ဆန်းကြယ်မှုက သာလွန်ထူးကဲသည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ **၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ဗုဒ္ဓိအနက် ။ ။** (က) **ဧဝံ-အနက်**=နိဂမနတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ၊ ဣဒမတ္ထ။ **ပိ(အပိ)** ကား= ဂုတ္တာပေက္ခအနက်၊ သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ခ) **သဗ္ဗာနိပိ-**၌ ပိ(အပိ) ကား=အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။ **ဟိ-**ကား= ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတက။ **စိတ္တေနဝ-**၌ ဧဝ-ကား= အဝဓာရဏတ္ထ။ (ဂ) **ပန-**အနက်=ဝိသေသတ္ထဇောတက၊ ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္မတ္ထဇောတက **ဝါပန-**ကား= ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရတ္ထ၊ ပက္ခန္တရတ္ထဇောတက။ **ဝိကလံ-**၌ ဝိ-ကား= ဝိဂတတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ၊ အဘာဝတ္ထ၊ ဝိကာရတ္ထ။ **အဘာဝ-**၌ အ-ကား= ပဋိသေခတ္ထ။ **အဇ္ဈတ္တိကံ-**၌ အဓိ-ကား= အဓိကာရအနက်၊ ပဝတ္တအနက်။ **သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။** (ဂ) **ယံဝါ-**၌ ယ-သည် စိတ်-ဟူသော အပရာပရိယ ကမ္မဝိညာဉ် ဖြစ်ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ **တဿ-**၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အပရာပရိယကမ္မဝိညာဉ် ဖြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ (တနည်း) အနိယမ ယ-သဒ္ဒါ စွဲသောအနက်ကို စွဲသောကြောင့် နိယမ ဝိသယ ဖြစ်ပါသည်။

(၁) စိတ္တေနဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂)

တပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်၏ ဆန်းကြယ်သော အကျိုးတို့ကို ပြုတတ်သည် ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) တကောပိ ခိတ္တမေဝ-၌ (၁) အလွန်ဆန်းကြယ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီအမှုသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အခြားတပါးသော စိတ်ကဲ့သို့ အလွန်ဆန်းကြယ်သော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (က) ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒေတဝ်-အရ ပညာ ရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၃၅၁)

(ဂ) ဝုတ္တံ-အရ (ဝါ) ဝုတ္တံ-၌ ဝဇေတဝ်-အရ (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သောတုဇနတို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့ သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သိရသဖြင့် ကျင့်ခြင်း၊ ကျင့်ရသဖြင့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်း-စသော အကျိုး အဆက်ဆက်ဆိုသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ခိတ္တတရ-ကို ကိုယ်ပြု၍ ။ ။ (၁) စိတ်၏ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အကျိုးပေးခွင့် မရသော ကမ္မဝိညာဏ်၊ အထောက်အပံ့ချို့တဲ့သော အပရာပရိယ ကမ္မဝိညာဏ်တို့၏ အချို့သော ဆန်းကြယ်မှုကို ပြုခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အတိ သယ၊ ဝိသေသဖြစ်သည့် စိတ်ကိုသာ စိတ္တ-ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အလဒ္ဓေါကာသ၊ အဝေသသပစ္စယဝိကလသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တပါးသော ကံ၊ လိင်၊ သညာ စသည်ကို စိတ္တ-ဟု မခေါ် ဆိုရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) ခိတ္တတာ+ဝေဒိတဗ္ဗာ ။ ။ စိတ္တတာ-အရနှင့် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ ဗာဟုတ္ထ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ဆန်းကြယ်သော စိတ်-ဟူသော ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒေတဝ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) သဗ္ဗာနိပိ ဧတာနိ ဝိစိတြာနိ+ခိတ္တေနေဝ+ကတာနိ ။ ။ သဗ္ဗာနိပိ ဧတာနိ ဝိစိတြာနိ အရ/ကတာနိ-၌ တ-ပစ္စည်း-အရ ဆန်းကြယ်သော အကျိုးဟူသော ပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တေန-အရ (ဝါ) ကတာနိ-၌ ကရဇာတ်-အရ စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) (တနည်း) စိတ္တေ-အရ စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် သဗ္ဗာနိပိ ဧတာနိ ဝိစိတြာနိ အရ ဆန်းကြယ်သော အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) ကတံ အဇ္ဈတ္တိကံ စိတ္တံ ဝုတ္တံ ။ ။ ကတံ အဇ္ဈတ္တိကံ စိတ္တံ-အရ ဆန်းကြယ်သော တရား အပေါင်းဟူသော ဓမ္မာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝဇေတဝ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (တနည်း) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ပါဌ (၈၉) [၄၁၀၈။ ပြည်၊ ၄၃၀။ ဘာသာဋီ၊ ၇၄]

(က) ဥပ္ပန္နံ ဟောတီတိ ဣတ္ထေ ဣတ္ထမာနဘူတာပဂတောကာသကတဘူမိလဒ္ဓဝသေန ဥပ္ပန္နံ နာမ အနေကပ္ပဘောဒံ။ (ခ) တတ္ထ သဗ္ဗမ္ပိ ဥပ္ပါဒရောဘင်္ဂသမင်္ဂသင်္ဂတံ ဝတ္ထမာနုပ္ပန္နံ နာမ။

(ဂ-၁) အာရမ္မဏရသံ အနဘဝိတွာ နိရုဇ္ဈံ အနဘူတာပဂတသင်္ဂတံ ကုသလာကုသလံ။

(ဂ-၁) ဥပ္ပါဒိတ္ထယံ အနပ္ပတွာ နိရုဇ္ဈံ ဘူတာပဂတသင်္ဂတံ သေသသင်္ဂတဉ္စ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ နာမ။ (ဃ-၁) “ယာနိဿ တာနိ ပုဗ္ဗေ ကတာနိ ကမ္မာနိ” တိ ဧဝမာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ကမ္မံ အတိတမ္ပိ သမာနံ အညံ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကသေကာသံ ကတွာ ဌိတတ္တာ။

(ဃ-၂) တတကတောကာသဉ္စ ဝိပါကံ အနုပ္ပန္နမ္ပိ သမာနံ ဧဝံ ကတေ ဩကာသေ ကေန္တေန ဥပ္ပဇ္ဇတော ဩကာသ ကဗ္ဗုပ္ပန္နံ နာမ။

➤ ၁။ (က) ဥပ္ပန္နံ ဟောတီတိ ဣတ္ထဥပ္ပန္နံ ဟောတီဟူသော ဤပါဌ၌။ ဣတ္ထမာနဘူတာပဂတောကာသကတဘူမိလဒ္ဓဝသေန။ ဣတ္ထမာနုပ္ပန္နံ၊ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ၊ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဥပ္ပန္နံ နာမဥပ္ပန္နံ မည်သည်။ အနေကပ္ပဘောဒံ။ များသော အပြားရှိသည်။ ဟောတီတိ။

(ခ) တတ္ထထိုဣတ္ထမာနုပ္ပန္နံ၊ အစရှိသော လေးပါးသော ဥပ္ပန္နတို့တွင်။ ဥပ္ပါဒရောဘင်္ဂသမင်္ဂသင်္ဂတံ။ ဥပါဒ်၊ ရော၊ ဘင်္ဂနှင့်ပြည့်စုံသည်ဟုဆိုအပ်သော။ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ဂတံ။ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော သင်္ဂတံ တရားသည်။ ဝတ္ထမာနုပ္ပန္နံ နာမမည်၏။ (ဝါ) ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဥပ္ပန္နံ မည်၏။

(ဂ) အာရမ္မဏရသံ။ အာရုံ၏ အရသာကို။ အနဘဝိတွာ။ ခံစားပြီး၍။ နိရုဇ္ဈံ။ ချုပ်ပြီးသော။ အနဘူတာပဂတသင်္ဂတံ။ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးဟု ဆိုအပ်သော။ ကုသလာကုသလံ။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည်။ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ နာမဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ မည်၏။ (ဝါ) အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္နံ မည်၏။ ဥပ္ပါဒိတ္ထယံ။ ဥပါဒ် အစရှိသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့။ အနပ္ပတွာ။ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍။ နိရုဇ္ဈံ။ ချုပ်ပြီးသော။ ဘူတာပဂတသင်္ဂတံ။ ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသည်ဟုဆိုအပ်သော။ (ကုသလာကုသလဉ္စ။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သည်၎င်း) သေသသင်္ဂတဉ္စ။ ကြွင်းသော သင်္ဂတံ တရားသည်၎င်း။ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ နာမဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ မည်၏။ (ဝါ) ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္နံ မည်၏။

(ဃ) အဿထေသေခါနီးပုဂ္ဂိုလ်၏။ (ဝါ) သည်။ ပုဗ္ဗေ။ ရှေး၌။ ကတာနိ။ ပြုအပ်ကုန်သော။ ယာနိ တာနိ ကမ္မာနိ။ အကြင်ကံတို့သည်။ သန္တိရှိကုန်၏။ တာနိ ကမ္မာနိထိုကံတို့သည်။ (ဩလမ္ပန္တိ။ တွဲလဲ ဆွဲသကဲ့သို့ ထင်လာကုန်၏။) ထုတိ ဧဝမာဒိနာ။ ဤသို့ အစရှိသော။ နယေနည်းဖြင့်။ ဝုတ္တံ။ ဟောတော်မူအပ်သော။ ကမ္မဉ္စ။ ကံသည်လည်း။ အတိတံ။ အတိတ်သည်။ သမာနမ္ပိ။ ဖြစ်လျှင်မူလည်း။ အညံ။ မိမိ။ ဝိပါကံ။ မှတပါးသော။ ဝိပါကံ။ ကို။ ပဋိဗာဟိတွာ။ တားမြစ်၍။ အတ္တနောမိမိ၏။ ဝိပါကသေ။ ဝိပါကံ၏။ ဩကာသံ။ အခွင့်ကို။ ကတွာ။ ပြု၍။ ဌိတတ္တာ။ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ နာမဩကာသကတုပ္ပန္နံ မည်၏။ (ဝါ) မိမိ၏ ဝိပါကံ၏ အခွင့်ကို ပြုပြီးသော ဥပ္ပန္နံ မည်၏။ တတကတေန ကမ္မေနထေမိမိ၏ ကံသည်။ (တနည်း) တတကတေန အာကာရေနထေပိပါကကို ဖြစ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ကတောကာသံ။ ကံသည် ပြုအပ်သော အခွင့်

ရှိသော။ဝိပါကဉ္စ၊ဝိပါကံသည်လည်း။အနုပုဉ္စ၊ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သည်။သမာနမ္ပိ၊ဖြစ်မှုလည်း။ဧဝံ၊ဤသို့။ အည
ဝိပါကကိုဖြစ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ဩကာသေ၊အခွင့်ကို။ကတေ၊ပြုအပ်ပြီးသော်။ဧကန္တေန၊စင်စစ်အား
ဖြင့်။(ဝိပါကသု၊ဝိပါကံ၏။)ဥပ္ပန္နတော၊ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ဩကာသကတုပ္ပန္နံ နာမ။မည်၏။(ဝါ) ကံသည်
ပြုအပ်ပြီးသော အခွင့်ရှိသော ဥပ္ပန္န မည်၏။ (နိ-၄၃၃)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် စိတ္တံပုဒ်ကို
အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤသို့ စိတ္တံပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်ပြသည်ရှိသော် ဥပ္ပန္နံပုဒ်ကို အကျယ်တဝင့်
မဖွင့်ပြတော့ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် စိတ္တံပုဒ်မျှကိုသာ မဖွင့်ဆို
သင့်။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။(က)မိန့်

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝတ္တမာနုပ္ပန္န စသည်ဖြင့် ဥပ္ပန္နဟူ
သည် တစ်ပါးမက များသော အပြားရှိကုန်သောဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် ဥပါဒ်ခဏနှင့်
ပြည့်စုံသော သင်္ခတ တရားမျှသာ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နမည်သည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။(ဝါ) ဥပါဒ်
ဧရာ ဘင်နှင့် ပြည့်စုံသော သင်္ခတတရားတို့တွင် အစိတ်အစိတ်သော သင်္ခတတရားမျှသည်သာလျှင် ဝတ္တ
မာနုပ္ပန္နမည်သည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဝတ္တမာနုပ္ပန္န
စသည်ဖြင့် ဥပ္ပန္နဟူသည် တစ်ပါးမက များသော အပြားရှိကုန်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ဥပါဒ်၊ ဧရာ၊
ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသော အလုံးစုံသော သင်္ခတတရား၏ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နမည်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပါဒ်၊
ဧရာ၊ ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသော အလုံးစုံသော သင်္ခတတရား၏ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နမည်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤ
သို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။ (သဗ္ဗမိ-၌ ပိ-ကို ရှုတတ်သည်)

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ဥပါဒ်၊ ဧရာ၊ ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသော အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားသည်
ဝတ္တမာနုပ္ပန္နမည်၏ဟု ပြဆို၏ဟူလို။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္နသည် ဝတ္တမာနုပ္ပန္န၊ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န၊ ဩကာသကတုပ္ပန္န၊
ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နတို့၏ အစွမ်းဖြင့် များသော အပြားရှိ၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းဥပ္ပန္န
လေးမျိုး၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထ အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည်
မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္န၏ အပြားမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဥပ္ပန္န
လေးမျိုး၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပ္ပန္န လေးမျိုး၏
သရုပ် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ-၁) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝတ္တမာနုပ္ပန္န-၏ အဘိဓေယျတ္ထ
သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ဘူတာပဂတုပ္ပန္န-၏ အဘိဓေယျတ္ထ သရုပ်ကို မပြဆိုဟူ
သော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဝတ္တမာနုပ္ပန္န-၏
အဘိဓေယျတ္ထ သရုပ်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န-၏ အဘိဓေယျတ္ထ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆို
သင့်သေး၏။ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န-၏ အဘိဓေယျတ္ထ သရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဂ-၁) မိန့်။

(ဂ-၂) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁) ဖြင့် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၃၁

ချုပ်ပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် ဘူတာပဂတုပ္ပန္နမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ချုပ်ပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည်လျှင် ဘူတာပဂတုပ္ပန္န မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ-၁) ဖြင့် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ချုပ်ပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် ဘူတာပဂတုပ္ပန္နမည်၏ဟု မပြဆိုသင့်။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့်တကွ ကြွင်းသော သင်္ခတတရားတို့၏ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န မည်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့်တကွ ကြွင်းသော သင်္ခတတရားတို့၏ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န မည်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂) ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ-၂) ဖြင့် ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသည်ဟု ဆိုအပ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှကြွင်းသော သင်္ခတတရားသည်လည်း ဘူတာပဂတုပ္ပန္နမည်၏ဟု ပြဆိုပါ၏ဟုလို။ (အဗျာပိတဒေါသ-တင်)

(ဃ-၂) သို့/ ဝါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ-၁) ဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် ဩကာသကတုပ္ပန္န မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် သာ ဩကာသကတုပ္ပန္န မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်ဘဲ။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိပါကံ၏ ဩကာသကတုပ္ပန္န မည်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိပါကံ၏ ဩကာသကတုပ္ပန္န မည်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ-၂) ကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္နပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြလိုက်သဖြင့် အနက် အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မနုဗ္ဗိဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိတ္ထာရဝါကျ ပြဆိုရိုး ဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အကျဉ်းသင်္ခေပ ပြရုံမျှဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် မပြည့်စုံသေး။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြလိုက်သဖြင့် လိုအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဘူတာပဂတုပ္ပန္န၏ သရုပ် အရကောက် အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဩကာသကတုပ္ပန္န-၏ သရုပ် အရကောက် အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) နှို တတ္ထ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိတ္ထာရကို ပြလိုသောကြောင့်-တတ္ထ-ကို ထားသည်။

(ခ) သဗ္ဗမ္ဘိ-နှို ဝိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့သည် သာ ဝတ္ထမာနုပ္ပန္န မည်သည်မဟုတ်သေး၊ အစိတ်အစိတ်သော သင်္ခတတရားသည်လည်း ဝတ္ထမာနုပ္ပန္နမည်သေး၏ဟု အဝယဝသမုစ္စည်းကို ပြလိုသောကြောင့် သဗ္ဗမ္ဘိ-နှို ဝိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) သေသသင်္ခတဇ္ဇ-၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘူတာပဂတုပ္ပန္န-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္ထမှတပါး ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့်တကွ ကြွင်းသော သင်္ခတတရားဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္ထတမျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် သေသသင်္ခတဇ္ဇ-၌ စ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ဆွဲငင်သော အနုကနုနတ္တကို ပြလိုသောကြောင့်

(ဝါ) ပေါင်းဆည်းသော သမုဗ္ဗယတ္တ၊ သမ္ဗိဏ္ဏနတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) တထာ ကတောကာသဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဩကာသ ကပ္ပပ္ပန္န-အရ ကံ-ဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္တမှတပါး ဝိပါကိဟူသော အဘိဓမ္မေယျတ္တ တမျိုးကို လဲလှယ်လို သောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

(တနည်း) ဩကာသော ကတော ယေနာတိ ဩကာသကတံ-ဟူသော တတိယာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္တမှတပါး ဩကာသော ကတော ယဿာတိ ဩကာသကတံ-ဟူသော စတုတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္တ တမျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါကို ထားပါသည်။

➤ **၆** ။ အာရမ္မဏဝသေန ဘဝတိ ဧတ္ထ ကိလေသဇာတန္တိ ဘူမိ။/ဘဝတိ ဧတ္ထ ဥပါဒါနက္ခန္ဓောတိ ဘူမိ။ (၂) ဘူဇာတ်+မိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကိလေသာအပေါင်း ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာအပေါင်း၏ ဖြစ်ရာဟူသော ကြိယာသကတံသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လဘိတဗ္ဗာတိ လဒ္ဓါ။ ဘူမိ လဒ္ဓါ ယေနာတိ ဘူမိလဒ္ဓါ။ (၂) ရအပ်ပြီးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ရာဘုံ၏ ကိလေသာနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘူမိလဒ္ဓ မည်သော ကိလေသာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

န ဧကော အနေကော။ အညမညတော ပဘိဇ္ဇတိတိ ပဘောဒေါ။

အနေကော ပဘောဒေါ ယဿာတိ အနေကပ္ပဘောဒံ။ (၂) များသော အပြား၏ ပဥပ္ပန္နနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး၊ ပဘောဒ-ပဘောဒဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) များသော အပြားရှိ သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပါဒေါ။(ဥပုပ္ပ ပဒ+ဏ) ဧရဏံ ဧရာ။ (ဧရ+အ) ဘဉ္စနံ ဘဂေါ။(ဘဇိ/ဘဉ္စ+ဏ) ဥပ္ပါဒေါစ ဧရာစ ဘဂေါစ ဥပ္ပါဒဧရာဘင်္ဂိ။

သမံ အင်္ဂနံ သမဂေါ။ သမဂေါ အဿ အတ္တိတိ သမင်္ဂီ။ (၂) ပြည့်စုံခြင်း၏ ခဏ သမင်္ဂီစိတ် နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြည့်စုံခြင်းတည်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥပ္ပါဒဧရာဘင်္ဂနံ သမင်္ဂီ ဥပ္ပါဒဧရာဘင်္ဂိသမင်္ဂီ။ ဥပ္ပါဒဧရာဘင်္ဂိသမင်္ဂီ ဣတိ သင်္ခါတံ ဥပ္ပါဒဧရာဘင်္ဂိသမင်္ဂိသင်္ခါတံ။ (၂) ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်ပြည့်စုံခြင်း၏ သင်္ခါတတရားတို့နှင့် အဝယဝိ အဝယဝ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သင်္ခါတတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဝတ္တတိတိ ဝတ္တမာနံ။ (၂) ဝတ္တဇာတ်+အပစ္စည်း+မာန ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ် ဌီ ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသည်ဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါတတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ပဥပ္ပန္နတိ ပဥပ္ပန္နံ။ (ဥပုပ္ပ ပဒ+တ၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(တနည်း) ဥဒ္ဓံ ပန္နံ ဥပ္ပန္နံ။ (၂) ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+တ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အထက်၌ရောက်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထက်၌ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝတ္တမာနန္တ တံ ဥပ္ပန္နန္တတိ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ။ (၂) ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်၏ ဥပ္ပန္နနှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝတ္တမာနုပ္ပန္နဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂနာ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ အာရမ္မဏံ။(အာပုဗ္ဗ ရမ+ယု) ရသီယတိ အသ္မာဒီယတိတိ ရသော။

အာရမ္မဿ ရသော အာရမ္မဏရသော။(တံ) (၂) အာရုံ၏ အရသာနှင့် သာမီ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာရုံ အရသာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* နိရုဇ္ဈိတ္တာတိ နိရုဇ္ဈံ။ နိရုဇ္ဈနံ နိရုဇ္ဈံ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ရဓဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ချုပ်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချုပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနုဘဝိတ္တာတိ အနုဘူတံ။(ကုသိုလ် အကုသိုလ်ရ၏။) အပဂစ္ဆိတိ အပဂတံ။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ် ရ၏။) အပဂစ္ဆိတ္တာတိ အပဂတံ။ (၂) အပပုဗ္ဗ ဂမဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကင်းခြင်း ချုပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကင်းခြင်း ချုပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနုဘူတံ ဟုတ္တာ အပဂတံ အနုဘူတာပဂတံ။ (၂) ခံစားပြီးသည်၏ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသည်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော ဝိသေသနဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အနုဘူတန္တ တံ အပဂတန္တတိ အနုဘူတာပဂတံ။

ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာတိ ဥပ္ပန္နံ။ အနုဘူတာဂတံစ တံ ဥပ္ပန္နံစာတိ အနုဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ။ (၂) ခံစားပြီး၍ ကင်း ချုပ်ပြီးသော ဝိသေသနဂုဏ်၏ ဥပ္ပန္နနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနုဘူတာဂတုပ္ပန္နဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ။ ပဌမံ အာဒီယတိတိ အာဒိ။ ဥပ္ပါဒေါ အာဒိ ယဿာတိ ဥပ္ပါဒါဒိ။ တိဏှံ သမူဟော တယံ။ ဥပ္ပါဒါဒိစ တံ တယံစာတိ ဥပ္ပါဒါဒိတ္တယံ။ (၂) ဥပါဒ်-စသော ခဏသုံးပါး အပေါင်း နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ်-စသော ခဏသုံးပါး အပေါင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝိတ္တာတိ ဘူတံ။ အပဂစ္ဆိတိ အပဂတံ။ အပဂစ္ဆိတ္တာတိ အပဂတံ။ ဘူတံ ဟုတ္တာ အပဂတံ ဘူတာပဂတံ။ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာတိ ဥပ္ပန္နံ။ ဘူတာပဂတံစ တံ ဥပ္ပန္နံစာတိ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ။

(၂) (ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့်) ရောက်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးသော ဝိသေသနဂုဏ် ၏ ဥပ္ပန္နနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဘူတာပဂတုပ္ပန္နဟူသော အမည်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သိဿတိတိ သေသံ။ သင်္ဂမ္မ ကရိယတေတိ သင်္ခတံ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ကရဓာတ်+တပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ပြုပြင်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြုပြင်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သေသ္မ တံ သင်္ခတဉ္စာတိ **သေသသင်္ခတံ။**

* အဝကသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္တာတိ **ဩကာသော။** (အဝပုဗ္ဗ ကသ+ဏ) ဩကာသော ကတော ယေနာတိ **ဩကာသကတံ။**(ကံ ရ၏။)

(တနည်း) ဩကာသော ကတော ယဿာတိ **ဩကာသကတံ။** (ဝိပါက်ရ၏။)

ကတောကာသ္မ တံ ဥပ္ပန္နန္တာတိ **ဩကာသကတပ္ပန္နံ။** (၂) ပြုအပ်သော အခွင့်ရှိသော ဝိပါက်၏ ဥပ္ပန္န-နှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဩကာသကတပ္ပန္နတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဩကာသော ကတော ဧတေနာတိ ဩကာသကတံ။ ဥပ္ပန္တိတ္တာတိ ဥပ္ပန္နံ။ ဩကာသကတစ္စ တံ ဥပ္ပန္နန္တာတိ **ဩကာသကတပ္ပန္နံ။** (၂) အခွင့်ကို ပြုပြီးသည်၏ ဥပ္ပန္န-နှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဩကာသကတပ္ပန္နတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္နဟူသည် သာမညအားဖြင့် ဝတ္တမာနပ္ပန္န၊ ဘူတာပဂတပ္ပန္န၊ ဩကာသကတပ္ပန္န၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နတို့၏အစွမ်းဖြင့် လေးပါးအပြားရှိ၏ဟု သိစေပါသည်။(သရူပတ္ထ)

(စ) ဖြင့် ဝတ္တမာနပ္ပန္န-အရ ဥပါဒ် ရော ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသော သင်္ခတတရားအားလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ၌ **အာရမ္မဏရသံ အနဘဝိတ္တာ-**ဖြင့် အနဘူတာဂတပ္ပန္န-၌ အနဘူတ-ဝယ် အန-ရှေးရှိသော ဘုဇာတ်၏ အနဘဝနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတွတ္ထ) တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္တု သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အနဘဝိတ္တာတိ အနဘူတံ-ဟု ပြုရမည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ခံစား၏ဟူသည် အာရုံ၏ အရသာကိုပင် ခံစားခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ **နိရုဒ္ဓံ-**ဖြင့် အနဘူတာဂတပ္ပန္န-၌ အပဂတ-ဝယ် အပ-ရှေးရှိသော ဂမုဓာတ်+တပစ္စည်း၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ၊ ဒ-ပစ္စယပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္တု သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အပဂစ္ဆိတိ အပဂတံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

(တနည်း) နိရုဒ္ဓံ-ဖြင့် အပဂတ-သဒ္ဓါသည် နိရုဒ္ဓအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

အနဘဝိတ္တာ နိရုဒ္ဓံ-ဖြင့် ဘူတဉ္စ တံ အပဂတဉ္စာတိ ဘူတာပဂတံ။ (တနည်း) ဘူတံ ဟုတွာ အပဂတံ ဘူတာပဂတံ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂတ္ထ)

အနဘူတာပဂတသင်္ခတံ ကုသလာကုသလ-ဖြင့် ဘူတာပဂတဉ္စ တံ ဥပ္ပန္နန္တာတိ ဘူတာပဂတပ္ပန္နံ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘူတာပဂတပ္ပန္န-အရ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးဟု ဆိုအပ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဥပါဒိတ္ထယံ အနပ္ပတွာ-ဖြင့် ဘူတာပဂတပ္ပန္နံ-၌ ဘူတ-ဝယ် ဘူဇာတ်၏ အစဉ်ရောက်ခြင်း ဖြစ်ခြင်းအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတွတ္ထ) တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္တု သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဘဝိတ္တာတိ ဘူတံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၏ဟူသည်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၃၅

ဥပါဒ်-စသော ခဏသုံးပါး အပေါင်းသို့ ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိ။

နိရုဒ္ဓံ-ဖြင့် အနုဘူတာကတုပ္ပန္နံ-၌ အပဂတ-ဝယ် အပ-ရှေးရှိသော ဂမုဓာတ်+တ ပစ္စည်း၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ၊ ဒု-ပစ္စယပဒ) တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္ထု သာနေအနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အပဂစ္ဆိတံ အပဂတံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

အနုပ္ပတ္တာ နိရုဒ္ဓံ-ဟူသော အပေါင်းဖြင့် ဘူတဉ္စ တံ အပဂတဉ္စာတံ ဘူတာပဂတံ။ (တနည်း) ဘူတံ ဟုတ္တာ အပဂတံ ဘူတာပဂတံ-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။

(သမာသလိဂ်တ္ထ) **ဘူတာပဂတသင်္ခါတံ သေသသင်္ခတဉ္စ**-ဖြင့် ဘူတာပဂတဉ္စ တံ ဥပ္ပန္နဉ္စာတံ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ-အရ ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးဟု ဆိုအပ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့်တကွ ကြွင်းသော သင်္ခတတရားအားလုံးကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) **တဝါကျလုံးဖြင့်** ဘူတာပဂတုပ္ပန္နဉ္စ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နဉ္စ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘူတာပဂတုပ္ပန္နံ-အရ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးဟုဆိုအပ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် နှင့် ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီးဟုဆိုအပ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခတ တရားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ ယာနိဿ (ပ) ဝုတ္တံ ကမ္မံ-ဖြင့် ဩကာသကတုပ္ပန္နံ-အရ မရဏာသန္နအခါ ထင်လာသော အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အတိတမ္ပိ သမာနံ (ပ) ကတ္တာ ဌိတတ္တာ-ဖြင့် မရဏာသန္နအခါ ထင်လာသော ထိုကုသိုလ် ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ အာရုံသည် အတိတ်ဖြစ်သော်လည်း အခြားသောဝိပါက်ကို တားမြစ်၍ မိမိ၏ဝိပါက် အခွင့်ရအောင် ပြုအပ်သောကြောင့် ဩကာသကတုပ္ပန္နံ မည်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဩကာသော ကတော ယေနာတိ ဩကာသကတံ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာတိ ဥပ္ပန္နံ၊ ဩကာသကတဉ္စ တံ ဥပ္ပန္နဉ္စာတံ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

တထာ ကတောကာသဉ္စ ဝိပါက်-ဖြင့် ဩကာသကတုပ္ပန္နံ-အရ ဖြစ်လတုံသော အနာဂတ် ဝိပါက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အနုပ္ပန္နမ္ပိ သမာနံ (ပ) ဥပ္ပဇ္ဇနတော-ဖြင့် ထိုဝိပါက်စိတ်သည် ယခုမဖြစ်သေးသော်လည်း နောင်ဧကန်ဖြစ်လတုံဖြစ်သောကြောင့် ဩကာသကတုပ္ပန္နံ မည်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဩကာသော ကတော ယဿာတိ ဩကာသကတံ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိတိ ဥပ္ပန္နံ၊ ဩကာသကတဉ္စ တံ ဥပ္ပန္နဉ္စာတံ ဩကာသ ကတုပ္ပန္နံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိဂ်ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ဩကာသကတုပ္ပန္နဉ္စ ဩကာသကတုပ္ပန္နဉ္စ ဩကာသကတုပ္ပန္နံ-ဟု သရူ ပေကသေသ တဒ္ဓိတံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဩကာသကတုပ္ပန္နံ-အရ မရဏာသန္နအခါ ထင်လာသော အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံနှင့် ထိုကံသည်ပြုအပ်သော အခွင့်ရှိသော ဧကန်ဖြစ်လတုံသော အကျိုးဝိပါက်စိတ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-အနက်ကား= ဥဒ္ဓံအနက်။ နာမ-ကား သညာဝါစက။ အနေကပ္ပဘေဒံ-၌ အန(န) ကား ပဋိသေစ္စေ။ ပ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္တက (ခ) သဗ္ဗဗ္ဗိ-၌ ဝိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ၊ အဝယဝသမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဂ) အနုဘဝိတ္တာ၊ အနုဘူတ-တို့၌ အန-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ အပဂတ-၌ အပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ သေသသင်္ခတဉ္စ ၌ စ-ကား အနကမုတ္တ။ (တနည်း) သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဃ) အတိတဗ္ဗိ၊ အနုပ္ပန္နဗ္ဗိ-တို့၌ ဝိ-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။ အာရမ္မဏ-၌ အာ-ကား အာဂန္နာအနက်။ အနုဘူတာပဂတ-၌ အန-အပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသကတ္ထ။ (က) ဇတ္ထ-၌ ဇတ-သည် ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ခ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝတ္ထမာနုပ္ပန္န-စသော လေးပါးသော ဥပ္ပန္နဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (ဂ) အနုဘဝိတ္တာ+ နိရုဒ္ဓံ+အနုဘူတာပဂတသင်္ခါတံ+ ကုသလာကုသလံ+ဘူတာပဂတ/အနုဘူတာပဂတုပ္ပန္န-အရ = (၁) ကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ၊ အယောနိသောမနသိကာရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက၊ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ ဗာလုပသေဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ယာနိဿ တာနိ ပူဇဗ္ဗ ကတာနိ ကမ္မာနိ-အရ = (၁) မရဏာသန္နအခါ ထင်လာသော အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ၊ အယောနိသောမနသိကာရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ထင်လာသော အာရုံအားလျော်စွာ စေတသိကသုခ၊ စေတသိကဒုက္ခ ဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ ဗာလုပသေဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ-၁) ဝါကျကိုရှု၍ ဩကာသကတုပ္ပန္န-အရ = အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကံကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စိတ်ဖြူစင်သန့်ရှင်းခြင်း၊ စိတ်ညစ်နွမ်းခြင်းအကျိုးတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ၊ စတုစက္ကဝိပတ္တိတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ-၂) ဝါကျကိုရှု၍ ဩကာသကတုပ္ပန္န-အရ = “ဝိပါက်”ကိုယူ၍ (၁) ဝိပါက်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိပါက်၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ အယောနိသော မနသိကာရ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိပါက်၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့၏ ကြီးပွား တိုးတက်ခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) (၁) ဝိပါက်ဝိညာဉ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရသည်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဒီပကတ္ထ။ (၃) နာမ်ရပ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၄) သဠာယတန၊ ဖဿ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဘူမိလခွံ-အရ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော “ကိလေသာ”ကို ယူ၍

(၁) ထိုကိလေသာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ လားရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဌိတတ္တာ-၌ ဌိတ-အရ ကမ္မ-ဟူသော “စေတနာ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ ၁၀။ (ဂ) အာရမ္မဏာရသံ = အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် အနုဘာဝိတွာ ၌ ဘူမာတိအရ/ နိရုဒ္ဓံ အနုဘူတာပဝတသင်္ဂါတံ ကုသလာကုသလ-အရ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ ဝိပါ၊ အတ္ထိ၊ အဝဂ္ဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အနုဘာဝိတွာ+နိရုဒ္ဓံ ။ ။ အနုဘာဝိတွာ-အရ ဥပါဒ်၊ ဌိဝဏ္ဏ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် နိရုဒ္ဓံ-အရ ဘင်္ဂဏ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(ဃ) ဝုတ္တံ+ကမ္မံ+အတိတံ+သမာနံ+ပဋိဗာဟိတွာ+အတ္တနော+ကတွာ+ဌိတတ္တာ+ဩကာသကတုပ္ပန္နံ-အရ အတိတံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပါကဿ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္မံ အတိတမ္ပိ သမာနံ အညံ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကဿ-၌ ကမ္မံ အတိတမ္ပိနှင့် အတ္တနော ဝိပါကဿ-တို့ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ပုံ

ကမ္မံ အတိတမ္ပိ-အရ အတိတံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ပစ္စည်းတရားက အတ္တနော ဝိပါကဿ-အရ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား နာနက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိ=နာနက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၉၀) [ဋ္ဌ၊၁၀၉။ ပြည်၊ပ၊ ၄၃။ ဘာသာဋီ၊၃၊၇၇]

(က) တာသု တာသု ဘူမိသု အသမူဟတံ အကုသလံ ဘူမိလခွံပ္ပန္နံ နာမ၊

(ခ-၁) ဧတ္ထ စ ဘူမိယာ ဘူမိလခွံသေဝ နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ-(ခ-၂) ဘူမိတိ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ (ဂ) ဘူမိလခွံ နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တရုလံ ကိလေသဏတံ၊ (ဃ-၁) တေန ဟေသာ ဘူမိ လခွံ နာမ ဟောတိ၊ (ဃ-၂) တသ္မာ “ဘူမိလခွံ”န္တိ ဝုပ္ပတိ၊ (င) ဝေပေတေသု စတူသု ဥပ္ပန္နေသု ကုဝေ ဝတ္ထမာနပ္ပန္နံ အဓိပ္ပေတံ၊

➤ ၁။ (က) တာသု တာသု ဘူမိသု၊ထိုထို မနုဿ၊ ဒေဝ စသည်တို့၏ အတ္တဘောဟု ဆို အပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌၊အသမူဟတံ၊ထိုထိုသန္တာန်၌ တဖန်မဖြစ်ခြင်းသို့ မရောက်စေအပ်သည်၏

F-36-A

အဖြစ်ကြောင့် မနုတ်မခွါ မပယ်အပ်သေးသော။အကုသလံ။အကုသိုလ်သည်။ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ နာမမည်၏။

(ဝါ) ရအပ်သော ဖြစ်ရာဘုံရှိသော ဥပ္ပန္န မည်၏။ (ခ) စ၊အထူးကိုဆိုအံ့။ဧတ္ထ၊ဤ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ-ဟူသော စကား၌။ဘူမိယာ၊ဘူမိ၏၎င်း။ဘူမိလဒ္ဓဿ၊ဘူမိလဒ္ဓ၏၎င်း။နာနတ္ထံ၊ထူးသည်၏ အဖြစ်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။ (တတ္ထ၊ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။)ဝိပဿနာယ၊ဝိပဿနာ၏။အာရမ္မဏဘူတာ၊အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော။တောဘုမကာ၊ ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်ကုန်သော။ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည်။ဘူမိတိ ဘူမိ နာမ၊ဘူမိ မည်၏။

(ဂ) တေသု ခန္ဓေသု၊ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌။ဥပ္ပတ္တာရဟံ၊ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော။ကိလေသာ ဇာတံ၊ကိလေသာသည်။(ဝါ)ကိလေသာအပေါင်းသည်။(ဝါ)မိမိ၏ အကြောင်းအားလျော်စွာဖြစ်သော ကိလေသာ သည်။ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ၊ဘူမိလဒ္ဓမည်၏။ (ဃ) ဟိ၊မှန်၏။တေန ကိလေသာဇာတေန၊ထိုကိလေသာသည်။ (ဝါ)ထိုကိလေသာ အပေါင်းသည်။(ဝါ)ထိုမိမိ၏ အကြောင်းအားလျော်စွာဖြစ်သော ကိလေသာသည်။ဇောဘူမိ၊ဤဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘုံသည်။လဒ္ဓါ နာမ၊လဒ္ဓါ မည်သည်။ ဟောတိ၊၏။တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။ (တံ ကိလေသာဇာတံ၊ကို။) “ဘူမိလဒ္ဓံ”။ဘူမိလဒ္ဓဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာ ရှိသည်) ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။ (ဂ)(ဃ-၂) ဝါကျ အပြန်အလှန် ။ (ဃ-၂) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ တေန ကိလေသာဇာတေန၊ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည်။ဇောဘူမိ၊ဤဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘုံသည်။(ဝါ)ဘုံကို။လဒ္ဓါ နာမ၊ရအပ်သည်မည်သည်။ဟောတိ၊၏။တသ္မာ၊ထိုသို့ ကိလေသာ တရားအပေါင်း၏ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးဟူသော ဘုံကို ရအပ်သည်မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (ဂ) တေသု ခန္ဓေသု၊ထို ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌။ဥပ္ပတ္တာရဟံ၊ဖြစ် ခြင်းငှာ ထိုက်သော။(ဝါ) ဖြစ်ခြင်းကိုထိုက်သော။ကိလေသာဇာတံ၊ကိလေသာတရားအပေါင်းသည်။ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ၊ဘူမိလဒ္ဓမည်သည်။ဟောတိ၊၏။

(င) ဧဝံ ယထာဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ ဝတ္တမာနဘူတာပဂတောကာသ စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။စတု၊လေးပါးကုန်သော။ဧတေသု ဥပ္ပန္ဓေသု၊ထိုဥပ္ပန္နတို့တွင်။ဣမ၊ဤဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပုဒ်၌။ဝတ္တမာနပ္ပန္နံ၊ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်။(ဝါ) ပဏ္ဍိတေန၊သည်။အဓိပ္ပေတံ၊လိုအပ်၏။ (နိ-၄၃၄)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ဩကာသ ကတုပ္ပန္န မည်သောတရား၊ ဩကာသကတုပ္ပန္န-အရ တရားတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န မည်သောတရား၊ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-အရ တရားတို့ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက် ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဩကာသကတုပ္ပန္န မည်သောတရား၊ ဩကာသကတုပ္ပန္န-အရ တရားတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န မည်သောတရား၊ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-အရ တရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န မည်သောတရား၊ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-အရ တရားတို့ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ-ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အကုသိုလ်သည် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န မည်၏ဟု ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် တရားကိုယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ အထူးကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်

ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် အကုသိုလ်သည် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န မည်၏ဟု ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် တရားကိုယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ-ဂ) မိန့်။

(ခ-ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နမည်သောတရား ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးမရှိဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဂ) ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးကို သိရမည်ဟု တိုက်တွန်းချက်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နမည်သော တရားမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးရှိပုံကိုလည်း (ဂ) ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓအထူးကို သိ ရမည်ဟူသော တိုက်တွန်းချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးရှိပုံ (ဂ) ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓအထူးကို သိရမည်ဟူသော တိုက်တွန်းချက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ-ဂ)မိန့်။

(ခ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-ဂ)ဖြင့် ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးကို သိရမည်ဟု တိုက်တွန်းချက်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ ထူးခြား ပုံကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ-ဂ)ဖြင့် ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ အထူးကို သိရမည်ဟု တိုက်တွန်းချက်မျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ ထူးခြားပုံကား အဘယ်ပါနည်း။(ခ-၂)

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-၂) ဖြင့် ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ဖြစ်သော တေဘူမကပဉ္စက္ခန္ဓာတို့သည် ဘူမိ-မည်၏ဟု ဘူမိ သရုပ်ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဘူမိ၏ သရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဘူမိလဒ္ဓ၏ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြ ဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသသင့်ရောက်ရာ၏။ ဘူမိလဒ္ဓ၏ သရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (ဂ) ဖြင့် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏ဟု ဘူမိလဒ္ဓသရုပ်ကိုလည်း ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာ သည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်ကြောင်းဖြစ်ကြောင့် အသင့်ယုတ္တိ သဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အသင့်ယုတ္တိ သဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

H-36-B

(တနည်း) (ပ) ဆိုချေသော် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာ၏ ဘူမိလဒ္ဓမည်ခြင်း၏အကြောင်းကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာ၏ ဘူမိလဒ္ဓမည်ခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်ပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် ထိုကိလေသာသည် ဤဘူမိကို ရအပ်သည်မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုငါးပါးသော ကိလေသာသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်ပါ၏ဟူလို။

(ဃ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ-၁) ဖြင့် ထိုကိလေသာ အပေါင်းသည် ဤ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘူမိကို ရအပ်သည်မည်သောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော် ဤသို့ ဆိုခြင်းဖြင့် ဆရာအား တစိုးတစ် အကျိုးမရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ အကျိုးမရှိရာသောကြောင့် (ဃ-၁) ဖြင့် ထိုကိလေသာ အပေါင်းသည် ဤ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘူမိကို ရအပ်သည်မည်၏ဟု သာ မပြဆိုသင့်။ ထိုသို့ဆိုခြင်းဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးအာနိသင် လဒ္ဓဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရရှိအပ်သော အကျိုးအာနိသင် လဒ္ဓဂုဏ်ကား- အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ-၂) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးပါကတည်း ဥပ္ပန္န လေးပါးတို့၏ အကျယ်ကို အသီးသီး ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် နိဂုံးနှင့်တကွ အတ္ထုဒ္ဓေသကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ဥပ္ပန္န လေးပါးတို့၏ အကျယ်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ နိဂုံးနှင့်တကွ အတ္ထုဒ္ဓေသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နိဂုံးနှင့်တကွ အတ္ထုဒ္ဓေသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)ပါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နမည်သောတရားကို ပြဆို၍ လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှုတ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ-ဂ) တို့ဖြင့် အထူးကို ဆက်လက်ပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှုတ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ခ) ဖြင့် သိရမည်ဟု တိုက်တွန်းချက်ကို ပြသဖြင့် အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှုတ်ပြည့်စုံသွားသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် မနုဗုဒ္ဓိတို့အတွက် ဝိတ္တာရဝါကျ ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဒဠိကရဏဝါကျဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒဠိသ-ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ-၂) ဖြင့် ရရှိအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ဖော်ပြသဖြင့် အကျိုးရှိသွားသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဥပ္ပန္နလေးပါး အများအပြားထဲမှ ဤ၌ လိုအပ်သော ဝတ္ထုဗာနုပ္ပန္န အထူးကို ထုတ်ပြလိုက်သဖြင့် အနက် အဓိပ္ပါယ် အလွန်ပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ)၌ ဝေဒိတဗွဲ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓအထူးကို ဥပစာရတ္ထ၊

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗွဲ-ကို ထားရသည်။

ဇတ္ထစ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓအထူးကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဝိသေသတ္ထဇောတက၊ ဥပနာသတ္ထ ဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဇတ္ထစ-၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ **ဇတ္ထစ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ လိနန္တရစောနကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) လိနတ္ထစုဒ်၏ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဇတ္ထစ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

ဘူမိလဒ္ဓဿစ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘူမိ၏၎င်း၊ ဘူမိလဒ္ဓ၏၎င်း အထူးကို သိရမည်ဟု အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဘူမိလဒ္ဓဿစ-၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဘူမိ၏သာလျှင် အထူးကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဘူမိလဒ္ဓ၏လည်း အထူးကို သိရမည်ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဒဠိယ စကားရပ်ကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။ **တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ရရှိအပ်သော အကျိုးအာနိသင် လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် တသ္မာ-ကို ထားရပါသည်။

ဂုစ္စတိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဘူမိလဒ္ဓ သာမညဟူသော အပေါင်း၏အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၌ တင်စားခေါ်ဝေါ်သော အထင်ရဦး ဧကဒေသျှပုဗ္ဗာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဂုစ္စတိ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ ဧဝံ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နိဂုံးနှင့် အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဧဝံ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ **အဓိပ္ပေတံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဤ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိဟူသော ပုဒ်၌ ဥပ္ပန္နံ လေးမျိုးဟူသော သာမညအနက်မှ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ-ဟူသော ဝိသေသအနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့် အဓိပ္ပေတံ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) ဥပ္ပန္နံ လေးမျိုးတွင် ဤနေရာ၌ အခြား ဥပ္ပန္နံကို မယူမူ၍ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံကိုသာ ယူရမည်ဟု စကားလုယက်၍ ပြဆိုသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပေတံ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ **၄ ။** ဘဝန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာတိ ဘူမိယော။(ဘူ+မိ) တိဿော ဘူမိယော ဣမေသန္တိတိဘူမာ။ တိဘူမာယေဝ ဘေဘူမကာ။(တိဘူမပုဒ်+ကပစ္စည်း)

(တနည်း) တိဿော ဘူမိယော တိဘူမံ။ တိဘူမေ နိဗ္ဗတ္တာ ဘေဘူမကာ။ (၂) တိဘူမပုဒ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဘုံသုံးပါး၏ ပဉ္စကန္ဓာနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ နိဿယ နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တေဘူမကတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘေဇန္တောဒီပနီနည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ ။ ။ တိဿော ဘူမိယောတိ တိဘူမံ။(ဒိဂု၊အစိတ်)

တိဘူမေ ပဝတ္တာတိ ဘေဘူမကာ။(ပဝတ္တ တဒ္ဒိတ်၊ အပေါင်း) (က) တိဘူမေ ပဝတ္တာတိဟူသော ဝိဂြဟိတိကျသည် ဗျူပ္ပတ္တိ မည်၏။ (ခ) ဘုံသုံးပါးတို့၏ ပဉ္စကန္ဓာနှင့် ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (ဂ) တေဘူမကဟူသော နိပ္ပဒုဒ်သည် ပဝတ္တိ မည်၏။ (ဃ)

ခန္ဓာငါးပါးခြစ် (ဝါ) ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။ [၁၃၆၇-ခု အဖြေမှန် ဖြစ်သည်။]

ဇာတ် ဇရာ မရဏာဒီတိ သံသာရဒက္ခေဟိ ခါဒိတဗ္ဗာတိ ခန္ဓာ။ ပဉ္စ ခန္ဓာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။

(၂) ငါးခုသာချုံ၏ ခန္ဓာနှင့် သချုံ သချေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ အနိစ္စာဒိဝေသန ဝိဝိဇ္ဇာကာရေန ပဿတိတိ ဝိပဿနာ။ (ဝိပဗ္ဗ ဒိသဇာတ်+ယု)

အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏာ။ ဘဝန္တိတိ ဘူတာ။ အာရမ္မဏာ ဟုတ္တာ ဘူတာ အာရမ္မဏ ဘူတာ။ (၂) အာရုံ၏ ဖြစ်တတ်သော တရားနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပတ္တိ။(ဥပဗ္ဗ ပဒ+တိ) အရဟတိတိ အရဟံ။ ဥပ္ပတ္တိယာ အရဟံ ဥပ္ပတ္တောရဟံ။

(၂) ဖြစ်ခြင်း၏ ထိုက်သည်နှင့် ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကိလေသေတိတိ ကိလေသော။ အဝယဝ ဇနေတိတိ ဇာတံ။

ကိလေသာနံ ဇာတံ ကိလေသဇာတံ။ (၂) ကိလေသာတို့၏ အပေါင်းနှင့် သမူဟိ သမူဟ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကိလေသာ၏ အပေါင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကိလေသောဇဝ ဇာတံ ကိလေသဇာတံ။(ဇာတ- သဒ္ဒါ တဗ္ဗော) (၂) ကိလေသာ၏ အပေါင်းနှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တူပြီ။

* ဇာတု တံ ကိလေသောဇာတိ ကိလေသဇာတံ။ ဘူမိလဒ္ဓ (ရှေ့ဝါကျကြည့်)

ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဥပ္ပန္နံ။ ဘူမိလဒ္ဓု တံ ဥပ္ပန္နုဘူတိ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ။ (၂) ဘူမိလဒ္ဓဂုဏ်၏ ဥပ္ပန္နနှင့် ဝိသေသန-ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ်-ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိပ္ပိယတေ ဣစ္ဆိယတေတိ အဓိပ္ပေမံ။ (အဓိ-ရှေး အပိ-ရှေး ဣ+တ၊ အလိုရှိခြင်း၊ ဤယာ)

➤ ၅။ နာနတ္ထ -ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ၊ တဒ္ဓိတပဒ။ ဇောန-ကား နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမပဒ၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။ ဟိ-ကား အလိင်္ဂ၊ ဂဏဝိမုတ္တ၊ ဣကာရန္တ၊ နိပါတပဒ။

သော-ကား ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗနာမပဒ၊ အကာရန္တ၊ သဗ္ဗနာမပဒ။

ဋ္ဌန္တတိ-ကား အလိင်္ဂ၊ ဘူဝါဒိဂဏ၊ အကာရန္တ၊ အာချာတပဒ။ (၁၃၆၇-ခု အဖြေမှန်)

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ထိုထို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘူမိတို့၌ မနုတ်မခါ မပယ်အပ်သေးသော အကုသိုလ်တရားကို ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န-အရ ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န-သဒ္ဒါ ၏ ဧကဒေသျှပစ္စာအဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ-၁) ဖြင့် ဤဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န-ဟူသော စကား၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န အထူးကို သိရမည်ဟု ဥပ္ပောဇေ စကားပျိုးကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (ခ-၂) ဖြင့် အာရမ္မဏဝေသန ဘဝတိ ဧတ္ထ ကိလေသ ဇာတန္တိ ဘူမိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘူမိ-အရ ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော တေဘူမကပဉ္စက္ခန္ဓာတို့ကို ယူ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓ-အရ ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာကို၌ ဖြစ်ခြင်းငှာထိုက်သော ကိလေသာအပေါင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ တေန ဘူမိ လဒ္ဓါ-ဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ-၌ လဒ္ဓပုဒ်ကို လဘိတဗ္ဗာတိ လဒ္ဓါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) တ-ပစ္စည်း ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဘူမိ လဒ္ဓါ ယေနာတိ ဘူမိလဒ္ဓံ-ဟု တတိယာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သိစေ။

(ဃ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ထိုကိလေသာအပေါင်းသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဘုံကို ရအပ်သည်မည်သောကြောင့် ကိလေသာအပေါင်းကို ဘူမိလဒ္ဓ-ဟု ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဘူမိလဒ္ဓပုဒ်၏ ဧကဒေယျူပစာသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နပုဒ်ကို ဘူမိလဒ္ဓ တံ ပဥပ္ပန္နဘာတိ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ-ဟု ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ပုပ္ဖန္တ-အရ ဥပ္ပန္နံ လေးပါးလုံးကို မယူရ။ ဝတ္တမာနပ္ပန္နကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ဝတ္တမာနပ္ပန္နကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ သံဝဏ္ဏနာ)

➤ ❷ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) အသမ္မဟတံ-၌ အ-ကား ပဋိသေခနတ္ထ။ သံ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက။ ဥ-ကား ဥဒ္ဓါရတ္ထ။ နာမ-ကား သညာဝါစက။ (ခ) ဧတ္ထေ-၌ စ-ကား ဝိသေသတ္ထ၊ ဥပနျာသတ္ထ ဇောတက။ အာရမ္မဏ-၌ အာ-ကား အာဂမန၊ အာဂန္နာအနက်။ ဘူမိလဒ္ဓဿ-၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမိတ္တနတ္ထ။ ဘူမိတိ- ၌ ဣတိ-ကား နာမဝါစက။ (တနည်း) ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဓပဒတ္တက။ ဝိပဿနာယ-၌ ဝိ-ကား ဝိဝိဇ္ဇေ။ (ဂ) ဥပ္ပတ္တ-၌ ဥ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက၊ တဗ္ဘော။ (ဃ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ (တနည်း) ကရဏတ္ထ။ ဘူမိလဒ္ဓါတိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဓပဒတ္တက။ (င) ဧဝံ-ကား နိဂမနတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ အဓိပ္ပေတံ ၌ အဓိ-ကား ဓာတ္တတ္ထဝိသေသက။(တနည်း) ဣစ္ဆတ္ထ။ အပိ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုတ္တက။ ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-ကား ဥဒ္ဓံ အနက်။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ခ) ဧတ္ထေ-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န စကားခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဃ) ဇောန-ကား ဆိုခဲ့ပြီး 'ကိလေသာဇောတကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ သေ (ဇော) ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဘူမိခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ တသ္မာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်း ကာရဏကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) ဟောတိ ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနဘူတဝိသယ။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော လဒ္ဓတ္ထ(ရအပ်သည်၏အဖြစ်)ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။(င) ဇောတေ-၌ ဧတ-ကား ဥပ္ပန္နေသု-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဂ) တေသု ခန္ဓေသု-နောင် ထုတ်ဆောင်အပ်သော ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ နိဝဇ္ဇေတဗ္ဗတ္ထကား-အနုပါဒါနိယဖြစ်သော လောကုတ္တရာတရားအပေါင်း ဖြစ်ပါသည်။ အနုညာတတ္ထကား-ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၏ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘာဝဂုဏ် (တနည်း) ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၏ သာသဝတာ၊ သံယောဇနိယ

တာ-စသော ဂုဏ် ဖြစ်ပါသည်။

(င) ဝတ္ထမာနပ္ပန္န-နောင် ဧဝ အကျေကြံ၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည် ။ ။ (၁) ဝတ္ထမာနပ္ပန္န စသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဘုတတပဂတပ္ပန္န-စသော သုံးပါးတို့သည် နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝတ္ထမာနပ္ပန္န-၏ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ အသမ္မဟုတ်၊ အကုသလံ၊ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န-တို့အရ “အကုသိုလ်တရား”ကို ယူ၍ (၁) အကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရ စသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ [အကြောင်း ၂-ချက် အကျိုး ၂-ချက်] (တနည်း) (၁) အကုသိုလ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိပဋိသာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ [အကြောင်း ၁-ချက် အကျိုး ၃-ချက် ထုတ်ပုံတည်း။]

(ဂ) ဘူမိလဒ္ဓံ၊ ဥပ္ပတ္တာရပံ၊ ကိလေသဇာတံ-(ဃ) တေန-အရ၊ လဒ္ဓါန္တိ အန္တတ္ထ လဘဇာတိ တို့အရ= (၁) ကိလေသာ အကုသိုလ်တရားသည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း အကုသိုလ်နှင့်တူ) အသမ္မဟုတ်-၌ ဥပါဇာတိ-အရ = မဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ်ဉာဏ်၏ နောက်၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) တိဟိတပဋိသန္ဓေသည်၎င်း၊ ပါရမီဉာဏ်တို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘဝမြဲခြင်း၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း-စသော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ၌ ဘူမိ-အရ = ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ သင်္ခါရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ထိုခန္ဓာကိုမှီ၍ဖြစ်သော ကိလေသာတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာ တဏှာ အနုသယတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အဆက်မပြတ်ကျင့်လည် ရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ခ) ဝေဇီယဗ္ဗ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒဇာတိ-အရ= ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။

ဝိပဿနာယ-အရ (၁) ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ စသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတာပတ္တိဖိုလ်-မှ စ၍ အထက်မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် အကျိုးတရားများသည် အနုဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အာရုံဖြစ်သော တေဘူမက ပဉ္စက္ခန္ဓာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ် ဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ ဖလသမာပတ်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝုစ္စတိ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဇာတိအရ= (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် စသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ဘူမိလဒ္ဓံ”ဟူသော ဝစီဘေဒ သဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “ဘူမိလဒ္ဓံ”ဟူသော ဝစီ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဘေး အသံကို ကြားနာရခြင်း၊ ကြားနာရသဖြင့် အနက် အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ကျင့်ရခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် ပဋိဝေဓယူသော မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝုစ္စတိ-၌ မဟာဗြဟ္မာ တေ-ဝိဘတ်အရ= “ကိလေသာ အကုသိုလ်တရား”ကို ယူထုတ်။

(င) အဓိပ္ပေတံ-၌ အန္တတ္ထ/အဓိ-ဓရး အဓိ-ဓရးရှိသော ဣဇာတ်အရ= ဘုရားရှင် ၏ သန္တာန်၌ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို ဆန္ဒ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။(၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “ဥပ္ပန္န”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ဒေသနာတော်၊ ထိုဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်း၊ ဖျာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းစသော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

ဣဇာတ်-အရ (ပဏ္ဍိတေန-ဟု ကတ္တားထည့်လျှင်) ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း ကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်)

➤ ၉။ အသမ္မဟုတံ၊ အကုသလံ၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န-တို့အရ “အကုသိုလ်” ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ-အရ (၁) ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဇာတ်-အရ “ပညာ”ကို။ ဝိပဿနာယ-အရ “ပညာ”ကို ဘူမိလဒ္ဓံ၊ ဥပ္ပတ္တာရဟံ၊ ကိလေသဇာတ်-တို့အရ “လောဘ-စသော ကိလေသာတစ်ခုခု”ကို။ ဝုစ္စတိ-အရ (၁) ဝုစ္စတိ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဇာတ်-အရ “သတိ၊ ဝီရိယ၊ ပညာ တစ်ခုခု”ကို။ အဓိပ္ပေတံ-အရ (၁) အဓိပ္ပေတံ-၌ အန္တတ္ထ ဣဇာတ်-အရ “ဆန္ဒ စေတသိက်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) တာသု တာသု ဘူမိသု-အရ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် အသမ္မဟုတံ၊ အကုသလံ၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န-တို့အရ အကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) (တနည်း) အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဘူမိလဒ္ဓံ ။ ။ ဘူမိ-အရ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဘူမိလဒ္ဓ-အရ ကိလေသာတရားအပေါင်း ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ နာနတ္ထံ-အရ/ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓတို့၏ ထူးခြားပုံ ဝိသေသဘာဝပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဒဇာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ။ ။ အာရမ္မဏဘူတာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ-အရ တေဘူမကာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပဿနာယ-အရ ဝိပဿနာဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တာရဟံ ကိလေသဇာတံ ။ ။ တေသု ခန္ဓေသု-အရ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပတ္တာရဟံ ကိလေသဇာတံ-အရ ကိလေသာတရား ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) (တနည်း) အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) တေန ဟေသာ ဘူမိ လဒ္ဓါ နာမ ဟောတိ ။ ။ တေန-အရ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ပစ္စည်းတရားသည် လဒ္ဓါ-၌ အန္တက္က/လဘဇာတံ-အရ ကြွင်းသော မာန-စသော ကိလေသာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၇) ပစ္စည်း။ * **သော ဘူမိ-အရ/လဒ္ဓါ-၌ တ-ပစ္စည်း**အရ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **လဒ္ဓါ-၌ လဘဇာတံ**-အရ ကိလေသာတရား ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

“ဘူမိလဒ္ဓ”၌ **ဝုစ္စတိ** ။ ။ ဘူမိလဒ္ဓန္တိ-အရ ဘူမိလဒ္ဓ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်း တရားသည် ဝုစ္စတိ၌ အန္တက္က ဝစဇာတံ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(တနည်း) ဝုစ္စတိ၌ အန္တက္က ဝစဇာတံ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်း တရားသည် ဘူမိလဒ္ဓန္တိ-အရ ဘူမိလဒ္ဓဟူသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၁၂) ပစ္စည်း။

ဝုစ္စတိ ။ ။ ကိလေသဇာတံ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကံပုဒ်နှင့် ဝုစ္စတိ-၌ တေဝိဘာတံ-အရ ကိလေသာ ပစ္စည်းတရားသည် -ဝုစ္စတိ၌ အန္တက္က ဝစဇာတံ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဝုစ္စတိ ။ ။ ပဏ္ဍိတေန-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားပုဒ်အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပစ္စည်းတရား သည် ဝုစ္စတိ၌ အန္တက္က ဝစဇာတံ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၀) ပစ္စည်း။

(င) ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ အဓိပ္ပေတံ ။ ။ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ-အရ/အဓိပ္ပေတံ-၌ ဗာဟျတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် အဓိပ္ပေတံ-၌ အန္တက္က ဣဇာတံ-အရ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပေတံ ။ ။ ဘဂဝတာ/ပဏ္ဍိတေန-ဟူသော ပါဠိသေသကတ္တားအရ ဆန္ဒစေတသိက် ပစ္စည်း တရားသည် အဓိပ္ပေတံ-၌ အန္တက္က ဣဇာတံ-အရ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟ ဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၇) ပစ္စည်း။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဝါကျ (၉၁) [၁၀၀၉။ ပြည်၊ ၂၊ ၄၃၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၇၈]

(က) တကြာယံ ဝစနတ္ထော - ပုဗ္ဗန္တော ဥဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒိ အဘိမုခံ ပန္နန္တိ ဥပ္ပန္နံ။

(ခ) ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ ပနောသ အတိတေ ပဋိလဒ္ဓေ သမုဋ္ဌိတေ အဝိက္ခန္တိတေ အသမုတ္တိန္န ဂေက္ကယ ဂတေတိ အနေကေသု အတ္ထေသု ဒိသတိ။

(ဂ) အယဉ်္စိ “တေန ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သမယေန ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော” တိ ဧတ္ထ အတိတေ အာဂတော။ “အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အတိရေကစီဝရံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ” တိ ပဋိလဒ္ဓေ။ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပန္နံ မဟာမေဃံ၊ တမေနံ မဟာဝါတော အန္တရာယေဝ အန္တရာပေတိ” တိ ဧတ္ထ သမုဋ္ဌိတေ။ “ဥပ္ပန္နံ ဂမိယစိတ္တံ ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနိယံ၊ ဥပ္ပန္နပ္ပန္နော ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရာပေတိ” တိ ဧတ္ထ အဝိက္ခန္တိတေ။ “အရိယံ အဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော ဗဟုလိကရောန္တော ဥပ္ပန္နပ္ပန္နော ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရာယေဝ အန္တရာပေတိ” တိ ဧတ္ထ အသမုတ္တိန္နော။ “ဥပ္ပန္နမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ အာမန္တာ” တိ ဧတ္ထ ဂေက္ကယဂတေ။

(ဃ) သွာယမိဓာပိ ဂေက္ကယဂတေဝ ဒဋ္ဌဗော၊

(င) တသ္မာ ဥပ္ပန္နံ ဧဟာဇီတိ ဧတ္ထ ဂေက္ကယဂတံ ဟောတိ၊ ဝတ္ထမာနံ ဟောတိ၊ ပစ္စုပ္ပန် ဟောတိတိ အယံ သင်္ခေပတ္ထော၊

➤ ၁။ (က) တတြ ဝစနေဥပ္ပန္နံ-ဟူသော ထိုစကား၌။ အယံ။ ဤဆိုလတံသော။ ဝစနတ္ထော။ ကို။ (ဝေဒိတဗျောသိအပ်၏။) ပုဗ္ဗန္တော၊ ရှေးဖြစ်သော ကောဋ္ဌာသမု။ (ဝါ) အတိတိဖြစ်သော တရားမု။ (တနည်း) ပုဗ္ဗန္တော၊ ရှေးဖြစ်သော တရား၏ ချုပ်ပျက်သော ဘင်္ဂကုဏမု။ ဥဒ္ဓံ။ အထက်၌။ ဥပ္ပါဒိ အဘိမုခံ။ ဥပါဒိစသည်သို့ ရှေးပုဂံပုဂံရောက်သည်တည်း။ ကုတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ ဥပ္ပန္နံ၊ မည်၏။

(ခ) ပန၊ ဝစနတ္ထမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓါရကို ဆိုအံ့။ ဧသ-ဧသော ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ၊ ဤဥပ္ပန္နသဒ္ဓါသည်။ အတိတေ၊ အတိတံ၏ အနက်၌၎င်း။ ပဋိလဒ္ဓေ၊ ရအပ်သော အနက်၌၎င်း။ သမုဋ္ဌိတေ၊ တက်သောအနက်၌၎င်း။ အဝိက္ခန္တိတေ၊ မရှိ၊ မဖျောက်အပ်သော အနက်၌၎င်း။ အသမုတ္တိန္နော၊ အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်အပ်သော အနက်၌၎င်း။ ဂေက္ကယဂတေ၊ ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌၎င်း။ ကုတိ၊ ဤသို့။ အနေကေသု၊ များစွာကုန်သော။ အတ္ထေသု၊ အနက်တို့၌။ ဒိသတိ၊ ထင်၏။ (ဂ) တိ၊ မှန်၏။ အယံ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ၊ ဤဥပ္ပန္နသဒ္ဓါသည်။ “တေန ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သမယေန ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော” တိ ဧတ္ထ၊ ဤပါရှိ၌။ အတိတေ၊ အတိတံအနက်၌။ အာဂတော၊ လာ၏။ * ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ တေန ခေါ ပန သမယေန၊ ထိုအခါ၌။ ကကုသန္ဓော၊ ကကုသန် အမည်ရှိသော။ အရဟံ၊ လူနတ်တို့၏ ပူဇော်အထူးကို ခံတော်မူထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ မဘောက်မပြန် ကိုယ်တော်တိုင် ဧည့်တရားကို သိတော်မူပြီးသော။ ဘဂဝါ၊ သည်။ လောကေ၊ လောက၌။ ဥပ္ပန္နော၊ ပွင့်တော်မူပြီ။

“အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အတိရေကစီဝရံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ” တိ ဧတ္ထ၊ ဤပါရှိ၌။ ပဋိလဒ္ဓေ၊ ရအပ်သော အနက်၌။ အာဂတော၊ လာ၏။ * အာယသ္မတော၊ သက်တော်ရှည်သော။ အာနန္ဒဿ၊ အရှင်အာနန္ဒာအား။ (ဝါ) သည်။ အတိရေကစီဝရံ၊ အဓိဋ္ဌာန် ဝိကပ္ပနာပြုသော သင်္ကန်းထက်လွန်သော သင်္ကန်းသည်။ ဥပ္ပန္နံ၊ ဖြစ်သည်။ (ဝါ) ရအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပန္နံ မဟာမေဃံ၊ တမေနံ မဟာဝါတော အန္တရာယေဝ

အန္တရဓာပေတီ”တိ ဧတ္ထဤပါဠိ၌။သမုဋ္ဌိတေ၊တက်သောအနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ * ဘိက္ခုဝေတုံ။
သေယျထာပိ၊ဤသို့ဖြစ်ရာ၏ဟု ကြံအပ်သော ဥပမာမည်သည်ကား။မဟာမေဃံ-မဟာမေဃောကြီးစွာသော
မိုးသည်။ဥပ္ပန္နံ-ဥပ္ပန္နောတက်သည်။ဟောတိ၊၏။(စိရကလံရည်ဖြင့်စွာကာလပတ်လုံး။ဝသံတုံ၊ရွာခြင်းငှာ)
ဥပ္ပန္နံ၊တက်သော၊တမေနံ မဟာမေဃံ၊ထိုကြီးစွာသော မိုးကို။မဟာဝါတော၊သည်းစွာသော လေသည်။
အန္တရဓာပေတိ၊အကြားကာလ၌သာလျှင်။(ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ၊ဖြတ်၍။စိရကလံ၊ရည်ဖြင့်စွာကာလပတ်လုံး။ဝသံတုံ၊
ရွာခြင်းငှာ။အဒတွာ၊မပေးမူ၍။) အန္တရဓာပေတိ၊ကွယ်ပျောက်စေ၏။

“ဥပ္ပန္နံ ဂမိယစိတ္တံ ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနီယံ၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နော ပါပဂေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရ
ဓာပေတီ”တိ ဧတ္ထဤပါဠိ၌။အဝိက္ခမ္ဘိတေ၊မခွါ မပျောက်အပ်သော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ * ဥပ္ပန္နံ၊
ဖြစ်သော။(သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ဂမိယစိတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် မခွါအပ်
သော။(အဓိပ္ပါယ်တွ) ဂမိယစိတ္တံ၊ဂမိယစိတ်သည်။ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနီယံ၊ပျောက်နိုင်ခဲ၏။ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နော၊ဖြစ်တိုင်း
ဖြစ်တိုင်းလည်းဖြစ်ကုန်သော။(ဝါ) မခွါအပ် မခွါအပ်ကုန်သေးသော။ပါပဂေ၊ယုတ်မာကုန်သော။အကုသလေ
ဓမ္မေ၊အကုသိုလ်တရားတို့ကို။(ဝိက္ခမ္ဘိကာ၊ခွါတတ်သော။အာနာပါနဿတိ၊အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော သတိ
သည်။)ဌာနသော၊ဧကချင်းအားဖြင့်။အန္တရဓာပေတိ၊ကွယ်ပျောက်စေ၏။

“အရိယံ အဋ္ဌဂိုကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နော ပါပဂေ အကုသလေ ဓမ္မေ
ဌာနသော အန္တရဓာပေတီ”တိ ဧတ္ထဤပါဠိ၌။အသမုဋ္ဌိန္နော၊အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်အပ်သောအနက်၌။
အာဂတော၊လာ၏။ * အရိယံ၊မြတ်သော။အဋ္ဌဂိုကံ၊အင်္ဂါရစ်ပါးရှိသော။မဂ္ဂံ၊မဂ်ကို။ဘာဝေန္တော၊ပွားစေသော။
ဗဟုလီကရောန္တော၊အကြိမ်များစွာပြုသော ယောဂီသည်။ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နော၊ဖြစ်တိုင်းဖြစ်ကုန်သော။(ဝါ)မဖြတ်အပ်
ကုန်သေးသော။ပါပဂေ၊ယုတ်မာကုန်သော။အကုသလေ ဓမ္မေ၊အကုသိုလ်တရားတို့ကို။ဌာနသော၊ဧက ချင်းအား
ဖြင့်။အန္တရဓာပေတိ၊အကြားကာလ၌သာလျှင်။(သဘူမိယံ၊ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော မိမိဘုံ၌။အဗ္ဗောဓိန္နော၊မပြတ်
မစဲကုန်သေးသော။ဘူမိလဒ္ဓေ၊ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော ဖြစ်ရာဘုံကို ရကုန်သော။(ဝါ)ရအပ်သော ဖြစ်ရာဘုံ
ရှိကုန်သော။အကုသလေ၊အကုသိုလ်တို့ကို။ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ၊ဖြတ်၍။ပုန၊တဖန်။ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ၊ဖြစ်ခြင်းငှာ။အဒတွာ၊မပေးမူ၍။
အန္တရဓာပေတိ၊ကွယ်ပျောက်စေ၏။ “ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ၊ အာမန္တာ”တိ ဧတ္ထဤပါဠိ၌။ဧကတ္ထယဂတေ၊ဧကသုံးပါး
အပေါင်း၌။အာဂတော၊လာ၏။ * ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ဥပါဒိဆဲဖြစ်သော စိတ်သည်။(ဝါ) ဥပ္ပဇ္ဇမာနဖြစ်သော စိတ်သည်။
ဥပ္ပန္နံ၊ဥပ္ပန္နံ မည်၏လော။ဣတိ ပုစ္ဆာယံ၊ဤသို့သော အမေးသည်။သတိ၊ရှိသော။အာမန္တာ၊ဥပ္ပဇ္ဇမာနဖြစ်သော
တရားသည် ဥပ္ပန္နံမည်၏။ (ဃ) သွာယံ သော အယံ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ၊ထိုဥပ္ပန္နသဒ္ဓါကို။ဣဓာပိ၊ဤစိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ
ဟောတိ ဟူသော ပုဒ်၌လည်း။ဧကတ္ထယဂတေ၊ဧကသုံးပါးအပေါင်း၌သာလျှင်။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်)
ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊မှတ်အပ်၏။(ဝါ)ကြည့်ရှုအပ်၏။ (ဇ) တသ္မာ၊ထိုသို့ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဓါ၏ ဤ၌ ဧကတ္ထယအနက်၌
သာလျှင် မှတ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ ဧတ္ထ၊ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဤပါဠိ၌။
ဧကတ္ထယဂတံ၊ဥပါဒိ-စသော ဧကသုံးပါးအပေါင်းသို့ရောက်သည်။ဟောတိ၊၏။ဝတ္ထမာနံ၊ဖြစ်ဆဲသည်။ဟောတိ၊
၏။ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ပစ္စုပ္ပန်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ အယံ အတ္ထော၊ဤအနက်သည်။(ဧတ္ထ၊ဤအဋ္ဌကယာ၌။)
သင်္ခေပတ္ထော၊အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်တည်း။ (နိ-၄၃၇)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ **၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌာပနာပဉ္စက ။** ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဣဓ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နံ အဓိပ္ပေတံ ဟူသော ရှေးဝါကျ စကားရပ်ဖြင့် ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထ ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်း ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို မပြဆိုဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓာနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပ္ပန္နံပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) (ဂ) တို့ဖြင့် ဤဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါသည် အတိတ ပဋိလဒ္ဓ-စသော များစွာသော အနက်တို့၌ ထင်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိ၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါသည် အတိတ ပဋိလဒ္ဓ-စသော များစွာသော အနက်တို့ ၌လည်း ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ- ၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

ဣဓာပိ-၌ ဝိ-ကိုရူ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ၌ “ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ၊ အာမန္တာ”တိ ဧတ္ထ ခဏတ္တယဂတေ-ဖြင့် ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ၊ အာမန္တာ-ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါသည် ခဏတ္တယဂတ အနက်ကို ဟော၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထို ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ၊ အာမန္တာ-ဟူသော ပါဠိတော်၌သာ ခဏတ္တယဂတအနက်ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ နေရာ၌လည်း ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါ၏ ခဏတ္တယဂတအနက်ဟောပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌာပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဤ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိ၌လည်း ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဒါကို ခဏတ္တယဂတအနက်၌ မှတ်အပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် ယင်းသို့ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးဂုဏ် မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ် ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ)ဖြင့် ဤ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိ၌လည်း ဥပ္ပန္နံ- သဒ္ဒါကို ခဏတ္တယဂတအနက်၌ မှတ်အပ်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ယင်းသို့ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ် သော အကျိုးဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ (က) ဖြင့် ပဥ္စန့်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အတိဓာနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ပဥ္စန့်-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဒဠိယ ဒဠိကရဏ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) နှ့် ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပဥ္စန့်-သဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ပက္ခန္ဓရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) နှ့် ပန-သဒ္ဒါ ထားရသည်။

(ဂ) နှ့် ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့ဒဠိယ စကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) အာဂမဒဠိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) နှ့် ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဃ) နှ့် ဒဋ္ဌဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ စိတ္တံ ပဥ္စန့် ဟောတိ- ဟူသော ပါဠိ၌ ပဥ္စန့်-သဒ္ဒါသည် အတိတ-စသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ ခဏတ္တယဂတအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟု သဒ္ဓိဌာန်ကျ၊ မုရုတ္တ၊ နိတတ္တ၊ ဥဇကတ္တ၊ ဧကန္တအားဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) နှ့် ဒဋ္ဌဗ္ဗော ထားရပါသည်။ (င) နှ့် တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရရှိအပ်သော အကျိုးအာနိသင် လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) နှ့် တသ္မာ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ အမတိ ဂစ္ဆတိတိ အန္တော။ ပုဗ္ဗောစ သော အန္တောစာတိ ပုဗ္ဗုဒ္ဓန္တော။(တတော)

(၂) ရှေ့၏ ကောဋ္ဌာသနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေ့ဖြစ်သော ကောဋ္ဌာသတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဥ္စန့် ဥပါဒေါ။ ပထမ အာဒိယတိတိ အာဒိ။ ဥပါဒေါ အာဒိ ယဿာတိ ဥပါဒါဒိ။

ဥပါဒါဒိ အဘိဓုခံ ဥဠါဒါဒိမူခံ။ (၂) ပပါဒ်စသည် ရှေ့ရှုသော ဂုဏ်နှင့် ကမ္မ ကမ္မိ၊ ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥပါဒ်စသည်သို့ ရှေးရှုသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဇ္ဇတိတိ ပန္နံ။ (ပဒဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ရောက်ခြင်းကြိယာ)

ပဉ္စံ ပန္နံ ဥဉ္စန္နံ။ (၂) အထက်၏ ရောက်သော တရားနှင့် အာဓာရ အာဓာရီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထက်၌ ရောက်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ပဥ္စန့်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အယံ ဂမိတိ ဣတော။ ဣတော ဟုတွာ အတိက္ကန္တောတိ အတိတော။/အတိက္ကမ္မ ဣတောတိ အတိတော။(တသ္မိ) (၂) ပစ္စုပ္ပန် အခိုက်အတန့်ကို လွန်၍ဖြစ်ခြင်း အတိက္ကမနသောဂုဏ်၏ ဖြစ်သော အနက်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

(၂) ဖြစ်ပြီး ရောက်ပြီးသော ဂုဏ်၏ လွန်သောတရားနှင့် (တနည်း) လွန်သောဂုဏ်၏ ဖြစ်သော ရောက်သောတရားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတိတ်တရား

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဋိလတ်တဗ္ဗေတိ ပဋိလခန္ဓေ။(တသ္မိ) (၂) ပတိပုဗ္ဗ လာဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း ရခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ ရခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမုဋ္ဌဟတိ သမုဋ္ဌဇော။(တသ္မိ) (သံ-ရှေး ဥ-ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်+တပစ္စည်း၊ တက်ခြင်းကြိယာ) ပသီယတေတိ ခဋ္ဌဗ္ဗော။(ဒိသဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ကြည့်ရှုခြင်း၊ မှတ်ခြင်းကြိယာ)

ဥပုဋ္ဌိတ္တတိ ဥပုဋ္ဌဇော။(ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

ဝိက္ခမ္ဘိယတေတိ ဝိက္ခမ္ဘိတော။ န ဝိက္ခမ္ဘိတော အဝိက္ခမ္ဘိဇော။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ ရွှါအပ်သောအနက် ဖျောက်အပ်သောအနက်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) မဇ္ဈာ မဖျောက်အပ်သော အနက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဧတိ ပဝတ္တတိတိ ဧကော။ န ဧကော အဓနဇော။(တေသု)

* သမုဋ္ဌိန္ဒိယတေတိ သမုဋ္ဌိန္ဒော။(သံ-ဥ+ဆိဒိ+တ) န သမုဋ္ဌိန္ဒော အသမုဋ္ဌိဇော။

* ခဏောတိတိ ခဏော။ ခီယတိ ဣတ္တတိ ခဏော။ ခဏိယန္တိ လက္ခိယန္တိ ဧတေနာတိ ခဏော။

တိတ္ထံ သမုဟော တယံ။ ခဏာနံ တယံ ခဏတ္တယံ။ ဂစ္ဆတိတိ ဂတော။ ခဏတ္တယံ ဂတော ခဏတ္တယဂတော။(တသ္မိ) (၂) ခဏသုံးပါး၏ ရောက်သည်နှင့် ကမ္မ ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပူဇောသေသံ အရဟတိတိ အရဟံ။ (၂) အရဟဓာတ် အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပူဇော်အထူးကို ခံ ထိုက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပူဇော်အထူးကို ခံတော်မူထိုက်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူ သော ဂုဏ်သည် (တနည်း) ပူဇော်အထူးကို ခံထိုက်သော ဘုရားရှင်၏ တစ်ဆူသည် တစ်ဆူနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သံသရာစက္ကဿ အရေ ဟနိတိ အရဟံ။ (၂) အရ-သဒ္ဒါပဒ ဟနဓာတ် ကွပ်ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သံသရာစက် အကန့်၏ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပဟာတဗ္ဗ ပဟာယက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သံသရာစက်အကန့်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကိလေသာရယော ဟနိတ္တတိ အရဟံ။(အရိ-ဟန+ကွိ)

နတ္ထိ ရဟော ဧတဿာတိ အရဟံ။ (၂) နပုဒ်+ရဟပုဒ်+ဧတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ မကောင်းမှုကို ပြုခြင်း၌ ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ် မရှိခြင်း နတ္ထိဘာဝဂုဏ်၏ ဘုရားရှင်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ * အရိယန္တေ ဉာယန္တေတိ အတ္တာ။(တေသု)

ဘဇိတဗ္ဗာ သေဝိတဗ္ဗာတိ ဘဂါ။(ဘဇ+ဏ) ဘဂါ အဿ သန္တိတိ ဘဂဝါ။

(၂) ဘဂပုဒ်+ဝန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဘုန်းတော် ခြောက်ပါး၏ ဘုရားရှင်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုန်းရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဉ္စမာရေ အဘဒ္ဒိတိ ဘဂဝါ။(ဘဇောတ်+တဝန္တပစ္စည်း)

သမ္မာ သာမဉ္ဇ သဗ္ဗဓမ္မေ ဗုဒ္ဓတိတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ (သမ္မာ-ရှေး သံ-ရှေး ဗုဓ+တ)

ဗုဒ္ဓတိတိ ဗုဒ္ဓေါ။ သာမံ ဗုဒ္ဓေါ သမ္မုဒ္ဓေါ။ သမ္မာ (အဝိပရိတတော) သမ္မုဒ္ဓေါ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ။

(၂) အဝိပရိတဘောဂုဏ်၏ ကိုယ်တိုင်သိသော မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္မနသည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဖောက်မပြန် ကိုယ်တိုင်သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဂမိဿတိ ဂန္တံ ဘဗ္ဗောတိ ဂမိကော။ ဂမိယဿ စိတ္တံ ဂမိယစိတ္တံ။

➤ ⑥ ။ (က) ၌ ဥဒ္ဓံ ပန္နံ-ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-ဥပသာရ၏ ဥဒ္ဓံအနက် ဟောသည်၏အဖြစ်ကို ၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ကတ္တ) ဥဒ္ဓံ ပန္နံ ဥပ္ပန္နံ-ဟု သတ္တမိ တပျူရိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသ လိင်္ဂပဒတ္တ) ဥ+ပန္နံ-ဟု ဆိုလိုလျက် ပ-ဒွေဘော်လာ၍ ဥပ္ပန္နံ-ဟု ရပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ)သိ။

ပုစ္ဆတော-ဖြင့် ဥဒ္ဓံ-၌ အထက်ဟူသည် သေပြီးသည်မှအထက် မဟုတ်၊ ရှေးဖြစ်သော ကောဠာသ မှ(ဝါ) အတိတ်ဖြစ်သော တရားမှ အထက်ပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဥပ္ပါဒါဒိ အဘိဗုဒ္ဓံ-ဖြင့် ပန္နံ-၌ ရောက်၏ဟူသည် ဥပါဒ်စသည်သို့ ရှေးရှုရောက်ခြင်းပင်တည်း ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဓါသည် သာမညအားဖြင့် အတိတ၊ ပဋိလဒ္ဓ အစရှိသော များစွာသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ကတ္တ)

(ဃ) ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဓါသည် ခဏတ္တယဂတအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ကတ္တ) (တနည်း) ဤ၌ ဥပ္ပန္နံ-အရ ခဏတ္တယဂတအနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

(င) ၌ ခဏတ္တယဂတံ ဟောတိ-ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-၌ ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဓါ ခဏတ္တယဂတအနက်ကို ဟော၏ သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ကတ္တ) ဝတ္တမာနံ ဟောတိ-ဖြင့် ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ ရောက်၏ ဟူသည် ဖြစ်ဆဲပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

ပစ္စုပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဖြင့် ဝတ္တမာနံ ဟောတိ-၌ ဝတ္တမာန-သဒ္ဓါသည် ကျင့်ခြင်း-စသော အနက် တို့ကို မဟော၊ ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ကတ္တ)

➤ ⑦ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဥဒ္ဓံ-ကား =ဥပရိအနက်။ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထ။ ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-ကား ဥဒ္ဓံအနက်။ (ခ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။(တနည်း) ဝါကျုရမ္ဘဇောတက (ဂ) ယိ-ကား ဝိတ္ထရဇောတက၊ တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက၊ ဒဋီကရဏတ္ထဇောတက။ ခေါပန-ကား ပဒုရုဇာတ္တ၊ ပဒါလင်္ကာရတ္တ။ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ-၌ သမ္မာ-ကား အဝိပရိတတ္ထ။ သံ-ကား သယံအနက်၊ သာမံအနက်။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ အာဂတော-၌ အာ-ကား အဘိဗုဒ္ဓဘာဝတ္ထ။ အာမန္တာ-ကား သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒြနတ္ထ၊ ပဋိဝစနတ္ထ။ သေယျထာပိ-ကား ပရိကပ္ပတ္ထ၊ ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမတ္ထ။ အန္တရာယေဝ-၌ အန္တရာ-ကား ဝိစ္ဆိန္နနတ္ထ။ (ဃ) ဣဓာပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ ခဏတ္တယဂတေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

ဣဓာပိ-၌ ပိ အဓိပ္ပါယ် ။ ။ ပိ-ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ-သဒ္ဓါသည် ဥပ္ပန္နမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ အာမန္တာ-ဟူသော ပါဠိတော်၌သာ ခဏတ္တယဂတအနက်ကို ဟောသည် မဟုတ်သေး၊ ဤ စိတ္တ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော

ပါဠိ၌လည်း ခဏတ္တယဂတအနက်ကို ဟော၏ဟု ပေါင်းဆည်းပါသည်။

ဇောတ္တယဂတော-၌ ဇေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗ စသည်။ ။ (၁) ခဏတ္တယဂတအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အတိတ၊ ပဋိလဒ္ဓ၊ သမုဋ္ဌိတ၊ အဝိက္ခမ္ဘိတ၊ အသမုဋ္ဌိန္န အနက်တို့သည် နိဝဇ္ဇော တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မှတ်ရုံသာမက လေ့လာသင်ကြား ပွားများပို့ချခြင်း စသည်ကိုလည်း ပြုအပ်၏ဟု ခွင့်ပြု အပ်သော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) တကြ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န-ဟူသော စကားခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ အယံ-၌ ဣမ-သည် ဆိုလတ် ဝုစ္စမာနခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) ဝုစ္စတိမာနကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ (င) တသ္မာ-၌ တ-သည် ဒဋ္ဌဗ္ဗော ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

➤ ၈ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-၌ အန္တက္က ဗုဓောတ်-အရ ကတ္တဉ္စ ကြိယာ-အရ = “သဗ္ဗညုတဉာဏ်”ကိုယူ၍ (၁) သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်၊ ဒေသနာ ဉာဏ်တော်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ်ဉာဏ် တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာဉာဏ်တော်၊ ဒေသနာဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓတို့နှင့်တကွ တရားနာရခြင်း၊ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ (ပ) ဥပ္ပဇ္ဇော ။ ။ (၁) လောက၌ ကကုသန်ဘုရားရှင် ပွင့်တော် မူခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဘုရားရှင်၏ ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ ဗုဒ္ဓဒဿန၊ ဓမ္မဿဝန ကုသိုလ်ဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဘုရားရှင်၏ ပါရမီ၊ စာဂ၊ စရိယတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ ပဋိပတ်နည်းကိုသိခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၌ အန္တက္က ဒိသဇာတ်-အရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဟောပြော ပြသပို့ချခြင်း၊ ကျင့်ကြံခြင်းတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိဝေဓဟူသော မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၌ ဗာဟုတ္တ တဗ္ဗပစ္စည်း အရ = “ဥပ္ပန္န”ဟူသော သဒ္ဓါ-ကို ယူ၍ (၁) သောတပဋိဟနန လက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စတုမဟာဘူတ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ သမ္ပတ္တိရာသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သောတဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ ကိစ္စရာသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဿေဝ (သောတဝိညာဏဿ) ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊ ခဏတ္တယဂတံ ဟောတိ၊ ဝတ္ထမာနံ ဟောတိ၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဟောတိ- တို့အရ = “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်”ကို ယူ၍ ထုတ်။

F-37-A

➤ ၉။ (ဂ) အရိယံ အဋ္ဌကိဏံ မဉ္ဇ-အရ = “အရိယာမဂ်”ကိုယူ၍ မဂ္ဂသစ္စ-စသည်ထုတ်။

➤ ၁၀။ (ခ) ဒိသဓာတိ-အရ ပဥပ္ပန္န-ဟူသော သဒ္ဓါရုံနှင့် အတူဖြစ်သော မဟာဘုတ် ၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဿ-ဝေဿော ဥပ္ပန္နသဓမ္မာ-အရ ပဥပ္ပန္နသဒ္ဓါ-ဟူသော ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတနိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

သွာယံ+ဝဋ္ဌဗ္ဗော။ သွာယံ-အရ/ ဝဋ္ဌဗ္ဗော-၌ တဗ္ဗပစ္စည်းအရ ထိုထိုဆိုအပ်ပြီးသော ပဥပ္ပန္န-သဒ္ဓါသည် (ဝါ) ဘုရားရှင်ဟောခဲ့သော ပဥပ္ပန္န-ဟူသော အတိတ်သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသဓာတိ အရ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဣဓာပိ+ဝဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣဓာပိ-အရ ပဥပ္ပန္န ဟောတိ-ဟူသော ပုဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသဓာတိ-အရ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓဏတ္တယဂတေ+ဝဋ္ဌဗ္ဗော။ ဓဏတ္တယဂတေ-အရ ဓဏသုံးပါးအပေါင်းဟုဆိုအပ်သော အနက် ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသဓာတိ-အရ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာ ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓဏတ္တယဂတံ ဟောတိ၊ ဝတ္ထမာနံ ဟောတိ၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဓဏတ္တယဂတံ ဝတ္ထမာနံ ပစ္စုပ္ပန္နံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဟောတိ-အရ ထိုစိတ်နှင့်ယှဉ် သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

ပါကျ (၉၂) [ဌ၊၁၀၉။ ပြည်၊ပ၊ ၄၄၀။ ဘာသာဋီ၊ဒ၊၈၁]

(က) “စိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”တိ ဧတံ ဒေသနာသီသမေဝ၊

(ခ) န ပန စိတ္တံ ဧကကမေဝ ပဥပ္ပဇ္ဇတိ၊

(ဂ) တသ္မာ ယထာ “ရာဇာ အာဂတော”တိ ဝုတ္တေ န ပရိသံ ပဟာယ ဧကကောဝ အာဂတော၊ ရာဇပရိသာယ ပန သဒ္ဓိယေဝ အာဂတောတိ ပညာယတိ၊ ဝေဝိဒဗ္ဗိ ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မေတိ သဒ္ဓိယေဝ ပဥပ္ပန္နံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊

(ဃ) ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန ပန “စိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”စွေဝ ဝုတ္တံ၊ (၁၃၆၆-ခု မေး)

(င) လောကီယဓမ္မံ ပတွာ စိတ္တံ ဇေဋ္ဌကံ စိတ္တံ ခုရံ စိတ္တံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဟောတိ၊ လောကုတ္တရဓမ္မံ ပတွာ ပညာ ဇေဋ္ဌိကာ ပညာ ခုရာ ပညာ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ၊

➤ ၁၁။ (က) စ၊ဆက်။ “စိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”တိ ဧတံ ဝစနံ၊စိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဤ စကားသည်။ဒေသနာသီသမေဝ၊ဒေသနာ၌ ပဓာနစကားသည်သာလျှင်။ဟောတိ၊၏။ (တနည်း) စ၊ဆက်။ စိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ စတ္တစိတ္တံ ပဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဤပါ၌၌။ဧတံ စိတ္တံ၊ဤစိတ်သည်။ဒေသနာ သီသမေဝ၊ဒေသနာ၏ ပဓာနဖြစ်သော တရားသည်သာလျှင်။ဟောတိ၊၏။(၁၃၆၆-ခုမေး)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(၈) ပန၊ ဗျတိရိက်ကို ဆိုအံ့။ စိတ္တံသည်။ ဧကကမေဝ၊ တစ်ခုတည်းသာလျှင်။ န ဥပ္ပဒ္ဓတိဖြစ်သည် မဟုတ်။

(၉) တသ္မာ၊ ထိုသို့ တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ရာဇာ အာဂတော"တိ၊ ရာဇာ အာဂတော-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော့ဆိုအပ်သော်။ ပရိသံ၊ ပရိသတ်ကို။ ပဟယ၊ ဖွဲ့နွဲ့၍။ ဧကကောဝ၊ အဖော်မပါ ကိုယ်တော် တစ်ပါးတည်းသာလျှင်။ န အာဂတောလောသည် မဟုတ်။ ပန၊ အလျောက်ဆိုအံ့။ ရာဇပရိသာယ၊ မင်းပရိသတ်နှင့်။ သဒ္ဓိယေဝ၊ အတူသာလျှင်။ အာဂတောလော၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ပညာယတိ ယထာ၊ သိအပ်၏သို့။ စံ တထာ၊ ဤအတူ။ ဣဒမ္ပိ စိတ္တံ၊ ဤစိတ်သည်လည်း။ ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မဟိ၊ ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့်။ သဒ္ဓိယေဝ၊ တကွသာလျှင်။ ဥပ္ပန္နံ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ (ဃ) ပန၊ ထိုငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် တကွဖြစ်သော်လည်း။ ပုဗ္ဗင်္ဂဓမ္မေန၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ "စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ" စွေဝ၊ ဟောတိ ဟူ၍သာလျှင်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ (ဇ) ဟိ၊ မုနိ၏။ လောကီယဓမ္မံ၊ ဒေသေတဗ္ဗဖြစ်သော လောကီတရားသို့။ ပတွာ၊ ရောက်၍။ (ဒေသနာ၊ ဒေသနာသည်) စိတ္တံသည်။ ဧဋ္ဌေကံ၊ အကြီးသည်။ စိတ္တံသည်။ ဓရံ၊ အဦးသည်။ စိတ္တံသည်။ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ ရှေ့သွားသည်။ (ဝါ) ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ဟောတိ၏။ လောကုတ္တရဓမ္မံ၊ ဒေသေတဗ္ဗဖြစ်သော လောကုတ္တရတရားသို့။ ပတွာ၊ ရောက်၍။ (ဒေသနာယံ၊ ဒေသနာ၌) ပညာ၊ သည်။ ဧဋ္ဌေကာ၊ သည်။ ပညာ၊ သည်။ ဓရာ၊ သည်။ ပညာ၊ သည်။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ၊ သည်။ ဟောတိ၏။ (နိ-၄၃၈)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤမျှသာဖွင့်ပြချေသော် ထိုစိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားနှင့် စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ပြည့်စုံနေပြီဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-မျှကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-နှင့် စပ်၍ ကြွင်းကျန်နေသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ဆက်လက်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကြွင်းကျန်နေသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(၈) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားသည် ဒေသနာ၌ ပဓာနစကားသာ ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (တနည်း) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိ၌ စိတ်သည် ဒေသနာ၏ ပဓာနဖြစ်သော တရားသာ ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် အနွယ်မျှသာဖြစ်၍ ဗျတိရေကအားဖြင့်ဖြစ်သင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်--ဖြစ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဗျတိရေကအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဗျတိရေကအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(၉) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သည် မဟုတ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သည်မဟုတ်ဟု ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သည် မဟုတ်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ထိုသို့ ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော

F-37-B

အကျိုးဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ဖဿ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော တရားတို့နှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ဖဿ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော တရားတို့နှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ် သည်ရှိသော် ပါဠိတော်၌ “တသ္မိယေဝ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ပရောပတ္ထာသ ကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူ၍ ဟောတော်မူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (အနွယ်) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍ မဟောသင့်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဗျုတ်ရေက) ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ဖဿ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော တရားတို့နှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ ၍သာ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ- ဟူ၍သာ ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထို သို့ပင် ဟောတော်မူသော်လည်း ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဖဿ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော တရားတို့နှင့် အတူတကွသာလျှင် ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဖြစ်လေသောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍ ဟောတော်မူသင့်။ စိတ္တံ ပရောပတ္ထာသကုသလဓမ္မေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍သာ ဟောသင့်၏။ (ဝါ) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍သာ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍သာ ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် စိတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍သာ ဟောတော်မူသောဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် (ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့်တကွဖြစ်ပါလျက်) စိတ်ပြဋ္ဌာန်း၏ဟူ သော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင် မြဲရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် စိတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူ၍သာ ဟောတော်မူသောဟူသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-နှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကြွင်းကို ဆက်လက်ပြဆိုသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အနွယ် ဗျုတ်ရေက မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိကျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အပါကဋ္ဌ တပ္ပါကဋီကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ ဒေါသ (တနည်း) ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဥပမာန ဥပမေဗျူ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသနှင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဒဠိယ ဒဠိကရဏ မဆန့်ကျင်အောင်

ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ(တနည်း) ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှ့် စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကား၏ ဒေသနာ၌ ပဓာနဖြစ်ပုံကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (က) နှ့် စ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ခ) နှ့် ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကား၏ ဒေသနာသီသဖြစ်ခြင်း အကြောင်းကို ဗျုတ်ရေကအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် ပန-သဒ္ဒါကို ထားရသည်။

(ဂ) နှ့် တသ္မာ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သည်မဟုတ် သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကာရဏကို ပြလိုသောကြောင့် တသ္မာ-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) နှ့် ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အနုယတ္တ ဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသော ကြောင့် ပန-ကိုသဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) နှ့် ဝေဒိဒမ္မိ-နှ့် ပိ(အပိ) သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မင်းသာလျှင် တစ်ပါးတည်း မဖြစ်မူ၍ အများနှင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး၊ ဤစိတ်သည်လည်း တစ်ပါးတည်းမဖြစ်မူ၍ ငါးဆယ်ကျော် ကုသိုလ်တရား အများတို့နှင့် ဖြစ်သည်ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။ (ဂ) နှ့် ဝေဒိတဗ္ဗံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ထိုအတူ ဤ စိတ်သည်လည်းငါးဆယ်ကျော် ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အတူတကွသာလျှင် ဖြစ်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) နှ့် ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ဘာဝနာအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန- သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။ (ဃ) နှ့် ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ဟူသော စကားရပ်၏ ပဓာနနည်း၊ ဧကဒေသုပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) နှ့် ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါ ကို ထားရပါသည်။ (င) နှ့် ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်၏ ပဓာနအဖြစ်ကို ပြီးစေ မြဲစေသော ဒဠိကရဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဟိ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ဒေသိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဝေသနာ။ (၂) ဒိသ (ဒိသီ)ဓာတ်+ယုပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ဟောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ သိနာတိ ဗန္ဓတိ ဧတ္တာတိ သိသံ။ သယန္တိ ဧတ္တာတိ ဝါ သိသံ။ (သိ+သက်) သယန္တိ ဧတ္တ ဥိကာဒယောတိ သိသံ။ (၂) သီဓာတ်+သက်ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အိပ်ခြင်းကြိယာသည် ၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဦးခေါင်းခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သိသံ ဝိယာတိ သိသံ။ ဒေသနာယ သိသံ ဝေသနာသိသံ။ (၂) ဒေသနာ၏ ပဓာနဖြစ်သော စိတ်နှင့် သာမိ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒေသနာသီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒေသနာယံ သိသံ ဝေသနာသိသံ။ (၂) ဒေသနာ၏ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပဓာန စကားနှင့် အာဓာရ အာဓာရီ၊ နိဿယ-နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒေသနာသီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကား၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော

အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အသဟယဘာဝေန ဧတိ ပဝတ္တတိတိ **ဂေကံ**။ (ဣ+ဣ) ဧကမေဝ **ဂေကံ**။ (ဧက+သုတ္တ-က)

အတ္တနော ဣသရိယသမ္ပတ္တိယာ ရာဇေ ဒိဗ္ဗတိတိ **ရာဇာ**။ (၂) ရာဇဇာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထွန်းပခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထွန်းပခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စတူတိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ မဟာဇနံ ရဇ္ဈေတိ ဝဇေတိတိ **ရာဇာ**။ (ရန္တ+ဏန္တ+သက်စေခြင်းကြိယာ) ပရိသမ္ပန္တော သေန္တိ အသန္တိ **ပရိသော**။ (၂) ပရိပုဗ္ဗ သိဇာတ်+အ-ပစ္စည်း ကုတ္တိဇောတက-အာပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပရိသ-သဒ္ဒါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ လူအစုအဝေး လူတို့၏ ပေါင်းဆုံကျရောက်ခြင်းသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရညော ပရိသာ **ရာဇပရိသော**။ (သာမိ+သံ စပ်)

ဒသစ ဒသစ ဒသစ ဒသစ ဒသစ **ပဏ္ဏာသံ**။ ပဏ္ဏာသတော ပရာ **ပရောပဏ္ဏာသံ**။

(၂) ငါးဆယ်သင်္ချာ၏ အလွန်ဖြစ်သော တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သင်္ချာ+သင်္ချေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ငါးဆယ်ထက် အလွန်ဟူသော ဂုဏ်သည် (တနည်း) ပရောပဏ္ဏာသတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရောပဏ္ဏာသဉ္စ တံ ကုသလဓမ္မာဇာတိ **ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မာ**။ (၂) ငါးဆယ်ကျော်ဟူသော ဂုဏ်၏ ကုသလဓမ္မတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ငါးဆယ် ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဇ္ဇတိတိ **ပဇ္ဇာ**။ (၂) ပဒဇာတ်+တွာ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရောက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓရတိတိ **ဓူရံ**။ (၂) ဓရဇာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆောင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) ဆောင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ ဝါ ဂစ္ဆတိတိ **ပုဗ္ဗင်္ဂမံ**။ (၂) ပုဗ္ဗ-သဒ္ဒါပဒ ဂမဇာတ်+ကိ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှေ့သွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေ့သွားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုဗ္ဗင်္ဂမယေဝ အတ္ထော **ပုဗ္ဗင်္ဂမဇ္ဈော**။ (၂) ရှေ့သွားဖြစ်ခြင်း၏ အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ **ယဿာ** -ကား အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာကာရန္တု၊ နိပါတ်ပုဒ်။ **ပရိသံ** -ကား ကုတ္တိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အာကာရန္တု၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ **ပဟာယ** -ကား အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာကာရန္တု၊ နိပါတ်ပုဒ်။ **ဝေဒိတဗ္ဗံ** -ကား နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အာကာရန္တု၊ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ **ပုဗ္ဗင်္ဂမဇ္ဈေန** -ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အာကာရန္တု၊ သမာသိနာမ်ပုဒ်။

➤ ၆။ **(က)** ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားသည် မုရု နိတတ္ထ ဒေသနာမဟုတ်၊ ဒေသနာသီသ ပဓာန ဧကဒေသပုစာအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ **ဥပသာရ နိပါတိပုဒ်အနက်** ။ (က) ဥပ္ပန္နံ-၌ ဥ-ကား အတ္ထလာဘတ္ထ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

စေတံ-၌ စ-ကား ဝါကျရှုစေတက။ (ခ) ပန-ကား ဗျတိရေကဇောတက (တနည်း) ဝါကျရှု။
 န-ကား ပဋိသေတ္ထေ။ (ဂ) ရာဇာ ပရိသာယ ပန-၌ ပန-ကား အနွယဇောတက။ ယထာ-ကား
 ပဋိဘာဂတ္ထ။ ပရိသံ-၌ ပရိ-ကား သမန္တတော ဘာဝအနက်။ ဓဝံ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ မိ-ကား
 သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏှနတ္ထ။(တနည်း) အပေက္ခတ္ထ။ (ဃ) ပန-ကား အရုဗ္ဗတ္ထ (ဝါ) ဝါကျရှုစေတက။
 (င) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏ ဇောတက (တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတက။ ဟောတိစ္စေဝ-၌ ဣတိ-ကား
 အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ဧတံ-၌ ဧတ-သည် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားခြံကို စွဲ
 သောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ (တနည်း) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ
 ဝိသယ။ (ဂ) တသ္မာ-၏ စွဲနက် = “စိတ်တစ်ပါးတည်းသာ မဖြစ်သည်၏ အဖြစ်”ဟူသော အနက်
 ကို စွဲပါသည်။ (က) ဒေသနာသီသမေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်။ ။ (၁) ဒေသနာ
 သီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒေသနာသီသ
 ပဓာန မဟုတ်သော ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မဟိ သဒ္ဓိ-ဟူသော စကားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) န
 ပန စိတ္တံ ဧကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-သည် အနုညာတတ္ထ။ (တနည်း) ဒေသနာသီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ်ဟု
 ဆိုအပ်သော တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ ဒေသနာသီသ ပဓာန မဟုတ်သော ဖဿ ဝေဒနာ-စသော
 ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ စိတ်၏ ဒေသနာသီသ ပဓာန၏ အဖြစ်တည်း
 ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) န ပန စိတ္တံ ဧကကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၌ (၁) စိတ်သည် တစ်ပါးတည်းဖြစ်သည်မဟုတ်
 ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စိတ်သည် တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်သည်ဟူသော အနက်သည်
 နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်သည် ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်သည်ဟူသော
 အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) န ပရိသံ ပဟာယ ဧကကောဝ အာဂတော-၌ (၁) မင်းတစ်ပါးတည်း မလာဟူသော
 အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မင်းတစ်ပါးတည်းသာ လာ၏ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
 (၃) ပရိသတ်နှင့် အတူလာ၏ဟူသော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဒ္ဓိယေဝ အာဂတော-၌ (၁) မင်းပရိသတ်နှင့် အတူတကွလာခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂)
 အသီးအခြား တစ်ပါးတည်းလာခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

သဒ္ဓိယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-၌ (၁) ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်ခြင်းသည်
 ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ခြင်း၊ သီးခြားဖြစ်ခြင်း
 တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိစ္စေဝ ဂုတ္တံ-၌ (၁) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားသည်
 ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စိတ္တံ ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မဟိ သဒ္ဓိ (စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ)ဟူသော စကား
 သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော

ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ဩယာဝါးတနိ ။ ။ (၁) ဂုတ္တေ-၌ အန္တတ္ထ ဝစေတ်အရ (၁) ဝိရိယ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် (တနည်း) မင်းတည်းဟူသော အာရုံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ရာဇာ အာဂတော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သမ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် (တနည်း) မင်းထွက်လာခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘောဒ အသံကို ကြားရခြင်း၊ ကြားသည့်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရှိရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဂုတ္တံ-၌ ဝစေတ်-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍
(၃) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း-၁၄၇-ကြည့်)

ဂုတ္တံ-အရ၊ မာဟဗျတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ = စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဝစီဘောဒစိတ္တသေဒ္ဒ ဒေသနာဓမ္မကို ယူ၍ (၁) ထို စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဝစီဘောဒစိတ္တသေဒ္ဒ ဒေသနာဓမ္မ-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-စသော တရားတော်ကို ကြားနာရခြင်း၊ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရှိရခြင်းစသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ပုညတဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဘိဓမ္မာဒေသနာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိသဖြင့် အကုသိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်ကို ပြုကျင့်ခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ (၁၃၆၆-ခု အဖြေမှန်)

➤ ၉။ (၁) ဝေမိဒမ္ပိ+ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မေဟိ သဒ္ဓိယေဝ ဥပ္ပန္နိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ဣဒံ-အရ ပထမ ပဏာမကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မေဟိ အရ ဖဿ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၉)

ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မေဟိ-အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စည်းတရားသည် ဣဒံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ အဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ကမ္မ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၁၃)

ပါကျ (၉၃) [၄၂၁၁၁။ ပြည်၊ ၄၄၆။ ဘာသာဠီ၊ ၈၈]

(က) သောမနဿသဟဂတန္တိ သာတမဓရဝေဒယိတသင်္ခါတေန သောမနဿေန သဟဇေယျဒီကာဝံ ဂတံ၊ (ခ) အယံ ပန သဟဂတသဒ္ဓေါ တတ္ထဝေ ဝေါကိဏှေ နိဿယေ အာရမ္မဏေ သံသဋ္ဌေတိ ကုမေသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။

(ဂ) တတ္ထ “ယာယံ တဏှာ ပေါနောဘဝိကာ နန္ဒိရာဂသဟဂတာ”တိ တတ္ထာဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ နန္ဒိရာဂဘူတာတိ အတ္ထော၊ (ပ) သမ္ပယုတ္တန္တိ သံသဋ္ဌေ၊

(ဃ) ကုမသ္မိမ္ပိ ပဒေ အယမေဝတ္ထော အဓိပေတော၊

(င) သောမနဿသံသဋ္ဌာနိ ကုမ သောမနဿသဟဂတန္တိ ဂုတ္တံ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၆၁

➤ ၁။ (က) သောမနဿသဟဂတန္တိတံ-ဟူသည်ကား။ သာတမဓုရဝေဒယိတသင်္ခါတေန၊ သာယာအပ် ချိမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာနှင့်တူသည် ခံစားအပ်သည်ဟုဆိုအပ်သော။ သောမနဿေန၊ သောမနဿနှင့်။ သဟ၊ တကွ။ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ၊ ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသည်၏အဖြစ်သို့။ ဂတံ၊ ရောက်သော။

(ခ) ပန၊ အဘိဓာနတ္ထမှတပါးသော အတ္ထုဒ္ဓါရကို ဆိုအံ့။ (ဝါ) ပန၊ ဆက်။ အယံ သဟဂတသဒ္ဓေါ၊ ဤသဟဂတ-သဒ္ဓါသည်။ တတ္ထဝေ၊ တစ္ဆေ၏ အနက်၌၎င်း။ (ဝါ) ရှေးပို၏အနက်၌၎င်း။ ဝေါကိတ္ထေ၊ ရှေးပြုမိသော အနက်၌၎င်း။ နိဿယေ၊ အမှီအခြေပါဒဟူသောအနက်၌၎င်း။ အာရမ္မဏေ၊ အာရုံဟူသော အနက်၌၎င်း။ သံသဋ္ဌေ၊ နှီးနှောသော အနက်၌၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣမေသု အတ္ထေသု၊ ဤငါးပါးသော အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ၊ ထင်၏။

(ဂ) တတ္ထ တေသု တတ္ထဝါဒီသု အတ္ထေသု၊ ထိုတတ္ထဝ-စသော ငါးပါးသော အနက်တို့တွင်။ ယာယံ တဏှာ၊ အကြင်တဏှာသည်။ ပေါနောဘဝိကာ၊ တဖန် အသစ်သော ဘဝကိုပြုခြင်း အလေ့ရှိ၏။ နန္ဒိရာဂ သဟဂတာ၊ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘုံဘဝ၌ နှစ်သက်တပ်မက်တတ်သော ရာဂဖြစ်၍ဖြစ်၏။ ဣတိ ဧတ္ထ၊ ဤပါဠိ၌။ တတ္ထဝေ၊ ထိုနန္ဒိရာဂ-ဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏အနက်၌။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။ သဟဂတသဒ္ဓေါ၊ သဟဂတသဒ္ဓါကို။) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။ နန္ဒိရာဂဘူတာ၊ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘုံဘဝ၌ နှစ်သက်တပ်မက်တတ်သော ရာဂဖြစ်၍ဖြစ်၏။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ နန္ဒိရာဂသဟဂတာတိ ပဒဿ၊ နန္ဒိရာဂသဟဟူသော ပုဒ်၏။ (သမ္ပန်) အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(ဃ) ကြေဝလံ၊ သက်သက်။ ပီတိယာ သဟဂတန္တိပဒေဝ၊ ပီတိယာ သဟဂတံ-ဟူသော ပုဒ်၌သာ။ အယံ အတ္ထော၊ ဤသံသဒ္ဓအနက်ကို။ န အဓိပ္ပေတော၊ အလိုရှိအပ်သည် မဟုတ်သေး။ အထခေါ၊ အဟုတ်သော်ကား။

ဣမသ္မိမ္မိ ပဒေ၊ ဤ သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပုဒ်၌လည်း။ အယမေဝတ္ထော၊ ဤ သံသဒ္ဓအနက်ကိုသာလျှင်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) (တနည်း။) ပဏ္ဍိတေန၊ သည်။) အဓိပ္ပေတော၊ လိုအပ်၏။

(င) ဟိ၊ မှန်၏။ သောမနဿသံသဒ္ဓံ၊ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဧကုပ္ပါဒတာ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှီးနှောသော စိတ်ကို။ ဣမ ဣမသ္မိ အဓိကာရေ၊ ဤကာမာဝစရ ကုသိုလ် အရာ၌။ သောမနဿသဟဂတန္တိတံ-ဟူ၍။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူပြီ။ (နိ-၄၄၆)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတံ-ဟူသော ပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပါဠိတော်အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတံ-ဟူသော ပါဠိတော်ကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ သောမနဿသဟဂတံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ သောမနဿသဟဂတံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဤသဟဂတ-သဒ္ဓါသည် တဗ္ဘော စသော အနက်ငါးပါးတို့၌ ထင်သောဟု အကျဉ်းသင်္ခေပကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထို အကျဉ်းသင်္ခေပ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက် ရသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဤသဟဂတ-သဒ္ဓါသည် တဗ္ဘော စသော အနက်ငါးပါးတို့၌ ထင်သောဟု အကျဉ်းသင်္ခေပကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ [အယမေဝတ္ထော-၌ စဝ-ကိုရှု] ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဤသဟဂတ-သဒ္ဓါသည် တဗ္ဘော-စသော အနက်ငါးပါးတို့၌ ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေ သော် ဤသောမနဿသဟဂတံ-ပုဒ်၌ သဟဂတ-သဒ္ဓါသည် တဗ္ဘဝ-စသော အနက်ငါးပါးတို့၌လည်း ဖြစ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့် လေသောကြောင့် ဤသောမနဿသဟဂတံပုဒ်၌ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အလိုရှိအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤသောမနဿသဟဂတံပုဒ်၌ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အလိုရှိအပ်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤ သို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

[ဣမသိဗ္ဗိပဒေ-၌ အဝိ-ကိုရှု] ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဝါကျရှိ ဣဒံ သုခံ-စသော ရှေ့စကားရပ် ဖြင့် သဟဂတ-သဒ္ဓါကို သံသဋ္ဌအနက်၌ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဣဒံ သုခံ စသော ရှေးဝါကျရှိ ပီတိယာသဟဂတံပုဒ်၌သာ သဟဂတသဒ္ဓါ၏ သံသဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် (ပ) ကြောင့် သဟဂတသဒ္ဓါ၏ သံသဋ္ဌအနက်၌ဖြစ်သော တစ်ပါး သော ပုဒ်ကိုလည်း(ဝါ) ပါဠိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သဟဂတသဒ္ဓါ၏ သံသဋ္ဌအနက်၌ဖြစ်သော တစ်ပါးသော ပုဒ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဤသောမနဿသဟဂတံပုဒ်၌လည်း သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ဤသံသဋ္ဌအနက်၌သာ လိုအပ်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေ သော် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ “သောမနဿသဟဂတံ”ဟူ၍သာ ဟော၍ “သောမနဿသံသဋ္ဌ”ဟူ၍ မဟော အပ်၊ မဟောသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မဟောသင့်လေသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ဤသောမနဿ သဟဂတံပုဒ်၌လည်း သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ဤသံသဋ္ဌအနက်၌သာ လိုအပ်၏ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အဘိ ဓာနက္ခမ္မတပါး အတ္ထုဒ္ဓါရကိုပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကိုပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မနုဗ္ဗိတို့အတွက် ဝိတ္တာရပါကျ ပြရိုးထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အကျယ်ဝိတ္တာရကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကိုပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဤ၌ သံသဋ္ဌအနက်ကိုသာ လိုအပ်၏ဟု စကား အနက်အဓိပ္ပါယ် အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဤ သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပုဒ်၌လည်း သံသဋ္ဌအနက်ကိုသာ လိုအပ်၏ဟု ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် ဒဠိယ ဒဠိကရဏ မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(စ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သောမနဿသဟဂတံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထမှတပါး သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြသောကြောင့် (ခ)၌ ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) နှ့် ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နန္ဒိရာဂသဟဂတာ-ဝယ် သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ တဗ္ဗောအနက်၌ဖြစ်သည်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရပါသည်။

နန္ဒိရာဂဘူတာတိ အတ္ထော-နှ့် အတ္ထော-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နန္ဒိရာဂသဟဂတာ-ပုဒ်၏ နန္ဒိရာဂဘူတာ-ဟူသော ဂုဋ္ဌတ္ထစကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရသည်။

(ဃ) နှ့် အဓိပ္ပေတော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ တဗ္ဗော-သော အနက်သာမညမှ သံသဋ္ဌ-ဟူသော အနက်ဝိသေသကိုသာ ဤ၌လိုအပ်၏ဟု စကားလုကို ပြဆိုရာ ဌာနဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပေတော-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဃ) ဣမသ္မိမ္မိ-နှ့် ဝိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဣဒံ သုခံ-စသော ပါဠိရပ်၌ရှိသော ဝိတိယာ သဟဂတံပုဒ်၌ သံသဋ္ဌအနက်ကို လိုအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဤသောမနဿသဟဂတံဟူသော ပုဒ်၌လည်း သံသဋ္ဌအနက်ကို လိုအပ်၏ဟူသော သမ္ပစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ဣမသ္မိမ္မိ-နှ့် ဝိ(အပိ) ထားရပါသည်။

(င) နှ့် ဝုတ္တံ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ (အပေါင်းဖြစ်သော တဗ္ဗော-စသော အနက်ငါးပါးလုံး၏ သဟဂတ-ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သံသဋ္ဌအနက်၌ တင်စားသော) အထင်ရှဉ် ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်--ထားရပါသည်။

(င) နှ့် ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒဠိကရဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၆။ မဓတိတိ မဇ္ဇ။ မရ အဿ အတ္တိတိ မဇ္ဇရုံ၊ [နိပ္ပရိယာယတ္ထဝိဂ္ဂဟ] မရရံ ဝိယာတိ မဇ္ဇရုံ။ [ဥပစာရတ္ထ ဝိဂ္ဂဟ] (၁) မရရံ ဝိယာတိ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ပါကျသည် ဗျုပ္ပတ္တိ။ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာ၏ ဝေဒနာနှင့် သဒ္ဓါ သဒ္ဓိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၃) မရရံ-ဟူသော ပုဒ်ပြီးနိပ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဝေဒနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာ၏ ဝေဒနာနှင့်တူခြင်း သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (၁၃၇၁-ခုနှစ် အဖြေမှန်) * မညတိ ဉာယတိ မရရန္တိ မဇ္ဇ။ (၂) မနဇာတ်+ကုပစ္စည်းသည်၎င်း ချိုမြိန်၏ဟု သိခြင်းကြွယ်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပျားတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနတိ ဇာနာတိတိ မနော။ သုန္ဒရံ မနော သုမနော။/သုန္ဒရံ မနော ဧတဿာတိ ဝါ သုမနော။ (အစိတ်) သုမနဿ ဘာဝေါ **သောမနဿ**။(အပေါင်း) (၂) ကောင်းသောစိတ်၏ (ဝါ) ကောင်းသောစိတ်ရှိသူ၏ သောမနဿဝေဒနာနှင့် အကြောင်း အကျိုး၊ ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကောင်းသောစိတ်ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သောမနဿဝေဒနာ ဟူသော မွေ့ခြင်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဂစ္ဆတိ ပါပဏာတိတိ **ဂတံ**။(ဂုဇာတ်+တပစ္စည်း၊ ရောက်ခြင်း ကြွယ်) * သဟ ဂတံ **သဟဂတံ**။

သောမနဿန သဟဂတံ **သောမနဿသဟဂတံ**။ (၂) သောမနဿ၏ (ဝါ) သောမနဿ ဝေဒနာ၏ တကွအဖြစ်သို့ ရောက်သည်နှင့် (ဝါ) ရောက်သောစိတ်နှင့် သဟယောဂ သဟယောဂဝန္တ၊ အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သောမနဿနှင့်တကွအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြွယ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* သဒိယတိတိ **သာတံ**။ (၂) သာဒဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သာယာခြင်းကြွယ်သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သာယာခြင်းကြွယ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေဒယတိတိ ဝေဒယိတံ။ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ ဝါ **ဝေဒယိတံ**။(ဝိဒဓာတ်+ယပစ္စည်း၊ ဣယပစ္စည်း၊ တပစ္စည်း၊ ခံစားခြင်းကြွယ်) * သာတဉ္စ မရရန္တ ဝေဒယိတဉ္စ သာတမရရဝေဒယိတံ။ သင်္ခါယတေတိ သင်္ခါတံ။ သာတမရရဝေဒယိတံ ဣတိ သင်္ခါတံ **သာတမရရဝေဒယိတသင်္ခါတံ**။(တေန) (၂) သာယာအပ် ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာနှင့် တူသည့် ခံစားအပ်သည်တို့၏ ဆိုအပ်သော သောမနဿနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သာတမရရဝေဒယိတံ-ဟု ဆိုခြင်းကြွယ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဧတိ ပဝတ္တတိတိ ဧကော။ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ။ ဧကော ဥပ္ပါဒေါ ယဿ စိတ္တဿာတိ ဧကုပ္ပါဒံ။ ပထမ အာဒိယတိတိ အာဒိ။ ဧကုပ္ပါဒံ အာဒိ ယဿာတိ ဧကုပ္ပါဒါဒိ။ ဘဝနံ ဘာဝေါ။ ဘဝန္တိ ဧတဿာတိ ဝါ ဘာဝေါ။ ဧကုပ္ပါဒါဒိနော ဘာဝေါ **ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝေါ**။(တံ)

(၂) ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဒ္ဓါနုရူပံ ဘဝတိတိ ဘာဝေါ။ တဿ(ပုဗ္ဗပဒဿ) ဘာဝေါ အတ္ထော **တဗ္ဘာဝေါ**။ (၂) ထိုနန္ဒီရာဂ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ အနက်နှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေ့ပုဒ်၏အနက်ခြင်သည် (ဝါ) တဗ္ဘာဝတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သံသဇ္ဇတိတိ **သံသဇ္ဇော**။(တသ္မိံ) (၂) သံ- သဇ်- ဇ- တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ငြိကပ်ရောနှောခြင်းကြွယ်သည် ဗျူပုတ္တိ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၆၅

နိမိတ်။ (၄) ငြိကပ်ရောနှောခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုန ဘဝဿ ကရဏံ ပုနောဘဝေါ။ ပုနောဘဝေါ သီလံ ဧတိဿာတိ ပေါနောဘဝိကာ။

(၂) တစ်ဖန် အသစ်ဘဝ၏ တဏှာနှင့် အကျိုး အကြောင်း၊ အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တစ်ဖန်အသစ်ဘဝကိုပြုခြင်း အလေ့ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) တဏှာတို့၏ ပေါနောဘဝိကအဖြစ်ဖြင့် တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဘဝတိတိ ဘဝေါ။(ဘူ+အ) ကမ္မဘဝေန ဘဝတိ နိဗ္ဗတ္တတိတိ တာဝေါ။

ပုန ဘဝေါ ပုနတ္တဝေါ။ ပုနတ္တဝဿ ကရဏံ ပုနတ္တဝေါ။ ပုနတ္တဝေါ သီလံ ဧတိဿာတိ ပေါနောဘဝိကာ။

(၂) ပုနတ္တဝပုဒ်+ဏိကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တဖန်အသစ်ဖြစ်သော ဘဝကိုပြုခြင်းအလေ့၏+တဏှာ နှင့် သံ+သာမိ၊ သဘာဝ+သဘာဝဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တဖန် အသစ်ဖြစ်သော ဘဝကိုပြုခြင်း အလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (ဝါ) တဖန်အသစ်ဖြစ်သော ဘဝကိုပြုခြင်း အလေ့ရှိသော တဏှာ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နန္ဒတိတိ နန္ဒိ။ ရဇ္ဇတိတိ ရာဂေါ။ နန္ဒိဘူတော ရာဂေါ နန္ဒိရာဂေါ။/နန္ဒိဝေ ရာဂေါ နန္ဒရာဂေါ။ နန္ဒိစ သာ ရာဂေါဇာတိ နန္ဒိရာဂေါ။ (၂) နှစ်သက်တတ်သော နန္ဒိ၏ တပ်မက်သော ရာဂနှင့် ဝိသေ သန+ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နန္ဒရာဂတို့၏ တစ်ခု သည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နန္ဒိရာဂဘူတော နန္ဒိရာဂသဟဂတာ။ (တနည်း) နန္ဒိရာဂေါ ဧဝ နန္ဒိရာဂသသဟဂတာ။

(၂) နန္ဒိရာဂပုဒ်+သဟဂတပုဒ်တို့သည်၎င်း၊ နန္ဒိရာဂ၏ သဟဂတနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နန္ဒိရာဂသဟဂတတို့၏ (ဝါ) တဏှာတို့၏ နန္ဒိရာဂသဟ ဂတ အဖြစ်ဖြင့် တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ တသန္တိ ဧတယာတိ တဏှာ။ (တသဓာတ်+ဏှပစ္စည်း၊ မွတ်သိပ်ခြင်းကြိယာ)

➤ ၆။ (က) ၌ သောမနဿေန သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတံ-ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံ ၌ သဟဂတ-ဝယံ ဂတ-ပုဒ်ကို ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိတိ ဂတံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) တ- ပစ္စည်း ကတ္ထုသာဓကနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဂတံ-၌ ရောက်၏ဟူသည် ဧကုပ္ပါဒ- စသည်တို့၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သဟဂတံ-ပုဒ်ကို သဟ +ဂတံ သဟဂတံ-ဟု ပါပဒိပဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို သောမနဿေန သဟဂတံ သောမနဿသဟဂတံ-ဟု တတိယာတပျုရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

သာတမဓုရဝေဒယိတသင်္ခါတေန-ဖြင့် သောမနဿ-အရ သာတ၊ မဓုရ၊ ဝေဒယိတဖြစ်သော ဝေဒနာကို ယူရမည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် သဟဂတ-သဒ္ဒါသည် တဗ္ဘော-စသော ၅-ပါးသောအနက်တို့ကို ဟောသည်ဟု သိစေ

ပါသည်။(သဒ္ဓါဟော အဘိဓယေတ္ထ၊ နာမလိင်္ဂတ္ထ)

(ဂ) နန္ဒိရာဂဘူတတိ အတ္ထော-ဖြင့် နန္ဒိရာဂသဟဂတာ-၌ သဟဂတပုဒ်၏ အနက်မရှိ တဗ္ဘော၏ အဖြစ်ကို၎င်း (တနည်း) သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ နန္ဒိရာဂဟူသော ရှေးပုဒ်၏ အနက်ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ) နန္ဒိရာဂဘူတာ နန္ဒိရာဂသဟဂတာ-ဟု တဗ္ဘာဝဝတ္ထိ ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံ-၌ သဟဂတ-သဒ္ဓါ၏ သံသဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ) (တနည်း) သံသဋ္ဌအနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) သဟ-ကား သမကြိယတ္ထ၊ တုလျယောဂတ္ထ။ ဣတိ-ကား ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဓပဒတ္ထက။ (ခ) ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဂ) ပေါနောဘိကာ-၌ ပုန-ကား အပ္ပထမတ္ထ။ (တနည်း) ပစ္ဆတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဣမသ္မိန္ဒြိ-၌ ဝိ-ကား ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိတိယာ သဟဂတံ-ပုဒ်ကို ပေါင်းဆည်းသော ဝတ္ထသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ အယမေဝ-၌ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

(င) ဗိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတက။ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ခ) တဗ္ဘာဝေ-၌ တ-သည် ပုဒ်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

အယံ-၌ ဣမ-ကား သဟဂတသဒ္ဓေါ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဂ) တဗ္ဘာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော တဗ္ဘာဝ-စသော ၅-ပါးသော အနက်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

* အယမေဝတ္ထော-၌ (၁) သံသဋ္ဌအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တဗ္ဘာဝ၊ ဝေါကိဏ္ဏ၊ နိဿယ၊ အာရမ္မဏ အနက် ၄-ပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၅) သဟဇောတအနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ သောမနဿ သဟဂတံ၌ သောမနဿ-အရ (၁) သောမနဿ ဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဣဋ္ဌာရုံ၊ ဖဿ၊ စိတ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝီတိ ပါမောဇ္ဇသည် ပကာသနတ္ထ။(၄) သုခ၊ သမာဓိသည် ဝိဘာဝတ္ထ။(၅) ဈာန်၊ မဂ်တရား စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အမှာ ။ သဟဂတံ-အရ ထုတ်မှု “မဟာကုသိုလ်စိတ်” စသည်ကိုယူ၍ ထုတ်ပါ။

မစ္ဆရ-အရ ဥပစာရတ္ထတရားကိုယူ၍ (၁) ချိုမြိန်သော မြတ်သော အရသာနှင့်တူသော သောမနဿ ဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဖဿသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တဏှာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဠာယတနသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဥပါဒါန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

သာတ၊ ဝေဒယိတ-အရ = “သောမနဿ ဝေဒနာ” ကို ယူ၍ထုတ်။

(ဂ) ယာယံ တဏှာ၊ ပေါနောဘိကာ၊ နန္ဒိရာဂ သဟဂတာ၊ နန္ဒိရာဂဘူတာ-ပုဒ်တို့အရ “တဏှာ” ကို ယူ၍ (၁) တဏှာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝေဒနာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဥပါဒါန်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဖဿ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ အန္တတ္ထ ဝိဒဓာတ်-အရ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ

ဝိရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(ဃ) အဓိပ္ပေတော-၌ အန္တတ္ထ/အဓိ-ဓရး အပိ-ရှေးရှိသော ဣဇာတ်အရ= (၁) ဆန္ဒ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။(၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ပုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာ ကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “သောမနဿသဟဂတံ” ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ဒေသနာတော်၊ ထိုဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းစသော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ ဣဇာတ်-အရ (ပဏ္ဍိတေန-ဟု ကတ္တားထည့်လျှင်) ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း ကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်)

(င) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဇာတ်-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၃) သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း-၁၄၇-ကြည့်)

ဝုတ္တံ-အရ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ = သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ဝစီဘေဒစိတ္တသေဒ္ဒ ဒေသနာဓမ္မကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း-၅၆၀-ကြည့်)

ကောသန္ဓသဟဂတာ၊ ကောသန္ဓသမ္ပယုတ္တ၊ ကောသန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏာ-၌ ကောသန္ဓ-အရ = ထိနမိဒ္ဓပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (အကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်)

ကောသန္ဓသဟဂတာ၊ ကောသန္ဓသမ္ပယုတ္တ၊ ကောသန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏာ-ပုဒ်လုံး-အရ- “ပညာ” ကိုယူ၍ (၁) ထိုပညာ၏ ပဇာနနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိညာဏပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိသယောဘာသ သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိသယောဘာသ ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အသမ္မောဟ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ မဇ္ဇရ-အရ ဥပစာရတ္ထကိုယူ၍ ။ ။ မဇ္ဇရ-အရ သောမနဿ(သုခ) ဝေဒနာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) သောမနဿသဟဂတံ ။ ။ သောမနဿ-အရ သောမနဿဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် သဟဂတ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

သောမနဿ-၌ တဟုတ္ထ ကျပစ္စည်းအရ သောမနဿဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် အန္တတ္ထ သမနပုဒ်အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

(ဃ) အယမေဝဇ္ဈော+အဓိပ္ပေတော ။ ။ အယမေဝဇ္ဈော-အရ/အဓိပ္ပေတော-၌ တ-ပစ္စည်း အရ သံသဋ္ဌအနက်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အဓိရေ၊ အပိ-ရှေးရှိသော ဣဇာတ်အရ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(င) သောမနဿသဟဂတန္တိ+ဝုတ္တံ ။ ။ သောမနဿသဟဂတန္တိ-အရ သောမနဿ သဟ

၅၆၈

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဂတ-ဟူသော နာမပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် သောမနဿသဟဂတန္တိ-အရ သောမနဿ သဟဂတံ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေး၊ ခိုး၊ သဟ၊ နှိ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၁၂)

သောမနဿသံသဋ္ဌံ+ဝုတ္တံ ။ သောမနဿသံသဋ္ဌံ-အရ/ ဝုတ္တံ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သောမနဿ သံသဋ္ဌစိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ခိုး၊ ဥပ (၃)

ပါဌာန (၉၄) [၄၁၁၂။ ပြည်၊ ၄၄၉။ ဘာသာဋီ၊ ၃၉၁]

(က) သံသဋ္ဌသဒ္ဓေါပိ စေသ သဒိသေ အဝဿုတေ မိတ္တသန္တဝေ သဟဇာတေတိ ဗဟူသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။

(ခ) အယဉ္ဇိ “ကိသေ ထူလေ ဝိဝဇ္ဇေတွာ၊ သံသဋ္ဌာ ယောဇိတာ ဟယာ”တိ ဧတ္ထ သဒိသေ အာဂတော။ “သံသဋ္ဌာဝ တုမေ အယျေ ဝိဟရထာ”တိ အဝဿုတေ။ “ဂိဟိသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ”တိ မိတ္တသန္တဝေ။ “ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ဝိတိယာ သဟဂတံ ဟောတိ သဟဇာတံ သံသဋ္ဌ သမ္ပယုတ္တ”န္တိ သဟဇာတေ။ (ဂ) ဣဓာပိ သဟဇာတေ အဓိပ္ပေတော။

➤ ၁ ။ (က) စ၊ဆက်။ဧသ-ဧသော သံသဋ္ဌသဒ္ဓေါပိ၊ဤသံသဋ္ဌသဒ္ဓါသည်လည်း။သဒိသေ။ အတူဟူသောအနက်၌၎င်း။အဝဿုတေ၊စွတ်စိုသော အနက်၌၎င်း။မိတ္တသန္တဝေ၊အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့သော အနက်၌၎င်း။သဟဇာတေ၊သဟဇာတံအနက်၌၎င်း။ဣတိ၊ဤသို့။ဗဟူသု၊များစွာကုန်သော။အတ္ထေသု၊အနက်တို့၌။ဒိဿတိ၊ထင်၏။ (ခ) ဟိ၊ရဲ့အံ့။အယံ သံသဋ္ဌသဒ္ဓေါ၊ဤသံသဋ္ဌသဒ္ဓါသည်။ကိသေ၊ကြုံသော မြင်းတို့ကို၎င်း။ထူလေ၊ဆူသော မြင်းတို့ကို၎င်း။ဝိဝဇ္ဇေတွာ၊ကြည့်၍။သံသဋ္ဌာ၊အရွယ်အဆင်း လျင်ခြင်းအားဖြင့် တူကုန်သော။ဟယာ၊မြင်းတို့ကို။(အမေဟိ၊ငါတို့သည်) ယောဇိတာ၊ကအပ်ကုန်ပြီ။ဣတိ ဧတ္ထ၊ဤပါဠိရပ်၌။သဒိသေ၊အတူဟူသော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။အယျေ၊အရှင်မတို့။တုမေ၊အရှင်မတို့သည်။သံသဋ္ဌာ၊ကိလေသာဖြင့် စွတ်ကုန်သည်ဖြစ်၍။ဝိဟရထ၊နေကြကုန်လော။ဣတိ ဧတ္ထ၊ဤပါဠိရပ်၌။အဝဿုတေ၊စွတ်စိုသော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ဂိဟိသံသဋ္ဌော၊လူတို့နှင့် ရောနှောသည်ဖြစ်၍။(ဝါ) မိတ်ဖွဲ့သည်ဖြစ်၍။ဝိဟရတိ၊နေ၏။ဣတိ ဧတ္ထ၊ဤပါဠိရပ်၌။မိတ္တသန္တဝေ၊အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့သော အနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။ဣဒံ သုခံ၊ဤသုခသည်။ဣမာယ ဝိတိယာ၊ဤပီတိနှင့်။သဟဂတံ၊ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ တကွရောက်သည်။(ဝါ) ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တကွဖြစ်သည်။သဟဇာတံ၊တကွဖြစ်သည်။သံသဋ္ဌံ၊ရောနှောသည်။သမ္ပယုတ္တံ၊အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့နှင့်ယှဉ်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ ဧတ္ထ၊ ဤပါဠိရပ်၌။သဟဇာတေ၊သဟဇာတံအနက်၌။အာဂတော၊လာ၏။

(ဂ) ဣဓာပိ ဣမသ္မိမ္မိ ပဒေ၊ဤသောမနဿသဟဂတံဟူသောပုဒ်၌လည်း။(အယမေဝ အတ္ထော အဓိပ္ပေတောတိ၊အယမေဝ အတ္ထော အဓိပ္ပေတော-ဟူသော။ဣမိဿာ အဋ္ဌကထာယံ၊ဤအဋ္ဌကထာ၌။ယထာ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဒသိတ သံသဋ္ဌသဒ္ဓေါ၊အကြင် အကြင် အတ္တဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့် ပြအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော သံသဋ္ဌသဒ္ဓါကို။ သဟဇာတေ၊သမ္ပယုတ် သဟဇာတ်၌။အဓိပ္ပေတော၊အလိုရှိအပ်၏။

➤ ၃။ (ဂ) ။ အဓိပ္ပေတော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓါသ အဝဿုတ-စသော အနက်သာမညမှ သဟဇာတဟူသော အနက်ဝိသေသကိုသာ ဤ၌လိုအပ်၏ဟု စကားလုကို ပြဆိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဂ)၌ အဓိပ္ပေတော-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဟယတိ သီဃံ ဂစ္ဆတိတိ ဟယော။ ဟယန္တိ သီဃံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဟယာ။ (၂) ဟယဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လျင်စွာ သွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္တိနိမိတ်။ (၄) မြင်းတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိပ္ပိယတိ ဣစ္ဆိယတိတိ အဓိပ္ပေတော။ (၂) အဓိ-ရှေး အဝိ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုရှိခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္တိနိမိတ်။ (၄) သဟဇာတအနက်ရှိသော သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓါသ၊ အဝဿုတ၊ မိတ္တသန္တဝ၊ သဟဇာတ အနက်တို့၌ဖြစ်၏။ (ဝါ) အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ သဒ္ဓါဟော အဘိဓေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ဝိတိယာ-စသော ပါဠိ၌သာ သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါသည် သဟဇာတအနက်၌ ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး။ ဤသောမနဿသဟဂတံ ပုဒ်၌လည်း ဖွင့်ပြအပ်သော သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါ၏ သဟဂတအနက်၌ ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) (ဝါ) သံသဋ္ဌ-သဒ္ဓါ၏ သဟဂတအနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။(အဓိပ္ပေတတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) စ-ကား ဝါကျာရဗ္ဗ။ အပိ-ကား အပေက္ခတ္ထ။ (တနည်း) သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ခ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက၊ အာဂမဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ (ခ) သံသဋ္ဌာဝ တုမေ အယေ ဝိဟရဏ-၌ မုချတ္တတရားကား ဘိက္ခုနီတို့၏ သန္တာန်၌ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ထိုလောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်၌ ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) အဓိပ္ပေတော-၌ အန္တတ္ထ/အဓိ-ရှေး အပိ-ရှေးရှိသော ဣဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ သန္တာန်၌ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယု၍ (၁) ထို ဆန္ဒ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။(၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ပညတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “သံသဋ္ဌ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ဒေသနာတော်၊ ထိုဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်း၊ ချာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းစသော အကျိုးတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

P-38-A

ဣဇာတ်-အရ (ပဏ္ဍိတေန-ဟု ကတ္တားထည့်လျှင်) ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း ကုသိုလ်အတိုင်းထုတ်)

➤ ၁၀။ (ခ) ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ပီတိယာ။ ။ ဣဒံ သုခံ-အရ သုခဝေဒနာ ပစ္စည်း တရားက ဣမာယ ပီတိယာ-အရ ပီတိ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

ပါဏှ (၉၅) [၄၁၁၂။ ပြည်၊ပ၊ ၄၄၉။ ဘာသာဋီ၊ဇ၊၉၁]

(က) တတ္ထ သဟဂတံ အသဟဇာတံ အသံသဋ္ဌံ အသမ္ပယုတ္တံ နာမ နတ္ထိ၊ သဟဇာတံ ပန သံသဋ္ဌံ သမ္ပယုတ္တံ ဟောတိပိ န ဟောတိပိ၊

(ခ) ရူပါရူပဓမ္မေသု ဟိ ဧကတော ဇာတေသု ရူပံ အရူပေန သဟဇာတံ ဟောတိ၊ န သံသဋ္ဌံ န သမ္ပယုတ္တံ၊ (ဂ) တထာ အရူပံ ရူပေန၊ ရူပဉ္စ ရူပေန၊

(ဃ) အရူပံ ပန အရူပေန သဒ္ဓိနိယမတောဝ သဟဂတံ သဟဇာတံ သံသဋ္ဌံ သမ္ပယုတ္တမေဝ ဟောတိတိ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သောမနဿသဟဂတ”န္တိ၊ (၁၃၇၁-၃ မေး)

➤ ၁။ (ဂ) တထာထို့အတူ။အရူပံ၊နာမ်တရားသည်။ရူပေန၊ပဋိသန္ဓေအခါ ဝတ္ထုရုပ်နှင့်။(သဟဇာတံ၊သဟဇာတမည်သည်။ဟောတိ၊၏။သံသဋ္ဌံ၊သံသဋ္ဌ မည်သည်။န ဟောတိ၊မဖြစ်။သမ္ပယုတ္တံ၊သမ္ပယုတ္တ မည်သည်။န ဟောတိ၊မဖြစ်။) ရူပဉ္စ၊ရုပ်သည်လည်း။ရူပေန၊ရုပ်နှင့်။(သဟဇာတံ၊သည်။ဟောတိ၊၏။သံသဋ္ဌံ၊ သည်။န ဟောတိ၊မဖြစ်။သမ္ပယုတ္တံ၊သမ္ပယုတ္တ မည်သည်။န ဟောတိ၊မဖြစ်။) (နိ-၄၄၈)

➤ ၂။ (ဃ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စကဇောနာ။ ။ အရှင်အဋ္ဌကထာ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဝါကျဖြင့် နာမ်တရားသည် ရုပ်တရားနှင့်၎င်း၊ ရုပ်တရားသည် ရုပ်တရားနှင့်(ရုပ်အချင်းချင်း)၎င်း သဟဇာတ ဖြစ်၏။ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တ မဖြစ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ပြဆိုချေသော် နာမ်တရားသည် နာမ် တရားနှင့်(နာမ်အချင်းချင်း)လည်း သဟဇာတသာ ဖြစ်၏။ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တ မဖြစ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုသို့သော အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသော ကြောင့် နာမ်တရားသည် နာမ်တရားနှင့်(နာမ်အချင်းချင်း)လည်း သဟဇာတ၊ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တဖြစ်ပုံကို ပြဆိုသင့်၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်၊ မနေတန်။ မနေသင့်ဘဲလျက် နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ နာမ်တရားသည် နာမ်တရားနှင့်(နာမ်အချင်းချင်း)လည်း သဟဇာတ၊ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုစောဒနာကို သောနောလိုသော ဆရာသည် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ (ခ) ဖြင့် ရူပါရူပဓမ္မတို့ သဟဇာတ၊ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တဖြစ်ပုံကို ချဲ့ပြသောကြောင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် နာမ်နှင့်ရုပ်၊ ရုပ်အချင်းချင်း သဟဇာတဖြစ်၏။ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တ မဖြစ်ဟု ပြဆိုသည်မှတစ်ပါး နာမ်အချင်းချင်း သဟဇာတ၊ သံသဋ္ဌ၊ သမ္ပယုတ္တဖြစ်၏ဟု ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၇။ (ခ)၌ ပန-သဒ္ဓါ၏ ဇောတေတဗ္ဗတ္တကား-ဗျုတ်ရေကတ္ထ။ (င)၌ ပန-ကား

အနွယ်တ္ထ။ တထာ-သဒ္ဓါ၏ ဇောတေတဗ္ဗတ္ထကား-အနုကဗုတ္ထ။(ဝါ) ပဋိဘာဂတ္ထ။

သမ္ပယုတ္တမေဝ-၌ ဧဝ-သဒ္ဓါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထကား သမ္ပယုတ္တ။ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကား ဝိပုယုတ္တ အနုညာတတ္ထကား- သဟဇာတ၊ သံသဋ္ဌ ဖြစ်ပါသည်။

➤ ❶ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (ဂ)ဝါကျရှိ “အရှုပ် ရှူပေန”၌ ရှူပေန-အရ ကိုယ်ပြု၍ [ကြောင်း+ကျိုးနှစ်ဖြာ ခြံရံသည့် နည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ] (၁) ပဉ္စေါကာရ ပဋိသန္ဓေအခါ (ဟဒယ) ဝတ္ထုရုပ် သည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ (၂) ပဉ္စေါကာရ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည် ဒီပကတ္ထ မည်၏။ (၃) ပဉ္စေါကာရတုံ၌ သုခ၊ ဒုက္ခ ခံစားခြင်းစသည်သည် ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ၊ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဝိဘာဝတ္ထ မည်၏။ (၅) သံသရာ၌ ကျင်လည်ခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။ (၁၃၇၁-ခု အဖြေမှန်)

➤ ❷ ❸ ။ (ဂ) အရှုပ်+ရှူပေန ။ ။ အရှုပ်-အရ ပဉ္စေါကာရပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရား ရ၏။ ရှူပေန-အရ ပဉ္စေါကာရပဋိသန္ဓေအခါ ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စယုပ္ပန်တရားရ၏။ ၎င်းပစ္စည်းတရားသည် ၎င်းပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိများ= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ ဝိပါက၊ ဝိပုယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စယသတ္တိ ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၉၆) [၄၁၁၁၂။ ပြည်၊ ၄၅၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၉၃]

- (က) ဉာဏသမ္ပယုတ္တန္တိ ဉာဏေန သမ္ပယုတ္တံ၊
- (ခ) သမံ ဧကုပ္ပါဒိဒိပ္ပကာရေဟိ ယုတ္တန္တိ အတ္ထော၊
- (ဂ) ယံ ပနေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယ။ တံ မာတိကာဝဏ္ဏနာယ ဝေဒနာတ္တိကေ ဝုတ္တနယမေဝ၊
- (ဃ) တသ္မာ ဧကုပ္ပါဒိ ဧကနိရောဓာ ဧကဝတ္ထုကာ ဧကာရမ္မဏာတိ ဣမိနာ လက္ခဏေနတံ သမ္ပယုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ (င) ဉက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော စေသ၊
- (စ) အရှူပေ ပန ဝိနာဝိ ဧကဝတ္ထုကာဘာဝံ သမ္ပယောဂေါ လဗ္ဘတိ၊

➤ ❹ ။ (က) ဉာဏသမ္ပယုတ္တန္တိ၊ တုံဟူသည်ကား။ ဉာဏေန၊ ဉာဏ်နှင့်။ သမ္ပယုတ္တံ၊ အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သော။ (ခ) သမံ၊ အညီအညွတ်။ ဧကုပ္ပါဒိဒိပ္ပကာရေဟိ၊ ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်။ ယုတ္တံ၊ ယှဉ်သော။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ သမ္ပယုတ္တဟူသော ပုဒ်၏ အနက်တည်း။ (ဂ) ပန၊ ဆက်။ ဧတ္ထ၊ ဤဉာဏသမ္ပယုတ္တဟူသော ပုဒ်၌။ ယံ ဝစနံ၊ အကြင်စကားကို။ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဆိုအပ်သည်။ သိယ၊ ဖြစ်ရ၏။ တံ ဝစနံ၊ ထိုဆိုသင့် ဆိုအပ်သော စကားကို။ မာတိကာဝဏ္ဏနာယ၊ မာတိကာ အဖွင့်၌။ ဝေဒနာတ္တိကေ၊ ဝေဒနာတိကံ၌။ (မယာ၊ ငါသည်) ဝုတ္တနယမေဝ၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာလျှင်တည်း။

(ဃ) တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဧကုပ္ပါဒိ ဧကနိရောဓာ ဧကဝတ္ထုကာ ဧကာရမ္မဏာတိ၊ ဇာတိဟူသော။ ဣမိနာ လက္ခဏေန၊ ဤလက္ခဏာနှင့်။ ဧတံ၊ ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို။ (ဉာဏေန၊ ဉာဏ်နှင့်) သမ္ပယုတ္တန္တိ၊ သမ္ပယုတ္တ ဟူ၍။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ (င) စ၊ ဆက်။ ယော ဧကုပ္ပါဒိဒိဒ္ဓေသော၊ အကြင် ဧကုပ္ပါဒ စသည်ကို ညွှန်ပြကြောင်း နိဒ္ဒေသကို။ (မယာ၊ ငါသည်) ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်ပြီ။ စေသ ဧသော နိဒ္ဓေသော၊ ဤ

F-38-B

ဧကုပ္ပါဒ စသည်တို့ကို ညွှန်ပြကြောင်း စကားသည်။ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော၊ အလွန်ဖြစ်သော လက္ခဏာလေးပါးကို ညွှန်ပြကြောင်း စကားတည်း။ (ဝါ) စကားသည်။ ဟောတိ၏။

(၈) ပန၊ စင်စစ်သော်ကား။ အရူပေ၊ အရူပဘုံ၌။ ဧကဝတ္ထု၊ ကဘာဝံ၊ တူသောမှီရာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဝိနာပိ၊ ကြည့်၍လည်း။ သမ္ပယောဂေါ၊ သမ္ပယုတ်ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ သည်) လတ္တတိ၊ ရအပ် ရနိုင်၏။ (ဝါ) သိအပ်၏။

➤ ၉။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် သောမနဿ သဟဂတ်ပုဒ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဖွင့်ပြချေသော် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ပုဒ်အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် သောမနဿ သဟဂတ်ပုဒ်မျှသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ပုဒ်အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ပုဒ်အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(၈) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်ကို တတိယာ တပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-၌ သမ္ပယုတ္တ-ဟူသော နောက်ပုဒ်တစ်စိတ်၏ ဝစနတ္ထ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်ကို တတိယာ တပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မပြဆိုသင့်။ သမ္ပယုတ္တ-ဟူသော နောက်ပုဒ်တစ်စိတ်၏ ဝစနတ္ထ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သမ္ပယုတ္တ-ဟူသော နောက်ပုဒ်တစ်စိတ်၏ ဝစနတ္ထ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၌ ဆိုအပ် ဆိုသင့် ဆိုထိုက်သော စကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၌ ဆိုအပ် ဆိုသင့် ဆိုထိုက်သော စကား-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား-ဤဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၌ ဆိုအပ် ဆိုသင့် ဆိုထိုက်သော စကားကိုလည်း အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဝေဒနာတိက်၌ ဆိုအပ်သော နည်းရှိသည်သာဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ဆရာအား တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးမရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဝေဒနာတိက်၌ ဆိုအပ်သော နည်းရှိသည်သာဟု မပြဆိုသင့်။ ဖြစ်သင့်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖြစ်သင့်သော အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဧကုပ္ပါဒ၊ ဧကနိရောဓာ၊ ဧကဝတ္ထုကာ၊ ဧကာရမ္ပဏာ-ဟူသော ဤလက္ခဏာဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဉာဏနှင့်ယှဉ်၏ဟု၍ သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်းဧကုပ္ပါဒ၊ အစရှိသော နိဒ္ဒေသသည်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

အန္တိမနိဒ္ဒေသ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤနိဒ္ဒေသသည် (ဝါ) ဤ ဧကုပ္ပါဒါ စသည်တို့ကို ညွှန်ပြကြောင်း စကားသည် ဤမည်သော နိဒ္ဒေသဖြစ်၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤဧကုပ္ပါဒါ အစရှိသော နိဒ္ဒေသသည် အဘယ်နိဒ္ဒေသ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)ဖြင့် ဤနိဒ္ဒေသသည် (ဝါ) ဤ ဧကုပ္ပါဒါ စသည်တို့ကို ညွှန်ပြကြောင်း စကားသည် ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသတည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အရူပဘုံ၌လည်း ဧကုပ္ပါဒါ အစရှိသော သမ္ပယောဂလက္ခဏာ လေးပါးတို့ကို ရအပ် သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။(တနည်း) အရူပဘုံ၌ ဧကဝတ္ထုကဟူသော သမ္ပယောဂလက္ခဏာ ကိုလည်း ရအပ် သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (င)ဖြင့် ဤနိဒ္ဒေသသည် (ဝါ) ဤ ဧကုပ္ပါဒါ စသည်တို့ကို ညွှန်ပြကြောင်း စကားသည် ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ တည်းဟူသော မဆိုသင့်။ အရူပဘုံ၌ ရအပ်, သိအပ်သော သမ္ပယောဂလက္ခဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အရူပဘုံ၌ ရအပ်, သိအပ်သော သမ္ပယောဂလက္ခဏာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (စ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- အရူပဘုံ၌ ဧကဝတ္ထုက အဖြစ်ကိုကြည့်၍ ဧကုပ္ပါဒါ အစရှိသော သမ္ပယောဂ လက္ခဏာကို ရအပ် သိအပ်ပါ၏ဟူလို။ (အတိဗျာပိတဒေါသ-တင်)

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဉာဏ သမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ် အဖွင့်မှတစ်ပါး သမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်အဖွင့်ကို ပြလိုက်သဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်ပုံပြည့်စုံသောကြောင့် အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ပုဒ်၏ ဆိုအပ်ဆိုထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မာတိကာအဖွင့် ဝေဒနာတိကံ၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရ ဒေါသ, အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် တစ်စုံတစ်ရာ ရအပ်သော အကျိုး ကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဧကုပ္ပါဒါ- စသော လက္ခဏာလေးပါးလုံးနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်၏ဟုဆိုခြင်းသည် မုချမဟုတ်၊ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်း, အတိ သယနည်းအားဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ်၏ဟု ဖွင့်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသဖြစ်ပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အညွှန်းအမှာစကားကို ဆက်လက်ပြလိုသော ကြောင့် (ဂ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဧကုပ္ပါဒါ-စသော ဤလက္ခဏာနှင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၏ဟု သိရ, ယူရမည်ဟု ဥပစာရတ္ထ, နေယျတ္ထ, ဝင်္ဂိတ္ထ, အနေကန္တ အားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ တသ္မာ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဧကုပ္ပါဒါ-စသော လက္ခဏာနှင့် ဤ ပထမ

မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၏ဟူ၍ သိအပ်၏ဟူသော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ တသ္မာ-ကို ထားရပါသည်။ (င) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဥပနာသတ္တဝါကျရမ္မတ္တဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(စ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ဗျတိရေကတ္တဇောတက(တနည်း) ပက္ခန္ဓရတ္တဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ ခိနာဝိ-၌ ပိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဂရဟတ္တအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်-ပိ(အဝိ) ကို ထားရပါသည်။

➤ ၉။ ဇနာတိတိ ဉာဏံ။ (တေန) (၂) ဉာဏတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ယုဇ္ဇတိတိ ယုတ္တံ။ ပကရေပိ ယုတ္တံ ပယုတ္တံ။ သမံ ပယုတ္တံ သမ္ပယုတ္တံ။ (၂) အညီအညွတ်ဂုဏ်၏(ဝါ) သမဘောဂုဏ်၏ ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သည်နှင့် (ဝါ) ယှဉ်သောစိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ-စသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဉာဏေန သမ္ပယုတ္တံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ။ (၂) ဉာဏ်၏ အညီအမျှ ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော စိတ်နှင့် သဟာဒိယောဂ သဟာဒိယောဂဝန္တ၊ အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဉာဏ်နှင့် အညီအမျှ ဧကုပ္ပါဒ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝစိတဗ္ဗန္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။/ ဂုဇ္ဇတေတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ (ဝစဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာ)

ဂုဇ္ဇိတ္ထာတိ ဂုတ္တော။ နိယတိ ဉာဏပပိ အတ္တော ဧတေနာတိ နယော။ ဂုတ္တော နယော ယဿာတိ ဂုတ္တနယံ။ (၂) (ဓာတ်ကာအဖွင့် ဝေဒနာတိကံ၌) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်း၏ (ဤဉာဏသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၌ ဆိုသင့်သော) စကားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသော စကားခြစ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ။ ဧကော ဥပ္ပါဒေါ ဧတေသန္တိ ဧကုပ္ပါဒေါ။ (၂) တူသောဖြစ်ခြင်း၏ စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တူသော ဖြစ်မှုရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဧကုပ္ပါဒ တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * နိရုဇ္ဈနံ နိရောဓော။(နိပ္ပဗ္ဗ ရမိ+ဏ၊ ချုပ်ခြင်းကြိယာ) ဧကော နိရောဓော ဧတေသန္တိ ဧကနိရောဓော။

* ဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဝတ္တု။(ဝသ+ရတ္တု) ဧကံ ဝတ္တု ဧတေသန္တိ ဧကဝတ္တုကာ။ (၂) ဧကပုဒ်+ဝတ္တုပုဒ်+ယပုဒ်သည်၎င်း၊ တူသောမှီရာ တရား၏ ဓမ္မတို့နှင့် နိဿယ နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မှီရာတူခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ အာရမ္မဏံ။ ဧကံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ ဧကာရမ္မဏာ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဥပဂန္ဓာ ကသတိတိ ဥက္ကဋ္ဌော။ (ဥပုဗ္ဗ ကသဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ရေးခြစ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာ)

* နိဒ္ဒိသိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိဒ္ဒေသော။ (နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ညွှန်ပြခြင်းကြိယာ)

ဥက္ကဋ္ဌေန နိဒ္ဒေသော ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော။ ဥက္ကဋ္ဌဿ နိဒ္ဒေသော ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော။ (၂) လွန်သော ဂုဏ်၏ ညွှန်ပြကြောင်း နိဒ္ဒေသနှင့် ဂုဏ် ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလွန်အားဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မာတာ ဝိယာတိ မာတိကာ။ (၂) မာတုပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အမေ၏ မာတိကာ ဒေသနာ တော်နှင့် သဒိသ သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မာတိကာ ဒေသနာ၏ တိက်ပုဒ်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဏ္ဏိယုတိ သံဝဏ္ဏိယတိ ဧတယာတိ ဝဏ္ဏနာ။ (၂) ဝဏ္ဏဓာတ်+ယု ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖွင့်ဆို ခြင်းကြိယာ သာမညသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖွင့်ဆိုခြင်းကြိယာဝိသေသသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မာတိကာယ ဝဏ္ဏနာ မာတိကာဝဏ္ဏနာ။ * နတ္ထိ ရူပံ ဧတ္တာတိ အရူပံ။ (တသ္မိံ)

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဉဏသမ္ပယုတ္တိပုဒ်ကို ဉဏေန သမ္ပယုတ္တိ ဉဏသမ္ပယုတ္တိ-ဟု တတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် သမ္ပယုတ္တိ-၌ သံ+ပယုတ္တိ-ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) သံ-ဥပသာရ၏ သမောဓာန-စသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ သမံအနက်၊ ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ပ-ဥပသာရ၏ အာဒိကမ္မ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပကာရအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ပ-အရ (ဝါ) ပကာရ-အရ ဧကုပ္ပါဒါ-စသော အပြားတို့ကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ပယုတ္တိ-ကို ပကာရေရိ ယုတ္တိ ပယုတ္တိ-ဟု တတိယာ တပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သမ္ပယုတ္တိ-ကို သမံ ပယုတ္တိ သမ္ပယုတ္တိ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယံသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ခ) ပကာရေရိ-၌ ပ-ကား ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ။ (ဂ) ပန-ကား ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဃ) ဣတိ-ကား နိဒ္ဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ သမ္ပယုတ္တိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။

(င) စ-ကား ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (စ) အဋ္ဌပေ-၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ၊ ပဋိသေတ္တေ။ ပန-ကား ဗျတိရေကတ္ထ။(တနည်း) အနွယတ္ထ။ ဝိနာ-ကား ဝဇ္ဇနတ္ထ။ ဝိ-ကား ဂရဟတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ဂ) ယံ-၌ ယ-သည် စကားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

တံ-၌ တ-သည် စကားဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) ရှေး အနိယမ ယ- သဒ္ဒါ စွဲသော အနက်ကို ပြန်၍စွဲသောကြောင့် နိယမဝိသယ တ-မည်ပါသည်။

(ဃ) တသ္မာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝုတ္တနယကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။(တနည်း) ဝုတ္တ ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ (င) ဧသ-၌ ဧတ-သည် နိဒ္ဒေသဒြပ်ကို စွဲသော

ကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။(တနည်း) နိဒ္ဒေသော-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

ဥတ္တနယမေဝ-၌ (၁) ဥတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဓုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒ္ဓိသနယ၊ အနုရုပနယတို့သည် အနညာတတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသော စကားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသော စကားမှ တပါးသော စကားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

➤ **၈။ ကြိယာဝါ-တန့် ။ ။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-၌ ထုတ်ပုံ ။ ။** (၁) ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တိဟိတပဋိသန္ဓေသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရုံသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အာရုံကို ထိုးထွင်းသိရခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ ➤ **ဉာဏ-အရ ထုတ်ပုံ ။ ။** ဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) တိဟိတပဋိသန္ဓေသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရုံသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ မှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(၁) ဥတ္တံ/ ဝတ္တဗ္ဗံ-၌ ကတ္တုန္တုကြိယာ-အရ/ အန္တတ္ထ ဝေဓာတ်-အရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေဒနာတိက်၌ ဆိုခဲ့သော ကတရေဟိ ပကာရေဟိ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ပုဒ် ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ဟောပြောပို့ချခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ပီတိ ပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ခြင်း-စသော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

ယံ-အရ/ ဝတ္တဗ္ဗံ-၌ ဗာဟုဗ္ဗ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ/ သိယာ-အရ/ တံ-အရ = (၁) ဝေဒနာတိက်၌ ဆိုခဲ့သော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ ပါရမီဉာဏ်၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သိသဖြင့် ဟောပြောပို့ချခြင်း၊ ကျင့်ခြင်း၊ ပီတိ ပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ခြင်း-စသော အကျိုးတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) **ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဓာတ်-အရ** ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်။ **ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဗာဟုဗ္ဗ တဗ္ဗပစ္စည်းနှင့် ဝေ-အရ** ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူ၍ ထုတ်။ **(စ) လန္တုတိ-၌ အန္တတ္ထ လံဘာဓာတ်-အရ =** (၁) ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အရူပဘုံ၌ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ ဧကဝတ္ထုက အဖြစ်ကိုကြည့်၍ သမ္ပယောဂလက္ခဏာကို သိရသဖြင့် ယင်းကာမာဝစရကုသိုလ်ကိုရအောင် ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ-စသော သမ္ပတ္တိစက် ၄-ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကျင့်ကြံအားထုတ်သဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ ၉။ ဉဏေန-အရ ဉာဏ်(ပညာ) ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ ဉဏေန+သမ္ပယုတ္တံ ။ ။ ဉဏေန-အရ ဉာဏ်(ပညာ) ပစ္စည်းတရားက သမ္ပယုတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိ၊ သဟ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

(ဂ) ယံ ဝတ္ထုန္တံ သိယာ ။ ။ ယံ-အရ/ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ အတိတ်သဒ္ဓါရံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝတ္ထုန္တံ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ (ပြိုင်-မရိ) * သိယာ-အရ မဟာဘုတ် ၄-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ယံ၊ ဝတ္ထုန္တံ အရ ဝစိဘောဒသဒ္ဓ ပါဒါရုံ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ဝေတံ+ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ဝေတံ-အရ/တဗ္ဗ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဒဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

သမ္ပယုတ္တန္တိ-အရ သမ္ပယုတ္တ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စ) သမ္ပယောဂေါ+လတ္တိတံ ။ ။ သမ္ပယောဂေါ-အရ/တေ-ဝိဘတ်-အရ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် လတ္တိတံ-၌ လာဓာတ်-အရ သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

ပဏ္ဍိတေန-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တားအရ ဉာဏ် ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် လတ္တိတံ-၌ လာဓာတ်-အရ ဉာဏ်ကြည်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိ၊ သဟ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

ဝါကျ (၉၇) [၄၁၁၂၊ ပြည်၊ပ၊ ၄၅၂၊ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၉၄]

(က) ဣတ္ထာဝတာဝ ကိံ ကထိတံ? (ခ) ကာမာဝစရကုသလေသု သောမနဿသဟဂတံ တိဟေတုကံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိကံ မဟာစိတ္တံ ကထိတံ။

(ဂ) ကတမေ ဓမ္မော ကုသလာတိ ဟိ အနိယမိတပ္ပက္ခယ စတုဘူမကကုသလံ ဂဟိတံ။

(ဃ) “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”တိ ဝစနေန ပန တေဘူမကံ ကုသလံ ပရိစ္စင်္ဂိတွာ အဋ္ဌဝိဝံ ကာမာဝစရကုသလမေဝ ဂဟိတံ။

(င) “သောမနဿသဟဂတ”န္တိ ဝစနေန တတော စတုပ္ပိဝံ ဥပေက္ခာသဟဂတံ ပရိစ္စင်္ဂိတွာ စတုပ္ပိဝံ သောမနဿသဟဂတမေဝ ဂဟိတံ။ (စ) “ဉာဏသမ္ပယုတ္တ”န္တိ ဝစနေန တတော ဒုဝိဝံ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ ပရိစ္စင်္ဂိတွာ ဒွေ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနေဝ ဂဟိတာနိ။

➤ ၁။ (က) ဣတ္ထာဝတာ ဣန္ဒကေန၊ဤမျှတည်းသော။(ဝစနက္ခမေန၊ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော စကားအစဉ်ဖြင့်။) ကိံ အတ္ထဇာတံ။

အဘယ်သဘောကို။(ဝါ) ကိစ္စိတ္တံ၊အဘယ်စိတ်ကို။ကထိတံ၊ဟောအပ်သနည်း။

(ခ) ကာမာဝစရကုသလေသု၊ကာမာဝစရကုသိုလ်တို့တွင်။သောမနဿသဟဂတံ၊သော။တိဟေတုကံ၊
တိဟိတံဖြစ်သော။ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ၊သော။အသင်္ခါရိကံ၊သော။မဟာစိတ္တံ၊မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်)
ကထိတံ၊ဟောတော်မူအပ်၏။ (ဂ) ဟိ၊ချဲ့အံ့။ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ၊ဟူသော။အနိယမိတပုစ္ဆာယ၊ ဝိသေသ
မမှတ်အပ်သော ပုစ္ဆာဖြင့်။စတုဘူမကကုသလံ၊ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကို။(ဘဂဝတာ၊သည်)
ဂဟိတံ၊ယူတော်မူအပ်ပြီ။ (ဃ) ပန၊အထူးကိုဆိုအံ့။“ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတီ”တိ
ဝစနေန၊ဟောတိ ဟူသော ဤစကားဖြင့်။တေဘူမကံ၊အထက်ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော။(ဝါ) ရူပ၊ အရူပ၊
လောကုတ္တရာ ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော။ကုသလံ၊ကုသိုလ်ကို။ပရိစ္ဆေဒိတော၊စွန့်လွှတ်ပြီး၍။အဋ္ဌဝိဓံ၊ရှစ်ပါးအပြား
ရှိသော။ကာမာဝစရကုသလမေဝ၊ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ကိုသာလျှင်။(ဘဂဝတာ၊သည်။)ဂဟိတံ၊ယူတော်မူ
အပ်ပြီ။ (င) “သောမနဿသဟဂတံ”န္တိ ဝစနေန၊တံ-ဟူသော စကားဖြင့်။တတော အဋ္ဌဝိဓ ကာမာဝစရ
ကုသလတော၊ထိုရှစ်ပါးအပြားရှိသော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်မှ။စတုဗ္ဗိဓံ၊လေးပါးအပြားရှိသော။ ဥပေက္ခာ
သဟဂတံ၊ကို။ပရိစ္ဆေဒိတော၊စွန့်၍။စတုဗ္ဗိဓံ၊သော။သောမနဿသဟဂတမေဝ၊ကိုသာလျှင်။(ဘဂဝတာ၊သည်။)
ဂဟိတံ၊ပြီ။ (စ) “ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ”န္တိ ဝစနေန၊ဟူသော စကားဖြင့်။တတော စတုဗ္ဗိဓ သောမနဿသဟ
ဂတတော၊ထိုလေးပါး အပြားရှိသော သောမနဿသဟဂတံစိတ်မှ။ဒုဝိဓံ၊နှစ်ပါးအပြားရှိသော။ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ၊
ကို။ပရိစ္ဆေဒိတော၊စွန့်၍။ဒွေ၊နှစ်ပါးကုန်သော။ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနေဝ၊ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့ကိုသာလျှင်။(ဘဂဝတာ၊
သည်) ဂဟိတာနိ၊ယူတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

➤ ၂။ (ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ကာမာဝစရံ ကုသလံ
စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်တို့တွင်
သောမနဿသဟဂတံ တိဟိတံ ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကမဟာကုသိုလ်စိတ်ကို မြတ်စွာဘုရား ဟော
ကြားတော်မူအပ်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ပြဆိုချေသော် ယင်းကာမာဝစရ-
စသော ပါဌ်ဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်တို့တွင် သောမနဿသဟဂတံ တိဟိတံ ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက
မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟူသော စကားသည် အကျဉ်းသင်္ချေသာဖြစ်၍
ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ် မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့်
(ခ) ဖြင့် အကျဉ်းမျှကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အကျယ်အားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်အားဖြင့်
ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိန္နိ/ ဝါပနာပိဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူ
သော အနိယမိတပုစ္ဆာဖြင့် ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်ကို ယူအပ် ဟောအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။
ထိုသို့သာဆိုချေသော် “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူသော ပုစ္ဆာဖြင့် ယူအပ်သောအနက်ကိုသာ (ဝါ) စိတ်
ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။
ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတီ”ဟူသော ပါဌ်ဖြင့် ယူ
အပ် ဟောအပ်သော အနက်တို့ကိုလည်း (ဝါ) စိတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဃ)မိန့်။

[**ကာမာဝစရကုသလမေဝ-၌ ဝေ-ကိုရှု**] (၁) ချေသော် “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့်လည်း ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကိုပင် ယူအပ် ဟောအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သော အနက်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င) သို့/ **ဌပနာပဉ္စက** ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် “ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့် ရှစ်ပါးအပြားရှိသော ကာမာဝစရကုသိုလ်ကိုသာလျှင် ယူအပ် ဟောအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သောအနက်ကို (ဝါ)စိတ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့်(ပ) ဟောအပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သောအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော ပါဠိဖြင့် ယူအပ် ဟောအပ်သောအနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သို့/ **ဌပနာပဉ္စက** ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော စကားဖြင့် သောမနဿသဟဂတံစိတ်ကို ယူအပ်သောဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော စကားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ယူရပုံကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (င) ဖြင့် သောမနဿသဟဂတံ-ဟူသော စကားဖြင့် သောမနဿသဟဂတံစိတ်ကို ယူအပ်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော စကားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ယူရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော စကားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ယူရပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ **၃ ။ ဒေါသပယ်** ။ ။ (ခ) ဖြင့် ပုစ္ဆာမှတစ်ပါး ဝိဿဇ္ဇနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) (င) (စ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ။ **ကထိတံ-ဟု ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပယုတ် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော သာမညအနက်မှ သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော အနက်ဝိသေသကို ယူစေလိုသောကြောင့်၎င်း၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည်လည်း သသင်္ခါရိကသာ ဖြစ်ရမည်ဟု ဆို၍ ကျမ်းဆရာက အသင်္ခါရိကသာ ဖြစ်သည်ဟု စောဒကနှင့် စကားလှယက်ဆွဲငင်၍ ယူဆဆုံးဖြတ်သော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း (ခ) ၌

ကထိတံ-ဟု ထားရပါသည်။

(ဂ) ဃ(ခ) ခန္တိ ဂဟိတံ၊ ဂဟိတာနိ-ဟု ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အတ္တယုတ္တိ ရှိသည်အားလျော်စွာ သာမညအနက်မှ ဝိသေသအနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့်--ထားရသည်။

(င) န္တ ဂဟိတံ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရက္ခသိုလ်စိတ် ၈-ပါးဟူသော သာမညမှ သောမနဿသဟဂုတ် ၄-ပါးဟူသော အထူးကို ခွဲပြေလိုသောကြောင့် (င) နှ့် ဂဟိတံ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ (စ) န္တ ဂဟိတာနိ-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာမာဝစရက္ခသိုလ်

သောမနဿသဟဂုတ် ၄-ပါးဟူသော သာမညမှ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါးဟူသော အထူးကို ခွဲပြေ လိုသောကြောင့် (စ) နှ့် ဂဟိတာနိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ စတ္တာရော ဝိဇာ ပကာရာ ယသာတိ စတုဗ္ဗိဗ္ဗံ။ (၂) စတုပုဒ်+ဝိပုဒ်+ယပုဒ်သည်၎င်း၊ လေးပါးကုန်သော အပြားတို့၏ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်နှင့် ပကာရ ပကာရဝန္တ၊ အစိတ် အပေါင်း အဖြစ် ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လေးပါးကုန်သော အပြားရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) လေးပါးကုန်သော အပြားရှိသော ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ (ဂ) ဖြင့် ကတမေ မ္မော ကုသလာ-ဟူသော အနိယမိတ ပုစ္ဆာဝါကျ၏အရ စတု ဘူမကကုသိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိအရ ကာမာဝစရက္ခသိုလ်စိတ် (၈)ပါးကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (ဂ) ဝိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (ဃ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ (တနည်း) ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (စ) ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ ဝိပ္ပယုတ္တံ-၌ ဝိ- ကား ဝိယောဂတ္ထ။(တနည်း) အဘာဝတ္ထ၊ ပဋိသေဓတ္ထ။

(စ) တတော-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော လေးပါးသော သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်ခြစ်ကို စွဲ သောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ဃ) ကာမာဝစရက္ခသလမေဝ-၌ (၁) ကာမာဝစရက္ခသိုလ်စိတ် ရှစ်ခုသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အထက်ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) သောမနဿသဟဂတုဓမ္မေဝ-၌ (၁) မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် လေးခု သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဟာကုသိုလ်ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် လေးခုသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနော-၌ (၁) မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် နှစ်ခုသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် နှစ်ခုသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယူတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ ဣယာဝါတနိ ။ ။ (ဂ) ဂဟိတံ-၌ ဂဟဇာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာ ဉာဏံ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသေတဗ္ဗဖြစ်သော စတုဘူမကကုသိုလ်သည်၎င်း၊

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၈၁

မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ပစ္စက္ခေကာဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”ဟူသော ဝစီဘောသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေနေယျတို့အား ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒ်သောသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဂဟိတံ၊ ဂဟိတာနိ-တိန္တိ အန္တတ္ထ-အရ/ ဂဟဓာတ်တို့-အရ ကတ္တန္တုကြိယာ အရ= ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ပစ္စက္ခေကာဉာဏ် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယူသဖြင့် ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိနားလည်ရခြင်း အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မဂ္ဂပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ကထိတံ-၌ ကထဓာတ်-အရ= (၃) ဟောသဖြင့် ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိနားလည်ရခြင်း အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

မာဟတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ= “ပထမ မဟာကုသိုလ်” ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ ၉။ **ဥပေက္ခာသမာဂတံ-၌** “ဥပေက္ခာဝေဒနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ **ဉာဏသမ္ပယုတ္တန္တိ ဝစေနန+ဂဟိတာနိ ။ ။** ဉာဏသမ္ပယုတ္တန္တိ ဝစေနန- အရ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဂဟိတာနိ-၌ ဂဟဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာ ဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

တတော+ဒုဝိဇံ ။ ။ တတော-အရ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး ပစ္စည်း တရားသည် ဒုဝိဇံ-အရ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါး ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဒုဝိဇံ+ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ ။ ။ ဒုဝိဇံ-အရ အလောဘ၊ အဒေါသ ပစ္စည်းတရားသည် ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ အရ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဓာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ+ပရိစ္ဆေဒိတ္တာ ။ ။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ အရ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပရိစ္ဆေဒိတ္တာ-၌ ပရိပုဗ္ဗ စေတတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာမိဥပ။

ဓဒ္ဒ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနန ဝ ။ ။ ဒေ-အရ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ပစ္စည်းတရား သည် ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနိ-အရ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါး ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဓာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ မိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀)

ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနေဝ+ဂဟိတာနိ ။ ။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာနိ-အရ ဒေသေတဗ္ဗဖြစ်သော
သောမနဿသဟုတ် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၂-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဂဟိတာနိ-၌
ဂဟဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပုန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃) ပစ္စည်း။

ပါကျ (၉၈) [ဋ္ဌ၊၁၁၃။ ပြည်၊ပ၊ ၄၅၂။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၉၅]

(က) အသင်္ခါရိကဘာဝေါ ပန အနာဘဋ္ဌတာယေဝ န ဂဟိတော။

(ခ) ကိဉ္စာပိ န ဂဟိတော။ ပရတော ပန “သင်္ခါရေနာ”တိ ဝစနတော ဣဓ
“အသင်္ခါရေနာ”တိ အဝုတ္တေပိ အသင်္ခါရိကဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ အာဒိတောဝ ကုဒ် မဟာစိတ္တံ ဘာဇေတွာ ဒေသေတုံ နိယမေတွာဝ
ကုဒ် ဒေသနံ အာရတိတိ ဝေဝေတ္ထ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (၁၃၅၂-၃ မေး)

➤ ၁။ (က) ပန၊ဆက်။အသင်္ခါရိကဘာဝေါ၊အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို။(ပါဠိယံ၊ပါဠိ၌။) အနာဘဋ္ဌ
တာယေဝ ဘာသိတုံ အယုတ္တတ္တာဝေ၊ဟောခြင်းငှာ မသင့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။(ဒေသေတဗ္ဗ
ဘာဝေန၊ဒေသေတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့်။တတ္ထ၊ထိုပဌမစိတ္တန်ဒွေသ၌။ဘဂဝတာ၊သည်။) န ဂဟိတော၊ယူတော်
မမူအပ်။ (တနည်း) ပန၊ဆက်။အသင်္ခါရိကဘာဝေါ၊အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို။(ပါဠိယံ၊၌။)အနာဘဋ္ဌတာယေဝ၊
ဘုရား မဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။ (အဋ္ဌကထာယံ၊အဋ္ဌကထာ၌။) န ဂဟိတာနိ၊သင်္ခါယနာ
ဆရာတို့ မယူအပ်။(ဝါ) ထိုအသင်္ခါရိကဟူသောပုဒ်၏ အနက်ကို မဖွင့်အပ်။

(ခ) ကိဉ္စာပိ န ဂဟိတော၊အကယ်၍ကား မယူအပ်၏ရှင်။ပန၊ထိုသို့ မယူအပ်သော်လည်း။ပရတော၊
နောက်ဖြစ်သော ဒုတိယစိတ္တန်ဒွေသ၌။“သင်္ခါရေနာ”တိ၊သသင်္ခါရေနာဟူ၍။ဝစနတော၊ဟောတော်မူအပ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်။ဣဓ၊ဤပထမစိတ္တန်ဒွေသ၌။“အသင်္ခါရေနာ”တိ၊ဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည်)အဝုတ္တေပိ၊မဟော
အပ်သော်လည်း။(ဣမဿ မဟာစိတ္တဿ၊ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏။) အသင်္ခါရိကဘာဝေါ၊အသင်္ခါရိက
အဖြစ်ကို။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။

(ဂ) ဟိ၊မှန်၏။(ဝါ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ဘုရားရှင်သည်။အာဒိတောဝ၊မဟောမိ
လက်မှန်၌ပင်လျှင်။ကုဒ် မဟာစိတ္တံ၊ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို။ဘာဇေတွာ၊အကျယ်ဝေဘန်တော်မူ၍။
ဒေသေတုံ၊ပြတော်မူခြင်းငှာ။(ဣမဿ မဟာစိတ္တဿ၊ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏။အသင်္ခါရိကဘာဝံ၊
အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို။)နိယမေတွာဝ၊သတ်မှတ်တော်မူပြီး၍သာလျှင်။ကုဒ် ဒေသနံ၊ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်
ဒေသနာတော်ကို။အာရတိ၊အားထုတ်တော်မူပြီး။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုသို့ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို မှတ်၍ ဤဒေသနာ
ကို အားထုတ်တော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ဧဝံ ယထာဝုတ္တနယေန၊ဤသို့ အသင်္ခါရိကဘာဝေါ ပန
စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့်။ဧတ္ထ၊ဤအဋ္ဌကထာ၌။သန္နိဋ္ဌာနံ၊ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏
အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို။(မယာ၊ငါသည်။(တနည်း) အာစရိယေန၊အဋ္ဌကထာဆရာသည်။)ကတံ၊
ပြုအပ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။)ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေး၌ အသင်္ခါရိက မဟာစိတ္တံ-

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၈၃

ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဠိတော်၌ပင် အသင်္ခါရိကံ မဟာစိတ္တံ-ဟု လာ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပါဠိတော်၌ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ယူအပ် မယူအပ် (ဝါ) ဟောအပ် မဟောအပ် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သံဝဏ္ဏတဗ္ဗသံဝဏ္ဏနာ ဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပါဠိတော်၌ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ယူအပ် မယူအပ် (ဝါ) ဟောအပ် မဟောအပ် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ပါဠိတော်၌ ဟောခြင်းငှာ မသင့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မယူအပ် မဟောအပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်၏ သသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်သင့်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ပါဠိတော်၌ ဟောခြင်းငှာ မသင့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မယူအပ် မဟောအပ်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်၊ သသင်္ခါရိကအဖြစ် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်၊ သသင်္ခါရိကအဖြစ် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။
အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ) ဖြင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်အပ်ပါ၏ ဟူလို။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ နိဒ္ဒေသ၌ အသင်္ခါရိကောန-ဟူ၍ ဘုရားရှင် မဟောအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မဟောအပ်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်အပ်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်ရခြင်း၏ (ဝါ) ဆုံးဖြတ်ရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်အပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ) ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် မဟောမီ လက်မွန်အစ၌ပင် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဝောနိပြခြင်းငှာ ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို မှတ်၍သာလျှင် ဤဒေသနာကို အားထုတ်တော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို သိမှတ်အပ်ပါ၏ (ဝါ)ဆုံးဖြတ်အပ်ပါ၏ဟူလို။

➤ **၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က)** ဖြင့် ရှေး၌ အသင်္ခါရိကံ မဟာစိတ္တံ-ဟု ဆိုထားသော်လည်း ပါဠိတော်၌မူ ဟောခြင်းငှာ မသင့်သောကြောင့် မယူအပ်ဟု ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ **(ခ)** ဖြင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို ဆိုရာ၌ ပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ(တနည်း) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(ဂ)** ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အသင်္ခါရိကအဖြစ် မယူအပ်ပုံကို ဆက်လက်

ပြလိုသောကြောင့် (က) ဌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ခ) ဌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ဘာဝနတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌ ကိဉ္ဇာပိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အသင်္ခါရကအဖြစ်ကို ပါဠိတော်၌ မယူအပ်သည်ကား မှန်၏-ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားတစ်ခြမ်း တစ်စိတ်တဒေသကို ဝန်ခံ၍ နောက်၌ သသင်္ခါရေန-ဟူ၍ ဟောတော်မူသောကြောင့် ဤစိတ်၏ အသင်္ခါရကအဖြစ်ကို သိရမည်ဟု ဖြေဆိုကာ စောဒက စကားအယူအဆကို ပယ်ချလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ ကိဉ္ဇာပိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

အဂ္ဂုတ္တပိ-ဌ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အရစ်ဂရဟာ ဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် အဂ္ဂုတ္တပိ-ဌ ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ခ) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရက အဖြစ်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝဏ်တ္ထ၊ အနောန္တအားဖြင့် သိရ၊ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗော-ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အသင်္ခါရကအဖြစ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းအကြောင်းကို (ဝါ) ကရုဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို (ဝါ) ဒဠိကရုဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရကအဖြစ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝဏ်တ္ထ၊ အနောန္တအားဖြင့် သိရ၊ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ အာဘာဓိယတိတိ အာဘာဓန္ဓာ။ (၂) အာပုဗ္ဗ ကရဇာတ+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆောင်ခြင်းကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆောင်ခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဘာသိယတေတိ အာဘာဓန္ဓာ။ (အာပုဗ္ဗ ဘာသဇာတ+တ-ပစ္စည်း၊ ဟောခြင်းကြံယာ)

န အာဘာဓန္ဓာ အနာဘာဓန္ဓာ။ (၂) န-နိပါတ်ပုဒ်နှင့် ဟောအပ်သော အသင်္ခါရကတို့ ပဋိသေခပဋိသေခေတဗ္ဗ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဟောအပ်သော အသင်္ခါရက၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနာဘာဓဿ ဘာဝေါ အနာဘာဓန္ဓတာ။(တာယ)

(၂) မဟောကြားအပ်သော စကား၏ မဟောကြားအပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဟောကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သင်္ခရဏ် သင်္ခါရော။ (၂) သံပုဗ္ဗ ကရဇာတ+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တိုက်တွန်းခြင်းကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းသင်္ခါရသဒ္ဓါ၏ အကြောင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော။ နတ္ထိ သင်္ခါရော ယသာတိ အသင်္ခါရံ။ (၂) နပုဒ်+သင်္ခါရပုဒ်+ဇောပုဒ်သည်၎င်း၊ တိုက်တွန်းမှုမရှိခြင်း အသင်္ခါရဂုဏ်၏ စိတ်ခြံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၅၈၅

သမ္ပန်သည်၎င်း ပျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသင်္ခါရစိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အသင်္ခါရမေဝ **အသင်္ခါရိကံ**။ (၂) အသင်္ခါရပုဒ်+ဏိကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သင်္ခါရ မရှိခြင်း၏ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူတ္တိနိမိတ်။

(၄) သင်္ခါရ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် (၀၁) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝနံ ဘာဝေါ။ ဘဝန္တိ ဧတသ္မာတိ ဝါ ဘာဝေါ။ အသင်္ခါရိကဿ ဘာဝေါ **အသင်္ခါရိကဘာဝေါ**။

(၂) အသင်္ခါရိက၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသင်္ခါရိက အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ❶ ။ **ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက်** ။ ။ (က) ပန-ကား ဝါကျရမ္မဇောတက။ **အသင်္ခါရိက**-၌ အ-ကား ဝိရဟတ္ထ။ ပဋိသေဓတ္ထ။ သံ-ကား ဝိဓာနတ္ထ။ သဇ္ဇနတ္ထ။ **အနာဘဋ္ဌတာယေဝ**-၌ အန(န) ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ အာ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (ခ) **ကိဉ္ဇာပိ**-ကား ဂရဟာဇောတက။ ပန-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။ အနုဂ္ဂဟဇောတက။ **သသင်္ခါရေန**-၌ သ-ကား သမကြိယတ္ထ။ တုလျယောဂတ္ထ။ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ။ **အဂ္ဂတ္ထေပိ**-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ ဝိ-ကား အရစ်အနက်၊ ဂရဟာအနက်။ (ဂ) **ဗိ**-ကား ကာရဏဇောတက (ဝါ) ကာရဏ။ ဒဋ္ဌိကာရဏဇောတက။ **ဣဇိ**-ကား ဟေတုတ္ထဇောတက။ ဧဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ အာကာရတ္ထ။ ပကာရတ္ထ။ **သန္နိဋ္ဌာနံ**-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္တာ နုတ္တက။ နိ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ ဝိနိစ္ဆယတ္ထ။

(က) **အနာဘဋ္ဌတာယေဝ**-၌ (၁) ပါဠိ၌ဟောခြင်းငှာ မသင့်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တစ်ပါးသောအကြောင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မဟောသော်လည်း ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ် သိနိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) **အာဝိတောဝ**-၌ (၁) မဟောမိ လက်မွန်အစ ရှေးကာလသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟောဆဲ ကာလ၊ ဟောပြီးကာလသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အစဦးကာလ၏ နောက်ကာလထက် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

နိယမေတ္တာဝ-၌ (၁) ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အသင်္ခါရိကအဖြစ်ကို မှတ်ခြင်း နိယမနကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မမှတ်ခြင်း အနိယမကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မှတ်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❷ ။ **ကြိယာဝါဒနံ** ။ ။ **အာရသိ**-၌ အာပုဗ္ဗ ရတဓာတ်အရ၊ အန္တတ္ထ အရ ကတ္တုန္တကြိယာအရ= (၁) ဝီရိယ ရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကာမာဝစရကုသလံ စိတ္တံ” အစရှိသော ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဇာဒဿနသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မဿနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၊

H-39-A

ဒိဋ္ဌဓမ္မိက၊ သမ္မရာယိက၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အာရုခိန္ဒ ဗာဟုတ္တအရ = (၁) “ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ-ဟူသော တရားဒေသနာတော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝီရိယရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ (၃) ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သမ္ပညတဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မရာယိက ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိ-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ **ဒေသေတုံ-န္တိ** ဒီသဓာတ်အရ၊ ဟေတုကတ္တုန္တုကြိယာ-အရ (၁) ထိုဆန္ဒရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊ သမ္ပညတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကာမာဝစရ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”စသော ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ဒေသနာဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် “မဟာကုသိုလ်စိတ်” အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်း၊ ဈာန်မဂ် ဖိုလ်ရခြင်း၊ သုဂတိဘဝကို ရခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) **ဒေသေတုံ-န္တိ ဒီသဓာတ်အရ သုဒ္ဓကတ္တုန္တုကြိယာအရ** = သောတုဇေတု၏ ဉာဏ် ပညာရ၏။ (၁) ထိုပညာ၏ ပဓာနနုလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိညာဏပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိသယောဘာသ သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိသယောဘာသ ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အသမ္မောဟ ပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၆) **ကတံ-န္တိ ကရဓာတ်-အရ** = သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဆုံးအဖြတ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဆုံးအဖြတ်ကို သိရသဖြင့် ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-န္တိ အန္တက္က ဝိဒဓာတ်-အရ = ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ ဝီရိယ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။ (စာ-၃၅၁-ကြည့်)

➤ **ဇ** ။ (၆) **ဣဒံ မဟာစိတ္တံ-အရ** “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ **ဝ** ။ **အာသင်္ခါရိကဘာဝေါ+ဝေဒိတဗ္ဗော** ။ ။ အာသင်္ခါရိကဘာဝေါ-အရ/ တဗ္ဗ ပစ္စည်း-အရ အာသင်္ခါရိကစိတ်ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

(၆) **ဣဒံ မဟာစိတ္တံ+ဘာဝေတွာ** ။ ။ ဣဒံ မဟာစိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဘာဝေတွာ-၌ ဘလဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဣန္ဒြိယံ ဒေသနံ အာရဘိ။ ။ ဣဒံ ဒေသနံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော ဒေသတဗ္ဗ ဓမ္မ ပစ္စည်းတရားသည် အာရဘိ-၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဝီရိယ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) အာရဘိ-၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဝီရိယ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဣဒံ ဒေသနံ-အရ ကာမာဝစရ ကုသလံ-စသော ဝစီဘေဒ သဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟေတု၊ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂)

ဝါကျ (၉၉) [၄၊ ၁၁၃။ ပြည်၊ ပ၊ ၄၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၉၆]

(က) ဣဒါနိ တမေဝ စိတ္တံ အာရမ္မဏတော ဒေသေတုံ “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ”တိ အာဒိမာဟ။

(ခ) ဘဂဝါ ဟိ အရူပဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝတ္ထုနာဝါ ဒေသေတိ အာရမ္မဏေန ဝတ္ထာရမ္မဏေဟိဝါ သရသာဘာဝေနဝါ။ (ဂ) “စက္ခုသမ္ပယော (ပ) အရူပဗ္ဗော ဒေသိတာ။

(ဃ) ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ အာရမ္မဏေန ဒေသေန္တော “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ”တိ အာဒိမာဟ။

➤ ၁။ (က) [စဝ်၊ ဤသို့။ မဟာစိတ္တံ၊ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို။ သောမနဿသဟဂတန္တိ အာဒိနာ၊ သောမနဿသဟဂတံ ဤသို့။ အစရှိသော စကားဖြင့်။ သမ္ပယုတ္တတော၊ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်။ ဝတ္ထာဟောတော်မူပြီး၍။ (ပုဗ္ဗာနသန္တေ) ဣဒါနိ၊ (ဉာဏသမ္ပယုတ်အဖြစ်ကို ပြပြီးရာ) ယခုအခါ၌။ တမေဝ စိတ္တံ၊ ထို ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုပင်။ အာရမ္မဏတော၊ အာရုံအားဖြင့်။ “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ”တိ အာဒိနာ၊ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-ဤသို့။ အစရှိသော စကားဖြင့်။ သောတုဇနာနံ၊ သောတုဇနတို့ကို။ ဒေသေတုံ၊ ပြတော်မူခြင်းငှာ။ “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ”တိ အာဒိ၊ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ အစရှိသော စကားတော်ကို။ (ဘဂဝါ၊ သည်။) အာဟ၊ မိန့်တော်မူပြီး။

(ခ) ဟိ၊ မှန်၏။ ဘဂဝါ၊ သည်။ အရူပဓမ္မံ၊ နာမ်တရားကို။ ဒေသေန္တော၊ ပြတော်မူလတ်သော်။ ဝတ္ထုနာဝါ၊ ဝတ္ထု ဖြင့်မူလည်း။ ဒေသေတိ၊ ပြတော်မူ၏။ အာရမ္မဏေန ဝါ၊ အာရုံဖြင့်မူလည်း။ ဒေသေတိ၊ ၏။ ဝတ္ထာရမ္မဏေဟိဝါ၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့ဖြင့်မူလည်း။ ဒေသေတိ၊ ၏။ သရသာဘာဝေနဝါ၊ မိမိ၏ ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဖြင့်မူလည်း။ ဒေသေတိ၊ ပြတော် မူ၏။ (တနည်း) သရသာဘာဝေနဝါ၊ မိမိ၏ ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောဖြင့်မူလည်း။ ဒေသေတိ၊ ၏။

(ဃ) ပန၊ ဆက်။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အရာ၌။ အာရမ္မဏေန၊ အာရုံဖြင့်။ (အရူပဓမ္မံ၊ နာမ်တရားကို) ဒေသေန္တော၊ ပြတော်မူလိုသည်ဖြစ်၍။ “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ”တိ အာဒိ၊ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ အစရှိသော စကားတော်ကို။ (ဘဂဝါ၊ သည်) အာဟ၊ မိန့်တော်မူပြီး။ (နိ-၄၅၂)

➤ ၂။ (က) သိန္နံ/ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ပင် ဟောသော်လည်း ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ရှေး၌ သောမနဿသဟဂတံ စသည်ဖြင့် သမ္ပယုတ်အားဖြင့် ဟောတော်မူပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို သို့ ဟောပြီးလေသောကြောင့် ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ထပ်မံ၍ မဟောသင့်။ သောမနဿ သဟဂတံ စသည်ဖြင့် သမ္ပယုတ်အားဖြင့်သာ ဟောသင့်၏။ အဘယ်အားဖြင့် ပြခြင်းအကျိုးငှာ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ဘုရားရှင် ထပ်မံ၍ ဟောပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

F-39-B

အဓိပ္ပါယ်ကား- ထိုပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုပင် အာရုံအားဖြင့် ပြခြင်းအကျိုးငှာ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ဘုရားရှင် ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူပါသည်ဟူလို။

(ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤယခုအခါ၌ ထိုပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုသာလျှင် အာရုံအားဖြင့် ပြခြင်းငှာ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ဟောတော်မူ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိုင်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် ဤယခုအခါ၌ ထိုပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုသာလျှင် အာရုံအားဖြင့် ပြခြင်းငှာ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော စကားရပ်ကို ဟောတော်မူ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် နာမ်တရားကို ပြတော်မူသည်ရှိသော် ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအာရုံ၊ သရသဘာဝတို့ဖြင့် ပြတော်မူသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် နာမ်တရားကို ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအာရုံ၊ သရသဘာဝတို့ဖြင့် ပြဆိုပုံကို အသီးအသီး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ် မသိအပ်၊ မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် နာမ်တရားကို ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအာရုံ၊ သရသဘာဝတို့ဖြင့် ပြဆိုပုံကို အသီးအသီး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်အားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ နာမ်တရားကို ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအာရုံ၊ သရသဘာဝတို့ဖြင့် ပြဆိုပုံကို အသီးအသီး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

* (ဂ)ဝါကျ၌ စက္ခုသမ္ပသော-စသည်ဖြင့် ဝတ္ထုနာ၏ အကျယ်ကို ပြသည်။ * ရူပသညာ စသည်ဖြင့် အာရမ္မဏေန၏ အကျယ်ကို ပြသည်။ * စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ စသည်ဖြင့် ဝတ္ထုအာရုံဟိ၏ အကျယ်ကို ပြသည်။ * အဓိဇ္ဇာ ပစ္စယာ စသည်ဖြင့် သရသဘာဝနေ၏ အကျယ်ကို ပြသည်။

(ဃ) သိဒ္ဓိ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် နာမ်တရားကို ပြတော်မူသည်ရှိသော် ဝတ္ထုဖြင့်သော်၎င်း၊ အာရုံဖြင့်သော်၎င်း၊ ဝတ္ထုအာရုံဖြင့်သော်၎င်း၊ သရသဘာဝဖြင့်သော်၎င်း ပြတော်မူသောဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်အရာ၌ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဝတ္ထု စသည်တို့ဖြင့်လည်း ပြတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်အရာ၌ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ဤမည်သောတရားဖြင့် ပြတော်မူ၏ဟု တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်အရာ၌ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို အဘယ်တရားဖြင့် ပြပါသနည်း။ (ဝါ) အဘယ်တရားဖြင့် ပြလိုသည်ဖြစ်၍ ရူပါရမ္မဏံဝါ-စသော စကားကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ) ဖြင့် ဤအရာ၌ ပထမ- မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို အာရုံတရားဖြင့် ပြ၏-ဟူလို။
(ဝါ) အာရုံတရားဖြင့် ပြလိုသည်ဖြစ်၍ ရူပါရမ္မဏဝါ-စသော စကားကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ၏ဟူလို။

➤ ၃။ **ခေါသပယ်** ။ ။ (က) ဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ-ဟူသော ပုဒ်၏အဖွင့်မှတစ်ပါး ရူပါရမ္မဏဝါ-စသော ပုဒ်အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) အနုသန္ဓေဝါကျ ဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဒဠိကရဏဝါကျ ဖြစ်သောကြောင့် ဒဠိယဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

ရူပါရမ္မဏဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပါဠိတော်ဝယ် နောက်၌ဆိုလတုံသော သဒ္ဓါရုံ-စသော အနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး ရူပါရုံ-ဟူသော အနက်အကြောင်းကို လဲလိုသောကြောင့် ရူပါရမ္မဏဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဒဠိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ **ဝါ-သဒ္ဓါ ၄-ခု ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ အနိယမအနက်၊ ဝိကပ္ပနအနက်တို့ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ၄-ခု ထားရပါသည်။

ဝတ္ထုနာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဆိုလတုံသော အာရုံအနက်အကြောင်း သရသဘာဝအနက်အကြောင်းတို့မှတစ်ပါး ဝတ္ထုသက်သက် အနက်အကြောင်းကို လဲလိုသောကြောင့် ဝတ္ထုနာဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ * ဝတ္ထုသက်သက် အနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး အာရုံသက်သက် အနက်အကြောင်းကို လဲလိုသောကြောင့် **အာရမ္မဏေနဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။**

(ဂ) ၌ **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

စက္ခုဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်း ။ ။ ဆိုလတုံသော ရူပါရုံ အနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး စက္ခုပသဒ္ဓါ အနက်အကြောင်းကို လဲလိုသောကြောင့် စက္ခုဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ * စက္ခုပသဒ္ဓါအနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး ရူပါရုံအနက် အကြောင်းကို လဲလိုသောကြောင့် **ရူပေစ-၌ စ-သဒ္ဓါ**ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဒဿိယဇော **ဒေသေတုံ**။ (တဿ) (၁) ဒဿ- သေ- တုံ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျူပုတ္တိ။ (၂) ထိုဗျူပုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဒိသဇာတ် ဇောပစ္စည်း တုံပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၃) ဒေသေတုံ-ဟူသော အပေါင်း နာမပညတ္တိသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (ဇာနိဋ်နည်း)

ရူပယတိ ပကာသေတိ အတ္တနော သဘာဝန္တိ **ဣဝံ**။ အာဂန္နာ ရမန္တိ ဧတ္တတိ အာရမ္မဏံ။

ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ **ရူပါရမ္မဏံ**။ (၂) အဆင်း၏ ရူပါရုံနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရူပါရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာ ဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရသီတဗ္ဗော ဝိညာတဗ္ဗောတိ ရသော။ (ရသ+အ) သဿ အတ္တနော ရသော သရသော။
ဘာဝိယတိ လက္ခိယတိ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ။ သရသော ဘာဝေါ သရသဘာဝေါ။

(၂) မိမိကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်နှင့်(ဝါ) မိမိကိစ္စဟု သိကြောင်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိမိကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ရသီတဗ္ဗော ဝိညာတဗ္ဗောတိ ရသော။ သကော ရသော သရသော။

သရသောစ သော ဘာဝေါစာတိ သရသဘာဝေါ။

ဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဝတ္ထု။ (၂) ဝသဓာတ်+ရတ္ထုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မှီနေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိ
နိမိတ်။ (၄) မှီနေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝတ္ထု ဝိယာတိ ဝတ္ထု။ (တေန) (၂) ပသာဒဝတ္ထု၏ မနောဒွါရနှင့် သဒ္ဓါ သဒ္ဓါ အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပသာဒဝတ္ထုနှင့် မနောဒွါရတို့၏ တူညီ၏အဖြစ်တည်းဟူသော
သဒ္ဓါသဘော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ❶ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ ရူပါရမ္မဏံဝါ-၌ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ၊
သမုပ္ပယတ္ထ၊ အနိယမတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ
အဇ္ဈပဓမ္မ-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ။ ဝတ္ထုနာဝါ စသည်၌ ဝါ-ကား အနိယမတ္ထ၊ ဝိကပ္ပနတ္ထ။
(ဂ) ဝိညာဏံ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ၊ ဝိသိဋ္ဌတ္ထ။ ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္ထ။ သညာ-၌ သံ-ကား
ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ တမေဝ-၌ တ-သည် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို စွဲပါသည်။ စိတ္တံ-ဟု
အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိ- (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသော ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ခြံ
ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ ဟိ-၌ တံ-သည် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ စက္ခုဝိညာဉ်တို့ကို
စွဲပါသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသော စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ စက္ခုဝိညာဉ်ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ❷ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (က) အာဟ-၌ ဗြူဇာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်
ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊
(ဝါ) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ရူပါရမ္မဏံဝါ” စသော
ဝစီဘောဒဿဟူသော တရားဒေသနာတော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊
ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားတော်ကို နာရခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၊ သုဂတိဘဝရခြင်းမှ
စ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ အာဟ-၌ ဗာဟုတ္ထ အ-ဝိဘာတ် (ဝါ) တိ-ဝိဘာတ်အရ ။ ။ [အထက်ပါ အန္တတ္ထ
ဗြူဇာတ်အရ အတိုင်းထုတ်ပါ။] (တနည်း) ထိုဗာဟုတ္ထ အ-ဝိဘာတ်(ဝါ) တိ-ဝိဘာတ်-အရ (၁)
“ရူပါရမ္မဏံဝါ” စသော ဝစီဘောဒဿဟူသော တရားဒေသနာတော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဆန္ဒ
ရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။
(၃) တရားတော်ကို နာကြားရခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ဝိဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖျာန် မဂ်ဖိုလ် ရခြင်း၊ သုဂတိဘဝရခြင်းမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) ဒေသေတုံ-၌ ဟေတုကတ္တဋ္ဌ-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၃) “ရူပါရမ္မဏံဝါ”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း-၅၈၆-ကြည့်)

တမေဝ စိတ္တံ-အရ = “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်” ကို ယူ၍ ထုတ်။

(ခ) ဒေသေန္တော ဒေသေတိ-တိန္တိ ဒိသဇာတ်-အရ၊ ဟေတုကတ္တဋ္ဌ-အရ၊ ဧကပစ္စည်း-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “နာမ်တရား ဒေသနာ”တည်းဟူသော ဝစီ ဘောဒ သဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိဿနာဉာဏ်၊ စသည်တို့ သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားနာခြင်း၊ ဖျာန် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်းတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) (ခ) ဒေသေန္တော ဒေသေတိ-တိန္တိ ဒိသဇာတ်-အရ၊ သုဒ္ဓကတ္တဋ္ဌ-အရ =

(ခ) သောတုဇေတု၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိ သော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိမြင်သည့်အတိုင်း ကျင့်ခြင်းပဋိပတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သုဒ္ဓဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကျင့်သဖြင့် ဖျာန် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်းတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ဂ) ဒေသိတာ-၌ အန္တတ္ထ ဒိသဇာတ်-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။ * တ-ပစ္စည်းအရ၊ အဓ္မပဓမ္မံ-အရ = “နာမ်တရားဒေသနာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ထုတ်။

➤ ③ ③ ။ ဣဒါနိ+ဒေသေတုံ အာဟာ ။ ။ ဣဒါနိ-အရ ကာလပညတ် ပစ္စည်းတရား သည် ဒေသေတုံ၊ အာဟာ-တို့အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေး ဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) * တမေဝ စိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဒေသေတုံ၊ အာဟာ-တို့အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)။ * အာဟာ-၌ အန္တတ္ထ ဗြူဇာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဣပါရမ္မဏံဝါ အာဒိ-အရ ရူပါရမ္မဏံ ဝါ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဖျာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၂)

(ခ) အဓ္မပဓမ္မံ+ဒေသေန္တော ဒေသေတိ ။ ။ အရူပဓမ္မံ-အရ နာမ်တရား ပစ္စည်းတရားသည် ဒေသေန္တော ဒေသေတိ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

(ဂ) စက္ခုသမ္ပဿော ။ ။ စက္ခု-အရ စက္ခုဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပဿော-အရ ဖဿ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နိ၊ ပု၊ ဣ၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) * မနောသမ္ပဿော ။ ။ မနော-အရ ဌာနျူပဓာအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထု

ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပဿော-အရ ဖဿ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နိ၊ ပု၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)

စက္ခုသမ္ပဿာဇာ ဝေဒနာ ။ ။ စက္ခုသမ္ပဿ-အရ ဖဿ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဇာ အရ၊ ဝေဒနာ-အရ ဝေဒနာစေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)။ **စက္ခုဝိညာဏံ** ။ ။ စက္ခု-အရ စက္ခု ပသာဒရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိညာဏံ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတ နိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နိ၊ ပု၊ ဣ၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)။

အရူပဓမ္မာ ဒဿိတာ ။ ။ အရူပဓမ္မာ-နှင့် ဒဿိတာ-၌ တပစ္စည်း-အရ နာမ်တရား ပစ္စည်း တရားသည် ဒိသဓာတ်နှင့် ဟေတုကတ္တဋ္ဌ ကြိယာ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)။ * **ရူပသညာ** ။ ။ ရူပ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သညာ-အရ သညာ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)။ * **စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ** ။ ။ စက္ခု-အရ စက္ခု ပသာဒဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် **စက္ခုဝိညာဏံ**-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတ နိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=နိ၊ ပု၊ ဣ၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)။ * **ရူပေ**-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်း တရားသည် **စက္ခုဝိညာဏံ**-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ သည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)။ * **စက္ခုဝိညာဏံ**-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော သဗ္ဗဗိပ္ပလ္လ-ဘရဏစေတသိက် (၇)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဝိ၊ ဣ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉)။

ပိတု (၁၀၀) [၄၁၁၃။ ပြည်၊ပ၊ ၄၇၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၉]

(က) တတ္ထ စတုသမုဋ္ဌာနံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် ရူပမေဝ ချပါရမ္မဏံ။

(ခ) ဒွိသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နော သဒ္ဓေါဝ သဒ္ဓါရမ္မဏံ။

(ဂ) စတုသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နော ဂန္ဓောဝ ဂန္ဓာရမ္မဏံ။

(ဃ) စတုသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်နော ရသောဝ ရသာရမ္မဏံ။

(င) စတုသမုဋ္ဌာနံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ။

(စ) ဧကသမုဋ္ဌာနာ ဒွိသမုဋ္ဌာနာ တိသမုဋ္ဌာနာ စတုသမုဋ္ဌာနာ န ကုတောစိသမုဋ္ဌာနာ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် ဗိတ္တစေတသိကာ၊ တထာ န ဝတ္ထုဗ္ဗာ ဝုတ္တာဝသေသာ ဗိတ္တဂေါရသမိတာ မ္ဗောယေဝ မ္ဗောရမ္မဏံ။ (ဆ) ယေ ပန အနာပါထဂတာ ရူပါဒယောဝိ မ္ဗောရမ္မဏမိစ္စေဝ ဝဒန္တိ၊ တေ ဣမိနာ သုတ္တေန ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗာ။

➤ ၁။ (က) တတ္ထ တေသု ရူပါရမ္မဏာဒိသု၊ ထိုရူပါရုံ စသည်တို့တွင်၊ စတုသမုဋ္ဌာနံ၊ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ-ဟုဆိုအပ်သော လေးပါးသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ရူပမေဝ၊ရူပါယတနသည်သာလျှင်။ရူပါရမ္မဏံ၊ရူပါရုံ မည်၏။

(ခ) ဒွိသမုဋ္ဌာနော၊စိတ်၊ ဥတု-ဟုဆိုအပ်သော နှစ်ပါးသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ အတိတာ နာဂတပစ္စုပ္ပန္နောသော။သဒ္ဓေါဝ၊သဒ္ဓါယတနသည်သာလျှင်။သဒ္ဓါရမ္မဏံ၊မည်၏။

(ဂ) စတုသမုဋ္ဌာနောသော။အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နောသော။ဂန္ဓောဝ၊ဂန္ဓာယတနသည်သာလျှင်။ ဂန္ဓာရမ္မဏံ၊မည်၏။ (ဃ) စတုသမုဋ္ဌာနောသော။အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နောသော။ရသောဝ၊ရသာယတန သည်သာလျှင်။ရသာရမ္မဏံ၊မည်၏။

(င) စတုသမုဋ္ဌာနောသော။အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နောသော။ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနသည်သာလျှင်။ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ၊မည်၏။ (စ) ဧကသမုဋ္ဌာနာ၊တပါးသော အကြောင်းကြောင့်

ဖြစ်ကုန်သော။ဒွိသမုဋ္ဌာနာ၊ကုန်သော။တိသမုဋ္ဌာနာ၊ကုန်သော။စတုသမုဋ္ဌာနာ၊ကုန်သော။န ကုတောစိသမုဋ္ဌာနာ၊ တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် မဖြစ်ကုန်သော။အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ၊ကုန်သော။စိတ္တစေတသိကာစ၊

စိတ် စေတသိကလည်းဖြစ်ကုန်သော။တထာ ဧကသမုဋ္ဌာနာဒိဘာဝေန၊ဧကသမုဋ္ဌာန စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်။ န ဝတ္ထုဗ္ဗာမဆိုအပ်ကုန်သော။ဝတ္ထာဝသေသာစ၊ထိုဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော။စိတ္တဂေါစရ

သင်္ခါတာစိတ်၏ ကျက်စားရာဟုဆိုအပ်ကုန်သော။ဓမ္မာယေဝ၊ဓမ္မာယတနတို့သည်သာလျှင်။ဓမ္မာရမ္မဏံ၊မည် ၏။ (ဆ) ပန၊အယူထူးကိုဆိုအံ့။ယေ အာစရိယာ၊အကြင်ဆရာတို့သည်။အနာပါထဂတာ၊စက္ခု စသည်တို့

အား ထင်ခြင်းသို့ မရောက်ကုန်သော။(ဝါ) စက္ခုစသည်တို့၏ ကျက်စားရာအာရုံအဖြစ်သို့ မရောက်ကုန်သော။ ရူပါဒယောပိ၊ရူပါရုံ-စသော ပဉ္စာရုံတို့ကိုလည်း။ဓမ္မာရမ္မဏမိစ္ဆေဝ၊ဓမ္မာရုံဟူ၍သာလျှင်။ဝဒန္တိဆိုကုန်၏။ တေ

အာစရိယာ၊ထိုဆရာတို့ကို။ဣမိနာ သုတ္တေန၊ဤဆိုလတံသော သုတ်ဖြင့်။(ပဏှိတေန၊ပညာရှိသည်) ပဋိက္ခိပိ တဗ္ဗာ၊ပယ်အပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ရူပါရမ္မဏံ ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာပြဆိုချေသော် ထိုရူပါရမ္မဏံပုဒ်ကို ဒွန်သမာသံ ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟူ သော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာလေသောကြောင့် ရူပါရမ္မဏံ-ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ ထိုရူပါရမ္မဏံ၌ ဖြစ်သင့်သော သမာသံ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရူပါရမ္မဏံ၌ ဖြစ် သင့်သော သမာသံဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ရူပါရမ္မဏံပုဒ်ကို အဝဇာရဏ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရပါမည်ဟူလို။ (တနည်း) (ပ) သော်- ရူပ-အရ ရူပါရုံမှတပါး ကြွင်းသော ရုပ်နှင့် သတ္တ၊ ဇီဝ စသည်ကို ယူရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။

(ဆ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ)ဖြင့် ဓမ္မာရုံ-အရကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာပြဆိုချေသော် အယူဝါဒအထူးကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာလေသောကြောင့် (တနည်း) ဓမ္မာရုံ-အရ ဆရာအားလုံးပင် ဤကဲ့သို့ယူကြသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (စ)ဖြင့် ဓမ္မာရုံ-အရကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဓမ္မာရုံအရ နှင့် စပ်၍ အချို့ဆရာတို့၏ အယူဝါဒကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဓမ္မာရုံအရနှင့် စပ်၍ အချို့ဆရာတို့၏ အယူဝါဒကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဆ) မိန့်။ (အဗျာပိတဒေါသတင်)

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ (က) ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ်ပုဒ်ကို ဒွန်သမာသ်စသည် မပြုရ၊ ကမ္မဓာရာယ်သမာသ်သာ ပြုရမည်ဟု အလွန်မပျံ့နှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ်ပုဒ်အဖွင့်မှတစ်ပါး သဒ္ဓါရမ္မဏ်ပုဒ်အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတအပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် အယူဝါဒတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတအပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဇ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အယူဝါဒအထူးကို ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သမုဋ္ဌာတိ ဖလံ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ။ စတုဟိ သမုဋ္ဌာနံ စတုသမုဋ္ဌာနံ။

(၂) လေးပါးသော အကြောင်း၏ ဖြစ်သော ရူပါယတနနှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လေးပါးသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) လေးပါးသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ရူပါယတနတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရူပဟိ ပကာသေတိ အတ္တနော သဘာဝန္တိ ချွံ။ (၂) ရူပဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထင်ရှားပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထင်ရှားပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဂန္ဓာ စိတ္တစေတသိကာ ရမန္တိတိ ဧတ္တာတိ အာရမ္မဏံ။ ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ ရူပါရမ္မဏံ။

(၂) အဆင်းရူပါယတနနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရူပါရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သပ္ပတိ သောတဝိညာဏာရမ္မဏဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ သဒ္ဓေါ။ (သပ္ပဓာတ်+အ(ဒ) ပစ္စည်း၊ ရောက်ခြင်းကြိယာ) * သဒ္ဓေါ အာရမ္မဏံ သဒ္ဓါရမ္မဏံ။

ဂန္ဓေတိ အတ္တနော ဝတ္တံ သုစေတိ ပကာသေတိ ဣဒမေတ္ထ အတ္တိတိ ပေသုညံ ကရောန္တော ဝိယဟောတိတိ ဂဇ္ဇော။ (ဂန္ဓဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ထင်ရှားပြခြင်းကြိယာ) ဂန္ဓောဝ အာရမ္မဏံ ဂန္ဓာရမ္မဏံ။

ရသန္တိ တံ သတ္တာ အဿာဒေန္တိတိ ရသော။ ရသီယတိ အဿာဒီယတိတိ ရသော။ (ရသဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ သာယာခြင်းကြိယာ) * ရသောဝ အာရမ္မဏံ ရသာရမ္မဏံ။

ဖုသီယတိတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ။ (ဖုသဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်း၊ တွေ့ထိခြင်းကြိယာ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ အာရမ္မဏံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ။ * အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မော။ ဓမ္မာဝ အာရမ္မဏံ ဓမ္မာရမ္မဏံ။

ပဋိက္ခိပိယန္တိတိ ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗာ။ (ပတိပုဗ္ဗ ခိပဓာတ်+တဗ္ဗပစ္စည်း၊ ပယ်ခြင်းကြိယာ)

➤ ၆။ (က) နှ့် စတုသမုဋ္ဌာနံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ်-၌ ရူပ-အရ ရူပါရုံမှကြွင်းသော ရုပ်နှင့် သတ္တ ဇီဝ စသည်ကို မယူရ၊ စတုသမုဋ္ဌာနံ အတိတံ အနာဂတံ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရူပါရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓယျတ္ထ)

ရူပမေဝ-ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ်ပုဒ်ကို ဒွန်သမာသ် စသည်မပြုရ၊ ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ ရူပါရမ္မဏ်-ဟု အဝဓာဓာဏကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ရူပါရမ္မဏ-အရ ရူပါယတနကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

(ခ) ခွံသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြင့် သဒ္ဓါရမ္မဏံ-၌ သဒ္ဓ-အရ သတ္တဇီဝ စသည်ကို မယူရ၊ ခွံသမုဋ္ဌာန် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သဒ္ဓါရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သဒ္ဓေါဝ-ဖြင့် သဒ္ဓါရမ္မဏံပုဒ်ကို သဒ္ဓေါဝ အာရမ္မဏံ သဒ္ဓါရမ္မဏံ-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မ ဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သဒ္ဓါရမ္မဏ-အရ သဒ္ဓါယတနကို ယူရမည် ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ခွံသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မဏံ-၌ ဂန္ဓ-အရ သတ္တဇီဝ စသည်ကို မယူရ၊ စတုသမုဋ္ဌာန် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဂန္ဓာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဂန္ဓောဝ-ဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မဏံပုဒ်ကို ဂန္ဓောဝ အာရမ္မဏံ ဂန္ဓာရမ္မဏံ-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ဂန္ဓာရမ္မဏံ-အရ ဂန္ဓာယတနကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ခွံသမုဋ္ဌာနော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြင့် ရသာရမ္မဏံ-၌ ရသ-အရ စတုသမုဋ္ဌာန် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရသာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ရသောဝ-ဖြင့် ရသာရမ္မဏံပုဒ်ကို ရသောဝ အာရမ္မဏံ ရသာရမ္မဏံ-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ရသာရမ္မဏံ-အရ ရသာယတနကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ခွံသမုဋ္ဌာနံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ-၌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ-အရ စတုသမုဋ္ဌာန် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ-ဖြင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံပုဒ်ကို ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ အာရမ္မဏံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ-ဟု အဝဓာရဏကမ္မ ဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏ-အရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနကို ယူရ မည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

(စ) ခွံသမုဋ္ဌာနာ(ပ) သင်္ခါတာ-ဖြင့် ဓမ္မာရမ္မဏံ-၌ ဓမ္မ-အရ ဧကသမုဋ္ဌာန်စသည်ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်၊ ဆိုအပ်ပြီးမှကြွင်းသော စိတ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဓမ္မာယေဝ-ဖြင့် ဓမ္မာရမ္မဏံပုဒ်ကို ဓမ္မာယေဝ အာရမ္မဏံ ဓမ္မာရမ္မဏံ-ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂတ္ထ) ဓမ္မာရမ္မဏ- အရ ဓမ္မာယတနကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္�ေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) သမုဋ္ဌာနံ-၌ သံ ဥ-တို့ကား ဓာတ္တတ္ထဝိသေသက။ (တနည်း) သံ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုဝတ္တက။ ဥ-ကား သမ္ဘဝတ္ထ။ အနာဂတ-၌ အန ကား ပဋိသေဝတ္ထ။ အာ-ကား အဘိဓမ္မာဘဝတ္ထ။ ပစ္စုပ္ပန်-၌ ပတိ-ကား ပဋိစ္စတ္ထ။ ဥ-ကား သမ္ဘဝတ္ထ၊ အတ္တလာဘတ္ထ။ (စ) န ကုတောမိ-၌ န-ကား ပဋိသေဝတ္ထ။ စိ-ကား အသာကလျတ္ထ၊ အပ္ပကတ္ထ။ တထာ-ကား အတိဒေသတ္ထ၊ အနုကမ္မနတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (ဆ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ၊ ပက္ခန္ဓရတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္မတ္ထ၊ ဥပနာသတ္ထ။ ချပါဓယောမိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

ဣပဓမဝ-၌ (၁) ရူပါယတနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သတ္တ ဇီဝ-စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ရူပါယတန၏ ခန္ဓာအမည်စသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။ **သဒ္ဓေါဝ-၌** (၁) သဒ္ဓါယတနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သတ္တ ဇီဝ-စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒ္ဓါယတန၏ ခန္ဓာအမည်စသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။ **ဓမ္မာယောဝ-၌** (၁) ဓမ္မာယတနတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရူပါယတန စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဓမ္မာယတန၏ ခန္ဓာအမည်စသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဓမ္မာရမ္မဏမိစ္ဆေဝ-၌ (၁) ဓမ္မာရုံဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရူပါရုံ-စသော အမည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဓမ္မာရုံ၏ ခန္ဓာ-စသော အမည်ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ရူပါရုံစသော ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (စ) တဏှာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဧကသမုဋ္ဌာန် စသည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ **၈ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ဆ) ဝဒန္တိ-၌ အန္တတ္ထ ဝဒဓာတ်-အရ၊ ကတ္တုဋ္ဌ ကြိယာ-အရ** (၁) ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရ၊ အနုပါထဂတ ရူပါရုံ စသည်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဓမ္မာရမ္မဏ-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မမှန်သော စကားကို ကြားနာသင်ခဲ့ရခြင်း စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘောဒသဒ္ဓါ အသံကို ကြားနာရခြင်း၊ ထိုပြောဆိုသည့်အတိုင်း အနက် အဓိပ္ပါယ်မှတ်ခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ * **ဣမိနာ သုတ္တေန-အရ** (၁) ဣမေသံ ခေါ် အာဂုသော-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓါသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) တရားဟောကြောင်း ဒေသနာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တရားနာရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ဘောဂသမ္ပတ္တိ ဘဝသမ္ပတ္တိ စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ **ပဒိုက္ခိပိတဗ္ဗာ-၌ ပဒိုပ္ပဗ္ဗ ခိပဓာတ်-အရ** = (၁) ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ သတိ၊ ဝိရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပယ်ပြီး၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် အမှန်သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) ဝီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ **၉ ။ (ဆ) ယေ-အရ** ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် **ဝဒန္တိ-၌ ဝဒဓာတ်-**အရ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ဓမ္မာရမ္မဏမိစ္ဆေဝ-အရ ဓမ္မာရုံဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် **ဝဒန္တိ-၌ ဝဒဓာတ်-**အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝဒန္တိ-၌ ဝဒဓာတ်-အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် **ဓမ္မာရမ္မဏမိစ္ဆေဝ-**အရ ဓမ္မာရမ္မဏ-ဟူသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ မိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၂)

တေ-အရ၊ ပဒိုက္ခိပိတဗ္ဗာ-၌ ဗာဟုတ္တ တဗ္ဗပစ္စည်း-အရ အယူဝါဒ-ဟူသော အာရုံ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိက္ခိမိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ ခိပဇာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။(ပြိုင်-မရှိ)

ပဋ္ဌာဒိတေန-ဟူသော ပါဠိသေသ-အရ ဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိက္ခိမိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ ခိပဇာတ်-အရ ဉာဏ်ကြည်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓ၊ သဟ၊ ည၊ န၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမ၊ အတ္တ၊ အဝိ (၁၀)

ဝါကျ (၁၈၁) [၄၊ ၁၁၆။ ပြည်၊ ၂၊ ၄၆၉။ ဘာသာဠီ၊ ၁၀၈]

(က) ကုဒါနိ ပကတိယာ ဒိဋ္ဌာဒိနံ ဝသေန အာပါထဂမနေ အယမပရောပိ အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော ဟောတိ။ (ခ) ဒိဋ္ဌ သုတံ ဥဘယသမ္ပန္နန္တိ ကုမေ တာဝ ဒိဋ္ဌာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဂ) တတ္ထ ဒိဋ္ဌ နာမ ပဉ္စဒ္ဓါရဝသေန ဂဟိတပုဗ္ဗံ။

(ဃ) သုတန္တိ ပစ္စက္ခတော အဒိသ္မာ အနဿဝဝသေန ဂဟိတာ ရူပါဒယော။

(င) တေဟိ ဒွိဟိပိ သမ္ပန္နံ ဥဘယသမ္ပန္နံ နာမ။

(စ) ကုတိ ကုမေသမ္ပိ ဒိဋ္ဌာဒိနံ ဝသေန ဧတာနိ မနောဒ္ဓါရေ အာပါထဂမန္တန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

➤ ၁။ (က) ကုဒါနိယခုအခါ၌။ ပကတိယာပြကတေအားဖြင့်။ ဒိဋ္ဌာဒိနံဒိဋ္ဌစသည်တို့၏။ ဝသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။ အာပါထဂမနေ၊ ထင်ခြင်းသို့ရောက်ရာ၌။ အယံ၊ ဤဆိုလတုံသော။ အပရောပိ၊ တပါးလည်းဖြစ်သော။ အဋ္ဌကထာမုတ္တကော၊ အဋ္ဌကထာမှလွတ်သော။ နယော၊ နည်းသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ခ) ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌအာရုံ၎င်း။ (ဝါ) ကိုယ်တိုင်တွေ့အပ်ပြီးသော အာရုံ၎င်း။ သုတံ၊ သုတအာရုံ၎င်း။ (ဝါ) တဆင့်စကားကြားအပ်ပြီးသော အာရုံ၎င်း။ ဥဘယသမ္ပန္နံဒိဋ္ဌ၊ သုတ နှစ်ပါးတို့၏စပ်ခြင်း၎င်း။ ကုတိ၊ ဤသို့။ တာဝ၊ သဒ္ဓါရစိစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ။ ကုမေ ဒိဋ္ဌာဒယော၊ ဤဒိဋ္ဌ အစရှိသော အာရုံတို့ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်ကုန်၏။ (ဂ) တတ္ထ၊ ထို ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥဘယသမ္ပန္နတို့တွင်။ ပဉ္စဒ္ဓါရဝသေန၊ ပဉ္စဒ္ဓါရ၏အစွမ်းဖြင့်။ ဂဟိတပုဗ္ဗံ၊ ရှေး၌ယူဘူးသော ရူပါရုံ-စသော ငါးပါးသော အာရုံသည်။ ဒိဋ္ဌ နာမ၊ ငါးပါးသော ပသာဒတို့ဖြင့် တွေ့ထိဘူးသော အာရုံ မည်၏။ (ဃ) ပစ္စက္ခတော၊ မျက်မှောက်အားဖြင့်။ အဒိသ္မာ၊ ငါးပါးသော ပသာဒတို့ဖြင့် မတွေ့ မထိမူ၍။ အနဿဝဝသေန၊ တဆင့်ကြားသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဂဟိတာ၊ ယူအပ်ကုန်သော။ ရူပါဒယော၊ ရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံတို့သည်ပင်လျှင်။ သုတန္တိ သုတံ နာမ၊ အဆင့်ကြားဘူးသော အာရုံမည်၏။ (င) ဒွိဟိပိ၊ နှစ်ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ တေဟိ၊ ထို ဒိဋ္ဌ၊ သုတတို့နှင့်။ သမ္ပန္နံ၊ စပ်သော အာရုံသည်။ ဥဘယသမ္ပန္နံ နာမ၊ မည်၏။ (စ) ကုတိ၊ ဤသို့။ ကုမေသံ၊ ဤဆိုအပ်ကုန်ပြီးသော။ ဒိဋ္ဌာဒိနံပိ၊ ဒိဋ္ဌစသည်တို့၏လည်း။ (ဝါ) ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥဘယသမ္ပန္နတို့၏လည်း။ ဝသေန၊ အစွမ်းဖြင့်။ ဧတာနိ၊ အာရမ္မဏာနိ၊ ထို ရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံတို့သည်။ မနောဒ္ဓါရေ၊ မနောဒ္ဓါရ၍။ အာပါထံ၊ ထင်ခြင်းသို့။ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။ ကုတိ၊ ဤသို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊ သိအပ်ကုန်၏။ (နိ-၄၆၅)

➤ ၂။ (ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥဘယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို ရှေးဦးစွာ သိမှတ်အပ်ကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ရူပါရုံသည်သာ ဒိဋ္ဌအာရုံမည်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။

ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ ဒိဋ္ဌ အာရုံ၏ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဒိဋ္ဌ အာရုံ၏ သရုပ်ကား အဘယ် ပါနည်း။(၁) အဘယ်အာရုံသည် ဒိဋ္ဌအာရုံမည်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ)ဖြင့် ပဉ္စဒါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်ဘူးသော ရူပါရုံ စသည်တို့သည် ဒိဋ္ဌ အာရုံမည်၏ဟု ငါပြဆိုရကား ဝိရောဓိဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥာယ သမ္ပန္န အာရုံတို့ကို ရှေးဦးစွာ သိမှတ်အပ်ကုန်သောဟု ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥာယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ သာ ဆိုချေသော် ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥာယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။(ပ) ကြောင့် ယင်းဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥာယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆို သင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရဆန့်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဥာယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆိုပုံကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)(ဃ)(င) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။

ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ပဉ္စဒါရတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်ဘူးသော ငါးပါးသော အာရုံတို့သည် ဒိဋ္ဌအာရုံမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဒိဋ္ဌ အာရုံသရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက် သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သုတအာရုံ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သုတအာရုံ သရုပ် ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) ဖြင့် ဥာယသမ္ပန္န အာရုံသရုပ်ကို ပြသည်။

➤ **၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။**

(ဂ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) (င) တို့ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် နိဂုံးကိုပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ **၄ ။ အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ)**

အတ္ထော ကထိယတိ ဧတာယာတိ **အဋ္ဌကထာ။** (၂) အတ္ထ-သဒ္ဒါပပဒ ကထဇာတ်+အ- ပစ္စည်းသည်ငင်း၊ အနက်၏ အဋ္ဌကထာနှင့် ဝါစွ ဝါစက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်ငင်း ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) အဋ္ဌကထာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မုစ္ဆတိတိ **မုတ္တော။**(မုစ+တ) မုတ္တော ဧဝ **မုတ္တကော။** (မုတ္တပုဒ်+ကပစ္စည်း)

အဋ္ဌကထာဟိ မုတ္တကော **အဋ္ဌကထာမုတ္တကော။** (၂) အဋ္ဌကထာတို့၏ လွတ်သောနည်းနှင့် အပါဒါနံ အပါဒီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဋ္ဌကထာမှ လွတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူ သော ဂုဏ်သည် (ဝါ) အဋ္ဌကထာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥာယေသံ၊ ဥာယေဟိ ဝါ သမ္ပန္န **ဥာယသမ္ပန္နံ။** (ဒိဋ္ဌ၊ သုတ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

နှစ်ပါးနှင့်စပ်သော ရူပါရုံ စသည်ရ၏။ * နိယတိ ဉာယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော။ (၂) နိဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဒဿိယတေတိ ခိန္တံ။ (ဒိသဓာတ်+တပစ္စည်း၊ မြင်ခြင်း တွေ့ခြင်းကြိယာ)

သုယျတေတိ သုတံ။ (သုဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ကြားခြင်းကြိယာ)

ဂယုတိတိ ဂဟိတံ။ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတံ ဂဟိတပုဗ္ဗံ။ (၂) ရှေးကာလ၏ ယူအပ်ဘူးသော အာရုံနှင့် ကာလ ကာလဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေး၌ ယူအပ်ဘူးသော အာရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (၁) ဖြင့် ဒိဋ္ဌ သုတ ဥဘယသမ္ပန္နံ-၌ ဒိဋ္ဌ-အရ စက္ခုဒွါရဖြင့် မြင်အပ်သော ရူပါရုံ ကိုသာ မယူရ၊ ငါးပါးသော ဒွါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် ရှေး၌ ယူအပ်ဘူးသော ရူပါရုံစသော ငါးပါးသော အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ဒိဋ္ဌ သုတ ဥဘယသမ္ပန္နံ-၌ သုတ-အရ သောတဒွါရဖြင့် ကြားအပ်သော သဒ္ဓါရုံကို သာ မယူရ၊ ပစ္စက္ခအားဖြင့် ငါးပါးသော ပသာဒတို့ဖြင့် မတွေ့ မထိမူ၍ တစ်ဆင့်ကြားသည်၏ အစွမ်း ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သော ငါးပါးသော အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(၁) ဖြင့် ဒိဋ္ဌ သုတ ဥဘယသမ္ပန္နံ-၌ ဥဘယသမ္ပန္န-အရ ထို ဒိဋ္ဌ သုတ နှစ်ပါးတို့နှင့်စပ်သော အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ (ဃ) ဣပါဒယောဝ-၌ (၁) ပစ္စက္ခအားဖြင့် ငါးပါးသော ပသာဒတို့ဖြင့် မတွေ့ မထိမူ၍ တစ်ဆင့်ကြားခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်ဘူးသော ရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော အာရုံတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (ဂ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒိဋ္ဌ စသည်တို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (စ) ဇောနိ-၌ ဇော-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒိဋ္ဌ-စသော အာရုံတို့ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (၁) ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ = ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒိဋ္ဌ သုတ ဥဘယသမ္ပန္န အာရုံ မနသိကာရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒိဋ္ဌ သုတ ဥဘယသမ္ပန္န အာရုံတို့ကို သိရသဖြင့် ယင်း အာရုံတို့၏ အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေကတပုညတာ-စသော သမ္ပတ္တိ စက် လေးပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ဖြစ်ရ ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (၁) ဝေဒိတဗ္ဗော (၁) ဝေဒိတဗ္ဗောနိ တိန္တိ ဝိဒဓာတ်-အရ = ဉာဏ် (ပညာ) ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ မုဒ္ဒကံ သုသေဓဿံ မဇ္ဇိဝါ (ပ) ပရိဘုဉ္ဇိတော (၄၊ ၁၁၁) ။ မဇ္ဇိ-အရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပရိဘုဉ္ဇိတော-အရ ကာယဝိညာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

ဝါကျ (၁၀၂) [၄၁၁၆။ ပြည်၊ ၄၇၅။ ဘာသာဓါ၊ ၁၁၁]

(က) ဣဒဗ္ဗိမ မုမတ္တမေ။

(ခ) သဒ္ဓါရုံစ အာကာရပရိဝိတက္က ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓာအာဒိနံ ပန ဝသေန ဝိတ္ထာရတော စတေသံ မနောဒွါရေ အာပါထဂမနံ ဝေဒိတဗ္ဗမေ။ (ဂ) ယသ္မာ ပန ဧဝံ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တာနိ ဘူတာနိဝိဟောန္တိ အဘူတာနိဝိ။ တသ္မာ အယံ နယော အဋ္ဌကထာယံ န ဂဟိတော။

(ဃ) ဧဝံ ဧကေကာရမ္ပဏံ ဇဝနံ ဒွိသု ဒွိသု ဒွါရေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိတီ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(င) ရူပါရမ္ပဏာနိ ဇဝနံ စက္ခန္ဓာရေပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဒွါရေပိ။

(စ) သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏေသုပိ ဧသေဝနယော။

➤ ၁။ (က) စ၊ဆက်။ဣဒဗ္ဗိ၊ဤ အယံ အပရော-စသော စကားသည်လည်း။ (ဝါ) ဤ ဒိဋ္ဌသုတ ဥတယသမ္ပန္နတို့၏ အစွမ်းကြောင့် ထင်လာပုံကို ပြသော စကားသည်လည်း။မုမတ္တမေ၊အမြက်မျှသာတည်း။(ဝါ)အကျဉ်းမျှသာတည်း။ (ခ) ပန၊သင်္ဃေပမှတပါး ဝိတ္ထာရကိုဆိုအံ့။သဒ္ဓါ ရုံစ အာကာရပရိဝိတက္က ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓာအာဒိနံ၊တစုံတယောက်သောသူသည် ဆိုအပ်သော တစုံတခုသော စကားကို ကြားအပ်သည်ရှိသော် ထိုစကား၏ အနက်ကို မစိစစ် မဆင်မခြင်မု၍သာလျှင်။(ဝါ) ထိုစကားကို မစိစစ် မဆင်ခြင်းမု၍သာလျှင် ယုံကြည်ခြင်းဟူသော သဒ္ဓါ၊ ထိုစကား၏အနက်ကို။ (ဝါ) ထိုစကားကို စိစစ်ဆင်ခြင်၍ ကိုယ်တိုင်သာလျှင် နှစ်သက်ခြင်းဟူသော ရုံစ၊ ထိုအနက်တို့၏ ဤသို့သော အခြင်းအရာသည်ဖြစ်လတ် ဤသို့သော အခြင်းအရာသည်မူလည်း ဖြစ်လတ်ဟု ပရိဝိတက္က ထင်လာသော အခြင်းအရာကို စိစစ်ဆင်ခြင်းသသူအား တစုံတခုသော အခြင်းအရာအထူး၌ ပညာဖြင့်ရှုဆင်ခြင် သိမြင်၍။(ဝါ) သိမြင်ခြင်းဟူသော ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓာ စသည်တို့၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။ဝိတ္ထာရတော၊အကျယ်အားဖြင့်။စတေသံ ရူပါဒိ အာရမ္မဏာနံ၊ထိုရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံတို့၏။မနောဒွါရေ၊မနောဒွါရ၌။အာပါထဂမနံ၊ထင်လာခြင်းကို။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်)ဝေဒိတဗ္ဗမေ၊သိအပ်သည်သာလျှင်တည်း။

(ဂ) ပန၊ဆက်။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ဧဝံ သဒ္ဓါဒိဝသေန၊ဤသို့ သဒ္ဓါ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ အာပါထံ၊ထင်ခြင်းသို့။အာဂစ္ဆန္တာနိ၊ရောက်ကုန်သော ရူပါရုံ စသည်တို့သည်။ဘူတာနိပိ၊ဟုတ်မှန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။အဘူတာနိပိ၊မဟုတ်မှန်ကုန်သည်လည်း။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ တသ္မာ၊ထိုသို့ ဘူတ၊ အဘူတရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။အယံ နယော၊ဤနည်းကို။အဋ္ဌကထာယံ၊ရှေးအဋ္ဌကထာ၌။(အာစရိယေဟိ၊အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်)န ဂဟိတော၊မယူအပ်။ (ဃ) ဧဝံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ဧကေကာရမ္ပဏံ၊ရူပါရုံစသည်တို့တွင် တပါးပါးသော အာရုံရှိသော။ဇဝနံ၊ဇောသည်။ဒွိသု ဒွိသု ဒွါရေသု၊နှစ်ပါး နှစ်ပါးကုန်သော ဒွါရတို့၌။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်၏။ဣတိ၊ဤသို့။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊သိအပ်၏။

(င) ဟိ၊မှန်၏။ရူပါရမ္ပဏံ၊ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော။ဇဝနံ၊ဇောသည်။စက္ခန္ဓာ၊ဒွါရေပိ၊စက္ခန္ဓာရှိလည်း။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊၏။မနောဒွါရေပိလည်း။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊၏။ (စ) သဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏေသုပိ၊သဒ္ဓ အစရှိသော အာရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဇောတို့၌လည်း။ဧသေဝနယော၊ဤနည်းကိုသာလျှင်။ဒဗ္ဗဗ္ဗေ၊မှတ်အပ်၏။(တနည်း) ဧသေဝနယော၊ဤနည်းကိုသို့သော နည်းကို။ဒဗ္ဗဗ္ဗေ၊မှတ်အပ်၏။ (နိ-၄၇၂)

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤ အယံ အပရော-
စသော စကားသည်လည်း အမြတ်မျှသာ၊ အကျဉ်းမျှသာဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့သာ ဆိုချေသော်
ပကတိအားဖြင့် ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ဉာယသမ္ပန္နတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသောအာရုံတို့
၏ မနောဒွါရ၌ထင်လာပုံကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့သိအပ်လေသော
ကြောင့် (က) ဖြင့် ဤ အယံ အပရော-စသော စကားသည်လည်း အမြတ်မျှသာ၊ အကျဉ်းမျှသာဟုသာ
မဆိုသင့်။ ထိုရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံတို့၏ မနောဒွါရ၌ထင်လာပုံကို အကျယ်အားဖြင့်
လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့် ထိုရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံတို့၏ မနော
ဒွါရ၌ ထင်လာပုံကို အကျယ်အားဖြင့် သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် သဒ္ဓါရစ် အာကာရ ပရိဝိတက္က ဒိဋ္ဌိ
နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ထိုရူပါရုံစသော ငါးပါးသော အာရုံတို့၏ မနောဒွါရ၌ထင်လာပုံကို
အကျယ်အားဖြင့် သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သဒ္ဓါရစ် အာကာရ ပရိဝိတက္က
ဒိဋ္ဌိ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ထိုရူပါရုံစသော ငါးပါးသော အာရုံတို့၏ မနောဒွါရ၌ထင်လာပုံ
အကျယ်နည်းကို အဋ္ဌကထာ၌ ယူသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဂ) ဆိုသင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။
ထိုသို့ဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် --သိမှတ်အပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤအကျယ်ဖြစ်သော နည်း
ကို အဋ္ဌကထာ၌ မယူခြင်း၊ မဆိုခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်အကြောင်းကြောင့်
အကျယ်ဖြစ်သောနည်းကို အဋ္ဌကထာ၌ မယူအပ်၊ မဆိုအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ)ဖြင့် သဒ္ဓါရစ် အာကာရ ပရိဝိတက္က ဒိဋ္ဌိ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်
ထင်လာကုန်သော ရူပါရုံစသော ငါးပါးသော အာရုံတို့၏ ဟုတ်သည်လည်းရှိ၊ မဟုတ်သည်လည်းရှိသော
ကြောင့် ဤအကျယ်ဖြစ်သော နည်းကို အဋ္ဌကထာ၌ မယူအပ်၊ မဆိုအပ်ပါဟူလို။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ရူပါရုံစသော ငါးပါးသော
အာရုံတို့တွင် တခုတခုသော အာရုံရှိသော ဇောသည် နှစ်ပါးနှစ်ပါးသော ဒွါရတို့၌ ဖြစ်၏ဟူ၍ သိမှတ်အပ်
သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ရူပါရုံစသော ငါးပါးသော အာရုံတို့တွင် တခုတခုသော
အာရုံရှိသော ဇောသည် နှစ်ပါးနှစ်ပါးသော ဒွါရတို့၌ ဖြစ်၏ဟူ၍ သိမှတ်အပ်၏ဟူ၍ဆိုသော ဆရာစကားသည်
အကျဉ်းသင်္ခေပမျှသာဖြစ်ရကား မန္တဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်တို့ပအတွက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်
ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဃ)ဖြင့်--သိမှတ်အပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ရူပါရုံလျှင် အာရုံ
ရှိသော ဇောသည် ဤမည်သော ဒွါရ၌ဖြစ်၏ (ပ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရ်လျှင် အာရုံရှိသော ဇောသည် ဤမည်သော
ဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဇောသည် အဘယ်
ဒွါရ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရ်လျှင် အာရုံရှိသော ဇောသည် အဘယ်ဒွါရ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့
မေးဖွယ်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ပါပနာပိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ရူပါရုံလျှင် အာရုံ ရှိသော
ဇောသည် စက္ခုဒွါရ၊ မနောဒွါရတို့၌ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ရူပါရုံလျှင် အာရုံ

H-4U-A

ရှိသော ဇော၏ ဖြစ်ရာဒွါရတို့ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထို အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သဒ္ဓါရုံ စသည်လျှင် အာရုံရှိကုန်သော ဇောတို့၏ ဖြစ်ရာဒွါရတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာ ပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သဒ္ဓါရုံ စသည်လျှင် အာရုံရှိကုန်သော ဇောတို့၏ ဖြစ်ရာဒွါရတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ)ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (စ)ဖြင့် သဒ္ဓါရုံ စသည်လျှင် အာရုံရှိကုန်သော ဇောတို့၏ ဖြစ်ရာဒွါရတို့ကိုလည်း အတိဒေသနည်းအားဖြင့် ငါပြဆိုသည်ဖြစ်ရာ အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ပါဟူလို။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ (ခ) (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ (တနည်း) ဝိရောဓိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် နိရုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ဝဏ္ဏပိကာရုံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတာဘဝံ ပကာသေတိတိ ချုပ်။

စိတ္တ စေတသိကာ အာဂန္နာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။ ရူပံ အာရမ္မဏံ ယဿာတိ ချပါရမ္မဏံ။

(၂) ရူပါရုံ၏ ဇောနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတိ။ (၄) ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (တနည်း) ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဇော၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတိ။

ဇေတိတိ ဇေဝနံ။ (၂) ဇေတတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတိ။ (၄) အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတိ။

စက္ကတိ ဝိညာဏာမိဋ္ဌိတံ ဟုတော သမဝိသမံ အာစိက္ခန္တံဝိယ ဟောတိတိ စက္ခု။ (စံက္ခ+ဥ)

စက္ကတိ ရူပံ အဿာဒေတိတိ စက္ခု။ စက္ကတိ ဟသတိတိ ဝါ စက္ခု။

ဒေ နော အရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒွါရံ။ (ဒွိ-သဒ္ဓါပုဒ အရဇာတ်+အ)

ဒုဇ္ဇနေ ဝါရယန္တိ အသ္မာတိ ဒွါရံ။ (၂) ဒုပုဗ္ဗ ဝရဇာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တားမြစ်ခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတိ။ (၄) တားမြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတိ။

ဒွါရံ ဝိယာတိ ဒွါရံ။ (ဒွါရပုဒ+ဏ)

စက္ခုမေဝ ဒွါရံ စက္ခုဒွါရံ။ (တသ္မိ) (၁) စက္ခု၏ ဒွါရနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတိ။ (၄) စက္ခုဒွါရတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတိ။

သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယုံကြည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတိ။ (၄) ယုံကြည်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတိ။

ရောစနံ ရှုစိ။ (ရစဇာတ်+ဏိပစ္စည်း၊ နှစ်သက်ခြင်းကြိယာ)

ဝိတက္ကနံ ဝိစာရဏံ ဝိတက္ကော။ (ဝိပုဗ္ဗ တက္က+အ) အာကာရဿ ပရိဝိတက္ကော အာကာရ

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

ပရိဝိတက္ကော။ * ဒိဋ္ဌိယာ ပညာယ နိဇ္ဈာနံ ဩလောကနံ ခိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနံ။ ခမနံ ခန္တိ။ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနေ ခန္တိ ခိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိ။ (တနည်း) နိဿေသေန ဈာနံ နိဇ္ဈာနံ။ နိဇ္ဈာနေန ခန္တိ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ။

ဒိဋ္ဌိယာ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ ခိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိ။ (၂) ပညာ၏ အကြွင်းမဲ့ခြင်းဖြင့် နှစ်သက်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (စ) ဖြင့် သဒ္ဓါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဇောသည် သောတဒ္ဓါရ မနောဒ္ဓါရတို့၌ဖြစ်၏(ပ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဇောသည် ကာယဒ္ဓါရ မနောဒ္ဓါရတို့၌ဖြစ်၏-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) စ-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဣဒမ္ဗိ-၌ ပိ-ကား သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ခ) ပန-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက (တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတက။ (ဂ) ပန-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဘူတာနိမိ အဘူတာနိမိ-၌ ပိ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ (င) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။(တနည်း)ဝိတ္ထာရဇောတက။စက္ခုဒ္ဓါရေပိ မနောဒ္ဓါရေပိ-၌ ပိ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(က) မူစေတ္တမေဝ-၌ (၁) အမြွက်မျှဖြစ်သော စကားသည် (ဝါ) သင်္ခေပစကားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိတ္ထာရစကားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗမေဝ-၌ ။ (၁) ဝေဒိတဗ္ဗ-ဟူသော ကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) န ဝေဒိတဗ္ဗ-ဟူသော ကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) ဝေသေဝနယော-၌ (၁) (င)ဝါကျ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) တပါးသော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ဂ) န ဂဟိတော-၌ အန္တတ္ထ ဂဟေတတ်-အရ =

(၁) အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ မယူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ်ဖြစ်သောနည်းကို မတွေ့ရှိရခြင်း၊ မတွေ့ရသဖြင့် သောတုဇနတို့ မသင်ကြား မပို့ချရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓါရစိ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ထင်လာကုန်သော ရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံတို့၏ ဟုတ်မှန်ခြင်း မဟုတ်မှန်ခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇနတို့ မသင်ကြား မပို့ချရသဖြင့် ကိုယ်စိတ် ချမ်းသာခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (င) ရူပါရမ္မဏ်+ဝေဝနံ စက္ခုဒ္ဓါရေပိ+ဥပ္ပန္နတိ မနောဒ္ဓါရေပိ

ရူပါရမ္မဏ်-အရ ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ကာမာဝစရဇောစိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဝနံ-အရ သမ္ပယုတ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္မိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

ဝေဝနံ-အရ ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ကာမာဝစရဇောစိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပန္နတိ-အရ သမ္ပယုတ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဣန္ဒြိယ၊ သမ္မိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

F-40-B

စက္ခုဒွါရေ မနောဒွါရေ-အရ စက္ခုဒွါရ မနောဒွါရ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ ရူပါရိလျှင် အာရုံရှိသော ကာမာဝစရဇောစိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝါကျ (၁၀၂) [၄၊ ၁၁၇။ ပြည်၊ ပ၊ ၄၇၉။ ဘာသာဓမ္မ၊ ၁၁၅]

(က) အာရမ္မဏဝသေန ပဇေတ္ထ သောမနဿသဟဂတဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

(ခ) ဣဌာရမ္မဏသိပ္ပိ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဧတံ သောမနဿသဟဂတံ ဇာတံ၊

(ဂ) သဒ္ဓါဗဟုလတာဒိနိပေတ္ထ ကာရဏာနိယေဝ၊

(ဃ) အသဒ္ဓါနိ ဝိတ္ထာဒိဋ္ဌိနဉ္စ ဧကန္တဣဌာရမ္မဏဘူတံ တထာဂတရူပမ္ပိ ဒိသ္မာ သောမနဿ နပ္ပဇ္ဇတိ၊ (င) ယေ စ ကုသလပ္ပဝတ္တိယံ အာနိသံသံ န ပဿန္တိ တေသံ ပရေဟိ ဥဿာဟိတာနံ ကုသလံ ကရောန္တာနမ္ပိ သောမနဿ နပ္ပဇ္ဇတိ၊

(စ) တသ္မာ သဒ္ဓါဗဟုလတာ ဝိသုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိတာ အာနိသံသဒဿာဝိတာတိ ဧဝမေတ္ထ သောမနဿသဟဂတဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

➤ ၁။ (က) ပန၊ အဖို့တပါးကိုဆိုအံ့။ (ဝါ) ပန၊ ဆက်။ ဧတ္ထ ဧတသ္မိံ စိတ္တေ၊ ဤ ပထမ မဟာ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ရာ၌။ အာရမ္မဏဝသေန၊ အာရုံ၏ အစွမ်းဖြင့်။ သောမနဿသဟဂတဘာဝေါ၊ သောမနဿ သဟဂုတ်၏အဖြစ်ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ခ) ဟိ၊ မှန်၏။ ဣဌာရမ္မဏသိပ္ပိ၊ ဣဌာရုံ၌။ ဥပ္ပန္နတ္တာ၊ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဧတံ၊ ဤ ပထမ မဟာ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ သောမနဿသဟဂတံ၊ သည်။ ဇာတံ၊ ဖြစ်၏။ (ဂ) ဧတ္ထ သောမနဿသဟဂတဘာဝေ၊ ဤ သောမနဿသဟဂုတ်အဖြစ်၌။ သဒ္ဓါဗဟုလတာဒိနိပိ၊ သဒ္ဓါများသည်၏အဖြစ် အစရှိသည်တို့သည်လည်း။ ကာရဏာနိယေဝ၊ အကြောင်းတို့သည်သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။

(ဃ) ဟိ၊ မှန်၏။ အသဒ္ဓါနဉ္စ၊ သဒ္ဓါမဲ့သောသူ စသည်တို့အား၎င်း။ မိတ္တာဒိဋ္ဌိနဉ္စ၊ မိစ္ဆာ အယူရှိသော သူတို့ အား၎င်း။ ဧကန္တဣဌာရမ္မဏဘူတံ၊ ဧကန္တဣဌာရုံဖြစ်သော။ တထာဂတရူပမ္ပိ၊ သဗ္ဗညုရင်တော်ဘုရား အဆင်းတော် ကိုလည်း။ ဒိသ္မာ၊ မြင်၍။ သောမနဿံ၊ သည်။ နပ္ပဇ္ဇတိ၊ မဖြစ်။ (င) စသည်သာမကသေး။ ယေ၊ အကြင်သူတို့သည်။ ကုသလပ္ပဝတ္တိယံ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၌။ အာနိသံသံ၊ အကျိုးကို။ န ပဿန္တိ၊ မမြင်ကုန်။ တေသမ္ပ၊ ထိုကုသိုလ်၏ အာနိသင်ကို မမြင်သောသူတို့အားလည်း။ ပရေဟိ၊ သူတပါးတို့သည်။ ဥဿာဟိတာနံ၊ တိုက်တွန်းအပ်သည်ဖြစ်၍။ ကုသလံ၊ ကုသိုလ်ကို။ ကရောန္တာနမ္ပိ၊ ပြုကုန်သော်လည်း။ သောမနဿံ၊ သည်။ နပ္ပဇ္ဇတိ၊ မဖြစ်။

(စ) တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သဒ္ဓါဗဟုလတာ၊ သဒ္ဓါပြောသည်၏အဖြစ်။ ဝိသုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိတာ၊ စင်ကြယ်သော အယူ ရှိသည်၏အဖြစ်။ အာနိသံသဒဿာဝိတာ၊ ကုသိုလ် အာနိသင်ကို မြင်လေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣတိ ဧဝမ္ပိ၊ ဤ သို့လည်း။ ဧတ္ထ၊ ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ရာ၌။ သောမနဿသဟဂတဘာဝေါ၊ သောမနဿသဟဂုတ် အဖြစ်ကို။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။ (နိ-၄၇၅)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပိ/ ဥပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သောမနဿသဟဂုတ်အဖြစ်ကို သိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုရသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ လှုပ်

ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်

၆၀၅

ရှားမခိုင် ယိုင်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သောမနဿ သဟဂုတ်အဖြစ်ကို သိအပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိ ကရုဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရုဏာ အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ)တို့ဖြင့် အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သောမနဿသဟဂုတ်အဖြစ်ကို သိအပ်၏။ ဣဋ္ဌာရုံ၌ဖြစ်သောကြောင့် ဤ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် သောမနဿသဟဂုတ်ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သောမနဿ ဖြစ်ခြင်း၏ ဣဋ္ဌာရုံဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သောမနဿဖြစ်ခြင်း၏ တပါးသောအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာ ပိတ ဒေါသသင့်ရောက်ရာ၏။ သောမနဿဖြစ်ခြင်း၏ တပါးသောအကြောင်းတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် သဒ္ဓါများသည်၏အဖြစ် အစရှိသည် တို့သည်လည်း ဤသောမနဿသဟဂုတ်အဖြစ်၌ အကြောင်းတို့သာလျှင်ဖြစ်ကုန်၏ဟု ဆို၏။ (ခ-နှင့်တူ) (တနည်း) (ပ) ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သောမနဿသဟဂုတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာ သောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် သဒ္ဓါများသည်၏အဖြစ် အစရှိသည်တို့သည်လည်း ဤသောမနဿသဟဂုတ်အဖြစ် ၌ အကြောင်းတို့သာလျှင်ဖြစ်ကုန်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို အကြောင်းသွင်း၍ အကျယ်ဖွင့်ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို အဘယ်သို့လျှင် အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ)ဖြင့် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို ဗျတိရေက အကြောင်းနှင့်တကွ အကျယ် ငါးဖွင့်ပြ ဆိုပါ၏ဟုလို။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် သဒ္ဓါတရားမရှိသူ၊ မိစ္ဆာအယူရှိ သူတို့အား စင်စစ်ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်၍ဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားအဆင်းကိုသော်လည်း မြင်၍ သောမနဿ မဖြစ် ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့အားသာ သောမနဿ မဖြစ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သောမနဿ မဖြစ်သော တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း သောမနဿ မဖြစ်ပါသေး သနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)(င)တို့ဖြင့် သဒ္ဓါတရား မရှိသူ၊ မိစ္ဆာအယူရှိသူ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၌ အကျိုးအာနိသင်ကို မမြင်ကုန်သူတို့အား သောမနဿ မဖြစ်ဟု ဆို

တော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းသို့ဆိုသဖြင့် တစ်တခု အကျိုးမရှိ နိရုတ္တကဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ)(င)တို့ဖြင့် သဒ္ဓါတရား မရှိသူ၊ မိစ္ဆာ အယူရှိသူ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၌ အကျိုးအာနိသင်ကို မမြင်ကုန်သူတို့အား သောမနဿ မဖြစ်ဟုသာ မဆိုသင့်။ တစ်တခု ရအပ်သောအကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တစ်တခု ရအပ်သောအကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ (ခ) ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ရအပ်သောအကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ပဿတိတိ ခိန္တိ။ (၂) ဒိသဇာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ စတေသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနော။(တေသံ) (၂) မိစ္ဆာအယူ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၂) မိစ္ဆာအယူရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မိစ္ဆာ (ဝိပရိတာ) ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စတေသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနော။

သဒ္ဓဟတိတိ သဒ္ဓါ။ သဒ္ဓဟန္တိ စတေယာတိ ဝါ သဒ္ဓါ။ သဒ္ဓဟန္တိ ဝါ သဒ္ဓါ။(သံ+ဓာ+တ)

နတ္ထိ သဒ္ဓါ စတေသန္တိ အသဒ္ဓါ။(တေသံ) (၂) သဒ္ဓါတရားမရှိခြင်း၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဒ္ဓါတရား မရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သဒ္ဓါ ဗဟုဿ ယဿာတိ သဒ္ဓါဗဟုလော။ (၂) များစွာသော သဒ္ဓါ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

သဒ္ဓါဗဟုလဿ ဘာဝေါ သဒ္ဓါဗဟုလတာ။ * ဝိသုဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌိ စတေယာတိ ဝိသုဒ္ဓါဒိဋ္ဌိ။ ဝိသုဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌိနော ဘာဝေါ ဝိသုဒ္ဓါဒိဋ္ဌိတာ။ * အာတုသော နိဿေသေန သံသီယတေ ပသံသီယတေတိ အာနိသံသော။ အာနိသံသံ ပဿတိ သီလေနာတိ အာနိသံသဒေသာဝီ။ အာနိသံသဒေသာဝိနော ဘာဝေါ အာနိသံသဒေသာဝိတာ။

➤ ၅။ နိပါတ်ပုဒ်အနုဟိ ။ (က) ပန-ကား ပက္ကန္တရဇောတက (တနည်း) ဝါကျာရဗ္ဗ။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (ဂ) ဝိ-ကား သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ၊ သမုစ္စယတ္ထ။ (ဃ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏ ဇောတက (တနည်း) ဝိတ္ထာရအနက်။ (င) ကရောဇ္ဈာနဋ္ဌိ-၌ ဝိ-ကား အရဗျတ္ထ။

(က) ဇော-၌ စတေသန္တိ ဆိုခဲ့ပြီးသော ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တ ဝိသယ။ (ခ) ဇော-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ခြံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဂ) ဇော-၌ စတေသန္တိ ဆိုခဲ့ပြီးသော သောမနဿသဟဂတဘာဝကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၆။ ကြိယာဝါးတန် ။ (ဃ) ၌ မုချတ္ထတရားကား= သဒ္ဓါမရှိသူ၊ မိစ္ဆာအယူရှိသူ တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မိစ္ဆာမိမောက္ခ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၀၇

(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်၌ အတ္တာနုပေါဒနော၊ ဒဏ္ဍာနော၊ သင်္ဂရောက်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ကေနစင်စစ် ကုဋ္ဌာရုံဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ အဆင်းတော်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တမလွန်၌ ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (ဃ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနံ-၌ အန္တတ္ထ အရ = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်)ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (ဃ) ကေန္တက္ကဋ္ဌာရမ္မဏဘူတံ+တထာဂတဇ္ဈပ်။ ကေန္တက္ကဋ္ဌာရမ္မဏဘူတံ-အရ မဟာဘုတ်လေးပါး ပစ္စည်းတရားက တထာဂတဇ္ဈပ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ရူပါရုံ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = သဟ၊ နိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

တထာဂတဇ္ဈပ်+ဒိဿာ။ ။ တထာဂတဇ္ဈပ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိဿာအရ အကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

ဒိဿာ+သောမနဿ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ။ ဒိဿာ-အရ အကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စည်းတရားသည် သောမနဿ နုပ္ပဇ္ဇတိ-အရ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဓါကျ (သဝဉ) [၄၁၂၃၊ ပြည်၊ ၄၉၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃၁၃၇]

(က) တတ္ထ ကိဉ္စာပိ တိကိ ကမ္မာနိ ပဌမံ ဝုတ္တာနိ၊ တာနိ ပန ဌပေတွာ အာဒိတော တာဝ တိကိ ကမ္မဒွါရာနိ ဘာဇေတွာ ဒဿိတာနိ။

(ခ) ကတမာနိ တိကိ? ကာယကမ္မဒွါရံ ဝစီကမ္မဒွါရံ မနောကမ္မဒွါရန္တိ။

(ဂ) တတ္ထ စတုပ္ပိဓော ကာယော ဥပါဒိန္နကော အာဟာရသမုဋ္ဌာနော ဥတုသမုဋ္ဌာနော စိတ္တသမုဋ္ဌာနောတိ။ (ဃ) တတ္ထ စက္ခာယတနာဒိနိ ဇီဝိတိန္ဒြိယပရိယန္တာနိ အဋ္ဌ ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပါနိပိ၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနေဝ စတသော ဓာတုယော ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာတိ အဋ္ဌ ဥပါဒိန္နကကာယော နာမ။ (င) တာနေဝ အဋ္ဌ အာဟာရဇာနိ အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကကာယော နာမ။

➤ ၁။ (က) တတ္ထ တသ္မိ မာတိကာဌပနေ၊ ထိုမာတိကာထားခြင်း၌၊ (ဝါ) လက်ဦးထားအပ်သော မာတိကာ၌။ တိဏိ၊ သုံးပါးကုန်သော။ ကမ္မာနိ၊ ကံတို့ကို။ ပဌမံ၊ ရှေးဦးစွာ။ ကိဉ္စာပိ ဝုတ္တာနိ၊ အကယ်၍ ဆိုအပ်ကုန်၏ရှင်။ ပန တထာပိ၊ ထိုသို့ဆိုအပ်ကုန်သော်လည်း။ တာနိ တိဏိ ကမ္မာနိ၊ ထိုသုံးပါးသော ကံတို့ကို။ ဌပေတွာ၊ ထား၍။ အာဒိတော၊ အစ၌။ တာဝ၊ လက်ဦးစွာ။ တိဏိ၊ သုံးပါးကုန်သော။ ကမ္မဒွါရာနိ၊ ကမ္မဒွါရတို့ကို။ ဘာဇေတွာ၊ ဝေဖန်၍။ (အစစရိယေဟိ၊ အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်) ဒဿိတာနိ၊ ပြအပ်ကုန်၏။

(ခ) တိဏိ၊ သုံးပါးကုန်သော။ (ကမ္မဒွါရာနိ၊ ကမ္မဒွါရတို့သည်) ကတမာနိ၊ အဘယ်သည်တို့နည်း။ ကာယကမ္မဒွါရ၊ ကာယကမ္မဒွါရင်း။ ဝစီကမ္မဒွါရံ၊ ရင်း။ မနောကမ္မဒွါရံ၊ ရင်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ (တိဏိ၊ သုံးပါးကုန်သော။ ကမ္မဒွါရာနိ၊ ကမ္မဒွါရတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။) (ဂ) တတ္ထ ကာယကမ္မဒွါရန္တိ စနေ၊ ထိုကာယကမ္မဒွါရံ ဟူသော စကား၌။ ကာယော၊ ကာယသည်။ ဥပါဒိန္နကော၊ ဥပါဒိန္နကကာယရင်း။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနော၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန

ကာယ၎င်း။ ဥတုသမုဋ္ဌာနော၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနကာယ၎င်း။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနော၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနကာယ၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ စတုပ္ပါရိယော၊ လေးပါးအပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဤ။ (ဃ) တတ္ထ တသ္မိံ စတုပ္ပါရိယော၊ လေးပါးအပြားရှိသော ကာယတွင်။ ကမ္ဘာယတနာဒိန္နိ၊ ကမ္ဘာယတနာ အစရှိကုန်သော။ ဇီဝိတိန္ဒြိယပရိယန္တာနိ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ အဆုံးရှိကုန်သော။ အဋ္ဌ၊ ကုန်သော။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပါနိပိ၊ ကံလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော ရုပ်တို့၎င်း။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနေဝ၊ ကံသာလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သော။ စတသော၊ ကုန်သော။ ဓာတုယော၊ ဓာတ်တို့၎င်း။ ဝဏ္ဏော၊ ရူပါရုံ၎င်း။ ဂန္ဓော၊ ဂန္ဓာရုံ၎င်း။ ရသော၊ ရသာရုံ၎င်း။ ဩဇာ၊ ဩဇာ၎င်း။ (ဝါ) အဆီအနှစ်၎င်း။ ဣတိ၊ သို့။ အဋ္ဌ၊ ကုန်သော။ (ရူပါနိပိ၊ ရုပ်တို့သည်၎င်း) ဥပါဒိန္နကကာယော နာမ၊ ကာယ-မည်၏။ (င) အာဟာရဇာနိ၊ အာဟာရကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော။ အဋ္ဌ၊ ကုန်သော။ တာနေဝ ရူပါနိ၊ ထို စတုဓာတု၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာရုပ်တို့သည်လျှင်။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကကာယော နာမ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကကာယ မည်၏။ (နိ-၄၉၃)

➤ ၂။ (က) သိန္နိ/ ဥပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဝါကျတို့ဖြင့် ကာမာဝစရ ကုသလ ဒွါရကထာ၏ မာတိကာထားခြင်းကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မာတိကာထားသည့် အားလျော်စွာ ကံသုံးပါးတို့ကို ဦးစွာအကျယ်ဝေဖန်၍ ပြဆိုရမည်ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ကာမာဝစရ ကုသလ ဒွါရကထာ၏ မာတိကာထားခြင်းကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဦးစွာအကျယ်ဝေဖန်၍ ပြဆိုမည့် မာတိကာကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ ဦးစွာအကျယ်ဝေဖန်၍ ပြဆိုမည့် မာတိကာ-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

(င) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဥပါဒိန္နကကာယ-အရကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ဖွင့်ပြအပ်သော် အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကကာယ-အရ အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့မှ တပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော လဟုတာ-စသော အနိပ္ပန္နရုပ်တို့ကိုလည်း ကောက်ယူအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အာဟာရသမုဋ္ဌာနိက ကာယ-အရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနိကကာယ-အရကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယံ ။ ။ (က) ဖြင့် မာတိကာနှင့် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) (ဂ) (ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် လဟုတာ-စသော အနိပ္ပန္နရုပ်၌ ပျံ့နှံ့သောကြောင့် အင်္ဂါဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိယတေတိ ဥပါဒိန္နော။ ဥပါဒိန္နောယေဝ ဥပါဒိန္နကော။ (၂) ကံနှင့် ယူအပ်သော ကမ္မဇရုပ်တို့၏ အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတံ။ (၄) ကမ္မဇရုပ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတံ။ * အာဟာရိယတိတိ အာဟာရော။ ရူပံ ဝါ အာဟာရတိတိ အာဟာရော။ အာဟာရတော သမုဋ္ဌာနော အာဟာရသမုဋ္ဌာနော။ * ဝဏ္ဏိယတိ ပကာသိယတိ အတ္တော အနေနာတိ ဝဏ္ဏော။ * ရသန္တိ တံ သတ္တော အသာဒေန္တိတိ ရသော။ အတ္တနော ဥဒယာန္တရံ ရူပံ ဇနေတိတိ ဩဇာ။

➤ ၆။ (ဃ) ဖြင့် ဥပါဒိန္နကကာယ-အရ မွေသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဧကန်ကမ္မဇရုပ်ကိုသာ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၀၉

ယူအပ်သောကြောင့် ဤ၌ ဟဒယရုပ် ဝတ္ထုဒသကကလာပ်ရုပ်တို့ကို မယူရ၊ စက္ခုဒသက ကလာမ့်အစ ဇီဝိတနဝကကလာပ် အဆုံးရှိသော ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ် (၈)ပါးတို့ကို၎င်း၊ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဓာတ်ကြီး လေးပါးနှင့် ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာ-ဟူသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်ကို၎င်း ယူရမည်ဟု သိ။(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ❶။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနဝ-၌ (၁) ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါးနှင့် ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာ-ဟူသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဥတုသမုဋ္ဌာန်၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကမ္မသမုဋ္ဌာန် အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်တို့၏ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ကကောယ၊ ဥတုသမုဋ္ဌာန်ကကောယ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ကကောယ အမည်ရနိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။ (င) တာနဝ-၌ (က) အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကံ၊ စိတ်၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အာဟာရသမုဋ္ဌာန် အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်တို့၏ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ကကောယ အမည်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❷။ ကြိယာငါးတန် ။။ ဒသိတာနိ-၌ ဒိသဓာတ်-အရ = (၁) အဋ္ဌကထာဆရာ တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း၊ သောတုနေတို့အား ကမ္မဒွါရ၏ ပဒဘာဇနီကို သိစေလိုသော သမ္မာနန္တသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတုနေတို့ ကမ္မဒွါရသုံးပါးကို အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ အကျယ်သိ ရခြင်း အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပနိဿယသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတု နေတို့ ကမ္မဒွါရသုံးပါးနှင့်စပ်၍ သုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ် တိုးပွားခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဥပါဒိန္နကကောယ-အရ = ကံကြောင့်ဖြစ်သော စက္ခုယတန-အစ ဇီဝိတိန္ဒြေ အဆုံးရှိသော (၈)ပါးသော ရုပ်ဟူသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂)ကံသည် ဒီပကတ္ထ (၃) ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စပြီးစီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရ၊ အာဝဇ္ဇန်းတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဆက်ဆက်ဖြစ်သော ကလာပ်ရုပ် တို့အား ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ ထောက်ပံ့နိုင်ခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ❸။ ကာယကမ္မဒွါရ-အရ = “ဝိညတ္တိ”ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ❹။ အာဟာရဇာနိ ။။ အာဟာရ-အရ ရုပ်အာဟာရ ပစ္စည်းတရားသည် ဇာနိ-အရ အတူဖြစ်ဖက် အာဟာရရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ရုပ်အာဟာရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာဟာရ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၃)

ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနိ ။။ ကမ္မ-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် သမုဋ္ဌာနာနိ အရ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

တိဏိ ကမ္မာနိ ဝုတ္တာနိ ။။ တိဏိ ကမ္မာနိ-အရ ကံသုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာနိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၁၀၄) [၄၁၂၅။ ပြည်၊ပ၊ ၅၀၄။ ဘာသာဋီ၊ ၁၄၂]

(က) တတ္ထ ယော စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိကကာယော၊ န သော ဝိညတ္တိ။

(ခ) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ပန ဝါယောဓာတုယာ သဟဇာတံ ဂ္ဂဟကာယံ သန္တမ္ဘေတုံ သန္တာရေတုံ စာလေတုံ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သမတ္ထော ဧကော အာကာရဝိကာရော အတ္ထိ၊ အယံ ဝိညတ္တိ နာမ။

(ဂ) သာ အဋ္ဌ ရူပါနိ ဝိယ န စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ။

(ဃ) ယထာ ပန အနိစ္စာဒိဘောဒါနံ မ္ဗောနံ ဇရာမရကတ္တာ ""ဇရာမရကံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ"" အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ ရူပါနိ ဝိညတ္တိကာယ သာဝိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ ဟောတိ။

➤ ၁။ (က) တတ္ထ တေသု ဥပါဒိန္နကကာယာဒိသု၊ ထိုဥပါဒိန္နကကာယ အစရှိသည်တို့တွင်။ ယော စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိကကာယော၊ အကြင်စိတ္တသမုဋ္ဌာနိက ကာယသည်။ အတ္ထိ ရှိ၏။ သော စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိက ကာယော၊ ထိုစိတ္တသမုဋ္ဌာနိက ကာယသည်။ ဝိညတ္တိ၊ ဝိညတ်မည်သည်။ န ဟောတိ၊ မဟုတ်။

(ခ) ပန၊ အဟုတ်အလျော်ကို ဆိုအံ့။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော။ ဝါယောဓာတုယာ၊ ဝါယော ဓာတ်၏။ သဟဇာတံ၊ သော။ ဂ္ဂဟကာယံ၊ ကို။ သန္တမ္ဘေတုံ၊ ခိုင်စေခြင်းငှာ။ သန္တာရေတုံ၊ ကောင်းစွာ ဆောင်ခြင်းငှာ။ စာလေတုံ၊ လှုပ်ရှားစေခြင်းငှာ။ (ထမ္ဘနစလနေသု၊ ခိုင်ခံ့စေခြင်း လှုပ်ရှားစေခြင်းတို့၌။) ပစ္စယော၊ အထောက်အပံ့ သည်။ ဘဝိတုံ၊ ဖြစ်ခြင်းငှာ။ သမတ္ထော၊ စွမ်းနိုင်သော။ (စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘူတာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘုတ်တို့၏။) ဧကော၊ တခုသော။ အာကာရဝိကာရော၊ အမူအရာ အထူးသည်။ (ဝါ) ပကတိမှ ဖောက်ပြန် သော အရာထူးသည်။ အတ္ထိ၊ အိ။ အယံ အာကာရဝိကာရော၊ ဤအမူအရာ အထူးသည်။ ဝိညတ္တိ နာမ၊ ဝိညတ် မည်၏။ (ဂ) အဋ္ဌ ရူပါနိ၊ အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်တို့သည်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ ဝိယ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် ဖြစ်ကုန်၏သို့။ သာ ဝိညတ္တိ၊ ထိုဝိညတ်သည်။ န စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန် အစစ်မဟုတ်။

(ဃ) ပန၊ ထိုသို့သမုဋ္ဌာန် အစစ်မဟုတ်သော်လည်း။ အနိစ္စာဒိဘောဒါနံ၊ အနိစ္စ-စသည် အပြားရှိကုန်သော။ မ္ဗောနံ၊ တို့၏။ ဇရာမရကတ္တာ၊ ဇရာ မရက၏အဖြစ်ကြောင့်။ "ဇရာမရကံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ"" အာဒိ၊ သင်္ခတံ အစရှိသည်ကို။ ဝုတ္တံ ယထာ၊ ဆိုအပ်၏သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ထိုအတူ။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန် သော။ ရူပါနိ၊ တို့၏။ ဝိညတ္တိကာယ ဝိညတ္တိဝိကာရတယ၊ ဝိကာရဟူသော ဝိညတ်၏အဖြစ်ကြောင့်။ သာဝိ၊ ထိုဝိညတ်သည်လည်း။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်မည်သည်။ ဟောတိ၊ အိ။ ဣတိ၊ ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

➤ ၂။ (ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဥပါဒိန္နကကာယ စသည်တို့တွင် စိတ္တသမုဋ္ဌာနိကကာယသည် ဝိညတ် မမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတ်မည်သောတရားကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် ဥပါဒိန္နကကာယ စသည်တို့တွင် စိတ္တသမုဋ္ဌာနိကကာယသည် ဝိညတ် မမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိညတ်မည်သောတရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ ဝိညတ်မည်သော တရားကို မပြဆိုခဲ့သော် ဗျုတ်ရေက အနွယ် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်တရားသည် ဝိညတ်မည်ပါ သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိဒ္ဓိ/ ဝါပနာပိဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော(ပ) တခုသော

အမူအရာအထူးသည် (ဝါ) ပကတိမှ ဖောက်ပြန်သော အရာအထူးသည် ဝိညာတ်မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းဝိညာတ်သည် အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့ကိုကဲ့သို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် ဖြစ်ရာ၏ဟု သော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေ သောကြောင့် ဝိညာတ်၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် ဖြစ်-မဖြစ်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိညာတ်၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် ဖြစ်-မဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ထိုဝိညာတ်သည် အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့ကဲ့သို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်ငြားသော်လည်း (ဝိညာတ္တိ ဒွယံ စိတ္တဇမေဝ-ဟူသော သင်္ဂဟပါဠိနှင့်အညီ) ဝိညာတ်သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန် အမည်ရသည်သာ မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ အမည်ရလေသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် ထိုဝိညာတ်သည် အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့ကဲ့သို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းဝိညာတ်၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အမည်ရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ဝိညာတ်သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန် မည်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။

မေး ။ ။ (ဃ)ဝါကျ၌ ဥပမေယျဝါကျဝယ် သမ္ပန္နာဝတ္ထနည်းဖြင့် လိုရင်းကောက်၍ ယင်း၏ ဟိတ်ကို **ဌပနာပဉ္စကပညတ်နည်းဖြင့် ထွက်ခဲ့ပါ။** (၁၃၃၁-ခု နှစ် မေး)

(ဃ)ဝါကျ၌ လိုရင်းကား= သာပိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ ဟောတိ-ဟူသည်တည်း။
အဓိပ္ပါယ်ကား- ထိုဝိညာတ်သည်လည်း စိတ္တသမုဋ္ဌာန်မည်သည်ဖြစ်၏-ဟုလိုသော်။

ဆရာ၊ ဆရာသည် သာပိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ ဟောတိ-ဖြင့် ထိုဝိညာတ်သည်လည်း စိတ္တသမုဋ္ဌာန် မည်သည်ဖြစ်၏-ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ဝိညာတ်သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ် သည်သာ ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဝိညာတ်သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်လေသောကြောင့် ဝိညာတ်သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်မည်သည်ဖြစ်၏ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင်းကို လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညာတ်၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ ဝိညတ္တိတယ”ပါဠိကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏ ဝိညာတ်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိညာတ်သည် လည်း စိတ္တသမုဋ္ဌာန်မည်သည်ဖြစ်၏ဟုလို။

➤ **၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့်** ဝစီဝိညာတ်၏သရုပ်ကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(ဂ) ဖြင့်** ထိုဝိညာတ်သည် အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့ကဲ့သို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်ဟု ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။ **(ဃ) ဖြင့်** ထိုဝိညာတ် သည် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်သော်လည်း စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်တို့၏ ဝိကာရဟူသော ဝိညာတ်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဟူ၍ပင် ဆိုအပ်၏ဟု ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်။

(ဃ) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ ဟောတိ-၌ နာမ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဌာန ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန် အမည်စစ်ကို ဌာနီဖြစ်သော ဝိကာရရုပ် ဝိညာတ်ပေါ်၌ တင်စား

၍ ဝိညာတ်ကိုလည်း ဌာနပစ္စရာအားဖြင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အမည်ရသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့်-ထားရသည်။

➤ ၉။ ဝါယတိ ဒေသန္တရပုတ္တိဟေတုဘာဝေန ဘူတသဃိတံ ပါပေတိ ဝါယော။

(၂) ဝါ-ဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရောက်စေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရောက်စေခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဝါယောဓာတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝါတိ ဂစ္ဆတိတိ ဝါယော။ (ဝါ-ဓာတ်+ဏ ပစ္စည်း၊ သွားခြင်းကြိယာ)

သမတ္ထေတိတိ သမတ္ထော။(သမတ္ထ-ဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ စွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာ)

ဧရာမရဏံ ဧဝ ဧရာမရဏန္တံ။ ဝိညတ္တိဧဝ ဝိညတ္တိတာ။

➤ ၆။ (ခ)၌ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ဝါယောဓာတုယာ ဧကော အာကာရဝိကာရော အတ္တိ အယံ-ဖြင့် ဝိညတ္တိပုဒ်ကို ဝိညာပေတိတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိညတ္တိ-အရ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်၏ တစ်ခုသော အာကာရဝိကာရကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ထိုဝိညာတ်သည် အဋ္ဌကလာပရုပ်တို့ကဲ့သို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ် မဟုတ်ဟု သိစေပါသည်။ (တနည်း) ထိုဝိညာတ်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) (ဂ) တို့၌ န-ကား ပဋိသေခဇောတက။ (ခ) ပန-ကား အနွယ်ဇောတက။ (ဃ) ပန-ကား သမ္ဘာ ဝနာဇောတက (တနည်း) ဝါကျရာဗ္ဗဇောတက။ သာပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဥပါဒိန္နကကာယကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (ဂ) ၌ သာ-ကား ဝိညတ္တိကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါတနိ ။ (ခ) အယံ ဝိညတ္တိနာမ-အရ = ပကတိမှ ဖောက်ပြန်သော အမူအရာအထူးသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ္တဝေါယောဓာတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဤသူသည် ဤမည်သော အမှုကို ပြုစေလိုယောင်တကားဟူ၍ အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိညာတ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မိမိအလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြည့်စုံခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝုတ္တံ-အရ ဓာတုတ္တကံ ကိုယ်ပြု၍ ။ ။ ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်၏ ကတ္တုဋ္ဌကြိယာ-အရ ဘုရားရှင်သန္တာန်၌ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ဧရာ မရဏံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ”စသော ဒေသနာတော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာသမာယောဂဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဒေသနာကို ကြားနာရ၍ အဘိဓမ္မာ၌ နားလည်ခြင်း၊ တားမြစ်သည်ကို ရှောင်၍ ခွင့်ပြုတော်မူတိုင်းသာ ကျင့်သုံးခြင်း၊ အတ္တဟိတ ပရဟိတ ပြီးစေခြင်းနှင့် နိဗ္ဗာနမနတို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ ဝုတ္တံ-၌ ဓာတုတ္တ-အရ = “ဧရာ မရဏံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ”စသော ဝစီဘောဒ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၁၃

သဒ္ဒကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း-၁၄၇-ကြည့်)

➤ ၁ ၀ ၀ ။ (၈) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ (ဝါယောဓာတုယာ) ။ ။ စိတ္တ-အရ ဝုဇ္ဈော ကာမဇော-၂၉၊ အဘိညာဉ်ဒွေးဟူသော စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ (ဝါယောဓာတုယာ) အရ စိတ္တဝေါယောဓာတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အခါ၊ သဟ၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘူတာနံ-ဟူသော ထည့်ပါ၍ သမ္ပန်ပုဒ်-အရ စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘုတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဇေကာ အာကာရဝိကာရော-ဟူသော သမ္ပန္နိပုဒ်အရ မဟာဘုတ်တို့၏ အခြင်း အရာ အထူးဖြစ်သော ဝိညာတ် ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါယောဓာတုယာ-အရ ဝါယောဓာတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဇေကာ အာကာရဝိကာရော- အရ မဟာဘုတ်တို့၏ အခြင်းအရာ အထူးဖြစ်သော ဝိညာတ် ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ(၄)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၈၅) [၄၊ ၁၂၅။ ပြည်၊ ၁၊ ၅၀၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၁၄၃]

(က) ဝိညာပနတ္တာ ပနောသ ဝိညတ္တိတိ ဝုစ္စတိ။

(ခ-၁) ကိ ဝိညာပေတိတိ? (ခ-၂) ဧကံ ကာယိကကရဏံ။

(ဂ) စက္ခုပထသ္မိဉ္စ ဌိတော ဟတ္ထံဝါ ပါဒံဝါ ဥက္ခိပတိ၊ သီသံဝါ ဘမုဂံဝါ စာလေတိ၊ အယံ ဟတ္တာဒီနံ အာကာရော စက္ခုဝိညေယျော ဟောတိ။

(ဃ-၁) ဝိညတ္တိ ပန န စက္ခုဝိညေယျာ၊ (ဃ-၂) မနောဝိညေယျာ ဝေ။

(င) စက္ခုနာ ဟိ ဟတ္ထဝိကာရာဒိဝသေန ဝိပ္ပန္နမာနံ ဝဏ္ဏာရမ္ပကမေဝ ပဿတိ။

(စ) ဝိညတ္တိ ပန မနောဒွါရိကစိတ္တေန စိန္တေတွာ ““ဣဒ္ဓန္တိဒ္ဓန္တ ဝေသ ကာရေတိ မညေ””တိ ဇာနာတိ။

➤ ၁ ၀ ။ (က) ပန၊ ဆက်။ (စတယ၊ ဤအာကာရဝိကာရဇာတိ၏။) ဝိညာပနတ္တာ၊ သိစေတတ်သည် ၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဧသော၊ ဤ အာကာရ ဝိကာရဇာတိသည်။ ဝိညတ္တိဝိညာတ်မည်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ (တနည်း) ဧသ-ဧသော အာကာရဝိကာရော၊ ဤအာကာရ ဝိကာရဇာတိကို။ ဝိညတ္တိတိဝိညာတ်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ (ခ) ကိ၊ အဘယ်ကို။ ဝိညာပေတိ၊ သိစေတတ်သနည်း။ ဣတိ စေ၊ ဤသို့မေးငြားအံ့။ ဧကံ၊ တခုသော။ ကာယိကကရဏံ၊ ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်၏ အလိုဆန္ဒ အကြံ အစည်ကို။ (ဝိညာပေတိ၊ သိစေတတ်၏။)

(ဂ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ စက္ခုပထသ္မိဉ္စ၊ မျက်စိ၏အကြောင်းတော်သော ခရီး၌။ (ဝါ) မျက်စိ၏ တော်တည့်ရာ ခရီး၌။ ဌိတော၊ တည်သောသူသည်။ ဟတ္ထံဝါ၊ လက်ကိုင့်။ ပါဒံဝါ၊ ခြေကိုင့်။ ဥက္ခိပတိ၊ ချီ၏။ သီသံဝါ၊ ဦးခေါင်း ကိုင့်။ ဘမုဂံဝါ၊ မျက်မှောင်ကိုင့်။ စာလေတိ၊ လှုပ်၏။ ဟတ္တာဒီနံ၊ လက်စသည်တို့၏။ အယံ အာကာရော၊ ဤ ချီခြင်း လှုပ်ခြင်း အစရှိသော ကြိယာသည်။ စက္ခုဝိညေယျော၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဃ) ပန၊ဗျတိရိက်ကိုဆိုအံ့။ဝိညတ္တိဝိညတံသည်။စက္ခုဝိညေယျ၊စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိသည်။ နဟောတိ။ မဟုတ်။မနောဝိညေယျ ဧဝ၊မနောဝိညာဉ်ဖြင့်သာ သိအပ်သည်။ဟောတိ၊၏။

(င) ဟိ၊မှန်၏။စက္ခုနာ၊မျက်စိဖြင့်။ဟတ္ထဝိကာရာဒိဝေသန၊လက်ဖောက်ပြန်ခြင်း စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်။

(ဝါ) လက်၏ရှေ့သဘောမှ ဖောက်ပြန်သော အမူအရာ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ဝိပ္ပန္နမာနံ၊တုန်လှုပ်သော။ ဝဏ္ဏာရမ္မဏမေဝ၊ရူပါရုံကိုသာလျှင်။ပယတိ၊မြင်၏။ (စ) ပန၊ထိုမှတစ်ပါး။ဝိညတ္တိဝိညတံကို။မနောဒွါရိက စိတ္တေန၊မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့်။စိန္တေတု၊ကြံ၍။ဧသ-ဧသော ဇနော၊ဤသူသည်။ “ဣဒ္ဓ ကမ္မံ ဣဒ္ဓ ကမ္မံ၊ဤ မည်သော အမူ ဤမည်သောအမှုကို။ကာရေတိ မညေ၊ပြုစေလိုယောင်တကား။ဣတိ၊ဤသို့။(အဓိပ္ပာယ် ဝိဇာနနေန၊အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို သိခြင်းဖြင့်။) ဇာနာတိ၊သိ၏။(နိ-၅၀၁)

➤ ၂။ (က) သိဉ္စ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့၌ ဝိညတံ၏အရ သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာပြဆိုချေသော် ဝိညတံမည်ခြင်း၏အကြောင်းကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပာယ်ရောက် ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဝိညတံ၏ သရုပ်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ဝိညတံမည် ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညတံမည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။ (အဗျာပိတဒေါသတင်)

(ခ-၁) သိဉ္စ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဤအာကာရဝိကာရဇာတိသည် ဝိညတံမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ထိုဝိညတံနှင့် စပ်၍ အမေးပုစ္ဆာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် (က)ဖြင့် သိစေ တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဤအာကာရဝိကာရဇာတိသည် ဝိညတံမည်သောဟူသာ မဆိုသင့်။ ထိုဝိညတံနှင့် စပ်၍ အမေးပုစ္ဆာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဝိညတံနှင့် စပ်၍ အမေးပုစ္ဆာကား အဘယ်ပါနည်း။

(ခ-၂) သိဉ္စ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-၁)ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် ထိုအမေးပုစ္ဆာ၏ ဝိဿဇနာသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့် လေသောကြောင့် (ခ-၁)ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာကိုသာ မဆိုသင့်။ အမေးပုစ္ဆာ၏ ဝိဿဇနာကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ အမေးပုစ္ဆာ၏ ဝိဿဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ-၂) ကိုမိန့်။

(ခ) သိဉ္စ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဤအာကာရဝိကာရဇာတိသည် ဝိညတံမည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤမျှသာဆိုချေသော် သိစေအပ်သော ဝိညာပေတဗ္ဗ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သိစေအပ်သော ဝိညာပေတဗ္ဗကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သိစေအပ်သော ဝိညာပေတဗ္ဗ ဓမ္မ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာကို ကိုယ်တိုင်မေး၍ ကိုယ်တိုင်ဖြေကြားလို သော ဆရာသည် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ-ဃ) သိဉ္စ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) (ခ)တို့ဖြင့် ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်၏ ကြိယာဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို သိစေတတ်သောကြောင့် ဤအာကာရဝိကာရဇာတိသည်

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၁၅

ဝိညတံမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတံကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏ဟု သော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက် သင့်လေသောကြောင့် ဝိညတံကို အဘယ်ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆို ဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား ပုနရတ္ထိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိညတံကို အဘယ်ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ)ဖြင့် ဝိညတံကို မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်ပါ၏--ဟုလို။

(ဃ-၁) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် လက်စသည်တို့၏ ချီခြင်း လှုပ် ခြင်းစသော ကြိယာကို စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတံကိုလည်း စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့်ပင် သိအပ်သည်ဟု မှတ်အပ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် လက်စသည်တို့၏ ချီခြင်း လှုပ်ခြင်းစသော ကြိယာကို စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သောဟုသာ မဆို သင့်။ ဝိညတံ၏ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သည် အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညတံ၏ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သည် အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ-၁) မိန့်။

(ဃ-၂) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ-၁) ဖြင့် ဝိညတံကို စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတံကို သောတဝိညာဉ် စသည်ဖြင့် သိအပ်သည်ဟု မှတ်အပ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် (ဃ-၁) ဖြင့် ဝိညတံကို စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိညတံကို မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး ၏။ ဝိညတံကို မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဃ-၂)မိန့်။

(င-၁) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဝိညတံကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်။ မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် (လက်စသည်တို့၏ လှုပ်သော အခြင်းအရာ စသည်ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သကဲ့သို့ ဝိညတံကိုလည်း စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည်ဖြစ်ပါက) မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော ဆရာစကားသည် မသင့်ရာသည် မဟုတ် ပါလော။ ထိုသို့မသင့်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ဝိညတံကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်။ မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိညတံကို မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညတံကို မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င-၁) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတံ၏ မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့် ကြံစည်၍ သိရပုံကို မပြဆိုဟု သော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (င) ဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိညတံ၏ မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့် ကြံစည်၍ သိရပုံ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညတံ၏ မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့် ကြံစည်၍ သိရပုံကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃။ **ခေါသပယ်** ။ (က) ဖြင့် အာကာရဝိကာရဇာတိ၏ ဝိညာတ်မည်ခြင်းအကြောင်းကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဝိညာတ်ကို သိစေတတ်သောတရားကို ကိုယ်တိုင်မေး၍ ကိုယ်တိုင်ဖြေသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်၏။ ဤသို့ ယုံမှားရာသောကြောင့် ယင်းယုံမှားမှုကို ပယ်လို၍ ဆက်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဗျတိရေကကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ(ဝါ) အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် (ဃ)ဝါကျလာ စကားရပ်တို့ကို ဗျတိရေက အနွယ်တို့ဖြင့် နိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော တရားကို ပြသည်မှတစ်ပါး မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သောတရားကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ။ **ဥစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဌာနဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အစစ်တို့၏ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော အာကာရဝိကာရ၌ တင်စား၍ ဝိညာတ်ကိုလည်း ဌာနပစ္စာအားဖြင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာန် ဝစီဝိညာတ်ရပ်ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဌာနပစ္စာသဒ္ဓါအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ။ ဥစ္စတိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(က) ။ **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဝိညာတ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (က) ။ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ။ **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဝိတ္ထာရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ။ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ **ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ သမုဋ္ဌည်းအနက် ဝိကပ်အနက်တို့ကို ပြလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ။ **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဗျတိရေကတ္တဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ။ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ (င) ။ **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဒဋ္ဌိကရဏတ္တဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ။ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(စ) ။ **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဝိညာတ်ကို မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့် ကြံတွေး၍ သိနိုင်ပုံ အဖို့တပါးကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ။ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ **ကာယေ ပဝတ္တံ ကာယိကံ**။ (၂) ကာယပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကာယဒွါရ၏ ဖြစ်သော အမူအရာကြိယာနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာယိကဉ္စ တံ ကရဏဉ္စာတိ **ကာယိကကရဏံ**။ (၂) ကာယဒွါရ၌ဖြစ်ခြင်း၏ အမူအရာကြိယာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော အမူအရာကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* **ကြိယာ ကရဏံ**။ (၂) ကရဓာတ် ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြခြင်း(စိတ်၏)ကြိယာဖြစ်သော အလို

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၁၇

ဆန္ဒ အကြံအစည်)သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြုခြင်း(စိတ်၏ကြိယာဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်) တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိညာပေတိတိ ဝိညာဗ္ဗူ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိစေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိညာတ်ဟူသော အမည် နာမပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိညာပေတိတိ ဝိညာပနာ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ် ကာပေပစ္စည်း ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သိစေခြင်း ကြိယာသကတ်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိညာတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိညာပနာယ ဘာဝေါ ဝိညာပနတ္ထံ။(တသ္မာ) (၂) သိစေတတ်သော ဝိညာတ်၏ သိစေတတ်သည် ၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စက္ကတိ ဝိညာဏာမိဋ္ဌိတံ ဟုတော သမဝိသမံ အာစိက္ခန္တံ ဝိယ ဟောတိတိ စက္ခု။ (စက္ခု+၉)

စက္ကတိ ရူပံ ဝိဘာဝေတိတိ ဝါ စက္ခု။ ပထတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္တာတိ ပထော။ ပထတိ ယာတိ အနေနာတိ ဝါ ပထော။(ပထ+အ) စက္ခုဿ ပထော စက္ခုပထော။ ဟာသန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။ (ဟာသ+ထ) ဟရန္တိ အနေနာတိ ဝါ ဟာဇတ္ထော။(ဟရ+ထ) ပဇ္ဇတိ ဂစ္ဆတိ အနေနာတိ ဝါဓေါ။(ပဒ+ဏ) သယန္တိ ဧတ္ထ ဥိကာဒယောတိ သိသံ။(သိ+သ) ဘမတိ စလတိတိ ဘမုကော။(ဘမ+က)

ဘမတိ စလတိတိ ဘမူ။ (၂) ဘမုဓာတ်+၉ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မတည်မြဲခြင်းကြိယာသာမညသည် ၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မတည်မြဲခြင်း ကြိယာဝိသေသသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိညာတဗ္ဗောတိ ဝိညေယျော။ စက္ခုနာ ဝိညေယျော စက္ခုဝိညေယျော။ (၂) စက္ခုပုဒ်+ဝိညေယျ ပုဒ်သည်၎င်း၊ စက္ခုပသာဒ၏ အာကာရနှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လက်ခြေ စသည်တို့၏ လှုပ်ရှားခြင်းအမူအရာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနသာ (မနေန) ဝိညေယျော မနောဝိညေယျော။ ဝိပွန္နတိတိ ဝိပွန္နမာနံ။(ဝိပုဗ္ဗ ဖန္ဒဓာတ်+အ-မာန) မနောယေဝ မနောဒွါရံ။ မနောဒွါရေ ပဝတ္တံ မနောဒွါရိကံ။ မနောဒွါရိကဉ္စ တံ စိတ္တဉ္စာတိ မနောဒွါရိကစိတ္တံ။ (၂) မနောဒွါရ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ စိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မနောဒွါရိကစိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝိညာပနတ္တာ-ဖြင့် ဝိညတ္တိ-၌ ဝိရှေးရှိသော ဉာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိညာပေတိတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ သော-ဖြင့် ဝိညတ္တိ-အရ အာကာရဝိကာရ ဇာတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ဝုဇ္ဇတိ-ဖြင့် မုချစိတ္တဝေါယောဓာတ် ၏ ဝိညတ္တိဟူသော အမည်ကို အမူအရာ အာကာရဝိကာရဇာတ်၌ တင်စား၍ ဌာနပစာအားဖြင့် ဝိညာတ်ဟု ခေါ်ဆိုရသည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

F-41-A

ဒွါရကထာအဖွင့်

(ခ) ဌှိ ဧကံ ကာယိကကရဏံ-ဖြင့် ဝိညာပတိ-၌ သိစေ၏ဟူသည် ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်၏ အမူအရာကြိယာကို သိစေ၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ❷ ။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ပန-ကား ဝါကျရမ္မဇောတက။ ဝိညာပနတ္ထာ၊ ဝိညတ္တိ-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထာနဝတ္ထက။ ဝိညတ္တိတိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ အာကာရတ္ထ။ (ခ) ကိ-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ ဟတ္ထိဝါ စသည်၌ ဝါ-တို့ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ သမုစ္စယတ္ထ။ (ဃ) ပန-ကား ဗျတိရေကဇောတက။ (င) ဟိ-ကား ဒဠိကရဏဇောတက။ (ဃ)(င) တို့၏၌ ဇေ- ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (စ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ စ-သဒ္ဓါ နှစ်ခုကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိတ္တနတ္ထ။ မဇေ-ကား ဝိယတ္တ၌ နိပါတ်။

မနောဝိညေယျာဝေ-၌ (၁) မနောဝိညေယျသည် (ဝါ) မနောဝိညာဉ်ဖြင့်သိအပ်သော ဝိညတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စက္ခုဝိညေယျသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

* ဝဏ္ဏာရမ္မကမေဝ-၌ (၁) ရူပါရုံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိညတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ရူပါရုံ၏ စက္ခုပဋိဟနနုလက္ခဏာဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❸ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (က) သော ဝုစ္စတိကို ကိုယ်ပြု၍/ ဝုစ္စတိ-၌ ဗာဟုတ္ထ၊ တေဝိဘတ်-အရ/ဝိညတ္တိ-အရ = (၁) ပကတိသဘောမှ ဖောက်ပြန်သော အမူအရာ အထူးဟု ဆိုအပ်သော အာကာရဝိကာရသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ္တဇရပ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အလိုဆန္ဒကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မိမိအလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုစ္စတိ-၌ အန္တတ္ထ၊ ဝစေတိ-အရ = သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ဝိညတ်”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) “ဝိညတ္တိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓ အသံကို ကြားနာရခြင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ကာယိကကရဏံ-အရ = ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော လှုပ်ရှားခြင်းအမူအရာ ကြိယာကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ္တဇဝါယောဓာတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မြင်၍ မိမိအလိုဆန္ဒသိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မိမိအလိုဆန္ဒကို သိစေလိုခြင်း ဝိညတ်သည်၎င်း၊ စိတ်သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) လိုအပ်သော ဆန္ဒ ပြီးစီးခြင်းအကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) ဝဏ္ဏာရမ္မကမေဝ ပဿတိ-၌ (၁) အဆင်း ရူပါရုံကိုမြင်ခြင်း(စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်)သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဆင်းရူပါရုံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဖြူ အမည်း စသည်တို့ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာလောက မနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဣဋ္ဌာရမ္မဏ ဝိတိ သောမနဿ ဖြစ်ရခြင်း၊ အနိဋ္ဌာရမ္မဏ ဒေါသဖြစ်ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(စ) ဇာနာတိ-အရ = သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

(၂) တဒနဝတ္တိကမနောဒွါရိကဝိထိစိတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သိ၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခြင်းသည် ပကသနတ္ထ။ (၄) ကိုယ်အမူအရာသည်၎င်း၊ စိတ်သည်၎င်း၊ ဝါယောဓာတ်သည်၎င်း၊ ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဖက်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒပြည့်ခြင်းကြောင့် ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ ခံစားရခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (ဃ) မနောဝိညေယျာဝေ-အရ = “ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်”ကို ယူ၍၊

စက္ခုဝိညေယျာ-အရ “ရူပါရုံ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီ စတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိ ဂဟေဇ္ဇာ တိဋ္ဌတိ (ဌ၊ ၁၁၄) ။ ။ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ-အရ မဟာစေတီ-ဟူသော (ဝါ) မဟာစေတီ၌ရှိသော ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပီတိ-အရ ပီတိစေတသိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)ပစ္စည်း။

သာ အတ္တနာ သဟဇာတံ ရူပကာယံ သန္တမ္ဘေတိ ။ ။ သာ အတ္တနာ သန္တမ္ဘေတိ-အရ စိတ္တဝေါယောဓာတ် ပစ္စည်းတရားသည် သဟဇာတံ ရူပကာယံ-အရ ကရဇ္ဇကာယ ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၅)

(က) သော ဝုစ္ဆတိ ။ ။ သော-အရ၊ ဝုစ္ဆတိ-၌ ဗာဟုတ္ထ၊ တေဝိဘတ်-အရ အာကာရဝိကာရဇာတိ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆတိ-၌ ဝစ ဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဝိညတ္တိတိ ဝုစ္ဆတိ- ။ ။ ဝိညတ္တိတိ-အရ ဝိညတ္တိဟူသော နာမ ပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္ဆတိ-၌ ဝစ ဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဝုစ္ဆတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိညတ္တိတိ-အရ ဝိညတ္တိ-ဟု ရွတ်ဆိုအပ်သော ပရမတ္ထ ဝစိဘောသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ ဝိဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၂)

(ခ) ဧကံ ကာယိကကရဏံ ။ ။ ဝိညာပေတိ-ဟူသော ပါဌသေသ ကြိယာပုဒ်အရ ဝိညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဧကံ ကာယိကကရဏံ-အရ အလိုဆန္ဒ အကြံအစည် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ဂ) ဌိတော ဟတ္ထံဝါ ဝါခံဝါ ဉက္ခိပတိ ။ ။ ဌိတော-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဉက္ခိပတိ-အရ ကျန် နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ဟတ္ထံ ဝါခံ-အရ လက် ခြေ-ဟူသော ပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဉက္ခိပတိ-အရ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အယံ အာကာရော+စက္ခုဝိညေယျာ ။ ။ အယံ အာကာရော-အရ ချိခြင်း၊ လှုပ်ခြင်း-စသော ကြိယာသည် (ရူပါရုံသည်) စက္ခုဝိညေယျာ-၌ စက္ခု-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄)

(င) စက္ခုနာ ဝဏ္ဏာရမ္မဏမေဝ+ပဿတိ ။ ။ စက္ခုနာ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ပစ္စည်း

တရားသည် ပဿတိ-အရ သဗ္ဗစိတ္တသာစာရဏ စေတသိက် ၇-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဝိပါက၊ ဣ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၉)

ဝဏ္ဏာရမ္မဏမေဝ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခုနာ ပဿတိ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

(စ) ဝိညတ္တိ ဇာနာတိ ။ ။ ဝိညတ္တိ-အရ ဝိညတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဇာနာတိ-အရ ဝိညတ်ကိုသိသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

မနောဒွါရိကစိတ္တေန စိန္တေတွာ ဇာနာတိ ။ ။ မနောဒွါရိကစိတ္တေန စိန္တေတွာ-အရ စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ဇာနာတိ-အရ သမ္ပယုတ်စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၉)

ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ ကာရေတိ ။ ။ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ-အရ အမူ ပစ္စည်းတရားသည် ကာရေတိ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဓါကျ (၁၈၆) [၄၁၂၆၊ ပြည်၊ ၅၁၁။ ဘာသာဦးဒု၊ ၁၄၅]

(က) န ကေဝလဉ္ဇေသာ ဝိညာပနတောဝိ ဝိညတ္တိ နာမ၊ ဝိညေယျတောပိ ပန ဝိညတ္တိယေဝ နာမ၊ (ခ) အယဝိ ပရေသံ အန္တမသော တိရစ္ဆာနဂတာနဗ္ဗိ ပါကဋ္ဌာ ဟောတိ၊

(ဂ) တတ္ထ တတ္ထ သန္နိပတိတာ ဟိ သောကသိင်္ဂါလကာကဂေါကာဒယော ဒဏ္ဍဝါ လေဠုဝါ ဂဟေတွာ ပဟရဏကာလေ ဒသိတေ “အယံ နော ပဟရိတုကာမော” တိ ဥတွာ ယေနဝါ တေနဝါ ပလာယန္တိ၊ (ဃ) ပါကာရကုဋ္ဌာဒိအန္တရိကဿ ပန ပရဿ အပါကဋ္ဌကာလောပိ အတ္ထိ၊

(င) ကိဉ္စာပိ တသ္မိ ခဏေ အပါကဋ္ဌာ၊ သမ္ပုဗိဘူတာနံ ပန ပါကဋ္ဌတ္တာ ဝိညတ္တိယေဝ နာမ ဟောတိ၊ (၁၃၃၉-ခု မေး)

➤ ၉။ (က) စ၊ အကြောင်းတပါးကို ဆိုအံ့။ (ဝါ) စ၊ ဆက်။ ကေဝလံ၊ သက်သက်။ ဧသာ ဝိကာရဇာတိ၊ ဤဝိကာရသဘောတရားသည်။ ဝိညာပနတောဝိ၊ သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။ ဝိညတ္တိ နာမ၊ ဝိညတ်မည်သည်။ န ဟောတိ၊ မဟုတ်။ ပန၊ အဟုတ်သော်ကား၊ ဝိညေယျတောပိ၊ သိအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်လည်း။ ဝိညတ္တိယေဝ နာမ၊ ဝိညတ်မည်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ခ) ဟိ၊ မှန်၏။ အယံ ဝိညတ္တိ၊ ဤဝိညတ်သည်။ ပရေသံ၊ တပါးသောသူတို့အား။ အန္တမသော၊ ယုတ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့်။ တိရစ္ဆာနဂတာနဗ္ဗိ၊ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့အားလည်း။ ပါကဋ္ဌာ၊ ထင်ရှားသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဂ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ တတ္ထ တတ္ထ၊ ထိုထိုအရပ်၌။ သန္နိပတိတာ၊ စည်းဝေးကုန်သော။ သောကသိင်္ဂါလ ကာကဂေါကာဒယော၊ ရှေး၊ မြေခွေး၊ ကျီး၊ နွား အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည်။ ဒဏ္ဍဝါ၊ တုတ် လှံကန်ကိုငှင်း။ လေဠုဝါ၊ ခဲကိုငှင်း။ ဂဟေတွာ၊ ယူ၍။ ပဟရဏကာလေ၊ ပစ်အံ့သော အခြင်းအရာကို။ ဒသိတေ၊ ပြုအပ်သည်ရှိသော်။ အယံ၊ ဤသူသည်။ နော၊ ငါတို့အား။ ပဟရိတုကာမော၊ ပစ်ခတ်လို၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဥတွာ၊ သိ၍။ ယေနဝါ တေနဝါ၊ တဖြင့်တကွ။ (ဝါ) ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော အရပ်သို့။ ပလာယန္တိ၊ ပြေးကုန်၏။

(ဃ) ပန၊ ဆက်။ ပါကာရကုဋ္ဌာဒိအန္တရိကဿ၊ တံတိုင်း နံရံစသည် ခြားအပ်သော။ ပရဿ၊ သူတပါး

ဒွါရကထာအဖွင့်

အား။အပါကဋကလောပိ။မထင်ရှားသော ကာလသည်လည်း။အတ္တိရှိ၏။ (၁) တသ္မိံ ခဏေ။ထိုခဏ၌။
ကိဉ္စာပိ အပါကဋ္ဌာ။အကယ်၍ကား မထင်ရှား၏ရှင်။ပန တထာပိ။ထိုသို့ မထင်ရှားသော်လည်း။သမ္မုဒိဘူတာနံ။
မျက်မှောက်ဖြစ်သော သူတို့အား။ပါကဋ္ဌတ္တာ။ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ဝိညတ္တိယေဝ နာမဝိညတ်
မည်သည်သာလျှင်။ဟောတံ၏။ (နိ-၅၀၅)

➤ (၂) ။ (က) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝိညာပနတ္တာ ပနသော
ဝိညတ္တိတိ ဝုစ္စတိ-ဟူသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးပါကျပုင့် သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟု ဆို
တော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းအကြောင်းတစ်မျိုးကြောင့်သာ ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အနက်ရောက်
ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိညတ်မည်
ခြင်း၏ တပါးသောအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား
အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိညတ်မည် ခြင်း၏ တပါးသောအကြောင်းကား အဘယ်
ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ပါကျကိုမိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် ဝိညာပနတ္တာ-စသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးပါကျပုင့် ဝိညတ္တိပုဒ်ကို ဟေတု
ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိညတ္တိ-ကို ဟေတုကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ
တမျိုးသာ ပြုကောင်း၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။(ပ) ကြောင့် ဝိညတ္တိပုဒ်၏ အခြားသော ဝစနတ္ထတမျိုး
ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော်(ပ) ရာ၏။ ဝိညတ္တိပုဒ်ကို အဘယ်သို့
ဝစနတ္ထပြုနိုင်ပါသေးနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ပါကျကိုမိန့်။

ကား- (က) ဖြင့် ဝိညာယတိတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထလည်း ပြုကောင်းပါသေး၏ဟု
ငါပြဆိုရကား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ မရောက်ပါဟုလို။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ၌ ဝိညေယျတောပိ ပန ဝိညတ္တိယေဝ-
ဖြင့် ဤဝိကာရသဘောတရားသည် သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။
ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သိစေတတ်သောကြောင့်သာ ဝိညတ်မည်သင့်လျက် သိအပ်သောကြောင့် ဝိညတ်မည်
၏ဟုဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။
ထိုသို့ ယိုင်ရာသောကြောင့် ဤဝိကာရသဘောတရားသည် သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်
သောဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး
၏။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဤဝိညတ်သည် တပါးသောသူတို့အား
ယုတ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့အားလည်း ထင်ရှား၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆို
ချေသော် ဤဝိညတ်၏ တိရစ္ဆာန်တို့အား ထင်ရှားပုံ အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။
ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် ဤဝိညတ်သည် တပါးသောသူတို့အား ယုတ်သော အပိုင်းအခြားအား
ဖြင့် တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့အားလည်း ထင်ရှား၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိညတ်၏ တိရစ္ဆာန်တို့အား ထင်ရှားပုံ
အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိညတ်၏ တိရစ္ဆာန်တို့အား ထင်ရှားပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါ

နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။ (တနည်း) [တိရစ္ဆာန်တို့အား ထင်ရှား၏ဟု ဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။]

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဤဝိညတ်သည် တပါးသူတို့အား အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် တိရစ္ဆာန်တို့အားလည်း ထင်ရှား၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤဝိညတ်သည် အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှား၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အပါကဋကလ၌ ဝိညတ်မည်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက် ရာ၏။ အပါကဋကလ၌ ဝိညတ်မည်သည်၏ အဖြစ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဃ) မိန့်။

(ဃ)(င) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဤဝိကာရသဘောတရားသည် သီစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာ ဝိညတ်မည်သည်မဟုတ်သေး။ သီအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း ဝိညတ်မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် တံတိုင်းနံရံစသည် ခြားကွယ်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အား ထိုစကား၌ ဤဝိကာရသဘောတရား မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင်ရှားလေသော ကြောင့် (က)ဖြင့်--ဝိညတ်မည်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကား၌ ဤဝိကာရသဘောတရား၏ ဝိညတ်မည်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ထိုစကား၌ ဤဝိကာရ သဘောတရားသည် ဝိညတ်မည်နိုင်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ+c) တို့ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဃ+c) တို့ဖြင့် တံတိုင်းနံရံစသည် ခြားကွယ်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ထိုစကား၌ ဤဝိကာရသဘောတရားသည် မထင်ရှားသော်လည်း သမ္မုဒိဘူတဖြစ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်နိုင်ပါ၏ဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ဟေဟုဟတ္ထုသာဓိမှတပါး ကမ္မသာဓိကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သီအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်ပုံကို အကျယ်ချဲ့၍ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။(တနည်း) (က)ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩဓိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဝိညတ်၏ တိရစ္ဆာန်တို့အား ထင်ရှားပုံကို အကျယ်ချဲ့၍ ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ)(င) တို့ဖြင့် သူတပါးတို့အား ပါကဋကလ၌ ဝိညတ်၏ ထင်ရှားပုံမှတစ်ပါး အပါကဋကလ၌ ထင်ရှားပုံကို ဆက်၍ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ တို့ကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ စ-သဒ္ဓါ အပိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိညတ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်း တပါးကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ သီစေတတ်သောကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတစ်ပါး သီအပ်သောကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက် တမျိုးကို လဲပြလိုသောကြောင့် ဝိညေယျတောပိ-၌ ပိ(အပိ) ကို ထားရပါသည်။

(က) ဝိညတ္တိ နာမ-၌ နာမ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိညတ္တိသဒ္ဓါ၏ အထင်ရရှိ

ဒွါရကထာအဖွင့်

ကေဒေသျှပဓာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ဝိညတ္တိ နာမ-၌ နာမ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(က) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့ဗျတ်ရေက၏ အနွယ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ပက္ခန္ဓာရဇာတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရသည်။

(င) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ တံတိုင်းနံရံစသည် ခြားကွယ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိညတ်မထင်ရှားသော်လည်း သမ္မုဒ္ဓိဘူတ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက်မူ ထင်ရှားသောကြောင့် ဝိညတ်ဟူ၍ပင်ဆိုထိုက်၏ဟု ဝိညတ်၏ ထင်ရှားခြင်းအနက်ကို ချီးမွမ်းသော သမ္ဘာဝနာကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ သသာဒယော သရတိ ဟိသတိတိ သိင်္ဂါလော။ (၂) သရဓာတ်+အာလပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ယုန်-စသည်တို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြေခွေးတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပကာရေန ဒဿနံ ကဋတိတိ ဝါကဋာ။ (၂) ပပုဗ္ဗ ကဋဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရောက်ခြင်း ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိညတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အန္တေ ဇာတော အန္တိမော။(တေန) (အန္တပုဒ်+ဣမပစ္စည်း)

တိရိယံ အဉ္စတိတိ တိရစ္ဆာနော။ (၂) တိရိယသဒ္ဒျူပဒ အဉ္စဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖီလာ သွားခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖီလာသွားတတ်၏ဟူသော ကြိယာသကတ်သည် (ဝါ) တိရစ္ဆာန်တို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* တိရစ္ဆာနော ဧဝ တိရစ္ဆာနဂတော။ * အဓိပ္ပါယ် ဝိညာပေတိတိ ဝိညတ္တိ/သယံ ဝိညာယတိတိ ဝါ ဝိညတ္တိ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ ဉဓာတ်+တိ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အလိုကိုသိခြင်းကြိယာသကတ်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလိုကို သိအပ်ခြင်းဟူသော ကြိယာသကတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုဏောတိတိ သောကော။ (၂) သုဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နားထောင်ခြင်းကြိယာသည် ၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခွေးတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကာတိ သဒ္ဒံ ကရောတိတိ ကာကော။ (၂) ကာဓာတ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း ကာ-ဟူ၍ အသံပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကျိုးတို့၏ တစ်ကောင်သည် တစ်ကောင်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ခဏောတိတိ ခဏော။(ခဏ+အ၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာ) သတ္တာနံ အာယု ခီယတိ ဟာယတိ ဧတ္ထ ကာလေတိ ခဏော။ (ခိ+ယု) ဒဏ္ဍန္တိ ပဟရန္တိ ဧတေနာတိ ဒဏ္ဍော။(ဒဌိ (ဝါ) ဒဏ္ဍ+အ)

ဒမတိ ဧတေနာတိ ဒဏ္ဍော။ (၂) ဒမုဓာတ်+ဒ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆုံးမခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒုက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * လေဋ္ဌန္တိ ဟိသန္တိ ဧတေနာတိ လေဋ္ဌ။(လေဋ္ဌ+ဥ၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာ)

ပရိသမန္တတော ကရိယတိတိ ဝါကာရော။ (ပပုဗ္ဗ ကရ+ဏ) ကုဋတိ ဆိန္ဒတိ မဂ္ဂန္တိ ကုဋံ။ (ကုဋ+အ) အန္တရေ ဌိတော အန္တရိကော။(တဿ) (၂) အကြားအရပ်၏ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်

ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝိညာပနတော-ဖြင့် ဝိညတ္တိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတု ပဒ) တိ-ပစ္စည်း ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိညာပေတီတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ သော-ဖြင့် ဝိညတ္တိ-အရ အာကာရဝိကာရ ဇာတိ-ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဝိညေယျတောဝိ-ဖြင့် ဝိညတ္တိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတု ပဒ) တိ-ပစ္စည်း ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိညာပယတီတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ပြု ရမည် ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း (ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ (င) ကိဉ္ဇာမိ -ကား အရဗျတ္ထ၊ ဂရဟာဇောတအနက်။ ပန-ကား အနုဂ္ဂဟ၊ သမ္ဘာ ဝနာဇောတကအနက်။ * (က) ဝိညာပနတော-၌ (၁) သိစေတတ်သောကြောင့် (ဝိညတ်မည်၏) ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သိတတ်သောကြောင့် (ဝိညတ်မည်၏)ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သိအပ်သောကြောင့် (ဝိဘတ်မည်၏)ဟူသော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တနည်း) (၁) သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ဟူသော ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်သည် ဂဟေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်-သော ကတ္တုသာဓနအနက် စသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ (၃) သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ဟူသော ကမ္မသာဓနအနက်သည် အနုညာတတ္ထ။(အသမ္ပန္နာဝတ္ထနည်း)

ဝိညတ္တိယေဝ နာမ-၌ (၁) သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။(သမ္ပန္နာဝတ္ထ)

(တနည်း) (၁) ဝိညတ်မည်၏ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိညတ်မည်ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (အသမ္ပန္နာဝတ္ထနည်း)

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတနိ။ ။ (ဂ) ဥတ္တာ-၌ ဉာဓာတ်-အရ = ခွေး မြေခွေး-စသော တိရစ္ဆာန်တို့၏ သန္တာန်၌ မှတ်သိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပစ်အံ့သော အခြင်းအရာကိုပြခြင်းဟူသော ပဟရဏကာရ အသိသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယေနဝါ တေနဝါ ပလာယန္တိ-အရ ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော အရပ်သို့ ပြေး သွားခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝိညတ်တရားသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပြေးသွားသဖြင့် ဘေးမှ ကင်း လွတ်ခြင်း-စသော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။ (၁၃၃၉-ခု မေး)

(ဂ) ပဟရဏကာကာရေ ဒဿိတေ -အရ = ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်/ဝိညတ်ကိုယူ၍ (၁) ထို- သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ခွေး မြေခွေးစသည်တို့၏ မလျော်သော အမူအရာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပုတ် ဓတ်မည့် အခြင်းအရာကို ခွေး-စသော သတ္တဝါတို့ သိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ခဲ တုတ်တို့ကို အလွယ်တကူရရှိခြင်းသည်၎င်း၊ အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ခွေး မြေခွေးစသည်

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၂၅

တို့ လွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးခြင်း၊ မိမိ၌ အကုသိုလ်တရား တိုးပွားခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ပလာယန္တိ-အရ ဓာတုတ္တကို ကိုယ်ပြု၍ ။ ။ ပလာယန္တိ-အရ ပြေးသော ခွေး-စသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဆုတ်နစ်သောကြောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဤသူသည် ငါတို့အား ပစ်လို၏ဟု သိခြင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ခွေး-စသော တိရစ္ဆာန်များ တကွဲတခြား ဦးတည်ရာသို့ ပြေးကြခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ခဲကိုငင်း၊ ဒုတ်ကိုငင်း ကိုင်၍ပစ်တော့မည့် အခြင်းအရာကို မြင်ရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုထို အရပ်သို့ ပုန်းအောင်းကြခြင်း ဟောင်ကြခြင်း အော်မည်တမ်းကြခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ **၉ ။ (ခ) ။** **ပကတိ ကတ္တာ-အရ** = “ဝိညတ်ရပ်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ **၁၀ ။ (ဂ) ပဟရဏကာကရေ ဒဿိတေ ။ ။** ပဟရဏကာကရေ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒဿိတေ-၌ အန္တတ္ထ-အရ စက္ခုဝိညာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

ဥတ္တာ ပလာယန္တိ ။ ။ ဥတ္တာ-အရ ခွေး မြေခွေးစသည်တို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ပလာယန္တိ-အရ ကြောက်ရွံ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

သောဏသိင်္ဂါလကာကဂေါဏာဒယော+ပလာယန္တိ ။ ။ သောဏသိင်္ဂါလကာကဂေါဏာဒယော-အရ ခွေးစသည်တို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော ဒေါသ ပစ္စည်းတရားသည် +ပလာယန္တိ-အရ ထိုနင့်ယှဉ်ဘက် ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေတု၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

ဝါကျ (၁၀၇) [ဌ၊၁၂၆။ ပြည်၊ပ၊ ၅၁၁။ ဘာသာဓမ္မ၊ဒု၊၁၄၆]

(က) ယာ ပန တသ္မိဒ္ဓါရေ သိဒ္ဓါ စေတနာ ယာယ ပါဏံ ဟနတိ၊ အဒိန္နံ အာဒိယတိ၊ မိစ္ဆာစာရံ စရတိ၊ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမတိ၊ ဣဒံ ကာယကမ္မံ နာမ၊

(ခ) ဧဝံ ပရဝါဒိမိ သတိ ကာယော ဒွါရံ၊ တမိ ဒွါရေ သိဒ္ဓါ စေတနာ ကာယကမ္မံ ကုသလံဝါ အကုသလံဝါ ဌပေတမ္ပံ၊ (ဂ) ပရဝါဒိမိ ပန အသတိ အဗျာကတံ ဝါတိ တိကံ ပူရေတွာဝ ဌပေတမ္ပံ။

➤ **၁၁ ။ (က) ပန၊**ဒွါရမှတပါး ကမ္မကိုဆိုအံ့။(တေန ဒွါရေနထိုကာယကမ္မဒွါရဖြင့်။)ဝိညာတဗ္ဗတော၊သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။တေနံ ဒွါရေန၊ထိုကာယကမ္မဒွါရဖြင့်သာလျှင်။နာမလဘာတော၊အမည်ကိုရခြင်းကြောင့်၎င်း။) တသ္မိ ဒွါရေ၊ထိုကာယကမ္မဒွါရ၌။သိဒ္ဓါ ပါကဋ္ဌာ၊ထင်ရှားသော။ယာ စေတနာ၊အကြင်စေတနာသည်။အတ္ထိရှိ၏။ယာယ စေတနာယ၊အကြင်စေတနာဖြင့်။ပါဏဉ္စ၊သတ္တဝါကိုလည်း။ဟနတိ၊သတ်၏။အဒိန္နံ၊မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို။အာဒိယတိ၊ယူ၏။မိစ္ဆာစာရံ၊ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော အကျင့်ကို။(ဝါ) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကို။စရတိ၊ကျင့်၏။ပါဏာတိပါတာဒီဟိ၊ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ဒုစရိုက်တို့မှ၊ဝိရမတိ၊ရှောင်ကြဉ်၏။ဣဒံ၊ဤသူ့အသက်ကို သတ်ကြောင်းစသော စေတနာသည်။ကာယကမ္မံ နာမ၊ကာယကံ မည်၏။

(ခ) ဧဝံ လူမိနာ ပါဏံ ဟနတိတိ အာဒိနာ နယေန၊ဤပါဏံ ဟနတိ အစရှိသော နည်းဖြင့်။

ပရဝါဒိမိ၊ ပရဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သတိရှိသော။ ကာယောဝိညတ်ဟူသော ကာယသည်။ ခွါရုံ၊ ခွါရမည်၏။ တမိ
 ခွါရေထိုကာယခွါရ၍ သိခွါ။ ထင်ရှားသော။ စေတနာ၊ စေတနာသည်။ ကာယကမ္မံ၊ ကာယကံဖြစ်သော။ ကုသလံ၊
 ကုသိုလ်ကံသည်။ မူလည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ အကုသလံ၊ အကုသိုလ်ကံသည်။ မူလည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။
 ဌပေတမ္ပံ၊ ထားအပ်၏။ (၈) ပရဝါဒိမိ၊ ပရဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အသတိ ပန၊ မရှိမူကား။ (ကုသလံ၊ ကုသိုလ်ကံ
 သည်။ မူလည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ အကုသလံ၊ အကုသိုလ်ကံသည်။ မူလည်း။ ဟောတိ၊ ၏။) အဗျာကတံ၊ အဗျာကတ
 သည်။ မူလည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ တိကံ၊ ကုသလတိကံကို။ ပူရေတွာဝံ၊ ပြည့်စေပြီး၍သာလျှင်။ ဌပေတမ္ပံ၊
 ထားအပ်၏။ (နိ-၅၀၆)

➤ ၂။ (ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် သူ၏အသက်ကို
 သတ်ကြောင်း-စသော စေတနာသည် ကာယကံမည်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ပြဆိုသော် ထို
 ကာယကံသည် တိက၊ ဒုက မပြားဘဲ သာမညသင်္ဃေပ စကားသာရှိ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။
 စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တိက၊ ဒုကခွဲခြား
 ဝိတ္ထာရစကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ဃေပ
 ဝိတ္ထာရဆင့်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တိက၊ ဒုကခွဲခြား ဝိတ္ထာရ စကားရပ်ကား အဘယ်ပါ
 နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(၈) သို့/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူ၌ ကာယကံကို
 ကုသလံ၊ အကုသလံ-ဟု ဒုက်သာ ထားအပ်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့ဆိုသော် သမာနဝါဒီ
 ပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူ၌လည်း ထိုပရဝါဒီအတူသာလျှင် ဒုက်ကိုသာလျှင် ထားအပ်ပါသလော။ ယင်းသို့ မှတ်
 အပ်သောကြောင့် (ခ)ဖြင့် ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူကိုသာ မပြသင့်။ သမာနဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူကိုလည်း
 ပြသင့်သေး၏။ ယင်းစကားရပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယံ ။ ။ (ခ) ဖြင့် (က)၌ သင့်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။
 (ဂ)ဖြင့် (ခ)၌သင့်သော အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

အကုသလံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာယခွါရ၍ ထင်ရှားသော
 စေတနာဟူသော ကာယကံ၏ ကုသိုလ်မည်၏ဟူသော အကျိုးမှတစ်ပါး အကုသိုလ်မည်၏ဟူသော အကျိုးကို
 လဲလိုသောကြောင့် အကုသလံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဏန္တိ ဇီဝန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ဝါဏော။ (၂) ပဏဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊
 အသက်ရှင်ခြင်း ကြိယာသကတံသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသက်ရှင်ကြောင်း ကြိယာသကတံသည်
 ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပါဏော အဿ အတ္တိတိ ဝါဏော။ (သတ္တဝါ) ပတနံ ဝါဏော။ အတိဝံ ပါတော
 အတိဝါဏော။ ပါဏဿ အတိဝါတော ဝါဏာတိဝါဏော။

➤ ၆။ (က)၌ ယာ ပန တသ္မိံ ခွါရေ သိခွါ စေတနာ-ဖြင့် ကာယကမ္မ-အရ ကာယဝိညတ်
 ဟု ဆိုအပ်သော ကာယခွါရ၍ထင်ရှားသော စေတနာကို ယူရမည်ဟု သိ။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)
 ယာယ ပါဏံ ဟနတိ၊ အဒိန္နံ အာဒိယတိ၊ မိစ္ဆာစာရံ စရတိ-ဖြင့် အကုသိုလ် စေတနာ၏ ကာယကံ

ဒွါရကထာအဖွင့်

မည်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) ယာယ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမတိ-ဖြင့် ကုသိုလ် စေတနာ၏ ကာယကံမည်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့် ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကကြိယာစိတ် (၁၁)ခုရှိသော စေတနာ ၏ အကျိုးပေးခြင်းသဘော မရှိသောကြောင့် ကံအဖြစ် မထင်ရှားရကား ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟု ဒုဂ်ကိုသာ ထားအပ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်အလိုအားဖြင့် ဝိညတ်ကိုဖြစ်စေနိုင်က ကံအဖြစ်လည်း ပြီးနိုင်သောကြောင့် ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက ကြိယာစိတ် (၁၁)ခုတို့၏ အစွမ်းဖြင့် တိက်ကို ပြည့်စေ၍ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ အဗျာကတကံဟု ထားအပ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ပါဏာတိပါတော ဌ္မံ အတိ-ကား သီဟတ္ထ။ (တနည်း) အဘိဘဝနတ္ထ၊ အတိက္ကမ္မ အနက် ဖြစ်ပါသည်။ (က) ဣဒံ-ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ယာယ ပါဏံ ဟနတိ စသည်ကို စွဲသော ကြောင့် ပတ္တန္တဝိသယ။ (ခ) ဧဝံ-ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပါဏံ ဟနတိ-စသော နည်းကိုပင် စွဲသော ကြောင့် ပတ္တန္တဝိသယ။ * ပဋ္ဌေရတ္တာဝ-န္တံ (၁) ကုသလံဝါ အကုသလံဝါ အဗျာကတံဝါ-ဟု တိက်ကို ထားခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။(၂)ကုသလံဝါ အကုသလံဝါ-ဟု ဒုဂ်ကို ထားခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ငြိယာဝါးတနိ ။ ။ ဝိရမတိ-အရ ဝိရတိ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိတိက္ကမဓမ္မဝတ္ထု အာရုံသည်၎င်း ယောနိသောမနသိကာရ သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စယုန်၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းခံရခြင်း စသည်သည်၎င်း၊ ကာယိက သုခ၊ စေတသိကသုခ စသည်သည်၎င်း ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ကာယကမ္မ-အရ “စေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ ယာယ မိစ္ဆာစာရံ စရတိ ။ ။ ယာယ-အရ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကို လွန်ကြူးကြောင်း လောဘမူ၊ မောဟမူရှိသော စေတနာ ပစ္စည်းတရားက မိစ္ဆာစာရံ စရတိ-အရ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရအကျင့်ကို ကျင့်သုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော လောဘမူ မောဟမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပုန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)

ဝါဂျ (သဝဓ) [ဋ္ဌ၊၁၂၈။ ပြည်၊ပ၊ ၅၁၆။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၅၄]

- (က) ဝစီကမ္မဒွါရကထာယံ ပန စေတနာဝိရတိသဒ္ဓဝသေန တိဝိတ ဝါစ နာမ၊
- (ခ) တတ္ထ စတုဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစ သုဘာသိတာ ဟောတိ၊ နော ဒုတ္တာသိတာ၊ အနဝဇ္ဇစ အနနဝဇ္ဇစ ဝိညုနန္တိ အယံ စေတနာဝါစ နာမ၊
- (ဂ) “ယာ စတုဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ (ပ) အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာဝါစ”တိ အယံ ဝိရတိဝါစ နာမ၊ (ဃ) “ဝါစ ဂိရာ ဗုဒ္ဓထော ဥဒီရကံ ယောသော ယောသကမ္ပဝါစ ဝစီဘေဒေါ”တိ အယံ သဒ္ဓဝါစ နာမ၊ (င) တာသု ဝစီကမ္မဒွါရန္တိ နေဝ စေတနာယ နာမံ၊ န ဝိရတိယာ၊
- (စ) သဟသဒ္ဓါ ပန ဧကာ ဝိညတ္တိ အတ္ထိ၊ ဣဒံ ဝစီကမ္မဒွါရံ နာမ၊

ဒွါရကထာအဖွင့်

➤ ၁။ (က) ပန၊ ကာယကမ္မဒွါရကထာမှတပါး ဝစီကမ္မဒွါရကထာယံ၌။ ဝါစာ နာမဝါစာမည်သည်။ စေတနာဝီရတိသဒ္ဓဝသေန၊ စေတနာ၊ ဝီရတိ၊ သဒ္ဓတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ တိရိစ္ဆာသုံးပါးအပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ။ (ခ) တတ္ထ၊ တာသု တီသု ဝါစာသု၊ ထိုသုံးပါးသော ဝါစာတို့တွင်။ ဘိက္ခဝေ၊ တို့။ စတုဟိ၊ ကုန်သော။ အဂေါဟိ၊ အင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတာ၊ ပြည့်စုံသော။ ဝါစာ၊ စကားသည်။ သုဘာသိတာ၊ ကောင်းစွာ ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ။ ဒုဗ္ဘာသိတာ၊ မကောင်းသဖြင့် ဆိုအပ်သည်။ နော ဟောတိ၊ မဖြစ်၊ အနုဇ္ဇာစ၊ အပြစ်မရှိသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ။ ဝိညနံ၊ ပညာရှိတို့သည်။ အနုဇ္ဇာစ၊ မကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ။ ဣတိ ဧတ္ထ၊ ဤပါဠိ၌။ (အာဂတာ၊ လာသော။) အယံ ဝါစာ၊ ဤစကားသည်။ စေတနာဝါစာ နာမ၊ စေတနာဝါစာ မည်၏။ (ဂ) စတုဟိ၊ ကုန်သော။ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ၊ ဝစီဒုစ္စရိတို့မှ။ ယာ အာရတိ၊ အကြင်ဝေးစွာကြည့်ခြင်းသည်။ ယာ ဝီရတိ၊ အကြင်ကင်း၍ ကြည့်ခြင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ။ (ပ) အယံ ဝီရတိ၊ ဤဝီရတိကို။ သမ္မာဝါစာတိ၊ သမ္မာဝါစာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (အာဂတာ၊ လာသော။) အယံ ဝါစာ၊ သည်။ ဝီရတိဝါစာ နာမ၊ မည်၏။ (ဃ) ဝါစာဆိုအပ်သော စကား၊ ဂိရာ၊ ဆိုအပ်သော စကား။ ဗျပ္ပထော၊ အနက်ကိုသိခြင်းငှာလိုသော သိစေခြင်းငှာလိုသောသူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ဥဒီရဏံ၊ မြက်ဆိုအပ်သော စကား။ ယောသော၊ အသံ။ ယောသကမ္မံ၊ အသံဟူသော အမှု။ ဝါစာဆိုအပ်သော စကား။ ဝစီဘေဒေါ၊ လိုအပ်သောအနက်ကို သိစေတတ်သော စကားအထူး။ ဣတိ ဧတ္ထ၊ ဤပါဠိ၌။ (အာဂတာ၊ လာသော။) အယံ ဝါစာ၊ သည်။ သဒ္ဓဝါစာ နာမ၊ မည်၏။ (င) တာသု တီသု ဝါစာသု၊ ထိုဝါစာတို့တွင်။ ဝစီကမ္မဒွါရန္တိ နာမ၊ ဝစီကမ္မဒွါရမည်သည်။ စေတနာယ၊ စေတနာ၏။ နာမံ၊ အမည်သည်။ နောဟောတိ၊ မဟုတ်။ ဝီရတိယာ၊ ဝီရတိ၏။ နာမံ၊ အမည်သည်။ န ဟောတိ၊ မဟုတ်။ (စ) ပန၊ အဟုတ်သော်ကား။ သဟသဒ္ဓါ၊ အသံနှင့်တကွသော။ ဧကော၊ တခုသော။ ယာ ဝိညတ္တိ၊ အကြင်ဝိညတ်သည်။ အတ္ထိ၊ ။ ဣဒံ၊ ဤဝိညတ်သည်။ ဝစီကမ္မဒွါရံ နာမ၊ မည်၏။ (နိ-၅၁၂)

➤ ၂။ (ခ)(ဂ)(ဃ) သိန္န/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဝါစာသည် စေတနာဝါစာ၊ ဝီရတိဝါစာ၊ သဒ္ဓဝါစာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝါစာ၏ သရုပ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤမည်သော ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် စေတနာဝါစာ မည်၏၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် ဝီရတိဝါစာ မည်၏၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် သဒ္ဓဝါစာ မည်၏ဟု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရဆန့်ကျင်သော ဝီရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ် ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် စေတနာဝါစာ မည်ပါသနည်း။ အဘယ် ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် ဝီရတိဝါစာ မည်ပါသနည်း။ အဘယ် ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် သဒ္ဓဝါစာ မည်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ)(ဂ)(ဃ) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

(ဃ) သိန္န/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ယာ စတုဟိ (ပ) သမ္မာဝါစာဟူသော ပါဠိ၌လာသော ဝါစာသည် ဝီရတိဝါစာမည်၏ဟု ဝီရတိဝါစာ သရုပ်ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝီရတိဝါစာ သရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား

ဒါရကထာအဖွင့်

ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သဒ္ဒါဝါစာ သရုပ်ကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ် ဝါစာသည် သဒ္ဒါဝါစာ မည်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(၁၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဝါစာသည် စေတနာဝါစာ ဝိရတီဝါစာ သဒ္ဒါဝါစာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အလုံးစုံသော ဝါစာသည် ဝစီကမ္မဒွါရမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဝါစာသည် စေတနာဝါစာ ဝိရတီဝါစာ သဒ္ဒါဝါစာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤမည်သော ဝါစာသည် ဝစီကမ္မဒွါရ မမည်။ ဤမည်သော ဝါစာသည် ဝစီကမ္မဒွါရမည်၏ဟု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ဝါစာသည် ဝစီကမ္မဒွါရ မမည်ဘဲ အဘယ်ဝါစာသည် ဝစီကမ္မဒွါရ မည်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)(စ)ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- စေတနာဝါစာ၊ ဝိရတီဝါစာတို့သည် ဝစီကမ္မဒွါရ မမည်။ သဒ္ဒါဝါစာနှင့် တကွဖြစ်သော တစ်ခုသော ဝိညာတသည် ဝစီကမ္မဒွါရမည်၏ဟူလို။

➤ **၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က)** ဖြင့် ကာယကမ္မဒွါရကထာမှတစ်ပါး ဝစီကမ္မဒွါရကထာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ **(ခ)** ဖြင့် ဝါစာ သရုပ်ကို အကျယ် ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ **(ဂ)** ဖြင့် စေတနာဝါစာ သရုပ်မှတစ်ပါး ဝိရတီဝါစာသရုပ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ **(ဃ)** ဖြင့် ဝိရတီဝါစာ သရုပ်မှတစ်ပါး သဒ္ဒါဝါစာ သရုပ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ **(င)** ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို **(စ)** ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ **၄။ ဒုက္ခေ ဘာသိယတေတိ ဒုဗ္ဘာသိတာ။** (၂) ဒုပုဗ္ဗ ဘာသဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် ပြောဆိုခြင်းကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒုဗ္ဘာသိတဝါစာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနုဝဇ္ဇိတဗ္ဗာ အနုဂရဟိတဗ္ဗာတိ **အနုဝဇ္ဇာ။** န အနုဝဇ္ဇာ **အနုနုဝဇ္ဇာ။**
ပုစ္ဆတိတိ **ဝါစာ။** (၂) ဝဓဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြောဆိုခြင်းကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။
(၄) စကားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။
ဂိရိယတိတိ ဂိရာ။ (၂) ဂိရဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆိုခြင်းကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။
(၄) စကားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝါစာစ သာ ပထောဓာတ် **ဗျပ္ပဇော။** (ဝါစာပုဒ်+ပထပုဒ်)
ဥဒီရိယတိတိ **ဥဒီရဏံ။** (၂) ဥပုဗ္ဗ ဤရဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရွတ်ဆိုခြင်း ကြံယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရွတ်ဆိုခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဃုဿတိတိ **ဃောသော။** (ဃုဿ+ဏ) ကရိယတေတိ **ကမ္မံ။** ဃောသောယေဝ ကမ္မံ **ဃောသကမ္မံ။** ဝစီယာ ဘောဒေါ **ဝစီဘောဒေါ။**

➤ ၆။ (ခ) ဖြင့် စတုဟိ ဘိက္ခုဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ ဝါစာ အစရှိသော ပါဠိ၌ ဝါစာ-အရ စေတနာဝါစာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် “ယာ စတုဟိ ဝဇီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ-အစရှိသော ပါဠိ၌ ဝါစာ-အရ ဝိရတိဝါစာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် “ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပတော ဥဒီရဏံ အစရှိသော ပါဠိ၌ ဝါစာ-အရ သဒ္ဓဝါစာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(င) ဖြင့် ဝဇီကမ္မဒွါရဟူသော အမည်သည် စေတနာ၏ အမည်လည်းမဟုတ်၊ ဝိရတိ၏ အမည်လည်း မဟုတ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဝဇီကမ္မဒွါရ-အရ စေတနာဝါစာ၊ ဝိရတိဝါစာတို့ကို မယူရဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(စ) ဖြင့် သဒ္ဓဝါစာနှင့်တကွဖြစ်သော တစ်ခုသော ဝိညတ်သည် ဝဇီကမ္မဒွါရမည်၏ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဝဇီကမ္မဒွါရ-အရ သဒ္ဓဝါစာနှင့်တကွဖြစ်သော တစ်ခုသော ဝိညတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (ခ) နော (င) နေဝ တို့၌ န-ကား ပဋိသေခနတ္ထ။ (စ) ပန-ကား အနုယဇောတက။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ-ဝယံ ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတတ်-အရ = မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒဿနတ္ထ။ [တနည်း] ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ [တနည်း] မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ကတမံ တံ ရူပံ ဝစီဝိညတ္ထိ”သော ဝစီဘေဒသဒ္ဓဟူသော တရားဒေသနာတော်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားနာရခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၊ သုဂတိဘဝ ရခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

* ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်းအရ ။ (၁) “ကတမံ တံ ရူပံ ဝစီဝိညတ္ထိ”သော ဝစီဘေဒသဒ္ဓဟူသော တရား ဒေသနာတော်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တရားတော်ကို နာရခြင်း စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း သုဂတိဘဝရခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ ။ ။ ယံ-အရ ဝစီဝိညတ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် သန္ဓာယ-အရ ဘုရားရှင်သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပနိတရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၃၁

ယံ-အရ မနသာဝတ္ထဝိတ ဝစီဝိညတ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတံ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

ပါဌာန (သဝဇ္ဇ) [၄၁၂၉။ ပြည်၊ပ၊ ၅၂၄။ ဘာသာဋီ၊ဒ၊၁၆၀]

(က) မနောကမ္မဒွါရကထာယံ ပန ကာမာဝစရာဒိဝေသန စတုဗ္ဗိဓော မနော မနော နာမ။

(ခ) တတ္ထ ကာမာဝစရော စတုပညာသဝိဓော ဟောတိ၊ ရူပါဝစရော ပန္နရသဝိဓော၊ အရူပါဝစရော ဒွါဒသဝိဓော၊ လောကုတ္တရော အဋ္ဌဝိဓောတိ သဗ္ဗောပိ ဧကေနနုဂုတိဝိဓော ဟောတိ။

(ဂ) တတ္ထ “အယံ နာမ မနော မနောဒွါရံ န ဟောတိ” တိ န ဝတ္ထဗ္ဗော။

(ဃ) ယထာ ဟိ အယံ နာမ စေတနာ ကမ္မံ န ဟောတိတိ န ဝတ္ထဗ္ဗော။ အန္တမသော ပဉ္စဝိညာကသမ္ပယုတ္တဝိတိ ဟိ စေတနာ မဟာပကရဏေ “ကမ္မ” နေဝ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ၊ ဧဝမေဝ အယံ နာမ မနော မနောဒွါရံ န ဟောတိတိ န ဝတ္ထဗ္ဗော။

➤ ၁။ (က) ပနဝစီကမ္မဒွါရကထာမှတပါး မနောကမ္မဒွါရကထာကို ဆိုဦးအံ့။မနောကမ္မဒွါရကထာယံ၌။ကာမာဝစရာဒိဝေသန၊ကာမာဝစရ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။စတုဗ္ဗိဓော၊လေးပါး အပြားရှိသော။မနောစိတ်သည်။မနော နာမ၊မန မည်၏။ (ခ) တတ္ထ တေသု ကာမာဝစရာဒီသု၊ထိုကာမာဝစရ အစရှိသည်တို့တွင်။ကာမာဝစရော၊ကာမာဝစရဖြစ်သော။(မနောစိတ်သည်) စတုပညာသဝိဓော၊ငါးဆယ့်လေးပါး အပြားရှိသည်။ဟောတိ၊၏။ရူပါဝစရော၊သော။(မနော၊သည်) ပန္နရသဝိဓော၊တဆယ့်ငါးပါးအပြားရှိသည်။ဟောတိ၊၏။အရူပါဝစရော၊သော။(မနော၊သည်)ဒွါဒသဝိဓော၊သည်။ဟောတိ၊၏။လောကုတ္တရော၊သော။(မနော၊သည်) အဋ္ဌဝိဓော၊ရူစပါးအပြားရှိသည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ၊သို့။သဗ္ဗောပိ၊အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော။(မနောစိတ်သည်)ဧကေန နုဂုတိဝိဓော၊တခုယုတ်ကိုးဆယ်အပြားရှိသည်။ဟောတိ၊၏။

(ဂ) တတ္ထ တေသု မနေသု၊ထိုတခုယုတ်ကိုးဆယ်သော စိတ်တို့တွင်။အယံ နာမ မနော၊ဤမည်သော မနသည်။မနောဒွါရ၊မနောဒွါရမည်သည်။န ဟောတိ၊မဟုတ်။ဣတိ၊သို့။န ဝတ္ထဗ္ဗော၊မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်း။ (ဃ) ဟိ၊ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြအံ့။အယံ နာမ စေတနာ၊ဤမည်သော စေတနာသည်။ကမ္မံ၊ကံမည်သည်။န ဟောတိ၊မဟုတ်။ဣတိ၊သို့။န ဝတ္ထဗ္ဗော ယထာ၊မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းသကဲ့သို့တည်း။ ဟိ၊မှန်၏။အန္တမသော၊ယုတ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့်။ပဉ္စဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ၊ ပဉ္စဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော။စေတနာပိ၊စေတနာကိုလည်း။မဟာပကရဏေ၊ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌။ “ကမ္မ” နေဝ၊ကံဟူ၍ သာလျှင်။(ဘဂဝတာ၊သည်)နိဒ္ဒိဋ္ဌာ၊ညွှန်ပြတော်မူအပ်ပြီ။ ဧဝမေဝ၊ဤအတူသာလျှင်။အယံ နာမ မနော၊ဤမည်သော မနသည်။မနောဒွါရံ၊သည်။န ဟောတိ၊မဟုတ်။ဣတိ၊သို့။န ဝတ္ထဗ္ဗော၊မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်း။ဣတိ၊ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ (နိ-၅၁၈)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ကာမာဝစရ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် လေးပါးအပြားရှိသော မန-သည် မန-မည်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မန-၏ သရုပ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။

စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မန သရုပ်ကို ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ခေပဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်သို့လျှင် မန-၏ သရုပ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ) တို့ဖြင့် မနောဒွါရ-၌ မန-၏ သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မန-၏ သရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မနောဒွါရ သရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာဓိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ မနောဒွါရ သရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ထိုမနတို့တွင် ဤမည်သော မနသည် မနောဒွါရ မဟုတ်ဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထို မန-တို့တွင် ဤမည်သော မန-သည် မနောဒွါရမဟုတ်ဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းသည်၏အဖြစ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် ထိုမနတို့တွင် ဤမည်သော မနသည် မနောဒွါရ မဟုတ်ဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ထိုမနတို့တွင် ဤမည်သော မနသည် မနောဒွါရ မဟုတ်ဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းဟူသော စကားကို ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် ဤမည်သော မနသည် မနောဒွါရ မဟုတ်ဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုသင့် မဆိုထိုက် မဆိုကောင်းဟူသော စကားကို ဥပမာဖြင့် ထင်စွာ သိရပါအံ့နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ဝစီကမ္မဒွါရကထာမှတစ်ပါး မနောကမ္မဒွါရကထာကို ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာဓိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် မန-၏ သရုပ်အကျယ်ကို ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် မန-၏ သရုပ်မှတစ်ပါး မနောဒွါရ၏ သရုပ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာဓိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ စတ္တာရော ဝိမာ ပကာရာ ယဿာတိ စတုဋ္ဌိဓော။ (၂) လေးပါးကုန်သော အပြားတို့၏ မနနှင့် ပကာရ ပကာရဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လေးပါးကုန်သော အပြားတို့ ရှိကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗောတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ဒိသီဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနောစဝ ဒွါရ မနောဒွါရ။ (၂) မန၏ ဒွါရနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မနောဒွါရဟူသော အမည်နာမပညတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၃၃

မဟာတိတိ မဟန္တံ။(မဟ+အန္တ) နာနာ ပကာရာ အတ္တာ ကရိယန္တိ ဂုစ္ဆန္တိ ဧတေန၊ ဧတ္ထ ဝါတိ ပကာရဏံ။(ပပုဗ္ဗ ကရ+ယု) မဟန္တံ ပကာရဏံ မဟာပကာရဏံ။(တသ္မိ) (၂) ကြီးပွားခြင်းဂုဏ်၏ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဋ္ဌာန်းကျမ်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (ခ) ဤ ကာမာဝစရော စတုပ္ပညာသဝိဓော ဟောတိ-ဖြင့် ကာမာဝစရစိတ်သည် ၅၄-ပါး အပြားရှိ၏ဟု ကာမာဝစရစိတ်သရုပ်ကို သိစေပါသည်။(သရူပတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါဒ်ပွင့်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္ဓာရဇောတက။ (ဃ) ယဏာ ဟိ-၌ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက။ ပဉ္စဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာပိ ဟိ-၌ ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိ ကရဏ ဇောတက။ * ကမ္မဇနုဝ-၌ (၁) စေတနာ၏ ကမ္မ-ဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော အမည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-၌ အန္တတ္ထ အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “စေတနာ သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ကမ္မပစ္စယေန ပစ္စယော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် (တနည်း) စေတနာ၏ ကံမည်သည်၏အဖြစ်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စေတနာ၏ ကံမည်သည်၏အဖြစ်ကို သိရသဖြင့် အကုသိုလ်စေတနာ မဖြစ်အောင် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်စေတနာဖြစ်အောင် ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်းအစ အနုပါဒိဿသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ မဟာပကာရဇော နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ။ ။ မဟာပကာရဇော-အရ ပဋ္ဌာန်းကျမ်း ပစ္စည်းတရားသည် နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-၌ ဒီသဇာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ နိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (မြိုင်-မရိ)

ဝါကျ (သဝ) [၄၊၁၃၀။ ပြည်၊ပ၊ ၅၂၄။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၁၆၁]

(က) ဧတ္တာဟ- ကမ္မံ နာမေတံ ကိံ ကရောတိတိ?

(ခ) အာယူဟတိ အဘိသင်္ခရောတိ၊ ပိဏ္ဏံ ကရောတိ၊ စေတေတိ ကပ္ပေတိ ပကပ္ပေတိတိ၊

(ဂ) ဧဝံ သန္တေ ပဉ္စဝိညာဏစေတနာ ကိံ အာယူဟတိ အဘိသင်္ခရောတိ၊ ပိဏ္ဏံ ကရောတိ၊ စေတေတိ ကပ္ပေတိ ပကပ္ပေတိတိ? သဟဇာတကပ္ပေ၊

(ဃ) သာပိ ဟိ သဟဇာတေ သမ္ပယုတ္တကုန္တေ အာယူဟတိ အဘိသင်္ခရောတိ၊ ပိဏ္ဏံ ကရောတိ၊ စေတေတိ ကပ္ပေတိ ပကပ္ပေတိတိ၊

➤ ၁၀။ (က) ဧတ္ထ မနောဒွါရာဓိကာရေဤမနောဒွါရအရာ၌။(တနည်း) ဧတ္ထ၊အယံ နာမ စေတနာ ကမ္မံ န ဟောတိတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ-ဟူသော စကားရပ်၌။(ဌတ္တာ၊တန့်ရပ်၍။စောဒကော၊စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်သည်။စောနံ၊စောဒနာကို။)အာဟ၊ဆိုပြီး။(ကိံ၊အဘယ်သို့၊ ဆိုသနည်း။) ဧတံ ကမ္မံ နာမ၊ဤကံမည်သည်။ ကိံ၊အဘယ်ကို။ကရောတိ၊ပြုသနည်း။ဣတိ၊သို့။စောဒကော၊သည်။အာဟ၊ဆို၏။

H-42-A

(၈) (စတံ ကမ္မနာမဤကံမည်သည်။) အာယုဟတိ၊ ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖရိဖရဲ မရှိသည်တို့ကိုပြု၍ မိမိတို့၏ ဖုသန-စသော ကိစ္စတို့၌ဖြစ်စေသောအားဖြင့် အညီအညွတ် ပေါင်းစည်း သည်ကိုပြု၏။ အဘိသင်္ခရေတိ၊ အကြင်အခြင်းဖြင့် ပြုပြင်သည်ရှိသော် ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့သည် မိမိတို့၏ ကိစ္စတို့၌ အားထုတ်ကုန်၏ ထိုအခြင်းဖြင့် ပြုပြင်၏။ ပိဏ္ဏ၊ ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရား တို့ကို ဖရိဖရဲ မရှိစေရ မိမိကိစ္စတို့၌ ပေါင်းစည်းညီညာသည်ကို။ ကရေတိ၊ ပြု၏။ စေတတိ၊ ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိကိစ္စတို့၌ အားထုတ်စေသောအားဖြင့် ရွာဆော် လွန်ဆော်ကဲ့သို့ ဆော်နိုးသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ကပ္ပေတိ၊ ပကပ္ပေတိ၊ သင်ဖဿသည် ဖုသနကိစ္စကိုပြုလော့ သင်ဝေဒနာသည် ဝေဒယိတကိစ္စကိုပြုလော့ ဤသို့စသည်ဖြင့် စီရင်သကဲ့သို့ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ဝိဿန္တေတဗ္ဗော၊ ဖြေဆိုအပ်၏။)

(၉) စံ အာယုဟနာဒိဘာဝေဤသို့ အညီအညွတ် ပေါင်းစည်းသည်ကို ပြုတတ်သည် စသည် ၏အဖြစ်သည်။ သန္တေ၊ ဖြစ်လတ်သော်။ ပဉ္စဝိညာဏစေတနာ၊ ဗုဒ္ဓဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော စေတနာသည်။ ကံ၊ အဘယ် ကို။ အာယုဟတိ၊ အညီအညွတ် ပေါင်းစည်းသည်ကို ပြုသနည်း။ (ကံ၊ ကို) အဘိသင်္ခရေတိ၊ ပြုပြင်သနည်း။ (ကံ၊ ကို) ပိဏ္ဏ၊ ပေါင်းစည်းညီညွတ်သည်ကို။ ကရေတိ၊ ပြုသနည်း။ (ကံ၊ ကို) စေတတိ၊ ဖေဆော်သနည်း။ (ကံ၊ ကို) ကပ္ပေတိ၊ ပကပ္ပေတိ၊ စီမံပြုလုပ်သနည်း။ ဣတိ၊ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (စောဒနာ၊ စောဒနာတည်း) (ပဉ္စဝိညာဏစေတနာ၊ သည်။) သဟဇာတကမ္မေ၊ သဟဇာတဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။ (အာယုဟတိ၊ အညီအညွတ်ပေါင်းစည်းသည်ကိုပြု၏။ အဘိသင်္ခရေတိ၊ ပြုပြင်၏။ ပိဏ္ဏ၊ ကို။ ကရေတိ၊ ၏။ စေတတိ၊ ဖေ ဆော်၏။ ကပ္ပေတိ၊ ပကပ္ပေတိ၊ စီမံပြုလုပ်၏။) (ဃ) ဟိ၊ မုန့်၏။ သာပိ၊ ထိုပဉ္စဝိညာဏစေတနာသည်လည်း။ သဟဇာတေ၊ သဟဇာတဖြစ်ကုန်သော။ သမ္ပယုတ္တကုန္ဒေ၊ တို့ကို။ အာယုဟတိ၊ ၏။ အဘိသင်္ခရေတိ၊ ၏။ ပိဏ္ဏ၊ ကို။ ကရေတိ၊ ၏။ စေတတိ၊ ဖေဆော်၏။ ကပ္ပေတိ၊ ပကပ္ပေတိ၊ စီမံပြုလုပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ဝိဿန္တေတဗ္ဗော၊ ၏။)

➤ ၂။ (၁) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ကမ္မ နာမေတံ စသည်ဖြင့် စောဒနာကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စောဒနာကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသော ကြောင့် စောဒနာ၏ အဖြေဝိဿန္တနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာ အပေါ်၌ စောဒနာ ဝိဿန္တနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ယင်းစောဒနာ၏ အဖြေ ဝိဿန္တနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ)ဝါကျကိုမိန့်။

(၁) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဤကံမည်သည် အညီအညွတ် ပေါင်းစည်းသည်ကိုပြု၏ ပြုစီမံ၏ အပေါင်းကိုပြု၏ ဖေဆော်၏ စီမံပြုလုပ်၏-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို သို့သာ ဆိုချေသော် ပဉ္စဝိညာဏစေတနာသည် အမှတ်မရှိသော တရားတို့ကို အညီအညွတ် ပေါင်းစည်း သည်ကိုပြု၏ ပြုစီမံ၏ အပေါင်းကိုပြု၏ ဖေဆော်၏ စီမံပြုလုပ်၏-ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပဉ္စဝိညာဏ စေတနာ၏(ဝါ)သည် အညီအညွတ် ပေါင်းစည်းအပ် စီမံအပ်သော တရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပဉ္စ

ဒွါရကထာအဖွင့်

ဝိညာဏစေတနာသည် အဘယ်တရားတို့ကို အညီအညွတ်ပေါင်းစည်းသည်ကို ပြပါသည်။ ပြုစီမံပါသည်။ အပေါင်းကိုပြုပါသည်။ စေတောပါသည်။ စီမံပြုလုပ်ပါသည်။ ဤသို့- (ဂ)မိန့်။

(ဃ) သို့/ ခွပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ပဉ္စဝိညာဏစေတနာသည် သဟဇာတဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အညီအညွတ်ပေါင်းစည်းသည်ကိုပြ၏၊ ပြုစီမံ၏၊ အပေါင်းကိုပြ၏၊ စေတော၏၊ စီမံပြုလုပ်၏-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် (ပ) စီမံပြုလုပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ပုစ္ဆာ ဝိဿနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိကျဟီန ဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ ကရောတိတိ ကမ္မံ။ (၂) ကရဓာတ် ရမ္မပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သဟဇာတ်တရားတို့ကို အညီ အညွတ် ပြုခြင်းကြံယူသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကံ-တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိက္ခိယတေ သမ္ပိက္ခိယတေတိ ဝိဇ္ဇော။ (ဝိဒ္ဓိ (ဝါ) ဝိက္ခဓာတ်+အ)

သမ္ပယုတ္တသင်္ခါတော ခန္ဓော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓော။(တေ) (၂) သမ္ပယုတ်တရား၏ ခန္ဓာနှင့် ဂုဏ်ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပနသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသေဒန္တိ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရဝသေဒ ဥပ္ပန္နံ ဝိပုလပန္နာနံ သုတ္တပ္ပမတ္တာဒိနံ သမ္ဘံ။ (ဌာ၁၂၈) ဝိတက္ကဝိပ္ပာရဝသေဒ ဥပ္ပန္နံ သဒ္ဓံ-ဖြင့် ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓုပုဒ်ကို ဝိပုရဏံ ဝိပုလဝတ္ထနံ ဝိပ္ပာရော၊ ဝိတက္ကဿ ဝိပ္ပာရော ဝိတက္ကဝိပ္ပာရော၊ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရေန ဥပ္ပန္နော သဒ္ဓေါ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓေါ ဟု ဥပ္ပန္နုပုဒ်အလယ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပျုရိသံသမာသံ ဝေဒနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (အတိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

ဝိပုလပန္နာနံ သုတ္တပ္ပမတ္တာဒိနံ-ဖြင့် ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓံ-၌ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရ-၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော အသံဟူသည် ဝိတက္ကဝိပ္ပာရ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ယောင်ယမ်းမြည်တမ်းကုန်သော အိပ်ပျော်စဉ် မေ့လျော့သူ စသည်တို့၏ အသံပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက်နှင့် သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဃ) ယိ-ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ သာမိ-၌ ဝိ-ကား သမ္ပိက္ခကတ္ထ။ (က) ခတ္တ-မနောဒွါရဝိကာရမနောဒွါရအရာ၌။

➤ ၈ ။ ကြိယာဝါဒနံ ။ ။ (က) အာဟ-၌ ဓာတ်-အရ = စောဒကပုဂ္ဂိုလ် ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁)ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကံတ္ထ။ (၃) “ကမ္မံ နာမေတံ ကိ ကရောတိ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓါသည် ပကသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ

F-42-B

စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စောဒနာကို သိရခြင်း၊ ယင်းသို့သိရသဖြင့် “အာယူဟတိ” စသောအားဖြင့် ဝိဿနုနာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ အာယူဟတိ အဘိသင်္ခီရောတိ- အရ = “စေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ ၁၀။ (ဃ) သာပိ သဟဇာတေ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓေ အာယူဟတိ ။ ။ သာပိ- အရ ပဉ္စဝိညာဏ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အာယူဟတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် ပဉ္စဝိညာဏစိတ္တဗျူဟိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဝိပါက၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာယူဟတိ-အရ ပဉ္စဝိညာဏ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် သဟဇာတေ သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓေ အရ သဟဇာတဖြစ်သော သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ၊ ဝိပါက၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (သသ) [ဌ၊၁၃၀။ ပြည်၊ပ၊ ၅၂။ ဘာသာဠိ၊ဒု၊၁၆၂]

(က) ကိဝါ ဣမိနာ ဝါဒေန၊ (ခ) သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန ဟေတံ ဝုတ္တံ၊

(ဂ) ဣဒံ ပနောတ္ထ သန္နိဋ္ဌာနံ တေဘူမကကုသလာကုသလော ဧကူနတိသဝိဓော မနော မနောကမ္မဒွါရ်နာမ၊

(ဃ) ယာ ပန တသ္မိ မနောဒွါရေ သိဒ္ဓါ စေတနာ၊ ယာယ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒမိစ္ဆာ ဒဿနာနိဝေဝ အနဘိဇ္ဈာအဗျာပါဒ သမ္မာဒဿနာနိဝ ဂဏှာတိ၊ ဣဒံ မနောကမ္မံ နာမ၊

(င) ဣတော ပရံ သဗ္ဗံ ကမ္မဝတ္ထာနန္တ ခုရဝတ္ထာနန္တ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ၊

➤ ၁။ [က+ခ ဝါကျအပြန်အလှန်] (က) ဝါ-အပရော နယော၊တပါးသော နည်းကို။ (မယ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအပ်၏။)ဣမိနာ ဝါရေန၊ကာမာဝစရော-စသော ဤဝါရဖြင့်။(တနည်း) ဣမိနာ ဝါဒေန၊မနဟုသမ္ပူကို မနောဒွါရဟု ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဤဝါဒဖြင့်။ကိ ပယောဇနံ၊ အဘယ်အကျိုးရှိ အံ့နည်း။(ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။)ဣမိနာဝါဒေနဖြင့်။ကိ ပယောဇနံ၊အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။

(ခ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန၊အလုံးစုံသော မနတို့ကို ပေါင်း၍ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ဧတံ ကာမာဝစရောတိ အာဒိဝစနံ၊ကာမာဝစရော-စသော ဤစကားကို။(အာစရိယေဟိ၊ဆရာ တို့သည်။)ဝုတ္တံ၊ဆိုအပ်၏။(တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။)ဣမိနာဝါဒေနဖြင့်။ကိ ပယောဇနံ၊အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။

(ဂ) ဣဒံ ပန၊ဤဆိုလတ်သည်ကား။ဧတ္ထ မနောကမ္မဒွါရမိကာရေ၊ဤမနောကမ္မ ဒွါရအရာ၌၊သန္နိ ဋ္ဌာနံ၊ဆုံးဖြတ်အပ်သော စကားတည်း။တေဘူမကကုသလာကုသလော၊တေဘူမက ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ် ကုန်သော။ဧကူနတိသဝိဓော၊တခုယုတ်ကိုးဆယ် အပြားရှိသော။မနော၊မနသည်။မနောကမ္မဒွါရ် နာမ၊မည် ၏။

(ဃ) ပန၊ထိုမှတပါး။တသ္မိ မနောဒွါရေ၊ထိုမနောဒွါရ၌။သိဒ္ဓါ၊ထင်ရှားသော။ယာ စေတနာ၊အကြင် စေတနာသည်။အတ္ထိ၊၏။ယာယ စေတနာယ၊ဖြင့်။အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒမိစ္ဆာဒဿနာနိဝေဝ၊အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒ မိစ္ဆာ ဒဿနတို့ကို၎င်း။အနဘိဇ္ဈာအဗျာပါဒ သမ္မာဒဿနာနိဝ၊အနဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒ သမ္မာဒဿနတို့ကို၎င်း။ဂဏှာတိ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၃၇

ယူ၏။ ဣဒံ ဤစေတနာသည်။ မနောကမ္မံ နာမ၊ မနောကံ မည်၏။

(င) ဣတော ဝုတ္တဝစနတော၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော စကားမှ၊ ပရိနောက်ဖြစ်သော။ သဗ္ဗံ အလုံးစုံသော။ ကမ္မဝဝတ္ထာနန္ဓကံကို ဒွါရဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ် နာမည်တပ်ခြင်းကို၎င်း၊ ဒွါရဝဝတ္ထာနန္ဓဒွါရကို ကံဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ် နာမည်တပ်ခြင်းကို၎င်း။ ပေဋ္ဌာအောက် ကာယကမ္မဒွါရကထာ၌။ ဝုတ္တနယေနဝ၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ ဣတိ၊ ဤသည်လျှင် စကားတရပ် အပြီးသတ်တည်း။ (နိ-၅၂၂)

➤ **၂။ (ခ) သိန္နိ/ ဌပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဤကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရဖြင့် အကျိုးမရှိဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရကိုလည်း ယူသင့် မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်သင့်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် ဤ ကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရဖြင့် အကျိုးမရှိဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရဖြင့် အကျိုးမရှိခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဤကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရဖြင့် အကျိုးမရှိပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ)ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ခ)ဖြင့် အလုံးစုံသော မနတို့ကို ပေါင်း၍ ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကာမာဝစရော အစရှိသော စကားကို ဆရာမြတ်တို့ဆိုအပ်သောကြောင့် ဤကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါရဖြင့် အကျိုး မရှိပါဟူလို။

(ဂ) သိန္နိ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဤကာမာဝစရော-စသော ဝါရဖြင့် အကျိုးမရှိ-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (တနည်း) တတ္ထ ကာမာဝစရော အစရှိသော ဝါကျဖြင့် တခု ယုတ် ကိုးဆယ်သော မန-သည် မန-မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤမနောကမ္မဒွါရ အရာ၌ တခုယုတ်ကိုးဆယ် အပြားရှိသော မန-သည် မနောကမ္မဒွါရမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤမနောကမ္မ ဒွါရ အရာ၌ မနောကမ္မဒွါရ-အရ ယူသင့်သော မန-ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤမနောကမ္မဒွါရ အရာ၌ မနောကမ္မဒွါရ- အရ ယူသင့်သော မန-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

ကား- (ဂ) ဖြင့် ဤမနောကမ္မဒွါရ အရာ၌ တောဘူမကကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော တခုယုတ် သုံးဆယ်သော မန-သည် မနောကမ္မဒွါရ မည်၏ဟု ငါပြဆိုရကား အတိဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

(ဃ) သိန္နိ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ဤမနောကမ္မဒွါရ အရာ၌ တောဘူမကကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော တခုယုတ် သုံးဆယ်သော မန-သည် မနောကမ္မဒွါရမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မနောကမ္မဒွါရ၏ သရုပ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် မနောကမ္မဒွါရရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာ ပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်တရားသည် မနောကမ္မ မည်ပါသနည်း။ ဤသို့-(ဃ)မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ (က) ဖြင့် စိတ်အားလုံးကို မနောကမ္မဒွါရဟု ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဝါဒမှတစ်ပါး တောဘုမက ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော တခုယုတ်သုံးဆယ်သော မန-ကို မနောကမ္မ-ဟုဆိုသော ဝါဒတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတဟိန္ဒဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အတိဒေါသကို ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်အားလုံးကို မနောကမ္မဒွါရဟု ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဝါဒမှတစ်ပါး တောဘုမက ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော တခုယုတ်သုံးဆယ်သော မန-ကို မနောကမ္မ-ဟုဆိုသော ဝါဒတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

➤ ၄။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။(တေန) (၂) ဝဒဓာတ် ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပြောဆိုခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အယူဝါဒတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သန္နိဋ္ဌာပိယတေတိ သန္နိဋ္ဌာနံ။/ သန္နိဋ္ဌာတိ ဧတေနာတိ သန္နိဋ္ဌာနံ။ (၂) သံ-ရှေး နိ-ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သိဇ္ဈတိတိ သိဒ္ဓါ။ (သိဓဇာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ထင်ရှားခြင်း၊ ပြီးစီးခြင်းကြိယာ)

အဝုစ္စိတိ ဝုဠတ္တာ။(ဝစ+တ) နိယတိ ဉာယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော။(နိ+အ)

ဝုတ္တော နယော ဝုတ္တနယော။(တေန)

➤ ၆။ (ဂ) ဖြင့် တောဘုမကကုသိုလ်ဖြစ်သော နှစ်ဆယ့်ကိုးပါးသော စိတ်သည် မနောကမ္မ ဒွါရ မည်၏ဟု မနောကမ္မဒွါရသရုပ်ကို သိစေပါသည်။(သရူပတ္တ)

(ဃ) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒ မိစ္ဆာဒဿနတို့ကို၎င်း၊ အနဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒ သမ္မာဒဿနတို့ကို၎င်း ယူသော စေတနာသည် မနောကမ္မမည်၏ဟု သိစေပါသည်။(သရူပတ္တ)

➤ ၇။ နိပါတိပုဉ်အနက်နှင့် သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတက။ ပက္ခန္တရဇောတက။ (ခ) ဟိ-ကား ကာရဏဇောတက (ဝါ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိဇောတက။ (ဂ) ပန-ကား ဝါကျာရဗ္ဗ ဇောတက။ (ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (ခ) ဓတံ-ကား ကာမာဝစရော အစရှိသော စကားကို (ဝါ) အယံ နာမ မနော မနောဒွါရံ န ဟောတိတိ နဝတ္တဗ္ဗော-ဟူသော စကားကို။ (ဂ) ဧတ္ထ-ကား မနောကမ္မဒွါရအရာ-ကို (ဃ) ယာ-ဖြင့် စေတနာကို ယာယ-ဖြင့် စေတနာကို စွဲပါသည်။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ ဧတံ (အာစရိယေဟိ) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ် အရ = (၁) အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ၊ ဝိရိယ၊ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “တတ္ထ ကာမာဝစရော” စသော ဝစီဘောဒဿနသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ ပါရမီဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုဇေတို့ နာကြား ကြည့်ရှုရခြင်း၊ သင်ယူရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်း၊

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၃၉

ပီတိပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

➤ **ဌာန-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) “တတ္ထ ကာမာဝစရော စတုပညာသဝီဇော”** စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ ပီရိယ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သောတုဇနတို့ နာကြား၊ ကြည့်ရှုရခြင်း၊ သင်ယူရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရခြင်း စသည်တို့သည် ပကသာနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပီတိ၊ ပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ **ဝေဒိတဗ္ဗ-၌ ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) ဝေဒိတဗ္ဗ-၌ ဝိဒဓာတ်အရ- (၁) ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ သတိ၊ ပီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယုံမှားသံသယ ကင်းရှင်းခြင်း၊ သိသည့်အတိုင်း ဟောပြော ပြသ ပို့ချခြင်း၊ ကျင့်ခြင်းပဋိပတ္တိ စသည်တို့သည် ပကသာနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပ နိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိဝေဓ-ဟူသော မဂ်ဖိုလ်ရခြင်းမှ စ၍ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။**

➤ **ဝ ဝ ။ (ယ) ယာ တသ္မိ မနောဒွါရေ+သိဒ္ဓါ စေတနာ (အတ္တိ) ။ ။ တသ္မိ မနောဒွါရေ-အရ တေဘူမကကုသိုလ် အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် သိဒ္ဓါ စေတနာ အတ္တိ-အရ တေဘူမက ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။**

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္တိ၊ အဝိ (၁၃) ပစ္စည်း။

ယာ သိဒ္ဓါ စေတနာ-အရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် **အတ္တိ-**အရွတ်စေတနာနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္တိ၊ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

ယာယ-အရ တေဘူမကကုသိုလ် အကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည် **ဂဏှာတိ-**အရ တေဘူမက ကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္တိ၊ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒေဓိန္ဒာဒဿနာနိ-အရ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒ ဓိန္ဒာဒိဒ္ဓိ ပစ္စည်းတရားသည် **ဂဏှာတိ** -အရ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (သည) [၄၊ ၁၃၂။ ပြည်၊ ၁၊ ၅၃၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၁၆၈]

- (က) တတ္ထ လောကုတ္တရမဓိဇ္ဇာဘဏပိယမာနော ကာယကမ္မာဒိနိတိကံ ကမ္မာနိ ဘဝတိ၊
- (ခ) ယံဂိ ကာယေန ဒုဿီလျံ အဇ္ဈာစရတိ၊ တမှာ သံဝရော ကာယိကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊
- (ဂ) ယံ ဝါတယ ဒုဿီလျံ အဇ္ဈာစရတိ၊ တမှာ သံဝရော ဝါစသိကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

- (ဃ) ကုတိ သမ္မာကမ္မန္တော ကာယကမ္မံ၊ သမ္မာဝါစာ ဝစီကမ္မံ။
- (င) စောသ္မိံ ဒွယေ ဂဟိတေ သမ္မာအာဇီဝေါ တပ္ပက္ခိကတ္တာ ဂဟိတောဝ ဟောတိ။
- (စ) ယံ ပန မနေန ဒုဿီလျံ အဇ္ဈာစရတိ၊ တမှာ သံဝရော မာနသိကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
- (ဆ) ယော ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပဝါယာမသတိသမာဓိဝသေန ပဉ္စဝိစော ဟောတိ။

➤ ၁။ (က) တတ္ထ တေသု စေတနာသမ္ပယုတ္တကဓမ္မေသု၊ ထိုစေတနာနှင့်ယှဉ်သော ဗောဇ္ဈင်္ဂ မဂ္ဂင်္ဂတို့တွင် လောကုတ္တရာမဂ္ဂေါ၊ လောကုတ္တရာမဂ်သည်။ (ဣဓ၊ ဤလောကီယကမ္မကထာ၌။ အနဓိပ္ပေတောပိ။ မလိုအပ်သော်လည်း) ဘဇာဝိယမာနော၊ ဆည်းကပ်အပ်သည်ရှိသော်။ (ဝါ) သွင်းအပ်သည်ရှိသော်။ ကာယကမ္မာဒိနိ၊ ကာယကံ အစရှိကုန်သော။ တီထီ၊ ကုန်သော။ ကမ္မာနိ၊ ကံတို့သို့။ ဘဇတိ၊ ဆည်း၏။ (ဝါ) ဝင်၏။

(ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ ကာယေန၊ ကာယဒွါရဖြင့်။ ယံ ဒုဿီလျံ၊ အကြင်ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန၊ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရဟူသော သီလမဲ့သောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အမှုကို။ အဇ္ဈာစရတိ၊ လွန်ကျူး၍ကျင့်၏။ တမှာ ဒုဿီလျာ၊ ထိုသုံးပါးသော ကာယဒုဿီလျမှ။ သံဝရော၊ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားကို။ ကာယိကောတိ၊ ကာယဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟူ၍။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ဂ) ဝါစာယ၊ ဝစီဒွါရဖြင့်။ ယံ ဒုဿီလျံ၊ အကြင် မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရုသဝါစာ၊ သမ္ပုလ္လာပ ဟူသော သီလမဲ့သောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အမှုကို။ အဇ္ဈာစရတိ၊ လွန်ကျူး၍ကျင့်၏။ တမှာ ဒုဿီလျာ၊ ထိုလေးပါးသော ဝစီဒုဿီလျမှ။ သံဝရော၊ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားကို။ ဝါစသိကောတိ၊ ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟူ၍။ (ပဏ္ဍိတေန၊ သည်) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ဃ) ကုတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ သမ္မာကမ္မန္တော၊ သည်။ ကာယကမ္မံ၊ မည်၏။ သမ္မာဝါစာ၊ သည်။ ဝစီကမ္မံ၊ မည်၏။

(င) စောသ္မိံ ဒွယေ၊ ထို သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာဝါစာ နှစ်ပါးအပေါင်းကို။ ဂဟိတေ၊ ယူအပ်သည်ရှိသော်။ သမ္မာအာဇီဝေါ၊ သည်။ တပ္ပက္ခိကတ္တာ၊ ထို သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာဝါစာတို့၏ အပို့၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဂဟိတောဝ၊ ယူအပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။

(စ) ပန၊ ထိုမှတပါး။ မနေန၊ မနောဒွါရဖြင့်။ ယံ ဒုဿီလျံ၊ အကြင် သီလမဲ့သော သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ကာယိက ဝါစသိက ဝိတိက္ကမသည်ကြည့်အပ်သော အလုံးစုံသော အကုသိုလ်ကို။ (ဝါ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသတိ၊ မိစ္ဆာသမာဓိကို။ အဇ္ဈာစရတိ၊ လွန်ကျူး၍ ကျင့်၏။ တမှာ ဒုဿီလျာ၊ ထိုမနောဒုဿီလျမှ။ သံဝရော၊ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားကို။ မာနသိကောတိ၊ မနောဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟူ၍။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ၏။

(ဆ) ယော မာနသိကသံဝရော၊ ထိုမာနသိကသံဝရသည်။ ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပဝါယာမသတိသမာဓိဝသေန၊ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ပဉ္စဝိစော၊ ငါးပါး အပြားရှိ သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (နိ-၅၃၁)

➤ ၂။ (ခ) ငန္တိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ထိုစေတနာသမ္ပယုတ္တ ဓမ္မတို့တွင် လောကုတ္တရာမဂ္ဂင်္ဂတရားကိုယ် ရှစ်ပါးသည် ကာယကံ-စသော သုံးပါးသော ကံသို့ဝင်၏-ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် လောကုတ္တရာမဂ္ဂင်္ဂတရားကိုယ် ရှစ်ပါး၏ ကာယကံ-စသော သုံးပါးသော ကံသို့ ဝင်သည်၏အဖြစ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်သည်မဟုတ်ပါလော။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၄၁

ထိုသို့ သိအပ်လေသောကြောင့် (က)ဖြင့် ထိုစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့တွင် လောကုတ္တရာမဂ္ဂင်တရားကိုယ် စ-ပါးသည် ကာယကံ-စသော သုံးပါးသော ကံသို့ဝင်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ရှစ်ပါး၏ ကာယကံ-စသော သုံးပါးသော ကံတို့သို့ ဝင်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ရှစ်ပါး၏ ကာယကံ-စသော သုံးပါးသော ကံတို့သို့ ဝင်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ် သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) စသည်မိန့်။

(ဂ) သိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် သုံးပါးသော ကာယဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားကို (ဝါ) စောင့်စည်းကြောင်းဖြစ်သော သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီကို ကာယဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟူ၍ သိမှတ်အပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သုံးပါးသော ကာယဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရား၏ (ဝါ) စောင့်စည်းကြောင်းဖြစ်သော သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီ၏ ဖြစ်ရာ ဒွါရကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် လေးပါးသော ဝစီဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရား၏ (ဝါ) သမ္မာဝါစာဝိရတီ၏ ဖြစ်ရာဒွါရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ လေးပါးသော ဝစီဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားသည် (ဝါ) သမ္မာဝါစာဝိရတီသည် အဘယ်ဒွါရ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။(ဝါ) သမ္မာဝါစာကို အဘယ်ဒွါရ၌ဖြစ်၏ဟု သိမှတ်အပ်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(င) သိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)(ဃ) တို့ဖြင့် သမ္မာကမ္မန္တသည် ကာယကံမည်၏။ သမ္မာဝါစာသည် ဝစီကံမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာဝါစာတို့သည်သာ ကာယကံ ဝစီကံမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သမ္မာအာဇီဝ၏ ကာယကံ ဝစီကံ မည်/မမည် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ ဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သမ္မာအာဇီဝ၏ ကာယကံ ဝစီကံ မည်/မမည် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င)ဖြင့် သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာဝါစာ နှစ်ပါးအပေါင်းကို ယူအပ်သည်ရှိသော် သမ္မာအာဇီဝသည် ထိုသမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာဝါစာတို့၏ အဖို့၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သမ္မာအာဇီဝကိုလည်း ယူအပ်ပြီးဖြစ်ရကား အဗျာပိတဒေါသ မရောက်ဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ ပုနရတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(စ) ဖြင့် မနောဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရား၏ ဖြစ်ရာဒွါရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ နတ္ထိ သီလံ ဧတဿာတိ ဒုဿီလော။(ဒု+သီလ+ဧတ)

ဒုဿီလဿ ဘာဝေါ ဒုဿီလျံ။ (၂) ဒုဿီလပုဒ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလ

မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပွတ္တိ နိမိတ်။ (၄) သီလမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုမ္ဘိတာနံ ကေသာဒီနံ အာယော ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ **ကာဇယော**။(ကု+အာယ)

ကာယေ ပဝတ္တော **ကာယိဇကော**။ (၂) ကာယပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကာယဒွါရ၏ သမ္မာကမ္မန္တ နှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော သံဝေရတို့၏ (ဝါ) သမ္မာကမ္မန္တတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂုစ္ဆတေတိ ဝစော။ ဝစသ္မိံ ပဝတ္တော **ဝါစသိဇကော**။ (၂) ဝစပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဝစီဒွါရ ၏ သမ္မာဝါစာနှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပွတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော သံဝေရတို့၏ (ဝါ) သမ္မာဝါစာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ **၆** ။ **(ခ)** ဖြင့် ကာယိကော-ကို ကာယေ ပဝတ္တော ကာယိကော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကာယိက-အရ သုံးပါးသော ကာယဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားတို့ကို (ဝါ) သမ္မာ ကမ္မန္တကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ဝါစသိကောပုဒ်ကို ဝစသ္မိံ ပဝတ္တော ဝါစသိကော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝါစသိက-အရ လေးပါးသော ဝစီဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားတို့ကို (ဝါ) သမ္မာဝါစာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် သမ္မာကမ္မန္တသည် ကာယကံမည်၏။ သမ္မာဝါစာသည် ဝစီကံမည်၏ဟု သိ(ဘာဝတ္ထ)

(င) ဖြင့် သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာဝါစာ နှစ်ပါးကို ယူအပ်သည်ရှိသော် ထိုသမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာဝါစာတို့၏ အဖို့၌ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သမ္မာအဓိကကို ယူအပ်ပြီးဖြစ်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါ သည်။(ဘာဝတ္ထ)

(စ) ဖြင့် မာနသိကောပုဒ်ကို မနသ္မိံ ပဝတ္တော မာနသိကော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မာနသိက-အရ မနောဒုဿီလျမှ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့တတ်သော တရားတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါ သည်။ (သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဆ) ဖြင့် ထိုမာနသိကသံဝေရသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာ သမာဓိ ဟု ငါးပါးအပြားရှိသတည်းဟု သိစေပါသည်။ (သရုပ်ပတ္ထ)

➤ **၇** ။ **နိပါတိပုဒ်အနက်** ။ (ခ) **ဟိ**-ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ (စ) **ပန**-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ ဝါကျာရဇ္ဈဇောတက။ (ခ)(ဂ)(စ) တို့၌ **တမ္မာ**-ဝယ် တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒုဿီလျ ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

➤ **၈** ။ **ကြိယာငါးတန်** ။ ။ **ယံ ကာယေန ဒုဿီလျံ အဇ္ဈာဝေရတိ-၌ မုရတ္ထ-အရ**

(၁) ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရ သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်၌ သူတပါးတို့ အစွပ်စွဲခံရခြင်း၊ အချုပ်အနှောင်ခံရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ (၄) အသပ္ပရိသုပနိဿယ-စသော ဝိပတ္တိစက်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တမလွန်၌ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိရောက်

ရခြင်း စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ မနေန ခုသင်္ခါလျှံ အဇ္ဈာစရတိ။ ။ မနေန-အရ အကုသိုလ်စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အဇ္ဈာစရတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ်စိတ္တုပြုဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ကံ၊ အာဟာ၊ သမိ၊ အတ္ထိ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

ခုသင်္ခါလျှံ-အရ ဝိတိက္ကမဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် အဇ္ဈာစရတိ-အရ ဝိတိက္ကမစေတနာ (၁၂) အကုသိုလ်စိတ္တုပြုဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း။

ဓါကျ (သဘ) [ဌ၊၁၃၄။ ပြည်၊ပ၊ ၅၄၈။ ဘာသာဋီ၊ဒ၊၁၇၈]

(က) ကံ ပန စဝံ မဟန္တံ နိရတ္ထကန္တိ? (ခ) နော နိရတ္ထကံ၊ (ဂ) တုံ ပနဿ အတ္ထံ န ဇာနသိ၊

(ဃ) ဣဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တောတိ ဧတ္ထ ဟိ နေဝ ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ အဝိပေတက၊

(င) အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ ပန အဝိပေတက၊ (စ) သာ ဟိ ဧတ္ထ လဗ္ဗမာနာ လဗ္ဗတိ၊

(ဆ) သာ ပန ကာယဝစီဒ္ဓါရာနိ မုဉ္ဇိတွာ ကာတုံ န သတ္တာ၊

(ဇ) အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကာ ဟိ သတ္တာဟံ အလောဏကံ ဘုဒ္ဓိတွာ ဒဗ္ဗေ အတ္တရိတွာ ပထဝီယံ သယမာနာ တပံ စရိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သုသာနဘူမိံ သဇ္ဇေတွာ သတ္တမေ ပဒေ ဌတွာ ဟတ္ထံ ဝဇေတွာ ဝဇေတွာ မုခေန ဝိဇ္ဇံ ပရိဇ္ဇန္တိ အထ နေသံ ကမ္မံ သမိဇ္ဈတိ။

➤ ၁၁။ (က) စဝံ မဟန္တံ ဤသိုကြီးမား ရှည်လျားသော။(သုတ္တံ၊သုတ်သည်။)ကံ ပန နိရတ္ထကံ၊ အကျိုးမရှိ အချည်းနှီးဖြစ်ခဲ့ပြီလော။ဣတိ၊သို့။(ပရဝါဒီ၊ပရဝါဒီသည်။)ပုစ္ဆတိ၊မေးပြန်၏။

(ခ) နော နိရတ္ထကံ၊အကျိုးမရှိ အချည်းနှီးမဟုတ်။(တနည်း၊)နိရတ္ထကံ၊အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိသည်။ နော၊မဟုတ်။

(ဂ) ပနထိုသို့ အကျိုးမရှိသည် မဟုတ်သော်လည်း။တွံ၊သင်သည်။အဿ သုတ္တဿ၊ ထိုကုလဗ္ဗသုတ်၏။အတ္ထံ၊အနက်ကို။န ဇာနသိ၊မသိ။

(ဃ) ဟိ-တံပါကဋ် ကရောမိ၊အံ။(ဝါ) ဟိ၊မှန်၏။ (ဝါ) ဟိ၊ချဲ့။ဣဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တောတိ ဧတ္ထ၊ဟူသော ဤပါဌ်၌။ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ၊ဘာဝနာမယိဒ္ဓိကို။

နေဝ အဝိပေတက၊အလိုမရှိအပ်။ (င) ပန၊လိုအပ်သည်ကို ဆိုအံ့။အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ၊အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း၌လာသော တန်ခိုးကို။(ဝါ)ဝိဇ္ဇာမယတန်ခိုးကို။အဝိပေတက၊လိုအပ်၏။

(စ) ဟိ၊မှန်၏။သာ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ၊ထိုအာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း၌လာသော တန်ခိုးကို။(ဝါ)ထို ဝိဇ္ဇာမယတန်ခိုးကို။ဧတ္ထ ဣဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တောတိ ဝစနေ၊ဤဣဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တောဟူသော စကား၌။လဗ္ဗမာနာ၊ရအပ်သည်ရှိသော်။လဗ္ဗတိ၊ရသည်၏။

(ဆ) ပန၊ဆက်။သာ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ၊ထို အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း၌လာသော တန်ခိုးကို။(ဝါ)သည်။ကာယဝစီဒ္ဓါရာနိ၊တို့ကို။မုဉ္ဇိတွာ၊လွှတ်၍။ကာတုံ၊ပြုခြင်းငှာ။

န သတ္တာ၊မတတ်ကောင်း။ (ဇ) ဟိ၊မှန်၏။အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကာ၊အာထဗ္ဗဏတန်ခိုးကို အလိုရှိသောသူတို့သည်။ သတ္တာဟံ၊ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး။အလောဏကံ၊ဆားမရှိသော အစာကို။ဘုဒ္ဓိတွာ၊စား၍။ဒဗ္ဗေ၊နေဇာမြက်တို့ကို။

အတ္တရိတွာ၊ခင်း၍။ပထဝီယံ၊မြေ၌။သယမာနာ၊အိပ်ကုန်လျက်။တပံ၊ခြံ၊ခြံသော အကျင့်ကို။စရိတွာ၊ကျင့်၍။ သတ္တမေ၊ခုနစ်ရက်မြောက်သော။ဒိဝသေ၊နေ့၌။သုသာနဘူမိံ၊သင်းချိုင်းမြေကို။သဇ္ဇေတွာ၊စီရင်၍။သတ္တမေ ပဒေ၊

သုသာန်မြေကို နင်းသည်မှ ခုနစ်ခုမြောက်သော ဘဝါးလှမ်း၌။(၁)စည်းအဝင်ကို နင်းသည်မှ ခုနစ်ခုမြောက်သော ဘဝါးလှမ်း၌။ဌတွာ၊ရပ်၍။ဟတ္ထံ၊လက်ကို။ဝဇ္ဇေတွာ ဝဇ္ဇေတွာ၊အိမ်း၍ အိမ်း၍(၁) ဝင့်၍ ဝင့်၍။(၁) ဝိုင်း၍ ဝိုင်း၍။မုခေန၊ခံတွင်းဖြင့်။ဝိဇ္ဇန္တမန္တာန်ကို။ပရိဇ္ဈေန္တိ၊စုတ်ကုန်၏။ အထာထိုအခါ၌။နေသံ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကာနံ၊ထိုအာထဗ္ဗဏတန်ခိုးကို အလိုရှိသောသူတို့၏။ကမ္မံ၊အမှုသည်။သမိဇ္ဈတိ၊ပြည့်စုံ၏။(၁) အပြီးတိုင်၏။(နိ-၅၄၀)

➤ **၂။ (ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် သင်သည် ဤကုလုဗ္ဗသုတ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မသိဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ခဠိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ယိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် သင်သည် ဤကုလုဗ္ဗ သုတ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မသိဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ခဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ခဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော ပါဠိ၌ ကာနာမယိဒ္ဓိကို အလိုမရှိအပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ အလိုမရှိအပ်သော ကုဒ္ဓိကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ အလိုရှိအပ်သော ကုဒ္ဓိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ အဘယ်ကုဒ္ဓိကို အလိုရှိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)ဖြင့် ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကို အလိုရှိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကုဒ္ဓိမာ-ဟု သာမညအားဖြင့် ဟောထားပါလျက် အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကို လိုအပ်၏ဟုဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ခဠိယမျှသာ ဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ယိုင်ရာသောကြောင့် (င)ဖြင့် ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကို အလိုရှိအပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ခဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ခဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ **၃။ (ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ(တနည်း) ပုစ္ဆာ ဝိသဒ္ဓနာ ခန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ (တနည်း) နိရတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။**

(င) ၌ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကုဒ္ဓိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ ကုဒ္ဓိမာ-ဟု သာမညဆိုသော် အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ စသည်တို့ကို မယူရ။ အကုသိုလ်ကာယကံ ဝစီကံ အရာဖြစ်သောကြောင့် အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကိုသာ ယူရမည်ဟု သာမညမှ ဝိသေသကို ပြလိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (၁) စကားလုကို ပြလိုသောကြောင့် (၁) ဤ၌ ကုဒ္ဓိမာပုဒ်၏ စကဒေသုပပာသဒ္ဓါအဖြစ်ကို ပြလိုသော

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၄၅

ကြောင့် (င) ၌ အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၉။ နတ္ထိ အတ္ထော ပယောဇနံ ယဿာတိ နိရုတ္တကံ။ (၂) နိပုဒ်+အတ္ထပုဒ်+ယ-
အညပုဒ်သည်၎င်း၊ အကျိုးမရှိသည်၏အဖြစ်၏ ကြီးမားရှည်လျားသော သုတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျိုးမရှိသော သုတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော
အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာထဗ္ဗဏဝေဒတော အာဂတာ ကုဒ္ဒိ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ။ (၂) အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း၏ လာသော
တန်ခိုးနှင့် ဌာန ဌာနိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

အာထဗ္ဗဏတော ဝိဇ္ဇတော ဇာတာ ကုဒ္ဒိ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ။ အာထဗ္ဗဏတော နိဗ္ဗတ္တာ ကုဒ္ဒိ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ။
(အာထဗ္ဗဏဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော တန်ခိုး) * ကုဇ္ဈတိတိ ကုဒ္ဒိ။ ကုဇ္ဈန္တိ သတ္တာ ဇောယာတိ ကုဒ္ဒိ။
ကုဒ္ဒိ အဿ အတ္ထိ၊ တသ္မိဝါ ဝိဇ္ဇတိတိ ကုဒ္ဒိမာ။(ကုဒ္ဒိပုဒ်+မန္တပစ္စည်း၊ တန်ခိုးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်)

➤ ၆။ (ဃ) ဖြင့် ကုဒ္ဒိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ ကုဒ္ဒိ-အရ ဘာဝနာမယိဒ္ဓိကို မယူအပ်ဟု
သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (င) ဖြင့် ကုဒ္ဒိမာ စေတော ဝသိပ္ပတ္တော-၌ ကုဒ္ဒိ-အရ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကို
ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပုစ္ဆာဇောတက။ (ဂ) ပန-ကား အရုဗ္ဗတ္ထ
(တနည်း) ဝါကျရဗ္ဗဇောတက။ (ဃ) ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက၊ ဝိတ္ထာရဇောတက၊(တနည်း)
ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (င) ပန-ကား အန္တယဇောတက။ (စ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (ဆ)
ပန-ကား ဝါကျရဗ္ဗဇောတက။ (ဇ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (တနည်း) ဝိတ္ထာရဇောတက။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ (၉) မုခေန ဝိန္ဒ ပရိဇပုန္တိ-၌ မုချတ္တတရားကား
အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရ
သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာထဗ္ဗဏတန်ခိုးကို အလိုရှိကုန်သောသူတို့၏ အမှုကိစ္စ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသည်
ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေ အကတပုညတာ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၄) သူတပါးတို့ကို ညှဉ်းပန်း
နှိပ်စက်ခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ မုခေန ဝိန္ဒ ပရိဇပုန္တိ ။ မုခေန-အရ ခံတွင်းသည် (ဝါ) ဝစီဒ္ဓါရ ပစ္စည်း
တရားသည် ပရိဇပုန္တိ-အရ မန္တန်စုတ်သော အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်
စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။(ပြိုင်-မရှိ)

ဝိန္ဒ-အရ ဂါထာမန္တာန် ပစ္စည်းတရားသည် ပရိဇပုန္တိ-အရ မန္တန်စုတ်သော အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိက
ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ
သည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (သဒ္ဓ) [၄၁၃၆။ ပြည်၊ပ၊ ၅၅၁။ ဘာသာဋီ၊၃၊၁၈၂]

(က) အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော - ယွာယံ သမ္ပဏနမုသာဝါဒေါ ဟောတိတိ ဝုတ္တော၊ သော
အာပတ္တိတော ကံ ဟောတိ၊ ကတရာပတ္တိ ဟောတိတိ အတ္ထော။

(၈) ဒုက္ခဋ္ဌာပတ္တိ ဟောတိ၊ (၉) သာ ဝ ခေါ န မုသာဝါဒလက္ခဏေန၊

(ဃ) ဘဂဝတော ပန ဝစနေန ဝစီဒါရေ အကိရိယသမုဋ္ဌာနာ အာပတ္တိ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊

(၉) ဂုတ္တန္တိ စေတံ - - “အနာလပစ္ဆော မနဇေန ကေနစိ၊ ဝါစာဂိရံ နောစ ပရေ ဘဏေယျ။

အာပဇ္ဇေယျ ဝါစသိကံ န ကာယိကံ၊ ပဉာ မေသာ ကုသလေဟိ စိန္တိတာ” တိ၊

(၈) ဝေ “အကုသလံ ဝစီကမ္ပံ န မနောဒွါရေ သမုဋ္ဌာတိ” တိ နိဋ္ဌမေတ္တ ဂန္ထံ။

➤ ● ။ (က) ဟိ၊ မုနံ၏။ (ဝါ) ဟိ၊ ချဲ့။ ။ စတ္ထ သမ္မဇာနမုသာဝါဒဿာတိ သုတ္တေ၊ ဤ သမ္မဇာန မုသာဝါဒဿ ဟောတိ-ဟူသော ပါဠိရပ်၌။ အယံ၊ ဤဆိုလတ်သည်ကား။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။ “သမ္မဇာန မုသာဝါဒေါ ဟောတိ” တိ၊ ဟူ၍။ ယွာယံ ယော+အယံ သမ္မဇာနမုသာဝါဒေါ၊ အကြင်သမ္မဇာနမုသာဝါဒကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဂုတ္တော၊ ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ သော သမ္မဇာနမုသာဝါဒေါ၊ ထိုသမ္မဇာနမုသာဝါဒသည်။ အာပတ္တိတော၊ အာပတ်အားဖြင့်။ ကိ၊ အဘယ်အာပတ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်သနည်း။ ကတရာပတ္တိ၊ အဘယ် အာပတ် သည်။ ဟောတိ၊ နည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(၈) (သမ္မဇာနမုသာဝါဒေါ၊ သမ္မဇာနမုသာဝါဒသည်။) ဒုက္ခဋ္ဌာပတ္တိ၊ ဒုက္ခဋ္ဌာပတ်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(၉) စ၊ ဆက်။ ခေါ၊ စင်စစ်။ သာဒုက္ခဋ္ဌာပတ္တိ၊ ထိုဒုက္ခဋ္ဌာပတ်သည်။ မုသာဝါဒလက္ခဏေန၊ မုသာဝါဒ-ဟု ဆိုအပ်သော သဘောလက္ခဏာဖြင့်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ (ဃ) ပန၊ အသင့်ကိုဆိုအံ့။ ဘဂဝတော၊ ၏။ ဝစနေန၊ စကားတော်ကြောင့်။ ဝစီဒါရေ၌။ အကိရိယသမုဋ္ဌာနာ၊ ပြုအပ်သည်ကို မပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ အာပတ္တိ၊ အာပတ် သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။

(၉) စ၊ မုနံ၏။ “အနာလပစ္ဆော မနဇေန ကေနစိ၊ ဝါစာဂိရံ နောစ ပရေ ဘဏေယျ။ အာပဇ္ဇေယျ ဝါစသိကံ န ကာယိကံ၊ ပဉာ မေသာ ကုသလေဟိ စိန္တိတာ” တိ၊ တာ-ဟူသော။ ဇတံ ဝစနံ၊ ဤစကားကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။ ပရိဝါရေပရိဝါဋ်။) ဂုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ (ဂါထာအနက်)

ကေနစိ၊ တစုံတယောက်သော။ မနဇေန၊ လူနှင့်။ သဒ္ဓိံ၊ တကွ။ အနာလပစ္ဆော၊ မပြောမဆိုသော။ (ဘိက္ခု၊ ရဟန်း သည်။) ပရေ၊ တပါးသောသူတို့ကို။ ဝါစာဂိရံ၊ ဝါစာ-ဟု ပြောဆိုအပ်သော စကားကို။ နောစ ဘဏေယျ၊ မဆိုရာ။ (တနည်း) ဝါစာဂိရံ၊ နှုတ်မြှက်ခြင်းကို။ ကတွာ၊ ပြု၍။ နောစ ဘဏေယျ၊ မဆိုရာ။ (သော ဘိက္ခု၊ ထို ရဟန်းသည်။) ဝါစသိကံ၊ နှုတ်၌ဖြစ်သော။ (အာပတ္တိ၊ အာပတ်သို့။) အာပဇ္ဇေယျ၊ ရောက်ရာ၏။ ကာယိကံ၊ ကာယဒွါရ ၌ဖြစ်သော။ (အာပတ္တိ၊ အာပတ်သို့။) နအာပဇ္ဇေယျ၊ မရောက်ရာ။ သော ပဉာ၊ ဤပြဿနာကို။ ကုသလေဟိ၊ လိမ္မာ ကုန်သောသူတို့သည်။ စိန္တိတာ၊ ကြံအပ်၏။ (အယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။ ဣတိ၊ သို့။ သညာပေ တဗ္ဗော၊ သိစေထိုက်၏။) (၈) ဝေ၊ ဤသို့။ အကုသလံ၊ အကုသိုလ်ဖြစ်သော။ ဝစီကမ္ပံ၊ သည်။ မနောဒွါရေ၌။ န သမုဋ္ဌာတိ၊ မဖြစ်။ ဣတိ၊ ဤသို့။ စတ္ထ ကမ္မကထာဓိကာရေ၊ ဤကမ္မကထာ အရာ၌။ (ဝါ) စတ္ထဤဝစီကံ အရာ၌။ နိဋ္ဌံ၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို (ဝါ) သို့။ ဂန္ထဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။ (ဝါ) ရောက်ထိုက်၏။

➤ ● ။ (၉) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (၈) ဖြင့် သမ္မဇာနမုသာဝါဒေါ ဟောတိ-၌ သမ္မဇာနမုသာဝါဒသည် ဒုက္ခဋ္ဌာပတ်ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုဒုက္ခဋ္ဌာ အာပတ်သည် မုသာဝါဒသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၄၇

ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ထိုဒုက္ခအာပတ်၏ မုသာဝါဒ လက္ခဏာအားဖြင့် ဖြစ်/မဖြစ် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ထိုဒုက္ခအာပတ်သည် အဘယ်လက္ခဏာအားဖြင့် ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)(ဃ) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ထိုဒုက္ခအာပတ်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်ကြောင့် ဝစီဒွါရ၌ ပြုအပ်သည်ကို မပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အာပတ်ဟူ၍ သိအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သကဝစနမ္မသာဖြစ်၍ ပရဝစန အာရုံသာကောနှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ် မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် (ပ) အာပတ်ဟူ၍ သိအပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ပရဝစန အာရုံသာကောကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပရဝစန အာရုံသာကောကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၉ ။ ဧဝံပဿိ ။ ။ (က) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ (တနည်း) ပုစ္ဆာ ဝိဿနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဗျုတ်ရောက အနွယ် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် နိဂုံးကိုပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၁၀ ။ ကရိယတေတိ ကတာ။ ဒုဋ္ဌ၊ ကတာ ဒုက္ခဉာ။ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ အာပဇ္ဇိ။ (အာပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+တ) ဒုက္ခဉာ အာပတ္တိ ဒုက္ခဉာပတ္တိ။ (တနည်း) ကရိယတေတိ ကတ်။ ဒုဋ္ဌ၊ ကတ် ဒုက္ခဉာ။ အာပဇ္ဇနိ အာပတ္တိ။ ဒုက္ခဉာ အာပတ္တိ ဒုက္ခဉာပဇ္ဇိ။ (၂) မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်၏ အာပတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒုက္ခဉာအာပတ်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနုဗ္ဗာ ဇာတော မနုဇဇာ။ (၂) မနုမည်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ လူနှင့် ဇနက ညေ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ * ဝုစ္ဆတေတိ ဝါစာ။ (ဝစ+ဏ) ဂိရိယတိတိ ဂိရော။ (ဂိရ+အ) ဝါစာ သင်္ခါတာ ဂိရာ ဝါစာဂိရော။ (၂) ဝါစာ၏ စကားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) စကား၏ အသံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

ဝါစာယ ပဝတ္တာ ဝါစသိကာ။ (တံ) (၂) ဝစီဒွါရ၏ ဒုက္ခဉာအာပတ်နှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၁၁ ။ (စ) ဖြင့် သမ္ပဇာနမုသာဝါဒသည် အာပတ်အားဖြင့် ဒုက္ခဉာအာပတ်ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (ဃ) ဖြင့် ထိုဒုက္ခဉာအာပတ်သည် ဘုရားရှင်၏ စကားတော်ကြောင့် ဝစီဒွါရ၌ အင်္ဂါရိယသမ္ပာနဖြစ်သော အာပတ်ဖြစ်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၁၂ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက်နှင့် သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (က) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက (ဝါ) ဝါကျရမ္မဇောတက။ (ဂ) စ-ကား ဝါကျရမ္မဇောတက။ (င) စ-ကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။

၆၄၈

ဒါရကထာအဖွင့်

ဝုတ္တံခို-၌ ဝိ-ကား ပဒါလင်္ကာရ ပဒုပုရဏ။

(က) ဧတ္ထ-ကား သမ္မဇာနဿာဝါဒဿသုတ္တေ-ကို (တနည်း) ဧတ္ထ-ကား သမ္မဇာနဿာ ဝါဒဿ ဟောတိ-ဟူသော စကားရပ်ကို စွဲပါသည်။ (ခ) ၌ ဧတ္ထ-ကား ကမ္မကထာဓိကာရေ-ကို စွဲပါသည်။

➤ ၈ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (င) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ-အရ ဘုရားရှင် ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ (၃) “အနာလပန္နော (ပ) စိန္တိတာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကောသနတ္ထ။ (၆၃၀-ကြည့်)

ဗာဟုတ္ထ-အရ “အနာလပန္နော (ပ) စိန္တိတာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (၆၃၀-ကြည့်)

➤ ၁၀ ။ (င) ပဉာ မေသာ ကုသလေယံ စိန္တိတာ ။ ။ ဧသာ ပဉာ-အရ အနာလပန္နော (ပ) နကာယိက-ဟူသော ပုစ္ဆာပြဿနာ ပစ္စည်းတရားသည် စိန္တိတာ-အရ ပညာရှိတို့၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

ကုသလေယံ-အရ ပညာရှိတို့၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် စိန္တိတာ-၌ စိန္တိဓာတ်အရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (သဌ) [၄၊ ၁၄၀။ ပြည်၊ ပ၊ ၅၇၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၁၉၆]

(က) တတ္ထ ပါကဿ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော နာမ၊

(ခ) ပါကဝေဓော ပါကယာတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊

(ဂ) ပါဏောတိ စေတ္ထ ဝေါဟာရတော သတ္တော၊ ပရမတ္တတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊

(ဃ) တသ္မိ ပန ပါဂေ ပါကသညိနော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ အညတရဒ္ဓါရပ္ပဝတ္ထာ ဝကေစေတနာ ပါကာတိပါတော၊

(င) သော ဂုဏဝိရဟိတေသု တိရစ္ဆာနဂတာဒိသု ပါဂေသု ခုဒ္ဒကေ ပါဂေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာသရီရေ မဟာသာဝဇ္ဇော၊

(စ) ကသ္မာ? ပယောဂမဟန္တတာယ၊ (ဆ) ပယောဂသမေတ္တေဝိ ဝတ္ထုမဟန္တတာယ၊

➤ ၁၁ ။ (က) တတ္ထ၊ ထိုဆယ်ပါးသော အကုသလကမ္မပထတို့၌။ (ဝိနိစ္ဆယော၊ အဆုံးအဖြတ်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) ပါဏဿ၊ သူ၏အသက်ကို။ (ဝါ) သတ္တဝါကို။ အတိပါတော၊ လျင်စွာ ချခြင်းသည်။ ပါဏာတိပါတော နာမ၊ မည်၏။ (တနည်း) အတိပါတော၊ ဓားလက်နက် စသည်တို့ဖြင့် နှိပ်စက်၍ ချခြင်းသည်။ ပါဏာတိပါတော နာမ၊ မည်၏။ (ခ) ပါကဝေဓော၊ သတ္တဝါကိုသတ်ခြင်း။ ပါဏယာတော၊ သတ္တဝါကို သတ်ခြင်း။ ဣတိ၊ သို့။ ဝုတ္တံ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ။ (ဂ) စ၊ ဆက်။ စတ္ထေ၊ ဤပါဏာတိပါတော-ဟူသောပုဒ်၌။ ပါဏောတိ၊ ပါဏောဟူသည်ကား။ ဝေါဟာရတော၊ ပညတ်အားဖြင့်။ သတ္တော၊ သတ္တဝါတည်း။ ပရမတ္တတော၊ ပရမတ္တ အားဖြင့်။ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေတည်း။ (ဃ) ပန၊ ထိုမှတပါး။ တသ္မိ ပါဏေ၊ ထိုသတ္တဝါ၌။ ပါဏသညိနော၊ သတ္တဝါ ဟု အမှတ်ရှိသောသူ၏။ ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေကိုဖြတ်တတ်သော လုံ့လကို ဖြစ်

ဒွါရကထာအဖွင့်

စေတတ်သော။ ကာယဝစီဒွါရနံ၊ ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရတို့တွင်။ အညတရဒွါရပွဲဝတ္ထာ၊ တပါးပါးသော ဒွါရ၌ဖြစ်သော။ ဝဓကစေတနာ၊ သတိလိုသော စေတနာသည်။ ပါဏာတိပါတော၊ ပါဏာတိပါတ မည်၏။

(င) သော ပါဏာတိပါတော၊ ထိုပါဏာတိပါတသည်။ ဂုဏဝိရဟိတေသု၊ ဂုဏ်ကင်းကုန်သော။ တိရစ္ဆာနဂတာဒိသု၊ တိရစ္ဆာန် အစရှိကုန်သော။ ပါဏေသု၊ သတ္တဝါတို့တွင်။ ရဒ္ဒကော၊ ငယ်သော။ ပါဏေ၊ သတ္တဝါ၌။ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိ၏။ မဟာသရီရေ၊ ကြီးသော ကိုယ်ရှိသော။ (ပါဏေ၌) မဟာသာဝဇ္ဇောကြီးသော အပြစ်ရှိ၏။ (စ) ကသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ပယောဂမဟန္တတာယ၊ လုံ့လပယောဂများသည် ကြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (ဆ) ပယောဂသမတ္တေ၊ လုံ့လပယောဂ တူမျှသည်၏အဖြစ်သည်။ သတိပရိသော်လည်း။ ဝတ္ထုမဟန္တတာယ၊ သတိအပ်သော ဝတ္ထု၏ ကြီးမားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

➤ ၂။ (က) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေး၌ ပါဏာတိပါတော စသည်ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ဃေပကို ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ အကျဉ်းသင်္ဃေပမျှသာ ဆိုသည်ရှိသော် ထိုအကျဉ်းသင်္ဃေပ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် ပါဏာတိပါတော စသည်ဖြင့် အကျဉ်းသင်္ဃေပကိုသာ မဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် ပါဏာတိပါတော-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဏာတိပါတောပုဒ်ကို ဒွန် ကမ္မဓာရာယ်သမာသ် ဝစနတ္ထစသည် ပြုရမည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ပါဏာတိပါတော-ဟူသာ မဆိုသင့်။ ပါဏာတိပါတောပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာသ်ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပါဏာတိပါတောပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော သမာသ်ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်ကို ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌိတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိရ၍ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ၊ ဥဇုကတ္ထစကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်သောကြောင့် (က)ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်ကို ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌိ တပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ၊ ဥဇုကတ္ထစကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ၊ ဥဇုကတ္ထစကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-ဟူသော

1-1-1-1

အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဏ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပါဏာတိပါတ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပါဏာတိပါတ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုပါဏာတိပါတ-သည် အကြီး အငယ်၊ ဂုဏ်ရှိ-ဂုဏ်မဲ့ သတ္တဝါဟူသမျှ သတ်ဖြတ်ရာ၌ အပြစ်တစုံတခု ထူးခြားချက်မရှိဘဲ တူညီသော အကျိုးရှိ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ်ရာ၌ ပါဏာတိပါတကံ၏ အပြစ်ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ်ရာ၌ ပါဏာတိပါတကံ၏ အပြစ်ထူးခြားပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င-စ-ဆ) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါးတို့၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဆိုလိုရင်း ပဒဝိဇ္ဇာက္ခတ္တကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပါဏအစိတ်ပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ပါဏာတိပါတ အပေါင်းပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဝဓကစေတနာကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပါဏာတိပါတ-၏ ပဒဝိဇ္ဇာက္ခတ္တ ဥဇဉာက္ခတ္တ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပါဏ၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပါဏ၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထမှတစ်ပါး ပါဏာတိပါတ၏ အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဏန္တိ ဇီဝန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ပါဏော။ (၂) ပပုဗ္ဗ အဏဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၅၁

၎င်း၊ အသက်ရှင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသက် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပါဏော အဿ အတ္တိတိ **ပါဏော**။ (၂) ပါဏပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သတ္တဝါခြစ် နှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသက်(ဇီဝိတိန္ဒြေ) ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သတ္တဝါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆို အပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပါတနံ ပါတော။ အတိဝံ ပါတော အတိပါတော။ (တနည်း) အတိက္ကမ္မ (သတ္တာဒီဟိ အဘိဘဝိက္ခာ) ပါတော **အတိပါတော**။

ပါဏဿ အတိပါတော **ပါဏာတိပါတော**။ (၂) ပါဏပုဒ်+အတိပါတ-ပုဒ်သည်၎င်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ ၏ (ဝါ) သတ္တဝါ၏ လျင်စွာချခြင်းနှင့် (ဝါ)ချကြောင်း စေတနာနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဇီဝိတိန္ဒြေကို (ဝါ) သတ္တဝါကို လျင်စွာချခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဟနနံ ဝဇော။ ပါဏဿ ဝဇော **ပါဏဝဇော**။

* ဟနနံ ဃာတော။ ပါဏဿ ဃာတော **ပါဏဃာတော**။

ဝေါဟရီယတိတိ **ဝေါဟာရော**။ (၂) ဝိ-ရှေး အဝ-ရှေးရှိသော ဟရဇာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄)ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် ပကဋ္ဌဘာဝေ ရမတိတိ **ပရမော**။ အရိယတိ ဉာယတိတိ **အဇ္ဈော**။

ပရမော အဝိပရိတော အတ္တော သဘာဝေါ **ပရမဇ္ဈော**။ (၂) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်ခြင်း အဝိပရိတ ဘောဂုဏ်၏ ပရမတ်သဘောနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မဖောက်မပြန်သော အနက်သဘောတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဝန္တိ တေန တံသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာတိ **ဝိဝိတံ**။ * အနုပါလနလက္ခဏေ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ **ဣန္ဒြိယံ**။(ဣန္ဒ+ဣယ) * ဇီဝိတမေဝ ဣန္ဒြိယံ **ဝိဝိတိန္ဒြိယံ**။

သဉ္ဇနာကတိတိ **သညာ**။(သံပုဗ္ဗ ဉာ+အ) ပါဏော ဣတိ သညာ **ပါဏသညာ**။

ပါဏသညာ အဿ အတ္တိ၊ တသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတိတိ **ပါဏသညီ**။(တဿ)

(၂) ပါဏသညာပုဒ်+ဤပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သညာ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြစ်နှင့် ဌာနီ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သညာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ပါဏသညီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥပစ္ဆန္နတိတိ **ဥပဇ္ဈောဒကော**။(ဥပပုဗ္ဗ ဆိဒိဓာတ်+ ဣ) ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ဥပဇ္ဈောဒကော **ဝိဝိတိန္ဒြိယူပဇ္ဈောဒကော**။

ဟနတိတိ **ဝဇော**။ (၂) ဟနဇာတ်+ဣပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) သတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝကေဿ စေတနာ **ဝကောစေတနာ**။ (၂) သတ်တတ်သူ၏ စေတနာနှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့်

F-43-B

စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

* ဟနန္တိ ဧတာယာတိ ဝေကာ။(ဟန+ဣ)

ဝေကာစ သာ စေတနာစာတိ ဝေကာစေတနာ။

ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဂရဟိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ။(ဝဇ္ဇဓာတ်+အ-ပစ္စည်း) ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ (န+ဝဇ္ဇ)

သဟ အဝဇ္ဇေန ယော ဝတ္တတိတိ သာဝဇ္ဇော။ (၂) အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း၏ ပါဏာတိပါတ နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။

အပေါ့ သာဝဇ္ဇော အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ (ငယ်သော အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်သော ပါဏာတိပါတ)

မဟန္တော သာဝဇ္ဇော မဟာသာဝဇ္ဇော။ * ခုဒ္ဒတိ အသဟတိတိ စူဓဒ္ဓါ။(ခုဒ+ဒကံ)

ခုဒ္ဓေါယေဝ စူဒ္ဓကော။ * သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရိရုံ။(သရ+ဤရ) မဟန္တံ သရိရုံ အသဟတိ မဟာသရိရော။ ပယောဂေါ မဟန္တော ယဿာတိ ပယောဂမဟန္တော။

ပယောဂမဟန္တဿ ဘာဝေါ ပယောဂမဟန္တတာ။

➤ ၆။ (က) ၌ ပါဏဿ အတိပါတော-ဖြင့် ပါဏာတိပါတော-ကို ပါဏ+အတိပါတော-ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်ကို၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) ပါဏဿ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော-ဟု ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌိ တဗျူရိသံ သမာသံ ဝေနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ပတနံ ပါတော-ဟု ဘာဝသာဓန ဝေနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အတိနှင့် ပါတ-ကို အတိဝ ပါတော အတိပါတော-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရာယံသမာသံ ဝေနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ပါဏဝေဓာ-ဖြင့် ပါဏာတိပါတော-၌ သတ္တဝါကို ချခြင်းဟူသည် သတ္တဝါကို နေရာမှ ချခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ (ဝါ) ဦးခေါင်းဝယ် ဆင်အပ်သော တန်ဆာကို ဦးခေါင်းမှချသကဲ့သို့ ချခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ သတ္တဝါကို သတ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ပါဏဃာတော-ဖြင့် ပါဏဝေဓာ-သည် ပါဏဃာတ-၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) (တနည်း) ပါဏဃာတော-ဖြင့် ပါဏဝေဓာ-၌ ဝေ-သည် ဟန-၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတုပဒ) (တနည်း) ပါဏဃာတော-ဖြင့် ပါဏဝေဓာ-၌ ဝေ-သဒ္ဓါသည် ဃာတ(သတ်ခြင်း)အနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ)

(ဂ) ၌ ဝေါဟာရတော သတ္တော-ဖြင့် ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-အရ ဝေါဟာရအားဖြင့် သတ္တဝါကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ပရမတ္တတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ-ဖြင့် ပါဏာတိပါတော-၌ ပါဏ-အရ ပရမတ္တအားဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြိယကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဝေကာစေတနာ ပါဏာတိပါတော-ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-အရ မူချဖြစ်သော ကာယဝိညတံ ဝစီဝိညတံကို မယူရ၊ ဖလူပစာရအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝေကာစေတနာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ကာယဝစီဒွါရာနံ အညတရဒွါရပ္ပဝတ္ထာ-ဖြင့် မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ဝေကာစေတနာသည် ကမ္မပထ မမြောက်၊ ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရတို့၌ဖြစ်သော ဝေကာစေတနာသည်သာ ကမ္မပထ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၅၃

မြောက်၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ အတိပါတော-၌ အတိ-ကား သီဃတ္ထ၊ အဘိဘဝနတ္ထ။ (တနည်း) အတိဝ-ကား သီဃတ္ထ။ (ခ) ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ဣဒမတ္ထ။ (ဂ) ပါဏောတိ-၌ ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက။ စ-ကား ဥပနာသတ္ထ၊ ဝါကျာရမ္မတ္ထ စောတက။ (ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓာရဇောတက။ ဥပတ္တမော-၌ ဥပ-ကား ပုဗ္ဗကမ္မတ္ထ။

(က) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဆယ်ပါးသော အကုသလကမ္မပထခြံကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ဃ) တတ္ထိ-၌ တ-သည် ပါဏေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

အတိပါတော-၌ အတိ-နောင်ကျေသော ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) သတ္တဝါတို့ လျင်စွာချခြင်းကျစေခြင်း၊ သတ်ခြင်း)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မိမိ၏ ဘိဇ္ဇနသဘောအားဖြင့် ကျခြင်း သေစေခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) တဖြည်းဖြည်းကျခြင်း(သက်တမ်း ကုန်ဆုံးမှ သေခြင်း)သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) ဝဏေစေတနာ-နောင် ဧဝ-ဆောင်၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ဝဏေစေတနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝဏေစေတနာနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားများသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဒါးတန် ။ ။ ပါဏာတိပါတော၊ အတိပါတော၊ ပါဏဝဓော၊ ပါဏယာတော၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္ဆေဒက ဥပတ္တမသမုဋ္ဌာပိကာ၊ အညတြိ ဒွါရပ္ပဝတ္ထာ၊ ဝဏေစေတနာ၊ ဝဏေ-၌ ကျွဲပစ္စည်း၊ ပါဏာတိပါတော ပုဒ်အရ =

(၁) ဝဏေစေတနာသည် (ဝါ) ဒေါသမူဒွေး၌ရှိသော ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော ပါဏာတိပါတ သူ့အသက်ကို သတ်ကြောင်း စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရနှင့် သတ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဝိပုဋိသာရ-စသော ပစ္စုပ္ပန်၌ဖြစ်သော အကျိုးမဲ့အနတ္တသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အသက်တိုခြင်း၊ အပါယ်သို့ လားရခြင်း၊ အပါယ် ဒုက္ခ ခံရခြင်း-စသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝုတ္တံ-၌ အတ္တတ္ထ ဝဓောတိ-အရ = (အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ပါဏဝဓော၊ ပါဏယာတော” ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဆိုသည့်အတိုင်း ဝစီဘေဒသဒ္ဓ အသံကို ကြားနာရခြင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ = “ပါဏဝဓော၊ ပါဏယာတော” ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ယူ၍ ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း-၆၃၈-ကြည့်)

➤ ၉။ အတိပါတော၊ ပါဏာတိပါတော၊ ပါဏဝဓော၊ ပါဏယာတော၊ ဝဏေ-၌ ကျွဲပစ္စည်း-တို့အရ = “စေတနာ(ဝါ) ဝဏေစေတနာ” ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ ပါဏဿ အတိပါတော ။ ။ ပါဏဿ-အရ ဇီဝိတိန္ဒြေဟူသော သင်္ခါရအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အတိပါတော-အရ ဝဓကစေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ပါဏဿ-အရ သတ်အပ်သော ဝိတိက္ကမိတစ္ဆေဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် အတိပါတော-အရ ဝဓကစေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ+အညတရဒ္ဓါရပ္ပဝတ္တာ ။ ။ အညတရဒ္ဓါရပ္ပဝတ္တာ-အရ ဝဓက စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ-အရ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ ဝိဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)

တသ္မိ ပါဏေ ပါဏသညီနော ။ ။ ပါဏ-အရ သတ္တဝါပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် သညီနော ၌ သညာ-အရ သညာစေတသိက် (ဝါ) သညီနော-အရ သညာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝဓက ။ ။ ဝဓက-၌ ဣပစ္စည်းအရ ဒေါသမူ၌ရှိသော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝဓက-၌ ဟနဇာတ်-အရ တံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ စေတနာကြည် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၁၁၆) ဌ၊ ၁၄၀။ ပြည်၊ ၁၊ ၅၇၄။ ဘာသာဋီ၊ ၃၊ ၁၉၉

(က) အဒိန္နဿ အာဒိနံ အဒိန္နာဒိနံ။

(ခ) ပရဿ ဟရဏံ ထေယျံ ဇာရိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဂ) တတ္ထ အဒိန္နန္တိ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ။

(ဃ) ယတ္ထ ပရော ယထာကာမကာရိတံ အာပဇ္ဇန္တော အဒဏ္ဍာရဟော၊ အနုပဝဇ္ဇော ဟောတိ။

(င) တသ္မိ ပန ပရပရိဂ္ဂဟိတေ ပရပရိဂ္ဂဟိတသညီနော တဒါဒါယကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ

ထေယျစေတနာ အဒိန္နာဒိနံ။

(စ) တံ ဟိနေ ပရသာန္တကေ အပ္ပသာဝန္တံ ပဏီတေ မဟာသာဝန္တံ။

(ဆ) ကသ္မာ? ဝတ္ထုပဏီတတာယ။ (၁၃၆၀-၃ မဲး)

➤ ၁၁ ။ (က) အဒိန္နဿ၊ အရှင်သည် ကိုယ်၊ နှုတ်ဖြင့် မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို၊ အာဒိနံ၊ ခိုးယူခြင်း။ အဒိန္နာဒိနံ၊ အရှင်သည် ကိုယ်၊ နှုတ်ဖြင့် မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း။

(ခ) ပရဿ ဟရဏံ၊ သူတပါးဥစ္စာကို ဆောင်ယူခြင်း။ ထေယျံ၊ ခိုးဝှက်တတ်သောသူ၏ အဖြစ်။ စောရိကာ၊ ခိုးဝှက်တတ်သောသူ၏အဖြစ်။ ဣတိ၊ သို့။ (မယာ၊ ငါသည်) ဝုတ္တံ ဝုတ္တော၊ ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဂ) တတ္ထ အဒိန္နာဒိနေ၊ ထိုအဒိန္နာဒိနာ-ဟူသော ပုဒ်၌။ အဒိန္နန္တိ၊ အဒိန္နဟူသည်ကား။ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊ သူတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာတည်း။ (ဃ) ယတ္ထ နေ၊ အကြင်ဥစ္စာ၌။ ပရော၊ သူတပါးသည်။ ယထာကာမံ၊ အလိုရှိတိုင်း။ ကာရိတံ၊ ပြုခြင်းရှိ သည်၏အဖြစ်သို့။ အာပဇ္ဇန္တော၊ ရောက်သော်လည်း။ အဒဏ္ဍာရဟော၊ ဒဏ်ထား

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၅၅

ခြင်းငှာ မထိုက်သည်၎င်း၊ အနုပဝဇ္ဇောမကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်၎င်း။ ဟောတိ၏။ [တံ ဓနံ၊ ထိုဥစ္စာသည်။ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ နာမသုတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာ မည်၏။] (နိယမ-ထည့်၊ အာဂုတ္တိနည်းဖြင့် ပေးသည်)

(င) ပန၊ ထိုမှတပါး။ တသ္မိံ ပရပရိဂ္ဂဟိတောထိုသူတပါး သိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာ၌။ ပရပရိဂ္ဂဟိတသည်နော၊ သုတပါးသိမ်းဆည်းအပ်သော ဥစ္စာဟု အမှတ်ရှိသောသူ၏။ တဒါဒါယကဥပက္ကမသမ္မုဒ္ဓာပိကာထို သူတပါး သိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာကို ယူသော လုံ့လကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ထေယျစေတနာ၊ ခိုးတတ်သောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော စေတနာသည်။ အဒိန္နာဒါနံ၊ အဒိန္နာဒါနံ မည်၏။

(စ) တံ အဒိန္နာဒါနံ၊ ထိုအဒိန္နာဒါနံသည်။ ဟီနေ၊ ယုတ်သော။ ပရသန္တကေ၊ သူတပါးဥစ္စာ၌။ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ၊ နည်းသော အပြစ်ရှိ၏။ ပဏီတေ၊ မြတ်သော။ (ပရသန္တကေ၌။) မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိ၏။

(ဆ) ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ဝတ္ထု၊ ပဏီတတာယ၊ ဝတ္ထုမြတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

➤ ၂။ (က) စသည်သို့/ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေး၌ ပါဏသ အတိပါတော စသည်ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ပါဏာတိပါတ-ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (က) စသည်မိန့်။

(ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် အရှင်သည် ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် မပေးအပ်သော သူဥစ္စာကို ယူခြင်းသည် အဒိန္နာဒါန မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အရှင်သည် မပေးအပ်သော ဥစ္စာကို ခေတ္တခဏယူခြင်း၊ အကျွမ်းဝင်၍ ယူခြင်းတို့သည်လည်း အဒိန္နာဒါနမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အရှင်သည် ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် မပေးအပ်သောသူ၏ ဥစ္စာကိုယူခြင်းဟူရာ၌ ဆိုလိုရင်း ပဒဝိဏ္ဏတ္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အရှင်သည် ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် မပေးအပ်သောသူ၏ ဥစ္စာကိုယူခြင်းဟူရာ၌ ဆိုလိုရင်း ပဒဝိဏ္ဏတ္တကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ၌ အဒိန္န-အရ ဒန္တပေါဏသိက္ခာပုဒ်၌ကဲ့သို့ အကပ်မခံအပ်သေးသော အတ္တသန္တကဥစ္စာကိုလည်း ယူအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)(ခ)တို့ဖြင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုသာ မဆိုသင့်။ [ဤ၌ အဒိန္န-အရကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။] ဤ၌ အဒိန္န-အရ အဘယ်ကို ယူရပါမည်နည်း။ ဤ သို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် အဒိန္န-ဟူသည် သုတပါးတို့

၆၅၆

ဒွါရကထာအဖွင့်

သိမ်းဆည်းအပ်သော ဥစ္စာတည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ပရပရိဂ္ဂဟိတပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို မပြဆိုဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပရပရိဂ္ဂဟိတပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပရပရိဂ္ဂဟိတပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် အဒိန္နာဒါနံ-၌ အဒိန္န-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အဒိန္နဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အဒိန္နာဒါနဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ သရုပ် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ အဒိန္နာဒါန-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏အရ မည့်သည့်တရားကို ယူရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သိန္နိ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုအဒိန္နာဒါနသည် အယုတ်အမြတ် ဥစ္စာဟူသမျှ ခိုးယူရာ၌ ထူးခြားချက်မရှိ တူညီသော အပြစ်ရှိ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဒိန္နာဒါန၏ အပြစ်ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဒိန္နာဒါန၏ အပြစ်ထူးခြားပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ပါအာတိပါတပုဒ်အဖွင့်မှတပါး အဒိန္နာဒါနပုဒ်အဖွင့်ကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသ၊ အတိဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဒန္တပေါဏသိက္ခာပုဒ်၌ကဲ့သို့ အကပ်မခံသော ဥစ္စာကို မယူရ ဤ၌ ပရပရိဂ္ဂဟိတကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြဆိုသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အတိဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ရှေ့၌ ပရပရိဂ္ဂဟိတ သာမညဖြစ်နေ၍ ထူးခြား ထင်ရှားအောင် ပြသဖြင့် အလွန်မပျံ့နှံ့သောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်လုံး၏ အရကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ) အဗျာပိတဒေါသကို (ဆ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ ဩစိတျဟိနဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ သူတပါးဥစ္စာကို ဆောင်ယူခြင်းဟူသည် အဖြောင့်အားဖြင့် ခိုးဝှက်ခြင်းပင်တည်းဟူသော ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ ဥရုကတ္တ စကားကျကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရပါသည်။ (င) ၌ ပန-ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ အဒိန္န-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထမှတစ်ပါး အဒိန္နာဒါန-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၅၇

ဟူသော အဖို့တစ်ပါးကိုပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ပန-ထားရပါသည်။

➤ ၉။ ။ထေနေတိတိ **ထေနော**။ (၂) ထေနဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခိုးခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခိုးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ထေနေဿ ဘာဝေါ **ထေယျံ**။ (၂) ထေနပုဒ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခိုးသူ၏ ခိုးခြင်းနှင့် (ဝါ) ခိုးယူကြောင်း ထေယျစေတနာနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခိုးခြင်းသည် (ဝါ) ခိုးတတ်သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ခိုးယူကြောင်း ထေယျစေတနာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒီယတေတိ **ဒိန္နံ**။ (ဒါ+တ) န ဒိန္နံ **အဒိန္နံ**။(တဿ) (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ မပေးအပ်သော ဥစ္စာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဒိန္န ဥစ္စာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာဒီယတေတိ **အာဒါနံ**။ (အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်+ယု ပစ္စည်း၊ ခိုးယူခြင်းကြိယာ)

အဒိန္နဿ အာဒါနံ **အဒိန္နာဒါနံ**။ (၂) မပေးအပ်သော ဥစ္စာ၏ ခိုးယူခြင်းနှင့်(ဝါ) ခိုးယူကြောင်း စေတနာနှင့် ကမ္မ ကမ္မီ။ အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မပေးအပ်သော ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဿ ဣဒံ သံ။ ပရဿ သံ **ပရသံ**။ (သုတပါး၏+ဥစ္စာ)

ဟရီယတေတိ **ဟရဏံ**။ (ဟရဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ဆောင်ယူခြင်းကြိယာ)

ပရသံ ဟရဏံ **ပရဿဟရဏံ**။ (၂) သုတပါးဥစ္စာ၏ ဆောင်ယူခြင်းနှင့် (ဝါ) ထေယျစေတနာနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုတစ်ပါးဥစ္စာကို ဆောင်ယူခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စောရေတိတိ **စောရော**။ (စုရဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ခိုးခြင်းကြိယာ)

စောရဿ ကိရိယာ **စောရိကာ**။ (၂) စောရပုဒ်+ဣက ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခိုးသူ၏ အမူအရာနှင့် ဂုဏေး ဂုဏ်၊ ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခိုးခြင်းအမူအရာ ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* စောရဿ ဘာဝေါ **စောရိကာ**။ (၂) စောရပုဒ်+ဣက ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ခိုးဝှက်တတ်သူ၏ ခိုးခြင်းနှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခိုးတတ်သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ် (ဝါ) ခိုးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စောရဿ ဧသာ **စောရိကာ**။

ထေနေတိတိ ထေနော။ ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ။ စေတယတိတိ စေတနာ။ ထေယျဉ္စ တံ စေတနာဓာတိ **ထေယျစေတနာ**။ (၂) ခိုးတတ်သောသူ၏ အဖြစ်၏ စေတနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခိုးသူ၏ဖြစ်ကြောင်း စေတနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရိဂ္ဂဟတိတိ **ပရိဂ္ဂဟိတံ**။(ပရိပုဗ္ဗ ဂဟ+တ) ပရေန ပရိဂ္ဂဟိတံ **ပရပရိဂ္ဂဟိတံ**။ (၂) သုတပါး၏ သိမ်းပိုက်အပ်သော ဥစ္စာနှင့် သာမိ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုတပါး

သိမ်းပိုက်အပ်သော ဥစ္စာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * ယထာကာမံ ကရောတိတိ ယထာကာမကာရီ။ ယထာကာမကာရီနော ဘာဝေါ ယထာကာမကာရီတာ။ (တံ) (၂) အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်သူ၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * ဒဏ္ဍံ အရဟတိတိ ဒဏ္ဍာရဗော။ န ဒဏ္ဍာရဗော အဒဏ္ဍာရဗော။

ဥပဝဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ ဥပဝဇ္ဇော။ န ဥပဝဇ္ဇော အနုပဝဇ္ဇော။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ မမေးစိစစ် ထိုက်သူ (ဝါ) မကဲ့ရဲ့ထိုက်သူနှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ အဒိန္နဿ အာဒါနံ-ဖြင့် အဒိန္နာဒါနံပုဒ်ကို အဒိန္န+အာဒါနံ-ဟု ပဒစ္ဆေဒ ပြုရမည်ကို၎င်း(သန္ဓိလိင်္ဂပဒ) အာဒါနပုဒ်ကို အာဒိယတေ အာဒါနံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ယုပစ္စည်း ဘာဝသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို 'အဒိန္နဿ အာဒါနံ အဒိန္နာဒါနံ-ဟု ကမ္မဋ္ဌ ဆဋ္ဌိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ)သမာသလိင်္ဂ ပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၁) ၌ ပရဿ ဟရဏံ-ဖြင့် အဒိန္နာဒါနံ-၌ အဒိန္န-အရ ပရသန္တကကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အာဒါနံ-၌ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်၏ ယူခြင်း(ဆောင်ခြင်း) အနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုတ္ထ) အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဗာဓက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ယုပစ္စည်း ဘာဝသာနေ အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာဒိယတေ အာဒါနံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ထေယျံ စောရိကာ-ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို ဆောင်ယူ၏ဟူသည့် တာဝကာလိက =တွေ့စေယူခြင်း၊ ဝိဿာသဂ္ဂါဟ=အကျွမ်းဝင်၍ ယူခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ ခိုးခြင်းပင်တည်းဟု ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ ဥဇုကတ္ထ အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) အဒိန္နာဒါနံ-အရ ခိုးတတ်သူ၏ဖြစ်ကြောင်း ထေယျစေတနာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ၌ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ-ဖြင့် အဒိန္နာဒါနံ-၌ အဒိန္န-အရ ဒန္တပေါဏသိက္ခာပုဒ်၌ကဲ့သို့ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတ အတ္တသန္တကကို မယူရ၊ ပရပရိဂ္ဂဟိတ ဥစ္စာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) အဒိန္နပုဒ်ကို ဒိယတေ ပရိဂ္ဂယုတေတိ ဒိန္နံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) ဣန္ဒ-သည် တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယပဒ) ယင်းတ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု ပစ္စယတ္ထ) န ဒိန္နံ အဒိန္နံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၁) ၌ ထေယျစေတနာ အဒိန္နာဒါနံ-ဖြင့် အဒိန္နာဒါနံ-အရ မုရဖြစ်သော ကာယဝိညတ်၊ ဝစီဝိညတ် ကို မယူရ၊ ထေယျစေတနာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) အဒိန္နဿ-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္တေ။ အာဒါနံ-၌ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဗာဓက။ (ခ) ဣတိ-ကား နိဒဿသနတ္ထ၊ ဣဒမ္မ။ (ဂ) ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက။ (ဃ) ယထာ-ကား အနုဂူပတ္ထ၊ ဝိစ္စတ္ထ။ အာပဇ္ဇန္တော-၌ အာ-ကား ပတ္တိအနက်။ အဒဏ္ဍာရဗော-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္တေ၊ ဝိရဟတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၅၉

သမ္ပိတ္တနတ္ထ။ (င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ အာဒါယက-၌ အာ-ကား ဓာတ္တုတ္ထဗာဏေ။

(ဂ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အဒိန္နဒါနပုဒ်ခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ဃ) ယတ္ထ-၌ ယ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဥစ္စာခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(င) တသ္မိ-၌ တ-သည် ပရပရိဂ္ဂဟိတေ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက် ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တဒါဒါယက-၌ တ-သည် သူတစ်ပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ဂ) ပရပရိဂ္ဂဟိတ-နောင် ဧဝ-ဆောင်၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ပရပရိဂ္ဂဟိတ ဥစ္စာ ဘဏ္ဍာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) ဒန္တပေါဏသိက္ခာပုဒ်၌ကဲ့သို့ အပဋိဂ္ဂဟိတ အတ္တသန္တကဥစ္စာဘဏ္ဍာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) ယေယျစေတနာ-နောင် ဧဝ-ဆောင်၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်

(၁) ယေယျစေတနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၃) ယေယျစေတနာနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားများသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၉။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ အာဒါနံ, အဒိန္နဒါနံ, ပရဿဟရဏံ, ယေယျံ, ၎င်းဏှပစ္စည်း, စောရိကာ, ၎င်း၌ ကဏ်/ဣကပစ္စည်း, တဒါဒါယကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ, ယေယျစေတနာ ပုဒ်တို့-အရ (၁) အကုသိုလ် ယေယျစေတနာသည် (၁) ယေယျစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဝိပဋ္ဌိသာရဖြစ်ခြင်း, ကာယိကဒုက္ခ-စသော အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အပါယ်သို့ လားရခြင်း, ရန်သူမျိုးငါးပါး နှိပ်စက်ခံရခြင်း, ဖြစ်လေရာဘဝတို့၌ ဥစ္စာမဲ့ခွဲ ဆင်းရဲခြင်းစသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပရပရိဂ္ဂဟိတ-၌ ဓာတ္တုတ္ထ-အရ = (၁) သူတစ်ပါးတို့၏ တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အဒဏ္ဍာရဟ အနုပဝဇ္ဇသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မိမိဥစ္စာ၏အဖြစ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အဒိန္နဒါနံ မမြောက်ခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(စ) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစေတိ-အရ = (အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌) သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ယေယျံ စောရိကာ” ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဆိုသည့်အတိုင်း ဝစီဘောဒသဒ္ဓ အသံကို ကြားနာရခြင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ = “ယေယျံ စောရိကာ” ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (ကြွင်း-၆၃၈-ကြည့်)

➤ ၉။ ယေယျံ, စောရိကာ-တို့အရ = “ယေယျစေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

➤ ၁၀။ (က) အဒိန္နဿ အာဒါနံ/ပရဿ+ဟရဏံ ။ ။ အဒိန္န-အရ(ပရဿ-အရ) ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာ ပစ္စည်းတရားသည် အာဒါနံ-အရ(ဟရဏ-အရ) ယေယျ

စေတနာ(ဝါ) ထေယျစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ထေယျံ ။ ။ ထေယျံ-၌ ဗာဟုတ္တ ကျပစ္စည်းအရ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အန္တက္က ထေနပုဒ် အရ စေတနာကြည့်သော စေတနာသမ္ပယုတ္တ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

စောရိကာ ။ ။ စောရိကာ-၌ ကဏ်/ဣကပစ္စည်းအရ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် အန္တက္က စောရပုဒ် အရ စေတနာကြည့်သော စေတနာသမ္ပယုတ္တ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

(ဂ) ပရပရိစ္ဆယိတ ။ ။ ပရိဂ္ဂဟိတ-အရ ဥစ္စာသည် (ဝါ) ဥစ္စာ၌ရှိသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရ-အရ လောဘမူပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ယတ္ထ ပရော ယထာကာမကာရိတံ ။ ။ ယတ္ထ-အရ ဥစ္စာသည် (ဝါ) ဥစ္စာ၌ရှိ သော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ယထာကာမကာရိတံ-အရ လောဘမူပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပရော-အရ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ယထာကာမကာရိတံ-၌ ယထာကာမကာရိ- အရ ကျန် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

(င) တသ္မိံ ပရပရိစ္ဆယိတေ ပရပရိစ္ဆယိတသညိနော ။ ။ တသ္မိံ ပရပရိစ္ဆယိတေ-အရ ဥစ္စာသည် (ဝါ) ဥစ္စာ၌ရှိသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရပရိစ္ဆယိတသညိနော-အရ သညာ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ထေယျစေတနာ အဒိန္နဒါနံ ။ ။ ထေယျစေတနာ-အရ ထေယျစေတနာ ပစ္စည်းတရား သည် အဒိန္နဒါနံ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

ဗါကျ (သရ) [၄၁၄၁။ ပြည်၊ပ၊ ၅၇၅။ ဘာသာဓိ၊ဋ၊၂၀၀]

(က) တဿ ပဉ္စ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ ပရပရိစ္ဆယိတံ၊ ပရပရိစ္ဆယိတသညိတာ၊ ထေယျစိတ္တံ၊ ဥပက္ကမော၊ တေန ဟရကန္တိ။ (ခ) ဆ ပယောဂါ သာဟတ္ထိကာဒယောဝ၊

(ဂ) တေဝ ခေါ ယထာနရုပ် ထေယျာဝဟာရော ပဿယျာဝဟာရော ပဋိစ္စနာဝဟာရော ပရိကပ္ပိတဟာရော ကုသာဝဟာရောတိ ဣမေသံ ပဉ္စနံ အဝဟာရာနံ ဝသေန ပဝတ္တန္တိ။

(ဃ) အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ (င) ဝိတ္တာရော ပန သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တော။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၆၁

➤ ၁။ (က) တဿ အဒိန္နဒါနဿ၊ထိုအဒိန္နဒါန၏။သမ္ဘရာ၊အကြောင်းအဆောက်အဦတို့သည်။ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊သူတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာ။ပရပရိဂ္ဂဟိတဿညိတာ၊သူတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာဟု အမှတ်ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ထေယျစိတ္တံ၊ခိုးတတ်သောသူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော စိတ်။ဥပက္ကမောလုံလ။တေန ဥပက္ကမေန၊ထိုလုံလဖြင့်။ဟရဏံ၊ခိုးယူခြင်း။ဣတိ၊သို့။ပဉ္စ၊ငါးပါးတို့သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။

(ခ) ပယောဂါ၊ပယောဂတို့သည်။ဆ၊ခြောက်ပါးတို့သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။သာဟတ္ထိကာဒယောဂ၊သာဟတ္ထိက စသည်တို့ပင်တည်း။ (ဂ) စ၊ဆက်၍ဆိုအံ့။ခေါ၊စင်စစ်။တေ ပယောဂါ၊ထိုသာဟတ္ထိက-စသော ပယောဂတို့သည်။ယထာနရူပံ၊အကြင်အကြင် သာဟတ္ထိက-စသော ပယောဂအားလျော်စွာ။ထေယျာဝဟာရော၊ချိန်စဉ်းလဲ တင်းစဉ်းလဲ စသည်တို့ဖြင့် ခိုးခြင်း။ပသယာဝဟာရော၊အနိုင်အထက်နှိပ်စက်၍ ခိုးခြင်း။ပဋိစ္စန္ဒာဝဟာရော၊မြက် သစ်ရွက် စသည်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ဥစ္စာကို ခိုးခြင်း။ပရိကပ္ပါဝဟာရော၊အရပ်ဥစ္စာကိုကြံ၍ ခိုးခြင်း။ကုသာဝဟာရော၊ကမ္မည်းပြောင်း၍ ခိုးခြင်း။ဣတိ၊သို့။ပဉ္စ၊ငါးကုန်သော။ဣမေသံအဝဟာရနံ၊ဤခိုးခြင်းတို့၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။ပဝတ္တန္တိ၊ဖြစ်ကုန်၏။ (ဃ) အယံ၊ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား။ဧတ္ထ၊ဤအဋ္ဌကထာ၌။သင်္ခေပေါ၊အကျဉ်းတည်း။ (င) ဝိတ္တာရော ပန၊အကျယ်ကိုကား။သမန္တပါသာဒိကာယံ၊သမန္တပါသာဒိကာမည်သော ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌။(မယာ၊ငါသည်) ဝုတ္တော၊ဆိုအပ်ပြီ။

➤ ၂။ (က) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် အဒိန္နဿ အာဒါနံ-စသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် အဒိန္နဒါနနုပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထနှင့်တကွ အဒိန္နဒါန၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းအဒိန္နဒါန၏ အင်္ဂါ(သမ္ဘရာ)တို့ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အဒိန္နဒါနနုပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထနှင့်တကွ အဒိန္နဒါန၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ယင်းအဒိန္နဒါန၏ အင်္ဂါ(သမ္ဘရာ)တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဒိန္နဒါန၏ အင်္ဂါ(သမ္ဘရာ)တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် အဒိန္နဒါန၏ အင်္ဂါ(သမ္ဘရာ)တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းအဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် အဒိန္နဒါန၏ အင်္ဂါ(သမ္ဘရာ)တို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် အဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့သည် သာဟတ္ထိက-စသော ခြောက်ပါးတို့ပင်တည်းဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပယောဂတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် အဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့သည် သာဟတ္ထိက-စသော ခြောက်ပါးတို့ပင်တည်းဟူသော မဆိုသင့်။ ထိုသာဟတ္ထိက-စသော ပယောဂတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုပယောဂတို့သည် အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကြပါကုန်သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား ဤအဋ္ဌကထာ၌ အကျဉ်းသင်္ဃေပတည်းဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အကျဉ်းသင်္ဃေပ ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထို သို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ (တနည်း) ပုနရုတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ ၏။ အဒိန္နာဒါနပုဒ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င)ဖြင့် အဒိန္နာဒါန၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို သမန္တပါသာဒိက၌ ငါဆိုအပ်ပြီးဟု အတိဒေသနည်းဖြင့် ငါပြဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ (တနည်း) ပုနရုတ္တိဒေါသ မရောက်ပါဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) (ခ) (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါ သည်။ (ဃ) ဖြင့် နိဂုံးကိုပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အညွန့်မျှပြဆို၍ ကျမ်းမလေးသောကြောင့် ဂန္ထဂရဒေါသ၊ အညွန့်ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်ပြည့်စုံ သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ ဆိုပြီးသည်ကို ထပ်၍ မဆိုသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ သမ္ဘရိယန္တိ ဧတေဟိတိ သမ္ဘာရာ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဘရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပေါင်းရုံးခြင်း၊ တက္ကဆောင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ။ (၄) အဆောက်အဦးအင်္ဂါတို့၏ တစ်ခု သည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ။

ထေယျဉ္စ တံ စိတ္တဉ္စာတိ ထေယျဉ္စိတ္တံ။

ဥပက္ကမနံ ဥပက္ကမော။ (ဥပပုဗ္ဗ ကမုဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ အားထုတ်ခြင်းကြိယာ)

ပယုဇ္ဇိယတိ အဒိန္နာဒါနံ ပဝတ္တိယတိ ဧတေဟိတိ ပယောဂေါ။(ပပုဗ္ဗ ယုဓောတ်+ဏ ပစ္စည်း၊

အဒိန္နာဒါနကို ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

သကော ဟက္ခော သဟက္ခော။ သဟက္ခေန နိဗ္ဗတ္တော သာဟတ္ထိကော။

အာဏာပနံ အာဏတ္တိ။ အာဏတ္တိယာ နိဗ္ဗတ္တော အာဏတ္တိကော။

နိဿဂ္ဂေါဓေ နိဿာဒ္ဓိယော။ * ထေနေတိတိ ထေနော။ ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ။ အဝဟာရဏံ အဝဟာရော။ ထေယျေန အဝဟာရော ထေယျာဝဟာရော။ (၂) ချိန်စဉ်းလဲ တင်းစဉ်းလဲ စသည်တို့၏ ခိုးခြင်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ။

ပသယု အဘိဘဝိတွာ အဝဟာရော ပသယျာဝဟာရော။

ပဋိစ္ဆာဒိယတိတိ ပဋိစ္ဆန္တံ။ (ပဋိပုဗ္ဗ ဆဒ+တ) ပဋိစ္ဆန္တဿ အဝဟာရော ပဋိစ္ဆန္နာဝဟာရော။

ပရိကပ္ပေတွာ အဝဟာရော ပရိကပ္ပါဝဟာရော။ ကုသံ သင်္ကာမေတွာ အဝဟာရော ကုသာ

ဝဟာရော။ * ဝိတ္ထာရိယတေတိ ဝိတ္ထာရော။ (ဝိပုဗ္ဗ ထရဓာတ်+ဏ)

➤ ၆ ။ (က) ဖြင့် အဒိန္နာဒါန၏ အဆောက်အဦးအင်္ဂါတို့သည် သူတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာ၊ သူတပါးသိမ်းဆည်းသော ဥစ္စာဟု အမှတ်ရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ ခိုးတတ်သောသူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၆၃

စိတ်၊ လုံ့လ၊ ထိုလုံ့လဖြင့် ခိုးယူခြင်းအားဖြင့် ငါးပါးအပြားရှိကုန်၏ဟု သိစေပါသည်။(သရူပတ္ထ)

(ခ) ဖြင့် အဒိန္နဒါန၏ ပယောဂတို့သည် သာမာန်က-စသောအားဖြင့် ၆-ပါး အပြားရှိကုန်၏ ဟု သိစေပါသည်။(သရူပတ္ထ) (ဂ) ဖြင့် ထိုသာမာန်က-စသော ပယောဂတို့သည် အကြင်အကြင် သာမာန်က-စသော ပယောဂအားလျော်စွာ ထေယျာဝဟာရ၊ ပဿယာဝဟာရ၊ ပဋိစ္စန္ဒာဝဟာရ၊ ပရိကပ္ပိ ဝဟာရ၊ ကုသာဝဟာရ-ဟူ၍ ငါးပါးကုန်သော အဝဟာရတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပွဋ်အနက်နှင့် သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ဂ) စ-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတက။

(ဃ) သဇ္ဇေဝေါ-၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ (င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (တနည်း) ဝါကျာရမ္မဇောတက။ ဝိတ္ထာရော-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

(က) တဿ-ကို တဿ-အဒိန္နဒါနဿ- ဟု စွဲရပါမည်။ (ဂ) ဇော-ကို ဇော-ပယောဂါ-ဟု စွဲရပါမည်။ (ဃ) ဇတ္ထ-ကို ဇတ္ထ ဇတိသံ အဋ္ဌကထာယံ ဟု စွဲရပါမည်။ အယံ-၌ ဣမ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စကားခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (တနည်း) ဝုတ္တော ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။ ဇတ္ထ-၌ ဇော-သည် အဋ္ဌကထာခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

သာမာဏိကာပယောဂ-၌ (၁) သာမာဏိက၊ အာဏတ္တိက၊ နိဿဂ္ဂိယ၊ ထာဝရ၊ ဝိဇ္ဇာမယ၊ ဣဒ္ဓိမယတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော ပယောဂတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (င) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္ထ-အရ = အဋ္ဌကထာဆရာ၏

သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမန္တပါသာဒိကာ ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်သော အကျယ်ဖြစ်သော အနက်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတ၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သောတုနေတို့အဖို့ အဒိန္နဒါန၏ အကျယ်ဖြစ်သော အနက်ကို သိရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တော-အရ၊ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = (၁) ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ်ဆိုခဲ့

သော ဝစီစောဒသဒ္ဓသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ထေယျာဝဟာရ စသည်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထေယျာဝဟာရ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ဝီတိ ပါမောဇူဖြစ်ခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (င) ဝိတ္ထာရော ဝုတ္တော ။ ။ ဝိတ္ထာရော-အရ မနသာဝဝတ္ထပိတဖြစ်သော

အကျယ်ဖြစ်သော အနက် (ဝါ) အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပုန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

(တနည်း) ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်-အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊

ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိတ္တာရော-အရ မနဿ ဝဝတ္ထပိတဖြစ်သော အကျယ်ဖြစ်သော အနက်ဟုဆိုအပ်သော (ဝါ) အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာဟူသော ဝစီဘေးဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ အဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကမိ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၁၁၈) [ဌ၊၁၄၁။ ပြည်၊ပ၊ ၅၇၆။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၀၁]

(က) ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေတိ ဧတ္ထ ပန ကာမေသုတိ မေထုနသမာစာရေသု။

(ခ) မိစ္ဆာစာရေတိ ဧကန္တနိန္ဒိတော လာမကာစာရော။

(ဂ) လက္ခဏတော ပန အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရဗ္ဗဝတ္တာ အာဂမနီယဌာန ဝိတိက္ကမ စေတနာ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော။

(ဃ) တဿ ဝတ္တာရော သမ္ဘာရာ အဂမနီယဝတ္ထု၊ တသ္မိံသေဝနစိတ္တံ၊ သေဝနပ္ပဗေ ယောဂေါ၊ မဂ္ဂေန မဂ္ဂပ္ပဋိပတ္တိအဓိဝါသနန္တိ၊ (င) ဧကော ပယောဂေါ သာဟတ္ထိကော ဝေ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ထိုမှတပါး။ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေတိ ဧတ္ထ၊ဟူသော ဤပါ၌။ကာမေသုတိ၊ ကာမေသု ဟူသည်ကား။မေထုနသမာစာရေသု၊မေထုနအကျင့်တို့၌။ (ခ) မိစ္ဆာစာရေတိ၊ဟူသည်ကား။ ဧကန္တနိန္ဒိတော၊စင်စစ်ကဲ့ရဲ့အပ်သော။(ဝါ) ဧကန်ကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။လာမကာစာရော၊ယုတ်မာသော အကျင့်တည်း။ (ဂ) ပန၊ထိုမှတပါး။လက္ခဏတော၊လက္ခဏအားဖြင့်။အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန၊သူတော်မဟုတ် သူယုတ်တို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲလိုသောအားဖြင့်။ကာယဒွါရဗ္ဗဝတ္တာ၊ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော။အာဂမနီယဌာန ဝိတိက္ကမစေတနာ၊မသွားလာအပ်သော ဌာန၌ လွန်ကျူးသော စေတနာသည်။ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော၊မည်၏။ (ဃ) တဿ မိစ္ဆာစာရဿ၊ထိုမိစ္ဆာစာရ၏။သမ္ဘာရာ၊အကြောင်းအဆောက်အအုံတို့သည်။အဂမနီယဝတ္ထု၊ မသွားလာအပ်သော ဝတ္ထု။တသ္မိံ၊ထိုမသွားလာအပ်သော ဝတ္ထု၌။သေဝနစိတ္တံ၊မှီဝဲလိုသောစိတ်။သေဝနပ္ပဗေယောဂေါ၊မှီဝဲခြင်း ပယောဂ။မဂ္ဂေန မဂ္ဂပ္ပဋိပတ္တိအဓိဝါသနံ၊မဂ်တပါးဖြင့် မဂ်တပါးသို့ သွင်းခြင်းကို သာယာခြင်း။ ဣတိ၊သို့။စတ္တာရော၊တို့သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။ (င) ပယောဂေါ၊ပယောဂသည်။ဧကော၊တပါးသာတည်း။ သာဟတ္ထိကော ဝေ၊သာဟတ္ထိကပင်တည်း။(နိ-၅၆၉)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် အဒိန္နဒါန ပုဒ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေပုဒ်၌ ကာမေသုပုဒ်ကို မဖွင့်ပြဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အဒိန္နဒါန ပုဒ်ကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေပုဒ်၌ ကာမေသုပုဒ်ကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေပုဒ်၌ ကာမေသုပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ကာမေသုပုဒ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မိစ္ဆာစာရေပုဒ်ကို မဖွင့်ပြဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် ကာမေသုပုဒ်ကို မဖွင့်ဆိုသင့်။ မိစ္ဆာစာရေပုဒ်ကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မိစ္ဆာစာရေပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၆၅

(ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ကာမေသု မိစ္ဆာစာရေ၌ ကာမေသု-အရ မေထုနသမာစာရကို ယူရမည်၊ မိစ္ဆာစာရေ၌ မိစ္ဆာနိပါတ်သည် လာမကအနက်ကိုဟောသည် မိစ္ဆာ(လာမကော) စာရော မိစ္ဆာစာရေ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် လက္ခဏာအားဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရေပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် လက္ခဏာအားဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရေပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ လက္ခဏာအားဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရေပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့- (ဂ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၏ အဆောက်အဦး အင်္ဂါ သမ္ဘာရတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၏ အဆောက်အဦးအင်္ဂါ သမ္ဘာရတို့ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ)ဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၏ အဆောက်အဦး အင်္ဂါ သမ္ဘာရတို့ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ ယင်း ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ၏ ပယောဂကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၏ ပယောဂကား အဘယ်ပါနည်း။ (င)မိန့်။

(တနည်း) [၁၀-ကိုရ်] (ပ) ဆိုချေသော် ဤကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၌ (ပါဏာတိပါတ အဒိန္နဒါနကို သို့ပင်) သာဟတ္ထိက-စသော ပယောဂ ၆-ပါးလုံးကို ယူအပ် ယူသင့်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။(ပ) မပြဆိုသင့်။ ဤကာမေသု မိစ္ဆာစာရ၌ ယူအပ် ယူသင့်သော ပယောဂကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤကာမေသု မိစ္ဆာစာရ၌ ယူအပ် ယူသင့်သော ပယောဂကား အဘယ်ပါနည်း။(င)

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ကာမေသုပုဒ်၏ အဖွင့်တပါးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ကာမေသုပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး မိစ္ဆာစာရေပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ကာယဝိညတ်ကို မယူရ၊ အဂမနိယဋ္ဌာန ဝိတိက္ကမစေတနာကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ (တနည်း) အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ မိထန္တိ သံဂစ္ဆန္တိတိ မိထုနာ။ (၂) မိထဓာတ်+ဥနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်း ကြံယာသည်၎င်း ဗျူဟ္တိနိမိတ။ (၄) ပေါင်းဆုံခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ။

မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံ။ (၂) မိထုနပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တပ်ခြင်းတူသော မိန်းမ ယောက်ျား နှစ်ဦးသားတို့၏ မသူတော်အကျင့်နှင့် သာမီ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟ္တိနိမိတ။ (၄) မေထုနအကျင့်၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ။

ကာမန္တိတိ ကာမာ။ ကာမိယန္တိတိ ကာမာ။ စရိတဗ္ဗောတိ စာရော။ စရဏံ စာရော။ မိစ္ဆာ

H-44-A

(လာမကော) စာရော မိစ္ဆာစာရော။ (၂) ယုတ်မာသော ဂုဏ်၏ အကျင့်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ်
ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယုတ်မာသော အကျင့်တို့၏ တစ်ခုသည်
တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာမောသု မိစ္ဆာစာရော ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော။ (၂) မေထုန်အကျင့်၏(၁) ဝတ္ထုကြာမ
ကိလေသာကာမ၏ ယုတ်မာသော အကျင့်နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိ
နိမိတ်။ (၄) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည်
ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မေထုနမေဝ သမာစာရော မေထုနသမာစာရော။ * ရာဂပရိယုဋ္ဌာနေန သဒ္ဓိသ
ဘာဝပွတ္တိယာ မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံ။ မေထုနမေဝ ဓမ္မော မေထုနဓမ္မော။

နိန္ဒိတဗ္ဗောတိ နိန္ဒိတော။(နိန္ဒဓာတ်+တပစ္စည်း+ကဲ့ရဲ့ခြင်းကြိယာ) ဧကန္တေန နိန္ဒိတော ဧကန္တနိန္ဒိတော။

လာတိ ဂဏှာတိ ဟိနဘာဝန္တိ လာမကော။(လာဓာတ်+မက) လာမကော အာစာရော လာမကာ
စာရော။ (၂) စင်စစ်ကဲ့ရဲ့ထိုက်သောကြောင့် ယုတ်မာခြင်း လာမကဘောဂုဏ်၏ အကျင့်နှင့် ဝိသေသန
ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

* န သန္တော အသန္တော။ အသတံ (နိစနောနံ) ဓမ္မော အသဒ္ဓမ္မော။ (၂) အသန္တပုဒ်+ ဓမ္မ
ပုဒ်သည်င်း။ သူယုတ်မာတို့၏ အကျင့်နှင့် သာမိ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

အသဒ္ဓမ္မ ပဝတ္တော အဓိပ္ပါယော အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယော။(တေန) (၁) သူယုတ်မာအကျင့်၏ မှီဝဲ
လိုသော ဆန္ဒနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကာမေသုမိစ္ဆာ
စာရ-တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂန္တုဗ္ဗန္တိ ဂမနိယံ။ (ဂမု+ အနိယ) န ဂမနိယံ အဂမနိယံ။ အဂမနိယံ ဌာနံ အဂမနိယဌာနံ။
(ဂုဏ်-ဂုဏေးစပ်)

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော-၌ ကာမေသု-အရ မေထုနသမာစာရ(မေထုန်အကျင့်)
ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(တနည်း) ကာမေသု-အရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ မေထုန်ဟူသော ဝတ္ထုကြာမကို ယူ
ရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ၌ လာမကာစာရော-ဖြင့် မိစ္ဆာစာရော-၌ မိစ္ဆာနိပါတ်ပုဒ်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-၌ မိစ္ဆာသဒ္ဓါကဲ့သို့
ဝိပရိတအနက်ကို မဟော။ လာမကအနက် ဟောသည်ကိုင်း(နိပါတလိဂ်တ္ထ) မိစ္ဆာ (လာမကော) စာရော
မိစ္ဆာစာရော-ဟု ကမ္မဓာရာယ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်တ္ထ) သိစေ။

ဧကန္တနိန္ဒိတော-ဖြင့် လာမက-၌ ယုတ်မာ၏ဟူသည် စင်စစ်ကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
ယုတ်မာ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (က)(ခ) အပေါင်း သံဝဏ္ဏနာပါဌ်ဖြင့်
ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော-ဟု အလှတ္တ သတ္တမီတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု
သိစေပါသည်။ (အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိဂ်တ္ထ)

(ဂ) ဖြင့် ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ-အရ မူရဖြစ်သော ကာယဝိညာတ်ကို မယူရ။ လက္ခဏာအားဖြင့်
သူယုတ်မာတို့၏ အကျင့်ကို မှီဝဲလိုသဖြင့် ကာယဒွါရ၍ဖြစ်သော အဂမနိယဌာနာ ဝိတိက္ကမစေတနာကို

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၆၇

ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မာယူတ္တ)

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက။ ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ သမာစာရော-၌ သံ အာ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ (ခ) ဣတိ-ကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဒပဒတ္တက။ (ဂ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ အသဒ္ဓမ္မာ-၌ အကား ပဋိသေတ္ထေ။ မိစ္ဆာ-ကား လာမကတ္ထ။ (ဃ) တဿ-ကား တဿ မိစ္ဆာစာရဿ-ဟု စွဲရပါမည်။ တဿ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော မိစ္ဆာစာရကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္ဓိဿ။

သာဟတ္ထိကော ဝေ-၌ (၁) သာဟတ္ထိကပယောဂသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာဏတ္တိက၊ နိဿဂ္ဂိယ၊ ထာဝရ၊ ဝိဇ္ဇာမယ၊ ဣဒ္ဓိမယ ပယောဂ ငါးပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သာဟတ္ထိကဘာဝဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၊ လာမကာစာရ-အရ အကုသိုလ်အဂမနီယဝီတိက္ကမစေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဝိပဋိသာရဖြစ်ခြင်း၊ ကာယိကဒုက္ခ-စသော အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အပါယ်သို့ လားရခြင်း၊ နဝံပဏ္ဍုက်၊ ဥဘတောဗျည်းဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ကေန္တနိဒ္ဓိတော-၌ နိဒ္ဓိတောပုဒ်၏ ဓာတုတ္ထတရားကို ကိုယ်ပြု၍ (၁) သုတော်ကောင်းတို့၏ မေထုနဝိရတိပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မေထုနမှရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သုပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စုပ္ပန်၌ ကျန်းမာခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ တမလွန်၌ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန် ရောက်ခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော ။ ။ ကာမေသု-အရ အဂမနီယဝတ္ထု၌ တည်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရံ ပစ္စည်းတရားသည် မိစ္ဆာစာရော-အရ ဝီတိက္ကမလောဘမူ စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

(ဃ) တသ္မိံ သေဝနစိတ္တံ ။ ။ တသ္မိံ-အရ အဂမနီယဝတ္ထု၌ တည်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရံ ပစ္စည်းတရားသည် သေဝနစိတ္တံ-အရ မှီဝဲလိုသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

ဝါကျ (သဘ) [၄၁၄၁၊ ပြည်၊ ၅၈၀။ ဘာသာဋီ၊ ၂၀၃]

(က) မူသာတိ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္ထဘဉ္ဇကော ဝစီပယောဂေါ၊ ကာယပယောဂေါ ဝါ။ (ခ) ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပနဿ ပရဝိသံဝါဒက ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာဝိကာ စေတနာ မူသာဝါဒေါ။ (ဂ) အပရော နယော၊ မူသာတိ အဘူတံ အတန္တံ ဝတ္ထု။

(ဃ) ဝါဒေါတိ တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာပနံ၊

(င) လက္ခဏတော ပန အတထံ ဝတ္ထု၊ တထတော ပရံ ဝိညာပေတုကာမဿ တထာဝိညတ္တိ

B-44-B

သမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ၊ (၈) သော ယမတ္ထံ ဘဉ္ဇတိ၊ တဿ အပ္ပတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ (၉) အပိစ ဂဟဋ္ဌာနံ အတ္တနော သန္တကံ အဒါတုကာမတာယ နန္တိတိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တော အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ သက္ကိနာ ဟုတ္တာ အတ္တဘူနန္တံ ဝုတ္တော မဟာသာဝဇ္ဇော။

➤ ၁။ (က) ဝိသံဝါဒနုပရက္ခာရဿ၊ ချွတ်ယွင်းခြင်းကို ရှေးရှုသောသူ၏။ အတ္တဘူကော၊ အကျိုးစီးပွားကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဝစီပယောဂေါဝါ၊ ဝစီပယောဂသည်၎င်း။ ကာယပယောဂ သည်၎င်း။ မုသာတိ မုသာ နာမ၊ မုသာ မည်၏။

(၈) ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယ်နုပရက္ခာရဿ၊ ချွတ်ယွင်းခြင်းကို ယူလိုသဖြင့်။ ပရဿ၊ သူတပါးကို။ ဝိသံဝါဒက ကာယဝစီ ပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ၊ ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော ကာယပယောဂ၊ ဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော။ စေတနာ၊ စေတနာသည်။ မုသာဝါဒေါ၊ မုသာဝါဒမည်၏။ (၉) အပရောတပါးသော။ နယောနည်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္စတေ၊ ဆိုအံ့။) အဘူတံ၊ ထင်ရှားမရှိသော။ အတန္တံ၊ မမှန်သော။ ဝတ္ထု၊ ဝတ္ထုသည်။ မုသာတိ မုသာနာမ၊ မုသာ မည်၏။ (ယ) တဿ၊ ထိုထင်ရှားမရှိ မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို။ ဘူတတော၊ ဟုတ်သော အားဖြင့်။ တစ္ဆတော၊ မှန်သောအားဖြင့်။ ဝိညာပနံ၊ သိစေခြင်းသည်။ ဝါဒေါတိ ဝါဒေါ နာမ၊ ဝါဒမည်၏။

(၁) လက္ခဏတော ပန၊ လက္ခဏာအားဖြင့်ကား။ အတထံ၊ မဟုတ် မမှန်သော။ ဝတ္ထု၊ ဝတ္ထုကို။ တထတော၊ ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့်။ ဝံ၊ ခု၊ သူတပါးကို။ ဝိညာပတုကာမဿ၊ သိစေလိုသောသူ၏။ တထာဝိညတ္ထိ သမုဋ္ဌာပိကာ၊ ထိုမဟုတ် မမှန်သော ဝတ္ထုကို သိစေသော ကာယဝိညာတိ၊ ဝစီဝိညာတိဖြစ်စေတတ်သော။ စေတနာ၊ စေတနာသည်။ မုသာဝါဒေါ၊ မုသာဝါဒ မည်၏။ (၈) သော မုသာဝါဒေါ၊ ထိုမုသာဝါဒသည်။ ယမတ္ထံ၊ အကြင် အကျိုးစီးပွားကို။ ဘဉ္ဇတိ၊ ဖျက်ဆီးတတ်၏။ တဿ အတ္တဿ၊ ထိုအကျိုးစီးပွား၏။ အပ္ပတာယ၊ နည်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိ၏။ မဟန္တတာယ၊ များသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ များသော အပြစ်ရှိ၏။ (၉) အပိစ အပရော နယောနည်းတပါးကို။ (မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္စတေ၊ ဆိုအံ့။) ဂဟဋ္ဌာနံ၊ လူတို့၏။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ သန္တကံ၊ ဥစ္စာကို။ အဒါတုကာမတာယ၊ မပေးလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ နန္တိ၊ မရှိ။ ဣတိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တော၊ ဤသို့ အစရှိသော နည်းဖြင့်ဖြစ်သော မုသာဝါဒသည်။ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိ၏။ သက္ကိနာ၊ သက်သေသည်။ ဟုတ္တာ၊ ဖြစ်၍။ အတ္တဘူနန္တံ၊ အကျိုးစီးပွားကို ဖျက်ဆီးခြင်းအကျိုးငှာ။ ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်သော မုသာဝါဒသည်။ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိ၏။ (နိ-၅၇၂)

➤ ၂။ (က) သို့/ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် မိစ္ဆာစာရော ပုဒ်အဖွင့်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာပုဒ်၏ အဖွင့်သည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် မိစ္ဆာစာရော ပုဒ်အဖွင့်ကိုသာ မပြဆိုသင့်။ မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(၁) သို့/ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အနက် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မုသာဝါဒ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အနက် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထသည်လည်း ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၆၉

ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် (က)ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အနက် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ မုသာဝါဒ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အနက် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မုသာဝါဒ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အနက် အရကောက် အဘိဓမ္မေယျတ္ထ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် မုသာဝါဒ၏ အင်္ဂါလေးပါးတွင် ဝိသံဝါဒနစိတ္တ၊ တဇ္ဇောဝါယာမ၊ ပရဿ တဒတ္ထဝိဇာနန-ဟူသော အင်္ဂါသုံးပါးကိုသာရသော မုသာဝါဒ၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းအင်္ဂါသုံးပါးသာ ရသောအဖွင့်ကိုသာ သိ အပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက် သင့်လေသောကြောင့် အင်္ဂါလေးပါး အပြည့်အစုံရသော မုသာဝါဒပုဒ်၏ အဖွင့်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အင်္ဂါလေးပါး အပြည့်အစုံရသော မုသာဝါဒပုဒ်၏ အဖွင့်တစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သိစေခြင်းသည် ဝါဒမည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်သည် ဝါဒမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသော ကြောင့် (ဃ)ဖြင့် မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သိစေခြင်းသည် ဝါဒမည်၏ဟူသော မဆိုသင့်။ မုသာဝါဒ၏ သဘောလက္ခဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် အဘယ်သည် မုသာဝါဒမည်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် မုသာဝါဒ-အရ မူချဖြစ်သော ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကို မယူရ၊ ဖလူပစာဖြစ်သော စေတနာကို ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် မုသာဝါဒ၏ အင်္ဂါ သုံးပါးသာရသော အဖွင့်မှတစ်ပါး အင်္ဂါလေးပါးလုံးရသော အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့် (တနည်း) မုသာ-သဒ္ဒါ၏ ကြိယာအဖြစ်မှတစ်ပါး အဘူတဒဗ္ဗဝါဒကအဖြစ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မုသာ-အရ မှားယွင်းသော ဝစီပယောဂဟူသော အရကောက် အနက် အကျိုးမှတစ်ပါး ကာယပယောဂဟူသော အရကောက်အနက် အကျိုးတစ်ပါးကို လဲ လှယ်လိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိသံဝါဒနစိတ္တ၊ တဇ္ဇောဝါယာမ၊ ပရဿ တဒတ္ထဝိဇာနန-ဟူသော မုသာဝါဒ၏ အင်္ဂါသုံးပါးရသည့်နည်းမှတစ်ပါး အတထံ ဝတ္ထု-ဟူသော အင်္ဂါအပါအဝင် မုသာဝါဒ၏ အင်္ဂါလေးပါး အပြည့်အစုံရနိုင်သော နည်းတစ်မျိုးကို၎င်း၊ မုသာဝါဒ၌ မုသာ-သဒ္ဒါ၏ ကြိယာပဓာန ကြိယာဝါဒက အဖြစ်မှတစ်ပါး ဒဗ္ဗပဓာန ဒဗ္ဗဝါဒက အဖြစ်ကို၎င်း လဲလှယ် ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ အပရော နယော ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ အပိတ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လူတို့မှာဖြစ်တတ်သော မုသာဝါဒ၊

ရသေ့ ရဟန်းတို့မှာဖြစ်တတ်သော မုသာဝါဒတို့၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇေ၊ မဟာသာဝဇ္ဇေတို့ကို ခွဲခြားပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ၌ အဝိစ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

အဋ္ဌကထာသု ပန အနာဂတတ္တာ ဝိသံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗာ-(၅၁၄၂) ၌ ဂဟေတဗ္ဗာ ထာရခြင်းအကြောင်း။ ။ သင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အတ္တနောမတိမျှသာ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဤ မုသာဝါဒ၏ ပယောဂတို့ကို မိမိကိုယ်တိုင်ဖြစ်နိုင်သောအကြောင်းကို ပြပြီးဖြစ်၍ စိစစ်ဖွယ် မလိုသော်လည်း ရှေးဆရာတို့ကို လေးစားသောအားဖြင့် အတ္တုတ္တံသနအပြစ် မရောက်စေလိုသောကြောင့်၎င်း ဂဟေတဗ္ဗာ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ ပုရေ ကရဏံ ပူရေက္ခာရော။ ဝိသံဝါဒနဿ ပုရေက္ခာရော ယဿာတိ ဝိသံဝါဒန ပူရေက္ခာရော။(တဿ) (၂) ဝိသံဝါဒနပုဒ်+ပုရေက္ခာရပုဒ်+ယ-အညပုဒ်သည်၎င်း၊ ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကို ရှေးရှုပြခြင်း၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကို ရှေးရှုပြခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကာရဏေန အရိယတိ ပဝတ္တိယတိတိ အတ္တော။(အရဇာတ်+ထ) ဘဉ္စတိတိ ဘဉ္စကော။

အတ္တဿ ဘဉ္စကော အတ္တဘဉ္စကော။ (၂) အကျိုးစီးပွား၏ ဖျက်ဆီးတတ်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျိုးစီးပွားကို ဖျက်ဆီးခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ မုသာ ဝါဒေါ မုသာဝါဒေါ။ (၂) ချွတ်ယွင်းသော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂဟူသော မုသာ၏ ပြောဆိုကြွယ်ဝမှု၊ စေတနာနှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) မုသားကို ပြောဆိုခြင်းကြံယာသည် (ဝါ) မုသာဝါဒတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(ဂ+ဃ-နှင့်အညီ) ဝဒနံ ဝါဒေါ။ ဝဒီယတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဝါဒေါ။ မုသာ (အဘူတဿ) ဝါဒေါ မုသာဝါဒေါ။ (၄) သိစေခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မုသာသင်္ခါတေန ကာယပစီပယောဂေန မုသာသင်္ခါတံဝါ ကာယပစီပယောဂံ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ သမုဋ္ဌာပေတိဝါ မုသာဝါဒေါ။ (၂) မုသာသဒ္ဓါပုဒ် ဝဒဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မုသားပြောဆိုခြင်း ကြံယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) မုသားပြောဆိုခြင်းကြံယာသည် (ဝါ) မုသာဝါဒတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* (ဂ+ဃ+c-နှင့်အညီ) မုသာ ဝဒီယတိ ဝုစ္စတိ ဧတေနာတိ မုသာဝါဒေါ။ (တူပြီ)

ဝစီယာ (ဝစသော) ကတော ပယောဂေါ ဝစီပယောဂေါ။ * ကာယေန ကတော ပယောဂေါ ကာယပယောဂေါ။

* ဝိသံ ဝါဒေတိ ဧတေနာတိ ဝိသံဝါဒကော။ (၂) ဝိသံ-သဒ္ဓါပုဒ် ဒဓဓာတ် ဏှုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) မုသာဝါဒ စေတနာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၇၁

ပရဿ ဝိသံဝါဒကော ပရဝိသံဝါဒကော။ ပရဝိသံဝါဒကော ကာယဝစီပယောဂေါ ပရဝိသံဝါဒကော ကာယဝစီပယောဂေါ။ သမုဋ္ဌာပေတိတိ သမုဋ္ဌာပိကာ။(စေတနာ) ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂဿ သမုဋ္ဌာပိကာ ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂဿမုဋ္ဌာပိကာ။ (စေတနာ)

တထတိ သစ္စံ ဘဝတိတိ တထံ။(တထ+အ) * တထေ သာဓု တစ္ဆံ။ (၂) တထပုဒ်+ယပစ္စည်း သည်၎င်း၊ မှန်ခြင်းဂုဏ်၏ ဝတ္ထုနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မှန်ကန်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* တထဿ ဘာဝေါ တစ္ဆံ။ န တစ္ဆံ အတစ္ဆံ။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ မဟုတ် မမှန်သော ဝတ္ထု နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က)၌ ဝစီပယောဂေါ ကာယပယောဂေါ-ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-အရ ဝစီပယောဂ၊ ကာယပယောဂကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ-ဖြင့် ဝစီပယောဂ ကာယပယောဂဟူသည် ချွတ်ယွင်းခြင်းကို ရှေးရှုသော သူ၏ ဝစီပယောဂ ကာယပယောဂပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

အတ္ထဘူတကော-ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဝစီပယောဂ ကာယ ပယောဂသည်သာ (ဝါ) မုသာဝါဒသည်သာ ကမ္မပထမြောက်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

အပေါင်း သံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-သဒ္ဒါ၏ တတိယန္တနိပါတ် (ဝါ) ဒုတိယန္တ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ) မုသာ-သဒ္ဒါ၏ မိစ္ဆာအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂ ဘူ) (ဝါ) မိစ္ဆာ-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ပရိယာယ်ပြ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) ယင်း မုသာ-သဒ္ဒါ၏ ကြိယာပဓာန ကြိယာဝါစက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂဿမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါ၌ဖြင့် မုသာ ဝါဒေါ-၌ ဝါဒေါ-ပုဒ်ကို ဝဒတိ ဝိညာပေတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဝဒတိ သမုဋ္ဌာပေတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဝါဒေါ-ဟု ကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) ဏ-ပစ္စည်း ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) မုသာဝါဒေါပုဒ်ကို မုသာ (သင်္ခါတေန ကာယဝစီပယောဂေန) ဝါဒေါ မုသာဝါဒေါ-ဟု တတိယာ တပျရိသံသမာသံ (တနည်း) မုသာ (သင်္ခါတ ကာယဝစီပယောဂံ) ဝါဒေါ မုသာဝါဒေါ-ဟု ဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မုသာဝါဒ-အရ ကာယဝိညာတ်၊ ဝစီဝိညာတ်ကို မယူရ၊ သူတပါးကို ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော ကာယ ဝစီ ပယောဂ သမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန-ဖြင့် ဟသာဓိပ္ပါယကြောင့် မုသာဝါဒကံ မဖြစ်၊ မုသားမဆိုမီ ရှေးအဘို့၌၎င်း ဆိုဆဲခဏ၌၎င်း ချွတ်ယွင်းစေလိုသော စိတ်ဆန္ဒရှိမှ မုသာဝါဒကံ မြောက်၏ဟု သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ အဘူတ အတစ္ဆံ ဝတ္ထု-ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-အရ မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို ယူရ မည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) မုသာနိပါတ်ပုဒ်၏ ဒဗ္ဗပဓာန၊ ဒဗ္ဗဝါစက၏အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတ လိင်္ဂပဒ) ယင်းသို့ မုသာ-အရ မဟုတ်မမှန် ဝတ္ထုကို ယူရသောကြောင့် အတထံ ဝတ္ထု-ဟူသော အင်္ဂါ

ထည့်၍ မုသာဝါဒ အင်္ဂါ ၄-ပါး ရနိုင်သည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် မုသာဝါဒေါ-၌ မုသာ-အရ အဘူတ အတစ္ဆဝတ္ထကို ယူခိုက် ဝါဒေါ-၌ ဝဒဓာတ်၏ ဝိဇာနည်အနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတ္တု) ဣ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မုသာ ဝတ္ထု ဝဒီယတိ ဝုစ္ဆတိ စေတနာတိ မုသာဝါဒေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သိစေခြင်းသည်(ဝါ) သိစေကြောင်း စေတနာသည် ဝါဒမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် မုသာဝါဒ-အရ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကို မယူရ။ မုသာ ဝတ္ထု ဝဒီယတိ ဝုစ္ဆတိ စေတနာတိ မုသာဝါဒေါ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ လက္ခဏာအားဖြင့် မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို အမှန်အားဖြင့် သူတစ်ပါးကို သိစေခြင်းငှာ အလိုရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာကို ဖလူပစာအားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ❶ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ မုသာဝါဒ-၌ မုသာ-ကား မိစ္ဆာတ္ထ၊ ဝိပရိတတ္ထ။ ပူရေက္ခာရ-၌ ပူရေ-ကား အဘိဓမ္မတ္ထ။ ကာယပယောဂေါ-၌ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ ဣတိ-ကား နာမဝါစက (တနည်း) ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္ထ၊ သဒ္ဓပဒတ္တက။ ဝိသံဝါဒန-၌ ဝိ-ကား ပဋိသေတ္တ၊ ဝိကာရတ္ထ၊ ဝိတတ္ထ။ သံ-ကား ဓာတ္တုတ္တာနုတ္တက။ (ခ+င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက (ဝါ) ဝါက္ခရဗ္ဗဇောတက။ ဝိသံဝါဒက-၌ ဝိ-ကား ပဋိသေတ္တ။ သံ-ကား သမ္မာအနက်။ (စ) သာဝဇ္ဇော-၌ သ-ကား သဟတ္ထ။ အဝဇ္ဇော-၌ အ-ကား တစ္ဆာဝတ္ထ။ (ဆ) အဝိစ-ကား အတ္တန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရဇောတက။

(ဇ) ပနဿ-၌ အဿ-ဝယ် တ-ကား (က)ဝါကျရှိ ဝိသံဝါဒနပူရေက္ခာရ=ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကို ရှေ့သွားပြခြင်းရှိသူဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ဃ) တဿ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အဘူတ အတစ္ဆ ဝတ္ထုကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (င) တထာ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ-၌ တထာ- ဝယ် တ-သည် ဤဝါကျတွင်း၌ရှိသော အတထံ ဝတ္ထု တထတော ပရံ ဝိညာပေတုကာမ= ထို မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို အမှန်ဟု သိစေလိုခြင်းကို စွဲသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။

(ခ) ဝိသံဝါဒနဓိပ္ပါယေန-နောင် ခေ-ဆောင်၍ (၁) ဝိသံဝါဒနဓိပ္ပါယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဟသာဓိပ္ပါယသည် နိငတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဟသာဓိပ္ပါယသည် ဝိသံဝါဒနပူရေက္ခာရဖြစ်သော မုသာဝါဒ မည်နိုင်ခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ❷ ။ ကြိယာဝါဒနံ ။ မုသာဝါဒေါ၊ တထာ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ-တို့ အရ = မုသာဝါဒ စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) လောဘမူလ၊ ဒေါသမူလသည်၎င်း၊ အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပရဝိသံဝါဒက ကာယဝစီပယောဂသည်၎င်း၊ သူတစ်ပါး အကျိုးစီးပွား ပျက်စီးခြင်းသည်၎င်း၊ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဝိပဋိသာရ ဖြစ်ခြင်း စသည်သည်၎င်း ပကသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပ သေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အပါယ်သို့ လားရခြင်း၊ ဘဝါတဝဉ္စ စကားမပီ သွားမည်ခြင်းစသော ကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) ဝစီပယောဂေါ-အရ = (၁) မဟာဘုတ်တရားတို့၏ အာကာရဝိကာရ-ဟူသော ဝစီ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၇၃

ဝိညာဉ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ္တဇဝါယောဓာတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အမှုကိုပြုစေလိုသူ၏ သိစေနိုင်သော သတ္တိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မုသားပြောခြင်း၊ မုသာဝါဒကံမြောက်ခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) မူသာ-အရ = ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်သော ကာယဝစီပယောဂကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ထိုကာယဝစီပယောဂကိုဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်း စေတနာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မုသားပြောသဖြင့် တဖက်သားအား အစီးအပွား ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ ပြောဆိုသူအား စိတ်မချမ်းသာခြင်း၊ နောင်တ တဖန် ပူပန်ခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မုသားဖြစ်သော ကာယဝစီပယောဂ မပြုလုပ်မီ ရှေး၌ချွတ်ယွင်းစေလိုခြင်း၊ စီးပွားဆုတ်ယုတ်စေလိုခြင်း-စသော အလိုဆန္ဒများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပရာနဝါဒဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရခြင်း ဖြစ်လေရာဘဝတိုင်း၌ စကားမပီ သွား မညီခြင်း ခံတွင်းပုပ်ခြင်း ဩဇာတိက္ကမ မရှိခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) မူသာ-အရ = အဘူတ အတစ္ဆ ဝတ္ထုကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နားထောင်သူ၏ ဘူတ တစ္ဆအဖြစ်ဖြင့် လွဲမှားစွာ သိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စေတနာသည်၎င်း၊ အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပရာနဝါဒဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရခြင်း ဖြစ်လေရာဘဝတိုင်း၌ စကားမပီ သွား မညီခြင်း ခံတွင်းပုပ်ခြင်း ဩဇာတိက္ကမ မရှိခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) ဝိညာဉ်ပေတုကာမ-အရ = (၁) မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သူတစ်ပါးကို သိစေသောသူ၏ အကုသိုလ်ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မုသာဝါဒစေတနာနှင့် မုသားပြောဆိုခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟုတ် မမှန်သော ဝတ္ထုနှင့် အသပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အပါယဒုက္ခနှင့် အပါယ်မှ လွတ်၍ လူ့ဘဝရပြန်သော အခါ စကားမပီ၊ သွားမညီကျ၊ ပုပ်ညီပါးစပ်၊ ချောက်ကပ်ကိုယ်ရေ၊ ဣန္ဒြေနောက်၊ ပုံယွင်းဖောက်-စသော ပဝတ္တိအကျိုးများသည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ မူသာဝါဒ-အရ ။ ။ “စေတနာ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က+စ-နှင့်အညီ) မူသာ+ဝါဒေါ ။ မုသာ-အရ ကာယပယောဂ၊ ဝစီပယောဂ ပစ္စည်းတရားသည် ဝါဒေါ-အရ စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) ဝါဒေါ-အရ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် မုသာ-အရ ကာယဝိညာဉ် ဝစီဝိညာဉ်ဟူသော စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ နိ၊ ကမ်၊ ဟာ၊ ဝိပ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ+ဃ-နှင့်အညီ) မူသာ+ဝါဒေါ ။ ။ မုသာ-အရ အဘူတ အတစ္ဆဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် ဝါဒေါ-အရ စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (သျှဝ) [ဌာ၁၄၂။ ပြည်၊ ၅၈၃။ ဘာသာဋီ၊ ၂၀၈]

(က) ပိသုဏဝါစာတိ အာဒိသု ယာယ ဝါစာယ ယဿ တံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ တဿ ဟဒယေ အတ္တနော ပိယဘာဝံ၊ ပရဿစ သုညဘာဝံ ကရေတိ၊ သာ ပိသုဏဝါစာ။

(ခ-၁) ယာယ ပန အတ္တာနမ္ပိ ပရမ္ပိ ဖရဿံ ကရေတိ၊ (ခ-၂) ယာ ဝါစာ သယမ္ပိ ဖရဿာ နေဝ ကဏ္ဍသုခါ န ဟဒယင်္ဂမာ၊ အယံ ပရုဿဝါစာ။ (ဂ) ယေန သမ္ပံ ပလပတိ နိရုတ္တကံ၊ သော သမ္ပပ္ပလာပေါ။ (ဃ) တေသံ မူလဘူတာ စေတနာပိ ပိသုဏဝါစာဒိနာမမေဝ လဘတိ။

(င) သာ ဧဝ စ ဣဓ အဓိပ္ပေတတိ။

➤ ၁။ (က) ပိသုဏဝါစာတိ အာဒိသု၊ ဤသို့၊ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ (သဝိနိစ္ဆယော၊ အဆုံး အဖြတ်နှင့် တကွသော) အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဧဝံ၊ သို့။ ဝေဒိတဗ္ဗောသိ၊ အပ်၏။ ယာယ ဝါစာယ၊ အကြင်စကား ဖြင့်။ ယဿ၊ အကြင်သူအား။ တံ ဝါစံ၊ ထိုစကားကို။ ဘာသတိ၊ ဆို၏။ တဿ၊ ထိုဆိုအပ်သောသူ၏။ (ဝါ) ဆိုတတ် သော သူ၏။ ဟဒယေ၊ နှလုံး၌။ အတ္တနော၊ မိမိ၏။ ပိယဘာဝံ၊ ချစ်အပ်သည်၏။ အဖြစ်ကို၎င်း။ ပရဿ၊ သူတပါးအား။ (ဝါ) ၏။ (ပီတိရိပတိတတာယ၊ နှစ်သက်သော ပီတိကင်းသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။) သုညဘာဝံ၊ ဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း။ ကရေတိ၊ ပြု၏။ သာ ဝါစာ၊ ထိုစကားသည်။ ပိသုဏဝါစာ၊ မည်၏။

(ခ) ပန၊ ထိုမှတစ်ပါး။ ယာယ ဝါစာယ၊ အကြင်စကားဖြင့်။ အတ္တာနမ္ပိ၊ မိမိကို၎င်း။ ပရမ္ပိ၊ သူတပါးကို၎င်း။ ဖရဿံ၊ ကြမ်းကြုတ်သည်ကို။ ကရေတိ၊ ပြု၏။ ယာ ဝါစာ၊ အကြင်စကားသည်။ သယမ္ပိ၊ မိမိသည်လည်း။ ဖရဿာ၊ ကြမ်းကြုတ်၏။ (ဖရဿသဘာဝတော၊ ဆဲဆိုသော စကားလုံး၏ ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘောရှိသည်၏။ အဖြစ် ကြောင့်။) နေဝ ကဏ္ဍသုခါ၊ နားမချမ်းသာ။ (အတ္ထဝိပနူတာယ၊ အနက်ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်။) န ဟဒယင်္ဂမာ၊ နှလုံးသို့၊ မသက်ဝင်။ အယံ ဝါစာ၊ ဤစကားသည်။ ဖရဿဝါစာ၊ မည်၏။

(ဂ) ယေန ဓမ္မေန အကြင်တရားဖြင့်။ သမ္ပံ နိရုတ္တကံ၊ အကျိုးမရှိသော စကားကို။ (ဝါ) အနက်မရှိသော စကားကို။ ပလပတိ၊ ပြောဆို၏။ သော ဓမ္မော၊ ထိုတရားသည်။ သမ္ပပ္ပလာပေါ၊ မည်၏။

(ဃ) တေသံ ဝစနာနံ၊ ထိုပိသုဏဝါစာ-စသော စကားတို့၏။ မူလဘူတာ၊ မူလဖြစ်၍ဖြစ်သော။ စေတနာပိ၊ စေတနာသည်လည်း။ ပိသုဏဝါစာဒိနာမမေဝ၊ ပိသုဏဝါစာ-စသော အမည်ကိုသာလျှင်။ လဘတိ၊ ရ၏။

(င) စ၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ သာ ဧဝ၊ ထိုစေတနာကိုသာလျှင်။ ဣမ၊ ဤကမ္မပထအရာ၌။ အဓိပ္ပေတတာ၊ အလိုရှိအပ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့၊ မှတ်အပ်၏။ (နိ-၅၇၄)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌာနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် မုသာဝါဒေါ ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပိသုဏဝါစာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် မုသာဝါဒေါ ပုဒ်၏ အဖွင့်မျှသာ မပြဆိုသင့်။ ပိသုဏဝါစာပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပိသုဏဝါစာပုဒ်၏ အဖွင့်ကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့၊ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ-၂) သိပ္ပံ/ ဌာနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ-၁) ဖြင့် မိမိကို၎င်း၊ သူတပါးကို၎င်း ကြမ်းကြုတ်သည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော စကားသည် ဖရဿဝါစာမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၇၅

ဆိုချေသော် မိမိကို၎င်း၊ သူတပါးကို၎င်း ကြမ်းကြုတ်သည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော စကားသည်သာ ဖရသဝါစာမည်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မည်ရာသောကြောင့် (ခ-၁) ဖြင့် မိမိကို၎င်း၊ သူတပါးကို၎င်း ကြမ်းကြုတ်သည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော စကားသည် ဖရသဝါစာမည်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဖရသဝါစာ မည်သော အခြားတပါးသော စကားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖရသဝါစာ မည်သော အခြားတပါးသော စကား-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ-၂)ကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် စကားသည် ပိသုဏ ဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ၊ သမ္ပပ္ပလာပ-မည်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စကားသည်သာ ပိသုဏ ဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ၊ သမ္ပပ္ပလာပ-မည်ကုန်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပိသုဏဝါစာ စသည်မည်သော အခြား တပါးသော တရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာ ပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပိသုဏဝါစာ စသည်မည်သော အခြား တပါးသော တရားကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) ဝါကျကိုမိန့်။ (စေတနာပိ-၌ ပိ-ကိုရှုသည်)

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ထိုပိသုဏဝါစာ-စသော စကားတို့၏ မူလဘူတဖြစ်သော စေတနာသည်လည်း ပိသုဏဝါစာ-စသော အမည်ကိုရ၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ သာ ဆိုချေသော် ဤကမ္မပထအရာ၌ စကားနှင့် စေတနာနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ ကမ္မပထအရာ၌ အလိုရှိအပ်သော တရားကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤကမ္မပထ အရာ၌ အဘယ်တရားကို လိုအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။ (သာဓဝ-၌ ဓဝ-ကိုရှုသည်)

➤ **၃။ ဒေါသပယ် ။ ။** (ဃ) ဖြင့် စေတနာသည်လည်း ပိသုဏဝါစာ စသည် အမည်ရပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ပိသုဏဝါစာ စသည်တို့၏ ဤ ကမ္မပထ အရာ၌ အလိုရှိအပ်သော တရားကို ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ပရဿစ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိသုဏာ-၌ ပိယ သုညတို့၏ ဒွန္ဒကဗ္ဘအဖြစ်ကို ထွန်းပြစေလိုသောကြောင့် ပရဿစ-၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(ခ) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိသုဏဝါစာ အဖွင့်မှတစ်ပါး ဖရသဝါစာအဖွင့် ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

အတ္တာနန္တိ ပရမ္ဘိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အတ္တနှင့် ပရ-တို့ အချင်းချင်း ဆည်းသော သမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် အတ္တာနန္တိ ပရမ္ဘိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

သယမ္ဘိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုတစ်ပါးကိုဆည်းသော သမုစ္စည်း အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် သယမ္ဘိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဃ) စေတနာပိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စကားသည်သာ ပိသုဏဝါစာ

မည်သည် မဟုတ်သေး၊ စေတနာသည်လည်း ပိသုဏဝါစာမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) စေတနာပိ-၌ ပိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ နာမ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အကျိုးဖြစ်သော စကား၏ ပိသုဏဝါစာ-စသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်သော ဖလူပစာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ နာမ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(င) ၌ အဓိပ္ပေတာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိသုဏဝါစာ စသည်တို့အရ စကားနှင့် စေတနာဟူသော အနက်သာမညမှ စေတနာဟူသော အနက်ပိသေသကိုသာ ဤကမ္မပထ အရာ၌ ယူစေလိုသောကြောင့်၎င်း၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလှယ်ရှ် ပြဆိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း (င) ၌ အဓိပ္ပေတာ ထားရပါသည်။ (င) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ၊ သမ္ပပွလာပတို့၏ အရကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(င) ၌ ဣဓ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပိသုဏဝါစာ ဖရသဝါစာ သမ္ပပွလာပဝါစာ-ဟူသော အမည်များသည် ပြောဆိုသော စကား၏ နာမည်လည်းဖြစ်၏။ ထိုစကားများ အခြေခံစေတနာတရား၏ နာမည်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ သို့ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ဤ၌ အကုသလကမ္မပထကို ဖွင့်သော အရာဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မပထဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာကိုသာ ယူအပ်၏ဟု အတ္ထပကရဏကို ထောက်ဆ၍ ယူအပ်သော အရာဖြစ်သောကြောင့် (င) ၌ ဣဓ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ ပိယဉ္ဇ သုညဉ္ဇ ပိယသုည။ ပိယသုည ကရောတိ ဧတာယာတိ ပိသုဏာ။

(၂) ပိယ-သဒ္ဓါပပဒ ကရဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ချစ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ အချစ်မှကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အချစ်ပျက်အောင်ပြုခြင်းကြိယာသည်ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) ပိသတိတိ ပိသုဏာ။ (၂) ပိသဓာတ်+ဥနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြိတ်ချေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြိတ်ချေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝစန္တိ ဧတာယာတိ ဝါစာ။ ပိသုဏာယ ဝါစာ ပိသုဏဝါစာ။ (၂) ပိသုဏာ၏ ပြောကြောင်း စေတနာနှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိသုဏဝါစာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပိသုဏာစ သာ ဝါစာ စာတိ ပိသုဏဝါစာ။ (၂) ပိသုဏာ၏ ဝါစာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တူပြီ။

သုခန္တိ ဧတာယာတိ သုခါ။ ကဏ္ဍာနံ သုခါ ကဏ္ဍာသုခါ။ (၂) နားတို့၏ ချမ်းသာနှင့် (ဝါ) ချမ်းသာကြောင်း စကားနှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကဏ္ဍသုခတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရေ ဇနေ ဥဿပေတိ ဒါဟေတိတိ ဖရသံ။ ဖရသံ ကရောတိတိ ဖရသဿ။ (၂) ဖရသ သဒ္ဓါပပဒ ကရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြမ်းကြုတ်သည်ကို ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြမ်းကြုတ်သည်ကို ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒါရကထာအဖွင့်

ဝစန္ဒိ ဧတာယာတိ ဝါစာ။ ဖရဿယ ဝါစာ ဖရဿဝါစာ။ ဖရဿံ ဝစန္ဒိ ဧတာယာတိ **ပရုဿဝါစာ**။ သံ သုခံ ဟိတဉ္စ ဖလတိ ဝိနာသေတိတိ **သမ္ပံ**။ (၂) သံ-ပုဗ္ဗ ဖလဓာတ်+ကိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပလပတိ ဧတေနာတိ **ပလာပေါ**။

သမ္ပဿ ပလာပေါ **သမ္ပပ္ပလာပေါ**။ (၂) စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအရာဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း စေတနာနှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမ္ပပ္ပလာပတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟရတိတိ **ဟဒယံ**။ (၂) ဟရဓာတ်+ယပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆောင်းခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟဒယံ ဂစ္ဆတိတိ **ဟဒယင်္ဂမာ**။ (ဟဒယ-သဒ္ဒါပုဒ ၈၃+အ)

ဝိယာယိတဗ္ဗောတိ **ဝိယော**။ ဝိယဿ ဘာဝေါ **ဝိယဘာဝေါ**။ (၂) ချစ်အပ်သူ၏ ချစ်ဖွယ်ဂုဏ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

* နတ္ထိ အတ္ထော ဧတဿာတိ **နိရတ္ထကံ**။

မရန္တိ အနေနာတိ **မမ္ပံ**။ (၂) မရဓာတ်+မပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသက်ကိုစွန့်ခြင်း၊ သေခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ * မမ္ပံ ဆန္ဒတိတိ မမ္မန္တေကော။ မမ္မန္တေကော ဝိယာတိ **မမ္မန္တေဒကော**။

(၂) သေကြောင်းဖြစ်သော အရပ်ကို ဖြတ်ပယ်သည်၏ ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂနှင့် ဥပမာန ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သေကြောင်းဖြစ်သော အရပ်ကို ဖြတ်ပယ်သည်နှင့် တူခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* မမ္မန္တေဒကောဝ ကာယဝစီပယောဂေါ မမ္မန္တေဒကကာယဝစီပယောဂေါ။ မမ္မန္တေဒကကာယဝစီပယောဂါနံ သမုဋ္ဌာပိကာ **မမ္မန္တေဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ**။ (၂) မမ္မန္တေဒကကာယဝစီပယောဂ၏ ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာနှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မမ္မန္တေဒကကာယဝစီပယောဂတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ⑥။ (က) ၌ ယာယ ဝါစာယ ဝိယဘာဝံ သုညဘာဝံ ကရောတိ-ဖြင့် ပိသုဏဝါစာ-၌ ပိသုဏ-ဝယ် ဝိယသုည သဒ္ဒါပုဒ ၈ ကရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကရဏသာနေအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိယသုည ကရောတိ ဧတာယာတိ ပိသုဏာ-ဟု ကရဏသာနေ ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ) ဝိယသုညကရဏ-ဟု ဆိုလိုလျက် ယ-ည-ကရ-တို့ကိုချေ၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ပိသုဏာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ပိသုဏာ-အရ ဝါစာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)၊ အတွင်း၎င်းသော ဝိယသုညပုဒ်ကို ဝိယဉ္စ သုညဉ္စ ဝိယသုည-ဟု ဒွန်သမာသံ ဝစနတ္ထုပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ) ယင်း ဝိယ သုညပုဒ်တို့၏ ဘာဝပဓာန ဘာဝလောပ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ပိသုဏ-အရ ဝါစာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယဿ တံ ဝါစံ ဘာသတိ-ဖြင့် တဿ-ဟူသော နိယတိ၏ အနိယတိအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။
(ဘာဝတ္ထ) တဿ-ဖြင့် ဟဒယေ-၏ သမ္ပန္နံ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

အတ္တနော ပရဿ-ဖြင့် သမ္ပန္နံ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(က) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ပိသုဏာစ သာ ဝါစာစာတိ ပိသုဏဝါစာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပိသုဏဝါစာ
အရ စကားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ခ) ဌိ ယာယ အတ္တာနဓိ ပရမ္မိ ဖရသံ ကရောတိ-ဖြင့် ဖရသဝါစာ-၌ ဖရသ-ဝယ် ဖရသ-
သဒ္ဓါပပဒ ကရဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကရဏ သာနေအနက်၌ သက်သည်၏
အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဖရသံ ကရောတိ ဧတယာတိ ဖရသာ-ဟု ကရဏသာနေ ကိတန္တဒုတိယာ
တပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ဖရသကရဏ-ဟုဆိုလိုလျက်
ကရဏပုဒ်ကိုချေ၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဖရသ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကပို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဖရသာ-အရ မိမိသူတပါး
နှစ်ပါးစုံ ကြမ်းတမ်းခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝါစာကို ဖလူပစာအားဖြင့် ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား
အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယာ ဝါစာ သယမ္ပိ ဖရသာ-ဖြင့် ဖရသာပုဒ်သည် ပုဒ် ဓာတ် ပစ္စည်းတို့ဖြင့် စီရင်ရသော
အနတ္တနာမ်မျိုးမဟုတ်၊ ကက္ကသ(ဖရသ) ဝါစိ ရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္နပါဠိပဒ်ကပုဒ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ပင်
ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ဖရသာမည်သည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) ဖရသာ-အရ ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးဖြစ်
သော ဝါစာ-ကို ကာရဏပစ္စရအားဖြင့် ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေပါသည်။

နေဝ ကက္ကသုခါ န ဟဒယင်္ဂမာ-ဖြင့် ဆဲဆိုသော စကားလုံးက ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘောရှိ
သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကြားနာရသော် နားလည်း မချမ်းသာ၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသည်၏
အဖြစ်ကြောင့် စိတ်နှလုံးသို့လည်း မသက်ဝင်-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ဖရသာစ သာ ဝါစာ စာတိ ဖရသဝါစာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဖရသဝါစာ-အရ
စကားကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဂ) ဌိ ယေန သမ္ပံ ပလပတိ နိရတ္တကံ-ဖြင့် သမ္ပပ္ပလာပပုဒ်ကို သမ္ပံ ပလပတိ ဧတေနာတိ
သမ္ပပ္ပလာပေါ-ဟု ကရဏသာနေ ဒုတိယာတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသ
လိင်္ဂပဒတ္ထ) ဏ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာနေအနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) (တနည်း)
ပလပတိ ဧတေနာတိ ပလာပေါ။ သမ္ပဿ ပလာပေါ သမ္ပပ္ပလာပေါ-ဟု ဆဋ္ဌိတပျရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထ
ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

နိရတ္တကံ-ဖြင့် သမ္ပပ္ပလာပ-၌ သမ္ပပုဒ်ကို သံ ဟိတံ သုဓမ္မ ဖလတံ ပဟရတိ ပိနာသေတိတိ
သမ္ပံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သမ္ပ-အရ မိမိသူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားတို့အား ကျေးဇူးမပြုတတ်သော အလုံးစုံ
သော အကြောင်းအရာကို (ဝါ) စကားခြံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ဂုဇ္ဈန္တိ ဧတယာတိ ဝါစာ(စေတနာရ၏) ပိသုဏာယ၊ကို။ဝါစာ၊ပြောဆိုကြောင်း စေတနာ
တည်း။ ဤသို့သော သမာသဝိသယ စေတနာကို မုချအားဖြင့် ပိသုဏဝါစာ မည်သည်ကို၎င်း(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၇၉

ယျတ္တ၊ ဘာဝတ္ထ၊ ဗျာသ(ဝါကျ)အရာ၌ အကျိုးပိသုဏဝါစာ၏ အမည်ကို အကြောင်း စေတနာ၌ တင်စား၍ ဖလပစာအားဖြင့် ပိသုဏဝါစာ မည်သည်ကို၎င်း(အဘိဓမ္မေယျတ္တ၊ ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(င) ဖြင့် ဤအကုသလကမ္မပထ အရာ၌ စေတနာကိုသာ အလိုရှိအပ်သတည်းဟု သိစေပါသည်။ (အဓိပ္ပေတတ္ထ (ဝါ) အဘိဓမ္မေယျတ္တ)

➤ ၇။ ဥပသာရ၊ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ပရဿ-၌ စ-ကား အဋ္ဌာနပယုတ္တဒ္ဒန္တဗ္ဗ ဘာဝဇောတက (ခ) အတ္တနန္တ ပရမ္ဘိ-တို့၌ ပိ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ သယမ္ဘိ-၌ ပိ-ကား သူတပါးကို ဆည်းသောကြောင့် သမုစ္စယတ္ထ။ (ဂ) သန္တ-၌ သံ-ကား သုခတ္ထ၊ ဟိတတ္ထ။ ပလပတိ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။ နိရုတ္တကံ-၌ နိ-ကား အဘာဝတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ။

(က) ယဿ-၌ ယ-သည် ပုဂ္ဂိုလ်ခြံစံကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ တဿ-၌ တ-သည် ရှေ့ အနိယ-သဒ္ဒါ စွဲသောအနက်ကို ပြန်လည်စွဲသောကြောင့် နိယမဝိသယ။

ပရေသံ ဝါ ဘေဒါယ အတ္တနော ပိယကမ္ပတာယဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါ၏ အနက် ကုန်းတိုက်ရာ၌ (၁) နှစ်ယောက်ကွဲစေလို၍ (၂) မိမိအားချစ်စေလို၍ (၃) ကွဲစေလို ချစ်စေလို၍ ဤသို့အနက်ယူပုံ မမြဲသောကြောင့် အနိယမအနက် ဖြစ်ပါသည်။

ပိသုဏဝါစာဒိနာမမေဝ-၌ (၁) ပိသုဏဝါစာ-စသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပိသုဏဝါစာ စသည်၏ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) သာဝေ-၌ (၁) မူလဘူတ စေတနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ (၂) ပိသုဏဝါစာ-စသော စကားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ဣယာဝါးတနိ ။ ။ (က) ဘာသတိ-၌ အန္တတ္ထ ဘာသဓာတ်-အရ (၁) ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော (ဝါ) စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စကားသံကိုကြားရခြင်း၊ ပြောသည့်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း အကျိုးမဲ့ အနတ္တဖြစ်ခြင်း စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

တတ္ထ သံကိလိဋ္ဌဿ ပရေသံ ဝါ ဘေဒါယ၊ အတ္တနော ပိယကမ္ပတာယဝါ ကာယ ဝစီပယောဂ သမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ ပိသုဏဝါစာ-ကို ရှု၍ ဘာသတိ-၌ ဘာသဓာတ်-အရ = ပိသုဏဝါစာကို ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဣဿာ စသည်တို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကာယဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည်၎င်း၊ အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ညီညွတ်နေသူ ချစ်နေသူတို့ ကွဲပြားသွားခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မိမိကို ချစ်စေလိုခြင်း သူတစ်ပါးတို့အား ကွဲပြားစေလိုခြင်း အကြောင်းများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပိသုဏဝါစာပြောသူအား အတ္တနုဝါဒဘေး၊ ပရနုဝါဒဘေး စသည် တွေ့ကြုံခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘေးနှင့် ဖြစ်လေရာဘဝတိုင်း၌ လူမုန်းများခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက် သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

➤ သမ္ဗုပ္ပလာပ-အရ စေတနာကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ ။ (၁) သမ္ဗုပ္ပလာပ၏ မူလဘူတဖြစ်သော စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အကျိုးမရှိ ပိန်ဖျင်းသော စကားသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အကျိုးမရှိသော စကားကို ကြားရခြင်း၊ ကြားရသူတို့ အကျိုးပျက်ခြင်း၊ ပြောဆိုသူအား ကုသိုလ်တရားမှ ယုတ်လျော့ခြင်း၊ အပါယ်ဒုက္ခတို့၌ ဖြစ်ရခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

ပိသုဏဝါစာပုဒ်၏ (သမာသဝိဿယ) အရ တရားကိုယူ၍ (၁) ပိသုဏဝါစာ အကုသိုလ်စေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အသပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သီလဝိပတ္တိ၊ ဝိပဋ္ဌိသာရ-အစ အပါယ်ဒုက္ခအဆုံး မကောင်းကျိုး မှန်သမျှသည် အနဘာဝတ္ထ။

ပိသုဏဝါစာပုဒ်၏ (ဗျာသဝိဿယ) အရ မုဗ္ဗတ္တတရားကို ယူ၍ (၁) အကျိုးပိသုဏဝါစာ (စကားလုံး)သည် ဒဿနတ္ထ။ အကြောင်း စေတနာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မိမိကိုချစ်ခြင်း သူတစ်ပါးကို မုန်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အယောနိသောမနသိကာရ၊ အသပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သီလဝိပတ္တိ၊ ဝိပဋ္ဌိသာရ-အစ အပါယ်ဒုက္ခအဆုံး မကောင်းကျိုး မှန်သမျှသည် အနဘာဝတ္ထ။

အမှာ/ ဖရုသဝါစာ၊ သမ္ဗုပ္ပလာပဝါစာ-တို့လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

➤ ၉ ။ ဟဒယနီမာ-န္တိ ဟဒယ-အရ ။ “စိတ်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်လေ။

➤ ၁၀ ။ (က) ယာယ ဝါစာယ ယဿ တံဝါစံ ဘာသတိ ။ ။ ဘာသတိ-အရ ချောပစ်ကုန်းတိုက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝီရိယ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူ ဒေါသမူ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ယာယ ဝါစာယ တံ ဝါစံ-အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေတု၊ မိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိပံ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ယာယ ဝါစာယ တံဝါစံ-အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စည်းတရားသည် ဘာသတိ-အရ ချောပစ်ကုန်းတိုက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝီရိယ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူ ဒေါသမူ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ယဿ-အရ ပြောဆိုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဘာသတိ-အရ ဝီရိယ၊ စေတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပိယဘာဝံ+ကရောတိ ။ ။ ပိယဘာဝံ-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် ကရောတိ-အရ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု။

သမ္ဗုပ္ပလာပေါ ။ ။ သမ္ဗု-အရ မူလဘူတ အကုသိုလ်စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပလာပ-အရ မူလဘူတ အကုသိုလ်စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပလာပ-အရ မူလဘူတ အကုသိုလ်စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ဗု-အရ ပြိန်ဖျင်းသော စကားဟုဆိုအပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၈၁

ပြိုင်= သဟ၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ ဝိပ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) တေသံ+မူလဘူတာ ။ ။ မူလဘူတာ-အရ ပိသုဏဝါစာ-စသော စကားတို့၏ အကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် တေသံ-အရ ပိသုဏဝါစာ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ နိ၊ ကမ်၊ အာဟာ၊ ဝိပ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (သျှ) [၄၁၄၃၊ ပြည်၊ ၁၊ ၅၈၈၊ ဘာသာဋီ၊ ၂၁၆]

(က) အဘိဇ္ဈာယတိတိ အဘိဇ္ဈာ။

(ခ) ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ ဟုတွာ တနိန္ဒတာယ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော။

(ဂ) သာ “အဟော ဝတ ကုဒံ မမဿာ” တိ ဧဝံ ပရဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ။

(ဃ) အဒိန္နာဒါနံ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာသာဝဇ္ဇော။

(င) တဿာ ဇွေ သမ္ဘာရာ ပရဘဏ္ဍံ၊ အတ္တနော ပရိကာမနန္တာတိ။

(စ) ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ ဟိ လောဘော ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘောဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ န “အဟော ဝတ ကုဒံ မမဿာ” တိ အတ္တနော ပရိကာမေတိ။

➤ ၁။ (က) (ယာ တဏှာ၊ အကြင်တဏှာသည်။ ပရသမ္ပတ္တိ၊ သူတပါးစည်းစိမ်သို့) အဘိဇ္ဈာယတိ၊ ရှေးရှုကြံတတ်၏။ (ဝါ) မက်မောတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ (သတဏှာ၊ ထိုတဏှာသည်။) အဘိဇ္ဈာ၊ မည်၏။

(ခ) ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ၊ သူတပါး၏ ဘဏ္ဍာသို့ ရှေးရှုသည်။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ တနိန္ဒတာယ၊ ထိုသူတပါးဥစ္စာ ဘဏ္ဍာသို့ ညွတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(ဂ) သာ၊ ထိုအဘိဇ္ဈာသည်။ ဣဒံ၊ ဤဥစ္စာ ဘဏ္ဍာသည်။ မမ၊ ငါ့အား။ အဿ၊ ဖြစ်မှုကား။ အဟော ဝတ၊ ကောင်းလေစွ ဪ၊ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ပရဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ၊ သူတစ်ပါး ဥစ္စာဘဏ္ဍာသို့ ရှေးရှုကြံခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (ဃ) အဒိန္နာဒါနံ၊ သည်။ (အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ ဟောတိ ဝိယ၊ ဖြစ်သကဲ့သို့။ တဏှာ၊ ထိုအတူ။ အဘိဇ္ဈာ၊ အဘိဇ္ဈာသည်။) အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ ဟောတိ၊ ၏။

(င) တဿာ၊ ထိုအဘိဇ္ဈာ၏။ သမ္ဘာရာ၊ အကြောင်းအဆောက်အအုံတို့သည်။ ပရဘဏ္ဍံ၊ သူတပါး ဥစ္စာ ဘဏ္ဍာနှင့်။ အတ္တနော၊ မိမိသို့။ ပရိကာမနန္တာ၊ စိတ်ဖြင့်သာ ညွတ်စေခြင်းနှင့်။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ခွေ၊ နှစ်ပါးတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ (စ) ဟိ၊ မုန့်၏။ ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ၊ သူတပါး ဥစ္စာဘဏ္ဍာလျှင် အာရုံရှိသော။ လောဘော၊ လောဘသည်။ ဥပ္ပန္နေပိ၊ ဖြစ်သော်လည်း။ ယာဝ၊ အကြင်ရွေ့လောက်။ ဣဒံ၊ ဤဥစ္စာ ဘဏ္ဍာသည်။ မမ၊ ငါ့အား။ အဿ၊ ဖြစ်မှုကား။ အဟော ဝတ၊ ကောင်းလေစွ ဪ၊ ဣတိ၊ ဤသို့။ အတ္တနော၊ မိမိသို့။ န ပရိကာမေတိ၊ မညွတ်စေသေး။ တာဝ၊ ထိုရွေ့လောက်။ ကမ္မပထဘောဒေါ၊ ကမ္မပထ အထူးသည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်။

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ၊ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အဘိဇ္ဈာ-၌ အဘိ-သည် အတိရေက-စသော အနက်တို့ကို ဟော၏။ ဈေ-ဓာတ်သည် ဉာဏ၊ ဒိတ္တိ-စသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သဘော ရောက်ရာ

F-45-A

သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌ အဘိနှင့် ဈေး-ဓာတ်တို့၏ ဟောအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ မပြဆိုခဲ့သော် ဆရာအပေါ်၌ အတိဗျာပိတဒေါသ(တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ အဘိ-ဥပသာရနှင့် ဈေးဓာတ်တို့သည် မည်သည့်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- ဤ၌ အဘိ-သည် အဘိဗုဒ္ဓအနက်ကို ဟော၏။ ဈေး-ဓာတ်သည် စိန္တနအနက်ကို ဟော၏ဟု ငါပြဆိုရကား အတိဗျာပိတဒေါသ မရောက်ပါဟုလို။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ လက္ခဏာကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)(ခ)တို့ဖြင့် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ လက္ခဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ လက္ခဏာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ) တို့ဖြင့် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် လက္ခဏာတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ပုံကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)(ခ)(ဂ) တို့ဖြင့် အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် လက္ခဏာတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘိဇ္ဈာပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ အဆောက်အအုံအင်္ဂါတို့သည် သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာဖြစ်ခြင်း၊ မိမိသို့စိတ်ဖြင့် ညွတ်စေခြင်းအားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ (တနည်း) (င)ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ အင်္ဂါကိုပြရာ၌ အတ္တနော ပရိဏာမနအင်္ဂါကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ သာ ဆိုချေသော် သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာ၌ လောဘဖြစ်ကာမျှဖြင့်ပင် အဘိဇ္ဈာ၏ အင်္ဂါလက္ခဏာ ပြီးပြည့်စုံရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြီးပြည့်စုံရာသောကြောင့် (င)ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ အင်္ဂါကိုပြရာ၌ အတ္တနော ပရိဏာမန အင်္ဂါကိုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ (စ)မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဤ၌ လိုအပ်သော အဘိ-ဥပသာရနှင့် စိန္တဓာတ်တို့၏ အနက်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) သင်္ဃေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်သည်။ (ဃ) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသ (တနည်း) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းအားဖြင့် ပြသောကြောင့် ဂန္ဓဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ သမ္ဘာရကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။ (စ) ဖြင့် (င)ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်သည်။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၈၃

(ခ) နှ့် အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ (က)ဝါကျပါ အဘိဇ္ဈာ-၌ အဘိ-၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘိမုခတ္ထ၊ ဈေး-ဓာတ်၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား စိန္တနတ္ထတည်း။ ဤသို့ အဘိနှင့် ဈေးဓာတ်၏ ၎င်းတို့သော အနက်ကို ဖော်ထုတ်၍ စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) နှ့် စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇ အချင်းချင်းပေါင်းဆည်း ပုံ သမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်တို့ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(စ) နှ့် ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသော ကြောင့် (စ) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ အဘိဇ္ဈာယတိတိ အဘိဇ္ဈာ။ (၂) အ-ဘိဇ္ဇ-ဈာ-ယ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှုကြံခြင်းကြံယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေးရှုကြံ ခြင်း ကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ (တနည်း) (၂) အဘိပုဗ္ဗ ဈေးဓာတ် အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှေးရှုကြံခြင်း ကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေးရှုကြံခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဏ္ဍိတဗ္ဗန္တိ ဘဏ္ဍေ။(ဘဒ္ဒိဓာတ်+ကပစ္စည်း၊ ငြင်းခုံခြင်းကြံယာ) * ဘဏ္ဍန္တိ ပရိဘာသန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ဘဏ္ဍော။ * ပရဿ ဘဏ္ဍံ ပရဘဏ္ဍံ။ ပရဘဏ္ဍံ ဝတ္ထု ဧတဿာတိ ပရဘဏ္ဍာဝတ္ထုကော။

(၂) ပရဘဏ္ဍပုဒ်+ဝတ္ထုပုဒ်+ဧတပုဒ်သည်၎င်း၊ သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာဟူသော ဝတ္ထုအာရုံ၏ လောဘ နှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာ လျှင် အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရဘဏ္ဍံ အဘိမုခိ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ။ (၂) သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာ၏ ရှေးရှုခြင်းနှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတစ်ပါးဥစ္စာသို့ ရှေးရှုခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သဟ ဘရိယတိ ဧတေဟိတိ သမ္ဘာရာ။ (သံပုဗ္ဗ ဘရဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ အတူတကွ ဆောင်ခြင်းကြံယာ) * သမ္ဘရိယန္တိ သဟရိယန္တိ ဧတေဟိတိ သမ္ဘာရာ။

နမတိတိ နိန္ဒာ။ တံ ပရဘဏ္ဍံ နိန္ဒာ တနိန္ဒာ။ တနိန္ဒာယ ဘာဝေါ တနိန္ဒာတာ။ (တနည်း) တသ္မိ ပရဘဏ္ဍော နိန္ဒာ တနိန္ဒာ။ တနိန္ဒာယ ဘာဝေါ တနိန္ဒာတာ။ (၂) သူတစ်ပါးဥစ္စာ၏ ညွတ်သည်၏အဖြစ် နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတစ်ပါးဥစ္စာသို့ ညွတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆ ။ (က) ၌ အဘိဇ္ဈာယတိ-ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ-၌ အဘိရှေးရှိသော ဈေးဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အဘိဇ္ဈာယတိတိ အဘိဇ္ဈာ ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ ဟုတွာ-ဖြင့် အဘိဇ္ဈာယတိ၌ (ဝါ) အဘိဇ္ဈာ-၌ အဘိ-ဥပသာရသည် အတိရေက-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အဘိမုခအနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဥပသာဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) တနိန္ဒာတာယ ပဝတ္တတိ-ဖြင့် အဘိဇ္ဈာယတိ၌ (ဝါ) အဘိဇ္ဈာ-၌ ဈေးဓာတ်သည် ဉာဏ၊ ဒိတ္တိ၊

F-45-B

သဇ္ဈာယန-စသော အနက်တို့ကိုမဟော၊ စိန္တနအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတွတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) အဘိဇ္ဈာယတိ၊ အဘိဇ္ဈာတိ၌ အဘိ-ကား အဘိမုခတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဟေတွတ္ထ။ (ခ) အဘိမုခိ-၌ အဘိ-ကား အဘိမုခဘာဝတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ။ (ဂ) အဟော-ကား ပတ္တနတ္ထ။ ဝတ-ကား ဧဝံသတ္ထ။ (ဃ) ဝိယ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာနတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (င) သမ္ဘာရာ-၌ သံ-ကား သဟတ္ထ။ (စ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ ဝိ-ကား ဂရဟတ္ထ၊ အရဗျတ္ထ။ ယာဝ၊ တာဝ-ကား ပရိစ္ဆေဒနတ္ထ။

(ခ) တနိန္ဒတာယ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပရဘဏ္ဍာ-ကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဂ) ၌ သာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အဘိဇ္ဈာကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ အဘိဇ္ဈာယတိ၊ အဘိဇ္ဈာ၊ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ၊ ဟုတွာ၊ တနိန္ဒတာယ၊ ပဝတ္တတိ-အရ = လောဘကို ယူ၍ (ဝါ) လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိက ဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခဖြစ်ရခြင်း စသည်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည်၎င်း၊ သူတစ်ပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

အတ္တနော ပရိကာမေတိ-အရ = သူတစ်ပါး၏ ပစ္စည်းအား မိမိဥစ္စာဖြစ်လျှင် ကောင်းလေစွ-ဟု ညွှတ်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော လောဘကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သူတပါးတို့၏ ဥစ္စာပစ္စည်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မိမိ၌ အဘိဇ္ဈာ-စသော အကုသိုလ်တရား တိုးပွားခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အယောနိသောမနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ အဘိဇ္ဈာယတိ ။ ။ ယာ တဏှာ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တား-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် အဘိဇ္ဈာယတိ-အရ လောဘသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)ပစ္စည်း။

(ခ) ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ+ဟုတွာ ပဝတ္တတိ ။ ။ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခိ-အရ လောဘ ပစ္စည်းတရားသည် ဟုတွာ ပဝတ္တတိ-အရ လောဘကြည် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)ပစ္စည်း။

တနိန္ဒတာယ+ပဝတ္တတိ ။ ။ တနိန္ဒတာယ-အရ ရှေးရှေး အဘိဇ္ဈာ ပစ္စည်းတရားသည်+ပဝတ္တတိ အရ နောက်နောက် အဘိဇ္ဈာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) တနိန္ဒတာယ-အရ ပထမဇော-စသော ရှေးရှေး လောဘဇော ပစ္စည်းတရားသည်+ပဝတ္တတိ အရ ဒုတိယဇော-စသော နောက်နောက်သော လောဘဇော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆)ပစ္စည်း။

တနိန္ဒတာယ ။ ။ တ-အရ သူတပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာ ပစ္စည်းတရားသည် နိန္ဒတာယ-အရ အဘိဇ္ဈာ လောဘ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၈၅

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ဣဒံ+အဿ။ ။ ။ ဣဒံ-အရ ဥစ္စာ၌ရှိသော မဟာဘုတ် ၁-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၂-ပါး ပစ္စည်း တရားသည် အဿ-အရ မဟာဘုတ် ၃-ပါး၊ ၁-ပါး၊ ၂-ပါးနှင့် ဥစ္စာ၌ရှိသော ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာ ဟူသော ဥပါဒါရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅)ပစ္စည်း။

(စ) ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ+လောဘော။ ။ ။ ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ-အရ သုတစ်ပါးဥစ္စာကို ယူ၍ ထို ဥစ္စာ၌ရှိသော ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် လောဘော-အရ (ဧတ-အညပုဒ်အရ) လောဘ- ဟူသော အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (သု၂) [ဋ္ဌ၊ ၁၄၄။ ပြည်၊ ပ၊ ၅၈၉။ ဘာသာဠိ၊ ၂၁၇]

(က) ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတိတိ ဗျာပါဒေါ။

(ခ) သော ပရဝိနာသာယ မနောပဒေါသလက္ခဏော။

(ဂ) ဖရသဝါစာ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော မဟာသာဝဇ္ဇောစ။

(ဃ) တဿ ဒွေ သမ္ဘရာ ပရသတ္တောစ တဿစ ဝိနာသစိန္တာတိ။

(င) ပရသတ္တဝတ္ထုကေ ဟိ ကောဓေ ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘောဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ
““အဟော ဝတာယံ ဥစ္စိန္တေယျ ဝိနသေယျာ””တိ တဿ ဝိနာသနံ န စိန္တေသိ။

➤ ၁။ (က) (ယောဒေါသော၊ အကြင်ဒေါသသည်။) ဟိတသုခံစီးပွားချမ်းသာကို။ ဗျာပါဒယတိ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်၏။ (ဝါ) ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ (သောဒေါသော၊ ထိုဒေါသသည်။) ဗျာပါဒေါ၊ ဗျာပါဒ မည်၏။ (ခ) သော၊ ထိုဗျာပါဒသည်။ ပရဝိနာသာယ၊ သူတပါးပျက်စီးခြင်းငှာ။ မနောပဒေါသလက္ခဏော၊ စိတ်ဖြင့် ပြစ်မှားခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (ဂ) ဖရသဝါစာ ဝိယ၊ ဖရသဝါစာကဲ့သို့။ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ နည်းသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိသည်နှင့်။ ဟောတိ၊ ။

(ဃ) တဿ၊ ထိုဗျာပါဒ၏။ သမ္ဘရာ၊ အကြောင်းအဆောက်အဦတို့သည်။ ပရသတ္တောစ၊ တပါးသော သတ္တဝါနှင့်။ တဿ၊ ထိုတပါးသော သတ္တဝါ၏။ ဝိနာသစိန္တာ၊ ပျက်စီးခြင်းကို ကြံခြင်းနှင့်။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒွေ၊ နှစ်ပါးတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကျန်၏။ (င) ဟိ၊ မှန်၏။ ပရသတ္တဝတ္ထုကေ၊ တပါးသော သတ္တဝါလျှင် အာရုံရှိသော။ ကောဓေ၊ အမျက်သည်။ ဥပ္ပန္နေပိ၊ ဖြစ်သော်လည်း။ ယာဝ၊ အကြင်ရွက်လောက်။ အယံ၊ ဤသူကို။ ဥစ္စိန္တေယျ၊ သတိဖြတ်အပ်မှုကား။ အယံ၊ ဤသူသည်။ ဝိနသေယျ၊ ပျက်စီးမှုကား။ အဟော ဝတာ၊ ကောင်းလေစွသြော်။ ဣတိ၊ သို့။ တဿ၊ ထိုတပါးသော သတ္တဝါ၏။ ဝိနာသနံ၊ ပျက်စီးခြင်းကို။ န စိန္တေသိ၊ မကြံသေး၊ တာဝ၊ ထိုရွက်လောက်။ ကမ္မပထဘောဒေါ၊ ကမ္မပထ အထူးသည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်။ (နိ-၅၈၀)

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ၊ ဌပနာပဉ္စက။ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဗျာပါဒပုဒ်ကို ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတိတိ ဗျာပါဒေါ-ဟု ဖောတကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထုပြုရသောဟု ဗျာပါဒပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် ဗျာပါဒပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ-သာရှိ၏။ လက္ခဏာကား မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ

သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဗျာပါဒပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဗျာပါဒပုဒ်၏ လက္ခဏာကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ ဗျာပါဒပုဒ်၏ လက္ခဏာကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဗျာပါဒပုဒ်၏ လက္ခဏာကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံ မရှိဟူသောအနက် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံ မရှိသည်မဟုတ်၊ ရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ဆက်လက်ပြဆိုသင့် ပြဆိုတန်၏။ ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (ဂ)ဖြင့် ဗျာပါဒပုဒ်၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကား ဖရသဝါစာကဲ့သို့တည်း ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလိုသော်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဗျာပါဒ၏ အကြောင်း အဆောက်အဦတို့သည် တပါးသော သတ္တဝါဖြစ်ခြင်း၊ ထိုတပါးသော သတ္တဝါ၏ပျက်စီးခြင်းကို ကြံခြင်းအားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ (တနည်း) ဗျာပါဒ၏အင်္ဂါကို ပြရာ၌ တဿစ ဝိနာသစိန္တာ-ဟူသော အင်္ဂါကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် တပါးသော သတ္တဝါလျှင် အာရုံရှိသော အမျက် ဒေါသ ဖြစ်ကာမျှဖြင့်ပင် ဗျာပါဒအင်္ဂါ ပြည့်စုံရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြည့်စုံရာသောကြောင့် ဗျာပါဒ၏ အင်္ဂါကို ပြရာ၌ တဿစ ဝိနာသစိန္တာ-ဟူသော အင်္ဂါကိုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ်။ ။ (က) ဖြင့် ဗျာပါဒ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဗျာပါဒ၏ လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ကျမ်းလေးမည်စိုး၍ အကျယ်မဖွင့်ဘဲ အတိဒေသ အညွန့်မျှဆိုသဖြင့် ဂန္ဓဂရဒေါသကိုပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ထပ်မဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဗျာပါဒ၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ဗျာပါဒ၏ သမ္ဘာရကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။ (င) ဖြင့် (ဃ)ဝါကျလာစကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတျဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်သည်။

(ဂ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အပ္ပသာဝဇ္ဇနှင့် မဟာသာဝဇ္ဇ အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

(ဃ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပရသတ္တနှင့် ဝိနာသစိန္တာ-တို့ အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းသော သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ စ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

➤ ၄ ။ ဟိနောတိ ဝနုတိတိ ဟိတံ။(ဟိ+တ) သုဓယတိတိ သုခံ။ ဟိတဉ္စ သုခဉ္စ ဟိတသုခံ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၈၇

(၂) စီးပွားချမ်းသာတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။
(၄) စီးပွားချမ်းသာတို့၏ အချင်းချင်းငဲ့ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတိတိ ဗျာပါဒေါ။ (၂) ဗျာ-ပါ-ဒ-ယ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖျက်ဆီးခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိနဿနံ ဝိနာသော။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ နသဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖျက်စီးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖျက်စီးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပရဿ ဝိနာသော ပရဝိနာသော။(တဿ) (၂) သူတစ်ပါး၏ ဖျက်စီးခြင်းနှင့် ဌာန ဌာနီ၊ ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သူတစ်ပါးဖျက်စီးခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မနုတိ ဇာနာတိတိ မနော။(မနဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ)

ပဒဿနံ ပဒေါသော။ (ပုပ္ဖ ပဒသဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ပြစ်မှားခြင်းကြိယာ)

မနသာ ပဒေါသော မနောပဒေါသော။ မနောပဒေါသော လက္ခဏံ ယဿာတိ မနောပဒေါသ လက္ခဏော။ (၂) မနောပဒေါသလက္ခဏာ၏ ဗျာပါဒနှင့် လက္ခဏ လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မနောပဒေါသလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိနာသဿ စိန္တာ ဝိနာသစိန္တာ။ * ရူပါဒိသု သဉ္စတိတိ သဉ္စော။ ပရော သတ္တော ပရသဉ္စော။ ဝသန္တိ ဇတ္တာတိ ဉ္စော။ (ဝသ+ရတ္တ) ပရသတ္တော ဝတ္တု ယဿာတိ ပရသတ္တ ဉ္စောကော။(တသ္မိ) (၂) တစ်ပါးသော သတ္တဝါဟု ဆိုအပ်သော အာရုံ၏ ကောဓနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ကုဇ္ဈနံ ကောဓော။ (ကုဓ-ဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ အမျက်ထွက်ခြင်းကြိယာ)

➤ ၆။ (က) ၌ ဗျာပါဒယတိ-ဖြင့် ဗျာပါဒေါ-၌ ဝိ-ရေး အာ-ရေးရှိသော ပဒဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဏ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္ထုသာဓနအနက် သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဗျာပါဒယတိတိ ဗျာပါဒေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဟိတံ သုခံ-ဖြင့် ဗျာပါဒယတိ-၌ ဖျက်ဆီးတတ်၊ ဖျက်စီးစေတတ်၏ဟူသည် စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်၊ ဖျက်စီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဗျာပါဒယတိ၊ ဗျာပါဒေါ-၌ ဝိ-ကား ဓာတ္တတ္ထဝိသေသကအနက်(တနည်း) ဝိ-ကား ဝိရူပတ္ထ။ အာ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုဝတ္ထက။ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထ။ ဝိနာသဿ-၌ ဝိ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုဝတ္ထက။ ပဒေါသော-၌ ပ-ကား ဓာတ္တတ္ထာနုဝတ္ထက။ (ဂ) ဝိယ-ကား ဥပမာနဇောတက။ စ-ကား သမုစ္စယဇောတက။ (ဃ) စ-ကား သမုစ္စယဇောတက။ (င) ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ဥပ္ပဇနဗိ-၌ ဝိ-ကား ဂရဟတ္ထ၊ အရုဗျတ္ထ။ ယာဝ၊ တာဝ တို့ကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထ။ န-ကား ပဋိသေဓဇောတက။ အဟော-ကား ဝိကပ္ပဇောတက။ ဝတ-ကား ဇကံသဇောတက။

(ခ) သော-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဗျာပါဒကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

➤ ၈။ ကြိယာဓိတန် ။ ။ ဗျာပါဒယတိ၊ ဗျာပါဒေါ-အရ = ဒေါသ (၁)

ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ဒေါသစေတသိက်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အကျိုးအကြောင်းကို မသိခြင်း၊ မိမိစိတ်၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဗာလုပသေဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းသံသရာ၌ အရပ်ဆိုးခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။ (ကြောင်း-၁၊ ကျိုး-၃)

(တနည်း) ဒေါသသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဗျာပါဒတရား ဖြစ်ပေါ်လာသူအား ပူလောင်စေခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရသတ္တနှင့် ဝိနာသစိန္တာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (အကြောင်း) (၅) ငရဲစသည်၌ ဖြစ်ရခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။ (ကြောင်း-၂၊ ကျိုး-၂)

➤ ၉။ (က) ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတိ ။ ။ ဟိတသုခ-အရ စီးပွားချမ်းသာဟူသော

အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ဗျာပါဒယတိ-အရ ဒေါသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျွေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဟိတသုခ-အရ စီးပွားချမ်းသာဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် ဗျာပါဒယတိ-အရ ဒေါသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျွေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဗျာပါဒယတိ ။ ။ ယော ဒေါသော-ဟူသော ပါဌသေသ-အရ ဒေါသ ပစ္စည်းတရားသည် ဗျာပါဒယတိ-အရ ဒေါသသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျွေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ပရသတ္တဝတ္ထုကေ+ကောဓေ ။ ။ ပရသတ္တ-အရ သတ္တဝါပညတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပရသတ္တဝတ္ထုကေ-အရ၊ ကောဓေ-အရ ဒေါသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျွေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဤကျ (၁၂၃) [၄၊ ၁၄၄။ ပြည်၊ ၁၊ ၅၈၉။ ဘာသာဋီ၊ ၂၊ ၁၈]

(က) ယထာဘူစွဂဟဏာဘာဝေန မိတ္တ ပဿတိတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

(ခ) သာ “နတ္ထိ ဒိဋ္ဌိ” နှိ အာဒိနာ နယေန ဝိပရိတဒဿနပက္ခကာ။

(ဂ) သမ္ပပ္ပလာပေါဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ မဟာသာဝဇ္ဇာ။

(ဃ) အဝိစ အနိယတာ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ နိယတာ မဟာသာဝဇ္ဇာ။

(င) တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ ဝတ္ထုနောစ ဂဟိတာကာရဝိပရိတတာ၊ ယထာစ တံ ဂဏှာတိ။

တထာဘာဝေန တဿပဋ္ဌာနန္တိ။

(စ) တတ္ထ နတ္ထိကာဟေတုက အကိရိယ ဒိဋ္ဌိဟိ ဧဝ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ။

(ဆ) န အညဒိဋ္ဌိဟိ။ (၁၃၄၄-၃ မေးပြီး)

➤ ၁။ (က) (ယာဓမ္မဇာတိအကြင်တရားသဘောသည်။) ယထာဘူစွဂဟဏာဘာဝေန၊ ဟုတ်

မှန်တိုင်းသော သဘောကို ယူခြင်း မရှိခြင်းဖြင့် မိစ္ဆာ၊ ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန် အမှားအာဖြင့်။ (၁) ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်အမှားကို ပဿတိ မြင်တတ်၏။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ (သာဓမ္မဇာတိ၊ ထိုတရားသဘော

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၈၉

သည်။)မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မည်၏။ (ခ) သာ၊ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်။“နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ အာဒိနာ၊နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ ဤသို့ အစရှိသော။နယေန၊နည်းဖြင့်။ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာ၊ဟုတ်မှန်သော သဘောမှဖောက်ပြန် မမှန်အမှားကို မြင်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (ဂ) သမ္ပပ္ပလာပေါ ဝိယ၊သမ္ပပ္ပလာပကဲ့သို့။အပ္ပသာဝဇ္ဇာစ၊နည်းသော အပြစ်ရှိသည် ၎င်း။မဟာသာဝဇ္ဇာစ၊ကြီးသော အပြစ်ရှိသည်၎င်း။ဟောတိ၊၏။

(ဃ) အဝိစ အပရော နယော၊တပါးသောနည်းကို။(မယာ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအံ့။) အနိယတာ၊ အနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်။အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊နည်းသော အပြစ်ရှိ၏။နိယတာ၊နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်။မဟာသာဝဇ္ဇာ၊ ကြီးသော အပြစ်ရှိ၏။ (င) တဿာ၊ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏။သမ္ဘာရာ၊အကြောင်းအဆောက်အအုံတို့သည်။ဝတ္ထု၊နာ၊ ဝတ္ထု၏။ဂဟိတာကာရဝိပရိတတာစ၊ယူအပ်သော အခြင်းအရာမှ ဖောက်ပြန်သည်၏ အဖြစ်၎င်း။ယထာ၊ အကြင်အခြင်းဖြင့်။တံ၊ထိုဝတ္ထုကို။ဂဏှာတိ၊ယူ၏။တထာဘာဝေန၊ထိုမိမိယူအပ်သော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။တဿ ဝတ္ထုဿ၊ထိုဝတ္ထု၏။ဥပဋ္ဌာနံ၊ထင်ခြင်း။ဣတိ၊သို့။ဒွေ၊နှစ်ပါးတို့သည်။ဟောန္တိ၊ကုန်၏။

(စ) တတ္ထ၊ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့တွင်။နတ္ထိကာဟေတုက အင်္ဂါရိယ ဒိဋ္ဌိတိ ဧဝ၊နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အင်္ဂါရိယဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်သာလျှင်။ကမ္မပထဘေဒေါ၊ကမ္မပထအထူးသည်။ဟောတိ၊ဖြစ်၏။

(ဆ) အညဒိဋ္ဌိဟိ၊တပါးသော ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်။ကမ္မကထာဘေဒေါ၊သည်။နဟောတိ၊မဖြစ်။(နိ-၅၈၁)

➤ ၂။ (ဃ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် သမ္ပပ္ပလာပကဲ့သို့ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (တနည်း) ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇ အဆုံးအဖြတ်ကို သမ္ပပ္ပလာပကဲ့သို့ သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆုံးအဖြတ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အခြားတစ်ပါးသော အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာပေါ်၌ အဗျာပိတ ခေါ်သ သင့်ရောက်ရာ၏။ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အခြားတစ်ပါးသော အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤ သို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) စသောဝါကျတို့ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏာ စသည်တို့ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အားလုံးသည် ကမ္မပထ ဘေဒ ဖြစ်၏ဟူသော အပြစ်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအားလုံးသည် ကမ္မပထဘေဒ မဖြစ်သင့်။ ထိုသို့မဖြစ်သင့်သောကြောင့် ကမ္မပထဘေဒ ဖြစ်သင့်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ဆိုသင့်ဆိုတန်၏။ ကမ္မပထဘေဒဖြစ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို မဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ (အကယ်၍ ကမ္မပထဘေဒ ဖြစ်သင့်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို မပြဆိုချေသော် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအားလုံး ကမ္မပထဘေဒဖြစ်၏ဟု အတိဗျာပိတခေါ်သ သင့်ရောက် ရာ၏။) ကမ္မပထဘေဒ ဖြစ်သင့်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (စ) မိန့်။

(စ+ဆ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) စသောဝါကျတို့ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏာ စသည်တို့ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏာ စသည်တို့ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ (တနည်း) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလုံးပင်

ကမ္မပထဘေး ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤမည်သော ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကမ္မပထဖြစ်၏။ ဤမည်သော ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကမ္မပထ မဖြစ်ဟု ခွဲခြားပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ အကယ် မပြဆိုခဲ့သော် ဆရာအပေါ်၌ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အားလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ အဘယ်ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကမ္မပထဘေးဖြစ်၍ အဘယ်ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကမ္မပထဘေး မဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (စ)(ဆ) ဝါကျကိုမိန့်။

(စ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ) ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့တွင် နတ္ထိက၊ အဟေတုက၊ အကိရိယဒိဋ္ဌိတို့သည်သာလျှင် ကမ္မပထဘေးဖြစ်၏ဟူ၍ (စဝ-သဒ္ဓါဖြင့်) ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်း စဝ-သဒ္ဓါ၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ(ဝေတ္ထုဖလ)ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (စ) ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့တွင် နတ္ထိက၊ အဟေတုက၊ အကိရိယဒိဋ္ဌိတို့သည်သာလျှင် ကမ္မပထဘေးဖြစ်၏ဟူ၍ (စဝ-သဒ္ဓါဖြင့်) မဆိုသင့်။ စဝ-သဒ္ဓါ၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ(ဝေတ္ထုဖလ)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စဝ-သဒ္ဓါ၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ(ဝေတ္ထုဖလ)ကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ **(၃) ။ ဒေါသပယံ ။ ။ (က)** ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(ခ)** ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(ဂ)** ဖြင့် ကျမ်းလေးမည်စိုး၍ အကျယ်မဖွင့်ပြဘဲ အတိဒေသ အညွန့်မျှ ဆိုသဖြင့် ဂန္ဓဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ထပ်မဆိုသောကြောင့် ပုနရတ္ထိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) ဗျာပါဒ၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသ ပယ်ပါသည်။ **(ဃ)** ဖြင့် အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံ တစ်မျိုးကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ **(င)** ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အင်္ဂါအဆောက်အဦး သမ္ဘာရကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(စ)(ဆ) ဖြင့် ကမ္မပထမြောက်သော ဒိဋ္ဌိနှင့် မမြောက်သော ဒိဋ္ဌိတို့ကို အနွယ် ဗျုတ်ရေကတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ၌ အဝိစ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ပပ္ပလာပကဲ့သို့ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ပုံမှတစ်ပါး နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအားဖြင့် အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ပုံတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ အဝိစ-ကို ထားရပါသည်။ (တနည်း) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ကြောင်းတို့တွင် အာသေဝနမန္တတာ၊ အာသေဝနမဟန္တတာဟူသော အကြောင်းမှတစ်ပါး အနိယတ၊ နိယတ-ဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် အဝိစ-ကို ထားရပါသည်။

➤ **(၄) ။ ပဿီယတေ ဒဿနံ။** (၂) ဒိသဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြင်ခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မြင်ခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိပရိတဿ ဒဿနံ ဝိပရိတဒဿနံ။ (တနည်း) ဝိပရိတ် ဒဿနံ ဝိပရိတဒဿနံ။
ဝိပရိတဒဿနံ လက္ခဏံ ယဿာတိ ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာ။ (၂) ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာ

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၉၁

၏ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် လက္ခဏာ လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိပရိတဒဿန လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝတိတိ ဘူတံ။ (ဘူဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

ယော ယော ဘူတော ယထာဘူတံ။ ယထာဘူတမေဝ ယထာဘူတံ။ (၂) ယထာဘူတပုဒ်+ဏှ ပစ္စည်းသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဂဏှတေ ဂဟဏံ။ ယထာဘူတဿ ဂဟဏံ ယထာဘူတဂဟဏံ။ (၂) ယထာဘူတပုဒ်+ဂဟဏ ပုဒ်သည်၎င်း၊ ဟုတ်မှန်ခြင်းဂုဏ်၏ ယူခြင်းကြိယာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟုတ်မှန်ခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝနံ ဘာဝေါ။ န ဘာဝေါ အဘာဝေါ။ ယထာဘူတဂဟဏဿ အဘာဝေါ ယထာဘူတဂဟဏာ ဘာဝေါ။ (တေန) ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောကို ယူခြင်း၏ မရှိခြင်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ယထာဘူတဂဟဏာဘာဝဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မိစ္ဆာ ပဿတိတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ (၂) မိစ္ဆာ-သဒ္ဓူပပဒ ဒိသဓာတ် တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မှားသောအား ဖြင့် မြင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ မိစ္ဆာ ပဿတိ-ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၌ မိစ္ဆာ-သဒ္ဓူပပဒ ဒိသဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသားဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မိစ္ဆာ ပဿတိတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟု ကတ္တုသားဒ ကိတန္တတတိယာတပျုရိသ်သမာသ် (တနည်း) ကိတန္တဒုတိယာတပျုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

ယထာဘူတဂဟဏာဘာဝေန-ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-၌ မိစ္ဆာနိပါတ်ပုဒ်၏ လာမကအနက်ကို မဟော၊ ဝိပရိတ ဝိတထအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်အားဖြင့်မြင်၏ဟူသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောကို ယူခြင်း၏ မရှိခြင်းဖြင့် (ဝါ) ယူခြင်း၏မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာ-ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-၌ မိစ္ဆာနိပါတ်၏ ဝိပရိတအနက်ဟောသည်ကို၎င်း (နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ဒိဋ္ဌိ-၌ ဒိသဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသားဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) မိစ္ဆာဒဿနံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (တနည်း) ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာ+ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-သည် ဟုတ်မှန်သောသဘောမှ ဖောက်ပြန် မမှန် အမှားကိုမြင်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ အာဒိနာ နယေန-ဖြင့် လှူအပ်သော အလှူ၏ အကျိုးမရှိသောအားဖြင့် အယူမှားခြင်း ပင်တည်းဟူသော ဝိပရိတဒဿနသရုပ်ကို သိစေသည်။(အဘိဓမ္မေယျတ္ထ၊ ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ယထာဘူတ-၌ ယထာ-ကား မိစ္ဆာတ္ထ။ မိစ္ဆာ-ကား ဝိပရိတတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဟေတွတ္ထ။ (ခ) ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ။ (စ) ခေ-

ကား အဝဇာရဏတ္ထ။

(ခ) သာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မွေ့မြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ခ) ဒိဋ္ဌိဟိ ဇေ-၌ (၁) နတ္ထိက၊ အဟေတုက၊ အကိရိယဒိဋ္ဌိတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ထိုမှ ကြွင်းသော ဒိဋ္ဌိတို့သည် နိဝဇ္ဇေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာသည် အနညာတတ္ထ။ (တနည်း) ယင်းဒိဋ္ဌိ သုံးပါးတို့၏ အနိယတ အပ္ပသာဝဇ္ဇ၊ နိယတမဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၀ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (ခ) ဒိန္န-၌ ဒါ-ဓာတ်-အရ = (၁) ဒါန စေတနာသည် (တနည်း) ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရ သည်၎င်း၊ လှူဘွယ်ဝတ္ထုနှင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ ဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည်၎င်း၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ပသာဒနိယဂုဏ်တို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိ စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

မိစ္ဆာ ပဿတိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-တို့အရ = (၁) ဒိဋ္ဌုပါဒါန်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) တဏှာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဘဝသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဝေဒနာ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဇာတိ စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၁ ၀ ။ (က) ယထာဘူတဂဟဏာဘာဝေခန အရ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောကို ယူခြင်း၏ မရှိခြင်းဟူသော အဘာဝပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် မိစ္ဆာ ပဿတိ-အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မိစ္ဆာ-အရ ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်သော အကြောင်းဝတ္တု ပစ္စည်းတရားသည် ပဿတိ-အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

မိစ္ဆာ+ပဿတိ ။ ။ မိစ္ဆာ-အရ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ပဿတိ-အရ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ မဂ္ဂ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) သာ-အရ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပရိတဒဿနလက္ခဏာ-အရ ဒိဋ္ဌိ သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ မဂ္ဂ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ယထာစ တံ ဂဏှာတိ ။ ။ တံ-အရ ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်သော အကြောင်းဝတ္တု ပစ္စည်းတရားသည် ဂဏှာတိ-အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ သည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၁၂၄) [၄၊ ၁၄၅။ ပြည်၊ ၁၊ ၅၉၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂၂၃]

(က) ပါကာတိပါတာဒီတိ ပန ဝိရတိယော၊ အနဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒ သမ္မာဒိဋ္ဌိယောစာတိ ဣမေ ဒသ ကုသလကမ္မပတာ နာမ၊ (ခ) တတ္ထ ပါကာတိပါတာဒယော ဝုတ္တတ္ထာဇေ၊

(ဂ) ပါဏာတိပါတာဒီဟိ စောယ ဝိရမန္တိ သယံဝိ ရိရမတိ၊ ဝိရမဏမတ္တမေဝဝါ စောန္တိ ဝိရေတိ။

(ဃ) ယာ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမန္တဿ “ယာ တသ္မိံ သမယေ ပါဏာတိပါတာ အာရတိ ဝိရတိ” တိ စဝံ ဝုတ္တာ ကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ဝိရတိ၊ သာ ပဘောဒတော တိဝိဓာ ဟောတိ သမ္ပတ္တ ဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိ သမုစ္ဆေဒဝိရတိတိ။

➤ ၁။ (က) ပနထိုမှတပါး။ပါဏာတိပါတာဒီဟိပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့မှ။ဝိရတိယော။ ကြဉ်ကြောင်းဖြစ်သော အစဉ်အတိုင်း ခုနစ်ပါးသော တရားတို့၎င်း။အနုဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒ သမ္မာဒိဋ္ဌိယောစ။ အနုဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒ သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့၎င်း။ဣတိ။ဤသို့။ဣမေ ဒသ။ဤဆယ်ပါးတို့သည်။ကုသလကမ္မပထာ နာမ။ကုသလကမ္မပထတရား မည်ကုန်၏။ (ခ) တတ္ထ။ထိုပါဏာတိပါတာဒီဟိ ပန ဝိရတိယော အစရှိသော ပါဠိ၌။(ဝါ) ထိုဆယ်ပါးသော ကုသလကမ္မပထတရားတို့တွင်။ပါဏာတိပါတာဒယော။ပါဏာတိပါတ အစရှိ သည်တို့သည်။ဝုတ္တတ္တာစဝုဗ္ဗေဒံဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိကုန်သည်သာလျှင်။ဟောန္တိ။ကုန်၏။

(ဂ) စောယ ဓမ္မဇာတိယာ။ဤတရားသဘောဖြင့်။ပါဏာတိပါတာဒီဟိပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့မှ။ (တံ သမင်္ဂီနော။ထိုတရားနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။)ဝိရမန္တိ။ကြဉ်တတ်ကုန်၏။ဣတိ တသ္မာ။ထိုသို့ ကြဉ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။(သာဓမ္မဇာတိ။ထိုတရားသဘောသည်။)ဝိရတိ။ဝိရတိမည်၏။ဝါ။တနည်းကား။ (ယာဓမ္မဇာတိ။အကြင်တရားသဘောသည်။)သယံ။မိမိသည်။ဝိရမတိ။ကြဉ်တတ်၏။ဣတိ တသ္မာ။ထိုသို့ ကြဉ်တတ် သည်၏။အဖြစ်ကြောင့်။(သာဓမ္မဇာတိ။သည်။)ဝိရတိ။ဝိရတိ မည်၏။ဝါ။တနည်းကား။စတံ ဓမ္မဇာတံ။ဤတရား သဘောသည်။ဝိရမဏမတ္တမေဝ။ကြဉ်ခြင်းမျှသာလျှင်။ဟောတိ။၏။ဣတိ တသ္မာ။ထိုကြောင့်။(တံဓမ္မဇာတံ။ထို တရားသဘောသည်။)ဝိရတိ။ဝိရတိ မည်၏။

(ဃ) ပါဏာတိပါတာ ဝိရမန္တဿ “ယာ တသ္မိံ သမယေ ပါဏာတိပါတာ အာရတိ ဝိရတိ”တိဝိရတိ ဟူ၍။စဝံ။ဤသို့။ဝုတ္တာ။ဟောတော်မူအပ်သော။ကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ။ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ယာ ဝိရတိ။ အကြင် ဝိရတိသည်။ဟောတိ။၏။သာ ဝိရတိ။ထိုဝိရတိသည်။ပဘောဒတော။အပြားအားဖြင့်။သမ္ပတ္တဝိရတိ။ ၎င်း။သမာဒါနဝိရတိ။၎င်း။သမုစ္ဆေဒဝိရတိ။၎င်း။ဣတိ။သို့။တိဝိဓာ။လုံးပါး အပြားရှိသည်။ဟောတိ။၏။၅၈၉

➤ ၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ပါဏာတိပါတဝိရတိ အစရှိသော ဆယ်ပါးသော တရားတို့သည် ကုသလကမ္မပထမည်ကုန်၏ဟု အကျဉ်းသင်္ဃီပအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပါဏာတိပါတဝိရတိ အစရှိသော ဆယ်ပါးသောတရားတို့၏ ကုသလကမ္မပထမည်သည်၏အဖြစ်ကို အကျဉ်းသင်္ဃီပအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက် ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပါဏာတိ ပါတ ဝိရတိ အစရှိသော ဆယ်ပါးသောတရားတို့၏ ကုသလကမ္မပထမည်သည်၏အဖြစ်ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

အဓိပ္ပာယ်ကား- (ခ)ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-စသောပုဒ်တို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည် သာတည်းဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-စသောပုဒ်တို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်သာတည်းဟု ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ အနက်ကို အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ အနက် ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိရတိပုဒ်၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိရတိပုဒ်၏ အနက်ကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ဝိရတိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိရတိအပြား (ဝါ) ဝိရတိသရုပ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ် ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် ဝိရတိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝိရတိအပြား (ဝါ) ဝိရတိသရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိရတိအပြား (ဝါ) ဝိရတိသရုပ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) စသည်ဖြင့် ပါဏာတိပါတဝိရတိ စသည်တို့၏ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဗုဒ္ဓရတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) (ခ) ဖြင့် အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) သယံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိရတိပုဒ်၏ ကရဏသာဓ် ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ကတ္တုသုဓ် ဝစနတ္ထဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) တိ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓ်မှတစ်ပါး ကတ္တုသုဓ်မှတစ်ပါး အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြ လိုသောကြောင့် (တနည်း) ပါဏာတိပါတ စသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံ အနက်မှတစ်ပါး ရှောင်ကြဉ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) သယံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ဝိရမဏမတ္တမေဝဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှောင်ကြဉ်တတ်သည် ၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်၊ တိပစ္စည်း၏ ကတ္တုသုဓ်အနက်မှတစ်ပါး ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော သကတံအနက်၊ တိပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓ်အနက် အကြောင်းတို့ကို လဲလိုသောကြောင့် (ဂ) ဝိရမဏမတ္တ မေဝဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ပါဏဿ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော။ ပထမ အာဒိယတီတိ အာဒိ။ ပါဏာတိပါတော အာဒိ ယေသန္တိ ပါဏာတိပါတာဒေယော။(တောတိ) (၂) ပါဏာတိပါတ-ဟူ သော အစ၏ ကြွင်းသော အာဒိနာဒါန စသည်တို့နှင့် အာဒိ အာဒိန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပါဏာတိပါတ-ဟူသော အစရှိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာ။ န အဘိဇ္ဈာ အနဘိဇ္ဈာ။ (၂) ပဋိသေခဏာဂုဏ်၏ အဘိဇ္ဈာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနဘိဇ္ဈာတို့၏ (သူ့စည်းစိမ်ကို ရှေး

ဒါရကထာအဖွင့်

၆၉၅

ရှု မကြံတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်) တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဗျာပါဒယတိတိ ဗျာပါဒေါ။ န ဗျာပါဒေါ အဗျာပါဒေါ။

သမ္မာ ပဿတိတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ကမ္မမေဝ ပထော ကမ္မပထော။ (၂) ကံ၏ ရောက်ကြောင်း ပထ နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကမ္မပထ တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကုသလာစ တေ ကမ္မပထာ စာတိ ကုသလကမ္မပထာ။ (၂) ကုသိုလ်၏ ကမ္မပထနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကုသလကမ္မပထတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဝုစ္စိတိ ဝုတ္တော။ (၂) ဝစဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဆိုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္တော။ (အရ+ထ)

ဝုတ္တော အတ္တော ဧတေသံ ပါဏာတိပါတာဒိနန္တိ ဝုတ္တတ္ထော။ (၂) ဝုတ္တပုဒ်+အတ္ထပုဒ်+ဧတ- အညပုဒ်သည်၎င်း၊ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့နှင့် ဝါစွ ဝါစက အဖြစ် ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူ သော ဂုဏ်သည်(ဝါ) ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အာရကာ ရမတိတိ အာရတိ။ (၂) အာပုဗ္ဗ ရမဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဝေးစွာ မွေ့လျော်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝေးစွာ မွေ့လျော်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိရမတိတိ ဝိရမန္တော(ဝိပုဗ္ဗ ရမဓာတ်+အန္တပစ္စည်း) * သမ္ပဇ္ဇတိတိ သမ္ပတ္တိ။ (သံပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်+တ)

* သမာဒိယတေ သမာဒါနံ။ (သ-ရှေး အာ-ရှေးရှိသော ဒါ+ယု)

* သမုစ္ဆိန္နံ သမုစ္ဆေဒေါ။(သံ-ရှေး ဥ-ရှေး ဆိဒိ+ဏ)

ဝိရမန္တိ ဧတာယာတိ ဝိရတိ။ (၂) ဝိပုဗ္ဗ ရမဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြဉ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိရတိ-တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိရမတိတိ ဝိရတိ။ ဝိရမဏံ ဝိရတိ။

သမ္ပတ္တေ ဥပ္ပန္နာ ဝိရတိ သမ္ပတ္တဝိရတိ။ (၂) ဆိုက်ရောက်လာသော အာရုံ၏ ဝိရတိနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမ္ပတ္တဝိရတိတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမာဒါနဝသေန ဥပ္ပန္နာ ဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိ။ (၂) ဆောက်တည်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဝိရတိနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမာဒါနဝိရတိတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမုစ္ဆေဒဝသေန ဥပ္ပန္နာ ဝိရတိ သမုစ္ဆေဒဝိရတိ။ (၂) အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဝိရတိနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမုစ္ဆေဒဝိရတိတို့၏

တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ကုသလကမ္မပထ-အရ ပါဏာတိပါတရတိ-စသော ဝိရတီ (၇)ပါးနှင့် အနာဘိဇ္ဈာ၊ အဗျာပါဒ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မာယူတ္တ)

(ခ) ဖြင့် ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထစသည်တို့ကို ရှေးဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း သိလေဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ ဧတယ ဝိရမန္တိ-ဖြင့် ဝိရတိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ရမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ကရုဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိရမန္တိ ဧတာယာတိ ဝိရတိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

သယံ ဝိရမတိ-ဖြင့် ဝိရတိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ရမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိရမတိတိ ဝိရတိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဝိရတိ-၌ ရှောင်ကြဉ်၏ဟူသည် မိမိဟူသော ဝိရတိကိုယ်တိုင် ရှောင်ကြဉ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ ခါ-ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ဝိရမဏမတ္တမေဝ ဧတံ-ဖြင့် ဝိရတိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ ရမုဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိရမဏံ ဝိရတိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ-ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်၏ဟူသည် ပါဏာတိပါတ စသည်တို့ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတိပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ စ-ကား သမုဗ္ဗယတ္တ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-၌ သမ္မာ-ကား သုဠအနက်၊ အဝိပရိတအနက်။ ဝိရတိဇယော-၌ ဝိ-ကား ဝိယောဂတ္ထ။ (ဂ) ဝိရမဏမတ္တမေဝ-၌ မတ္တ-ကား နိဝတ္ထာပနာဝဓာရဏတ္ထ။ ဧဝ-ကား သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။

(ခ) ဝုတ္တတ္ထဧဝ-၌ (၁) ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသော ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဆိုအပ်သေးသော ဝိရတိပုဒ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပါဏာတိပါတ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဝိရမဏမတ္တမေဝ-၌ (၁) ဝိရတိပုဒ်၏ ဘာဝသာဓနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကမ္မ၊ သမ္ပဒါန၊ အပါဒါန၊ အဓိကရဏသာဓနတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကတ္တုသာဓန၊ ကရုဏသာဓနတို့သည် အနုညာတတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကြိယာမျှသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း ကရုဏဗျာပါဒသတ္တိနှင့် ရှောင်ကြဉ်တတ်သော ကတ္တုဗျာပါဒသတ္တိတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ကြိယာမျှဖြစ်သော ဝိရတိသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ကုသလကမ္မပထ-အရ = (၁) ဝိရတိ၏ ကာယဒုစ္စရိတာဒိ ဝတ္ထုနံ အဝိတိက္ကမလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သဒ္ဓါ ဟိရောတ္တပ္ပ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကေတန သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကေတန ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အင်္ဂါရိယပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၉၇

(တနည်း) (၁) ဝိရတိ၊ အနဘိဇ္ဈာ၊ အဗျာပါဒ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားတို့သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အာရုံ၊ ယောနိသောမနသိကာရတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနုဝဇ္ဇသုခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံသို့ လားခြင်းစသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝုတ္တတ္ထာ-၌ ဝစဇာတ်အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော ပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၂+၄+၅= ၆၃၈-ကြည့်)

➤ ဝိရတိကို ယူ၍ ထုတ်န့်။ ။ (၁) ဝိရတိသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုအာရုံသည်၎င်း ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပစ္စုပ္ပန်၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းခံရခြင်း စသည်သည်၎င်း၊ ကာယိကသုခ စေတသိကသုခ စသည်သည်၎င်း ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

သမ္ပတ္တဝိရတိ-အရ = တိုက်ရိုက်ရောက်လာသော ဝတ္ထုကို မလွန်ကျူးဘဲ ရှောင်ကြဉ်သူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော (မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိရတိကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ရောက်လာသော ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသည်၎င်း၊ မိမိ၏ ဇာတိ ဝယ ဗာဟုသစ္စ စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်တတ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဇာတဉာဏ်သည်၎င်း၊ ငါတို့အား ဤသို့သဘောရှိသော မကောင်းမှုကို ပြုခြင်းငှာ မသင့်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိကသုခ-စေတသိကသုခ ဝိတိသောမနဿ ဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပုရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံဘဝသို့ရောက်ရခြင်း၊ ဘဝသံသရာ၌ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အနာကင်းခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

သမာဓါနုဝိရတိ-အရ = ဆောက်တည်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ရှိသူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော (မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိရတိကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုသည်၎င်း၊ လေးစားထိုက်သူတို့၏ အထံ၌ သိက္ခာပုဒ်ဆောက်တည်ခဲ့ခြင်းသည်၎င်း၊ ဆောက်တည်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည် ငါ့အားမလျောက်ပတ်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (ကြွင်းတူ)

သမုစ္ဆေဝိရတိ-အရ = မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရတိကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဥပစာရသမာဓိသည်၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အထက်မဂ်၊ အထက်ဖိုလ်ရခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ဝေ ဝုတ္တတ္ထာ-၌ ဝစဇာတ်၏ ကတ္တုန္တ-အရ = ဘုရားရှင်သန္တာန်၌ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) ပါဏာတိပါတ ဝိရမန္တဿ ယာ တသို့ သမယေ ပါဏာတိပါတာ အာရတိ ဝိရတိ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၂+၄+၅= ၆၃၀-ကြည့်)

(ဃ) ဝေ ဝုတ္တတ္ထာ-၌ ပစ္စယတ္ထကို ကိုယ်ပြု၍ = ပစ္စယတ္ထ-အရ ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော

F-46-A

ဝိရတိ ရ၏။ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိရတိ-ဟု သိရခြင်း ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသည်သည် ပကသနတ္ထ။ (၄) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိရတိမဂ်ရရှိခြင်းနှင့် သုဂတိပရာယဏ၊ နိဗ္ဗာနဂမနတို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ အနဘိဇ္ဈာ-အရ = “အလောဘ” စေတသိက်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ ထုတ်။

➤ ၁၀။ ပါဏာတိပါတာဒိဟိ ဇောယ ဝိရမန္တိ ။ ။ ပါဏာတိပါတာဒိဟိ-အရ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုအာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိရမန္တိ-အရ ပါဏာတိပါတဝိရတိ စသည် ပစ္စယုပ္ပန်တရား တို့အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ) ၊

ဇောယ-အရ ဝိရတိ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိရမန္တိ-အရ ဝိရတိသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ မဂ္ဂ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သမ္ပုဇ္ဈေဒဝိရတိ ။ ။ သမ္ပုဇ္ဈေဒ-အရ အရိယမဂ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိရတိ-အရ ဝိရတိ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ မိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၁) ပစ္စည်း။

ပါဏာတိပါတာ+အာရတိ ။ ။ ပါဏာတိပါတာ-အရ သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်း ဝဏေဓတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် အာရတိ-အရ ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရတိစိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပါဏ (သုဒ္ဓါ) [၄၊ ၁၄၇။ ပြည်၊ ပ၊ ၅၉၉။ ဘာသာဋီ၊ ၂၂၇]

(က) အာရမ္မဏတောတိ ပါဏာတိပါတာဒိနံ အာရမ္မဏာနေဝ ဇောသံ အာရမ္မဏာနိ၊

(ခ) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗတောယေဝ ဟိ ဝေရမဏိ နာမ ဟောတိ၊

(ဂ) ယထာ ပန နိဗ္ဗာနာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ ဧဝံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိ အာရမ္မဏာပေတေ ကမ္မပထာ ပါဏာတိပါတာဒိနံ ဒုဿီလျာနိ ပဇဟန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊

➤ ၁၀။ (က) အာရမ္မဏတောတိ၊ အာရမ္မဏတောဟူသည်ကား။ ပါဏာတိပါတာဒိနံ၊ ပါဏာတိပါတ စသည်တို့၏။ အာရမ္မဏာနေဝ၊ အာရုံတို့သည်သာလျှင်။ ဇောသံ၊ ထိုပါဏာတိပါတဝိရတိတို့၏။ အာရမ္မဏာနိ၊ အာရုံတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ (ပြည်) * အာရမ္မဏတောတိ ပဒဿ၊ အာရမ္မဏတော-ဟူသော ပုဒ်၏။ (ဝိနိစ္ဆယော၊ အဆုံးအဖြတ်ကို။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။) ပါဏာတိပါတာဒိနံ၊ ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ဒုဿီလျတို့၏။ အာရမ္မဏာနေဝ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ အစရှိသော အာရုံတို့သည်ပင်။ ဇောသံ၊ ဤကုသလကမ္မပထတို့၏။ အာရမ္မဏာနိ၊ အာရုံတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ (ဘာသာဋီကာ)

(ခ) ဟိ၊ မုန့်၏။ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗတောယေဝ၊ လွန်ကျူးအပ်သော ဝတ္ထုမှသာလျှင်။ ဝေရမဏိ နာမ၊ ကြဉ်ခြင်း မည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဂ) ပန၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏော၊ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ အရိယမဂ္ဂေါ၊ အရိယာမဂ်သည်။ ကိလေသေ၊ ကိလေသာတို့ကို။ ပဇဟတိ ယထာ၊ စွန့်သကဲ့သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ဤအတူ။ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိ အာရမ္မဏာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ အစရှိသည်လျှင် အာရုံရှိကုန်သော။ ဇောပိ ကမ္မပထာ၊ ဤကမ္မပထတရားတို့။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၆၉၉

သည်လည်း။ပါဏာတိပါတာဒိနိ၊ပါဏာတိပါတ အစရှိကုန်သော။ဒုဿီလျာနိ၊ဒုဿီလျာတို့ကို။ပဟေန္တိ၊စွန့်ကုန်၏။ဣတိ၊သို့။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်)ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်ကုန်၏။

➤ ၂။ (ဂ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ပါဏာတိပါတ စသည်တို့၏ ဇီဝိတိန္ဒြေ-စသော အာရုံတို့သည်သာလျှင် ထိုပါဏာတိပါတဝိရတိတို့၏ (ဝါ) ကုသလကမ္မပထတို့၏ အာရုံတို့တည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အာရုံအခြား ပဟာတဗ္ဗအခြား မသင့်ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား အာရုံအခြား ပဟာတဗ္ဗအခြား မသင့်သည်မဟုတ်။ သင့်သည်သာဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် အာရုံအခြား ပဟာတဗ္ဗအခြား သင့်ပုံကို ဥပမာဆောင်၍ ထင်အောင် ဆိုသင့် ဆိုတန်၏။ ဥပမာဆောင်၍ ထင်အောင်မဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ ဥပမာကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ဇီဝိတိန္ဒြေစသည် အာရုံရှိကုန်သော ပါဏာတိပါတ စသည်တို့သည် အဘယ်နည်းဖြင့် ဒုဿီလျာ စသည်တို့သည် အဘယ်နည်းဖြင့် ဒုဿီလျာ စသည်တို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်ပါသနည်း။ ဤသို့- (ဂ) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဒဠိယ ဒဠိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အာရုံအခြား ပဟာတဗ္ဗအခြားဖြစ်၍ အသို့သင့်အံ့နည်းဟူသော စောဒနာကို ပယ်ဖျက်လို၍ တက်လာသောကြောင့် ရှေ့နောက် ဆန့်ကျင်ခြင်း ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရုံအခြား ပဟာတဗ္ဗအခြားဖြစ်၍ အသို့သင့်အံ့နည်းဟူသော စောဒနာဘွယ်ကို ပယ်ဖျက်လိုသောကြောင့် ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

အာရမ္မဏာပေတေ-နှ့် ပိ (အပိ) သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံရှိသော မဂ်သည်သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်သည် မဟုတ်။ ဇီဝိတိန္ဒြေ-စသည် အာရုံရှိကုန်သော ကမ္မပထ-တို့သည်လည်း ဒုဿီလျာတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်ကုန်၏ဟု သမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ (အပိ)ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဝိတိက္ကမီယတေတိ ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗံ။ (၂) ဝိ-ရှေး အတိ-ရှေးရှိသော ကမုဓာတ်တဗ္ဗပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လွန်ကျူးခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွန်ကျူးအပ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေစသော အာရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ဝိရမဏ် ဝေရမဏီ။ (ဝိပုဗ္ဗ ရမုဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကြံယာ)

ဝေရံ မဏတိ ဝိနာသေတိတိ ဝေရမဏီ။(ဝေရ-သဒ္ဓါပုဗ္ဗ မဏဓာတ်+ဤပစ္စည်း၊ စွန့်ခြင်းကြံယာ) နတ္ထိ သီလံ ဧတေသန္တိ ဒုဿီလာ။(အစိတ်) ဒုဿီလာနံ ဘာဝါ ဒုဿီလျာနိ။ (၂) ဒုဿီလ-အရသီလမရှိသောသူတို့၏ ပါဏာတိပါတ စသည်တို့နှင့် ဌာန ဌာနီ၊ ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပါဏာတိပါတ စသည်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၅။ (က) အာရမ္မဏာနေဝ-နှ့် (၁) ပါဏာတိပါတ စသည်တို့၏ ဇီဝိတိန္ဒြေ-စသော အာရုံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကစ်ပါးသော အာရုံတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဇီဝိတိန္ဒြေ စသည်တို့၏ အာရမ္မဏဘောဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

F-46-B

(ခ) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗတောယောဂ-၌ (၁) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဝိတိက္ကမိတဗ္ဗသည် နိပတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဇောတကအနက်။ (ဂ) ပန-ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတကအနက်။ ယထာ-ကား ဥပမာနဇောတက။ ဧဝံ-ကား ဥပမေယျဇောတက။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးဇာန် ။ ။ (ဂ)ဝါကျတရားကို ယူ၍/ဥပမေယျဝါကျ၌ ပမာန ကြိယာ(ပဖဟန္တိ)-အရ = “ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား” (၁၀)ပါးတို့ကို ယူ၍ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရ၊ ဝိရမိတဗ္ဗအာရုံသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနုဇေသုခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သပ္ပရိသုပနိဿယ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံသို့ လားခြင်းအစ နိဗ္ဗာန် တိုင်အောင်သော အကျိုးသည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဥပမာနဝါကျ၌ ပမာနကြိယာ(ပဖဟတိ) အရ = “အရိယာမဂ်”ကို ယူ၍

(၁) အရိယာမဂ် ၄-ပါးသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဂေါတြဘျှ၊ ဝေါဒါန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မဂ္ဂါနန္တရိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံတိုင်အောင် ရှေးရှေးသော ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ဖလသမာပတ္တိသုခမှစ၍ အနုပါ ဒီဃသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။

➤ ၉။ (ခ) ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ-အရ လွန်ကျူးအပ်သော ပစ္စုပ္ပန် ကာမနာရ်ရုပ် အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေရမဏီ-အရ ဝိရတိ စေတသိကံ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၂၆) [၄၊ ၁၄၉။ ပြည်၊ ၃၊ ၁။ ဘာသာဦး၊ ၂၃၆]

(က) ယံ ယံ ဝါ ပနာရဗ္ဘာတိ ဧတ္ထ အယံ ယောနော၊

(ခ) ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေသု ရူပါရမ္မဏာဒီသု ရူပါရမ္မဏံဝါ အာရမ္မ၊

(ဂ) အာရမ္မဏံ ကတွာတိ အတ္တော၊

(ဃ) သဒ္ဓါရမ္မဏံဝါ (ပ) မွေရမ္မဏံဝါ အာရမ္မဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။

(င) ဧတ္တာဝတာ ဧတဿ ဝိတ္တဿ ဧတေသု အာရမ္မဏေသု ယံကိဉ္စိ ဧကမေဝ အာရမ္မဏံ အနုညာတသဒိသံ ဟောတိ။

(ခ) ဣဒ္ဓစ္စ ဧကသိသိ သမယေ ဧကဿဝါ ပုဂ္ဂလဿ ရူပါရမ္မဏံ အာရမ္မဥပ္ပန္နံ၊ ပုန အညသိသိ သမယေ အညဿဝါ ပုဂ္ဂလဿ သဒ္ဓါဒီသုပိ အညတရံ အာရမ္မဏံ အာရမ္မဥပ္ပန္နံ ဝေ။

➤ ၁။ (က) ယံ ယံ ဝါ ပနာရဗ္ဘာတိ ဧတ္ထ၊ ယံယံဝါ ပနာရဗ္ဗ အစရှိသော ဝါကျ၌၊ အယံ၊ ဤဆိုလတုံသည်ကား၊ ယောနော၊ ရူပါရမ္မဏံဝါ (ပ) မွေရမ္မဏံဝါ-ဟူသော ဤဝါကျနှင့်တကွ ယံယံ ဝါပန-ဟူသော ဤဝါကျ၏ ယှဉ်ကြောင်း စပ်ကြောင်းဖြစ်သော သဗ္ဗာရမ္မဏတာ စသည်ကို ပြခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကျိုးဖလ သမ္ပန္နဟူသော ယောနောတည်း။ (ခ) ဟေဋ္ဌာ၊ အောက်၌။ ဝုတ္တေသု၊ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော။ ရူပါရမ္မဏာဒီသု၊ ရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံတို့တွင်။ ရူပါရမ္မဏံဝါ၊ ရူပါရုံကိုလည်း။ အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍။

ဒွါရကထာအဖွင့်

၇၀၁

(ဂ) အာရမ္မဏံ ကတွာ၊ အာရုံပြု၍။ ကုတိ အယံ၊ ဤအာရမ္မဏံ ကတွာဟူသော သဒ္ဒါသည်။ အတ္ထော၊ အာရမ္မ-ဟူသော ပုဒ်၏ အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း။

(ဃ) သဒ္ဒါရမ္မဏံဝါကိုမူလည်း။ (အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍။ (ပ) ဓမ္မရမ္မဏံဝါကိုမူလည်း။ အာရမ္မ၍။ ဥပဇ္ဇံ၊ ခဏတ္တယသို့ရောက်သည်။ ဟောတိ၊ ထင်ရှား၏။ (ဇ) ဧတ္ထာဝတာ၊ ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်။ စေတဿ၊ စိတ္တဿ၊ ထိုပဌမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏။ စေတသု၊ အာရမ္မဏေသု၊ ထိုရူပါရုံ စသည်တို့တွင်။ ယံကိဉ္စ၊ အမှတ်မရှိသော။ ဧကမေဝ၊ တခုသာလျှင်ဖြစ်သော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံကို။ အနညာတသဒိသံ၊ ခွင့်ပြုအပ်သည်နှင့် တူသည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ (စ) စ၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ ကုဒံ၊ စိတ္တံ၊ ဤပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည်။ ဧကသ္မိံ၊ သမယေ၊ တခုသော သမယ၌။ ဧကဿ၊ တဦးသော။ ပုဂ္ဂလဿဝါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အားမူလည်း။ ရူပါရမ္မဏံကို။ အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍။ ဥပဇ္ဇံ၊ ခဏတ္တယသို့ရောက်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ ပုန၊ တဖန်။ အညသ္မိံ၊ တပါးသော။ သမယေ၊ အခါ၌။ ဝါ၊ တနည်း။ အညဿ၊ ပုဂ္ဂလဿ၊ အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ (သန္တာနေ၊ သန္တာန်၌) သဒ္ဒါဒိသုပိ၊ သဒ္ဒါရုံ အစရှိသည်တို့တွင်လည်း။ အညတရံ၊ အမှတ်မထား တပါးပါးသော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံကို။ အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍။ ဥပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံဖြစ်နိုင်သည်သာ။ (နိ၊ ၃-၃)

➤ ၅။ (က) စသည်သို့/ ဝါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ယံ ဝါ ပနာရမ္မ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဟောတော်မူချေသော် ရူပါရမ္မဏံဝါ(ပ) ဓမ္မာရမ္မဏံဝါ-ဟူသော ပါဠိတို့ကို ဟောလျှင် မပြီးသေးဟူသော အနက်ရောက်၏။ စင်စစ်တမူကား ရူပါရမ္မဏံဝါ(ပ) ဓမ္မာရမ္မဏံဝါ-ဟူသော ပုဒ်တို့ကို ဟောပြီးလျှင် ပြီးကောင်း၏။ သို့ပြီးကောင်းသောကြောင့် ယံ ဝါ ပနာရမ္မပုဒ်တို့မှ တစ်ပါးပုဒ်တို့ကိုသာ ဟောသင့် ဟောတန်၏။ ယံ ဝါ ပနာရမ္မပုဒ်တို့ကို မဟောသင့် မဟောတန်။ အဘယ်ငှာ (ဝါ) အဘယ်အကျိုးငှာ ယံ ဝါ ပနာရမ္မပုဒ်တို့ကို ဘုရားဟောတော်မူပါသနည်း။ (အကယ်၍ မဟောသင့်ဘဲ ဟောတော်မူချေသော် မြတ်စွာဘုရားအား ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ နိရုတ္တကဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။) ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)စသော ဝါကျများကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (က)စသော ဝါကျများဖြင့် ရူပါရမ္မဏံဝါ(ပ) ဓမ္မာရမ္မဏံဝါ-ဟူသော ပုဒ်တို့ကို ဟောလျှင်ပြီးကောင်းသော်လည်း သဗ္ဗာရမ္မဏ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ကမာဘဝကို၎င်း၊ နိယမာဘဝကို၎င်း ပြခြင်းငှာ ယံ ဝါ ပနာရမ္မ-ဟု ထပ်၍ ဟောတော်မူသောကြောင့် သင်စောဒကတင်သော ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ နိရုတ္တကဒေါသ မြတ်စွာဘုရားအား မရောက် ကင်းစင်ပျောက်ပါ၏ဟူလို။

(က-ခ-ဂ) သို့/ ဥပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဘုရားရှင်သည် ယံ ဝါ ပနာရမ္မ-ဟူသော ပါဠိတော်ကို ဟောတော်မူ၏။ ယင်းသို့ဟောသော် ယံပုဒ်၏အစွဲကား ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါဖြစ်ပါသလော၊ အာရမ္မ၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်၏ အနက်ကား ဝါယမ၊ ဟိသန အနက်ဟော၍ ဣပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ် ဖြစ်ပါသလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်သောကြောင့် ယံ ဝါ ပနာရမ္မ-ဟူသော မဟောသင့်။ ယံပုဒ်၏ အစွဲ ရာဇာတ်၏အနက်နှင့် ပစ္စယန္တတို့ကိုလည်း ဟောသင့်၏။ ယံပုဒ်၏ အစွဲ ရာဇာတ်၏အနက်နှင့် ပစ္စယန္တကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) စသည်မိန့်။

(ခ) စသည်သို့/ ဝါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ယံ ဝါ ပနာရမ္မ-ဟူသော

ဤပါဠိ၌ ဖလယောဇနာကို ဆိုသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယံယံ ဝါ ပန-ဟူသော ဤပုဒ်၏ အကျိုးကို မပြတော့ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ယံယံ ဝါပန-ဟူသော ဤပုဒ်၏အကျိုးကို မပြခြင်း မဖြစ်သင့်။ ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့် ယံယံ ဝါပန-ဟူသော ဤပုဒ်၏အကျိုးကို ပြဆိုသင့်၏။ ယံယံ ဝါပန-ဟူသော ဤပုဒ်၏အကျိုးကို မပြဆိုဘဲ မနေသင့် မနောတန်။ ယံယံ ဝါပန-ဟူသော ဤပုဒ်၏အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) စသည်မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ၌ အာရဗ္ဗ-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အာရဗ္ဗ-ပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထအကျယ် မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် အာရဗ္ဗ-ပုဒ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ အာရဗ္ဗ-ပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထအကျယ်ကို ဆိုသင့်၏။ အာရဗ္ဗ-ပုဒ်၏ ပဒဝိဏ္ဏတ္ထ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ပါပနာဒိ ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ရူပါရမ္မဏံ အာရဗ္ဗ-ဟူသောပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြ၏။ ယင်းသို့ပြသော် ရူပါရမ္မဏံ အာရဗ္ဗ-ဟူသောပုဒ်၏ အနက်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် အခြားသော သဒ္ဓါရမ္မဏံဝါ အာရဗ္ဗ စသည်တို့၏ အနက်ကိုလည်း ပြသင့်သေး၏။ မပြဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သဒ္ဓါရမ္မဏံဝါ အာရဗ္ဗ စသည်တို့၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယံ ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ (တနည်း) နိရတ္တကဒေါသ၊ ပုနရတ္တိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သန္တတိ ဝိတ္တာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်၏ အာရမ္မဏကရဏအနက်၊ ဗ္ဗန္တိ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယဖြစ်ပုံကို ပြလိုက်သဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် သဒ္ဓါရမ္မဏံဝါ အာရဗ္ဗ စသည်တို့၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ယံယံ ဝါပနပုဒ်ကို ထပ်မံ၍ မဟောခဲ့သော် သင့်ရောက်သောအပြစ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရကြောင်း ။ ။ အာရဗ္ဗ=အားထုတ်ခြင်းဟူသည် ဥပနိဿယ အားဖြင့် အားထုတ်ခြင်းမဟုတ်၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် အာထုတ်သည်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) အာရဗ္ဗပုဒ်၏အနက်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သဒ္ဓါရမ္မဏံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါဖြင့် ယံယံ ဝါ-၌ ယ-သဒ္ဓါ ရူပါရုံကို စွဲယူသော အနက်မှတစ်ပါး သဒ္ဓါရုံအနက်ကို၎င်း၊ ဓမ္မာရမ္မဏံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါဖြင့် ယံယံဝါ-၌ ယ-သဒ္ဓါ ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ စသည်မှတစ်ပါး ဓမ္မာရုံအနက် စွဲသည်ကို၎င်း အနက်လဲလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ ယောဇီယတေ ဟောနော။ (၂) ယုဇောတ် ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယုဉ်စပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖလယောဇနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော

ဒွါရကထာအဖွင့်

ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အနုဇာနိယကေတိ **အနုညာတံ**။(အနုပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်+တပစ္စည်း၊ခွင့်ပြုခြင်း)

သမာနံ ကတွာ နံ သယတိတိ **သဒိသံ**။(သမာန-သဒ္ဓါပုဒ ဒိသဓာတ်+က္ခိ)

အနုညာတေန သဒိသံ **အနုညာတသဒိသံ**။ (၂) အနုညာတပုဒ် သဒိသပုဒ်သည်၎င်း၊ အနုညာတ၏ သဒိသနှင့် သဒိသိ သဒိသ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနုညာတ သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝဏ္ဏဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတာဘဝံ ပကာသေတိတိ **ရူပံ**။ (ရူပ+အ)

အာရမ္မဏံ အာဂန္နာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ **အာရမ္မဏံ**။ ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ **ရူပါရမ္မဏံ**။

(၂) စိတ်၌ဖြစ်သော အလိုကိုပြတတ်သော ရူပ၏ အာရမ္မဏနှင့် အဘေဒ ဘေဒ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရူပါရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (ခ) ၌ ရူပါရမ္မဏံဝါ အာရမ္မ-ဖြင့် ပနာရမ္မပုဒ်ကို ပန+အာရမ္မ-ဟု ပဒစ္ဆေဒပြုရမည်ကို ၎င်း(သန္တိလိင်္ဂပဒ) ပန-သဒ္ဓါ အနက်မဲ့ ပဒါလင်္ကာရ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ယံ ယံ-အရ ရူပါရမ္မဏံ စသည်ကို စွဲရမည်ကို၎င်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္ထ) ဝါ-သဒ္ဓါ ဝိကပ္ပနအဖြစ်ကို၎င်း(နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) ရူပါရမ္မဏံပုဒ်ကို အာရမ္မ၌ စပ်ရမည်ကို၎င်း(သမ္ပန္န) ဤဝိကပ်၌ ရူပါရမ္မဏံပုဒ်ကို ရူပမေဝ အာရမ္မ ရူပါရမ္မဏံ-ဟု ကမ္မဓာဓာယံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေ။

(ဂ) ၌ အာရမ္မဏံ ကတွာ-ဖြင့် အာရမ္မပုဒ်၏ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ဓာတုပဒ)ဗ္ဗ သဒ္ဓါ၏ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယအဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယပဒ) အာရမ္မ-သဒ္ဓါ လုံ့လပြုခြင်း စွဲခြင်းအနက်ကို မဟော။ အာရုံပြုခြင်း အာရမ္မဏကရဏအနက်ကို ဟောသည်ကို၎င်း(နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ နိပါတလိင်္ဂတ္ထ) တွာ ပစ္စယန္တပုဒ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယပဒ) ယင်းတွာပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) အာရတိ အာရမ္မဏံ ကရောတိတိ အာရမ္မ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေ။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထနိပါတ်။ ပန-ကား ပဒါလင်္ကာရ နိပါတ်။ (ခ) ဟေဋ္ဌာ-ကား အဓောဘာဂသတ္တမျတ္ထ။ ဝါ-ကား ဝိကပ်အနက်။ အာရမ္မ-ကား ဥဿုက္ကအနက်။ (ဂ) ကတွာ-ကား ဥဿုက္ကအနက်။ ဣတိ-ကား ဣမသဒ္ဓါအနက်။ (င) ဧတ္ထာဝတာ-ကား ပရိစ္ဆေဒနတ္ထနိပါတ်။ (က) ဧတ္ထ-၌ စေတ-သည် ယံယံဝါ ပနာရမ္မ-စသော ဝါကျဖြစ်ကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။ (တနည်း) ယံယံဝါ ပနာရမ္မ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(င) ကေမေဝ-၌ (၁) တစ်ခုသင်္ချာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) နှစ်ခု စသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ (၃) တစ်ခုသင်္ချာဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) ဥပ္ပန္နတိ ဝေ-၌ (၁) ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဣဒံ-အရ စိတ်ဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ အာရမ္မ-အရ “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်” ကို ယူ၍ (၁) ထို ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည်(၎င်း၊

ရူပါရုံ စသည်တို့ကို အာရုံပြုခြင်းသည်၎င်း၊ ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဣဋ္ဌဝိပါကသည်၎င်း၊ ကိလေသာကင်း၍
ဖြူစင်ခြင်းသဘောသည်၎င်း ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန-စသော အကြောင်းသည်၎င်း၊ အနန္တရ
သမနန္တရ-စသော ရှေးရှေးသော စိတ်တို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုဂတိဘုံသို့ လားခြင်းအစ နိဗ္ဗာန်
တိုင်အောင်သော အကျိုးသည် အနဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝုတ္တေသု-အန္တတ္ထ ဝစေတိ-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာ
ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။ (၃) ရူပါရမ္မဏ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။
(ကြွင်း ၆၃၀-ကြည့်) ဗာဟုတ္ထ-အရ = ရူပါရမ္မဏ-စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၆၃၀-ကြည့်)

➤ ၁၁။ ရူပါရမ္မဏံ၊ အာရမ္မဏံ၊ သဒ္ဓါရမ္မဏံ၊ မ္ဗောရမ္မဏံ၊ အရ အာရုံ ၆-ပါး
ပစ္စည်းတရားသည် အာရမ္မဏ ကတ္တာ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-တို့အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်
တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(ရ)

ယံယံဝါ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အာရမ္မဏ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်
တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၄)

ဓါကျ (သျှလ) [ဋ္ဌ၊၁၅၀။ ပြည်၊ဒု၊ ၄။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၃၉]

(က) အယံ ပန အပရာ - ရူပ အာရမ္မဏံ စေတသာတိ ရူပါရမ္မဏံ။ (ပ) မ္ဗော အာရမ္မဏံ
စေတသာတိ မ္ဗောရမ္မဏံ။

(ခ) ဣတိ ရူပါရမ္မဏံဝါ (ပ) မ္ဗောရမ္မဏံဝါ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ ဝတ္တာ ပုန “ယံ ယံ ဝါ
ပနာရတ္ထ”တိ အာဟ။ (ဂ) တဿာဏော - စေတေသု ရူပါဒီသု ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ယံဝါ တံဝါ
ပနအာရမ္မဏဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ။

(ဃ) မဟာအဋ္ဌကထာယံ ပန “ယေဝါပနကော အဘိနဝံ နတ္ထိ၊ ဟေဋ္ဌာ ဂဟိတမေဝ
ဂဟိတ”န္တိ ဝတ္တာ “ရူပဝါ အာရမ္မ (ပ) ဓမ္မဝါ အာရမ္မ ဣဒံဝါ ဣဒံဝါ အာရမ္မာတိ ကထေတုံ ဣဒံ
ဝုတ္တ”န္တိ ဧတ္ထကမေဝ အာဂတံ။

➤ ၁၂။ (က) ပန၊ထိုမှတပါး။အယံ၊ဤဆိုလတုံသည်ကား။အပရာ၊ပထမနည်းမှ တပါးသော။
(ယောနော၊ယောနောတည်း။) စေတဿ စိတ္တဿ၊ထိုပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်အား။ရူပံ၊ရူပါရုံဟု ဆိုအပ်သော။
အာရမ္မဏံ၊အာရုံသည်။အတ္ထိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(တံ စိတ္တံ၊ထိုစိတ်သည်။)ရူပါရမ္မဏံ၊မည်၏။ (ပ)
စေတဿ စိတ္တဿ၊အား။မ္ဗောရမ္မဏံ၊ရူပာရုံဆိုအပ်သော။အာရမ္မဏံ၊သည်။အတ္ထိ၊၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။
(တံ စိတ္တံ၊ထိုစိတ်သည်။)မ္ဗောရမ္မဏံ၊မည်၏။ (ခ) ဣတိ၊သို့။ရူပါရမ္မဏံဝါ၊ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း
ဖြစ်သော။ (ပ) မ္ဗောရမ္မဏံဝါ၊မ္ဗောရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော။စိတ္တံ၊ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်သည်။
ဥပ္ပန္နံ၊ဧကတ္ထယသို့ ရောက်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ၊သို့။ဝတ္တာ၊ဟောတော်မူပြီး၍။ပုန၊တဖန်။“ယံ ယံ ဝါ
ပနာရတ္ထ”တိ၊ဟူ၍။(ဘဂဝါ၊သည်။)အာဟ၊ဟောတော်မူပြီ။

(ဂ) တဿာ၊ထိုယံ ယံ ဝါ ပနာရတ္ထ-ဟူသောပုဒ်၏။အတ္ထော၊အနက်ကား။ရူပါဒီသု၊ရူပါရုံ အစရှိကုန်
သော။စေတေသု အာရမ္မဏေသု၊ထိုအာရုံတို့တွင်။ဟေဋ္ဌာ၊အောက်ဖြစ်သော ပထမဝိကပ်၌။ဝုတ္တနယေနေဝ၊

ဒွါရကထာအဖွင့်

ဆိုအပ်ပြီးသော သဗ္ဗာရမ္မဏဘာဝ၊ ကမဘာဝ၊ နိယမဘာဝ နည်းဖြင့်သာလျှင်။ ယံဝါ တံဝါ ပန၊ အမှတ်မရှိ တပါးပါးသော အာရုံကို အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍၊ ဥပ္ပန္နံ၊ ဓဏတ္တယသို့ ရောက်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ ဣတိ အယံ၊ ဤ သည်ကား။ အတ္ထော၊ အနက်တည်း။ (ဃ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ၊ ဌ။ ယေဝါပန၊ ယံယံဝါ ပန-ဟူသောပုဒ်ဖြင့် ဟောအပ်သော ယေဝါပနက တရား၌။ အဘိနဝံ၊ အသစ်ဖြစ်သော တရားသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဟေဋ္ဌာ၊ အောက်ဖြစ်သော ရူပါရမ္မဏံဝါ အစရှိသော ဝါကျ၌။ ဂဟိတမေဝ၊ ယူအပ်ပြီးသော တရားကိုသာ လျှင်။ ဂဟိတံ၊ ယူအပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ ဝတ္ထာ၊ ဆိုပြီး၍။ ရူပံဝါ၊ ရူပါရုံကိုမူလည်း။ အာရမ္မ၊ အာရုံပြု၍။ (ပ) ဓမ္မံဝါ၊ ဓမ္မာရုံ ကိုမူလည်း။ အာရမ္မ၊ ကြွင်းဝါ၊ ကြွင်းဝါ၊ ဤအာရုံ ဤအာရုံကိုမူလည်း။ အာရမ္မ၊ (ဥပ္ပန္နံ၊ ဓဏတ္တယသို့ ရောက် သည်။ ဟောတိ၊ ၏။) ဣတိ၊ သို့။ ကထေတုံ၊ ဟောတော်မူခြင်းငှာ။ ကြွင်း၊ ဤယံဝါ ပန-ဟူသော စကားကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ ဧတ္ထကမေဝ၊ ဤမျှသာလျှင်။ အာဂတံ၊ လာ၏။ (၃-၅)

➤ ၂။ (က) စသည်သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဝါကျတို့ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ-စသော ပုဒ်ကို ရူပမေဝ အာရမ္မဏ ရူပါရမ္မဏ စသည်ဖြင့် ကမ္မဓာရာယံတွဲ၍ အာရမ္မ-၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသောနည်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ရူပါရမ္မဏ-စသော ပုဒ်တို့၌ ဆို အပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းတစ်မျိုးကိုသာ သိရ၍ အခြားဖြစ်သင့်သော နည်းတစ်မျိုးကို မသိအပ် မသိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်လေသောကြောင့် ရူပါရမ္မဏ-စသော ပုဒ်ကို ရူပမေဝ အာရမ္မဏ ရူပါရမ္မဏ စသည်ဖြင့် ကမ္မဓာရာယံတွဲ၍ အာရမ္မ-၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသောနည်းကိုသာ မဆိုသင့်။ ရူပါရမ္မဏ- စသော ပုဒ်တို့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှတစ်ပါးသော နည်းတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရူပါရမ္မဏ- စသော ပုဒ်တို့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းမှတစ်ပါးသော နည်းတစ်မျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ (က) မိန့်။

(ခ+ဂ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ရူပါရမ္မဏ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ၎င်းရူပါရမ္မဏ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိ အပ်၏ဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ရူပါရမ္မဏံဝါ(ပ) ယံယံဝါ ပနာရမ္မပုဒ်တို့၏ အတ္ထယောဇနာကိုလည်း ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ရူပါရမ္မဏံဝါ(ပ) ယံယံဝါ ပနာရမ္မပုဒ်တို့၏ အတ္ထယောဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ (ခ+ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)စသော ဝါကျများဖြင့် ပထမနည်းမှ တစ်ပါးသော ယောဇနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝါဒန္တရ မရှိဟူသော အနက်ရောက် ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ဝါဒန္တရ မရှိသည်မဟုတ်၊ ရှိသည်သာဖြစ်၏။ ယင်းသို့ရှိသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဝါဒန္တရကို ဆိုသင့်ဆိုတန်၏။ ဝါဒန္တရကို မဆိုဘဲ မနေသင့်။ ဝါဒန္တရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ)ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (တနည်း) (က) စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ရူပါရမ္မဏံဝါ စသောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ အတ္ထယောဇနာ တစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ဖြင့် ရူပါရမ္မဏံဝါ စသောပုဒ်တို့၏ အတ္ထယောဇနာပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ယံယံဝါပနာရဗ္ဗ-ပုဒ်၏ အတ္ထယောဇနာပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) သင်္ဃေပ ဝိတ္တာရဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် မဟာအဋ္ဌကထာ၌လာသော အတ္ထယောဇနာပုံ အထူးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ အယံ ပန အပရာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပထမနည်း၌ ရူပါရမ္မဏံ-စသောပုဒ်ကို ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ ရူပါရမ္မဏံ စသည်ဖြင့် ကမ္မဓာရာယံသမာသ်အနက်၊ အာရမ္မဏံ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရပ်မှတစ်ပါး ဤနည်း၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်အနက်၊ စိတ္တံ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရပ်အကြောင်းတို့ကို လဲလိုသောကြောင့် (က) ၌ အယံ ပန အပရာ ထားရပါသည်။

➤ ၆ ။ ယေဝါပနာတိပဒေန ကိယတိ ကထိယတိတိ ယေဝါပနကော။ (တသ္မိံ)

(၂) ယေဝါပန-သဒ္ဓူပဒ ကာဓာတံ အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယေဝါပနပုဒ်ဖြင့် ဟောခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) ယေဝါပနက တရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

အဋ္ဌကထာ ကထိယတိ ဧတယာတိ အတ္ထကထာ။ မဟတိ အဋ္ဌကထာ မဟာအဋ္ဌကထာ။ (၂) မဟန္တိဘောဂုဏ်၏ အဋ္ဌကထာခြစ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) မဟာအဋ္ဌကထာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * နဝေါ ဧဝ အဘိနဝေါ။ အဘိမတော သမတ္ထောဝါ နဝေါ အဘိနဝေါ။

နိယမတိတိ နိယမော။ နတ္ထိ ဧတဿ နိယမောတိ အနိယမော။ (တနည်း) န နိယမော အနိယမော။ နိဒ္ဒိသိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ အနိယမေန နိဒ္ဒိဋ္ဌော အနိယမနိဒ္ဒိဋ္ဌော။(တဿ)

(၂) အမှတ်မရှိသည်၏(ဝါ) မမှတ်သည်၏ ပြအပ်သည်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) မမှတ်သောအားဖြင့် ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ပဋိပုနုပ္ပန် နိဟရိတွာ ဒေသိယတိ ဧတေနာတိ ပဋိနိဒ္ဒေသော။ ဂုစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဝစနံ။ ပဋိနိဒ္ဒေသောဝ ဝစနံ ပဋိနိဒ္ဒေသောဝစနံ။ (၂). တစ်ဖန်ညွှန်ကြောင်း၏ စကားနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္ထိနိမိတ်။ (၄) တစ်ဖန်ညွှန်ကြောင်း စကားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။

➤ ၆ (က) ၌ ပန-ဖြင့် ပက္ခန္ဓရဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) အယံ အပရာ-ဖြင့် ဤဆိုလတုံသည်ကား တစ်ပါးသော ယောဇနာတည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

ရူပံ အာရမ္မဏံ ဧတဿာတိ-ဖြင့် ရူပါရမ္မဏံပုဒ်ကို ရူပံ အာရမ္မဏံ ဧတဿာတိ ရူပါရမ္မဏံ-ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထုပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂ်တ္ထ)

ဓမ္မော အာရမ္မဏံ ဧတဿာတိ-ဖြင့် ဓမ္မာရမ္မဏံပုဒ်ကို ဓမ္မော အာရမ္မဏံ ဧတဿာတိ ဓမ္မာရမ္မဏံ ဟု စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဝစနတ္ထုပြုရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သမာသလိဂ်တ္ထ)

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

၇၀၇

(ဂ) ၌ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနဝ-ဖြင့် ပဌမနည်း၌ ဆိုအပ်ပြီး သဗ္ဗာရမ္မဏတာ၊ ကမာဘာဝ၊ နိယမာ ဘာဝကို ဤဒုတိယနည်း၌လည်း ယူလေဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ ဣဒံ၊ ဣဒံ-ဖြင့် သဗ္ဗာရမ္မဏ စသည်ကို ရည်၍ဆိုသတည်းဟု သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (ခ) ပုန-ကား အပ္ပဋ္ဌမအနက်။ (ဃ) ပန-ကား ဝိသေသဇောတက။

ဝုတ္တနယေနဝ-၌ (၁) အောက်၌ဆိုအပ်ပြီး သဗ္ဗာရမ္မဏတာ-စသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အောက်၌ မဆိုအပ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အောက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော သဗ္ဗာရမ္မဏတာ-စသော နည်း၏ ပြည့်စုံခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဟေဋ္ဌာ ဂဟိတမေဝ-၌ (၁) အောက် ရူပါရမ္မဏ-စသည် ယူအပ်ပြီးသော တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မယူအပ်သော တရားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယူအပ်သော တရား၏ ဂဟေတဗ္ဗဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။ ဧတ္တကမေဝ-၌ (၁) မဟာအဋ္ဌကထာ၌လာသော ပါဠိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဤအဋ္ဌကထာ၌ လာသော ပါဠိသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) မဟာအဋ္ဌကထာ၌လာသော ပါဠိ၏ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန့် ။ ။ (ခ) အာဟ-၌ အန္တတ္ထ ပြုဓာတ်-အရ၊ (ဃ) ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ်-အရ - ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) ယံယံ ဝါ ပနာရဇ္ဇ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (စာ-၅၉၀/၆၃၀-ကြည့်)

(ဂ) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။ (၆၃၈-ကြည့်)

ရူပါရမ္မဏပုဒ်၌ အညပုဒ်အရ = “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်” ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ ၁၀။ (က) ရူပံ အာရမ္မဏံ ဇေတဿ ။ ။ ရူပံ အာရမ္မဏံ-အရ ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရံ ပစ္စည်းတရားသည် ဇေတဿ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၁၂၈)၊ [၁၅၅၀။ ပြည်၊ဒု၊ ၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂၄၃]

(က) ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဖဿောဝ ပဌမံ ဝုတ္တာတိ?

(ခ) စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္ထာ။

(ဂ) အာရမ္မဏသို့ နိစ္စဿ ပဌမာဘိနိပါတော ဟုတ္တာ ဖဿော အာရမ္မဏံ ဖုဿမာနော ဥပ္ပန္နတိ၊ တသ္မာ ပဌမံ ဝုတ္တာ။ (ဃ) ဖဿေန ပန ဖုသိတ္တာ ဝေဒနာယ ဝေဒယတိ၊ သညာယ သညာနာတိ၊ စေတနာယ စေတေတိ။

(င) တေန ဝုတ္တံ “ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သညာနာတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ” တိ။

➤ ၁၁။ (က) ဧတ္ထ ဖဿာဒီသု၊ ဤဖဿ စသည်တို့တွင်။ ကသ္မာ ပန၊ အဘယုံကြောင့်ကား။

ဇယောဝ၊ဇယောကိသာလျှင်။(ဝေဒနာဒိတော၊ဝေဒနာ အစရှိသည်မှ။(တနည်း) ဝေဒနာဒိန္န၊ဝေဒနာ အစရှိသည် တို့၏။)ပဌမံ၊ရှေးဦးစွာ။(ဘဂဝတာ၊သည်) ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်သနည်း။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။ပုစ္ဆ၊ အမေးတည်း။ (ခ) (ဇယောဿ၊ဇယော၏။(ဝါ) ဇယောက၊စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ၊ရှေးဦးစွာ အာရုံ ဌိ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။(ဇယော၊ကို။ဘဂဝတာ၊သည်။ပဌမံ၊စွာ။ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။)

(ဂ) ဟိ-ယသ္မာအကြင်ကြောင့်။အာရမ္မဏသ္မိံ၊အာရုံ၌။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ပဌမာဘိနိပါတော၊ရှေးဦးစွာ ကျခြင်းသည်။ဟုတွာ၊ဖြစ်၍။ဇယော၊သည်။အာရမ္မဏံ၊ကို။ဗုဿမာနော၊တွေ့ထိလျက်။ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ဖြစ်၏။တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။(ဇယော၊ကို။)ပဌမံ၊ရှေးဦးစွာ။(ဘဂဝတာ၊သည်)ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။

(ဃ) ပန၊ထိုမှတပါး။ဇယောန၊ဇယောဖြင့်။ဗုဿိတွာ၊တွေ့ထိ၍။ဝေဒနာယ၊ဝေဒနာဖြင့်။ဝေဒယတိ၊ခံစား၏။ သညာယ၊ဖြင့်။သဉ္ဇာနာတိ၊အမှတ်ပြု၍သိ၏။စေတနာယ၊ဖြင့်။စေတတိ၊စေတော်၏။

(င) တေန၊ထိုကြောင့်။ဗုဓော ဘိက္ခဝေ ဝေဒတိ၊ ဗုဓော သဉ္ဇာနာတိ၊ ဗုဓော စေတတိ"တိ၊ စေတတိ-ဟူသော စကားကို။(ဘဂဝတာ၊သည်)ဝုတ္တံ၊ဟောတော်မူအပ်၏။ * ဘိက္ခဝေ၊ရဟန်းတို့။ဗုဓော၊ အာရုံကို တွေ့ထိသည်ဖြစ်၍။ဝေဒတိ၊ခံစား၏။ဗုဓော၊အာရုံကို တွေ့ထိသည်ဖြစ်၍။သဉ္ဇာနာတိ၊အမှတ်ပြု၍ သိ၏။ဗုဓော၊အာရုံကို တွေ့ထိသည်ဖြစ်၍။စေတတိ၊စေတော်၏။ (၁၃၅၉-ခုမေးပြီး)

➤ ၁။ (က) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ဇယော-ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောသည်ရှိသော် (ဝါ) ထိုသို့ဟောရာ၌ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် ဇယော-မျှကိုသာ ဟောတော်မူ သင့်။ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာကိုလည်းပြဆိုသင့်သေး၏။ အမေးပုစ္ဆာ စောဒနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤ သို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က)ဝါကျကိုမိန့်။

(ခ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မဒွေသဝါရ ပါဠိတော်၌ ဇယော-ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူထား၏။ ဤသို့ပင် ဟောထားသော်လည်း စိတ္တသမ္ပယုတ်ဖြစ်၍ ဝေဒနာ စသည်တို့ ကိုလည်း ရှေးဦးစွာ ဟောသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဟောသင့်လေသောကြောင့် ဇယောကိုသာ ရှေး ဦးစွာ မဟောသင့်၊ ဝေဒနာ-စသည်ကိုသာ ရှေးဦးစွာ ဟောသင့်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဇယောကိုသာ ရှေး ဦးစွာ ဟောပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- စိတ်၏ ရှေးဦးစွာ အာရုံ၌ ကျခြင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇယောကို ဘုရားရှင် ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူပါ၏ဟုလို။

(ဂ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် စိတ်၏ ရှေးဦးစွာ အာရုံ၌ ကျခြင်း ၏အဖြစ်ကြောင့် ဇယော-ကိုသာလျှင် ရှေးဦးစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ် ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် စိတ်၏ ရှေးဦးစွာ အာရုံ၌ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဇယော-ကိုသာလျှင် ရှေးဦးစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ထိုဆိုအပ်ပြီး သော အနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို အဘယ်သို့လျှင်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

အကျယ်အားဖြင့် သိရပါမည်နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ)ဝါကျကိုမိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်းအကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿနှင့် စပ်၍ အခြားသိသင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် ဖဿ ကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်းအကြောင်းကိုသာ မဆိုသင့်။ ဖဿနှင့် စပ်၍ အခြားသိသင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖဿနှင့်စပ်၍ အခြားသိသင့်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဖဿ-ဖြင့် တွေ့ထိ၍ ဝေဒနာ ဖြင့် ခံစား၏။ သညာဖြင့် အမှတ်ပြု၍ သိ၏။ စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်၏-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဖဿဖြင့် တွေ့ထိ၍ ဝေဒနာဖြင့် ခံစားသည်၏အဖြစ်၊ သညာဖြင့် အမှတ်ပြု၍ သိသည်၏အဖြစ်၊ စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆရာ ပစ္စက္ခအားဖြင့် သိ၏-ဟုသော အနက်သည် ရောက်ရာ ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန အာဂုဏ်သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန အာဂုဏ် သာဓက-ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) ဝါကျကိုမိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ (ပ) ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်၊ မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။--စသည်။

➤ **၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။** (ခ) ဖြင့် အဖြေ ဝိဿဇနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပဌမာဘိနိပါတ အကြောင်းကို အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝေဒနာ-စသော ဖဿပဉ္စမက တရားတို့၏ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်ပြသော ကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် (ဃ) ဝါကျလာ စကားရပ်တို့ကို ပရဝစန အာဂုဏ် သာဓကဖြင့် ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ။ နှိ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောရခြင်းအကြောင်းကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့်(ဝါ) ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြရာ၌ အမေးပုစ္ဆာကို ထုတ်ပြလိုသောကြောင့် (က) ။ နှိ ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ။ နှိ တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်း စိတ္တဿ ပဌမာ ဘိနိပါတအကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ။ နှိ တသ္မာ ထားရပါသည်။ (တနည်း) ရအပ်သော အကျိုး လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ။ နှိ တသ္မာ ထားရပါသည်။

(ဂ) ။ နှိ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အကြောင်းကာရဏကို (ဝါ) ကာရဏတ္ထ ဇောတက (တနည်း) ဝိတ္ထာရတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ။ နှိ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

(င) ။ နှိ တေန ဝုတ္တံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မိမိဖွင့်ဆိုအပ်သော စကားကို မြဲခိုင်စေ တတ်သော အာဂုဏ်သာဓက၊ ပရဝစန၊ ဉာဉ်ပကကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ။ နှိ တေန ဝုတ္တံ ထားရသည်။

➤ ၆ ။ အဘိနိပါတနံ အဘိနိပါတော။(အဘိ-ရှေး နိ-ရှေးရှိသော ပတဓာတ်+ထ)

အဘိနိပါတတိ ဧတေနာတိ အဘိနိပါတော။ ပဌမံ အဘိနိပါတော ပဌမာဘိနိပါတော။

(၂) ပဌမပုဒ်+အဘိနိပါတပုဒ်သည်၎င်း၊ ပဌမဘောဂုဏ်၏ ကျရောက်ခြင်းနှင့် (ဝါ) ကျရောက်ကြောင်း တရားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ခြင်း ကြိယာသည် (ဝါ) ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဖဿဓမ္မဗြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပဌမာဘိနိပါတဿ ဘာဝေါ ပဌမာဘိနိပါတတ္ထံ။(တသွာ) (၂)ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ခြင်း၊ ကျ ရောက်ကြောင်းတရား၏ ကျရောက်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ကြောင်း တရား၏ အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိတ္တစေတသိကာ အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဣတ္တတိ အာရမ္မဏံ။(ဘေဒစိန္တာ ဒီပနီနည်းဖြင့်ထုတ်ပုံ)

(၁) စိတ္တစေတသိကာ အာဂန္ဓာ ရမန္တိ ဣတ္တတိ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် ဗျူဟတ္တိမည်၏။ (၂) ထိုဗျူဟတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လာရောက်၍ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ် မည်၏။ (၃) အာရမ္မဏံ-ဟူသော ပုဒ်ပြီးနိပ္ပန္န သဒ္ဒါသည် ပဝတ္တိမည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လာရောက်၍ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) အာရုံတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အဂုစ္ဆိတိ ဝုတ္တော။(ဝစ+တ-ပစ္စည်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာ)

ပုသတိတိ ပုသမာဓနာ။ (ပုသဓာတ်+မာနပစ္စည်း၊ တွေ့ထိခြင်းကြိယာ)

ပုသတိတိ ပုဋ္ဌော။ (ပုသဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ တွေ့ထိခြင်းကြိယာ)

➤ ၇ ။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ကသ္မာ-ကား ကာရဏဇ္ဈေဒနတ္ထ။ ပန-ကား ပုဏ္ဏ ဇောတက (တနည်း) ဝါကျာရဗ္ဗ ဇောတက။ ဇေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (တနည်း) ကာရဏဇောတက။ တသ္မာ-ကား ကာရဏဇ္ဈေဒနတ္ထ။ (ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (တနည်း) ဝါကျာရဗ္ဗဇောတက။ (င) ဇေန-ကား ကာရဏဇ္ဈေဒနတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) ဧတ္ထ-၌ ဧတ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဖဿ-စသော ဓမ္မဗြစ်ကိုစွဲသော ကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ဂ) တသ္မာ-၌ တ-သည် ရှေးဝါကျမှ ပဌမာဘိနိပါတကြိယာ၊ ဥပ္ပဇနကြိယာ တို့ကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

ပသောဝ-၌ (၁) ဖဿသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝေဒနာ စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖဿသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈ ။ ကြိယာငါးတန် ။ (က-ဂ) ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်အရ တရားကား = ဘုရားရှင်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။ (တနည်း) ဒေသနာဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ (၁) ယင်းစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် (တနည်း) ဒေသနာဉာဏ် တော်သည် ဒဿနတ္ထ မည်၏။ (၂) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ မည်၏။ (၃) “ဖဿော”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒာသည်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (၄) ဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထမည်၏။ (၅) ဒေသနာတော်ကို ကြားနာရသဖြင့် ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက် ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ မည်၏။ (ဤကား “မုရုယျရ၊ စကားကျ၊ ပြုကြ ဒဿနာ”စသော ရွှေရေးဆောင် နိယံ-နှင့် အညီ အကြောင်း ၁-ချက်၊ အကျိုး ၃-ချက် ယူ၍ ထုတ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။)

(က-ဂ) ဝုတ္တော -၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ = “ဗေဿ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်။ (င) တေန ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်းအရ = “ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇနာတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (စာ-၅၆၀-ဝုတ္တံ ကြည့်ထုတ်)

(င) တေန ဝုတ္တံ-၌ ဝစေတိအရ တရားကား = ဘုရားရှင်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ပါသည်။ (တနည်း) ဒေသနာဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ (၃) “ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇနာတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ မည်၏။ (ကြွင်း ဝုတ္တော-နှင့်တူပြီ။)

➤ ပဿာကို ယူ၍ထုတ်ပုံ။ ။ (၁) ဖုဿနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အာပါထဂတဝိယာ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သံဃဇူန သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သံဃဇူနကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သနိပါတ ပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝေဒေတိ-၌ ဝိဒေ-ဓာတ်-အရ = ခံစားတတ်သော ဝေဒနာတရား ရပါသည်။ (၁) ထိုသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဗေဿသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သညာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တရားများသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ဒွါရခြောက်ပါး အာရုံခြောက်ပါး သဠာယတနတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စေတနာ ကမ္မဘဝတရား၊ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပဋ္ဌမာဒိနိပါတ-အရ = “ဗေဿ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီပက္ခထုထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (က) ပဿော ဝုတ္တော ။ ။ ဗေဿ-အရ၊ ဝုတ္တော-၌ တ-ပစ္စည်းအရ မနုဿဝတ္ထပိတဖြစ်သော ဗေဿ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဝစေတိ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ မိ၊ ဥပ (၃)

ဝုတ္တော ။ ။ ဝုတ္တော-၌ ဝစေတိ-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်းအရ ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ မိ၊ သဟ၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) အာရမ္မဏံ+ပုဿမာနော+ဥပ္ပန္နတိ ။ ။ အာရမ္မဏံ-အရ အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပုဿမာနော+ဥပ္ပန္နတိ-အရ ဗေဿ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၄) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုဿမာနော-အရ ဗေဿ ပစ္စည်းတရားသည် ဥပ္ပန္နတိ-အရ သမ္ပယုတ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = သဟဇာတ၊ အည၊ နိ၊ နာမ်အာဟာရ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇)

(ဃ) ပဿေန ပုသိတွာ+ဝေဒနာယ ဝေဒယတိ ။ ။ ဖဿေန၊ ဖုသိတွာ-အရ ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒနာယ၊ ဝေဒယတိ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = သဟ၊ အည၊ နိ၊ နာမ်အာဟာရ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇)

ပုဇ္ဈော-ကို ဝေဒေတိ-၌ ဖြစ်သင့်သမျှ ပဋ္ဌာန်းနည်း စာစပ်ပုံ

ဖုဇ္ဈော-ကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဝေဒေတိ-၌ သဟဇာတပစ္စည်း၊ ဝေဒေတိ-ကား သဟဇာတပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်။ ပုဇ္ဈော-အရ ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒေတိ-အရ သမ္ပယုတ် နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိများကား= သဟဇာတ၊ အည၊ နိ၊ နာမ်အာဟာရ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇)

(တနည်း) ဖုဇ္ဈော-ကား “ကို”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဝေဒေတိ-၌ အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ ဝေဒေတိ ကား အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်။ ပုဇ္ဈော-အရ ဖဿ-သည် ကွေ့ထိအပ်သော အာရုံ ပစ္စည်းတရား သည် ဝေဒေတိ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပုရေ၊ ဝိဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတအားဖြင့် ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (သုဇ္ဈ) [ဌ၊၁၅၁။ ပြည်၊ဒု၊ ၈။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၄၄]

(က) အဝိစ အယံ ဖဿော နာမ ယထာ ပါသာဒံ ပတွာ ထမ္ဘော နာမ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘာရာနံ ဗလဝပစ္စယော၊ တုလာသယံသုတိတ္ထိပါဒကုဋ္ဌဂေါပါနသီပက္ခပါသကမုခဝဋ္ဋိယော ထမ္ဘဗဒ္ဓါ ထမ္ဘ ပတိဋ္ဌိတာ၊ ဝေမေဝ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝပစ္စယော ဟောတိ။

(ခ) ထမ္ဘသဒိသော ဟိ သေ၊ အဝေသသာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရသဒိသာတိ တသ္မာဝိ ပဌမံ ဝုတ္တော၊

(ဂ) ကုဒံ ပန အကာရကံ၊

(ဃ) ကေတိတ္ထသိပ္ပိ ဥပ္ပန္နဓမ္မာနံ “အယံ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော၊ အယံ ပစ္ဆာ”တိ ကုဒံ ဝတ္ထိ၊ န လမ္ဘာ၊ ဗလဝပစ္စယသာဝေဝိ ဖဿဿ ကာရကံ န ဒိဿတိ။

(င) ဒေသနာဝါရေနေဝ ပန ဖဿော ပဌမံ ဝုတ္တော။

➤ ၁။ (က) အဝိစ-အပရော နယော၊တပါးသော နည်းကို။(မယာ၊ငါသည်။ဝုစ္စတေ၊ဆိုအံ။) အယံ ဖဿော နာမ၊ဤဖဿမည်သည်။ပါသာဒံ၊ပြာသာဒ်သို့။ပတွာ၊ရောက်၍။ထမ္ဘော နာမ၊တိုင်မည်သည်။ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘာရာနံ၊ကြွင်းသော သစ်အဆောက်အဦတို့၏။ဗလဝပစ္စယော၊အားကြီးသော အကြောင်းသည်။ ဟောတိ ယထာ၊ဖြစ်၏သို့။တုလာသယံသုတိတ္ထိပါဒကုဋ္ဌဂေါပါနသီပက္ခပါသကမုခဝဋ္ဋိယော၊ခေါင်လျောက်၊ အတွင်းထုပ်လျောက်၊ နံရံခြေ ထုပ်ကာ၊ အခြင်၊ ခေါင်အုပ်၊ လည်သီးတို့သည်။(ဝါ) ခြင်ပိတ်တို့သည်။ ထမ္ဘဗဒ္ဓါ၊တိုင်နှင့် စပ်ကုန်သည်။ထမ္ဘေ၊တိုင်၌။ပတိဋ္ဌိတာ၊တည်ကုန်သည်။ဟောန္တိ ယထာ၊ဖြစ်ကုန်၏သို့။ ဝေမေဝ၊ဤအတူသာလျှင်။သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ၊သဟဇာတဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့အား။ ဗလဝ ပစ္စယော၊အားကြီးသော အကြောင်းသည်။ဟောတိ၊၏။

(ခ) ဟိ-ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။သေ-သော ဖဿော၊ဤဖဿသည်။ထမ္ဘသဒိသော၊တိုင်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ၊၏။အဝေသသာ၊ဖဿမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့သည်။ဒဗ္ဗသမ္ဘာရသဒိသာ၊သစ်အဆောက်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

အညီနှင့်တူကုန်သည်။ဟောန္တိကုန်၏။ဣတိ တသ္မာပိ။ထို့ကြောင့်လည်း။(ဖဿော၊ဗေဿကို။)ပဌမံ၊ရှေးဦးစွာ။
(ဘဂဝတာ၊သည်) ဂုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။ (ဂ) ပန၊ဂရဟာကို ဆိုအံ့။ဣဒံ၊ဤ စိတ္တဿ ပဌမာဘိ
နိပါတတ္တာ အစရှိသော စကားသည်။အကာရဏံ၊သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်။

(ဃ) ဟိ၊မှန်၏။ဧကစိတ္တသ္မိတဗုဒ္ဓော စိတ်၌။ဥပ္ပန္နဓမ္မာနု၊ဖြစ်သော တရားတို့တွင်။အယံ၊ဤတရား
သည်ကား။ပဌမံ၊ရှေးဦးစွာ။ဥပ္ပန္နော၊ဖြစ်၏။အယံ၊ကား။ပစ္စာ၊နောက်မှ။ဥပ္ပန္နော၊ဖြစ်၏။ဣတိ၊သို့။ဣဒံ၊ဤစကား
ကို။ဝတ္ထု၊ဆိုခြင်းငှာ။န လတ္တ၊မရကောင်း။ဗေဿဿ၊ဗေဿ၏။ဗလဝပစ္စယဘာဝေပိ၊အားကြီးသော အကြောင်း၏
အဖြစ်၌လည်း။ကာရဏံ၊အကြောင်းသည်။န ဒိဿတိ၊မထင်။

(င) ပန၊အလျော်ကိုဆိုအံ့။ဒေသနာဝါရေနေဝ၊ဒေသနာ အလှည့်ဖြင့်သာလျှင်။ဖဿော၊ကို။ပဌမံ၊ရှေးဦး
စွာ။(ဘဂဝတာ၊သည်)။ဂုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။

➤ ၂။ (က)(ခ) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ
အစရှိသော ဝါကျဖြင့် စိတ်၏ အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့်(ဝါ) ကျကြောင်းတရား၏
အဖြစ်ကြောင့် ဖဿ-ကိုသာလျှင် ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော်
ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့်သာ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏ဟူသော အနက်သည်
ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဖဿ
ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားရခြင်း၏ တစ်ပါးသောအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေ
သင့်။ နေချေသော် ဆရာပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဖဿ ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားရ
ခြင်း၏ တစ်ပါးသောအကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က)(ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ အစရှိသော
ဝါကျဖြင့် စိတ်၏ အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့်(ဝါ) ကျကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့်
(တနည်း) သဟဇာတဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဖဿ-
ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ
စသော စကားကို အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်သင့်ရာသောကြောင့်
စိတ္တဿ (ပ) ဟောကြားအပ်၏ဟု မဆိုသင့်။ ဤအကြောင်းပြ စကား၏ သင့်/မသင့် အဆုံးအဖြတ်ကို
လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤအကြောင်းပြ စကား၏ သင့်/မသင့် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။
ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဤစိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ၊
သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနု ဗလဝပစ္စယတ္တာ-ဟူသော အကြောင်းပြ စကားရပ်သည် သင့်သောအကြောင်း
မဟုတ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် မဟာအဋ္ဌကထာ၌ မဟာအဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုအပ်သည်ဖြစ်၍
အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်သင့်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့်--မဟုတ်
ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး
၏။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

H-4/-A

(တနည်း) (၁) အကြောင်းမဟုတ်ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤအကြောင်းပြ စကားရပ်၏ သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဤအကြောင်းပြ စကားရပ်၏ သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် ခွဲခြမ်းစိတ် ဖြာ၍ အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဤစိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္ထာ၊ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝပစ္စယတ္ထာ-ဟူသော အကြောင်းပြ စကားရပ်သည် သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောကြားခြင်း၌ သင့်လျော်သောအကြောင်း ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟော ကြားခြင်း၌ သင့်လျော်သောအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောကြားခြင်း၌ သင့်လျော်သောအကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသ၊ (ခ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ အဗျာပိတ ဒေါသ (ဂ-ဃ-င) တို့ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ အဝိစ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်း၏ စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတအကြောင်းမှတစ်ပါး ဗလဝပစ္စယ အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (က) ၌ အဝိစ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ တုလတိ သံဃာဋ္ဌေသု ပတိဋ္ဌာတိတိ ဣလော။ (၂) တုလဓာတ်+အပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တည်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခေါင်လျောက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်း အရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမ္မာ ဃဋ္ဌေန္တိ ဧတ္ထ ဂေါပါသီအာဒယောတိတိ သယံဇေဉာ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဃဋ္ဌဓာတ်+ဏပစ္စည်း သည်၎င်း၊ ကောင်းစွာပေါင်းစပ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အတွင်းထုတ်လျောက်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘိဒိယတိ ဒွိဓာ ကရိယတိတိ ဘိတ္တိ။ * ဘိတ္တိယာ ပါဒေါ ဘိတ္တိပါဒေါ။

ကုဋိယတိ ဆိန္ဒိယတိတိ ကုဋံ။ (ကုဋဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ဖြတ်ခြင်းကြိယာ)

ဂံ ဝဿောဒကံ သူရိယာဒိကိရဏဉ္စ ပိဝန္တိ ဝိနာသယန္တိ အပ္ပန္နရမပ္ပဝေသနဝေသနာတိ ဂေါပါနာ။ (ဂေါ-သဒ္ဓါပုပဒ ပါဓာတ်+ယုပစ္စည်း)

ဂေါပါနာနိ သိနောန္တိ ဗန္တန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါပါနသီ။ (၂) ဂေါပါန-သဒ္ဓါပုပဒ သိဓာတ် ဤပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ အုဋ်စသည်တို့၏ အခြင်းနှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အခြင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒွိန္တံ ပက္ခာနံ အာပတနတ္ထံ ဗန္ဓနတော ပါသော ဝိယာတိ ပက္ခုပါသကော။

ပါသော ဝိယာတိ ပါသကော။ ပက္ခာနံ ပါသကော ပက္ခုပါသကော။ (၂) ပက္ခ-အရ နှစ်ခုသော

အမိုးတို့၏ ခေါင်အုပ်နှင့် ဗန္ဓိတဗ္ဗ ဗန္ဓန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

မုဿ ဝဋ် မုဓဝဋ်။ (၂) မျက်နှာဝ၏ ခြင်္သေ့(လည်သီး)နှင့် သာမီ သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ထမ္ဘတိ ပဋိဗန္ဓတိတိ ထမ္ဘော။ (ထမ္ဘဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ဆောင်ခြင်းကြိယာ၊ တိုင်တို့၏)

ဓာရေတိတိ ဝါ ထမ္ဘော။ (ရေဓာတ်+ရမ္မပစ္စည်း၊ ဆောင်ခြင်းကြိယာ၊ တိုင်တို့၏)

ထမ္ဘေန အာဗဒ္ဓါ ပဋိဗဒ္ဓါ ထမ္ဘာဗဒ္ဓိ။ (၂) တိုင်၏ စပ်သော ခေါင်လျှောက် စသည်တို့နှင့် ဌာန ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တိုင်နှင့် စပ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပသီဒန္တိ နယနမနာနိ တ္ထောတိ ဝါသာဒေါ။ (၂) ပပုဗ္ဗ သဒဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်နှင့်၊ ကြည်လင်ခြင်း ကြိယာသည်နှင့်၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြာသာဒ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တုလာစ သဃိာဠောစ ဘိတ္တိပါဒေါစ ကုဋ်စ ပက္ခပါသကောစ မုဓဝဋ်စ တူလာသဃိာဠ ဘိတ္တိပါဒေကုဋေပါနသိပက္ခပါသကမုဓဝဋ်ဇယော။ (၂) ခေါင်၊ လျှောက်၊ အတွင်းထုပ်လျှောက်၊ ထုပ်ကာ၊ အခြင်၊ ခေါင်အုပ်၊ လည်သီးတို့၏ အချင်းချင်းသဲသဲကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညာပေက္ခသမ္ပန် သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခေါင်၊ လျှောက်၊ အတွင်းထုပ်လျှောက်၊ ထုပ်ကာ၊ အခြင်၊ ခေါင်အုပ်၊ လည်သီးတို့၏ အချင်းချင်းသဲခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်တို့၏အနက် ။ ။ (က) အဝိစ-ကား အတ္တန္တရိပ်ကပ္ပနတ္တ၊ နယန္တ ဇောတက။ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂက္ခ၊ ဥပမာနတ္တ။ ဒေဝမေဝ-ကား ပဋိဘာဂက္ခ၊ ဥပမေယျတ္တ။ သဟ-ကား သမကြိယတ္တ။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက (တနည်း) ကာရဏတ္တ။ ဣတိ-ကား ဟောတွတ္တ။ တသ္မာပိ-၌ ဝိ-ကား ပဌမာဘိနိပါတ အကြောင်းကိုသော အပေက္ခတ္တ။ (ဂ) ပန-ကား ဂရဟဇောတက(တနည်း) ဝါကျာရမ္မ။ (ဃ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏ(တနည်း)ဝိတ္တာရ။ ဗလဝပစ္စယေဝိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္တ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္တ။ (င) ပန-ကား အနုယ ဇောတက (တနည်း) ဝါကျာရမ္မဇောတက။

(င) ဒေသနာဝါရေနေဝ-၌ (၁) ဒေသနာဝါရ=ဒေသနာအလှည့်အကြိမ်ဟူသော အကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။ (၂) စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ-ဟူသော အကြောင်း၊ သဟဇောတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝ ပစ္စယော ဟောတိ-ဟူသော အကြောင်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (ခ) (င) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္တ-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။ ဗာဟုတ္တ-အရ “ဗေသာ”ဟူသော ဝစီဘဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (၇၁၀-ကြည့်)

➤ ၉။ (က) ပဓေသာ နာမ သဟဇောတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဟောတိ

ဗေသာ နာမ ဟောတိ-အရ ယေ ဓေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် သဟဇောတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ-အရ ယေကြည့် နာမက္ခန္ဓာ လေးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇောတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ ဝိပါက၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(င) ပဓေသာ ပဌမံ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော ။ ။ ဘဂဝတာ-အရ ဒေသနာဉာဏ်သည် (ဝါ)

F-47-B

သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပစ္စည်းတရားတို့သည် ဝုတ္တော-၌ ဝစေတ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဘဂဝတ-အရ ပဌမဇော-စသော ရှေးရှေးသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တော-၌ ဝစေတ-အရ ဒုတိယဇော-စသော နောက်နောက်သော မဟာ ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) ဘဂဝတ-အရ ရှေးရှေးသော စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စည်း တရားသည် ဝုတ္တော-၌ ဝစေတ-အရ နောက်နောက်သော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ပုရေ၊ နိ၊ ဝိပံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း။

ဓါကျ (၁၃၀) [ဌ၊ ၁၅၁။ ပြည်၊ ဒု၊ ၉။ ဘာသာဋီ၊ ဒု၊ ၂၄၅]

(က) ဒေသနာဝါရေန ပန ဖဿောဝ ပဌမံ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊

(ခ) ယထာစေတ္ထ၊ ဧဝံ သေသဓမ္မေသုပိ ပုဗ္ဗပရက္ကမော နာမ န ပရိယေသိတဗ္ဗော၊

(ဂ) ဝစနတ္ထလက္ခဏရသာဒီဟိ ပန ဓမ္မော ဧဝ ပရိယေသိတဗ္ဗော၊

(ဃ) သေယျထိဒံ - ဗုသတိတိ ဖဿော။ (င) သွာယံ ဗုသနလက္ခဏော၊ သံယဉ္ဇနရသော၊

သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော၊ အာပါထဂတဝိသယ ပဒဋ္ဌာနော။

➤ ၁။ (က) ပန၊ ထိုသို့ဆိုသင့်သော်လည်း။ ဒေသနာဝါရေန၊ ဒေသနာအလှည့်ဖြင့်။ ဖဿောဝ၊ ဖဿကိုသာလျှင်။ ပဌမံ၊ ရှေးဦးစွာ။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တော၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗောသိအပ်၏။ (ခ) စ၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ ဧတ္ထ ဖဿေ၊ ဤဖဿ၌။ ပုဗ္ဗပရက္ကမော နာမ၊ ရှေ့ နောက် အစဉ်မည်သည်ကို။ န ပရိယေသိတဗ္ဗော ယထာ၊ မရှာအပ်၏သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ဤအတူ။ သေသဓမ္မေသုပိ၊ ဖဿမှကြွင်းသော တရားတို့၌လည်း။ ပုဗ္ဗပရက္ကမော နာမ၊ ရှေ့နောက် အစဉ်မည်သည်ကို။ န ပရိယေသိတဗ္ဗော၊ မရှာမှီးအပ်။ (ဂ) ပန၊ ရှာအပ်သည်ကိုဆိုအံ့။ ဝစနတ္ထလက္ခဏရသာဒီဟိ၊ ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ အစရှိသည်တို့ ဖြင့်။ ဓမ္မော ဧဝ၊ သဘာဝဓမ္မတို့ကိုသာလျှင်။ ပရိယေသိတဗ္ဗော၊ ရှာအပ်ကုန်၏။

(ဃ) ဣဒံ ဣဓေ ဝစနတ္ထလက္ခဏရသာဒယော၊ ဤဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ အရှိသည်တို့သည်။ သေယျထာ ကတမေ၊ အဘယ်သည်တို့နည်းဟူမူကား။ (ယော သဘာဝေါ၊ အကြင်သဘောတရားသည်။ အာရုံဗ္ဗေ၊ အာရုံကို။) ဗုသတိ၊ တွေ့ထိတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (သော သဘာဝေါ၊ ထိုသဘောတရားသည်။) ဖဿော၊ ဖဿ မည်၏။ (င) သွာယံ သောအယံ ဖဿော၊ ထိုဖဿသည်။ (ဗုသနလက္ခဏော၊ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။) သံယဉ္ဇနရသော၊ စိတ်အာရုံကို ပွတ်ချုပ် ထိခိုက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ (ဝါ) ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက် ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိ၏။ (ဝါ) ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော၊ ဝတ္ထု အာရုံ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးခြင်းကြောင့်။ (ဝါ) စုဝေးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိ၏။ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော၊ ထင်ခြင်းသို့ရောက်သော အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။

➤ **၂။ (ခ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။** ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ဒေသနာ အလှည့် အကြိမ်ဖြင့် ဖဿကိုသာ ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏ဟု သိရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿ၌သာ ရှေ့နောက်အစဉ်မည်သည်ကို မရှာအပ်ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဖဿ-မှကြွင်းသော တရားတို့၌ ရှေ့ နောက် အစဉ်မည်သည်ကို ရှာသင့်/မရှာသင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဖဿ-မှကြွင်းသော တရားတို့၌ ရှေ့ နောက် အစဉ်မည်သည်ကို ရှာသင့်/မရှာသင့် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဖဿ-စသော တရားတို့၌ ရှေ့နောက်အစဉ်မည်သည်ကို မရှာအပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿ အစရှိသော သဘာဝ ဓမ္မတို့ကို မရှာအပ်ဟု မှတ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်ရာသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် ဖဿ-စသော တရားတို့၌ ရှေ့နောက်အစဉ်မည်သည်ကို မရှာအပ်ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဖဿ-စသော သဘာဝဓမ္မတို့ကို ရှာသင့်/မရှာသင့် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖဿ-စသော သဘာဝဓမ္မတို့ကို ရှာသင့်/မရှာသင့် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့ ဖြင့် ဖဿ-စသော သဘာဝဓမ္မတို့ကိုသာ ရှာအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿ စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါ လော။ ထိုသို့ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့် ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့ဖြင့် ဖဿ-စသော သဘာဝဓမ္မတို့ကိုသာ ရှာအပ်ကုန်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဖဿ စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့ကိုလည်း ကိုယ်တိုင်မေး၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖဿ စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ စသည်တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ-င) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဖဿ-၏ ဝစနတ္ထကို ဖွင့်ပြဆိုတော် မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဖဿ-၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဖဿ-၏ လက္ခဏာ စသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဖဿ-၏ လက္ခဏာ စသည်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့--ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ **၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ဃ) ဖြင့် ဖဿ-၏ ဝစနတ္ထကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မနုဗုဒ္ဓိတို့ အတွက် ဝိတ္တာဝါကျ ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဖဿ-၏ လက္ခဏာ စသည်ကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတ အပရိပုဏ္ဏ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။**

(ဃ) ၌ သေယျထိခံ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ တိမ်မြုပ်နေသော ဖဿ-စသော

သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏ၊ ရသ စသည်တို့ကို ဖော်ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ သေယျထိဒ် ထားရပါသည်။

➤ ၉။ ဖုသတိတိ ပဿော။ (၂) ဖု-သ-တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တွေ့ထိခြင်းကြိယာသည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တွေ့ထိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ဖုသိယတေ ဖုသနံ။ (ဖုသဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ တွေ့ထိခြင်းကြိယာ)

လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ ဖုသနံ လက္ခဏံ အဿာတိ ဖုသနလက္ခဏော။

(၂) ဖုသနလက္ခဏာ၏ ဖဿနှင့် လက္ခဏ လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဖဿ၏ ဖုသနလက္ခဏာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒေသိယတေ ဒေသနာ။ (ဒိသ (ဝါ) ဒိသိဓာတ်+ယု) ဝရတိ သံဝရတိတိ ဝါရော။ (ဝရဓာတ်+ ဣပစ္စည်း) ဒေသနာယ ဝါရော ဒေသနာဝါရော။ (၂) ဒေသနာ၏ ဝါရနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဒေသနာဝါရတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ ဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သဗ္ဗိယတေ သဗ္ဗိဋ္ဌနံ။ (သံပုဗ္ဗ ဃဋ္ဌ+ယု)

ရသိယတိ နိပ္ပာဒိယတိတိ ရသော။ သဗ္ဗိဋ္ဌနံ ရသော ယဿာတိ -သဗ္ဗိဋ္ဌနရသော။

(၂) သဗ္ဗိဋ္ဌနရသ၏ ဖဿနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဖဿတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ရသတိ သမ္ပဇ္ဇတိတိ ရသော။ သဗ္ဗိဋ္ဌနရသော ယဿာတိ သဗ္ဗိဋ္ဌနရသော။

(၂) ဝတ္ထု အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်း (ဝါ) ဖြစ်ခြင်း၏ ဖဿ နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖဿတို့၏--။

အာပထိယတေ အာပါထော။(အာပုဗ္ဗ ပထဓာတ်+ဣပစ္စည်း၊ ထင်ခြင်းကြိယာ)

ဂစ္ဆတိတိ ဂတော။ အာပါထံ ဂတော အာပါထဂတော။ ဝိသေသန သိနောတိ ဗန္ဓတိတိ ဝိသယော။ (ဝိပုဗ္ဗ သိဓာတ်+ဣ) အာပါထဂတောစ သော ဝိသယော ဇာတိ အာပါထဂတဝိသယော။

ပဒါနံ ဟေတုနံ ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ အာပါထဂတဝိသယော ပဒဋ္ဌာနံ (အာသန္နကာရဏံ) အဿာတိ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော။ (၂) ထင်ခြင်းသို့ရောက်သော အာရုံ-ဟုဆိုအပ်သော နီးစွာသော အကြောင်း၏ ဖဿ-နှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖဿ ၏ အာပါထဂတ ဝိသယပဒဋ္ဌာနံရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သန္နိပတိယတေ သန္နိပတော။ သန္နိပတနံ သန္နိပါတော။(သ-ရှေး နိ-ရှေး ပတ+ဣ)

ပစ္စုပ္ပန္နာတိတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ။ (ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်ခြင်းကြိယာ) ပစ္စုပ္ပန္နာပေတိတိ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ။

သန္နိပတိတာကာရေန ပစ္စုပ္ပန္နာတိတိ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန္နာနော။ (၂) ဝတ္ထု အာရုံ ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံသော အခြင်းအရာ၏ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်သော ဖဿနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖဿတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဝိသိနောတိ ဗန္ဓတိ ကုဒ္ဓိယာနိတိ ဝိသယော။

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

➤ ⑥ ။ (ဃ) ၌ ဖုသတိ-ဖြင့် ဖဿော-၌ ဖုသဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) က-
ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသားနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဖုသတိတိ ဖဿော-ဟု ပြုရမည်ကို
၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ⑦ ။ နိဗ္ဗိတိသုခအနက် ။ ။ (က) ပန-ကား အရုဗ္ဗတ္ထ (ဝါ) ဝါကျာရုဗ္ဗဇောတက။ (ခ)
ဇ-ကား ဝါကျာရုဗ္ဗဇောတက။ ဗိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဂ) ပန-ကား အနုယဇောတက။
(ဃ) သေယျထိခံ-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ (င) သန္တိဝါတ-၌ သံ-ကား သမာဂမတ္ထ၊ သမောဓနတ္ထ။ နိ-
ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္ထက။ ပစ္စုပ္ပန္နာန-၌ ပတိ-ကား အဘိမုဓတ္ထ။ ဥပ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။

(က) ပဿောဝ-၌ (၁) ယေသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝေဒနာ စသည်တို့သည် နိဝတ္တေ
တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယေသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အနုညာတတ္ထ။ (ဂ) ဓမ္မာ ဝေ-၌ (၁) သဘာဝဓမ္မတို့သည်
ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ယေ-စသော တရားတို့၏ ရှေ့နောက် အစဉ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

သေယျထိခံ-၌ ဣမ-ကား ရှေ့ ဝစနတ္ထ လက္ခဏာရသာဒိဟိ-၌ ဝစနတ္ထ လက္ခဏ ရသ
စသည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

သွာယံ-၌ သော-ဝယ် တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော ယေဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ⑧ ။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ (က) ဝုတ္တော-၌ အန္တက္က ဝစဓာတ်-အရ = ဘုရားရှင်၏
ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။ ဗာဟုတ္ထ-အရ “ဖဿော”ဟူသော ဝစိဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ (၇၁၀-ကြည့်)
ပူသတိ၊ ပဿ-အရ = (၁) ယေသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သဠာယတနသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃)
ဝေဒနာသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) နာမ်ရုပ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဏှာ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ⑨ ⑩ ။ (ဂ) ဓမ္မာ ဝေ ပရိယေသိတဗ္ဗာ ။ ။ ဓမ္မာ-အရ သဘာဝဓမ္မ ပစ္စည်းတရား
သည် ပရိယေသိတဗ္ဗာ၌ ပရိရူးရှိသော ဧသဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊
ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

(ဃ) ယော သဘာဝေါ အာရမ္မဏံ ပူသတိ ။ ။ ယော သဘာဝေါ-အရ ယေ ပစ္စည်းတရား
သည် ဖုသတိ-အရ ယေသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု
ပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ အာဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပူသတိ-အရ ယေ ပစ္စယုပ္ပန်
တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)

ဓါကျ (၁၃၁) [၄၁၅၁။ ပြည်၊ဒု၊ ၁၀။ ဘာသာဋီ၊ ၂၄၆]

(က) အယှိ အရူပဓမ္မောပိ သမာနော အာရမ္မဏေ ဖုသနာကာရေနေဝ ပဝတ္တတိတိ ပူသန
လက္ခဏော။ (ခ) ဧကဒေသေန စ အနုလ္လိယမာနောပိ ရူပံ ဝိယ စက္ခု၊ သဒ္ဓေါ ဝိယ စ သောတံ၊
စိတ္တံ အာရမ္မဏဂ္ဂ သမံဇ္ဇေတိတိ သမံဇ္ဇေနရသော။ (ဂ) ဝတ္ထာရမ္မဏသမံဇ္ဇနတော ဝါ ဥပ္ပန္နတ္တာ
သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ ရသေန သမံဇ္ဇနရသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) ဝုတ္တဉ္စေတိ အဋ္ဌကထာယံ “စတုဘူမကဗေသာ ဟိ နော ဗုဒ္ဓလက္ခဏော နာမ နတ္ထိ။ သဃ်ဋ္ဌနရသော ပန ပဉ္စဒွါရိကောံ ဟောတိ။ ပဉ္စဒွါရိကဿ ဟိ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတိပိ သဃ်ဋ္ဌနရသောတိပိ နာမံ။ မနောဒွါရိကဿ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတွေဝ နာမံ၊ န သဃ်ဋ္ဌနရသော” တိ။

➤ ၉။ (က) ဟိ၊ မှန်၏။ အယံ ဖဿော၊ ဤဖဿသည်။ အရူပဓမ္မော၊ နာမ်တရားသည်။ သမာနောပိ၊ ဖြစ်လျှင်းမူလည်း။ အာရမ္မဏော၊ အာရုံ၌။ ဗုဒ္ဓနာကာရေနော၊ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာဖြင့်သာလျှင်။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဗုဒ္ဓလက္ခဏော၊ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ခ) (ကဋ္ဌဒ္ဒယာဒိ ဝိယ၊ သစ်သားနှစ်ခု စသည်ကဲ့သို့။) ဧကဒေသေန-ဧကပဿေန၊ တစိတ်တစောင် တနံပါးဖြင့်။ အနုလ္လိယမာနောစဝ၊ မပွတ်ချုတ် မထိခိုက်သည်သာလျှင်။ သမာနောပိ၊ ဖြစ်လျှင်းမူလည်း။ ရူပ၊ ရူပါရုံ သည်။ စက္ခု၊ စက္ခုပသာဒကို။ ဃဇ္ဇေတိ ဝိယစ၊ ထိခိုက်၏သို့၎င်း။ သဒ္ဓေါ၊ သဒ္ဓါရုံသည်။ သောတံ၊ သောတပသာဒကို။ ဃဇ္ဇေတိ ဝိယစ၊ ၎င်း။ စိတ္တဉ္စ၊ စိတ်ကို၎င်း။ အာရမ္မဏဉ္စ၊ အာရုံကို၎င်း။ သဃ်ဋ္ဌေတိ၊ ပွတ်ချုပ် ထိခိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သဃ်ဋ္ဌနရသော၊ စိတ်အာရုံကို ပွတ်ချုပ် ထိပါးခြင်း ကိစ္စရှိ၏။

(ဂ) ဝါ၊ တနည်းကား။ ဝတ္ထာရမ္မဏသဃ်ဋ္ဌနတော၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်။ ဥပ္ပန္နတ္တာ၊ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ သမ္ပတ္တိ အတ္ထေန၊ သမ္ပတ္တိ အနက်ဖြစ်သော။ ရသေနပိ၊ ရသဖြင့်လည်း။ သဃ်ဋ္ဌန ရသော၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိ၏။ ဣတိ၊ သို့။ (ပဏှိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအပ်၏။

(ဃ) ဟိ၊ မှန်၏။ အဋ္ဌကထာယံ၊ အဋ္ဌကထာ၌။ “စတုဘူမကဗေသာ ဟိ နော ဗုဒ္ဓလက္ခဏော နာမ နတ္ထိ။ သဃ်ဋ္ဌနရသော ပန ပဉ္စဒွါရိကောံ ဟောတိ။ ပဉ္စဒွါရိကဿ ဟိ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတိပိ သဃ်ဋ္ဌနရသောတိပိ နာမံ။ မနောဒွါရိကဿ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတွေဝ နာမံ၊ န သဃ်ဋ္ဌနရသော” တိ။ ရသော-ဟူသော။ ဧတံ ဝစနံ၊ ဤစကားကို။ (အဋ္ဌကထာစရိယေဟိ၊ အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။

* ဟိ၊ မှန်၏။ စတုဘူမကဗေသာ၊ ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော ဖဿသည်။ နော ဗုဒ္ဓလက္ခဏော နာမ၊ အာရုံကို မတွေ့ထိသော လက္ခဏာမည်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ သဃ်ဋ္ဌနရသော၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်းရှိသော ဖဿသည်။ ပဉ္စဒွါရိကောံ၊ ပဉ္စဒွါရ၌ ဖြစ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ ဟိ၊ မှန်၏။ ပဉ္စဒွါရိကဿ၊ ပဉ္စဒွါရ၌ဖြစ်သော ဖဿ၏။ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတိပိ နာမံ၊ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောဟူသောအမည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ သဃ်ဋ္ဌနရသောတိပိ နာမံ၊ သဃ်ဋ္ဌနရသော-ဟူသော အမည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။ မနောဒွါရိကဿ၊ မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ဖဿ၏။ ဗုဒ္ဓလက္ခဏောတွေဝ နာမံ၊ ဗုဒ္ဓလက္ခဏဟူသော အမည်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ သဃ်ဋ္ဌနရသောတိ နာမံ၊ သဃ်ဋ္ဌနရသောဟူသော အမည် သည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ (နိ-ဒု၊ ၁၂)

➤ ၁၀။ (က) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် သွယ် ဗုဒ္ဓလက္ခဏော-ဟူ သော ဝါကျဖြင့် ထိုဖဿ-သည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ဤဖဿ-သည် နာမ်တရားဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ နာမ်တရားဖြစ်လေသောကြောင့် ထိုဖဿ- သည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ

ဓမ္မဒွေသကထာအဖွင့်

၇၂၁

ဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။ **[ယုတ္တိဒဋ္ဌိကြံ၍ တက်ထားသည်။]**

[ကာရဏကြံ၍ တက်ပုံ] (ပ) မဆိုသင့်။ ယေ၏ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာရှိခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ဤဃဿသည် အာရုံကိုတွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) ဝါကျကိုမိန့်။

[ပိတ္တရကြံ၍တက်ပုံ] ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့ဝါကျဖြင့် ယေ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ယေ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ယေ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ယေ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ် ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့ ယေသည် သဗ္ဗန္ဓရသ-ရှိသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ဇ-ဒွါရ၌ဖြစ်သော ယေသည် အာရုံနှင့် မပွတ်ချုပ် မထိခိုက်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထိခိုက်လေသောကြောင့် ယေသည် သဗ္ဗန္ဓရသရှိသောဟု မဆိုသင့်။ တစ်ပါးသော ဖြစ်သင့်သော ရသ-ရှိ၏ဟူ၍သာ ဆိုသင့်၏။ အဘယ်ကြောင့် ယေသည် သဗ္ဗန္ဓရသ ရှိသည်ဟု ဆိုရပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ယေ၏ ဖုသနလက္ခဏာရှိပုံကို အကျယ်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယေ၏ သဗ္ဗန္ဓရသရှိပုံ အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။(စသည်)

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ယေ၏ ကိစ္စရသရှိပုံ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယေ၏ သမ္မတ္တိရသရှိပုံ အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ)ဖြင့် ယေ၏ ကိစ္စရသရှိပုံ အကျယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ယေ၏ သမ္မတ္တိရသရှိပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယေ၏ သမ္မတ္တိရသရှိပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဤဃဿသည် ဖုသနလက္ခဏာရှိ၏ ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်၊ အာရုံကို ပွတ်ချုတ်ထိခိုက်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏ဟူ၍၎င်း၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။(ဝါ) မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မယုံကြည်နိုင်ရာသောကြောင့် (က)(ခ)တို့ဖြင့်--ဟူ၍၎င်း မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန အာဂုဓ်သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန အာဂုဓ်သာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

ဓမ္မဒွေသကထာအဖွင့်

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ရှေးဒဋ္ဌိယနှင့် ဒဋ္ဌိကရဏတို့ကို မဆန့်ကျင်အောင် ပြဆိုသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဖဿ၏ ဖုသနလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်မှတစ်ပါး သင်္ဃုန္နရသရှိပုံ အကျယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။ (ဂ) ဖြင့် ဆွါရ၌ဖြစ်သော ဖဿ၏ ကိစ္စရသအားဖြင့် သင်္ဃုန္နရသရှိပုံမှတစ်ပါး ပုဗ္ဗဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ဖဿ၏ သမ္ပတ္တိရသအားဖြင့် သင်္ဃုန္နရသရှိပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။

(က) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဒဋ္ဌိကရဏဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

ဝိ(အဝိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤဖဿ-သည် နာမ်တရားဖြစ်လျှင်းမူလည်း အာရုံ၌ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ ဖြစ်၏ဟူသော အရုစိ၊ ဂရဟတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် အရူပ ဓမ္မောပိ-၌ ဝိ(အဝိ)ကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သင်္ဃုန္နရသော-ဟူသော ပုဒ်၏ စိတ်၊ အာရုံကို ပွတ်ချုတ်ထိခိုက်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏ဟူသော အနက်မှတစ်ပါး ဝတ္ထု အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိ၏ဟူသော အနက်ကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(တနည်း) ဖဿ၏ သင်္ဃုန္နကိစ္စရသရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး သင်္ဃုန္နသမ္ပတ္တိရသရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ပတ္တိသင်္ဃုန္နရသ-သည် ပုဗ္ဗဒ္ဓါရ၌သာ ဖြစ်၏၊ မနောဒွါရ၌ မဖြစ်၊ ဤသို့ အနေကန္တ သံသယဖြစ်ရာ အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗော ထားရပါသည်။ (ဗဟိုစံပြ အဖြေ)

➤ ၄။ အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ) အတ္ထော ကထိယတိ ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။ (တိသံ အဋ္ဌကထာယံ) (၂) အတ္ထ-သဒ္ဓါပုဒ် ကထာဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အနက်၏ အဋ္ဌကထာနှင့် ဝါစာ ဝါစက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဋ္ဌကထာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝတ္ထကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတိတိ ခန္ဓံ။ (၂) ရူပဓာတ် အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထင်စွာပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရုပ်တို့၏--ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမ္ပဇ္ဇနံ သမ္ပတ္တိ။ (သံ-ပဒ+တိ) သမ္ပတ္တိ ဧဝ အတ္ထော သမ္ပတ္တိအတ္ထော။ (၂) ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိ၏ အနက်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိအနက်ခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ဖြင့် ဤဖဿ-သည် နာမ်တရားဖြစ်ပြီးသော်လည်း အာရုံ၌တွေ့ထိသော အခြင်း အရာအားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဖုသနလက္ခဏာရှိသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ ထိုသို့ သိစေသဖြင့် ဖုသနလက္ခဏာပုဒ်ကို ဖုသနံ လက္ခဏံ ယဿာတိ ဖုသနလက္ခဏော- ဟု

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

စတုတ္ထိ (ဝါ)ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း၊ ယင်းသမာသံ၏ သမ္ပဒါန်အနက်(ဝါ) သမ္ပန် အနက်ဟောသည်ကို၎င်း သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

(ခ) ၌ သမ္ပန္တေတိ-ကဖြင့် ဤဗျာ-သည် ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သမ္ပန္တေ ကိစ္စရှိသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ ထိုသို့ သိစေသဖြင့် သမ္ပန္တေရသောပုဒ်ကို သမ္ပန္တေ ရသော ယဿာတိ သမ္ပန္တေရသော-ဟု စတုတ္ထိ (ဝါ)ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း၊ ယင်းသမာသံ၏ သမ္ပဒါန်အနက်(ဝါ) သမ္ပန် အနက်ဟောသည်ကို၎င်း သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ) **ဧကဒေသေန အနုလ္လိယမာနောပိ စိတ္တံ၊ အာရမ္မဏဉ္စ**-ဖြင့် ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်ဟူ သည် တစ်စုံတစ်ခုသော ဝတ္ထုကို ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်သည်မဟုတ်၊ တစိတ်တစောင်း တနံပါးဖြင့် မပွတ် ချွတ် မထိခိုက်အပ်သော်လည်း စိတ်နှင့် အာရုံကို ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိ စေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) **ရူပံ ဝိယ စက္ခု၊ သဒ္ဓေါ ဝိယစ သောတံ**-ဖြင့် ဗျာ-သည် စိတ်နှင့် အာရုံကို ပွတ်ချွတ် ထိခိုက်၏-ဟူသည် ရူပါရုံသည် စက္ခုပသာဒကို ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်သကဲ့သို့၎င်း၊ သဒ္ဓါရုံသည် သောတ ပသာဒကို ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်သကဲ့သို့၎င်း ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ် ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ ဝတ္ထာရမ္မဏသမ္ပန္တေတောဝါ ဥပနုတ္တာ-ဖြင့် ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗျာသည် ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံ ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းရှိသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ ထိုသို့ သိစေသဖြင့် သမ္ပန္တေရသော ပုဒ်ကို သမ္ပန္တေရသော ယဿာတိ သမ္ပန္တေရသော-ဟု ဘိန္နာဓိကရဏဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ကို၎င်း၊ ယင်းသမာသံ၏ သမ္ပဒါန်အနက် ဟောသည်ကို၎င်း သိစေပါသည်။(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသ လိင်္ဂပဒတ္ထ) **သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ ရသေန**-ဖြင့် သမ္ပန္တေရသော-၌ ရသ-သဒ္ဓါသည် သမ္ပတ္တိအနက် ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ)

➤ **၇။ နိပါတ်ဗုဒ္ဓိအနက် ။** (က) ဗိ-ကား ဒဠိကရဏ၊ (တနည်း) ကာရဏ (တနည်း) ဝိတ္တာရအနက်။ ဗိ-ကား အရဗျတ္ထ။ (ခ) ဓ-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ ဗိ-ကား အရဗျတ္ထ။ (ဂ) ဝါ- ကား နယန္တရဇောတက။ ဗိ-ကား သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (ဃ) ဗိ-ကား ဒဠိကရဏ။ ပန-ကား ပက္ခန္တရ။ **ဗိ-သဒ္ဓါ နှစ်ခုကား**- အညမညသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ **သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ-၌** ဗိ-ကား ကိစ္စအားဖြင့်သာ သမ္ပန္တေရသမည်သည်မဟုတ်၊ သမ္ပတ္တိအတ္ထအားဖြင့်လည်း သမ္ပန္တေရသ မည်၏ဟု ဆည်းခြင်း (ဝါ) ကိစ္စရသကို ငဲ့ခြင်း ဟောဌာပေက္ခနအနက် ရှိပါသည်။

(က) **ပုသနာကာရေနေဝ-၌** (၁) တွေ့ထိသော အခြင်းအရာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါး သော အခြင်းအရာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပုသနလက္ခဏာသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) **ပဉ္စဒ္ဓါရိကော-၌** (၁) ပဉ္စဒ္ဓါရိက ဗျာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မနောဒ္ဓါရိကဗျာ သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ပဉ္စဒ္ဓါရိကဖြစ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ပုသနလက္ခဏာတွေဝ နာမံ-၌ (၁) ပုသနလက္ခဏာဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) သင်္ဃနန္ဒရသ-ဟူသော အမည်သည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖုသနလက္ခဏာဟူသောအမည်၏ တပါး တခြားသော အမည်နှင့် မတူခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ **ကြိယာင်းတန်** ။ (ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖဿ-၏ သမ္ပတ္တိရသကို သိရသဖြင့် ဝီတိ သောမနဿ ဖြစ်ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဗာဟုတ္တ ကဗ္ဗပစ္စည်း-အရ “ဖဿ”ကို ယူ၍ထုတ်လေ။

(က) **အရူပဓမ္မော-အရ** “ဖဿ”ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

(ဃ) **ဥတ္တံ-၌ ဝေဒဓာတ်-အရ** = မဟာအဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “စတုဘူမကဖဿော ဟိ”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဖဿ-၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်ကို သိရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ဃ) **ဥတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္တ-အရ** = “စတုဘူမကဖဿော ဟိ”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (စာ-၆၃၈-ကြည့်)

ရူပံ ဝိယ စက္ခု သဃိဇ္ဇေတိ ။ ။ ရူပါရုံ၏ စက္ခုပသာဒအား ထိခိုက်ခြင်းသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒ အာလောက မနသိကာရ အကြောင်းတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မြင်သိစိတ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အကြောင်းအားလျော်စွာ ပေါင်းဆုံမိခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အာရုံအားလျော်စွာ ခံစားမှုဖြစ်ခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။ **စိတ္တံ အာရမ္မဏဉ္စ-သဃိဇ္ဇေတိ** ။ ။ (၁) စိတ်အာရုံ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဖဿသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စိတ်အာရုံတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာရုံအား လျော်စွာ ခံစားခြင်းရသတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာယတနတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ **အယံ-အရ** ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် **ပဝတ္တတိ-အရ** ဖဿသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အာဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏေ-အရ ပစ္စယုပ္ပန် ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် **ပဝတ္တတိ-အရ** ဖဿ ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

(တနည်း) **အာရမ္မဏေ-အရ** အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **ပဝတ္တတိ-အရ** ဖဿ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ မိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပိ၊အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)

(ခ) **(ပဿော) စိတ္တံ အာရမ္မဏံ ဃဇ္ဇေတိ** ။ ။ ဖဿော-အရ ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် **သဃိဇ္ဇေတိ-အရ** ဖဿသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါ

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

သည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ အဟာ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စိတ္တံ-အရ စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် **သမ္ပိဇ္ဇေတိ**-အရ ဖဿ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= မိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ အဟာ၊ ဣ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၉) ပစ္စည်း အာရမ္မဏ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **သမ္ပိဇ္ဇေတိ**-အရ ဖဿ ပစ္စယုပ္ပန် တရား အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ မိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)

ရူပံ ဝိယ စက္ခု (သမ္ပိဇ္ဇေတိ) ။ ။ ရူပံ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခု-အရ စက္ခု ပဿာဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

(တနည်း) ရူပံ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခု-အရ (ဌာနပစာအားဖြင့်) စက္ခုဝိညာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

သဒ္ဓေါ ဝိယ သောတံ (သမ္ပိဇ္ဇေတိ) ။ ။ သဒ္ဓေါ-အရ သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သောတံ-အရ သောတပဿာဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရိ)

(တနည်း) သဒ္ဓေါ-အရ သဒ္ဓါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သောတံ-အရ (ဌာနပစာအားဖြင့်) သောတ ဝိညာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

ဓါကျ (သရ)၊ [ဌာ၁၅၂။ ပြည်၊ဒု၊ ၁၃။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၄၉]

(က) တိကသန္နိပါတသမ္ပိတဿ ပန အတ္တနော ကာရကဿ ဝသေန ပဝေဒိတတ္တာ သန္နိပါတ ပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ (ခ) အယဉ္စိ တတ္ထ တတ္ထ “တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော” တိ ဧဝံ ကာရကဿ ဝသေန ပဝေဒိတောတိ၊ (ဂ) ဣမဿစ သုတ္တပဒဿ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိယာ ဖဿောတိ အယမတ္ထော၊ န သင်္ဂတိမတ္ထမေဝ ဖဿောတိ၊

(ည) ဧဝံ ပဝေဒိတတ္တာ ပန တေနေဝါကာရေန ပစ္စုပဋ္ဌာတိတိ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ ဝုတ္တော၊ (ဇ) ဖလဋ္ဌေန ပန ပစ္စုပဋ္ဌာနေနေသ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော နာမ ဟောတိ၊

(ခ-၁) ဝေဒနာရောသ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ၊ (ခ-၂) ဥပ္ပါဒေတိတိ အတ္ထော၊

(ဆ) တဏှသမန္နာဟာရေန ပန ဣန္ဒြိယေန စ ပရိက္ခတေ ဝိသယေ အနန္တရာယေန ဥပ္ပုဇ္ဈတော ဧသ “အာပါထဂတဝိသယပဋ္ဌာနော” တိ ဝုစ္စတိ၊

➤ ၁။ (က) ပန၊ရသမုတပါး ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကိုဆိုအံ့။တိဏ္ဏံ၊သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏။သန္နိပါတသမ္ပိတဿ၊စုဝေးခြင်းဟုဆိုအပ်သော။အတ္တနော၊မိမိ၏။ကာရကဿ၊အကြောင်း၏။ ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။ပဝေဒိတတ္တာ၊ဟောကြားအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးခြင်းကြောင့်။(ဝါ) စုဝေးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိ၏။

(ခ) တိ၊မှန်၏။(ဝါ) ယိ-ယသွားအကြင်ကြောင့်။အယံ ဖဿော၊ဤဖဿကို။တတ္ထ တတ္ထ၊ထိုထို ပါဠိရပ်၌။“တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော”တိတိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော-ဟူ၍။ဧဝံ၊ဤသို့။ကာရကဿ၊အကြောင်း ၏။ဝသေန၊အစွမ်းဖြင့်။(ဘဂဝတာ၊သည်)ပဝေဒိတော၊ဟောကြားအပ်၏။ဣတိ တသွား၊ထိုသို့၊ ဟောကြား အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးခြင်းကြောင့်။(ဝါ)

စုဝေးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိ၏။

(ဂ) စ၊ဆက်၍ဆိုအံ့။ဣမဿ သုတ္တပဒဿ၊ဤသုတ်ပုဒ်၏။တိတ္ထံ၊သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏။သင်္ဂတိယာ၊ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်။ဇယော၊သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ အယံအတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။သင်္ဂတိမတ္တမေဝ၊ပေါင်းမိခြင်းမျှသည်သာလျှင်။ဇယော၊ဇယမည်သည်။ဟောတိ၊၏။ဣတိ အယံ အတ္ထော၊ကို။န ဝေဒိတဗ္ဗော၊မသိအပ်။

(ဃ) ပန၊ဆက်၍ဆိုအံ့။ဇေ၊ဤသို့ တိတ္ထံ သင်္ဂတိ ဇယော-ဟု။ပဝေဒိတတ္တာ၊ဘုရားဟောတော်မူအပ်သည်၏။အဖြစ်ကြောင့်။တေနေဝါကာရေန၊ထိုသုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်။(ဇယော၊ဇယမည်) ပစ္စုပဋ္ဌာတိ၊ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ၊ဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည်)ဝုတ္တော၊ဟောတော်မူအပ်၏။

(င) ပန၊ထိုမှတပါး။ဖလဋ္ဌေန၊ဖလအနက်ဖြစ်သော။ပစ္စုပဋ္ဌာနေန၊ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြင့်။ဇသ-ဇသော ဇယော၊ဤဇယမည်။ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော နာမ၊ဝေဒနာဟူသော အကျိုးရှိသည်မည်သည်။ဟောတိ၊၏။

(စ) ဟိ၊မှန်၏။ဇသ-ဇသော ဇယော၊သည်။ဝေဒနံ၊ဝေဒနာကို။ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ၊ဖြစ်စေ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ဣတိ အယံ၊ဤသည်ကား။အတ္ထော၊အနက်တည်း။

(ဆ) ပန၊ထိုမှတပါး။တဇ္ဇာသမန္နဟာရေန၊ထိုဇယ၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ထိုဇယအားလျော်သော နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၎င်း။(ဝါ) အာဝဇ္ဇန်းသည်၎င်း။ဣန္ဒြိယေန၊စက္ခု၊-စသော ဣန္ဒြိယသည်၎င်း။ပရိက္ခေ၊ အာရုံပြခြင်း၊ ထိုအာရုံသို့ ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ပြုပြင်စီရင် ခင်းကျင်းအပ်သော။ဝိသယေ၊အာရုံ၌။အနန္တရာယေန၊အန္တရာယ် မရှိသဖြင့်။ဥပ္ပဇ္ဇနတော၊ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ဇသ-ဇသော ဇယော၊ဤဇယကို။ “အပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော”တိ၊ထင်ခြင်းသို့ရောက်သော အာရုံလျှင် နီးစွားသော အကြောင်းရှိသည် ဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်) ဝုစ္စတိ၊ဆိုအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ယေ၏ ရသ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယေ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ယေ၏ ရသ အကျယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ယေ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယေ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်ဟုဆိုအပ်သော သုံးပါးအပေါင်း၏ စုဝေးခြင်းဟုဆိုအပ်သော မိမိ၏ အကြောင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇယသည် သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်၏-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာ စကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ခဋိယမျှသာဖြစ်၍ ယုတ္တိသဘာဝခဋိကရဏနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မခိုင်မြဲရာသောကြောင့် (က) ဖြင့်--မည်၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝခဋိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင် စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝခဋိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဤဇယားကို ထိုထိုပါဠိ၌ “တိဏ္ဍံ သင်္ကတံ ဖဿော”ဟူ၍ အကြောင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤ “တိဏ္ဍံ သင်္ကတံ ဖဿော”ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏အနက်ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဤဇယားကို ထိုထိုပါဠိ၌ “တိဏ္ဍံ သင်္ကတံ ဖဿော”ဟူ၍ အကြောင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤ “တိဏ္ဍံ သင်္ကတံ ဖဿော”ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏အနက်ကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ ဤ “တိဏ္ဍံ သင်္ကတံ ဖဿော”ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ယေ သန္နိပါတပစ္စု ပဋ္ဌာန်ရှိပုံကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်နှင့်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ကြွင်းကျန်နေသေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ကြွင်းကျန်နေသေးသောကြောင့် ယေ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိပုံကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုစကားရပ်တို့နှင့်စပ်၍ ကြွင်းကျန်နေသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ဆက်လက်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုစကားရပ်တို့နှင့်စပ်၍ ကြွင်းကျန်နေသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ)မိန့်။

(င) သို့/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ) တို့ဖြင့် ယေ၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏အဖြစ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယေ၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန် မည်သည်၏အဖြစ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ယေ၏ တစ်ပါးသော ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ယေ၏ တပါးသော ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ယေ-သည် အဘယ်ပစ္စုပဋ္ဌာန် မည်ပါသေးသနည်း ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား- (င)ဖြင့် ယေ-၏ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏အဖြစ်ကို ငါပြ--ဟူလို။ (ဝါ) ဤဇယားသည် ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန် မည်ပါသေး၏ဟူလို။

(စ-၂) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ-၁) ၌ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-၏ အနက်ကို ရှေးရှုထင်လာစေတတ်၏ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-ဟူသော မဆိုသင့်။ ထိုပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒေတိ-ဟူသောအနက် (ဝါ) ဖြစ်စေတတ်၏ဟူသောအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-ဟူသော ပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒေတိ-ဟူသောအနက် (ဝါ) ဖြစ်စေတတ်၏ဟူသောအနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ-၂) မိန့်။

(ဆ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ယေ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယေ၏ ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ယေ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် အကျယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ယေ၏ ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယေ၏ ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။

ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) ဝါကျကိုမိန့်။

➤ ၃။ **ဒေါသပယ်**။ ။ (က) ဖြင့် ယေ၏ ရသမှတစ်ပါး ပစ္စုပ္ပန်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဒဋ္ဌိယ ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို (တနည်း) ဩစိတဟိန္ဒဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဥပဋ္ဌာနကာရ ပစ္စုပ္ပန်မှတစ်ပါး ဖလပစ္စုပ္ပန်ကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဒဋ္ဌိ ကရဏဝါကျဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ-၂) ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ပေတိပုဒ်၏ အနက်ကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှစ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် ယေ၏ ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှ့် **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ယေ၏ ရသအကျယ်မှတစ်ပါး ပစ္စုပ္ပန် အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (က) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ခ) နှ့် **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ရှေ့ဒဋ္ဌိယကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် (ဝါ) သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နာ-ဟူသော အကျိုးဖလ၏ အကြောင်းကာရဏကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) နှ့် ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ (ဂ) နှ့် **စ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ တိဏ္ဍိ သင်္ဂတိ ဖဿော-ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကြွင်းအကျန်ကို ဆက်ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဝါကျရှေ့ ဥပနာသဇောတကကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) နှ့် စ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) နှ့် **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ယေ၏ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နှင့်စပ်၍ ကြွင်းကျန်နေသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက်ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(င) နှ့် **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ယေ၏ ဥပဋ္ဌာနကာရ ပစ္စုပ္ပန်မှတစ်ပါး ဖလပစ္စုပ္ပန်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င) နှ့် ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(စ) နှ့် **ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) နှ့် ဟိ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဆ) နှ့် **အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ပစ္စုပ္ပန်ပေတိပုဒ်၏ ငုတ်လျှိုးနေသော အနက်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) နှ့် အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဆ) နှ့် **ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ယေ၏ ပစ္စုပ္ပန်အကျယ်မှတစ်ပါး ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) နှ့် ပန-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သန္နိပတနံ သန္နိပါတော။ (၂) သံ-ရှေး နိ-ရှေးရှိသော ပတဓာတ် ဣပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ စုစုခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စုစုခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်းကြံယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပစ္စုပ္ပန်ယတေ ပစ္စုပ္ပန်နံ * သန္နိပါတေန ပစ္စုပ္ပန် ယဿာတံ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော။ (၂) ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုစုခြင်းဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်း၏ ယေ နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုစုခြင်းဖြင့်

ဓမ္မုဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ပစ္စုပ္ပန်တိတိ ပစ္စုပ္ပန်တော။(ဃဿ-ရ၏)

* သန္နိပါတေန ပစ္စုပ္ပန်တော သန္နိပါတ ပစ္စုပ္ပန်တော။ (၂) ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးသော အခြင်းအရာ၏ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော ဖဿနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးသောအခြင်းအရာ၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အတ္တနော ဖလံ ကရေတိတိ ကာရုဏံ။(တဿ) (ကရဓာတ်+ယု ပစ္စည်း၊ ပြုခြင်းကြိယာ)

ပဝေဒိယတေတိ ပဝေဒိတော။ (တနည်း) ပကာရေန ဝေဒိယတေတိ ပဝေဒိတော။ (ပပုဗ္ဗ-ဝိဒဓာတ် တ-ပစ္စည်း၊ ဟောကြားခြင်းကြိယာ)

ပဝေဒိတဿ ဘာဝေါ ပဝေဒိတတ္ထံ။ (၂) ဟောကြားအပ်သော ဖဿ၏ ဟောကြားခြင်းနှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဟောကြားအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဖလတိတိ ဖလံ။ ဖလတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဖလံ။ ဖလမေဝ အတ္ထော ပလပေဋ္ဌာ။(တေန)

(၂) ဖလ၏ အနက်နှင့် ဝိဿေသန ဝိဿေသန၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖလအနက်ဒြပ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ။ ပစ္စုပ္ပန်ပေတိတိ ပစ္စုပ္ပန်နံ။(ပတိ-ဥပ+ဌာ+ယု)

ဝေဒနာသင်္ခါတံ ပစ္စုပ္ပန်နံ ဖလံ အဿာတိ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော။/ ဝေဒနာ ပစ္စုပ္ပန်နံ ဖလံ အဿာတိ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော။ (၂) ဝေဒနာ-ဟူသော အကျိုး၏ (ဝါ) ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်၏ ဖဿ နှင့် အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝေဒနာဟူသော အကျိုးရှိသည် ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း စ-ဝါကျကိုရှု) ပစ္စုပ္ပန်ပေတိတိ ပစ္စုပ္ပန်နံ။ ဝေဒနံ ပစ္စုပ္ပန်နော ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော။

(၂) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်စေတတ်သော ဖဿနှင့် ဇနက ဇဉာ၊ အကျိုး အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝေဒနာကိုဖြစ်စေတတ်သော ဖဿတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တိတ္ထံ သမုဟော တိကံ။ တယောဓေဝ တိကံ။ သန္နိပတနံ သန္နိပါတော။ တိကဿ သန္နိပါတော တိကသန္နိပါတော။ သင်္ခါယတေ ကထိယတေတိ သင်္ခါတံ။ တိကသန္နိပါတော ဣတိ သင်္ခါတံ တိကသန္နိပါတသင်္ခါတံ။(တဿ) (၂) သုံးပါးစုဝေးခြင်း၏ ဆိုအပ်သည်နှင့် (ဝါ) ဆိုအပ်သော အကြောင်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုံးပါးစုဝေးခြင်းဟု ဆိုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥသ္မာ။ (၂) ဥသဓာတ်+မပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ပူလောင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပူလောင်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ပြာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်း

I-48-A

အရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမံ အာဟရတီတိ သမန္နာဟာရော။ တဇ္ဇောဝေ သမန္နာဟာရော တဇ္ဇာသမန္နာဟာရော။(တေန)

(၂) လျော်သောဂုဏ်၏ နှလုံးသွင်းခြင်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။

(၄) လျော်သော နှလုံးသွင်းခြင်းကြိယာသည် (၀၁) နှလုံးသွင်းသော အာဝဇ္ဇန်းဓမ္မဗြဟ္မသည် ပဝတ္တိနိမိတ်

➤ ၆။ (၁) ဖြင့် (ခ)ဝါကျလာ တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိ ဖဿော-ဟူသော သုတ်ပုဒ်ကို တိဏ္ဍံ၊သုံးပါး ကုန်သော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏။သင်္ဂတိ၊ပေါင်းဆုံခြင်းသည်။ဖဿော၊ဗဿမည်၏-ဟု အနက် မပေး ရ၊ တိဏ္ဍံ၊တို့၏။သင်္ဂတိ-သင်္ဂတိယာ၊ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်။ဖဿော၊သည်။ဟောတိ၊၏-ဟု အနက်ပေးရမည်ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ၌ တေနောဝါကာရေန ပစ္စုပ္ပန်တိ-ဖြင့် သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော-၌ ပစ္စုပ္ပန်နော-ဝယ် ပတိ- ရှေး ဥပ-ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပစ္စုပ္ပန်တိတိ ပစ္စုပ္ပန်နော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်း ပုဒ်ကို သန္နိပါတေန ပစ္စုပ္ပန်နော သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော-ဟု တတိယာတပျရိသ်သမာသ် ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သန္နိပါတပုဒ်နောင် နိဝတ္တပနာဝဓာရဏ အနက်ရှိသော ဧဝ- သဒ္ဓါ ကျေနည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သန္နိပါတ-အရ ဆိုအပ်ပြီးသော သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံသော အခြင်းအရာကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သိစေသည်။

(တနည်း) ပစ္စုပ္ပန်ယတေ ပစ္စုပ္ပန်နံ၊ သန္နိပါတေန ပစ္စုပ္ပန်နံ ယဿာတိ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော ဟု ဘိန္နာဓိကရဏ စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိတိသမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ)

ဧဝံ ပဝေဒိတတ္တာ-ဖြင့် ထိုဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ် အား ရှေးရှုထင်တတ်၏ဟူသည် ဤသို့ “တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိ ဖဿော”ဟူ၍ ဘုရားဟောတော်မူအပ်သောကြောင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

(၁) ၌ ဧသ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နောနာမ ဟောတိ-ဖြင့် ဤဗဿ၏ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နံ မည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဆိုလတဲ့သော ဝစနတ္ထဖြင့်ပြီးသော ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော ပုဒ်အရ ဤဗဿကို အရကောက်ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

လေဋ္ဌေန ပစ္စုပ္ပန်နော-ဖြင့် ဤဗဿ၏ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နံမည်သည်ကား အာကာရပစ္စုပ္ပန်နံအား ဖြင့် မည်သည်မဟုတ်၊ လေပစ္စုပ္ပန်နံအားဖြင့် မည်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(၂) ၌ ဝေဒနံ ပစ္စုပ္ပန်ပေတိ-ဖြင့် ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော-၌ ဝေဒနာ-သဒ္ဓါပပဒ ပတိ-ရှေး ဥပ- ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း ဟောတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝေဒနံ ပစ္စုပ္ပန်ပေတိတိ ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော-ဟု ကိတန္တ ဒုတိယာတပျရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) ဝေဒနံ ပစ္စုပ္ပန်ပေတိ-ဖြင့် ဝေဒနာပစ္စုပ္ပန်နော-၌ ပစ္စုပ္ပန်နော-ဝယ် ပတိ-ရှေး ဥပ-ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း ဟောတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်

ဓမ္မဒေသကထာအဖွင့်

ကိုင်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနော-ဟု ပြုရမည်ကိုင်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်
ကို ဝေဒနံ ပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော-ဟု ဒုတိယာ တပျရိသံသမာသံပြုရမည်ကိုင်း(သမာသ
လိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

သေ-ဖြင့် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထဖြင့်ပြီးသော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနောပုဒ်အရ ဤဖဿကို အရ
ကောက်ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယူတ္ထ)

ဥပ္ပါဒေတိ-ဖြင့် ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ-၌ ပတိ-ရေး ဥပ-ရေးရှိသော ဌာဓာတ်သည် ဥပ္ပဇ္ဇနအနက်ကို
ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ ပဝေဒိတတ္တာ-၌ ပ-
ကား ဓာတုတ္ထာနုဝတ္တက (တနည်း) ပကာရတ္ထ။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဠိကရဏဇောတက။ (တနည်း)
ကာရဏတ္ထ။ (တနည်း) ဝိတ္တာရတ္ထ။ သင်္ဂတိ-၌ သံ-ကား သမာဂမတ္ထ၊ သမောဓာနတ္ထ။ ဣတိ-ကား
အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ ဇဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ ပဝေဒိတောတိ-၌ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထ၊
(တနည်း) နိဒဿနတ္ထ။ (ဂ) စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ န-
ကား ပဋိသေမတ္ထ။ (ဃ) ဇဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ ပန-ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ ဇဝံ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။
(င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ (စ) ဟိ-ကား ဒဠိကရဏ ဇောတက။ ဥပ္ပါဒေတိ-၌ ဥ-ကား
ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ (ဆ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇောတက။ စ-
ကား သမုစ္စယတ္ထ။ အနန္တရာယေန-၌ အန(န) ကား ဝိရယတ္ထ၊ ပဋိသေမတ္ထ။

(ခ) အယံ-၌ ဣမ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဖဿဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ တတ္ထ
တတ္ထ ၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပါဠိရုပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (င)(စ)(ဆ)တို့၌ သေ-
ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဖဿဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ဂ) သင်္ဂတိမတ္တမေဝ-၌ (၁) သုံးပါးသော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်
ဖဿဖြစ်၏ဟူသော အနက်ကို သိမှတ်ပါ။ ဤကား ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ပေါင်းမိခြင်းမျှသည်လျှင် ဖဿ
ဖြစ်၏ဟူသော အနက်ကို မသိအပ် မမှတ်အပ်၊ ဤကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) တေဇေဝါကာရေဇေဝ-၌ (၁) သုံးပါးသော ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံ
သော အခြင်းအရာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တပါးသော အခြင်းအရာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တနည်း) ဖဿစေတသိက်၏ ဖုသနာကာရအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) ဖဿစေတသိက်၏ ဝေဒနုပ္ပါဒါကာရအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၃) တိဏ္ဏံ သန္နိပါတာကာရအားဖြင့်ဖြစ်သော သညာ-စသော အခြားသော စေတသိက်ဒြပ်သည်
အနညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (က) ပဝေဒိတတ္တာ (ခ) ပဝေဒိတော (ဂ) ပဝေဒိတတ္တာ-
တို့၌ ပပုဗ္ဗ ဝိဒဓာတ်-အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာ
ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပက္ခဏာဉာဏ်၊

F-48-B

သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိ ဖဿော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တော်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာတော်ကို ကြားသိ ရခြင်း အစ အနုပါဒိဿသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(က) ပဝေဒိတတ္တာ (ခ) ပဝေဒိတော (ဂ) ပဝေဒိတတ္တာ-တို့၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း အရ = “ဖဿ”ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

(ဃ) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္ထ ဝေဓာတ်-အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော”ဟူသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တော်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာတော် ကို ကြားသိရခြင်းအစ အနုပါဒိဿသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဆ) ဝုစ္ဆတိ-၌ အန္တတ္ထ ဝေဓာတ်-အရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တု ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “အာပါထဂတဝိဿယပဒဋ္ဌာနော” ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီ ဘောဒသဒ္ဒအသံကို ကြားနာရခြင်း၊ အနက် အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ ကျင့်ကြံခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

တ-ပစ္စည်းနှင့် ဝေဓာတ် ဗာဟုတ္တ-အရ = (၁) “အာပါထဂတဝိဿယပဒဋ္ဌာနော” ဟူ သော ဝစီဘောဒသဒ္ဒါသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ထိုဝစီဘောဒသဒ္ဒအသံကို ကြားနာရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ သဒ္ဓမ္မဿ ဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အနက် အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ ကျင့်ကြံခြင်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) ပဝေဒိတတ္တာ (ခ) ပဝေဒိတော (ဂ) ပဝေဒိတတ္တာ-တို့၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း အရ = “ဖဿ”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီစတုတ္ထ ထုတ်လေ။

➤ ၁၀။ (ခ) အယံ ပဝေဒိတော။ ။ အယံ-အရ၊ ပဝေဒိတော-၌ တ-ပစ္စည်း-အရ ဖဿ-ဟူသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပဝေဒိတော-၌ အန္တတ္ထ ပပုဗ္ဗ ဝိဒဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်း သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် အာရမ္မဏိက ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အာရမ္မဏာဓိပတိ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(ဃ) သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နောတိ+ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော။ ။ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နောတိ- ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ သန္နိပါတပစ္စုပ္ပန်နော-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တော- ၌ ဝေဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) ဝုတ္တော-၌ ဝေဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် သန္တုပိတပစ္စုပ္ပန်နာတိ-အရ သန္တုပိတပစ္စုပ္ပန်-ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ အာဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း။

ဘာဂဝတာ ပါဠိသေသ-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုဇ္ဇော-၌ ဝစဓာတ်-အရ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း။

(စ) သေ+ပစ္စုပ္ပန်ပေတိ ။ ။ သေ-အရ ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် ပစ္စုပ္ပန်ပေတိ-အရ ဖဿ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ အာဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း။

(ဆ) သေ “အာပါထဂတဝိသယပဇ္ဇာနော” (ပဏ္ဍိတေန) ဝုစ္စတိ ။ ။ သေ (သေသော) နှင့် ဝုစ္စတိ-၌ တေ-ဝိဘတ်တို့-အရ ဖဿ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃) ပစ္စည်း။ ပဏ္ဍိတေန-အရ ဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း။

“အာပါထဂတဝိသယပဇ္ဇာနော” ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ အာပါထဂတဝိသယပဇ္ဇာန-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဝါကျ (၁၃၃) [၄၊ ၁၅]။ ပြည်၊ ဒု၊ ၁၆။ ဘာသာဋီ၊ ဒု၊ ၂၅၂]

(က) ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ။

(ခ) သာ ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ အနဘဝနရသာ၊ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ ဝါ၊ စေတသိက အသာဒပစ္စုပ္ပန်၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ၊

(ဂ) စတုဘူမိကဝေဒနာ ဟိ နောဝေဒယိတလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ၊

(ဃ) “အနဘဝနရသတာ ပန သုဝေဒနာယမေဝ လက္ခတိ” တိ ဝတ္တာ ပန တံ ဝါဒိ ပဋိက္ခိတိတ္တာ “သုဝေဒနာဝါ ဟောတု ဒုက္ခဝေဒနာဝါ အဒုက္ခမသုဝေဒနာဝါ၊ သဗ္ဗာ အနဘဝနရသာ” တိ ဝတ္တာ အယမတ္ထော ဒီပိတော။

(င) အာရမ္မဏရသာနဘဝနဋ္ဌာနံ ပတ္တာ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ ဧကဒေသမတ္တကမေဝ အနဘဝန္တိ၊ (စ) ဖဿသာ ဟိ ဖုဿနမတ္တကမေဝ ဟောတိ၊ သညာယ သဗ္ဗာနနမတ္တကမေဝ စေတနာယ စေတနာမတ္တကမေဝ၊ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနမတ္တကမေဝ။

(ဆ) ဧကံသတော ပန ဣဿာရဝတာယ ဝိဿာဝိတာယ သာမိဘာဝေန ဝေဒနာဝ အာရမ္မဏရသံ အနဘဝတိ၊

➤ ၁။ (က) (ယာဓမ္မဇာတိ၊အကြင်တရားသဘောသည်။အာရမ္မဏရသံ၊အာရုံ၏အရသာကို) ဝေဒယတိ၊ခံစားတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(သာ ဓမ္မဇာတိ၊ထိုတရားသဘောသည်)ဝေဒနာ၊မည်၏။

(ခ)သာ ဝေဒနာ၊ထိုဝေဒနာသည်။ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (ဝါ) အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။အနာဝနရသာ၊ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ဝါ၊တနည်းကား။ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ၊အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။စေတသိကအဿာဒပစ္စုပ္ပန်နာ၊စိတ်၌မှီသော သာယာ အပ်သော တရားဟူ၍။(ဝါ) သာယာအပ်သော တရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်၏။ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ၊ပဿဒ္ဓိလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။

(ဂ) ဟိ၊ရဲ့အံ့။စတုဘူမိကဝေဒနာ၊ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော ဝေဒနာသည်။နောဝေဒယိတလက္ခဏာ နာမ၊ ဝေဒယိတလက္ခဏာ မရှိသည်မည်သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။(နာမ-သဒ္ဓါဌာနပယုဂ်) (တနည်း) နောဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ ဝေဒယိတလက္ခဏာ မရှိသော။စတုဘူမိကဝေဒနာ နာမ၊ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော ဝေဒနာမည်သည်။နတ္ထိ၊ မရှိ။(နာမ-သဒ္ဓါ အဋ္ဌာနပယုဂ်)

(ယ+c) ဝါကျ အပြန်အလှန်

(ဃ) ပန၊အထူးကိုဆိုအံ့။ (တနည်း) အနုဘဝနရသတာ ပန၊အနုဘဝနရသ၏ အဖြစ်ကိုကား။ သုခဝေဒနာယမေဝ၊သုခဝေဒနာ၌သာ။လဗ္ဘတိ၊ရအပ်၏။ဣတိ၊သို့။ဝတ္တာ၊ဆိုပြီး၍။ပုန၊တဖန်။တံ ဝါဒံ၊ဝါဒကို။ ပဋိက္ခိ၊ဝိတွာ၊ပယ်ပြီး၍။သုခဝေဒနာဝါ၊သုခဝေဒနာသည်မူလည်း။ဟောတု၊ဖြစ်စေ။ဒုက္ခဝေဒနာဝါ၊ဒုက္ခ ဝေဒနာသည်မူလည်း။ဟောတု၊ဖြစ်စေ။အဒုက္ခသုခဝေဒနာဝါ၊အဒုက္ခသုခ ဝေဒနာသည်မူလည်း။ဟောတု၊ ဖြစ်စေ။သဗ္ဗာ၊အလုံးစုံသော ဝေဒနာသည်။အနုဘဝနရသာ၊ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ဣတိ၊သို့။ဝတ္တာ၊ဆိုပြီး၍။အယံ အတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဒီပိတော၊ပြအပ်ပြီ။(ကံ၊အဘယ်သို့။အယံအတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဒီပိတော၊ပြအပ်သနည်း)

(င) အာရမ္မဏရသာနာဝနဌာနံ၊အာရုံ အရသာကို ခံစားရာဌာနသို့။ပတ္တာ၊ရောက်၍။(ဝါ) ရောက် လတ်သော်။သေသသမ္ပယုတ္တမဗ္ဗာ၊ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့သည်။ဧကဒေသမတ္တကမေဝ၊တစ်တံ တဒေသမျှကိုသာ။အနုဘဝန္တိ၊ခံစားနိုင်မှုန်၏။(ဣတိ၊သို့။အယံအတ္ထော၊ဤအနက်ကို။ဒီပိတော၊ပြအပ်ပြီ။)

(စ) ဟိ၊မှန်၏။(တနည်း) ဟိ၊ထင်ရှားဆိုအံ့။ဗဿဿ၊ဖဿ၏။ဖုသနမတ္တကမေဝ၊အာရုံကို တွေ့ခြင်း မျှသည်သာလျှင်။(ကိစ္စ၊ကိစ္စသည်) ဟောတိ၊၏။သညာယ၊သညာ၏။သဉ္ဇာနနမတ္တကမေဝ၊အာရုံကို အမှတ်ပြု၍ သိခြင်းမျှသည်သာလျှင်။(ကိစ္စ၊ကိစ္စသည်။ဟောတိ၊၏။စေတနာယ၊စေတနာ၏။စေတနာမတ္တကမေဝ၊အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို စေ့ဆော်စေ့စပ်ခြင်းမျှသည်သာလျှင်။(ဝါ)ဗျာပါရ ပယောဂ ပြုခြင်းမျှသည်သာလျှင်။ (ကိစ္စ၊ကိစ္စသည်။ဟောတိ၊၏။ဝိညာဏဿ၊ဝိညာဉ်၏။ဝိစာနနမတ္တကမေဝ၊အာရုံကို အထူးသဖြင့် သိခြင်းမျှ သည်သာလျှင်။(ကိစ္စ၊ကိစ္စသည်။ဟောတိ၊၏။)

(ဆ) ပန၊အထူးကိုဆိုအံ့။ဧကသတော၊စင်စစ်အားဖြင့်။(ဝါ)တခုသော အဘို့အားဖြင့်။ဣဿရဝတာယ၊ အစိုးရခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ဝိဿဝိတာယ၊ထိုက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်။(ဝါ)စွမ်းနိုင်ခြင်းသတ္တိရှိသည်၏ အဖြစ် ဖြင့်။(ဝါ)အလိုအလျောက် ပြုနိုင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။သာမိဘာဝေန၊အရှင်၏အဖြစ်ဖြင့်။ဝေဒနာဝ၊ ဝေဒနာသည်သာလျှင်။အာရမ္မဏရသံ၊အာရုံ၏ အရသာကို။အနုဘဝတိ၊ခံစား၏။ (နိ-ဒု၊၁၈)

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

➤ ၂။ (ဂ) စသည်သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝေဒနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝေဒနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထို အနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝေဒနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝေဒနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) စသည်မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဝေဒနာသည် ဝေဒယိတလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် ဝေဒနာသည် ဝေဒယိတလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတ လက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝေဒနာ၏ အနာဘဝနရသရှိပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြ ဆိုသင့်သေး၏။ ဝေဒနာ၏ အနာဘဝနရသရှိပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဃ) မိန့်။

(တနည်း) ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် စတုဘူမိကဝေဒနာသည် ဝေဒယိတလက္ခဏာ မရှိသည် မဟုတ်(ဝါ) ဝေဒယိတလက္ခဏာ မရှိသော စတုဘူမိကဝေဒနာမည်သည် မရှိ-ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝေဒနာတိုင်း အနာဘဝနရသရှိ၏-ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ)ဖြင့်--မရှိ-ဟုသာ မဆိုသင့်။ အနာဘဝနရသရှိသော ဝေဒနာကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ မည်သည့် ဝေဒနာသည် အနာဘဝနရသရှိ၍ မည်သည့်ဝေဒနာသည် အနာဘဝနရသ မရှိပါ သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ခပ်သိမ်းသော ဝေဒနာသည် အာရုံ ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စရှိသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုချေသော် ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တ ဓမ္မတို့သည်ကား အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တ ဓမ္မတို့သည် အာရုံ၏ အရသာကို မခံစားသည်မဟုတ်၊ ခံစားသည်သာဖြစ်၏ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပုံကို ဆက်လက် ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့် မနေတန်။ ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အဘယ်သို့ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားကုန်ပါသနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဤဆိုလတုံသော အနက်ကို ပြဆိုအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤဆိုလတုံသောအနက်ကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (ဃ)ဖြင့် ဤဆိုလတုံသော အနက်ကို ပြဆိုအပ်၏ ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာတို့ပြဆိုအပ်သော အနက်ကိုလည်း ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာတို့ ဖွင့်ပြအပ်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)ဖြင့် ဝေဒနာ-မှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ သည် အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားနိုင်ကြကုန်၏-ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝေဒနာ-မှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားပုံကို ထင်ရှားစွာ မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (င)ဖြင့် ဝေဒနာ-မှ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားနိုင်ကြကုန်၏-ဟု သာ မဆိုသင့်။ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားပုံကိုလည်း ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

(ဆ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)(စ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဝေဒနာ-မှကြွင်းသော ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားကြပုံကို ပြဆိုတော် မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝေဒနာသည်လည်း ကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားများနည်းတူ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားနိုင်သော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက် ရသောကြောင့် (င)(စ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဝေဒနာ-မှကြွင်းသော ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားကြပုံကို မဆိုသင့်။ ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပုံ ထူးခြားချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပုံ ထူးခြားချက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ဝေဒနာ၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဖြင့် ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ စသည် အကျယ်ကိုပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်မှတစ်ပါး အနာဝနရသရှိပုံ အကျယ်ကို ပြ သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ (တနည်း) ဝိသေသဝါကျ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (င) ဖြင့် သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားပုံကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့၏ တစိတ်တဒေသမျှ ခံစားပုံကို ထင်ရှားအောင်ပြသော ကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသ (တနည်း) သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် ဝိသေသအားဖြင့် ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်။

(ခ) နှ် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အနာဝနရသ-ဟူသော သဒ္ဓါမှတစ်ပါး

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသော-ဟူသော သဒ္ဒါကို၎င်း၊ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏ဟူသော အနက်မှ တပါး အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းကိစ္စရှိ၏ဟူသော အနက်ကို ၎င်း လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ဌှိ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၆။ ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ဣဋ္ဌာနော။(ဣသု+တ) အာကရိယတိ ဧတေနာတိ အာကာရော။ (အာပုဗ္ဗ ကရ+ဏ) ဣဋ္ဌောဧဝ အာကာရော ဣဋ္ဌာကာရော။ သံဘုဉ္ဇနံ သမ္ဘောဂေါ။ (သံပုဗ္ဗ ဘုဇ+ဏ) ဣဋ္ဌာကာရသ သမ္ဘောဂေါ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ။ ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတီတိ ရသော။

ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ ရသော အဿာတိ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသော။ (၂) အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ကိစ္စ၏ ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်

ဝေဒေန အယိတံ ပဝတ္တိ ဝေဒယိတံ။ (၂) ခံစားခြင်း၏ ဖြစ်သောတရားနှင့် ဝိသေသန ဝိသေယျ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခံစားခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ ဝေဒယိတံ လက္ခ အဿာတိ ဝေဒယိတလက္ခဏာ။

(၂) ဝေဒယိတလက္ခဏာ၏ ဝေဒနာနှင့် လက္ခဏ လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝေဒနာ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနဘူယတေ အနဘာဝနံ။ ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတီတိ ရသော။ အနဘာဝနံ ရသော ကိစ္စ အဿာတိ အနဘာဝနရသော။ (၂) အနဘာဝနရသ၏ ဝေဒနာနှင့် ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အနဘာဝနကိစ္စရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စေတသိ ဘဝေါ စေတသိကော။ အဿာဒီယတီတိ အဿာဒေါ။ စေတသိကောဧဝ အဿာဒေါ စေတသိကအဿာဒေါ။ ပစ္စုပ္ပန္တတီတိ ပစ္စုပ္ပန္တနာ။(ဝေဒနာ ရ၏)

စေတသိကအဿာဒေါတိ ပစ္စုပ္ပန္တနာ စေတသိကအဿာဒပစ္စုပ္ပန္တနာ။ (၂) စိတ်၌မှီ၍ ဖြစ်သော သာယာအပ်သောတရား၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိတ်၌မှီသော ဖြစ်သောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စေတသိကအဿာဒေန ပစ္စုပ္ပန္တနာ စေတသိကအဿာပစ္စုပ္ပန္တနာ။

(ကာယဿ) ပဿန္တနံ ပဿန္တိ။ (ပပုဗ္ဗ သမ္ဘူဓာတ်+တိ ပစ္စည်း) ပဿန္တိ ပဒဋ္ဌာနံ အဿာတိ ပဿန္တိပဒဋ္ဌာနာ။ (၂) ပဿန္တိပဒဋ္ဌာန၏ ဝေဒနာနှင့် အကြောင်း အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဿန္တိလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဘဝန္တိ-ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။ (ဘူ+မိ) စတဿော ဘူမိသော စတုဘူမံ။ စတုဘူမေ နိဗ္ဗတ္တာ စတုဘူမိကာ။ စတုဘူမိကာစ သာ ဝေဒနာ စာတိ စတုဘူမိကဝေဒနာ။ (၂) ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

(၄) စတုဘူမိကဝေဒနာ၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဣဿရော။ ဣဿရော (ဣဿရဘာဝေါ) ဇေတိဿာ အတ္တိတိ ဣဿရဝေါ။ (၂) ဣဿရပုဒ် ဝန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိုးရသည်၏ အဖြစ်၏ ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။

ဣဿရဘာဝါယ ဘာဝေါ ဣဿရဝတာ။ (၂) အစိုးရခြင်းရှိသော ဝေဒနာ၏ အစိုးရခြင်းရှိ သည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အစိုးရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဿတိ အရဟတိတိ ဝိဿဝီ။ (၂) ဝိပဗ္ဗ သုဓာတ်+ဣပစ္စည်း+ဣတ္ထိဇောတက-ဤ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထိုက်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ထိုက်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိဿဝိယာ ဘာဝေါ ဝိဿဝိတာ။ (၂) ဝိဿဝိပုဒ်+တာပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထိုက်တန်သော ဝေဒနာ ၏ ထိုက်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ထိုက်တန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

(တနည်း) ဝိဿဝနံ (သဇ္ဇနံ သမတ္တနံ) ဝိဿဝေါ။ (ဝိပဗ္ဗ သုဓာတ်+ဣပစ္စည်း၊ စွမ်းနိုင်ခြင်း ကြိယာ) ဝိဿဝေါ အဿ အတ္တိတိ ဝိဿဝီ။(ဝိဿဝပုဒ်+ဤပစ္စည်း)

ဝိဿဝိနော ဘာဝေါ ဝိဿဝိတာ။(တာယ) (၂) အစွမ်းသတ္တိရှိသော ဝေဒနာ၏ အစွမ်းသတ္တိရှိ သည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ပျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အစွမ်းသတ္တိရှိခြင်း ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝေဒယတိ-ဖြင့် ဝေဒနာ-၌ ဝိဒဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း ၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (ခ) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတက၊ ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (ဂ) ဟိ- ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ ဇနာ-ကား ပဋိသေတ္တေ။ (ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထဇောတက (တနည်း) ဝိသေသတ္ထ ဇောတက။ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (စ) ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏ၊ ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။ (ဆ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ (တနည်း) ပက္ခန္ဓရတ္ထဇောတက။ မတ္တာ-ကား နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ခ) သာ-၌ တ-သည် ရှေးဝေဒနာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။ (ဃ) ဝံ ဝါဒ-၌ တ-သည် ဝါဒ-ဟူသော အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။ သဗ္ဗာ-၌ သဗ္ဗ- ကား ရှေးဝါကျ ဝေဒနာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓာဝိသယ။

(ဃ) သုခဝေဒနာယမေဝ-၌ (၁) သုခဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သုခဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စ (အန ဘာနရသ) ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဧကဝေဒသမတ္တကမေဝ အနုဘဝန္တိ-၌ (၁) တစိတ်တဒေသ ခံစားခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

(၂) ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အစိုးတရ ခံစားခြင်းသည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖဿ-စသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မဖြစ်တို့ သည်၎င်း၊ ထိုဖဿ-စသည်တို့၏ ဖဿနမတ္တ-စသည်သည်၎င်း အနုညာတတ္ထ။

(စ) ပဋိပက္ခနမတ္တကမေဝ-န္တိ (၁) အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းမျှသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာရုံ၏ အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အစိုးတရ ခံစားခြင်းသည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသ ခံစားခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။ (ဆ) ဝေဒနာဝေ-န္တိ (၁) ဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့သည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝေဒနာမှတစ်ပါး ကြွင်းသောတရား တို့၏ သာမိအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်မျှ ခံစားခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

သဉ္ဇာနနမတ္တကမေဝ-န္တိ (၁) အညို-စသော အာရုံကို သိခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာရုံ၏ အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အစိုးတရ ခံစားခြင်းသည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသ ခံစားခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

ဝိဇာနနမတ္တကမေဝ-န္တိ (၁) အာရုံကို သိခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အာရုံ၏ အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အစိုးတရ ခံစားခြင်းသည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသ ခံစားခြင်းသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတနိ။ ။ (၁) ဝေဒနာ သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဖဿသည် ဒီပကတ္ထ (၃) တဏှာသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) သဉ္ဇာယတန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။(အကြောင်း)

(၅) ဥပါဒါန်၊ ဘဝ-စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ရှု၍ ထုတ်သည်။)
(၁) ဝေဒယိတလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အနုဘဝန သမ္ပတ္တိရသသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) အနုဘဝနကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စေတသိက အဿာဒ ပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (လက္ခဏာဒီပတုတ္တကို ရှု၍ ထုတ်သည်။)

(ဃ) ဒိဗိတော-န္တိ အန္တတ္ထ ဒီပဓာတ်-အရ = ဆရာတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဆိုလတဲ့သော အနက်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏရသာနာဘဝနဋ္ဌာန ပတွာ-စသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သောတဇနတို့ သိခြင်းသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သိရသဖြင့် ယင်းအနက်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်းစသော အကျိုးအဆက် ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ-န္တိ ပဿဒ္ဓိ-အရ = ကာယပဿဒ္ဓိ၊ စိတ္တပဿဒ္ဓိ-ကို ယူ၍
(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိတိသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သုခ၊ သမာဓိသည် ပကကနတ္ထ။ (၄) ပါမောဇ္ဇသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ယထာဘူတဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်အစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင် အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ဝေဒယတိ။ ။ ယာ ဓမ္မဇာတိ-ဟူသော ပါဌသေသ ကတ္တာအရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒယတိ-အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိ

ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

(တနည်း) ဝေဒယတိ-အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ယာ ဓမ္မဇာတိ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

(ဃ) အယမတ္ထော ဒီပိတော ။ ။ အယမတ္ထော-အရ၊ ဒီပိတော-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း အရ ဝေဒနာနှင့်တကွ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မ စိတ်၊ စေတသိက် အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒီပိတော-၌ အန္တတ္ထ ဒီပဓာတ်-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ (၃)

(ဆ) ဝေဒနာဝ အာရမ္မဏရသံ+အနုဘဝတိ ။ ။ ဝေဒနာ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် အနုဘဝတိ-အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

အာရမ္မဏရသံ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် အနုဘဝတိ-အရ ဝေဒနာ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ နိ၊ ပု၊ ဝိပိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ပါကျ (သရဌ) ဋ္ဌ၊၁၅၃။ ပြည်၊ဒု၊ ၂၀။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၅၅]

(က) ဒုတိယေ အတ္ထဝိကဗျေ အယံ ကုဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဒနာ ယထာဝါ တထာဝါ အာရမ္မဏဿ ကုဋ္ဌာကာရမေဝ သမ္ဘူတိတိ “ဣဋ္ဌာကာရသန္ဓေဂရဿ”တိ ဝုတ္တာ။

(ခ) စေတသိကအဿာဒတော ပနေသာ အတ္တနော သဘာဝေနေဝ ဥပဋ္ဌာနံ သန္ဓာယ “စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ”တိ ဝုတ္တာ။

(ဂ) ယသ္မာ ပန ပဿဒ္ဒကာယော သုခံ ဝေဒေတိ၊ တသ္မာ “ပဿဒ္ဒိပဒဋ္ဌာနာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

➤ ၁ ။ (က) ဒုတိယေ၊ဒုတိယဖြစ်သော။အတ္ထဝိကဗျေ၊ဣဋ္ဌာကာရသန္ဓေဂရသဟူသော အတ္ထဝိကပံ၌။ဣဓ၊ဤပဌမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌။(ဘဂဝတာ၊သည။(၁)၊ ပဏ္ဍိတေန၊ပညာရှိသည်။)အဓိပ္ပေတာ၊လိုအပ်သော။အယံ ဝေဒနာ၊ဤဝေဒနာသည်။ယထာဝါ တထာဝါ-ယေနဝါ တေနဝါ အာကာရေန၊ဟုတ်ဟုတ် ငြားငြားသော အခြင်းအရာဖြင့်။(၁)၊သဘောအားဖြင့်၎င်း၊ ပရိကပ္ပအားဖြင့်၎င်း။အာရမ္မဏဿ၊အာရုံ၏။ဣဋ္ဌာကာရမေဝ၊အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော အဘို့အစုကိုသာလျှင်။သမ္ဘူတိ၊သုံးဆောင် ခံစား၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။“ဣဋ္ဌာကာရသန္ဓေဂရဿ”တိ၊ဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည။(၁)၊ ပဏ္ဍိတေန၊သည်) ဝုတ္တာ၊ပြီ။

(ခ) ပန၊ထိုမှတပါး။စေတသိကအဿာဒတော၊စိတ်၌မှီသော သာယာအပ်သော တရား၏ အဖြစ်ကြောင့်။ဧသာ ဝေဒနာ၊ဤဝေဒနာကို။အတ္တနော၊မိမိ၏။သဘာဝေနေဝ၊သာယာအပ်သော သဘောဖြင့်သာလျှင်။ဥပဋ္ဌာနံ၊ဉာဏ်အားထင်ခြင်းကို။သန္ဓာယ၊ရည်ရွယ်၍။“စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ”တိ၊ဟူ၍။(ဘဂဝတာ၊သည။) ဝုတ္တာ၊ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ (ဂ) ပန၊ထိုမှတပါး။ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ပဿဒ္ဒကာယော၊ငြိမ်းချမ်းသော ကာယရှိသော သူသည်။သုခံ၊ချမ်းသာကို။ဝေဒေတိ၊ခံစား၏။တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။ “ပဿဒ္ဒိပဒဋ္ဌာနာ”တိ၊ပဿဒ္ဒိလျှင် နီးသောအကြောင်းရှိ၏ဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊သည်)ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်၏။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

(ဂ) ဝါကျအပြန်အလှန်ပေးပုံ ။ ။ ပန၊ထိုမှတပါး။ဝေဒနာကို။“ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ”တိ၊ပဿဒ္ဓိလျှင် နိးသောအကြောင်းရှိ၏ဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊သည်)ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်၏။(ကသ္မာ၊အဘယ့်ကြောင့်။ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်သနည်း။) ယသ္မာ၊အကြင်ကြောင့်။ပဿဒ္ဓကာယော၊ငြိမ်းချမ်းသော ကာယရှိသောသူသည်။ သုခံ၊ချမ်းသာကို။ဝေဒေတိ၊ခံစား၏။တသ္မာ၊ထိုကြောင့်။(ဝေဒနာကို။) “ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ”တိ၊ပဿဒ္ဓိလျှင် နိးသော အကြောင်းရှိ၏ဟူ၍။(ပဏ္ဍိတေန၊သည်)ဝေဒိတဗ္ဗာသိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီး ဝါကျတိုဖြင့် ဝေဒနာ-၏ အနုဘဝနရသရီပုံကို အကျယ်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝေဒနာ-၏ အနုဘဝနရသ ရှိပုံ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝေဒနာ၏ ဣဋ္ဌာကာရသဗ္ဗောဂရသ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝေဒနာ၏ ဣဋ္ဌာကာရသဗ္ဗောဂရသ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (က) မိန့်။

➤ ၃။ (က) န္တိ ယထာဝါ တထာဝါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ အာရုံ၏ သဘာဝ၊ ပရိကပ္ပအားဖြင့် အမြဲမသတ်မှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ယထာဝါ တထာဝါ-ကို ထားရပါသည်။

(ခ) န္တိ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝေဒနာ-၏ ရသ အကျယ်မှတစ်ပါး ပစ္စုပ္ပန် အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ပက္ခန္တရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) န္တိ ပန-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝေဒနာ-၏ ပစ္စုပ္ပန် အကျယ်မှ တစ်ပါး ပဒဋ္ဌာန်အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ပက္ခန္တရဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပန-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ (ဂ) န္တိ တသ္မာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ငြိမ်းချမ်းသော ကာယရှိသောသူ၏ ချမ်းသာကိုသာ ခံစားတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကာရဏကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ တသ္မာ ထားရပါသည်။

(ဂ) န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝေဒနာ-၏ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိမှတ်ရမည်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဿဒ္ဓိတ္တာတိ ပဿဒ္ဓေါ။ ကုစ္ဆိတာနံ (ကေသာဒီနံ) အာယော ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ ကာယော။ ပဿဒ္ဓေါ ကာယော ယဿာတိ ပဿဒ္ဓကာယော။ (၂) ငြိမ်းချမ်းသော ကာယ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံနံနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ငြိမ်းချမ်းသော ကိုယ်ရှိသည်၏ အဖြစ် တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အရိယတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော။ ဝိဝိဓံ ကပ္ပိယတိ ဧတေနာတိ ဝိကဗ္ဗေါ။ အတ္ထဿ ဝိကဗ္ဗေါ အတ္ထဝိကဗ္ဗေါ။ (၂) အနက်နှင့် အသီးအသီး ကြံအပ်ကြောင်းနှင့် ကမ္မ ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ ဥပဗ္ဗဟိယတေ ဥပဋ္ဌာနံ။ (၂) ဥပပုဗ္ဗ ဌာဓာတိ ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း

ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) ထင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဣန္ဒြိယတို့ ကုဋေ။ အာကရိယတေ အာကာရော။ ကုဋေဝေ အာကာရော ဣန္ဒြာကာရော။ သမ္မုတိတိတိ သမ္ဘောဂေါ။ ကုဋေကာရံ သမ္ဘောဂေါ ဣန္ဒြာကာရသမ္ဘောဂေါ။ (၂) အလိုရှိအပ်သော အဖို့အစု၏ သုံးဆောင်ခံစားတတ်သော တရားနှင့် အာရုံ အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိအပ်သော အဖို့အစုကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ရသတိ သမ္ပဒ္ဓတိတိ ရသော။ ကုဋေကာရသမ္ဘောဂါ ဟုတ္တာ ရသော ဣန္ဒြာကာရသမ္ဘောဂရသော။

(၂) အလိုရှိအပ်သော အဖို့အစုကို သုံးဆောင်ခံစားတတ်သည်၏ ပြည့်စုံစွာဖြစ်သော တရားနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟာနိမိတ်။ (၄) အလိုရှိအပ်သော အဖို့အစုကို သုံးဆောင်ခံစားတတ်သည်ဖြစ်၍ ပြည့်စုံစွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ကုဋေကာရမေဝ သမ္မုတိ-ဖြင့် ကုဋေကာရသမ္ဘောဂရသာ-၌ သမ္ဘောဂ-ဝယ် သံရေးရှိသော ဘုဇဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) သမ္မုတိတိ သမ္ဘောဂေါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ကုဋေကာရသမ္ဘောဂ ပုဒ်ကို ကုဋေကာရမေဝ သမ္ဘောဂေါ ကုဋေကာရသမ္ဘောဂေါ-ဟု ဒုတိယာတပျရိသသမာသံ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) ကုဋေကာရပုဒ်နောင် ဧဝ-သဒ္ဓါ ကျေနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ကုဋေကာရသာ သမ္ဘောဂေါ ကုဋေကာရသမ္ဘောဂေါ-ဟု ကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌိတပျရိသသမာသံ ပြုရမည် ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ရသတိ သမ္ပဒ္ဓတိတိ ရသော၊ ကုဋေကာရသမ္ဘောဂါ ဟုတ္တာ ရသော ကုဋေကာရ သမ္ဘောဂရသာ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကုဋေကာရသမ္ဘောဂရသာ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ အလိုရှိအပ်သော ဝေဒနာကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မာတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) အဓိပ္ပေတာ-၌ အဓိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက။ ယထာ တထာ-ကား အနိယမတ္ထ။ ငါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ သမ္မုတိတိ-၌ ဣတိ-ကား ဟေတုတ္ထ။ ရသတိ-၌ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။ ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ (ခ) (ဂ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရဇေတက။ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။ ပဒတ္ထ ဝိပလ္လာသတ္ထ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ (က) အယံ-ကား ဝေဒနာ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓိဝိသယ။

(ခ) ဝေသာ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ဂ) တသ္မာ-သည် ဝေဒေတိကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(က) အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဒနာ-နောင် ဧဝ-ဆောင်၍ (၁) သောမနဿ ဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒေါမနဿ၊ သုခ၊ ဒုက္ခ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဣန္ဒြာကာရမေဝ-၌ (၁) ကုဋေကာရသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အနိန္ဒြာကာရသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝေဒနာ၏ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သဘာဝေဓနဝ-၌ (၁) မိမိ၏ သာယာအပ်သော သဘောသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တစ်ပါး

သော တရား၏ မသာယာအပ်သော သဘောသည် နိဝိတ္တတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သာယာအပ်သည်၏အဖြစ်ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (က) ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ ဝေဇာတ်-အရ = (၁) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (၁) ဒေသနာ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်၊ သမ္ပညတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ဣဒ္ဓာကာရသမ္ဘောဂရသာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တော်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဒေသနာတော်ကို ကြားသိရခြင်းအစ အနုပါဒ်သေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ခ) ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထ ဝေဇာတ်-အရ = (၃) “စေတသိကအဿာဒပစ္စုပ္ပန်နာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၁+၂+၄+၅-တူပြီ)

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗာ-၌ အန္တတ္ထ ဝိဇာတ်-အရ = ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝေဒနာ၏ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝေဒနာ၏ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်ကို သိရသဖြင့် ပီတိ ပါမောဇူဖြစ်ရခြင်း-စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) အယံ ဝေဒနာ+သမ္ပုညတိ ။ ။ အယံ ဝေဒနာ-အရ ဝေဒနာစေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပုညတိ-အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

အာရမ္မဏဿ ဣဒ္ဓာကာရဓမ္မ+သမ္ပုညတိ ။ ။ အာရမ္မဏဿ ဣဒ္ဓာကာရဓမ္မ-အရ ရူပါရုံစသည် ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပုညတိ-အရ ဝေဒနာစေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ မိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈) ပစ္စည်း။

(ခ) ပဓနဿ ဝုတ္တာ ။ ။ ဧသာ-အရ ဝေဒနာစေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ ဝေဇာတ်-အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ(၁)ပစ္စည်းဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုသည်။

ဧသာ-အရ ဝေဒနာစေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

ဓါကျ (၁၃၅) [၄၁၅၃။ ပြည်၊ဒု၊ ၂၁။ ဘာသာဋီ၊ ၂၅၆]

(က) နိလာဒိဘောဒ အာရမ္မဏံ သဉ္ဇာနာတိတိ သညာ။

(ခ) သာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ၊ ပစ္စာဘိညာဏရသာ၊ (ဂ-၁) စတုဘူမိကသညာ ဟိ နောသဉ္ဇာနနလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ၊ (ဂ-၂) သဉ္ဇာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ။

(ဃ) ယာ ပနေတ္ထ အဘိညာဏေန သဉ္ဇနာတိ၊ သာ ပစ္စာဘိညာဏရသာ နာမ ဟောတိ။

➤ ၁၀။ (က) (ယာဓမ္မဇာတိ)အကြင်သဘောတရားသည်(နိလာဒိဘောဒ)အလို စသည်အပြား

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ရှိသော။အာရမ္မဏံ၊အာရုံကို။သဉ္ဇနနာတိ၊အမှတ်ပြု၍ သိတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(သာ ဓမ္မဇာတိ၊ ထိုတရားသဘောသည်။)သညာ၊သညာမည်၏။

(ခ) သာ၊ထိုသညာသည်။သဉ္ဇနနလက္ခဏာ၊အမှတ်ပြု၍ သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ပစ္စာဘိညာဏရသာ၊ ရှေး၌မှတ်ဘူးသော အညို၊ အရွှေ၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ဖြင့် တဖန်သိခြင်းကိစ္စရှိ၏။

(ဂ) ဟိ၊ရဲ့အံ့။စတုဘူမိကသညာ၊ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော သညာသည်။နောသဉ္ဇနနလက္ခဏာ နာမ၊ သဉ္ဇနနလက္ခဏာ မရှိသော မည်သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။သဗ္ဗာ၊အလုံးစုံသော သညာသည်။သဉ္ဇနနလက္ခဏာ၊ အမှတ်ပြု၍သိခြင်း လက္ခဏာရှိသည်သာလျှင်။ဟောတိ၊၏။

(ဃ) ပန၊အထူးကိုဆိုဦးအံ့။ဧတ္ထ၊ဤဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော သညာတို့တွင်။ယာ သညာ၊အကြင် သညာ သည်။အဘိညာဏေန၊အညို၊ အရွှေ၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ဖြင့်။သဉ္ဇနနာတိ၊သိတတ်၏။သာ သညာ၊ ထိုသညာသည်။ပစ္စာဘိညာဏရသာ နာမ၊ရှေး၌မှတ်ဘူးသော အညို၊ အရွှေ၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ် ဖြင့် တဖန်သိခြင်းကိစ္စရှိသည်မည်သည်။ဟောတိ၊၏။ (နိ-ဒု၊၂၂)

➤ ၂။ (ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် သညာ-၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် သညာ-၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသော ကြောင့် (ခ) ဖြင့် သညာ-၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ အကျယ်အားဖြင့် လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဂ-၂) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁)ဖြင့် စတုဘူမိကသညာသည် သဉ္ဇနနလက္ခဏာ မရှိသော မည်သည် မရှိ-ဟု ဗျုတ်ရောက်အားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် သညာ၏ လက္ခဏာကို ဗျုတ်ရောက်အားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သညာ၏ လက္ခဏာ ကို အနွယ်အားဖြင့်လည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ ဝိရောဓိ ဒေါသ (တနည်း) အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သညာ၏ လက္ခဏာကို အနွယ်အားဖြင့် အဘယ်သို့ သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂)ကို မိန့်။

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် စတုဘူမိကသညာသည် (ဝါ) အလုံးစုံသော သညာသည် သဉ္ဇနနလက္ခဏာရှိသည်ချည်းသာဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စတုဘူမိကသညာသည် (ဝါ) အလုံးစုံသော သညာသည် ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရှိသည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် စတုဘူမိကသညာသည် (ဝါ) အလုံးစုံသော သညာသည် သဉ္ဇနနလက္ခဏာရှိသည်ချည်းသာဟု မဆိုသင့်။ ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရှိသော သညာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သညာသည် ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရှိပါသနည်း။ (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် သညာ-၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သညာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသ-တို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသ (တနည်း) အဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ ပတိ ပုန အဘိညာယတေ သဉ္ဇာနိယတေ ပဉ္စာဘိညာဏံ။ (ပတိ-ရှေး အဘိ-ရှေးရှိသော ဉာဓာတ်+ယုပစ္စည်း) ပဉ္စာဘိညာဏံ ရသော အဿာတိ ပဉ္စာဘိညာဏရသော။

(၂) တဖန်သိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ကိစ္စ၏ သညာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး၊ ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) တဖန်သိခြင်း ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဘိဇ္ဇတိတိ ဘောဒေါ။ ဘိဇ္ဇနံ ဝါ ဘောဒေါ။(ဘိဒိ+ဏ)

* နီလတိ နီလဝဏ္ဏံ ကရောတိတိ နီလော။ (၂) နီလဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညိုသော အဆင်းကို ပြုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညိုသော အဆင်းကို ပြုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပဌမံ အာဒိယတိတိ အာဒိ။ (အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်+ဣ) နီလော အာဒိ ယဿာတိ နီလာဒိ။

(၂) အညိုဟူသော အစ၏ အရွေး-စသော အပြားနှင့် အာဒိ အာဒိဝန္တ၊ အစိတ် အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညိုဟူသော အစရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နီလာဒိ ဘောဒေါ ယဿာတိ နီလာဒိဘောဒေါ။ (တံ) (၂) အညို-စသော အပြား၏ အာရုံနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အညို အစရှိသော အပြားရှိခြင်း ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။

သဉ္ဇာနိယတေ သဉ္ဇာနနံ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဉာဓာတ် ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အမှတ်ပြု၍ သိခြင်းကြိယာ သည်၎င်း ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) အမှတ်ပြု၍ သိခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သဉ္ဇာနနံ လက္ခဏံ ဧတိဿာတိ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ။ (၂) သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ၏ သညာနှင့် လက္ခဏ လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပုတ္တိနိမိတ်။ (၄) သညာ၏ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စတုဘူမိကာစ သာ သညာဓာတိ စတုဘူမိကသညာ။

➤ ၆။ (က) ၌ သဉ္ဇာနာတိ-ဖြင့် သညာ-၌ သံပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) သဉ္ဇာနာတိတိ သညာ-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဉာဓာတ်၏ ဓာနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) သိစေပါသည်။

နီလာဒိဘောဒိ-ဖြင့် အာရမ္မဏ-အရ အညိုစသည် အပြားရှိသော အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မယုတ္တ) အာရမ္မဏ-ဖြင့် သဉ္ဇာနာတိ-၏ ကံကို သိစေသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော သညာတို့တွင် အညို၊ အရွှေ၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ဖြင့် သိသော သညာသည် ပဉ္စာဘိညာဏရသ မမည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရပုဒ်အနက်။ သဉ္ဇာနာတိ၊ သညာ-တို့၌ သံ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက၊ သညာဏကရဏတ္ထ။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္ထ၊ (တနည်း) ဒဠိကရဏတ္ထ။ ပဉ္စာဘိညာဏ-၌ ပတိ-ကား ပုနတ္ထ။ အဘိ-ကား ဓာတုတ္တာနုဝတ္ထက။ ဧဝ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (ဃ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ။

H-49-A

(တနည်း) ဝါကျရမ္ဘတ္တ၊ ဥပနာသတ္တ။

သဗ္ဗနာမ်အစွဲ ။ ။ (ခ) သာ-၌ တ-ကား ရှေ့ဝါကျရှိ သညာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ

(ဂ) သဗ္ဗာ-၌ သဗ္ဗ-ကား ရှေ့ဝါကျရှိ သညာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။ (ဃ) သာ-၌ ယ-ကား ရှေ့ဝါကျရှိ သညာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။ သာ-၌ တ-ကား ရှေ့ဝါကျရှိ သညာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။ ဧတ္ထ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော စတုတ္ထမိကသညာကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိဝိသယ။ **သဉ္ဇာနနလက္ခဏာဝေ-**၌ (၁) သဉ္ဇာနနလက္ခဏာရှိသော အလုံးစုံသော သညာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ (၂) သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ မရှိသော တရားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။ (၃) သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ သည် အနုညာတတ္တ။

➤ **❶ ။ ကြိယာငါးတန် ။ ။ (၁) သညာ** ၏ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္တ။ (၂) ယထာ ဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) ပစ္စာဘိညာဏသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္တ။ (၄) ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္တ။ (၅) အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနုဘာဝတ္တ။

➤ **❷ ။ နိလာဒိဘောဒ် အာရမ္မဏံ သဉ္ဇာနာတိ ။ ။** နိလာဒိဘောဒ် အာရမ္မဏံ-အရ အညို၊ အရွှေ-စသော ရူပါရုံစသည် ပစ္စည်းတရားသည် သဉ္ဇာနာတိ-အရ သညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ယာ သညာ-ဟူသော ပါဠိသေသ ကတ္တား-အရ သညာ စေတသိက် ပစ္စည်းတရားသည် **သဉ္ဇာနာတိ-**အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

(ဃ) ယာ အဘိညာဏေန သဉ္ဇာနာတိ ။ ။ ယာ-အရ သညာ ပစ္စည်းတရားသည် သဉ္ဇာနာတိ-အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

အဘိညာဏေန-အရ အညို၊ အရွှေ-စသော အမှတ် ပစ္စည်းတရားသည် **သဉ္ဇာနာတိ-**အရ သညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဝါကျ (၁၃၆) [ဋ္ဌ၊ ၁၅၄။ ပြည်၊ ၃၊ ၂၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂၅၇]

(က) အပရော နယော - သဗ္ဗသင်္ဂဟိတိကဝေသန ဟိ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ သညာ။

(ခ) ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရကရသာ၊ ဒါရုအာဒိသု တတ္ထကာဒယော ဝိယ။

(ဂ) ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝေသန အဘိနိဝေသကရကပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာ ဝိယ။

(ဃ) အာရမ္မဏေ အနောဂါဠုဂတ္ထိတာယ အဝိရဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနာဝိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဝိယ။

(င) ယထာ ဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ၊ တိကပုရိသကေသု ဖိဂပေါတကာနံ ““ပုရိသာ”” တိ ဥပ္ပန္နသညာ ဝိယ။

(စ) ယာ ပနေတ္ထ ဉာကသမ္ပယုတ္တာ ဟောတိ၊ သာ သညာ ဉာကမေဝ အနဝတ္တတိ၊ သသမ္ဘာရပထဝီအာဒိသု သေသမ္မော ပထဝီအာဒိနိ ဝိယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၁။ (က) အပရောတပါးသော။နယောနည်းကို။(မယာငါသည်။ဝုစ္ဆတေဆိုအံ့။) ဟိရဲ့အံ့။သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝေသနအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့်။သညာ၊သညာသည်။သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ၊ အမှတ်ပြု၍ သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (ခ) (ဧတံ၊ဤဝတ္ထုသည်။တဒေဝ၊ထိုရှေ့က မှတ်ဖူးသော ဝတ္ထုပင်တည်း) ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏရသံ၊တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညို၊ အရွှေ၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ကိုပြုခြင်း ကိစ္စရှိ၏။(ကေ ဝိယ၊အဘယ်သူတို့ကဲ့သို့နည်း)၊ဒါရအာဒိသု၊သစ်စသည်တို့၌။ တစ္ဆကာဒယော ဝိယ၊တစည်းသမား အစရှိသသူတို့ကဲ့သို့တည်း။

(ဂ) ဥပမာပဟိတရဏနည်းဖြင့်ပေးပုံ ။ ။ ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝေသနယူဘူး မှတ်ဘူးသော အကြင်အကြင်သို့သော အမှတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ (သဒ္ဓတ္ထ) (ဝါ) ယူတိုင်း မှတ်တိုင်းသော အမှတ်၏အစွမ်း အားဖြင့်။(အဓိပ္ပါယ်တွ) အဘိနိဝေသကရဏ ပစ္စုပ္ပန်နာ၊ဤသည်သာလျှင် အမှန်ဟု အမှား နှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုခြင်းလျှင် ဉာဏ်အားရှေးရှု ထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏။(ကေ ဝိယ၊အဘယ်သူတို့ကဲ့သို့နည်း) ဟတ္ထိ ဒဿကအန္ဓာ၊ဆုံးခြေ၊ မန်းဝန်း တမြက်စွန်းဖြင့် ဆင်ညွှန်းသော သူကန်းတို့သည်။(အဘိနိဝေသ၊မှားမှား ယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကို။(ဝါ) စွဲလမ်းခြင်းကို။ကရောန္တိ ဝိယ၊ပြုသကဲ့သို့တည်း။)

(ဃ) ဝါ၊တနည်းကား။အာရမ္မဏေ၊အာရုံ၌။အနောဂါဠုဝတ္တိတာယ၊မသက်ဝင်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်။အဓိရဋ္ဌာနပစ္စုပ္ပန်နာ၊အရည်မတည်သောအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော အခြင်း အရာရှိ၏။(ကိမိဝ၊အဘယ်သို့နည်း) ဝိဇ္ဇ၊ ဝိယ၊လျှပ်စစ်ကဲ့သို့တည်း။

(င) ယထာ ဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ၊ထင်တိုင်းသော အကြင်အကြင်သို့သော အာရုံလျှင် နီးသော အကြောင်းရှိ၏။(ကိမိဝ၊အဘယ်ကဲ့သို့ နည်းဟူမူကား။အဝိကပ္ပသဘာဝတ္တာ၊အထူးမကြံတတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်။) တိဏပုရိသကေသု၊မြက်ဖြင့်လုပ်သော လယ်စောင့် ယောက်ျားရပ်တို့၌။မိဂပေါတကာန၊သမင်ငယ် တို့၏။“ပုရိသာ”တိ၊လယ်စောင့် ယောက်ျားဟု။ဥပ္ပန္နသညာ ဝိယ၊ဖြစ်သော အမှတ်ကဲ့သို့တည်း။

(စ) ပမာပမေ ထင်ရှားလျက်/ဥပမာအတွင်းသွင်း ။ ။ (အဝိကပ္ပသဘာဝတ္တာ၊အထူးမကြံ တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။) တိဏပုရိသကေသု၊မြက်ဖြင့်လုပ်သော လယ်စောင့် ယောက်ျားရပ်တို့၌။မိဂ ပေါတကာန၊သမင်ငယ်တို့၏။“ပုရိသာ”တိ၊လယ်စောင့် ယောက်ျားဟု။ဥပ္ပန္နသညာ ဝိယ၊ဖြစ်သော အမှတ်ကဲ့ သို့။ (တထာ၊ထိုအတူ) သညာ၊သညာသည်။ယထာ ဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ၊ထင်တိုင်းသော အကြင် အကြင် သို့သော အာရုံလျှင် နီးသော အကြောင်းရှိ၏။

(ဆ) ပန၊အထူးကိုဆိုအံ့။ဧတ္ထ၊ဤသညာတို့တွင်။ယာ၊အကြင်သညာသည်။ဉာဏသမ္ပယုတ္တာ၊ဉာဏ သမ္ပယုတ်သည်။ဟောတိ၊၏။သာ သညာ၊ထိုဉာဏသမ္ပယုတ် သညာသည်။ဉာဏမေဝ၊ဉာဏ်သို့သာလျှင်။ အနုဝတ္တတိ၊အစဉ်လိုက်၏။သသမ္ဘာရပထဝီအာဒိသု၊သသမ္ဘာရ ပထဝီစသည်တို့၌။သေသဓမ္မာ၊ပထဝီမှ ကြွင်းသော တရားတို့သည်။ပထဝီအာဒိနိ၊ပထဝီဓာတ် စသည်တို့သို့။အနုဝတ္တန္တိ ဝိယာ၊အစဉ်လိုက်ကုန်၏ သို့။(သာ သညာ၊ထိုဉာဏသမ္ပယုတ်သညာသည်။ဉာဏမေဝ၊ဉာဏ်သို့သာလျှင်။အနုဝတ္တတိ၊အစဉ်လိုက်၏) ဣတိ၊ဤသို့။(ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်)ဝေဒိတဗ္ဗာ၊သိအပ်၏။

(ဇ) ဥပမာပဟိတရဏနည်းဖြင့်ပေးပုံ ။ ။ ပန၊ဆက်။ဧတ္ထ၊ဤသညာတို့တွင်။ယာ၊အကြင်

F-49-B

သညာသည်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာ ဉာဏသမ္ပယုတ်သည်။ ဟောတိ၏။ သာ သညာထိုဉာဏသမ္ပယုတ် သညာသည်။ ဉာဏဓမ္မဉာဏသို့သာလျှင်။ အနုဝတ္ထတိ၊ အစဉ်လိုက်၏။ (ကိမိဝိ၊ အဘယ်ကဲ့သို့၊ နည်းဟူမူကား။) သသမ္ဘာရ ပထဝီအာဒိသု၊ အဆောက်အဦနှင့်တကွဖြစ်သော ပထဝီ အစရှိသည်တို့၌။ သေသဓမ္မာ၊ ပထဝီမှကြွင်းသော အာပေါ-စသော တရားတို့သည်။ ပထဝီအာဒိနံ၊ ပထဝီ အစရှိသည်တို့သို့။ အနုဝတ္ထန္တိ ဝိယ၊ အစဉ်လိုက်ကုန် သကဲ့သို့တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။ (နိ-ဒု၊ ၂၄)

➤ ၂။ (က) သိဉ္စိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် သညာ၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်သင့်သော လက္ခဏ၊ ရသတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုသညာ၏ တပါး သော ဖြစ်သင့်သော လက္ခဏ၊ ရသတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့် သောကြောင့် သညာ၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်သင့်သော လက္ခဏ၊ ရသတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ ထိုသညာ၏ တပါး သော ဖြစ်သင့်သော လက္ခဏ၊ ရသတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုသညာ၏ တပါးသော ဖြစ်သင့်သော လက္ခဏ၊ ရသတို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိဉ္စိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) စသော ဝါကျတို့ဖြင့် သညာ၏ လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဤသညာ၏ အထူးကို မသိ အပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က) စသော ဝါကျတို့ဖြင့် သညာ၏ လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကိုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဤသညာ၌ အထူးကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ ဤသညာ၌ အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် သညာ၏ လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် သညာ၏ ရသကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ-ဃ) ဖြင့် သညာ၏ ပစ္စုပ္ပန်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် သညာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သညာ၏ လက္ခဏ၊ ရသနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးဆရာတို့၏ အယူအဆဝါဒမှတစ်ပါး မိမိ၏ အယူအဆဝါဒဟူသော အတ္တနောမတိကို ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ အပရော နယော ထားရပါသည်။ (တနည်း) သညာ၏ လက္ခဏ၊ ရသ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ အပရော နယော ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သညာ၏ အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပ္ပန်မှ တစ်ပါး အဓိရဋ္ဌာနပစ္စုပ္ပန်ကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သရတိတိ သဗ္ဗာ။ သဗ္ဗံ သင်္ဂဏှာတိတိ သဗ္ဗသင်္ဂဟိကာ။ (သဗ္ဗ-သံ-ဂဟ+ဏှ) ဝသတိတိ ဝသော။ (ဝသ+အ) သဗ္ဗသင်္ဂဟိကာယ ဝသော သဗ္ဗသင်္ဂဟိကဝသော။ (တေန)

(၂) အလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ယူတတ်သော သညာ၏ အစွမ်းသတ္တိနှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ယူသည်၏အစွမ်းသတ္တိဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပုနသဉ္ဇနနဿ ပစ္စယော ပုနသဉ္ဇနနပစ္စယော။ ပုနသဉ္ဇနနပစ္စယော ဧဝ နိမိတ္တံ

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တံ။ ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တဿ ကရဏံ ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏံ။

(၂) တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညို၊ အရွှေ့၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်၏ ပြုခြင်းနှင့် ကမ္မ ကမ္မိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အညို၊ အရွှေ့၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်၏ ပြုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏံ ရသော အဿာတိ ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏရဿာ။

(၂) တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညို၊ အရွှေ့၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ကိုပြုခြင်း ကိစ္စ၏ သညာနှင့် ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အညို၊ အရွှေ့၊ အရည်၊ အတို-စသော အမှတ်ကိုပြုခြင်း ကိစ္စရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒရိယတိတိ ခါဈ။ (၂) ဒရဓာတ်+ဏုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖောက်ခွဲခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) ဖောက်ခွဲခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တစ္ဆတိ တန ကရေတိတိ တစ္ဆကော။ (တစ္ဆဓာတ်+ဏုပစ္စည်း၊ ရွှေခြင်းကြိယာ)

ဟတ္ထော အဿ အတ္တိတိ ဟတ္ထံ။ ဟတ္ထံ ဒဿေတိတိ ဟတ္ထိဒဿကော။(ဟတ္ထံ-ဒိသ+ဏု)

အမတိ အင်္ဂမိဿ ရဇနဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ အဇနော။ (အမဓာတ်+အ-(ဂ္ဂိ)ပစ္စည်း၊ရောက်ခြင်း ကြိယာ) * စက္ခုနာ အမတိ ရဇတိတိ ဝါ အဇနော။ (အမဓာတ်+ဂ္ဂိပစ္စည်း၊ချို့တဲ့ကျင်ခြင်းကြိယာ)

ဟတ္ထိဒဿကောစ သော အနော စာတိ ဟတ္ထိဒဿကအဇနော။ (၂) ဆင်ကို ညွှန်ပြတတ်သည် ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ သူကန်းနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၄) သူကန်းတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ကုဋိလာ စိရဋ္ဌာယိတတ္တာ ဝိရူပံ ဟုတွာ ဇေတိတိ ဝိရူ။ (ဝိပုဗ္ဗ ဇုဓာတ်+ဂ္ဂိ ပစ္စည်း၊ လျင်မြန်ခြင်းကြိယာ) * မရတိတိ မိဂေါ။(မရဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ အသက်ကို စွန့်ခြင်းကြိယာ) ပုနိယတေတိ ခေါတော။ ပေါတောဇေ ခေါတကော။ (ပုဓာတ်+တ ပစ္စည်း၊ စင်ကြယ်ခြင်းကြိယာ)

ပုနာတိတိ ခေါတကော။ (ပုဓာတ်+တပစ္စည်း၊ စင်ကြယ်ခြင်းကြိယာ)

သတ္တဒိဟိ ပေါသေတဗ္ဗေတိ ပေါတကော။(ပုသ+ဏု) မိဂါနံ ပေါတကော မိဂပေါတကော။

မိဂေါစ သော ပေါတကော စာတိ မိဂပေါတကော။(တေသံ) (၂) သားသမင်တို့၏ ကလေး ငယ်နှင့် သာမိ သံ၊ ဇနက ဧည အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

➤ ❷။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (က) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (ခ) ဝိယ-ကား ဥပမာဇောတက၊ ပဋိဘာဂတ္ထ။ (ဂ) ယထာ-ကား ဝိစ္ဆတ္ထ။ (ဃ) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတက။ (စ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ။(တနည်း) ဝါကျရမ္မဇောတက။ ဇေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။

(စ) ဉာဏမေဓ-န္တိ (၁) ဉာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဉာဏ်မှတပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာ၏ အစွမ်းသတ္တိဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) တစ်ဝါကျလုံးကို၍ (၁) ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

(၂) ဉာဏ်သို့ အစဉ်မလိုက်သော ဉာဏဝိပဿနာသည် နိဝတ္တတဖွဲ့။

➤ ❶ ။ ဩယာဓိဗ္ဗာနံ ။ (က) ထည့်အပ်သော ဝုစ္ဆတေ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ် အရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန”စသော ဝစီဘောဒဿဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘောဒဿဒ္ဒအသံကို ကြားနာရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ ကျင့်ရခြင်းမှစ၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရသည်အထိ အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗော-၌ ဝိဒေဓာတ်-အရ = ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ သိသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဉာဏသမ္ပယုတ်သည်သည် ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၏ဟု သိသဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ် ရရှိအောင် ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကျင့်ကြံအားထုတ်သဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ❷ ❷ ။ (ခ) သာ သညာ ဉာဏမေဝ အနုဝတ္တတိ ။ ။ သာ သညာ-အရ သညာ ပစ္စည်းတရားသည် အနုဝတ္တတိ-အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

ဉာဏမေဝ-အရ ဉာဏ်ပစ္စည်းတရားသည် အနုဝတ္တတိ-အရ သညာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း။

ဝါကျ (၁၃၇) [၄၊ ၁၅၄။ ပြည်၊ ၃၊ ၂၄။ ဘာသာဋီ၊ ၂၅၈]

(က) စေတယတိတိ စေတနာ။

(ခ) သဒ္ဓိအတ္တနော သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏေ အဘိသန္ဓဟတိတိ အတ္ထော၊

(ဂ-၁) သာ စေတယိတလက္ခဏာ၊ (ဂ-၂) စေတနာဘာဝလက္ခဏာတိ အတ္ထော၊

(ဃ) အာယုဟနရသာ၊

(င) စတုဘူမိကစေတနာ ဟိ နောစေတယိတလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ၊

(စ) သဗ္ဗာ စေတယိတလက္ခဏာဝ၊

(ဆ) အာယုဟနရသတာ ပန ကုသလာကုသလေသု ဧဝ ဟောတိ၊

(ဇ) ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနဋ္ဌာနဉ္စိ ပတွာ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မောနံ ဧကဒေသ မတ္တကမေဝ ကိစ္စံ ဟောတိ၊ (ဈ) စေတနာ ပန အတိရေကဥဿာဟာ အတိရေကဝါယာမာ ဒိဂကုဿာဟာ ဒိဂကဝါယာမာ၊

(ည) တေနာဟု ပေါရာဏာ “ထာဝရိယသဘာဝသဏ္ဍိတာ စ ပနေသာ စေတနာ”တိ၊

(ဋ) ထာဝရိယောတိ ခေတ္တသာမိ ဝုစ္စတိ၊

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၁။ (က) (ယ) ဓမ္မဇာတိ၊ အကြင်တရားသဘောသည်။ စေတယတိ၊ စေတပ် နှိုးဆော်တတ်၏။ ကုတိ တဿ၊ ထို့ကြောင့်။ (သာ) ဓမ္မဇာတိ၊ ထိုတရားသဘောသည်။ စေတနာ၊ စေတနာ မည်၏။

(ခ) အတ္တနာ၊ မိမိနှင့်။ သဒ္ဓိ၊ တက။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။ အာရမ္မဏ၊ အာရုံ၌။ အဘိသန္ဓတိ၊ စေတပ်နှိုးဆော်တတ်၏။ ကုတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (စေတယတိတိ ပဒဿ၊ စေတယတိ-ဟူသော ပုဒ်၏။) အတ္ထော၊ အနက်တည်း။ (ဂ) သာ စေတနာ၊ ထိုစေတနာသည်။ စေတယိတလက္ခဏာ၊ စေတပ်နှိုးဆော်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ စေတနာဘာဝလက္ခဏာ-ဗျာပါရဘာဝလက္ခဏာ၊ နှိုးဆော်ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ပယောဂရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော လက္ခဏာရှိ၏။ ကုတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (စေတယိတလက္ခဏာတိ ပဒဿ၊ စေတယိတလက္ခဏာ-ဟူသောပုဒ်၏။) အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(ဃ) အာယုဟနရသာ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိ မိမိတို့ကိစ္စ၌ ပရိဖရဲ မရှိစေမူ၍ စည်းရုံးစေစပ်နှိုးဆော်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ (င) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ စတုဘူမိကစေတနာ၊ ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော စေတနာသည်။ နော၊ စေတယိတလက္ခဏာ နာမ၊ စေတယိတလက္ခဏာ မရှိသော မည်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။

(စ) သဗ္ဗာ၊ အလုံးစုံသော စတုဘူမိက စေတနာသည်။ စေတယိတလက္ခဏာ၊ စေတယိတလက္ခဏာရှိသည်ချည်းတည်း။ (ဆ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ အာယူဟနရသဘော၊ အာယုဟနကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်သည်။ ကုသလာကုသလေသု ဝေ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၌သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

(ဇ) ဟိ၊ မှန်၏။ ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနဋ္ဌာနံ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပြုခြင်းကိစ္စဗျာပါရ ပြုသော အရာသို့။ ပတ္တာ၊ ရောက်၍။ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ၊ စေတနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏။ ဧကဒေသမတ္တကမေဝ၊ တစိတ်မျှသည်သာလျှင်။ ကိစ္စံ၊ ကိစ္စသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဈ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ စေတနာသည်။ အတိရေကဥဿာဟာ၊ လွန်သောကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဥဿာဟရှိသည်။ အတိရေကဝါယာမာ၊ လွန်သောကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဝါယာမရှိသည်။ ဒိဂုဏုဿာဟာ၊ နှစ်ဆတက်သောကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဥဿာဟရှိသည်။ ဒိဂုဏဝါယာမာ၊ နှစ်ဆတက်သော ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဝါယာမရှိသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (ည) တေန၊ ထို့ကြောင့်။ ပေါရာဏာ၊ ရှေးဆရာတို့သည်။ “ထာဝရိယသဘာဝသဏ္ဌိတာ စပနေသာ စေတနာ”တိ၊ စေတနာဟူ၍။ အာဟု၊ ဆိုကုန်ပြီ။ * ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ သော၊ စေတနာ၊ ဤစေတနာသည်။ ထာဝရိယသဘာဝသဏ္ဌိတာ၊ လယ်ရှင်၏သဘော၌တည်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။

➤ ၂။ (ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် စေတယတိတိ စေတနာဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စေတယတိ-၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတ္တတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် စေတယတိတိ စေတနာ-ဟုသာ မဖွင့်ဆိုသင့်။ စေတယတိ-၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတ္တတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စေတယတိ-၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတ္တတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) ဝါကျကိုမိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စေတနာပုဒ်၏ လက္ခဏာသည်ကို မပြဆိုဟု အနက်သဘော

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ သင့်ရောက်ရာသောကြောင့် (က)(ခ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ ဝစေက္ခကိုသာ မဆိုသင့်။ စေတနာ၏ လက္ခဏာ စသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စေတနာ၏ လက္ခဏာ စသည်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဂ-၂) သို့/ ဝါပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ-၁) ဖြင့် စေတယိတလက္ခဏာပုဒ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းပုဒ်၌ စေတယိတပုဒ်၏ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္ထကို မပြဆိုဟု အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စေတယိတပုဒ်၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတ ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စေတယိတပုဒ်၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္ထ ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ-၂) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စေတနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာ သောကြောင့် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ လက္ခဏာ၊ ရသတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ စေတနာ ၏ လက္ခဏာ၊ ရသတို့ကို အကျယ်အားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ဝါပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)ဖြင့် စတုဘူမိကစေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာ မရှိသောမည်သည် - ို ဟု ဗျုတ်ရေကအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် စေတနာ၏ လက္ခဏာကို ဗျုတ်ရေကအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စေတနာ၏ လက္ခဏာ ကို အနွယ်အားဖြင့်လည်း ဖွင့်ဆိုသင့်သေး၏။ မဖွင့်ဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအပေါ်၌ ဝိရောဓိ ဒေါသ (တနည်း) အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စေတနာ၏ လက္ခဏာကို အနွယ်အားဖြင့် အဘယ် သို့ သိအပ်ပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ)ကို မိန့်။

(ဆ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င)(စ)တို့ဖြင့် အလုံးစုံသော စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာ ရှိသည်ချည်းသာဟု စေတနာ၏ လက္ခဏာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေ သော် စေတနာ၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိ အပ်၊ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (င)(စ)တို့ဖြင့် အလုံးစုံသော စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာ ရှိသည် ချည်းသာဟု စေတနာ၏ လက္ခဏာကိုသာ မဆိုသင့်။ စေတနာ၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စေတနာ၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဆ) မိန့်။

(ဇ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဆ) ဖြင့် စေတနာ၏ အာယုဟနက်စွရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၌သာ ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အာယုဟနက်စွ ရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဝိပါကကြိယာတို့၌လည်း ဖြစ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖြစ်သင့်လေသော

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ကြောင့် (ဆ) ဖြင့် စေတနာ၏ အာယူဟနကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၌သာ ဖြစ်၏ဟု မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယုတ္တိသဘာဝ ဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဇ) မိန့်။

(ဈ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဇ) ဖြင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကို ပြခြင်းကိစ္စ ဗျာပါရပြသောအရာသို့ရောက်၍ စေတနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စသည် တစိတ်တဒေသမျှသာဖြစ်၏ဟု သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စေတနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စမှ ထူးသော စေတနာ၏ ကိစ္စကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စမှ ထူးသော စေတနာ၏ ကိစ္စကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဈ) မိန့်။

(ည) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ဆရာ၊ ဆရာ (ဈ)ဖြင့် စေတနာသည် လွန်ကဲသော ဥဿာဟ ဝါယာမရှိ၏။ နှစ်ဆတက်သော ဥဿာဟ ဝါယာမရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဆရာစကားသည် သကဝဓနဗျာသာဖြစ်၍ ပရဝဓန အာဂုဓ် သာဓကနှင့်ကင်း၍ သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ပရဝဓန အာဂုဓ် သာဓကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဆရာစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ပရဝဓန အာဂုဓ် သာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ည) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် စေတယတိ-၏ ဓာတုတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယတ္တကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ-၂) ဖြင့် စေတယိတပုဒ်၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္တကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် စေတနာ-၏ လက္ခဏာမှတစ်ပါး ရသ-ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် စေတယိတလက္ခဏာရှိပုံ စသည် အကျယ်ကိုပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဗျုတ်ရေကမှတစ်ပါး အနွယ်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် အာယူဟနရသသည် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၌သာလျှင် ရှိနိုင်ပုံကို ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ၊ အဗျာပိတ၊ ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဇ) ဖြင့် (ဆ) ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် (ဝါ) ချဲ့၍ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဈ-ည) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ စေတယတိ-၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတုတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယတ္တကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။ (ဂ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဒါ ထားခြင်းအကြောင်း ။ ။ စေတယိတ-ပုဒ်၏ ငုတ်လျှိုးနေ

သော ဘာဝုဗ္ဗဇာန၊ ဘာဝလောပအနက်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) စေတယိတ-ဝယ် တ-ပစ္စည်း၏ ငုတ်လျှိုးနေသော ဘာဝသာနေတ္ထကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ အတ္ထော-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ည) ၌ **ဧတနာဟု ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ စေတနာသည် လွန်ကဲသော ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ ဥဿာဟ စသည်ရှိ၏ဟု ဆိုရာ၌ ပရဝစန အာဂုဓံ သာကေ ဒဋ္ဌိကရဏဉာဏကို ပြလိုသော ကြောင့် (ည) ၌ ဧတနာဟု ထားရပါသည်။

(ဋ) ၌ **ဝုစ္စတိ ထားရခြင်းအကြောင်း** ။ ။ ထာဝရိယပုဒ်၏ သကတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် ၎င်း၊ စေတနာ၏ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရများမှုကား လယ်ပိုင်ရှင်၏ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရများပုံနှင့် တူ၏ဟု သဒ္ဓိသုပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့်၎င်း ဝုစ္စတိ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

➤ ၉ ။ စေတယတိတိ **ဧတနာ**။ [ဘေဒစိန္တာနည်းအလို] (၁) စေတယတိ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ် ဝါကျသည် ဗျုပ္ပတ္တိမည်၏။ (၂) စေ-ဟူသော တ-ဟူသော ယ-ဟူသော တိ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော စေတနာဆုံးခြင်း ကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်မည်၏။ (၃) စေတနာ-ဟူသော နိပ္ပန္န-သဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိမည်၏။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စေတနာဆုံးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

[အတိဓာန်ဋီကာနည်းအလို] (၁) စေ-တ-နာ-ဟူသော အစိတ်အစိတ် ပရမတ္ထသဒ္ဓါသည် ဗျုပ္ပတ္တိ (၂) ထိုဗျုပ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော စိတဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ စေတနာဆုံးခြင်းကြိယာသည် ဗျုပ္ပတ္တိ နိမိတ်။ (၃) စေတနာ-ဟူသော အပေါင်းနာမပညတ္တိသဒ္ဓါသည် ပဝတ္တိ။ (၄) ထိုပဝတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ် သော စေတနာဆုံးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ် မည်၏။

စေတယတိတိ **ဧတယသိတံ**။ (၂) စိတဓာတ် ဣယပစ္စည်း တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ စေတနာဆုံးခြင်းကြိယာ သာမညသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စေတနာဆုံးခြင်းကြိယာဝိသေသသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စေတနာ အယိတံ ပဝတ္တိ **ဧတယသိတံ**။

တိဋ္ဌတိတိ **ထာဝရော**။ (ဌာ+ဝရ) ထာဝရဿ (ရွှေဿ) သာမီ **ထာဝရိကော**။ ထာဝရိယော ၈၀ **ထာဝရိယော**။ (၂) ထာဝရပုဒ်+ဣကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ထာဝရ ဥစ္စာဟူသော လယ်၏ ပိုင်ရှင်နှင့် သံ သာမီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လယ်ပိုင်ရှင်တို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ထာဝရော ယဿ အတ္ထိတိ **ထာဝရိယော**။ ထာဝရိယဿ သဘာဝေါ ထာဝရိယသဘာဝေါ။ ထာဝရိယသဘာဝေ သတ္တိတာ **ထာဝရိယသဘာဝသတ္တိတာ**။ (၂) လယ်ပိုင်ရှင်သဘော၏ တည် သော စေတနာနှင့် အာဓာရ အာဓာရီ၊ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လယ်ပိုင်ရှင်သဘော၌ တည်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ယုဇ္ဇန္တိတိ ယုတ္တာ။ (ယုဇ+တ) ပကာရေဟိ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ။ သမံ ပယုတ္တာ သမ္ပယုတ္တာ။ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ။ သမ္ပယုတ္တာစ တေ ဓမ္မာ စာတိ **သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ**။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

(၂) သမ္ဗုဒ္ဓကုတိတိ တရားတို့နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမ္ဗုဒ္ဓကုတိတိတရားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စေတယိတံ လက္ခဏံ ဧတိဿာတိ **စေတယိတလက္ခဏာ။**

* အာယူဟိယတေ အာယူဟနံ။(အာပုဗ္ဗ ဥပါယု) အာယူဟနံ ရသော (ကိစ္စံ) အဿာတိ **အာယူဟနရသော။** (၂)အာယူဟနရသကိစ္စ၏ စေတနာနှင့် ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စေတနာ၏ အာယူဟနကိစ္စရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ပုရေ ဘဝါ **ပေါရာဏာ။** အတိရိစတိတိ **အတိရေကော။**(အတိပုဗ္ဗ ရိစ+ဏ)

* ဥဿဟနံ **ဥဿာဟော။** (ဥပုဗ္ဗ သဟ+ဏ) အတိရေကော ဥဿာဟော ယဿာတိ **အတိရေကဥဿာဟော။** (၂) လွန်ကဲသော အားထုတ်ခြင်း၏ စေတနာနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဒွေ ဂုဏာ (ရာသယော) ယဿာတိ ဒီဂုဏော။ ဝါယမနံ ဝါယာမော။(ဝိ-အာပုဗ္ဗ ယမ+ဏ) ဒီဂုဏော ဝါယာမော ယဿာတိ **ဒီဂုဏဝါယာမော။**

ဗိဇာနိ ခိပိယန္တိ ခိပန္တိ အသ္မိန္တိ ဝါ **ဓေတ္တံ။** (၂) ခိပဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း မျိုးစေတို့ကို ပစ်ချ ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လယ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စတသော ဘူမိယော **စတုဘူမံ။** စတုဘူမေ ပရိယာပနာ **စတုဘူမိကာ။** စတုဘူမေ ဘဝါ **စတုဘူမိကာ။**(စေတနာ-ရ၏) စတုဘူမိကာ စေတနာ **စတုဘူမိကစေတနာ။** (၂) ဘုံလေးပါး၌ ဖြစ်ခြင်း၏ စေတနာနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုံ လေးပါး၌ဖြစ်သော စေတနာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ စေတယတိ-ဖြင့် စေတနာ-၌ စိတ(စိတိ)ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတု ပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း (ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စေတယတိတိ စေတနာ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ **အဘိသန္ဓဟတိ-**ဖြင့် စေတယတိ-၌ စိတ(စိတိ)ဓာတ်သည် အဘိသန္ဓဟတိအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုတ္ထ)

သဒ္ဓိ (ပ) **အာရမ္ပဏေ-**ဖြင့် အဘိသန္ဓဟတိ-စေတနာဆုံးဆော်ခြင်းဟူသည် သမ္ဗုဒ္ဓကုတိတိတရားတို့ကို မိမိ၊ မိမိကိစ္စ၌ နေရာတကျဖြစ်အောင် ချထားစီရင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ဟု သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ စေတနာဘာဝလက္ခဏာတိ-ဖြင့် စေတယိတလက္ခဏာ၌ စေတယိတပုဒ်၏ ဘာဝပုဓာန၊ ဘာဝလောပအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) စေတယိတလက္ခဏာ-၌ စေတယိတ-ကား (စိတ+ဏယ+တ) တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) စေတယနံ စေတယိတံ-ဟု ဘာဝသာဓနပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(၄) ခွဲ ခွေတ္တသာမီ-ဖြင့် ထာဝရိယော-၌ ထာဝရ-သဒ္ဓါ၏ ခွေတ္တအနက် ဟောသည်ကို၎င်း(နာမ လိင်္ဂတ္ထ) ဣကပစ္စည်း၏ သာမီ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ထာဝရဿ(ခွေတ္တဿ) သာမီ ထာဝရိယော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ထာဝရိကော-ဟု ဆိုလိုလျက် ကကို ယပြု၍ ထာဝရိယ-ဟု ရပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ ။ (ခ) သဒ္ဓိ-ကား သမကြိယတ္ထ။ (တနည်း) စကတောအနက်။ အာရမ္မဏော-၌ အာ-ကား အာဂမနတ္ထ။ (ဃ) အာယူဟန-၌ အာ-ကား ဗျာပနတ္ထ။ (င) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္ထ၊ ဒဠိကရဏတ္ထ။ (ဆ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ၊ ပက္ခန္ဓရတ္ထ။ (ဇ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္ထ၊ ဒဠိကရဏတ္ထ။ (ဈ) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ၊ ပက္ခန္ဓရတ္ထ။

(ဂ) သာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စေတနာဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။
(စ) သဗ္ဗာ-၌ သဗ္ဗ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စေတနာဒြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။ (ည) ဇောန-၌ တ-သည် ရှေ့ဝါကျ ပါဌသေသ ဟောတိ-ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(ဓ) သဗ္ဗာ စေတယိတလက္ခဏာ-၌ (၁) စေတယိတလက္ခဏာရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စေတယိတလက္ခဏာမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စေတယိတလက္ခဏာရှိသော အလုံးစုံသော စေတနာဒြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဆ) ကုသလာကုသလေသု ဇေ-၌ (၁) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဝိပါကံ၊ ကြိယာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စေတနာ၏ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၌ စေတယိတလက္ခဏာ ရှိသည်၏အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။ (ဇ) ဧကဒေသမတ္တကမေဝ-၌ (၁) ဧကဒေသကိစ္စသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သဗ္ဗကိစ္စသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာဒါးတန် ။ ။ (က) စေတယတိ၊ စေတနာ (ခ) အဘိသန္ဓဟတိ- အာရ- “စေတနာ” ကိုယူ၍။ ။ (၁) ထိုစေတနာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သမ္မယုတ်စိတ်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) မိမိနှင့်တကွ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ စေတနာဆော်ပေးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည်၎င်း၊ ဝတ္ထု၊ အာရုံတို့သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မိမိကိစ္စ၊ သူတပါးကိစ္စပြီးစီးခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

လက္ခဏာဒီပတုတ္ထနည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ ။ ။ စေတယိတလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယထာဉာဉ်တ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) အာယူဟနသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာယူဟန ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သံဝိဒဟန ပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) စေတနာ-ဟူသော ကုသိုလ်သင်္ခါရသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဝိပါကံဝိညာဉ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာသဝေါတရား စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နာမ်ရုပ် သဠာယတန စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ည) ဇောနာဟု-၌ အာဟု-အာရ၊ အာဟု-၌ ဖြူခတ်-အာရ = (၁) သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃)

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

“ထာဝရိယသဘာဝသဏ္ဍိတာစ ပနေသာ စေတနာ”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မသုဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘောဒသဒ္ဓအသံကို ကြားနာရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ ကျင့်ရခြင်းမှစ၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရသည်အထိ အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၃) **ဝုစ္စတိ-ဝယ် ဝစေတိ-အရ** = (၃) “ထာဝရိယော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာ သနတ္ထ။ (၁-၂-၄-၅ အာဟု-နှင့် တူပြီ)

➤ **ဝုစ္စတိ** ။ ယာဓမ္မဇာတိ-ဟူသော ကတ္တာအရ စေတနာပစ္စည်းတရားသည် စေတယတိ-အရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) **အတ္တနာ၊ အဘိသန္ဓဟတိ**-အရ စေတနာပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပယုတ္တဓမ္မ-အရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

အာရမ္မဏေ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် **အဘိသန္ဓဟတိ**-အရ စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၈)

(စ) **အာယူဟနရသတာ ကုသလာကုသလေသု** ။ ။ အာယူဟနရသ-ဟူသော ဘာဝယောဂ ပုဒ်အရ စေတနာပစ္စည်းတရားသည် ကုသလာကုသလေသု-အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈)

(ည) **ပေါရာဏာ**-အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် **အာဟု**-အရ ကျန် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဋ) **ထာဝရိယောတိ ခေတ္တသာမိ ဝုစ္စတိ** ။ ။ **ထာဝရိယောတိ**-ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ ထာဝရိယ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် **ဝုစ္စတိ-၌ ဝစေတိ**-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း)

ဝုစ္စတိ-၌ ဝစေတိ-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ထာဝရိယောတိ-အရ ထာဝရိယ-ဟူသော ပရမတ္ထဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ ဝိပံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၁၂)

ခေတ္တသာမိ-အရ၊ ဝုစ္စတိ-၌ တေ-ဝိဘတိ-အရ လယ်ရှင်ဟူသော ပညတ်အာရုံ ပစ္စည်း တရားသည် **ဝုစ္စတိ-၌ ဝစေတိ**-အရ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

ဝါဂျ (၁၃၈) [၄၊ ၁၅။ ပြည်၊ ဒု၊ ၂၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂၆၁]

(က) သာ ပနေသာ သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ (ခ) သံဝိဒဟဏနာ ဟိ အယံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သင်္ကစ္စပရကိစ္စသာကော ဇေဋ္ဌသိဿမဟာ ဝနကိအာဒယော ဝိယ။

(ဂ) ယထာ ဟိ ဇေဋ္ဌသိသော ဥပဇ္ဈာယံ ဣရတောဝ အာဂစ္ဆန္တိ ဒိသ္မာ သယံ အဝိယမာနော ဣတရေဝိ ဒါရကေ အတ္တနော အတ္တနော အဇ္ဈယနကမ္မေ ပဝတ္ထယတိ။

(ဃ) တသ္မိတံ အဓိယံတုံ အာရဒ္ဓေ တေပိ အဓိယန္တိ တဒနဝတ္တိတယ။

(င) တေန ဝုတ္တံ “သင်္ကပ္ပပရက္ခိယသကော ဇေဋ္ဌသိသမဟာဝဓုကိအာဒယော ဝိယာ”တိ။

(စ) အစွာယိကကမ္မာနုဿရဏာဒိသုစ ပနာယံ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥဿာဟနဘာဝေန ပဝတ္ထမာနာ ပါကဋ္ဌာ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

➤ ၁။ (က) ပန၊ ရသမုတပါး ပစ္စုပ္ပန်ကား။ သာ ဧသာ စေတနာ၊ ထိုစေတနာသည်။ သံဝိဒဟနပစ္စုပ္ပန်နာ၊ စီရင်တတ်သောတရားဟု ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်၏။ (ဝါ) စီရင်တတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ (ခ) ဟိ၊ ချဲ့။ (တနည်း) ဟိ၊ မှန်၏။ အယံ၊ ဤစေတနာသည်။ သံဝိဒဟနနာ၊ စီရင်တတ်သည်။ ဟုတ္တာ၊ ဖြစ်၍။ ဥပဇ္ဈာတိ၊ ယောဂီတို့ ဉာဏ်အား ထင်လာ၏။ (ကေ ဝိယ၊ အဘယ်သူတို့ကဲ့သို့နည်း။) သင်္ကပ္ပပရက္ခိယသကော၊ မိမိကိစ္စ သူတပါးကိစ္စကို ပြီးစေတတ်ကုန်သော။ ဇေဋ္ဌသိသ၊ မဟာဝဓုကိအာဒယော၊ တပည့်ကြီး လက်သမားကြီး အစရှိသူတို့သည်။ သံဝိဒဟန္တိ ဝိယ၊ စီရင်တတ်ကုန်သကဲ့သို့တည်း။ (ဂ) ဟိ၊ ချဲ့။ (တနည်း) ဟိ၊ ထိုစကားကို ထင်ရှားစွာ ပြဦးအံ့။ ဇေဋ္ဌသိသော၊ တပည့်ကြီးသည်။ ဥပဇ္ဈာယံ၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာကို။ ဣရတောဝ၊ အဝေးကသာလျှင်။ အာဂစ္ဆန္တိ၊ လာသည်ကို။ ဒိသ္မာ၊ မြင်၍။ သယံ၊ မိမိသည်။ အဝိယမာနော၊ စာပေ ကျမ်းဂန်သရဇ္ဈာယ်လတ်သော်။ ဣတရေဝိ၊ မိမိမှ တပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ဒါရကေ၊ ကျောင်းသားငယ်တို့ကို။ အတ္တနော အတ္တနော၊ မိမိ မိမိ၏။ အဇ္ဈယနကမ္မေ၊ သရဇ္ဈာယ်ခြင်းအမှု၌။ (ဝါ) စာအံ့ခြင်း အမှု၌။ ပဝတ္ထယတိ ယထာ၊ ဖြစ်စေ၏သို့။

(ဃ) ဟိ၊ မှန်၏။ တသ္မိ၊ ထိုတပည့်ကြီးသည်။ အဓိယံတုံ၊ သရဇ္ဈာယ်ခြင်းငှာ။ အာရဒ္ဓေ၊ အားထုတ်လတ်သော်။ တေပိ၊ ထိုကျောင်းသားငယ်တို့သည်လည်း။ အဓိယန္တိ၊ သရဇ္ဈာယ်ကုန်၏။ (ကသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ကား။) တဒနဝတ္တိတယ၊ ထိုတပည့်ကြီးသို့ အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

(င) တေန၊ ထို့ကြောင့်။ “သင်္ကပ္ပပရက္ခိယသကော ဇေဋ္ဌသိသမဟာဝဓုကိအာဒယော ဝိယာ”တိ၊ ဝိယ-ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။ (စ) ပန၊ ဆက်၍ ဆိုအံ့။ အစွာယိကကမ္မာနုဿရဏာဒိသုစ၊ ရောင်တခင်ပြုအပ်သော အမှုကို အောက်မေ့ခြင်း စသည်တို့၌။ အယံ စေတနာ၊ ဤစေတနာသည်။ သမ္ပယုတ္တာနံ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။ ဥဿာဟနဘာဝေန၊ အရိုအသေ အလေးပြုစေသည်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ပဝတ္ထမာနာ၊ ဖြစ်သည်ဖြစ်၍။ ပါကဋ္ဌာ၊ ထင်ရှားသည်။ ဟောတိ၊ ချဲ့။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။ (နိ-ဒု၊ ၂၉)

➤ ၂။ (ဂ) သိ/ ဥပနာပဉ္စက ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဤစေတနာသည် သင်္ကပ္ပပရက္ခိယကိ ပြီးစေတတ်သော တပည့်ကြီး လက်သမားကြီးတို့ကဲ့သို့ စီရင်တတ်သည်ဖြစ်၍ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော-ဟု အပါကဋ္ဌအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဥပမာဆောင်၍ ပါကဋ္ဌအားဖြင့် ထင်ရှားအောင် မပြဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ခ) ဖြင့်--အပါကဋ္ဌအားဖြင့်သာ မဆိုသင့်။ ဥပမာဆောင်၍ ပါကဋ္ဌအားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာဆောင်၍ ပါကဋ္ဌအားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဂ) မိန့်။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် စေတနာ၏ ရသ-မှတစ်ပါး စေတနာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ရှေ့စကားရပ်၏ အသင့်ယုတ္တိ ဒဠိကရဏကို ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် တပ္ပါကဠိကရဏဝါကျ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ(တနည်း) အပါကဋ္ဌ ပါကဋ္ဌ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ဩစိတုဟိနဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် လဒ္ဒဂုဏဝါကျ ဖြစ်သောကြောင့် နိရတ္တကဒေါသ (တနည်း) နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ၊ နိဂမနိယ နိဂမန ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဥပနာသဝါကျ ဖြစ်သောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဂ) ဣတဓရေဝိ-န္တံ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ မိမိသာလျှင် သရဇ္ဈာယ်ခြင်း အမှု ဌ် ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး၊ အခြားကျောင်းသား သူငယ်တို့ကိုလည်း မိမိ၊ မိမိ၏ သရဇ္ဈာယ်ခြင်းအမှု၌ ဖြစ်စေ၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ) ထားရသည်။

(ဃ) တေဝိ-န္တံ ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ တပည့်ကြီးသာ သရဇ္ဈာယ်သည် မဟုတ်သေး၊ ကျောင်းသားသူငယ်တို့သည်လည်း သရဇ္ဈာယ်ကြကုန်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက် သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ(အပိ) ထားရသည်။

(င) နှ် တေန ဂုတ္တံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) နိဂုံးကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ တေန ဂုတ္တံ ထားရပါသည်။

(စ) နှ် စ-ပန ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေ့စကားရပ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက် ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ရှေ့စကားရပ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက်၍ အထူးဝိသေသအားဖြင့် ပြ လိုသောကြောင့် (စ) ၌ စ-ပန ထားရပါသည်။

(စ) နှ် ဝေဒိတဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤစေတနာသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အရိုအသေ အလေးပြုစေသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သည်ဖြစ်၍ ထင်ရှား၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့်-- ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သံဝိဒဟတိတိ သံဝိဒဟနံ။ ပစ္စုပဋ္ဌာတိတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ။

သံဝိဒဟနေန ပစ္စုပဋ္ဌာနာ သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ (၂) စီရင်တတ်သော အခြင်းအရာ၏ ရှေးရှုထင်တတ်သော တရားနှင့် ဝိသေသန ဝိသေသျှ၊ ဂုဏ် ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စီရင်တတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှေးရှုခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကိစ္စံ။ သဿ အတ္တနော ကိစ္စံ သကိစ္စံ။ ပရဿ ကိစ္စ ပရကိစ္စံ။ သကိစ္စပရကိစ္စံ။ သကိစ္စပရကိစ္စံ။ သာဓန္တေတိ သာဓကော။ သကိစ္စပရကိစ္စံသဿ သာဓကော သကိစ္စပရကိစ္စံသဿာဓကော။

(၂) မိမိကိစ္စ သူတပါးကိစ္စ၏ ပြီးစေတတ်သူနှင့် သာဓေတဗ္ဗ သာဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မိမိကိစ္စ သူတပါးကိစ္စကို ပြီးစေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိသေသေန ဂုဏောတိ ဝေဇ္ဇော။ * သာသိတဗ္ဗောတိ သိသေသာ။ (၂) သာသဓာတ် ကျပစ္စည်း

သည်၎င်း၊ ဆုံးမခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) တပည့်တို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဇေဋ္ဌောစ သော သိသော စာတိ ဇေဋ္ဌသိသော။ * မဟေန္တိတိ မဟာ။

ဝဒ္ဓယတိ ဆိန္ဒတိတိ ဝဗ္ဗကီ။ (၂) ဝဒ္ဓ(ဝဗ္ဗ)ဓာတ် ကျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) လက်သမားတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * မဟန္တော ဝဗ္ဗကီ မဟာဝဗ္ဗကီ။ * ဇေဋ္ဌသိသောစ မဟာဝဗ္ဗကီစ ဇေဋ္ဌသိသမဟာဝဗ္ဗကီ။ * ဇေဋ္ဌသိသ မဟာဝဗ္ဗကီ အာဒိ ယေသန္တိ ဇေဋ္ဌသိသမဟာဝဗ္ဗကီအာဒိဇေဋ္ဌာ။

(၂) တပည့်ကြီး လက်သမားကြီးဟူသော အစ၏ ယောဓနာယက စသည်တို့နှင့် အာဒိ အာဒိန္တ၊ အစိတ် အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) တပည့်ကြီး လက်သမားကြီးဟူသော အစရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

မနသာ ဥပစ္စ သိသာနံ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဈာယတိတိ ဥပဇ္ဈာယော။(တံ) (၂) ဥပပုဗ္ဗ ဈေဓာတ်+ဏ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကပ်၍ရှုခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိယတိတိ အဓိယမာနော။ (၂) အဓိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+မာနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) သရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဒရန္တိ ကိဋ္ဌာဝသေန ဘူမိံ ဝိလိခန္တိတိ ခါရုကာ။(တေ) (၂) ဒရဓာတ် ကျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရေခြစ်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ သူငယ်တို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနုဝတ္တန္တိတိ အနုဝတ္တန္တိကာ။ တံ (ဇေဋ္ဌသိသံ) အနုဝတ္တိနော တဒနုဝတ္တိနော။

တဒနုဝတ္တိနံ ဘာဝေါ တဒနုဝတ္တိကာ။(ကာယ) (၂) တပည့်ကြီးသို့ အစဉ်လိုက်သော သူတို့၏ အစဉ်လိုက်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) တပည့်ကြီးသို့ အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥဿဟိယတေ ဥဿဟနံ။ ဥဿဟနံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဥဿဟနာ။ ဥဿဟနာနံ ဘာဝေါ ဥဿဟနာဘာဝေါ။(တေန) (၂) အရိုအသေ အလေးပြုသည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟိန္ဒနိမိတ်။ (၄) ဥဿဟနဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ပက္ခန္ဓာရတ္ထဇောတက။ (ခ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ၊ ဝိတ္တာရတ္ထ။ ဝိယ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာနတ္ထ။ (ဂ) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာနတ္ထ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ၊ ဝိတ္တာရတ္ထ။ ဇေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ အဓိယမာနော-၌ အဓိ-ကား အဇ္ဈာယနတ္ထ။ ဣတဓရေဝိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (ဃ) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထ။ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (င) ဇောန-ကား ကာရဏစ္ဆဒနတ္ထ။ ဣတိ-ကား အာကာရတ္ထ။ (စ) အဇ္ဈာယိက-၌ အတိ-ကား သိဃတ္ထ။ စ-ကား ပဒါလင်္ဂဝရ။ ပန-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ၊ ဥပနာသတ္ထ။

ဣတိ-ကာ နိဒဿနတ္ထ။

(က) သာ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စေတနာဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

ဇူရတောဝ-၌ (၁) အဝေးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အနီးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၀။ ကြိယာဝါးတန် ။ ။ အဓိယမာနော၊ အဓိယန္တိ-တို့၌ အဓိပုဗ္ဗ ဣဇာတ်-အရ/ အာရဒ္ဓေ-၌ အာပုဗ္ဗ ရတဇာတ်-အရ = ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သရဇ္ဈာယ် စာအံသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စာအံသံကို ကြားရခြင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိခြင်းမှစ၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၁။ ၀။ (ဂ) ဇေဋ္ဌသိသော အဓိယမာနော -အရ ဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ပဝတ္တယတိ-အရ ကျန် နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဇ္ဈာယံ အာဂစ္ဆန္တိ- အရ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၌ရှိသော ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဒိသ္မာ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ။

ဣတရေဝိ ခါရကေ-အရ ကျောင်းသားငယ်တို့၌ရှိသော ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ပဝတ္တယတိ-အရ တပည့်ကြီး၌ရှိသော သတိ၊ ဝိရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

(ဃ) တသ္မိ အာရဒ္ဓေ-အရ တပည့်ကြီးဟူသော ပုဂ္ဂလပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် အဓိယန္တိ အရ (၁) အဓိယန္တိ-၌ အဓိပုဗ္ဗ ဣဇာတ်- အရ မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတုပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

တေ-အရ မဟာကုသိုလ်၌ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် အဓိယန္တိ အရ (၁) အဓိယန္တိ-၌ အဓိပုဗ္ဗ ဣဇာတ်- အရ ကြွင်းသော မဟာကုသိုလ် သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ နာမက္ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

ဓါကျ (သရဉ) [၄၊ ၁၅၅။ ပြည်၊ ၅၊ ၂၉။ ဘာသာဋီ၊ ၅၊ ၂၆၄]

(က) “အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တ”န္တိ အာဒိနာ နယေန စိတ္တဿ ဝစနတ္ထော ဝုတ္တော ဝေ။

(ခ) လက္ခဏာဒိတော ပန ဝိဇာနနလက္ခဏံ စိတ္တံ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ၊ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်၊ နာမ ရူပဒဋ္ဌာနံ၊ (ဂ) စတုဘူမကစိတ္တဉ္စိ နောဝိဇာနနလက္ခဏံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ ဝိဇာနနလက္ခဏမေဝ၊

(ဃ) ဒွါရံ ပန ပတော အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ စိတ္တံ ပုဗ္ဗင်္ဂပ ပရေတရိက် ဟောတိ။

(င) စက္ခုနာ ဟိ ဒိဋ္ဌိ ရူပါရမ္မဏံ စိတ္တေနဝ ဝိဇာနာတိ။

➤ ၁။ (က) “အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တ”န္တိ အာဒိနာစိတ္တံ ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန။

P-20-A

နည်းဖြင့်။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ဝစနတ္ထော၊ဝစနတ္ထကို။(မယာ၊ငါသည်)ဝုတ္တောစဝ၊ဆိုအပ်ပြီးသည်သာလျှင်တည်း။

(ခ) ပန၊ဝစနတ္ထမှတပါး လက္ခဏာချက္ခကား။လက္ခဏာဒိတော၊လက္ခဏာ-စသောအားဖြင့်။စိတ္တံ၊စိတ်သည်။ဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏံ၊သညာ၊ ပညာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် အာရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ၊ရှေ့သွားခြင်းကိစ္စရှိ၏။သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်၊နောက်နောက်ဖြစ်သော စိတ်သည် ရှေးရှေးဖြစ်သော စိတ်ကို အခြားမရှိသည်ကို ပြု၍ စပ်တတ်သောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။နာမရူပဒဋ္ဌာန်၊နာမ်ရုပ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ (ဂ) ဟိ၊ချဲ့အံ့။စတုဘူမကစိတ္တံ၊ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော စိတ်သည်။နောဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏံ နာမဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏာ မရှိသောမည်သည်။နတ္ထိ၊မရှိ။သဗ္ဗံ၊အလုံးစုံသော စိတ်သည်။ဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏာ မေဝဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏာရှိသည်ချည်းတည်း။ (ဃ) ပန၊အထူးကိုဆိုအံ့။ဒွါရံ၊ဒွါရသို့။ပတ္တာ၊ရောက်၍။အာရမ္မဏ ဝိဘာဝနဋ္ဌာနော၊အာရုံကို ထင်စွာပြုသော အရာ၌။စိတ္တံ၊စိတ်သည်။ပုဗ္ဗင်္ဂမ၊ရှေ့သွားသည်။ပုရောစရိက်၊ရှေ့သွားသည်။ဟောတိ၊၏။ (င) ဟိ၊မှန်၏။စက္ခုနာ၊စက္ခုရှိရဖြင့်။ဒိဋ္ဌိ၊မြင်အပ်သော။ရူပါရမ္မဏံ၊ကို။စိတ္တဇနော၊စိတ်ဖြင့်သာလျှင်။ ဝိဇ္ဇာနာတိ၊သိ၏။(ဝါ) သညာ၊ ပညာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် သိ၏။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် စေတနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စိတ္တပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖွင့်ဆိုသင့်သောကြောင့် စေတနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ္တပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုလည်း အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တပုဒ်၏ အဖွင့်ကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတံ စိတ္တံ အစရှိသောနည်းဖြင့် စိတ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအပ်ပြီဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စိတ်၏ လက္ခဏာ စသည် မရှိဟူသောအနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတံ စိတ္တံ အစရှိသောနည်းဖြင့် စိတ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုအပ်ပြီဟုသာ မဆိုသင့်။ စိတ်၏ လက္ခဏာ စသည်ကိုလည်း ဆိုသင့်၏။ စိတ်၏ လက္ခဏာ စသည်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် စိတ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် မပြဆိုဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့် ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စိတ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား သင်္ခေပ ဝိတ္တာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ သက်ရောက်ရာ၏။ စိတ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် အလုံးစုံသော စိတ်သည် ဝိဇ္ဇာနန္ဒလက္ခဏာ ရှိသည်ချည်းသာဟု စိတ်၏လက္ခဏာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ်၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသောကြောင့်

(ဂ)ဖြင့် အလုံးစုံသော စိတ်သည် ဝိဇ္ဇာနုလက္ခဏာ ရှိသည်ချည်းသာဟု စိတ်၏လက္ခဏာကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ်၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်၏ လက္ခဏာမှထူးသော ရသကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ဒွါရသို့ ရောက်၍ အာရုံကို ထင်စွာပြုသော အရာ၌ စိတ်သည် ရှေ့သွားဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် (စိတ်နှင့် ယှဉ်သော တရားတို့သည် အတူတကွဖြစ်ကြပါလျက်) စိတ်ကိုသာ ရှေ့သွားဖြစ်၏ဟုဆိုသော ဆရာ စကားသည် ယုတ္တိနှင့်ကင်း၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ယိုင်ရာသောကြောင့် (ဃ)ဖြင့် ဒွါရသို့ ရောက်၍ အာရုံကို ထင်စွာပြုသော အရာ၌ စိတ်သည် ရှေ့သွားဖြစ်၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃ ။ ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာဟု အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) စေတနာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမတစ်ပါး စိတ္တပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။(တနည်း) ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝစနတ္ထကို ထပ်မံ၍ မဆိုဘဲ ညွှန်းသောအားဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် စိတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး လက္ခဏာ စသည်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် စိတ်၏ ဝိဇ္ဇာနုလက္ခဏာရှိပုံ အကျယ်ကိုပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရတ္ထိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် စိတ်၏ ပုဗ္ဗင်္ဂမရှိပုံကို အထူးအားဖြင့် ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် (ဃ)ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄ ။ ဒွရန္တိ သံဝရန္တိ ဧတေနာတိ ဒွါရံ(ဒွရ+ဏ) ဒွေ ကပါဠာ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိ ဒွါရံ။ (ဒွိ-သဒ္ဓါပဒ အရဓာတ်+အ)

ဒွါရံ ဝိယာတိ ဒွါရံ။ (၂) ဒွါရပုဒ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တံခါး၏ စကျ-စသော ဒွါရနှင့် သဒိသ သဒိသီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တံခါးနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပုစ္ဆတိ အနေနာတိ ဝစနံ(ဝစ+ယု) ပုစ္ဆတေတိ ဝစနံ။ အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ ဝစနဿ အတ္ထော ဝစနဉ္စေဉ္စာ။ (၂) သဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး(သုဏန္တအလို) အကျိုး+အကြောင်း(ဝဒန္တအလို) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝစနတ္ထတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အပုစ္ဆတိ ပုစ္ဆဉ္စေဉ္စာ(ဝစဓာတ်+ယပစ္စည်း၊ ဆိုခြင်းကြိယာ)
ဝိသေသေန ဉာယတေ ဝိဇ္ဇာနုနံ။ (ဝိပုဗ္ဗ ဉာ+နာ-ယု)
ဝိဇ္ဇာနုနံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ ဝိဇ္ဇာနုနလက္ခဏံ။

F-50-B

ပုဗ္ဗေ ဂမနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။(ပုဗ္ဗ-ဂမ+အ) ပုဗ္ဗေ ဂစ္ဆတိတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ ရသီယတိ နိပ္ပာဒီယတိတိ ရသော။ ပုဗ္ဗင်္ဂမော ရသော ယဿာတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ။ (၂) ရှေ့သွားခြင်းကိစ္စ၏ စိတ်နှင့် ကိစ္စ-ကိစ္စ ဝန္တ၊ သဘာဝ-သဘာဝဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတိ။ (၄) ရှေ့သွားခြင်းကိစ္စရှိသော စိတ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတိ။

သန္တဟနေန ပစ္စုပ္ပန်တိတိ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်။ (တနည်း) သန္တဟတိတိ သန္တဟနံ။(သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်+ယု) ပစ္စုပ္ပန်တိတိ ပစ္စုပ္ပန်။ သန္တဟနေန ပစ္စုပ္ပန် သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်။

(၂) အခြားမရှိသည်ကိုပြု၍ စပ်တတ်သောတရား၏ (ဝါ) အစဉ်မပြတ်အောင် ဖွဲ့စပ်တတ်သော တရား၏ ရှေးရှုထင်သော တရားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတိ။ (၄) စပ်တတ်သော အခြင်းအရာဖြင့် (ဝါ) စပ်တတ်သော တရားဟု ရှေးရှုထင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတိ။

ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ ခိန္တိ။ (၂) ဒီသဓာတ်+တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ မြင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတိ။ (၄) မြင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတိ။ * ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိညာတံ။ (ဝိပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်+တ၊ သိခြင်းကြိယာ)

* ပုရေ စရဏံ ပုရေစာရော။(ပုရေ-သဒ္ဓါပပဒ စရ+ဏ)

ပုရေစာရော ဧတဿ အတ္ထိတိ ပုရေစာရိကံ။(စိတ္တံ) ပုရေ စရတိတိ ပုရေစာရိ။(ပုရေ-စရ+ဏိ) ပုရေစာရိ ဧဝ ပုရေစာရိကံ။ (ပုရေစာရိ+က)

➤ ❶။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) စိန္တေတိ-၌ ဣတိ-ကား ဟောတတ္တ။ စိတ္တန္တိ-၌ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္တ၊ ပဒတ္တဝိပလ္လာသတ္တ။ ဇေ-ကား အဝဓာရဏတ္တ။ (ခ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္တ ဇောတက။ (ဂ) ဟိ-ကား ဝိတ္တာရတ္တဇောတက။ (ဃ) ပန-ကား ဝိသေသတ္တ၊ ပက္ခန္ဓရတ္တဇောတက။ (င) ဟိ-ကား ဒဋ္ဌိကရဏတ္တဇောတက။

(က) ဝုတ္တော ဇေ-၌ (၁) ဝုတ္တ (ဝစနတ္တ) သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။ (၂) အဝုတ္တ (ဝစနတ္တ) သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။ (၃) စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကို ပြသော စကားရပ်တို့သည် အနုညာတတ္တ။

(ဂ) သဗ္ဗံ ဝိဇာနနလက္ခဏာမေဝ-၌ (၁) ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။ (၂) ဝိဇာနနလက္ခဏာ မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္တ။ (၃) ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိသော အလုံးစုံသော စိတ်ခြံခံသည် အနုညာတတ္တ။

(င) ဣပါရမ္မဏံ စိတ္တေနဝ ဝိဇာနာတိ-၌ (၁) စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိက ဖြစ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။ (၂) သောတဝိညာဉ်စိတ် စသည်သည်(ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိက မဟုတ်သော စေတသိက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။ (၃) စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၏ (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိက စိတ်၏ အခြားသော သတ္တိဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

ဓမ္မာရမ္မဏံ စိတ္တေနဝ ဝိဇာနာတိ-၌ (၁) မနောဝိညာဉ်စိတ်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိက ဖြစ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။ (၂) စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် စသည်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိက မဟုတ် သော စေတသိက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။ (၃) မနောဝိညာဉ်စိတ်၏ (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိကစိတ်၏ အခြားသော သတ္တိဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ❶ ။ **ကြိယာငါးတန်** ။ ။ (က) **ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်-အရ** = အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

(၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ-စသော သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စိတ္တ-သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ကြားသိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ဝုတ္တော-၌ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း-အရ = “အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဓကို ယူ၍ (၆၃၈-ကြည့်) * (ခ) **ခိတ္တံ-အရ “စိတ်”ကို ယူ၍** (၁) ဝိဇာနနလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) နာမရူပ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပုဗ္ဗင်္ဂမ သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗင်္ဂမ ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သန္တဟန ပစ္စုပ္ပန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ ။ ။ (၁) စိတ္တံ-အရ ဝိညာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သင်္ခါရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နာမ်ရုပ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အဝိဇ္ဇာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သဋ္ဌာယတန စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) **ခိန္တ-၌ ကတ္တန္တုကို ကိုယ်ပြု၍** ။ ။ ခိန္တ-ဝယ် ဒိသဓာတ်၏ ကတ္တန္တု-အရ ဒဿနကိစ္စရှိသော စက္ခုပသာဒကို နှိုင်းဖြစ်သော **“စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်”** ကို ယူ၍ (၁) စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရ-စသော အကြောင်းတို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စက္ခုဒွါရ၌ ကုသိုလ်ဇော စသည်တို့ ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ကြောင်း မဟာကုသိုလ်စိတ်များကို ရှေးရှေး၌ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်၍ နတ်ရွာသူဂတိလားရခြင်းအစ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ❷ ။ **စက္ခုနာ-အရ** မုချအားဖြင့် “စက္ခုပသာဒ” ဥပစာအားဖြင့် “စက္ခုဝိညာဉ်”ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒီတက္က ထုတ်လေ။

➤ ❸ ။ (က) **ဝစနတ္ထော ဝုတ္တော** ။ ။ ဝစနတ္ထော-အရ “အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ”စသော ဝစီဘောဒ အတိတ်သဒ္ဓါရုံ (တနည်း) သဒ္ဓါ၏ အနက်ဟူသော အတ္တပညတ် ပစ္စည်းတရားသည် **ဝုတ္တော-၌ ဝစဓာတ်-အရ** = သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

စက္ခုနာ+ခိန္တ ရူပါရမ္မဏံ+စိတ္တေနော ဝိဇာနာတိ ။ ။ စက္ခုနာ-အရ စက္ခုဒွါရ၊ စက္ခုဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တေနော ဝိဇာနာတိ-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= နိ၊ ပု၊ ဣ၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၆) ပစ္စည်း။

ခိန္တ ရူပါရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံ ပစ္စည်းတရားသည် **စိတ္တေနော ဝိဇာနာတိ**-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

စိတ္တေနော-အရ စက္ခုဝိညာဉ် ပစ္စည်းတရားသည် **ဝိဇာနာတိ**-အရ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်

၇၆၆

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

(၇)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း။

မနေနု ဝိညာတံ ဓမ္မာရမ္မဏံ စိတ္တေနဝ ဝိဇာနာတိ ။ ။ ဝိညာတံ ဓမ္မာရမ္မဏံ-အရ မ္မောရံ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တေနဝ ဝိဇာနာတိ -အရ မနောဝိညာဉ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပါ၊ ပု၊ ဝိပါ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

စိတ္တေနဝ-အရ မနောဝိညာဉ် ပစ္စည်းတရားသည် ဝိဇာနာတိ-အရ စေတသိက် (၅)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဟာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

ဝါကျ (၁၄၀) [၄၊ ၁၅၆။ ပြည်၊ ဒု၊ ၃၀။ ဘာသာဋီ၊ ဒု၊ ၂၆၅]

(က) ဧဝံ ဒွါရံ ပတွာ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ စိတ္တမေဝ ပုဗ္ဗင်္ဂံ ပုရေစာရိကံ၊ တသ္မာ “ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ”န္တိပုတ္တံ၊

(ခ) တဒေတံ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ပုရိမံ ပုရိမံ နိရန္တရံ ကတွာ သန္တဟနမေဝ ဥပဋ္ဌာတိတိ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာနံ။ (ဂ) ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ ပနဿ နိယမတော နာမရူပံ၊

(ဃ) စတုဝေါကာရဘဝေ နာမမေဝ ပဒဋ္ဌာနံ၊ (င) တသ္မာ “နာမဓ္မပပဒဋ္ဌာန”န္တိပုတ္တံ၊

➤ ၁။ (က) ဧဝံ၊ ဤသို့။ ဒွါရံ၊ ဒွါရသို့။ ပတွာ၊ ရောက်၍။ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ၊ အာရုံကို ထင်စွာပြုသော အရာ၌၊ စိတ္တမေဝ၊ စိတ်သည်သာလျှင်။ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ ရှေ့သွားသည်။ (စိတ္တံ၊ သည်) ပုရေစာရိကံ၊ ရှေ့သွားသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ “ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ”န္တိ၊ ဟူ၍။ ပုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ (ခ) ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ၊ နောက်နောက်၌ ဖြစ်သော။ တဒေတံ တံစတံ စိတ္တံ၊ ထိုစိတ်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ ဖြစ်သည်ရှိသော်။ ပုရိမံ ပုရိမံ၊ ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော။ (စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။) နိရန္တရံ၊ အခြားမရှိသည်ကို။ ကတွာ၊ ပြု၍။ သန္တဟနမေဝ၊ စပ်တတ်သည်ဖြစ်၍သာလျှင်။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာနံ၊ နောက်နောက်ဖြစ်သော စိတ်သည် ရှေးရှေ့ဖြစ်သော စိတ်ကို အခြားမရှိသည်ကိုပြု၍ စပ်တတ်သောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။

(ဂ) ပန၊ ထိုမှတပါး။ အဿ စိတ္တဿ၊ ထိုစိတ်၏။ ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ၊ ပဉ္စဝေါကာရတို့၌။ နိယမတော၊ အမြဲအားဖြင့်။ နာမရူပံ၊ နာမ်ရုပ်သည်။ (ပဒဋ္ဌာနံ၊ ပဒဋ္ဌာန်သည်။ ဟောတိ၊ ၏။) (ဃ) စတုဝေါကာရဘဝေ၊ စတုဝေါကာရတို့၌။ နာမမေဝ၊ နာမ်သာလျှင်။ ပဒဋ္ဌာနံ၊ ပဒဋ္ဌာန်သည်။ (ဝါ) နီးစွာသော အကြောင်းသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (င) တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ “နာမရူပပဒဋ္ဌာန”န္တိ၊ ဟူ၍။ (မယာ၊ ငါသည်။) ပုတ္တံ၊ ဆိုအပ်ပြီ။

➤ ၂။ (ခ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ်၏ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသရှိပုံ အကျယ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤသို့ ဖွင့်ပြသည်ရှိသော် စိတ်၏ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာန်ရှိပုံ အကျယ်ကိုလည်း ဖွင့်ပြသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ဖွင့်ပြသင့်လေသောကြောင့် (က) ဖြင့် စိတ်၏ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသရှိပုံ အကျယ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ်၏ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာန်ရှိပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်၏ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာန်ရှိပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် စိတ်၏ သန္တဟနပစ္စုပ္ပန္နာန်ရှိပုံကို

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် စိတ်၏ နာမရူပပဒဋ္ဌာန်ရှိပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ခ) ဖြင့် စိတ်၏ သန္တဟနပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိပုံကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ်၏ နာမရူပပဒဋ္ဌာန်ရှိပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ်၏ နာမရူပပဒဋ္ဌာန်ရှိပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သို့/ ငါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ အမြဲအားဖြင့် နာမ်ရပ်သည် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် စတုဝေါကာရဘုံ၌လည်း နာမ်ရပ် နှစ်ပါးလုံးပင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်ရပ်နှစ်ပါးလုံး ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်/မဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စတုဝေါကာရဘုံ၌ အဘယ်သည် ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပါသနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား (ဃ)ဖြင့် စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်သာလျှင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏ဟု ပြဆိုရကား အတိဗျာပိတဒေါသ ငါ့အား မရောက်ဟူလို။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် နိဂုံးကို ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ)(ဂ) ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်ရပ်နှစ်ပါးစုံ ပဒဋ္ဌာန်မဖြစ်၊ နာမ်သာလျှင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်ဟု အလွန်မယုံနှံ့အောင် ပြဆိုသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် နိရတ္တကဒေါသ (တနည်း) ပုနရတ္ထိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) ၌ ခဝံ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရှေးဆိုခဲ့ပြီး စကားရပ်တို့ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအပ်ပြလိုသောကြောင့် (က) ၌ ခဝံ-ကို ထားရပါသည်။

(င) ၌ တဿာ-ကို ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂါ) အကျိုးဖလ၊ နိဂမနကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ တဿာ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄ ။ နတ္ထိ အန္တရံ ဧတဿာတိ နိရုဇ္ဈာနံ၊ (၂) အခြားမရှိခြင်း၏ စိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပစ္ဆာ ဇာတံ ပစ္ဆိမံ၊ (၂) ပစ္ဆာပုဒ်+ဣမ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နောက်ကာလ၊ နောက်ဌာန၏ ဖြစ်သော စိတ်နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ၊ ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နောက်ကာလ၊ နောက်ဌာန၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ (၂) ဥပ္ပဗ္ဗ ပဒဓာတ်+မာနပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နိယမတိတိ နိယမော၊(တတော) (နိပ္ပဗ္ဗ ယမုဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ မြဲခြင်းကြိယာ) ပဇ္ဇတိ နိပ္ပဇ္ဇတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ပဉ္စံ၊(ပဒဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ ပြီးစီးခြင်းကြိယာ) တိဋ္ဌတိ ဖလံ ဣတ္တာတိ ဌာနံ၊ ပဒါနံ (ဟောတုနံ) ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ၊ (၂) ပဒ၏ ဌာနနှင့် (ဂါ) အကြောင်း၏ အကြောင်းနှင့်(ဂါ) အကျိုးပြီးစီးကြောင်း အကြောင်း၏ အကျိုးတည်ရာ အကြောင်းနှင့်

၇၆၈

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

ဝိသေသန ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသောအခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နာမရူပ ပဒဋ္ဌာန် တေသာတိ နာမဉ္စပပဒဋ္ဌာန်။

ပုရေ ဇာတ် ပုရိနံ။ (၂) ပုရပုဒ်+ကုမ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရှေးကာလ၊ ရှေးဌာန၏ ဖြစ်သော စိတ်နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ၊ ဌာန+ဌာနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေးကာလ၊ ရှေးဌာန၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (၁) ၌ သန္တဟနမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ-ဖြင့် သန္တဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ-၌ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ-ဝယ် ပတိ-ရှေး ဥပ-ရှေးရှိသော ဌာဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ပစ္စုပဋ္ဌာတိတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်း ပုဒ်ကို သန္တဟနမေဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ သန္တဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ-ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရ မည်ကို၎င်း(သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ဝေ-ကား နိဂမနတ္ထ။ (ဝါ) နိဒဿနတ္ထ။ (ခ) နိရန္တရံ-၌ နိ-ကား အဘာဝတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ။ (ဂ) ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထဇောတက။

(က) တသ္မာ-၌ တ-သည် ဟောတိ ကြိယာကို စွဲသောကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(ခ) တဒေဝံ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ်ဒြပ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။

(က) စိတ္တမေဝ-၌ (၁) စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စေတသိက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်၏ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖြစ်ကောက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) သန္တဟနမေဝ-၌ (၁) ဆက်စပ်တတ်သည်၏အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဆက်စပ် တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်၏ အာရုံကို သိတတ်သည်၏အဖြစ်သည် အနုညာ တတ္ထ။ (ဃ) နာမမေဝ-၌ (၁) နာမ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ရုပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယောနိ သော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရသည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (က) ဂုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ = (၁) သတိ၊ ဝိရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ်”စသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုဝစီဘောဒသဒ္ဓအသံကို ကြားနာရခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်း၊ ကျင့်ရခြင်းမှစ၍ မင်္ဂုလိနိဗ္ဗာန် ရသည်အထိ အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ ဂုစ္စတိ-၌ ဗာဟုတ္ထ တေ-ဝိဘာတ်-အရ = “ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ်”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ထုတ်။ (၂၈၂-ကြည့်)

(င) ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = “နာမရူပပဒဋ္ဌာန်”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်။ ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ်-အရ = (၃) “နာမရူပပဒဋ္ဌာန်”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒ သည် ပကာသနတ္ထ။ (ကြွင်း ဂုစ္စတိ-နှင့် တူပြီ)

➤ ၉။ (က) ပုဗ္ဗင်္ဂမရသန္တိ ဂုစ္စတိ ။ ။ မယာ-ဟူသော ပါဌသေသ ကတ္တာ-အရ

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ဉာဏ် ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ ဉာဏ်ကြင်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၀) ပစ္စည်း။

ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ-အရ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ-ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဓါပစ္စည်းတရားသည် ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(တနည်း) ဝုစ္စတိ-၌ ဝစဓာတ်-အရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ-အရ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ-ဟူသော ပရမတ္ထဝစီဘောသဒ္ဓါ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ဣ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၂) ပစ္စည်း။

(၈) ပုရိမံ ပုရိမံ နိရုတ္တရံ ကဏ္ဍာ ။ ။ ပုရိမံ ပုရိမံ-အရ ရှေးရှေးသော စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ကဏ္ဍာ-အရ နောက်နောက်သော စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အနန္တရ၊ သမန္တရ၊ ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ (၅) ပစ္စည်း။

ပါကျ (၁၄၁) [၄၊ ၁၅၆။ ပြည်၊ ၃၊ ၃၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂၆၅]

(က) ကိပနေတံ စိတ္တံ ပုရိမနိဒ္ဓိဋ္ဌစိတ္တေန သဒ္ဓိံ ဧကမေဝ၊ ဥဒါဟု အညန္တိ?

(ခ) ဧကမေဝ၊ (ဂ) အထ ကသ္မာ ပုရိမနိဒ္ဓိဋ္ဌ ပုန ဝုတ္တန္တိ?

(ဃ) အဝိစာရိတံ ဧတံ အဋ္ဌကထာယံ၊ (င) အယံ ပနေတ္ထ ယုတ္တိ-

(စ) ယထာ ဟိ ရူပါဒီနိ ဥပါဒါယ ပညတ္တာ သုရိယာဒယော န အတ္ထတော ရူပါဒီဟိ အညေ ဟောန္တိ၊ (ပ) ဒီပနတ္ထာယ ဧတံ ပုန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

➤ ၁။ (က) ဧတံ စိတ္တံ၊ ဤစိတ်သည်။ ပုရိမနိဒ္ဓိဋ္ဌစိတ္တေန၊ ရှေးသမယ ဝဝတ္ထာန၌ ပြုအပ်သော စိတ်နှင့်။ သဒ္ဓိံ၊ တကွ။ ဧကမေဝ၊ တူသည်သာလျှင်။ ဟောတိ ကိ ပန၊ ဖြစ်သလော။ ဥဒါဟု၊ ထိုသို့ မဟုတ်မူ။ အညံ၊ တပါးသည်။ ဟောတိ ကိ ပန၊ ဖြစ်သလော။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ ပုစ္ဆာ၊ အမေးတည်း။

(ခ) ဧကမေဝ၊ တူသည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဂ) အထ ဧကတ္ထေ၊ တူသည်၏အဖြစ်သည်။ (သတိ၊ ရှိလတ်သော်။) ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်။ ပုရိမနိဒ္ဓိဋ္ဌ၊ ရှေးသမယ ဝဝတ္ထာန၌ ပြုအပ်ပြီးသော စိတ်ကို။ ပုန၊ တဖန်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တံ၊ ဟောပြန်သနည်း။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ ပုစ္ဆာ၊ အမေးတည်း။

(ဃ) ဧတံ ဝစနံ၊ ဤစကားကို။ အဋ္ဌကထာယံ၊ အဋ္ဌကထာ၌။ (အာစရိယေဟိ၊ ဆရာတို့သည်) အဝိစာရိတံ၊ မစိစစ်အပ်။ (င) ပန၊ ထိုသို့ ရှေးဆရာတို့ မစိစစ်သော်လည်း။ ဧတ္ထ စိတ္တဿ ပုန ဝစနေ၊ ဤ ရှေးသမယ ဝဝတ္ထာန၌ ပြုအပ်ပြီးသော စိတ်ကို တဖန်ဟောရာ၌။ အယံ၊ ဤဆိုလတုံသည်ကား။ ယုတ္တိ၊ အသင့်တည်း။

(စ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ ရူပါဒီနိ ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့ကို။ ဥပါဒါယ၊ စွဲ၍။ ပညတ္တာ၊ ပညတ်အပ်ကုန်သော။ သုရိယာဒယော၊ နေ အစရှိသည်တို့သည်။ အတ္ထတော၊ သရုပ်အားဖြင့်။ ရူပါဒီဟိ၊ ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့မှ။ အညေ၊ တပါးတို့သည်။ န ဟောန္တိ၊ မဖြစ်ကုန်။

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် တသိပ္ပံ သမယေ ဖဿော

ဟောတိ (ပ) စိတ္တံ ဟောတိ စသည်ဖြင့် စိတ္တံပုဒ်ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောတော်မူသည် ရှိသော် နောက်ထပ်ဟောတော်မူအပ်သော စိတ္တံပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာ၊ စောဒနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် စိတ္တံပုဒ်မျှသာ မဆိုသင့်။ စိတ္တံပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာ၊ စောဒနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တံပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာ၊ စောဒနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဤစိတ်သည် ရှေးသမယဝဝတ္ထာန ဌ၌ ပြအပ်သောစိတ်နှင့် တူသလော (သို့မဟုတ်) တပါးတခြားလေလောဟု အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို ပြဆို တော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အမေးပုစ္ဆာသာရှိ၍ အဖြေဝိဿနနာ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့်--အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကိုသာ ဆိုသင့်။ အဖြေဝိဿနနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဖြေဝိဿနနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် ရှေးဦးစွာဖြစ်သင့်သော အကြောင်း မပါသော ပုစ္ဆာကို ထုတ်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် အကြောင်းပါသော ပုစ္ဆာကိုလည်း ထုတ်ပြ သင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ထုတ်ပြသင့်လေသောကြောင့် အကြောင်း မပါသော ပုစ္ဆာမျှသာ မဆိုသင့်။ အကြောင်းပါသော ပုစ္ဆာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကြောင်းပါသော ပုစ္ဆာကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(ဂ) စသည့်သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဤစိတ်သည် ရှေးသမယ ဝဝတ္ထာန၌ ပြအပ်သောစိတ်နှင့် တူသည်သာဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤစိတ်ကို တဖန် ထပ်၍ ဟောရခြင်းသည် အကျိုးမရှိ နိရုတ္တက-သာ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤစိတ်ကို တဖန် ထပ်၍ ဟောရခြင်း ၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤစိတ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိန္နိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ပုစ္ဆာ ကို ထုတ်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ မစိစစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ် ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ပုစ္ဆာကို မဆိုသင့်။ ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ မစိစစ်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ မစိစစ်ပုံကား အဘယ်ပါ နည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င)(စ) သိန္နိ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ဤစကားရပ်ကို မဟာ အဋ္ဌကထာ၌ ရှေးဆရာတို့ မစိစစ်အပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဆရာအရှင်သည်လည်း ရှေးဆရာတို့အတူ ထိုစကားကို မစိစစ်တော့ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက် သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဆရာ၏ စိစစ်ချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာ၏ စိစစ်ချက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င)(စ) ဝါကျတို့ကိုမိန့်။

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

၇၇၁

➤ ၃။ ခေါသပယ် ။ (က) ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာကို ထုတ်ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ် နဲ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) အဖြေ ဝိဿဇနာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) (ဃ) (င) တို့ဖြင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ပုနရတ္တိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။

➤ ၄။ အရိယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ) အတ္ထော ကထိယတိ ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။ (၂) အတ္ထ-သဒ္ဓုပဒ ကထဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အနက်၏ အဋ္ဌကထာနှင့် ဝါစွ ဝါစက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အဋ္ဌကထာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ပုရေ ဇာတ် ပုရိမံ။

နိဒ္ဒိသိယိတ္ထာတိ နိဒ္ဒိန္တံ။ (၂) နိပုဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ညွှန်ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စိန္တေတိ စိန္တံ။

ပုရိမနိဒ္ဒိန္တံ တံ စိတ္တဉာတိ ပုရိမနိဒ္ဒိန္တံ။ (တေန) (၂) ရှေး၌ ညွှန်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူ သော ဂုဏ်၏ စိတ်နှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ရှေး၌ ညွှန်ပြ အပ်သော စိတ်ဖြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိစာရေတဗ္ဗန္တိ ဝိစာရိတံ။ န ဝိစာရိတံ အဝိစာရိတံ။ (၂) န-အရ ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ မစိစစ်အပ်သော စကားနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မစိစစ် ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) မစိစစ်အပ်သော စကားတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ယုဇ္ဇတိတိ ယုတ္တိ။ ယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဝါ ယုတ္တိ။ ယုဇ္ဇေတ ဝါ ယုတ္တိ။ (၂) ယုဇ္ဇောတ်+တိ-ပစ္စည်း သည်၎င်း၊ စိစစ်စီရင်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိစစ်စီရင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပညာပယန္တိတိ ပညတ္တာ။ (ပပုဗ္ဗ ဥပဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ပညတ်ခြင်းကြိယာ) အန္တကာရဝိဓမ္မနေန သတ္တာနံ ဘယံ သရတိ ဟိံသတိတိ သူရိယော။ (၂) သရဓာတ်+ဣယ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နေ-တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လောကာနံ သူရဘာဝံ ဇေနတိတိ သူရိယော။ (၂) သူရပုဒ်+ဣယ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ရဲရင့်ခြင်း၏ နေနှင့် ဇေန+ဇေသ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နေ-တို့၏--

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ကိ-ကား ပုစ္ဆာဇောတက။ ဥဒါဟူ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဝေ-ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ ဣတိ-ကား ဣဒမတ္ထ။ နိဒဿနတ္ထ။ (ဂ) အထ- ကား အတိဒေသတ္ထ။ (င) ပန-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ၊ အနုဂဟတ္ထ။ (စ) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဟိ- ကား ဝိတ္တာရတ္ထ။ ဣပဓိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ ဣတိ၊ ဝေ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ ဝုဇ္ဇမာနေပိ-၌ ပိ-ကား အရုစိသံသုစနတ္ထ။ (ဝါ) အရုရတ္ထ။ တထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။

(ဃ) ဝေ-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စကားဖြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တ ဝိသယ။

(င) ဧတ္ထံ-၌ စတ-သည် ဟောရာဌာနခြစ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တိသယ။

(က)(ခ) ကေမေဝ-၌ (၁) တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မတူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်ခြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

တေနေဝ-၌ (၁) နေ အစရှိသည်တို့သည် သရုပ်အားဖြင့် ရူပါရုံစသည်တို့မှ အခြားတပါး မဟုတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) တစ်ပါးသော အကြောင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ ကေသေနေဝ-၌ (၁) ဧကံသ-စင်စစ်ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အနေကံသ-စင်စစ်မဟုတ်သော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ဂ) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်-အရ = (၁) မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ (၂) အရဟတမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ဟောသဖြင့် ဓမ္မ ပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် သိနားလည်ရခြင်း အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မဟာကရုဏာ ဉာဏ်၊ ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အောက်မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဓမ္မ ပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိသဖြင့် ကျင့်ရခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရခြင်းစသော အကျိုးဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။ ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = “ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်”ကို ယူထုတ်။

ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = (၁) “စိတ္တံ ဟောတိ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) တရားတော်ကို နာကြားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားနာရသဖြင့် ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရား အဆက် ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ ပုရိမနိဒ္ဓိဉ္စ ပုန ဝုတ္တံ ။ ။ ပုရိမနိဒ္ဓိဉ္စ-အရ စိတ်အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝုတ္တံ ၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင် = အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၁၄၁)၊ ၂၄၁၅၇။ ပြည်၊ဒု၊ ၃၃။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊ ၂၆၈]

(က) ကုဒ် ပနေတ္ထ သန္တိဌာနံ၊ ဥဒ္ဓေသဝါရေ သင်္ဂကုနတ္ထံ၊ နိဒ္ဓေသါရေဝ ဝိဘာဇနတ္ထံ။

(ခ) ပုရိမန ဟိ စိတ္တသဒ္ဓေန ကေဝလံ သမယော ဝဝတ္ထာပိတော။

(ဂ) တသ္မိပန စိတ္တေန ဝဝတ္ထာပိတသမယေ ယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ တေသံ ဒဿနတ္ထံ “ဧသော ဟောတိ”တိ အာဒိ အာရမ္မံ။ (ဃ) စိတ္တဉ္ဇာတိ တသ္မိ သမယေ ဟောတိယေဝ၊ တသ္မာ တဿာပိ သင်္ဂကုနတ္ထမေတံ ပုန ဝုတ္တံ။

(င) ကုမသ္မိဝ ဌာနေ တေသ္မိ အဝုစ္စမာနေ “ကတမံ တသ္မိ သမယေ စိတ္တ”န္တိ န သတ္တာ ဘဝေယျ နိဒ္ဓေသဝါရေဝိဘာဇိတုံ ဝေမဿ ဝိဘာဇနိယေဝ ပရိဟာယေထ။ တသ္မာ တဿ နိဒ္ဓေသဝါရေ ဝိဘာဇနတ္ထမ္ပိ တေဉ္စ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဉ္စ။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၁။ (က) ဣဒံ ပန၊ ဤဆိုလတံသည်ကား။ ဧတ္ထ၊ ဤ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု စိတ်ကိုထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ရာ၌။ သန္နိဋ္ဌာနံ၊ အဆုံးအဖြတ်တည်း။ ဥဒ္ဓေသဝါရေ၊ ဥဒ္ဓေသဝါရ၌။ သင်္ဂဏနတ္ထံ၊ ပေါင်း၍ယူခြင်း အကျိုးငှာ။ နိဒ္ဓေဝါရေ၊ နိဒ္ဓေသဝါရ၌လည်း။ ဝိဘဇနတ္ထံ၊ ဝေဖန်ခြင်းအကျိုးငှာ။ (ဧတံ စိတ္တံ၊ ဤစိတ်ကို။ ပုန၊ တဖန်။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။) (ခ) ဟိ၊ ချဲ့အံ့။ ပုရိမေန၊ ရှေးဖြစ်သော။ စိတ္တသဒ္ဓေန၊ စိတ္တ-သဒ္ဓါဖြင့်။ ကေဝလံ၊ သက်သက်။ သမယော၊ သမယကို။ ဝဝတ္ထာပိတော၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်ပြီ။

(ဂ) ပန၊ အထူးကိုဆိုအံ့။ (တနည်း) ပန၊ ဆက်။ စိတ္တေန၊ စိတ်ဖြင့်။ တသ္မိံ ဝဝတ္ထာပိတသမယေ၊ ထိုပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်ပြီးသော သမယ၌။ ယေ ဓမ္မာ၊ အကြင် ဖဿ အစရှိသော တရားတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ကုန်၏။ တေသံ၊ ထို ဖဿ အစရှိသော တရားတို့ကို။ ဒဿနတ္ထံ၊ ပြခြင်းငှာ။ ဖဿော ဟောတိ တိ အာဒိ၊ ဖဿော ဟောတိ အစရှိသော ဤစကားကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) အာရဒ္ဓံ၊ အားထုတ်တော်မူအပ်၏။

(ဃ) စိတ္တဉ္စပိ၊ စိတ်သည်လည်း။ တသ္မိံ သမယေ၊ ထိုစိတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော သမယ၌။ ဟောတိ၊ ယေဝ၊ ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်း။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တဿာပိ၊ ထိုစိတ်ကိုလည်း။ သင်္ဂဏနတ္ထံ၊ ပေါင်း၍ယူခြင်းအကျိုးငှာ။ ဧတံ စိတ္တံ၊ ဤစိတ်ကို။ ပုန၊ တဖန်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်။) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။

(င) စ၊ လဒ္ဓဒေါသကို ဆိုအံ့။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ၊ ဤအရာ၌။ ဧတသ္မိံ စိတ္တေ၊ ဤစိတ်ကို။ အဝုစ္စမာနေ၊ မဟော အပ်သည်ရှိသော်။ ကတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တန္တိ၊ စိတ္တံ-ဟူ၍။ နိဒ္ဓေသဝါရေ၊ နိဒ္ဓေသဝါရ၌။ ဝိဘဇနတ္ထံ၊ ဝေဖန် ခြင်းငှာ။ သက္ကာ၊ တတ်ကောင်းသည်။ န ဘဝေယျ၊ မဖြစ်ရာ။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ မဖြစ်သည်ရှိသော်။ အဿ စိတ္တဿ၊ ဤစိတ်ကို။ ဝိဘဇနယေဝ၊ ဝေဖန်ခြင်းသည်သာလျှင်။ ပရိဟာယေထ၊ ယုတ်ရာ၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုသို့။ ယုတ်ရာ သောကြောင့်။ တဿ စိတ္တဿ၊ ထိုစိတ်ကို။ နိဒ္ဓေသဝါရေ၊ ဝိဘဇနတ္ထံ၊ ဝေဖန်ခြင်းငှာလည်း။ ဧတံ စိတ္တံ၊ ဤစိတ် ကို။ ပုန၊ တဖန်။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူအပ်၏။ ဣတိ၊ သို့။ (သန္နိဋ္ဌာနံ၊ အဆုံးအဖြတ်ကို။ ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။

➤ ၂။ (ခ) သိန္နိ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဥဒ္ဓေသဝါရ၌ စိတ်ကို ပေါင်း၍ ယူခြင်းအကျိုးငှာ၎င်း၊ နိဒ္ဓေသဝါရ၌စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်းအကျိုးငှာ၎င်း ဤစိတ်ကို တဖန် ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို အကျယ် ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား ဝိရောဓိဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသ သင့်ရောက်ရာ ၏။ ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို အဘယ်သို့လျှင် အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ (ခ) မိန့်။

(ဂ) ဃ(င) သိန္နိ/ ဌာပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဗြဟ္မာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ဖဿော ဟောတိ စသော စကားကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဟောတော်မူချေသော် ဖဿော ဟောတိ-စသော စကားကို ဟောကြားရခြင်း၏ အကျိုးကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ဖဿော ဟောတိ-စသော စကားမျှကိုသာ မဟောသင့်။ ဖဿော ဟောတိ-စသော စကားကို ဟောရခြင်း ၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဖဿော ဟောတိ-စသော စကားကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကား

အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) စသည်ကို မိန့်။

(ဃ) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် စိတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော သမယ၌ ဖြစ်ကုန်သော ဖဿ-စသော တရားတို့ကို ပြခြင်းငှာ ဖဿော ဟောတိ စသည်ကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဖဿော ဟောတိ-စသော စကားကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ)(ဂ)(ဃ) တို့ဖြင့် သင်္ကဏနတ္ထံ-ပုဒ်၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သင်္ကဏနတ္ထံပုဒ်၏ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိဘဇနတ္ထံပုဒ်၏ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိဘဇနတ္ထံပုဒ်၏ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (င)

[ဝိဘဇနတ္ထံ-၌ ဝိ-ကိုရှု၍ တက်ပုံ] ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့် ထိုစိတ်ကို ပေါင်း၍ ယူခြင်းအကျိုးငှာ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားရာ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အကျိုးကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားရာ၌ တခြားဖြစ်သင့်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားရာ၌ တခြားဖြစ်သင့်သော အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (င) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယ်။ ။ (ခ) စသည်ဖြင့် ပုနရတ္ထိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တင်သင့်သော နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် သင်္ကဏနတ္ထံ-ပုဒ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ဝိဘဇနတ္ထံပုဒ်၏ အကျယ်ဟူသော အဖို့တစ်ပါးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဣမသိဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သင်္ကဏနတ္ထံ-ပုဒ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ဝိဘဇနတ္ထံပုဒ်၏ အကျယ်ဟူသော အဖို့တစ်ပါးကို ပြလိုသောကြောင့် (င) ဣမသိဉ္စ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ သဠု နိစ္ဆယနံ သန္နိဋ္ဌာနံ။ သန္နိဋ္ဌာတိ ဧတေနာတိ သန္နိဋ္ဌာနံ။ (၂) သံ-ရှေး နိ-ရှေး ရှိသော ဌာဓာတ်+ယုပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြံယာသည်၎င်း ဗျူဟိနိမိတ်။ (၄) ဆုံးဖြတ်ကြောင်း အကျိုး၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ ဥသင်္ခေပေန ဒိသနံ ဥဒ္ဓေသော။ (၂) ဥပဗ္ဗ ဒိသဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကျဉ်းပြခြင်း

ဓမ္မဒွေသကထာအဖွင့်

ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဥဒ္ဓေသတို့၏-- ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဥသရူပေန ဒေသီယတိ စတေနာတိ ဥဒ္ဓေသော။(သရုပ်အားဖြင့် ပြခြင်းကြိယာ)

ဝါရိယတိ ပရိစ္ဆိန္ဒိယတိ စတေနာတိ ဝါရော။ (ဝရ+ဏ) * ဥဒ္ဓေသောစ သော ဝါရောစာတိ ဥဒ္ဓေသဝါရော။ * နိဟရိတ္တာ ဒေသီယတိ စတေနာတိ နိဒ္ဓေသော။ (နိပုဗ္ဗ ဒိသ+ဏ)

နိဒ္ဓေသောစ သော ဝါရော စာတိ နိဒ္ဓေသဝါရော။ (၂) နိဒ္ဓေသ၏ ဝါရနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ် ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) နိဒ္ဓေသဝါရတို့၏-- ပဝတ္ထိနိမိတ်။

ဝဝတ္ထပိယတေတိ ဝဝတ္ထာပိတော။ (၂) ဝိ-ရှေး အဝ-ရှေးရှိသော ထပဓာတ်+တ-ပစ္စည်းသည် ၎င်း၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္ထိနိမိတ်။ * ဧကဝတိ ပဝတ္ထတိတိ ဧကဝလံ။ (ဧကဝဓာတ်+အလပစ္စည်း၊ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ပန-ကား ဝါကျာရမ္မဇောတတက။ (ခ) ဗိ-ကား ဝိတ္တာရဇောတက။ (ဂ) ပန-ကား ဝိသေသ (တနည်း) ဝါကျာရမ္မ။ (င) ဣမသ္မိဉ္စ-၌ စ-ကား လဒ္ဓဒေါသ (တနည်း) ပက္ခန္ဓရဇောတက။ ဇတဉ္စ-၌ စ-ကား သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

ဟောတိယေဝ-၌ (၁) ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေ တဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖြစ်ခြင်းကြိယာ၏ တည်ရာဖြစ်သော စိတ်ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဝိဘဇနယေဝ-၌ (၁) ဝေဘန်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) မဝေဘန်ခြင်းကြိယာ သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဝေဘန်ခြင်းကြိယာ၏ တည်ရာဖြစ်သော စိတ်ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ဂ) အာရဒ္ဓံ-၌ အန္တတ္ထ အာပုဗ္ဗ ရဘဓာတ်-အရ = မြတ်စွာဘုရား၏ ဝီရိယရှေးရှိသော ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) “ဖဿော ဟောတိ”စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၃၉၅/၃၉၆-ကြည့်) တ-ပစ္စည်းအရ ဗာဟုတ္ထ-အရ = “ဖဿော ဟောတိ”-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ယူ၍ ထုတ်။

(ဃ-င) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်-အရ = “ဒေသနာဉာဏ်”ကို ယူ၍ (၃) “စိတ္တံ ဟောတိ”ဟူ သော ဝစီဘေဒသဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (စာ-၆၃၀-ကြည့်)

တ-ပစ္စည်း-အရ = “စိတ္တံ ဟောတိ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓကို ယူ၍ ထုတ်။(၆၃၁-ကြည့်)

(င) ဝိဘဒိတံ-၌ အန္တတ္ထ-အရ = ဘုရားရှင်၏ “ဒေသနာဉာဏ်” ကို ယူ၍ ထုတ်။

➤ ၉။ ဇတံ+ဝုတ္တံ ။ ။ ဇတံ-အရ မနုဿဝဝတ္ထပိတ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်း တရားသည် ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း။

(တနည်း) ဝုတ္တံ-၌ ဝစဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပစ္စည်းတရားသည် တ-ပစ္စည်း-အရ၊ ဇတံ-အရ “စိတ္တံ ဟောတိ”ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟေ၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ်၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

(ဂ) စိတ္တေန ယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ ။ ။ စိတ္တေန-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ် ပစ္စည်းတရားသည်

ယေဓမ္မာ-အရ ယေ ဝေဒနာ သညာ စေတနာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဟ၊ ဣ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

ယေဓမ္မာ-အရ ယေ ဝေဒနာ သညာ စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ဟောန္တိ-အရ ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ အည၊ နိ၊ ဣ၊ ဟ၊ ဣ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

ဂါကျ (၁၄၂) [၄၁၅၇။ ပြည်၊ဒု၊ ၃၄။ ဘာသာဋီ၊ ၂၆၉]

(က) ယသ္မာ ဝါ “ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ ဣတ္ထံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဇေတံ ဒေသနာသီသမေဝ၊ န ပန စိတ္တံ ဧကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝိစာရိတံ။

(ခ) တသ္မာ “စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဣတ္ထံပိ စိတ္တမတ္တမေဝ အဂ္ဂဟေတွာ ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မေဟိ သဒ္ဓိယေဝ စိတ္တံ ဂဟိတံ။

(ဂ) ဧဝံ တတ္ထ သင်္ခေပတော သဗ္ဗေပိ စိတ္တစေတသိကဓမ္မေ ဂဟေတွာ ဣဓ သရူပေန ပဘောဒတော ဒေသေတုံ “ဗေသော ဟောတိ” တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ဃ) ဣတိ ဖဿာဒယော ဝိယ စိတ္တန္တိ ဝုတ္တမေဝါတိ ဝေဒိတဉ္စ။

➤ ၁။ (က) ဝါ၊ တနည်းကား။ သဿာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ ဣတ္ထံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဤပုဒ်၌ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဧကမိစိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ-ဟူသော ဤပုဒ်သည်လည်း။ ဒေသနာသီသမေဝ၊ ဒေသနာ၌ ပဌာနဖြစ်သော စကားသာလျှင်တည်း။ ပန၊ စင်စစ်သော်ကား၊ စိတ္တံ၊ သည်။ ဧကမေဝ၊ တပါးတည်းသာလျှင်။ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်သည်မဟုတ်။ ဣတိ၊ သို့။ အဋ္ဌကထာယံ၊ ၌။ (အာစရိယေဟိ၊ ဆရာတို့သည်။) ဝိစာရိတံ၊ စိစစ်အပ်၏။

(ခ) တသ္မာ၊ ထိုသို့။ စိတ်တပါးတည်းသာလျှင် ဖြစ်သည်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ “စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဣတ္ထံပိ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ-ဟူသော ဤပုဒ်၌လည်း။ စိတ္တမတ္တမေဝ၊ စိတ်တပါးတည်းမျှကိုလျှင်။ အဂ္ဂဟေတွာ၊ မယူမူ၍။ ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မေဟိ၊ ငါးဆယ့်ငါးပါးသော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့်။ သဒ္ဓိယေဝ၊ တကွသာလျှင်။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ ဂဟိတံ၊ ယူအပ်၏။ (ဂ) ဧဝံ၊ ဤသို့။ တတ္ထ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝစနေ၊ ထိုစိတ္တံ ဥပ္ပန္နံဟူသော စကားရပ်၌။ သင်္ခေပတော၊ အကျဉ်းအားဖြင့်။ သဗ္ဗေပိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ စိတ္တစေတသိကဓမ္မေ၊ စိတ် စေတသိကတရားတို့ကို။ ဂဟေတွာ၊ ယူ၍။ ဣဓ၊ ဤ တသ္မိံ သမယေ အစရှိသော ဝါကျ၌။ သရူပေန၊ သရုပ်အားဖြင့်။ ပဘောဒတော၊ အပြားအားဖြင့်။ ဒေသေတုံ၊ ပြတော်မူခြင်းငှာ။ “ဗေသော ဟောတိ” တိ အာဒိ၊ ဖဿော ဟောတိ အစရှိသည်ကို။ (ဘဂဝတာ၊ သည်) အာရဒ္ဓံ၊ အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီ။

(ဃ) ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဖဿာဒယော၊ ဖဿ အစရှိသော တရားတို့ကို။ ဝုတ္တော ဝိယ၊ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သကဲ့သို့။ (တထာ၊ ထိုအတူ) စိတ္တန္တိ၊ စိတ်ကိုလည်း။ ဝုတ္တမေဝ၊ ဟောတော်မူအပ်သည်သာ။ ဣတိ၊ သို့။ (ဝါ) ဣတိပိ သန္နိဋ္ဌာနံ၊ ဤအဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်။) ဝေဒိတဉ္စ၊ သိအပ်၏။

➤ ၂။ (က) သ္မိံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ပါဠိတော်ဓမ္မဒွေသဝါရ၌ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ထပ်၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ထိုသို့ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ထပ်၍ ဟောရခြင်း၏ တစ်ပါးသော အကြောင်းကိုလည်း ပြဆို

ဓမ္မဒွေသကထာအဖွင့်

သင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် ရှေ့စကားရပ်တို့ဖြင့် ပါဠိတော် ဓမ္မဒွေသ ဝါရ၌ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ထပ်၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟု ထပ်၍ဟောရခြင်း၏ တစ်ပါးသော အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တစ်ပါးသော အကြောင်း ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။

(ခ) သိဒ္ဓိ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော ဤပုဒ်သည် ဒေသနာသီသဖြစ်၍ စိတ်တပါးတည်းသာလျှင် ဖြစ်သည်မဟုတ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဆို သည်ရှိသော် စိတ်တစ်ပါးတည်းသာ ဖြစ်သည်မဟုတ်သောကြောင့် တစုံတခုသော အကျိုးဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဖြစ်သင့်သောကြောင့် အကြောင်းစကားရပ်ကိုသာ မဆိုသင့်။ အကျိုးကိုလည်း ဆို သင့်သေး၏။ အကျိုးကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

➤ (ဂ) ခေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် အကြောင်းတစ်ပါးကိုပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှ့်စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် နိရုတ္တကဒေါသ (တနည်း) ဝိရောဓိ ဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ (တနည်း) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) နှ့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ပြီးသော သမယ၌ ပါဝင်သော စိတ်ကို သိမ်းယူလိုသောကြောင့် စိတ်ကို နောက်ထပ်ဟောရသည်ဟူသော အကြောင်း မှတစ်ပါး စိတ်၏ ဒေသနာ၌ ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် နောက်ထပ် ဟောရသည်ဟူသော အကြောင်းတစ်ပါး ကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(တနည်း) စိတ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပြီးသော သမယ၌ ပါဝင်သော စိတ်ကို သိမ်းယူလို သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတအနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး စိတ်၏ ဒေသနာသီသပဓာန အဖြစ်ဟူသော သကတအနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (က) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဃ) စိတ္တုမ္ဘိ-နှ့် ပိ(အပိ) ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဖဿ စသည်တို့ကိုသာ ဟောအပ်ကုန် သည် မဟုတ်သေး။ စိတ်ကိုလည်း ဟောအပ်သည်သာဟူသော သမုစ္စယတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထကို ပြလိုသော ကြောင့် ပိ(အပိ)ကို ထားရပါသည်။

(ဃ) နှ့် ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤသို့ ဖဿ-စသော တရားတို့ကို ဟောအပ် ကုန်သကဲ့သို့ စိတ်ကိုလည်း ဟောအပ်သည်သာဟု ဤဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝင်္ကတ္ထ၊ အနေကန္တအားဖြင့် သိရ ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗံ ထားရပါသည်။

➤ (၄) ။ ဂဏှာတိတိ ဂဟေတွာ(အစိတ်) န ဂဟေတွာ အဂ္ဂဟေတွာ။ (၂) ပဋိသေဝဇော ဂုဏ်၏ ယူ၍-ဟူသော အနက်နှင့် (ဝါ) ယူခြင်းနှင့် (ဝါ) ယူတတ်သူနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ် ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မယူခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) မယူတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဂဟိတံ။ ဂဏှိယိတ္ထ ဂယိတ္တာတိ ဂဟိတံ။ (ဂဟဓာတ်+တ-ပစ္စည်း၊ ယူခြင်းကြိယာ)

F-51-A

သဒ္ဓိပယတေ ဧကဒေသတော ကထိယတေတိ သဇနိဓေါ။(တော) (၂) သံပုဗ္ဗ ခိပဓာတ်+ဏ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အကျဉ်းချုံးခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အကျဉ်းချုံးခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိ နိမိတ်။ * ရူပိယတေ ပကာသီယတေ ရူပံ။ သံဝိဇ္ဇမာနံ ရူပံ သဗ္ဗဉာဏံ။ (၂) ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်၏ ရုပ်နှင့် (ဝါ) သဘောနှင့် ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သရုပ် သဘောတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (က) ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ပိပလ္လာသတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။ ပန- ကား ဧကံသတ္ထ၊ ဗျုတိရေကတ္ထ။ (ခ) ဇတ္ထာပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ ခိတ္တမတ္တမေဝ- ၌ မတ္တ-ကား နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏတ္ထ။ ဓဝ-ကား သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။ အဂ္ဂဗောဓာ-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။ (ဂ) ဓဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ သဗ္ဗေပိ-၌ ပိ-ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။ (ဃ) ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ၊ နိဂမနတ္ထ။ ဝိယ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ။

(ဂ) တတ္ထ-၌ တ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားခြိပ်ကို စွဲသော ကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ * (က) ဒေသနာသီသမေဝ-၌ (၁) ဒေသနာသီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ-ဟူသော စကားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ဒေသနာသီသ ပဓာန မဟုတ်သော ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မဟိ သဒ္ဓိ-ဟူသော စကားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) န ပန စိတ္တံ ဧကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-သည် အနုညာတတ္ထ။ (တနည်း) ဒေသနာသီသ ပဓာနဖြစ်သော စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ ဒေသနာသီသပဓာန မဟုတ်သော ဖဿ ဝေဒနာ-စသော ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ် တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ စိတ်၏ ဒေသနာသီသ ပဓာန၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။ န ပန ခိတ္တံ ဧကကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၌ (၁) စိတ်သည် တစ်ပါးတည်းဖြစ်သည် မဟုတ်ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) စိတ်သည် တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်သည်ဟူသော အနက် သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) စိတ်သည် ငါးဆယ်ကျော်သော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်သည် ဟူသော အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။ ဝုတ္တမေဝ-၌ (၁) ဝုတ္တကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဝုတ္တကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဖဿ စသည်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (က) ဝိစာရိတ်-၌ အန္တတ္ထ ဝစဓာတ်-အရ = (၁) သတိ ဝိရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စိစစ်ပြသည့်အတိုင်း အနက်အဓိပ္ပါယ် သိရှိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝနံ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သိသည့်အတိုင်း ကျင့်ခြင်းမှစ၍ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ * (ခ) ဂဟိတံ-၌ အန္တတ္ထ ဂဟဓာတ်-အရ၊ (ဃ) ဝုတ္တ-၌ ဝစဓာတ်-အရ = ဘုရားရှင်၏ “ဒေသနာဉာဏ်” ကို ယူ၍ (၁) ထိုဒေသနာဉာဏ်သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) “စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ”စသော ဝစိဘောဒ သဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါရမီဉာဏ်၊ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) တရားနာရခြင်း၊ ဈာန်မဂ် ဖိုလ်ရခြင်း စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ ဗာဟုတ္တ တ-ပစ္စည်း-အရ “မဟာကုသိုလ်စိတ်”ကိုယူ။

(ဂ) ဒေသေတုံ/ အာရဒ္ဓံ-တိန္တိ အန္တတ္ထ-အရ = ဘုရားရှင်၏ ဝိရိယရေးရှိသော “ဒေသနာဉာဏ်” ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၃) “ဖဿော ဟောတိ” စသော ဝစီဘောဒ သဒ္ဓသည် ပကာသနတ္ထ။ (စာ-၃၉၅/၃၉၆-ကြည့်)

➤ ၁ ၀ ။ (ခ) ပရောပဏ္ဏာသကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ-အရ ဖဿ-စသော စေတသိက် (၅၅)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် (တနည်း) ဆန္ဒ အဓိမောက္ခ မနသိကာရ တတြမဇ္ဈတ္တတာ ကရဏာ မုဒိတာ ဝိရတိ ၃-ပါးကြည့် စေတသိက် ၂၉-ခု ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=ဟော၊ ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) စိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ပရောပဏ္ဏာသကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ-အရ ဖဿ-စသော စေတသိက် (၅၅)ပါး ပစ္စည်းတရားသည် (တနည်း) ဆန္ဒ အဓိမောက္ခ မနသိကာရ တတြမဇ္ဈတ္တတာ ကရဏာ မုဒိတာ ဝိရတိ ၃-ပါးကြည့် စေတသိက် ၂၉-ခု ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဟာ၊ ဣ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ပဿော ဟောတိတိ အာရဒ္ဓံ ။ ။ အာရဒ္ဓံ-၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ-၌ တပစ္စည်းနှင့် ဖဿော ဟောတိတိ အာဒိ-အရ ဖဿော ဟောတိ-စသော ပရမတ္ထ ဝစီဘောဒသဒ္ဓ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟော၊ ဓိ၊ သဟ၊ နိ၊ ကံ၊ ဟာ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ္ဂ၊ ဝိဝံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၂) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(တနည်း) အာရဒ္ဓံ-၌ တပစ္စည်းနှင့် ဖဿော ဟောတိတိ အာဒိ-အရ ဖဿော ဟောတိ-စသော ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ ပစ္စည်းတရားသည် အာရဒ္ဓံ-၌ အာပုဗ္ဗ ရာဇာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်=အာရမ္မဏ၊ အဓိပတိ၊ ဥပနိဿယ (၃) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသေတုံ ။ ။ ဖဿော ဟောတိတိ အာဒိနာ-အရ ဖဿော ဟောတိ-စသော နာမပညတ္တိ သဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် ဒေသေတုံ-၌ အန္တတ္ထ ဒိသဓာတ်-အရ ဒေသနာဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။(ပြိုင်-မရှိ)

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗံ ။ ။ ပဏ္ဍိတေန(ကတ္တား) အရ ဉာဏ်ပညာ ပစ္စည်းတရားသည် ဝေဒိတဗ္ဗံ-၌ ဝိဒဓာတ်-အရ ဉာဏ်ကြည့် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဟော၊ ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ မဂ္ဂ၊ သမ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၁၀)

ဓါကျ (၁၄၃) [၄၁၅၇။ ပြည်၊ဇ၊ ၃၄။ ဘာသာဋီ၊ဇ၊၂၇၀]

(က) ဝိတက္ကေတိတိ ဝိတက္ကော။ (ခ) ဝိတက္ကနံ ဝိ ဝိတက္ကော။

(ဂ) ဦးဟနန္တိ ဝတ္ထံ ဟောတိ။

F-51-B

(ဃ) သွာယံ အာရမ္မဏေ ဝိတ္တဿ အဘိနိရောပလက္ခဏော။

(င) သော ဟိ အာရမ္မဏေ ဝိတ္တံ အာရောပေတိ။

(စ) ယထာ ဟိ ကောစိ ရာဇဝလ္လဘံ ဉာတိဝါ ဝိတ္တံဝါ နိဿာယ ရာဇဂေဟံ အာရောဟတိ။ ဧဝံ ဝိတက္ကံ နိဿာယ ဝိတ္တံ အာရမ္မဏံ အာရောဟတိ။

(ဆ) တသ္မာ သော အာရမ္မဏေ ဝိတ္တဿ အဘိနိရောပလက္ခဏောတိ ဝုတ္တော။

➤ ၁။ (က) (ယော သဘာဝေါ၊ အကြင်သဘောတရားသည်။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံကို။) ဝိတက္ကေတိ။ ကြံတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ (သော သဘာဝေါ၊ ထိုသဘောတရားသည်။) ဝိတက္ကောဝိတက်မည်၏။

(ခ) ဝါ၊ တနည်းကား။ ဝိတက္ကံ၊ ကြံခြင်း။ ဝိတက္ကော၊ ကြံခြင်း။ (ဂ) ဥိဟနံ၊ ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏၊ ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏ဟု အာရုံကိုကြံခြင်း။ ဣတိ၊ သို့။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ၊ ၏။

(ဃ) သွာယံ သောအယံ ဝိတက္ကော၊ ထိုဝိတက်သည်။ အာရမ္မဏေ၊ ခြံ့။ ဝိတ္တဿ၊ ကို။ အဘိနိရောပလက္ခဏော၊ ရှေးရှုတက်ရောက်စေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (သဒ္ဒတ္ထ) ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (အဓိပ္ပာယ်တွင်)

(င) ဟိ၊ မှန်၏။ သော ဝိတက္ကော၊ ထိုဝိတက်သည်။ အာရမ္မဏေ၊ ခြံ့။ ဝိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ အာရောပေတိ၊ ရှေးရှုတင်တတ်၏။ (စ) ဟိ-ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ (တနည်း) ဟိ၊ ပဉ္စမာဆောင် ထင်အောင်ပြအံ့။ ကောစိ၊ တစုံတယောက် မင်းစိုးမေပိကံ မရောက်ဘူးသောသူသည်။ ရာဇဝလ္လဘံ၊ မင်းကျွမ်းဝင်သော။ ဉာတိ၊ ဝါ၊ ဆွေမျိုးကို၎င်း။ မိတ္တံ၊ ဝါ၊

အဆွေခင်ပွန်းကို၎င်း။ နိဿာယ၊ မှီ၍။ ရာဇဂေဟံ၊ မင်းအိမ်သို့။ (ဝါ) နန်းတော်သို့။ အာရောဟတိ ယထာ၊ တက်၏သို့။ ဧဝံ တထာ၊ ထိုအတူ။ ဝိတက္ကံ၊ ဝိတက်ကို။ နိဿာယ၊ မှီ၍။ ဝိတ္တံ၊ သည်။ အာရမ္မဏံ၊ သို့။ အာရောဟတိ၊ တက်၏။ (ဆ) တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်။ သော ဝိတက္ကော၊ ထိုဝိတက်ကို။ အာရမ္မဏေ ဝိတ္တဿ အဘိနိရောပလက္ခဏောတိ၊

ဏော-ဟူ၍။ (မယာ၊ ငါသည်) ဝုတ္တော၊ ဆိုအပ်ပြီ။

➤ ၂။ (ခ) သိဉ္စ/ ပါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိတက္ကပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိတက္က

ပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိတက္က

ပုဒ်၌ မုချအားဖြင့်ရအပ်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပ်တဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိတက္ကပုဒ်၌ မုချအားဖြင့်ရအပ်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ်

ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိဉ္စ/ ဌပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဝိတက္ကပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိတက္ကပုဒ်၌ တက္က-ဓာတ်သည်

မည်သည်အနက်ကို ဟော၏ဟု မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသော ကြောင့် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဝိတက္ကပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။

ဝိတက္ကပုဒ်၌ ဖြစ်သင့်သော ဓာတ္တတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိတက္က-၌ တက္က-ဓာတ်သည် မည်သည်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

(ဃ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝိတက္ကပုဒ်၏၊ ဝစနတ္ထ ဓာတုတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိတက်၏ လက္ခဏာကို မပြဆိုဟူ သော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့် လေသောကြောင့် ဝိတက်၏ လက္ခဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိတက်၏ လက္ခဏာကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဃ) မိန့်။

(င) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဃ) ဖြင့် ထိုဝိတက်သည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် အသင့်ယုတ္တိ ဒဠိကရဏကို မပြဆိုဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဃ) ဖြင့် ထို ဝိတက်သည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ဟူသာ မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင် စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဠိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် ထိုဝိတက်သည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ ဆိုချေသော် ထိုစကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ဥပမာကင်း၍ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင်ရှားလေသောကြောင့် ဝိတက်သည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သောဟူ၍သာ အပါကဋ္ဌအားဖြင့် မဆိုသင့်။ ထိုစကားရပ်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားအောင် ဥပမာဆောင်၍လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဥပမာကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (စ) မိန့်။

(ဆ) သိပ္ပံ/ ပါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (စ)ဖြင့် ဝိတက်ကိုမှီ၍ စိတ်သည် အာရုံသို့ တက်ရောက်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ယင်းသို့ ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးမရှိ နိရတ္တကဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆို ဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား နိရတ္တကဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုး ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဆ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် ဝိတက္က-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကတ္တုသား ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး မုချအားဖြင့် ရအပ်သော ဘာဝသာဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ဝိတက္ကော-၌ တက္ကဓာတ်၏ ငုတ်နေသော အနက်ကို ထုတ် ဖော်၍ ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) တက္ကဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဒိတ္တိ- စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥပာနအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ် ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် ဝိတက်၏ လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(င) ဖြင့် (ဃ)ဝါကျလာ စကားရပ်ကို သဘာဝယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် (င)ဝါကျ စကားရပ်ကို ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပြသောကြောင့် ဝိရောဓိ

ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဆ) ဖြင့် တစုံတခုရအပ်သော အကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တရကဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) နှို ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိတက္ကပုဒ်၏ ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ အကြောင်းမှတစ်ပါး ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ဝိတက္ကော ဌ် အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်မှတစ်ပါး ဘာဝသာဓနအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြ လိုသောကြောင့်၎င်း (ခ) ဌ် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) နှို ဣတိ ဂုတ္တံ ဟောတိ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိတက္ကော-၌ တက္ကဓာတ်၏ ဦးဟနတ္ထ-ဟူသော ဥဇုကတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ဝိတက္ကန-၌ အာရုံကို ကြံ၏ဟူသည် “ဤဝတ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏၊ ဤဝတ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏”ဟု အာရုံကို ကြံခြင်းပင်တည်း ဟူသော ဝိတက္ကနာကာရ ပိဏ္ဏတ္ထ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (တနည်း) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော-၌ ဝိဇာနနံ၊ ပဇာနနံ ဝိတက် မဟုတ်၊ ဦးဟနဝိတက်ပင်တည်းဟူသော ပိဏ္ဏတ္ထ စကားကျ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ဌ် ဣတိ ဂုတ္တံ ဟောတိ-ထားရပါသည်။

(ဆ) နှို တသ္မာ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဆ) ဌ် တသ္မာ-ထားရပါသည်။

ဝေဝိတက္ကော ဒဋ္ဌဗ္ဗော-နှို ဒဋ္ဌဗ္ဗော-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဤ၌ မင်းကြီး ထို့အတူ ဝိတက်ကို မုချတ္ထ၊ နိတတ္ထ၊ ဥဇုကတ္ထ၊ သန္နိဋ္ဌာန်ကျအားဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု ပြတ်မူလိုသောကြောင့် ဧဝံ ဝိတက္ကော ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-ထားရပါသည်။

➤ ၄။ (က) ဝိတက္ကေတိတိ ဝိတက္ကော။ (၂) ဝိပဗ္ဗ တက္ကဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကြံ ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ကြံခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဝိတက္ကိယတေ ဝိတက္ကနံ။ (ဝိပဗ္ဗ တက္ကဓာတ်+ယု-ပစ္စည်း၊ ကြံခြင်းကြိယာ)

ဦတိယတေ ဦဟနံ။ (ဦဟဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ ကြံခြင်းကြိယာ)

အယံ အဇ္ဈတ္တိကောတိ ဉာယတိတိ ဉာတိ။ (ဉာဓာတ်+တိပစ္စည်း၊ သိခြင်းကြိယာ)

မိဇ္ဇေတိ သိနေဟတိတိ မိဇ္ဇော။ (မိဒဓာတ်+တပစ္စည်း၊ ချစ်ခြင်းကြိယာ)

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏှာတိတိ ဂေဟံ။ (ဂဟဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ယူခြင်းကြိယာ)

ဇနံ ရဉ္စေတိတိ ရာဇာ။ (ရန္တဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ နှစ်သက်ခြင်းကြိယာ)

ရာဇေတေ ဒိဗ္ဗေတေတိ ရာဇာ။ (ရာဇဓာတ်+အ-ပစ္စည်း၊ တောက်ပခြင်းကြိယာ)

ဝလ္လတိ သံဝရဏံ ကရောတိတိ ဝလ္လဘော။ (ဝလ္လဓာတ်+အဘပစ္စည်း၊ စောင့်စည်းခြင်းကြိယာ)

ရညာ ဝလ္လဘော ရာဇဝလ္လဘော။ (၂) မင်း၏ အကျွမ်းဝင်သူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သာမိ+သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မင်းကျွမ်းဝင်သူတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက် နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိနိရောပိယတေ အဘိနိရောပနံ။ (အဘိ-ရှေး နိ-ရှေးရှိသော ရဟဓာတ်+ဏာပေ+ယုပစ္စည်း)

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ အဘိနိရောပနံ လက္ခဏံ ယဿာတိ အဘိနိရောပနလက္ခဏော။

(၂) ရှေးရှုတက်ရောက်စေခြင်း လက္ခဏာ၏ ဝိတက်နှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိတက်၏ ရှေးရှုတက်ရောက်စေခြင်း လက္ခဏာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ် သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ရညော ဂေဟံ ရာဇဂေဟံ။ (၂) မင်း၏ အိမ်တော်နှင့် သာမီ+သံ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) နန်းတော်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဟညတေ ဟနနံ။ အာဒိတော အဘိဓုခံဝါ ဟနနံ အာဟနနံ။ ပရိတော ပရိဝတ္တေတွာ ဝါ အာဟနနံ ပရိယာဟနနံ။ အာဟနနန္တ ပရိယာဟနန္တ အာဟနနပရိယာဟနံ။ အာဟနနပရိယာဟနံ ရသော ကိစ္စံ အဿာတိ အာဟနနပရိယာဟနရသော။ (၂) အာဟနနပရိယာဟန ရသ ကိစ္စ၏ ဝိတက်နှင့် ကိစ္စ ကိစ္စဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိတက်၏ အာဟနနပရိယာဟန ရသကိစ္စ ရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ ဝိတက္ကေတိ-ဖြင့် ဝိတက္ကော-၌ ဝိပုဗ္ဗ တက္ကဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတု ပဒ) ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္တာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိတက္ကေတိတိ ဝိတက္ကော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိ ဓာနတ္ထ) ဝိတက္ကဓမ္မ-မှတပါး ကြံတတ်သော တခြားကတ္တားမည်သည် မရှိ၊ ဝိတက္ကဓမ္မသည်ပင် ကြံတတ်သော ကတ္တားဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ၌ ဝိတက္ကနံ-ဖြင့် ဝိတက္ကော-၌ ဝိပုဗ္ဗ တက္ကဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ဝိ-ဥပ သာရ၏ ဓာတုတ္တာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိဂ်တ္ထ) အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ပရမတ္ထ တရားဟူသည် မိမိသက်ဆိုင်ရာ အာရုံ-စသော အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်ကြသည်မဟုတ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ ဥပါနံ-ဖြင့် ဝိတက္က-၌ တက္ကဓာတ်သည် ဒိတ္တိ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥပါန အနက် ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။(ဒု-ဓာတုတ္ထ) (တနည်း) ဝိတက္ကနံ-၌ ကြံစည်၏ဟူသည် ဤဝတ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏။ ဤဝတ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏-ဟု အာရုံကို ကြံခြင်းပင်တည်းဟု ကြံစည်ပုံ အခြင်းအရာကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ) (တနည်း) ဝိတက္က-အရ ပဇာနနဝိတက်၊ ဝိဇာနနဝိတက်တို့ ကို မယူရ၊ ဥပါနဝိတက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ နိပါတိပုဒ်အနက် ။ (က) ဝိတက္ကော-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက (ခ) ဝါ- ကား နယန္တရဇောတက၊ ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (ဂ) ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဃ) အဘိနိရောပနံ-၌ အဘိ- ကား အဘိဓုခတ္ထ။ နိ-ကား ဓာတုတ္ထဝိသေသကတ္ထ။ (င) ယိ-ကား ယုတ္တိ ဒဋ္ဌိကရဏ။ အာရောပေတိ- ၌ အာ-ကား ဥဥ္ဃကမ္မတ္ထ။ (စ) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ၊ ကာရဏတ္ထ။ ကောဓိ-၌ စိ-ကား အသကလျတ္ထ။ ဓါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ နိဿာယ-၌ နိ-ကား သမိပတ္ထ။

သွား-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သော အယံ ဝိတက္ကော-ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ဂ) ဝုတ္တံ-၌ ဝေဓာတ်-အရ = အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ (၃) “ဦဟန”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိတက္ကော-၌ တက္ကဓာတ်၏အနက်ကို သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ဝိတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ (စာ-၆၃၈-ကြည့်)

(ဆ) ဝုတ္တော-၌ အန္တတ္ထ ဝေဓာတ်-အရ = အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ (၃) “အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ထိုလက္ခဏာကို သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ဝိတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။ ဗာဟုတ္ထ တ-ပစ္စည်း-အရ = “အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော”ဟူသော ဝစီဘောဒသဒ္ဒကို ယူ၍ထုတ်။ (စာ-၆၃၈)

ဝိတက္ကေတိတိ ဝိတက္ကော၊ ဝိတက္ကနံ ဦဟနံ၊ အဘိနိရောပနလက္ခဏော-အရ =

(၁) ဝိတက် သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သမ္ပယုတ်စိတ်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ တင်ပေးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသော မနသိကာရ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိတက် တင်ပေး၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံကို ရသွားခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

လက္ခဏာဒီပတုတ္တနည်းဖြင့် ထုတ်ပုံ (၁) အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပန လက္ခဏာ သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိညာဏ ပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) အာဟနန ပရိယာဟနန သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာဟနန ပရိယာဟနန ကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အာနယန ပစ္စုပ္ပန်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(စ) အာရောဟတိ-အရ = သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) မင်းထံ သွားရခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော စိတ်သည် ဒီပကတ္တ။ (၃) မင်းနှင့် အကျွမ်းဝင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) မင်းအကျွမ်းဝင်သော ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေကို အမှီသဟ ပြုရခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) မင်းချီးမြှောက်မှုကို ခံစားရခြင်း အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) ဝိတက္ကေတိ ။ ။ ယော သဘာဝေါ-အရ ဝိတက် ပစ္စည်းတရား သည် ဝိတက္ကေတိ-အရ ဝိတက်သမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသည်။ ပြိုင်=သဟ၊ ဉာ၊ နိ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။

အာရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် ဝိတက္ကေတိ-အရ ဝိတက် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာ၊ မိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

(ဃ) ခိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော ။ ။ အဘိနိရောပနလက္ခဏော-အရ ဝိတက် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တဿ-အရ သဝိတက္ကစိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပြသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဝိပါက၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

(င) သော+အာရမ္မဏေ+စိတ္တံ အာရောပေတိ ။ ။ သော၊ အာရောပေတိ-အရ ဝိတက် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ-အရ သဝိတက္ကစိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဝိပါက၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

အာရမ္မဏေ-အရ ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် သော၊ စိတ္တံ အာရောပေတိ-အရ ဝိတက်နှင့်တကွ သမ္ပယုတ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

(စ) ရာဇဂေဟံ အာရောဟတိ ။ ။ ရာဇဂေဟံ-အရ မင်းနန်းတော်၌ရှိသော ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အာရောဟတိ-အရ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ ဥပ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၆)

ဝိတက္ကံ နိဿာယ စိတ္တံ အာရမ္မဏံ အာရောဟတိ ။ ။ ဝိတက္ကံ-အရ ဝိတက် ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ-အရ ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၊ ထိုစိတ်နှင့် ယှဉ်နိုင်သမျှသော ဝိတက်ကြည့် စေတသိက် သတ္တတိသ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဝိပါက၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။

စိတ္တံ-အရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် အာရောဟတိ-အရ ကျန် နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဟာ၊ ဣ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၉) ပစ္စည်း။ * အာရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံ-စသော အာရုံ ပစ္စည်းတရားသည် အာရောဟတိ-အရ ဝိတက်သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= အာ၊ ဓိ၊ နိ၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

ပါကျ (၁၄၄)၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၈။ ပြည်၊ ဒု၊ ၃၆။ ဘာသာဋီ၊ ဒု၊ ၂၇၂

(က) အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတိတိ ဝိစာရေ။ (ခ) ဝိစရတိ ဝိ စာရေ။

(ဂ) အနုသဉ္စရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ဃ) သွာယံ အာရမ္မဏာနမဇ္ဈနလက္ခဏော၊ တတ္ထ သဟဇာတာနယောဇနရသော၊ စိတ္တဿ အနုပ္ပပန္နပစ္စုပ္ပန်နော။

(င) သန္တေပိ စ နေသံ ကတ္ထတိ အဝိယောဂေ ဩဠာရိကဋ္ဌေန၊ ပုပ္ဖဂံမဋ္ဌေန ယက္ခာ ဘိယာတော ဝိယ အဘိနိရောပနဋ္ဌေန စေတသော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော၊ သုခုမဋ္ဌေန၊ အနုမဇ္ဈန သဘာဝဋ္ဌေန ယက္ခာနရဝေဝိ ဝိယ အနုပ္ပပန္နော ဝိစာရော။

(စ) ဝိပ္ပရဝါ စေတ္တ ဝိတက္ကော ပဌမုပ္ပတ္တိကာလေ ပရိပ္ပန္နနဘူတော စိတ္တဿ၊ သန္တ ဝုတ္တိဝိစာရော နာတိပရိပ္ပန္နနဘာဝေါ စိတ္တဿ။

➤ ၁။ (က) တေန သဘာဝေန၊ ထိုသဘောတရားဖြင့်။ အာရမ္မဏေ၊ ၌။ စိတ္တံ၊ သည်။ ဝိစရတိ၊ သုံးသပ်တတ်၏။ (ဝါ) ထိုမှဤမှ သွားလာလှည့်လည်တတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (သော သဘာဝေါ၊ ထိုသဘောတရားသည်) ဝိစာရော၊ ဝိစာရမည်၏။ (ခ) ဝါ၊ တနည်းကား။ (အာရမ္မဏေ၊ ၌။) ဝိစရတိ၊ ထိုမှ ဤမျှ

သွားလာလှည့်လည်ခြင်း။(ဝါ) ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း။ဝိစာရောခြင်း။

(ဂ) အနုသုဇ္ဈာန်အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် သွားလာခြင်း။(ဝါ) ထက်ဝန်းကျင်မှ လျှောက်ခြင်း၊ လှည့်ခြင်း။(ဝါ) နောက်၌ အဖန်အတလဲလဲ ကျက်စားခြင်း။ဣတိ၊သို့။ပုတ္တံ၊ဆိုလိုသည်။ဟောတိ၊၏။

(ဃ) သွယ် သော အယံ ဝိစာရော၊ ထိုဝိစာရသည်။အာရမ္မဏာနုဇ္ဈန္တလက္ခဏော၊အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ၊ မှတ်အပ်သော လက္ခဏာရှိ၏။တတ္ထ၊ထိုအာရုံ၌။သဟဇာတာ နယောဇနရသော၊ချင်းတို့ ကိစ္စအားလျော်စွာ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြသဖြင့် သဟဇာတ်တရားတို့ကို ယှဉ်စေခြင်းကိစ္စရှိ၏။စိတ္တဿ၊ကို။အနုပ္ပဗန္ဓပစ္စုပ္ပန်နော၊အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့ခြင်းလျှင် ထင်သော အခြင်း အရာရှိ၏။(တနည်း) စိတ္တဿ၊၏။အနုပ္ပဗန္ဓပစ္စုပ္ပန်နော၊အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းလျှင် ထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏။

(င) စ၊ဆက်၍ဆိုဦးအံ့။နေသံ၊ထိုဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏။ကတ္တစိ၊အချို့ကုန်သော ပဌမဈာန်၊ ပရိတ္တစိတ် တို့၌။အဝိယောဂေါမက္ခေမက္ကာ ယှဉ်ခြင်းသည်။သန္တေပိ၊ရှိသော်လည်း။စေတသော၊စိတ်၏။ပဌမာဘိနိပါတော၊ ရှေးဦးစွာ အာရုံ၌ ကျခြင်းဖြစ်သော။ဝိတက္ကော၊ဝိတက်သည်။ဩဠာရိကဋ္ဌေန၊ဝိစာရထက် ရန်ရှင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ပုပ္ဖဝိမဋ္ဌေန၊ဝိစာရ၏ ရှေ့သွား၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။အဘိနိရောပနဋ္ဌေန၊အာရုံသို့ ရှေးစွာ တင်တတ်သော အနက်ကြောင့်၎င်း။ဃဏ္ဍာဘိယာတော ဝိယ၊ထိုးအပ်သော ခေါင်းလောင်း၏ ရှေးဦးစွာ မြည်သော အသံနှင့်တူသည်။(ဝါ) ခေါင်းလောင်းကို ထိုးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အသံနှင့်တူသည်။ဟောတိ၊၏။ အနုပ္ပဗန္ဓော၊အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့တတ်သော။(ဝါ)အာရုံ၌ စိတ်၏ အစဉ်မပြတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းဟုဆိုအပ် သော။ဝိစာရော၊ဝိစာရသည်။သုဓမ္မဋ္ဌေန၊ဝိတက်အောက် သိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။အနုမဇ္ဈန္တ သဘာဝ ဋ္ဌေန၊အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ဃဏ္ဍာနရဝေါ ဝိယ၊ခေါင်းလောင်း၏ နောက်ဆင့်၍မြည်သော အသံနှင့်တူသည်။(ဝါ)အဖန်တလဲလဲမြည်သော အသံနှင့် တူသည်။(ဝါ) တည်သော အသံနှင့်တူသည်။(ဝါ)ညည်းသော အသံနှင့်တူသည်။ဟောတိ၊၏။(ဣတိ၊ဤ သို့။တေသံ၊ထိုဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏။အယံ ဝိသေသော၊ဤအထူးကို။ဝေဒိတဗ္ဗော၊သိအပ်၏။)

(စ) စ၊ထိုမှတပါး။စတ္ထ၊ဤ ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့တွင်။ဝိတက္ကော၊ဝိတက်သည်။ဝိပျါရဝါ၊တုန်လှုပ်ခြင်း ရှိသည်။ပဌမပုတ္တိကာလေ၊လက်မွန်ဖြစ်ရာကာလ၌။စိတ္တဿ၊စိတ်၏။ပရိပ္ပန္နနဘူတော၊တုန်လှုပ်ခြင်းဖြစ်၍ ဖြစ် သည်။(ဝါ)တုန်လှုပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သည်။ဟောတိ၊၏။(ပ) ဝိစာရော၊ဝိစာရသည်။သန္တုဂ္ဂတ္တိ၊ငြိမ်သက် သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်။ဟောတိ၊၏။စိတ္တဿ၊၏။နာတိပရိပ္ပန္နနဘာဝေါ၊မတုန်လှုပ်လွန်းသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ဖြစ်သည်။ (ဝါ)မတုန်လှုပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သည်။ဟောတိ၊၏။

➤ ည။(င) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် ဝိစာရပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကရုဏသာဓန ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဝိစာရ ပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကရုဏသာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက် သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဝိစာရပုဒ်၌ မူရင်းအားဖြင့်ရအပ်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော်

ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဝိစာရပုဒ်၌ မုချအားဖြင့်ရအပ်သော ဝစနတ္ထကား အဘယ် ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ဝိစာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိစာရပုဒ်၏ ပဒဝိက္ခတ္ထအကျယ် မရှိဟူသော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်လော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် ဝိစာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝိစာရပုဒ်၏ ပဒဝိက္ခတ္ထအကျယ်ကို လည်း ဆိုသင့်၏။ ဝိစာရပုဒ်၏ ပဒဝိက္ခတ္ထအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-(ဂ) မိန့်။

(ဂ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးဝါကျတို့ဖြင့် ဝိတက္က၊ ဝိစာရပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏ၊ ရသ-စသည်တို့ကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဖွင့်ပြပါသော်လည်း ဝိတက်၊ ဝိစာရ တို့သည် အချို့သော ပဌမဈာန် ပရိတ္တစိတ်တို့၌ မကျေမကွာ ယှဉ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တနည်း) မကျေမကွာ ယှဉ်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အထူးကို မသိအပ် မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးဝါကျတို့ဖြင့် ဝိတက္က၊ ဝိစာရပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ၊ လက္ခဏ၊ ရသ-စသည်တို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး ၏။ အဘယ်သို့ ထူးခြားပါသနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဂ) မိန့်။

(စ) သိန္န/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ ထူးခြားပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အခြားတစ်ပါးသော အထူးကို မပြဆိုဟူ သော အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ ထူးခြားပုံကိုသာ မဆိုသင့်။ ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အထူးကို တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အထူးကို တစ်နည်းအားဖြင့် ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသော ကြောင့် (စ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ဂ) ဖြင့် ဝိစာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ဓာတုတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ဝိစာရပုဒ်၏ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်တို့ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အထူးကို ဆက်လက်ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့၏ အခြားတစ်ပါးသော အထူးကို ပြသဖြင့် လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် နှံ့စပ်သောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိစာရပုဒ်၏ ကရုဏသာဓနဝစနတ္ထ အကြောင်းမှတစ်ပါး ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထ အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ဝိစာရ- ၌ အ-ပစ္စည်း၏ ကရုဏသာဓနအနက်မှတစ်ပါး ဘာဝသာဓနအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြ လိုသောကြောင့်၎င်း (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ဝိစရဏံ ဝိစာရေ-၏ ဥရုဏတ္ထ ပဒဝိက္ခတ္ထ စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ထားရပါသည်။

(၁) နှိ ဓမ္မတ္ထိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လိနတ္ထဖြစ်သော ရှေ့ပုဒ်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာ၏ အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် (၁) ၌ စေတ္တ-ကို ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဝိစရတိ ဧတေနာတံ ဝိစာရော။ (၂) ဝိပဗ္ဗ စရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လှည့်လည်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လှည့်လည်ခြင်း ကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သမန္တတော စရဏံ သဉ္ဇရဏံ။ (သံပုဗ္ဗ စရ+ယု၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ လျှောက်ခြင်း၊ လှည့်ခြင်းကြိယာ) အနဂန္ဓာ သဉ္ဇရဏံ အနုသဉ္ဇရဏံ။ အနုသဉ္ဇရိယတေ အနုသဉ္ဇရဏံ။ (အနု-ရှေး သံ-ရှေး ရှိသော စရဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်သွားလာခြင်းကြိယာ)

* အနဂန္ဓာ မဇ္ဇနံ အနုမဇ္ဇနံ။ အနုပုနုပုနု မဇ္ဇိယတေ အနုမဇ္ဇနံ။ (အနုပုဗ္ဗ မဇ္ဇဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ခြင်းကြိယာ)

အာရမ္မဏေ အနုမဇ္ဇနံ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနံ။ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနံ လက္ခဏံ အဿ ဝိစာရဿာတိ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနုလက္ခဏော။

သဟ ဇာယန္တိတိ သဟဇာတာ။ (သဟ-ဇန+တ) အနဂန္ဓာ ယောဇနံ အနုယောဇနံ။ သဟဇာတာနံ အနုယောဇနံ သဟဇာတာနုယောဇနံ။ သဟဇာတာနုယောဇနံ ရသော အဿ ဝိစာရဿာတိ သဟဇာတာ နုယော-ဇနုရသော။ * အနဂန္ဓာ ပဗန္ဓနံ အနုပုဗန္ဓနံ။ * အဘိမုခံ ဥပဋ္ဌာနံ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အနုပုဗန္ဓနံ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ အဿာတိ အနုပုဗန္ဓပစ္စုပဋ္ဌာနော။

ယုဇ္ဇနံ ယောဂေါ။ န ယောဂေါ ဝိယောဂေါ။ န ဝိယောဂေါ အဓိပ္ပယောဂေါ။ (တသ္မိံ)

ဩဋ္ဌာရိကဿ ဘာဝေါ ဩဋ္ဌာရိကဇ္ဈော။ (တေန)

ဃဋ္ဌိတဗ္ဗော ပဟရိတဗ္ဗောတိ ဃာဇ္ဈော။ ဃဏ္ဍိတဗ္ဗော ဃဋ္ဌေတဗ္ဗောတိ ဃာဇ္ဈော။ (၂) ဃဋ္ဌိ (ဃဋ္ဌိ)ဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တီးခတ်ခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခေါင်းလောင်းတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဘိဟာညတေ ပဟရိယတေ အဘိယာဇော။ (အဘိပုဗ္ဗ ဟန+ဏ၊ တီးခတ်ခြင်းကြိယာ)

* အဘိဟနနံ အဘိယာဇော။ ဃဏ္ဍဿ အဘိယာဇော ဃဏ္ဍာဘိယာဇော။

ဃဏ္ဍာဘိယာဇော ဇာတော (သဒ္ဓေါ) ဃဏ္ဍာဘိယာဇော။ (၂) ခေါင်းလောင်းကို တီးခေါက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အသံနှင့် အကြောင်း+အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ခေါင်းလောင်းကို တီးခေါက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* နိပတနံ နိပါတော။ အဘိမုခံ နိပါတော အဘိနိပါတော။ ပဌမံ အဘိနိပါတော ပဌမာဘိနိပါတော။

* သုခယတိတိ သုခမံ။ (သုခ+ဥမ(ဝါ)ကုမ)

သုခယတိ အနုဘဝတိတိ သုခမံ။ သုခမဿ ဘာဝေါ သုခမဇ္ဈော။ (တေန)

အနုရဝတိတိ အနုရဝေါ။ (၂) အနုပုဗ္ဗ ရဓာတ်+ဏပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အသံမြည်ခြင်းကြိယာ သာမညသည်၎င်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အသံ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပုတ်ခတ်ခြင်း (ဝါ) ခေါင်းလောင်းခြစ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

အနုဂ္ဂတော ရဝေါ အနုရဝေါ။/ အနုပစ္ဆာ ရဝေါ အနုရဝေါ။/ အနုပုနပျုနံ ပဝတ္တော ရဝေါ အနုရဝေါ။ * ယဏ္ဏဿ အနုရဝေါ ယဏ္ဏာနုရဝေါ။

* သန္တာ ဂုတ္တိ ဧတဿ ဝိစာရဿာတိ သန္တဂုတ္တိ။

ဝိပုရဏံ ဝိစလနံ ဝိပ္ပါရော။ (ဝိပုဗ္ဗ စရဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်းကြိယာ)

ဝိပ္ပါရော အဿ အတ္တိတိ ဝိပ္ပါရဝေါ။ (၂) ဝိပ္ပါရပုဒ်+ဝန္တပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်း၏ ဝိတက် နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ပျူဗ္ဗတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဝိတက်၏ တုန်လှုပ်ခြင်းရှိ သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ တေန ဝိစရတိ-ဖြင့် ဝိစာရော-၌ ဝိပုဗ္ဗ စရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတု ပဒ) ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက (တနည်း) ဓာတုတ္ထာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိက္ခ) ဏပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဝိစရတိ ဧတေနာတိ ဝိစာရော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဝိစာရ-မှတပါး အခြားသုံးသပ်ကြောင်း ကရိုဏ်းမရှိ၊ ဝိစာရသည် သုံးသပ် ကြောင်း ကရိုဏ်းဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏေ ဝိတ္တံ-ဖြင့် ဝိစရတိ-သုံးသပ်တတ်၏ (ဝါ) ထိုမှ ဤမှ သွားလာ လှည့်လည်တတ် ၏ဟုဆိုရာ အာရုံ၌စိတ်သည် သုံးသပ်တတ်၊ ထိုမှဤမှ သွားလာလှည့်ပတ်သတည်းဟု သိ။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ ဝိစရတိ-ဖြင့် ဝိစာရော-၌ ဝိပုဗ္ဗ စရဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက (တနည်း) ဓာတုတ္ထာနုတ္တက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိက္ခ) ဏပစ္စည်း၏ ဘာဝ သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) ဝိစရတိ ဝိစာရော-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဝိစာရ-သည် အလိုသို့ လိုက်၍ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ မိမိသက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ် လာ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဂ) ၌ အနုသမ္မရဏံ-ဖြင့် ဝိစရတိ-၌ ဝိပုဗ္ဗ စရဓာတ်၏ အနုသမ္မရဏအနက် ဟောသည်ကို ၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) ဝိ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာဂ္ဂလိက္ခ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) အနုသမ္မရဏံ-ဖြင့် ဝိစရတိ-၌ ထိုမှ ဤမှ လှည့်လည်သွားလာခြင်းဟူသည် အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်သွားလာခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

➤ ၇။ ဥပသာရေ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ခ) ဝိစာရော၊ ဝိစရဏံ-၌ ဝိ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ (ဂ) အနု၊ သံ-ကား ဓာတုတ္ထာနုတ္တက။ (ဃ) သမာ-ကား သမကြိယတ္ထ။ (င) သန္တေဗိ-၌ ဝိ-ကား ဂရဟတ္ထ။ သန္တေဗိစ-၌ စ-ကား ဝါကျာရမ္မတ္ထ၊ ဥပနာသတ္ထ။ ကတ္တဗိ-၌ စိ- ကား အသာကလျတ္ထ။ အဝိဇယောဂေ-၌ အ-ကား ပဋိသေတ္ထေ။ ဝိ-ကား ဝိယောဂတ္ထ။ အနုရဝေါ- ၌ အနု-ကား ပစ္စတ္ထ၊ ပုနပျုနတ္ထ။ (စ) ဓမ္မတ္ထ-၌ စ-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထ၊ ဝိသေသတ္ထ။

- (ဃ) တတ္ထ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာရုံကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။
- (င) နေသံ-၌ တ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိတက်၊ ဝိစာရကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။
- (စ) ဓမ္မ-၌ ဧတ-သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိတက်၊ ဝိစာရကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန် ။ (၁) သြဋ္ဌာရိကဌေန-၌ သြဋ္ဌာရိက-အရ = “ဝိတက်”ကို ပုဗ္ဗင်္ဂမဌေန-၌ ပုဗ္ဗင်္ဂမ-အရ = “ဝိတက်”ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။ (စာ-၇၈၄-ကြည့်)

သုခုမဌေန-၌ သုခုမ-အရ “ဝိစာရ”ကို ယူ၍ ထုတ်ပုံ ။ (၁) ထိုဝိစာရ စေတသိက်၏ အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ခြင်းလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဝိညာဉ်ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) စိတ်၏အာရုံ၌ ငြိမ်သက်စွာဖြစ်နေခြင်း သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) အာရုံ၌ သဟဇာတ်တရားတို့ကို ယှဉ်စေခြင်းကိစ္စသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စိတ်၏ အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖွဲ့စပ်ပေးနေခြင်းသည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ အာရမ္မဏေ တေန ခိတ္တံ ဝိစရတိ ။ ။ အာရမ္မဏေ-အရ အာရုံ ၆-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ ဝိစရတိ-အရ ဝိစာရသမ္ပယုတ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပြိုင်= အာ၊ ဓ၊ န၊ ဥပ၊ ပု၊ ဝိပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၈)

တေန-အရ ဝိစာရ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တံ ဝိစရတိ-အရ ဝိစာရသမ္ပယုတ္တ နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ န၊ ဝိပါက၊ ဈာန၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပါကျ (၁၄၅) [ဌ၊၁၅၈။ ပြည်၊ဒု၊ ၃၉။ ဘာသာဋီ၊ဒု၊၂၇၇]

(က) ဝိကယတိတိ ပီဓိ။

(ခ) သာ သဒ္ဓိယာယနလက္ခဏာ၊ ကာယစိတ္တဝိကနရသာ၊ ဖရဏရသာဝါ၊ သြဒဂ္ဂပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

(ဂ) သာ ပဓနသာ ခုဒ္ဓိကာပီတိ ခဏိကာပီတိ သြက္ကန္တိကာပီတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဖရဏာပီတိ ပဉ္စဝိစာ ဟောတိ၊ (ဃ) တတ္ထ ခုဒ္ဓိကာပီတိ သရီရေ လောမဟံသမတ္ထမေဝ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ ခဏိကာပီတိ ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒ္ဓိသာ ဟောတိ၊ သြက္ကန္တိကာပီတိ သမုဒ္ဒတိရံ ဝိစိ ဝိယ၊ ကာယံ သြက္ကမိတ္တာ သြက္ကမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ၊

➤ ၁။ (က) (ယာ ဓမ္မဇာတိအကြင်တရားသဘောသည်။ ကာယစိတ္တံ၊ ကိုယ်၊ စိတ်ကို။) ဝိကယတိ တပေတိ၊ နှစ်သက်စေတတ်၏။ (ဝါ) ဝိကယတိ-ဝနေတိ၊ ပွားစေတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထိုကြောင့်၊ (သာ ဓမ္မဇာတိ၊ ထိုတရားသဘောသည်။) ဝိတိ၊ ပီတိ မည်၏။ (ခ) သာ၊ ထိုပီတိသည်။ သဒ္ဓိယာယနလက္ခဏာ၊ နှစ်သက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ကာယစိတ္တဝိကနရသာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်ကို ပွားစေခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ ဖရဏရသာ၊ မွန်မြတ်သော စိတ္တရုပ်တို့ဖြင့် ကိုယ်ကာယကို နှံ့စေခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ သြဒဂ္ဂပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ တက်ကြွသော ကိုယ်၊ စိတ်၏ အဖြစ်ဟူ၍ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်၏။

(ဂ) ပန၊ လက္ခဏာ စသည်မှတစ်ပါး ဘေးဒကို ဆိုအံ့။ သာ ဇော ပီတိ၊ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာ စသည်နှင့် ပြည့်စုံသော ဤပီတိသည်။ ခုဒ္ဓိကာပီတိ၊ ခုဒ္ဓိကာပီတိ၊ သြက္ကန္တိကာပီတိ၊ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ၊ ငင်း။ ဖရဏာပီတိ၊ ငင်း။ ဣတိ ဣမံနာ ပဘောဒေန၊ ဤအပြားအားဖြင့်။ ပဉ္စဝိစာ၊ ငါးပါး အပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဃ) တတ္ထ၊ ထိုငါးပါးသော ပီတိတို့တွင်။ ခုဒ္ဓိကာပီတိ၊ သရီရေကိုယ်၌။ လောမဟံသမတ္ထမေဝ၊ အမွေးတို့၏ ရွှင်ခြင်းမျှကိုသာ။ (ဝါ) ကြက်သီးမွေးညင်း ထခြင်းမျှကိုသာ။ ကာတုံ၊ ပြုခြင်းငှာ။ သက္ကောတိ၊

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

စွမ်းနိုင်၏။(ပုန၊တဖန်။န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ခဏိကာပီတိကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ် မဖြစ်။) ခဏိကာပီတိသည်။ခဏေ ခဏော၊ခဏ ခဏဉ္စ။ဝိဇ္ဇေပြုဒသဒိသာ၊လျှပ်စစ်ပြက်သည်နှင့် တူသည်ဖြစ်၍။(ဗဟုလံ၊အဖန်များစွာ)ဟောတိ။ ၏။ ဩက္ကန္တိကာပီတိသည်။ဝိစိ၊လှိုင်းတံပိုးသည်။သမုဒ္ဒတီရံ၊သမုဒ္ဒရာကမ်းသို့။ဩက္ကမိတ္တာ ဩက္ကမိတ္တာ၊သက်၍ သက်၍၊ဘိဇ္ဇတိ၊ဘိဇ္ဇတိ ဝိယ၊ပျက်၏သို့။(တထာ၊ထိုအတူ) ကာယံ၊ကိုယ်သို့။ဩက္ကမိတ္တာ ဩက္ကမိတ္တာ၊သက်၍ သက်၍။ ဘိဇ္ဇတိ၊ပျက်၏။ (နိ-ဒု၊၄၁)

➤ ၂။ (က) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ပီတိ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤမျှသာ ပြဆိုချေသော် ပီတိ-၌ တိ-ပစ္စည်းသည် ကမ္မသုခ-စသော အနက်ကို ဟော ကောင်းသည်ဟု မှတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မှတ်အပ်လေသောကြောင့် ပီတိ-ဟုသာ မဆို သင့်။ ပီတိ-၌ တိပစ္စည်း၏ ကတ္တုသုခအနက်ဟောသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ပီတိ-၌ တိပစ္စည်း၏ ကတ္တုသုခအနက်ဟောပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (က) မိန့်။(အတိဗျာပိတ)

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာပိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ခ) ဖြင့် ပီတိ-၏ လက္ခဏာ-စသည်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ပီတိသည် အပြားမရှိ၊ အောဒသာ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ပီတိ ၏ အပြား(ောဒ)(ပီတိသရုပ်)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ပီတိ၏ အပြား(ောဒ)(ပီတိသရုပ်)ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ)။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် ထိုပီတိသည် ခုဒ္ဒိကာ-စသော အားဖြင့် ငါးပါးပြားသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် ထိုအကျဉ်းသင်္ခေပ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရ သည်လည်း ရှိသင့်သေးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရှိသင့်လေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် ထိုပီတိသည် ခုဒ္ဒိကာ-စသော အားဖြင့် ငါးပါးပြားသောဟုသာ မဆိုသင့်။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ ဓေါသပယ် ။ ။ (က) ဖြင့် ပီတိ-၏ ဝစနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသ ကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် ပီတိ-၏ လက္ခဏာ၊ ရသ စသည်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် ပီတိ-၏ ဘောဒ(ပီတိသရုပ်)ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် ပီတိ ငါးမျိုးကို အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် ပုနရတ္ထိဒေါသ၊ ဝိရောဓိဒေါသတို့ကို ပယ်သည်။

(ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ပီတိ-၏ ကာယစိတ္တပိဏနရသ ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်မှတစ်ပါး ဖရဏရသ ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း သကတ် အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ပဉ္စ အဓိက ဂစ္ဆတိတိ ဥဒေဉ္စ။ (ဥပဗ္ဗ အ+ဏ) ပဉ္စ အဓိက ဂစ္ဆတိတိ ဥဒေဉ္စ။ ပဉ္စဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ဩဒေဉ္စ။ (၂) ပဉ္စဂ္ဂပုဒ်+ဏှပစ္စည်းသည်၎င်း၊ တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏး ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း၊ ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တက်ကြွသော ကိုယ် စိတ်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပစ္စုပ္ပန်တိ ပစ္စုပ္ပန်။ သြဒဂုံ ဣတိ သြဒဂုံ ဟုတ္တဝါ ပစ္စုပ္ပန် ဩဒဂ္ဂပစ္စုပ္ပန်။

ပိဏယတိတိ ပိတိ။ (၂) ပိဓာတ်+တိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ နှစ်သက်စေခြင်း(ဝါ) တိုးပွားစေခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိတိတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပိယတေ ပိယော။ သဠု ပိယော သမ္ပိယော။ သမ္ပိယေန အယနံ သမ္ပိယာယနံ။ သမ္ပိယာယနံ လက္ခဏံ ဧတိဿာ ပိတိယာတိ သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ။

(၂) နှစ်သက်ခြင်း လက္ခဏာ၏ ပိတိနှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိတိ၏ နှစ်သက်ခြင်းလက္ခဏာရှိခြင်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကာယစိတ္တာနံ ပိဏနံ ကာယစိတ္တပိဏနံ။ ကာယစိတ္တပိဏနံ ရသော ဧတိဿာ ပိတိယာတိ ကာယစိတ္တပိဏနရသော။ * ဖရိယတေ ဖရဏံ။ (ဖရ+ယ) ဖရဏံ ရသော ဧတိဿာ ပိတိယာတိ ပရဏာရသော။ * ဒုဒတိ အသဟတိတိ ဒုဒ္ဒံ။(ဒုဒ+ဒဂ်) ဒုဒ္ဒမေဝ ဒုဒ္ဒိကာ။ ဒုဒ္ဒိကာစ သာ ပိတိဇာတိ ဇုဒ္ဒိကာပိတိ။ * ခဏေ ခဏေ ပဝတ္တော ခဏိကာ။ ခဏိကာစ သာ ပိတိဇာတိ ခဏိကာပိတိ။

* ဩက္ကမတိတိ ဩက္ကန္တာ။ ဩက္ကန္တယေဝ ဩက္ကန္တိကာ။ ဩက္ကန္တိကာစ သာ ပိတိ ဇာတိ ဩက္ကန္တိကာပိတိ။ * ဥဒ္ဒံ ဝေဂေါ ဧတိဿာတိ ဥဗ္ဗေဂါ။ (၂) အထက်သို့တက်သော အဟုန်၏ ပိတိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ပိတိ၏ အထက်သို့တက်သော အဟုန်ရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဥဗ္ဗေဂါစ သာ ပိတိ ဇာတိ ဥဗ္ဗေဂါပိတိ။

သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရီရံ။ (တသ္မိ) (သရဇာတ်+ဤရပစ္စည်း၊ သွားခြင်းကြိယာ)

ဝဗ္ဗမာနံ လူယတေတိ လောမံ။ (လုဇာတ်+မပစ္စည်း၊ ဖြတ်ခြင်းကြိယာ)

ဟံသနံ ဟံသော။(ဟံသ+အ) လောမာနံ ဟံသော လောမဟံသော။

ကုဋိလံ အစိရဌာယိတတ္တာ ဝိရူပံ ဟုတ္တာ ဝေတိတိ ဝိရူ။ (ဝိပုဗ္ဗ ဇုဇာတ်+ကိပစ္စည်း၊ လျင်မြန်ခြင်းကြိယာ) * သမုဒ္ဒတိ အတ္တနိ သန္နိဿိတာနံ မစ္ဆမကရာနံ ပိတိသောမနဿ ဥန္နတိ ပဿဝတိ ဇေနေတိတိ သမုဒ္ဒေ။ (သံပုဗ္ဗ ဥဒ+ဒ) * သမံ ဥဒကေန လောဏံ ဧတ္တာတိ သမုဒ္ဒေ။ (၂) ရေနင့် ညီမျှသော ဆား၏ သမုဒ္ဒရာနှင့် ဌာနိ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သမုဒ္ဒရာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

လေံ တာယတိတိ တီရံ။ (တာဇာတ်+ရပစ္စည်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းကြိယာ)

ဝိမှယံ၊ ဝိစိတ္တံဝါ စိနောတိတိ ဝိစိ။ (ဝိပုဗ္ဗ စိဇာတ်+ကိပစ္စည်း၊ စီခြင်းကြိယာ)

➤ ⑥။ (က) ၌ ပိဏယတိ-ဖြင့် ပိတိ-၌ ပိဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) တိ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ပိဏယတိတိ ပိတိ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အတိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ဃ) ၌ ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒိဿာ ဟောတိ-ဖြင့် ခဏေ ခဏေ ပဝတ္တော ခဏိကာ၊ ခဏိကာစ သာ ပိတိဇာတိ ခဏိကာပိတိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ခဏိကာပိတိ-အရ လျှပ်စစ်ပြက်သကဲ့သို့ ခဏ ခဏဖြစ်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

သော ပီတိကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

ကာယံ ဩက္ကမိတ္တာ ဩက္ကမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ-ဖြင့် ဩက္ကမတိတံ ဩက္ကန္တာ၊ ဩက္ကန္တယေဝ ဩက္ကန္တကာ ဩက္ကန္တကာစ သာ ပီတိစာတံ ဩက္ကန္တကာပီတိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဩက္ကန္တကာပီတိ-အရ ပီတိကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

➤ ၇။ (ခ) သံ-ကား ဓာတုတ္တာနဝတ္ထက။ ဩဒျေ-၌ ဩ-၏ ကာရီ ဥ-ကား ဥဒ္ဒကမ္မအနက်။ (ဂ) ဗန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထဇောတက။(ဝါ) ဝါကျာရမ္မတ္ထဇောတက။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။ (ဃ) ဓတ္တ-ကား နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏတ္ထ။ ဇေ-ကား သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။

(ဃ) တတ္ထ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ငါးပါးသော ပီတိကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တဝိသယ။

(ဃ) လောမဟံသမတ္ထမေဝ-၌ (၁) ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ခဏိကာပီတိကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ် မဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ခဏိကာပီတိ၏ အခြားသော အခြင်းအရာတို့ကို ပြခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ကြိယာငါးတန် ။ (ခ) သာ (ဂ) သာ သော-တို့အရ = “ပီတိ”ကို ယူ၍ (၁) ပီတိ-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ဣဋ္ဌဖြစ်သော ဝတ္ထုအာရုံတို့သည် ဒီပကတ္ထ (၃) ပဿဒ္ဓိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ယောနိသောမနသိကာရ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုခ၊ သမာဓိ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ပီတိသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပါမောဇ္ဇသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ပဿဒ္ဓိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) သံဝရသီလ၊ အဝိပ္ပဋိသရသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) သုခ သမာဓိ ယထာဘူတ နိဗ္ဗိဒါ စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

➤ ၉။ (က) ယာမ္မေဇာတိ ကာယစိတ္တံ ပိဏယတိ ။ ။ ယာ မ္မေဇာတိ-အရ ပီတိ ပစ္စည်းတရားသည် ပိဏယတိ-အရ ပီတိသမ္ပယုတ္တမ္မေ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဈာ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇)ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝါကျ (၁၄၆) [၄၂၁၆၀။ ပြည်၊ဒု၊ ၄၃။ ဘာသာဋီ၊၂၈၀]

(က) သုယေတိတံ သူခံ။

(ခ) ယဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ သုခိတံ ကရောတိတံ အတ္ထော၊

(ဂ) သုဠုဝါ ဓါဒတိ၊ ခနတိစ ကာယစိတ္တာဗန္ဓိ သူခံ။

(ဃ) သောမနဿဝေဒနာယေတံ နာမံ၊

(င) တဿ လက္ခကာဒီနိ ဝေဒနာပဒေ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊

(စ) အပရော နယော- ဘာတလက္ခကံ သုခံ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဠုဟနရသံ၊ အနုဂ္ဂဟက ပစ္စပဋ္ဌာနံ၊ (၁၃၁၆-ခု မေးပြီး)

➤ ၁။ (က) (ယံမ္မေဇာတိအကြင်တရားသဘောသည်။ကရကောယဉ္စ၊ကရကောယကို၎င်း။ သမ္ပယုတ္တမ္မေဗ္ဗ၊သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို၎င်း။)သုခယတိ၊ချမ်းသာစေတတ်၏။ဣတိ တသ္မာ၊ထို့ကြောင့်။(တံ မ္မေဇာတိထိုတရားသဘောသည်)သုခံသုခ မည်၏။ (တနည်း) (ယံမ္မေဇာတိ၊သည်။ပုဂ္ဂလံ၊မိမိ၏ ဖြစ်ရာ

ပုဂ္ဂိုလ်ကို) သုခယတိချမ်းသာစေတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တံ ဓမ္မဇာတံ၊ ထိုတရားသဘောသည်) သုခံသုခ မည်၏။ (ခ) ယဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်၏။ တံ ပုဂ္ဂလံ၊ ထိုဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ သုခိတံ၊ ဖြစ်သော ချမ်းသာရှိသည်ကို။ (ဝါ) ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်သည်ကို။ ကရောတိ၊ ပြုတတ်၏။ ဣတိ အယံ၊ ဤသည်ကား။ (သုခယတိတံ ပဒဿ၊ သုခယတိ-ဟူသော ပုဒ်၏။) အတ္ထော၊ အနက်တည်း။

(ဂ) ဝါ၊ တနည်းကား။ (ယံ ဓမ္မဇာတံ၊ သည်။) ကာယစိတ္တာဗျာဓိကံ၊ ကျင်နာခြင်း၊ စိတ်၏ ကျင်နာခြင်းကို။ (ဝါ) ကိုယ်၏ အနာ၊ စိတ်၏ အနာကို။ သုဠ၊ ကောင်းစွာ။ ခါဒတိ၊ စားလည်း ခဲတတ်၏။ ခနတိ၊ ကူးလည်း ကူးဖြိုဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (တံ ဓမ္မဇာတံ၊ သည်) သုခံ၊ မည်၏။

(ဃ) ဇတံ၊ ဤသုခဟူသော အမည်သည်။ သောမနဿဝေဒနာယ၊ သောမနဿဝေဒနာ၏။ နာမံ၊ အမည်တည်း။ (င) တဿ သုခဿ၊ ထိုသုခ၏။ လက္ခဏာဒီနိ၊ လက္ခဏာ အစရှိသည်တို့ကို။ ဝေဒနာပဒေ၊ ဝေဒနာပုဒ်၌။ ပုတ္တနယေနော၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည်သာလျှင်။ (ပဏ္ဍိတေန၊ ပညာရှိသည်) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ၊ သိအပ်ကုန်၏။

(စ) အပရော၊ တပါးသော။ နယော၊ နည်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။) ဂုစ္စတော၊ ဆိုအံ့။ သုခံ၊ သုခသည်။ သာတလက္ခဏံ၊ တံ သမင်္ဂိပုဂ္ဂလ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (တနည်း) သာယာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (တနည်း) တံ သမင်္ဂိပုဂ္ဂလ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော တရားဟု မှတ်အပ်၏။ သမ္ပယုတ္တာနံ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။ ဥပဗြု၊ ဟနရသံ၊ ပွားစေခြင်းကိစ္စရှိ၏။ အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပ္ပန်၊ အာရုံကို အဖန်ဖန်ယူခြင်းလျှင် ထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏။ (ဝါ) သမ္ပယုတ်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏။ (နိ-ဒ၊ ၄၇)

➤ ၉။ (ခ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)ဖြင့် သုခယတိတံ သုခံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ယင်း၌ သုခဇာတံ၏ အနက်ကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသောကြောင့် (က)ဖြင့် သုခယတိတံ သုခံ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဤ၌ သုခဇာတံ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤ၌ သုခဇာတံ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (ခ) မိန့်။

(ဂ) သိပ္ပံ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် သုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ ဓာတွတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် တစ်ပါးသော ဖြစ်သင့်သော သုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ပြဆိုသင့်လေသောကြောင့် သုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ ဓာတွတ္ထ အဓိပ္ပါယ်တို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ တစ်ပါးသော ဖြစ်သင့်သော သုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ တစ်ပါးသော ဖြစ်သင့်သော သုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဂ) မိန့်။

(ဃ) သိပ္ပံ/ ဝါပနာဒိပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သုခံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သုခံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထသာ ရှိ၍ အဘိဓမ္မေယျတ္ထ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သုခံပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သုခပုဒ်၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(တနည်း) (ပ) သော် -ဤ၌ သုခ-အရ ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခ နှစ်မျိုးလုံးကိုလည်း ယူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် ဤ၌ လိုအပ်သော သုခကိုလည်းတိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အတိဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ ဤ၌ လိုအပ်သော သုခကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

(င) သို့/ ဌပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် သုခပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထ၊ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သုခ၏ လက္ခဏာစသည် တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မသိအပ်၊ မသိနိုင်သောကြောင့် သုခပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထ၊ အဘိဓမ္မေယျတ္ထတို့ကိုသာ မဆိုသင့်။ သုခ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြဆိုသင့်သေး၏။ သုခ၏ လက္ခဏာစသည် တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့-ကြောင့် (င) မိန့်။

(စ) သို့/ ဝါပနာဒိပဇ္ဇက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (င) ဖြင့် သုခ-၏ လက္ခဏာ စသည်တို့ကို ဝေဒနာပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင် သိအပ်ကုန်၏ဟု (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြ ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သုခ၏ လက္ခဏာ စသည်တို့သည် ဝေဒနာပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာစသည်တို့သာလျှင် ဖြစ်ကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်တမူကား ထိုအနက် သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ မရောက်သင့်လေသောကြောင့် သုခ၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော လက္ခဏာ စသည်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ဆရာအား အဗျာပိတဒေါသ သင့်ရောက်ရာ၏။ သုခ၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော လက္ခဏာ စသည်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (စ)မိန့်။

➤ ၃ ။ ဒေါသပယ် ။ ။ (ခ) ဖြင့် သုခ-၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ဓာတုတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် သုခပုဒ်၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ ဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) သုခ-အရ စေတသိကသုခကို ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် သုခပုဒ်၏ လက္ခဏာ စသည်တို့ကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာ နည်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂဏ္ဍဂရဒေါသ၊ အဗျာပိတဒေါသတို့ကို ပယ်ပါသည်။ (စ) ဖြင့် သုခ ၏ လက္ခဏာစသည် တစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ၌ အတ္တော-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုခယတိ-၌ သုခ-ဓာတ်၏ ငုတ်လျှိုးနေ သော ဓာတုတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ အတ္တော-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ချမ်းသာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်မှတစ်ပါး ကိုယ်၏ကျင့်နာခြင်း၊ စိတ်၏ကျင့်နာခြင်းကို ကောင်းစွာလည်း ခံတတ်

D-7C-1

တူးလည်း တူးဖို့ ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(တနည်း) သုခံပုဒ်၏ ဟေတုကတ္တဉာဓန ဝစနတ္ထမှတပါး သုဒ္ဓကတ္တဉာဓန ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္တတမျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(တနည်း) သုခဓာတ်+အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော သုခ-သဒ္ဒါမှတပါး သုပဗ္ဗ ခါဒဓာတ်+ကိပ္ပစ္စည်း (တနည်း) သုပဗ္ဗ ခနဓာတ်+ကိပ္ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော သုခ-သဒ္ဒါတမျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကိုယ်၏ ကျင်နာခြင်း၊ စိတ်၏ကျင်နာခြင်းကို ကောင်းစွာ ခဲစားတတ်သောကြောင့်သာ သုခမည်သည် မဟုတ်သေး၊ တူးလည်း တူးဖို့၊ ဖျက်ဆီးလည်း ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့်လည်း သုခမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း သမ္ပိတ္တနအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဃ) ၌ နာမံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခ နှစ်ပါးတွင် ဤသုခ-အရ သောမနဿဝေဒနာဟူသော စေတသိကသုခကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သောအနက်ကို အထင်ရရှိ စကဒေသျှုပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (ဃ) ၌ နာမံ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(င) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုခ၏ လက္ခဏာ စသည်တို့ကို ဝေဒနာပုဒ် ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ သိအပ်ကုန်၏ဟူသော စကားရပ်သည် သဒ္ဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့် မှတ်သားအပ်သော စကားမဟုတ်၊ သံသယ၊ အနေကန္တ၊ ဥပစာရတ္ထအားဖြင့်သာ မှတ်သားရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ထားရပါသည်။

(စ) ၌ အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သုခ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ အနုဘဝနရသ၊ စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး သာတလက္ခဏာ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဗြူဟနရသ၊ အနုဂ္ဂဟပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း သကတ်အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ အပရော နယော ထားရပါသည်။

➤ ၆။ မနုတီတိ မနော။ သောဘနံ မနော အဿာတိ သုမနော။ သုမနဿ ဘာဝေါ သောမနဿ။ (၂) သုမနပုဒ်+ဏျပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ကောင်းသော စိတ်ရှိသူ၏ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သောမနဿ ဝေဒနာသည် (တနည်း) ကောင်းသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုဠ ခါဒတီတိ သူဇံ။ (သုပဗ္ဗ ခါဒဓာတ်+ကိပ္ပစ္စည်း၊ ကောင်းစွာ ခဲစားခြင်းကြိယာ)

(၂) သုဠဘောဂုဏ်၏ ခဲစားတတ်သော တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုခတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သုဠ ခနုတီတိ သူဇံ။ (သုပဗ္ဗ ခနဓာတ်+ကိပ္ပစ္စည်း၊ တူးဖို့ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာ)

(၂) သုဠဘောဂုဏ်၏ တူးဖို့ဖျက်ဆီးတတ်သော တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း

ဓမ္မဒွေသကထာအဖွင့်

သမ္ဗန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုခတို့၏-- ပဝတ္တိနိမိတ်။

သုခံ သ္မာတံ အဿာတိ သူခိဇော။ (၂) သုခပုဒ်+ဣတ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဖြစ်သော ချမ်းသာ၏ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသောသူတို့၏ တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်နှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * သုခနံ သုခံ။ သုခံ ဣတော ဂတော ပတ္တောတိ သူခိဇော။ (၂) ဖြစ်သော ချမ်းသာ၏ ရောက်သောသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်သောသူတို့၏ (၁) ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

တံသမဓီပုဂ္ဂလံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေါ အတ္တနိ သာဒယတိတိ သာတံ။ (၂) သာဒဓာတ်+ဏ ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ သာယာခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုခဝေဒနာတို့၏--ပဝတ္တိနိမိတ်။

လက္ခိယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ သာတံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ သာတလက္ခဏံ။

(၂) သာတလက္ခဏာ၏ သုခနှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏဝန္တ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်သည် ဗျူဟတ္တိနိမိတ်။ (၄) သုခ၏ သာတလက္ခဏာရှိခြင်းဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အနု အနု ဂဟဏံ အနုဂ္ဂဟဏံ။ (အနုပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်+ယုပစ္စည်း၊ အဖန်ဖန်ယူခြင်းကြိယာ)

ဥပဗြူဟိယတေ ဥပဗြူဟာနံ။ (ဥပပုဗ္ဗ ဗြူဟဓာတ်+ယု) * ဥပဗြူဟာနံ ရသော ဧတဿာတိ ဥပဗြူဟာနရသံ။ * အနုဂ္ဂဟဏံ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဧတဿာတိ အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

➤ ၆။ (က) ၌ သုခယတိ-ဖြင့် သုခံ-၌ သုခဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ဓာတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သုခယတိတိ သုခံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ) ဖြင့် သုခယတိ-၌ သုခဓာတ်သည် တက္ကရိယ(ထိုချမ်းသာခြင်းကြိယာ (ဝါ) ထိုချမ်းသာကို ပြုခြင်း) အနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဓာတုတ္ထ)

(တနည်း) သုခယတိ-၌ ချမ်းသာစေတတ်၏ဟူသည် သုခဝေဒနာဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ချမ်းသာအောင် ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) ၌ သုဠ ခါဒတိ-ဖြင့် သုခံ-၌ သုပုဗ္ဗ ခါဒဓာတ်၏အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) ကွဲ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သုဠ ခါဒတိတိ သုခံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သု-ဥပသာရပုဒ်၏ သုဠအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိနိတ္ထ) သိစေပါသည်။

စ-သဒ္ဓါဖြင့် သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

ကာယစိတ္တာဗာခံ-ဖြင့် ခါဒတိ၊ ခနတိ-၌ ခါဒ၊ ခနဓာတ်တို့သည် သကမ္မကဓာတ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(ဓာတုပဒ) (တနည်း) ခါဒတိ ခနတိ-တို့၌ ခဲ၏ တူးဖြို၏ဟူသည် ကိုယ်၏ ကျင်နာခြင်း၊ စိတ်၏ကျင်နာခြင်းကို ခဲခြင်း၊ တူးဖြိုခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် သုခ-အရ ကာယိကသုခကို မယူရ၊ သောမနဿ ဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော စေတသိကသုခကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ) သုခ-သဒ္ဓါ၏ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကို

၎င်း(တာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ နိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ခ) ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၌ ဥ-ကား ဓာတုတ္တာနုတ္တက။ (ဂ) သုဇ္ဈ-ကား သမ္မာအနက်၊ ပသံသအနက်။ (တနည်း) အတိသယအနက်။ ဓါ-ကား အတ္တန္တရိကပ္ပနတ္ထ၊ နယန္တရဇောတက။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိတ္တနတ္ထ။ (တနည်း) ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(ခ) ယဿ-၌ ယ-ကား/တံ-၌ တ-ကား ပုဂ္ဂိုလ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

(ဃ) ဇတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။ (တနည်း) နာမံ-ဟု အစွဲ တိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(င) ဝုတ္တနယေခနဝ-၌ (၁) ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒိသနယသည် အနညာတတ္ထ။

➤ ၈။ ငြိယာငါးတန် ။ (က) သုခယတိ (ခ) ကရောတိ (ဂ) ခါဒတိ (ဃ) ခနတိ-တို့အရ = သောမနဿဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော “စေတသိကသုခ”ကို ယူ၍
(၁) ထိုသောမနဿဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော စေတသိကသုခ-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) သမာဓိသည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပီတိ ပါမောဇ္ဇ စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ (၅) ယထာဘူတဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(စ) သာတ-အရ (ဝါ) ပစ္စယတ္ထ၊ ဗာဟုတ္ထ-အရ “သုခဝေဒနာ”ကို ယူ၍ထုတ်။

➤ ၉။ (င) ဝါကျနှင့် အညီ သုခ-၏ လက္ခဏာဒိဓကုတ္တထုတ်ပုံ

သုခံ ဝေဒယိတလက္ခဏံ၊ အနဘာဝနရသံ၊ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသံဝါ။

စေတသိက အဿာဒပစ္စုပ္ပန်၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနံ။

(စ) သာတ-အရ (ဝါ) ပစ္စယတ္ထ၊ ဗာဟုတ္ထ-အရ “သုခဝေဒနာ”ကို ယူ၍ထုတ်။

➤ ၁၀။ (က) ယံ ဓမ္မဇာတံ ကရဇကာယဉ္စ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ သုခယတိ

ယံ ဓမ္မဇာတံ-အရ သောမနဿဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် သုခယတိ-အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြီး= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သုခယတိ-အရ သောမနဿဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် ကရဇကာယံ-အရ ခန္ဓာငါးပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (တနည်း) စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရား အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြီး= သဟ၊ နိ၊ ဣ၊ ဈ၊ ဝိပံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

သုခယတိ-အရ သောမနဿဝေဒနာ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္ပယုတ္တဓမ္မ-အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တ-ဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြီး= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) သောမနဿ ။ သောမနဿ-၌ ဗာဟုတ္ထ ဣပစ္စည်းအရ သောမနဿဝေဒနာ

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

ပစ္စည်းတရားသည် အန္တတ္ထ သုမနုပုဒ်အရ ခေဒနာကြည် ခေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ သမိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၈) ပစ္စည်း။ စိတ္တဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ ဝိဝိ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဓါကျ (၁၄၇)၊ ဌ၊ ၁၆၁။ ပြည်၊ ၄၊ ၄၈။ ဘာသာဋီ၊ ၂၊ ၈၄။

(က) စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ။ (ခ) သမာဓိဿတိ နာမံ။

(ဂ) လက္ခဏာဒီသု ပနဿ အဋ္ဌကထာယံ တာဝ ဝုတ္တံ - “ပါမောက္ခလက္ခဏော သမာဓိ၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏော။ (ဃ) ယထာ ဟိ ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘရာနံ အာပန္နနတော ပမုခါ ဟောတိ။ ဝေမေဝ သဗ္ဗကုသလဓမ္မာနံ သမာဓိစိတ္တေန ကုဇ္ဈနတော သဗ္ဗေသမ္ဘိတေသံ မ္မောနံ သမာဓိပါမောက္ခော ဟောတိ။ (င) အပရော ပန နယော - အယံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာသမာဓိတော သမာဓိ နာမ အဝိသာရ လက္ခဏော၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏော။ သဟဇာတဓမ္မာနံ သမ္ဘိက္ခာနရသော၊ နာနိယစုဏ္ဏာနံ ဥဒကံ ဝိယ။

➤ ၁။ (က) စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတိ၊ ဟူသည်ကား။ စိတ္တဿ၊ စိတ်၏။ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ၊ တခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း။ (ခ) ဧတံ၊ ဤ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော အမည်သည်။ သမာဓိဿ၊ သမာဓိ၏။ နာမံ၊ အမည်တည်း။ (ဂ) ပန၊ ထိုမှတပါး (တနည်း) ပဒတ္တမှတပါး လက္ခဏာမျှတကား။ အဿ သမာဓိဿ၊ ထိုသမာဓိ၏။ လက္ခဏာဒီသု၊ လက္ခဏာ စသည်တို့၌။ အဋ္ဌကထာယံ၌။ တာဝ၊ နောက်တနည်းမှ ရှေးဦးစွာ။ သမာဓိဿသည်။ ပါမောက္ခလက္ခဏော၊ အကြီးမှူး၏အဖြစ်တည်းဟူသော လက္ခဏာရှိသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ။ အဝိက္ခေပလက္ခဏော၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မပျံ့လွင့်ကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိ သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ။

(ဃ) ဟိ၊ ထိုစကားကို ထင်စွာပြဦးအံ့။ (တနည်း) ဟိ၊ ချဲ့။ ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာ၊ စုလစ်မွန်းချွန် အမွှေး တို့ကို တင်သောအိမ်၏ အထွဋ်အချက်သည်။ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘရာနံ၊ အထွဋ်အချက်မှကြွင်းသော သစ်-အစရှိသော အဆောက်အအုံတို့၏။ အာပန္နနတော၊ ဖွဲ့တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ပမုခါ၊ အကြီးမှူးသည်။ ဟောတိ ယထာဖြစ်၏ သို့။ ဝေမေဝ၊ ဤအတူလျှင်။ သဗ္ဗကုသလဓမ္မာနံ၊ အလုံးစုံသော ကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏။ သမာဓိစိတ္တေန၊ သမာဓိနှင့် တကွ ဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်။ ကုဇ္ဈနတော၊ ပြီးခြင်း ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်။ သဗ္ဗေသမ္ဘိတေသံ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ တေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုကုသိုလ်ဓမ္မတို့၏။ သမာဓိဿသည်။ ပါမောက္ခော၊ အကြီးအမှူးသည်။ ဟောတိ၊ ။ ဣတိ၊ သို့။ ဝုတ္တံ၊ ။

(င) ပန၊ ထိုမှတပါး။ အပရော၊ တပါးသော။ နယော၊ နည်းကို။ (မယာ၊ ငါသည်။ ဝုစ္စတေ၊ ဆိုအံ့။) စိတ္တဿေ ကဂ္ဂတာသမာဓိတော၊ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-ဟုဆိုအပ်သော။ အယံ သမာဓိနာမ၊ ဤသမာဓိ မည်သည်။ အဝိသာရ လက္ခဏော၊ မရွေ့ မပျံ့လွင့်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ပါ၊ တနည်းကား။ အဝိက္ခေပလက္ခဏော၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မပျံ့လွင့်ကြောင်း၏ အဖြစ်လျှင်လက္ခဏာရှိ၏။ သဟဇာတဓမ္မာနံ၊ သဟဇာတတရားတို့ကို။ သမ္ဘိက္ခာနရသော၊ ပေါင်းစုခြင်းကိစ္စရှိ၏။ (ကိဝိဝ၊ အဘယ်ကဲ့သို့ နည်းဟူမူကား) ဥဒကံ၊ ရေသည်။ နာနိယစုဏ္ဏာနံ၊ ရေချိုး ကသယ် မှုန့်တို့ကို။ သမ္ဘိက္ခာနံ ဝိယ၊ ပေါင်းစု၏သို့တည်း။ (နိ-ဒု၊ ၅၂)

ဓမ္မုဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၂။ (ဃ) သို့/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (ဂ) ဖြင့် သမာဓိသည် ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိ၏။ အဝိက္ခေပလက္ခဏာသည်လည်း ရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာဆိုချေသော် သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ၊ ဥပမေယျတို့ဖြင့် မပြဆိုပါက မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ မထင်ရှားလေသောကြောင့် (ဂ) ဖြင့် သမာဓိသည် ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိ၏။ အဝိက္ခေပလက္ခဏာသည်လည်း ရှိ၏ဟုသာ မဆိုသင့်။ သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ၊ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပြဆိုသင့်သေး၏။ သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ၊ ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပြဆိုပုံကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ဃ) မိန့်။

➤ ၃။ ဒေါသပယ် ။ ။ (က) စသည်ဖြင့် သုခံ-ပုဒ်၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ ပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (က) ဖြင့် စိတ္တဿေ ကဂ္ဂတာ-ပုဒ်၏ ဝေဒနတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) ဖြင့် အရကောကံ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဂ) ဖြင့် လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ၊ အပရိပုဏ္ဏဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ဃ) ဖြင့် သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသောကြောင့် (ဂါ) ထင်ရှားစွာပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (တနည်း) မန္တဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် တဖန်အကျယ်ပြရိုး ထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(ခ) ။ နှစ် နာမံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-အရ သမာဓိကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရရှိ ဧကဒေယျူပစာအားဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် (ခ) ၌ နာမံ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

(ဂ) ။ နှစ် စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမာဓိသည် အဝိက္ခေပလက္ခဏာသာ ရှိသည် မဟုတ်။ ပါမောက္ခလက္ခဏာလည်း ရှိသည်ဟူသော သမုစ္ဆည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပါမောက္ခ လက္ခဏာစ-၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

သမာဓိသည် ပါမောက္ခလက္ခဏာသာ ရှိသည်မဟုတ်။ အဝိက္ခေပလက္ခဏာလည်း ရှိသည်ဟူသော သမုစ္ဆည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် အဝိက္ခေပလက္ခဏာစ-၌ စ-သဒ္ဒါကို ထားရပါသည်။

(င) ။ နှစ် အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိ သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး အဝိသာရလက္ခဏာ ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် အပရော နယော-ကို ထားရပါသည်။

(င) ။ နှစ် ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမာဓိ၏ အဝိသာရလက္ခဏာ ရှိသည်၏အဖြစ် ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းမှတစ်ပါး အဝိက္ခေပလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက် အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (င) ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရပါသည်။

➤ ၄။ ဧကံ အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ဣမဿာတိ ဧကဉ္စံ။ (၂) ဧကပုဒ်+အဂ္ဂပုဒ်+ဣမ-အညပုဒ် သည်၎င်း၊ တစ်ခုသော အာရုံ၏ စိတ်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပတ္တိ

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

နိမိတ်။ (၄) တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

စိန္တေတိတိ **စိတ္တံ**။ ဧကဂ္ဂဿ ဘာဝေါ **ဧကဂ္ဂဘာဝေါ**။ (၂) တစ်ခုသော အာရုံရှိသော စိတ်၏ တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် (ဝါ)တစ်ခုသော အာရုံရှိခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သမာဓိဒြပ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ **စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ**။ (၂) စိတ်၏ ဧကဂ္ဂတာနှင့် အကျိုး+အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

* ဘဝတိ ဧတေနာတိ **ဘာဝေါ**။ ဧကဂ္ဂဿ ဘာဝေါ **ဧကဂ္ဂဘာဝေါ**။ (၂) တစ်ခုသော အာရုံရှိသော စိတ်၏ အဖြစ်နှင့် (ဝါ) ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ပမုဒဘာဝေ တိဋ္ဌတိတိ **ပါမောက္ခော**။ ပါမောက္ခော လက္ခဏံ ဧတဿာတိ **ပါမောက္ခလက္ခဏော**။ ဝိက္ခံပန္နိ ဧတေနာတိ **ဝိက္ခေပေါ**။ (ဝိပုဗ္ဗ ခိပဓာတ်+ဏ) န ဝိက္ခေပေါ **အဝိက္ခေပေါ**။ အဝိက္ခေပေါ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ **အဝိက္ခေပလက္ခဏော**။ * ကုဋ် ဧတ္ထ အတ္တိတိ **ကုဋ်**။ န ဂစ္ဆန္တိတိ **အဂါ**။ အဂေ ရာတိ ဂဏှာတိတိ **အာဂါရံ**။ * ကုဋ္ဌေ တံ အာဂါရဉ္စာတိ **ကုဋ္ဌာဂါရံ**။

ကုဋ် ဂါယောတွာ ကတံ အဂါရံ **ကုဋ္ဌာဂါရံ**။ (၂) အထွဋ်၏ ယူအပ်သော အိမ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အစိတ်+အပေါင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အထွဋ်တပ်သော အိမ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

ကေ-သိသေ နယတိတိ **ကဏ္ဍိကာ**။ (က-သုဒ္ဓါပပဒ နိဓာတ်+ဏှပစ္စည်း+ထိပ်၌ ရောက်ခြင်းကြိယာ) ကုဋ္ဌာဂါရဿ ကဏ္ဍိကာ **ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာ**။ (ဂုဏေး+ဂုဏ်အဘောဒ+ဘောဒ စပ်)

ပကဋ္ဌံ မုဒ မာရေဇ္ဇော အဿာတိ **ပမူခါ**။ (၂) ချိုးမွမ်းအပ်သော အစ၏ ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာနှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။

ဝိဝိဓံ သရဏံ ဝိသာရော။ (တနည်း) သရိယတေ ဂစ္ဆိယတေ သာရော။ ဝိဝိဓံ သာရော ဝိသာရော။ န ဝိသာရော **အဝိသာရော**။ (၂) ပဋိသေခဘောဂုဏ်၏ ပျံ့လွင့်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) မပျံ့လွင့်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * အဝိသာရော လက္ခဏံ ဧတဿာတိ **အဝိသာရလက္ခဏော**။

➤ ၆။ (က)၌ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ-ဖြင့် စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-၌ ဧကဂ္ဂတာ-ဝယ် တာပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတိအနက်၌ သက်သည်ကိုင်း(ပစ္စယတ္ထ) ဧကဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ဧကဂ္ဂတာ-ဟု ပြုရမည်ကို ၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) အပေါင်းပုဒ်ကို စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-ဟု အလုတ္တဆဒ္ဓိတပျရိသံ သမာသံ ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေပါသည်။

(ခ)ဖြင့် စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-အရ သမာဓိကို ယူရမည်ကို၎င်း(သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ) စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-ပုဒ်၏ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

ဓမ္မုဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

➤ ၇။ (က) ဣတိ-ကား ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသတ္ထ။ သဒ္ဓပဒတ္တက။ (ခ) သမာဓိ-၌ သံ-ကား သုဋ္ဌါအနက်။ အာ-ကား ဓာတုတ္ထဗာဓက။ (ဂ) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရက္ခဏဓာတက။ တာဝ-ကား ပဌမတ္ထ။ စ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ အဝိက္ခေပ-၌ အ-ကား ဝိရဒ္ဓတ္ထ၊ ပဋိသေဝတ္ထ။ ဝိ-ကား ဝိဝိဓတ္ထ။ (င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရက္ခဏဓာတက။ နာမ-ကား သညာအနက်။ အဝိသာရ-၌ အ-ကား ဝိရဒ္ဓတ္ထ၊ ပဋိသေဝတ္ထ။ ဝိ-ကား ဝိဝိဓတ္ထ။ ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ သဟ-ကား သမ္မာယတ္ထ။ ဝိသ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။

(ခ) ဇေတု-၌ ဧတ-သည် ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ အမည်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓ ဝိသယ။ (တနည်း) နာမ-ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတန့် ။ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ၊ သမာဓိ၊ အဝိက္ခေပ-တို့အရ = သမာဓိတို့ ယူ၍ ထုတ်ပုံ။ (၁) ထိုသမာဓိသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ကာယိကသုခ၊ စေတသိက

သုခသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယထာဘူတဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) ပါမောဇ္ဇ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် စသည်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

[အကြောင်း ၁-ချက်၊ အကျိုး ၃-ချက် ယူ၍ ထုတ်ပုံ] (၁) သမာဓိသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ပါမောဇ္ဇ၊ ပီတိသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ယထာဘူတဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။ (၄) နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် စသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) ဝိရာဂဝိမုတ္တိ စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ငှုတ္တံ-၌ ဝဇ္ဇာတ်-အရ = အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) ယောနိသော မနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ (၃) ပါမောက္ခလက္ခဏောစ-စသော ဝစီဘောဒဿနသည် ပကာသနတ္ထ။ သဒ္ဓမ္မသဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၄) သမာဓိ၏ လက္ခဏာကို သိရခြင်း၊ သိသဖြင့် ပီတိ ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးဆက်တို့သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ငှုတ္တံ-၌ ဗာဟုတ္ထ-အရ = ပါမောက္ခလက္ခဏောစ-စသော ဝစီဘောဒဿနကို ယူ၍ (၆၃၈-ကြည့်ထုတ်)

➤ ၉။ စိတ္တဿ ကေဂ္ဂဘာဝေါ ။ စိတ္တဿ-အရ သမာဓိသမ္ပယုတ္တစိတ် ပစ္စည်းတရားသည် ကေဂ္ဂဘာဝေါ-အရ သမာဓိ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= ဓိ၊ သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဝိ၊ ဟာ၊ ဣ၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း။

ကေဂ္ဂဘာဝေါ-အရ သမာဓိ ပစ္စည်းတရားသည် စိတ္တဿ-အရ သမာဓိသမ္ပယုတ်စိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဝိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၁၀) ပစ္စည်း။

ကေဂ္ဂဘာ ။ ကေဂ္ဂ(အန္တတ္ထ) အရ တစ်ခုသော အာရုံရှိသော စိတ်ရ၏။ (ဝါ) သမာဓိသမ္ပယုတ်စိတ် ရ၏။ တာ-ပစ္စည်း(ဗာဟုတ္ထ) အရ သမာဓိ ရ၏။ * ယင်းတာပစ္စည်း(ကေဂ္ဂဘာ)အရ သမာဓိ ပစ္စည်းတရားက အန္တတ္ထ(ကေဂ္ဂ) အရ တစ်ခုသော အာရုံရှိသောစိတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်၊ သမံ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၉) ပစ္စည်း။

ပါဏ (၁၄၈) [၄၂၁၆၂။ ပြည်၊ ၅၁။ ဘာသာ၊ ၂၈၆]

(က) သဒ္ဓဟန္တိတောယ၊ သယံဝိ သဒ္ဓဟတိ၊ သဒ္ဓဟနမတ္တမေဝဝိ သောတိ သဒ္ဓါ။

(ခ) သာဝ အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဌေန ဣန္ဒြိယံ။

(ဂ) အဓိမောက္ခလက္ခဏေဝိ ကုန္တု ဘာရေတိတိ ဣန္ဒြိယံ။

(ဃ) သဒ္ဓါဝ ကုန္တိယံ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ (င) သာ ပနေသာ သမ္မသာဒနလက္ခဏာသဒ္ဓါ၊ သမ္ပက္ခန္တန လက္ခဏာ။ (၁၃၄၀-ခုနှစ် မေးပြီး)

➤ ၁။ (က) တောယ မေဇာတိယာ၊ ဤတရားသဘောဖြင့်။ (သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့သည်) (တနည်း) တံသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလာ၊ ထိုသဒ္ဓါနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သဒ္ဓဟန္တိ၊ ဘုရားအစရှိသော အာရုံကို ယုံကြည်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ (သာ မေဇာတိ၊ ထိုတရားသဘောသည်) သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါမည်၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ သယံ၊ မိမိဟူသော သဒ္ဓါကိုယ်တိုင်။ သဒ္ဓဟတိ၊ ဘုရားအစရှိသော အာရုံကို ယုံကြည်တတ်၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ သော၊ ဤသဘောတရားသည်။ သဒ္ဓဟနမတ္တမေဝ၊ ယုံကြည်ခြင်းမျှပင်တည်း။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါ မည်၏။ (ခ) သာဝ၊ ထိုသဒ္ဓါသည်ပင်။ အဿဒ္ဓိယဿ၊ မသဒ္ဓါသောသူ၏ အဖြစ်ကို။ အဘိဘဝနတော၊ နှိပ်နင်း လွှမ်းမိုးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အဓိပတိယဌေန၊ မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့ကို တရားတို့၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ် အကြီးအမှူး၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဣန္ဒြိယဉ္စ၊ ဣန္ဒြေမည်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဂ) ဝါ၊ တနည်းကား။ အဓိမောက္ခလက္ခဏေ၊ ကြည်ညို ယုံကြည်ခြင်းဖြစ်၍ဖြစ်သောတရား အစရှိသော ဝတ္ထု၌ဖြစ်သော ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၌။ ကုန္တု၊ မိမိ၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို။ (သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို။) ကာရေတိ၊ ပြုစေတတ်၏။ ဣတိ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဣန္ဒြိယဉ္စ၊ ဣန္ဒြေမည်သည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ (ဃ) သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါသည်ပင်လျှင်။ ဣန္ဒြိယံ၊ ဣန္ဒြေမည်သည်။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ၊ သဒ္ဓါသည်ပင်လျှင် ဣန္ဒြေမည်၏။ (င) ပန၊ ထိုမှတပါးကို ဆိုအံ့။ သာ သော သဒ္ဓါ၊ ထိုသဒ္ဓါသည်။ သမ္မသာဒနလက္ခဏာ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ကြည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ သမ္ပက္ခန္တနလက္ခဏာ၊ နောက်သို့ မဆုတ် စုပ်စုပ်နစ်လျက် သက်ဝင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ (နိ-ဒု၊ ၅၅)

➤ ၂။ (ခ) သိဉ္စ/ ဌပနာပဉ္စက ။ ။ ဆရာ၊ ဆရာသည် (က) ဖြင့် သဒ္ဓါပုဒ်ကို ကရဏသုခ ကတ္တုသုခ ဘာဝသုခ ဝစနတ္ထပြုရသောဟု သဒ္ဓါပုဒ်၏အဖွင့်ကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် ဣန္ဒြိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ မရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ရောက်ရာသောကြောင့် သဒ္ဓါပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မဆိုသင့်။ ဣန္ဒြိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ဆိုသင့်သေး၏။ ဣန္ဒြိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် (ခ) မိန့်။

➤ ၃။ ခေါသပယံ ။ ။ (က) ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ-၌ သဒ္ဓါ-ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ခ) (ဂ) ဖြင့် ဣန္ဒြိယံ အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ ထိုတွင် (ဂ) ဖြင့် ဣန္ဒြိယမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ် တစ်မျိုးကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (ဃ) ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ-ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။ (င) ဖြင့် ဝစနတ္တမှတပါး

လက္ခဏာကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတဒေါသကို ပယ်ပါသည်။

(က) သယံ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ယုံကြည်ကြောင်း၏ အဖြစ် တည်းဟူသော သကတံအနက်၊ အပစ္စည်း ကရုဏသာဓနအနက်မှတပါး ယုံကြည်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်း ဟူသော သကတံအနက်၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် သယံဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

သဒ္ဓဟနမတ္တမေဝ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ ယုံကြည်ကြောင်း၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတံအနက်၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကရုဏသာဓနအနက်၊ ယုံကြည်တတ်သည်၏အဖြစ် တည်းဟူသော သကတံအနက်၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်မှတပါး ယုံကြည်ခြင်းမျှဟူသော သကတံ အနက်၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါကို ထားရပါသည်။

(ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သဒ္ဓါ မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို လွမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ကြောင့် မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့ကို အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကုဏ္ဍမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတံ အနက်မှတပါး ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၌ မိမိ၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ပြုစေတတ် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကုဏ္ဍမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတံအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသော ကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။ (တနည်း) ကုဏ္ဍိယသဒ္ဓါ၏ အဓိပတိယဌဝါစီရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္န ပါဠိ ပဒိကပုဒ်အဖြစ်မှတပါး နိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထား ရသည်။ (တနည်း) ဤသတိ အဘိဘဝတီတိ ကုဏ္ဍိယ-ဟူသော ဝေဒနတ္ထမှတပါး ကုဏ္ဍ၌ ကာရောတီတိ ကုဏ္ဍိယ-ဟူသော ဝေဒနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

(တနည်း) ဤသဓာတ်+ဏှပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကုဏ္ဍိယသဒ္ဓါမှတပါး ကုဒိဓာတ်+ဏှပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကုဏ္ဍိယ-သဒ္ဓါဟူသော သဒ္ဓါတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရသည်။

(င) ၌ စ-သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ပမာဒနလက္ခဏာစ-၌ စ-ဖြင့် သမ္ပက္ခနလက္ခဏာကို ဆည်းပါသည်။ သမ္ပက္ခနလက္ခဏာစ-၌ စ-ဖြင့် သမ္ပမာဒနလက္ခဏာကို ဆည်း ပါသည်။ ဤသို့ အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် စ-သဒ္ဓါနှစ်ခု ထားရပါသည်။

အပရော နယော- သဒ္ဓဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊ ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ-(၁၆၃) ၌ အပရော နယော ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ယုံကြည်စေခြင်းလက္ခဏာ ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက် အကြောင်းမှတပါး သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်ခြင်းလက္ခဏာရှိသည် ၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းတပါးကို လဲလိုသောကြောင့် အပရော နယော-ထားသည်။

ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်ခြင်းလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းတပါး၊ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသို့ သက်ဝင်၍ ကြံစည်ယုံကြည်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတံအနက်အကြောင်းတပါးကို လဲလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားသည်။

အကာလုသိယပစ္စုပ္ပန်နာ၊ အဓိမုတ္တိပစ္စုပ္ပန်နာ ဝါ (၁၆၃) ၌ ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရခြင်း အကြောင်း ။ ။ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မနောက်ကျူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ရှုသော ယောဂီဉာဏ်အား ရေး

ဓမ္မဒေသကထာအဖွင့်

ရှု ထင်ခြင်းဟူသော အကာလသိယပစ္စုပ္ပန်တည်းဟူသော အကျိုးတပါး၊ သဒ္ဓေယျဝတ္တု၌ တည်လျက် ဆုံးဖြတ်တတ်သော တရားဟူ၍ ရှိသော ယောဂီဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်ခြင်းဟူသော အဓိမုတ္တိပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတပါးကို လဲလိုသောကြောင့် ဝါ-သဒ္ဓါ ထားရပါသည်။

သာ ဟတ္ထဝိတ္တဗီဇာနိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-(၁၆၃) ၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ ထားရခြင်းအကြောင်း

သဒ္ဓါ၏ လက်၊ ဥစ္စာ၊ မျိုးစေတို့နှင့် တူသည်ကို သံသယဝင်၍ အနေကန်အားဖြင့် မှတ်ယူရမည်မဟုတ်။ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ ဧကန္တအားဖြင့်သာ မှတ်ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဒဋ္ဌဗ္ဗာကို ထားရပါသည်။

➤ ၆။ သဒ္ဓါဟန္တိ ဧတာယာတိ သဒ္ဓါ။ (၂) သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်+အ-ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ယုံကြည်ခြင်း ကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဒ္ဓါတို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

နတ္ထိ သဒ္ဓါ ဧတာယာတိ အဿဒ္ဓေါ။ အဿဒ္ဓဿ ဘာဝေါ အဿဒ္ဓိယံ။ (၂) အဿဒ္ဓပုဒ်+ဏျ -ဦးသည်၎င်း၊ သဒ္ဓါ မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဂုဏး+ဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) သဒ္ဓါ မရှိခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) အဿဒ္ဓိယ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ တစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဇာတ်သည် ပဝတ္တိနိမိတ်။

အဓိနံ အတ္တနာ အာယတ္တာနံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ပတိ အဓိပတိ။ အဓိပတိနော ဘာဝေါ အဓိပတိယံ။ အဓိပတိယမေဝ အတ္ထော သဘာဝေါ အဓိပတိယဇ္ဈော။

အဓိမုစ္စနံ အဓိမောက္ခော။ (အဓိပုဗ္ဗ မုစဓာတ်+ပစ္စည်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာ)
အဓိမောက္ခော ဟုတ္တာ လက္ခဏံ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ။(တသ္မိ)

ဣန္ဒြိယံ ပရမိဿရိယံ ကရောတိတိ ဣန္ဒြိယံ။ (၂) ဣဒိဓာတ်+ကပစ္စည်းသည်၎င်း၊ လွန်စွာအစိုးရခြင်းကို ပြခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) လွန်စွာအစိုးရခြင်းကို ပြခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဣန္ဒြိယ ဘာဝေါ ဣန္ဒြိယံ။

ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဣန္ဒြိယံ။ (ဤသဓာတ်+ဏျပစ္စည်း၊ လွှမ်းမိုးခြင်းကြိယာ)
ဣန္ဒြိယံ ပရမိဿရိယံ ကရောတိတိ ဣန္ဒြိယံ။ (ဣဒိဓာတ်+ဏျပစ္စည်း၊ သူတပါးကို အစိုးရခြင်း (ဝါ) အလွန်အစိုးရခြင်းကြိယာ)

ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ ဣန္ဒြိယံ။ (တဒ္ဓိတိ) (၂) အစိုးရသည်၏အဖြစ်၏ ပြစေတတ်သော တရားနှင့် ကမ္မ+ကမ္မိ၊ ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို ပြစေခြင်းကြိယာသည် ပဝတ္တိနိမိတ်။ * ဣန္ဒေန ဒေသိတိ ဣန္ဒြိယံ။ (၂) ဣန္ဒမည်သော မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောအပ်သော တရားနှင့် ဒေသက+ဒေသေတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဗျူပ္ပတ္တိနိမိတ်။ (၄) ဘုရားရှင် ဟောအပ်သော ဣန္ဒေတို့၏--ပဝတ္တိနိမိတ်။

➤ ၆။ (က) ၌ သဒ္ဓါဟန္တိ ဧတာယ-ဖြင့် သဒ္ဓါ-၌ သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကရုဏသာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) သဒ္ဓါဟန္တိ ဧတာယာတိ သဒ္ဓါ-ဟု ပြရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသာရ

လိင်္ဂတ္ထ) ဓာ-ဓာတ်၏ ဓာရဏအနက်ကို မဟော၊ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတုတ္ထ) သဒ္ဓါ-မှတပါး ယုံကြည်ကြောင်း ကရိုဏ်းမရှိ၊-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေ။

(တနည်း) သဒ္ဓဟန္တိ ဧတယ-ဖြင့် ယုံကြည်ခြင်းကြိယာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော သမ္မယုတ်တရားတို့အား ထိုအဓိမောက္ခလက္ခဏာ၌ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဖြင့် သဒ္ဓါ၏ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

သယံ သဒ္ဓဟတိ-ဖြင့် သဒ္ဓါ-၌ သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္ထုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) သဒ္ဓဟတိတံ သဒ္ဓါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း (အဘိဓာနတ္ထ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဓာ-ဓာတ်၏ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတုတ္ထ) သဒ္ဓါ-မှတပါး ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တားတပါးမရှိ၊ သဒ္ဓါစေတသိက်-ဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မသည်ပင် ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တားဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

သဒ္ဓဟနမတ္ထမေဝ ဧသာ-ဖြင့် သဒ္ဓါ-၌ သံပုဗ္ဗ ဓာ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုပဒ) အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒ-ပစ္စယတ္ထ) သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတုတ္ထဝိသေသက၏ အဖြစ်ကို၎င်း(ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ) ဓာ-ဓာတ်၏ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက် ဟောသည်ကို၎င်း (ဒ-ဓာတုတ္ထ) သဒ္ဓါဟူသော တရားသည် အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ မိမိဆိုင်ရာ အာရုံ-စသော အကြောင်းများကြောင့်သာ အလိုအလျောက်ဖြစ်၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

မတ္ထမေဝ-ဖြင့် အလုံးစုံသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၌ ဘာဝသာနေကိုသာ နိပ္ပရိယာယ-မုချအားဖြင့် ရအပ်၏။ ကတ္ထုသာနေ၊ ကရဏသာနေကိုကား ပရိယာယ-ဥပစာအားဖြင့် ရအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ခ) ၌ သာဝ-ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ-၌ ဣန္ဒြိယံ-အရ သတ္တ၊ ဇီဝ၊ ဖဿ စသည်တို့ကို မယူရ၊ သဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု သိစေပါသည်။(သရုပ်ကြား အဘိဓမ္မေယျတ္ထ)

အဓိပတိယဋ္ဌေန-ဖြင့် ဣန္ဒြိယံ-သဒ္ဓါသည် အဓိပတိယဋ္ဌဝါစီရဋ္ဌိ အနိပ္ပန္နပါဠိပါဒ်ကပုဒ်တည်းဟု သိစေပါသည်။(နာမလိင်္ဂတ္ထ) အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော-ဖြင့် အဓိပတိယဋ္ဌေန-၌ မိမိနှင့် စပ်သော တရားတို့ကို အစိုးရ၏ဟူသည် မသဒ္ဓါသောသူ၏ အဖြစ်ကို နှိပ်နင်းလွှမ်းမိုးတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(တနည်း) အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန-ဖြင့် ဣန္ဒြိယံပုဒ်၌ (ဤသဓာတ်+ဏှပစ္စည်း) ဤသ-ဓာတ်၏ အဘိဘဝနအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒ-ဓာတုတ္ထ) ဏှပစ္စည်း၏ ကတ္ထုသာနေအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း (ဒ-ပစ္စယတ္ထ) အဿဒ္ဓိယံ ဤသတိ အဘိဘဝတိတံ ဣန္ဒြိယံ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဤသိယံ-ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဣန္ဒြိယံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။ (ခ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သဒ္ဓါစေတသိက်၏ ဣန္ဒြိယမည်ခြင်း အကြောင်း

ဓမ္မဒြေသကထာအဖွင့်

သကတ်ကို သိစေပါသည်။(ဘာဝတ္ထ)

(၁) ၌ ဣန္ဒြိယ ကာရေတိ-ဖြင့် ဣန္ဒြိယ-၌ (ဣဒိ+ဣ) ဣဒိဓာတ်၏ ပရိသေသရိယအနက်ကို အတွင်းပြု၍ အတ္ထာတိသယနည်းဖြင့် ကရဏအနက်ဟောသည်ကို၎င်း(ဒု-ဓာတွတ္ထ) ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တု သာဓနအနက်၌ သက်သည်ကို၎င်း(ဒု-ပစ္စယတ္ထ) ဣန္ဒတိ ပရိသေသရိယ ကရေတိတိ ဣန္ဒြိယ-ဟု ပြုရ မည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဒ-ကို ဒြပြု၊ ဣပစ္စည်း၌ သုတ်ကြီးဖြင့် ဣ-လာ၍ ဣန္ဒြိယ-ဟု ရုပ်ပြီးနေ သည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

(တနည်း) ဣန္ဒြိယ ကာရေတိ-ဖြင့် ဣန္ဒြိယ-၌ ဣယပစ္စည်း၏ ကာရေတိ တဒ္ဓိတအနက်၌ သက်သည် ကို၎င်း(ပစ္စယတ္ထ) ဣန္ဒြိယ ကာရေတိတိ ဣန္ဒြိယ-ဟု ပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ) ဣန္ဒ-၌ ဒ-၏ အစိတ် အ-ကို ရ-ပြု၍ ဣန္ဒြိယ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

အဓိမောက္ခလက္ခဏေ-ဖြင့် ဣန္ဒြိယ၏ အစိုးရသော အရာဌာန အာဓာရကို သိစေ။(ဘာဝတ္ထ)

(ဂ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သဒ္ဓါ စေတသိက်၏ ဣန္ဒြိယမည်ခြင်း၏ အကြောင်းတစ်မျိုးကို သိစေပါ သည်။(ဘာဝတ္ထ)

(ဃ) ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယပုဒ်ကို သဒ္ဓါဝ ဣန္ဒြိယ သဒ္ဓိန္ဒြိယ-ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း(အဘိဓာနတ္ထ၊ သမာသလိင်္ဂတ္ထ) သတ္တ၊ ဇီဝ၊ ဖဿ-တို့သည်ကား ဣန္ဒြိယ မမည်၊ သဒ္ဓါသည်သာ ဣန္ဒြိယမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း(ဘာဝတ္ထ) သိစေပါသည်။

➤ ၇။ ဥပသာရနိပါတ်ပုဒ်အနက် ။ (ခ) အဿဒ္ဓိယဿ-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ၊ ဝိရဟတ္ထ၊ ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ အဘိဘဝနတော-၌ အဘိ-ကား ဓာတွတ္တဝိသေသက။ အဓိပတိ-၌ အဓိ-ကား အဓိနတ္ထ၊ အာယတ္တတ္ထ။ (ဂ) အဓိမောက္ခ-၌ အဓိ-ကား နိစ္ဆယတ္ထ။ (င) ပန-ကား ပက္ခန္ဓရတ္ထ (တနည်း) ဝါကျရမ္ဘတ္ထဇောတက။ စ-ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ သမ္ပဿာဒန-၌ သံ-ကား ဓာတွတ္တာနုတ္တက။ (က) တောယ-၌ စတ-သည် တရားသဘောခြံစိုက် စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(ခ) သာ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သဒ္ဓါကို စွဲယူသောကြောင့် ပက္ခန္ဓဝိသယ။

(က) သဒ္ဓဟနမတ္တဓမ္မေ-၌ (၁) သဒ္ဓါပုဒ်၏ ဘာဝသာနေသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ကမ္မ၊ သမ္ပဒါန၊ အပါဒါန၊ အဓိကရဏသာဓနတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ကတ္တုသုဓန၊ ကရဏသာဓနတို့ သည် အနုညာတတ္ထ။ (တနည်း) (၁) ယုံကြည်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) ယုံကြည်ကြောင်း ကရဏဗျာပါရသတ္တိနှင့် ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တုဗျာပါရသတ္တိတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ယုံကြည် ခြင်းကြိယာမျှဖြစ်သော သဒ္ဓါသည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) သာဝ-၌ (၁) သဒ္ဓါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သတ္တဇီဝသည်၎င်း၊ ဣန္ဒြိယ မထိုက်သော ဖဿ၊ သညာ စသည်တို့သည်၎င်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) ဣန္ဒြိယထိုက်သော သတိ၊ ဝိရိယ-စသော တရား တို့သည် အနုညာတတ္ထ။ (ဝါ) သဒ္ဓါ၏ အခြားအမည်ဖြစ်ကောင်းသော ဗိုလ်စသော ဂုဏ်သည် အနုညာ တတ္ထ။ (တနည်း) (၁) သဒ္ဓါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ (၂) သဒ္ဓါမှတပါး ဣန္ဒြိယထိုက်သော သတိ၊ ဝိရိယ- စသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (၃) သဒ္ဓါ၏ အခြားအမည်ဖြစ်ကောင်းသော ဗိုလ်စသော ဂုဏ်သည်

ဓမ္မဒ္ဓေသကထာအဖွင့်

အနုညာတတ္ထ။ (ဃ) သဒ္ဓါဝ ဣန္ဒြိယံ-၌ “သာဝ”-ထုတ်ပုံနှင့် တူပြီ။

➤ ၈။ ကြိယာဝါးတနိ ။ ။ အဿဒ္ဓိယဿ-အရ သဒ္ဓါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခ ဖြစ်ရခြင်းသည် ပကသနတ္ထ။ (၄) ဗာလူပသေဝန၊ အသဒ္ဓမ္မဿဝန စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ရခြင်း စသည်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(တနည်း) အဿဒ္ဓိယ-အရ မကြည်ညိုသင့်သော ပုရာဏကဿပ စသည်တို့၌ ကြည်ညိုခြင်း မိစ္ဆာဓိဓောက္ခကို ယူ၍ (၁) ထို-သည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) အယောနိသော မနသိကာရသည်၎င်း၊ မကြည်ညိုထိုက်သော ပုရာဏကဿပ-စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (ကြွင်းတူပြီ)

(က) တောယ၊ သယံ၊ သဒ္ဓဟတိ၊ သဒ္ဓဟန၊ ဧသာ၊ သဒ္ဓါ (ခ) သာဝ၊ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဌေန၊ ဣန္ဒြိယံ၊ (ဂ) ဣန္ဒြိယံ၊ ကာရေတိ၊ (င) သာ ဧသာ၊ သမ္မသာဒနလက္ခဏာ၊ သမ္မက္ခန္ဓနလက္ခဏာ-အရ “သဒ္ဓါ” ကို ယူ၍

(၁) ထိုသဒ္ဓါသည် ဒဿနတ္ထ။ (၂) သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသည် ဒီပကတ္ထ။ (၃) နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း၊ ကိလေသာများ ဆုတ်နစ်သွားခြင်း၊ စိတ်ကြည်လင်ခြင်း စသည်တို့သည် ပကသနတ္ထ။ (၄) ပုဗ္ဗေ စတတ ပုညတာ-စသော သမ္မတ္တိစက် ၄-ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။ (၅) စိတ်ကြည်လင်သဖြင့် အလှူပေးခြင်း၊ သီလ ဆောက်တည်ခြင်း၊ ဥပသံဇောင့်သုံးခြင်း၊ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများအားထုတ်ခြင်းစသော အကျိုးအဆက် ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

➤ ၁၀။ (က) သဒ္ဓဟန္တိ တောယ ။ ။ တောယ-အရ သဒ္ဓါ စေတသိက် ပစ္စည်းတရား သည် သဒ္ဓဟန္တိ-အရ သဒ္ဓါ သမ္မယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော ။ ။ အဿဒ္ဓိယဿ-အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (တနည်း) မိစ္ဆာဓိဓောက္ခ ပစ္စည်းတရားသည် အဘိဘဝနတော-အရ သဒ္ဓါ စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူ ပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပြိုင်-မရှိ)

(ဂ) သမ္မယုတ္တဓမ္မေ ကာရေတိ ။ ။ ကာရေတိ-အရ သဒ္ဓါ ပစ္စည်းတရားသည် သမ္မယုတ္တဓမ္မေ အရ သဒ္ဓါ သမ္မယုတ္တဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပြိုင်= သဟ၊ ည၊ နိ၊ ဣ၊ သမ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ (၇) ပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

စေတ္ထ-ထားရခြင်းအကြောင်း ။ ။ လိနတ္ထဖြစ်သော ရှေ့ပုဒ်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒနာ ၏ အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် “စေတ္ထ” ပုဒ်ကို ထားရပါသည်။

အဋ္ဌသာလိနီအောင်ပန်း

ပထမတွဲ ပြီးပြီ။

၀၃၇၄-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆုတ် ၃-ရက်